Bundel - Economie Financiën en Bestuur van 28 oktober 2021

Agenda bijlagen

Aangepaste Spreektijdregeling commissie EFB 28 oktober 2021 4 uur (nieuw).docx

Aangepaste agenda_Economie_Financiën_en_Bestuur_28_oktober_2021 met behandelvoorstellen.docx

Beantwoording Technische vragen cie EFB 28 oktober 2021.docx

Vastgesteld verslag Commissie Economie Financiën en Bestuur 28 oktober 2021.doc

0 Technische briefing brede basismonitor van 12.15 tot 13.00 uur voor heel PS.

De brede basismonitor kijkt cijfermatig terug en geeft weer hoe de welvaart zich in de brede zin van het woord ontwikkelt in de Provincie Noord-Holland.
Het gaat hierbij naast materiële welvaart ook over zaken als bijvoorbeeld gezondheid, onderwijs, milieu en leefomgeving, sociale cohesie, bereikbaarheid en wonen.
De aanleiding van deze monitor waren vergelijkbare vragen naar monitors binnen de provincie en deze zijn gecombineerd in één brede basismonitor.
Het gaat om deze monitors:
1. Impactanalyse welvaart en welzijn van ons beleid (collegeprogramma)
2. Vervolg Barometer Welvaart en Welzijn (bestaande monitor, wordt ook genoemd in uitvoeringagenda economie van 6 september)
3. Monitor Omgevingsvisie (in traject omgevingsvisie advies MER om dit te monitoren)
4. Traject; indicatoren voor de begroting (rekeningencommissie wilde 'informatievere' indicatoren bij de begroting)
5. Motie leefbaarheidsmonitor (Motie 96-2019 vraag om integrale provinciale leefbaarheidsmonitor, eerder aangeven dat dit in brede basismonitor opgaat)

Brede basismonitor PNH_PS.pptx

1 13:15 - Opening en mededelingen

2 Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige vergadering, lange termijn agenda en moties- en toezeggingenlijsten

Vastgesteld verslag Commissie Economie Financiën en Bestuur 27 september 2021

Moties EFB na PS van 11 oktober 2021.docx

Toezeggingen EFB oktober 2021.docx

2.a Vooruitblik komende vergadering (en) aan de hand van de Strategische agenda en vaststelling strategische agenda.

Aan de hand van de Strategische Agenda wordt vooruitgekeken naar de komende vergaderingen. Commissieleden kunnen hierbij voorstellen doen voor de agenda's van deze vergaderingen

Strategische agenda EFB oktober 2021.docx

3 13:20 - Inspreekhalfuur over onderwerpen die niet op de agenda staan maar wel tot de portefeuille van de commissie horen

4 A-agenda Algemeen (alle EFB gedeputeerden en CdK)

4.a 13:50 - Voordracht Begroting 2022 / Memorie van Antwoord/Advies GS aangehouden moties begroting 2022

Voorstel voor behandeling:
Begroting/MvA:
- Aan de commissie wordt gevraagd die onderdelen van de Programmabegroting en Memorie van Antwoord te bespreken, die tot
de portefeuille van de commissie EFB behoren;
- Aangeven of u motie M174-2020 'helder taalgebruik' als afgedaan beschouwd (zie inleiding bij de voordracht).
Het advies van de commissie zal in de vorm van het verslag aan PS worden toegezonden voor de PS vergadering van 8 november 2021
Toelichting:
In de begroting wordt vastgelegd wat de provincie in 2022 wil bereiken, wat de provincie hiervoor gaat doen en hoeveel dit mag kosten.

Dossier 7525 voorblad

Voordracht Begroting 2022.pdf

Begroting 2022.pdf

Brief aan PS over begroting 2022.pdf

Was-wordt overzicht indicatoren.pdf

Begroting 2022 (geamendeerd na PS van 8 november 2021).pdf

4.b Begroting 2022: Brief GS aan PS inz. Memorie van antwoord begroting 2022 (wordt geagendeerd bij de begrotingsbehandeling van alle commissies).

In de memorie van antwoord beantwoorden Gedeputeerde Staten de schriftelijke vragen die Provinciale Staten over de begroting 2022 hebben gesteld.

Dossier 7883 voorblad

Memorie van antwoord begroting 2022.pdf

Brief aan PS over Memorie van antwoord bij de begroting 2022.pdf

4.c Audit: Brief GS aan PS inz. Auditopvolging peildatum 1 september 2021 (brief kan betrokken worden bij de bespreking van de Begroting 2022 in de commissies).)

Voorstel voor behandeling:
Brief kan betrokken worden voor de relevante onderwerpen van de commissie EFB bij de bespreking van de Begroting 2022.
Toelichting:
Auditopvolging is een instrument om de overgenomen aanbevelingen van de externe accountant, de Randstedelijke Rekenkamer, de provinciearchivaris en Concerncontrol systematisch door te voeren. Het dient tevens als verantwoordingsinstrument naar PS en sturingsinstrument voor PS. Per halfjaar wordt gerapporteerd aan de directie, GS en PS.

Dossier 7799 voorblad

GS notitie auditopvolging analyse bestuurlijke aanbevelingen

Auditopvolgingslijst bestuurlijke aanbevelingen per 1 september 2021

Brief aan PS over auditopvolging peildatum september 2021.pdf

5 B-agenda Algemeen

5.a Brief GS aan PS inz. advies GS aangehouden moties begroting 2022 (de door GS voorgelegde financiële opties a en b te bespreken op de begroting in de commissie EFB van 28 oktober 2021; de adviezen van GS over de aangehouden moties te bespreken in alle commissies bij de begrotingsbehandeling).

Voorstel voor behandeling:
- de door GS voorgelegde financiële opties (a en b) bespreken en aangeven waar uw voorkeur naar uitgaat (de financiële opties worden alleen in de commissie EFB besproken);
- de adviezen over de aangehouden moties die tot de portefeuille van de commissie EFB behoren bespreken en aangeven voor welke moties eventueel steun is (de adviezen over de moties worden in alle commissies besproken).
Toelichting:
Provinciale Staten hebben meerdere moties ingediend met een bestedingsvoorstel voor het rekeningresultaat over 2020.
GS adviseren in deze brief over de ingediende moties en over het beschikbare bedrag dat hiervoor ingezet kan worden.

Dossier 7882 voorblad

Brief aan PS over advies GS aangehouden moties begroting 2022.pdf

Advies GS aangehouden moties begroting 2022.pdf

5.b 15:20 - IPO: Brief GS aan PS inz. Begrotingen 2022 van het IPO en BIJ12 (B-agenda EFB 28-10-2021 en C-agenda NLG en RWK 25-10-2021 en M&B 28-10-2021; commissieleden van NLG, RWK en M&B kunnen wanneer ze opmerkingen hebben over de stukken deze meegeven aan hun fractiegenoten in EFB).

Voorstel voor behandeling:
- Aangeven of u nog aandachtspunten heeft om aan de AV-leden (mw. Jellema en mw. Er) mee te geven ten behoeve van de
behandeling van concept programmabegrotingen 2022 van het IPO en BIJ12 in de AV- vergadering van 2 november aanstaande.
Toelichting:
Het IPO-bestuur heeft op 2 september de begrotingen 2022 van het IPO en BIJ12 vastgesteld.
Middels een technische briefing op 23 augustus heeft PS kennis kunnen nemen van de begrotingen (presentaties van de technische briefings zijn bijgevoegd)..
Deze zijn daarna ongewijzigd vastgesteld door het IPO-bestuur. Deze brief voorziet in extra informatie aangaande de wijzigingen t.o.v. de kaderbrief 2022 waarover zij op 28 juni zijn geïnformeerd (voor Kaderbrief IPO: zie c-agenda EFB 14 juni 2021 onder 16a).
Bijgevoegd is de beantwoording van de vragen die gesteld zijn tijdens de technische briefing op 23 augustus.
De IPO procedure tot het vaststellen van de IPO begroting vindt dit jaar anders plaats dan andere jaren.
De vorige procedure sloot vaak niet niet aan bij onze NoordHollandse provinciale vergadercyclus.
De goedkeuring van de begroting in de AV vergadering was meestal voordat de PS vergadering heeft plaatsgevonden.
Wanneer de AV leden de begroting toegezonden krijgen heeft deze al een hele procedure doorlopen binnen de verschillende IPO overleggen.
Meermalen is gevraagd of PS in een eerder stadium bij de IPO begroting betrokken kan worden.
De AV (mw. Er en mw. Jellema) hebben daarom , samen met de gedeputeerde (de hr. Stigter), de Griffie en ambtenaren van GS gekeken of er misschien een andere procedure mogelijk is, die meer recht doet aan de inbreng van PS en de wisselwerking tussen GS/PS.
Daarom is dit jaar voor de volgende procedure gekozen:
- GS behandelen de IPO begroting in juni/juli.
- Na deze behandeling ontvangen PS deze.
- In een Statenbrede bijeenkomst wordt door het IPO een technische toelichting geven op de IPO begroting en kunnen punten op hoofdlijnen
worden meegeven aan gedeputeerde Stigter voor de behandeling van de begroting in het IPO bestuur van 2 september (deze bijeenkomst heeft 23/8 plaatsgevonden).
- De begroting die het Algemeen Bestuur heeft vastgesteld wordt toegestuurd aan PS en wordt geagendeerd op de b-agenda van de commissie EFB van oktober en op de c-
agenda's van de andere commissie (zij kunnen hun eventuele opmerkingen meegeven aan hun fractiegenoten die lid zijn van EFB).
Het verslag van EFB zal aan de av leden gestuurd worden.
- PS plenair behandeling blijft dan achterwege.
Deze behandelwijze zal na afloop geëvalueerd worden.
In de bijeenkomst van 23 augustus is afgesproken dat de Kaderbrief in 2022 actief besproken wordt met PS omdat deze de opmaat tot de begroting is en hier de keuzes worden gemaakt.

Dossier 7849 voorblad

Brief aan PS over begroting 2022 IPO en BIJ12.pdf

Begroting IPO 2022.pdf

Begroting BIJ12 2022.pdf

Beantwoording door het IPO van de vragen die gesteld zijn tijdens de technische briefing IPO begroting en BIJ 12 op 23 augustus 2021.docx

BGR2022 - Toelichting voor provincie NH IPO DH 23-8 2021.pptx

BIJ12 Presentatie PS Noord Holland Begroting 2022.pptx

BIJ12 Presentatie PS Noord Holland Begroting 2022.pptx

6 Rondvraag portefeuille dhr. Stigter en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa (naast de rondvraagpunten kunt u hier ook korte vragen over de tot de portefeuille van de hr. Stigter behorende punten uit de c-agenda stellen)

7 Rondvraag portefeuille mw. Zaal en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa (naast de rondvraagpunten kunt u hier ook korte vragen over de tot de portefeuille van mw. Zaal behorende punten uit de c-agenda stellen)

8 A-agenda Financiën, Cultuur en Erfgoed, Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Pels)

8.a 15:50 - Financiën: Voordracht Actualisatie financiële verordening (A-agenda EFB 28-10-2021)

Voorstel voor behandeling:
Adviseren aan PS over de voordracht. De voordracht zal worden geagendeerd voor de PS vergadering van 15 november.
Toelichting:
4-jaarlijks vindt een actualisatie plaats van de financiële verordening. De laatste actualisatie dateert van 2019. In verband met landelijke afspraken over de interpretatie van wetgeving is een actualisatie van een beperkt aantal artikelen nu tussentijds nodig. Daarnaast zijn de artikelen met betrekking tot concerncontrol en de auditfunctie aangepast.

Dossier 7966 voorblad

PS-Voordracht Financiële verordening 2021.pdf

Financiële verordening 2021.docx

Brief aan PS over actualisatie financiële verordening 2021.pdf

9 Rondvraag portefeuille mw. Pels en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa (naast de rondvraagpunten kunt u hier ook korte vragen over de tot de portefeuille van mw. Pels behorende punten uit de c-agenda stellen)

10 A-agenda Openbare orde en Veiligheid, Integriteit, Internationale betrekkingen, Public Affairs, Communicatie, Concerncontrol, Juridische Zaken, Archief, PS- en GS zaken (EFB onderwerpen portefeuille CvdK Van Dijk)

10.a 16:05 - MRA: Voordracht Definitieve samenwerkingsafspraken MRA (A-agenda EFB 28-10-2021)

Voorstel voor behandeling:
- Adviseren over de voordracht tbv de PS vergadering van 15 november 2021 (in de voordracht staat 8/11 maar dit moet 15/11 zijn);
- Aangeven of het eens bent met het voorstel van GS om moties 2021-153 en 2021-157 als afgedaan te beschouwen en dit als
advies aan het Presidium te geven (zie brief onder 4b)
De punten 4a en 4b worden tegelijk behandeld.
Toelichting:
College van GS heeft de voorzitter van de transitiecommissie van de MRA per brief geïnformeerd over de opvattingen van PS en GS inzake de concept-samenwerkingsafspraken. Naar aanleiding van alle binnengekomen opmerkingen heeft het MRA-secretariaat een definitieve versie van de samenwerkingsafspraken opgesteld. Die legt het College van GS aan de hand van een Statenvoordracht voor aan PS.

Dossier 8157 voorblad

Brief aan PS over samenwerkingsafspraken MRA.pdf

statenvoordracht 921516-1720874.docx

Mail MRA inz. aanbieding definitieve samenwerkingsafspraken.docx

Aanbiedingsbrief_Samenwerkingsafspraken.pdf

verslag_RegiegroepMRA_20211008_def.pdf

Definitieve_SamenwerkingsafsprakenMRA.pdf

NotaBeantwoording_IngekomenWensenenOpvattingen.pdf

10.b MRA: Brief GS aan PS inz. Samenwerkingsafspraken MRA

Voorstel voor behandeling:
U kunt bij de behandeling van agendapunt 10a aangeven of u de moties 2021-153 en 2021-157 als afgedaan beschouwd.
Toelichting:
Op 13 september 2021 hebben PS gesproken over de concept-samenwerkingsafspraken van de MRA en terzake twee moties aangenomen.
Het College van GS heeft de voorzitter van de transitiecommissie van de MRA per brief geïnformeerd over de opvattingen van PS en GS inzake de concept-samenwerkingsafspraken;

Dossier 7814 voorblad

Brief aan PS over samenwerkingsafspraken MRA.pdf

M157-2021 AANGENOMEN.pdf

M153-2021 AANGENOMEN.pdf

11 Rondvraag portefeuille dhr. Van Dijk en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa (naast de rondvraagpunten kunt u hier ook korte vragen over de tot de portefeuille van de hr. Van Dijk behorende punten uit de c-agenda stellen)

12 16:50 - Sluiting

13 C-agenda Economie, Arbeidsmarkt en Onderwijs, Bestuur, Interbestuurlijk Toezicht en Europa (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Zaal)

13.a Bestuur: Brief GS aan PS inz. Tweede deelbesluit Wob-verzoek Telegraaf inzake datacenters (c-agenda EFB 28-10-2021)

De Wet openbaarheid van bestuur (Wob) regelt het recht op informatie van de overheid. Overheidsinformatie is in principe openbaar. De Wob kent een aantal gevallen waarin de gevraagde informatie niet openbaar kan worden gemaakt. Meer over de Wob is te vinden op www.noord-holland.nl/wob.

Dossier 7644 voorblad

Brief aan PS over beslissing op Wob-verzoek Telegraaf inzake datacenters (deelbesluit 2).pdf

13.b Werklocaties: Brief GS an PS inz. Monitor Werklocaties Noord-Holland 2020-2021 (C-agenda EFB 28-10-2021, M&B 28-10-2021 en RWK 25-10-2021)

De Monitor Werklocaties 2020-2021 geeft informatie over feitelijke ontwikkelingen op bedrijventerreinen, kantoorlocaties en gemengde locaties in Noord-Holland. De monitor laat de ontwikkelingen in 2020 zien, met peildatum van 1 januari 2021. Het afgelopen jaar zijn de Noord-Hollandse werklocaties ondanks COVID-19 redelijk overeind gebleven. De kantorenmarkt is iets ruimer, maar de bedrijventerreinenmarkt is juist krapper geworden.

Dossier 7783 voorblad

Brief aan PS over monitor Werklocaties Noord-Holland 2020-2021.pdf

Bijlage MONITOR WERKLOCATIES

13.c Economie/energie/NZKG/Tata: Brief GS aan PS inz. Just Transition Fund - Transitieplan IJmond (C-agenda NLG en RWK 25-10-2021 en EFB en M&B 28-10-2021 (EFB trekkende cie).

De Europese Unie heeft het Just Transition Fund opgericht om regio's die nog sterk leunen op fossiele brandstoffen, te ondersteunen bij de transitie naar een duurzame industrie. De IJmond-gemeenten en de provincie Noord-Holland hebben gezamenlijk een Transitieplan IJmond opgesteld om een beroep te kunnen doen op de middelen die binnen het fonds voor de IJmond-regio zijn gereserveerd. Het Transitieplan bevat een strategie op hoofdlijnen voor het 'transitiepad' naar een duurzame (staal)industrie in de IJmond en het Noordzeekanaal-gebied. Vanuit het fonds is € 58,5 miljoen gereserveerd voor de IJmond.

Dossier 7895 voorblad

Transitieplan IJmond

Brief aan PS over Just Transition Fund.pdf

13.d ROM: Brief GS aan PS inz. benoeming bestuurders en verlenen volmachten (C-agenda EFB 28-102021)

n.v.t.

Dossier 7962 voorblad

Brief aan PS over oprichting Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) voor Noord-Holland.pdf

13.e Economie: Brief GS aan PS inz. Definitieve vaststelling Uitvoeringsagenda Economie 2021-2023 (C-agenda EFB 28-10-2021)

In het coalitieakkoord 'Duurzaam Doorpakken' streeft het college ten aanzien van de economie van Noord-Holland o.a. naar een optimaal vestigingsklimaat, duurzame innovatie en versnelling van de verduurzaming van de economie. In de Uitvoeringsagenda Economie 2021-2023 'Groen Herstel' laat het college zien wat de ambities zijn per thema en waarop ingezet gaat worden voor de periode 2021-2023.

Dossier 8022 voorblad

1443366-1713006 Uitvoeringsprogramma Economie.pdf

Brief aan PS over uitvoeringsagenda Economie 2021-2023.pdf

13.f Advies Raad voor de leefomgeving en infrastructuur: briefadvies investeren in duurzame groei (C-agenda alle commissies oktober 2021)

investeren_in_duurzame_groei_-_advies Raad voor de leefomgeving en infrastructuur_def.pdf

14 C-agenda Financiën, Cultuur en Erfgoed, Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Pels)

14.a Energie/Financiën: Versterking kapitaalstructuur Alliander (A-agenda RWK 25-10-2021 met uitnodiging EFB / C-agenda EFB 28-10-2021)

Alliander heeft haar aandeelhouders op 31 mei 2021 een verzoek gestuurd om het vermogen van Alliander te versterken. Elke aandeelhouder is gevraagd om ten minste naar rato van het aandelenbezit een lening te verstrekken. De lening zal over enkele jaren worden omgezet in eigen vermogen/extra aandelen in Alliander. Dit extra vermogen zal door Alliander worden aangewend voor de fors oplopende investeringen in de energietransitie. Gezien deze belangen zijn GS voornemens - onder de voorwaarde dat er voldoende duidelijkheid bestaat over de lange-termijn financiering van de net-infrastructuur - een lening van € 55 miljoen te verstrekken aan Alliander. Dit voornemen wordt aan PS voorgelegd opdat PS in staat worden gesteld hun wensen en bedenkingen ter kennis van GS te brengen.

Dossier 7741 voorblad

Brief aan PS over Alliander - versterking kapitaalstructuur.pdf

Voordracht PS Alliander sept 2021.docx

Alliander provincie Noord-Holland.pdf

BIJLAGE 1 Achtergrondinformatie Versterking kapitaalstructuur Alliander.pdf

BIJLAGE 2A Alliander - convertible hybrid loan agreement.pdf

BIJLAGE 2B Alliander NLse vertaling CLA.pdf

BIJLAGE 2C Alliander - Term sheet re convertible hybrid loan.pdf

BIJLAGE 3A Mededeling voorgenomen collegebesluit.pdf

BIJLAGE 3B_Mededeling definitief collegebesluit.pdf

BIJLAGE4A - Letter of Comfort KPMG.pdf

BIJLAGE4B - Comfort Letter Stek_3371048_1.pdf

14.b Erfgoed: Brief GS aan PS inz. actualisatie provinciaal erfgoedregister: diverse in- en uitschrijvingen van provinciale monumenten (c-agenda EFB 28-10-2021)

Besloten is om drie objecten, die voor de provincie van provinciaal belang zijn, aan te wijzen tot provinciaal monument. Daarnaast worden in het kader van de actualisering van het provinciaal erfgoedregister drie monumenten uit het erfgoedregister uitgeschreven.

Dossier 7777 voorblad

Brief aan PS over actualisatie provinciaal erfgoedregister.pdf

14.c Motie 42: Brief van GS aan PS over voorbereiding 3e tranche Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds (c-agenda EFB 28-10-2021)

De uitvoering van de eerste en tweede tranche van het Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds loopt. Met deze brief lichten GS toe dat voor de derde tranche meer zicht nodig is op de effectiviteit en de noodzaak van eventuele maatregelen. De vormgeving van de derde tranche volgt in het eerste kwartaal van 2022.

Dossier 7990 voorblad

Brief aan PS over voorbereiding 3e tranche Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds.pdf

14.d Financiën: concept verslag Rekeningencommissie 20-09-2021

Voorvisie Conceptverslag_Rekeningencie 20092021.doc

15 C-agenda IPO, ICT en Data en Subsidies algemeen (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Stigter)

16 C-agenda Openbare orde en Veiligheid, Integriteit, Internationale betrekkingen, Public Affairs, Communicatie, Concerncontrol, Juridische Zaken, Archief, PS- en GS zaken (EFB onderwerpen portefeuille CvdK Van Dijk)

16.a Bestuur: Brief GS aan PS inz. beslissing op bezwaar in Wob-procedure reizen vrm. gedeputeerde naar Roemenië (C-agenda EFB 28-10-2021)

Op 2 december 2020 is een verzoek op grond van de Wet openbaarheid van bestuur inzake -kort samengevat- reizen naar Roemenië van een voormalig gedeputeerde in 2006, gedeeltelijk toegewezen. Het daarop ingediende bezwaar is nu gedeeltelijk gegrond verklaard. Zie voor de besluiten www.noord-holland.nl/Loket/Wob_verzoek en www.noord-holland.nl/Loket/Bezwaar_en_klachten/Bezwaar_maken

Dossier 7702 voorblad

Brief aan PS over beslissing op bezwaar inzake Wob-procedure over reizen voormalig gedeputeerde naar Roemenie.pdf

16.b Openbaarheid: Brief GS aan PS inz. Beleidslijn openbaarheid provincie Noord-Holland (C-agenda EFB 28-10-2021)

Provincie Noord-Holland heeft een nieuw beoordelingskader opgesteld voor de beoordeling van Wob-verzoeken en actieve openbaarmaking. Dit beoordelingskader kan worden geraadpleegd via https://www.noord-holland.nl/Loket/Wob_verzoek.

Dossier 7775 voorblad

Beleidslijn openbaarheid PNH 1580550.docx

Brief aan PS over beleidslijn openbaarheid provincie Noord-Holland.pdf

16.c Asielopvang: Brief CdK aan PS inz. actuele ontwikkelingen asielopvang (c-agenda EFB 28-10-2021)

Brief CdK aan PS inz. actuele ontwikkelingen asielopvang.pdf

17 C-agenda Algemeen

17.a MRA: Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht - editie 52 (c-agenda alle commissies oktober 2021)

Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht - editie 52.pdf

17.b MRA: Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht - editie 53 (c-agenda's alle commissie oktober 2021)

Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht - editie 53.pdf

Spreektijdregeling commissie EFB 28-10-2021
mond open tijd lopen

Tijd loopt ook bij interrumperen van mede commissieleden en GS.
Rondvraagpunten, ordevoorstellen, beantwoorden van interrupties en vragen aan insprekers tellen niet mee voor de spreektijd

Fractie	**Vergadering van 4 uur**
GroenLinks	18 minuten
VVD	15 minuten
D66	14 minuten
PvdA	14 minuten
JA21 *(5/9e deel)*	11 minuten
CDA	12 minuten
FvD *(3/9e deel)*	7 minuten
PvdD	11 minuten
PVV	11 minuten
SP	11 minuten
ChristenUnie	9 minuten
50+ / PvdO	9 minuten
Denk	9 minuten
Fractie Baljeu *(1/9e deel)*	4 minuten
Liberaal Noord-Holland (afsplitsing VVD 1/9e deel)	4 minuten
GS (ca. 2/5e deel totaal commissie)	53 minuten

Provincie Noord-Holland

Agenda Economie Financiën en Bestuur

Datum	28-10-2021
Tijd	13:15 - 16:50
Locatie	Statenzaal
Voorzitter	Sandra Doevendans
Toelichting	De vergadering vindt fysiek plaats (hybride deelname is mogelijk). De vergadering is openbaar en weer toegankelijk voor publiek maar is ook online live te volgen voor toehoorders via https://noord-holland.stateninformatie.nl. Het is mogelijk om in te spreken bij de vergadering (zowel fysiek als digitaal) of vooraf een schriftelijke bijdrage te geven. Inspreken kan bij de agendapunten die ter bespreking staan geagendeerd (A- en B-agenda), of tijdens het inspreekhalfuur op andere punten die vallen onder de beleidsterreinen van de commissie Economie, Financiën en Bestuur. Voor het inspreken moet u zich aanmelden bij de Statengriffie. Dat kan tot 15.00 uur op de voorafgaande werkdag (woensdag 27 oktober 2021) bij commissieadviseur Monique de Zwart: zwartm@noord-holland.nl Let op: alle genoemde tijden bij de afzonderlijke agendapunten zijn richttijden. Indien er geen, of een beperkt aantal, aanmeldingen zijn voor het inspreekhalfuur zullen de agendapunten na punt 3 eerder beginnen.

0	**Technische briefing brede basismonitor van 12.15 tot 13.00 uur voor heel PS.** De brede basismonitor kijkt cijfermatig terug en geeft weer hoe de welvaart zich in de brede zin van het woord ontwikkelt in de Provincie Noord-Holland. Het gaat hierbij naast materiële welvaart ook over zaken als bijvoorbeeld gezondheid, onderwijs, milieu en leefomgeving, sociale cohesie, bereikbaarheid en wonen. De aanleiding van deze monitor waren vergelijkbare vragen naar monitors binnen de provincie en deze zijn gecombineerd in één brede basismonitor. Het gaat om deze monitors: 1. Impactanalyse welvaart en welzijn van ons beleid (collegeprogramma) 2. Vervolg Barometer Welvaart en Welzijn (bestaande monitor, wordt ook genoemd in uitvoeringagenda economie van 6 september) 3. Monitor Omgevingsvisie (in traject omgevingsvisie advies MER om dit te monitoren) 4. Traject; indicatoren voor de begroting (rekeningencommissie wilde 'informatievere' indicatoren bij de begroting)

5. Motie leefbaarheidsmonitor (Motie 96-2019 vraag om integrale provinciale leefbaarheidsmonitor, eerder aangeven dat dit in brede basismonitor opgaat)

1 **Opening en mededelingen**

13:15

2 **Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige vergadering, lange termijn agenda en moties- en toezeggingenlijsten**

2.a **Vooruitblik komende vergadering (en) aan de hand van de Strategische agenda en vaststelling strategische agenda.**

Aan de hand van de Strategische Agenda wordt vooruitgekeken naar de komende vergaderingen.
Commissieleden kunnen hierbij voorstellen doen voor de agenda's van deze vergaderingen

3 **Inspreekhalfuur over onderwerpen die niet op de agenda staan maar wel tot de**
13:20 **portefeuille van de commissie horen**

4 **A-agenda Algemeen (alle EFB gedeputeerden en CdK)**

4.a **Voordracht Begroting 2022 / Memorie van Antwoord/Advies GS aangehouden**
13:50 **moties begroting 2022**

Voorstel voor behandeling:

Begroting/MvA:
- Aan de commissie wordt gevraagd die onderdelen van de Programmabegroting en Memorie van Antwoord te bespreken, die tot de portefeuille van de commissie EFB behoren;
- Aangeven of u motie M174-2020 'helder taalgebruik' als afgedaan beschouwd (zie inleiding bij de voordracht).

Het advies van de commissie zal in de vorm van het verslag aan PS worden toegezonden voor de PS vergadering van 8 november 2021

Toelichting:
In de begroting wordt vastgelegd wat de provincie in 2022 wil bereiken, wat de provincie hiervoor gaat doen en hoeveel dit mag kosten.

4.b **Begroting 2022: Brief GS aan PS inz. Memorie van antwoord begroting 2022 (wordt geagendeerd bij de begrotingsbehandeling van alle commissies).**

In de memorie van antwoord beantwoorden Gedeputeerde Staten de schriftelijke vragen die Provinciale Staten over de begroting 2022 hebben gesteld.

4.c **Audit: Brief GS aan PS inz. Auditopvolging peildatum 1 september 2021 (brief kan betrokken worden bij de bespreking van de Begroting 2022 in de commissies).)**

Voorstel voor behandeling:
Brief kan betrokken worden voor de relevante onderwerpen van de commissie EFB bij de bespreking van de Begroting 2022.

Toelichting:
Auditopvolging is een instrument om de overgenomen aanbevelingen van de externe accountant, de Randstedelijke Rekenkamer, de provinciearchivaris en Concerncontrol systematisch door te voeren. Het dient tevens als verantwoordingsinstrument naar PS en sturingsinstrument voor PS. Per halfjaar wordt gerapporteerd aan de directie, GS en PS.

5 **B-agenda Algemeen**

5.a **Brief GS aan PS inz. advies GS aangehouden moties begroting 2022 (de door GS voorgelegde financiële opties a en b te bespreken op de begroting in de commissie EFB van 28 oktober 2021; de adviezen van GS over de aangehouden moties te bespreken in alle commissies bij de begrotingsbehandeling).**

Voorstel voor behandeling:
- de door GS voorgelegde financiële opties (a en b) bespreken en aangeven waar uw voorkeur naar uitgaat (de financiële opties worden alleen in de commissie EFB besproken);
- de adviezen over de aangehouden moties die tot de portefeuille van de commissie EFB behoren bespreken en aangeven voor welke moties eventueel steun is (de adviezen over de moties worden in alle commissies besproken).

Toelichting:
Provinciale Staten hebben meerdere moties ingediend met een bestedingsvoorstel voor het rekeningresultaat over 2020.
GS adviseren in deze brief over de ingediende moties en over het beschikbare bedrag dat hiervoor ingezet kan worden.

Provincie Noord-Holland

5.b **IPO: Brief GS aan PS inz. Begrotingen 2022 van het IPO en BIJ12 (B-agenda EFB 28-10-2021 en C-agenda NLG en RWK 25-10-2021 en M&B 28-10-2021; commissieleden van NLG, RWK en M&B kunnen wanneer ze opmerkingen hebben over de stukken deze meegeven aan hun fractiegenoten in EFB).**

15:20

Voorstel voor behandeling:
- Aangeven of u nog aandachtspunten heeft om aan de AV-leden (mw. Jellema en mw. Er) mee te geven ten behoeve van de
behandeling van concept programmabegrotingen 2022 van het IPO en BIJ12 in de AV- vergadering van 2 november aanstaande.

Toelichting:
Het IPO-bestuur heeft op 2 september de begrotingen 2022 van het IPO en BIJ12 vastgesteld.
Middels een technische briefing op 23 augustus heeft PS kennis kunnen nemen van de begrotingen (presentaties van de technische briefings zijn bijgevoegd).. Deze zijn daarna ongewijzigd vastgesteld door het IPO-bestuur. Deze brief voorziet in extra informatie aangaande de wijzigingen t.o.v. de kaderbrief 2022 waarover zij op 28 juni zijn geïnformeerd (voor Kaderbrief IPO: zie c-agenda EFB 14 juni 2021 onder 16a).
Bijgevoegd is de beantwoording van de vragen die gesteld zijn tijdens de technische briefing op 23 augustus.

De IPO procedure tot het vaststellen van de IPO begroting vindt dit jaar anders plaats dan andere jaren.
De vorige procedure sloot vaak niet niet aan bij onze NoordHollandse provinciale vergadercyclus.
De goedkeuring van de begroting in de AV vergadering was meestal voordat de PS vergadering heeft
plaatsgevonden.
Wanneer de AV leden de begroting toegezonden krijgen heeft deze al een hele procedure doorlopen
binnen de verschillende IPO overleggen.
Meermalen is gevraagd of PS in een eerder stadium bij de IPO begroting betrokken kan worden.
De AV (mw. Er en mw. Jellema) hebben daarom , samen met de gedeputeerde (de hr. Stigter), de
Griffie en ambtenaren van GS gekeken of er misschien een andere procedure mogelijk is, die meer
recht doet aan de inbreng van PS en de wisselwerking tussen GS/PS.

Daarom is dit jaar voor de volgende procedure gekozen:
- GS behandelen de IPO begroting in juni/juli.
- Na deze behandeling ontvangen PS deze.
- In een Statenbrede bijeenkomst wordt door het IPO een technische toelichting geven op de IPO begroting en kunnen punten op hoofdlijnen worden meegeven aan gedeputeerde Stigter voor de behandeling van de begroting in het IPO bestuur van 2 september (deze bijeenkomst heeft 23/8 plaatsgevonden).
- De begroting die het Algemeen Bestuur heeft vastgesteld wordt toegestuurd aan PS en wordt geagendeerd op de b-agenda van de commissie EFB van oktober en op de c-agenda's van de andere commissie (zij kunnen hun eventuele opmerkingen meegeven aan hun fractiegenoten die lid zijn van EFB).
Het verslag van EFB zal aan de av leden gestuurd worden.
- PS plenair behandeling blijft dan achterwege.

Deze behandelwijze zal na afloop geëvalueerd worden.

In de bijeenkomst van 23 augustus is afgesproken dat de Kaderbrief in 2022 actief besproken wordt met PS omdat deze de opmaat tot de begroting is en hier de keuzes worden gemaakt.

6 **Rondvraag portefeuille dhr. Stigter en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa (naast de rondvraagpunten kunt u hier ook korte vragen over de tot de portefeuille van de hr. Stigter behorende punten uit de c-agenda stellen)**

7 **Rondvraag portefeuille mw. Zaal en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa (naast de rondvraagpunten kunt u hier ook korte vragen over de tot de portefeuille van mw. Zaal behorende punten uit de c-agenda stellen)**

8 **A-agenda Financiën, Cultuur en Erfgoed, Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Pels)**

8.a **Financiën: Voordracht Actualisatie financiële verordening (A-agenda EFB 28-10-2021)**
15:50

Voorstel voor behandeling:
Adviseren aan PS over de voordracht. De voordracht zal worden geagendeerd voor de PS vergadering van 15 november.

Toelichting:
4-jaarlijks vindt een actualisatie plaats van de financiële verordening. De laatste actualisatie dateert van 2019. In verband met landelijke afspraken over de interpretatie van wetgeving is een actualisatie van een beperkt aantal artikelen nu tussentijds nodig. Daarnaast zijn de artikelen met betrekking tot concerncontrol en de auditfunctie aangepast.

9 **Rondvraag portefeuille mw. Pels en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa (naast de rondvraagpunten kunt u hier ook korte vragen over de tot de portefeuille van mw. Pels behorende punten uit de c-agenda stellen)**

10 **A-agenda Openbare orde en Veiligheid, Integriteit, Internationale betrekkingen, Public Affairs, Communicatie, Concerncontrol, Juridische Zaken, Archief, PS- en GS zaken (EFB onderwerpen portefeuille CvdK Van Dijk)**

10.a **Voordracht definitieve samenwerkingsafspraken MRA**
16:05 **(samenwerkingsafspraken bijgevoegd; voordracht wordt bijgevoegd; komt pas 26/10 in GS).**

Voorstel voor behandeling:
- Adviseren over de voordracht tbv de PS vergadering van 15 november 2021 (voordracht wordt later bijgevoegd).

- Aangeven of het eens bent met het voorstel van GS om moties 2021-153 en 2021-157 als afgedaan te beschouwen en dit als advies aan het Presidium te geven (zie brief onder 4b)

Toelichting:
Op 13 september 2021 hebben PS gesproken over de concept-samenwerkingsafspraken van de MRA en terzake twee moties aangenomen. Het College van GS heeft de voorzitter van de transitiecommissie van de MRA per brief geïnformeerd over de opvattingen van PS en GS inzake de concept-samenwerkingsafspraken.

10.b **MRA: Brief GS aan PS inz. Samenwerkingsafspraken MRA**

11 **Rondvraag portefeuille dhr. Van Dijk en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa (naast de rondvraagpunten kunt u hier ook korte vragen over de tot de portefeuille van de hr. Van Dijk behorende punten uit de c-agenda stellen)**

Provincie Noord-Holland

12 Sluiting

16:50

13 C-agenda Economie, Arbeidsmarkt en Onderwijs, Bestuur, Interbestuurlijk Toezicht en Europa (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Zaal)

13.a Bestuur: Brief GS aan PS inz. Tweede deelbesluit Wob-verzoek Telegraaf inzake datacenters (c-agenda EFB 28-10-2021)

De Wet openbaarheid van bestuur (Wob) regelt het recht op informatie van de overheid. Overheidsinformatie is in principe openbaar. De Wob kent een aantal gevallen waarin de gevraagde informatie niet openbaar kan worden gemaakt. Meer over de Wob is te vinden op www.noord-holland.nl/wob.

13.b Werklocaties: Brief GS an PS inz. Monitor Werklocaties Noord-Holland 2020-2021 (C-agenda EFB 28-10-2021, M&B 28-10-2021 en RWK 25-10-2021)

De Monitor Werklocaties 2020-2021 geeft informatie over feitelijke ontwikkelingen op bedrijventerreinen, kantoorlocaties en gemengde locaties in Noord-Holland. De monitor laat de ontwikkelingen in 2020 zien, met peildatum van 1 januari 2021. Het afgelopen jaar zijn de Noord-Hollandse werklocaties ondanks COVID-19 redelijk overeind gebleven. De kantorenmarkt is iets ruimer, maar de bedrijventerreinenmarkt is juist krapper geworden.

13.c Economie/energie/NZKG/Tata: Brief GS aan PS inz. Just Transition Fund - Transitieplan IJmond (C-agenda NLG en RWK 25-10-2021 en EFB en M&B 28-10-2021 (EFB trekkende cie).

De Europese Unie heeft het Just Transition Fund opgericht om regio's die nog sterk leunen op fossiele brandstoffen, te ondersteunen bij de transitie naar een duurzame industrie. De IJmond-gemeenten en de provincie Noord-Holland hebben gezamenlijk een Transitieplan IJmond opgesteld om een beroep te kunnen doen op de middelen die binnen het fonds voor de IJmond-regio zijn gereserveerd. Het Transitieplan bevat een strategie op hoofdlijnen voor het 'transitiepad' naar een duurzame (staal)industrie in de IJmond en het Noordzeekanaal-gebied. Vanuit het fonds is € 58,5 miljoen gereserveerd voor de IJmond.

13.d ROM: Brief GS aan PS inz. benoeming bestuurders en verlenen volmachten (C-agenda EFB 28-102021)

n.v.t.

13.e **Economie: Brief GS aan PS inz. Definitieve vaststelling Uitvoeringsagenda Economie 2021-2023 (C-agenda EFB 28-10-2021)**

In het coalitieakkoord 'Duurzaam Doorpakken' streeft het college ten aanzien van de economie van Noord-Holland o.a. naar een optimaal vestigingsklimaat, duurzame innovatie en versnelling van de verduurzaming van de economie. In de Uitvoeringsagenda Economie 2021-2023 'Groen Herstel' laat het college zien wat de ambities zijn per thema en waarop ingezet gaat worden voor de periode 2021-2023.

13.f **Advies Raad voor de leefomgeving en infrastructuur: briefadvies investeren in duurzame groei (C-agenda alle commissies oktober 2021)**

14 **C-agenda Financiën, Cultuur en Erfgoed, Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Pels)**

14.a **Energie/Financiën: Versterking kapitaalstructuur Alliander (A-agenda RWK 25-10-2021 met uitnodiging EFB / C-agenda EFB 28-10-2021)**

Alliander heeft haar aandeelhouders op 31 mei 2021 een verzoek gestuurd om het vermogen van Alliander te versterken. Elke aandeelhouder is gevraagd om ten minste naar rato van het aandelenbezit een lening te verstrekken. De lening zal over enkele jaren worden omgezet in eigen vermogen/extra aandelen in Alliander. Dit extra vermogen zal door Alliander worden aangewend voor de fors oplopende investeringen in de energietransitie. Gezien deze belangen zijn GS voornemens - onder de voorwaarde dat er voldoende duidelijkheid bestaat over de lange-termijn financiering van de net-infrastructuur - een lening van € 55 miljoen te verstrekken aan Alliander. Dit voornemen wordt aan PS voorgelegd opdat PS in staat worden gesteld hun wensen en bedenkingen ter kennis van GS te brengen.

14.b **Erfgoed: Brief GS aan PS inz. actualisatie provinciaal erfgoedregister: diverse in- en uitschrijvingen van provinciale monumenten (c-agenda EFB 28-10-2021)**

Besloten is om drie objecten, die voor de provincie van provinciaal belang zijn, aan te wijzen tot provinciaal monument. Daarnaast worden in het kader van de actualisering van het provinciaal erfgoedregister drie monumenten uit het erfgoedregister uitgeschreven.

14.c **Motie 42: Brief van GS aan PS over voorbereiding 3e tranche Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds (c-agenda EFB 28-10-2021)**

De uitvoering van de eerste en tweede tranche van het Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds loopt. Met deze brief lichten GS toe dat voor de derde tranche meer zicht nodig is op de effectiviteit en de noodzaak van eventuele maatregelen. De vormgeving van de derde tranche volgt in het eerste kwartaal van 2022.

14.d **Financiën: concept verslag Rekeningencommissie 20-09-2021**

15 **C-agenda IPO, ICT en Data en Subsidies algemeen (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Stigter)**

16 **C-agenda Openbare orde en Veiligheid, Integriteit, Internationale betrekkingen, Public Affairs, Communicatie, Concerncontrol, Juridische Zaken, Archief, PS- en GS zaken (EFB onderwerpen portefeuille CvdK Van Dijk)**

16.a **Bestuur: Brief GS aan PS inz. beslissing op bezwaar in Wob-procedure reizen vrm. gedeputeerde naar Roemenië (C-agenda EFB 28-10-2021)**

Op 2 december 2020 is een verzoek op grond van de Wet openbaarheid van bestuur inzake -kort samengevat- reizen naar Roemenië van een voormalig gedeputeerde in 2006, gedeeltelijk toegewezen. Het daarop ingediende bezwaar is nu gedeeltelijk gegrond verklaard. Zie voor de besluiten www.noord-holland.nl/Loket/Wob_verzoek en www.noord-holland.nl/Loket/Bezwaar_en_klachten/Bezwaar_maken

16.b **Openbaarheid: Brief GS aan PS inz. Beleidslijn openbaarheid provincie Noord-Holland (C-agenda EFB 28-10-2021)**

Provincie Noord-Holland heeft een nieuw beoordelingskader opgesteld voor de beoordeling van Wob-verzoeken en actieve openbaarmaking. Dit beoordelingskader kan worden geraadpleegd via https://www.noord-holland.nl/Loket/Wob_verzoek.

17 **C-agenda Algemeen**

17.a **MRA: Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht - editie 52 (c-agenda alle commissies oktober 2021)**

17.b **MRA: Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht - editie 53 (c-agenda's alle commissie oktober 2021)**

Technische vragen cie EFB 28-10-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
1	Hartog/VVD	5a	Mw. Pels	Brief GS aan PS inz. advies GS aangehouden moties begroting 2022	De VVD heeft de volgende vragen over agendapunt 5a, met betrekking tot de voorliggende financiële opties. GS leggen de Staten onder punt 1e een tweetal opties voor onder de letters a en b. De optie a lijkt op zich helder. Onze vragen gaan over optie b en de tekst onder het kopje Consequenties voor de algemene reserve. 1) Wij leiden uit de stukken af dat de uitkomst van het zogenoemde uitgangspunt al becijferd is en op 100.000 euro uitkomt. Wat is derhalve de bedoeling van GS met betrekking tot optie b?	1) De bedoeling van optie B is om uw Staten een keuze te geven welke uitgangspunten gehanteerd worden bij het bepalen van de het in te zetten bedrag ten behoeve van nieuwe beleidsvoorstellen in de begroting 2022. Optie A heeft als uitgangspunt een integrale benadering vanuit alle beschikbare middelen en de voorziene financiële ontwikkelingen. Optie B heeft als uitgangspunt een benadering vanuit het rekeningresultaat 2020 en de voorziene financiële ontwikkelingen. De financiële gevolgen van deze keuzes zijn opgenomen in de brief. 2) Onder optie B leggen wij uw Staten voor om voor de moties een bedrag van maximaal € 3.7 miljoen beschikbaar te stellen. De keuze voor het bedrag binnen deze bandbreedte is bij optie b aan uw Staten. 3) Het rekening resultaat en de bijbehorende ruimte is reeds bekend. Er komt geen andere som dan de reeds voorgelegde berekeningen waarbij we uw Staten een keuze voorleggen in de te hanteren uitgangspunten en inzichtelijk maken wat de financiële consequenties en risico's zijn bij het te nemen besluit. 4) Het rekening resultaat bedraagt 13,7 miljoen. Voor de uittreding GNR is 10 miljoen gereserveerd. Het resterend bedrag bedraagt 3,7 miljoen. De stand van de algemene

Technische vragen cie EFB 28-10-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					2) Welke keuze wordt door GS ter besluitvorming voorgelegd onder optie b? Verschillende mensen uit onze fractie interpreteren dit anders dus graag uw toelichting. 3) Indien onze aanname dat het uitgangspunt reeds becijferd is (zoals onder 1 genoemd) niet de juiste is, vragen wij GS op welk moment of welke datum u voornemens bent te hanteren om de som te bepalen van het rekeningresultaat 2020 rekening houdend met verwachte ontwikkelingen? 4) Hoe is de bandbreedte 0-3,7M	reserve geeft ruimte voor 100.000. De staten kunnen echter ook besluiten geen budget beschikbaar te stellen. 5) Dit is een politieke vraag. De keuze hoe om te gaan met de adviezen vanuit GS op de eerder door uw Staten aangehouden moties en de keuze welk instrument u hiervoor gebruikt is aan de Staten. 6) De evaluatie die wordt voorgesteld in de brief heeft als bedoeling om de inrichting van het besluitvormingsproces rondom het rekeningresultaat 2020 te bezien en de voorgestelde evaluatie is dus niet gericht op het aanpassen van financiële regels en kaders in bijvoorbeeld de financiële verordening. Aangezien er geen directe relatie is tussen de voorgenomen evaluatie en de financiële verordening zien wij dan ook geen aanleiding de behandeling van de financiële verordening aan te houden of om op dit moment al aanpassingen in deze verordening te overwegen. Wij benoemen deze evaluatie expliciet met als doel om te leren van het doorlopen proces en onze sturing op beleid(swensen) en de financiële consequenties binnen de P&C cyclus te optimaliseren.

Technische vragen cie EFB 28-10-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					bepaald? Wat is de gedachte achter het opnemen van de bedragen 0 en 3,7M en de ruimte ertussen? 5) GS wil in de commissie met de fracties in gesprek over de opties. Hoe ziet GS dit gesprek voor zich? Op welke wijze verwacht GS dat de fracties in de commissie een voorkeur kenbaar maken? Wordt iedere fractie geacht een voorkeur voor een optie uit te spreken? Waar moeten de woordvoerders ten opzichte van optie b aan denken? Wordt van de woordvoerders verwacht dat zij een bedrag noemen of is het de bedoeling dat	

Technische vragen cie EFB 28-10-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					woordvoerders bij optie b de voorkeur voor hun fractie uit spreken voor een berekeningssystematiek. En dat de uitkomst bij het uitspreken van die keuze ongewis is maar gefixeerd wordt op een bedrag gelegen tussen nihil en 3,7M euro, ongeacht de feitelijke uitkomst van de berekening? 5) Hoe ziet GS eventuele besluitvorming over de verschillende opties voor zich? Komt dit onderwerp ter besluitvorming terug in Provinciale Staten? Zo ja, op welke datum? Dient iedere fractie in dat geval een motie in te dienen met daarop vermeld de keuze voor	

Technische vragen cie EFB 28-10-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					optie a of b, en in het laatste geval ook een eventuele voorkeur ten aanzien van het gewenste bedrag? Zo nee, hoe zal de besluitvorming dan verlopen? 6) Hoe ziet GS de evaluatie naar knelpunten tussen wensen voor nieuw beleid en financiële spelregels voor zich? In deze commissie spreken we over de nieuwe Financiële verordening voor de komende 4 jaar. Wordt de behandeling aangehouden? Is GS voornemens de Verordening zonodig tussentijds aan te passen op een essentieel punt als de berekeningssystematiek	

Technische vragen cie EFB 28-10-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
					voor de hoogte van de Algemene Reserve als genoemd in 3.4 ten vierde van de voornoemde Verordening? Waarom benoemt u deze evaluatie zo expliciet, heeft PS hierom gevraagd? Zo ja waar en wanneer?	
2						
3						
4						
5						
6						

Technische vragen cie EFB 28-10-2021>						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord

Verslag concept

Statencommissie Economie, Financiën en Bestuur

Datum	:	28 oktober 2021
Commissievoorzitter (plv.)	:	mw. S. Doevendans
Commissiegriffier	:	mw. M. de Zwart
Telefoonnummer/e-mail	:	zwartm@noord-holland.nl

Aanwezig:		
Commissievoorzitter		mw. S. Doevendans
Commissiegriffier		mw. M. de Zwart
Leden van de commissie	FvD	---
	GL	dhr. G. Zaal, dhr. J. Dulfer
	VVD	dhr. G. Hartog, mw. M. van Meerten
	D66	mw. A. Kapitein, dhr. E. Kanik
	PvdA	dhr. J. Carton, dhr. T. Wagelaar
	PVV	---
	SP	mw. A. de Groot, dhr. W. Hoogervorst
	CDA	dhr. D. Heijnen, mw. C. Kuiper
	JA21	dhr. G. Kohler
	PvdD	dhr. F. Zoon, dhr. J. Hollebeek
	50plus	---
	CU	dhr. M. Klein
	DENK	dhr. E. Mangal
	Liberaal NH	mw. Van Geffen
	Fractie Baljeu:	---
College van GS		dhr. Van Dijk, mw. Pels, mw. Zaal
Afwezig met bericht van verhindering:		mw. I. Bezaan (PVV)
Notulist		Moneypenny/H. Mutsaerts

Agenda

1. Opening en mededelingen
2. Vaststelling van de agenda, verslag van de vorige vergadering, strategische agenda en moties- en toezeggingenlijsten
   2.a. Vooruitblik op de komende vergadering(en) a.d.h.v. strategische agenda
3. Inspreekhalfuur over onderwerpen die niet op de agenda staan maar wel tot de portefeuille van de commissie behoren

4. A-Agenda Algemeen
   4.a. Begroting 2022/Memorie van Antwoord/Advies GS aangehouden moties begroting 2022
   4.b. Begroting 2022: Brief GS aan PS inzake Memorie van antwoord begroting 2022
   4.c. Audit: Brief GS aan PS inzake auditopvolging peildatum 1 september 2021
5. B-Agenda Algemeen
   5.a. Brief GS aan PS inzake advies GS aangehouden moties begroting 2022
   5.b. IPO: Brief GS aan PS inz. Begrotingen 2022 van het IPO en BIJ12
6. Rondvraag portefeuille dhr. Stigter en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
7. Rondvraag portefeuille mw. Zaal en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
8. A-Agenda Financiën, Cultuur en Erfgoed, Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Pels)
   8.a. Financiën: Voordracht actualisatie financiële verordening
9. Rondvraag portefeuille mw. Pels en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
10. A-agenda Openbare orde en Veiligheid, Integriteit, Internationale betrekkingen, Public Affairs, Communicatie, Concern control, Juridische Zaken, Archief, PS- en GS zaken (EFB onderwerpen portefeuille CvdK Van Dijk)
    10.a. Voorddracht definitieve samenwerkingsafspraken MRA
    10.b. MRA: Brief GS aan PS inzake samenwerkingsafspraken MRA
11. B-agenda Openbare orde en Veiligheid, Integriteit, Internationale betrekkingen, Public Affairs, Communicatie, Concern control, Juridische Zaken, Archief, PS- en GS zaken (EFB onderwerpen portefeuille CvdK Van Dijk)
    11.b. Slavernijverleden: Advies GS/initiatiefvoorstel Statenfractie DENK 'Onderzoek slavernijverleden
12. Rondvraag portefeuille dhr. Van Dijk en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
13. Sluiting
14. C-agenda Economie, Arbeidsmarkt en Onderwijs, Bestuur, Interbestuurlijk Toezicht en Europa (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Zaal)
    14.a. Bestuur: Brief GS aan PS inz. Tweede deelbesluit Wob-verzoek Telegraaf inzake datacenters (c-agenda EFB 28-10-2021)
    14.b Werklocaties: Brief GS aan PS inz. Monitor Werklocaties Noord-Holland 2020-2021 (C-agenda EFB 28-10-2021, M&B 28-10-2021 en RWK 25-10-2021)
    14.c Economie/energie/NZKG/Tata: Brief GS aan PS inz. Just Transition Fund - Transitieplan IJmond (C-agenda NLG en RWK 25-10-2021 en EFB en M&B 28- 10-2021 (EFB trekkende cie).
    14.d ROM: Brief GS aan PS inz. benoeming bestuurders en verlenen volmachten (C-agenda EFB 28-102021) n.v.t.
    14.e Economie: Brief GS aan PS inz. Definitieve vaststelling Uitvoeringsagenda Economie 2021-2023 (C-agenda EFB 28-10-2021)
15. C-agenda Financiën, Cultuur en Erfgoed, Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Pels)
    15.a Energie/Financiën: Versterking kapitaalstructuur Alliander (A-agenda RWK 25-10-2021 met uitnodiging EFB / C-agenda EFB 28-10-2021)

15.b Erfgoed: Brief GS aan PS inz. actualisatie provinciaal erfgoedregister: diverse in- en uitschrijvingen van provinciale monumenten (c-agenda EFB 28-10- 2021)
15.c Motie 42: Brief van GS aan PS over voorbereiding 3e tranche Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds (c-agenda EFB 28-10-2021)
15.d Financiën: concept verslag Rekeningencommissie 20-09-2021

16. C-agenda IPO, ICT en Data en Subsidies algemeen (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Stigter)
17. C-agenda Openbare orde en Veiligheid, Integriteit, Internationale betrekkingen, Public Affairs, Communicatie, Concerncontrol, Juridische Zaken, Archief, PS- en GS zaken (EFB onderwerpen portefeuille CvdK Van Dijk)

17.a Bestuur: Brief GS aan PS inz. beslissing op bezwaar in Wob-procedure reizen vrm. gedeputeerde naar Roemenië (C-agenda EFB 28-10-2021)
17.b Openbaarheid: Brief GS aan PS inz. Beleidslijn openbaarheid provincie Noord-Holland (C-agenda EFB 28-10-2021)

18. C-agenda Algemeen

18.a MRA: Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht - editie 52 (c-agenda alle commissies oktober 2021)
18.b MRA: Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht - editie 53 (c-agenda's alle commissie oktober 2021)

Agenda

1. Opening en mededelingen

De **voorzitter** opent de hybride commissievergadering om 13.15 uur en heet alle aanwezigen welkom, zowel in de Statenzaal als via Teams. Zoals eerder vermeld, vindt vandaag het tweede deel van de cursus Stem op een Vrouw plaats. Het tweede deel van de cursus richt zich op een kijkje in de keuken en het vergroten van politieke netwerken. Een kleine groep cursisten zal vanmiddag in de buitenste ring van de Statenzaal plaatsnemen om een deel van de vergadering te volgen. Daarna gaan de cursisten met elkaar in debat op basis van het Baas van Noord-Holland programma. Geëindigd zal worden met een borrel van 17.00 – 17.45 uur in het bedrijfsrestaurant in de nieuwbouw Dreef en de commissieleden zijn van harte uitgenodigd om daarbij aanwezig te zijn om met elkaar in gesprek te gaan, ervaringen als Statenlid te delen en vragen te beantwoorden. Dhr. Kohler (JA21), mw. Van Geffen(Liberaal N-H en de hr. Klein (CU) zijn deels digitaal aanwezig. Er is een quorum. Mw. Bezaan (PVV) heeft zich afgemeld en mw. De Groot (SP) komt iets later in de vergadering.

2. Vaststelling van de agenda, verslag van de vorige vergadering, strategische agenda en moties- en toezeggingenlijsten

De **voorzitter** meldt dat op verzoek van de fractie DENK de behandeling van het Initiatiefvoorstel onderzoek naar Slavernijverleden is verschoven naar de EFB-vergadering van

17 januari 2022. Zij constateert dat de agenda, het verslag van de vergadering van 27 september 2021, de lijst van moties en toezeggingen en de strategische agenda ongewijzigd worden vastgesteld.

2.a. Vooruitblik op de komende vergadering a.d.h.v. strategische agenda
De **voorzitter** meldt dat voor de volgende commissievergadering van 29 november op de agenda staan onder voorbehoud van tijdige aanlevering van stukken: Vooraf Technische briefing Pallas, Statenvoordracht Europastrategie Pallas, Statenvoordracht Actualisatie cultuurbeleid, Statenvoordracht Laatste begrotingswijziging, Brede Basismonitor, Statenvoordracht Legesverordening 2022 en Tarieventabel 2022.

3. Inspreekhalfuur over onderwerpen die niet op de agenda staan maar wel tot de portefeuille van de commissie behoren

Er hebben zich geen insprekers aangemeld.

4. A-Agenda Algemeen

4.a. Begroting 2022/Memorie van Antwoord/Advies GS aangehouden moties begroting 2022
4.b. Begroting 2022: Brief GS aan PS inzake Memorie van antwoord begroting 2022
4.c. Audit: Brief GS aan PS inzake auditopvolging peildatum 1 september 2021

Dhr. **Heijnen** (CDA) geeft complimenten voor de sluitende begroting. Hij is het eens met de constatering dat de COVID-maatregelen ook volgend jaar nog van kracht zijn, daarom is het goed dat de provincie samen met gemeenten de ontwikkelingen blijft volgen en indien nodig actie onderneemt. Regelmatig ontvangt men een update van de uitgaven van het Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds en volgens planning is eind 2023 slechts de helft van het fonds uitgegeven. Voor 2022 staat er een bedrag van € 17,4 miljoen, terwijl de economie weer op volle toeren draait. Kunnen GS een versnelling inzetten bij de activiteiten 2022? Leefbaarheid in kleine kernen en sport: voor 2024 en 2025 staat de bijdrage op nul, hetgeen tot veel onzekerheid leidt voor Dorpswerk Noord-Holland en Sportservice Noord-Holland. Beide partijen moeten over structurele middelen kunnen beschikken voor een bestendige en toekomstgerichte inzet, is deze keuze mogelijk? Kan een motie terzake op instemming van GS rekenen? De toekomstige inkomsten van de provincie leiden tot zorgen. Wat is de stand van de discussie over elektrisch rijden en de negatieve gevolgen voor de opcenten? De indicatoren worden ondersteund, dat is een stap vooruit, hoewel een aantal indicatoren rücksichtslos zijn geschrapt. Hierover zal in de Rekeningencommissie worden doorgesproken. De motie Helder taalgebruik is afgedaan.

Dhr. **Hartog** (VVD) onderschrijft de uitgangspunten van de begroting en de motie is afgedaan. De instellingsbesluiten voor de nieuwe reserves zijn bedoeld om aan te sluiten bij de operationele doelen, zoals het programma Klimaat en Milieu. Dit maakt beter inzichtelijk waar de middelen aan worden besteed en de nieuwe indicatoren geven de effecten weer. Bij de indicatoren is nu een eerste verbeterslag gemaakt, maar dit is een groeiproces. De vakinhoudelijke commissies spelen hierbij een belangrijke rol, dus zij dienen regelmatig te toetsen of nieuwe data tot betere indicatoren leiden om beter te kunnen sturen en de effecten te meten. In de Rekeningencommissie dienen de methodiek en het proces geëvalueerd te worden.

Dhr. **Heijnen** (CDA) vraagt de VVD of het doel van economisch herstel na COVID gericht op duurzaamheid, in stand dient te blijven.

Dhr. **Hartog** (VVD) is tevreden met de toelichting van het college om even pas op de plaats te maken en met het besluit van het college om momenteel geen versnelling in te zetten.

Dhr. **Dulfer** (GL) meent dat de vraag van het CDA suggereert dat COVID voorbij is, maar gezien de stijgende besmettingen, lijkt dat nog niet het geval. Deze kunnen wellicht wederom leiden tot maatregelen die de economie beperken.

Dhr. **Heijnen** (CDA) bevestigt dat COVID nog niet voorbij is en dat de huidige situatie kan leiden tot nieuwe maatregelen. De helft van de middelen voor economisch herstel (€ 100 miljoen) wordt pas tegen 2023 uitgegeven, daarom wordt een versnelling voorgesteld in de hoop dat COVID in 2024 geen problemen meer geeft.

Dhr. **Hartog** (VVD) zal de zorgen van het CDA in de algemene beschouwingen in de PS-vergadering adresseren. Naar het programma Mobiliteit en Bereikbaarheid gaat erg veel geld, maar de verwijzingen naar IMPI en de nota Infrastructuur Kapitaalgoederen ten aanzien van de besteding van de middelen zijn nogal mager. Men is blij met de enorme slag die gemaakt kan worden bij NNN en dat in deze periode de voorbereiding voor de afronding van de opgaven door het volgende college wordt vormgegeven.

Dhr. **Hoogervorst** (SP) geeft complimenten voor de verbeterde leesbaarheid van de begroting, dit is enorm verbeterd in verhouding tot eerdere begrotingen. Kunnen GS aangeven op welke terreinen een trendbreuk zichtbaar is in vergelijking met de begrotingen van voorgaande jaren? Voor representatie van de provincie wordt € 4 miljoen euro gereserveerd, hoe gaat dit zich in de toekomst ontwikkelen? Is hiervoor meer geld nodig gezien de toenemende complexiteit van de maatschappij en de grotere rol voor de provincie? De SP is blij met de financiële steun voor culturele instellingen maar dat is onvoldoende, met name voor de kleinere instellingen. Blijft er in de toekomst ruimte voor deze steun en zo niet, hoe kan dat mogelijk gemaakt worden? Programma-overstijgende budgetten kunnen doelen in diverse programma's ondersteunen, zoals in programma 4, waar meer geld kan worden besteed aan het behoud of uitbreiden van kleinere OV-verbindingen voor de borging van de leefbaarheid in de kleine kernen. Dit leidt tot minder CO2-uitstoot van het autoverkeer hetgeen gunstig is voor programma 2, Klimaat en Milieu. Zien GS mogelijkheden van wisselwerking tussen de programma's en wordt daar in de toekomst vaker aandacht aan besteed? Er moet meer aandacht komen voor een integrale benadering van de leefbaarheid in de kleine kernen, in plaats van zoals nu het geval is, op ad hoc basis bij de kadernota en begroting. Is dit mogelijk en kan dat in de nabije toekomst uitmonden in een beleidsstuk? Zijn GS bereid hiernaar te kijken? De motie kan als afgedaan worden beschouwd.

Mw. **Kapitein** (D66) verwijst naar de integrale Omgevingsvisie. Is die niet voldoende hiervoor?

Dhr. **Hoogervorst** (SP) vindt dit een armoedige suggestie met het oog op de leefbaarheid van kleine kernen, want het gaat om het in standhouden van het OV en dorpsscholen en met een integrale aanpak kan e.e.a. geïntensiveerd worden. Een enkele verwijzing naar de Omgevingsvisie is dan niet toereikend.

Dhr. **Dulfer** (GL) constateert dat de begroting 2022 erg onzeker is gezien de mogelijke ontwikkelingen in de aankomende winter. Niettemin, complimenten aan GS voor de sluitende begroting. In 2022 wordt een klein positief saldo verwacht, het weerstandsvermogen wordt verhoogd en de solvabiliteitsratio stijgt. Daarvoor tevens complimenten aan GS. De verbeterde beleidsindicatoren worden zeer gewaardeerd. GL gaat akkoord met de begroting, instellingsbesluiten en nieuwe reserves. Op pagina 2 van de instellingsbesluiten komen maar 2 van de 3 aangekondigde reserves aan bod. Waarom ontbreekt de reserve Energie-infrastructuur en Waterstoftransitie? De motie kan als afgedaan beschouwd worden.

Dhr. **Carton** (PvdA) gaat akkoord met de begroting. Waardering voor GS en de organisatie voor hoe PS betrokken zijn en worden bij de P&C-cyclus, begroting en jaarrekening en verbetering van de indicatoren. Deze voortgang wordt zeer gewaardeerd. In de Rekeningencommissie Plus kan verder gesproken worden over verbetering. Er bestaan zorgen over de financiële positie van de provincie op lange termijn. GS werken aan het formuleren van scenario's, wanneer komen deze ter bespreking beschikbaar? Klopt het dat de provincies worden gecompenseerd voor de teruglopende opcenten? Graag een toelichting. De motie is afgedaan.

Mw. **Kapitein** (D66) beoordeelt de motie als afgedaan. De verbetering van de beleidsindicatoren ondersteunt de werkwijze van PS, complimenten voor deze eerste stap. Bij het programma Bestuur moeten de indicatoren nog worden geformuleerd, hierover denkt men graag mee. Verzoek om de meest essentiële indicatoren in de programma's voor ambities die op andere wijze worden gemonitord, bij de volgende begroting terug te laten komen. Er is een medewerker Burgerparticipatie aangenomen, dat wordt ondersteund. Goed dat de Fraudebeleidsnota dit jaar nog beschikbaar komt. In de volgende commissievergaderingen komt men terug op de culturele sector, want er zit nog ruimte in deze begroting. Programma 7, Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds, kent nog veel beleidsmatige invullingsmogelijkheden, de helft van het budget moet nog besteed worden om groen de coronacrisis uit te komen. Hiermee kan deze collegeperiode grote impact gemaakt worden, maar de inhoudelijke bespreking vindt later plaats. De € 55 miljoen lening aan Alliander leidt ertoe dat de provincie op een eerder moment leningen moet afsluiten, hoewel erkend wordt dat er mogelijk ook programma's beëindigd worden. Wanneer wordt meer informatie verschaft over de scenario's voor kapitaalinjecties infrastructuur en de impact hiervan? Graag een toelichting op de compensatie van de teruglopende opcenten door het Rijk. De waterkwaliteit zal in de toekomst om meer budget vragen, momenteel worden de doelstellingen al niet gehaald.

Dhr. **Zoon** (PvdD) noemt drie aandachtspunten. Als eerste het financieel toezicht op de waterschappen vanwege de risicovolle situatie omdat het eigen vermogen slechts 12% bedraagt. Indicatoren voor waterschappen ontbreken, hoe wordt het financiële toezicht op de waterschappen vormgegeven? De focus ligt nog steeds op economische groei, wel in combinatie met klimaat, gezondheid en veiligheid, maar de vraag aan GS is of deze focus wordt gecontinueerd gezien de sombere voorspellingen voor het klimaat? De huidige economische groei gaat leiden tot een grote zeespiegelstijging van 5 m. De begroting moet eerder gericht zijn op klimaat en gezondheid waarbinnen de economische groei vorm kan worden gegeven. De naam van de Stelling van Amsterdam wordt gecombineerd met de naam UNESCO Werelderfgoed Hollandse Waterlinie. De siteholdertaken van de Hollandse Waterlinie worden ondergebracht in een nieuwe gezamenlijke provinciale uitvoeringsorganisatie, maar de waterlinies vertegenwoordigen ook ecologische waarden. Het is een gemiste kans dat de

ecologische kwaliteiten niet in deze nieuwe organisatie worden ondergebracht. Kunnen GS kijken of een integrale aanpak mogelijk is? De motie is afgedaan.

Dhr. **Mangal** (DENK) vraagt of de meerdere miljoenen die worden besteed aan lobbyorganisaties, daadwerkelijk waardevolle informatie opleveren, PS hebben geen zicht op de gelden en waarop de organisaties zich richten. GS verwijzen naar de media voor het antwoord op deze vraag, maar dan kan men beter enkele krantenabonnementen afsluiten, dat scheelt veel geld. Hoe is het mogelijk dat de eerder gesignaleerde financiële problemen bij gemeenten die zouden kunnen leiden tot niet-uitvoering van projecten, plotseling zijn verdwenen? De Coronagelden van het Rijk worden afgebouwd, dus de situatie van gemeenten blijft precair, gezien het toenemende aantal besmettingen en de mogelijk nieuwe maatregelen die er aankomen. DENK is voorstander van de keuzevrijheid om wel of niet te vaccineren maar iedere burger blijft het recht behouden om medisch geholpen te worden, want vaccinatie is geen garantie dat men niet besmet wordt, maar wel beperkt het de gezondheidsrisico's. Dit is een aanzet voor een minder belichte discussie over het wantrouwen dat bestaat tussen burger en overheid door allerlei overheidsingrijpen en grote schandalen. Daar is men bezorgd over want dat heeft impact op onder andere de vaccinatiebereidheid en het ondermijnt het vertrouwen in overheidsorganen. GS worden met klem verzocht om het terugwinnen van het vertrouwen van de burger aan de orde te stellen in zoveel mogelijk gremia en lokale besturen.

Dhr. **Hartog** (VVD) en dhr. **Dulfer** (GL) constateren dat de inbreng van DENK geen relatie heeft met de begroting.

Dhr. **Mangal** (DENK) vindt het van belang dat er budget wordt gereserveerd voor het tegengaan van ondermijning in Noord-Holland.

Dhr. **Hartog** (VVD) vraagt naar de voorstellen van DENK om het vertrouwen van de burger in de overheid te herstellen.

Dhr. **Mangal** (DENK) wacht het antwoord van GS af en zal zich beraden op eventuele voorstellen. De motie is afgedaan.

Gedeputeerde **Pels** dankt voor alle complimenten die zullen worden gedeeld met de organisatie. De leesbaarheid en de indicatoren noodzaken tot een continu proces. Het Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds is on hold gezet om de effecten van de eerste maatregelen te monitoren en verantwoording af te kunnen leggen over de reeds geïnvesteerde gelden. De effecten van de afbouw van de landelijke maatregelen worden nu ook zichtbaar en die worden meegenomen in de evaluatie, waarbij niet alleen wordt gekeken naar de economische kant maar ook naar de voortgang van duurzaamheid. Op een later moment gaat men hierover met PS in gesprek. Daarnaast bestaat het voornemen om nieuwe maatregelen in te zetten binnen de kaders van de motie. Om de middelen voor Dorpswerk en Sportservice structureel te maken, is een besluit van PS nodig. Het is niet zo dat de provincie zal worden gecompenseerd voor de lagere opcenten vanwege meer elektrisch vervoer, daar is nog niets van bekend en het is nog niet geregeld, vandaar de oproep aan de landelijke partijen in de Tweede Kamer om hiervoor een motie in te dienen. Wel vinden momenteel gesprekken plaats met het Rijk over de herijking van het provinciaal fonds waarbij de toekomstige scenario's van de opcenten worden meegenomen, maar de focus zal zeker liggen op betaling naar gebruik.

Dhr. **Zoon** (PvdD) verzoekt GS die toch regelmatig in Den Haag aanwezig zijn, in te zetten op het aan de orde stellen van de opcenten, in plaats van om PS op te roepen om hun landelijke fracties aan te spreken.

Gedeputeerde **Pels** antwoordt dat via het IPO om helderheid is gevraagd over de opcenten. Er wordt ingezet op zelfverzekerde provincies maar dan moeten zij wel in staat zijn om ook op de lange termijn het beleid vorm te geven. Maar alle hulp is welkom. De samenhang tussen begroting en IMPI: het IMPI is onderdeel van het programma Mobiliteit en wordt betrokken in het onderzoek naar het opnieuw vormgeven van mobiliteit in de P&C-cyclus, de opmerking van D66 wordt om de meest essentiële indicatoren in de programma's voor ambities die op andere wijze worden gemonitord, bij de volgende begroting terug te laten komen, wordt meegenomen naar de begroting 2023. Er is een noodfonds beschikbaar voor de culturele sector en de tweede ronde gaat nu van start. Er wordt een mogelijk overschot verwacht, maar dat is afhankelijk van de aanvragen die worden ingediend. Een eventueel overschot zal gereserveerd worden voor mogelijk nieuwe noodsituaties. De groep van jonge makers die niet in staat zijn om te produceren, is een belangrijke groep, er wordt onderzocht op welke wijze deze groep geholpen kan worden. Daarnaast worden de maatregelen uit de tweede tranche van het herstelfonds uitgewerkt en de volgende keer staat de Cultuurnota op de agenda. Zij heeft eerder voorgesteld om bij het aflopen van de maatregelen te evalueren wat dit voor gevolgen heeft gehad voor het cultuurbeleid, maar PS kunnen zelf op een eerder moment meer middelen beschikbaar stellen voor het cultuurbeleid. Desgevraagd melden GS het geen probleem te vinden als er geld van het noodfonds overblijft, maar dat zal dan aan andere noodsituaties besteed worden, het mag niet op de plank blijven liggen. GS zullen een voorstel voorleggen aan PS indien dit het geval is. Integraal bestuur: GS proberen een zetje te geven met de impactanalyse CO2 en de monitor en actieprogramma Klimaat. Eventuele zaken die ontbreken, kunnen bij GS gemeld worden. Naast de twee genoemde reserves is er al een reserve beschikbaar voor klimaat en energietransitie, daarom staan er twee besluitpunten in plaats van drie. Ecologie werelderfgoed: de landschapskant is een taak voor GS en dat geldt dus ook voor ecologie. Daar kunnen GS op worden aangesproken.

Gedeputeerde **Zaal** constateert dat er corona nog steeds effect heeft op de economie, waardoor een aantal regio's achterblijft, zoals Haarlemmermeer en Amsterdam. De coronacrisis is dus nog niet voorbij en daarom moet de inzet op het herstel- en duurzaamheidsfonds gecontinueerd worden. Integraal beleid kleine kernen: de leefbaarheid in kleine kernen is heel belangrijk, dit thema wordt integraal benaderd via heel veel dossiers zoals bestuurskracht en infrastructuur, en wordt ook lokaal en regionaal opgepakt, zoals met het programma de Kop werkt. Er is een EU-leadersubsidie beschikbaar voor de plattelandsontwikkeling en kleine kernen in het noorden. Daarom is niet gekozen om de leefbaarheid in kleine kernen als specifiek thema te benaderen, maar GS zijn graag bereid om verder te praten over de leefbaarheid in kleine kernen, eventueel aan de hand van een discussienota. Financieel toezicht gemeenten en waterschappen (portefeuille Loggen): vanuit het wettelijk kader wordt toezicht gehouden op de waterschappen. Er is geen aanleiding om dit toezicht anders vorm te geven, maar suggesties voor een andere aanpak zijn welkom. De zorgen van DENK over de gemeentelijke financiën blijken onterecht te zijn geweest, want het Rijk heeft intussen middelen voor de jeugdzorg beschikbaar gesteld en er volgt nog overleg over het Gemeentefonds. De enige gemeente die onder toezicht was gesteld, is intussen vrijgesteld. Financiële problemen bij gemeenten zijn niet altijd corona gerelateerd, dat heeft

vaak andere oorzaken, zoals problemen op het sociaal domein. GS zetten in op de lobby in Europa en bij het Rijk (met het oog op onteigening van agrariërs) maar het is onmogelijk om de effecten van deze specifieke lobby in beeld te brengen, want vaak wordt er door meerdere partijen gelobbyd.

Dhr. **Van Dijk** (CdK) benadrukt dat het kleine kernenbeleid integraal wordt afgestemd, in het college maar ook in zijn functie als Rijksheer. Bij ambtsbezoeken aan gemeenten wordt hier specifiek aandacht aan besteed en best practices worden onderling gedeeld. Goed dat ook PS willen blijven investeren in beleid voor ondermijning en dat de focus van de provincie op transparantie en openheid om het vertrouwen van de burger niet te schaden, ondersteund wordt. In de verschillende beleidsprocessen moeten inwoners vanaf het begin betrokken worden.

Tweede termijn

Dhr. **Carton** (PvdA) zal het antwoord over de opcenten doorleiden naar de Tweede Kamerfractie.

Dhr. **Zoon** (PvdD) zal een motie indienen voor de waterlinies. Bij interbestuurlijk toezicht is het een operationeel doel, 1.2.2., dat wel is geldt voor gemeenten maar niet voor waterschappen. Ook hier zal actie op worden ondernomen teneinde e.e.a. te corrigeren.

Dhr. **Heijnen** (CDA) verzoekt een toelichting op de tijdlijn van de evaluatie van het Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds.

Gedeputeerde **Pels** zal schriftelijk terugkomen op de procesvoortgang en melden op welk moment er meer informatie beschikbaar is over de evaluatie van het Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds.

De **voorzitter** meldt dat dit deel van het verslag van de vergadering wordt toegevoegd aan de vergaderstukken voor PS van 8 november a.s. Zij concludeert dat de motie Helder Taalgebruik is afgedaan.

5. B-Agenda Algemeen

5.a. Brief GS aan PS inzake advies GS aangehouden moties begroting 2022

Dhr. **Hartog** (VVD) leest in de brief twee opties waar steun voor gevraagd wordt: optie 1, een bedrag van € 640.000 en optie 2, een bedrag van tussen € 0 en € 3,7 miljoen. De antwoorden op technische vragen hebben niet voldoende duidelijkheid geboden. Graag een toelichting op wat GS van PS verwachten.

Dhr. **Carton** (PvdA) interpreteert deze voorstellen op andere wijze, maar een nadere toelichting is welkom.

Gedeputeerde **Pels** meldt dat er twee opties zijn voorgelegd op basis van twee verschillende rekenmodellen die leiden tot deze bedragen. Bij optie 1 gaat het om de middelen die nog beschikbaar zijn in de begroting 2022 plus de middelen van de algemene reserve. Van het rekeningresultaat van € 13,7 miljoen wordt € 10 miljoen gereserveerd voor de uittreding uit

het Goois Natuurreservaat. PS kunnen dus een afweging maken over een bedrag van € 0 tot € 3,7 miljoen. Beide bedragen hebben in feite niets met elkaar te maken.

Dhr. **Hoogervorst** (SP) constateert dat het agendapunt de aangehouden moties betreft en dat het niet gaat over specifieke bedragen.

Gedeputeerde **Pels** antwoordt dat de moties een besluit van PS betreffen. GS hebben de financiële ruimte geschetst en de twee rekenmodellen tonen aan wat de gevolgen zijn van optie 2 en bij welke moties wel en geen overeenkomsten worden gezien. Maar PS besluiten over de financiële ruimte en welke moties daarvoor in aanmerking komen.

Dhr. **Hartog** (VVD) wil voor nieuw beleid geen gelden onttrekken aan de algemene reserve. Voorgesteld wordt om € 100.000 van het bestedingsresultaat 2020 toe te voegen aan de algemene reserve.

Dhr. **Heijnen** (CDA) kiest voor optie a, een eenmalig te besteden bedrag van € 640.000, en wil vasthouden aan de 25%-norm met het oog op een zorgvuldig financieel beheer. Daarom wordt er niet voor gekozen om nieuw beleid te financieren met de algemene reserve want hierdoor komt men onder de 25%-grens. GS geven in de adviezen op de moties herhaaldelijk aan dat zaken onvoldoende uitgewerkt zijn of dat het voorstel niet past in het huidige beleid, maar PS werden juist verzocht om ideeën aan te dragen door middel van moties. Een motie moet altijd nader uitgewerkt worden en natuurlijk is dat niet conform het huidige beleid maar dit is vooraf niet als kader meegegeven. Daarom is het onbehoorlijk om dit achteraf als reden aan te voeren voor het ontraden van een motie. Overigens veel waardering voor GS en de gedeputeerde Financiën die dit proces in gang hebben gezet en dat PS hierbij zijn betrokken, maar voorgesteld wordt om dit proces samen met PS te evalueren zodat de goede intentie de volgende keer nog beter kan worden vormgegeven. Moties 65 en 79 worden ontraden, omdat de financiële consequenties niet kunnen worden ingeschat maar dat werd nu juist aan GS gevraagd om aan te geven. Men heeft geen idee van de bandbreedte van de bedragen die nodig zijn voor de uitvoering van deze moties. Het CDA is tegen motie 67, motie 75 en het initiatiefvoorstel over het slavernijverleden zijn aangehouden door DENK. Motie 86 is erg breed en niet voldoende uitgewerkt.

Mw. **Kapitein** (D66) vindt dit een goede en vernieuwende werkwijze, goed dat PS moties kunnen indienen voor de kadernota die verder uitgewerkt moeten worden. Bij nadere analyse geven GS aan dat een aantal moties niet nodig is, omdat ze al onderdeel zijn van het beleid. Dat is een bevestiging van dat men het op vele punten met elkaar eens is, maar het is niet altijd duidelijk wat wel en niet uitgevoerd kan worden, anders waren de moties niet ingediend. Er zijn in de begroting middelen beschikbaar voor aquathermie en innovatief watergebruik, dus moet deze motie nu opnieuw worden ingediend? Er is geen beleid opgesteld voor sociale innovatie maar GS geven aan dat onderzocht moet worden wat nodig is naast bestaande Rijksregelingen die sociale innovatie financieel vergemakkelijken. Gaan GS dit doen of moet hiervoor een motie worden ingediend? Een evaluatie van het proces wordt ondersteund. Kan de volgende keer inzicht worden gegeven in de globale beschikbare ruimte voor moties? Dat het zo weinig was, had men niet verwacht, met name door het bedrag dat wordt gereserveerd voor uittreding uit de GR Goois Natuurreservaat. De norm van 25% van de algemene reserve wordt niet ter discussie gesteld. Men kiest voor optie a, want de prioriteiten van D66 liggen in

het coalitieakkoord en het herstelfonds en men is voorzichtig naar de toekomst toe, maar het is begrijpelijk dat andere partijen een andere keuze maken.

Dhr. **Mangal** (DENK) is verrast over het beperkte beschikbare bedrag voor de moties. Het is onacceptabel dat de provincie zich onttrekt aan het onderzoek naar het slavernijverleden, aangezien dat wel uitgevoerd wordt door bijvoorbeeld Overijssel. Het onderzoek kost ongeveer € 100.000 per jaar, gebaseerd op de bedragen die de onderzoeken van Amsterdam en Rotterdam kostten. Via een lobby kan ook het Rijk gestimuleerd worden om bij te dragen. Er kan nog geen keuze gemaakt worden tussen optie a en b, omdat de gevolgen niet kunnen worden overzien.

Ines **Kostiç** (PvdD) vindt het belangrijk om met het bedrag van € 640.000 een boost te geven aan belangrijke zaken die tot op heden onvoldoende aandacht hebben gekregen en daar hoort dierenwelzijn bij. Bij de bespreking van de kaderbrief heeft de PvdD hiervoor een voorstel gedaan waarvoor slechts een klein deel van het bedrag van € 640.000 nodig is. Er zal in PS een motie worden ingediend om een klein bedrag te besteden aan dierenwelzijn, ondanks de sympathieke intenties in bestaand beleid. Er wordt helaas meer geïnvesteerd in het doden van dieren dan in onderzoek naar niet-dodelijke middelen. Er kan een tandje bij, dus in PS zal hiertoe een aantal moties worden ingediend.

Dhr. **Carton** (PvdA) wil voorzichtig omgaan met de beschikbare middelen, daarom moet de algemene reserve niet worden benut voor financiering van een aantal moties. De voorkeur gaat uit naar optie a, € 640.000. Binnen dit bedrag wordt een integrale afweging van de voorstellen in de moties gemaakt. Hij gaat ervan uit dat de voorstellen opnieuw worden voorgelegd aan PS en dat bij de algemene beschouwingen keuzes worden gemaakt.

Dhr. **Dulfer** (GL) is ook teleurgesteld door de defensieve reactie van GS. Het voorstel voor een evaluatie van het CDA wordt ondersteund, zodat het proces volgend jaar beter verloopt. Men kiest optie a, maar PS moeten wel in discussie gaan over de diverse voorstellen, daarom wordt het procesvoorstel van GS ondersteund. Zijn GS bereid om voor de kaderbrief 2023 de ingewikkelder voorstellen c.q. moties nauwkeuriger te beschrijven en voor te leggen zodat deze goed kunnen worden beoordeeld? Momenteel zijn de voorstellen te beperkt beoordeeld. Geoormerkte bedragen in een algemene reserve impliceren dat de reserve beperkt inzetbaar is en dat de algemene reserve een verkapte bestemmingsreserve/doelreserve is en dat is niet de bedoeling. Was de algemene reserve in de vorige begrotingsperiode sluitend? Hadden de in mindering gebrachte bedragen niet tot een negatief resultaat geleid? Hoe wordt eigenlijk omgegaan met de algemene reserve en moeten PS over de geoormerkte bedragen in de komende maanden in gesprek gaan?

Dhr. **Hoogervorst** (SP) vindt een keuze maken lastig. Betreurd wordt dat enkel op basis van een financieel criterium wordt geoordeeld over de aangehouden moties, daarom moeten PS inhoudelijk in gesprek gaan over het belang van het uitvoeren van moties, zoals voor dierenwelzijn. Als dat enkel wordt beoordeeld op financiële argumenten, dan gaat men voorbij aan een goed dierenwelzijn en haalt men de kracht uit de motie. Bovendien is het gemakkelijker een motie te beoordelen wanneer bekend is of er wel of geen geld voor beschikbaar is. Het bedrag van € 16 miljoen waarmee rekening was gehouden voor de uittreding uit het Goois Natuurreservaat neemt welllicht nog toe. Is het misschien beter om de deelname aan het Goois Natuurreservaat te continueren?

De **voorzitter** heet de cursisten op de publieke tribune van de cursus Stem op een Vrouw welkom.

Gedeputeerde **Pels** begrijpt de teleurstelling van de commissie over het bedrag van € 640.000 dat beschikbaar is, maar dat klopt niet en daarover moet men met elkaar in gesprek blijven. De feedback van de commissie over de adviezen van GS op de moties wordt meegenomen in de evaluatie, want het was niet de bedoeling van GS om zich er gemakkelijk vanaf te maken. Er is met name gekeken naar de uitvoerbaarheid van de voorstellen en de aansluiting op en passendheid bij het huidige beleid, maar voor het vormgeven van nieuw beleid is aanvullende studie nodig naar alle financiële consequenties. Een verzoek om nadere uitwerking kan via een motie aan GS worden voorgelegd, zoals ten aanzien van de middelen voor sociale innovatie. Een motie die al wordt uitgevoerd en/of toegepast en dat was bij een aantal het geval, is overbodig. Het Goois Natuurreservaat is de afgelopen drie jaar in de kaderbrief als een potentieel risico benoemd, maar dit jaar is het risico concreet geworden en is een voorziening opgenomen. Motie 65, cultuurbeleid, is besproken bij de Cultuurnota. Er is toegezegd om in het beleid de positie van vrijwilligers verder te versterken, maar aanvullende suggesties zijn welkom. Aan het verzoek om een discussie te voeren over de bedragen in de algemene reserve wordt graag voldaan. In het coalitieakkoord is expliciet besloten om geoormerkte bedragen in de algemene reserve op te nemen in plaats van de bedragen te storten in bestemmingsreserves, zodat voor de volgende coalitie duidelijk is welke bedragen daadwerkelijk vastliggen en tot besteding kunnen komen en welke heroverwogen kunnen worden. Bij de discussie in het eerste kwartaal 2022, mede over de nota Risicomanagement en weerstandsvermogen, kan tevens gesproken worden over de hoogte van de algemene reserve en welke bedragen hier wel of niet in worden opgenomen. Prima om aan de hand van de evaluatie en de Brede Basismonitor verder te spreken over de effecten van de moties naast de financiële consequenties. Op dit moment is het moeilijk om de moties op basis van gemeten effect te toetsen. De discussie over voorzetting van de deelneming aan het Goois Natuurreservaat dient in NLG plaats te vinden, in deze commissie gaat het enkel over de financiële verwerking. De motie van het CDA, ondersteuning vrijwilligers verenigingen en stichtingen: naast de reeds verleende ondersteuning is onduidelijk waarop nog meer moet worden ingezet, daarvoor is meer sturing van PS nodig. GS stellen voor om gezamenlijk verder te spreken over welke input PS nodig hebben om tot goede moties te komen en hoe GS kunnen meedenken in de geest van de moties.

Tweede termijn

Mw. **Kapitein** (D66) vraagt of motie 85 voor aquathermie en innovatief watergebruik opnieuw ingediend moet worden, want de middelen zijn beschikbaar.

Dhr. **Hartog** (VVD) vraagt welk advies de commissie aan GS gaat meegeven, want de moties die men in stemming wil brengen, moeten opnieuw ingediend worden.

Dhr. **Dulfer** (GL) ondersteunt het voorstel om het risicomanagement van de algemene reserve begin volgend jaar te bespreken.

Dhr. **Heijnen** (CDA) dankt voor de toegezegde evaluatie. Tevens wordt verzocht om de kwaliteit van de moties – specifiek ingediend bij de kaderbrief ter verwerking in de begroting – hierbij te betrekken.

Gedeputeerde **Pels** antwoordt D66 dat de motie niet opnieuw ingediend hoeft te worden, omdat er voldoende middelen beschikbaar zijn voor aquathermie. Het verzoek van het CDA wordt overgenomen en meegenomen in de evaluatie, want een begrotingsmotie is iets anders dan een motie op een algemeen onderwerp. In kwartaal 1 kan de evaluatie besproken worden.

5.b. IPO: Brief GS aan PS inz. Begrotingen 2022 van het IPO en BIJ12
Mw. Jellema lid AV, is digitaal bij dit agendapunt om de input van de commissie aan te horen en mee te nemen naar de vergadering op 2 november a.s.

Dhr. **Carton** (PvdA) gaat akkoord met beide begrotingen 2022. De extra aandacht voor ICT bij BIJ12 wordt onderstreept, want het structurele budget van € 1,4 miljoen voor versterking van de ICT-expertise is nog exclusief eventuele voorstellen voor de nieuwbouw van de applicaties vanwege de beveiligingsproblemen eerder dit jaar. PS worden hierover pas geïnformeerd met de najaarsnota van 2021 of de voorjaarsnota 2022. Wat is de laatste stand van zaken van dit dossier?

Dhr. **Zoon** (PvdD) is blij dat de nieuwe klimaatscenario's worden meegenomen in het IPO-beleid ruimtelijke ontwikkeling. Verzoek om ook PS te betrekken bij deze studies. Er wordt extra budget beschikbaar gesteld voor een gezonde leefomgeving, met kennisuitwisseling over het Schone Luchtakkoord. Geadviseerd wordt om de lessen rond Tata uit te wisselen met andere provincies, omdat daar dezelfde problemen spelen bij vervuilende bedrijven, bijvoorbeeld in Zeeland. Samenwerking hierin is goed, zeker in samenhang met de zeer zorgwekkende stoffen, vergunningverlening en handhaving. Ook worden de adviezen van de commissie Van Aertsen meegenomen, dat wordt toegejuicht. Graag een terugkoppeling van het IPO medio 2022. Het programma Vitaal Platteland stelt teleur, met name door het gemeenschappelijk landbouwbeleid en het Nationaal Strategisch Plan. De PvdD verzoekt dringend te kijken naar de voedselvisie van de provincie vanwege de afschaling van het Nationaal Strategisch Plan dat het provinciale beleid ondersteunt. Onderzoek beperking faunaschade op een diervriendelijke manier: over alle provincies is in 2020 bijna € 32 miljoen uitgekeerd aan faunaschade; dat betreft veel verschillende dieren. Ethisch gezien kunnen niet alle dieren gedood worden, dus juist met innovatieve technieken moeten oplossingen gevonden worden voor de problemen in de mens/dier-verhouding. Daarom moet worden aangedrongen op het inzetten van de innovatiebudgetten van het IPO voor dit onderwerp, koppelkansen te zoeken en slimme technieken te bedenken.

Mw. **Kuiper** (CDA) ondersteunt beide begrotingen.

Mw. **Van Meerten** (VVD) stemt in met beide begrotingen.

Dhr. **Kanik** (D66) stemt in met beide begrotingen. Helaas ontbreken in de IPO-begroting de indicatoren zoals die zijn opgenomen in de eigen begroting, daarom het verzoek om meer inzicht te geven in hoe de concreet gestelde doelen gehaald gaan worden.

Mw. **Jellema** (PvdA) dankt voor de input en zal deze meenemen naar de vergadering op 2 november a.s.

6. Rondvraag portefeuille dhr. Stigter en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa

Er zijn geen vragen.

7. Rondvraag portefeuille mw. Zaal en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa

Er zijn geen vragen.

8. A-Agenda Financiën, Cultuur en Erfgoed, Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Pels)

8.a. Financiën: Voordracht actualisatie financiële verordening

Dhr. **Heijnen** (CDA) vindt het een hamerstuk, het gaat om een technische actualisatie.

Dhr. **Hartog** (VVD) vindt het een hamerstuk.

Dhr. **Carton** (PvdA) vindt het een hamerstuk. Klopt het dat PS nog gaan spreken over de rechtmatigheidsverklaring?

Mw. **Kapitein** (D66) vindt het een hamerstuk.

Gedeputeerde **Pels** dankt voor de steun. Zij veronderstelde dat de rechtmatigheidsverklaring in de Rekeningencommissie besproken zou worden, zij gaat deze afspraak na, maar zo niet, dan zal in de Rekeningencommissie hier verder over gesproken worden.

De **voorzitter** constateert dat de voordracht als hamerstuk wordt doorgeleid naar PS.

9. Rondvraag portefeuille mw. Pels en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa

Er zijn geen vragen.

10. A-agenda Openbare orde en Veiligheid, Integriteit, Internationale betrekkingen, Public Affairs, Communicatie, Concern control, Juridische Zaken, Archief, PS- en GS zaken (EFB onderwerpen portefeuille CvdK Van Dijk)

10.a. Voordracht definitieve samenwerkingsafspraken MRA

10.b. MRA: Brief GS aan PS inzake samenwerkingsafspraken MRA

Mw. **De Groot** (SP) vraagt zich af ondanks dat de voorstellen van raden en Staten in de overeenkomst zijn verwerkt, deze bestuursorganen nu goed op de hoogte zijn van wat de samenwerkingsafspraken daadwerkelijk behelzen. Is het wenselijk om de opmerkingen van raden en Staten die volgens GS niet thuishoren in de overeenkomst, te verwijzen naar de toekomst? Het Manifest Werken aan een sterk vestigingsklimaat van VNO-NCW d.d. 6 juni 2021 is toegestuurd aan de informateur om in de formatie mee te nemen en te verwerken. Dit Manifest is door de MRA ondertekend maar zijn de raden en Staten hierover geraadpleegd en hebben zij ingestemd met deze ondertekening van het manifest? Alle bevoegdheden blijven bij raden en Staten van de deelnemers, want de MRA is een informeel samenwerkingsverband.

De MRA-vertegenwoordigers en het lid van de raadtafel worden verzocht deze vragen te bespreken in de MRA. De moties 2021/153 en 157 zijn afgedaan.

Dhr. **Wagelaar** (PvdA) ondersteunt de voordracht waarin voldoende oog is voor democratische legitimiteit en effectieve samenwerking. Nu moet overgegaan worden tot de uitvoering zodat duidelijk wordt hoe het in de praktijk uitpakt. Hij is benieuwd naar de resultaten van de raadtafel en naar de procedure Wensen en Opvattingen, want vandaag werd na de beantwoording duidelijk dat PS hier weinig invloed op hebben. De moties 2021/153 en 157 zijn afgedaan.

Mw. **Kuiper** (CDA) vindt het een hamerstuk. Door middel van een evaluatie van de afspraken kan tijdens het overgangsjaar worden beoordeeld of deze voldoen aan de doelstellingen. De moties 2021/153 en 157 zijn afgedaan.

Dhr. **Dulfer** (GL) vindt de voorstellen voor de governance en de samenwerkingsafspraken goed. PS hebben uitgebreid gesproken over het ongelukkige of onjuiste gebruik van de termen 'ambities en doelstellingen' in de concepttekst. GS geven aan dat de door PS geconstateerde bevindingen aan de orde worden gesteld in de komende vergaderingen van de transitie- en regiegroep. Wat zijn de ambities en doelstellingen van GS bij het aan de orde stellen van bevindingen wanneer PS de definitieve tekst gaat vaststellen? Wat willen GS daarmee bereiken? In de praktijk moet zich nog veel uitkristalliseren, ook de doorwerking van de afspraken in de eigen organisatie van de provincie. Een goede provinciale organisatie biedt een goede basis om kleinere gemeenten te ondersteunen bij het goed inbedden van de samenwerkingsovereenkomst in hun eigen organisatie. Wanneer komen er voorstellen voor de eigen werkwijze in de organisatie? De CdK moet zich ervoor inzetten om de angst bij gemeenten voor een dominante machtspositie van Amsterdam in de regio, weg te nemen. Het is juist anders, de afgelopen jaren heeft de MRA zich niet overtuigend bewezen en het risico blijft bestaan dat de MRA eindigt als een papieren tijger. Samenwerking komt niet vanaf papier tot stand, maar vanuit een innerlijke behoefte.

Mw. **Kapitein** (D66) vindt het een hamerstuk, hoewel de samenwerking pas in het eerste jaar echt vorm gaat krijgen. De vervanging van het woord 'slechts' door 'in ieder geval' bij de best practices voor de inbreng van wensen en bedenkingen door raden en Staten geeft een heel andere inkleuring van de samenwerking. Kan het college bevestigen dat de komende maanden de best practices voor de structurele betrokkenheid van raden en Staten worden ingevuld? Verwacht wordt dat de ambities en meervoudige doelstellingen scherper geformuleerd gaan worden in de komende jaren, 'et cetera' is niet voldoende. Men kijkt uit naar een succesvolle samenwerking om meer ambities in de provincie te realiseren. De moties 2021/153 en 157 zijn afgedaan.

Mw. **Van Meerten** (VVD) vindt het belangrijkste aspect dat de inrichting van de samenwerking goed wordt vormgegeven. Dit is een overgangsjaar, maar wat betekent dan de zin: "Wij blijven continu met elkaar in gesprek om het functioneren van de nieuwe governance te evalueren". Wordt er tussentijds bijgesteld en door wie dan? Kan dit plaatsvinden zonder goedkeuring van raden en Staten? Men is blij met de toezeggingen over de financiële transparantie en de aanpassing van het woord 'slechts'. De moties 2021/153 en 157 zijn afgedaan.

Dhr. **Mangal** (DENK) vraagt zich als Amsterdammer af of ook Zaandammers zich betrokken voelen bij de MRA. Hoe wordt dit gevoel buiten de regio Amsterdam in de samenwerking geadresseerd? Bestaat er wel voldoende draagvlak in de gemeenten?

Ines **Kostiç** (PvdD) constateert dat dit proces is gestart omdat burgers en volksvertegenwoordigers onvoldoende betrokken waren bij de MRA, daarom is het jammer dat de motie voor het beter informeren en betrekken van burgers geen steun krijgt. In het stuk staat dat de inhoud en procedures gekoppeld zijn, daarom is het jammer dat wel worden genoemd economie, luchtvaart en datahubs, maar niet een keer woorden als klimaat, biodiversiteit, natuur en gezondheid. Het blijft ondanks de grote crises bij vaagheden. Het is teleurstellend dat er weer geen echte keuzes worden gemaakt,

Dhr. **Van Dijk** (CdK) zal de complimenten overbrengen maar dankt gelijktijdig voor de snelle reacties van de 32 raden en 2 Staten en hun bijdragen aan het proces. De praktijk moet nu gaan bewijzen of alle papieren voornemens en ambities tot uitvoering gebracht kunnen worden. In alle werkbezoeken besteedt hij aandacht aan de worsteling die gemeenten doormaken met vele soorten samenwerkingsverbanden en hoe zij daarin kunnen optreden. Reeds bij de vorige bespreking is toegezegd op welke wijze de MRA-activiteiten in de eigen organisatie worden geïmplementeerd en dat PS tijdig zullen worden geïnformeerd en betrokken. Bij de bespreking in PS op 15 november a.s. zal hiervoor een tijdspad worden aangeboden, want zodra de nieuwe structuur wordt ingevoerd, kan deze ingepast worden in de PS-vergadercyclus[1]. Het PS-lid van de raadtafel (nog niet bekend) bewaakt dat het MRA-proces ten aanzien van de betrokkenheid van raden en Staten vooraf goed wordt vormgegeven en niet achteraf. De Staten gaan zelf over wie er deelneemt aan de raadtafel namens Noord-Holland. Desgevraagd door de PvdD over het meenemen van opmerkingen van PS en het wel of niet indienen van een motie, stelt de CdK dat uitvoerig is gediscussieerd over de doelstellingen en kaders, maar eigenlijk ligt de focus op leidende thema's. Dat is ook uitgelegd in de regiegroep en daar was geen motie voor nodig, want het was duidelijk dat men hier helderder over moest zijn. De doelstellingen komen terug in de agenda en portefeuillehoudersoverleggen waar nieuw beleid wordt opgesteld. Het uiteindelijke voorstel en de doelstellingen worden door PS langs de provinciale kaders c.q. beleid gelegd, ook ten aanzien van natuur en klimaat. Moties worden beschouwd als een opdracht aan GS. In de toekomst kunnen ook moties en amendementen worden ingediend over MRA-voorstellen, zo moet het proces lopen, dan worden deze door de bestuurders namens de provincie meegenomen richting MRA. De kaderstelling en de controlefunctie door PS veranderen niet, die blijven zoals ze zijn. In antwoord op de vraag van DENK over de coördinerende rol van de provincie voor kleine gemeenten met het oog op de vrees voor de dominante rol van Amsterdam, wordt geantwoord dat gemeenten vanuit hun eigen kracht moeten deelnemen en dat zij zelf moeten aangeven op welke onderwerpen meer samenwerking en of ondersteuning nodig is. Het is ondoenlijk om in een document specifieke gevoelens weg te nemen, daarom moet men in dit overgangsjaar gezamenlijk in gesprek blijven. De organisatiestructuur en eventuele wijzigingen in de samenwerkingsovereenkomst komen terug bij PS. Het Manifest Werken aan een sterk vestigingsklimaat dat is ondertekend door de MRA maar niet is gedeeld met raden en Staten, wordt door de CdK afgestemd met gedeputeerde Zaal. Maar het manifest

[1] De CdK zal in de PS vergadering van 15 november hierover mondeling mededelingen doen.

is eerder een lobbydocument waarin aandacht wordt gevraagd voor het vestigingsklimaat, dan dat het leidt tot besluitvorming. De MRA werkt binnen bepaalde kaders en een mandaat en die gelden ook voor de lobby van dergelijke documenten over het vestigingsklimaat. Als dit manifest binnen de kaders valt, dan is er niets aan de hand. De CdK komt hierop terug.

Tweede termijn

Ines **Kostiç** (PvdD) vraagt wie heeft besloten dat de aangenomen motie om burgers waar mogelijk, beter te betrekken, niet uitgevoerd wordt en dat transparantie wordt vormgegeven door stukken te publiceren.

Dhr. **Van Dijk** is groot voorstander van openheid en transparantie, dat is bekend. Tijdens de bespreking met PS heeft hij al aangegeven dat de inwoners van Noord-Holland toegang hebben tot heel veel bijeenkomsten en informatie, want het volksvertegenwoordigende overleg moet plaatsvinden in openbaarheid. Echter, bij de MRA kan niet alles geopenbaard worden, dat zou vergelijkbaar zijn met het installeren van camera's in alle kamers van het Provinciehuis. Het volksvertegenwoordigende overleg vindt in openbaarheid plaats, zodat inwoners kennis kunnen nemen van debatten en besluiten. De werkzaamheden in de MRA op het gebied van samenwerking zijn hetzelfde als in de ambtelijke provinciale organisatie, dit is vormgegeven in de samenwerkingsovereenkomst. Er blijkt op dit moment geen draagvlak te bestaan om de ingediende motie over te nemen en uit te voeren, maar hij hecht aan openbaarheid en bewoners krijgen alle gelegenheid om de MRA-processen te volgen.

De **voorzitter** constateert dat de voordracht als bespreekstuk naar PS wordt doorgeleid, aangezien niet alle fracties het als hamerstuk hebben benoemd.

11. B-agenda Openbare orde en Veiligheid, Integriteit, Internationale betrekkingen, Public Affairs, Communicatie, Concern control, Juridische Zaken, Archief, PS- en GS zaken (EFB onderwerpen portefeuille CvdK Van Dijk)

11.a. Slavernijverleden: Advies GS/initiatiefvoorstel Statenfractie DENK 'Onderzoek slavernijverleden

Dit agendapunt vervalt op verzoek van DENK en wordt geagendeerd voor de vergadering van 17 januari 2022.

12. Rondvraag portefeuille dhr. Van Dijk en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa

Er zijn geen vragen.

13. Sluiting

De **voorzitter** sluit de vergadering om 16.15 uur.

Brede Basismonitor Noord-Holland

oktober 2021

Provincie Noord-Holland

Aanleiding

- Veel behoefte aan monitors
- Van financiële verantwoording naar bredere verantwoording
  - Indicatoren bij de begroting (BBV) bieden weinig inzicht
- Meer aandacht gezonde leefomgeving, welzijn en welvaart, groen of duurzaam herstel
- Landelijke trend: Brede Welvaart / Sustainable Development Goals

Volgen of verantwoorden?

Drie categorieën monitoring:

1) Procesmonitoring

Vaak voortgangsrapportages. Ligt het beloofde beleid op schema, budget, en acties uitgevoerd? *Voorbeelden: Midterm Review Strategische Agenda en Voortgangsrapportage Actieprogramma Klimaat*

2) Doelmonitoring

Worden de doelen bereikt? Vaak over één onderwerp of thema.
Voorbeelden: Wonen, Monitor Detailhandel, Dashboard Energietransitie, enz.

3) Trendmonitoring

Hoe staat het met de provincie op een breed scala van onderwerpen en hoe ontwikkelt dit zich over de tijd of in vergelijking met andere provincies, Nederland of Europa?
Voorbeeld: Barometer Welvaart en Welzijn

Vijf trendmonitors

1. Barometer Welvaart en Welzijn

Barometer Welvaart en Welzijn

Noord-Holland vergeleken met voorgaand jaar

Geen provinciale data | Sterk verslechterd | Verslechterd | Gelijk gebleven | Verbeterd | Sterk verbeterd

Economie
A1: BBP per hoofd bevolking
A2: Consumentenvertrouwen
A3: Werkgelegenheidsgroei
A4: Groei bedrijfsvestigingen

Demografie
B1: Demografische druk
B2: Bevolkingsgroei

Wonen
C1: Woningtekort
C2: Groei woningvoorraad
C3: Verkoopwaarde woning

Inkomen & vermogen
D1: Gemiddeld besteedbaar inkomen
D2: Inkomensongelijkheid
D3: Langdurig laag inkomen
D4: Gemiddeld vermogen

Werk
E1: Werkloosheid
E2: Langdurige werkloosheid
E3: Netto arbeidsparticipatie
E4: Arbeidsongeschikten

Opleiding
F1: Opleidingsniveau
F2: Voortijdige schoolverlaters

Milieu & leefomgeving
G1: CO2 emissie
G2: Fijnstof
G3: Leefbaarheid woonbuurt
G4: Living Planet Index

Levensgeluk
H1: Geluk
H2: Tevreden met het leven
H3: Tevreden met lichamelijke gezondheid
H4: Tevreden met psychische gezondheid

Provincie Noord-Holland

2. Indicatoren voor begroting 2022

- PS wens ‘standaard’ beleidsindicatoren uit begroting verbeteren

- Uitkomst traject in begroting 2022

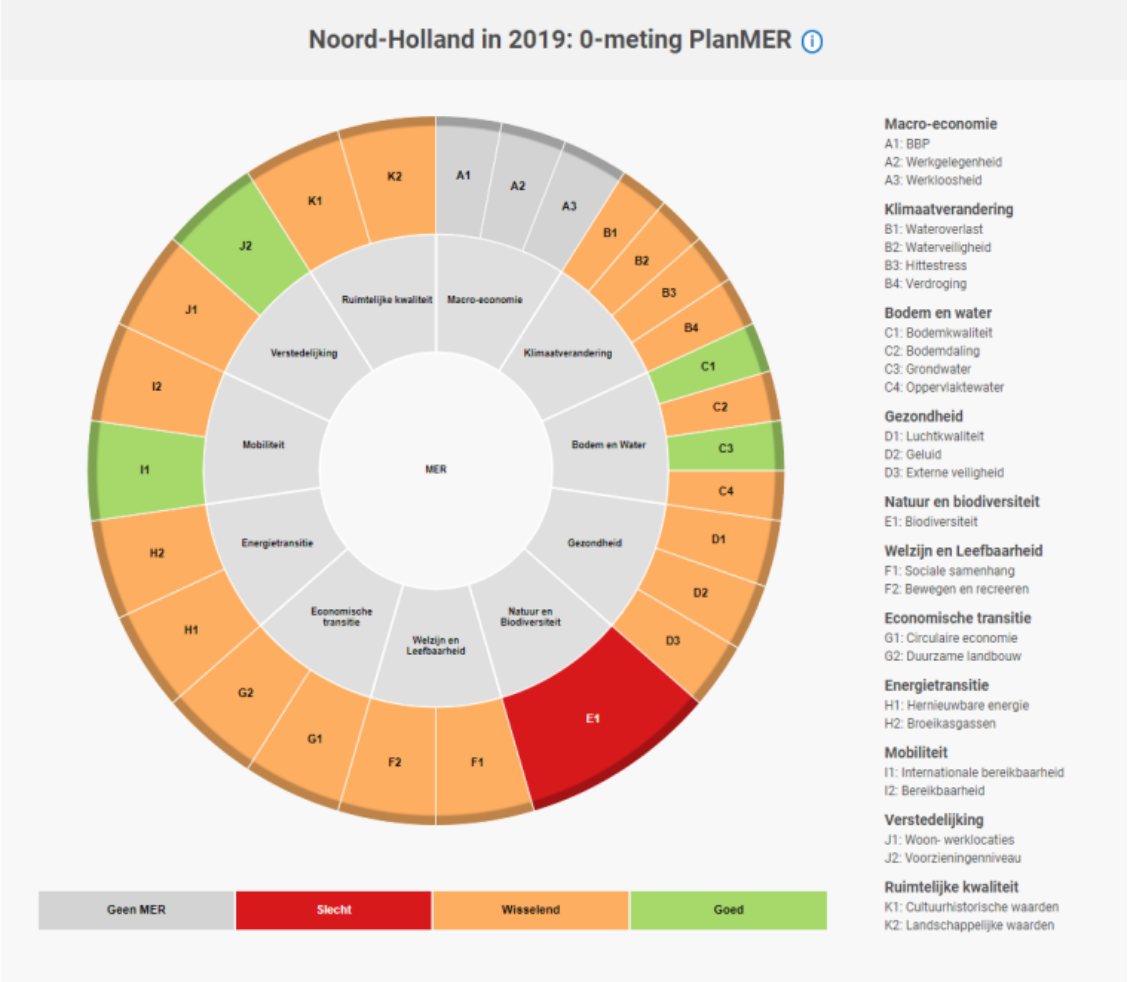
Wettelijk verplichte BBV indicatoren

Besluit begroting en verantwoording

Kwaliteit oppervlaktewater
Emissie van broeikasgassen
Productie van hernieuwbare energie
Ontwikkelde nieuwe natuur
Beheerde natuur
Waardering openbaar vervoer
Bruto regionaal product
Werkgelegenheid
Restauratievolume monumenten
Gemeenten onder financieel toezicht
Opkomst verkiezingen

3. Monitor Omgevingsvisie

- Omgevingsvisie 2050 lange termijn beleidskader ambitie balans economische groei en leefbaarheid
- Het PlanMER was startpunt van de Omgevingsvisie
  - Daarin zijn indicatoren bepaald, daarnaast thema Macro-economie
- Doel ‘vinger aan de pols te houden’

Provincie Noord-Holland

4. Leefbaarheidsmonitor

- Motie 96-2019: integrale provinciale leefbaarheidsmonitor, waarin gebiedsgericht zoveel mogelijk factoren op een gezonde en vitale leefomgeving

- Meegenomen als onderdeel van het Programma Gezonde Leefomgeving

- Monitor wordt onderdeel van jaarlijkse rapportage voortgang van het programma

5. Impact Welvaart en Welzijn

- Coalitieakkoord “Ten slotte is onderdeel van de routekaart een impact-analyse van de CO2-effecten van ons beleid en onze projecten, alsmede de effecten daarvan op welzijn en welvaart”

- Niet terugkijken, maar vooruitkijken brede effecten van provinciaal beleid

- Landelijk; brief planbureaus plan van aanpak

8 februari 2021

Planbureaus schetsen plan van aanpak indicatoren brede welvaart

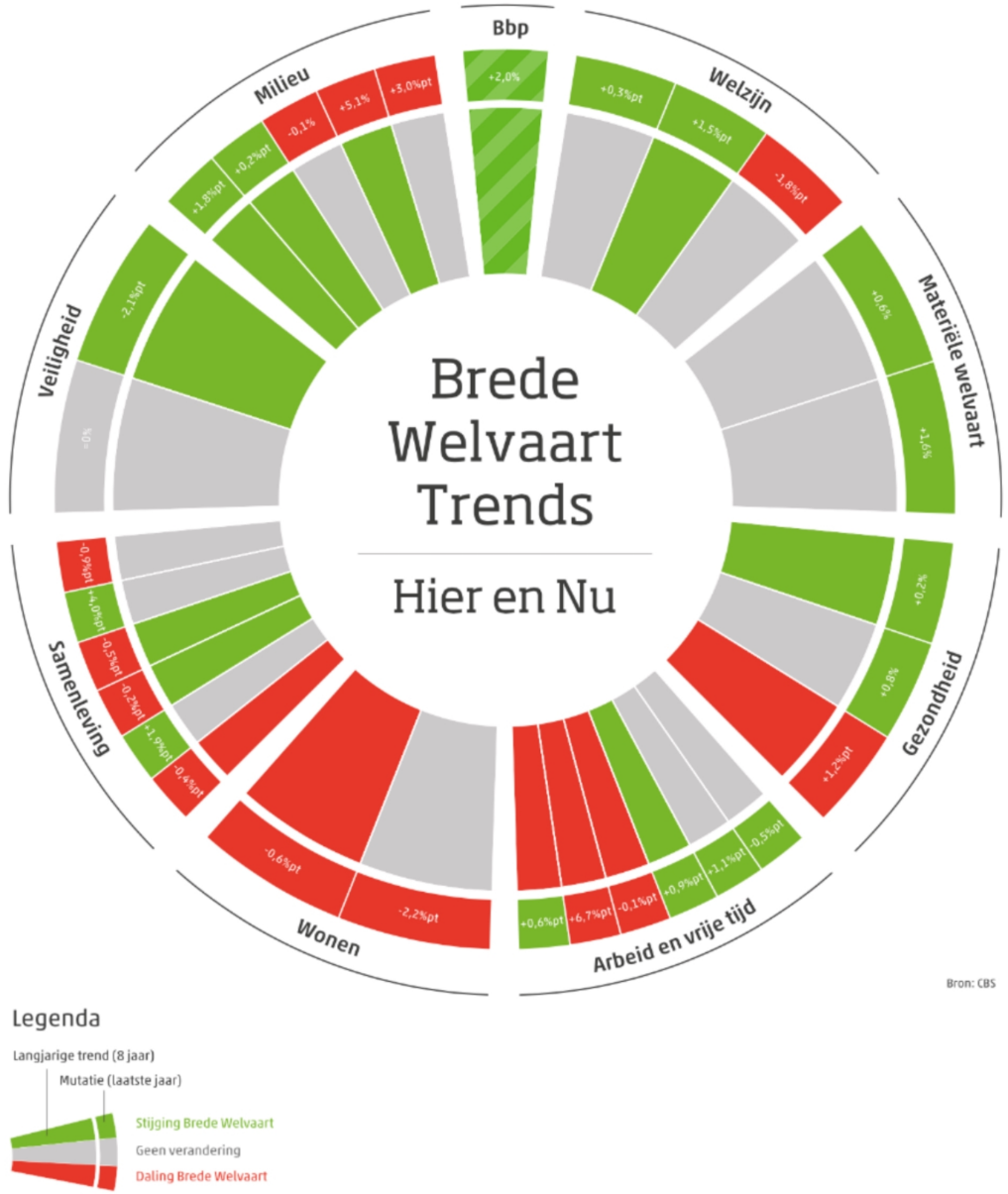
De Tweede Kamer wil brede welvaart beter integreren in de begrotings- en verantwoordingssystematiek. De drie planbureaus (CPB, PBL en SCP) hebben daarom op zijn verzoek een plan van aanpak gemaakt voor een zogeheten Kernset Indicatoren Brede Welvaart. Een brief hierover is vandaag naar de Tweede Kamer gestuurd.

Monitor Brede Welvaart

- Gebaseerd op Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties
- Landelijk opgezet door CBS in 2018
- Regionale versie eind november 2020

Impact Welzijn en Welvaart

Barometer Welvaart en Welzijn

Monitor Omgevingsvisie

Indicatoren voor de begroting

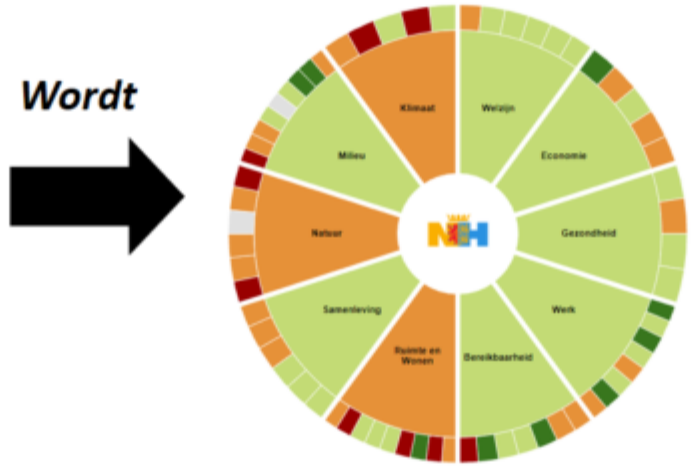

Leefbaarheidsmonitor

'Eén Brede Basismonitor'

Wordt

Doorklikken Indicator-pagina

Bruto regionaal product

Ervaren gezondheid

Natuurgebied per inwoner

Tevredenheid reistijd

Luchtkwaliteit

Tevredenheid leven

Werkloosheid

Woningtekort

Vertrouwen in instituties

Energieverbruik

Uitgangspunten indicatoren

- Passend opgaven provincie of wettelijk verplicht (BBV indicatoren)
- Geen prestaties eigen organisatie, maar trend binnen de provincie
- Volgen landelijk monitors en (openbare) bronnen
- Data heeft hoge kwaliteit, valide en betrouwbaar
- Data meerjarig verzameld (ook in de toekomst)
- Gebruiken actueel mogelijke cijfers
- Data beschikbaar provincie en landelijk (liefst ook regio en gemeente)

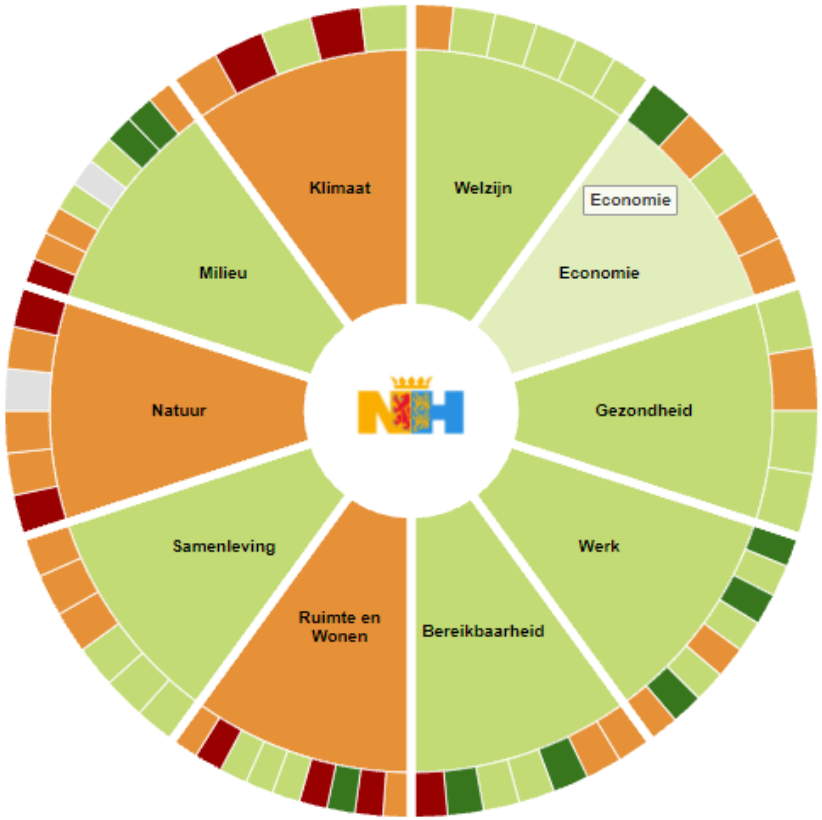
Tien thema's en 65 indicatoren

1. Welzijn (6 indicatoren; afstanden en tevredenheid leven)
2. Economie (6 indicatoren; BRP, inkomen, vermogen en schulden)
3. Gezondheid (4 indicatoren; ervaren gezondheid, levensverwachting en aandoeningen)
4. Werk (8 indicatoren; arbeid, werkloosheid en opleiding)
5. Bereikbaarheid (7 indicatoren; provinciale wegen, OV, tevredenheid, Schiphol en NZKG)
6. Ruimte en Wonen (9 indicatoren; woningbouw, bedrijven, kantoren en detailhandel, etc.)
7. Samenleving (6 indicatoren; vertrouwen, contact, verkiezingen)
8. Natuur (5 indicatoren; biodiversiteit en hoeveelheid natuur)
9. Milieu (9 indicatoren; veiligheid, lucht/geluid/licht, kwaliteit water, etc.)
10. Klimaat (5 indicatoren; energie, CO2, hittestress, overstromingsrisico)

Staat van Noord-Holland | Ontwikkeling in tijd

Noord-Holland

Klik op een onderdeel in de onderstaande presentatie om meer informatie te bekijken.

Geen data | Negatief | Licht negatief | Licht positief | Positief

Economie

Noord-Holland

VERGELIJK MET

Nederland

- Landingspagina
- Welzijn
- **Economie**
  - Bruto binnenlands product
  - Consumenten-producentenvertrouwen
  - Mediaan besteedbaar inkomen
  - Mediaan vermogen huishoudens
  - Gemiddelde schuld per huishouden
- Gezondheid
- Werk
- Bereikbaarheid
- Ruimte en wonen
- Samenleving
- Natuur
- Milieu
- Klimaat

Economie is één van de belangrijke pijlers voor het versterken van de brede welvaart in Noord-Holland. Het economisch beleid van de provincie richt zich op het optimaliseren van het vestigingsklimaat voor ondernemers door bijvoorbeeld te investeren in aantrekkelijke en duurzame werklocaties, een goede digitale infrastructuur en in een ondernemersklimaat waarin ruimte is voor kennisontwikkeling en innovaties. Een goede bereikbaarheid, goede ruimtelijke ordening en een gezonde leefomgeving zijn belangrijke randvoorwaarden voor een goed vestigingsklimaat.

Om het vestigingsklimaat te verbeteren streeft de provincie Noord-Holland vijf concrete economische doelen na: een sterk innovatieklimaat, aantrekkelijke en duurzame werklocaties, een veerkrachtige arbeidsmarkt, internationalisering en tot slot een sterke en duurzame agrosector.

De provincie werkt op veel economische thema's samen met haar partners binnen de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Binnen Nederland behoort dit gebied tot de best presterende regio's, waarbij een groei verwacht wordt van zowel de hoeveelheid banen als de bevolking in dit gebied.

Meer info

Bruto binnenlands product

Consumenten-producentenvertrouwen

Mediaan besteedbaar inkomen

Mediaan vermogen huishoudens

Gemiddelde schuld per huishouden

Noord-Holland

VERGELIJK MET

Nederland

Landingspagina

Welzijn

Economie

Bruto binnenlands product

Consumenten-producentenvertrouwen

Mediaan besteedbaar inkomen

Mediaan vermogen huishoudens

Gemiddelde schuld per huishouden

Gezondheid

Werk

Bereikbaarheid

Ruimte en wonen

Samenleving

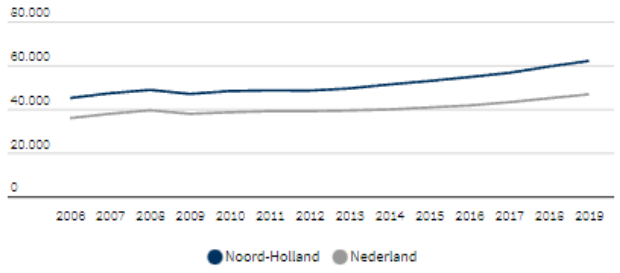
Natuur

Milieu

Klimaat

Tussen 1995 en 2019 steeg het bruto binnenlands product (BBP, een maat voor de omvang van de economie), zowel nationaal als voor de provincies. Het BBP per inwoner wordt hier weergegeven in euro's. De verschillen in BBP tussen Nederland en Noord-Holland lopen steeds verder uiteen: waar eind jaren '90 Noord-Holland al een hoger BBP per hoofd van de bevolking had dan Nederland, is het verschil in 2019 toegenomen. Noord-Holland heeft in 2019 het grootste BBP per hoofd van de bevolking, met € 62.000,-. Dat is € 4.600,- meer dan de provincie Utrecht, dat het op één na hoogste BBP van de bevolking heeft. De verwachting is dat de COVID-crisis een negatief effect zal uitoefenen op deze indicator, de landelijke cijfers en voorlopige regionale cijfers laten dat effect reeds zien.

Bruto binnenlands product per inwoner
euro

CBS | **2006 - 2019**

Meer info

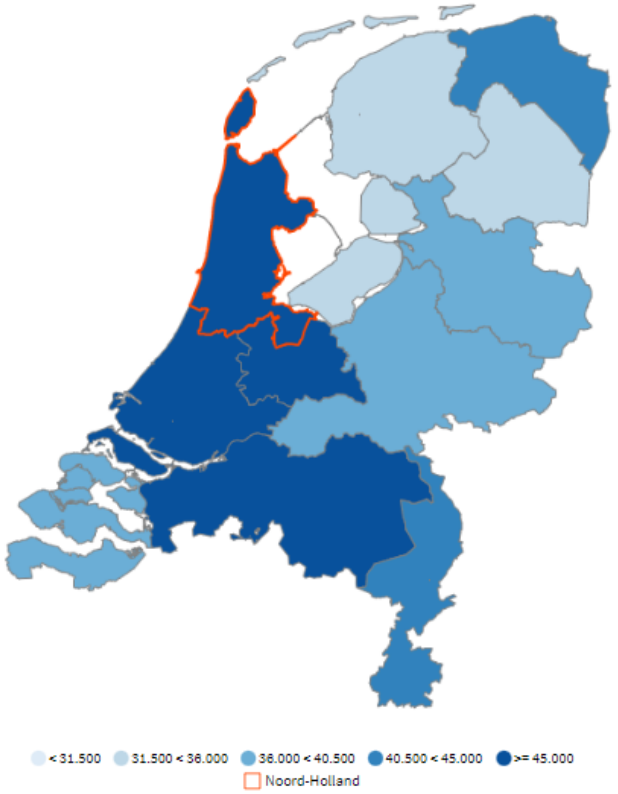
Bruto binnenlands product per inwoner
euro

62.000
Noord-Holland

46.700
Nederland

CBS | **2019**

Bruto binnenlands product per inwoner
Provincies in Nederland, euro

CBS | **2019**

Meer informatie

Begroting Economie, cultuur en welzijn

Strategisch Beleidskader Economie 2016 (najaar 2021)

Hoe nu verder?

- Groeimodel: meer en beter passende data
- Afstemming tussen volledigheid en overzichtelijkheid
- Jaarlijks een update die aansluit bij de P&C cyclus

Begroting	Werkprogramma/ Coalitieakkoord	Omgevingsvisie	Website	MER
1. Openbaar bestuur	1. Klimaat	1. Dynamisch Schiereiland	1. Cultuur en erfgoed	1. Macro economie
2. Bereikbaarheid	2. Vitaal landelijk gebied	2. Metropool in ontwikkeling	2. Economie en werk	2. Klimaatverandering
3. Water	3. Duurzame verstedelijking en bereikbaarheid	3. Sterke kernen, sterke regio's	3. Duurzaamheid & Milieu	3. Bodem & water
4. Milieu	4. Leefbaarheid en economie	4. Nieuwe energie	4. Land-, tuinbouw & Visserij	4. Gezondheid
5. Ruimte	5. Versterkende taken	5. Natuurlijk en vitaal landelijke omgeving	5. Natuur	5. Natuur & biodiversiteit
6. Groen			6. Ruimtelijke inrichting	6. Welzijn en leefbaarheid
7. Cultuur & Erfgoed			7. Bouwen & Wonen	7. Economische transitie
8. Financiën en bedrijfsvoering			8. Toerisme & Recreatie	8. Energietransitie
			9. Verkeer & Vervoer	9. Mobiliteit
			10. Water & Bodem	10. Verstedelijking
				11. Ruimtelijke kwaliteit

Verslag concept

Statencommissie Economie, Financiën en Bestuur

Datum	:	27 september 2021
Commissievoorzitter (plv.)	:	mw. S. Doevendans
Commissiegriffier	:	mw. M. de Zwart
Telefoonnummer/e-mail	:	zwartm@noord-holland.nl

Aanwezig:			
Commissievoorzitter			mw. S. Doevendans
Commissiegriffier			mw. M. de Zwart
Leden van de commissie	FvD		--
	GL		dhr. G. Zaal, dhr. J. Dulfer
	VVD		mw. M. van Meerten
	D66		mw. L. Gonggrijp,mw. A. Kapitein,dhr. E. Kanik
	PvdA		dhr. J. Carton, dhr. T. Wagelaar
	PVV		mw. I. Bezaan
	SP		mw. A. de Groot, dhr. W. Hoogervorst
	CDA		mw. C. Kuiper
	JA21		dhr. G. Kohler
	PvdD		dhr. F. Zoon, dhr. J. Hollebeek
	50plus		----
	CU		dhr. M. Klein
	DENK		dhr. S. Koyuncu, dhr. E. Mangal
	Fractie Baljeu		----
	Zelfstandig Statenlid		mw. G. van Geffen
College van GS			dhr. Van Dijk, mw. Pels, mw. Zaal
Afwezig			dhr. D. Heijnen (CDA), dhr. R. Dekker (FvD), mw. J. Vastenhouw (FvD), Ines Kostiç (PvdD)
Notulist			Moneypenny/H. Mutsaerts

Agenda

1. Opening en mededelingen
2. Vaststelling van de agenda, verslag van de vorige vergadering, strategische agenda en moties- en toezeggingenlijsten
   2.a. Vooruitblik op de komende vergadering(en) a.d.h.v. strategische agenda

3. Rondvraag portefeuille dhr. Stigter en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
4. Inspreekhalfuur over onderwerpen die niet op de agenda staan maar wel tot de portefeuille van de commissie behoren
5. B-agenda Openbare orde en Veiligheid, Integriteit, Internationale betrekkingen, Public Affairs, Communicatie, Concern control, Juridische Zaken, Archief, PS- en GS zaken (EFB onderwerpen portefeuille CvdK Van Dijk)
   5.a. MRA: Weerbaar N-H: Brief GS aan PS inzake voortgangsrapportage agenda Weerbaar Noord-Holland 2021
   5.b. C- naar b verzoek van FvD: Brief GS aan PS inz. Referendumcommissie en 14:30 reglement (brief heeft op de c-agenda EFB 6-9-2021 gestaan; FvD (hr. Dekker) verzoekt de brief ter bespreking op de b-agenda te plaatsten)
6. Rondvraag portefeuille dhr. Van Dijk en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
7. B-agenda Economie, Arbeidsmarkt en Onderwijs, Bestuur, Interbestuurlijk Toezicht en Europa (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Zaal)
   7.a. Brief GS aan PS inz. Uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt & Onderwijs 2021-2023
8. Rondvraag portefeuille mw. Zaal en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
9. B-agenda Financiën, Cultuur en Erfgoed, Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Pels)
   9.a. Brief GS inzake discussienotitie en conceptbeleidskader erfgoed en cultuur 2022
10. A-agenda Financiën, Cultuur en Erfgoed, Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Pels)
    10.a. Financiën: Voordracht Tweede begrotingswijziging 2021
    10.b. Voordracht 'Controle protocol controle jaarrekening 2021 (PS aangelegenheid)
11. Rondvraag portefeuille mw. Pels en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
12. Sluiting
13. C-agenda Economie, Arbeidsmarkt en Onderwijs, Bestuur, Interbestuurlijk Toezicht en Europa (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Zaal)
14. C-agenda Financiën, Cultuur en Erfgoed, Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Pels)
15. C-agenda IPO, ICT en Data en Subsidies algemeen (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Stigter)
16. C-agenda Openbare orde en Veiligheid, Integriteit, Internationale betrekkingen, Public Affairs, Communicatie, Concern control, Juridische Zaken, Archief, PS- en GS zaken (EFB onderwerpen portefeuille CvdK Van Dijk)
17. C-agenda Algemeen

Agenda

1. Opening en mededelingen

De **voorzitter** opent de hybride commissievergadering om 13.15 uur en heet alle aanwezigen welkom, zowel in de Statenzaal als via Teams (mw. G. van Geffen). Het quorum is aanwezig. Na de afsplitsing van de VVD neemt mw. Van Geffen vandaag als zelfstandig Statenlid deel in deze vergadering. In de komende PS-vergadering op 13 oktober wordt de afsplitsing geformaliseerd en gaat zij verder als Liberaal Noord-Holland. De commissie gaat akkoord met haar aanwezigheid in deze vergadering. Afmeldingen zijn ontvangen van dhr. Heijnen (CDA), mw. Vastenhouw (FvD) en dhr. Dekker (FvD). Mevrouw Kostiç (PvdD) wordt vervangen door dhr. Hollebeek.

2. Vaststelling van de agenda, verslag van de vorige vergadering, strategische agenda en moties- en toezeggingenlijsten

De **voorzitter** constateert dat de agenda, het verslag van de vergadering van 6 september 2021, de lijst van moties en toezeggingen en de strategische agenda ongewijzigd worden vastgesteld.

2.a. Vooruitblik op de komende vergadering a.d.h.v. strategische agenda

De **voorzitter** meldt dat voor de volgende commissievergadering op donderdagmiddag 28 oktober 2021 (mevrouw Bezaan meldt zich af) op de agenda staan: Begroting 2022 Memorie van Antwoord, MRA-zienswijze over de definitieve samenwerkingsafspraken en de IPO-Begroting.

3. Rondvraag portefeuille dhr. Stigter en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa

Er zijn geen vragen.

4. Inspreekhalfuur over onderwerpen die niet op de agenda staan maar wel tot de portefeuille van de commissie behoren

Er zijn geen insprekers.

5. B-agenda Openbare orde en Veiligheid, Integriteit, Internationale betrekkingen, Public Affairs, Communicatie, Concern control, Juridische Zaken, Archief, PS- en GS zaken (EFB onderwerpen portefeuille CvdK Van Dijk)

5.a. Weerbaar N-H: Brief GS aan PS inzake voortgangsrapportage agenda Weerbaar Noord-Holland 2021

Mw. **Kuiper** (CDA) ondersteunt de voortgangsrapportage over ondermijning. Indien de zorgpunten in de brief van de Kring van Commissarissen aan de informateur zoals over informatie-uitwisseling tussen overheden, niet in het coalitieakkoord terechtkomt, wordt de lobby hiervoor dan toch voortgezet? Hoe verhoudt het samenwerkingsverband Noord-Holland Samen Veilig van 34 gemeenten, politie en het OM zich tot de agenda Weerbaar Noord-Holland? Is er naast recreatieparken ook aandacht voor ondermijning in het buitengebied? Daar dienen de bewoners zich goed van bewust te zijn. Er bestaan veel overlegstructuren en activiteiten om ondermijning tegen te gaan, maar hoe wordt gemeten dat men op de goede weg is?

Dhr. **Mangal** (DENK) stelt de data gedreven aanpak aan de orde met het oog op de veiligheid van burgers. AI (Artificial Intelligence) kan discriminerend werken, zoals blijkt uit het feit dat de AIVD alleen maar kijkt in de richting van mensen met een andere religie en rechtsextremisten en mensen die haat hebben tegen alles wat anders is, laat zij links liggen, hoewel hier wel enige verandering in komt. In China resulteert de inzet van AI op basis van technologie van Google tot het selecteren van Oeigoeren, wordt die technologie samen met Google ook in Nederland ontwikkeld en toegepast? Hoe wordt AI gemonitord en doorgrond? Wat gebeurt er als AI zelf AI gaat ontwikkelen? Is de technologie goed te doorzien en hoe houdt men hierop overzicht en controle?

Dhr. **Zoon** (PvdD) constateert dat de agenda ziet op de korte termijn, maar het thema is altijd belangrijk, ook na deze coalitieperiode. In de eigen organisatie wordt goede voortuitgang geboekt, niettemin moet het rapport Schoon Schip op de agenda blijven staan. De ondersteuning van gemeenten verloopt goed, maar de waterschappen ontbreken, terwijl zij extra kwetsbaar zijn door het bestuurlijke monisme en de geborgde zetels. Samenwerking met hogere overheden is belangrijk, zoals met het OM over milieucriminaliteit en met het oog op de oproep van het OM in 2018 om de veestapel te verkleinen om mestfraude tegen te gaan. Dit actuele rapport is breder dan die oproep en dient te worden betrokken bij het vervolg van Weerbaar NH.

Mw. **De Groot** (SP) concludeert dat goed wordt gewerkt aan het vergroten van de weerbaarheid van gemeenten, bedrijven en organisaties, maar de vraag blijft of mensen die niets te maken hebben met criminaliteit, ook getroffen worden door de maatregelen. Als ondermijning op een bepaalde plaats wordt uitgeroeid, gaan de betrokkenen dan op andere locaties aan de slag? Worden nieuwe vormen van ondermijning tijdig herkend en bestreden? Er zijn heel veel mogelijkheden voor nieuwe vormen van ondermijning, zoals garageboxen en horeca, worden de gemeenten hierbij voldoende ondersteund? Wordt ook aandacht besteed aan nieuwe vormen van ondermijning, zoals milieucriminaliteit?

Dhr. **Klein** (CU) is blij met de extra inzet die blijkt uit de voortgangsrapportage. Goed dat het onderwerp deel gaat uitmaken van de reguliere provinciale activiteiten. Is er voldoende budget beschikbaar om een QuickScan uit te voeren bij gemeenten die deze nog niet hebben uitgevoerd? Banken zetten in op het stimuleren van PIN-betalingen, maar dat leidt tot een groter gebruik van contant geld. Wordt hier aandacht aan gegeven in de contacten met het Rijk? AI kan ook negatieve consequenties hebben, daarom dienen de ethische uitgangspunten van de datastrategie ook hier te worden toegepast.

Mw. **Bezaan** (PVV) oordeelt dat het college voortvarend aan de slag is gegaan, zoals met het vergroten van kennis van en bewustzijn bij medewerkers en met het toetreden van gedeputeerde Zaal tot de raad van toezicht van het regionaal platform criminaliteitsbeheersing Noord-Holland. Er zijn sinds een jaar 27 gemeenten aangesloten bij Meld Misdaad Anoniem en willen continuering van deze deelname uit eigen middelen financieren. Inzake data gedreven aanpak wordt vermeld dat de uitwerking van een van de beleidsterreinen afhangt van de verwachte opbrengst c.q. inzet. Waarom wordt er slechts één beleidsterrein uitgewerkt en niet meer? QuickScans geven inzicht in gedeelde kwetsbaarheden, wensen en behoeften. Hoe kunnen gemeenten verleid worden om deel te nemen?

Mw. **Van Meerten** (VVD) is bezorgd over de structurele Rijksfinanciering die in de volgende periode zeker moet worden voortgezet. De brief terzake aan de informateur wordt ondersteund. Zijn hier al resultaten geboekt? Hoe worden de QuickScans bij gemeenten opgevolgd? Vanwege de diversiteit tussen gemeenten kan niet slechts voor één bepaalde aanpak worden gekozen.

Dhr. **Dulfer** (GL) constateert dat de provincie een eigen positie heeft ingenomen bij deze problematiek naast de activiteiten van gemeenten en veiligheidsregio's. Voor dit najaar staat er veel op de rol, er wordt uitgekeken naar de volgende voortgangsrapportage. Kunnen er al effectmetingen plaatsvinden om inzicht te krijgen in de resultaten? De provincie kan met name inzetten op het versterken en verbinden van kleinere gemeenten die weinig bestuurskracht hebben, zij ondervinden veel problemen om ondermijning het hoofd te bieden. Dat geldt ook voor de waterschappen, want die staan nog niet voldoende op het netvlies. Is dit jaar sprake van onderuitputting van het budget omdat het budget dit jaar hoger uitvalt vanwege de uitgestelde bestedingen?

Mw. **Kapitein** (D66) heeft de volgende vragen. Is er zicht op de ontwikkeling van diverse vormen van ondermijning in de provincie, zoals bij milieucriminaliteit? Vindt een verschuiving plaats vanuit andere provincies naar NH, bijvoorbeeld naar het platteland? Is dat nu al een probleem of wordt verwacht dat dit een groot probleem wordt? Leegstaande en verwaarloosde

bedrijventerreinen moet tijdig gerenoveerd worden om te voorkomen dat deze gebruikt worden voor criminele activiteiten.

Dhr. **Carton** (PvdA) vraagt of de inbedding van het beleid op meerdere niveaus is geborgd, dus ook bij gemeenten en bedrijven. Hoe worden de resultaten van initiatieven gemonitord en geborgd voor het vervolgbeleid?

Dhr. **Van Dijk** (CdK) meldt dat het heel complex is om de echte effecten en resultaten te meten, daarom is het belangrijk om veel barrières in te bouwen om ondermijnend gedrag te voorkomen, zoals het sluiten van hennepkwekerijen en het voorkomen van illegale dumpingen op bedrijventerreinen. In de Miljoenennota is aan J&V extra geld toegekend voor totaal € 450 miljoen, hoewel dit nog steeds onvoldoende is. Daarom zal de lobby bij het Rijk voortgezet worden, want ook lagere en hogere overheden worden met deze problemen geconfronteerd. De publiek-private samenwerking is hierbij essentieel. De CdK is gevraagd om als voorzitter op te treden van VODIOM (Veilig ondernemen door informatie op maat), een platform (hiervoor volgt een voorstel aan PS) met steun van VNO-NCW, Mkb Nederland en Justitie om cross- en bovensectorale informatie en waarschuwingssignalen te delen. In de volgende voortgangsrapportage zal een beeld van de criminele activiteiten in de verschillende portefeuilles worden geschetst, ook in het buitengebied. Het programma Noord-Holland Samen Veilig is afgestemd op de voorliggende agenda. Er is een datastrategie beschikbaar. Met AI worden camera's ingezet op bijvoorbeeld bedrijventerreinen die kentekens herkennen. Enkel de politie of andere publieke sectoren mogen de verzamelde data uitlezen. Elke vorm van discriminatie door AI en Big Data zal worden voorkomen voor zover dat binnen het bereik van de provincie ligt. In Nederland zal niet zo snel eenzelfde situatie ontstaan als in China.

Dhr. **Mangal** (DENK) meldt dat het probleem van AI is dat door de algoritmen die worden gebruikt in het systeem, de resultaten niet altijd zichtbaar zijn. Daar moet men zich van bewust zijn.

Dhr. **Van Dijk** (CdK) erkent dat iedereen zich bewust moet zijn van deze techniek, maar de provincie zet met name in op het vergroten van weerbaarheid en bewustzijn van gemeenten en waterschappen over het feit dat de beschikbare systemen voor andere doeleinden gebruikt kunnen worden dan waarvoor zij zijn bedoeld.

Dhr. **Klein** (CU) vraagt om de toezegging dat de uitgangspunten van de provinciale datastrategie ook worden erkend en gestimuleerd in samenwerkingsverbanden met andere partners.

Dhr. **Van Dijk** (CdK) meldt dat de datastrategie van kracht is voor de provinciale activiteiten maar voor zover invloed uitgeoefend kan worden, zal de provincie deze strategie ook aan andere partners voorleggen, maar het zijn en blijven provinciale kaders. De informatiedeling moet verbeteren zodat problemen sneller herkend en zichtbaar worden. Schoon Schip zal zeker niet vergeten worden, dat is een van de redenen om geld vrij te maken voor vroegtijdige signalering en overleg. Waterschappen zijn zeker niet buiten beeld, zij zitten ook aan tafel bij het Bestuurlijk Overleg Veiligheid en Crisis (BOVC) waar wordt gesproken over cybercrime, crises en het hacken van computersystemen. Onderzocht zal worden of de waterschappen behoefte hebben aan een QuickScan Weerbaarheid van de eigen activiteiten. Het rapport over

milieucriminaliteit zal aan PS toegestuurd worden. Dit onderzoek is tevens onderwerp van gesprek van de kopgroep met burgemeesters.

Dhr. **Dulfer** (GL) verzoekt ook de drinkwaterbedrijven mee te nemen bij de QuickScan.

Dhr. **Van Dijk** (CdK) meldt dat de drinkwaterbedrijven deelnemen aan het overleg BOVC. Bij het openen van bankrekeningen wordt door de banken nu al extra gecontroleerd, dat is wel een van de gevolgen waarmee alle bewoners geconfronteerd worden, maar bewoners moeten zoveel mogelijk gevrijwaard worden van de gevolgen van de noodzakelijke maatregelen. Het budget is voldoende, maar er moet ten gevolge van corona nog een aantal QuickScans uitgevoerd worden en hopelijk gaan alle gemeenten deelnemen. Al 40 gemeenten nemen momenteel deel aan Meld Misdaad Anoniem. Projecten van gemeenten kunnen gefaciliteerd en gestimuleerd worden maar niet worden overgenomen door de provincie. Het gaat dan over stimulering van projecten die snel kunnen worden uitgerold naar andere gemeenten. Het RIEC en het Bibob-team doen niet alleen onderzoeken voor de provincie maar ook voor gemeenten om criminele activiteiten te blijven volgen. Ondermijning vindt in de gehele provincie plaats, is provincie- en gemeentegrenzen overstijgend en is verweven met meerdere beleidsterreinen. Na de QuickScan worden gemeenten door RIEC kosteloos geholpen om de problemen aan te pakken.

Tweede termijn

Dhr. **Zoon** (PvdD) is blij met de actuele aanpak van de problemen door de provincie, maar ook de OD moet erbij betrokken blijven vanwege de subsidieverlening en handhaving van wet- en regelgeving. De provinciale waarden en normen dienen van toepassing te blijven op het delen van data, ook bij andere overheidsorganen.

Dhr. **Klein** (CU) ondersteunt dit pleidooi. Hoe kan de provincie gemeenten stimuleren om financiële en ambtelijke capaciteit vrij te maken voor de QuickScan?

Dhr. **Van Dijk** (CdK) zegt toe waar mogelijk en nodig, de normen en waarden van de provincie uit te dragen als een soort morele ondergrens. Het is absoluut niet de bedoeling om met het tegengaan van ondermijning, de gehele samenleving te controleren. Besloten is om bij een aantal gemeenten de QuickScan uit te voeren, maar de provincie kan niet de gemeentelijke capaciteitsproblemen oplossen.

6. Rondvraag portefeuille dhr. Van Dijk en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa

Er zijn geen vragen.

7. B-agenda Economie, Arbeidsmarkt en Onderwijs, Bestuur, Interbestuurlijk Toezicht en Europa (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Zaal)

7.a. Brief GS aan PS inz. Uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt & Onderwijs 2021-2023

Mw. **Kuiper** (CDA) constateert dat de agenda een goed beeld toont van de ambities, met een forse inzet op techniek want daar is veel vraag naar met het oog op de energietransitie en duurzame economie. Hopelijk volgt er door de promotie een grote instroom van studenten bij technische opleidingen. Goed dat de provincie is aangesloten bij de vijf arbeidsmarktregio's.

Dhr. **Carton** (PvdA) ondersteunt de uitvoeringsagenda, hoewel hierin en ook in het manifest het perspectief van jongeren en behoeften van werkzoekenden voor aansluiting van opleiding bij werk ontbreken. Uit gesprekken met jongeren blijkt dat zij op zoek zijn naar voorbeelden en dat zij vastlopen in de stagebegeleiding. Zijn de jongeren geraadpleegd voor het manifest en de agenda? Op veel niveaus zijn er initiatieven, hoe wordt geborgd dat deze elkaar blijven aanvullen en dat ze elkaar niet in de weg zitten? Met het manifest legt de provincie een belangrijke visie neer voor het beleid, terwijl vermeld staat dat de provincie zoveel mogelijk aansluiting zoekt bij regionale en landelijke initiatieven. Graag een toelichting.

Mw. **Van Meerten** (VVD) waardeert de betrokkenheid bij het manifest van 160 partners, juist de samenwerking is van grote waarde om arbeidsmarkt en onderwijs op elkaar te laten aansluiten, want de problemen zitten in de uitvoering. Het manifest waarin veel acties zijn opgenomen, geeft vertrouwen, hoewel de uitvoering een grote uitdaging blijft. Is het manifest robuust genoeg? Blijft de samenwerking de komende jaren van kracht of komt men blokkades tegen? Wat ontbreekt volgens het college in de agenda? Beide documenten worden onderschreven.

Mw. **Bezaan** (PVV) constateert dat het denken in skills een belangrijke rode draad is in de uitvoeringsagenda en dat diploma's niet beperkend mogen zijn, maar de PVV vindt diploma's juist van grote waarde als bewijs van het bezit van de benodigde basiskennis. De meerwaarde van programma's als House of Skills in de MRA, wordt niet herkend.

Dhr. **Koyuncu** (DENK) vraagt naar concrete uitvoeringsprojecten die zich in de praktijk al bewezen hebben, zoals Tech Grounds in Amsterdam welk samenwerkingsverband van ondernemers uit de techbranche en maatschappelijke organisaties jongeren uit achtergestelde wijken in korte tijd opleidt en daarna een baan in de techbranche aanbiedt. Dit succesvolle initiatief is al uitgebreid naar andere Amsterdamse wijken. Het voorstel overtuigt niet ten aanzien van de inclusieve werkwijze waar slechts één korte zin aan gewijd wordt, inclusiviteit is geen kernpunt maar een aanhangsel. Kunnen dergelijke initiatieven ook in andere delen van de provincie gestimuleerd worden? Welke rol speelt het regionale werkcentrum dat mensen van werk naar werk begeleidt om te voorkomen dat zij in een uitkering belanden hoewel ze daar wel recht op hebben? Bij dit initiatief zou de provincie zich moeten aansluiten.

Mw. **Gonggrijp** (D66) is blij met de betrokkenheid van veel partijen. Aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt is van groot belang mede met het oog op de toekomstige arbeidsplaatsen, maar intensivering van onderwijs is nog een grote uitdaging. Hoe wordt dit opgepakt, hoewel het niet een primaire rol betreft van de provincie? Technologische ontwikkeling en sociale innovatie gaan samen. Het uitgangspunt van de agenda is een inclusieve arbeidsmarkt waarin iedereen kan meedoen zonder beperkingen. Hiervoor zijn in de agenda initiatieven benoemd, maar hoe wordt een inclusieve arbeidsmarkt in de volle breedte gerealiseerd? Samenwerking tussen PPS'en is van groot belang bij bovensectorale thema's. Wellicht kan hier in de toekomst meer op ingezet worden.

Dhr. **Zoon** (PvdD) ziet twee grote opgaven: biodiversiteit en de klimaattransitie die hand in hand gaan met gezondheid. Er is in het onderwijs weinig aandacht voor biologische landbouw, hetgeen leidt tot problemen bij opvolging in bedrijven en tot onvoldoende aantallen biologische boeren. De provincie kan sturend optreden en randvoorwaarden stellen

aan maatschappelijk verantwoorde startups die moeilijk aan goed personeel kunnen komen, door in te zetten op groene innovatie. Resultaten van aantoonbare bijdragen aan een groen en duurzaam NH en het verminderen van de ecologische voetafdruk en CO2 dienen terug te komen in de evaluatie. De term 'lager, middelbaar en hoger opleidingsniveau' moet vermeden worden, dit is een onterecht waardeoordeel. GS worden verzocht invulling te geven aan het VN-gedrag Gehandicapten via het programma Onbeperkt Meedoen. De oproep van DENK voor het meenemen van inclusiviteit wordt ondersteund.

Dhr. **Dulfer** (GL) constateert dat er niet alleen technisch opgeleide mensen voor de energietransitie nodig zijn, maar ook voor onderwijs, zorg en dienstverlening. Volgt hiervoor een aparte uitvoeringsagenda? De paragraaf inclusiviteit is te beperkt, want een aantal groepen in de maatschappij blijft achter qua arbeidsparticipatie. Hieraan dient in de agenda specifiek aandacht besteed te worden.

Dhr. **Klein** (CU) ondersteunt de uitvoeringsagenda, het Skills paspoort is een goed idee in deze veranderende economie en arbeidsmarkt. Met name mbo-studenten moeten de energietransitie invulling gaan geven, daarom moet niet gesproken worden in termen van laag en hoog opgeleid.

Mw. **Bezaan** (PVV) vraagt wie de waarde van een 'skill' kwalificeert. Dat is eerder een zaak voor het Rijk dan de provincie.

Dhr. **Klein** (CU) is het ermee eens dat dit zorgvuldig moet plaatsvinden door het maken van de juiste afspraken per regio of sector, want de reeds opgedane arbeidservaring speelt ook een grote rol bij de geschiktheid voor werk. Is de provincie aangesloten als stage-aanbieder? Volgens de werkambassadeur was geen sprake van een tekort.

Mw. **De Groot** (SP) vraagt hoe het college werkgevers ervan gaat overtuigen dat geschiktheid niet zit in diploma's maar in vaardigheden en skills. Voor welke leeftijdsgroepen is de mbo-campusstructuur bedoeld? Hoe kom je op zo'n campus terecht? Hoe wordt omgegaan met oudere werknemers die geen baan kunnen vinden, om te voorkomen dat zij vroegtijdig uit de arbeidsmarkt verdwijnen? Hoe worden werkgevers ervan overtuigd dat werknemers hun vaste banen kunnen behouden en zijn er voor hen ook ontwikkelingsmogelijkheden? Kan het college ervoor zorgen dat voor laaggeschoolde Nederlanders banen behouden en uitgebreid worden en niet worden ingevuld door arbeidsmigranten?

Gedeputeerde **Zaal** dankt voor alle complimenten en geeft deze door aan de ambtelijke organisatie en de 160 stakeholders. De ambities in het manifest zijn niet afkomstig van de provincie maar van alle stakeholders in de regio, het geografische gebied NH. De provincie heeft hieruit een aantal focuspunten geselecteerd en die zijn opgenomen in de uitvoeringsagenda. Zo verhouden beide documenten zich tot elkaar. De skills-benadering is volgens GS de enige manier om een inclusieve arbeidsmarkt te realiseren, hoewel diploma's altijd belangrijk blijven. Echter, deze zijn niet altijd meer up to date bij het verstrijken van de jaren. Wel is een waardering en certificering van de skills belangrijk, want dat kan leiden tot een opleiding in een BBL-traject. Inclusiviteit: de provincie speelt hier een beperkte rol omdat zij er niet voor kan zorgen dat een bedrijf bepaalde mensen aanneemt. Wel kunnen in de ontwikkelcoalitie concrete projecten voor kennisontwikkeling ondersteund en opgeschaald worden. Tech Grounds wordt via het budget van de MRA door de provincie ondersteund. De

gedeputeerde zegt toe in de toekomst te onderzoeken of succesvolle projecten onderdeel kunnen worden van de ontwikkelcoalitie Inclusiviteit, teneinde deze door te leiden naar andere plekken in de provincie om van elkaar te leren en ervoor te zorgen dat inclusiviteit gemeengoed wordt. Er zijn zeker 16.000 mensen nodig voor de energietransitie en circulaire economie en die zijn er nu niet, hoewel er wel (oudere) mensen zijn die graag willen werken maar nergens worden aangenomen, omdat bedrijven liever kiezen voor schoolverlaters. Hopelijk kan de agenda hierbij helpen. Hierover gaat men het gesprek aan met ondernemers en ook de werkambassadeur zet zich hiervoor in. Succesvolle projecten worden opgeschaald en kenbaar gemaakt in andere delen van de provincie. Via de tafels komen partijen bij elkaar en worden zij zich bewust van de succesverhalen en efficiënte werkwijzen. De werkambassadeur bezoekt bedrijven en maakt verbinding en die aanpak werkt heel goed.

Dhr. **Dulfer** (GL) benadrukt dat een aantal groepen veel moeilijkheden ondervindt bij het vinden van werk, zoals statushouders waarvan minder dan 50% actief is.

Gedeputeerde **Zaal** meldt dat deze algemene maatregelen niet voldoende zijn voor iedereen, ook een persoonlijke benadering zoals met vouchers en ontwikkeltrajecten voor specifieke doelgroepen is van belang. Dat is echter niet aan de provincie maar aan gemeenten en onderwijs omdat voor elke doelgroep een andere aanpak nodig is. De provincie zet in op het ontwikkelen van een systeem en infrastructuur die een doelgroepsgewijze aanpak faciliteert, zoals voor statushouders en nieuwkomers waarvoor diverse projecten zijn opgestart. Het is zeker de taak van de provincie om deze projecten te koppelen. In de vervolgrapportage en uitvoering zal extra aandacht worden besteed aan deze groep.

Mw. **Van Meerten** (VVD) constateert dat dergelijke initiatieven in gemeenten vaak al bestaan. Dubbel werk moet voorkomen worden.

Gedeputeerde **Zaal** meldt dat de provincie de overkoepelende infrastructuur aanbiedt en zorgt voor verbinding van alle projecten in gemeenten en arbeidsmarktregio's in de provincie. Er is sprake van veel versnippering in het arbeidsmarktbeleid, de gedeputeerde wil hier meer verbinding in aanbrengen, dat is ook de rol van de provincie.

Dhr. **Koyuncu** (DENK) vraagt of de voorliggende stukken tot stand zijn gekomen na gesprekken met alle stakeholders.

Gedeputeerde **Zaal** bevestigt dit. Het manifest is tot stand gekomen met de 160 stakeholders en de arbeidsmarktagenda toont de invulling van de rol van de provincie waarover ook gesprekken met stakeholders zijn gevoerd. Inclusiviteit is een van de uitgangspunten van de agenda, dus het wordt er niet zo maar 'bij gedaan'. Voor de uitvoering van deze agenda is inclusiviteit een voorwaarde en ook is er een ontwikkelcoalitie ingesteld met mensen van bedrijfsleven, onderwijs en overheid voor het ontwikkelen van specifiek beleid. De rol van de provincie is juist om alle (PPS-) initiatieven aan elkaar te koppelen en versnippering en dubbelingen te voorkomen. Zij zegt toe een andere definitie te bedenken voor laag-, gemiddeld en hooggeschoold. Voor jongeren is veel aandacht, al op de lagere school wordt bij de te maken keuzes aandacht gevraagd voor techniek. Jongeren worden erbij betrokken door de ontwikkelcoalitie en hun behoeften worden meegenomen in de uitvoering. De focus op techniek en niet op zorg en dienstverlening, is gebaseerd op de grote mismatch en de grote personeelsbehoefte vanwege de energietransitie en circulaire economie. Voor zorg en

horeca ontbreekt nog provinciaal beleid, maar alle instrumenten die worden gefinancierd, zijn gericht op tekorten aan arbeid, dus ook in de zorg en horeca. De skills-benadering is ook voor andere sectoren zeer geschikt. Opleiding en bijscholing op de werkplek binnen organisaties is onderdeel van 'levenslang leren' en zijn opgenomen in de uitvoeringsagenda. Bedrijven worden hierbij ondersteund, onder andere door de technologietafel.

Tweede termijn

Dhr. **Carton** (PvdA) dankt voor de toezegging om het perspectief van jongeren te integreren, zodat het beleid wordt aangepast op de mensen die het betreft. De provincie richt zich met name op initiatieven in de triple helix, maar in het manifest staat vermeld dat de provincie in 2030 faciliteert, verbindt en aanjaagt. Wie bepaalt wat er wordt aangejaagd en gefaciliteerd?

Gedeputeerde **Zaal** bevestigt dat dit zeker een taak van de provincie is die wordt vormgegeven in de agenda. De werkambassadeur is degene die in concrete gevallen de verbinding gaat leggen voor de energietransitie. Qua infrastructuur ligt dat bij GS, dus het is en/en.

8. Rondvraag portefeuille mw. Zaal en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa

Er zijn geen vragen.

9. B-agenda Financiën, Cultuur en Erfgoed, Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Pels)

9.a. Brief GS inzake discussienotitie en conceptbeleidskader Erfgoed en Cultuur 2022

Mw. **Kuiper** (CDA) vraagt aandacht voor het uitgangspunt dat gemeenten vrij zijn om een lokaal beleidskader te formuleren voor het slopen van historische stolpen (gebouwd voor 1966). De duurzaamheidseisen mogen niet zodanig streng zijn dat restauraties worden uitgesteld of dat een herbestemming niet doorgaat vanwege de hoge kosten door de duurzaamheidseisen. Alvorens beleid op te stellen dient de klimaatstresstest cultuurhistorie afgewacht te worden. Net als bij de MRA moet de provincie inzetten op de uitwerking van het regioprofiel in een gezamenlijk uitvoeringsprogramma, waarvan ook NHN kan profiteren. Voor ondersteuning van erfgoedvrijwilligers en -organisaties wordt verwezen naar een bijeenkomst in 2019 waarin 19 historische en erfgoedverenigingen aan de provincie een oproep hebben gedaan om een provinciaal steunpunt monumenten en archeologie te realiseren voor ondersteuning van organisaties en vrijwilligers. Het steunpunt Monument en Archeologie ondersteunt gemeenten en zij bieden soms bijeenkomsten aan archeologische en historische verenigingen aan maar dat is aanbodgericht. Waarom kunnen de vrijwilligers en stichtingen hier niet terecht met hun vragen? Wat is er in NH mogelijk op dit gebied? Voorgesteld wordt een pilot te houden om historische en erfgoedverenigingen de mogelijkheid te bieden om zich met hun vragen en behoeften tot het steunpunt te wenden zodat duidelijk wordt of het steunpunt de juiste plek is en welke kosten hiermee samenhangen. De grote steden in de provincie NH stellen grote budgetten beschikbaar voor kunst en cultuur. Is het college van mening dat provinciale ondersteuning niet nodig is voor de professionele kunsten?

Dhr. **Mangal** (DENK) vraagt of een reconstructie van een historische houtzaagmolen onder restauratie valt. Hoe wordt omgegaan met het reconstrueren van de historie? De actualisatie van het beleidskader wordt toegejuicht, voorgesteld wordt om toe te voegen hoe het koloniale verleden verbonden is aan het erfgoed, ook al heeft het er ogenschijnlijk niets mee te maken.

Dit vergroot de toegankelijkheid en inclusiviteit voor mensen met een koloniale achtergrond. Hierbij hoort eigenlijk ook een onderzoek naar roofkunst, hebben de provincie of cultuurinstellingen roofkunst in bezit en worden zij gesubsidieerd? Worden deze teruggegeven aan de rechtmatige eigenaar? Graag de visie van de gedeputeerde op het verwerken van deze vragen als speerpunt in de visie.

Dhr. **Kanik** (D66) is het in grote lijnen eens met de voorliggende keuzes in het conceptbeleidskader, maar heeft op onderdelen nog een aantal vragen. Sturing door de provincie op bescherming en behoud van het stolpenlandschap: hoe groot is de kans dat gemeenten komen tot een betere bescherming van stolpen bij optie 3? Is het wenselijk dat gemeenten verschillend beleid hanteren? Kunnen de doelen behaald worden als gemeenten geen beschermingsbeleid opstellen? Over de gevolgen van klimaatverandering wordt actief nagedacht, maar dat hoeft de provincie in de rol van regelaar en beleidsontwikkelaar, niet te weerhouden van het nemen van acties op korte termijn om het erfgoed te beschermen. Wanneer komen de financiële consequenties en gevolgen voor de Omgevingsverordening beschikbaar? Behoud van archeologische vindplaatsen op land is het uitgangspunt, maar de crux zit bij het behoud onder water ex situ, want vanwege de klimaatverandering dreigen deze vindplaatsen te verdwijnen voordat onderzoek kan worden gedaan. Dit ontbreekt in het beleid, terwijl de provincie er wel verantwoordelijk voor is. Het bevorderen van cultuurparticipatie is een nobel doel, er wordt ingestemd met optie 2. Meer ondersteuning aan erfgoedvrijwilligers en organisaties: als de organisaties zelf geen andere rol zien dan informatieverschaffing, dan ligt hier geen extra taak voor de provincie. Een meer uitgebreide rol van de provincie bij onderhoud en ontwikkeling van de culturele infrastructuur is enerzijds een breuk met het beleid en de focus op kerntaken, anderzijds moet ervoor gewaakt worden dat taken van gemeenten en het Rijk overgenomen worden. Naar aanleiding van de vergelijking van programma's van andere provincies wordt aandacht gevraagd voor het Concept Erfgoedlijnen Zuid-Holland. GS worden verzocht hiernaar te kijken en met verhalen van Oneindig Noord-Holland de beheerders van het erfgoed ertoe te bewegen om thematisch samen te werken, waarmee ook de culturele infrastructuur wordt versterkt.

Dhr. **Hollebeek** (PvdD) ziet de waarderingskaart voor stolpenboerderijen als een stimulans voor ruimtelijke ontwikkeling en herbestemming mits de stolp in relatie staat tot het landschap eromheen. Het provinciaal erfgoedbeleid moet zich richten op grote ruimtelijke structuren en op de positionering richting het ruimtelijk beleid. Verduurzaming koppelen aan restauratie en herbestemming is goed, mits het erfgoed bestand is tegen de effecten van klimaatverandering, maar er moet ook aandacht zijn voor het inzetten op energiebesparing en isolatie, vooral bij herbestemming. In de regionale samenwerking dient de provincie meer ondersteunend dan initiërend te zijn. De focus bij financiering moet liggen op inhoudelijke kennis van de vrijwilligers. Voorgesteld wordt een schriftelijke notitie op te stellen en alle thema's en onderdelen in de culturele infrastructuur te rangschikken.

Dhr. **Wagelaar** (PvdA) is enthousiast over de vergaande voorstellen. In hoeverre kunnen gemeenten gestimuleerd worden bij het stolpenbeleid- en bescherming? Er moet proactief worden opgetreden want de klimaatverandering kent een grote snelheid, ook bij de actuele restauraties moet ingezet worden op verduurzaming en het stimuleren van maatregelen. Er moet ook aan NHN aandacht besteed worden zodat zij door een sterk regioprofiel op te stellen, alle Rijksmogelijkheden kunnen benutten. Laaggeletterdheid wordt expliciet genoemd als een actiepunt voor ProBiblio, dat wordt ondersteund. Hoe ziet het beleid dienaangaande

eruit? Men moet uitgaan van de behoeften van de vrijwilligers en geen acties nemen die niet nodig zijn. De culturele sector heeft door corona een grote klap gehad, goed dat de provincie de mogelijkheden voor ondersteuning gaat onderzoeken, met name voor gebieden waar grote steden als voortrekker ontbreken, zoals in de Kop.

Dhr. **Hoogervorst** (SP) gaat uit van de inhoud van het eigen initiatiefvoorstel om het voorliggende voorstel te beoordelen, maar zet in op een versteviging van de rol van de provincie voor de vrijwilligers, want een groot deel van behoud van erfgoed en borging van de cultuur is afhankelijk van vrijwilligers. Dit leidt tot noodzakelijke investeringen in kennis en vaardigheden. Hoe wordt in het voorstel de positie van vrijwilligers versterkt? De rol van de provincie moet met name ingezet worden op een sterkere positie van cultuur en erfgoed, want in vergelijking met andere provincies kan er een tandje bij. De investeringen moeten flink verhoogd worden, zo nodig een jaarlijkse verhoging in de komende vijf jaren om te komen tot een budget dat een plaats in de landelijke top-5 waarborgt. Pas dan kan de rol van de provincie opnieuw bepaald worden. De provincie moet meer actie nemen bij het begeleiden van verduurzamingsactiviteiten door meer te informeren en beschikbaar te zijn voor vragen en deskundige kennis en dit niet overlaten aan beheerders, eigenaren of gemeenten. De stolpen dienen optimaal beschermd te worden binnen de grenzen van het realistische, dus toezicht op afstand met het streven zoveel mogelijk stolpen te behouden of een nieuwe bestemming te realiseren. De culturele sector speelt een grote rol bij de leefbaarheid van wijken en dorpen, steden en regio's, deze sector moet deze rol kunnen vervullen en daarvoor is sturing en coördinatie door de provincie nodig. Hierbij spelen vrijwilligers een grote rol. Er ontbreekt een nieuwe impuls voor cultuureducatie, terwijl het betrekken van meer inwoners en met name kinderen bij cultuur van wezenlijk belang is voor de ontwikkeling van de mensen en de maatschappij. Waar is deze impuls te vinden?

Mw. **Bezaan** (PVV) vindt historische stolpen belangrijk voor de identiteit, dus deze moeten optimaal beschermd worden. Een gemeentelijk sloopvergunningsstelsel wordt ondersteund mits wordt onderzocht of opties 1, 2 en 3 ook toegepast kunnen worden, dus ook informeren en stimuleren. Vraag 2: geen van beide keuzes wordt ondersteund. Voordat een koppeling wordt gerealiseerd tussen verduurzaming en restauratie, moeten eerst de resultaten van de klimaatstresstest Monumenten NH worden afgewacht. Vraag 3, de twee opties bieden geen meerwaarde. Vraag 4, de werkzaamheden van erfgoedvrijwilligers zijn van essentieel belang maar volgens het college is er al veel beschikbaar en een extra budget van € 400.000 tot 800.000 is wel erg veel. Is er in NH zoals in andere provincies, behoefte aan cursussen en een speciale website voor erfgoedvrijwilligers? Vraag 5: ondersteuning van professionele kunsten kost tussen de € 3 en 15 miljoen in een beperkte begroting, de PVV ziet weinig in een uitgebreidere rol.

Dhr. **Zaal** (GL) sluit zich aan bij D66 en bij de complimenten voor het college voor de procedure en de mogelijkheid voor PS om invloed uit te oefenen en keuzes te maken. De waarderingskaart geeft geen aanleiding om meer provinciaal budget toe te kennen aan bescherming van de stolpen. Een andere verdeling van de restauratiesubsidies waarbij aantoonbare verduurzaming een hoger subsidiepercentage oplevert, wordt ondersteund. De rol van de provincie binnen regionale netwerken: ontoereikende budgetten bij gemeenten veroorzaken onvoldoende ambtelijke capaciteit. Hoe levensvatbaar is een strategische samenwerking met gemeenten of een uitvoeringsprogramma? Voor ondersteuning van

netwerken van culturele instellingen, is extra inzet zinvol. Ondersteuning vrijwilligers cultuur en erfgoed: GS zien geen rol in de culturele infrastructuur voor de provincie om vrijwilligers in de culturele sector te ondersteunen. Voor vrijwilligers erfgoed zijn er meer mogelijkheden, maar hiervoor zijn al vele ondersteuningsinstrumenten beschikbaar. De reactie van het college op de positionering van het steunpunt wordt afgewacht. Ondanks dat er verschillen bestaan tussen de provincies, is een onderlinge vergelijking van de instrumenten zinvol om meer inzicht te krijgen en de samenwerking bij de culturele infrastructuur te versterken. Goed dat hier de komende jaren budget voor beschikbaar wordt gesteld.

Mw. **Van Meerten** (VVD) is terughoudend bij het instrueren van gemeenten om een sloopvergunningstelsel te hanteren. Waarom is aanvullend op de waarderingskaart, deze dwang noodzakelijk? Verduurzaming koppelen aan restauratie: uitbreiding van de rol van de provincie als beleidsontwikkelaar is interessant en kan aanjagend werken, maar de financiële en juridische gevolgen zijn nog te vaag. Kunnen GS een uitgebreidere onderbouwing verschaffen? Intensieve rol bij regionale netwerken: gezien de verschraling is niet duidelijk hoe de netwerken functioneren, maar de VVD is wel voorstander van bijvoorbeeld een regionale conservator, want die inzet werkt bijzonder goed bij de onderlinge samenwerking tussen musea en culturele instellingen, zeker met het oog op de verschraling en het beperkte aantal beleidsmedewerkers bij gemeenten. De provincie heeft geen rol bij ondersteuning van culturele vrijwilligers, die taak ligt bij gemeenten, maar wel van erfgoedvrijwilligers. Graag een uitgebreidere onderbouwing van de mogelijkheden met het oog op het onderzoek, gebaseerd op de vragen van de erfgoedinstellingen. Mocht er iets voor vrijwilligers bedacht worden, dan moet het opschaalbaar zijn en geschikt voor alle instellingen. Hierbij kan men denken aan het aanstellen van een aanjager door de provincie. De VVD worstelt met punt 5, ondersteuning door de provincie van beeldende en podiumkunsten, dit staat te ver van de kerntaken af. Er zijn wel mogelijkheden bij cultuur en erfgoedpacten, maar hiervan wordt dan eerst om een nadere financiële uitwerking verzocht.

Dhr. **Klein** (CU) is blij met de aangeboden discussiepunten door GS. Een sloopvergunningsstelsel wordt ondersteund aangezien dan beoordeeld wordt of er alternatieve mogelijkheden zijn. Subsidie voor verduurzaming is een mooie manier om restauratie van stolpen te stimuleren, maar restauratie staat centraal in dit verband en niet verduurzaming. Goed om te kijken hoe de noodfondsen ingezet kunnen blijven worden om de samenwerking tussen culturele instellingen in de provincie te stimuleren en naar de best practices bij ondersteuning van erfgoed door andere provincies te kijken. Maar een leerstoel Regionale Geschiedenis lijkt niet echt noodzakelijk. Een vergelijking met andere provincies is wellicht niet zinvol vanwege de grote steden in NH die al veel investeren in culturele infrastructuur, maar misschien zijn er voorbeelden van andere provincies die toepasbaar zijn op bijvoorbeeld de Kop, zonder te besluiten tot een generieke kerntaak van de provincie.

Dhr. **Kohler** (JA21) sluit zich aan bij de SP en het CDA. Bescherming van stolpen kan niet aan gemeenten worden overgelaten vanwege de beperkte ambtelijke capaciteit en financiën, een stolp is onbewoonbaar tenzij er een goede restauratie plaatsvindt. Stolpen zijn een kenmerkend onderdeel van het Noord-Hollandse landschap, daarom moet de provincie inzetten op behoud. Verduurzamingsmaatregelen zoals een nieuw dak, hebben invloed op het ecosysteem en op de leefomgeving van diverse vogels. Maar er zijn dakpannen beschikbaar die het broeden van vogels toch mogelijk maken, daar kan de provincie ondersteuning bij

bieden. Historische verenigingen kennen de monumenten en weten wat er nodig is, financiële hulp aan deze verenigingen draagt bij aan het behoud van erfgoed.

Gedeputeerde **Pels** constateert nog enige verdeeldheid in de commissie ten aanzien van de stolpen. Zij stelt voor om in het komende jaar met gemeenten met de meeste stolpen op hun grondgebied, opnieuw in gesprek te gaan over het actualiseren van het stolpenbeleid om stolpen zoveel mogelijk te behouden. De provincie kan echter niet treden in de bevoegdheden van gemeenten. Verduurzamingseisen die gesteld worden aan subsidieverlening voor erfgoed, mogen niet tot blokkades leiden of tot het uitstellen van restauraties. Dit zal meegenomen worden bij de uitvoering van het beleidskader, dat qua haalbaarheid voor verschillende soorten erfgoed, regelmatig geactualiseerd zal worden. De samenwerking in de regio kan gestimuleerd worden, zeker voor NHN en door in te zetten op uitwerking van het regioprofiel en op het stimuleren van de samenwerking. Voorgesteld wordt om net als vorig jaar in coronatijd, samen met alle wethouders een brief te sturen aan het Rijk over de structurele problemen op het gebied van erfgoed en de problemen van gemeenten om hier richting aan te geven, met het oog op een mogelijke herziening van de wet cultuur en de taakverdeling. Daar wordt ook in het IPO over gesproken. Onderdeel van de oproep aan het Rijk zal tevens zijn dat er meer geoormerkte middelen voor cultuur naar het Gemeentefonds overgeheveld moeten worden. Zij zal het conceptbeleidskader nog een keer nalopen op aspecten waarop de provincie iets extra's kan doen bij stimulering van kennisdeling met en professionalisering van erfgoedvrijwilligers, voorbeelden van andere provincies nagaan en de eventuele financiële consequenties aangeven. De problemen bij cultuur van gemeenten zijn natuurlijk bekend, maar daarvoor staan of het Rijk of de gemeenten zelf aan de lat. Een aantal gemeenten in de provincie investeert heel veel in cultuur, hoewel in NHN het aanbod minder is. Zij zegt toe nog een keer gericht te kijken naar het minder brede aanbod en inzet in NHN. Inclusiviteit is een uitgangspunt waaraan voldaan moet worden en is daarom niet benoemd als discussiepunt. Het koloniale verleden maakt hier onderdeel vanuit. Zij zal de mogelijkheid nagaan om in de nota het koloniale verleden te benoemen. Er lopen onderzoeken door het Rijk naar koloniale roofkunst, daarom het voorstel om eerst de resultaten hiervan af te wachten om gelijkwaardige onderzoeken te voorkomen. De middelen voor cultuureducatie per inwoner zijn ten opzichte van het coalitieakkoord verlengd en verhoogd om ook het vmbo te kunnen bedienen en zwakkere scholen te ondersteunen bij het ontwikkelen van cultuureducatie. Na de formatie zal het gesprek over het programma cultuureducatie – dat dus geen structureel beleid is maar een programma – en over de Rijksmiddelen zeker voortgezet worden. Vanuit het Nood- en Herstelfonds loopt nog een aantal regelingen, maar voorgesteld wordt om aan PS terug te koppelen hoe de gesprekken met de gemeenten zijn verlopen, door de gedeputeerde Cultuur plus de coördinator van het Herstelfonds. Bouwen van een replica of reconstructie van historische gebouwen (zoals de Houtzaagmolen) valt niet onder restauratie, restauratie betreft het opknappen van bestaande gebouwen. Voor herbouw van historische zaken zijn geen provinciale fondsen of regelingen beschikbaar. In antwoord op vragen van D66 over het toevoegen van archeologische vindplaatsen op land en onder water met het oog op klimaatadaptatie meldt de gedeputeerde dat dit wordt getoetst in de stresstest, hiervoor kunnen de resterende middelen worden benut. Goed dat er meer kan worden gedaan aan laaggeletterdheid. ProBiblio zet hier specifiek beleid voor in. In de definitieve versie zal een voorbeeld van een initiatief van ProBiblio met het oog op laaggeletterdheid worden beschreven en er zal worden ingezoomd op de stolpen.

De **voorzitter** concludeert dat de gedeputeerde een aantal zaken meeneemt naar de definitieve versie actualisering cultuurbeleid die 29 november a.s. behandeld zal worden in EFB en op 13 december in PS.

10. A-agenda Financiën, Cultuur en Erfgoed, Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Pels)

10.a. Financiën: Voordracht tweede begrotingswijziging 2021

Mw. **Kapitein** (D66) vraagt of is overwogen om af te zien van de ontvangst van het bedrag van € 3,5 miljoen extra dividend van Alliander en dit bedrag te reserveren voor toekomstige investeringen voor Alliander. Extra hulpmiddelen voor thuiswerken van € 1,2 miljoen is aan de hoge kant, maar vormt geen beletsel om akkoord te gaan met de voordracht. Het is een hamerstuk.

Dhr. **Carton** (PvdA) zou een toelichting op de tabellen kapitaallasten op prijs stellen, want het kost heel veel tijd om alle verschillen zelf op te zoeken en deze te vergelijken met de vorige cijfers.

Gedeputeerde **Pels** zal een nadere toelichting geven op het extra dividend wanneer Alliander in de RWK-commissie – waarvoor de commissie EFB wordt uitgenodigd vanwege de financiële aspecten – op de A-agenda staat en alsdan de opties voor de lange termijn toelichten. Het dividend is overigens niet gelieerd aan de nog te maken keuzes voor Alliander. Zij begrijpt het verzoek om een toelichting op de tabellen, aan dat verzoek zal voldaan worden. Zij zegt tevens toe het hoge bedrag voor thuiswerkhulpmiddelen te heroverwegen, want deze zijn vrij ruim geraamd. Hierbij wordt ook betrokken dat er minder bureaus voor losse werkplekken nodig zijn maar wel meer vergaderzalen.
De **voorzitter** concludeert dat de voordracht als hamerstuk naar PS kan worden doorgeleid.

10.b. Voordracht 'Controleprotocol controle jaarrekening 2021 (PS-aangelegenheid)

Mw. **Kuiper** (CDA) neemt dhr. Heijnen waar als plaatsvervangend voorzitter van de Rekeningencommissie. De Rekeningencommissie is akkoord gegaan met de voordracht.
Mw. **Bezaan** (PVV) gaat akkoord met de voordracht maar zal een stemverklaring geven in PS. In de bijlage wordt vermeld dat voor de rapporteringstolerantie de accountant als maatstaf elke fout of onzekerheid vanaf € 400.000 rapporteert. Vanwege de hoogte van dit bedrag en het feit dat het gaat om belastinggeld, wordt voorgesteld om dit bedrag te halveren.
Dhr. **Carton** (PvdA) gaat akkoord met de voordracht.
Mw. **Kapitein** (D66) gaat akkoord met de voordracht, er is ten opzichte van vorig jaar niets veranderd.
De **voorzitter** constateert dat de voordracht als hamerstuk naar PS wordt doorgeleid.

11. Rondvraag portefeuille mw. Pels en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa

Er zijn geen vragen.

12. Sluiting

De **voorzitter** sluit de vergadering om 16.40 uur.

Pagina 17

750

Provincie Noord-Holland

Onderwerp	Inhoud	Nummer	Portefeuille houder	Datum PS	Stand van zaken GS	Voorstel Presidium
Vang de kinderen van Moria op	Roepen het College GS op: — Ondersteuning te verlenen aan de Noord—Hollandse gemeenten bij de opvang en huisvesting van deze kinderen. — In Den Haag aan te dringen op medewerking met de gemeenten.	M21-2020	Dijk van, A.	09-03-2020	25-08-2021 Nog dit jaar zal de CdK namens de provincie Noord-Holland een brief sturen aan de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid over dit onderwerp.	18-05-2021: het presidium van 17-05-2021 heeft niet ingestemd met het afdoen van deze motie. PS heeft deze motie derhalve niet toegevoegd bij de afdoeningsvoorstellen de motie blijft voor verdere uitvoer openstaan. 26-04-2021: Commissie EFB van 22-04-2021 vraagt het Presidium te beslissen of deze motie kan worden afgedaan.

Provincie Noord-Holland

						Presidium van 17-05-2021: meerderheid vindt dat motie nog niet is afgedaan
Motie Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds	Verzoek PS aan college van Gedeputeerde Staten op om: Zo snel mogelijk te inventariseren hoe de economische en maatschappelijke infrastructuur op een duurzame manier gestimuleerd en versterkt kan worden en met een voorstel te komen voor het instellen van een Economisch Herstel- en	M42-2020	Pels, Z.	18-05-2020	15-06-2021 In de brief van 27 mei 2021 (1494135/1640094) aan PS hebben GS invulling gegeven aan de uitvoering van de 2e tranche van het Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds. De inzet voor de uitvoering is besproken in de Statencommissie van 14 juni 2021. 31-03-2021 Uitvoering van de motie gaat in tranches. In oktober 2020 is PS met een brief (kenmerk 1494135/1494136) geïnformeerd over het raamwerk voor uitvoering en de set van maatregelen voor de 1e tranche. In maart 2021 is PS met een brief (1494135/1586179) geïnformeerd over de tussenstand van de uitvoering van het Economisch Herstel en	Laatste stand van zaken besproken in commissie EFB van 14 juni 2021 Zie ook brief c-agenda EFB 28 oktober 2021 over mogelijk 3e tranche

	Duurzaamheidsfonds dat zich daarop richt. Hierbij de aandacht te richten op: - verduurzaming van de bebouwde omgeving, inclusief maatschappelijk vastgoed, waarbij centraal staat dat er geen lastenverhoging voor eigenaren en huurders plaats zal vinden en dat deze verduurzaming onderdeel uit zal maken van de bijdrage die Noord-Holland doet aan het realiseren van de doelen van het Klimaatakkoord -				Duurzaamheidsfonds. Deze laatste brief is besproken in de Statencommissie Economie, Financiën en Bestuur, d.d. 22 maart 2021. 25-03-2021: uit besluitenlijst GS d.d. 23-03-2021: In februari is de Uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming sportaccommodaties Noord-Holland 2021 vastgesteld. Hier kunnen sportverenigingen tot maximaal €10.000 subsidie aanvragen voor kleine fysieke besparingsmaatregelen. Het subsidieplafond van €150.000 is binnen een week bereikt. Vanwege de grote interesse en de aansluiting bij het Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds hebben wij besloten om het subsidieplafond te verhogen naar €500.000 met middelen uit deze motie. Besluit GS 23-03-2021: 1. Het subsidieplafond van de Uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming sportaccommodaties Noord-Holland 2021 te verhogen	

	versterking van de culturele en maatschappelijke infrastructuur - het als uitgangspunt nemen dat maatregelen voornamelijk revolverend zijn - als startpunt te nemen een richtinggevend maar niet dwingend bedrag van Euro 100 mln - financiering uit de eigen middelen doch, indien noodzakelijk, vreemd vermogen te overwegen en daarbij een breed financieel instrumentarium te				naar €500.000 2. De voor de ophoging benodigde middelen te dekken uit de middelen voor de motie Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds 3. Het gewijzigde subsidieplafond te publiceren in het Provinciaal blad 4. Provinciale Staten te informeren met inliggende brief. 12-01-2021 GS hebben in oktober 2020 PS middels een brief geïnformeerd over het raamwerk voor de uitvoering van. motie 42. Met de 1e tranche zoals die beschreven staat is begonnen en inmiddels heeft besluitvorming over enkele maatregelen plaatsgevonden. In maart zullen GS middels een brief PS informeren over de stand van zaken en een vooruitblik naar de 2e tranche. Op de website van de provincie staat een overzicht van de maatregelen. In oktober is er een actualisatie van uit de GS-besluitenlijst en vanuit cie EFB bij de motie gepubliceerd. 21-10-2020:	

	betrekken - het voorkomen van versnippering van middelen. Aan de Staten een voorstel te doen, uiterlijk bij de begroting 2021, en hierbij ook de eventuele invloed en uitwerking op de diverse beleidsterreinen inzichtelijk te maken.				uit besluitenlijst GS d.d. 06-10-2020: Op 18 mei 2020 hebben Provinciale Staten een motie aangenomen om te komen tot een Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds (motie 42). Het doel is de economische en maatschappelijke effecten in Noord-Holland, als gevolg van de uitbraak van het Coronavirus te verzachten. GS komen nu met een brief waarin het raamwerk dat is ontwikkeld voor de uitvoering is beschreven en wil daarover in gesprek met PS. Besluit GS 06-10-2020: 1. Provinciale Staten door middel van bijgaande brief te informeren over het raamwerk dat is ontwikkeld voor de uitvoering van motie 42 2. De gemeenten in Noord-Holland te informeren over het Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds gemeenten door middel van bijgaande brief. 20-08-2020: uit besluitenlijst GS d.d. 07-07-2020: Besluit GS 1.	

					Provinciale Staten met een brief te informeren over de voorgenomen uitwerking van moties 41 en 42. 2. De portefeuillehouders RO en Cultuur te machtigen redactionele aanpassingen te doen. 15-07-2020 Wij hebben op 7 juli jl. een brief aan PS gestuurd waarin beschreven wordt welke onderdelen relevant worden gezien in de uitvoering van motie 42.	
Provinciaal Noodfonds Sociale Infrastructuur	Verzoek PS om 1. Gemeenten en waterschappen te laten inventariseren welke culturele en maatschappelijke organisaties die mede bijdragen aan Provinciale doelen als cultuur, cultuur historie en leefbaarheid aan de huidige situatie ten onder dreigen te gaan 2. Te	M41-2020	Pels, Z.	18-05-2020	05-07-2021 In november 2020 is door GS noodsteun verleend aan 37 gemeenten die op hun beurt 100 culturele instellingen in Noord-Holland financieel helpen. Het restant (€ 2.807.600) wordt ingezet voor gemeenten in Noord-Holland om noodsteun te verlenen aan vitale regionale culturele instellingen met vervolgschade in 2021. GS hebben de gemeenten op 22 april 2021 uitgenodigd om met twee nieuwe proposities de schade in kaart te brengen. Een propositie voor de samenwerkende gemeenten in de	Laatste brief: zie c-agenda EFB 27 september 2021: Brief GS proposities voorjaar 2021 noodfonds sociale infrastructuur

	inventariseren welke maatregelen op korte termijn genomen moeten worden om deze organisaties te helpen de periode tot herstel van een meet normale situatie te overbruggen 3. Een voorstel aan Provinciale Staten voor te leggen voor het instellen van een 'Provinciaal Noodfonds Sociale Infrastructuur' (PNSI) om de kosten van deze noodmaatregelen voor de korte termijn te dekken 4. Voorwaarden op te stellen waar een				MRA en één propositie voor de samenwerkende gemeenten in Noord-Holland Noord. De proposities van zowel NHN en MRA zijn voor 1 juli aangeleverd en worden in de zomer 2021 verwerkt 22-04-2021: uit besluitenlijst GS d.d. 20-04-2021, besluit: 1. Met bijgaande brieven de samenwerkende gemeenten in de Metropool Regio Amsterdam (minus Amsterdam en Flevoland) en Noord-Holland Noord, uit te nodigen tot het indienen van twee voorstellen (één per regio) voor het toewijzen van de restantmiddelen uit het noodfonds sociale infrastructuur voor noodsteun aan de instellingen in de periode 1 januari - 1 juli 2021, conform bijgaande voorwaarden en procesvoorstel 2. Niet bestede middelen van het noodfonds sociale infrastructuur in 2020 na vaststelling van de subsidies 2020 wederom in te zetten voor noodsteun in 2021, door	

	gemeente of waterschap aan moet voldoen om in aanmerking te komen voor een beroep op het PNSI ter ondersteuning van de lokale maatschappelijke en culturele organisaties 5. Voor de uitvoering samenwerking te zoeken met gemeenten, waterschappen en het Rijk, met in achtneming van ieders eigen competentie 6. Als startpunt te nemen een richtinggevend maar niet dwingend bedrag van Euro 10 mln 7.				middel van het verstrekken van incidentele subsidies aan de desbetreffende gemeenten, conform het doel van motie 41 3. Provinciale Staten te informeren middels brief. 02-04-2021 In november 2020 is door GS noodsteun verleend aan 37 gemeenten die op hun beurt 100 culturele instellingen in Noord-Holland financieel helpen. Het restant (€ 2.807.600) wordt ingezet voor gemeenten in Noord-Holland om noodsteun te verlenen aan vitale regionale culturele instellingen met vervolgschade in 2021. Conform de aard van deze motie is gekozen om het noodfonds als sluitsteen te laten dienen bovenop de maatregelen van Rijk en gemeenten. Gemeenten hebben aangegeven de proposities 2021 voor de zomer 2021 te kunnen aanleveren. 11-01-2021 In 2020 is met de gemeenten in Noord-Holland toegewerkt naar twee proposities: één vanuit Noord-Holland Noord en	

	Financiering uit de eigen middelen doch, indien noodzakelijk, vreemd vermogen te overwegen en daarbij een breed financieel instrumentarium te betrekken 8. Gelet op de urgentie van de problematiek, de uitvoering van de verschillende onderdelen van deze motie zo spoedig mogelijk ter hand te nemen en PS regelmatig te informeren over de voortgang.				één vanuit de gemeenten in de MRA (exclusief Amsterdam en Flevoland). Beide proposities zijn door GS overgenomen. In november 2020 is door GS noodsteun verleend aan 37 gemeenten die op hun beurt 100 culturele instellingen in Noord-Holland financieel helpen. Het restant (€ 2.807.600) wordt ingezet voor gemeenten in Noord-Holland om noodsteun te verlenen aan culturele instellingen met vervolgschade in 2021. In het bestuurlijk overleg met de wethouders in december 2020 is besproken dat de bijdrage wordt ingezet als aanvulling op noodsteun vanuit de rijksoverheid (rijkscultuurfondsen) en de gemeenten. Daarom moet eerst duidelijk zijn welke steun hieruit wordt verleend. Indienen van de proposities voor het restbedrag is in maart/april 2021. In oktober is er een nieuwe actualisatie vanuit de GS-besluitenlijst bij de motie	

Provincie Noord-Holland

					gepubliceerd 29-10-2020: uit besluitenlijst GS d.d. 27-10-2020: Besluit: 1. Kennis te nemen van de twee proposities die dienen als basis voor de subsidieaanvraag van a) de gemeenten in Noord-Holland Noord en b) de gemeenten in de MRA (excl. Amsterdam en Flevoland) en die gedaan zijn in het kader van de uitvoering van motie 41 inzake het Provinciaal Noodfonds Sociale Infrastructuur 2. Aan 37 gemeenten een incidentele subsidie te verstrekken zoals opgenomen in bijlage 4 om culturele instellingen in hun gemeente te ondersteunen die als gevolg van de COVID-19 maatregelen in acute financiële nood zijn gekomen 3. In afwijking van de Aanwijzingen voor de subsidieverstrekking Provincie Noord-Holland een voorschot van 100 procent van de verleende subsidies te verstrekken 4. PS voor te stellen de resterende middelen in	

					het noodfonds beschikbaar te houden, om samen met de gemeenten in Noord-Holland noodsteun te verlenen aan culturele instellingen met vervolgschade Covid-19 in 2021, door het restantbedrag van € 2.807.600 als uitgestelde intentie op te nemen in de laatste begrotingswijziging 5. Provinciale Staten met bijgaande brief te informeren over de voorgenomen uitwerking van motie 41 en de portefeuillehouder Cultuur te machtigen redactionele aanpassingen te doen. 20-08-2020: uit besluitenlijst GS d.d. 07-07-2020: Besluit GS 1. Provinciale Staten met een brief te informeren over de voorgenomen uitwerking van moties 41 en 42. 2. De portefeuillehouders RO en Cultuur te machtigen redactionele aanpassingen te doen.15-07-2020 15-07-2020 Op 7 juli jl. hebben wij besloten PS te informeren over de voortgang van de	

					uitvoering van deze motie. Gemeenten in respectievelijk Noord-Holland Noord en Metropoolregio Amsterdam maken een voorstel voor steun uit het noodfonds voor organisaties van bovenregionaal belang buiten Amsterdam. Voor verdere uitwerking en voorwaarden verwijzen wij naar de opgestelde brief. Deze staat onder meer geagendeerd voor de commissie EFB (31-8 leidende commissie)	
Helder taalgebruik	PS verzoekt Gedeputeerde Staten, - Een tweede toegankelijke versie van de de begroting volgens de richtlijnen voor taalniveau B1 op te stellen - Te verkennen voor welke andere publicaties een	M174-2020	Pels, Z.	09-11-2020	05-08-2021 Deze motie wordt uitgevoerd. Bij de Jaarstukken 2020 is een animatie in eenvoudige taal verschenen, dat volgt ook bij de begroting. Daarna volgt een brief aan PS ter afdoening van deze motie. De motie zal afgedaan worden bij behandeling van de begroting 2022 (november PS). 8-4-2021 Er volgt nog een brief aan PS in het tweede kwartaal van 2021. Bij de jaarstukken 2020 zal een eerste simpele versie worden	

	tweede versie volgens de richtlijnen B1 passend zou zijn - Daarbij ook de communicatie op de website mee te nemen.				gevoegd, in de vorm van een animatiefilmpje. Over de verdere uitvoering van de motie worden Provinciale Staten bij de begroting verder geïnformeerd.	
Motie Governance MRA	PS dragen Gedeputeerde Staten op: - Alvorens over te gaan tot besluitvorming over meer concrete uitwerking van de samenwerkingsafspraken, in de Raden en Staten als tussenstap het voorstel met de uitgewerkte samenwerkingsafspraken met een zienswijze voor te	M52-2021	Dijk van, A.	17-05-2021	01-08-2021 (a) In juni zijn MRA-infobijeenkomsten georganiseerd voor raadsleden en Statenleden, en (b) de nieuwe concept-samenwerkingsafspraken worden na het zomerreces voorgelegd aan PS, vergezeld gaande van een Statenvoordracht van GS, waarmee het College uitvoering geeft aan de motie.	

	leggen - Voorafgaand aan een MRA AV de voorliggende agenda te agenderen en de opvattingen van der Staten van Noord-Holland op te halen en mee te nemen als inbreng -Na afloop van de AV een schriftelijke toelichting te geven over de beraadslagingen en de inzet en uitkomsten van de door de Staten ingebrachte opvattingen - In het samenwerkingsvoorstel op te nemen dat ook bij					

	(aanleidingen voor) mogelijk nieuwe agenderingen altijd expliciet wordt overwogen of en zo ja hoe de Staten van Noord-Holland worden betrokken - De Raadtafel in de vernieuwde samenwerking goed in positie te brengen en procedureel te ondersteunen richting PS.					
Motie MRA en transparantie	PS verzoeken GS om de volgende wensen/opvattingen op te nemen in de brief van GS inzake opmerkingen provincie Noord-Holland	M157-2021	Dijk van, A.	13-09-2021	23-09-2021: uit besluitenlijst GS d.d. 21-09-2021: Op 13 september 2021 hebben PS gesproken over de concept-samenwerkingsafspraken van de MRA en terzake twee moties aangenomen. Het College van GS heeft de voorzitter van de transitiecommissie van de MRA per brief geïnformeerd over de	23-09-2021: afdoeningsvoorstel komt eerst nog aan de orde in cie EFB van 28 oktober 2021

	betreffende de concept-samenwerkingsafspraken: □ dat het wenselijk is om activiteiten te ondernemen waarmee burgers beter worden betrokken bij MRA-activiteiten en MRA-koers □ dat daarbij ook de mogelijkheid van livestreamen van relevante belangrijke MRAvergaderingen, zodat burgers ze mee kunnen.				opvattingen van PS en GS inzake de concept-samenwerkingsafspraken. Besluit GS: 1. Bijgaande brief in reactie op de concept-samenwerkingsafspraken MRA, aan de transitiecommissie MRA te verzenden 2. Aan PS voor te stellen de moties 2021-153 en 2021-157 daarmee als afgedaan te beschouwen 3. De brief aan PS te zenden door middel van bijgaande oplegbrief.	
Motie tekstwijziging samenwerkingsafspraken MRA “slechts”	PS verzoeken het college om: - deze wens op te nemen in de brief van GS inzake	M153-2021	Dijk van, A.	13-09-2021	23-09-2021: uit besluitenlijst GS d.d. 21-09-2021: Op 13 september 2021 hebben PS gesproken over de concept-samenwerkingsafspraken van de MRA en terzake twee moties	23-09-2021: het afdoeningsvoorstel komt eerst nog aan de orde in cie

	opmerkingen provincie Noord-Holland betreffende de concept samenwerkingsafspraken.PS zijn van mening dat: - de op bladzijde 39 gebruikte formulering anders zou moeten luiden: In het concept in de alinea “Maak verschil tussen oordeelsvorming en besluitvorming” staat dat het “proces van ‘wensen en opvattingen’ via de weg college, commissie en vaststelling in raden en staten				aangenomen. Het College van GS heeft de voorzitter van de transitiecommissie van de MRA per brief geïnformeerd over de opvattingen van PS en GS inzake de concept-samenwerkingsafspraken. Besluit GS: 1. Bijgaande brief in reactie op de concept-samenwerkingsafspraken MRA, aan de transitiecommissie MRA te verzenden 2. Aan PS voor te stellen de moties 2021-153 en 2021-157 daarmee als afgedaan te beschouwen 3. De brief aan PS te zenden door middel van bijgaande oplegbrief.	EFB van 28 oktober 22021

	slechts gebruikt wordt bij besluitvorming over MRA Agenda, de vierjaarlijkse meerjarenbegroting en specifiek aangewezen onderwerpen uit de termijnagenda.” Dit moet zijn minimaal.					

Provincie Noord-Holland

Onderwerp	Portefeuille houder	Inhoud	Behandeld in agenda	Stand van zaken
Brief GS inzake discussienotitie en conceptbeleidskader Erfgoed en Cultuur 2022	Pels, Z.	- Mw. Pels stelt voor om in het komende jaar met gemeenten met de meeste stolpen op hun grondgebied, opnieuw in gesprek te gaan over het actualiseren van het stolpenbeleid om stolpen zoveel mogelijk te behouden. De provincie kan echter niet treden in de bevoegdheden van gemeenten. Commissie stemt hier mee in - Verduurzamingseisen die gesteld worden aan subsidieverlening voor erfgoed, mogen niet tot blokkades leiden of tot het uitstellen van restauraties. Dit zal meegenomen worden bij de uitvoering van het beleidskader, dat qua haalbaarheid voor verschillende soorten erfgoed, regelmatig geactualiseerd zal worden - Zij zal het conceptbeleidskader nog een keer nalopen op aspecten waarop de provincie iets extra's kan doen bij stimulering van kennisdeling met en professionalisering van	Economie Financiën en Bestuur 27-09-2021 9.a. Brief GS inz. discussienotitie en conceptbeleidskader erfgoed en cultuur 2022	

		erfgoedvrijwilligers, voorbeelden van andere provincies nagaan en de eventuele financiële consequenties aangeven - Een aantal gemeenten in de provincie investeert heel veel in cultuur, hoewel in NHN het aanbod minder is. Zij zegt toe nog een keer gericht te kijken naar het minder brede aanbod en inzet in NHN - Zij zal de mogelijkheid nagaan om in de nota het koloniale verleden te benoemen - Vanuit het Nood- en Herstelfonds loopt nog een aantal regelingen, maar voorgesteld wordt om aan PS terug te koppelen hoe de gesprekken met de gemeenten zijn verlopen door de gedeputeerde Cultuur plus de coördinator van het Herstelfonds - Goed dat er meer kan worden gedaan aan laaggeletterdheid. ProBiblio zet hier specifiek beleid voor in. In de definitieve versie zal een voorbeeld van een initiatief van ProBiblio met het oog op laaggeletterdheid worden beschreven .		

Provincie Noord-Holland

Brief GS aan PS inz. Uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt & Onderwijs 2021-2023	Zaal, I.	Mw. Zaal zegt toe: - Tech Grounds wordt via het budget van de MRA door de provincie ondersteund in de toekomst zal onderzocht worden of succesvolle projecten onderdeel kunnen worden van de ontwikkelcoalitie Inclusiviteit, teneinde deze door te leiden naar andere plekken in de provincie om van elkaar te leren en ervoor te zorgen dat inclusiviteit gemeengoed wordt - De provincie zet in op het ontwikkelen van een systeem en infrastructuur die een doelgroepsgewijze aanpak faciliteert, zoals voor statushouders en nieuwkomers waarvoor diverse projecten zijn opgestart. Het is zeker de taak van de provincie om deze projecten te koppelen. In de vervolgrapportage en uitvoering zal extra aandacht worden besteed aan deze groep - Zij zegt toe een andere definitie te bedenken voor laag-, gemiddeld en hooggeschoold. Voor jongeren is veel	Economie Financiën en Bestuur 27-09-2021 7.a. Brief GS aan PS inz. Uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt & Onderwijs 2021-2023	

		aandacht, al op de lagere school wordt bij de te maken keuzes aandacht gevraagd voor techniek. Jongeren worden erbij betrokken door de ontwikkelcoalitie en hun behoeften worden meegenomen in de uitvoering		
Concept datacenterstrategie Noord-Holland	Zaal, I.	- grenzen clustering: datacenters kunnen zich vestigen op bedrijv.terreinen of wanneer het is vastgelegd in bestempl. Afspraken worden gevolgd die voor alle bedrijv.terreinen gelden: reg. afstemming. De grenzen worden bepaald door het ontbreken van mogelijkheden in een regio, tenzij er op een andere locatie mogelijkheden zijn. Er wordt gemonitord en gerapporteerd en mocht de beperking van de groei leiden tot andere afwegingen in het beleid, dan komen GS terug bij PS - Bij hergebruik van restwarmte is nog sprake van techn. problemen staat hoog op agenda want de restwarmte moet optimaal benut gaan worden. Hierover zal met de landelijke overheid in gesprek worden gegaan	Economie Financiën en Bestuur 06-09-2021 8.a. Economie: concept datacenterstrategie Noord-Holland	

		- Wanneer PS akkoord gaan met de conceptdatacenterstrategie, dan zal deze worden aangepast en opnieuw worden voorgelegd. Vervolgens wordt de strategie geïmplementeerd in de provinciale ruimtelijke regels en zullen afspraken met gemeenten gemaakt worden. Hierover worden PS geïnformeerd - Gedeputeerde Zaal zegt toe dat alle input van vandaag voor zover geen sprake is van tegenstrijdigheden, wordt verwerkt in de strategie. Gelijktijdig loopt het stakeholders participatietraject en daarna zal aan het einde van dit jaar een nieuwe versie gepresenteerd worden. Inwonersparticipatie vindt plaats per gemeente en per bestemmingsplan, maar met gemeenten zullen hier afspraken over gemaakt worden - Groencertificaten is Rijksaangelegenheid dit wordt aan de orde gesteld in gesprekken met Rijk. De clusters moeten zo goed mogelijk worden ingepast op basis van region.		

		afstemming (Plabeka NHN en NHZ). GS rapporteren over voortgang in sector zelf en ook over effecten van de strategie, mn de clustering en het effect op de ruimte - Het punt van 'bottom to the race' zal continu gemonitord worden. Voorstel van de CU om eisen te stellen aan het energieverbruik en het verbruik af te stemmen op de beschikbaarheid van het moment, zal na toetsing van de haalbaarheid worden meegenomen naar de volgende versie.		
Kaderstellende notitie voor de Europastrategie 2022-2030	Zaal, I.	- In de strategie zal de rol van digitalisering worden verbreed als overkoepelend thema	Economie Financiën en Bestuur 06-09-2021 8.c. Europa: Brief GS inz. kaderstellende notitie voor de Europastrategie 2022-2030	
Social Return/statushouders	Pels, Z.	Dhr. Zaal (GL) vraagt ten aanzien van C-agendapunt social return op welke wijze aandacht is besteed aan voor de positie van statushouders.	Economie Financiën en Bestuur 06-09-2021 4. Rondvraag portefeuille mw. Pels	

		Gedeputeerde Pels meldt dat in de verslaglegging aan PS niet per doelgroep is aangegeven hoe hiermee wordt omgegaan, maar voor alle doelgroepen bestaat voldoende aandacht. Zij zal een terugkoppeling geven specifiek over de statushouders.	en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa (naast de rondvraagpunten kunt u hier ook korte vragen over de tot de portefeuille van mw. Pels behorende punten uit de c-agenda stellen)	
Uitvoeringsagenda Economie 2021-2023	Zaal, I.	- De corona-Rijksregelingen zullen worden ingetrokken, dat proces wordt nauwgezet gevolgd. De lopende projecten in het Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds gaan gewoon door, zodat het groene herstel ook op lange termijn kan worden aangejaagd. De ROM heeft de mogelijkheid om investeringen in te zetten om ondernemers groen de crisis uit te laten komen en hopelijk kan de provincie daaraan blijven bijdragen. De commissie zal tussentijds	Economie Financiën en Bestuur 06-09-2021 8.b. Economie: Brief GS aan PS inz. Uitvoeringsagenda Economie 2021-2023 het was de bedoeling om de visie arbeidsmarkt en onderwijs bij deze agenda te behandelen. Deze	Zie ook C-agenda EFB over eventuele 3e tranche Ec. Herstel en duurzaamheidsfonds

		geïnformeerd worden over de stand van zaken	komt echter later en zal in EFB van 27-9-2021 worden geagendeerd)deld).	
Voordracht geactualiseerde datastrategie 2021-2023	Stigter, E.	Hr. Stigter: - in de voortgangsrapportage wordt teruggekomen op het voorstel van de PvdD om de achterliggende technieken openbaar te maken - meldt dat er nog een commissie ethiek in het leven moet worden geroepen en hierbij zal de oproep van DENK zeker in acht genomen worden. Er volgt een terugkoppeling aan PS over het betrekken van niet digitaal onderlegde mensen.	Economie Financiën en Bestuur 14-06-2021 9.a. ICT: Voordracht geactualiseerde Datastrategie 2021 - 2023 (A-agenda EFB 14-6-2021)	
Voordracht provinciale deelname in Regionale Ontwikkelingsmaatschappij	Zaal, I.	Mw Zaal: GS vinden het verstandig om nu niet in te grijpen in bestaande instrumenten, maar naar de toekomst toe wordt ingezet op een vereenvoudiging van alle instrumenten bijvoorbeeld bij een nieuwe tranche of bij heroverweging van overeenkomsten. Zij zegt toe dat wanneer dat aan de orde is, in gesprek wordt gegaan met PS Zij zegt	Economie Financiën en Bestuur 14-06-2021 6.a. Voordracht Provinciale deelname in Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) (A-	Zie ook brief c-agenda EFB over benoeming bestuurders en verlenen volmachten

		toe dat tussentijdse specifieke ontwikkelingen met de commissie gedeeld worden, met name over de vraag of de doelstellingen worden gerealiseerd. Het beleidsplan wordt niet door PS vastgesteld, maar dat kan wel met PS besproken worden. GS zullen goed volgen of de ROM de doelstellingen gaat bereiken maar als aandeelhouder heeft men een goede positie en zal men deze positie inzetten om ontwikkelingen te beïnvloeden. In dat geval zullen GS terugkomen bij PS. Ook zegt zij toe dat zij als aandeelhouder in de ROM zich zal inspannen dat de investeringen die de ROM doet geen afbreuk doen aan de biodiversiteit en dat ook gelet wordt op dierenwelzijn."	agenda EFB 14-6-2021)	
Brief Fossielvrij NL inz. ABP investeringen in Fossiele industrie.	Pels, Z.	Na de brief van Fossielvrij zijn alle werkgevers in IPO-verband het gesprek aangegaan met ABP. De aangeboden toelichting van ABP over duurzame beleggingen werd door de meerderheid als onvoldoende beoordeeld. IPO heeft daarop besloten het verzoek aan ABP ter	Economie Financiën en Bestuur 22-04-2021 5.b. ABP: Brief van Fossielvrij nl inz ABP's investeringen in fossiele industrie	

		beoordeling voor te leggen aan de ZPW, samenwerking tussen publieke werkgevers (waterschappen en gemeenten). ZPW ondersteunt dit initiatief en stuurt half juni een brief aan ABP waarin zij wordt opgeroepen om duurzaam te gaan beleggen. Kopie van deze brief zal aan PS worden toegestuurd	(verzoek van C- naar B-agenda).	
Inkoopbeleid		Mw. Pels zegt toe: . De vastgestelde inkoopkaders binnen het betreffende beleidsterrein zijn van toepassing en die zullen door GS voor PS in kaart worden gebracht - Het is niet bekend wat de stand van zaken van klimaatneutraal bij andere provincies is, maar in het kader van de opgave voor overheden in het klimaatakkoord om in 2030 energieneutraal te zijn, zal zij bij de overige provincies navraag doen.	Economie Financiën en Bestuur 22-03-2021 10.d. Inkoop: Brief GS aan PS inz. Inkoopbeleid 2021-2024	
1 begrotingswijziging 2021	Pels, Z.	Mw. Pels zegt toe: - in te stemmen met het voorstel om een keer naar het hele systeem van reserves te kijken. GS werken momenteel aan een verkenning om de financiering van de infrastructuur (het grootste programma in de	Economie Financiën en Bestuur 15-02-2021 7.a. Financien, Infrastuctuur, Landbouw, Milieu: : Voordracht Eerste	Bij behandeling jaarstukken 2020 en kaderbrief 2022 in EFB van 14 juni 2021 is opgemerkt: GS werken eraan om de kosten van de infrastructuur beter inzichtelijk te maken door

		begroting) meer inzichtelijk te maken voor PS. Deze zal op een apart moment besproken worden.	begrotingswijziging 2021 (A-agenda NLG 8-2-2021, EFB en M&B 15-2-2021)	middel van een financiële perspectiefnota, die overigens over meer onderwerpen gaat dan enkel mobiliteit, zoals klimaat en rekening rijden. Die perspectiefnota zal met PS gedeeld worden.
Voortgang beleidsnotitie Sport	Pels, Z.	Het aanbieden van plantaardige maaltijden en snacks in de kantine zal wederom bij de eerstvolgende kennissessie via Sportservice onder de aandacht gebracht worden. De focus op natuurinclusiviteit kan bij een volgende ronde aan de orde komen, aangezien het huidige budget daarvoor onvoldoende is.	Economie Financiën en Bestuur 18-01-2021 5.b. Sport: Brief GS aan PS inz. Voortgang Beleidsnotitie Sport	
Actieagenda circulaire economie 2021-2025	Pels, Z. Zaal, I.	Gedeputeerde Pels zegt dat samen met gedeputeerde Zaal zal voor de volgende verkiezingen gereflecteerd wordt op de verhouding van de circulaire agenda tot de economische agenda zodat de volgende periode hier een standpunt over kan worden ingenomen . Mw. Zaal zegt toe: - bij de actualisatie van de agenda Onderwijs en Arbeidsmarkt wordt de vraag van GL hoe ervoor wordt	Economie Financiën en Bestuur 18-01-2021 5.a. Circulaire Economie: Concept-Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025	

		gezorgd dat mensen door omscholing de kans krijgen om zinvol deel te nemen aan de maatschappij meegenomen.		
Kop werkt!	Zaal, I.	Programma loopt af. hr. Van der Hoek zegt toe dat het onderwerp terugkomt op de agenda van de commissie na afronding van de effectrapportage (maatschappelijke en economische effecten) en de evaluatie van het ambitiedocument en evaluatie governance. Het jaarverslag 2020 staat op de c-agenda van de commissie EFB van 14 juni 2020.	Economie Financiën en Bestuur 20-01-2020 7.a. De Kop Werkt! Voortgangsrapportage 2019, Jaarprogramma 2020	Aan de evaluatie van het ambitiedocument en evaluatie governance wordt nu gewerkt. De effectrapportage wordt circa 1 jaar uitgesteld. In 2021 wordt dit te samen aan de commissie aangeboden. 2e tranche jaarprogramma 2020 is behandeld in EFB van 18 januari 2021. Toezegging mw. Zaal bij deze behandeling: GS geen voorstander van verlenging huidige samenwerkingsovereenkomst. Samenwerking wel van groot belang en zal op andere manier worden vormgegeven. Zodra op basis van een integrale benadering er nieuwe overeenkomsten worden afgesloten, komen GS terug bij PS, maar eerst moeten de

				lopende projecten worden afgerond en moet de effectrapportage worden afgewacht. Waarschijnlijk EFB januari 2022: halfjaarrapportage en het governance-onderzoek en wellicht de Maatschappelijke en economische effectrapportage
Motie 42 herstelfonds (stand van zaken na cie EFB 22 maart 2021)	Pels, Z.	Bij de behandeling van de 2e tranche op 14 juni 2021 is opgemerkt: Gedeputeerde Pels zegt toe om innovaties water en geothermie bij het rekeningresultaat te betrekken. Er is nog geen verhouding bekend tussen gesubsidieerde en niet gesubsidieerde culturele instellingen want men is nog bezig met uitwerking van de maatregelen uit de tweede tranche. Bij een volgende update zal hier inzicht in gegeven worden. Eerder toegezegd: - Verkend wordt of een relatie kan worden gelegd met kengetallen uit de impactanalyse,	Economie Financiën en Bestuur 26-10-2020 4.a. Economie/duurzaamheid: Brief GS aan PS inz. raamwerk voor de uitvoering van motie 42: economische herstel en duurzaamheidsfond (Het genoemde doel 1 in de brief (muv bedrijventerreinen op B-agenda cie	Raamwerk en 1e en 2e tranche zijn met PS besproken. Zie brief over eventuele 3e tranche op c-agenda EFB 28 oktober 2021

		die dient als terugkoppeling op de jaarrekening	RWK 19-10-20 en de overige doelen (met bedrijventerreinen uit doel 1) op b-agenda EFB 26-10-20)	
Initiatiefvoorstellen Forum voor Democratie tot wijzigen Referendumverordening	Zaal, I.	GS zullen pogingen tot referenda monitoren en waar mogelijk, obstakels bespreekbaar maken in de commissie Mw. Zaal geeft aan dat op basis van de motie van FvD is al een communicatietraject gestart, voorgesteld wordt na te gaan wat dit heeft opgeleverd alvorens weer een nieuw traject te starten. Zodra de digitale mogelijkheid aanwezig is, zal hierover gecommuniceerd worden. Bindend correctief referendum agenderen in commissie zodra de Grondwetswijziging dat mogelijk maakt	Economie Financiën en Bestuur 28-09-2020 9.a. Initiatiefvoorstellen tot wijziging Referendumverordening van Forum voor Democratie en advies van GS over de initiatiefvoorstellen	Zie ook gestelde Statenvragen 115-2020 van FvD Vraag over kosten is schriftelijk beantwoord en geagendeerd op C-agenda EFB 18 januari 2021.
Agenda weerbaar Noord-Holland	Dijk van, A.	- Met de QuickScans wordt gewoon doorgegaan want het streven is hier zoveel mogelijk gemeenten op aan te laten sluiten. PS zullen hier regelmatig	Economie Financiën en Bestuur 18-06-2020 13.a. Bestuur: Brief GS aan PS inz.	De CdK zal over de voortgang van de agenda ten minste 1x per jaar aan de Staten rapporteren (los van de P&C-

		over geïnformeerd worden. - Er wordt in ieder geval ingezet op het vergroten van de interne weerbaarheid waarover teruggekoppeld zal worden en waar nodig, wordt ingezet op het vergroten van de eigen weerbaarheid. Bij de behandeling van de eerste voortgangsrapportage op 27 september 2021 heeft de CdK toegezegd: - In de volgende voortgangsrapportage zal een beeld van de criminele activiteiten in de verschillende portefeuilles worden geschetst, ook in het buitengebied - Onderzocht zal worden of de waterschappen behoefte hebben aan een QuickScan Weerbaarheid van de eigen activiteiten. Het rapport over milieucriminaliteit zal aan PS toegestuurd worden	Concept-Agenda Weerbaar Noord-Holland	cyclus. Zie ook brief C-agenda EFB 18-1-2021 Eerste voortgangsrapportage 27 september 2021 behandeld.
Kaderbrief 2021 (behandeld in EFB 15/6 en PS 29/6/2020)	Pels, Z.	1. Aandacht voor operat. doelen: mw. Pels wil eerst het gesprek aangaan met PS , via de Rekcie. Ook over de indicat. zal zij in gesprek gaan met PS 2. Impactanalyse: gekeken zal worden naar de impact van jaarrek. 2019. In najaar	Economie Financiën en Bestuur 15-06-2020 4.b. Voordracht Kaderbrief 2021	1. Een eerste verbeterslag in de indicatoren is gerealiseerd in begroting 2021 en een tweede in de begroting 2022 (zie brief bij begroting 2022)

		komt GS met 1e concept van 3 programma's uit begroting om te toetsen of dit de imp.analyse is waar om gevraagd wordt. Met PS wil zij kijken hoe van verantwoording bij jaarrek. toegewerkt kan worden naar begroting Ook zal er hier een koppeling gemaakt worden met de indicatoren. 3. 8-jaarsperspectief: brengt op zich weinig. Effecten verschillende keuzes rijk over belastinggebied en provinciefonds kunnen in scenario's worden gezet en gedeeld worden met PS		rekeningencie Plus heeft dit opgepakt 2. Impactanalyse: uitgesteld naar voorjaar 2021 (brief GS inz. voortgang ontwikkeling impact analyse staat op c-agenda's van alle commissies in maart 2021) Technische briefing brede basismonitor ovb op 28 oktober 2021
Dierenwelzijn meenemen bij evenementensponsoring	Zaal, I.	Hr. van der Hoek zegt toe: - PS inzage te geven in de wijze waarop dierenwelzijn wordt vertaald in afspraken in sponsorcontracten - na 3 jaar een evaluatie plaatsvindt maar tussentijds zal PS jaarlijks via een voortgangsbrief worden geïnformeerd over de ontwikkelingen zodat de effectiviteit getoetst kan worden en de regels kunnen worden aangescherpt.	Economie Financiën en Bestuur 20-01-2020 7.b. Afdoening motie 74-2019: dierenwelzijn meenemen bij evenementensponsoring en door GS vastgestelde uitgangspunten evenementensponsoring 2020-2023	In EFB van 18 januari 2021 is de eerste voortgangsbrief besproken.

Provincie Noord-Holland

Mogelijkheden tussentijdse begrotingswijzigingen nazorgheffing stortplaatsen na afronding onderzoek Asset Liability Managementstudie inz. te hanteren rekenrentes	Pels, Z.	Mw. Pels zegt toe de commissie te informeren zodra de consequenties van het onderzoek bekend zijn. Mochten de effecten heel erg groot zijn, dan zal de commissie tijdig met een brief van GS via de B-agenda geïnformeerd worden. Zij verwacht de resultaten van het onderzoek in februari 2020 te kunnen voorleggen.	Economie Financiën en Bestuur 02-12-2019 7.c. Voordracht vaststelling tarieventabel 2020 nazorgheffing stortplaatsen 2020	Verwacht wordt in december de parameters definitief te kunnen vaststellen en na afronding van het onderzoek eind januari 2021 zal hierop terugkomen worden (maart 2021)
Pallas	Zaal, I.	Gedeputeerde Bond heeft al toegezegd dat zodra er meer informatie bekend is over private investeerders, hij PS onmiddellijk zal informeren. Dat geldt ook voor de informatie over het op hetzelfde niveau brengen van de provinciale lening als die van het Rijk en het besluit hierover vanuit Den Haag.	Economie, Energie & Bestuur (2015-2019) 26-11-2018 3. Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige vergadering, lange termijn agenda en moties- en toezeggingenlijsten (de lijst met moties zal volgende week worden toegevoegd)	EFB 14 juni 2021 rondvraag: GS zijn over de lening in gesprek met het ministerie en na het besluit van het Rijk zullen diverse scenario's voor de lening in kaart worden gebracht. In het najaar worden PS hierover geïnformeerd. Voorafgaand aan EFB van 29/11/2021 zal een technische briefing over Pallas worden gehouden. Voorafgaande aan de vergadering van 15 februari 2021 heeft een technische briefing plaatsgevonden en is het onderwerp besproken op

				de B-agenda. Zie ook Statenvragen van de hr. Hartog van de VVD 123-2020. PS zullen op de hoogte worden gehouden van de stand van zaken. Zie ook brief C-agenda EFB 22-4-2021: Brief GS aan PS waarbij de brief van Minister Van Ark aan de Tweede Kamer over Voorzieningszekerheid van medische isotopen wordt toegestuurd Zie ook brief op c-agenda EFB 15-6-2020 Lening Rijk en provincie zijn op hetzelfde niveau gebracht (zie GS brief van 10/12/2018, C-agenda EEB 21 januari 2018). Zie ook brief GS van 12 maart 2019 Stand van zaken Pallas op ingekomen stukkenlijst PS van maart 2019. Zie ook brief GS aan PS van 5 juli 2019 over private investeerders (ingekomen stukkenlijst PS van juli 2019). 24/2/2020

Provincie Noord-Holland

				technische briefing voortgang Pallas en mogelijkheid om in de vergadering naar aanleiding hiervan politieke vragen te stellen. 31-8-2020: brief GS over uitstelt terugbetaling lening op B-agenda. Voorafgaande aan de vergadering van 31-8-2020 een technische briefing Pallas.

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Oktober 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

					2022	2023	GS	Werk vorm	Procesafspraken / Wensen t.a.v. de voorbereiding
Commissie EFB	**6-9**	**27-9**	**28-10**	**29-11**					**Roodgedrukte teksten** *zijn de laatste toevoegingen / updates op de Strategische agenda voor de commissie EFB*
Algemeen									
1e begrotingswijziging 2022							Allen		2022: Cie EFB: februari 2022 PS: maart 2022
Jaarstukken 2022							Allen		2022: Rekeningencommissie Maandag 30 mei 2022 en Mondelinge technische vragen sessie op 30 mei Reguliere commissies - maandag 13 juni 2022 (NLG en RWK - maandag 20 juni 2022 (EFB en M&B) PS 4 juli 2022
Kaderbrief 2023							Allen		Reguliere commissies - maandag 13 juni 2022 (NLG en RWK - maandag 20 juni 2022 (EFB en M&B) PS 4 juli 2022
2e begrotingswijziging 2021							Allen		maandag 20/9/2021 NLG en RWK (Maandag 27/9/2021 EFB en M&B - PS 11 oktober 2021
Begroting 2022							Allen		25 oktober in commissie NLG en RWK 28 oktober in commissie EFB en M&B 8 november in PS.
Laatste begrotingswijziging 2021							Allen		cie EFB :29 november 2021 PS :13 december 2021
Motie 41 (noodfonds)									Op 22 maart 2021 is voortgang besproken. Zie ook brief c-agenda EFB 27-9-2021
motie 42 (herstelfonds)									Blauwdruk is behandeld in EFB 26-10-2020 (en RWK 19-10-2020). 1e begrotingswijziging behandeld in EFB 15-2-2021

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Oktober 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

									Stand van zaken eerste tranche en voorbereiding 2 tranche besproken in EFB 22-3-2021 2e tranche besproken in EFB 14 juni 2021 Zie ook brief over 3e tranche op c-agenda EFB 28-10-2021 Voor toezeggingen: zie toezeggingenlijst EFB
Financiën, Cultuur en Erfgoed (Pels)									
Voorstel om de opzet van de begroting te verbeteren en meer inzichtelijk te maken (indicatoren)									In de rekeningencommissie (valt onder commissie EFB) van 26 augustus 2019 is over dit onderwerp gesproken, GS zullen met een voorstel richting commissie/PS komen om de opzet van de begroting te verbeteren en meer inzichtelijk te maken. In rekeningencommissie 20-9-2021 is ook over dit onderwerp gesproken. Zie verslag c-agenda EFB 28-10-21; zie ook toelichting in brief GS bij begroting 2022.
Onderzoek Rekenrentes in IPO verband .									(cie EFB 2-12-2019) Mw. Pels meldt dat in IPO-verband het onderzoek naar een realistische rente is gestart, want het wijzigen van de rente heeft grote gevolgen voor het doelvermogen. De uitkomsten van het onderzoek zijn nog niet bekend, maar hierin wordt gerekend met de rekenrente die ook verzekeraars hanteren. Na afronding van het onderzoek kan een realistisch scenario opgesteld worden. Uitkomsten waarschijnlijk in februari 2020. Deze worden met de commissie gedeeld. Indien de effecten heel erg groot zijn, dan zal de commissie tijdig met een brief van GS via de B-agenda geïnformeerd worden.
Nota Verbonden Partijen									Evaluatie behandeld in EFB van 16 september 2019. De nieuwe nota verbonden partijen is in de commissie van 31 augustus 2020 behandeld en als hamerstuk in PS van 5 oktober 2020. In de jaarstukken zal hier aandacht aan worden besteed.
Actualisatie Cultuurnota							Pels		24 februari 2020 is er een technische briefing gehouden over actualisatie cultuurbeleid; 22 maart 2021 is er een BOT overleg hierover gehouden. Laatste planning: 27 september 2021: discussie nota in Cie EFB 29 november: def. nota in Cie EFB 13 december: vaststelling nota PS
Investeren in behoud van archeologisch erfgoed							Pels		Met de actualisatie van het cultuurbeleid (zie hierboven) komt de beleidsinzet op het gebied van onderwaterarcheologie aan de orde. Onderwerpen daarbij zijn beschermingsbeleid van wrakken in de Waddenzee en extra onderzoek naar nieuw aangeleverde vondsten. In het tweede kwartaal 2020 worden PS geïnformeerd over de presentatie van de vondsten van het Palmhoutwrak.

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Oktober 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

									Financiële bijdrage Kaap Skil voor tentoonstellen Palmhoutwrak-collectie (28-9 c-agenda)
Investeren in behoud en herbestemming monumenten							Pels		Bij de actualisatie van het cultuurbeleid (zie een paar regels naar boven) zal de provinciale inzet voor rijksmonumenten (zonder woonfunctie) worden voorgelegd.
Cultuureducatie en bibliotheken							Pels		23 november 2020: digitaal werkbezoek EFB met Probiblio Begin 2021 ontvangen PS het programma Cultuureducatie met kwaliteit 2021-2024 dat door Plein C wordt uitgevoerd. Cultuureducatie en de provinciale rol bij bibliotheken zal ook onderdeel zijn van de actualisatie van cultuurbeleid . (zie brief C-agenda EFB 30 november 2020)
Initiatiefvoorstellen SP over archeologie en erfgoed (vervolg op discussienotitie)							Pels		Discussienotitie SP over archeologie en erfgoed behandeld in commissie EFB 20 januari 2020. Naar aanleiding van deze bespreking heeft de SP 2 initiatiefvoorstellen opgesteld. Deze zijn behandeld in EFB van 30 november 2020. SP zet initiatiefvoorstellen niet door naar PS. Onderwerp zal namelijk worden besproken bij actualisatie cultuurnota.
Voorstel voor Noord-Hollands waarderingskaart stolpboerderijen							Pels		Daadwerkelijke uitwerking waarderingskaart is bij discussienotitie Cultuurnota op 27/9/21 besproken
Stelling van Amsterdam	Technische briefing 6 september 2021						Pels		Recent is opdracht verleend voor een onderzoek naar de herstelbehoefte en versterkingsmogelijkheden van recreatie rondom de Liniedijken van de Stelling van Amsterdam. Dit onderzoek is in gang gezet omdat in het coalitieakkoord is gemeld dat er een Landschapsfonds wordt ingesteld (valt onder sector Groen/NLG) waaruit ook herstel en recreatief gebruik van de Liniedijken gefinancierd kan worden. Om nu inzicht te krijgen in deze herstelbehoefte is dit onderzoek gestart. Het onderzoek moet medio mei af zijn. De uitkomsten van het onderzoek moeten leiden tot een aanvraag uit het Landschapsfonds. Het onderzoek is medio mei 2020 afgerond. Als er besluitvorming nodig is, vindt deze na het zomerreces plaats. PS worden daar dan bij betrokken (NLG/EFB) Bij behandeling Gemeenschappelijk Orgaan Waterlinies op 18-6-2020 in EFB heeft mw. Pels voorgesteld om - gezien het feit dat het een nieuwe vorm van samenwerking betreft - er de komende tijd vaker met elkaar over te spreken. Technische briefing gehouden op 6/9/2021
Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (Pels)									
Sport							Pels		Voortgang Beleidsnotitie Sport EFB besproken in EFB 18 januari 2021.

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Oktober 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

									Toegezegd is: Het aanbieden van plantaardige maaltijden en snacks in de kantine zal wederom bij de eerstvolgende kennissessie via Sportservice onder de aandacht gebracht worden. De focus op natuurinclusiviteit kan bij een volgende ronde aan de orde komen, aangezien het huidige budget daarvoor onvoldoende is.
Goed werkgever- en opdrachtgeverschap							Pels		Binnen de ambtelijke organisatie is 'goed werkgeverschap en eigentijdse arbeidsverhoudingen' één van de pijlers van het strategisch HR beleid. Onder deze noemer wordt gewerkt aan diverse thema's, waaronder diversiteit en inclusiviteit en ontwikkel- en loopbaanmogelijkheden. Naar verwachting in het tweede kwartaal van dit jaar zullen GS de Staten nader informeren over de wijze waarop wij uitvoering geven aan dit onderdeel van het Coalitieakkoord, en de komende tijd met onze verbonden partijen in gesprek gaan welke stappen ze hierin kunnen zetten. Zie GS brief c-agenda EFB 26 oktober 2020 over duurzaam doorpakken en rol als werkgever - diversiteit op de werkvloer
Voortgang Social Return							Pels		**Voortgang: 1e kwartaal 2020 (zie c-agenda EFB 31-8-2020)** **Voortgang 2021: 'Social return in één oogopslag 2021 met daarin de voortgang vanaf januari 201 5 tot mei 2021 (C-agenda EFB 6-9-2021);** **Eerste kwartaal 2022: voortgang social return in 1 opslag** **Herijking social return 1e kwartaal 2023**
Inkoopbeleid									**Besproken in commissie EFB 22 maart 2021**
Circulaire economie en PDNH **Per 1-1-2021 van M&B naar EFB (Pels)**									
Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025							Pels		18-1-2021 concept-Actieagenda in cie. EFB (besproken B-agenda)
PDENH (Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland)							Pels		N.a.v. veel vragen over dit onderwerp is op verzoek van PS een technische briefing PDENH gehouden op 3 september 2020 in de commissie M&B. Op 7 december 2020 heeft er een expertmeeting plaats gevonden over revolverende fondsen
Economie, Arbeidsmarkt en Onderwijs, Bestuur,									

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Oktober 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

Interbestuurlijk Toezicht en Europa (Zaal)									
Voortgangsrapportage/actualisatie economisch uitvoeringsbeleid/ Dashboard							Zaal		26 november 2018 is de 2e voortgangsrapportage behandeld in EEB (incl. voortgang PIM en andere MKB instrumenten). In het tweede kwartaal 2020 wordt een (proces) voorstel voor actualisatie van economische beleid aan PS gestuurd. Hierin wordt aangegeven op welke momenten PS betrokken worden bij de actualisatie. Nieuwe planning ivm Covid- - 15 februari 2021 nieuwe voortgangsrapportage incl. coronaeffecten besproken - 11 maart 2021 Expertmeeting gehouden - 6 Sept 2021: nieuw uitvoeringsprogramma in EFB besproken
Voortgang Pallas project				Technische briefing Pallas voorafgaande aan vergadering EFB 29-11			Zaal		Rondvraag 14-6-2021: GS zijn over de lening in gesprek met het ministerie en na het besluit van het Rijk zullen diverse scenario's voor de lening in kaart worden gebracht. In het najaar worden PS hierover geïnformeerd. Voorafgaand aan EFB van 29/11/2021 zal een technische briefing over Pallas worden gehouden. In 2012 is door het Kabinet en de Provincie Noord-Holland besloten om een lening te verstrekken om de mogelijkheid te bieden om tot een nieuwe reactor in Petten te komen ter vervanging van de huidige Hoge Flux Reactor (HFR). Eind 2013 is hiertoe de Stichting Pallas opgericht, met als doel om een reactor te ontwerpen en realiseren, die bestemd is voor de productie van medische isotopen en voor nucleair technologisch onderzoek. Onderdeel van de opdracht was het aanvragen van de benodigde vergunningen, het opstellen van een business case en het aantrekken van private investeerders (fase 1). Voor deze fase hebben het Rijk en de Provincie Noord-Holland samen een lening van €80 mln. verstrekt die in drie tranches ter beschikking is gesteld. Onderdeel van de opdracht was ook om de daadwerkelijke bouw en exploitatie - fase 2 en 3 - privaat te financieren. Uit de brief van GS aan PS (zie C-agenda 16-9-2019; 11.1.b) blijkt dat er momenteel concrete interesse is van private investeerders. Jaarlijks (meestal in de maand februari) worden de commissieleden op de hoogte gehouden over de voortgang van het project. Zie ook brief op c-agenda EFB 15 juni 2020 Brief GS inz. uitstel terugbetaling op B-agenda EFB 31-8-2020; Voorafgaande aan deze vergadering is een technische briefing over stand van zaken Pallas gehouden. Volgende technische briefing 15 februari 2021 en stand van zaken op B-agenda EFB; Zie ook brief op c-agenda EFB van Minister van Ark aan 2e kamer over private investeerders

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Oktober 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

									Rondvraag in cie EFB 14-6-2021 over komst Shine in relatie tot Pallas: GS zijn over de lening in gesprek met het ministerie en na het besluit van het Rijk zullen diverse scenario's voor de lening in kaart worden gebracht. In het najaar worden PS hierover geïnformeerd Voorafgaande aan EFB 29 november 2021 zal een technische briefing worden gehouden
HIRB/werklocaties							Zaal		Onder de noemer HIRB-plus zijn regelingen opgesteld voor het toekomstbestendig maken en houden van bedrijventerreinen en winkelgebieden. Ook zijn middelen vrijgemaakt ten behoeve van pilots op het gebied van verblijfsrecreatie. In totaal wordt voor HIRB-plus in de periode 2020-2023 een bedrag van € 2,5 mln. per jaar ingezet. In de subsidieregeling voor de fysieke herstructurering van bedrijventerreinen krijgen de aspecten duurzaamheid (waaronder CO2-reductie), circulariteit en leefbaarheid grotere nadruk. Projecten die op deze gebieden veel maatregelen nemen hebben een grotere kans op subsidie in de jaarlijkse subsidietender. PS worden jaarlijks geïnformeerd over de gehonoreerde projecten. Regionale afspraken werklocaties: Hiervoor worden de afspraken gevolgd die gemaakt zijn inde PRV; ramingen worden minimaal eens in de 5 jaar voorzien. Voor NHN is net een herziening van de raming gestart (oplevering 2e helft 2020). Zie brief GS aan PS inz. Monitor Werklocaties 2020 c-agenda EFB 30 november 2020
Jaarprogramma van De Kop Werkt! (wensen en bedenkingen').							Zaal		EFB 20-1-2020: programma loopt af: hr. Van der Hoek zegt toe dat het onderwerp terugkomt op de agenda van de commissie na afronding van de effectrapportage (maatschappelijke en economische effecten) en de evaluatie van het ambitiedocument en evaluatie governance. 29/6: Zie ook brief C-agenda EFB 31/8 inz. jaarrapportage 2019 en verlengen programma. De effectrapportage (maatschappelijke en economische effecten) en de evaluatie van het ambitiedocument en evaluatie governance komen nog terug op de agenda. Aan de evaluatie van het ambitiedocument en evaluatie governance wordt nu gewerkt. De effectrapportage wordt circa 1 jaar uitgesteld. In 2021 worden dit allemaal te samen aan de Cie aangeboden 2e tranche jaarprogramma 2020 is op 18 januari in cie EFB behandeld Jaarrapportage 2020 staat op c-agenda EFB 14-6-2021 Waarschijnlijk januari 2022: halfjaarrapportage en het governance-onderzoek en wellicht de Maatschappelijke en economische effectrapportage,
Herstructurering Winkelgebieden .							Zaal		EFB 20-1-2020 (rondvraag Van der Hoek): negatieve berichtgeving winkelleegstand. Primair gemeenten aan zet. Wordt wel in regionaal en in MRA verband over gesproken. Eventuele acties zullen in gezamenlijkheid plaatsvinden. In dat geval worden

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Oktober 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

									PS geïnformeerd
Continuering regionale economische samenwerking NHN							Zaal		.De provincie en 18 NHN gemeenten hebben op 17 december 2017 een aandeelhouders- en dienstverleningsovereenkomst ondertekend, waarin de strategische samenwerking van en onderlinge afstemming tussen ondernemers, onderwijsinstellingen, kennisinstellingen, lokale en provinciale overheden en regionale samenwerkingsverbanden in NHN is vastgelegd. In deze overeenkomsten is bepaald dat uiterlijk in oktober 2021 een tussenevaluatie is uitgevoerd en uiterlijk in mei 2023 een eindevaluatie is uitgevoerd. De tussenevaluatie wordt opgeleverd in oktober 2021 en in het Bestuurlijk Afstemming Overleg NHN (BAO) en de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 22 november 2021 vastgesteld, opdat de uitkomsten van de evaluatie kunnen worden vertaald in het Jaarplan ONHN van 2022. De resultaten van deze tussenevaluatie zullen na deze datum aan de Commissie worden voorgelegd.
Uitkomsten evaluatie detailhandelbeleid							Zaal		Zie ook brief GS inz. monitor detailhandel op c-agenda EFB 31-8-2020
Hoogwaardige en digitale verbindingen							Zaal		Plannen van marktpartijen en het lokale initiatief dat met een garantstelling gesteund wordt, dekken meer dan driekwart van de witte buitengebieden. In het resterende deel worden gemeenten met een kansrijke business case op weg geholpen om met de markt glasvezel aan te leggen. Eind maart loopt de beroepstermijn tegen de garantstelling af. Indien er geen hoger beroep wordt aangetekend sluiten GS een garantie- en uitvoeringsovereenkomst en wordt de garantie daadwerkelijk verstrekt. Rond de zomer wordt meer zicht verwacht op een resultaat bij (de eerste) twee gemeenten die GS verder ondersteunt. PS worden over beide zaken geïnformeerd. EFB 15/6/2020: De analyse met kansen voor de gemeente Bergen is ontvangen en GS willen dat komende maand met de gemeente bespreken. Met de tweede gemeente gaat GS van start zodra blijkt dat de werkwijze (met Bergen) succesvol blijkt. Het lijkt GS zinvol om het geheel na de zomer in de cie EFB te agenderen De hr. Zaal (GL) verzoekt dit na de zomer op de agenda van de commissie EFB te plaatsen. Op 28 september zal tkn een update op de c-agenda worden geagendeerd (in overleg met de hr. Zaal). In voorjaar 2021 zal het bespreekstuk worden geagendeerd (bij actualisatie economische agenda). EFB 30-11-2020: brief op C-agenda waarin wordt voorgesteld dit onderwerp te bespreken bij de actualisatie van de uitvoeringsagenda economie op 6/9/2021. 10 mei 2021 Technische briefing. Is besproken in EFB van 6/9/2021 bij uitvoeringsprogramma Economie

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Oktober 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

Discussienotitie PvdD naar een nieuwe economie							Zaal/Pels		Nav behandeling in cie EFB 31-8-2020 zal Ines Kostic zal samen met andere partijen een aantal initiatiefvoorstellen uitwerken.
Een innovatief klimaat bevorderen Economie en inclusieve arbeidsmarkt							Zaal		GS streeft naar een optimaal vestigingsklimaat voor ondernemers in Noord-Holland. Een nationaal en Europees gelijk speelveld is hierbij van groot belang. We stellen geen strengere normen dan de wettelijke, maar stimuleren bedrijven om duurzame maatregelen te nemen. De provincie ondersteunt het vestigingsklimaat door in te zetten op goede bereikbaarheid, goede ruimtelijke ordening en een gezonde leefomgeving. Om de verduurzaming van de economie te versnellen, ondersteunen en stimuleren GS over de volle breedte duurzame innovatie. Hiervoor stelt GS middelen beschikbaar. GS stimuleert (duurzame) innovatie op verschillende manieren, met de MKB innovatie-instrumenten en -fondsen. Voor de financiële stimulering van innovaties is de MIT-subsidieregeling ingesteld (MKB innovatiestimulering regio en Topsectoren), het Participatiefonds Duurzame Economie NH en het Innovatiefonds NH. Met het investeringsgereedprogramma PIM worden (duurzame) ondernemers met het vinden van passende financiering geholpen, en met het versnellingsprogramma GO!-NH worden duurzame innovaties versneld. Al deze innovatie-instrumenten worden in de huidige coalitieperiode voortgezet en/of uitgebreid. Daarnaast start, in samenwerking met regionale partners, een pilot 'Globalisers' om Noord-Hollandse scale-ups te helpen groeien door ondersteuning te bieden bij het toetreden op de internationale markt. De uitvoering van deze instrumenten wordt door GS georganiseerd. PS worden jaarlijks per brief geïnformeerd.
Een veerkrachtige arbeidsmarkt bevorderen							Zaal		Voor een vitale en veerkrachtige beroepsbevolking blijft ingezet worden op een meer skillsbased arbeidsmarkt met als onderlegger een campusstructuur gefocust op techniek en technologie. In deze campusstructuur werkt de triple helix samen aan 1) een betere aansluiting arbeidsmarkt & onderwijs door onderwijsvernieuwing, 2) versnellen van de overgang van werk naar werk aan de hand van skills en 3) bevorderen van een inclusieve arbeidsmarkt door gezamenlijke projecten. In de steigers staan nu projecten bij de Zaancampus en Luchtvaart Community Schiphol. Voor aanscherping van het campusbeleid worden eind 2020 de evaluatieresultaten verwacht. In de tweede helft van 2020 start een nieuwe Werkambassadeur (zie brief c-agenda EFB 31/8/2020) 6 september is een technische briefing gehouden door de werkambassadeur en op 27 september is de uitvoeringsagenda besproken
Nieuwe Europastrategie							Zaal		Commissie EFB 16-9-2019: afgesproken in om geen COE in te stellen. Halverwege de collegeperiode zal de nu gekozen werkwijze geëvalueerd worden.

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Oktober 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

									Op maandag 20 april zal van 11.00 uur tot 12.30 een BOT overleg worden gehouden over analyse EU beleid, evaluatie Europees beleid 2017-2020 en welke accenten de commissie belangrijk vindt (ivm coronacrisis gaat dit niet door. Er zal een nieuwe planning worden gemaakt voor de nieuwe europastrategie. Waarschijnlijk in najaar notitie met daarin - de accenten voor de komende nog lopende periode van de huidige Europa strategie (loopt tot 1/1/2021) en - opzet om te komen tot een nieuwe europastrategie (startnotitie november 2020) - Op 28 september technische briefing zoals afgesproken in EFB 20 april 2020 - Starnotitie Europstrategie behandeld in EFB 30 november 2020. - 18 januari 2021 is een technische briefing gehouden over Green Deal en Brexit (gevolgen voor Noord-Holland); - 15 februari 2021 een BOT overleg nieuwe Europastrategie - Bespreking kadernotitie ter politieke beraadslaging met uitkomsten van beeldvormingsfase Commissie EFB 6 september 2021 - Bespreking concept Europastrategie 2022-2025 Commissie EFB 29 november 2021 - Vaststellen Europastrategie 2022-2025 Provinciale Staten 13 december 2021
Sponsoring							Zaal		In oktober 2019 zijn de uitgangspunten in de commissie besproken en in november 2019 heeft GS het definitieve sponsorbeleid 2020-2023 vastgesteld. PS zullen jaarlijks een voortgangsrapportage ontvangen over de duurzaamheidsmaatregelen die de gesponsorde evenementen invoeren. 18 Januari 2021 is de Voortgangsbrief dierenwelzijn gesponsorde evenementen 2020 op B-agenda EFB. In 2022 vindt een evaluatie van de doelstellingen en de resultaten plaats. Zie ook c-agenda EFB 22-4-2021: Brief GS aan PS inz. verruimde uitgangspunten evenementensponsoring 2021-2022
Initiatiefvoorstel wijziging Referendumverordening van FvD									Behandeld in cie EFB van28-9-2020:. Toegezegd is: GS zullen goed blijven volgen of sprake is van gestrande pogingen en in dat geval zullen PS worden geïnformeerd Mw. Zaal geeft aan dat op basis van de motie van FvD is al een communicatietraject gestart, voorgesteld wordt na te gaan wat dit heeft opgeleverd alvorens weer een nieuw traject te starten. Zodra de digitale mogelijkheid aanwezig is, zal hierover gecommuniceerd worden.

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Oktober 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

									De vraag van de PVV over de geschatte kosten van een referendum (bedrag concretiseren) is schriftelijk beantwoord. Zie ook Statenvragen FvD 115-2020 Bindend correctief referendum agenderen in commissie zodra de Grondwetswijziging dat mogelijk maakt
IBT: tussenrapportage financiële positie gemeenten									PS 14-9-20: Normaal wordt over IBT in een jaarverslag aan het einde van het jaar, gerapporteerd. In verband met de bijzonder situatie, zal zij aan het einde van het jaar als alle begrotingen zijn ingediend, met een tussenrapportage te komen die dan eventueel besproken kan worden. EFB 15 februari 2021 (C-agenda tussenstand). Technische briefing over dit onderwerp mede in relatie tot bestuurskracht gemeenten gehouden op 22 april 2021
Datacenterstrategie									BOT overleg heeft plaatsgevonden op 10 mei 2021 van 15.00 uur tot 17.00 uur Eerste contouren 6 september 2021 in cie EFB Definitieve versie: wordt in november door GS aangeleverd
Openbare orde en Veiligheid, Integriteit, Internationale betrekkingen, Public Affairs, Communicatie Concerncontrol, Juridische Zaken, Archief, PS- en GS zaken (CdK)									
Bestuurscultuur							CdK		Concept Agenda bestuurlijke vernieuwing en participatie/notitie bevoegdheidsverdeling GS/PS is besproken in EFB 18 januari 2021 Werkgroep burgerparticipatie is nieuw leven ingeblazen (eerste vergadering heeft op 6/9 plaatsgevonden en vervolgvergadering op 27/9.
inspraak en participatieverordening.									Mededeling CDK EFB 6/9/2021: Het aangekondigde wetsvoorstel met als titel 'Versterking Participatie Decentrale overheden' is nog niet behandeld door de Tweede Kamer. Daarom kan de toezegging om de inspraak- en participatieverordening uit te breiden en voor de zomer van 2022 af te ronden, niet nagekomen worden. Er wordt gestart met een bijeenkomst over digitale participatie op 6 oktober a.s. met burgemeesters en wethouders. Het resultaat hiervan wordt verwerkt in het grotere geheel. De aangekondigde conferentie over participatie is voorlopig uitgesteld.
1e begrotingswijziging Randstedelijke Rekenkamer voor zienswijze 2022							CdK/PS		Februari 2022
Begroting Randstedelijke Rekenkamer 2022							CdK/PS		April 2022
Ondermijning, tegengaan,									Deze ambitie wordt in het voorjaar van 2020 uitgewerkt in een

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Oktober 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

weerbaarheid stimuleren									Agenda Weerbaar NH. De Agenda vormt de leidraad voor het provinciaal handelen in deze coalitieperiode. Een van de aspecten – ook al benoemd in de programmabegroting 2020 – is de quick scan weerbaarheid van gemeenten. Deze zal een plaats krijgen in de Agenda. Dat geldt ook voor de aanpak van de eigen weerbaarheid. In de Agenda wordt ook aandacht besteed aan de wijze waarop de voortgang inzichtelijk wordt gemaakt voor PS. Het voornemen is om de Staten ten minste jaarlijks te informeren over de voortgang. De Agenda Weerbaar NH leent zich voor behandeling volgens het BOB-model. De concept-Agenda Weerbaar NH is op 18 juni 2020 in de commissie EFB besproken. De bespreking gaf geen aanleiding tot wijziging van de Agenda die vervolgens nog voor het zomerreces is vastgesteld door GS (definitieve agenda is verzonden en staat op C-agenda commissie). Toegezegd is: Met de QuickScans wordt gewoon doorgegaan want het streven is hier zoveel mogelijk gemeenten op aan te laten sluiten. PS zullen hier regelmatig over geïnformeerd worden. – Er wordt in ieder geval ingezet op het vergroten van de interne weerbaarheid waarover teruggekoppeld zal worden en waar nodig, wordt ingezet op het vergroten van de eigen weerbaarheid. De cdK zal over de voortgang van de agenda ten minste een keer per jaar aan de Staten rapporteren (los van de P&C-cyclus;(eerste voortgangsrapportage is 27 september 2021 in EFB behandeld). • Ten aanzien van de quickscans kan gemeld worden dat de voorbereidingen voor de uitrol bij gemeenten in volle gang is. Dit voorjaar is een behoeftepeiling gehouden bij gemeenten en meer dan 20 gemeenten hebben laten weten graag een quickscan gemeentelijke weerbaarheid uitgevoerd te zien bij de eigen gemeente. Dit najaar zal worden gestart met het uitvoeren van de quickscans bij de gemeenten die hebben aangegeven graag mee te willen doen • Ten aanzien van de interne weerbaarheid kan worden gemeld dat, zoals in de Agenda Weerbaar NH opgenomen, een provinciaal weerbaarheidsbeeld wordt opgesteld. De oplevering wordt eind december verwacht en zal input vormen voor een actieplan interne weerbaarheid. Zie ook brief C-agenda EFB 18-1-2021
Statenvoordracht – Wensen en bedenkingen bij subsidievaststelling fractiebijdragen n.a.v. Rapport van bevindingen 2020-2021									Februari 2022

Strategische Statenagenda Commissie Economie Financiën en Bestuur
Oktober 2021

Beeldvorming (Fase 1) / ter kennisname (C-agenda)
Oordeelsvorming (Fase 2) / ter bespreking in commissie (B-agenda)
Besluitvorming. Voordracht + PS (Fase 3) / voorbereiding in commissie (A-agenda)

MRA versterkte samenwerking									22 maart 2021 eerste besprekingen versterkte samenwerking MRA. 22 april vervolg 6 september EFB Voor definitieve zienswijze EFB 28 oktober 2021 (ovb) en PS november 2021
Initiatiefvoorstel van Denk inz. uitgebreid onderzoek naar het slavernijverleden en de rol van de Provincie Noord-Holland									Uitstelbrief over uitbrengen advies GS ontvangen Advies en initiatiefvoorstel zal worden geagendeerd voor EFB 28/10/21 en eventueel PS 15/11/2021
Kadernota Risicomanagement en weestandvermogen									Waarschijnlijk 29 november in EFB en 13/12 in PS
IPO, ICT en Data en Subsidies algemeen (Stigter)									
IPO begroting 2022							Stigter		23/8/2021 technische briefing IPO/BOT overleg om opmerkingen mee te geven aan de hr. Stigter voor behandeling begroting in IPO bestuur 2 september 2021. Behandeling IPO begroting in cie EFB van 28 oktober 2021
Datastrategie							Stigter		31-8-2020: technische briefing datastrategie. Voortgangsrapportage heeft op de B-agenda van EFB 30 november gestaan. Geactualiseerde datastrategie 14 juni in cie behandeld en op 28/6 door PS vastgesteld. In 2022 zal er een voortgangsrapportage komen en in 2023 een evaluatie en een geactualiseerde datatstrategie.

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	7525
Extern Zaak ID	1664727
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	28 oktober 2021
Agendapunt	4.a
Titel	Voordracht Begroting 2022 / Memorie van Antwoord/Advies GS aangehouden moties begroting 2022
Organisatieonderdeel	CZ/FIN

Bijlagen
Voordracht Begroting 2022.pdf
Begroting 2022.pdf
Brief aan PS over begroting 2022.pdf
Was-wordt overzicht indicatoren.pdf
Begroting 2022 (geamendeerd na PS van 8 november 2021).pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	6 september 2021
Ingekomen stukken ter kennisname	30 september 2021
Natuur Landbouw & Gezondheid	25 oktober 2021
Ruimte Wonen en Klimaat	25 oktober 2021
Economie Financiën en Bestuur	**28 oktober 2021**
Mobiliteit & Bereikbaarheid	28 oktober 2021
PS-vergadering	8 november 2021

Toelichting

In de begroting wordt vastgelegd wat de provincie in 2022 wil bereiken, wat de provincie hiervoor gaat doen en hoeveel dit mag kosten.

Provincie Noord-Holland

2021

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 31 augustus 2021

Onderwerp: Begroting 2022

Kenmerk: 1664727/1694152

Bijlagen:
- Begroting 2022
- Was-wordt overzicht indicatoren

1. Inleiding

De begroting is een belangrijk stuurinstrument voor de provincie Noord-Holland waarin Provinciale Staten de budgettaire kaders voor het jaar 2022 vaststellen. De begroting zelf is bijgevoegd als bijlage bij deze Statenvoordracht en in het ontwerpbesluit vragen wij u de begroting vast te stellen. Daarnaast zijn in deze Statenvoordracht de kredietbesluiten ter uitvoering van het integraal meerjarenprogramma infrastructuur (iMPI) opgenomen.

De begroting, die als bijlage bij deze voordracht is te vinden, is ook als webversie beschikbaar via de financiële portal op de provinciale website. Daarnaast is een animatie van de begroting in B1 opgesteld waarmee we communiceren over de begroting richting onze inwoners. Dit in navolging van uw motie M174-2020 ‘helder taalgebruik’. Wij zullen in het vervolg steeds een vergelijkbare B1 versie van de begroting en van de jaarstukken publiceren. Wij vragen u om de motie hiermee als afgedaan te beschouwen.

2. Toelichting op de begroting 2022

Een uitgebreide samenvatting van de begroting 2022 is te vinden in hoofdstuk één van de begroting zelf. De begroting 2022 is opgebouwd conform de nieuwe indeling van de beleids- en operationele doelen zoals door uw Staten is vastgesteld als onderdeel van de kaderbrief 2022. Nieuw in de begroting 2022 is de opzet van de indicatoren waarover uw Staten ook per brief zijn geïnformeerd.

Financieel overzicht

Onderstaand overzicht laat zien hoeveel de provincie de komende jaren per programma per saldo verwacht uit te geven of te ontvangen en wat de begrote mutaties in de reserves zijn.

Totaal 2022 tot en met 2025 (bedragen x € 1.000)

	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Lasten	664.413	543.362	497.055	454.505
Baten	-513.207	-492.016	-499.191	-489.371
Saldo van baten en lasten	**151.206**	**51.346**	**-2.136**	**-34.866**
Storting reserves	158.337	138.398	103.153	116.406
Onttrekking reserves	-310.085	-189.968	-102.655	-100.492
Resultaat	**-542**	**-225**	**-1.639**	**-18.953**

3. Instellingsbesluiten nieuwe reserves

In de nieuwe indeling van het programma Klimaat en Milieu is het oud operationeel doel ‘bijdragen aan de energietransitie’ opgesplitst in de volgende drie verschillende operationele doelen:

- Opwekking van Duurzame elektriciteit bevorderen
- Bijdragen aan de warmtetransitie
- Borgen van de energie infrastructuur en bijdragen aan de waterstoftransitie

Gezien het bestaande beleid voor het gebruik van reserves waarin is vastgelegd dat een reserve gekoppeld moet zijn aan 1 operationeel doel betekent deze splitsing dat ook de reserve energietransitie opgedeeld moet worden naar 3 verschillende reserves. Hiertoe stellen wij uw Staten voor om de volgende twee nieuwe reserves in te stellen:

	Reserve Duurzame elektriciteit
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel om de kosten te dekken van activiteiten op het gebied van het stimuleren van het gebruik van duurzame elektriciteit die bijdragen aan de opgave om de nationale broeikasgasuitstoot in 2030 met 49% terug te dringen ten opzichte van 1990. Deze activiteiten geven invulling aan de rol van provincies zoals deze is afgesproken in het Energieakkoord voor duurzame groei (2013) en haar opvolger het Klimaat- en energieakkoord (2018).
Programma	2. Klimaat en Milieu

Voeding	Nieuw in te stellen reserve Duurzame elektriciteit wordt gevoed door: - In 2022 zal € 5.271.667 overgeheveld worden uit de Reserve Energietransitie. Dit bedrag was al gereserveerd voor deze activiteiten binnen de reserve Energietransitie. - In 2022, 2023 en 2024 zullen stortingen plaatsvinden op basis van de beschikbaar gestelde gelden vanuit het coalitieakkoord. Deze stortingen zullen zijn: o 2022: € 2.866.667 o 2023: € 2.866.677 2024 e.v.: € 33.000 per jaar
Looptijd	Tot en met 2030
Maximale hoogte	De maximale hoogte van de reserve wordt bepaald door de door PS vastgestelde stortingen ten behoeve van de dekking van de doelen van de reserve.

	Reserve Warmtetransitie
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel om de kosten te dekken van activiteiten op het gebied van het stimuleren van de warmtetransitie die bijdragen aan de opgave om de nationale broeikasgasuitstoot in 2030 met 49% terug te dringen ten opzichte van 1990. Deze activiteiten geven invulling aan de rol van provincies zoals deze is afgesproken in het Energieakkoord voor duurzame groei (2013) en haar opvolger het Klimaat- en energieakkoord (2018).
Programma	2. Klimaat en Milieu
Voeding	Nieuw in te stellen reserve Warmtetransitie wordt gevoed door: - In 2022 zal € 9.156.667 overgeheveld worden uit de Reserve Energietransitie. Dit bedrag was al gereserveerd voor deze activiteiten binnen de reserve Energietransitie. - In 2022, 2023 en 2024 zullen stortingen plaatsvinden op basis van de beschikbaar gestelde gelden vanuit het coalitieakkoord. Deze stortingen zullen zijn: o 2022: € 3.266.666 o 2023: € 3.266.666 2024 e.v.: € 33.000 per jaar
Looptijd	Tot en met 2030
Maximale hoogte	De maximale hoogte van de reserve wordt bepaald door de door PS vastgestelde stortingen ten behoeve van de dekking van de doelen van de reserve.

4. Kredietbesluiten Integraal meerjarenprogramma infrastructuur (iMPI)

In de Financiële Verordening is opgenomen dat kredieten bij de vaststelling van de begroting of een begrotingswijziging ter besluitvorming aan Provinciale Staten worden voorgelegd. Per kredietaanvraag melden wij in een tabel of voor de projecten een bijdrage van derden en/of dekking uit eigen reserves wordt verkregen en welke bedragen uiteindelijk ten laste van welke kapitaallasten komen.

De kredietaanvragen zijn in onderstaande tabellen samengevat

Kredietaanvragen Verbeter- en uitbreidingsprojecten

					Provinciaal financieringsbudget		
Project nummer	**Project naam**	**Reeds beschikbaar krediet**	**Krediet aanvraag**	**Bijdrage derden**	**Reserve OPI**	**t.l.v. Kapitaal-lasten**	**Totaal krediet**
N201-33	Trajectbenadering N201c	-	460.000	-	-	460.000	460.000
N202-05	Trajectbenadering N202a	-	660.000	-	-	660.000	660.000
N516-04	Aanpak verkeersdruk Ambacht N516 Thorbeckeweg N516 (AVANT)	-	15.167.000	-	8.467.000	6.700.000	15.167.000
Alg-29a	Nieuwbouw Wilhelminasluis	53.974.000	325.753	325.753	-	-	54.299.753
Alg-29b	Vernieuwen Zaanbrug	25.219.431	3.251.359	3.251.359	-	-	28.470.790
HOV-14	Hoogwaardig OV Legmeerdijk (N231)/Halte Royal Flora Holland	4.800.000	3.556.000	1.426.930	-	2.129.070	8.356.000
N231-17	Ongestoord Logistieke verbinding Greenport	1.567.000	193.000	-	-	193.000	1.760.000
	Totaal Kredietbesluiten		**23.613.112**	**5.004.042**	**8.467.000**	**10.142.070**	

Vervangingsprojecten

Project nummer	**Kredietbesluit vervangingsinvestering**	**Krediet soort**	**Reeds beschikbaar krediet**	**Krediet aanvraag begroting**	**Totaal krediet**
K09-01	Vervanging Vaarwegvak 8	Vaarwegen	840.000	1.100.000	1.940.000
K18a-01	Vervanging Vaarwegvak 16 Westfriesche Vaart	Vaarwegen	1.951.000	404.000	2.355.000
K18b-01	Vervanging Vaarwegvak 17 Westfriesche Vaart	Vaarwegen	4.600.000	1.054.000	5.654.000
N201c-03	Vervangen van KW31F01 en 31F02 (incl. duurzame maatregelen)	Wegen	1.430.000	726.000	2.156.000
24BB-95	24-uurs centrale bediening bruggen – 2e gedeelte fase 1	Wegen	14.290.000	17.000.000	31.290.000
MRL-07	Machine richtlijn – 2e gedeelte fase 1	Wegen	21.600.000	11.000.000	32.600.000
	Totaal Kredietbesluiten			**31.284.000**	

Voor de uitvoering van het iMPI vragen wij u de volgende investeringskredieten (exclusief BTW) beschikbaar te stellen:

NIEUWE KREDIETAANVRAGEN VERBETER- EN UITBREIDINGSPROJECTEN

a. **N201-33, Trajectbenadering N201c** **€ 460.000**

Het krediet komt ten laste van de kapitaallasten PMI.

huidige iMPI-kredietaanvraag	**460.000**
totaal bijdragen derden	-
netto investering t.l.v. kapitaallasten PMI	**460.000**

Er wordt een krediet aangevraagd voor het uitvoeren van verbetermaatregelen gelijktijdig met het groot onderhoud.
(jaar oplevering: 2023; afschrijvingstermijn: 50 jaar)

b. **N202-05, Trajectbenadering N202a** **€ 660.000**

Het krediet komt ten laste van de kapitaallasten PMI.

huidige iMPI-kredietaanvraag	**660.000**
totaal bijdragen derden	-
netto investering t.l.v. kapitaallasten PMI	**660.000**

Er wordt een krediet aangevraagd voor het uitvoeren van verbetermaatregelen gelijktijdig met het groot onderhoud.
(jaar oplevering: 2022; afschrijvingstermijn: 50 jaar)

c. **N516-04, Aanpak Verkeersdruk Ambacht-N516-Thorbeckeweg (AVANT)** **€ 15.167.000**

€ 6.700.000 komt ten laste van de kapitaallasten PMI en € 8.467.000 komt uit de reserve Ontwikkeling Provinciale Infrastructuur (OPI).

huidige iMPI-kredietaanvraag	15.167.000
reserve OPI	8.467.000
netto investering t.l.v. kapitaallasten PMI	**6.700.000**

Er wordt een krediet aangevraagd voor de uitvoering van AVANT. De uitvoeringsovereenkomst is ondertekend, waarin de verdeling van verantwoordelijkheden en risico's voor de realisatie zijn vastgelegd.
(jaar oplevering: 2025; afschrijvingstermijn: 50 jaar)

KREDIETVERHOGINGEN VERBETER- EN UITBREIDINGSPROJECTEN

d. **alg-29a Nieuwbouw Wilhelminasluis** **€ 325.753**

Dit krediet komt niet ten laste van de kapitaallasten PMI. De gemeente Zaanstad levert een bijdrage van € 325.753.

huidige iMPI-kredietaanvraag	**325.753**
gemeente Zaanstad	325.753
netto investering t.l.v. kapitaallasten PMI	**-**

Tijdens de uitvoering zijn er op verzoek van de gemeente Zaanstad aanvullende werkzaamheden uitgevoerd.
(jaar oplevering: 2020; afschrijvingstermijn: 50 jaar)

e. **alg-29b Vernieuwen Zaanbrug** **€ 3.251.359**

Dit krediet komt niet ten laste van de kapitaallasten PMI.
De gemeenten Zaanstad en Wormerland (zijnde de opdrachtgevers) leveren een bijdrage van € 3.251.359 (onderverdeling: Zaanstad € 269.142, Wormerland € 273.482, ministerie I&W € 44.563 en provinciale subsidie € 2.664.172).

huidige iMPI-kredietaanvraag	**3.251.359**
gemeente Zaanstad	269.142
gemeente Wormerland	273.482
ministerie van I&W	44.563
provinciale subsidie aan Zaanstad en Wormerland	2.664.172
totaal bijdragen derden	3.251.359
netto investering t.l.v. kapitaallasten PMI	**-**

Meerkosten door stikstofproblematiek, prijspeilontwikkelingen en langere doorlooptijd. En indexering bijdragen Zaanstad, Wormerland en het ministerie I&W.
(jaar oplevering: 2023; afschrijvingstermijn: geen; de Zaanbrug is een gemeentelijke brug)

f. **HOV-14 HOV Legmeerdijk (N231)/ halte Royal FloraHolland** **€ 3.556.000**

€ 2.129.000 komt ten laste van de kapitaallasten PMI en de VRA geeft een subsidie van € 1.427.000.

huidige iMPI-kredietaanvraag	**3.556.000**
VRA	1.427.000
netto investering t.l.v. kapitaallasten PMI	**2.129.000**

Het uitvoeringskrediet is in een (te) vroeg stadium aangevraagd. Verschillende zaken bleken niet te zijn meegenomen en er zijn verkeerde percentages voor engineering opgenomen.
(jaar oplevering: 2023; afschrijvingstermijn: 50 jaar)

g. **N231-17 Ongestoord Logistieke verbinding Greenport, gemeente Aalsmeer** **€ 193.000**

Het krediet komt ten laste van de kapitaallasten PMI.

huidige iMPI-kredietaanvraag	**193.000**
totaal bijdragen derden	-
netto investering t.l.v. kapitaallasten PMI	**193.000**

Het uitvoeringskrediet is in een (te) vroeg stadium aangevraagd. De calamiteitenafsluiting OLV bleek niet te zijn meegenomen en er zijn verkeerde percentages voor engineering opgenomen.
(jaar oplevering: 2023; afschrijvingstermijn: 50 jaar)

KREDIETVERHOGINGEN VERVANGINGSPROJECTEN

h. **K09-01 Vervanging Vaarwegvak 8** **€ 1.100.000**
Het krediet komt ten laste van de kapitaallasten PMO (vaarwegen).
De kosten voor de technische oplossing, het verleggen en verwijderen van kabels en leidingen, de staalprijs en de VAT-kosten zijn hoger dan initieel begroot.
(jaar oplevering: 2022; afschrijvingstermijn: 40 jaar)

i. **K18a-01 Vervanging Vaarwegvak 16 Westfriesche Vaart** **€ 404.000**
Het krediet komt ten laste van de kapitaallasten PMO (vaarwegen).
De projectscope is circa 200 meter groter. Ook zijn de kosten voor de technische oplossing, het verleggen en verwijderen van kabels en leidingen, de staalprijs en de VAT-kosten hoger.
(jaar oplevering: 2022; afschrijvingstermijn: 40 jaar)

j. **K18b-01 Vervanging Vaarwegvak 17 Westfriesche Vaart** **€ 1.054.000**
Het krediet komt ten laste van de kapitaallasten PMO (vaarwegen).
De projectscope is circa 200 meter groter. Ook zijn de kosten voor de technische oplossing, het verleggen en verwijderen van kabels en leidingen, de staalprijs en de VAT-kosten hoger.
(jaar oplevering: 2022; afschrijvingstermijn: 40 jaar)

k. **N201c-03 Trajectbenadering N201c, gemeente Hilversum** **€ 726.000**
Het krediet komt ten laste van de kapitaallasten PMO (wegen).
De projectscope is herijkt, omdat een aantal onderdelen onvoldoende was gedefinieerd.
Daarnaast worden er duurzaamheidsmaatregelen meegenomen.
(jaar oplevering: 2023; afschrijvingstermijn: 50 jaar)

l. 24BB-95 Centrale Afstandsbediening (CAB) – 2e deel fase 1 **€ 17.000.000**
De kapitaallasten, die voortkomen uit dit krediet, worden gedekt uit een verlaging in de jaarlijkse exploitatiekosten (inhuur personeel bediening).
Er worden 28 objecten aangesloten op de Bediencentrale in Heerhugowaard.
(jaar oplevering: 2024; afschrijvingstermijn: 15 jaar)

m. **MRL-07 MRL-aanpassingen gelijktijdig met 2e deel fase 1 CAB** **€ 11.000.000**
Het krediet komt ten laste van de kapitaallasten PMO (wegen).
De MRL-aanpassingen sluiten aan bij de scope van het 2e deel fase 1 CAB.
(jaar oplevering: 2024; afschrijvingstermijn: 15 jaar)

5. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

mw. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 1664727/1694152

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 31 augustus 2021;x

gelet op ,

besluiten:

1. Ter uitvoering van het iMPI 2022-2029 de volgende kredieten beschikbaar te stellen:
   a. N201-33, Trajectbenadering N201c € 460.000
      Het krediet komt ten laste van de kapitaallasten PMI
   b. N202-05, Trajectbenadering N202a € 660.000
      Het krediet komt ten laste van de kapitaallasten PMI
   c. N516-04, Aanpak Verkeersdruk Ambacht-N516-Thorbeckeweg (AVANT) € 15.167.000
      € 6.7000.000 komt ten laste van de kapitaallasten PMI en € 8.467.000 komt uit de reserve Ontwikkeling Provinciale Infrastructuur
   d. alg-29a Nieuwbouw Wilhelminasluis € 325.753
      Deze kredietverhoging komt niet ten laste van de kapitaallasten PMI
   e. alg-29b Vernieuwen Zaanbrug, gemeenten Wormerland en Zaanstad € 3.251.359
      Deze kredietverhoging komt niet ten laste van de kapitaallasten PMI
   f. HOV-14 HOV Legmeerdijk (N231)/halte Royal FloraHolland € 3.556.000
      € 1.129.000 komt ten laste van de kapitaallasten PMI
   g. N231-17 Ongestoord Logistieke verbinding Greenport € 193.000
      Deze kredietverhoging komt ten laste van de kapitaallasten PMI
   h. K09-01 Vervanging Vaarwegvak 8 € 1.100.000
      Deze kredietverhoging komt ten laste van de kapitaallasten PMO (vaarwegen)
   i. K18a-01 Vervanging Vaarwegvak 16 (Westfriesche Vaart) € 404.000
      Deze kredietverhoging komt ten laste van de kapitaallasten PMO (vaarwegen)
   j. K18b-01 Vervanging Vaarwegvak 17 (Westfriesche Vaart) € 1.054.000
      Deze kredietverhoging komt ten laste van de kapitaallasten PMO (vaarwegen)
   k. N201c-03 Trajectbenadering N201c € 726.000
      Deze kredietverhoging komt ten laste van de kapitaallasten PMO (wegen)

l. 24BB-95 Centrale Afstandsbediening (CAB) - 2e deel fase 1 € 17.000.000
De kapitaallasten worden gedekt uit een verlaging van de jaarlijkse exploitatiekosten (inhuur personeel bediening)

m. MRL-07 MRL-aanpassingen gelijktijdig met 2e deel fase 1 CAB €11.000.000
Het krediet komt ten laste van de kapitaallasten PMO (wegen)

2. De reserve Duurzame elektriciteit en de reserve Warmtetransitie in te stellen conform de in deze voordracht opgenomen instellingsbesluiten.

3. De begroting 2022 en meerjarenraming 2022-2025 vast te stellen.

Haarlem,

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Programmabegroting 2022

Voorwoord

Voor u ligt de begroting voor het jaar 2022. Bij het opstellen van de begroting, moeten we natuurlijk rekening houden met allerlei externe ontwikkelingen die het eigen provinciale beleid beïnvloeden. Vorig jaar werd Nederland plotseling geconfronteerd met de coronapandemie. De negatieve economische gevolgen daarvan waren zeker ook in onze provincie merkbaar, mede omdat de Noord-Hollandse economie sterk op export is gericht. Ook de sociaal maatschappelijke gevolgen zijn groot. Van de eenzaamheid onder jongeren en ouderen tot de culturele sector die hard geraakt werd. Inmiddels zitten we in een nieuwe, nog altijd onzekere, fase van de pandemie, trekt de economie merkbaar aan en is ook het aantal vacatures sterk toegenomen. Op termijn biedt de coronaperiode mogelijk ook kansen voor het provinciaal beleid. Wanneer bijvoorbeeld veel mensen (deels) thuis blijven werken, is de belasting in de spits minder en neemt de CO2-uitstoot af. Ook een snellere digitalisering van bepaalde bedrijfssectoren, is een effect dat zichtbaar wordt.

De coronapandemie eiste de afgelopen anderhalf jaar begrijpelijk veel aandacht op. Daarnaast heeft onze provincie te maken met andere vraagstukken die alsmaar urgenter worden en om een oplossing vragen. Dan denk ik bijvoorbeeld aan de stikstofuitstoot die omlaag moet. Ook de energietransitie is een complex vraagstuk waar veel zorgen ontstaan over de ruimtelijke ingrepen die hiervoor nodig zijn. De komende jaren neemt de druk op de open ruimte in Noord-Holland sterk toe. Zo is er ook ruimte nodig voor circulaire bedrijven en initiatieven, zij zijn belangrijk voor de toekomst van onze economie. Daarnaast is het noodzaak dat er nieuwe woningen gebouwd worden, ruimte wordt gereserveerd voor waterberging en dat we de nodige omschakeling naar duurzame landbouw faciliteren. Bij deze ontwikkelingen pakken wij als provincie een coördinerende rol.

Het nieuwe regeerakkoord zal daarvoor de landelijke kaders moeten schetsen. Tegelijk zal de provincie Noord-Holland niet aarzelen om ook zelf, of samen met de andere provincies in IPO-verband, aandacht te vragen bij het kabinet voor uitvoeringsproblemen of ontoereikende financiële budgetten op provinciaal of lokaal niveau. Voor de uitvoering van het Klimaatakkoord, de regionale energiestrategieën en ander Rijksbeleid, is de medewerking van medeoverheden van groot belang. Het is wel nodig dat zij dan adequaat toegerust worden om die rol te vervullen.

Uit de begroting en de meerjarenraming blijkt dat de provincie Noord-Holland financieel gezond is. De begroting is structureel in evenwicht en we hebben voldoende weerstandsvermogen. Dit biedt ons een mooie basis om in 2022 verder te werken aan de realisatie van onze doelstellingen. Het jaar 2022 is het laatste volledige begrotingsjaar waarvoor de ambities van het coalitieakkoord *Duurzaam doorpakken!* als bestuurlijk richtsnoer gelden. In maart 2023 vinden er immers weer Provinciale Statenverkiezingen plaats. Het College van Gedeputeerde Staten zal 2022 dan ook volop benutten, in de wetenschap dat de opgaven uit het coalitieakkoord nog niets van hun urgentie hebben verloren.

Zita Pels, gedeputeerde Financiën

Inhoudsopgave

1 Samenvatting 4

2 Programma's 9

Programma 1 Openbaar bestuur 10

Programma 2 Klimaat en Milieu 23

Programma 3 Ruimte en Water 37

Programma 4 Bereikbaarheid 63

Programma 5 Groen 83

Programma 6 Economie, cultuur en welzijn 99

Programma 7 Economisch herstel en duurzaamheid 116

8 Overzicht Financiën en bedrijfsvoering 120

3 Paragrafen 126

3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 127

3.2 Onderhoud kapitaalgoederen 141

3.3 Financiering 145

3.4 Bedrijfsvoering 148

3.5 Verbonden partijen 152

3.6 Grondbeleid 169

3.7 Provinciale heffingen 173

4 Financiële begroting 182

5 Lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling 247

6. Bijlagen 257

1 Samenvatting

Inleiding

Voor u ligt de begroting en meerjarenraming 2022-2025. De begroting is een belangrijk stuurinstrument van de provincie Noord-Holland waarin Provinciale Staten de budgettaire kaders voor het jaar 2022 vaststellen. De voorliggende begroting is opgesteld op basis van het coalitieakkoord 'Duurzaam doorpakken!' en de door PS gestelde kaders in de kaderbrief 2022. In deze samenvatting zijn de belangrijkste aspecten van deze begroting opgenomen.

Om de provinciebegroting toegankelijk te maken is er naast dit boekwerk een animatie van deze begroting gemaakt. Ook is een gebruiksvriendelijke webversie van de begroting ontwikkeld. Alle financiële stukken van de provincie, waaronder de animatie en de webversie van deze begroting zijn te vinden via de financiële portal op de website van de provincie Noord-Holland.

Financiële begroting in één oogopslag

Saldo van baten en lasten per programma (bedragen x € 1.000)

Min is voordelig	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
1 Openbaar bestuur	21.437	20.599	20.172	20.082
2 Klimaat en Milieu	45.940	41.358	35.139	32.644
3 Ruimte en Water	28.354	17.412	10.404	9.728
4 Bereikbaarheid	238.764	190.996	176.576	174.950
5 Groen	132.630	96.803	90.256	67.939
6 Economie, cultuur en welzijn	37.638	32.636	24.851	19.028
7 Economisch herstel en duurzaamheid	17.425	16.325	0	0
8 Overzicht Financien en bedrijfsvoering	-370.982	-365.587	-359.534	-359.237
Totaal saldo van baten en lasten	**151.206**	**50.542**	**-2.136**	**-34.866**

Saldo van stortingen en onttrekkingen aan reserves (bedragen x € 1.000)

Min is voordelig	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Stortingen	158.337	138.398	103.153	116.406
Onttrekkingen	-310.085	-189.164	-102.655	-100.492
Totaal mutaties reserves	**-151.748**	**-50.767**	**498**	**15.914**
Begrotingsresultaat (saldo van baten en lasten + mutaties reserves)	**-542**	**-225**	**-1.639**	**-18.953**

Structureel en reëel evenwicht

Presentatie van het structureel begrotingssaldo (bedragen x € 1.000)

	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Saldo van baten en lasten	151.206	50.542	-2.136	-34.866
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-151.748	-50.767	498	15.914
Begrotingssaldo na bestemming	**-542**	**-225**	**-1.639**	**-18.953**
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	1.278	11.856	24.730	12.323
Structureel begrotingssaldo	**-1.819**	**-12.081**	**-26.369**	**-31.275**

Sluitende begroting
Uit de regel "Begrotingssaldo na bestemming " in bovenstaande tabel blijkt dat de provincie voor 2022 een sluitende begroting heeft. Ook in meerjarenperspectief is de begroting sluitend.

Structureel evenwicht
Om vast te kunnen stellen of er ook sprake is van een structureel evenwicht, wordt gekeken of de structurele lasten en stortingen en onttrekkingen lager zijn dan de structurele baten. In de tabel hierboven zien we dat dit voor alle jaren het geval is. Daaruit blijkt dat de begroting 2022 een structureel evenwicht kent. Dit geldt ook voor de jaren 2023 tot en met 2025. In andere woorden: Al onze jaarlijks terugkerende lasten worden gedekt door jaarlijks terugkerende baten. Dit geeft de zekerheid dat de provincie Noord-Holland ook op de lange termijn een robuust financieel beleid heeft. De structurele baten van de provincie bestaan voornamelijk uit de provinciefondsuitkering en de motorrijtuigenbelasting.

Overzicht financiële ontwikkelingen

De tabel hieronder laat het verloop van het begrotingssaldo zien ten opzichte van de vigerende meerjarenraming (begroting 2021).

Verloop begrotingssaldo (bedragen x € 1.000)

	2022	**2023**	**2024**	**2025**
Vigerende meerjarenraming	**-3.135**	**-4.142**	**-21.994**	**-35.161**
Bijstellingen kaderbrief 2022	3.135	4.142	16.753	12.254
Bijstellingen begroting 2022	-542	-225	3.602	3.954
Begrotingsaldo 2022	**-542**	**-225**	**-1.639**	**-18.953**

De wijzigingen in deze begroting ten opzichte van de ontwerpbegroting zijn voornamelijk het gevolg van de verwerking van de financiële kaders en de voorstellen zoals geschetst in de kaderbrief 2022. Deze begroting bevat echter ook een aantal nieuwe ontwikkelingen. Het betreffen met name exogene en onvermijdelijke bijstellingen. De mutaties die nieuw zijn in deze begroting zijn hieronder nader gespecificeerd en toegelicht.

Totaaloverzicht bijstellingen begrotingssaldo in deze begroting (bedragen x € 1.000)

Operationeel doel en toelichting begrotingsmutatie (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025
1.1.2 Functioneren van Gedeputeerde Staten faciliteren Met ingang van 1 juli 2021 zijn de tarieven voor proces- en griffiekosten met 40% verhoogd	13	13	13	13
2.2.1 VTH taken uitvoeren en coördineren In de stuurgroep Water zijn in januari 2021 afspraken gemaakt tussen het Rijk en de decentrale overheden over de intensivering van VTH taken, met name rond de lozing van ZZS (zeer zorgwekkende stoffen) in het water. Daarnaast bleek uit onderzoek dat het niveau van de VTH-taak uitoefening ontoereikend is. In dit kader is door de provincie Noord-Holland in overleg met de OD-NZKG een voorstel (pilot) ontwikkeld. Dit heeft in 2021 geleid tot het aannemen van een gespecialiseerde medewerker die als eerste taak (in 2021) heeft om een definitieve aanpak voor te stellen. De structurele verhoging van de provinciale uitgaven ten behoeve van deze intensivering bedraagt € 286.000,-. Deze uitgaven kunnen in de resterende coalitieperiode (2022 en 2023) gedekt worden vanuit de reserves Klimaatadaptatie (totaal € 418.000) en de reserve meekoppelkansen bij dijkversterking en kustontwikkeling (€ 154.000). Daarna worden deze uitgaven ten laste van de algemene middelen gebracht	-	-	286	286
3.5.2 Grondbeleid uitvoeren ten behoeve van provinciale doelen De raming voor de huuropbrengsten wordt geactualiseerd (verlaagd) op basis van de realisatie 2020 en de meerjarenprognose	509	513	443	443
4.2.1 OV-concessies beheren en verlenen De uitgaven aan de OV concessies werden tot en met 2021 gedekt via de reserve OV projecten. Jaarlijks werd een even groot bedrag gestort en weer onttrokken aan de reserve. Omdat het structurele en relatief constante uitgaven betreffen is het gebruik van een reserve voor deze uitgaven, conform de nota reserves 2018, niet nodig en wenselijk. In de begroting 2022 wordt voorgesteld de OV concessies uit de reguliere begroting te dekken. Dit leidt tot een relatief kleine bijstelling van de begrote uitgaven per jaarschijf omdat de eerder begrote storting in de reserve OV projecten niet precies gelijk was aan de daadwerkelijk verwachte uitgaven .	67	44	-143	-408
4.3.1 Netwerkmanagement en verkeerskundig beheer uitvoeren De kosten voor de leasewagens van de weginspecteurs zijn gestegen	28	28	28	28

4.4.4 Plan en realisatiefase infrastructuur uitvoeren Er wordt in de begroting structureel € 10.000 bijgeraamd voor nagekomen kosten op reeds afgesloten projecten	10	10	10	10
4.4.5 Infrastructuur beheren en in stand houden • Het budget voor de schades aan wegen wordt structureel met € 71.000 verhoogd • Daarnaast zijn de begrote kosten voor de gebiedscontracten opnieuw berekend en bijgesteld op basis van de verwachte omvang van het areaal.	108	640	853	981
4.4.6 Vaarwegen beheren en in stand houden • Het budget voor de schades aan vaarwegen wordt met € 150.00 verhoogd. • Het budget voor de gebiedscontracten wordt met € 135.000 verhoogd	285	285	285	285
6.1.3 Een veerkrachtige en duurzame arbeidsmarkt bevorderen Betreft een verschuiving van € 150.000 van de middelen vanuit het coalitieakkoord ten behoeve van de arbeidsmarkt vanuit 2023 naar 2021 (tweede begrotingswijziging)	-	-150	-	-
6.3.3 Behouden van kwaliteit van het cultuurlandschap • De uitgaven ten behoeve van Kaap Skil verschuiven over de tijd. 2021: - € 300.000 (tweede begrotingswijziging) 2022: + € 500.000 2023: - € 200.000	500	-200		
6.5.1 Verbeteren van sportvoorzieningen en van de leefbaarheid in kleine kernen betreft een verschuiving van lasten over de tijd. In 2020 is € 75.000 minder besteed en voorgesteld wordt dit budget verspreid over de jaren 2021-2023 toe te voegen aan de begroting.	25	25	-	-
8.1.2 Uitkering provinciefonds De inkomsten uit het provinciefonds worden bijgesteld op basis van de meicirculaire 2021. Dit leidt tot een voordeel in 2022 en 2023 en een nadeel in 2024 en 2025.	-1.441	-116	1.006	1.364
8.1.4 Financieringsfunctie De rentebaten op verstrekte leningen nemen met € 76.000 toe. De belangrijkste oorzaak hiervan is een nieuw verstrekte lening aan SADC. Daarnaast zijn er diverse kleinere wijzigingen.	-76	-76	-76	-76
8.1.7 Vennootschapsbelasting Op basis van de geactualiseerde winstverwachting van Polanenpark is de te betalen vennootschapsbelasting bijgesteld.	975	78	-76	-76
8.1.8 Overhead De begrote onttrekkingen aan de reserve huisvesting en de reserve bedrijfsvoering stonden nog niet voor alle jaarschijven juist in de begroting. Dit wordt middels deze mutatie gecorrigeerd.	0	37	0	-1.345

8.2.1 Stelposten Betreft een kleine correctie op de stelpost Macro economische tegenvallers	45	-	-	-
Diverse operationele doelen De kapitaallasten zijn opnieuw berekend en geactualiseerd op basis van de verwachte opleverdata van projecten. De bijstelling in deze begroting wordt veroorzaakt door een verschuiving van de opleverdatum van een aantal projecten naar latere jaren. Omdat de provincie, conform de financiële verordening, start met afschrijven in het jaar na oplevering van een project leidt dit tot verschuivingen in de begrote kapitaallasten per jaar.	-1.826	-1.921	208	1.634
Diverse operationele doelen De verwachte opbrengsten uit leges zijn geactualiseerd. Deze inkomsten zijn verspreid over meerdere operationeel doelen. De volgende oorzaken leiden tot een verlaging van de begrote leges opbrengsten; • De legesopbrengsten WABO worden naar beneden gesteld. De begroting is gebaseerd op het aantal verwachte aanvragen zoals die door de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied is opgegeven. • De begrote leges opbrengsten Wet Natuurbescherming worden naar beneden bijgesteld. Dit in verband met de opgenomen vrijstelling voor stikstof-gerelateerde aanvragen. (dit n.a.v. een uitspraak RvS). • De begrote leges worden omhoog bijgesteld als gevolg van de meer kostendekkende tarieven voor met name de leges wegen- en vaarwegen.	235	565	765	815
Totaal mutaties begroting 2022	**-542**	**-225**	**3.602**	**3.954**

2 Programma's

Programma 1 Openbaar bestuur

Doelenboom

1. Openbaar Bestuur
1.1 Organiseren van provinciaal bestuur
1.1.1 Functioneren van provinciale Staten faciliteren
1.1.2 Functioneren van Gedeputeerde Staten faciliteren
1.1.3 Kwaliteit van beleid borgen
1.1.4 Integriteit borgen en toetsen
1.2 Organiseren van openbaar bestuur in de provincie
1.2.1 Kwaliteit van het openbaar bestuur optimaliseren
1.2.2 Interbestuurlijk toezicht uitoefenen
1.2.3 Rijkstaken commissaris van de Koning uitvoeren
1.3 Verzekeren van veiligheid
1.3.1 Toezien op tunnelveiligheid en adviseren bij crises
1.3.2 Risicokaart beheren
1.3.3 Ondermijning tegengaan, weerbaarheid stimuleren
1.4 Representeren van het provinciaal bestuur
1.4.1 Bestuurshandelingen communiceren
1.4.2 Provinciale inzet leveren bij gemeenschappelijke opgaven op Europees, landelijk, regionaal en lokaal niveau.

Maatschappelijk doel

Inwoners van Noord-Holland moeten kunnen rekenen op een goed functionerend bestuur. Wij zetten daar op in door regelmatig te overleggen met gemeentebesturen, duidelijk te communiceren over wat we zelf doen, door het vertegenwoordigen van de Noord-Hollandse belangen in Europa en Den Haag en de financiële handel en wandel van gemeenten strak te volgen.

Wettelijk beleidskader

- Gemeentewet
- Provinciewet
- Wet algemene regels herindeling
- Beleidskader gemeentelijke herindeling

Provinciaal beleidskader

- Evaluatiekader Subsidies 2018
- MRA agenda 2020-2024
- Europastrategie Noord-Holland 2017-2021
- IBT-beleid 2018-2021, inclusief Uitvoeringsplan 2018 en 2019/2020
- Verordening systematische toezichtinformatie Noord-Holland
- Aanvullend beleidskader voor het interbestuurlijk archieftoezicht
- Beleidskader indeplaatsstelling bij taakverwaarlozing
- Instellingsbesluit Eenheid Screening en Bewakingsaanpak 2019
- Beleidsregel Wet Bibob Noord-Holland 2019

- Gedragscode integriteit voor Statenleden, duo-commissieleden, gedeputeerden en de commisaris van de Koning van de provincie NH 2012
- Regeling gedragscode ambtelijke integriteit
- Regeling melden vermoeden misstand
- Agenda toekomst van het toezicht

Budgettabel 2022 (x € 1.000)

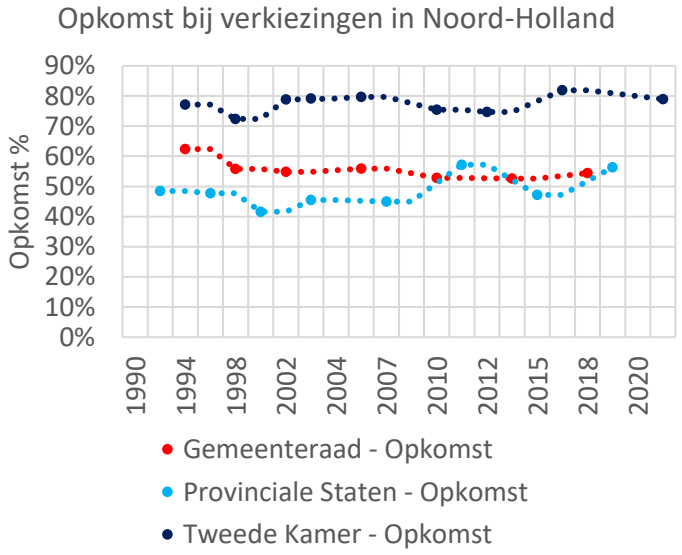
Beleidsdoel		Lasten	Baten	Saldo van baten en lasten	Onttrekking aan reserves	Stortingen	Saldo t.l.v. algemene middelen
1.1	Organiseren van provinciaal bestuur	12.060	16	12.044	0	0	12.044
1.2	Organiseren van openbaar bestuur in de provincie	4.475	43	4.432	0	0	4.432
1.3	Verzekeren van veiligheid	459	0	459	0	0	459
1.4	Representeren van het provinciaal bestuur	4.502	0	4.502	1.006	1.000	4.496
	Totaal	**21.496**	**59**	**21.437**	**1.006**	**1.000**	**21.431**

Verbonden partijen

Programma	OD	Verbonden partij	Doel
1	1.1.1	Randstedelijke Rekenkamer	Rekenkamerfunctie
1	1.4.2	Interprovinciaal Overleg	Belangenbehartiging provincies

*Verdere informatie is te vinden in de paragraaf verbonden partijen

Effectindicatoren Programma Openbaar bestuur

Toelichting:

BBV indicator: De opkomstcijfers van verkiezingen voor de Tweede Kamer, Provinciale Staten en gemeenteraden, weergegeven in % kiezers/stemgerechtigden. De provincie heeft geen streefwaarde vastgesteld voor deze indicator.

Bron: Kiesraad (www.verkiezingsuitslagen.nl) – bewerking ABF research B.V.

1.1 Organiseren van provinciaal bestuur

Onze rol
Provinciale Staten vormen het hoogste orgaan binnen de provincie. Zij vervullen een volksvertegenwoordigende, kaderstellende en controlerende rol richting het college van Gedeputeerde Staten, het dagelijks bestuur van de provincie. Daarbij schept de Statengriffie de voorwaarden voor het (duaal) functioneren en het waarmaken van de kwalitatieve en kwantitatieve ambities van Provinciale Staten.

Samenwerkingspartners
Provinciale Staten, Gedeputeerde Staten en de commissaris van de Koning werken samen met gemeenten, gemeenschappelijke regelingen, waterschappen, inwoners, bedrijven, organisaties en de media.

1.1.1 Functioneren van Provinciale Staten faciliteren

Toelichting

De Statengriffie ondersteunt Provinciale Staten (PS). Tot de taken van de Statengriffie behoren onder andere: het faciliteren van PS- en commissievergaderingen, het ondersteunen van de agendacommissie en het Presidium. De activiteiten van Provinciale Staten worden zichtbaar gemaakt via live-uitzendingen van de Staten- en commissievergaderingen en via de website, persberichten en sociale media. Daarnaast ondersteunt de Statengriffie PS onder andere bij de organisatie van de Willem Arondéuslezing, de uitreiking van de Ribbius Peletier-penning en verschillende activiteiten op het gebied van jeugdparticipatie.

Ten tijde van de coronacrisis organiseert de Statengriffie hiervoor ook de alternatieve voorwaarden die noodzakelijk zijn voor het functioneren van PS en alternatieven die mogelijk zijn met de steeds veranderende coronamaatregelen, zoals online-Statenvergaderingen, briefstemmen of online stemmen, Statenvergaderingen in Egmond en online bijeenkomsten voor onder andere de voorrondes van ‘Op Weg naar het Lagerhuis’ en de debatwedstrijd voor middelbare scholen (NJR-dag). Door de coronacrisis kunnen diverse voorgenomen activiteiten ook niet plaatsvinden, zoals werkbezoeken en de ‘Gast van de Staten’-bijeenkomsten voor gemeenteraden.

Centraal voor deze collegeperiode staat dat de provincie vooral mét haar partners samenwerkt aan opgaven. We maken, in nauw overleg met Provinciale Staten, een agenda voor bestuurlijke vernieuwing en burgerparticipatie. De agenda bestuurlijke vernieuwing richt zich zowel op de samenwerking tussen GS en PS, als op het stimuleren en vergroten van burgerparticipatie. GS streven naar een transparante bestuurscultuur en willen PS beter betrekken bij beleidsontwikkeling. Het doel is de rol van de Staten te versterken en de samenwerking tussen PS en GS te verbeteren. De Randstedelijke Rekenkamer voert jaarlijks diverse onderzoeken uit, gevraagd en ongevraagd.

Prestatie Indicatoren 1.1.1

	Meeteenheid	Streefwaardes			
		2022	2023	2024	2025
Organiseren en afhandelen van vergaderingen voor Provinciale Staten	Aantal	12	12	12	12
Organiseren van de uitreiking van de Ribbius	Aantal	1	0	0	0

Peletierpenning					
Rapporten van de Randstedelijke Rekenkamer	Aantal	3	3	3	3
Organiseren van “Gast van de Staten” bijeenkomsten	Aantal	6	6	6	6

1.1.2 Functioneren van Gedeputeerde Staten faciliteren

Toelichting

Hier worden de kosten van het faciliteren van Gedeputeerde Staten begroot en verantwoord. Het betreft onder meer secretariële en administratieve ondersteuning, het vervoer van de GS-leden en het organiseren en uitvoeren van representatieve bijeenkomsten.

1.1.3 Kwaliteit van beleid borgen

Toelichting

Voor een goed functionerend openbaar bestuur is het belangrijk om aan alle fasen van de beleidscyclus een robuust en op feiten gebaseerde invulling en onderbouwing te geven. Daarom is het essentieel te beschikken over actuele informatie en data. Dat maakt onderbouwde beleidskeuzes mogelijk en zo verantwoorden we de effectiviteit van het gevoerde beleid. Daarnaast maakt deze informatie het (tussentijds) bijsturen van beleid mogelijk dat gericht is op het realiseren van onze provinciale doelen en op het optimaal bijdragen aan maatschappelijke opgaven.

Uit te voeren activiteiten zijn:

1. Het (vraaggestuurd) uitvoeren van beleidsevaluaties. Met beleidsevaluaties wordt de effectiviteit van het gevoerde beleid tussentijds of achteraf inzichtelijk gemaakt voor PS en voor de inwoners van Noord-Holland. Ook bieden beleidsevaluaties input voor de ontwikkeling van nieuw beleid. Provinciale subsidieregelingen worden eens per vier jaar volgens de wet (art. 4:24 AwB) op doeltreffendheid geëvalueerd, conform het door PS vastgestelde Evaluatiekader Subsidies.
2. Het inzetten en adviseren over de inzet van actuele (geo)data voor een goed onderbouwde besluitvorming van (nieuw of aangepast) beleid. De provincie verzamelt data, analyseert data en maakt beleidsdata en -informatie (onder meer big data) geografisch inzichtelijk. De data wordt ingezet bij de ontwikkeling en/of aanpassing van beleid. Daarnaast wordt data en informatie gedeeld met externen. Dat gebeurt onder meer via het (geo)dataportaal, door het vullen van het open dataregister en een algoritmeregister (beide onderdeel van de Datastrategie) en door datavisualisaties en dashboards. Daarnaast zorgt de provincie ook voor actuele en betrouwbare beleidsinformatie door het inrichten en beheren van de wettelijk verplichte basisregistraties en meetnetten. Dit gebeurt mede door publicatie van de provinciale plannen op Ruimtelijkeplannen.nl en door borging van de verplichte gegevenslevering aan landelijke voorzieningen en het Europese INSPIRE-initiatief.
3. Het monitoren van beleid ten behoeve van eventuele bijstelling van beleid. Door het ontwikkelen van nieuwe monitors en het actualiseren en stroomlijnen van bestaande monitors.

1.1.4 Integriteit borgen en toetsen

Toelichting

De integriteit van het openbaar bestuur, in het bijzonder bij het handelen van de provincie Noord-Holland zelf, is van groot belang.
De provincie voert diverse integriteitsonderzoeken uit. Deze kunnen vallen onder de Wet Bibob (Wet bevordering integriteitsbeoordeling door het openbaar bestuur). In het kader van deze wet worden de volgende natuurlijke personen en rechtspersonen onderzocht: aanvragers en houders van omgevingsvergunningen (milieudeel), inschrijvers van aanbestedingen in de sectoren Bouw, ICT en Milieu, aanvragers of ontvangers van subsidies en participanten aan vastgoedtransacties. Als er sprake is van een ernstig gevaar dat een vergunning, subsidie, opdracht of vastgoedtransactie mede wordt of zal worden misbruikt, dan wel zal worden gebruikt om strafbare feiten te plegen, wordt de relatie verbroken of niet aangegaan. Indien nodig wordt nader advies ingewonnen bij het Landelijk Bureau Bibob. Met de Bibob-toetsen wordt de integriteit van het handelen van het provinciebestuur gewaarborgd. De toetsen worden risicogestuurd uitgevoerd. De provincie Noord-Holland voert op verzoek ook onderzoeken op grond van de Wet Bibob uit voor de provincies Utrecht en Flevoland en incidenteel voor Noord-Hollandse gemeenten. Daarnaast zet de provincie zich in om andere overheden te kunnen ondersteunen als kennispartner. Dit doet de provincie onder andere door bijeenkomsten te organiseren en te participeren als spreker bij bijeenkomsten.

Voor de provinciale organisatie is een coördinator integriteit aangesteld. Dit om integer handelen blijvend onder de aandacht te houden en om eventueel voorkomende dilemma's op het terrein van integriteit mee te bespreken. De provincie wil verder een goed en veilig werkklimaat bieden. Daarom wordt een actief beleid gevoerd om gewenst gedrag te bevorderen en ongewenst gedrag tegen te gaan. De provinciale organisatie beschikt over twee interne vertrouwenspersonen en 1 externe vertrouwenspersoon.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 1.1 Organiseren van provinciaal bestuur

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
1.1.1	Functioneren van Provinciale Staten faciliteren	4.364	4.070	4.110	4.105	4.125	4.035
1.1.2	Functioneren van Gedeputeerde Staten faciliteren	2.439	3.918	3.925	3.925	3.925	3.925
1.1.3	Kwaliteit van beleid borgen	3.411	3.208	3.328	3.328	3.328	3.328
1.1.4	Integriteit borgen en toetsen	480	697	697	697	697	697
	Totaal lasten	10.695	11.893	12.060	12.055	12.075	11.985
	Totaal baten	-18	-16	-16	-16	-16	-16
	Saldo van baten en lasten	10.677	11.877	12.044	12.039	12.059	11.969
	Stortingen						
	Onttrekkingen						
	Resultaat	**10.677**	**11.877**	**12.044**	**12.039**	**12.059**	**11.969**

1.2 Organiseren van openbaar bestuur in de provincie

Onze rol
De provincie heeft een taak om de kwaliteit van andere overheden, zoals gemeenten en waterschappen, te bevorderen en te borgen.

Samenwerkingspartners
Gedeputeerde Staten en de commissaris van de Koning voeren hun taken in nauw overleg uit met de gemeenten, gemeenschappelijke regelingen, waterschappen en het Rijk.

Prioriteiten

- In het jaar 2019 is de verkenning gestart, met gemeenten binnen de acht bestuurlijke regio's, over het samen opstellen van regionale samenwerkingsagenda's met de provincie. In de jaren 2020 t/m 2023 worden de samenwerkingsagenda's – daar waar van toegevoegde waarde – ingevuld en vastgesteld. De opgave staat daarbij centraal en de schaal waarop de opgaven opgepakt moeten worden kan variëren.

1.2.1 Kwaliteit van openbaar bestuur optimaliseren

Toelichting

De provincie is (mede)verantwoordelijk voor de kwaliteit van het lokale bestuur. Gemeentelijke opgaven hebben steeds vaker een regionaal karakter. Vanuit deze wettelijke rol en tegen deze achtergrond vinden wij het van belang dat gemeenten en regio's over voldoende bestuurskracht beschikken. Om dit te bereiken stimuleren we regionale samenwerking en voeren we bestuurlijk overleg met zowel individuele gemeenten als in regionaal verband. Wij zetten dus in op bestuurskrachtige regio's door overleggen te voeren, kennis te delen, te faciliteren, te stimuleren en te wijzen op de provinciale uitvoeringsregeling versterking bestuurskracht. Indien noodzakelijk starten we een provinciale arhi-procedure (Wet algemene regels herindeling). Dit kan inhouden een gemeentelijke herindeling, waar wij terughoudend in zijn want in beginsel komt dit van onderop, of een zienswijze op een herindelingsadvies op initiatief van gemeenten. De provincie Noord-Holland is ook nauw betrokken bij de regionale samenwerking in het kader van de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Deze MRA-samenwerking is in 2019 geëvalueerd. Daarna is begonnen met de implementatie van de aanbevelingen. Dit verbeteringsproces is nog gaande en zal vermoedelijk eind 2021 leiden tot een herzien MRA-convenant. Gedurende de afgelopen jaren heeft de provincie Noord-Holland een actieve inbreng gehad in de bestuurlijke samenwerking in de Metropoolregio Amsterdam. Die actieve rol zal ook in de vernieuwde samenwerkingsafspraken bestendigd worden.

1.2.2 Interbestuurlijk toezicht uitoefenen

Toelichting

De provincie draagt met het interbestuurlijk toezicht bij aan het juist uitvoeren van wettelijke taken door gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen. De provincie levert hiermee een bijdrage aan de kwaliteit van het openbaar bestuur. Met het systematische toezicht op de risicodomeinen: Financiën, Omgevingsrecht, Archief- en Informatiebeheer en Huisvesting verblijfsgerechtigde asielzoekers, bevordert de provincie het streven naar een gezonde en veilige leefomgeving voor mens en natuur. De daarvoor noodzakelijke randvoorwaarden zijn: goed informatie- en financieel beheer.

De wijze waarop Gedeputeerde Staten toezicht houden, is neergelegd in de beleidsnota IBT 2018-2021 (met uitzondering van het financieel toezicht op de waterschappen). In 2021 is een opvolgende IBT beleidsnota opgesteld voor de periode 2022-2025.

Binnen het domein Financiën worden jaarlijks aan de hand van de vastgestelde toezichtregimes de financiële posities van de gemeenten tegen het licht gehouden. Preventief toezicht, waarbij sprake is van verscherping van het toezicht, is daarbij uitzondering. Vanuit het generieke interbestuurlijke toezicht worden naast het systematische onderzoek ook thema-onderzoeken en praktijktoetsen uitgevoerd.

In 2021 hebben GS uitvoering gegeven aan een risicoanalyse op het gebied van de nieuwe Omgevingswet. Dit onderzoek is uitgevoerd in het kader van het project datagedreven werken. In 2022 zal dit verder worden uitgewerkt.

De jaarlijkse oordelen over de taakuitvoering van de gemeenten worden gepubliceerd.

Effectindicator 1.2.2

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Streefwaarde
Aantal gemeenten onder preventief financieel toezicht (BBV-indicator)	2	0	0	0	0	0	n.v.t.

Toelichting indicator

BBV indicator: Als provincie voeren we toezichtstaken uit op de gemeenten. We hebben geen directe invloed op de (ontwikkeling van de) financiële positie van gemeenten. Om deze reden is er ook geen streefwaarde voor de indicator opgenomen.

Bron: https://www.waarstaatjeprovincie.nl/Paginas/BBV/Gemeenten-financieel-toezicht.aspx

1.2.3 Rijkstaken commissaris van de Koning uitvoeren

Toelichting

Over de uitvoering van zijn rijkstaken is de commissaris van de Koning verantwoording verschuldigd aan de minister van BZK. De commissaris van de Koning heeft een adviserende rol bij de benoeming en herbenoeming van burgemeesters. Daarnaast voert hij op gezette tijden gesprekken met de burgemeesters in de provincie tijdens hun benoemingsperiode. Voor de advisering over Koninklijke onderscheidingen wordt gewerkt met LINT, een digitaal systeem, waar gemeenten, provincies en Rijk gezamenlijk gebruik van maken. In geval van een bestuurlijke integriteitskwestie kan de commissaris van de Koning adviseren en bemiddelen en daarbij besluiten tot een zelfstandig integriteitsonderzoek. De commissaris beoogt om gedurende zijn ambtsperiode (1 januari 2019 – 1 januari 2025) iedere gemeente in Noord-Holland ten minste eenmaal te bezoeken. Voorts wordt door de commissaris van de Koning met alle dijkgraven in Noord-Holland reguliere gesprekken gehouden. Ten slotte vervult de commissaris van de Koning ook een adviserende rol voor de Dienst Koninklijk Huis bij het toekennen van de predicaten Koninklijk en hofleverancier en Koninklijke erepenningen.

Prestatie-indicator 1.2.3

	Gerealiseerd (2019-2020)	Verwacht in 2021	Verwacht in 2022	Streefwaarde (2025)
Afgelegde ambtsbezoeken aan gemeenten in de huidige ambtsperiode (cumulatief)	15	29	35	47

Toelichting

Aantal gemeenten waaraan de commissaris van de Koning in zijn huidige ambtsperiode (1 januari 2019 – 1 januari 2025) per einde van het jaar een bezoek heeft gebracht.

Het streven is om in de ambtsperiode aan alle gemeenten een ambtsbezoek af te leggen.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 1.2 Organiseren van openbaar bestuur in de provincie

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
1.2.1	Kwaliteit van optimaal bestuur optimaliseren	2.369	1.954	1.874	1.874	1.874	1.874
1.2.2	Interbestuurlijk toezicht uitoefenen	1.040	1.547	1.547	1.547	1.547	1.547
1.2.3	Rijkstaken commissaris van de Koning uitvoeren	684	1.054	1.054	1.054	1.054	1.054
	Totaal lasten	4.092	4.555	4.475	4.475	4.475	4.475
	Totaal baten	-39	-43	-43	-43	-43	-43
	Saldo van baten en lasten	4.052	4.512	4.432	4.432	4.432	4.432
	Stortingen						
	Onttrekkingen						
	Resultaat	**4.052**	**4.512**	**4.432**	**4.432**	**4.432**	**4.432**

1.3 Verzekeren van veiligheid

Onze rol

De commissaris van de Koning is op basis van zijn ambtsinstructie belast met het toezicht op en het bevorderen van de bestuurlijke samenwerking in crisisbeheersing en veiligheidszorg.

Ten aanzien van de aanpak van ondermijning en het stimuleren van weerbaarheid openbaar bestuur vervult de provincie vooral een rol als verbinder en facilitator.

Samenwerkingspartners

Omdat in de veiligheidszorg de bestuurlijke samenwerking centraal staat, wordt op dit domein samengewerkt met de Noord-Hollandse gemeenten en met de veiligheidsregio's. Bij de gemeenten wordt in het bijzonder samengewerkt met de burgemeesters. Deze hebben in de gemeenten de zorg voor openbare orde, veiligheid en integriteit. Voor het tegengaan van ondermijning wordt ook met de drie Regionale informatie- en expertisecentra in Noord-Holland (het RIEC Noord-Holland, het RIEC Amsterdam-Amstelland en het RIEC Midden-Nederland), het Openbaar Ministerie en het Rijk (Ministeries van J&V en BZK) samengewerkt.

1.3.1 Toezien op tunnelveiligheid en adviseren bij crises

Toelichting

Tunnelveiligheid
Om het toezicht op de tunnelveiligheid onafhankelijk van het reguliere beheer van provinciale tunnels te organiseren is de functie van de wettelijk voorgeschreven tunnelveiligheidsbeambte ondergebracht bij het Kabinet van de commissaris van de Koning. Aan het toezicht op de tunnelveiligheid wordt onder andere invulling gegeven via jaarlijkse onderzoeken die worden uitgevoerd door externe deskundigen. Het betreft de Waterwolftunnel en de Abdijtunnel.

Toezien op crises
De commissaris geeft invulling aan zijn toezichthoudende rol op de bestuurlijke samenwerking in crisisbeheersing en veiligheidszorg, door regelmatig netwerkbijeenkomsten te organiseren over een actueel veiligheidsthema, waarbij alle organisaties en instellingen die bij dat thema zijn betrokken worden uitgenodigd. Daarnaast worden de vergaderingen van het algemeen bestuur van de veiligheidsregio's in Noord-Holland bijgewoond door een liaison van de commissaris van de Koning. De commissaris van de Koning kan in uitzonderlijke gevallen ten tijde van een crisis, op grond van de Wet veiligheidsregio's en de Gemeentewet een aanwijzing geven aan de burgemeesters en de voorzitters van de veiligheidsregio's. Tevens kan de commissaris van de Koning een aanwijzing geven aan het bestuur van een veiligheidsregio indien (op basis van bevindingen van de Inspectie Justitie en Veiligheid) de taakuitvoering tekortschiet. Ook kan de commissaris van de Koning op basis van de Provinciewet en de ambtsinstructie commissaris van de Koning een rol spelen bij het bevorderen van de bestuurlijke samenwerking door veiligheidsregio's met andere overheden.

1.3.2 Risicokaart beheren

Toelichting

Met de Risicokaart krijgen burgers een overzicht van risico's in hun omgeving die kunnen leiden tot rampen en ongevallen. Op grond van de Regeling provinciale Risicokaart maken en beheren de provincies de Risicokaart.

Omdat de uitvoering van deze wetgeving – naast de provincie – ligt bij gemeenten en omgevingsdiensten dient voor het actueel houden van de gegevens in de Risicokaart, met deze partijen nauw te worden samengewerkt. Hierbij is de Risicokaart afhankelijk van de input van deze organisaties.

De provincie draagt zorg voor het actueel houden van de risico's van overstromingen. Voor de productie en vormgeving van de Risicokaart wordt in IPO-verband samengewerkt met de andere provincies. Voor het technische beheer en de doorontwikkeling van de Risicokaart wordt een jaarlijkse bijdrage aan het IPO verstrekt.

1.3.3 Ondermijning tegengaan, weerbaarheid stimuleren

Toelichting

Zoals opgenomen in het coalitieakkoord blijft de provincie strijden tegen alle vormen van ondermijnende criminaliteit. Deze ambitie is in het voorjaar van 2020 vertaald in de Agenda Weerbaar NH. In deze agenda richten we ons op de preventieve kant van de aanpak van

ondermijning. We werken langs drie lijnen aan een vergroting van de weerbaarheid binnen de geografische grenzen van Noord-Holland. Allereerst is er de weerbaarheid van de provinciale organisatie zelf. Deze lijn ziet toe op brede bewustwording van potentiële kwetsbaarheden, inherent aan het provinciale werk. Daarnaast voorziet de agenda in een lijn die toeziet op de vertaling van het ondermijningsvraagstuk naar verschillende provinciale opgaven. Ten derde ondersteunen we gemeenten in het verder inzichtelijk krijgen van de eigen weerbaarheid.

In 2022 zal de laatste tranch van de uitvoering van de Quickscan Gemeentelijke Weerbaarheid plaatsvinden in de regio RIEC Noord-Holland. Dit traject is in het voorjaar van 2021 van start gegaan. In 2022 zal er ook verder worden doorgewerkt op het actieplan dat naar aanleiding van het interne weerbaarheidsbeeld tot stand is gekomen.
Verder zal conform de Agenda Weerbaar Noord-Holland blijvend worden ingezet om zowel de eigen als de lokale informatiepositie in de aanpak van ondermijnende criminaliteit te versterken.

Prestatieindicator 1.3.3

	Gerealiseerd t/m 2020	Doel 2021	Doel 2022	Doel 2023
Aantal gerealiseerde Quickscans Gemeentelijke Weerbaarheid (cumulatief)	3	15	21	32

Toelichting:

Aantal gemeenten (cumulatief) waarbij een quickscan gemeentelijke weerbaarheid is uitgevoerd.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 1.3 Verzekeren van veiligheid

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
1.3.1	Toezien op tunnelveiligheid en adviseren bij crises	92	177	177	177	177	177
1.3.2	Risicokaarten beheren	79	132	132	132	132	132
1.3.3	Ondermijning tegengaan, weerbaarheid stimuleren	179	450	150	150	0	0
	Totaal lasten	350	759	459	459	309	309
	Totaal baten	0	0	0	0	0	0
	Saldo van baten en lasten	350	759	459	459	309	309
	Stortingen						
	Onttrekkingen						
	Resultaat	**350**	**759**	**459**	**459**	**309**	**309**

1.4 Representeren van provinciaal bestuur

Rol

De inwoners van Noord-Holland moeten kunnen rekenen op een bestuur dat hen serieus neemt, een betrouwbaar bestuur, met een luisterend oor, en een besluitvaardig bestuur dat duidelijk is in

zijn gekozen koers. Daarvoor is het belangrijk dat zowel inwoners als partners weten wat de provincie doet en dat zij invloed kunnen uitoefenen op het beleid.

Samenwerkingspartners
In communicatie en belangenbehartiging werkt de provincie samen met partners. In onze communicatie staan de Noord-Hollanders centraal. Hen willen we zo goed mogelijk informeren en betrekken. Daar waar mogelijk doen we dat in samenwerking met partners, bijvoorbeeld in projecten. Ook laten wij in onze media partners en inwoners aan het woord. De belangenbehartiging in Den Haag, Brussel of in de Metropoolregio Amsterdam gebeurt samen met andere overheden, gemeenten, provincies, Rijk, waterschappen en het maatschappelijk middenveld. Zo brengen we onze gezamenlijke opgaven krachtiger onder de aandacht.

1.4.1 Bestuurshandelingen communiceren

Toelichting

De provincie wil haar zichtbaarheid vergroten, zodat bekendheid met en vertrouwen in het werk van de provincie toeneemt. Zo zijn de Noord-Hollanders goed geïnformeerd over wat we doen. Zij kunnen zo het beleid en de uitvoering daarvan beoordelen en beïnvloeden.

Wij hebben daartoe in 2020 een nieuwe communicatiestrategie opgesteld. De belangrijkste ontwikkeling die we deze coalitieperiode centraal zetten is verbinding. Samen aan de slag. Voortdurend in gesprek, zodat iedereen gehoord wordt en zijn inbreng kan leveren. Met deze communicatiestrategie groeien we door van een zendende provincie naar een provincie die in verbinding is. We vergroten de participatie van onze bewoners, verstevigen ons ambassadeurschap en monitoren actiever wat er speelt en vertalen dat naar concrete acties.

In deze coalitieperiode gaan we zowel online als offline continu in gesprek, bijvoorbeeld via sociale media, tijdens bijeenkomsten, op door de provincie gesponsorde evenementen en door bij scholen op bezoek te gaan. We vergroten de participatie van bewoners, bijvoorbeeld door middel van inwonerspanels, participatiecampagnes en (online) platforms. Onderdeel hiervan is de Provinciedeal Digitale Democratie met het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Met deze deal gaan we kennis en ervaring delen met andere overheden over digitale participatieplatformen. Ook gaat de provincie aan de slag met het digitale participatieplatform Open Stad. Een andere ambitie is om de communicatie beter te laten aansluiten op wat Noord-Hollanders bezighoudt. Daarvoor is de provincie inmiddels gestart met een newsroom. Op basis van data van onder meer sociale media, website, pers en het Servicepunt van de provincie wordt twee keer per week bepaald over welke onderwerpen communicatie nodig is. Redacteuren en filmmakers gaan hier dan meteen mee aan de slag. Ook wordt de communicatie meer geconcentreerd rond vijf thema's, waarvan uit onderzoek blijkt dat Noord-Hollanders die het belangrijkst vinden.

In 2022 wordt het intranet voor medewerkers van de provincie vernieuwd. Dit wordt ontwikkeld tot centrale werkplek die toegang biedt tot alle applicaties. En naar verwachting zullen er, na twee moeilijke jaren door corona, weer meer evenementen kunnen plaatsvinden. De provincie sponsort verschillende evenementen, waarbij we met onze sponsorbijdrage extra aandacht geven aan duurzaamheid, dierenwelzijn en diversiteit. In 2023 vindt Sail Den Helder plaats, een groot tall ship evenement dat eens per vijf jaar plaatsvindt. Om dit evenement mogelijk te maken is, net als bij eerdere edities, in deze begroting een extra sponsorbijdrage opgenomen.

1.4.2 Provinciale inzet leveren bij gemeenschappelijke opgaven op Europees, landelijk, regionaal en lokaal niveau

Toelichting

Samen krijg je meer voor elkaar dan alleen. Noord-Holland werkt daarom in Den Haag en Brussel samen met andere provincies en regio's, om door gezamenlijkheid meer invloed uit te oefenen op de beleidsontwikkeling en om van elkaar te leren en kennis uit te wisselen. De twaalf provincies werken in Brussel samen in het Huis van de Nederlandse provincies (HNP) waarbinnen Noord-Holland bovendien deel uitmaakt van de nauwe samenwerking in Randstadverband. Gedeputeerde Zaal vertegenwoordigt Noord-Holland zowel in het Randstad Bestuur als in het HNP Bestuur. Commissaris van de Koning Van Dijk is in zijn functie van Europa-adviseur van het IPO lid van het HNP Bestuur, dat hij ook voorzit. Daarnaast is gedeputeerde Zaal namens Noord-Holland lid van het Comité van de Regio's, dat de Europese Commissie, het Europees Parlement en de Europese Raad adviseert over Commissievoorstellen. Noord-Holland is lid van de Conference of Peripheral Maritime Regions of Europe (CPMR, het netwerk van Europese maritieme regio's) waarvan gedeputeerde Loggen president is. De grootte en deskundigheid van CPMR zorgt ervoor dat dit een invloedrijke partij is in Brussel. Inhoudelijk ligt de nadruk op maritieme onderwerpen, klimaat en energie, cohesiebeleid, transport en de positie van regio's in de Europese Unie. Gedeputeerde Pels is lid van de Marine Resources Group van de CPMR North Sea Commission die zich richt op samenwerking rond de Noordzee, in het bijzonder op het gebied van duurzaam gebruik en beheer van de zee.

Noord-Holland heeft een ambtelijk Europateam om relevante Europese ontwikkelingen tijdig te signaleren en om te lobbyen voor Noord-Hollandse belangen. Hiervoor zijn twee leden van het Europateam permanent in Brussel gevestigd. Daarnaast zijn er twee adviseurs Public Affairs die de schakel zijn tussen het provinciebestuur en de Tweede Kamer. Verder is de provincie lid van het Interprovinciaal Overleg (IPO), dat de belangen van de twaalf provincies behartigt bij het Rijk en in Europa.

Net als de vorige jaren zetten we de samenwerking in de Metropoolregio Amsterdam en in Noord-Holland Noord door. Binnen het MRA-verband is de provincie betrokken bij de uitvoering van de MRA agenda 2020-2024. En op Noord-Holland Noord-niveau wordt samengewerkt in het Bestuurlijk Afstemmingsoverleg (BAO).

Ook met de bestuurlijke deelregio's in Noord-Holland wordt de samenwerking voortgezet. De regiomanagers zijn het eerste aanspreekpunt voor de Noord-Hollandse gemeenten en regionale partners en zij zorgen ervoor dat de contacten tussen de regio én de provincie op de inhoudelijke dossiers goed worden gelegd. Zo worden er in 2022 naar verwachting vier ontmoetingen georganiseerd tussen GS en bestuurders uit de regio of van waterschappen. Ook wordt er verder gewerkt aan het verkennen en invullen van regionale samenwerkingsagenda's. Het uiteindelijke product, de vorm en de inhoud van een regionale samenwerkingsagenda, dan wel de onderlinge uitvoeringsafspraken, verschillen per regio en zijn een resultaat van een gezamenlijk proces. Naar verwachting worden er in 2022 twee nieuwe agenda's ter kennisname voorgelegd.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 1.4 Representeren van het provinciaal bestuur

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
1.4.1	Bestuurshandelingen communiceren	1.255	1.402	1.522	1.297	1.000	1.000
1.4.2	Provinciale inzet leveren bij gemeenschappelijke opgaven op Europees, landelijk, regionaal en lokaal niveau	3.974	3.802	2.980	2.372	2.372	2.372
	Totaal lasten	5.229	5.204	4.502	3.669	3.372	3.372
	Totaal baten	-19	-3	0	0	0	0
	Saldo van baten en lasten	5.210	5.201	4.502	3.669	3.372	3.372
	Stortingen						
1.4.2	Resv. Cofinanciering Europese projecten	0	0	1.000	1.000	0	0
	Onttrekkingen						
1.4.2	Resv. Cofinanciering Europese projecten	-1.153	-2.712	-1.006	-196	0	0
	Resultaat	**4.056**	**2.489**	**4.496**	**4.473**	**3.372**	**3.372**

Programma 2 Klimaat en Milieu

Doelenboom

2. Klimaat en milieu
2.1 Bijdragen aan de energietransitie
2.1.1 Opwekking van duurzame elektriciteit bevorderen
2.1.2 Bijdragen aan de warmtetransitie
2.1.3 Borgen van de energie infrastructuur en bijdragen aan de waterstoftransitie
2.1.4 Bijdragen aan de transitie naar een circulaire economie
2.2 Bevorderen gezonde leefomgeving
2.2.1 VTH taken uitvoeren en coördineren
2.2.2 Gezonde leefomgeving bevorderen
2.2.3 Kwaliteit bodem en ondergrond verbeteren

Maatschappelijk doel

Klimaat
We onderschrijven de doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs en werken mee aan de uitvoering van de Rijksambities, nu nog gesteld op 49% vermindering van de nationale broeikasgasuitstoot in 2030 ten opzichte van 1990, en we hebben de ambitie om in 2050 energieneutraal te zijn. Op 11 december 2020 zijn de EU-lidstaten akkoord gegaan met het verhogen van het EU broeikasgasemissie-reductiedoel voor 2030 naar ten minste 55% ten opzichte van 1990. Vooralsnog hebben GS deze verhoogde doelstelling nog niet overgenomen, in afwachting van een vertaling ervan naar de Nederlandse situatie door het kabinet.

Het Actieprogramma Klimaat loopt tot en met 2023 en is een vertaling van de klimaat-, duurzaamheid- en energietransitieambities uit het coalitieakkoord. In het Actieprogramma scherpen wij de klimaatmaatregelen aan die wij als provincie nemen. Met dit Actieprogramma houden we de regie over de invulling van de specifieke acties in en door de provincie. Aandachtspunt is het verdelen van de lusten en lasten, gelet op het maatschappelijk draagvlak en de financiële consequenties. Het Actieprogramma Klimaat sluit aan bij de vijf thema's uit het nationale Klimaatakkoord: duurzame elektriciteit, gebouwde omgeving, industrie, landbouw en landgebruik en mobiliteit.

Energietransitie
Een belangrijk onderdeel uit het Actieprogramma is de energie-infrastructuur, als randvoorwaarde voor een succesvolle energietransitie. Zowel warmte als elektriciteit, maar ook CO_2 en waterstof worden straks getransporteerd door de ondergrond. De Regionale Energiestrategieën (RES), die in 2020 in concept klaar zijn, krijgen de komende jaren concrete uitwerking. Waterstof is een belangrijk thema, daarmee kan met name de industrie een grote duurzaamheidsslag maken. De havens in het Noordzeekanaalgebied en Den Helder kunnen hier een belangrijke rol in spelen. Een andere grote opgave is de verduurzaming van de bestaande gebouwde omgeving. Als woningen vanaf 2030 – of zoveel eerder als mogelijk is – van het aardgas af gaan, moeten verschillende alternatieven voor aardgas klaar zijn voor concrete toepassing. Het Noord-Hollandse Servicepunt Duurzame Energie gaat ook deze periode weer een belangrijke adviesrol vervullen naar gemeenten en hun partners.

We verduurzamen de Greenports door gebruik te maken van duurzame warmtebronnen en de benodigde CO_2 op alternatieve manieren aan te voeren. We zetten actief in op het tegengaan van bodemdaling – een andere grote veroorzaker van de uitstoot van broeikasgassen – met een innovatieprogramma Veen. Grondstoffen hergebruiken we zoveel mogelijk en de voedselvoorziening willen we verduurzamen. Op het gebied van mobiliteit werken wij aan het Regionaal Mobiliteitsplan, waarin veel duurzaamheidsambities samenkomen, zoals het stimuleren van tankstations voor biobrandstoffen

Samen met gemeenten, netbeheerders, havens en andere betrokkenen zoeken wij op al dit soort thema's de komende jaren naar oplossingen. Als provincie geven we daarbij het goede voorbeeld, dus ook de provinciale organisatie en haar vastgoed zijn uiterlijk in 2030 geheel klimaatneutraal, is de ambitie in het Actieprogramma.

De verduurzaming van de provincie is in toenemende mate een opgave die meerdere inhoudelijke portefeuilles doorsnijdt. Bestuurlijk is daarom sprake van coördinatie op dit thema door een vakgedeputeerde Klimaat en Energie. Financieel ligt de budgetverantwoordelijkheid bij elk van de portefeuillehouders en hun inhoudelijke programma's, terug te vinden in de verschillende hoofdstukken van de begroting onder bereikbaarheid, economie en andere onderwerpen die onder industrie vallen.

Circulaire economie
Door de stijgende bevolkingsgroei en de manier waarop in de huidige economie wordt geproduceerd, geconsumeerd en vervolgens vaak vernietigd, raken belangrijke en schaarse grondstoffen op. In een circulaire economie worden producten en grondstoffen steeds opnieuw gebruikt waardoor ze behouden blijven. Dit draagt bij aan het behoud van (schaarse) grondstoffen en een vermindering van de CO_2 uitstoot.

Doel is de transitie van de huidige lineaire economie naar een circulaire economie verder te versnellen door het ondersteunen en stimuleren van bedrijven bij het zetten van een stap richting circulair ondernemen. Daarbij stimuleert de provincie ook het bij elkaar brengen van bedrijven om grondstofketens circulair te maken. Naast het versnellen van de transitie wil de provincie de noodzakelijke systeemverandering op de lange termijn realiseren. Hiervoor ontwikkelt de provincie kennis die nodig is om de volgende stap in de transitie te kunnen zetten en spant de provincie zich in om belemmeringen voor ondernemers in hun circulaire ambities door wet- en regelgeving op te heffen. Door zelf zo circulair mogelijk in te kopen en aan te besteden, geeft de provincie ook het goede voorbeeld en prikkelt zij de markt om circulaire producten en diensten te ontwikkelen.

De ambitie is dat Noord-Holland in 2050 volledig over is naar een circulaire economie en dat er in 2030 een reductie van 50% in het gebruik van primaire grondstoffen is bereikt. De provincie sluit hiermee aan bij de ambities en doelen van het Rijk en de Europese Unie. Deze ambitie is vastgelegd in het Ontwikkelperspectief Circulaire Economie (2017) en in de Omgevingsvisie Noord-Holland 2050. In de Actieagenda circulaire economie 2021-2025 zijn de doelen en acties om deze doelen te bereiken uitgewerkt en vormt daarmee de routekaart van de provincie om de ambities te bereiken.

Milieu
De provincie Noord-Holland streeft ernaar om een gezondere fysieke leefomgeving te creëren voor haar inwoners. Wij richten ons op de aspecten van de leefomgeving die binnen ons huidige takenpakket vallen of daaraan raken en waarbij de grootste gezondheidswinst is te behalen. Dit doen we in samenwerking met onze partners: gemeenten, gezondheidsinstanties, bedrijven en inwoners. We richten ons in onze aanpak van een gezondere leefomgeving op de milieukwaliteiten bodem, (grond)water, lucht, omgevingsveiligheid, geluidbelasting, geur, stof en

(ontwikkelingen in) de ondergrond. We voldoen in elk geval aan de wettelijke normen. Waar mogelijk streven we actief naar het versneld behalen van WHO-advieswaarden. We werken gebiedsgericht, met speciale aandacht voor de milieugerelateerde gezondheidsrisico's die samenhangen met de verdichting van het stedelijk gebied, en die ook breder kijkt naar winst die te behalen valt op andere beleidsvelden.

De provincie Noord-Holland werkt al langer aan een goed woon- en leefklimaat. Bijvoorbeeld bij onze activiteiten op het vlak van bodem, infrastructuur, natuur en (drink)water. En bij onze inspanningen op het terrein van de luchtkwaliteit of het openbaar vervoer. Maar het behalen van gezondheidswinst is voorheen zelden een belangrijke drijfveer geweest of benoemd als primaire doelstelling. Door dit wel te doen en bestaande activiteiten en programma's op dit punt te actualiseren, ontstaan er mogelijkheden om een aanzienlijke gezondheidswinst te boeken in de provincie Noord-Holland. We monitoren daarvoor de milieukwaliteiten. Gebieden met een hoge milieudruk op één of meerdere milieukwaliteiten (zogenoemde 'hotspots') brengen we, samen met onze partners en de inwoners, in verschillende projecten gedetailleerder in kaart.

De provincie Noord-Holland is een veelzijdige provincie waar vele functies rondom wonen, werken, recreëren en vervoer samenkomen. Deze diversiteit en dynamiek biedt veel kansen en mogelijkheden voor de provincie en haar inwoners, maar legt ook een milieudruk op de leefomgeving. Bedrijvigheid in de provincie brengt economische groei en tegelijkertijd heeft het ook effect op de leefomgeving. Inwoners van Noord-Holland maken zich daar zorgen om en vragen om een actieve provincie. In sommige regio's, bijvoorbeeld in het IJmondgebied met het daar gelegen Tata Steel, staat de kwaliteit van de fysieke leefomgeving onder druk. Er zijn meer factoren die hierop een effect hebben. Naast uitstoot van Tata Steel en andere bedrijven zijn de uitstoot van de scheepvaart, het vliegverkeer en van auto's relevant. En hoewel onder andere de luchtkwaliteit de afgelopen jaren is verbeterd, is er ook de komende jaren en decennia nog veel milieu- en gezondheidswinst te behalen. Inwoners van Noord-Holland vragen daar terecht ook om. De provincie Noord-Holland maakt voor de gehele provincie een 'Programma Gezonde Leefomgeving' waarin de activiteiten samenkomen om een brede en grotere gezondheidswinst te behalen. Met het 'Programma Tata Steel 2020-2050 Samenwerken aan een gezondere en veilige IJmond' willen wij in de IJmond concrete gezondheidswinst gaan behalen.

De vergunningverlening, het toezicht en de handhaving, belangrijke instrumenten in de verbetering van de leefomgeving, worden grotendeels in mandaat uitgevoerd door de omgevingsdiensten. In de Nota uitvoering en handhaving staat onze visie voor de VTH-taken en hoe die kan bijdragen aan een betere uitvoering van de bevoegdheden en taken door de omgevingsdiensten. Zo kunnen deze taken beter bijdragen aan de beleidsdoelen van de provincie en gebiedsgericht worden ingezet, zoals in de IJmond. De omgevingsdiensten voeren deze taken uit binnen de kaders van de Vergunningverlening Toezicht en Handhaving (VTH)-strategieën en op basis van jaarlijkse uitvoeringsprogramma's. Met deze diensten hebben wij een eigenaars- en een opdrachtgever-opdrachtnemer relatie.

Wettelijk beleidskader

- Klimaatwet

Provinciaal beleidskader

- Omgevingsvisie
- Omgevingsverordening
- Verkenning ondergrondvisie
- Beleidsregel geurhinder
- Actieplan geluid

- Actieprogramma klimaat
- Bouwstenen voor een adaptieve UItvoeringsstrategie energie-infrastructuur 2020-2024
- PVA waterstof

Budgettabel 2022 (x € 1.000)

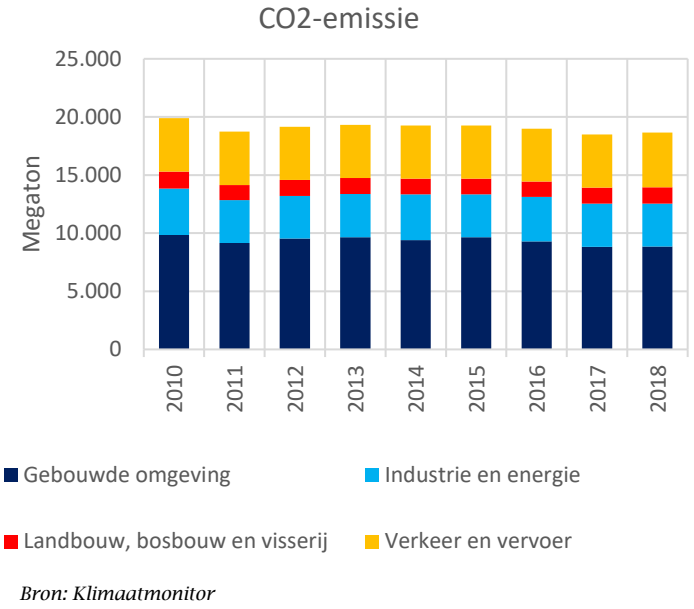
Beleidsdoel		Lasten	Baten	Saldo van baten en lasten	Onttrekking aan reserves	Stortingen	Saldo t.l.v. algemene middelen
2.1	Bijdragen aan de energietransitie	6.686	0	6.686	18.518	24.878	13.046
2.2	Bevorderen gezonde leefomgeving	40.864	1.610	39.254	8.588	3.619	34.285
	Totaal	**47.550**	**1.610**	**45.940**	**27.106**	**28.497**	**47.331**

Verbonden partijen

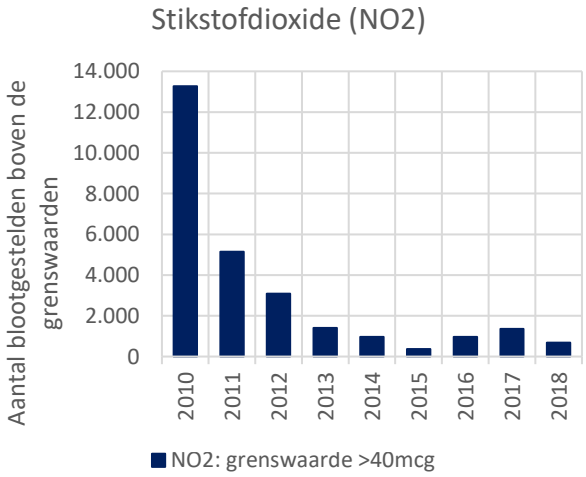
Programma	OD	Verbonden partij	Doel
2	2.2.2	Omgevingsdienst Flevoland Gooi- en Vechtstreek	Vergunningverlening en handhaving milieutaken.
2	2.2.2	Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied	Vergunningverlening en handhaving milieutaken.
2	2.2.2	Omgevingsdienst Noord-Holland Noord	Vergunningverlening en handhaving milieutaken.
2	2.2.2	Omgevingsdienst IJmond	Vergunningverlening en handhaving milieutaken.
2	2.2.2	Fonds Nazorg gesloten stortplaatsen Provincie Noord-Holland	Beheer fonds ten behoeve van de nazorg stortplaatsen.
2	2.1.1	Alliander N.V.	Energievoorziening
2	2.1.1	N.V. Afvalzorg Holding	Efficiënt gebruik stortplaatsen
2	2.1.1	SolaRoad B.V.	Verduurzaming van de energiesector

*Verdere informatie is te vinden in de paragraaf verbonden partijen

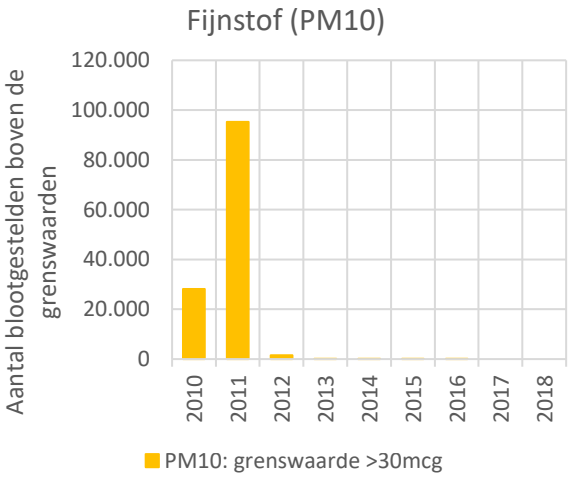
Effectindicatoren Programma Klimaat en Milieu

Bron: Klimaatmonitor

Bron: https://www.waarstaatjeprovincie.nl/Paginas/Milieu/Luchtkwaliteit.aspx

Bron: https://www.waarstaatjeprovincie.nl/Paginas/Milieu/Luchtkwaliteit.aspx

Toelichting

- CO2-emissie (BBV indicator): Geeft de CO2-emissie in Noord-Holland weer uitgedrukt in Megaton per jaar. Deze gegevens zijn gebaseerd op de klimaatmonitor van Rijkswaterstaat. De CO2-uitstoot wordt berekend door de energiedragers (bijvoorbeeld kWh elektriciteit, m3 gas, liters benzine) te vermenigvuldigen met de emissiefactor van die energiefactor. Deze emissiefactoren variëren per jaar, afhankelijk van de brandstofmix van de elektriciteitsproductie, de hoeveelheid bijgemengde biobrandstof en de calorische waarde en koolstofinhoud van aardgas.
- Stikstofdioxide (NO2) en Fijnstof (PM10): Deze indicatoren geven het aantal inwoners in de provincie weer dat blootgesteld wordt aan concentraties stikstofdioxide en fijnstof boven de normwaarde. De Europese Unie heeft de normen (grenswaarden) voor stikstofdioxide (NO2) en fijnstof (PM10) vastgesteld. Het NSL rapporteert het aantal blootgestelden boven de grenswaarden op hele microgrammen. De feitelijke check ligt echter op concentraties hoger dan 40,5 microgram. Dit betekent dat er in de gegevens die worden

gebruikt voor deze indicator een lichte afwijking met betrekking tot het daadwerkelijke aantal gemeten blootgestelden boven de normwaarde kan optreden.

2.1 Bijdragen aan de energietransitie

Rol
De provincie heeft op het gebied van energietransitie verschillende rollen. Zoals de regierol. het laten zien van voorbeeldgedrag, een kennisrol, een faciliterende rol in de regio, een stimulerende rol richting bedrijven et cetera. Voor circulaire economie zijn in de actieagenda de rollen per actie benoemd. Dit zijn de rollen van opdrachtgever, (beleids)ontwikkelaar, partner en bemiddelaar.

Samenwerkingspartners
Het behalen van de landelijke doelstelling op het gebied van de energietransitie (nu nog gesteld op 49% vermindering van de nationale broeikasgasuitstoot in 2030, zoals omgeschreven bij het maatschappelijk doel) is een gezamenlijke opgave van alle partners. Overheden, bedrijfsleven, kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties en inwoners, maken allemaal onderdeel uit van de transitie en dragen bij aan het behalen van de doelstelling.

Ook de transitie naar een circulaire economie kan alleen samen met anderen worden bereikt. Het aantal samenwerkingspartners is daarmee groot en bestaat onder meer uit ondernemersverenigingen en brancheorganisaties, de provinciale MKB-innovatieprogramma's, medeoverheden (Rijk, provincies, IPO, gemeenten, Metropool regio Amsterdam), kennisinstellingen, omgevingsdiensten, afvalinzamelaars en -verwerkers, de Noord-Hollandse bouwambassadeur, Servicepunt Duurzame Energie Noord-Holland, woningcorporaties en stichting C-creators.

Prioriteiten

<u>Opwekking van duurzame elektriciteit bevorderen</u>

- Regionale Energie Strategieën (RES'en): met passende ondersteuningsstructuur gemeenten helpen met het uitwerken van de zoekgebieden uit de RES 1.0 tot projectlocaties en borgen in omgevingsbeleid.

<u>Bijdragen aan de warmtetransitie</u>

- We hebben als doel de gemeenten te ondersteunen de warmtevoorziening tot 2030 van 260.000 woningen in Noord-Holland te verduurzamen.
- Stimuleren van energie besparing bedrijventerreinen
- Het SCAN-onderzoek MRA (Seismische Campagne Aardwarmte Nederland van EBN) als basis voor de mogelijkheden voor geothermie (aardwarmte) afronden. Uitvoeren acties uit de routekaart aardwarmte MRA.

<u>Borgen van de energie infrastructuur en bijdragen aan de waterstoftransitie</u>

- We voeren de Adaptieve Uitvoeringsstrategie Energie-infrastructuur uit.
- Waterstof: we verkennen de mogelijkheden voor ontwikkeling van de waterstofmarkt in Noord-Holland.

Omgevingsfactoren

- De aard van de energietransitie vraagt om een flexibele wendbare houding om voortdurend rekening te kunnen houden met, en in te kunnen spelen op, de veelheid van omgevingsfactoren die relevant zijn voor de transitie.

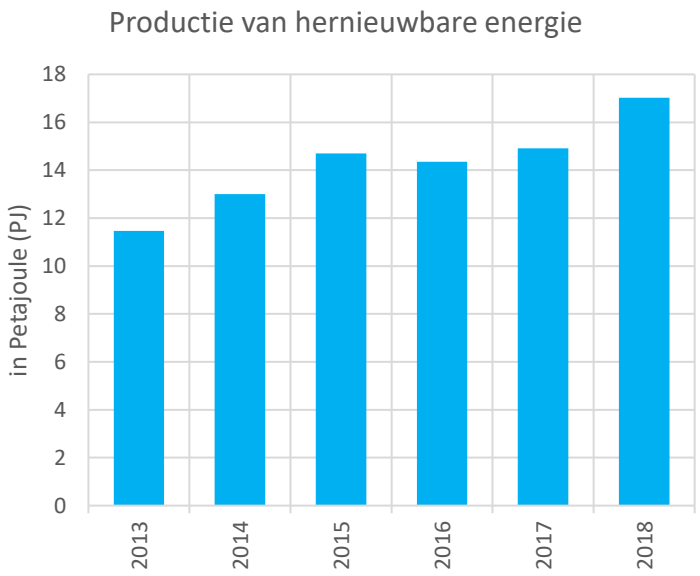
- De belangrijkste omgevingsfactoren van invloed op de uitvoering van de Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025 zijn de economische situatie van de Noord-Hollands bedrijven, omdat dit van invloed is op de mate waarin bedrijven zich kunnen en willen richten op een omschakeling naar of uitbreiding van circulair werken en produceren.

2.1.1 Opwekking van duurzame elektriciteit bevorderen

Toelichting

De Regionale Energiestrategie (RES) 1.0. is in juni 2021 vastgesteld waardoor nu verschoven wordt naar de fase van uitvoering. Dit houdt in: het begeleiden van de gemeenten, waterschappen en de provincie bij het uitvoeren van de RES 1.0. Hiervoor wordt een uitvoeringsprogramma ontwikkeld dat vanaf 1/1/2022 van start gaat. Onderdelen zijn:, het concretiseren van de zoekgebieden tot projectgebieden, het ondersteunen van de gemeeentes met kennis en voorlichting via het Service Punt Duurzame Energie, het verder uitwerken van actieagenda Regionale Structuur Warmte en het voorbereiden van RES 2.0.

Effectindicator 2.1.1

Toelichting

BBV indicator: Deze indicator geeft de energieproductie in PJ (Petajoule) per jaar weer. De berekening op provincie-niveau wordt gedaan middels de 'top down-methode', waarbij de Nederlandse totalen (klimaatmonitor) verdeeld worden over de gemeenten op basis van een vastgestelde verdeelsleutel.

Bron: Klimaatmonitor

2.1.2 Bijdragen aan de warmtetransitie

Toelichting

In het klimaatakkoord is afgesproken dat de gebouwde omgeving in 2050 klimaatneutraal is. Gemeenten hebben hierbij de regie, maar die ontbreekt het meestal nog aan capaciteit, kennis en middelen om hiermee voortvarend aan de slag te gaan. De provincie stelt gemeenten het Servicepunt Duurzame Energie beschikbaar. Het Servicepunt Duurzame Energie faciliteert de

kennisontwikkeling van gemeenten, adviseert die en faciliteert de samenwerking tussen gemeenten bij de uitvoering van de energietransitie in de gebouwde omgeving. Eind 2021 zijn de gemeentelijke transitievisies warmte vastgesteld en er wordt nu verder gewerkt aan de wijkuitvoeringsplannen om helder te hebben welke wijken in 2030 van het aardgas af zijn. Vanwege de toenemende vraag naar ondersteuning door deze ontwikkelingen wordt de dienstverlening van het servicepunt uitgebreid, onder andere met een expertpool.

De provincie zet ook in op verdere ontwikkeling van de warmteviewer (voor het in kaart brengen van vraag en aanbod van warmte in de provincie Noord-Holland) en verspreiding van kennis op gebied van duurzame warmtebronnen zoals aquathermie en gebruik van restwarmte. Voor geothermie (aardwarmte) wordt samen opgetrokken met de provincie Flevoland en door gegaan met de uitvoering versnellingsplan Aardwarmte. Onderdelen van dat plan zijn onder andere garantiestelling voor de eerste proefboringen in de MRA, samenwerken met gemeenten en bedrijven in de uitvoering van de Routekaart Aardwarmte: voorlichting over aardwarmte, ondersteuning van beleidsvorming, bijvoorbeeld ten aanzien van verdeling van de warmte, en toetsingscriteria voor aardwarmtelocaties.

2.1.3 Borgen van de energie infrastructuur en bijdragen aan de waterstoftransitie

Toelichting

In 2022 geeft de provincie verdere uitvoering aan de Adaptieve Uitvoeringsstrategie Energie-infrastructuur door samen met de netbeheerders no regret-maatregelen in de energie-infrastructuur op te pakken en een ontwerp te maken voor het hybride regionale energiesysteem van de toekomst (de uitvoering van de infrastructuur ligt niet bij de provincie Noord-Holland). Met het ontwerp wordt de ruimtelijke impact van de toekomstige energie-infrastructuur in beeld gebracht en kunnen bijvoorbeeld ruimtelijke reserveringen worden gedaan.

Op het gebied van waterstof ligt de focus op kennisontwikkeling door onder andere bijdragen aan pilots/demo's, vraagaggregatie in mobiliteit et cetera, en met name het cofinancieren van ruimtelijke verkenningen voor regionale infrastructuur. Dit betreft bijvoorbeeld verkenningen naar fysieke locaties voor grootschalige electrolysers, naar mogelijke opslaglocaties, naar interne haveninfrastructuur, naar logische transport- en scheepvaartcorridors voor waterstoftankstations en -vulpunten, tracé-onderzoeken en haalbaarheidsonderzoeken naar blauwe en groene waterstof.

Algemene activiteiten energietransitie
Er wordt ook een aantal dingen ontwikkeld die ondersteunend zullen zijn aan alle drie de operationele doelen die bijdragen aan de energietransitie in de provincie als geheel. Omdat binnen het operationele doel energie-infrastructuur vraag, aanbod en opslag bij elkaar komen, plaatsen we de ontwikkeling en uitvoering van de data- & digitaliseringsstrategie Energietransitie onder dit operationele doel. Voor het realiseren van een duurzaam energiesysteem van de toekomst is data zeer belangrijk. Inzichten uit data ondersteunen niet alleen de afstemming van energievraag en -aanbod maar ook de benodigde ruimtelijke inpassing van de systeemveranderingen, zo valt verder te lezen in de provinciale datastrategie.

Naast onderhoud en beheer ligt er nadruk op het in beeld brengen datapositie, energiedata en -informatie open en transparant maken (actiepunten 3.1, 3.2 en 4.5 uit de datastrategie) denk aan open data register, algoritme register en dergelijke.

Dit is ook de plek waar overige zaken begroot worden die energietransitiebreed worden ingezet.

2.1.4 Bijdragen aan de transitie naar een circulaire economie

Toelichting

In 2022 wordt de Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025 uitgevoerd conform de hierin opgenomen planning. Dit betekent dat de doorlopende acties uit 2021 worden voortgezet en de acties die staan geprogrammeerd voor 2022 worden uitgevoerd. Zie voor het volledige overzicht pagina 39 van de Actieagenda - Provincie Noord-Holland (noord-holland.nl). Daarnaast wordt conform de agenda gewerkt aan de regionale aanpak met de gemeenten op basis van de dialoogtafels die zijn en worden georganiseerd en de uitvoering van de lobby- en de communicatiestrategie.

Via het benutten van de raakvlakken met andere provinciale opgaven zoals beschreven in de Actieagenda, samenwerking met medeoverheden en het stimuleren van circulariteit via de eigen bedrijfsvoering en aanbesteding wordt ook gewerkt aan het behalen van de gestelde strategische en operationele doelen in de Actieagenda.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 2.1 Bijdragen aan de energietransitie

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
2.1.1	Opwekking van duurzame elektriciteit bevorderen	3.551	6.400	2.555	1.615	1.255	1.255
2.1.2	Bijdragen aan de warmtetransitie	0	5.416	1.500	500	0	0
2.1.3	Borgen van de energie infrastructuur en bijdragen aan de waterstoftransitie	4.521	806	856	651	91	216
2.1.4	Bijdragen aan de transitie naar een circulaire economie	818	1.079	1.775	1.495	1.785	1.860
	Totaal lasten	8.890	13.701	6.686	4.261	3.131	3.331
	Totaal baten	-739	-186	0	0	0	0
	Saldo van baten en lasten	8.150	13.515	6.686	4.261	3.131	3.331
	Stortingen						
2.1.1	Resv. Duurzame elektriciteit	0	0	8.138	2.867	33	33
2.1.2	Resv. Warmtetransitie	0	0	12.423	3.267	33	33
2.1.3	Resv. Energietransitie	9.652	10.200	3.967	3.967	33	33
2.1.4	Resv. Circulaire Economie	100	1.591	350	350	0	0
	Onttrekkingen						
2.1.1	Resv. Duurzame elektriciteit	0	0	-940	0	0	0
2.1.2	Resv. Warmtetransitie	0	0	-1.500	-500	0	0
2.1.3	Resv. Energietransitie	-5.518	-11.394	-14.908	-275	-155	-280
2.1.4	Resv. Circulaire Economie	-330	-473	-1.170	-890	0	0
	Resultaat	**12.054**	**13.439**	**13.046**	**13.046**	**3.076**	**3.151**

2.2 Bevorderen gezonde leefomgeving

Onze rol
De provincie heeft wettelijke taken op het gebied van bodembeheer. Daarnaast is de provincie bevoegd gezag voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) van wetgeving in het fysieke domein (milieu, water en natuur). Op het gebied van luchtkwaliteit heeft de provincie een stimulerende en samenwerkende rol.

Op het terrein van geluid is de provincie verantwoordelijk voor het bewaken van de geluidbelasting van provinciale wegen, en van industrieterreinen van regionaal belang. Tevens is de provincie op basis van de Wet milieubeheer (en straks de Omgevingswet) bevoegd om stiltegebieden aan te wijzen en regels te stellen inzake het voorkomen of beperken van geluidhinder in stiltegebieden.

Op basis van de Wet milieubeheer heeft de provincie beperkt ruimte om eigen regels te stellen. Die regels stonden in de Provinciale Milieuverordening (PMV). Deze regels zijn inmiddels overgezet naar de eerste versie van de Omgevingsverordening. Dit betreft milieubeschermingsgebieden zoals stiltegebieden, grondwaterbeschermingsgebieden en aardkundige monumenten. Hier zijn regels voor industrieterreinen van provinciaal belang aan toegevoegd. Wanneer de Omgevingswet definitief ingaat, zullen de regels opgaan in de tweede versie van de Omgevingsverordening die is afgestemd op de systematiek van de Omgevingswet.

Bij de besluitvorming over plannen en projecten is het op basis van de Wet milieubeheer verplicht om een milieueffectrapport (MER) op te stellen. De MER heeft tot doel het milieubelang volwaardig mee te nemen in de afwegingen. De provincie is bevoegd gezag voor de vaststelling en goedkeuring van (provinciale) plannen en projecten waarvoor een MER moet worden opgesteld. De provincie kan ook in het kader van de vergunningverlening bevoegd gezag voor een MER zijn, bijvoorbeeld voor de vergunningen van Tata Steel.

Samenwerkingspartners
Per onderwerp variëren de samenwerkingspartners. De voornaamste partijen op milieugebied zijn het Rijk, gemeenten, waterschappen, omgevingsdiensten, gezondheidsinstanties en bedrijven.

2.2.1 VTH taken uitvoeren en coördineren

Toelichting

De VTH-taken voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) op het gebied van water, milieu, groen en bereikbaarheid worden door de vier Noord-Hollandse omgevingsdiensten namens de provincie uitgevoerd. Dit betreft onder andere het verlenen van vergunningen en ontheffingen voor industrie, flora en fauna, zwemwater en de controle op de naleving ervan. De omgevingsdiensten voeren soortgelijke taken uit namens gemeenten. Samen met deze gemeenten en andere zogenoemde ‘ketenpartners’ in Noord-Holland, zoals het Rijk, de waterschappen, de terreinbeheerders, het Openbaar Ministerie en de politie, werken wij op een netwerkende wijze samen om maatschappelijke doelen in het fysieke domein te realiseren.

De spanning tussen het vergroten van de leefbaarheid en het verder ontwikkelen van de economie is goed merkbaar bij de uitvoering van de VTH-taken. Om de veelheid van belangen, initiatieven en continue veranderingen het hoofd te bieden, is een duidelijke visie noodzakelijk op de veranderende inzet van het VTH-instrumentarium. De Nota uitvoering en handhaving die eind 2020 wordt vastgesteld, biedt deze visie en de strategische sturing op de uitvoeringstaken door de omgevingsdiensten (OD’s). Hierin staat hoe wij de OD’s willen inzetten om onze

beleidsdoelstellingen te bereiken. De doelen, prioriteiten en kwaliteitseisen voor de uitvoering van de VTH-taken liggen op het niveau van de omgevingsdiensten vast in de VTH-strategieën. Dit betekent dat de VTH-strategieën samen met de gemeenten en de omgevingsdiensten zijn opgesteld. De omgevingsdiensten voeren de VTH-strategieën uit. In uitvoeringsprogramma's leggen we vast welke activiteiten de omgevingsdiensten jaarlijks uitvoeren om een bijdrage te leveren aan het realiseren van de doelen, prioriteiten en kwaliteitseisen. Hierbij geven we elk jaar prioriteiten aan waar de omgevingsdiensten extra aandacht aan besteden bij de uitvoering. Na de uitspraak van de Raad van State over het Programma Aanpak Stikstof (PAS) heeft de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (OD NHN) meer aanvragen voor vergunningen en verzoeken om handhaving. De Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG) heeft structureel te maken met extra inzet op complexe dossiers zoals Harsco Metals en Tata Steel. Deze omgevingsdienst ziet een structurele toename van het aantal juridische procedures en de vraag naar milieu-specialistisch advies. De extra middelen uit het coalitieakkoord voor het intensiveren van bestaande monitoring en handhaving op het gebied van natuur- en milieutaken en energiebesparing worden met de OD's uitgewerkt in concrete plannen. De uitkomsten van het onderzoek van de Randstedelijke Rekenkamer naar de uitvoering van VTH-taken bij Tata Steel en Harsco Metals zijn verwerkt in het Programma Tata Steel 2020 – 2050. De uitkomsten van het onderzoek van de commissie Van Aartsen naar het functioneren van het VTH-stelsel in Nederland worden in samenspraak met het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, de omgevingsdiensten en de gemeenten opgepakt.

De consequenties van wijzigingen in bevoegdheden en takenpakketten door de invoering van de Omgevingswet worden geïnventariseerd en hierover worden afspraken gemaakt met de omgevingsdiensten en gemeenten.

2.2.2 Gezonde leefomgeving bevorderen

Toelichting

De provincie vindt dat iedereen recht heeft op een gezonde leefomgeving. Dat wil zeggen: een omgeving waar de druk op de gezondheid zo laag mogelijk is en die uitnodigt tot een gezonde leefstijl. De provincie wil gezondheidswinst behalen door vanuit haar rol te sturen op het behouden en waar mogelijk verbeteren van een gezonde fysieke leefomgeving. Dit doen we in samenwerking met onze inwoners en partners: bedrijven, gemeenten, waterschappen, gezondheidsinstanties en onderzoeksinstellingen.

Het Programma Gezonde Leefomgeving, vastgesteld in 2020, is ontwikkeld om de opgaven op het gebied van de leefbaarheid aan te pakken. Met een vijftal sporen wordt onder andere ingezet op meer onderzoek naar de gezondheidseffecten van milieuhinder en naar het monitoren van de omgevingskwaliteit. Ook wordt geïnvesteerd in het optimaliseren van de toezicht en handhaving, om zo de milieukwaliteit en de veiligheid van de leefomgeving te verbeteren, met name bij de majeure risicobedrijven waarvoor de provincie bevoegd gezag is.

De provincie richt zich in haar aanpak op de milieukwaliteiten bodem, (grond)water, lucht, omgevingsveiligheid, geluid, geur, zeer zorgwekkende stoffen en (ontwikkelingen in) de ondergrond. De provincie voldoet in elk geval aan de wettelijke normen. Waar mogelijk wordt er actief gestreefd naar het versneld behalen van WHO-advieswaarden. De provincie werkt gebiedsgericht, met speciale aandacht voor de milieu gerelateerde gezondheidsrisico's die samenhangen met de verdichting van het stedelijk gebied. Er wordt ook breder gekeken naar de winst die te behalen is bij andere beleidsopgaven. Bijvoorbeeld bij activiteiten op het vlak van energie, economie, mobiliteit, natuur en (drink)water. Zo is in 2021 het Regionaal

Mobiliteitsprogramma (RMP) vastgesteld voor Noord-Holland en Flevoland, inclusief een menukaart Duurzame Mobiliteit. De focus ligt op klimaatdoelen, maar de menukaart toont ook de bijkomende effecten op de leefomgeving, bereikbaarheid, verkeersveiligheid en geluid.

In een aantal regio's, bijvoorbeeld in de IJmond, staat de gezonde fysieke leefomgeving onder druk. Van gebieden met een hoge milieudruk op één en of meerdere milieukwaliteiten ('hotspots') wordt de milieuhinder gedetailleerd in kaart gebracht in samenwerking met de inwoners en partners.

Met het 'Programma Tata Steel 2020-2050: samenwerken aan een gezondere en veilige IJmond' werkt de provincie samen met de IJmond gemeenten aan opgaven die bijdragen aan concrete gezondheidswinst.

Jaarlijks presenteert de provincie datarapporten over de luchtkwaliteit in drie gebieden: de IJmond, Westpoort en de Haarlemmermeer. In de Omgevingsvisie NH2050 is de ambitie geformuleerd om zo spoedig mogelijk aan de WHO advieswaarden voor luchtkwaliteit te voldoen. In 2020 is op alle meetlocaties voldaan aan de Europese wettelijke grenswaarden. De waarden voor fijnstof (PM10, PM2,5) dalen wel maar voldoen nog niet aan de WHO-advieswaarden. Met Hollandse Luchten brengt de provincie met burgermetingen op specifieke plekken in de provincie de luchtkwaliteit in kaart. In 2021 worden nieuwe meetgemeenschappen met inwoners toegevoegd aan het programma.

In de Omgevingswet is het thema Gezonde Leefomgeving benoemd als één van de prioriteiten. Het biedt de provincie en gemeenten perspectief om vanuit hun rollen als bevoegd gezag en ruimtelijk ordenaar bij te dragen aan de verbetering van een groene en gezonde fysieke leefomgeving. In het Actieplan Geluid voor de periode 2018-2022 heeft de provincie haar ambities vastgelegd met betrekking tot het terugdringen van de geluidbelasting door provinciale wegen. De provincie heeft speciale aandacht voor de problematiek van zeer zorgwekkende stoffen ZZS en voor de verbetering van de luchtkwaliteit in het kader van het Schone Lucht Akkoord (SLA). In 2021 is het Uitvoeringsprogramma voor het SLA van de provincie vastgesteld. Vanaf 2021 participeert de provincie in een nationaal onderzoeksprogramma in het kader van het SLA naar hoogblootgestelde gebieden. De regio IJmond wordt voorgedragen als één van de te onderzoeken gebieden.

Het provinciale geurbeleid is er opgericht om toe te werken naar een verwaarloosbare geurhinder in Noord-Holland. Er is geïnvesteerd in innovatieve technieken om een beter inzicht te krijgen in de aard en oorzaak van geur gerelateerde klachten. In de Westpoort is in 2019 een netwerk met elektronische neuzen ('eNoses') opgezet. In 2020 is het netwerk uitgebreid rondom Tata Steel. In 2021 is het netwerk van eNoses nog verder uitgebreid langs het Noordzeekanaal en Amsterdam-Rijnkanaal. Het netwerk ondersteunt het toezicht op het verbod op varend ontgassen.

2.2.3 Kwaliteit bodem en ondergrond verbeteren

Toelichting

De provincie richt zich op instandhouding en verbetering van de kwaliteit van bodem en ondergrond. De opgaven zijn:

- De grondwaterkwaliteit ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening beschermen.
- Verontreinigingen van bodem en grondwater saneren ter bescherming van mens en milieu en ter verhoging van de (gewenste) gebruiksmogelijkheden.
- De (toekomst)waarde van de ondergrond inclusief het aardkundig en archeologisch erfgoed beschermen.

- De energiewinning uit de bodem (bijvoorbeeld door geothermie, warmte-koudesystemen en warmtenetten) faciliteren.

Mijnbouwwet
Het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat is bevoegd gezag voor vergunningen onder de Mijnbouwwet. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om de winning van gas of aardwarmte (geothermie). Vanuit haar adviesrol rol kijkt de provincie naar de gevolgen van de winning voor onder andere het grondwater en de bovengrondse veiligheid.

Bodembeheer
Met de invoering van de Omgevingswet (Ow), naar verwachting per 1 juli 2022, en de opheffing van de Wet bodembescherming verandert de taakverdeling tussen provincie en gemeenten. Kern van de verandering is dat gemeenten primair verantwoordelijk worden voor de bodemkwaliteit in de bovengrond en de provincie voor het grondwater. Daarnaast blijft de provincie onder het overgangsrecht verantwoordelijk voor alle besluiten, die onder de Wet bodembescherming zijn genomen en projecten die zijn gestart. Over de financiering hiervan door het Rijk worden in de loop van 2021 afspraken gemaakt. De provincie heeft de gemeenten met het project warme overdracht ondersteund ter voorbereiding op de inwerkingtreding van de Ow en zal ook in 2022 nog ondersteuning bieden.
De belangrijkste taken van de provincie zijn het gebiedsgericht beheer van grondwaterverontreinigingen, het afmaken van de aanpak van spoedlocaties bodemsanering en van diffuse bodemverontreiniging (bijvoorbeeld lood), nazorg en beheer van restverontreinigingen na sanering en de aanpak van nieuwe stoffen zoals PFAS (PerFluor-Alkyl stoffen, zoals PFOS en PFOA). Zie deze interactieve kaart voor de stand van zaken van de aanpak van de spoedlocaties bodemverontreiniging in Noord-Holland

Voor PFAS vertegenwoordigt Noord-Holland zowel ambtelijk als bestuurlijk het IPO in overleggen met Rijk, VNG en UvW. Het doel is om te komen tot oplossingen voor korte- en langetermijnknelpunten, zowel op landelijk als op provinciaal niveau.

Stortplaatsen Wet milieubeheer
De provincie is verantwoordelijk voor de nazorg van stortplaatsen Wet milieubeheer.
Voor één stortplaats wordt een sluitingsprocedure afgerond middels een geslotenverklaring en een goedgekeurd nazorgplan. Op drie gesloten stortplaatsen wordt in opdracht van GS nazorg uitgevoerd.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 2.2 Bevorderen gezonde leefomgeving

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
2.2.1	VTH taken uitvoeren en coördineren	28.390	29.210	30.332	29.665	29.554	27.554
2.2.2	Gezonde leefomgeving bevorderen	4.364	5.695	4.666	4.546	1.126	1.126
2.2.3	Kwaliteit bodem en ondergrond verbeteren	5.198	7.680	5.866	4.496	2.938	2.243
	Totaal lasten	37.951	42.585	40.864	38.707	33.618	30.923
	Totaal baten	-2.215	-2.440	-1.610	-1.610	-1.610	-1.610
	Saldo van baten en lasten	35.736	40.145	39.254	37.097	32.008	29.313
	Stortingen						
2.2.2	Resv. Verduurzaming bestaande Woningvoorraad	100	0	0	0	0	0
2.2.2	Resv. Gezonde leefomgeving	4.561	3.300	3.300	3.300	1.000	0
2.2.3	Resv. Bodemsanering	5.722	319	319	319	319	319
	Onttrekkingen						
2.2.2	Resv. Verduurzaming bestaande Woningvoorraad	-650	-375	0	0	0	0
2.2.2	Resv. Gezonde leefomgeving	-794	-3.774	-3.400	-3.400	0	0
2.2.3	Resv. Bodemsanering	-4.163	-6.842	-5.188	-3.918	-2.360	-1.665
	Resultaat	**40.513**	**32.773**	**34.285**	**33.398**	**30.967**	**27.967**

Programma 3 Ruimte en Water

Doelenboom

3. Ruimte en Water
3.1 Ontwikkelen ruimtelijk beleid
3.1.1 Omgevingsvisie en omgevingswet uitdragen
3.1.2 Ruimtelijke kwaliteit borgen en stimuleren
3.2 Uitvoeren ruimtelijk beleid’
3.2.1 Bijdragen aan de optimalisering van OV- knooppunten en ketens
3.2.2 Beleid luchthavens uitvoeren
3.2.3 Visie Noordzeekanaalgebied en havencomplexen realiseren
3.2.4 Ruimtelijke structuur versterken
3.2.5 Grondbeleid uitvoeren t.b.v. provinciale doelen
3.3 Bijdragen aan betaalbaar en toekomstbestendig wonen
3.3.1 Afstemming en regionale programmering woningbouw
3.3.2 Bijdragen aan versnelling woningbouwproductie en binnenstedelijk bouwen
3.4 Beschermen tegen overstromingen en bijdragen aan klimaatadaptatie
3.4.1 Kaders stellen voor regionale keringen en investeren in ruimtelijke kwaliteit
3.4.2 Beoordelen versterkingsplannen primaire keringen en investeren in ruimtelijke kwaliteit
3.4.3 Bijdragen aan ontwikkelen en uitvoeren regionale opgaven klimaatadaptatie
3.5 Verbeteren kwaliteit water en benutten en beheren water
3.5.1 Schoon en voldoende grondwater bevorderen
3.5.2 Schoon en voldoende oppervlaktewater bevorderen
3.5.3 Waterrecreatie stimuleren

Maatschappelijk doel

De provincie zorgt samen met andere overheden voor een goede ruimtelijke inrichting van Noord-Holland. Diverse functies vragen in Noord-Holland om ruimte. De provincie bekijkt deze vragen in samenhang, maakt ruimtelijk beleid en coördineert bij vraagstukken die de gemeentegrenzen overstijgen.

De sturingsfilosofie van de provincie is gebaseerd op de Omgevingswet: lokaal wat kan en regionaal wat moet. Dit is vastgelegd in het Coalitieakkoord 2019-2023 ‘Duurzaam doorpakken!’. In de provinciale Omgevingsvisie NH2050 staat de langetermijnvisie van Provinciale Staten van Noord-Holland op de fysieke leefomgeving. De Omgevingsvisie NH2050 vormt het strategische langetermijnbeleid van de provincie Noord-Holland. De hoofdambitie van de Omgevingsvisie NH2050 is zorgen voor balans in Noord-Holland tussen economische groei en leefbaarheid. Een belangrijk aspect van de leefbaarheid is een goede kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Om deze te borgen hanteert de provincie basisrandvoorwaarden voor gezondheid, veiligheid en klimaatadaptatie. Daarnaast gelden generieke ontwikkelprincipes voor landschap, natuurinclusiviteit, clustering van activiteiten en samenhang tussen de bovengrond en de ondergrond.

Voor wat betreft de hoofdambities uit onze Omgevingsvisie is de provincie medeafhankelijk van de keuzes die het Rijk voor de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart in het algemeen, en de ontwikkeling van Schiphol in het bijzonder maakt. De sectorale luchtvaartwet- en regelgeving is daarbij kaderstellend (LIB, hoogtebeperkingen, radardekking).

De aanwezigheid en het gebruik van de luchthaven Schiphol heeft een grote ruimtelijke impact. De ruimtelijke consequenties van keuzes in de luchtvaart dienen daarom scherp in beeld te blijven en in een integrale afweging te worden betrokken

De hoofddoelen op het gebied van water zijn het beschermen tegen overstromingen en het duurzaam gebruik van water voor verschillende doeleinden. De beide hoofddoelen sluiten aan op de doelen van twee belangrijke Europese richtlijnen: de ROR (Richtlijn Overstromingsrisico's) en de KRW (Kaderrichtlijn Water).

Bij het beschermen tegen overstromingen staan drie elementen centraal:

1. primaire en regionale keringen die aan de wettelijke norm voldoen,
2. een robuuste ruimtelijke inrichting,
3. effectieve calamiteitenplannen.

Bij een duurzaam gebruik van het water gaat het om een zorgvuldig beheer van grond- en oppervlaktewater. Een goede waterkwaliteit en het voorkómen van verdroging en verzilting zijn hierbij belangrijke aandachtspunten.

Klimaatverandering en maatschappelijke opgaven als de energietransitie, biodiversiteit en woningbouwopgave maken aanpassing, versnelling of intensivering van het waterbeleid op een aantal aspecten nodig. Bij het versterken van primaire waterkeringen wordt ingezet op: adaptieve versterkingsoplossingen die daarmee tegen lagere kosten uitbreidbaar zijn bij een klimaatverandering, op het toevoegen van extra ruimtelijke kwaliteit aan de dijk en de directe omgeving van de dijk. Hiervoor worden de middelen ingezet uit de Reserve meekoppelkansen dijkversterkingen en kustontwikkeling.

De provincie werkt samen met gemeenten, veiligheidsregio's en waterschappen in het verkrijgen van meer inzicht in vitale en kwetsbare infrastructuur. Eigen netwerken (onder andere wegen en kanalen) worden beoordeeld op klimaatbestendigheid.

Wettelijk beleidskader

- Woningwet/Huisvestingswet
- Wet ruimtelijke ordening (incl. Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) en Besluit ruimtelijke ordening)
- Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
- Omgevingswet (in ontwikkeling)
- Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte
- Structuurvisie Mainport Amsterdam Schiphol Haarlemmermeer
- Wet luchtvaart
- Luchthavenverkeersbesluit (LVB) Schiphol
- Luchthaven Indelingsbesluit (LIB) Schiphol
- Wet regelgeving burgerluchtvaart en militaire luchthavens (RBML)
- Waterwet
- Waterschapswet
- Drinkwaterwet
- Wet hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden
- Europese Richtlijn Overstromingsrisico's
- Europese Kaderrichtlijn Water

Provinciaal beleidskader

- Omgevingsverordening Noord-Holland 2022
- Provinciale Woonvisie “Goed wonen in Noord-Holland”
- Programma OV-knooppunten (“Maak Plaats!”)
- Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijk Bouwen en Versnellen Woningbouw
- Provinciale Omgevingsvisie NH2050
- Visie Noordzeekanaalgebied 2040
- 5e Nota Grondbeleid
- Watervisie 2021 ‘Buiten de oevers’
- Water, bron van recreatie, Visie op de waterrecreatie 2030
- Provinciale beleidsnota Regionale Luchthavens
- Visie OV2020

Budgettabel 2022 (x € 1.000)

Beleidsdoel		Lasten	Baten	Saldo van baten en lasten	Onttrekking aan reserves	Stortingen	Saldo t.l.v. algemene middelen
3.1	Ontwikkelen ruimtelijk beleid	1.619	0	1.619	0	0	1.619
3.2	Uitvoeren ruimtelijk beleid	20.647	5.939	14.708	10.820	12.000	15.888
3.3	Bijdragen aan betaalbaar en toekomstbestendig wonen	5.435	0	5.435	4.742	1.200	1.893
3.4	Beschermen tegen overstromingen en bijdragen aan klimaatadaptatie	4.439	0	4.439	3.311	1.550	2.678
3.5	Verbeteren kwaliteit water en benutten en beheren water	3.153	1.500	1.653	1.393	1.562	1.822
	Totaal	**35.293**	**7.439**	**27.854**	**20.266**	**16.312**	**23.900**

Verbonden partijen

Programma	OD	Verbonden partij	Doel
3	3.1.2	Stichting bevordering kwaliteit leefomgeving Schipholregio	Verbeteren leefkwaliteit Schipholregio.
3	3.2.3	Stichting Projectbureau Masterplan Noordzeekanaalgebied	Versterken van de internationale concurrentiepositie van het gebied.
3	3.1.1	Zeestad Beheer B.V.	Stadsvernieuwing Den Helder
3	3.1.2	Zeestad C.V.	Stadsvernieuwing Den Helder
3	3.5.2	N.V. Provinciaal Waterleidingbedrijf Noord-Holland (PWN)	Drinkwatervoorziening en natuurbeheer

*Verdere informatie is te vinden in de paragraaf verbonden partijen

3.1 Ontwikkelen ruimtelijk beleid

Onze rol

We zijn verantwoordelijk voor het maken van integrale ruimtelijke afwegingen over ontwikkelingen in voornamelijk het landelijk gebied. We wegen mogelijkheden af om wel of niet te bouwen in het buitengebied via onze verordening, wij maken beleid, stellen kaders en stimuleren en regisseren via onze instrumenten zoals de provinciale Omgevingsvisie, de Omgevingsverordening, de Omgevingsregeling, regionale samenwerkingsagenda’s en integrale

programma's. Bij het vormgeven en behouden van de ruimtelijke kwaliteit in de provincie worden wij bijgestaan door het ontwerpteam, het Adviesteam Ruimtelijke Kwaliteit (ARK/intern), de Adviescommissie Ruimtelijke Ontwikkeling (ARO/extern) en de Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (PARK/extern).

Samenwerkingspartners
We werken samen met gemeenten aan het verhogen van de kwaliteit van de gemeentelijke plannen en met initiatiefnemers voor ruimtelijke ontwikkeling. Deze rol zal toenemen onder de nieuwe Omgevingswet, vanwege de in deze wet opgenomen zorgplicht omgevingskwaliteit en door de grote transities die het landschap grondig zullen veranderen. Hoe zorgt de provincie ervoor dat deze ontwikkelingen blijven passen in het veranderende landschap?

Prioriteiten
- Uitdragen van de Omgevingsvisie
- Het voorbereiden van de Omgevingsverordening NH2022 die gelijktijdig met de Omgevingswet op 1 januari 2022 in werking treedt
- Het stimuleren van de ruimtelijke kwaliteit.

3.1.1 Omgevingsvisie en omgevingswet uitdragen

Toelichting

Provinciale Staten (PS) hebben in 2018 een integraal strategisch langetermijnbeleid vastgesteld met de Omgevingsvisie NH2050. Elk van deze ambities is terug te vinden in de programma's in deze begroting. De belangrijkste acht onderwerpen waar PS ambities over hebben vastgesteld zijn: klimaatadaptatie (beleidsdoel 3.4); gezonde leefomgeving waaronder bodem, water, lucht, geluid, veiligheid (beleidsdoel 2.2); biodiversiteit (programma 5), economische transitie en energietransitie (beleidsdoel 2.1); mobiliteit (programma 4), verstedelijking en landschap (programma 3, 5 en 6).

De Omgevingsvisie wordt uitgedragen door advisering vanuit de vastgestelde visie aan GS, PS en de ambtelijke organisatie, en via het bepalen en uitwerken van activiteiten die bijdragen aan het behalen van door PS in de visie gestelde ambities en doelen.

De vertaling van de Omgevingsvisie in ons juridisch instrumentarium vindt plaats door middel van de Omgevingsverordening. In 2021 heeft de provincie de Omgevingsverordening NH2022 voorbereid. Deze omgevingsverordening treedt tegelijk in werking met de Omgevingswet. In de Omgevingsverordening NH2022 worden de provinciale regels omgezet naar de juiste juridische basis zodat de provincie voldoet aan de Omgevingswet op het moment van inwerkingtreding. Input van partners, waaronder gemeenten en waterschappen, is onderdeel van de totstandkoming geweest.

Extern borgt de provincie de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening in de omgevingsvisies, omgevingsplannen en waterschapsverordeningen van lagere overheden via de instrumenten die de Omgevingswet ons hiertoe ter beschikking stelt. Hiertoe zijn onze werkprocessen heringericht.

De Omgevingswet wordt ondersteund door een Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Het DSO wordt interbestuurlijk ontwikkeld in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). Wij zijn bij inwerkingtreding van de Omgevingswet aan het DSO gekoppeld en hebben onze werkprocessen hierop ingericht, zodat wij omgevingsbesluiten als de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening hiermee kunnen ontsluiten.

De Omgevingswet treedt later in werking dan 1 januari 2022, vooralsnog op 1 juli 2022. Tot dat moment blijft de Omgevingsverordening Noord-Holland 2020 derhalve van kracht. Deze is immers al in de geest van de Omgevingswet opgesteld. De Omgevingsverordening Noord-Holland 2022 ligt klaar om in werking te treden zodra de Omgevingswet van kracht wordt.

3.1.2 Ruimtelijke kwaliteit borgen en stimuleren

Toelichting

Noord-Holland heeft na brede consultatie belangrijke waarden en grote ambities geformuleerd in haar Omgevingsvisie. Provinciale Staten hebben daarbij een sturingsfilosofie omarmd volgens het adagium: 'lokaal wat kan, regionaal wat moet'. De opgave staat altijd centraal en bepaalt of en zo ja met wie en met welke instrumenten we opgaven proberen aan te pakken.

Gedeputeerde Staten beschikken over meerdere instrumenten om ruimtelijke kwaliteit bij nieuwe ontwikkelingen in het landschap te borgen, onder wie de Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (PARK) en de Adviescommissie Ruimtelijke Ontwikkeling (ARO).

De ARO adviseert op basis van een vraag van een initiatiefnemer (provincie, gemeente of waterschap) over de ruimtelijke kwaliteit van plannen die grote impact hebben op het landschap. Focus van het advies ligt dan ook niet op de ruimtelijke kwaliteit van de afzonderlijke plannen, maar vooral op hoe deze bijdragen aan de kwaliteit van het landschap. De ARO komt hiervoor gemiddeld negen keer per jaar bijeen en geeft tussen de 15 en 30 adviezen per jaar. Over de plannen die zijn besproken, de adviezen die hierover zijn uitgebracht en de trends die worden gesignaleerd, wordt ieder jaar een jaarverslag gemaakt in de vorm van een online magazine.

De Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (PARK) is een onafhankelijk expert op het gebied van ruimtelijke ordening die GS adviseert bij veranderingen en ontwikkelingen op regionaal niveau. Door zijn onafhankelijke positie heeft de PARK een belangrijke rol binnen het debat over de inrichting van de fysieke ruimte in Noord-Holland. De adviezen van de PARK zijn zoveel mogelijk integraal, gebiedsgericht, agenderend en innovatief. De huidige PARK is door GS aangesteld tot en met 31 december 2021.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 3.1 Ontwikkelen ruimtelijk beleid

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
3.1.1	Omgevingsvisie en omgevingswet uitdragen	2.454	2.119	1.091	1.091	1.091	1.091
3.1.2	Ruimtelijke kwaliteit borgen en stimuleren	1.386	433	528	528	453	453
	Totaal lasten	3.840	2.552	1.619	1.619	1.544	1.544
	Totaal baten	0	0	0	0	0	0
	Saldo van baten en lasten	3.840	2.552	1.619	1.619	1.544	1.544
	Stortingen						
	Onttrekkingen						
	Resultaat	**3.840**	**2.552**	**1.619**	**1.619**	**1.544**	**1.544**

3.2 Uitvoeren ruimtelijk beleid

Onze rol
De provincie maakt als regisseur samen met de partners in de regio afspraken over realisatie van de verstedelijkingsopgaven (in samenhang met bereikbaarheid) bij OV-knooppunten. Daarnaast vervult de provincie de expertrol, en brengt specifieke kennis in over de ontwikkelingen van knooppunten. De provincie overlegt met de rijksoverheid over de ontwikkeling van Schiphol c.q. het luchtvaartbeleid en we zijn bevoegd gezag voor de regionale luchthavens. Samen met de mede-overheden en het bedrijfsleven in het Noordzeekanaalgebied (NZKG) realiseert de provincie faciliteiten ten dienste van de regionale economie en ruimtelijke ontwikkeling in het NZKG. De provincie stimuleert ruimtelijke ontwikkelingen door financiële middelen beschikbaar te stellen voor subsidies en onderzoeken. Ten slotte oefent de provincie de rol van bevoegd gezag uit door regels te stellen en te adviseren over ruimtelijke plannen van gemeenten.

Samenwerkingspartners
Onze samenwerkingspartners zijn zeer divers van aard, en omvatten medeoverheden, private partijen, zoals Schiphol en Haven Amsterdam, vervoerders als NS en Connexxion, beheerder van het spoornetwerk ProRail en maatschappelijke organisaties actief op het gebied van wonen, onderwijs, zorg, natuur, recreatie en cultuur.

Prioriteiten
- De ontwikkeling van de bestemming van de Averijhaven tot Energiehaven.
- Actief pleiten voor een balans tussen duurzame connectiviteit (ontwikkeling van Schiphol) in balans met een gezonde woon- en leefomgeving (impact van luchtvaart op de Schipholregio).
- De ruimtelijke inpassing van regionale luchthavens.
- De ruimtelijke inpassing van energietransitie in Noord-Holland, waaronder het Noordzeekanaalgebied.
- Bij OV-knooppunten geeft de provincie prioriteit aan de knooppunten die bijdragen aan de doelen voor woningbouw en uit de Omgevingsvisie.
- Opstellen van een Omgevingsagenda Landsdeel Noordwest, met provincies Utrecht en Flevoland en het Rijk.

3.2.1 Bijdragen aan de optimalisering van OV-knooppunten en ketens

Toelichting

Voor het faciliteren van de verstedelijking en het duurzaam verbinden van woongebieden en werklocaties is een duurzaam en samenhangend OV-systeem nodig. Het functioneren van dit OV-systeem wordt mede bepaald door de kwaliteit van de knopen (OV-knooppunten en de ketens). In het coalitieakkoord 2019-2023 is hiervoor een OV-fonds van € 20 miljoen beschikbaar gesteld. In 2020 is een bestedingsplan opgesteld over de inzet van middelen voor de periode tot en met 2023 en zijn projecten opgenomen die zich de komende tijd naar verwachting aandienen. Tot en met 2022 is jaarlijks € 5 miljoen begroot en in 2023 € 3 miljoen. De verwachting is dat het fonds in 2022 volledig is toegezegd. Doel is cofinanciering van projecten die een bijdrage leveren aan de verbetering van de OV-bereikbaarheid, het optimaliseren van de ketenreis (deur-tot-deur reis), efficient ruimtegebruik door het clusteren van functies rondom OV-knooppunten en/of het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving in het (bus- of trein)stationsgebied. Dit bereiken we samen met partners en in afstemming met andere beleidstrajecten zoals onder andere Versnelling Woningbouw, Regionale afspraken werklocaties, Programma Fiets, Stedelijke Bereikbaarheid en het aanbesteden van busconcessies.

De provincie draagt in 2022 vanuit verschillende rollen bij, bij bovengenoemde doelen op het gebied van OV-knooppunten, Openbaar Vervoer en Ketenmobiliteit.

Kennis en onderzoek
De provincie werkt in 2022, al dan niet samen met partners, verder aan het (door)ontwikkelen van verschillende instrumenten ten behoeve van het programma OV-knooppunten, te vinden op het Kennisportaal OV-knooppunten. We geven hierbij uitvoering aan de datastrategie OV-knooppunten. In 2022 willen we de beschikbare data structureren in een dataplatform, in samenwerking met partners. Ook zullen we zoveel mogelijk interne en externe instrumenten en dashboards integreren in het Kennisportaal. De provincie doet daarnaast in 2022 verschillende onderzoeken zoals beschreven in de onderzoeksagenda van het programma. Ten slotte meet de provincie de voortgang van de programmadoelstellingen van OV-knooppunten in haar jaarlijkse Monitor OV-knooppunten.

In 2022 zal daarnaast uitvoering worden gegeven aan de onderzoeksagenda van het Regionaal OV Toekomstbeeld voor Noord-Holland en Flevoland (ROVT). Zoals nadere studies, uitwerkingen van varianten en het definiëren en uitwerken van maatregelen (conform onderzoeksagenda ROVT).

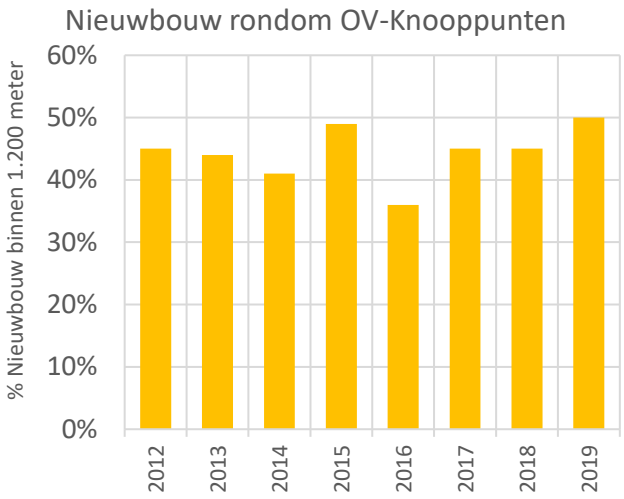
Na het vaststellen van de focus Smart Mobility zal ook een verkenning naar MaaS en deelmobiliteit worden opgesteld. Hierin zal aandacht zijn voor de groeiende markt in deelproducten en hoe deze een toevoeging kunnen zijn voor de ketenreis.

Coördinerende en verbindende rol (samenwerking)
De provincie zet in op de uitvoering van de regionale ontwikkelstrategieën van zes corridors: de Zaancorridor, de Kennemerlijn, de Schipholcorridor, de Hoornse Lijn (Zaandam-Hoorn), de Gooicorridor en de Helderse Lijn. Deze strategieën maken onderdeel uit van de overkoepelende Regionale Ontwikkelagenda die samen met NS en met de regio's in 2021 is opgesteld. Deze bevat maatregelen op het gebied van OV-bereikbaarheid, ketenmobiliteit en knooppuntontwikkeling. De Regionale Ontwikkelagenda zal in 2022 worden geëvalueerd en gemonitord. In 2022 zal ook een ontwikkelstrategie voor de Westfriese Lijn worden opgesteld.

Stimulerende rol
De provincie zal gemeenten ondersteunen met procesinstrumenten en kennis bij circa 26 knooppunten (OV-knooppunten (inclusief 4 buitenpoorten), P+R/mobiliteitshubs en busstations). Voor 4 van de 26 knooppunten verwacht de provincie een vraag om cofinanciering. Deze projecten zijn opgenomen als investeringsagenda in het Bestedingsplan OV-fonds, die jaarlijks wordt geëvalueerd en waar nodig geactualiseerd.

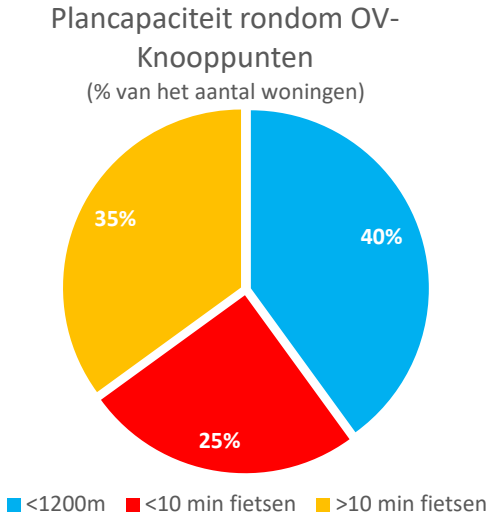
Veel van de bovengenoemde werkzaamheden hebben een samenhang met de begroting van mobiliteit, Zie ook 4.1.1.

Effectindicatoren 3.2.1

Toelichting
Woningbouw per jaar binnen 1.200 meter van OV-knooppunten, weergeven in % van totale nieuwbouw.

Bron: Provincie Noord-Holland

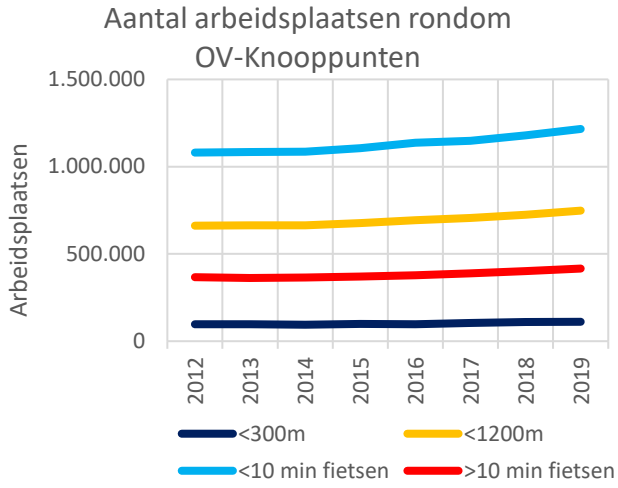

Toelichting:

Plancapaciteit woningbouw binnen 1.200 meter van OV-knooppunten, weergeven in aantallen woningen. Van de totale plancapaciteit (428.300 woningen) is 40% binnen 1.200 meter gepland en 65% binnen 10 minuten fietsen. Hierbij gelden de volgende disclaimers:

- Het programma heeft bijgedragen, maar er is meer van invloed op de ontwikkeling van OV-knooppunten;
- De cijfers zijn een gemiddelde voor heel Noord-Holland. Er zijn lokale en regionale verschillen.
- Het streven van 50% van de nieuwbouw binnen 1200 meter gaat over de destijds vastgestelde woningbehoefte van 240.000 woningen tot 2040 (Vraaggestuurd bouwen, Companen, 2012).

Bron: Provincie Noord-Holland

Toelichting:
Aantal arbeidsplaatsen rondom OV-knooppunten uitgedrukt per gehanteerd bereik zijnde 300m, 1200m en 10 minuten fietsen.
Bron: Provincie Noord-Holland

Voor meer gedetailleerde informatie over bovenstaande indicatoren verwijzen wij naar de monitor OV knooppunten 2018-2019

3.2.2 Beleid luchthavens uitvoeren

Toelichting

Het Rijk is het bevoegd gezag voor Schiphol en bepaalt hoe de luchtvaart (luchtvaartnota) en de luchthaven (luchthavenverkeersbesluit Schiphol) zich de komende jaren verder mogen ontwikkelen. Daarnaast loopt er een grootschalig programma om het Nederlandse luchtruim opnieuw in te richten. Hierin worden ook de start- en landingsroutes en -procedures rond Schiphol aangepast (luchtruimherziening).

Het belang van luchtvaart en Schiphol als onderdeel van de internationale connectiviteit van onze provincie en de MRA staat niet ter discussie. Maar naast de lusten vragen wij het Rijk bij de keuzes voor verdere ontwikkeling van de luchthaven en de inrichting van het luchtruim om meer aandacht te hebben voor de belasting op de omgeving, in de vorm van geluidshinder, CO_2-emissies en fijnstof.

Daarnaast schuurt de impact van luchtvaart soms met andere maatschappelijke opgaven in de Schipholregio (waaronder woningbouw). Een goede afstemming tussen de diverse publieke belangen en bestuurslagen is daarom belangrijk. Samen met decentrale overheden trekt de provincie daarbij op in de Bestuurlijke Regie Schiphol (Bestuurlijke Regie Schiphol - Provincie Noord-Holland).

Governance
De Omgevingsraad Schiphol (ORS) is geëvalueerd door de heer Van Geel, hij adviseert om de structuur volledig anders in te richten waarbij hij een onderscheid maakt tussen interbestuurlijke samenwerking tussen Rijk en BRS, maatschappelijke participatie en informatievoorziening. Het is niet duidelijk of de provincie ook aan deze toekomstige structuur financieel gaat bijdragen zoals nu in de ORS.

Wonen-Vliegen
De provincie houdt toezicht op de uitvoering van de regionale afspraken 'wonen en vliegen' en voert regie in de monitoring van de uitvoering van de informatievoorziening binnen de 20 Ke-contour. Daarnaast blijven wij actief met het Rijk in gesprek (IenW en BZK) over de knelpunten binnen het huidige stelsel en de mogelijkheden voor maatwerk binnen de huidige beperkingencontouren van Schiphol om de vitaliteit te kunnen borgen.

Leefbaarheid
De 2e tranche van de Stichting Leefomgeving Schiphol liep eind 2020 af, maar de uitvoering loopt nog enkele jaren door. Over de inzet van de resterende middelen zijn nieuwe afspraken gemaakt voor de interim-periode in aanloop naar het nieuwe Omgevingsfonds dat de minister wil gaan instellen.

Regionale luchtvaart
Naast de ontwikkeling van Schiphol is de provincie zelf bevoegd gezag voor regionale luchthavens in de provincie. Dit betekent dat de provincie besluit over de milieugebruiksruimte (geluid en externe veiligheid) en de ruimtelijke inpassing van deze vliegvelden. Verder verleent de provincie ontheffingen voor het starten vanaf en landen op terreinen die niet als luchthaven zijn aangewezen. Een deel van de provinciale luchtvaarttaken wordt in opdracht van de provincie uitgevoerd door de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied.

Met het Rijk is afgesproken om de Regeling Burgerluchthavens en Militaire Luchthavens (RBML) te evalueren. Daaraan gekoppeld wordt het provinciale regionale luchtvaartbeleid waar nodig geactualiseerd. Ook autonome nieuwe ontwikkelingen en de ambities uit het collegeprogramma en de Omgevingsvisie worden daarin meegewogen.

3.2.3 Visie Noordzeekanaalgebied en havencomplexen realiseren

Toelichting

De ambitie is om met het Noordzeekanaalgebied (NZKG) een zo groot mogelijke bijdrage te leveren aan het terugdringen van de CO_2-uitstoot en het versterken van de circulaire economie conform de afspraken van het klimaatakkoord, om zo de internationale concurrentiepositie van de Metropoolregio Amsterdam te versterken. Waarbij in samenhang met de Haven Den Helder de havencomplexen worden versterkt.

In de Visie Noordzeekanaalgebied 2040 zijn de regionale belangen voor dit gebied geformuleerd. In 2021 is het gebied aangewezen als NOVI-gebied, vanwege de complexe opgaven in het gebied. Bijvoorbeeld om ruimte te vinden voor klimaatadaptatie en energietransitie, voor duurzame economische groei en een leefbare regio. De doelstellingen worden gerealiseerd in een samenwerkingsverband van het Bestuursplatform Noordzeekanaalgebied (NZKG), met een ondersteunend projectbureau. De provincie draagt hier ook financieel en met personele capaciteit aan bij.

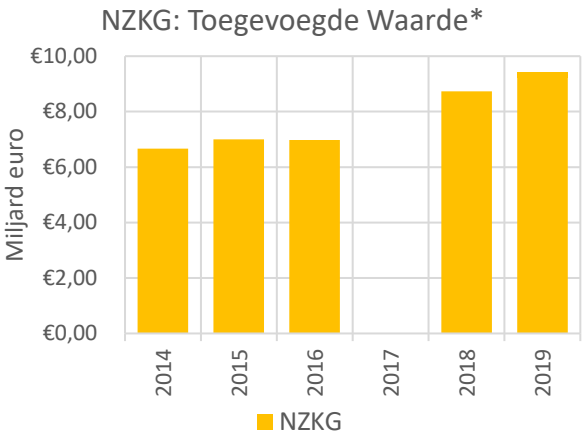
Om in te spelen op de bouw van de nieuwe windparken voor de Noord-Hollandse kust wordt het baggerdepot in de Averijhaven in IJmuiden getransformeerd in een energiehaven voor de offshore wind. In 2022 wordt de energiehaven opgeleverd.

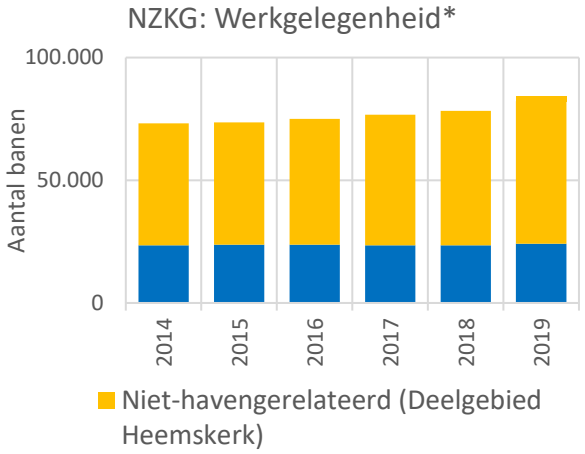
Voor wat betreft het havencomplex van Den Helder zal in 2022 besluitvorming plaatsvinden over de integrale ruimtelijke ontwikkelrichting voor de haven, stad, bereikbaarheid en energietransitie, ten behoeve van de versterking van de regionale economie. Koninklijke Marine, Defensie en Rijksvastgoedbedrijf, gemeente en provincie werken nauw samen om tot een Visie Maritiem

Cluster Kop van Noord-Holland/Den Helder 2050 te komen. De visie wordt in 2023 opgenomen in de omgevingsvisie van de gemeente Den Helder en vormt de basis voor een Omgevingsprogramma waarin gezamenlijke overheden - rijkspartijen, provincie, gemeente en waterschap - uitvoeringsafspraken maken.

Het Sluis Haven Informatie Punt (SHIP)
Het Sluis Haven Informatiepunt (SHIP) geeft informatie over de bouw van de nieuwe zeesluis, de toekomst van de regio, vestigingsmogelijkheden voor bedrijven, energietransitie, duurzaam en innovatief ondernemen en technische beroepen en opleidingen. Het is een gezamenlijk project van het Bestuursplatform NZKG, onder verantwoordelijkheid van de provincie Noord-Holland. De exploitatie is uitbesteed.

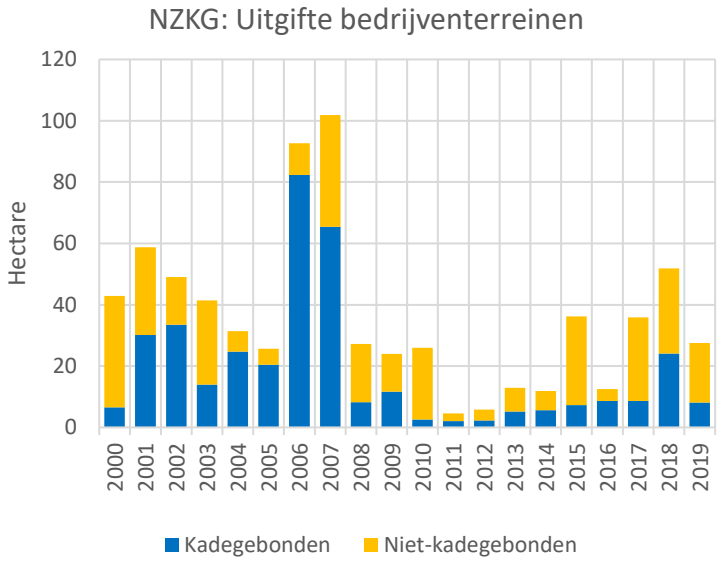
Effectindicatoren 3.2.3

Toelichting:
Toegevoegde waarde in Noordzeekanaalgebied (NZKG), weergeven miljarden euro's. *Deelgebied Heemskerk is in 2019 toegevoegd. In verband met een wijziging in methodiek is er geen data beschikbaar voor 2017.
Bron: https://www.noordzeekanaalgebied.nl/projecten/monitor-ruimte-intensivering/

Toelichting:
Deze indicator geeft het aantal banen weer in het NZKG gebied. Om de tijdreeks consistent te houden met voorgaande jaren zijn de nieuw toegevoegde bedrijventerreinen PolanenPark en Sloterdijk IV (De Heining) niet opgenomen in deze tijdreeks.
Bron: https://www.noordzeekanaalgebied.nl/

Bron: https://www.noordzeekanaalgebied.nl/projecten/monitor-ruimte-intensivering/

3.2.4 Ruimtelijke structuur versterken

Toelichting

De provincie waarborgt provinciale doelstellingen door in gesprek te gaan met gemeenten over hun ruimtelijke plannen en visies. De provincie doet dat in dialoog binnen heldere kaders, waaronder de Omgevingsvisie en provinciale Omgevingsverordening, en in een vroegtijdig stadium. De sturingsfilosofie uit de Omgevingsvisie en de Omgevingswet, die waarschijnlijk in de loop van 2022 in werking treedt, wordt met deze werkwijze nader ingevuld. Het doel is om de provinciale belangen en gemeentelijke belangen samen te brengen en waar nodig een afweging op bovenlokaal niveau te maken. De formele RO-procedure voor bestemmingsplannen (inclusief het instrumentarium als zienswijze en reactieve aanwijzing) is sluitstuk van deze werkwijze van ruimtelijke planvorming.

De provincie adviseert regio's over regionale visies, opgaven en afstemming en brengt de provinciale belangen hierbij in. Dit kan ook bovenregionaal of interprovinciaal zijn.

Voor provinciale projecten met een ruimtelijke impact stellen we adviezen op. We voeren daarnaast diverse onderzoeken en projecten uit ter versterking van de ruimtelijke structuur van Noord-Holland. De basis hiervan ligt in de Omgevingsvisie. Dit betreft onderzoeken en projecten op het gebied van ruimtelijke ontwikkelingen die niet al in andere operationele doelen zijn ondergebracht. Wat studies en onderzoeken betreft gaat het bijvoorbeeld om aanvullende verkenningen en strategieën van de ruimtelijke impact van energietransitie, samenwerkingsagenda's met gemeenten – zoals Haarlemmermeer en Den Helder – en samenwerkingsagenda voor regio's zoals De Kop van Noord-Holland, IJsselmeergebied en over het Metropolitaan landschap.

3.2.5 Grondbeleid uitvoeren t.b.v. provinciale doelen

Toelichting

Voor diverse beleidsdoelen – in het bijzonder Bereikbaarheid: provinciale infrastructuur in stand houden en ontwikkelen en Groen: beschermen en ontwikkelen van de groenstructuur – koopt, ruilt en verkoopt de provincie grond en vastgoed. Indien noodzakelijk wordt het onteigeningsinstrument toegepast. Deze activiteiten worden uitgevoerd binnen de kaders van de in 2018 vastgestelde 5e Nota Grondbeleid. De vier kernwaarden in deze nota zijn rechtmatigheid, transparantie, marktconformiteit en duurzaamheid. Binnen dit operationeel doel valt bovendien het duurzaam beheren, verhuren en verpachten van gronden in eigendom van de provincie die niet behoren tot de provinciale infrastructuur en niet in gebruik zijn voor de huisvesting van medewerkers en/of opslag van eigendommen. De ontwikkelingen rondom het grondbeleid en de boekwaarden van de gronden worden uitgebreider beschreven in de Paragraaf Grondbeleid van deze begroting en in de jaarrekening. De onderstaande KPI's geven inzicht in de bijdrage van grond aan het bereiken van provinciale doelen. Twee KPI's hebben betrekking op of worden gefinancierd door het programma Groen.

Prestatie-indicatoren 3.2.5

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2020	2021	2022	2023	2024	2025
Uitvoering pachtprogramma (klanttevredenheid pachters)	Cijfer 1-10	6,5	n.v.t.	7,2	n.v.t.	7,5	n.v.t.
Verkoop t.b.v. Groen (verkopen strategische gronden Groen, behaalde opbrengst)	Bedrag	€ 2 mln.	€ 1 mln.	€ 1 mln.	€ 1 mln.	€ 1 mln.	€ 1 mln.
Aankoop NNN	Hectare	74	125	125	125	400	400
MJOP-uitvoering (gerealiseerd onderhoud panden)	Aantal	4	7	4	pm	pm	pm

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 3.2 Uitvoeren ruimtelijk beleid

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
3.2.1	Bijdragen aan de optimalisering van OV-knooppunten en ketens	3.578	6.242	11.391	4.391	711	711
3.2.2	Beleid luchthavens uitvoeren	513	729	729	729	729	729
3.2.3	Visie Noordzeekanaalgebied en havencomplexen realiseren	1.399	5.402	462	257	257	257
3.2.4	Ruimtelijke structuur versterken	3.129	5.672	3.263	3.263	3.338	3.838
3.2.5	Grondbeleid uitvoeren t.b.v. provinciale doelen	3.386	13.335	5.302	5.307	5.239	5.148
	Totaal lasten	12.006	31.380	21.147	13.947	10.274	10.683
	Totaal baten	-8.598	-15.031	-5.939	-5.924	-5.924	-5.924
	Saldo van baten en lasten	3.407	16.349	15.208	8.023	4.350	4.759
	Stortingen						
3.2.1	Resv. OV-Knooppunten	8.398	5.000	5.000	5.000	0	0
3.2.3	Resv. Investeringsimpuls Duurzame Zeehavens	0	0	0	0	0	0
3.2.3	Resv. Kapitaallasten Investeringen Havencomplexen	0	0	0	0	0	0
3.2.3	Resv. Ontwikkeling Havencomplexen	250	522	0	0	0	0
3.2.4	Resv. Ruimtelijke Ontwikkeling	0	0	0	0	0	0
3.2.5	Resv. Waardevermindering grond Groen	5.455	6.697	7.000	7.000	7.000	41.000
	Onttrekkingen						
3.2.1	Resv. OV-Knooppunten	-3.039	-5.530	-10.680	-3.680	0	0
3.2.3	Resv. Investeringsimpuls Duurzame Zeehavens	0	-522	0	0	0	0
3.2.3	Resv. Kapitaallasten Investeringen Havencomplexen	-140	-140	-140	0	0	0
3.2.3	Resv. Ontwikkeling Havencomplexen	-1.019	-8.799	0	0	0	0

3.2.4	Resv. Ruimtelijke Ontwikkeling	-2.157	-2.842	0	0	0	0
3.2.5	Resv. Waardevermindering grond Groen	0	0	0	0	0	0
	Resultaat	**11.155**	**10.735**	**16.388**	**16.343**	**11.350**	**45.759**

3.3 Bijdragen aan betaalbaar en toekomstbestendig wonen

Rol
De provincie treedt op als regisseur van de woningmarkt en vervult een aanjagende rol in de woningbouwproductie. De provincie treedt daarnaast op als kennismakelaar en verbinder tussen partijen en draagt zorg voor actuele informatievoorziening over de woningbehoefte, plancapaciteit en woonzorggegevens in de provincie.

Samenwerkingspartners
De provincie heeft met de Noord-Hollandse gemeenten per regio uitgangspunten en acties afgesproken op het gebied van nieuwe woningbouw en bestaande bouw, waaronder betaalbaarheid, bouwen bij OV-knooppunten, duurzaamheid en voorzieningen. Deze afspraken staan in de woonakkoorden. In het zuidelijk deel van de provincie kiest de provincie op het beleidsterrein wonen een actieve rol in de samenwerking in de Metropoolregio Amsterdam. Verder werken we nauw samen met (koepel)organisaties als Bouwend Nederland, Neprom, Aedes, TNO alsook marktpartijen via bijvoorbeeld onze klankbordgroep marktpartijen en de versnellingstafel.

Prioriteiten
- Versnelling woningbouw
- Uitvoeren woonakkoorden

Omgevingsfactoren
Om de woningbouw te kunnen versnellen is het cruciaal dat het Rijk maatregelen neemt met betrekking tot stikstof, geluidscumulatie, mobiliteit en betaalbaarheid. Via de Woondeal Noord-Holland Noord, de Woondeal MRA, de Verstedelijkingsstrategie MRA en diverse andere Rijk-regio trajecten wordt ingezet op versteviging van de samenwerking tussen gemeenten, Rijk en provincie op deze onderwerpen. Hoe deze samenwerking op wonen/woningbouw gebied vorm krijgt is voor een belangrijk deel afhankelijk van het nieuwe kabinet en of er een Minister(ie) voor Wonen komt.

3.3.1 Afstemming en regionale programmering woningbouw

Toelichting

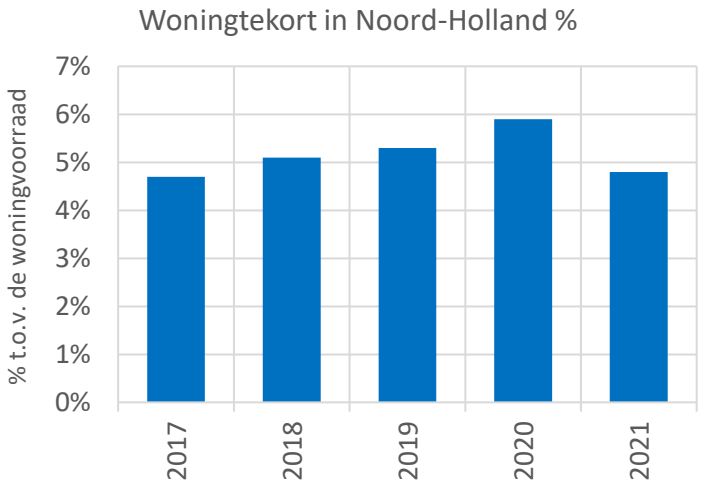
De provincie treedt op als regisseur van de woningmarkt. Dat doet de provincie door met gemeenten regionaal afspraken te maken over de woningmarkt en programmering in de woonakkoorden. Een woonakkoord bevat afspraken met de provincie over aantallen, opgaven en acties, over nieuwbouw en bestaande bouw voor de periode 2020-2025, met de mogelijkheid om tussentijds bij te stellen wanneer daar aanleiding voor is. In de Omgevingsverordening is regelgeving opgenomen over het maken van deze woningbouwafspraken. Deze omvatten ook regels voor bouwen in het landelijk gebied. Zoals afgesproken in de provinciale Woonagenda 2020 – 2025 geven de regio's in 2022 uitvoering aan de afgesloten woonakkoorden. In 2022 zullen enkele woonakkoorden geactualiseerd worden.

Op basis van een woonakkoord kunnen gemeenten subsidie aanvragen voor regionale projecten of onderzoeken. Voor de periode 2020-2025 is € 2,5 miljoen beschikbaar gesteld om projecten in het kader van de woonakkoorden te subsidiëren.

De incidentele uitgaven vanuit de reserve woonbeleid voor 2022 worden besteed aan subsidies voor de woonakkoorden en de uitvoering daarvan, en aan proceskosten die nodig zijn voor de woonakkoorden en uitvoering daarvan.

De provincie zorgt voor een actuele informatievoorziening met betrekking tot onder andere woningbehoefte, plancapaciteit en woonzorggegevens. Deze zijn via het dashboard te vinden.

Effectindicator 3.3.1

Toelichting

Het woningtekort is een indicator die de demografische druk op de woningmarkt weergeeft. Hierbij wordt gekeken wat de woningvraag is t.o.v. het aanbod. Tot 2020 liep het woningtekort op. Als gevolg van de Coronacrisis is de bevolkingsgroei gedaald. De verminderde bevolkingsgroei wordt veroorzaakt door een hogere sterfte en een sterk verminderd buitenlands migratiesaldo. De lagere bevolkingsgroei vertaalt zich in een lagere huishoudenstoename. Doordat het aantal gebouwde woningen groter was dan de huishoudensgroei is het woningtekort in 2020 gedaald. In Noord-Holland ligt het tekort begin 2021 op 4,8%. Om het tekort terug te brengen tot acceptabele proporties, het streven van het rijk is een tekort van maximaal 2%, zullen zo snel mogelijk meer woningen aan de voorraad moeten worden toegevoegd.

Bron: ABF Research

3.3.2 Bijdragen aan versnelling woningbouwproductie en binnenstedelijk bouwen

Toelichting

Voor het Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijk bouwen en versnellen woningbouw (Uvp versnellen woningbouw) is budget beschikbaar om gemeenten te helpen bij het versnellen van de woningbouwproductie. Dit budget wordt ook in 2022 ingezet voor cofinanciering van extra huur via de Uitvoeringsregeling subsidie versnelling woningbouw gemeenten Noord-Holland 2021 en via subsidie aan de Flexibele schil MRA. De flexibele schil MRA wordt met voorrang ingezet voor projecten met meer betaalbare/sociale woningen en voor de aanpak Bereikbare Steden, ofwel grootschalige binnenstedelijke ontwikkeling rondom OV-Knooppunten in de MRA, Alkmaar,

Heerhugowaard en Hoorn. Het budget voor de flexibele schil wordt tevens gebruikt voor inhuur voor de aanpak Wonen voor winkels.

Daarnaast is een knelpuntenbudget beschikbaar voor het wegnemen van financiële knelpunten. Op basis van aanvragen in 2021 en eerdere jaren wordt dit onder andere in 2022 ingezet. Verder denkt de provincie met gemeenten mee via de bouwambassadeur en kernteams versnelling (NHN en MRA). De bouwambassadeur is het eerste aanspreekpunt voor gemeenten en bouwende partijen die de woningbouw willen versnellen en daarbij hulp van de provincie kunnen gebruiken. De bouwambassadeur en secretaris worden uit het Uvp versnellen woningbouw betaald.

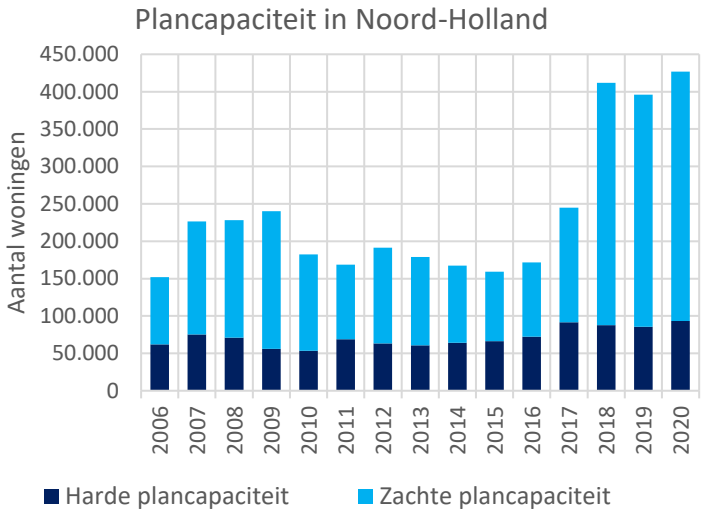
Aanvullend op het Uvp versnellen woningbouw werkt de provincie in 2021 in het Masterplan Wonen aanvullende acties en maatregelen uit om in de periode tot 2030 tot voldoende (betaalbare) woningbouw in Noord-Holland te komen. De inzet wordt via regionale werksessies afgestemd met de gemeenten van Noord-Holland. Eventuele maatregelen met financiële consequenties worden in 2022 vanuit de begroting van het Uvp versnellen woningbouw gedekt.

De provincie bekijkt de mogelijkheden voor begeleiding van expats bij het vinden van woonruimte buiten Amsterdam, zoals benoemd in actiepunt 6B van de Woonagenda 2020 - 2025.

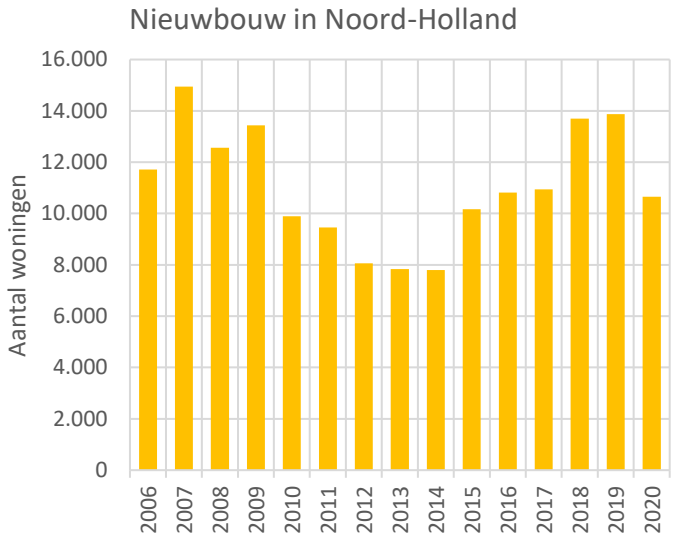
Vanuit haar rol als kennismakelaar faciliteert de provincie afstemming met marktpartijen en belangenorganisaties via:

- Versnellingstafel: een klein kernteam van wetenschap, gemeenten en marktpartijen.
- Klankbordgroep Marktpartijen: breder afstemmingsoverleg van bouwers, ontwikkelaars, corporaties en belangenorganisaties.
- Bouwtafel, georganiseerd door Bouwend Nederland (BNL).

Effectindicatoren 3.3.2

Toelichting:
De provincie inventariseert periodiek het aantal woningen dat gemeenten in bouwplannen hebben via de website www.plancapaciteit.nl. De grafiek toont het aantal harde plannen (locaties met een vastgesteld bestemmingsplan) en zachte plannen (locaties die in voorbereiding of potentieel zijn).
Bron: www.plancapaciteit.nl

De grafiek toont het aantal opgeleverde nieuwbouwwoningen per jaar in Noord-Holland.
Bron: CBS

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 3.3 Bijdragen aan betaalbaar en toekomstbestendig wonen

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
3.3.1	Afstemming en regionale programmering woningbouw	1.826	2.066	2.066	1.619	1.389	1.044
3.3.2	Bijdragen aan versnelling woningbouwproductie en binnenstedelijk bouwen	2.628	2.199	3.369	1.199	54	54
	Totaal lasten	4.454	4.265	5.435	2.818	1.443	1.098
	Totaal baten	0	0	0	0	0	0
	Saldo van baten en lasten	4.454	4.265	5.435	2.818	1.443	1.098
	Stortingen						
3.3.1	Resv. Woonbeleid	250	0	0	0	0	0
3.3.2	Resv. Woningbouw	1.200	1.200	1.200	1.200	1.200	0
	Onttrekkingen						
3.3.1	Resv. Woonbeleid	-975	-1.620	-1.427	-980	-750	-405
3.3.2	Resv. Woningbouw	-2.172	-2.145	-3.315	-1.145	0	0
	Resultaat	**2.757**	**1.700**	**1.893**	**1.893**	**1.893**	**693**

3.4 Beschermen tegen overstromingen en bijdragen aan klimaatadaptatie

Rol

De provincie is bevoegd gezag voor het goedkeuren van een Projectplan Waterwet, het bijbehorende milieueffectrapport en de omgevings- en natuurvergunning.
De provincie is bevoegd gezag voor het aanwijzen en normeren van regionale waterkeringen. De provincie houdt toezicht door middel van de jaarlijkse voortgangsrapportages over toetsing en verbetering van regionale waterkeringen door waterschappen.
De EU Richtlijn Overstromingsrisico's (EU-ROR) verplicht de provincie om data te beheren voor het maken van overstromingsscenario's. Dit doet de provincie samen met de waterbeheerders en het Rijk.

Samenwerkingspartners

Het Rijk, waterbeheerders, veiligheidsregio's en de andere provincies.

Prioriteiten

Zie voor prioriteiten de activiteiten die zijn geformuleerd onder 3.4.1, 3.4.2 en 3.4.3.

3.4.1 Kaders stellen voor regionale keringen en investeren in ruimtelijke kwaliteit

Toelichting

De provincie is bevoegd gezag voor het aanwijzen en normeren van regionale waterkeringen. De omgevingswaarden (de normen) en de verplichte jaarrapportages zijn opgenomen in de

Omgevingsverordening. De acties uit de Visie op de Regionale Waterkeringen 2016, die de provincies samen met de waterschappen en Rijkswaterstaat heeft opgesteld, zijn verder uitgewerkt in het Ontwikkelprogramma Regionale Keringen IV (ORK IV). Onderwerpen zijn onder andere de zorgtaak, actualisatie van de normeringen kennisontwikkeling ten aanzien van toetsing van dijken, kunstwerken en niet-waterkerende werken. De provincie participeert in het begeleidingsteam Visie van ORK IV.

De beheergebieden van de waterschappen overschrijden de provinciegrenzen. Om het toezicht per waterschap op eenzelfde manier invulling te geven, zijn er op het niveau West-Nederland afspraken gemaakt tussen drie provincies en acht waterschappen, vastgelegd in het Uitvoeringsbesluit regionale waterkeringen West-Nederland 2014. Ook in 2022 gaat het hierbij om afspraken over onder meer dijkverbeteringen, toetsregels en jaarrapportages. De provincie stuurt op actualiteit en ziet toe op de uitvoering van de afspraken.

In 2022 is er specifiek aandacht voor de volgende activiteiten:

- Het verder uitwerking geven van de verkenning zorgplicht regionale keringen en wat dat kan betekenen voor de manier van verantwoording van de waterschappen richting de provincie.
- Zorgen dat (potentiële) ruimtelijke ontwikkelingen een plek krijgen in het actueel houden van de normen van regionale keringen.
- Effect van mogelijke MHW-aanpassingen op de toetsing van de regionale keringen (specifiek rondom ARK-NZK-gebied).

3.4.2 Beoordelen versterkingsplannen primaire keringen en investeren in ruimtelijke kwaliteit

Toelichting

Coördinatie dijkversterkingsprocedures, goedkeuringsbesluiten dijkversterkingsplannen, opstellen programma's ruimtelijke kwaliteit

De provincie keurt op verzoek van waterkeringbeheerders een dijkversterkingsplan goed en verleent de bijbehorende natuur- en omgevingsvergunning. Op verzoek van de waterkeringbeheerders wordt het dijkversterkingsplan met de vergunningen gecoördineerd ter visie gelegd. Tegen het provinciaal goedkeuringsbesluit kan beroep worden ingesteld bij de Raad van State.

De provincie verwacht in 2021 dijkversterkingsplannen voor Durgerdam, Kunstwerken Hollands Noorderkwartier ter goedkeuring voorgelegd te krijgen. Mogelijk worden voor IJburg 2e fase en het Zeeburgereiland besluiten ter goedkeuring aan ons voorgelegd. Dit is afhankelijk van de voortgang van deze projecten.

In april 2020 heeft de Raad van State een uitspraak gedaan over de versterking van de Markermeerdijken tussen Hoorn en Durgerdam. In 2021 zijn veel werkzaamheden aan deze dijk uitgevoerd. GS hebben aan de dijkversterking een aantal kansen gekoppeld. Deze versterken de ruimtelijke kwaliteit en compenseren de aantasting van het monument of de natuur. Aan GS worden in 2021 nog een aantal aanvullende besluiten hierover gevraagd, waarna in 2022 de uitvoering van de dijkversterking, inclusief de meekoppelkansen verder kunnen worden gerealiseerd.

Voor de primaire waterkering tussen Den Oever en Den Helder (Balgzanddijk, Waddenzeedijk Wieringen, Amsteldiepdijk) en de polder Katwoude wordt gestart met het opstellen van ontwerpprojectplannen Waterwet.

Uitvoeringsprogramma's ruimtelijke kwaliteit
Bij het versterken van dijken wordt ingezet op het toevoegen van extra ruimtelijke kwaliteit én op het oppakken van ontwikkelkansen in de aangrenzende gebieden. Hiermee willen we de regionale economie stimuleren en uitvoering geven aan andere ambities en transities zoals biodiversiteit, extra recreatieve mogelijkheden, nieuwe vormen van energie en ontwikkeling van cultuurhistorie en landschap. Hiervoor is budget beschikbaar vanuit de Reserve meekoppelkansen bij dijkversterkingen en kustontwikkeling.

De provincie adviseert en ondersteunt in 2022 initiatiefnemers die projecten ontwikkelen in relatie tot dijkversterkingen. Met bijdragen en een subsidieregeling cofinancieren wij deze initiatieven. Lopende ruimtelijke kwaliteitsprogramma's zijn: de Afsluitdijk, het eiland Marken en de Markermeerdijken. In 2021 zijn we, via een uitvoeringsregeling subsidies, met 13 regionale partijen gestart met de uitvoering van het Ambitieprogramma Ruimtelijke Kwaliteit Kustzone Hoorn-Amsterdam (APRKK Hoorn-Amsterdam). Het gaat hierbij om recreatie-, natuur- en cultuurhistorische projecten. We verwachten dat minimaal 9 projecten van het APRKK in 2022 in uitvoering zijn genomen.

De provincie levert een inhoudelijke bijdrage aan de MIRT-verkenning voor het rijksproject Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW). Het Rijk wil hierbij samen met ons extra investeren in al de door ons aangereikte natuurprojecten. Deze projecten zijn belangrijk voor de ecologische kwaliteit van het Markermeer-IJmeer. Hiermee benutten wij de kans om werk met werk te maken.

Van het programma ruimtelijke kwaliteit dat is gekoppeld aan de versterking van de Afsluitdijk – het zogenoemde Uitvoeringsprogramma Afsluitdijk – wordt in 2022 verder uitvoering gegeven aan de aanleg van een nieuw fietspad langs de Waddenzee en de vismigratierivier. Daarnaast wordt de renovatie en uitbreiding van het Vlietermonument opgepakt.

In 2022 dragen we bij aan extra ruimtelijke kwaliteit. Dit zijn de meekoppelkansen: wandel- en fietspaden en dijkplaatsen Markermeerdijk, de Nieuwe Afsluitdijk, ecologische maatregelen Markermeer en proceskosten voor het ontwikkelen van meekoppelkansen.

Bijdragen aan Deltaprogramma
In opdracht van de Deltacommissaris dragen wij 2022 inhoudelijke bij aan het Deltaprogramma Kust en het Kennisprogramma Zeespiegelstijging (KPZSS). De provincie is lid van de Stuurgroep Deltaprogramma namens het Landelijk Overleg Kust (LOK). De provincie is voorzitter van het bestuurlijke LOK en de Landelijke Kennisgroep Kust (LKK). Daarnaast levert de provincie inbreng in het Deltaprogramma Waterveiligheid 2022 en in de landelijke Programmacommissie Waterkeren.

In 2022 levert de provincie een inhoudelijke bijdrage aan de uitvoering van projecten die onder de kustvisie IJsselmeerkust 2021 tot uitvoering komen. Wij dragen bij aan onder meer het MIRT-onderzoek Wieringerhoek (PAGW) van het Rijk en verkennen waar meervoudig ruimtegebruik tot de mogelijkheden behoort. We stellen in 2022 kustvisies op voor de andere kusten van het IJsselmeergebied, samen met betreffende gemeenten, inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties, met de inzet van Identiteit Kustplaatsen.

3.4.3 Bijdragen aan ontwikkelen en uitvoeren regionale opgaven klimaatadaptatie

Toelichting

Op 25 februari 2020 hebben Gedeputeerde Staten van Noord-Holland de notitie Klimaatadaptatie Noord-Holland, bouwstenen voor een provinciale aanpak 2020 vastgesteld. Hierin staan ook de verantwoordelijkheden en de thema's waarop de provincie haar eigen verantwoordelijkheid neemt en waarop ze de samenwerking zoekt met partners. Met de notitie geeft de provincie Noord-Holland uitwerking aan het bestuursakkoord Klimaatadaptatie dat in 2018 door alle koepels is ondertekend en geeft ze uitvoering aan de ambities voor klimaatadaptatie van de provinciale omgevingsvisie. Daarnaast worden in de notitie de extra financiële middelen voor klimaatadaptatie uit het coalitieakkoord gealloceerd. De notitie Klimaatadaptatie Noord-Holland vervangt niet de gestelde ambities in de Watervisie 2016-2021 (waterrobuust inrichten bevorderen), maar bouwt erop voort.

De provincie werkt intensief samen met andere partijen om de doelstelling te behalen en is grotendeels ook afhankelijk van deze andere partijen.

Met de notitie is vastgesteld dat de extra financiële middelen voor klimaatadaptatie uit het coalitieakkoord worden ingezet om regionale partijen te stimuleren en te faciliteren en om een eigen verantwoordelijkheid te nemen daar waar de provincie die heeft.

1. Stimuleren door middel van een subsidie Klimaatadaptatie van regionale overheden om klimaatadaptatie in de uitvoering mee te nemen (€ 3 miljoen in 2021-2023). Deze regeling is in de vorm van een tender.
2. Het vormgeven van eigen beleid en een bijdrage leveren aan verminderen kennisachterstand (€ 2 miljoen 2020-2023).

In 2022 worden de ambities uit de notitie Klimaatadaptatie Noord-Holland voortgezet. De volgende activiteiten zijn voorzien:

- Aanvullen en inbrengen van kennis en expertise zeespiegelstijging en waterbeschikbaarheid in lopende gebiedsprogramma's.
- Kennis ontsluiten via kaarten en data in kaart brengen kennisleemte met partners met als doel heldere handreiking te bieden hoe klimaatadaptatie mee te nemen bij ruimtelijke ontwikkelingen.
- Doorontwikkelen beleid wateroverlast en waterbeschikbaarheid.
- Actualiseren overstromingsdata.
- Vervolg Vitaal en Kwetsbaar, focus Noordzeekanaal en Kop van Noord-Holland klimaatstresstest Res'en.
- Klimaatstresstest cultuurhistorie vervolg klimaatstresstest eigen assets.
- Monitor voortgang klimaatstresstest werkregio's.
- Deelnemen aan programma toekomstbestendig watersysteem ARK/NZKG.
- Mede ontwikkeling convenant klimaatadaptieve woningbouw MRA.
- Ondersteunen gemeenten bij het proces om invulling te geven aan aanvragen Impulsregeling Rijk.
- Communicatie en communicatieplatform continueren met partners.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 3.4 Beschermen tegen overstromingen en bijdragen aan klimaatadaptatie

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
3.4.1	Kaders stellen voor regionale keringen en investeren in ruimtelijke kwaliteit	431	270	270	270	270	270
3.4.2	Beoordelen versterkingsplannen primaire keringen en investeren in ruimtelijke kwaliteit	1.861	8.049	2.315	1.315	890	890
3.4.3	Bijdragen aan ontwikkelen en uitvoeren regionale opgaven klimaatadaptatie	786	1.844	1.854	1.714	254	254
	Totaal lasten	3.078	10.163	4.439	3.299	1.414	1.414
	Totaal baten	0	-935	0	0	0	0
	Saldo van baten en lasten	3.078	9.228	4.439	3.299	1.414	1.414
	Stortingen						
3.4.2	Resv. Meekoppelkansen bij Dijkversterkingen	620	1.035	50	0	0	0
3.4.3	Resv. Klimaatadaptie	1.320	1.000	1.500	1.500	0	0
	Onttrekkingen						
3.4.2	Resv. Meekoppelkansen bij Dijkversterkingen	-1.158	-8.549	-1.425	-580	0	0
3.4.3	Resv. Klimaatadaptie	-243	-1.600	-1.886	-1.591	0	0
	Resultaat	**3.616**	**1.114**	**2.678**	**2.628**	**1.414**	**1.414**

3.5 Verbeteren kwaliteit water en benutten en beheren water

Onze rol

De opgave voor de provincie is om er samen met andere partijen voor te zorgen dat het watersysteem duurzaam kan worden gebruikt voor onder andere drinkwaterbereiding, landbouw, natuur en recreatie. Voor wat betreft de kwaliteit van het oppervlaktewater heeft de provincie een kaderstellende taak (vaststellen ecologische KRW-doelen), een uitvoerende taak (verbetermaatregelen uitvoeren), een verbindende en stimulerende taak en een toezichthoudende taak (lozingsvergunningen). De provincie is zelf de beheerder van het grondwater, en zorgt ervoor dat het grondwater in een goede toestand komt en blijft.

Samenwerkingspartners

Samenwerkingspartners zijn waterschappen, Rijkswaterstaat, gemeenten en maatschappelijke partijen zoals LTO en drinkwaterbedrijven.

Prioriteiten

- Vaststellen en uitvoeren van het deelprogramma oppervlaktewater, onderdeel van het Regionaal Waterprogramma N-H 2022-2027.
- Vaststellen en uitvoeren van het deelprogramma grondwater, onderdeel van het Regionaal Waterprogramma N-H 2022-2027.

3.5.1 Schoon en voldoende grondwater bevorderen

Toelichting

De provincie is de beheerder van het grondwater en moet zorgen voor een goede kwantitatieve en kwalitatieve toestand van grondwater. De ondergrond moet duurzaam worden gebruikt, onder andere voor drinkwater- en energievoorziening. Daarnaast moet het grondwaterbeheer worden afgestemd op de bestemming van gebieden. Uitputting en verzilting van grondwatervoorraden en verdroging van gebieden moet worden voorkomen. Om deze doelen te bereiken voert de provincie het Deelprogramma Grondwater uit dat onderdeel is van het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027. Met dit programma wordt invulling gegeven aan de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de Grondwaterrichtlijn. In dit programma is aangegeven welke doelen de provincie wil bereiken en welke maatregelen worden genomen.

De provincie is ook bevoegd gezag voor het verlenen van vergunningen voor drinkwatervoorziening, grote industrieën en bodemenergie. Via vergunningverlening en toezicht wordt ervoor gezorgd dat de ondergrond goed wordt gebruikt. De provincie monitort de toestand van het grondwater met behulp van het provinciaal grondwatermeetnet.

Output 2022:

- vaststellen en uitvoeren grondwaterprogramma 2022-2027
- vergunningen
- grondwatermetingen

Prestatie indicator 3.5.1

	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes			
		2020	2022	2023	2024	2025
Vergunningverlening grondwateronttrekking	Aantal	45	25	25	25	25

3.5.2 Schoon en voldoende oppervlaktewater bevorderen

Toelichting

Kwaliteit oppervlaktewater/KRW
Begin 2022 zal het Regionaal waterprogramma N-H 2022-2027 worden vastgesteld, conform de wettelijke vereisten. Onderdeel hiervan is het deelprogramma oppervlaktewater. De provincie stelt de ecologische doelen voor het regionale oppervlaktewater vast in het kader van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en draagt bij aan een goede kwalitatieve toestand van oppervlaktewater. In het coalitieakkoord is € 21 miljoen uitgetrokken voor 'NNN, waterkwaliteit en bodemdaling'. Voor waterkwaliteit zullen hieruit onder andere bestedingen worden gedaan voor de KRW-pilot, zoals genoemd in het coalitieakkoord, en investeringen in het KRW-proof maken van de eigen provinciale vaarwegen. Dit budget is geplaatst bij OD 5.1.1. Bij OD 2.2.1 (VTH-taken uitvoeren en coördineren) is benoemd dat vanaf 2022 de formatie van de Omgevingsdienst NZKG structureel wordt uitgebreid voor de intensivering van de VTH-taken oppervlaktewater.

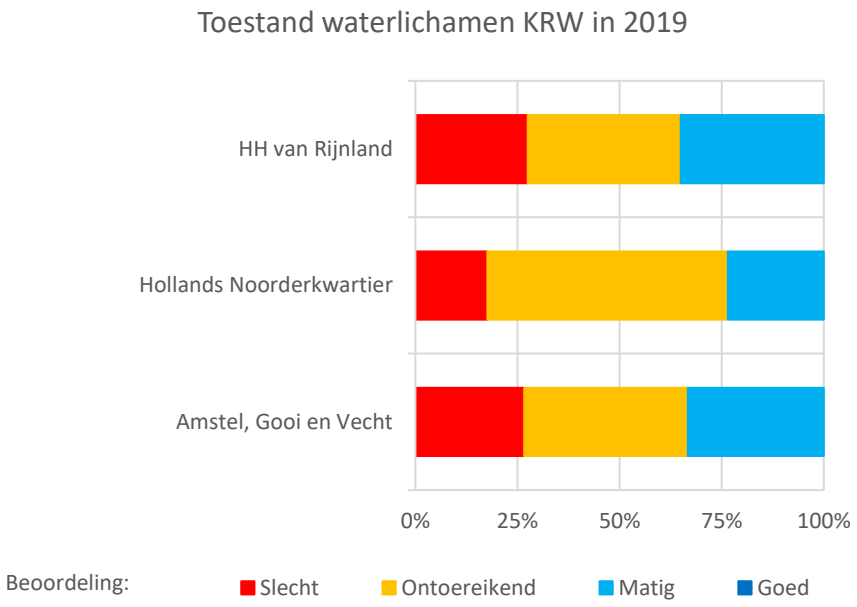
Zwemwater
De provincie wijst officiële zwemplekken aan, beoordeelt de veiligheid en informeert het publiek. Daarnaast stimuleert de provincie het ontwikkelen van nieuwe zwemplekken en het verbeteren van de waterkwaliteit met een subsidieregeling.

Zoetwater (zie ook OD 3.1.3)
In september 2021 is het Deltaprogramma Zoetwater 2021-2027 vastgesteld.

Noord-Holland maakt deel uit van twee zoetwaterregio's (Noord- en West-Nederland) en per regio wordt een maatregelenpakket vastgesteld voor komende planperiode. In november 2021 Mei 2021 zijn de pakketten definitief vastgesteld en is bekend geworden dat alle maatregelen in aanmerking komen voor 25% cofinanciering uit het Deltafonds. Wij dragen financieel bij aan enkele van deze maatregelen die plaatsvinden in Noord-Holland. Deze maatregelen zullen komende 6 jaar worden uitgevoerd.

Het budget hiervoor is afkomstig uit verschillende bronnen. Groen, grondwaterheffing en klimaatadaptatie. De provincie draagt ook (jaarlijks) financieel bij aan de aanbevelingen van de Beleidstafel droogte, Ondersteuning van de regio's en projecten als het Zoet Zout Knooppunt. In 2020 is een 3 jaar durende pilot grootschalige ondergrondse waterberging op Texel (Zoete Toekomst) gestart, gefinancierd door het Waddenfonds en agrariërs, gemeente, waterschap en provincie. Voor zoetwater zal bij de ruimtelijke inrichting meer rekening gehouden worden met waterbeschikbaarheid en met watervragende ontwikkelingen.

Effectindicator 3.5.2

Toelichting:
BBV indicator: De toestand van waterlichamen volgens de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW), weergeven in % per ecologisch kwaliteitsniveau. De indicator geeft de ecologische kwaliteit van het water per waterschap weer, onderverdeeld in vier categorieën. De beoordeling is conform de systematiek van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). De KRW heeft als doel de kwaliteit van de oppervlakte- en grondwateren te verbeteren en in stand te houden, zowel ecologisch als chemisch. De ecologische toestand wordt onder andere bepaald door de concentratie van stikstof en fosfaat en vier biologische kwaliteitselementen (macrofauna, overige waterflora, vis en fytoplankton). De beoordeling vindt plaats op basis van het 'one out-all out principe': indien één kwaliteitselement niet aan de eisen voldoet wordt de toestand van het waterlichaam niet als goed beoordeeld.

Bron: https://www.waarstaatjeprovincie.nl/Paginas/BBV/Kwaliteit-oppervlaktewater.aspx

3.5.3 Waterrecreatie stimuleren

Toelichting

Waterrecreatie bevindt zich op het raakvlak van waterkwaliteit, economie, mobiliteit, recreatie en toerisme. De reserve waterrecreatie heeft als doel het realiseren van de Visie op de Waterrecreatie Noord-Holland 2030, 'Water, bron van recreatie'. Deze is vastgesteld door Provinciale Staten op 3 oktober 2016.

In 2022 wordt er € 1,8 miljoen ingezet voor onder meer:

- Het realiseren van de zogeheten aquapunctuurpunten (beschreven in de Visie) en meekoppelkansen bij (provinciale) projecten en bij beheer en onderhoud van het eigen provinciaal areaal.
- Het uitvoeren van de afspraken uit het regionaal aanbod voor de aanpak van de waterplantenproblematiek in het zuidelijke deel van het IJsselmeergebied.
- Het realiseren van locaties voor watergebonden durfsporten.
- Het stimuleren van innovatie, duurzaamheid en toegankelijkheid voor mindervaliden.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 3.5 Verbeteren kwaliteit water en benutten en beheren water

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
3.5.1	Schoon en voldoende grondwater bevorderen	1.087	612	612	612	612	612
3.5.2	Schoon en voldoende oppervlaktewater bevorderen	1.165	1.241	930	930	930	930
3.5.3	Waterrecreatie stimuleren	970	2.432	1.611	1.611	1.611	871
	Totaal lasten	3.221	4.285	3.153	3.153	3.153	2.413
	Totaal baten	-1.315	-1.058	-1.500	-1.500	-1.500	-1.500
	Saldo van baten en lasten	1.907	3.227	1.653	1.653	1.653	913
	Stortingen						
3.5.3	Resv. Waterrecreatie	2.000	1.562	1.562	1.562	1.562	2.000
	Onttrekkingen						
3.5.3	Resv. Waterrecreatie	-3.616	-2.214	-1.393	-1.393	-1.393	-653
	Resultaat	**290**	**2.575**	**1.822**	**1.822**	**1.822**	**2.260**

Programma 4 Bereikbaarheid

Doelenboom

4. Bereikbaarheid
4.1 Mobiliteitsbeleid en –strategie opstellen en uitvoeren
4.1.1 Mobiliteitsbeleid en –strategie opstellen
4.1.2 Mobiliteitsbeleid met partners uitvoeren
4.1.3 Investeringsstrategie en meerjarenprogramma's prov. infrastructuur opstellen
4.2 Openbaar vervoer waarborgen
4.2.1 OV-concessies beheren en verlenen
4.3 Gebruik infrastructurele netwerken optimaliseren
4.3.1 Netwerkmanagement en verkeerskundig beheer uitvoeren
4.3.2 Centrales beheren en in stand houden
4.4 Provinciale infrastructuur in stand houden en ontwikkelen
4.4.1 Beheerstrategie en meerjarenprogramma's opstellen
4.4.2 Studiefase verbeter- en uitbreidingsprojecten uitvoeren
4.4.3 Studiefase vervangingsprojecten uitvoeren
4.4.4 Plan- en realisatiefase infrastructuurprojecten uitvoeren
4.4.5 Infrastructuur beheren en in stand houden
4.4.6 Vaarwegen beheren en in stand houden
4.4.7 Innovatieprojecten infrastructuur uitvoeren

Maatschappelijk doel

Duurzame bereikbaarheid en verstedelijking is een belangrijke opgave voor de provincie Noord-Holland. De Omgevingsvisie geeft aan dat de provincie streeft naar een balans tussen leefbaarheid en economische groei, en heeft daarbij aandacht voor klimaat, gezondheid en veiligheid, biodiversiteit en natuur, verduurzaming van de economie, verstedelijking, duurzame mobiliteit, het landschap en de energietransitie. De sterke groei van het aantal inwoners en banen, de grote woningbouwopgave en de groei van de economie op steeds geconcentreerdere plaatsen in vooral de Metropoolregio, leidt tot een grote toename van de vraag naar mobiliteit. Bij elkaar zijn deze opgaven bijzonder groot en complex. Het is daarom van belang om aandacht te hebben voor de integraliteit tussen de verschillende opgaven, aangezien mobiliteit een bijdrage kan en moet leveren aan vrijwel alle opgaven. Binnen mobiliteit is het van belang om te sturen op de samenhang tussen de modaliteiten lopen, fiets, openbaar vervoer (OV), spoor, (vracht)auto, binnenvaart en multimodale verplaatsingen.

Vervolgens is het ook van belang om een goede samenhang te borgen tussen de verschillende programma's, processen en projecten waar de provincie zelf uitvoering aan geeft of in regionaal verband in participeert. Daarin worden keuzes gemaakt en komt beleid tot uitvoering. Dit vergt een goede samenwerking tussen de verschillende directies en sectoren binnen de provincie, maar ook met onze regionale partners. In deze integrale afstemming en samenwerking geven we de ambities uit het coalitieakkoord een plek.

De opgave is stevig: In de MRA moeten tot 2040 250.000 woningen worden gerealiseerd, maar in Noord-Holland Noord vindt ook woningbouw plaats. Daarnaast moet ook de groei van de

werkgelegenheid gefaciliteerd worden. Dit leidt tot meer mobiliteit met allerlei consequenties voor de verschillende beleidsopgaven. We zetten als provincie dan ook in op:

- het zoveel mogelijk voorkomen (van groei) van de mobiliteit door mobiliteitsmanagement (stimuleren thuiswerken en reizen buiten de spits) en door woningen, werkgelegenheid en voorzieningen dicht bij elkaar te concentreren;
- het verduurzamen van mobiliteit, door reizigers te stimuleren om zoveel als mogelijk van duurzame modaliteiten gebruik te maken;
- het verduurzamen van het gemotoriseerd verkeer, door de inzet op zero emissie mobiliteit, minder hinder door verkeer, beter benutten van beschikbare capaciteit en verbeteren van de verkeersveiligheid;
- het verduurzamen van onze eigen infrastructuur, door ingrepen waar mogelijk te vermijden en op duurzame wijze te bouwen en onderhouden.

De coronacrisis heeft de samenleving voor een ongekende uitdaging gesteld, die ook effect heeft op mobiliteit. Belangrijke vraag daarbij is hoe de provincie de mobiliteitsbehoefte van een weer opstartende economie en samenleving moeten faciliteren. Hiervoor is het nodig om onverminderd in te zetten op een grotere rol van openbaar vervoer en fiets op korte en lange termijn om te komen tot duurzamere mobiliteit. Maar ook het oplossen van financiële problemen op de korte termijn vergt onze aandacht. De inspanningen van concessieverleners en -houders voor het openbaar vervoer zijn daarop gericht. In 2022 zal duidelijk worden hoe de (nasleep van) de coronacrisis de provinciale mobiliteitsthema's (OV, fiets, verduurzaming mobiliteit, smart mobility, verkeersveiligheid, goederenvervoer en logistiek, provinciale infrastructuur) raakt.

Het werken aan een duurzame bereikbaarheid en verduurzaming van de mobiliteit doet de provincie Noord-Holland vanuit verschillende rollen. Als partner stimuleert zij andere wegbeheerders (met bijvoorbeeld subsidies) te werken aan bereikbaarheids- en leefbaarheidsopgaven op hun areaal. In de rol van initiatiefnemer ontwikkelt de provincie beleidskaders en investeert zij in kennisontwikkeling, innovatie, gedrag, transformatie van infrastructuur en nieuwe infrastructuur. In de rol van concessiebeheerder waarborgt de provincie de inzet van het openbaar vervoer (busvervoer). Tot slot onderhoudt de provincie haar infrastructuur en optimaliseert zij het gebruik daarvan. Werken aan infrastructuur doet de provincie duurzaam, indien technisch en financieel redelijkerwijs haalbaar. Hierbij geldt dat:

- de provincie oog heeft voor alternatieven, waarbij zij het aandeel nieuwe infrastructuur beperkt;
- bij het realiseren van nieuwe infrastructuur en het onderhouden van de bestaande infrastructuur, de provincie gebruik maakt van circulaire materialen, probeert zij meerdere doelen te combineren, probeert zij werk met werk te maken en maakt zij afwegingen op basis van levenscycluskosten om de beheer- en onderhoudskosten te beperken;
- het energiegebruik en de CO_2- uitstoot wordt beperkt gedurende de gehele levenscyclus (aanleg, gebruik, onderhoud en sloop) van de infrastructuur;
- in de aanleg en het onderhoud van groen en bermen het versterken van biodiversiteit een belangrijk uitgangspunt is;
- de infrastructuur duurzaam wordt gefinancierd, waarbij de langetermijneffecten op de provinciale begroting worden betrokken bij de besluitvorming.

Het onderhouden, vervangen en het verbeteren van provinciale infrastructuur wordt sinds vorig jaar gezamenlijk geprogrammeerd in het integraal Meerjarenprogramma Infrastructuur (iMPI).

Met de voordracht bij het iMPI worden de promoties van projecten naar volgende projectfasen vastgesteld. Om verbinding tussen de inhoud van de projecten en de dekking van de kosten te behouden, wordt het iMPI voorafgaande de begroting behandeld in dezelfde vergadering.

We zien de beschikbare financiële ruimte voor het doen van investeringen in provinciale infrastructuur teruglopen, wat op termijn tot problemen kan leiden. In 2022 worden beleidsvoorstellen ontwikkeld aan de hand van scenario's voor het verlagen van de lasten en het verhogen van de baten voor het investeren in provinciale infrastructuur.

Wettelijk beleidskader

- Omgevingswet (2016)
- Wet Personenvervoer 2000
- Wegenverkeerswet (1994)
- Wegenwet (1930)

Provinciaal beleidskader

- Omgevingsvisie NH2050
- Perspectief Mobiliteit
- Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen (NIKG) 2020 - 2023
- Investeringsstrategie Noord-Hollandse Infrastructuur (iNHi)
- Beleidskader Verkeersmanagement 2015-2020
- Focus Smart Mobility 2022-2025
- Actieplan geluid
- Visie OV2020
- Perspectief Fiets
- Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030

Budgettabel 2022 (x € 1.000)

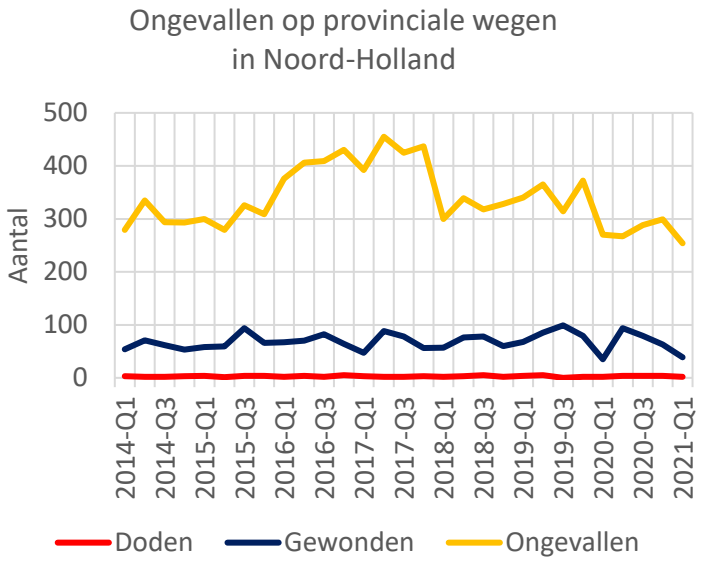
Beleidsdoel		Lasten	Baten	Saldo van baten en lasten	Onttrekking aan reserves	Stortingen	Saldo t.l.v. algemene middelen
4.1	Mobiliteitsbeleid en -strategie opstellen en uitvoeren	61.499	2.992	58.507	56.491	11.438	13.455
4.2	Openbaar vervoer waarborgen	59.700	0	59.700	7.567	67	52.200
4.3	Gebruik infrastructurele netwerken optimaliseren	31.178	1.763	29.415	0	0	29.415
4.4	Provinciale infrastructuur in stand houden en ontwikkelen	125.920	34.778	91.142	42.891	44.668	92.919
	Totaal	**278.297**	**39.533**	**238.764**	**106.949**	**56.173**	**187.988**

Verbonden partijen

Programma	OD	Verbonden partij	Doel
4	4.2.1	Coöperatieve Vereniging Samenwerkingsverband DOVA U.A.	Ontwikkelen van een beter mobiliteitsbeleid van de leden en het realiseren van een doeltreffend en efficiënt openbaar vervoer voor de reiziger.
4	4.3.1	Beheersregeling Amstel	Beheer van de Amstel is overgedragen van de provincie aan het Hoogheemraadschap Amstel Gooi en Vechtstreek.

*Verdere informatie is te vinden in de paragraaf verbonden partijen

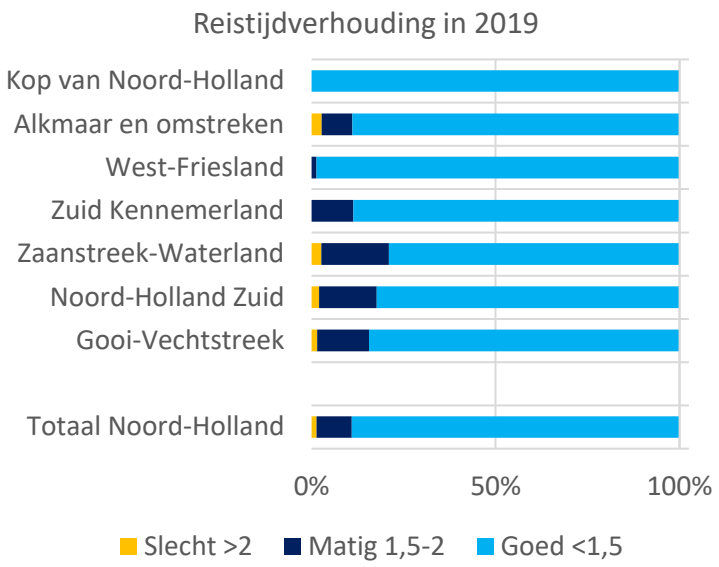
Effectindicatoren Programma Bereikbaarheid

Toelichting:

Het aantal ongevallen op alle provinciale wegen, weergeven in aantallen ongevallen en slachtoffers**.** Nul verkeersslachtoffers, dat is de ambitie die we als provincie hebben afgesproken met de ondertekening van het Startakkoord Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 (SPV 2030) samen met onze collega's van het Rijk, gemeenten en vervoerregio's (www.verkeersveiligheid2030.nl).

Bron: Provincie Noord-Holland

Toelichting:

De reistijdverhoudingen in de spits t.o.v. rust per beheergebied, weergeven in % per kwaliteitsniveau, waarbij grenswaarden zijn gezet op 1.5 en 2.0. Beheergebieden zijn onderverdeeld in trajecten, waarbij voor elk traject 4 metingen worden uitgevoerd (linkerzijde ochtend- en avondspits, rechterzijde ochtend- en avondspits).

Bron: Provincie Noord-Holland

4.1 Mobiliteitsbeleid en -strategie opstellen en uitvoeren

Onze rol

In de Omgevingsvisie heeft de provincie het beleid voor de lange termijn vastgelegd. Daarnaast ontwikkelt de provincie het mobiliteitsbeleid verder samen met partners in onder andere de Metropoolregio Amsterdam (MRA), nationaal verband, Interprovinciaal Overleg (IPO) en samen met de regio's binnen de grenzen van de provincie. Dat doet de provincie door gezamenlijk te werken aan plannen en/of programma's. In het Perspectief Mobiliteit heeft de provincie al haar beleidsambities op het gebied van mobiliteit gebundeld. In de regio brengen we vervolgens onze ambities in samenwerkingsprogramma's zoals Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBaB), stellen we strategische agenda's op met de regio's en de Vervoerregio en nemen we de gekozen maatregelen op in uitvoeringsprogramma's Onze rol in deze samenwerkingsprogramma's, strategische agenda's en uitvoeringsprogramma's varieert van initiatiefnemer tot partner, afhankelijk van de opgave en ons belang.

Samenwerkingspartners

De provincie werkt intensief samen met andere overheden aan de mobiliteitsopgaven, zoals de rijksoverheid, gemeenten, de Vervoerregio en waterschappen. Maar ook met organisaties die belangen vertegenwoordigen in de wereld van de mobiliteit (zoals ANWB en Fietsersbond). Tot slot geldt de intensieve samenwerking natuurlijk ook voor de reizigers en inwoners. Op landelijk niveau werken we met het Rijk en mede-provincies samen in het IPO, het NOVB en nationale bestuurstafels (fiets, OV en Spoor, verkeersveiligheid en mobiliteit).

Prioriteiten

- Opstellen regionale strategische samenwerkingsagenda's mobiliteit (per regio).
- Deelname in/aan het Rijk-regio programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid MRA (SbaB).
- Opstellen Regionale Mobiliteitsprogramma (RMP) Noord-Holland en Flevoland (klimaatakkoord).
- Uitvoeren Regionale Uitvoeringsprogramma's Verkeersveiligheid.
- Opstellen Uitvoeringsprogramma's Focus Smart Mobility 2022-2025.
- Opstellen Agenda slimme en schone Logistiek.
- Actualiseren van de investeringsstrategie Noord-Hollandse infrastructuur (iNHi).
- Uitwerken Nationaal Toekomstbeeld Fiets in een Regionaal Toekomstbeeld Fiets.
- Opstellen scenario's en beleidsvoorstellen voor de aanpak van de financiële opgave voor het investeren in provinciale infrastructuur.

Omgevingsfactoren

- De Nationale Omgevingsvisie is in ontwikkeling en beoogt een actievere rijksoverheid op het gebied van ruimtelijke vraagstukken en de klimaatdoelstellingen, wat effect zal hebben op de provinciale rol bij de mobiliteitsvraagstukken.

- Voor een deel zijn we voor het realiseren van maatregelen afhankelijk van (co)financiering door het Rijk en Europa. Dit kunnen middelen zijn uit het Mobiliteitsfonds, het Groeifonds (onder andere reservering € 1,5 miljard voor doortrekken Noord-zuidlijn naar Hoofddorp), maar bijvoorbeeld ook fondsen van BZK voor (versnellen) woningbouwopgaven of realiseren van klimaatdoelen.

4.1.1 Mobiliteitsbeleid en -strategie opstellen

Toelichting

Het Perspectief Mobiliteit geeft een overzicht van het beleid van de provincie op het gebied van Mobiliteit en de samenhang daartussen. Het is een uitwerking van de Omgevingsvisie NH 2050 en aangevuld met beleid dat samen met partners (onder meer in MRA-verband) is ontwikkeld. Het Perspectief Mobiliteit legt ook de verbinding met andere opgaven zoals verstedelijking, energietransitie en klimaat. Daarmee is het perspectief de kapstok voor het uitwerken van het beleid naar strategische agenda's en vervolgens uitvoeringsprogramma's met samenhangende maatregelen en projecten. Dit doen we samen met de regio's. In 2022 richten wij ons voornamelijk op de volgende samenwerkingsverbanden:

- Duurzaam bereikbare verstedelijking MRA: Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBaB).
- Duurzame mobiliteit: Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP).
- Opschalen OV-netwerken: Regionaal Openbaar Vervoer Toekomstbeeld (ROVT).
- Opschalen fietsnetwerken: Nationaal Toekomstbeeld Fiets (NTF) en Regionaal Toekomstbeeld Fiets (RTF).
- Bevorderen actieve mobiliteit: Actieagenda Actieve Mobiliteit (AAM).

Voor het samenwerkingsprogramma SBaB werken wij in 2022 aan:

- de voorbereiding van de formele startbeslissing voor het doortrekken van de Noord/Zuidlijn naar Schiphol en Hoofddorp.
- het opstellen van een Multimodaal Toekomstbeeld.
- het opstellen van een ontwikkelstrategie voor de Amsterdam Bay Area.
- een onderzoek naar een herontwerp van het hoofdwegenet rondom Amsterdam.

- de realisatie van slimme, duurzame en veilige mobiliteit via het uitvoeringsprogramma SBaB 2021-2023 (onder andere minder verkeershinder, mobiliteitsmanagement en werkgeversaanpak).

Het uitvoeringsprogramma SBaB wordt gevoed met maatregelen uit het RMP Noord-Holland en Flevoland. Ten slotte is in SBAB afgesproken om in 2022 maatregelen uit te werken voor het versnellen van de woningbouw (in het kader van Bereikbare Steden) en het bereiken van de doelen uit het klimaatakkoord (in het kader van het RMP). Deze maatregelen zullen de komende jaren worden meegenomen in de toekomstige uitvoeringsagenda's ter voorbereiding op het Bestuurlijk Overleg (BO) MIRT.

Samen met de regionale partners werken wij binnen onze verantwoordelijkheden enkele voorstellen uit die zijn opgenomen in het ROVT, waarbij voor de aansturing en besluitvorming gebruik wordt gemaakt van de structuren van SBaB en het Platform Mobiliteit. De voorstellen in het ROVT zijn ontwikkeld vanuit een integrale blik op het OV-netwerk (alle treinen, metro's, trams en bussen). In het multimodaal toekomstbeeld van SBaB vindt vervolgens afstemming plaats met de andere modaliteiten, zoals voet, fiets en (vracht)auto's.

In het nieuwe NTF worden tussen Rijk en regio afspraken gemaakt over structurele investeringen in fietsprojecten. De regionale uitwerking hiervan wordt opgenomen in het RTF. Tot slot kan hier de AAM 2022-2027 worden genoemd, dat het kader vormt voor alle mobiliteit die een actieve inspanning vraagt van de burger, zoals lopen en fietsen. Onder deze paraplu worden programma's ontwikkeld met maatregelen en projecten voor het bevorderen van de actieve mobiliteit.

In 2022:

- ligt de focus in het ROVT op studies naar de busverbinding HOV Hoorn-Medemblik/Wervershoof, sternet Alkmaar/Heerhugowaard en de uitwerking van de corridor Haarlem-Schiphol-Amsterdam;
- werken we samen met de partners aan een gezamenlijke uitvoerings- en financieringsstrategie voor het NTF en RTF;
- stellen we een financieringsstrategie op, om alle langjarige ambities op het gebied van mobiliteit (voor alle modaliteiten en thema's) te kunnen bekostigen.;
- stellen we de agenda slimme en schone logistiek op. Hierin maken we concreet op welke wijze de transitie van het vervoer van goederen duurzamer gemaakt kan worden, met als doel om een bijdrage te leveren aan zowel de klimaatopgave, het vraagstuk van stadsdistributie voor autoluwe steden en de economie.

4.1.2 Mobiliteitsbeleid met partners uitvoeren

Toelichting

In 2022 gaan we verder met de (voorbereiding en de) uitvoering van de maatregelen van het Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP) Noord-Holland en Flevoland. Hierin worden aanvullende maatregelen opgesteld die de CO_2-uitstoot van mobiliteit terug kunnen dringen, zodat ook de CO_2-emissieverhogende activiteiten gecompenseerd kunnen worden en een bijdrage kan worden geleverd aan de klimaatdoelen uit het Klimaatakkoord.

We starten met de uitvoering van de in 2021 samen met de drie regio's opgestelde Regionale Uitvoeringsprogramma's Verkeersveiligheid. Voor de verkeersveiligheidsprojecten maken we indien mogelijk gebruik van de rijkssubsidie SPV2030.

De uitvoering van projecten uit het programma OV-Knooppunten en Ketenaanpak wordt vervolgd, zie ook operationeel doel 3.4.1. Voor de ketenaanpak vervolgen we het onderzoek naar investeringen OV-knooppunten ter verbetering van OV-verbinding Hilversum-Huizen-Amsterdam Zuid.

In 2022 starten we met de uitvoering van de Actieagenda Actieve Mobiliteit 2022-2027. Hierin zijn de opgaven opgenomen waar de provincie de komende jaren aan werkt ter bevordering van de actieve mobiliteit (onder andere fietsen en wandelen). De regionale inbreng in het NTF maakt onderdeel uit van de actieagenda, met een intensivering van de inzet op doorfietsroutes, recreatieve routes en fietsparkeren bij OV-knooppunten. We zetten de in 2021 vernieuwde en gecombineerde subsidieregeling voor verkeersveiligheid en fietsbereikbaarheid voort. Vanuit actieve mobiliteit dragen we € 5 miljoen bij aan deze regeling. Voor voorbereiding van fietsprojecten en onderzoek stellen we € 200.000,- beschikbaar. Dit gebeurt in nauwe samenhang met de subsidieregelingen voor verkeersveiligheid en recreatieve verbindingen.

Tot en met 2022 zijn de uitgaven hoger dan in de daaropvolgende jaren. Dat komt door de uitkering van incidentele subsidies voor de Terminal van het project Zuidasdok (in 2022 €29 miljoen) en fietssubsidies (€ 5 miljoen). Vanaf 2023 vervallen deze incidentele subsidies en resteren voornamelijk de subsidie uitgaven voor kleine infrastructuur en gedragsbeïnvloeding. Daarnaast dragen we € 6,25 miljoen per jaar bij aan OV SAAL (afkorting voor Openbaar Vervoer Schiphol Amsterdam Almere Lelystad).

De provincie geeft uitvoering aan het plaatsen van laadinfrastructuur, via het samenwerkingsprogramma MRA-Elektrisch. Doel hierbij is om in de periode 2020-2024 20.000 laadpunten te plaatsen in de provincies Noord-Holland, Flevoland en Utrecht. In 2022 verwachten wij 2000 nieuwe laadpunten te plaatsen, waarvan 1200 in de provincie Noord-Holland;

Wij gaan samen met NS en de regio's aan de slag met acties uit de Regionale Ontwikkelagenda voor het spoor (voor Noord-Holland boven Noordzeekanaal). De OV- en ketenaanpak die we hiervoor hanteren, wordt uitgewerkt in drie richtingen: netwerken, knopen en vervoer. Hierbij wordt de afstemming met het Multimodaal Toekomstbeeld van SBaB en het ROVT gezocht.

4.1.3 Investeringsstrategie en meerjarenprogramma's prov. infrastructuur opstellen

Toelichting

De provincie is verantwoordelijk voor de regionale bereikbaarheid. Investeringen in provinciale infrastructuur hebben als doel om de leefbaarheid, verkeersveiligheid en doorstroming van voetgangers, fietsers, gemotoriseerd vervoer, vaartransport en openbaar vervoer te verbeteren. De investeringsstrategie Noord-Hollandse infrastructuur (iNHi) biedt een afwegingskader voor het doen van investeringen in de provinciale infrastructuur en is gebaseerd op het Perspectief Mobiliteit. Indien we investeringen niet kunnen vermijden (door bijvoorbeeld ruimtelijke ordening), dan kijken we vervolgens eerst naar het beter benutten van bestaande infrastructuur (bijvoorbeeld met netwerksturing en slimme technologie), voordat we overgaan tot verbetering of nieuwbouw van infrastructuur. Daarbij kijken we (naast de modaliteiten wegverkeer, openbaar vervoer en actieve mobiliteit) naar de gevolgen voor de omgeving (thema's gezonde leefomgeving, ontsnippering van natuur en klimaatadaptatie). In 2022 wordt de iNHi verder doorontwikkeld, waarbij onder meer de gevolgen van de verstedelijkingsopgave op de provinciale infrastructuur in beeld wordt gebracht.

Onderzoeken naar infrastructuurprojecten vinden hun basis in de iNHi of volgen uit afspraken in de Strategische Agenda's Mobiliteit, regionale verstedelijkingsstrategieën of gebiedsgerichte netwerkvisies en bereikbaarheidsprogramma's zoals SBaB. Daarnaast kunnen praktijkervaringen van gebruikers aanleiding zijn om locaties nader te verkennen op verbetermogelijkheden. Indien uit deze verkenningen een knelpunt op onze infrastructuur blijkt en dit knelpunt niet zonder infrastructurele maatregelen aangepakt kan worden, dan zal deze als studieproject worden opgenomen in het integraal meerjarenprogramma infrastructuur (iMPI).

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 4.1 Mobiliteitsbeleid en -strategie opstellen en uitvoeren

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
4.1.1	Mobiliteitsbeleid en -strategie opstellen	3.329	3.270	2.792	2.582	1.821	1.576
4.1.2	Mobiliteitsbeleid met partners uitvoeren	68.497	63.637	58.107	15.648	12.412	10.436
4.1.3	Investeringsstrategie en meerjarenprogramma's prov. infrastructuur opstellen	0	0	600	600	600	600
	Totaal lasten	71.825	66.907	61.499	18.830	14.833	12.612
	Totaal baten	-3.960	-3.935	-2.992	-2.081	-2.307	0
	Saldo van baten en lasten	67.865	62.972	58.507	16.749	12.526	12.612
	Stortingen						
4.1.1	Resv. Mobiliteitsbeleid	655	1.505	205	205	205	205
4.1.2	Resv. Uitvoeren van Mobiliteitsbeleid door Derden	19.260	26.651	11.233	8.935	10.511	9.386
	Onttrekkingen						
4.1.1	Resv. Mobiliteitsbeleid	-1.074	-2.269	-1.485	-1.175	-469	-224
4.1.2	Resv. Uitvoeren van Mobiliteitsbeleid door Derden	-61.892	-64.869	-55.006	-13.163	-9.605	-10.011
	Resultaat	**24.814**	**23.991**	**13.455**	**11.552**	**13.168**	**11.968**

4.2 Openbaar vervoer waarborgen

Onze rol

De provincie is opdrachtgever (concessieverlener) voor het openbaar vervoer in de regio's Noord-Holland Noord, Haarlem-IJmond en Gooi en Vechtstreek. Goed openbaar vervoer is een essentiële voorwaarde om de provincie de komende decennia bereikbaar en leefbaar te houden en de economie verder te laten groeien. Goed openbaar vervoer houdt regio's aantrekkelijk om te wonen, te werken, te leren, te ondernemen en te bezoeken.

Samenwerkingspartners

Belangrijke samenwerkingspartners zijn andere opdrachtgevers voor het openbaar vervoer (vertegenwoordigd in het DOVA), de Vervoerregio Amsterdam, gemeenten, belangenorganisaties, buurtbusverenigingen en natuurlijk de reizigers.

Prioriteiten

De belangrijkste prioriteiten voor 2022 zijn:

- De gevolgen van de coronacrisis in het OV zo goed mogelijk opvangen door het opstellen en uitvoeren van het transitieplan Openbaar Vervoer.
- De implementatie van de 2de fase (lijnennet) en 100% Zero Emissie bussen in de concessie Gooi en Vechtstreek.
- De nieuwe dienstregeling invoeren in de concessies Haarlem-IJmond en Noord-Holland Noord in 2022.
- Verduurzaming van het openbaar vervoer, zoals is vastgelegd in het Bestuursakkoord Zero Emissie Regionaal Openbaar Vervoer per Bus (Bestuursakkoord ZE 15 april 2016). Hierin hebben de regionale vervoersautoriteiten (provincies en vervoerregio's) met het Rijk afspraken gemaakt over het tijdspad verduurzamen OV tot 2030.

Omgevingsfactoren
- Vervoerders hebben het zwaar als gevolg van de gevolgen van de coronacrisis. De impact op onze samenleving is groot en de impact op het toekomstig OV-gebruik op korte en lange termijn is nog niet te overzien. De provincie houdt deze ontwikkelingen nauwlettend in de gaten. Zolang het OV-gebruik niet terug is op het niveau van voor de coronacrisis, is steun van de rijksoverheid onontbeerlijk om grootschalige afschaling van het OV-aanbod te voorkomen. Samen met onze vervoerder en de andere opdrachtgevers in het OV werken we hard aan het terugwinnen van het vertrouwen bij de reizigers in het OV. Gelijktijdig zorgen we dat er sprake is en blijft van een financieel gezonde sector. Dat doen we door uitvoering te geven aan het gezamenlijk opgestelde Transitieplan Openbaar Vervoer 2021-2025.
- Ontwikkeling van de dienstregeling op het Spoor en in naburige concessies.

4.2.1 OV-concessies beheren en verlenen

Toelichting

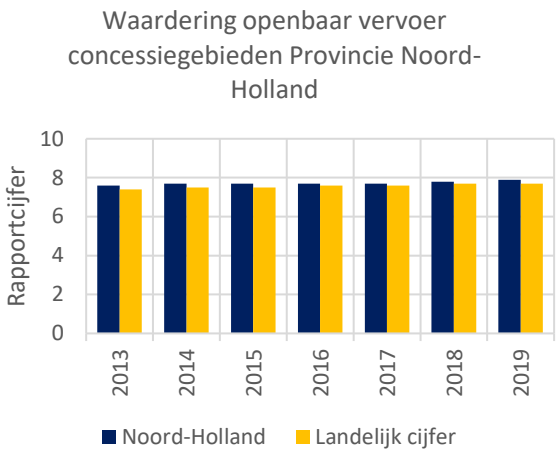
De concessie Gooi en Vechtstreek is gestart in juli 2021. Wij bereiden ons voor op de oplevering van project HOV in 't Gooi. Het lijnennet zal worden aangepast aan de nieuw aangelegde vrij liggende businfrastructuur, zodra deze in gebruik kan worden genomen. Ten slotte streven we ernaar dat de vervoerder vanaf eind 2022 – als eerste van Nederland – zijn dienstverlening in deze concessie 100% Zero Emissie uitvoert.

De concessies Haarlem-IJmond (2017-2027) en Noord-Holland Noord (2018-2028) zijn inmiddels enkele jaren geleden verleend en in beheer. De provincie monitort de actuele prestaties van deze concessies en bespreekt ze maandelijks met de vervoerder.

De provincie wil met een aanbesteding inzetten op meer reizigers (gemeten in reizigerskilometers) en meer tevreden reizigers in het openbaar vervoer (gemeten in klanttevredenheid). Het doel is om de klanttevredenheid jaarlijks 0,1% hoger uit te laten komen dan het landelijk gemiddelde en een reizigersgroei van ten minste 1% per jaar te bereiken. Deze kpi's konden in 2020 en 2021 niet worden gebruikt, door de afname van reizigers als gevolg van de maatregelen in het openbaar vervoer van de rijksoverheid als reactie op de uitbraak van het coronavirus. In 2022 zal een nieuwe klanttevredenheidsmeting beschikbaar zijn.

Eenmalige extra uitgaven, en een jaarlijkse indexatie van de uit te keren subsidies, veroorzaken fluctuaties in de OV-uitgaven aan de vervoerders. Bijdragen in 2021-2024 aan de vervanging van buurtbussen (€ 2,4 miljoen) en Zero Emissie-materieel (€ 7 miljoen) zijn in dit kader de omvangrijkste eenmalige extra uitgaven. De verwerking van het coalitieakkoord veroorzaakt tot en met 2023 fluctuaties in de stortingen in de reserve.

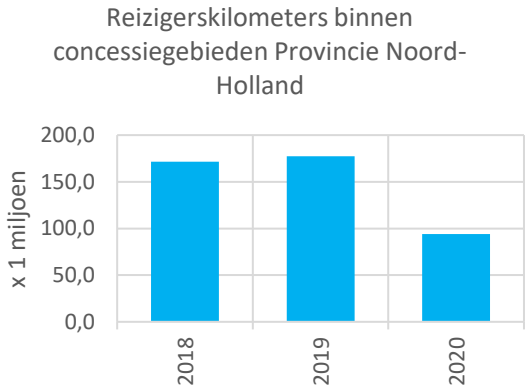
Effectindicatoren 4.2.1

Toelichting:

BBV indicator: De klantenwaardering voor het openbaar vervoer waarvoor concessieverlening plaatsvindt door de provincie, weergeven in rapportcijfer van 0-10.

https://www.waarstaatjeprovincie.nl/Paginas/BBV/Waardering-openbaar-vervoer.aspx

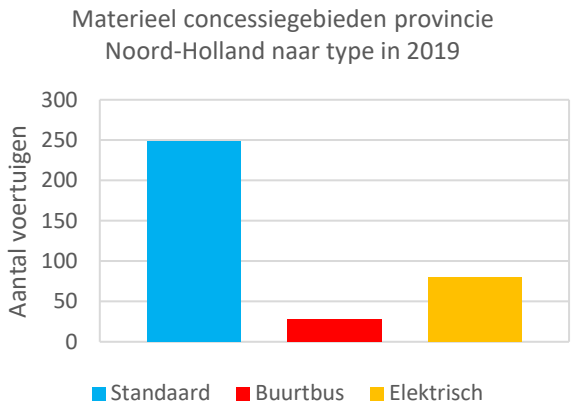

Toelichting:

Het aantal afgelegde reizigerskilometers in het openbaar vervoer waarvoor concessieverlening plaatsvindt door de provincie, weergeven in miljoenen kilometers.

Bron: Provincie Noord-Holland

Prestatieindicator 4.2.1

Toelichting:

Het aantal voertuigen in de concessiegebieden van de provincie Noord-Holland verdeeld naar type (buurtbus, elektrisch en standaard).

Bron: Provincie Noord-Holland

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 4.2 Openbaar vervoer waarborgen

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
4.2.1	OV-concessies beheren en verlenen	56.362	54.327	59.700	55.245	53.822	52.669
	Totaal lasten	56.362	54.327	59.700	55.245	53.822	52.669
	Totaal baten	-5.144	0	0	0	0	0
	Saldo van baten en lasten	51.218	54.327	59.700	55.245	53.822	52.669
	Stortingen						
4.2.1	Resv. Openbaar Vervoer Projecten	51.747	51.577	67	67	67	67
	Onttrekkingen						
4.2.1	Resv. Openbaar Vervoer Projecten	-50.783	-54.194	-7.567	-3.112	-1.689	-536
	Resultaat	**52.182**	**51.710**	**52.200**	**52.200**	**52.200**	**52.200**

4.3 Gebruik infrastructurele netwerken optimaliseren

Onze rol
Met verkeersmanagementmaatregelen benut de provincie de beschikbare verkeersnetwerken zo optimaal mogelijk zodat aan de actuele vraag naar mobiliteit kan worden voldaan. De provincie Noord-Holland heeft een direct belang bij het stimuleren en ontwikkelen van innovaties. Door optimalisatie van producten en processen verbetert de provincie haar bedrijfswaarden. Daarnaast kunnen innovaties worden aangejaagd die de markt niet alleen kan realiseren. Verder wil de provincie haar infrastructuur inzetten om duurzame energie op te wekken en energiegebruik te reduceren om op deze manier bij te dragen aan de energietransitie.

Samenwerkingspartners
De provincie werkt nauw samen met organisaties als het Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Rijkswaterstaat, gemeenten, waterschappen, openbaarvervoerbedrijven, de Vervoerregio Amsterdam, kennisinstituten, ingenieursbureaus, aannemers, automobielfabrikanten en diverse andere marktpartijen.

4.3.1 Netwerkmanagement en verkeerskundig beheer uitvoeren

Toelichting

Door middel van activiteiten op het gebied van netwerkmanagement en verkeerskundig beheer optimaliseert de provincie de doorvaart voor de scheepvaart, openbaar vervoer, fiets en wegverkeer (inclusief logistiek verkeer). Deze activiteiten bestaan uit een samenspel van een aantal dagelijks uit te voeren activiteiten waaronder:

- *Verkeersmanagement op de vaarweg*: met de 'Blauwe Golf' wordt het optimum gezocht tussen doorvaart voor de scheepvaart en de hinder door brugopeningen voor het wegverkeer. Per november 2020 is de regie van brug en sluisbediening opnieuw in handen van de provincie gekomen, inclusief de operators voor de bediencentrale voor brug- en sluisbediening. De provincie Noord-Holland blijft het vervoer over water stimuleren. Door meer bruggen en sluizen vanuit de bediencentrale in Heerhugowaard op afstand te bedienen kunnen bedientijden uitgebreid worden en kan gebruik gemaakt worden van corridor- en trajectbenadering. Dit leidt tot een betere doorstroming van zowel de scheepvaart als het verkeer op de weg. Inmiddels zijn 12 bruggen op de bediencentrale aangesloten en is het de ambitie om vanaf 2022 28 bruggen en sluizen op de bediencentrale aan te sluiten.
- *Verkeersmanagement op de weg: d*e verkeerscentrale Hoofddorp observeert het verkeer met camera's en door lussen in de weg. De verkeerscentrale past waar nodig groentijden aan en gebruikt vooraf vastgestelde regelscenario's in geval van incidenten of filevorming. Hiervoor wordt nauw samengewerkt met de provinciale weginspecteurs en andere wegbeheerders zoals gemeenten en Rijkswaterstaat. De verkeerskundige werking van ieder provinciaal verkeerslicht wordt elke drie jaar doorgelicht en bijgesteld. Het in 2021 vastgestelde prioriteitskader voor de regeling van verkeerslichten geeft de mogelijkheid om per kruispunt aan te geven wat de belangrijkste modaliteit is en welke richtingen voorrang moeten krijgen. Hierbij is ook nadrukkelijk de fiets en het vrachtverkeer betrokken.
- *Afstemmen van werkzaamheden en evenementen:* verkeersmaatregelen die een aanzienlijke invloed hebben op de doorstroming stemt de provincie vooraf af binnen het samenwerkingsverband van alle (vaar)wegbeheerders in Noord-Holland. Daarnaast geeft de provincie vergunningen en ontheffingen af voor werkzaamheden aan de (vaar)weg,

evenementen en exceptionele vaartransporten. Ook adviseert de provincie de RDW bij exceptionele transporten over de weg.

- *Incidentmanagement:* de weginspecteurs van de provincie staan dagelijks klaar voor een vlotte en veilige doorstroming op de provinciale wegen. Incidentmanagement speelt hierbij een belangrijke rol. Dit behelst het geheel aan maatregelen die er voor moeten zorgen de weg zo snel mogelijk vrij te maken voor het verkeer nadat een pech- of ongeval heeft plaatsgevonden.
- *Gladheidsbestrijding:* Veiligheid op de weg in de wintermaanden is van groot belang. Zodra er gladheid verwacht wordt, staan de gladheidsbestrijders paraat om de weg op te gaan, ook midden in de nacht. De vele tonnen zout die we gebruiken voor de gladheidbestrijding zijn echter slecht voor het milieu. Mede om deze gebiedsvreemde mineralen te verminderen is in 2018 gestart met de pilot Grass2grit waarbij de gladheid wordt bestreden met dooimiddel gemaakt van sap uit bermgras. Dit project wordt voor 60% gefinancierd door middel van een Europese Life subsidie.

4.3.2 Centrales beheren en in stand houden

Toelichting

De provincie beschikt over één verkeerscentrale in Hoofddorp. Vanuit deze verkeerscentrale worden zowel de tunnel (Waterwolf- en Abdijtunnel) als het Amstelaquaduct bediend, de zogenaamde 'tunnel desk'. Daarnaast wordt op een andere (verkeersmanagement) desk in de verkeerscentrale, dagelijks alle informatie verzameld over de situatie op de weg. Met behulp van deze informatie worden bij onvoorziene omstandigheden op de weg verkeerslichten op afstand aangepast, worden Dynamische Route Informatiepanelen aangestuurd en kunnen regelscenario's worden ingezet. Dit om de beschikbare infrastructuur zo optimaal mogelijk te benutten. Naast de verkeerscentrale in Hoofddorp beschikt de provincie over een bediencentrale voor het op afstand bedienen van bruggen en sluizen. Deze centrale is gelegen in Heerhugowaard en maakt onderdeel uit van het energie neutrale steunpunt De Lange Balk.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 4.3 Gebruik infrastructurele netwerken optimaliseren

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
4.3.1	Netwerkmanagement en verkeerskundig beheer uitvoeren	26.498	32.020	31.170	29.687	27.514	28.225
4.3.2	Centrales beheren en in stand houden	0	8	8	8	8	8
	Totaal lasten	26.498	32.028	31.178	29.695	27.522	28.233
	Totaal baten	-1.689	-1.518	-1.763	-1.763	-1.763	-1.763
	Saldo van baten en lasten	24.809	30.510	29.415	27.932	25.759	26.470
	Stortingen						
	Onttrekkingen						
	Resultaat	**24.809**	**30.510**	**29.415**	**27.932**	**25.759**	**26.470**

4.4 Provinciale infrastructuur in stand houden en ontwikkelen

De provincie is eigenaar en wegbeheerder van 645 km wegen, 50 km busbanen en 246 km vaarwegen. Langs een groot deel van deze N-wegen liggen fietspaden (384 km) die eigendom van de provincie zijn. Op deze infrastructuur beheert de provincie 590 kunstwerken, zoals bruggen, sluizen, tunnels en ecoducten. Om te zorgen voor een goede doorstroming en veilige (vaar)wegen, beheert de provincie ook een verkeerscentrale, dynamische verkeersmanagementsystemen (DVM), een tunnelcentrale, brugbediencentrale en diverse steunpunten. Naast het beheren van de infrastructuur onderhoudt, vervangt en verbetert de provincie bestaande infrastructuur. Daarnaast ontwikkelt ze waar nodig nieuwe infrastructuur om de bereikbaarheid, leefbaarheid en verkeersveiligheid te behouden of te verbeteren. Projecten die hieruit voorvloeien staan geprogrammeerd in het iMPI.

Samenwerkingspartners
Voor het vast- en variabel onderhoud van de infrastructuur is de provincie Noord-Holland 10-jarige gebiedscontracten aangegaan met verschillende gebiedsaannemers. In totaal zijn er zes gebiedscontracten, waarmee de provincie het beheer en onderhoud van de provincie vormgeeft. Projecten worden uitgevoerd in nauwe samenwerking met mede-overheden, belangenorganisaties en de omgeving. Daarnaast stemt de provincie de werkzaamheden op het gebied van beheer en onderhoud af met Rijkswaterstaat, Hoogheemraadschappen, Metropoolregio Amsterdam (MRA) en gemeenten.

Prioriteiten
De komende jaren zijn – naast het uitvoeren van de projecten in het iMPI - onderstaande prioriteiten van toepassing:

- Verduurzaming infrastructuur;
- Uitvoeren programma Machinerichtlijn;
- Aanpak chroom-6 bruggen;
- Verbetering biodiversiteit.

4.4.1 Beheerstrategie en meerjarenprogramma's opstellen

Toelichting

De provincie heeft de wettelijke zorgplicht voor de kapitaalgoederen. Dit staat beschreven in de Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen 2020-2023 (NIKG). Zo staat erin beschreven wat de opbouw van onze kapitaalgoederen is, hoe deze worden onderhouden en wat de kosten hiervan zijn. De NIKG stelt ook beleidskaders en financiële kaders vast voor het beheer en onderhoud. Zo wordt de lange termijn ontwikkeling van de financiën van deze kapitaalgoederen van de provincie inzichtelijk gemaakt.

Verder wordt op basis van de gestelde beleidskaders en kwaliteitseisen uit de NIKG het onderhouds- en vervangingsprogramma opgesteld. Dit is onderdeel van het integraal Meerjaren Programma Infrastructuur (iMPI).

Naast het reguliere beheer en onderhoud worden nieuwe ontwikkelingen ingebed in de beheerstrategie en het vervangingsprogramma, waaronder bijvoorbeeld verduurzaming en het verbeteren van de biodiversiteit. Vanzelfsprekend voldoen we aan wet- en regelgeving. Actueel zijn hierin bijvoorbeeld aanpak van Chroom-6 en de implementatie van de Machinerichtlijn (MRL).

Zie het iMPI voor een nadere toelichting.

Prestatie-indicatoren 4.4.1

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes			
		2020	2021	2022	2023	2024
Percentage wegen(incl. kunstwerken) dat voldoet aan beeld kwaliteitseisen	Percentage	96%	95%	95%	95%	95%
Wegbelevings onderzoek (% zeer tevreden weggebruikers)	Percentage	72% (2019)	80%	80%	80%	80%
Elektriciteitsverbruik voor exploitatie van infrastructuur (kWh)	Percentage t.o.v 2020	100%				60% in 2030

4.4.2 Studiefase verbeter- en uitbreidingsprojecten uitvoeren

Toelichting

Opgaven ter verbetering of uitbreiding van de provinciale infrastructuur starten in de studiefase van het iMPI. In de studiefase van een project wordt de problematiek onderzocht en worden mogelijke oplossingen uitgewerkt. Naast locatie- of trajectstudies, worden opgaven steeds vaker integraal en gebiedsgericht aangepakt met onze partners. Voor enkele specifieke studieprojecten is in de begroting apart studiebudget opgenomen. Overige studies en onderzoeken ten behoeve van de provinciale infrastructuur worden gedekt uit het budget Studiekosten. Kleine verbeteringen aan onze infrastructuur, vooral op het gebied van verkeersveiligheid, kunnen direct worden gerealiseerd vanuit de post Kleine Infrastructurele Verbeteringen in de reserve Ontwikkeling Provinciale Infrastructuur (OPI).

Een totaaloverzicht van alle lopende studieprojecten is te vinden in het iMPI.

4.4.3 Studiefase vervangingsprojecten uitvoeren

Toelichting

De vervangingsinvesteringsprojecten uit het iMPI doorlopen net als de verbeter- en uitbreidingsprojecten de fasen van studie, plan en realisatie. In de studiefase wordt nader uitgewerkt welke alternatieven er zijn om het areaal te vervangen. Dit wordt gedaan in overleg met zowel interne- als externe belanghebbenden. Tevens wordt onderzocht of werk-met-werk gemaakt kan worden door gewenste verbeteringen en uitbreidingen mee te nemen. Richting het einde van de studiefase wordt een keuze gemaakt in de voorkeursvariant van de oplossing. Hiermee is de scope van het project dan afdoende vastgelegd om te kunnen promoveren naar de planfase. Meerdere oevertrajecten, kunstwerken en remmingswerken zijn de komende jaren voorzien voor het doorlopen van de studiefase.

De vervangingsprojecten in de studiefase staan beschreven in het iMPI.

4.4.4 Plan- en realisatiefase infastructuurprojecten uitvoeren

Toelichting

Zodra in de studiefase een integrale afweging van de alternatieven heeft geleid tot een voorkeursvariant, promoveert een project via de vaststelling van het iMPI naar de planfase. In de planfase gaat een integraal projectmanagementteam (IPM-team) aan de slag met onder andere de technische uitwerking, participatie- en inspraaktrajecten, vergunningen en de contractdocumenten. Dit levert een exacte uitvoeringsspecificatie op die nauwkeurig kan worden geraamd. Dit is de basis voor de kredietaanvraag bij Provinciale Staten voor de uitvoeringskosten. Zodra het uitvoeringskrediet is verkregen, promoveert het project naar de realisatiefase. In deze fase wordt het project aanbesteed en voert de aannemer de werkzaamheden uit.

Een totaaloverzicht van alle projecten in de plan- en realisatiefase is te vinden in het iMPI.

4.4.5 Infrastructuur beheren en in stand houden

Toelichting

Om de infrastructuur te beheren en in stand te houden worden diverse activiteiten uitgevoerd, zoals vast en variabel onderhoud,

Het onderhouden van het provinciaal areaal wordt uitgevoerd door aannemerscombinaties aan de hand van de gebiedscontracten. De aannemerscombinaties zijn verantwoordelijk voor het vast en variabel onderhoud, de programmering en planning hiervan, bouwcommunicatie en de klachtenafhandeling.

Een totaaloverzicht van de gebiedscontracten en alle lopende variabel onderhoudsprojecten is te vinden in het iMPI.

4.4.6 Vaarwegen beheren en in stand houden

Toelichting

De provincie voert noodzakelijke oeververvangingsprojecten uit op basis van inspectieonderzoeken en waarnemingen door (vaar)weginspecteurs. Het dagelijks beheer aan de vaarwegen wordt doorlopend binnen de verschillende gebiedscontracten uitgevoerd. Dit geldt ook voor de behandeling van schades. In 2021 worden diverse omvangrijke oeververvangingsprojecten opgeleverd. Er zijn meerdere oevertrajecten in voorbereiding die in het najaar van 2021 in uitvoering gaan in 2022 en volgende jaren worden opgeleverd, waaronder delen van het Noordhollandsch Kanaal nabij Almaar en de Westfriesche Vaart (kanaal tussen Kolhorn en Medemblik.

De provincie heeft de oeververvangingsprojecten voor de komende 6 à 8 jaar aanbesteed aan één partij. In deze samenwerking is duurzaamheid het belangrijkste criterium. Denk daarbij aan het structureel verminderen van 80% van de milieukosten (door bijvoorbeeld CO_2-reductie, minder materiaal- en energiegebruik en toepassing van zoveel mogelijke herbruikbare materialen) en voorzieningen ten behoeve van de biodiversiteit en de waterkwaliteit (zoals natuurvriendelijke oevers). Het streven is daar waar kansen zijn voor natuurvriendelijke oevers, deze structureel als het nieuwe duurzame normaal toe te passen.

Prestatieindicator 4.4.6

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes			
		2020	2021	2022	2023	2024
Realisatie (natuurvriendelijke) oevers (in km)	Aantal	30,5	0	13,4	14,8	11,1

4.4.7 Innovatieprojecten infrastructuur uitvoeren

Toelichting

De provincie heeft als streven om haar activiteiten continu te verbeteren. Hiertoe worden onder meer innovatieprojecten uitgevoerd ten aanzien van duurzaamheid en Smart Mobility.

- *Duurzame innovaties:* De provincie zet in op innovaties die veel impact hebben op grondstoffen- en CO_2-reductie.
- *Industrieel, Flexibel en Demontabel (IFD):* De provincie draagt bij aan het ontwikkelen en implementeren van verschillende IFD-specificaties voor kunstwerken zoals vaste- en beweegbare bruggen. Hiermee maken wij circulair bouwen van kunstwerken mogelijk. Tevens draagt de provincie bij aan het initiëren van uitwisseling van/handel in grote gebruikte bouwonderdelen.
- *Circulair bouwen:* De provincie werkt aan een uniforme uitvraag voor circulair en energieneutraal bouwen.
- *Levensduurverlengende innovaties:* Samen met de TU Delft ontwikkelt de provincie levensduurverlengende innovaties zoals bijvoorbeeld epoxy-asfalt dat een vier tot vijf keer langere levensduur heeft. Daarnaast realiseert de provincie een biodynamische oever waarbij natuurlijke, levende gewassen worden gebruikt in plaats van harde (dode) materialen, en aan mossen als bescherming van beton.
- *Energieopwekking en -besparing:* De provincie zet haar infrastructuur in voor innovaties ten behoeve van duurzame energieopwekking, zoals bijvoorbeeld:
  - een fietspad, of een deel hiervan, uitgerust met een zonnewegdek;
  - het realiseren van een energieneutrale beweegbare brug (Cruquius).
- *Smart Mobility:* Voor het onderdeel Smart Mobility voert de provincie de Focus Smart Mobility uit, waarbij de provincie projecten uitvoert die zij eerder onderzocht en die succesvol bleken.
- *De iVRI:* Vanaf 2021 vindt de uitrol van iVRI's plaats om ervoor te zorgen dat alle 260 VRI's in de provincie worden uitgerust als iVRI. Samen met gemeenten wordt gekeken waar uitrol nog meer aan de orde is. Per jaar worden circa 25 VRI's omgebouwd naar iVRI.
- *Connected en zelfrijdende auto's:* De provincie onderzoekt samen met verschillende autofabrikanten (Nissan, Fiat en BMW) de impact van connected en zelfrijdende auto's op onze rol als wegbeheerder en beleidsmaker.
- *Europese projecten:* Samen met de Europese netwerkorganisatie POLIS onderzoekt de provincie samen met kennispartners en andere Europese regio's welke projecten op te

starten die deels Europees gefinancierd kunnen worden. Ambitie is om in 2022 minimaal één Europees project op te starten.

- *Coöperative adaptive cruise control:* De provincie maakt een kansenkaart waarop duidelijk aangegeven wordt op welke provinciale wegen ADAS-systemen (Advanced Driver Assistance Systems) goed werken en waar nog niet.
- *Communicatietechnieken voertuigen en VRI's:* In 2022 zet de provincie haar onderzoek voort naar de toepassing van twee verschillende communicatietechnieken tussen voertuigen en VRI's.
- *Interactie gebruiker Smart Mobility-toepassingen:* Toepassingen om fietsverkeer te stimuleren en logistieke stromen beter te reguleren met data worden verder uitgebreid.
- *Verbeteren effectiviteit regionaal verkeersnetwerk:* De provincie sluit verkeerslichten van gemeenten aan op de eigen verkeerscentrale om de effectiviteit van het huidige verkeersmanagement in het regionale verkeersnetwerk verder te verbeteren. Door verkeersmanagement as a service (VMaaS) uit te vragen aan de markt wordt verwacht dat de effectiviteit van het verkeersmanagement toeneemt en dat de kosten afnemen.
- *Werkplaats deelmobiliteit en MaaS:* Samen met VRA, MRA en gemeenten richt de provincie een werkplaats deelmobiliteit en MaaS in om handzame werkwijzen te ontwikkelen zodat gemeenten deelmobiliteit mogelijk kunnen maken en om uniformiteit in de uitrol van deze systemen te waarborgen.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 4.4 Provinciale infrastructuur in stand houden en ontwikkelen

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
4.4.2	Studiefase verbeter- en uitbreidingsprojecten uitvoeren	3.931	5.908	5.666	5.883	3.815	4.525
4.4.3	Studiefase vervangingsprojecten uitvoeren	1.001	1.011	1.011	1.011	1.011	1.011
4.4.4	Plan- en realisatiefase infastructuurprojecten uitvoeren	6.915	10.861	13.367	15.152	19.928	22.918
4.4.5	Infrastructuur beheren en in stand houden	48.046	69.008	77.093	70.479	64.667	45.184
4.4.6	Vaarwegen beheren en in stand houden	9.687	12.878	24.409	12.006	11.861	10.759
4.4.7	Innovatieprojecten infrastructuur uitvoeren	5.855	8.601	4.375	3.702	3.454	2.481
	Totaal lasten	75.434	108.266	125.920	108.232	104.736	86.878
	Totaal baten	-3.830	-131	-34.778	-17.162	-20.267	-3.679
	Saldo van baten en lasten	71.604	108.135	91.142	91.070	84.469	83.199
	Stortingen						
4.4.2	Resv. Ontwikkelen Provinciale Infrastructuur	33.804	20.024	21.034	20.074	19.574	7.464
4.4.4	Resv. Investeringen wegen	10.205	0	0	0	0	0
4.4.4	Resv. Kapitaallasten Vervangingsinvesteringen Kunstwerken (VIK)	11.281	0	0	0	0	0
4.4.4	Resv. Kapitaallasten OV	24.506	0	0	0	0	0
4.4.4	Resv. Kapitaallasten Wegen	12.819	0	0	0	0	0
4.4.5	Resv. Groot Onderhoud Wegen	17.657	18.518	17.207	19.227	14.702	17.527
4.4.6	Resv. Groot Onderhoud Vaarwegen	9.284	6.000	6.000	6.000	10.000	4.000
4.4.6	Resv. Kapitaallasten Vaarwegen	1.225	0	0	0	0	0
4.4.7	Resv. Innovatieprojecten Mobiliteit	1.108	511	427	71	71	0
4.4.7	Resv. Kapitaallasten innovatieprojecten	609	7.121	0	0	0	0
	Onttrekkingen						
4.4.2	Resv. Ontwikkelen Provinciale Infrastructuur	-140.304	-36.261	-3.820	-3.997	-1.450	-1.450
4.4.4	Resv. Investeringen wegen	-11.281	-6.302	0	0	0	0
4.4.4	Resv. Kapitaallasten Vervangingsinvesteringen Kunstwerken (VIK)	-206	-29.009	0	0	0	0
4.4.4	Resv. Kapitaallasten OV	-95	-28.716	-1.230	-1.289	-1.621	-1.621
4.4.4	Resv. Kapitaallasten Wegen	-2.470	-116.137	-124	-124	-584	-657
4.4.5	Resv. Groot Onderhoud Wegen	-15.589	-28.454	-27.581	-24.740	-14.713	-11.360
4.4.6	Resv. Groot Onderhoud Vaarwegen	-8.530	-6.413	-7.650	-8.033	-7.472	-4.492
4.4.6	Resv. Kapitaallasten Vaarwegen	-5	-1.420	0	0	0	0
4.4.7	Resv. Innovatieprojecten Mobiliteit	-4.548	-13.888	-2.486	-1.380	-1.093	-120
4.4.7	Resv. Kapitaallasten innovatieprojecten	0	0	0	0	0	0
	Resultaat	**11.075**	**-106.291**	**92.919**	**96.879**	**101.882**	**92.489**

Programma 5 Groen

Doelenboom

5. Groen
5.1 Beschermen en ontwikkelen van de groenstructuur
5.1.1 Beschermen en ontwikkelen van NNN en Natura-2000 gebieden
5.1.2 Programma Groene uitweg uitvoeren
5.1.3 Programma Oostelijke vechtplassen uitvoeren
5.1.4 Gebiedsprogramma Laag Holland uitvoeren
5.2 Beheren van de groenstructuur
5.2.1 NNN en agrarische natuur beheren
5.2.2 Recreatiegebieden en recreatieve routes beheren
5.2.3 Uitvoeren geven aan de Wet natuurbescherming
5.2.4 Tegemoetkoming faunaschade uitkeren
5.3 Betrekken van onze partners bij bescherming en beheer van groen
5.3.1 Aanpak Groen Kapitaal uitvoeren
5.3.2 Bijdragen aan regionale samenwerking t.a.v. groen
5.3.3 Balans ecologie en economie Waddengebied nastreven

Maatschappelijk doel

Een robuuste en hoogwaardige groenstructuur die bijdraagt aan de biodiversiteit en aan het welzijn van de bewoners en bezoekers van de provincie.

Noord-Holland is een prachtige provincie om te wonen, te werken en vrije tijd door te brengen. Dit komt mede door de grote diversiteit aan natuur- en cultuurlandschappen: bossen, heidevelden, duinen, veenweiden, open polders, kwelders en de Noordzee, de Waddenzee en het IJsselmeer. In Noord-Holland liggen negentien Europees beschermde natuurgebieden en vier wereld-erfgoederen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat zowel bewoners als de overheid zich al meer dan een eeuw inspannen om de waarden van deze gebieden veilig te stellen en te vergroten. Immers, naast de waarde die natuur van zichzelf heeft, levert zij ons ook grondstoffen, voedsel en economische productiviteit. Enkele voorbeelden zijn: drinkwaterzuivering in de duinen, duurzame landbouw, bosbouw en visserij en het afvangen van koolstofdioxide (CO_2) door bladgroen. Ook zorgen natuur en landschap voor een plezierige woon- en werkomgeving, wat een positief effect heeft op ons welzijn en onze gezondheid en bijdraagt aan een gunstig economisch vestigingsklimaat.

Natuur- en landschapswaarden staan wereldwijd onder druk, ook in Noord-Holland. Dit komt door een gebrek aan geschikte leefgebieden voor dier- en plantensoorten, versnippering door verstedelijking en infrastructuur en door milieuproblemen zoals onvoldoende waterkwaliteit, verdroging van natuurgebieden en hoge fosfaat- en stikstofemissies door verkeer, industrie en landbouw. Nederland voldoet nog lang niet aan de Europese eisen voor bescherming van soorten en kwetsbare leefgebieden. Het aan de Verenigde Naties gelieerde IPBES (*Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services*) rapporteerde in 2019 over de wereldwijd zorgwekkende staat van de biodiversiteit. De provincie herkent de urgentie van deze opgave en de noodzaak om maatregelen te nemen.

Gelukkig begint het beleid voor herstel van de biodiversiteit, dat enkele decennia geleden is ingezet, ook vruchten af te werpen. De achteruitgang van de natuurkwaliteit in veel natuurgebieden lijkt gekeerd, zoals blijkt uit onze tweejaarlijkse rapportage over de staat van de biodiversiteit in Noord-Holland en onderzoek van het Planbureau voor de Leefomgeving. Desondanks blijft de noodzaak voor herstel van de biodiversiteit nog steeds groot, zoals temeer duidelijk werd door de ernstige problematiek van stikstofeuitstoot die in 2019 en 2020 veel maatschappelijke aandacht kreeg. Alleen door een aanzienlijke verbetering van de ruimtelijke, water- en milieucondities is een balans haalbaar tussen gezonde, veerkrachtige ecosystemen enerzijds en economische activiteiten anderzijds. We willen dit bereiken door verregaande integratie van het (inter)nationale en provinciale beleid voor natuur, landschap, milieu, water, landbouw, bodembescherming en vrijetijdsbesteding – in ons coalitieakkoord samengevat onder de noemer 'vitaal landelijk gebied' – zal hierbij behulpzaam zijn samen te voegen. De uitdagingen en oplossingsrichtingen in elk van deze beleidsterreinen zijn namelijk sterk met elkaar verweven zijn.

Wettelijk beleidskader

- Wet natuurbescherming
- Omgevingswet
- Wet ruimtelijke ordening

Provinciaal beleidskader

- Omgevingsvisie NH 2050
- Programma Natuurnetwerk 2022
- Masterplan biodiversiteit
- Visie Recreatie & toerisme
- Groen Kapitaal
- Betrekken bij Groen
- Gebiedsakkoord Oostelijke-Vechtplassen
- Gebiedsprogramma Laag Holland (i.o.) / bodemdaling veenweidegebieden

Budgettabel 2022 (x € 1.000)

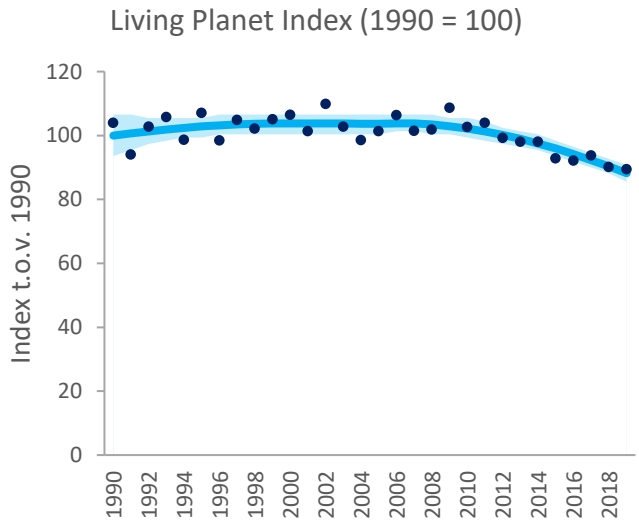
Beleidsdoel		Lasten	Baten	Saldo van baten en lasten	Onttrekking aan reserves	Stortingen	Saldo t.l.v. algemene middelen
5.1	Beschermen en ontwikkelen van de groenstructuur	78.531	6.387	72.144	78.768	28.979	22.355
5.2	Beheren van de groenstructuur	37.101	785	36.316	896	0	35.420
5.3	Betrekken van onze partners bij bescherming en beheer van groen	24.390	220	24.170	12.182	8.500	20.488
	Totaal	**140.022**	**7.392**	**132.630**	**91.846**	**37.479**	**78.263**

Verbonden partijen

Programma	OD	Verbonden partij	Doel
5	5.2.1	Stichting Gooisch Natuurreservaat	Beheer Natuurgebied
5	5.2.2	Recreatieschap Spaarnwoude	Beheer recreatiegebied.
5	5.2.2	Recreatieschap Groengebied Amstelland	Beheer recreatiegebied.
5	5.2.2	Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer	Beheer recreatiegebied.
5	5.2.2	Recreatieschap Plassenschap Loosdrecht e.o.	Beheer recreatiegebied.
5	5.2.2	Recreatieschap Twiske-Waterland	Beheer recreatiegebied.
5	5.3.3	Openbaar lichaam Waddenfonds	Beheren en besteden Waddenfonds
5	5.2.2	Recreatie Noord-Holland N.V. (RNH)	Beheer en onderhoud recreatiegebieden

*Verdere informatie is te vinden in de paragraaf verbonden partijen

Effectindicator Programma Groen

Toelichting:
De living planet index Noord-Holland is een graadmeter voor de biodiversiteit geconstrueerd op basis van beschikbaarheid van gegevens over soorten (broedvogels, vlinders, libellen, reptielen, amfibieën, vissen, zoogdieren (inclusief vleermuizen) die voorkomen. Een hogere waarde wordt gezien als positief.

Bron: compendium voor de Leefomgeving - biodiversiteit

5.1 Beschermen en ontwikkelen van de groenstructuur

Onze rol
Met de decentralisatieakkoorden van 2011 (‘Onderhandelingsakkoord decentralisatie natuur’) en 2013 (‘Natuurpact’) is de verantwoordelijkheid voor het natuur-, landschaps- en recreatiebeleid vrijwel volledig aan de provincies gedecentraliseerd. Zowel in maatschappelijke aandacht als in financiële omvang is dit één van de meest omvangrijke taken in het provinciale takenpakket. De werkzaamheden die de provincie verricht zijn divers van aard. Om onze doelen te bereiken *beschermen* wij natuurgebieden en kwetsbare landschappen. Dit doen wij op grond van landelijke en provinciale wet- en regelgeving, zoals de Wet natuurbescherming en de Omgevingsverordening. Daarnaast heeft de provincie een *ontwikkelende* taak: wij zijn

verantwoordelijk voor de aanleg en het herstel van natuurgebieden en het bieden van rust, ruimte en recreatieve mogelijkheden aan onze bewoners en bezoekers. Hierin past de uitvoering van omvangrijke, integrale gebiedsprogramma's en het verstrekken van subsidies voor de ontwikkeling en het beheer van natuur, landschap- en recreatiegebieden. Omdat wij onze doelen niet alleen kunnen bereiken, *stimuleren* wij ook anderen om hun steentje bij te dragen. Dit doen wij door te participeren in diverse netwerken en samenwerkingsverbanden en door kennis te ontwikkelen, te delen en zelf steeds te leren van goede voorbeelden die, gelukkig, ruim beschikbaar zijn.

Samenwerkingspartners
Bij de uitvoering van onze werkzaamheden werkt de provincie samen met:

- Bewoners en gebruikers van natuur- en recreatiegebieden, initiatiefnemers van lokale en regionale projecten en omwonenden die bij deze projecten betrokken zijn.
- De duizenden vrijwilligers die in Noord-Holland actief zijn in het beheer van natuur en landschap, en in milieu- en natuureducatie.
- Maatschappelijke organisaties, zoals terreinbeherende organisaties of belangenbehartigers: Landschap Noord-Holland, Natuurmonumenten, het Goois Natuurreservaat, LTO-Noord, de agrarische collectieven, Milieufederatie, Vogelbescherming Nederland of de Faunabeheereenheid.
- Andere overheden, zoals het Rijk en de Europese Unie, andere provincies, gemeenten, waterschappen, Staatsbosbeheer, Rijkswaterstaat, de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl), de interprovinciale uitvoeringsorganisatie BIJ12, de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord en de recreatieschappen.
- Regionale samenwerkingsverbanden, zoals het Groene Hart, de Nationale Parken Duinen van Texel en Zuid-Kennemerland, de Metropoolregio Amsterdam en onze partners in het IJsselmeer- en Waddengebied.
- Bedrijven, zoals agrarische ondernemers, recreatieondernemers of projectontwikkelaars.

Al deze partners in het veld is de provincie dankbaar voor hun betrokkenheid, ideeën en kennis. Hun werk heeft een grote betekenis voor de bescherming en ontwikkeling van de Noord-Hollandse biodiversiteit en landschappen.

Prioriteiten
In 2022 werken wij aan de volgende prioriteiten:

- Versnelling van de realisatie van het NNN, de uitvoering van natuurherstelmaatregelen in bestaande natuurgebieden en het terugdringen van de stikstofuitstoot door middel van een gebiedsgerichte aanpak (5.1.1.).
- Uitvoering van het Masterplan biodiversiteit en de Bossenstrategie (5.1.1.).
- Verdere besteding van middelen uit het Investeringsbudget Landschapsversterking (5.1.1.).
- Totstandkoming resp. uitvoering van de gebiedsprogramma's Laag Holland (5.1.4.), Groene Uitweg (5.1.2) en Oostelijke Vechtplassen (5.1.3).
- Uitvoering van de Visie Recreatie & toerisme en het verbeteren van de governance in de recreatieschappen (5.2.2).

Omgevingsfactoren

- Natuur en landschap zijn dynamisch, (soms) onvoorspelbaar en hun ontwikkeling wordt bepaald door vele factoren die buiten de directe provinciale beïnvloedingssfeer liggen, zoals klimatologische ontwikkelingen, weersomstandigheden, de ontwikkeling van dieren- en plantenpopulaties en sociaal-economische ontwikkelingen.

5.1.1 Beschermen en ontwikkelen van NNN en Natura-2000 gebieden

Toelichting

Veel biodiversiteitswinst kan geboekt worden door de verbetering van natuur-, milieu- en watercondities en door het tegengaan van verdroging, stikstof- en fosfaatuitstoot. Daarom voert de provincie vanaf 2021 het Masterplan Biodiversiteit uit, waarmee er wordt gewerkt aan kansen voor biodiversiteitsherstel in natuurgebieden, agrarische gebieden, bebouwde gebieden en in het watersysteem. Ook benut de provincie de extra middelen die in 2021 in het coalitieakkoord beschikbaar zijn gesteld voor het stimuleren van kruidenrijke akkerranden, bloemrijke bermen, zorgvuldig maaibeleid, het verminderen van gebruik van bestrijdingsmiddelen en het opstellen van een kennisagenda.

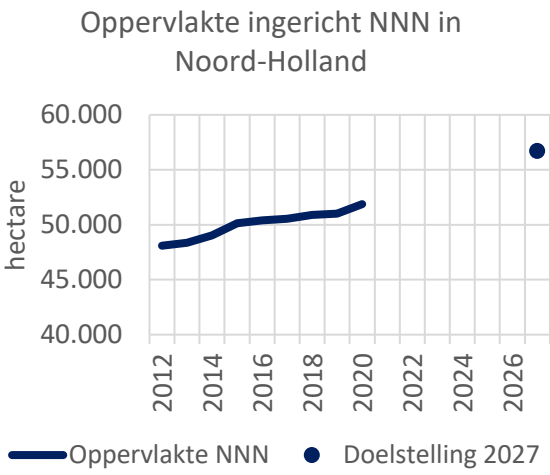
Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) vormt de ruggengraat van de Noord-Hollandse natuur en omvat ook vrijwel alle Noord-Hollandse Natura 2000-gebieden en de grotere recreatiegebieden. De provincie werkt onverminderd door aan de bescherming (via de Omgevingsverordening) en brengt versnelling in de afronding van het NNN. Sinds 2020 draagt een ambtelijk Regiebureau Natuurnetwerk zorg voor de voortgang van bestaande en de start van nieuwe projecten die gericht zijn op de afronding van het NNN en de uitvoering van de ‘gebiedsgerichte aanpak stikstof’. Doel voor het NNN is om deze collegeperiode 1.750 hectare NNN af te ronden en alle voorbereidingen te treffen voor afronding van het NNN in de volgende coalitieperiode. Dit gebeurt in nauwe samenhang met andere beleidsopgaven in het landelijk gebied, zoals de verbetering van de waterkwaliteit, het tegengaan van bodemdaling, het bieden van recreatieve mogelijkheden, het bevorderen van bosaanplant (Bossenstrategie, welke najaar 2021/begin 2022 verder uitgewerkt zal worden), het stimuleren van natuurinclusieve landbouw en economische ontwikkeling. Daarom werkt de provincie, in gebieden waar de provincie een grote opgave voor het landelijk gebied heeft, met integrale gebiedsprogramma’s (zie ook de paragrafen ‘Maatschappelijk doel’ en de paragrafen 5.1.2 tot en met 5.1.4, waarin de lopende gebiedsprogramma’s worden toegelicht). In het Programma Natuurnetwerk, waarover Provinciale Staten jaarlijks besluiten, staat een prognose over de NNN-voortgang in de komende jaren. De belangrijkste financieringsbron voor de afronding van het NNN is de Reserve Groen, waarin op basis van het coalitieakkoord extra middelen zijn gestort.

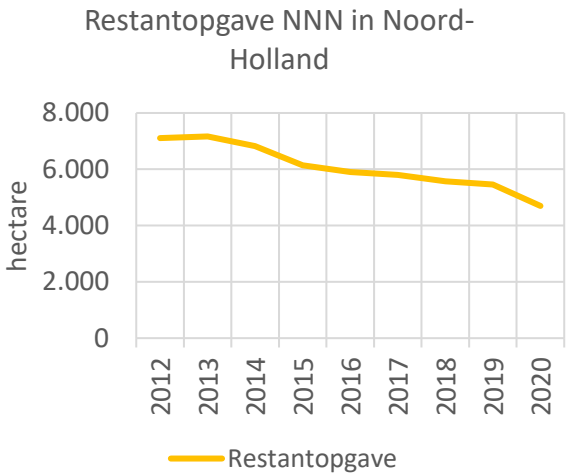
Terwijl de aanleg van nieuwe natuur in volle gang is, wordt binnen de bestaande natuurgebieden gewerkt aan kwaliteitsverbetering. Dit gebeurt door herstelmaatregelen zoals baggeren, het verwijderen van de bovengrond, maaien en bosbeheer ten gunste van verstuiving in de duinen. Het Rijk stelt hiervoor de komende jaren via het Programma Natuur aanvullende financiële middelen beschikbaar, omdat deze maatregelen ook bijdragen aan de verbetering van natuur welke onder druk staat door de hoge stikstofdepositie.

De provinciale landschappen herbergen bijzondere cultuurhistorische, aardkundige en ecologische waarden. De provincie beschermt deze landschappen via het beschermingsregime Bijzonder provinciaal landschap (in de Omgevingsverordening). In 2021 is gestart met besteding van de middelen beschikbaar binnen het Investeringsbudget Landschapsversterking (voorheen Landschapsfonds). Hiermee investeert de provincie in enkele projecten die het landschap

versterken en de toegankelijkheid ervan verbeteren, zoals de Westeinderscheg. Een deel van het Investeringsbudget gaat naar de liniedijken van de Stelling van Amsterdam. Voortbouwend op de verkenningen in 2021, zet de provincie de besteding van de middelen in 2022 voort.

Prestatieindicator 5.1.1

Toelichting:
Deze indicator geeft respectievelijk het totale oppervlakte ingerichte NNN en de restantopgave van de in te richten NN weer in het aantal hectare. De streefwaarde is een oppervlakte van 56.700 hectare NNN in 2027.
Bron: Provincie Noord-Holland

5.1.2 Programma Groene Uitweg uitvoeren

Toelichting

Het programma Groene Uitweg versterkt de landschappelijke kwaliteit van de Vechtstreek, in samenhang met de infrastructurele ingrepen aan de rijkswegen A1, A6 en A9. Het programma komt voort uit de wens, die onder andere is verwoord in de Noordvleugelbrief van het kabinet uit 2006, om dit gebied duurzaam open en groen te houden en de recreatieve aantrekkelijkheid ervan te vergroten. In de Noordvleugelbrief zijn zes thema's opgenomen die in aanmerking kwamen voor een rijksbijdrage van € 86,1 miljoen. Deze rijksbijdrage is, tezamen met € 9 miljoen provinciale cofinanciering, gestort in de Reserve Groene Uitweg. De zes thema's zijn: natuurboulevard IJmeer, waterberging en natuurontwikkeling Horstermeer, recreatieve (vaar)verbindingen, fietspaden en fietsbruggen, Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie, en behoud van het weidelandschap. De Groene Uitwegprojecten, hangend onder deze thema's, maken deel uit van het Programma Natuurnetwerk, dat jaarlijks wordt geactualiseerd.

Nadat in 2020 het convenant "Naarden buiten de Vesting" is ontbonden zijn de middelen die hiervoor waren gereserveerd gekoppeld aan de uitvoeringsagenda voor het landschap, die onder regie van de Regio Gooi en Vechtstreek is opgesteld. In het kader van die uitvoeringsagenda zijn er vierentwintig nieuwe initiatieven en projecten aangemeld en door het bestuurlijk platform Gooi, Vecht en Diemerscheg vastgesteld. Deze projecten zijn opgenomen in het Programma Natuurnetwerk 2022. Enkele in het oog springende projecten zijn: Verder met de Vesting Muiden, met als doel het herstel van vesting en de schootsvelden, nadat de A1 naar het zuiden is verlegd.

Ook zet de provincie zich in op het herstel en de verbetering van de toegankelijkheid van de 's-Gravelandse buitenplaatsen. Daarnaast verbetert de provincie de recreatieve toegankelijkheid van de Groene Uitweg en investeert de provincie in de kwaliteit van de Diemerscheg.

5.1.3 Programma Oostelijke vechtplassen uitvoeren

Toelichting

In december 2017 is door negentien partijen het Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen ondertekend, inclusief bijbehorend uitvoeringsprogramma. Hiermee verbinden de provincies Noord-Holland en Utrecht, gemeenten, het waterschap AGV en Waternet, het Plassenschap Loosdrecht, recreatieondernemers, beheerders en gebruikers zich aan een meerjarige samenwerking om de Oostelijke Vechtplassen een forse kwaliteitsimpuls te geven. Onder regie van een stuurgroep onder provinciaal voorzitterschap zijn partijen aan de slag gegaan om opgaven voor natuur, water, recreatie, economie en leefomgeving uit te voeren. Hiervoor is de komende jaren ruim € 77 miljoen, waarvan € 51 miljoen van de provincie Noord-Holland, beschikbaar.

Het gebiedsakkoord omvat ruim twintig projecten (sommigen met meerdere deelprojecten) die de komende tien jaar worden opgepakt, zoals het baggeren van de Loosdrechtse Plassen, de aanleg van recreatieve verbindingen, de ontwikkeling van 800 hectare nieuw NNN, het herstel van legakkers, het verbeteren van de waterkwaliteit en het verduurzamen van de watersportsector. Inmiddels is met het overgrote deel van de projecten een start gemaakt. Het project 'Baggeren en zwevend slib' is het meest omvangrijke project. In 2022 zal naar verwachting gestart worden met de uitvoering van de eerste twee fasen van dit project: het baggeren van de Loosdrechtse plas 1 t/m 5 (fase 1) en het baggeren van de jachthavens (fase 2). Ook wordt in 2022 verder gewerkt aan de NNN-realisatie binnen de Oostelijke Vechtplassen (opstellen inrichtingsplannen c.q. start realisatie NNN 't Hol).

5.1.4 Gebiedsprogramma Laag Holland uitvoeren

Toelichting

Het landelijk gebied van de regio Laag Holland, het gebied tussen Amsterdam, Zaanstad, Hoorn en Alkmaar, kent veel opgaven voor natuur, landbouw, water, bodem, klimaat, recreatie en landschap. Vanwege de sterke onderlinge verwevenheid van deze opgaven ontwikkelt de provincie een integraal gebiedsprogramma, waarin wordt samengewerkt met gemeenten, het hoogheemraadschap en natuur- en landbouworganisaties. De planning is om dit gebiedsprogramma eind 2021/begin 2022 door Provinciale Staten en de partners vast te laten stellen. Dan ontstaat ook duidelijkheid over de mate waarin de partners opgaven samenvoegen en de benodigde capaciteit om het programma gezamenlijk uit te voeren. Het programma heeft een looptijd van tien jaar. Ingeschat wordt dat voor de realisatie van de opgaven circa € 200 miljoen nodig is, waarbij deels op bestaande provinciale en verkregen rijksbudgetten (zoals de reserve Groen, het Programma Natuur en de Impulsgelden bodemdaling) een beroep wordt gedaan. De regiegroep Laag Holland, onder voorzitterschap van de provincie, stuurt de uitvoering van het gebiedsprogramma aan. Overigens is de uitvoering van projecten die een plaats krijgen in dat gebiedsprogramma al volop gaande. Zo dient het programma onder meer het NNN in 2027 te hebben afgerond en staat in het Klimaatakkoord dat in de Nederlandse veengebieden 1 megaton aan CO_2-equivalenten moet afnemen en in 2030 te hebben gereduceerd. Daarom worden met het

project Vitaal Platteland–Laag Holland plannen uitgevoerd in de deelgebieden Burkmeer, Landelijk Noord, Waterland-Oost, Ilperveld, Wormer- & Jisperveld en het Alkmaarder- en Uitgeestermeer. In de Burkmeer doet de provincie praktijkervaring op met de teelt en afzet van lisdodde (30 hectare); in het Ilperveld met aanleg van tenminste vijftig hectare groeiend veen en in Landelijk Noord met onder andere een kleine honderd hectare drukdrainage op landbouwbedrijven. Deze projecten geven ons het nodige inzicht om na 2022 ook in andere gebieden te werken aan de klimaat- en bodemdalingsopgaven. Daarnaast zijn er nog twee gebiedsbrede en overkoepelende deelprojecten. Dit zijn de deelprojecten Kennis en Inzicht Water en Recreatief Grid. Met het laatstgenoemde project wordt ingezet op de recreatieve en toeristische opgaven in Laag Holland.

De reeds in gang gezette gebiedsprocessen in Polder Westzaan en Waterland-Oost leveren in 2022 een gebiedsplan op, terwijl ondertussen ook actuele kansen worden gepakt voor natuurrealisatie. In andere gebieden is het integrale gebiedsproces met de partners om te komen tot een gebiedsplan opgestart, zoals in het Wormer- en Jisperveld, Polder Mijzen, Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld, Twiske en de Eilandspolder.

In 2022 worden de eindresultaten van het Innovatieprogramma Veen opgeleverd, met onder meer een praktijkproef met drukdrainage bij een veehouder in de Polder Assendelft. Bezien wordt samen met het Rijk en de andere veenprovincies bespreken we hoe hier een vervolg aan kan worden gegeven. Een belangrijke randvoorwaarde bij het tegengaan van bodemdaling is de beschikbaarheid van zoet water in de zomermaanden. In het project VP – Kennis en Inzicht Water wordt samen met het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier deze zoetwatervraag nader onderzocht.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 5.1 Beschermen en ontwikkelen van de groenstructuur

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
5.1.1	Beschermen en ontwikkelen van NNN en Natura-2000 gebieden	19.816	48.788	50.298	31.479	32.853	15.699
5.1.2	Programma Groene uitweg uitvoeren	2.494	3.070	9.292	3.550	2.022	170
5.1.3	Programma Oostelijke vechtplassen uitvoeren	2.271	2.563	10.821	4.856	4.276	4.276
5.1.4	Gebiedsprogramma Laag Holland uitvoeren	815	2.685	8.120	702	147	147
	Totaal lasten	25.396	57.106	78.531	40.587	39.298	20.292
	Totaal baten	-1.730	-5.028	-6.387	-27	0	-2.900
	Saldo van baten en lasten	23.666	52.077	72.144	40.560	39.298	17.392
	Stortingen						
5.1.1	Resv. Groen	23.796	73.592	25.800	23.730	16.730	17.880
5.1.1	Resv. Kapitaallasten Groen	123	51	1.014	1.250	0	0
5.1.2	Resv. Groene Uitweg	110	107	107	107	107	107
5.1.3	Resv. Oostelijke Vechtplassen	1.518	638	2.058	4.058	4.058	4.058
5.1.4	Resv. Laag Holland	4.166	252	0	0	0	0
	Onttrekkingen						
5.1.1	Resv. Groen	-23.976	-53.827	-55.655	-42.453	-41.462	-58.308

5.1.1	Resv. Kapitaallasten Groen	-70	-70	-70	-70	-118	-118
5.1.2	Resv. Groene Uitweg	-2.366	-6.438	-9.768	-3.526	-1.998	-146
5.1.3	Resv. Oostelijke Vechtplassen	-1.803	-1.840	-10.034	-4.069	-4.069	-4.069
5.1.4	Resv. Laag Holland	-430	-329	-3.241	0	0	0
	Resultaat	**24.734**	**64.214**	**22.355**	**19.587**	**12.546**	**-23.205**

5.2 Beheren van de groenstructuur

Onze rol
Zie de toelichting bij beleidsdoel 5.1.

Samenwerkingspartners
Zie de toelichting bij beleidsdoel 5.1.

Prioriteiten
In 2022 werkt de provincie aan de volgende prioriteiten:

- Op een zorgvuldige wijze verstrekken van subsidies voor natuurbeheer via het Subsidiestelsel Natuur en Landschapsbeheer (SNL, 5.2.1).
- Uitvoering van het Actieplan weidevogels (5.2.1).
- Uitvoeren van de actiepunten die voortkomen uit de in 2021 vastgestelde Visie Recreatie en Toerisme en het aanpassingen in de governance van de recreatieschappen (5.2.2).
- Een zorgvuldige uitvoering van de bevoegdheden die de Wet natuurbescherming geeft (5.2.3).

Omgevingsfactoren
Zie de toelichting bij beleidsdoel 5.1.

5.2.1 NNN en agrarische natuur beheren

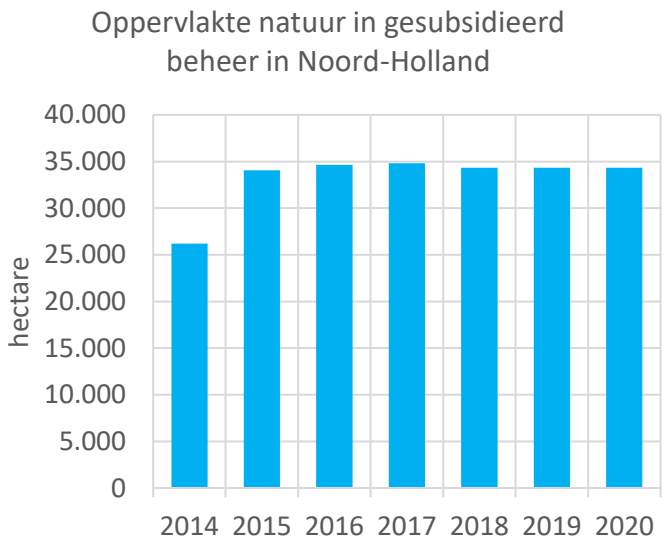
Toelichting

Noord-Holland kent een groot aantal beheerders van natuur- en recreatiegebieden, landschap en cultuurhistorisch erfgoed: terreinbeherende organisaties, particuliere eigenaren, agrarische ondernemers, recreatieschappen, waterschappen en gemeenten. Zij zorgen voor professioneel, samenhangend beheer, in samenwerking met elkaar en met andere partners. Dit beheer kan vele vormen aannemen. Afhankelijk van de natuurdoelen en maatschappelijke wensen kan het variëren van zeer extensief, gericht op natuurlijke dynamiek, tot zeer intensief, met maatregelen zoals begrazing, beweiding, plaggen, kappen, hooien, maaien en bejaging. Ook indirect beheer, gericht op het tegengaan van ongewenste externe invloeden zoals water- of bodemverontreiniging, is van groot belang.

De provincies zijn verantwoordelijk voor de sturing op, en medefinanciering van, adequaat natuur- en landschapsbeheer. In beginsel streeft de provincie naar het bevorderen van natuurlijke dynamiek. Hierop wordt een uitzondering gemaakt als openbare veiligheid, zwaarwegende redenen van economisch belang, kwetsbare soortenpopulaties of cultuurhistorische waarden een intensiever beheer vragen. De provinciale doelen voor het natuur- en landschapsbeheer worden vastgelegd in het Natuurbeheerplan. Daarnaast stelt de provincie via het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) subsidie beschikbaar aan terreinbeherende organisaties (bijvoorbeeld Staatsbosbeheer en Landschap Noord-Holland), particuliere grondeigenaren en agrarische

ondernemers, verenigd in vier Noord-Hollandse collectieven. In de begroting is rekening gehouden met een toename van het te beheren areaal vanwege de groei van het Natuurnetwerk Nederland. Om de kwaliteit van het natuurbeheer en de uitwisseling van kennis en ervaringen te bevorderen staat de provincie in nauw contact met alle beheerders.

Prestatie-indicator 5.2.1

Toelichting

Dit betreft het oppervlakte grondgebied dat in beheer is als natuurgebied. Hierbij gaat het om gesubsidieerd natuurbeheer in het kader van het Subsidiestelsel Natuur en Landschap.

Bron: Provincie Noord-Holland

5.2.2 Recreatiegebieden en recreatieve routes beheren

Toelichting

De mogelijkheid om vrije tijd in een groene omgeving te kunnen doorbrengen is belangrijk voor het welzijn van mensen. Naast recreanten maken ook toeristen veel gebruik van de recreatieve voorzieningen in Noord-Holland. De druk op de schaarse ruimte is dan ook groot.

Omdat recreatie en toerisme in elkaars verlengde liggen heeft de provincie in 2021 de Visie Recreatie en Toerisme vastgesteld, waarin wij ons beleid voor de middellange termijn beschrijven. Het jaar 2022 is bestemd voor de uitvoering van de visie, waarbij we ons met name richten op bestemmingsmanagement. In de MRA brengen we in beeld hoe groot de recreatie- en toerismedruk is en welke mogelijkheden (welk draagvlak) dit biedt voor de verdere ontwikkeling van toerisme en recreatie in de regio. Ook in onze natuur- en recreatiegebieden voeren we dit onderzoek uit, en kijken we ook op welke manier deze gebieden zich tot elkaar verhouden. Met de uitkomsten kunnen we beter sturing geven aan de spreiding van de recreatiedruk. We zetten onder andere in op betere verbinding tussen recreatiegebieden, het creëren van aantrekkelijke startpunten, bezoekersinformatie over gebieden en we investeren in goede (drukte)monitoring. Voor het wandel- en fietsroutenetwerk maken we een plan van aanpak op zowel bestaande en nieuwe routestructuren inclusief monitoring.

Wandelen en fietsen blijven goede manieren om de natuur en het landschap te beleven. De provincie levert een jaarlijkse bijdrage aan de organisaties Wandelnet en Fietsplatform en verstrekt subsidie voor het beheer van het Noord-Hollandpad en voor de uitbreiding van het Wandelnetwerk Noord-Holland. De komende jaren verwachten wij tot een afronding van het netwerk te komen.

Een groot deel van de meer omvangrijke Noord-Hollandse recreatiegebieden is in beheer bij de recreatieschappen. De provincie participeert in de meeste van deze samenwerkingsverbanden, samen met gemeenten. Dit zullen wij blijven doen. In 2021 zijn de dienstverleningsovereenkomsten voor het beheer in de recreatieschappen die door Recreatie Noord-Holland N.V. worden uitgevoerd met twee jaar verlengd. Vanaf 1 januari 2022 komt er een bestuursbureau van de recreatieschappen waarmee onder andere invulling wordt gegeven aan de uitspraak in het coalitieakkoord dat een scheiding tussen de beleids- en beheertaken wenselijk is. Ook krijgt het in 2020 afgeronde onderzoek naar de toekomstscenario's voor Recreatie Midden Nederland, dat het beheer in het Plassenschap Loosdrecht voor haar rekening neemt, een vervolg. Er wordt verwacht dat eind 2021 voldoende duidelijkheid is over de opheffing en het vervolg van het Plassenschap Loosdrecht en omgeving.

Effectindicator 5.2.2

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2020	2021	2022	2023	2024	2025
Bezoekersaantal recreatiegebieden	aantal	14,5 mln.	11,2 mln.	11,2 mln.	11,2 mln.	11,2 mln.	11,2 mln.

5.2.3 Uitvoering geven aan de Wet natuurbescherming

Toelichting

De Wet natuurbescherming geeft de provincie Noord-Holland een aantal taken en bevoegdheden die hierna worden toegelicht.

Natura 2000-gebieden
In Noord-Holland liggen negentien Natura 2000-gebieden. Inmiddels is voor elk van deze gebieden een Natura 2000-beheerplan vastgesteld en zullen sommige beheerplannen worden geactualiseerd. Initiatieven in of nabij Natura 2000-gebieden die negatieve gevolgen kunnen hebben op de natuurdoelen van deze gebieden (bijvoorbeeld vanwege de neerslag van stikstof, licht- of geluidhinder of bouwwerkzaamheden), zijn alleen toegestaan als hiervoor door de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord, namens de provincie, een vergunning is verleend.

Faunabeheer
De Wet natuurbescherming verbiedt het doden of verstoren van beschermde dieren. Tegelijkertijd kunnen beschermde dieren soms problemen veroorzaken. De provincie kan dan een vrijstelling of ontheffing verlenen op dit verbod. Hierbij zoekt de provincie steeds een balans tussen de instandhouding van een populatie en bescherming van de intrinsieke waarde van dieren enerzijds, en maatschappelijke belangen zoals volksgezondheid, openbare veiligheid en het tegengaan van belangrijke schade aan gewassen of flora en fauna, anderzijds. Deze ontheffingsverlening gebeurt door de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord, die zich hierbij

baseert op verordeningen en beleidsregels die door de provincie zijn vastgesteld. Het faunabeheer zelf wordt uitgevoerd door de partijen die zijn verenigd in de Faunabeheereenheid Noord-Holland.

Voor de meeste soorten gebeurt het faunabeheer op basis van een faunabeheerplan dat de Faunabeheereenheid maakt en dat door Gedeputeerde Staten wordt beoordeeld.

Soortenbescherming en bestrijding van invasieve exoten
De provincie is verantwoordelijk voor de zogenoemde 'passieve' en 'actieve' soortenbescherming. Passieve soortenbescherming betekent dat bijvoorbeeld een ontheffing nodig is voor het verstoren van vleermuizen bij het renoveren van een gebouw. De provincie werkt in 2022 aan de uitvoering van verschillende proefprojecten waarin met gemeenten gezamenlijk een aanpak voor gebiedsgerichte ontheffingen, op basis van soortmanagementplannen wordt uitgewerkt. Deze proefprojecten zijn er op gericht om in de praktijk te toetsen of hiermee inderdaad de administratieve lasten van bijvoorbeeld grootschalige renovaties in het kader van de energietransitie verminderen. *Actieve soortenbescherming* is het nemen van maatregelen voor het behoud en herstel van beschermde soorten, zoals de 'rode-lijstsoorten' en hun leefgebied. Dit doet de provincie bij onze werkzaamheden in het NNN, Natura 2000-gebieden en het (agrarisch) natuurbeheer. Ook daarbuiten ontwikkelt de provincie, in lijn met het Masterplan biodiversiteit, projecten voor soorten waarvoor Noord-Holland een bijzondere verantwoordelijkheid heeft, zoals tengere distel, kwabaal, locomotiefje.
Sinds augustus 2016 geldt een Europees verbod op bezit, handel, kweek, transport en import van een aantal uitheemse planten en dieren: zogenoemde invasieve exoten. Deze soorten vormen een bedreiging voor andere dieren en plantensoorten en kunnen daardoor schadelijk zijn voor de biodiversiteit. De provincie werkt aan de bestrijding van invasieve exoten, zoals de waterplanten watercrassula en cabomba en de vogels rosse stekelstaart en nijlgans.

Dierenwelzijn
De provincie werkt op verschillende manieren aan het bevorderen van dierenwelzijn. In algemene zin kent de Wet natuurbescherming een zorgplicht voor dieren. Dit houdt in dat een ieder verplicht is de nodige zorg te verlenen als een dier hulpbehoevend is. Daarnaast bevorderen we dierenwelzijn op een actieve manier, bijvoorbeeld door de financiële ondersteuning van opvangcentra voor wilde dieren. In de Voedselvisie 2020-2030 staan de kansen en uitdagingen om te komen tot een duurzaam voedselsysteem. Onderdeel hiervan is ook het bevorderen van dierenwelzijn (bijv. zo natuurlijk mogelijk houden van dieren via regeneratieve landbouw).

Los van de specifieke inzet in de portefeuilles natuur en landbouw is dierenwelzijn onderwerp van gesprek bij al onze beleidsontwikkeling. Een mooi voorbeeld is dat wij met evenementenorganisaties afspraken maken over (verbetering van) dierenwelzijn tijdens de gesponsorde evenementen en dat we ook bij de oprichting van de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij aandacht hebben voor (beperking van aantasting van) dierenwelzijn. Wanneer het aantasten van dierenwelzijn desondanks onvermijdelijk is – bijvoorbeeld bij de bestrijding van gewasschade door ganzen – verplichten wij in onze ontheffingen het gebruik van de laatste wetenschappelijke inzichten over methoden die het dierenwelzijn zo min mogelijk aantasten.

5.2.4 Tegemoetkoming faunaschade uitkeren

Toelichting

In de Wet natuurbescherming staat dat de verantwoordelijkheid voor het tegengaan van faunaschade bij de grondgebruiker ligt. De Wet natuurbescherming verlangt dat een grondgebruiker alles in het werk stelt om faunaschade te voorkomen of te beperken. Als de overheid de grondgebruiker echter beperkt in het adequaat voorkomen van faunaschade, bijvoorbeeld vanwege beperkte mogelijkheid tot verjaging (met ondersteunend afschot), dan bepaalt de wet dat daar een redelijke tegemoetkoming tegenover moet staan. Er is dus een verband tussen de door de overheid toegestane maatregelen om faunaschade te voorkomen en de faunaschade die de overheid vergoedt. Conform de afspraken in het coalitieakkoord 'Duurzaam doorpakken!' is in 2021 het eigen risico van grondgebruikers bij faunaschade door ganzen van 5% naar 20% verhoogd. Dit betreft de vergoeding van de faunaschade door ganzen in gebieden waar geen belemmeringen zijn voor de bescherming van agrarische gewassen. Agrariërs hebben hier voldoende mogelijkheden om schade te bestrijden zoals door middel van verjaging met ondersteunend afschot en het rapen van eieren (nestbehandeling). Daarnaast zetten we in op gecoördineerd populatiebeheer, gericht om de populatie overzomerende ganzen omlaag te brengen. De verwachting is dat de totale schadecompensatie hiermee omlaag gebracht wordt. We gaan voor de komende jaren vooralsnog uit van € 6 miljoen aan tegemoetkomingen in faunaschade. In de hiernavolgende jaren kunnen we de ramingen mogelijk nauwkeuriger aanpassen aan de hand van de ervaringen met de in 2021 gewijzigde beleidsregel.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 5.2 Beheren van de groenstructuur

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
5.2.1	NNN en agrarische natuur beheren	17.751	19.280	20.732	22.386	22.421	22.551
5.2.2	Recreatiegebieden en recreatieve routes beheren	7.478	7.322	8.418	8.157	7.990	7.992
5.2.3	Uitvoering geven aan de Wet natuurbescherming	3.346	2.982	1.851	1.851	1.851	1.851
5.2.4	Tegemoetkoming faunaschade uitkeren	7.250	6.100	6.100	6.100	6.100	6.100
	Totaal lasten	35.824	35.684	37.101	38.494	38.362	38.494
	Totaal baten	-614	-635	-785	-835	-835	-835
	Saldo van baten en lasten	35.210	35.049	36.316	37.659	37.527	37.659
	Stortingen						
5.2.1	Resv. Uittreding Gooi Natuurreservaat	0	0	0	0	0	0
	Onttrekkingen						
5.2.1	Resv. Uittreding Gooi Natuurreservaat	0	0	-896	-932	-969	-1.008
	Resultaat	**35.210**	**35.049**	**35.420**	**36.727**	**36.558**	**36.651**

5.3 Betrekken van onze partners bij bescherming en beheer van groen

Onze rol
Zie de toelichting bij beleidsdoel 5.1.

Samenwerkingspartners
Zie de toelichting bij beleidsdoel 5.1.

Prioriteiten
In 2022 werken wij aan de volgende prioriteiten:

- Uitbreiden van het Groen Kapitaal-netwerk; voortzetten van de ondersteuning van initiatiefnemers en groene vrijwilligers via het programma Betrekken bij Groen; stabiliseren van het aantal groene vrijwilligers (5.3.1).
- Aansluiten van de Noord-Hollandse Nationale Parken op het Rijksprogramma 'Nationale Parken nieuwe stijl' (5.3.2).
- Uitvoeren van de Agenda voor het Waddengebied en goede aanwending van de middelen in het Waddenfonds, in lijn met het Investeringskader Waddengebied (5.3.3).

Omgevingsfactoren
Zie de toelichting bij beleidsdoel 5.1.

5.3.1 Aanpak Groen Kapitaal uitvoeren

Toelichting

Van natuur en landschap kan men genieten door het te zien, horen, beleven en zich erover te verwonderen. Veel mensen worden geraakt door het bijzondere natuurschoon of de weidse uitzichten die Noord-Holland rijk is en die vrijwel allemaal toegankelijk zijn voor bezoekers. Het is dan ook logisch dat de betrokkenheid van bewoners bij hun groene leefomgeving vaak groot is.

Aanpak Groen Kapitaal
Het besef dat een gezonde leefomgeving begint met een vitaal ecosysteem wordt steeds meer gemeengoed. Via de Aanpak Groen Kapitaal wil de provincie laten zien dat combinaties van natuur met wonen, werken en landbouw de normaalste zaak van de wereld zijn. Hierbij maken wij dankbaar gebruik van alle energie en initiatieven van bewoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en andere overheden. We helpen hen verder door hen een podium te bieden op kenniscafés of het Groen Kapitaal online netwerkplatform, door waardering te uiten, via blogs kennis en inspiratie te delen en steun te bieden. In 2022 breiden wij het netwerk van initiatiefnemers uit, want een groot en sterk netwerk leidt tot nieuwe ideeën en snellere verspreiding, verbreding en verdieping van bestaande initiatieven. Mooie voorbeelden hiervan zijn 'Tiny Forest' en ons eigen project 'Grass2Grit'. Ook gaan we door met het stimuleren van het vergroenen van bebouwd gebied door natuurinclusief bouwen en de aanpak van klimaatadaptatie.

Groene vrijwilligers
Voor sommigen vormt hun waardering voor natuur en landschap de motivatie om zich in te zetten als vrijwilliger of als beroepskracht in het natuurbeheer of de natuur- en milieueducatie. Groene vrijwilligers staan bekend als 'tellers', 'vertellers' en 'herstellers'. Zij leveren een enorme bijdrage aan het beheer van, de kennis over en betrokkenheid bij natuur en landschap. Het programma 'Betrekken bij Groen' blijft succesvol om hen te ondersteunen. Ook in landelijk opzicht geldt 'Betrekken bij Groen' als een goed voorbeeld. Dit programma wordt uitgevoerd door

de Noord-Hollandse natuurorganisaties. Zij leveren educatiemateriaal, gereedschap en stellen hun organisatie beschikbaar aan groene vrijwilligers. Ook organiseren zij jaarlijks het Noord-Hollandse deel van de Natuurwerkdag en de Dialoogdag, waar vrijwilligers met elkaar en met de provincie in gesprek gaan. In 2022 streven wij ernaar om het aantal vrijwilligers, dat door vergrijzing onder druk staat, stabiel te houden. Ook zal in 2022 opnieuw het 'Betrekken-bij-Groen-fonds' worden ingezet om kleinschalige initiatieven te ondersteunen.

5.3.2 Bijdragen aan regionale samenwerking t.a.v. groen

Toelichting

De Metropoolregio Amsterdam (MRA) is een dynamisch gebied met grote opgaven voor woningbouw, bereikbaarheid, werkgelegenheid en energietransitie. Tegelijkertijd is de MRA een 'groene metropool', die nationaal en internationaal gewaardeerd wordt als vestigingslocatie, onder andere omdat het gemakkelijk is om snel in het groen te komen – in tegenstelling tot concurrerende metropolen als Londen en Parijs. Om dat zo te houden en verder te versterken is in de MRA Agenda 2020–2024 afgesproken om te blijven samenwerken aan de versterking van de landschappelijke kwaliteit, de biodiversiteit, het remmen van bodemdaling en het vergroten van recreatiemogelijkheden. De provincie Noord-Holland heeft hierbij een belangrijke regierol. In 2022 zorgt de provincie dat het landschap bij alle relevante ruimtelijke ontwikkelingen op de agenda blijft staan, zoals bij de Verstedelijkingsstrategie MRA (en het vervolg erop) en bij de Omgevingsagenda Noordwest. Ook zet de provincie in op een nauwere samenwerking met andere thema's/partners om de landschapsopgaven in de MRA goed mee te koppelen.

Groene Hart
Midden in de Randstad, omringd door grote steden, ligt het Groene Hart. De rust en ruimte van het Groene Hart zijn belangrijk voor de leefbaarheid en het vestigingsklimaat van de Randstad. Het Noord-Hollandse deel van het Groene Hart beslaat alle veenweidegebieden ten zuiden van het Noordzeekanaal. Het Bestuurlijk platform Groene Hart zorgt voor een samenhangende ontwikkeling van het gebied. De volgende prioriteiten staan centraal: het remmen van bodemdaling en CO_2-uitstoot, een toekomstbestendige agrarische sector, bescherming van het landschap en zorgvuldig waterbeheer.

Nationale Parken
De Nationale Parken Duinen van Texel en Zuid-Kennemerland vormen een visitekaartje van de Noord-Hollandse natuurgebieden en richten zich op natuurbescherming, recreatie, educatie, promotie en onderzoek. De provincie beschouwt de Nationale Parken als een waardevol instrument om bewoners en bezoekers van Noord-Holland te betrekken bij hun groene leefomgeving. In de periode 2021-2023 werken de parken aan hun toekomstbestendigheid door aan te sluiten op het landelijke programma Nationale Parken Nieuwe Stijl.

5.3.3 Balans ecologie en economie Waddengebied nastreven

Toelichting

De Waddenzee is het grootste Nederlandse Natura 2000-gebied. Dat vraagt om bescherming en ontwikkeling van de aanwezige natuurwaarden. Tegelijkertijd is het belangrijk dat het Waddengebied vitaal blijft, met voldoende economische kansen voor de mensen die er wonen, werken en ontspannen. De provincie streeft daarom naar een goede balans tussen ecologische en duurzame economische ontwikkelingen in het Waddengebied.

Samen met de provincies Fryslân en Groningen is onze provincie verantwoordelijk voor het Waddenfonds. Het Waddenfonds verleent subsidies aan projecten die bijdragen aan de doelen van het fonds, namelijk natuurontwikkeling en duurzame economische ontwikkeling. Daarnaast zetten wij ons als Waddenprovincies in om een breed en samenhangend programma te realiseren met onder andere de inzet van Waddenfondsmiddelen. Dit programma is het Investeringskader Waddengebied dat eind 2016 door Provinciale Staten van Groningen, Fryslân en Noord-Holland is vastgesteld. Hierin staan zes grote opgaven voor het Waddengebied: natuurontwikkeling in de Waddenzee, havenontwikkeling en natuurverbetering, versterken en vermarkten van de Waddenzee als werelderfgoed, vitale kust en Afsluitdijk en Eems-Dollardgebied in balans en eilanden op eigen kracht. De provincie stelt cofinanciering beschikbaar via de Reserve Cofinanciering Waddenzee.

Samen met vele andere partners in het Waddengebied zoals het Rijk, de Waddenprovincies Fryslân en Groningen, de waterschappen, gemeenten, de in 2020 gevormde Beheerautoriteit Waddenzee en belangenorganisaties zoals de Coalitie Wadden Natuurlijk, de recreatieondernemers, de Waddenzeehavens en LTO-Noord, werken we aan de uitvoering van de Agenda voor het Waddengebied 2050.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 5.3 Betrekken van onze partners bij bescherming en beheer van groen

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
5.3.1	Aanpak Groen Kapitaal uitvoeren	1.224	1.115	1.089	1.089	989	989
5.3.2	Bijdragen aan regionale samenwerking t.a.v. groen	960	3.528	3.989	4.369	589	589
5.3.3	Balans ecologie en economie Waddengebied nastreven	3.530	13.629	19.312	13.126	11.853	11.310
	Totaal lasten	5.714	18.272	24.390	18.584	13.431	12.888
	Totaal baten	-47	-138	-220	0	0	0
	Saldo van baten en lasten	5.667	18.134	24.170	18.584	13.431	12.888
	Stortingen						
5.3.2	Resv. Landschap	300	2.500	3.500	4.000	4.000	0
5.3.3	Resv. Cofinanciering Waddenzee	5.000	3.120	5.000	2.000	854	1.000
	Onttrekkingen						
5.3.2	Resv. Landschap	0	-2.800	-3.180	-3.780	0	0
5.3.3	Resv. Cofinanciering Waddenzee	-2.660	-3.274	-9.002	-2.816	-1.543	-1.000
	Resultaat	**8.307**	**17.680**	**20.488**	**17.988**	**16.742**	**12.888**

Programma 6 Economie, cultuur en welzijn

Doelenboom

6. Economie, cultuur en welzijn
6.1 Bevorderen van welvaart en welzijn door duurzame, vernieuwende en ondernemende economie
6.1.1 Ruimtelijke vestigingsklimaat bevorderen
6.1.2 Een innovatief klimaat bevorderen
6.1.3 Een veerkrachtige en duurzame arbeidsmarkt bevorderen
6.1.4 Een duurzame agrosector behouden en versterken
6.1.5 Europese landbouwprojecten cofinancieren
6.2 Toegankelijk en bereikbaar houden van culturele infrastructuur
6.2.1 Bovenlokale culturele samenwerking ondersteunen
6.3 Behouden van kwaliteit van cultuurlandschap
6.3.1 Cultuurhistorische waarden landschap versterken
6.3.2 Kennis cultuurhistorische structuren vergroten
6.3.3 Investeren in behoud van archeologisch erfgoed
6.4 Behouden en ontwikkelen erfgoed
6.4.1 Investeren in behoud en herbestemming monumenten
6.4.2 UNESCO stelling van Amsterdam behouden en herbestemmen
6.5 Uitvoeren welzijnstaken
6.5.1 Verbeteren van sportvoorzieningen en van de leefbaarheid in kleine kernen

Maatschappelijk doel

De provincie staat voor nieuwe en deels bekende opgaven in het economisch en cultureel domein, die door de coronapandemie soms zijn uitvergroot. De provincie blijft zich inzetten voor het bevorderen van welvaart en welzijn. Nadrukkelijk wordt gekozen voor beide termen omdat het ene versterken zonder het andere niet toekomstvast is. De provincie blijft aandacht geven aan goede (fysieke) vestigingsvoorwaarden voor economische activiteiten. Deze vestigingsvoorwaarden ziet de provincie veranderen, gedreven door de maatschappelijke wens en noodzaak van verduurzaming van de samenleving en vergroening van de economie. Er is aandacht voor de productie en herkomst en hergebruik van producten en de bijbehorende effecten op leefomgeving en welzijn. Stimuleren van vermindering van energiegebruik in bijvoorbeeld de glastuinbouw en mogelijk maken van innovaties zijn voor de provincie onderdelen in het bevorderen van welvaart en welzijn. De noodzakelijke transitie naar een duurzame economie is een belangrijke drijfveer voor innovatie. Dit biedt Noord-Holland kansen voor nieuwe economische ontwikkeling. Om deze kansen te kunnen benutten is een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt een belangrijke randvoorwaarde. Hierdoor blijft er voldoende gekwalificeerd personeel beschikbaar en blijft de arbeidsparticipatie op peil. De provincie legt hierbij nadrukkelijk de verbinding met de technische beroepen die heel belangrijk zijn voor het realiseren van de energietransitie.

Verdergaande digitalisering van de maatschappij (zoals online boodschappen bestellen, online mediadiensten en studie en thuiswerken) heeft ook effect op de economie en de ruimte. De provincie zet zich daarbij via regelgeving, stimuleringsmaatregelen en kennisoverdracht in voor het meesturen van deze ontwikkelingen. De provincie heeft hierin geen monopoliepositie.

In het culturele domein ziet de provincie de grote waarde van de diverse, zichtbare en onzichtbare cultuurhistorie. Deze wil zij steunen en duurzaam maken ook voor gebruik door toekomstige generaties van bewoners en bezoekers. Daarom zet de provincie zich in om archeologische geschiedenis toegankelijk te maken. Monumenten als kerken, stolpboerderijen, Stelling van Amsterdam vertellen het voor het oog zichtbare verhaal en zijn ook vaak markeringen in het landschap. Deze cultuurhistorie wil de provincie vertellen vanuit diverse invalshoeken om zo de essentiële verbinding tussen heden en verleden te leggen.

Noord-Holland heeft een hoogstaande en veelzijdige culturele infrastructuur, in de vorm van podia, musea, beeldende kunstinstellingen, bibliotheken, et cetera. Het is belangrijk dat dit aanbod voor alle inwoners en bezoekers goed toegankelijk is en daarom stimuleert de provincie gemeenten en instellingen om zoveel mogelijk regionaal af te stemmen.

Leefbaarheid is een breed thema dat door de provincie vanuit welzijn specifiek wordt ingevuld door oog te hebben voor de dorpshuizen en de rol van sport in een gezonde leefstijl en vrijetijdsbesteding. De provincie vindt het daarnaast belangrijk om discriminatie in de sport tegen te gaan.

Naast het economisch beleid zoals vastgelegd in het Strategisch Beleidskader Economie zet de provincie sinds 2021 extra in op economisch herstel en duurzaamheid. De inspanningen van de provincie op dit terrein zijn opgenomen in het hiervoor ingestelde begrotingsprogramma Economisch Herstel en Duurzaamheid.

Wettelijk beleidskader

- Erfgoedwet
- Wet kenbaarheidpubliekrechtelijke beperkingen onroerende zaken
- Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
- Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro)
- Omgevingswet 2022
- Wet op de archeologische monumentenzorg
- Wet op de ruimtelijke ordening
- Wet op het specifiek cultuurbeleid
- Beleidsbrief “Erfgoed telt”
- Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen
- Regioprofiel MRA 2019-2024 "Meer dan de delen, Programma Kunst, Cultuur en Erfgoed"
- Cultuur als onderdeel van de "Ruimtelijk Economische Actieagenda 2016-2020"

Provinciaal beleidskader

- Beleidskader "Cultuur in Ontwikkeling" 2017-2020 (wordt geactualiseerd in najaar 2021)
- Omgevingsverordening NH 2020
- Uitvoeringsprogramma Stelling van Amsterdam-Nieuwe Hollandse Waterlinie 2017-2020
- Leidraad Landschap en Cultuurhistorie 2018
- Strategisch Beleidskader Economie (2016) en uitvoeringsagenda economie (wordt geactualiseerd in najaar 2021)
- Voedselvisie

Budgettabel 2022 (x € 1.000)

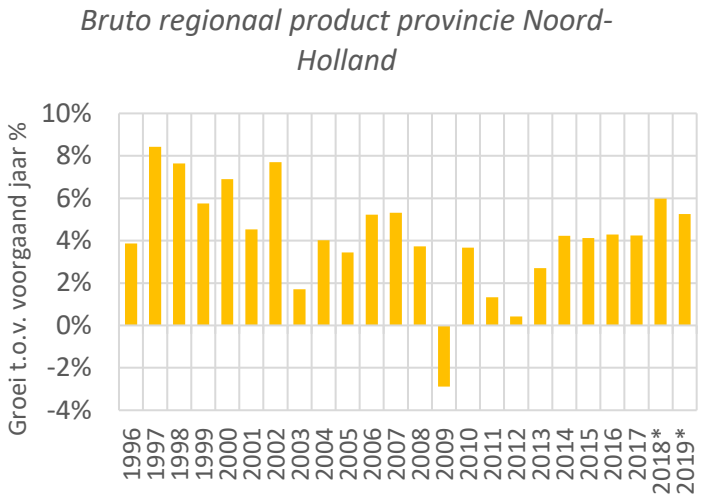
Beleidsdoel		Lasten	Baten	Saldo van baten en lasten	Onttrekking aan reserves	Stortingen	Saldo t.l.v. algemene middelen
6.1	Bevorderen van welvaart en welzijn door duurzame, vernieuwende en ondernemende economie	21.050	72	20.978	7.953	8.172	21.197
6.2	Toegankelijk en bereikbaar houden van culturele infrastructuur	4.595	0	4.595	0	0	4.595
6.3	Behouden van kwaliteit van cultuurlandschap	3.850	0	3.850	0	0	3.850
6.4	Behouden en ontwikkelen erfgoed	7.730	0	7.730	5.947	5.051	6.834
6.5	Uitvoeren welzijnstaken	485	0	485	0	0	485
	Totaal	**37.710**	**72**	**37.638**	**13.900**	**13.223**	**36.961**

Verbonden partijen

Programma	OD	Verbonden partij	Doel
6	6.1.1	Stichting Administratiekantoor aandelen Zeehaven IJmuiden N.V.	Ontwikkeling haven en economie.
6	6.1.1	Stichting Voorbereiding Pallas-reactor	Voorbereiding bouw hoge-flux reactor.
6	6.1.1	Schiphol Area Development Company N.V. (SADC)	Gebiedsontwikkeling en uitgifte gronden. Marketing en acquisitie.
6	6.1.1	Regionale Ontwikkelingsmaatschappij voor het Noordzeekanaalgebied N.V. (RON)	Ontwikkeling Noordzeekanaalgebied
6	6.1.1	Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord N.V. (NHN)	Ontwikkeling Economie
6	6.1.1	PolanenPark B.V.	Ontwikkeling bedrijventerrein
6	6.1.1	PolanenPark C.V.	Ontwikkeling bedrijventerrein
6	6.1.1	Zeehaven IJmuiden N.V.	Ontwikkeling haven en economie
6	6.1.2	Life Sciences Fund Amsterdam B.V.	Ontwikkeling economie
6	6.1.2	Participatiefonds Duurzame Economie Provincie Noord-Holland B.V.	Stimuleren duurzame economie
6	6.1.2	Innovatiefonds Noord-Holland B.V.	Het beschikbaar stellen van financiering aan kleine en middelgrote ondernemingen teneinde (innovatieve) projecten te stimuleren binnen de provincie.

*Verdere informatie is te vinden in de paragraaf verbonden partijen

Effectindicator programma Economie, cultuur en welzijn

Definitie: De groei van het bruto regionaal product t.o.v. het voorgaande jaar, weergegeven als percentage.
Bron: https://www.waarstaatjeprovincie.nl/Paginas/BBV/Bruto-regionaal-product.aspx

6.1 Bevorderen van welvaart en welzijn door duurzame, vernieuwende en ondernemende economie

Onze rol
In het Strategisch Beleidskader Economie kiest de provincie ervoor om zoveel mogelijk uit te gaan van onze verbindende rol als middenbestuur en vanuit die rol te werken aan de optimale condities waarbinnen de economie zich duurzaam kan ontplooien. Dit sluit ook het beste aan bij hoe het IPO de rol van provincies ziet voor de regionale economie (Kompas 2020) en onze rol voor andere kerntaken (zoals voor ruimtelijke ordening, bereikbaarheid, natuur, water en milieu). De verbindende rol zetten wij vaak in omdat de mogelijkheden van de afzonderlijke partijen (ook die van de provincie) niet breed genoeg zijn om verandering te realiseren (denk hierbij aan de Voedselvisie, innovatie in het MKB en Arbeidsmarkt en Onderwijs). Daarnaast benutten we ook financiële stimulering (subsidies en investeringen) en regelgeving om bij te dragen aan een duurzame en innovatieve economie.

Samenwerkingspartners
De provincie werkt met vele partners in het economische domein. Dit zijn onder meer gemeenten, bedrijven, kennisinstellingen, deelnemingen/fondsen, onderwijsinstellingen, samenwerkingsverbanden, provincies en het Rijk.

Prioriteiten
- Het goed laten draaien van de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij in het eerste volledige jaar van haar bestaan (opgericht in 2021): de ROM is bekend en investeert.

Op basis van de geactualiseerde agenda voor Economie (vast te stellen najaar 2021) kunnen extra prioriteiten voor 2022 met de eerste begrotingswijziging worden toegevoegd.

Omgevingsfactoren:

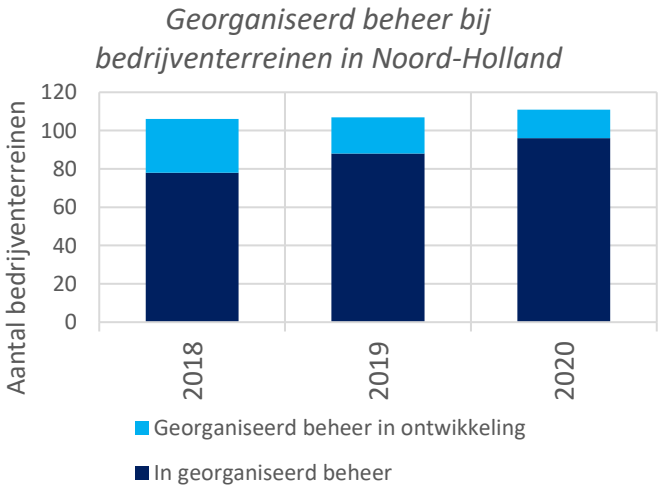
- De coronapandemie heeft een grotere impact op de Noord-Hollandse economie dan op de economie van andere provincies, vanwege de specifieke sectorstructuur in Noord-Holland.
- Ook heeft Noord-Holland een hoger aandeel in de flexibele schil van de arbeidsmarkt: zelfstandigen, zzp'ers, eenmanszaken en freelancers. Deze groep heeft extra last van de coronacrisis door de afname van de vraag.
- Deze situatie kan effect hebben op de economie in termen van werkloosheid en faillissementen. Het kan ook impact hebben op de begrote doelen voor het economisch beleid, zoals gemeenten die het opknappen van bedrijventerreinen uitstellen of bedrijven die geen prioriteit meer geven aan investeringen, innovatieprojecten of het aantrekken van werknemers.

6.1.1 Ruimtelijke vestigingsklimaat bevorderen

Toelichting

De provincie zet subsidieregelingen als de Herstructurering en Intelligent Ruimtegebruik Bedrijventerreinen (HIRB) en Uitvoeringsregeling Toekomstbestendige Winkelgebieden voort om de vitaliteit en duurzaamheid van bestaande werklocaties te verbeteren. De opzet van de HIRB is verbreed tot HIRB-plus om duurzaam ruimtegebruik ook bij detailhandelslocaties en verblijfsrecreatie te bereiken. Bij de prioritering van te subsidiëren projecten speelt de invulling van de aspecten duurzaamheid, circulariteit en leefbaarheid een belangrijke rol. Vanaf 2021 is er voor de verblijfsrecreatie de HIRB+ Uitvoeringsregeling Revitalisering Verblijfsrecreaties waarmee eigenaren van vakantieparken en campings ondersteund worden die hun locaties willen opknappen en verduurzamen. Daarnaast wordt samen met gemeenten onderzocht waar en hoe leegstaande winkels kunnen worden getransformeerd naar wonen, ter versterking van de bestaande winkelgebieden.

Prestatieindicator 6.1.1

Toelichting
Aantal bedrijventerreinen waarbij ondernemers ondersteund worden in o.a. verduurzaming, energiebesparing, relatienetwerken en criminaliteitspreventie.
Bron: Provincie Noord-Holland

6.1.2 Een innovatief klimaat bevorderen

Toelichting

Om verduurzaming van de economie te versnellen, ondersteunt de provincie duurzame innovatie.

De in 2021 opgerichte Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) wordt in 2022 doorontwikkeld. Met de ROM willen overheden werken aan de transitieopgaven in de economie en aan een duurzaam herstel uit de coronacrisis. De ROM neemt een belangrijke plaats in in het bestaande 'ecosysteem' voor innovatie en MKB-stimulering in Noord-Holland. De ROM zal aanvullend aan en in samenwerking met deze instrumenten gaan functioneren Daarnaast heeft de provincie een aantal instrumenten om innovatie in het MKB te stimuleren. Die zijn vooral gericht op het vergroten van de transparantie van de kapitaalmarkt, het bijdragen aan 'investment readiness' via het Programma Investeringsgereed Innovatief MKB Noord-Holland (PIM) en de toegankelijkheid van kapitaal in verschillende fasen van innovatie: via het Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland (PDENH), de MKB Innovatiestimulering Topsectoren (MIT), en het Innovatiefonds Noord-Holland (INH). Het versnellingsprogramma GO!-NH heeft als doel duurzame innovaties sneller te laten ontwikkelen. Speciale focus bij de provinciale instrumenten ligt op duurzaamheid, zoals energietransitie, circulaire economie en duurzame mobiliteit. Deze instrumenten worden in 2022 voortgezet. Wij steunen de European Digital Innovation Hub voor onze regio. Dit samenwerkingsverband met partners in het MKB en ook de provincies Utrecht en Flevoland vormt het loket voor alle digitaliseringsvragen van het MKB.

6.1.3 Een veerkrachtige en duurzame arbeidsmarkt bevorderen

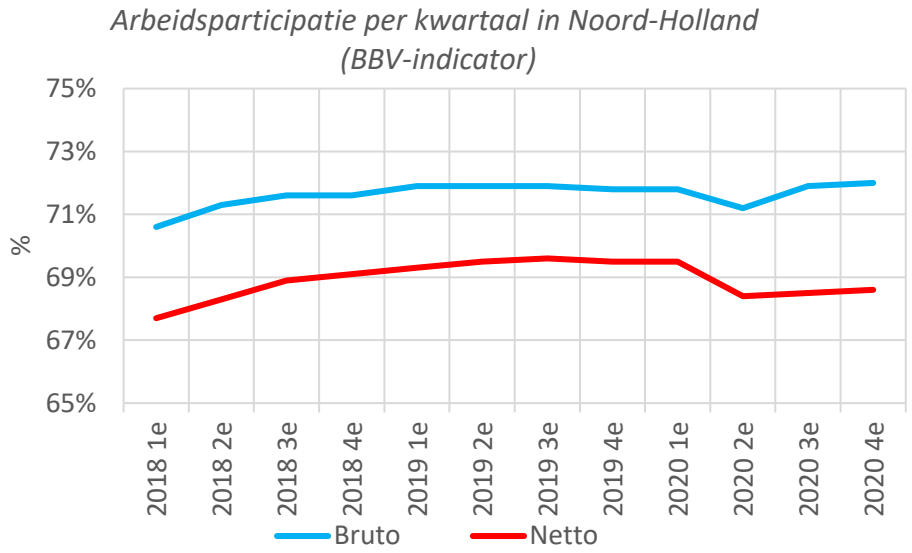
Toelichting

Door verdergaande technologisering en digitalisering veranderen, ontstaan of verdwijnen er steeds meer functies met bijbehorende aantallen banen. Daarmee is de mismatch in de aansluiting van arbeidsmarkt en onderwijs meer en meer een vraagstuk van innovatie van bedrijven, om- en bijscholing van zittend personeel en langdurig werkzoekenden aan het worden. De coronacrisis heeft het belang van die technologische en digitale skills voor een duurzame economie en arbeidsmarkt onderstreept.

Het reguliere arbeidsmarktbeleid blijft zich focussen op triple helix-verbindingen in en tussen regionale Techniek- en Technologiecampussen (T&T). Weliswaar minder in aantal door nadere focus op de klimaatopgave, maar breder door extra inzet op onderwijs rond innovaties en benodigde verbinding met het HBO in de regio. Met de incidentele inzet van coronaherstelmiddelen (zie ook hoofdstuk 7) wil de provincie ook werkenden en werkzoekenden zelf, waar nodig, ondersteunen in hun ontwikkelmogelijkheden richting werk van de toekomst. Gelijktijdig willen wij daarmee bijdragen aan verduurzaming van de campusstructuur.

Onderlegger voor het faciliteren van het werkveld blijft de Visie voor Noord-Holland op de aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs in 2021 en omgevormd tot een Manifest van de triple helix-partijen, inclusief een gezamenlijke actieagenda. Onze werkambassadeur is aanjager van de realisatie van die actieagenda, die grotendeels in lijn is met zijn eigen werkagenda.

Effectindicator 6.1.3

Toelichting

De bruto arbeidsparticipatie is het aandeel van de werkzame en werkloze beroepsbevolking t.o.v. de totale bevolking. De netto arbeidsparticipatie is het aandeel van de werkzame beroepsbevolking t.o.v. de totale bevolking.

Bron: CBS

6.1.4 Een duurzame agrosector behouden en versterken

Toelichting

Een duurzame agro-food sector is van groot belang, gezien de impact van de sector op het ruimtegebruik en leefbaarheid in de provincie Noord-Holland naast het economische belang en de grote bijdrage van de keten aan de werkgelegenheid. Ingezet wordt op behoud, versterking en verduurzaming van de vijf ruimtelijk-economische landbouw- en visserijclusters: Greenport Aalsmeer, Greenport Noord-Holland Noord, Voedsel Verbindt, SeedValley en Visserij. In de beide Greenports zijn uitvoeringsprogramma's opgesteld. Deze richten zich op duurzame ruimtelijke ontwikkelingen; toekomstbestendige arbeidsmarkt; versterking van imago en positionering van de (glas)tuinbouw; internationalisering, kennisdeling en het in de praktijk brengen van innovaties, verduurzaming van (bollen)teelt.

In de Voedselvisie 2020-2030 staan de kansen en uitdagingen om te komen tot een duurzaam voedselsysteem. De ambitie is een schone en veilige productie van gezond, betaalbaar en smaakvol voedsel voor iedereen. Dat betekent: gezonde verdienmodellen voor ondernemers, maar ook doen wat goed is voor ons als mens en dierenwelzijn (bijv. zo natuurlijk mogelijk houden van dieren via regeneratieve landbouw), het klimaat, bodem, water en biodiversiteit. Om tot een duurzaam voedselsysteem te komen is het nodig dat alle partijen in de voedselketen een steentje bijdragen. Dit noemen we samenwerking in de keten. Niet alleen de agrarische sector en de voedselverwerkers zijn aan zet, maar ook de groothandel, horeca, supermarkten, consumenten, onderwijs, veredelaars, data & techniek en afvalverwerkers. Het hele voedselsysteem is complex en het kost tijd om dat te veranderen. Zie: voedselvisie en platform.

In de uitvoeringsagenda 2021-2022 heeft de provincie haar doelen voor 2022 uiteengezet. We zetten in op gebiedsprojecten, eiwittransitieprojecten en korte ketenprojecten.
Daarnaast zetten wij in op samenwerkende netwerken.

De provincie investeert in agrimatie zodat cijfers en feiten over duurzaamheidsprestatie van de land- en tuinbouw in Noord-Holland goed toegankelijk zijn.

In de glastuinbouw ligt de nadruk op energie, warmte zoals geothermie, en CO_2. Concentratie van glastuinbouwbedrijven en samenwerking in energieprojecten is noodzakelijk voor een klimaatneutrale glastuinbouw. De tuinbouw heeft tevens uitdagingen om voldoende gekwalificeerde arbeidskrachten aan zich te binden en op te leiden. Seed Valley is internationaal van betekenis voor de kwaliteit van gewassen. Seed Valley is verbonden met de Greenports.

6.1.5 Europese landbouwprojecten cofinancieren

Toelichting

Het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3) is een nationaal programma dat voor 90% door de provincies en 10% door het Rijk wordt uitgevoerd. Noord-Holland beschikt binnen dit programma over € 77 miljoen aan Europese middelen. Van dit bedrag is € 37,9 miljoen bestemd voor regelingen waarvoor de reserve Europese landbouwprojecten is bedoeld, zoals jonge boeren, innovaties en LEADER. Het overige bedrag (€ 39,1 miljoen) betreft agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb) uit de portefeuille Natuur. De provincie draagt voor deze POP3-periode circa € 17,5 miljoen bij voor de uitvoeringskosten en cofinanciering van projecten. Dit is inclusief € 5,0 miljoen die via de begrotingswijziging 2021 aan de reserve zijn toegevoegd. Deze toevoeging heeft plaatsgevonden omdat het POP3 met twee jaar is verlengd tot en met 2022. De betalingen van POP3-subsidies kunnen drie jaar doorlopen, dat wil zeggen tot en met 2025. In 2023 start de nieuwe periode voor het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Die periode loopt van 2023-2027 en twee jaar uitlooptijd voor betalingen. De provincie participeert in de voorbereiding van het GLB/Nationaal Strategisch Plan.

Met subsidieregelingen dragen wij bij aan innovatie, verduurzaming en concurrentiekracht, jonge boeren, LEADER (versterken landelijk gebied).

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 6.1 Bevorderen van welvaart en welzijn door duurzame, vernieuwende en ondernemende economie

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
6.1.1	Ruimtelijke vestigingsklimaat bevorderen	5.961	6.790	6.905	6.905	4.330	4.580
6.1.2	Een innovatief klimaat bevorderen	14.715	16.739	9.276	4.995	4.095	3.930
6.1.3	Een veerkrachtige en duurzame arbeidsmarkt bevorderen	1.946	1.274	1.124	974	224	224
6.1.4	Een duurzame agrosector behouden en versterken	1.416	2.679	2.928	3.078	2.013	1.128
6.1.5	Europese landbouwprojecten cofinancieren	-4	1.280	817	763	616	447
	Totaal lasten	24.034	28.762	21.050	16.715	11.278	10.309
	Totaal baten	-4.372	-7.585	-72	-72	-72	-72
	Saldo van baten en lasten	19.662	21.177	20.978	16.643	11.206	10.237
	Stortingen						
6.1.1	Resv. Herstructurering Bedrijventerreinen	2.500	2.500	2.500	2.500	0	0
6.1.2	Resv. MKB innovatie-instrumenten	5.550	3.750	5.672	5.672	4.922	4.922
6.1.4	Resv. Duurzame Landbouw	0	0	0	0	0	0
6.1.5	Resv. Europese landbouwprojecten	1.364	5.000	0	500	1.200	1.400
	Onttrekkingen						
6.1.1	Resv. Herstructurering Bedrijventerreinen	-2.152	-6.069	-2.575	-2.575	0	0
6.1.2	Resv. MKB innovatie-instrumenten	-3.364	-5.347	-4.646	-315	-165	0
6.1.4	Resv. Duurzame Landbouw	-989	0	0	0	0	0
6.1.5	Resv. Europese landbouwprojecten	4	-1.195	-732	-678	-531	-362
	Resultaat	**22.576**	**19.817**	**21.197**	**21.747**	**16.632**	**16.197**

6.2 Toegankelijk en bereikbaar houden van culturele infrastructuur

Onze rol

Gemeenten hebben aangegeven behoefte te hebben aan inbreng van kennis en procesbegeleiding om regionale afstemming te bevorderen. De provincie faciliteert bestaande culturele netwerken van gemeenten om tot duurzame regionale afstemming en efficiënte samenwerking te komen.

Samenwerkingspartners

Belangrijke partners bij dit beleidsdoel zijn, naast gemeenten, ProBiblio en Plein C.

Prioriteiten

Op basis van de geactualiseerde agenda voor Cultuur (vast te stellen najaar 2021) kunnen extra prioriteiten voor 2022 met de eerste begrotingswijziging worden toegevoegd.

Omgevingsfactoren

- Het effect van de COVID-19-maatregelen voor de culturele sector zal ook in 2022 voelbaar zijn. De provincie blijft dat samen met gemeenten in 2022 volgen en waar mogelijk actie ondernemen.
- De minister werkt samen met IPO en VNG aan een convenant en uitvoeringsprogramma dat de samenwerking van netwerkpartners binnen de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen verder vorm gaat geven.

6.2.1 Bovenlokale culturele samenwerking ondersteunen

Toelichting

Regionale samenwerking
De provincie faciliteert bestaande culturele netwerken van gemeenten en culturele instellingen om tot duurzame regionale afstemming en efficiënte samenwerking te komen met de Uitvoeringsregeling subsidie stimulering regionale samenwerking cultuur 2021. De voortzetting van deze uitvoeringsregeling in 2022 draagt bij aan het toegankelijk houden van de culturele infrastructuur en het bevorderen van cultuurparticipatie voor een breed publiek
De drie noordelijke regio's hebben als regio Noord-Holland Noord in 2021 een regioprofiel opgesteld dat in 2022 wordt geconcretiseerd. De provincie werkt in de MRA samen met 32 gemeenten (via deelregio's), de vervoerregio en de provincie Flevoland aan een betere spreiding en bereikbaarheid van culturele infrastructuur. Dit heeft geleid tot het Regioprofiel 2019-2024 'Meer dan de delen, Programma Kunst, Cultuur en Erfgoed'. In 2022 wordt een vervolg gegeven aan de uitvoering van acties die behoren bij de programmalijnen Samenwerking en Cultuur aan de Basis.

ProBiblio
ProBiblio is de provinciale ondersteuningsinstelling (POI) voor bibliotheken en voert de provinciale wettelijke taken in het bibliotheekstelsel uit, met een provinciale subsidie. De Wet benoemt drie provinciale kerntaken: Interbibliothecair Leenverkeer (IBL), Bibliotheek Innovatie en Netwerktaken. De provincie ziet de bibliotheekfunctie als belangrijk onderdeel van de culturele infrastructuur en richt haar activiteiten daarom vooral op het regionaal bereikbaar, toegankelijk en relevant houden van de bibliotheek.

Cultuureducatie
In het coalitieakkoord is besloten cofinanciering beschikbaar te stellen van jaarlijks € 750.000 voor het vervolg van het matchingsprogramma Cultuureducatie met Kwaliteit in de periode 2021-2024. Het programma is gericht op goed cultuuronderwijs op basisscholen. De nadruk ligt op het bereiken van nieuwe scholen, in het bijzonder scholen met onderwijsachterstanden, om hiermee de kansengelijkheid van kinderen te vergroten. Ook is er meer ruimte voor maatwerk zoals aandacht voor het voortgezet onderwijs en de relatie binnen- en buitenschools.

Er wordt samengewerkt met het Rijk en 26 gemeenten in Noord-Holland die deelnemen aan het Noord-Hollandse programma Cultuureducatie met Kwaliteit. De provincie subsidieert Plein C om dit programma uit te voeren.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 6.2 Toegankelijk en bereikbaar houden van culturele infrastructuur

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
6.2.1	Bovenlokale culturele samenwerking ondersteunen	10.828	7.796	4.595	4.595	4.595	3.845
	Totaal lasten	10.828	7.796	4.595	4.595	4.595	3.845
	Totaal baten	0	-392	0	0	0	0
	Saldo van baten en lasten	10.828	7.404	4.595	4.595	4.595	3.845
	Stortingen						
	Onttrekkingen						
	Resultaat	**10.828**	**7.404**	**4.595**	**4.595**	**4.595**	**3.845**

6.3 Behouden van kwaliteit van cultuurlandschap

Onze rol

De provincie heeft een stimulerende en autonome rol als het gaat om het behoud door ontwikkeling van het cultuurlandschap en het hierin gelegen erfgoed. Dit doet de provincie door het uitdragen van de Leidraad Landschap & Cultuurhistorie 2018, het organiseren van bijeenkomsten, met handleidingen en adviezen. De ruimtelijke kwaliteit is gewaarborgd in de Omgevingsverordening. De provincie investeert direct in het behoud en de benutting van monumenten en landschap. Dit beoogt kwaliteit te verbeteren en te leiden tot hoger maatschappelijk en economisch rendement. Daarnaast is de provincie eigenaar van de collectie archeologische vondsten in het archeologisch depot.

Samenwerkingspartners

Om onze beleidsdoelen te behalen werken wij samen met het Rijk, gemeenten, waterschappen, monumentenorganisaties, natuurbeheerders, (landschap)ontwerpers, eigenaren en initiatiefnemers.

Prioriteiten

Op basis van de geactualiseerde agenda voor Cultuur (vast te stellen najaar 2021) kunnen extra prioriteiten voor 2022 met de eerste begrotingswijziging worden toegevoegd.

Omgevingsfactoren

Gemeenten zijn primair verantwoordelijk voor de ruimtelijke bescherming van archeologische waarden en wettelijk is vastgelegd dat bij ruimtelijke ingrepen de verstoorder verantwoordelijk is voor zorgvuldig archeologisch onderzoek en eventuele opgravingen. Daar waar wij als provincie eigenaar zijn van de vondsten houden wij toezicht op deze activiteiten. Maar de provincie is grotendeels afhankelijk van gemeenten als het gaat om het zorgvuldig en tijdig uitvoeren van onderzoek en opgravingen. Waar wij als provincie zelf de ‘verstoorder’ zijn, of de rol van ‘bevoegd gezag’ hebben, zien wij toe op een kwalitatief goede archeologische begeleiding van planvorming en uitvoering van projecten.

6.3.1 Cultuurhistorische waarden landschap versterken

Toelichting

In 2018 is de Leidraad Landschap & Cultuurhistorie geactualiseerd en in 2022 wordt de Omgevingsverordening vastgesteld. In de Omgevingsverordening zijn Bijzonder Provinciaal Landschap en structuren benoemd en omschreven. Ook in 2022 brengt de provincie de Leidraad Landschap & Cultuurhistorie en de Omgevingsverordening onder de aandacht bij gemeenten, natuurbeheerders, (landschap)ontwerpers en initiatiefnemers. De provincie helpt hen om deze toe te passen bij ruimtelijke inpassingen. De provincie heeft bestuurlijke afspraken met het Rijk over het in stand houden van een Steunpunt voor monumenten en archeologie voor gemeenten. Dit steunpunt adviseert gemeenten bij hun wettelijke erfgoedtaken en bij gebiedsgerichte ontwikkelingen met historische kwaliteit op basis van de Leidraad Landschap & Cultuurhistorie. Om de kwaliteit van het Noord-Hollandse cultuurlandschap te behouden wordt aangesloten op het bredere, ruimtelijke instrumentarium van de provincie zoals de Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (voor integrale agendering opgave cultuur), en de ambtelijke adviesgroep ruimtelijke kwaliteit (ARK) voor integrale advisering landschap en cultuurhistorie.

6.3.2 Kennis cultuurhistorische structuren vergroten

Toelichting

De provincie ziet kansen om het erfgoed binnen de cultuurhistorische structuren te behouden en beter te benutten. Dit doen we door kennis te ontwikkelen, zoals de Waarderingskaart voor Stolpen, en kennis te delen via lokale, regionale en landelijke netwerken. De Monumentenmonitor, geeft inzicht in de bouwkundige staat, de leegstand, herbestemming en verduurzaming van de rijks- en provinciale monumenten in de provincie Noord-Holland. De provincie zet in op kennisontwikkeling en kennisdeling over herbestemming en verduurzaming van erfgoed. Dit wordt op verschillende manieren gedaan: via actieve communicatie, bijvoorbeeld met thematische of gebiedsgerichte netwerkbijeenkomsten zoals het duurzaam erfgoed congres of informerend (passieve communicatie) via de provinciewebsite en de wegwijzer voor monumenten.

Naast instandhouding investeert de provincie in het verder versterken en benutten van de provinciale structuren, zoals het UNESCO-werelderfgoed Stelling van Amsterdam (SvA) en de Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW). Om het verhaal van de cultuurhistorische structuren voor een breed publiek toegankelijk te maken en draagvlak te creëren, benutten we onder andere verhalenplatform Oneindig Noord-Holland (met een vast thema rond provinciale monumenten), en de documentaire foto-opdracht van de Provinciale Atlas Noord-Holland (met in 2021/2022 het thema ‘Leven met het water’).

6.3.3 Investeren in behoud van archeologisch erfgoed

Toelichting

Archeologische waarden zijn een belangrijk onderdeel van het waardevolle cultuurlandschap van de provincie Noord-Holland. In tien geselecteerde gebieden met een bovengemeentelijk archeologisch belang probeert de provincie via ‘informatie en inspiratie’ gemeenten, gebruikers en beheerders van vindplaatsen aan te zetten tot zorgvuldige omgang met deze waarden. De provincie zet zich ook in voor een zorgvuldige omgang met (toevals)vondsten en vindplaatsen. De provincie heeft daarnaast een wettelijke taak voor de instandhouding van een provinciaal

archeologisch depot en het (online) toegankelijk maken van de collecties en vondsten. De provincie heeft er voor gekozen deze taak breder in te vullen: via onderzoek van de collecties en de uitgave van verschillende (digitale) publicaties worden archeologische vondsten en collecties voor een breder publiek beleefbaar gemaakt. We onderscheiden onder andere rijk geïllustreerde publieksbrochures, een reeks met archeologische rapporten en de Archeologische kroniek. Met een online archeologiemagazine wordt archeologische kennis ontsloten voor leerkrachten in het basis- en voortgezet onderwijs en daarmee de Noord-Hollandse scholieren.

In Archeologiemuseum Huis van Hilde worden de provinciale archeologische collecties beheerd. Er zijn vaste en tijdelijke tentoonstellingen en educatieprogramma's over archeologie voor bezoekers en leerlingen van het primair en voortgezet onderwijs. Voor diverse groepen worden speciale rondleidingen georganiseerd en educatieve bijeenkomsten.

In deze coalitieperiode is opnieuw budget beschikbaar gesteld voor onderwaterarcheologie. De provincie investeert in conservering, restauratie en wetenschappelijk onderzoek naar de vondsten uit het Palmhoutwrak en uiteindelijk moeten de vondsten in een permanente tentoonstelling toegankelijk worden voor het brede publiek in museum Kaap Skil op Texel.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 6.3 Behouden van kwaliteit van cultuurlandschap

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
6.3.1	Cultuurhistorische waarden landschap versterken	950	615	650	650	650	650
6.3.2	Kennis cultuurhistorische structuren vergroten	738	694	694	694	694	694
6.3.3	Investeren in behoud van archeologisch erfgoed	1.879	2.336	2.506	1.889	1.804	1.819
	Totaal lasten	3.568	3.645	3.850	3.233	3.148	3.163
	Totaal baten	-9	0	0	0	0	0
	Saldo van baten en lasten	3.559	3.645	3.850	3.233	3.148	3.163
	Stortingen						
	Onttrekkingen						
	Resultaat	**3.559**	**3.645**	**3.850**	**3.233**	**3.148**	**3.163**

6.4 Behouden en ontwikkelen erfgoed

Onze rol

De provincie stimuleert en ondersteunt restauratie, herbestemming en verduurzaming van monumenten. Daarnaast treedt de provincie waar mogelijk op als verbinder van erfgoed met gebiedsopgaven.

Als siteholder voor het UNESCO-werelderfgoed de Stelling van Amsterdam coördineert de provincie het behoud en de ontwikkeling van dit werelderfgoed. De provincie is geen eigenaar van dit werelderfgoed, dat zijn anderen waaronder groenbeherende organisaties, gemeenten, waterschappen en soms particulieren.

Samenwerkingspartners
Bij het behouden van genoemd erfgoed werkt de provincie samen met het Rijk, gemeenten, waterschappen, monumentenorganisaties, natuurbeherende organisaties, individuele eigenaren, stichtingen, kerkbestuurders en ontwikkelaars. Wat betreft het UNESCO-werelderfgoed de Stelling van Amsterdam wordt daarbij ook samengewerkt met UNESCO en de provincie Utrecht, omdat een deel van de Stelling van Amsterdam door de provincie Utrecht loopt. Met de projectorganisatie Nieuwe Hollandse Waterlinie (bestaande uit vier provincies) wordt samengewerkt om de Nieuwe Hollandse Waterlinie als uitbreiding op de Stelling van Amsterdam toe te voegen aan het werelderfgoed.

Prioriteiten
Op basis van de geactualiseerde agenda voor Cultuur (vast te stellen najaar 2021) kunnen extra prioriteiten voor 2022 met de eerste begrotingswijziging worden toegevoegd.

Ten aanzien van het UNESCO-werelderfgoed de Stelling van Amsterdam heeft de provincie de volgende prioriteiten:

- behoud van de Uitzonderlijke Universele Waarde (OUV) van dit werelderfgoed;
- breed uitdragen en bekendmaken van de OUV van dit werelderfgoed.

Omgevingsfactoren
Demografische en economische factoren dragen in grote mate bij aan de kansen van herbestemming. Herbestemmingsopgaven verschillen sterk. Vooral in Noord-Holland Noord zal het niet altijd mogelijk zijn een economisch rendabele bestemming te vinden voor een monument. In de Metropoolregio Amsterdam (MRA) is gezien de economische groei en de aanwezige investeringskracht van de markt meer mogelijk. Dit vraagt om een eigen aanpak, met bijbehorend instrumentarium, dat aansluit op (her)bestemmingsontwikkelingen zelf, maar dat ook bruikbaar is in bredere gebiedsontwikkeling.

6.4.1 Investeren in behoud en herbestemming monumenten

Toelichting

Restauratie en verduurzaming is zowel aan de orde bij continuerend gebruik, bij uitbreiding van dit gebruik (bijbestemmen) als bij herbestemming. In alle gevallen zorgt verduurzaming voor consistent toekomstig gebruik en verbetering van exploitatie. De provincie gebruikt de monumentenmonitor en de kennis van de Loods Herbestemming om op hoofdlijnen inzicht te krijgen in de bouwkundige staat van monumenten en hun economische ontwikkelpotentie. De data dienen primair voor beleidsontwikkeling. Met deze data worden ook keuzes gemaakt waar welke inzet gepleegd wordt. De provincie kiest voor investeren in die monumenten, waar de kansen op een succesvolle herbestemming het grootst zijn. Daarnaast zet de provincie haar netwerk, de Loods Herbestemming en het Steunpunt Monumenten en Archeologie in om de kansrijke herbestemmingsopgaven boven tafel te krijgen en om met verschillende experts en betrokkenen te onderzoeken wat de meest kansrijke invulling is. Dit gebeurt tijdens verschillende expertsessies, de Dag van de Herbestemming en adviezen aan eigenaren en initiatiefnemers. Daarnaast kunnen eigenaren gesubsidieerd haalbaarheidsonderzoeken laten uitvoeren om tot een kansrijke herbestemming te komen, waarbij de erfgoedwaarde van het monument goed wordt meegewogen. Verduurzaming speelt hierbij een belangrijke rol en er kan binnen deze regeling ook apart een subsidie worden aangevraagd voor een energiescan.

In 2022 zal de provincie kennisbijeenkomsten organiseren over het verduurzamen van monumenten. Voor restauratie kan een beroep worden gedaan op restauratiesubsidies. Voor verduurzaming en herbestemming op laagrentedragende financiering uit het Noord-Hollands Fonds voor Monumenten.

Het restauratievolume van rijksmonumenten en provinciale monumenten (in matige en slechte bouwkundige staat) neemt geleidelijk af. Van 30% in 2014 tot 17,8% eind 2020. Rekening houdend met terugval ten gevolge van de coronacrisis wordt een verdere afname in 2021 met 0,5% realistisch geacht. De streefwaarde voor 2022 ligt daarbij op een restauratievolume van 17,3%. Uitgaande van deze conservatieve schatting is de streefwaarde voor 2023 dan 16,8% en voor 2024 16,3%.

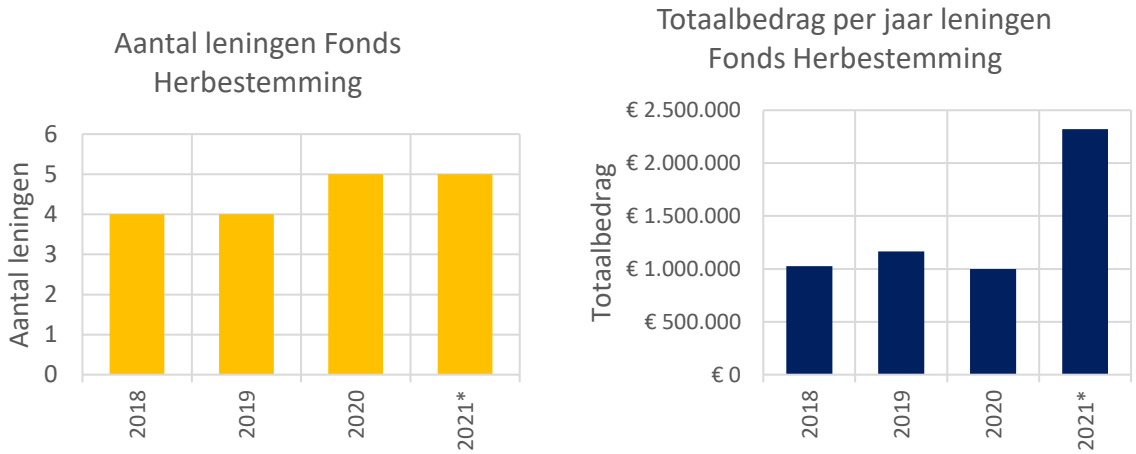
Effectindicator 6.4.1

Restauratievolume: % Rijksmonumenten (exclusief oorspronkelijke functie woonhuis), weergegeven naar de staat van het casco

	Peildatum	**Goed**	**Redelijk**	**Matig**	**Slecht**	*Opmerkingen*
Noord-Holland	2019	36,1%	46,0%	15,6%	2,3%	*BBV-indicator*

Bron: Monumentenmonitor Noord-Holland

Prestatie-indicatoren 6.4.1

Toelichting:
Het aantal leningen en het totaalbedrag van deze leningen verleend vanuit het Fonds Herbestemming. *Het bedrag in 2021 is nog in bewerking: de lening is door ons verleend maar nog niet door NRF uitgekeerd.
Bron: Provincie Noord-Holland

6.4.2 UNESCO stelling van Amsterdam behouden en herbestemmen

Toelichting

De Stelling van Amsterdam is sinds 1996 UNESCO-werelderfgoed en sinds die tijd is de provincie Noord-Holland 'siteholder' (eerstverantwoordelijke) voor dit werelderfgoed. De siteholder heeft de verplichting om zorg te dragen voor het behoud van de Uitzonderlijke Universele Waarde

(OUV) van het werelderfgoed. Daarnaast dient de siteholder deze OUV uit te dragen en breed bekend te maken.

In juli 2021 heeft Unesco een besluit genomen over de nominatie om het wererlderfgoed uit te breiden met de Nieuwe Hollandse Waterlinie. De Nieuwe Hollandse Waterlinie loopt van Muiden in Noord-Holland door Utrecht en Gelderland tot de Biesbosch in Noord-Brabant. De Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie zullen na een positief besluit van Unesco over de uitbreiding samen verdergegaan onder de naam 'Unesco Werelderfgoed Hollandse Waterlinies'. De siteholdertaken voor de Hollandse Waterlinies hebben we in dit geval ondergebracht in een gezamenlijke uitvoeringsorganisatie met de provincies Utrecht, Gelderland en Noord-Brabant. Deze gezamenlijke uitvoeringsorganisatie is gehuisvest bij de provincie Utrecht. Deze gezamenlijke uitvoeringsorganisatie zal een aantal taken als siteholder op zich nemen. Dit zijn onder andere:

- coördinatie van de harmonisatie van beleid;
- het opstellen van het managementplan voor het werelderfgoed;
- eerste aanspreekpunt Rijk en Unesco;
- communicatie over het werelderfgoed Hollandse Waterlinies en uitdragen van de universele waarden.

Niet alle taken en activiteiten inzake de Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie hebben we overgedragen aan de gezamenlijke uitvoeringsorganisatie. Het stimuleren van herbestemming en/of restauratie van onderdelen van de Stelling van Amsterdam en het nemen van besluiten over ruimtelijke projecten, die het beschermingsregime raken van het werelderfgoed, blijven de bevoegdheid van de provincie Noord-Holland. Dit geldt ook voor de advisering over aanvragen van omgevingsvergunningen voor provinciale monumenten van de Stelling van Amsterdam. In 2022 gaan we onder andere aan de slag met:

- opstellen uitvoeringsprogramma SvA/NHW 2022-2026;
- opstellen gebiedsanalyses laagdynamische gebieden Stelling van Amsterdam/Nieuwe Hollandse Waterlinie;
- uitvoering maatregelen liniedijken;
- opdracht publiekscommunicatie SvA/NHW.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 6.4 Behouden en ontwikkelen erfgoed

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
6.4.1	Investeren in behoud en herbestemming monumenten	7.730	7.323	6.618	6.568	4.790	671
6.4.2	UNESCO stelling van Amsterdam behouden en herbestemmen	3.658	2.771	1.112	1.112	1.112	1.112
	Totaal lasten	11.388	10.094	7.730	7.680	5.902	1.783
	Totaal baten	0	0	0	0	0	0
	Saldo van baten en lasten	11.388	10.094	7.730	7.680	5.902	1.783
	Stortingen						
6.4.1	Resv. Monumenten	6.751	5.751	5.051	5.051	3.551	3.551
6.4.2	Resv. SvA/NHW Werelderfgoed	0	3.150	0	0	0	0

	Onttrekkingen						
6.4.1	Resv. Monumenten	-7.840	-6.652	-5.947	-5.897	-4.119	0
6.4.2	Resv. SvA/NHW Werelderfgoed	-3.214	-1.099	0	0	0	0
	Resultaat	**7.085**	**11.244**	**6.834**	**6.834**	**5.334**	**5.334**

6.5 Uitvoeren welzijnstaken

Onze rol
Uit de breedte van welzijnstaken die provincies kunnen uitvoeren, kiest de provincie voor een specifieke bijdrage aan leefbaarheid in kernen, verduurzaming van sportaccommodaties en het stimuleren van een positieve sportcultuur.

Samenwerkingspartners
Wij doen dit samen met partners als Sportservice en Dorpswerk Noord-Holland.

6.5.1 Verbeteren van sportvoorzieningen en van de leefbaarheid in kleine kernen

Toelichting

De provincie stimuleert de vitaliteit van gemeenschappen. Dat doet de provincie door het zelf-initiatief van gemeenschappen te stimuleren via een subsidie aan Dorpswerk Noord-Holland. Via Dorpswerk ondersteunt de provincie initiatieven op het gebied van leefbaarheid en sociale samenhang. Sporten ziet de provincie ook als een belangrijk middel om samenhang in een gemeenschap te versterken. Om te voorkomen dat iedereen het wiel zelf moet uitvinden, zet de provincie in op kennisdeling. Zo ondersteunt de provincie Sportservice Noord-Holland bij het uitvoeren van de Kennisfunctie Sport. Daarnaast richt de provincie zich op het stimuleren van een positieve sportcultuur. Hier gaat het om sporten met elkaar en in acceptatie ongeacht persoonlijke voorkeuren. Naast een positieve sportcultuur zet de provincie ook in op het verduurzamen van sportaccommodaties, zodat zij op termijn besparingen kunnen inboeken. Hiervoor zet de provincie de Uitvoeringsregeling verduurzaming sportaccommodaties in.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 6.5 Uitvoeren welzijnstaken

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
6.5.1	Verbeteren van sportvoorzieningen en van de leefbaarheid in kleine kernen	216	485	485	485	0	0
	Totaal lasten	216	485	485	485	0	0
	Totaal baten	0	0	0	0	0	0
	Saldo van baten en lasten	216	485	485	485	0	0
	Stortingen						
	Onttrekkingen						
	Resultaat	**216**	**485**	**485**	**485**	**0**	**0**

Programma 7 Economisch herstel en duurzaamheid

Doelenboom

7. Economisch herstel en duurzaamheid

7.1 Economisch herstel en duurzaamheid bevorderen

7.1.1 Economisch herstel en duurzaamheid bevorderen

Maatschappelijk doel

Op 18 mei 2020 hebben Provinciale Staten van de provincie Noord-Holland, middels motie 42, de opdracht gegeven een Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds te ontwikkelen. Het doel is de economische en maatschappelijke effecten in Noord-Holland, als gevolg van de uitbraak van het coronavirus te verzachten. De financiële omvang van dit fonds bedraagt € 100 miljoen en wordt ingezet voor de verduurzaming van de gebouwde omgeving, de culturele en maatschappelijke sector en de arbeidsmarkt.

Om optimaal zicht te houden op de voortgang is het fonds ondergebracht in een apart begrotingsprogramma Economisch Herstel en Duurzaamheid. Op deze manier zijn alle activiteiten die met dit fonds gerealiseerd worden gemakkelijk terugvindbaar in één apart hoofdstuk van de begroting. De hoofddoelstelling van dit begrotingsprogramma is het verzachten van de negatieve effecten van de uitbraak van het coronavirus en dit te combineren met de verduurzaming van de gebouwde omgeving. Er zijn drie doelen van het Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds voor de lange termijn:

- Vermindering CO_2-uitstoot in de gebouwde omgeving;
- Versterkte culturele en maatschappelijke sector;
- Meer en goed geschoold personeel voor de technische sector.

Wettelijk beleidskader

De invulling die wij geven aan het verzachten van de negatieve effecten van het coronavirus vloeit niet voort uit een wettelijk beleidskader.

Provinciaal beleidskader

- Motie 42
- Raamwerk uitwerking motie 42 (1494135/1494136)
- Uitvoering Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds 2e tranche (1494135/1640094)

Budgettabel 2022 (x € 1.000)

Beleidsdoel		Lasten	Baten	Saldo van baten en lasten	Onttrekking aan reserves	Stortingen	Saldo t.l.v. algemene middelen
7.1	Economisch herstel en duurzaamheid bevorderen	17.425	0	17.425	17.425	0	0
	Totaal	**17.425**	**0**	**17.425**	**17.425**	**0**	**0**

Verbonden partijen

Programma	OD	Verbonden partij	Doel
		n.v.t.	

*Verdere informatie is te vinden in de paragraaf verbonden partijen

7.1 Economisch herstel en duurzaamheid bevorderen

Onze rol
De provincie speelt een ondersteunende rol bij het herstel van de economie van de effecten door het coronavirus. Ondersteunend door maatregelen die stimulerend werken voor de verduurzaming en herstel van bepaalde sectoren. Daarbij zoekt de provincie de samenwerking met gemeenten en andere relevante maatschappelijke partijen.

Samenwerkingspartners
Gemeenten, bedrijven, maatschappelijke en culturele organisaties

Prioriteiten
Verduurzaming gebouwde omgeving, versterken culturele en maatschappelijke sector en de arbeidsmarkt voor de technische sector.

Omgevingsfactoren
De onvoorspelbaarheid van het virus en de economisch maatschappelijke effecten is van invloed op de maatregelen in de volgende tranches. Als daar mogelijkheden voor zijn zoeken we aansluiting bij regelingen en fondsen van het Rijk en Europa die gericht zijn op herstel na corona.

7.1.1 Economisch herstel en duurzaamheid bevorderen

Toelichting

Particuliere woningeigenaren
Eind 2021 en overlopend naar 2022 zullen wij maatregelen nemen gericht op het ontzorgen van de eigenaar-bewoners bij het verduurzamen van de woning en de rol van de energieloketten en het verbeteren van de klantreis.

Uit het onderzoek naar het financieel instrumentarium dat PNH zou kunnen toevoegen om de verduurzaming eigenaar-bewoners te ondersteunen komt naar voren dat het verhogen van de conversie van "geïnteresseerd naar geïnvesteerd" omhoog moet. Dat kan door het faciliteren van de klantreis tot het investeringsbesluit met een energiemakelaar, die aansluit op energieloketten. Deze energiemakelaar helpt vanaf advies tot beoordeling aanbiedingen en zorgt voor een verbeterde aansluiting van de klantreis op de individuele situatie.

Een tweede instrument waarmee wij de conversie willen verhogen is de Noord-Hollandse EnergiebespaarGarantie, dit kan op termijn helpen investeringsbesluiten te financieren. Het betreft een garantie op energieprestatie van duurzaamheidsmaatregelen waardoor de eigenaarbewoner zekerheid krijgen ten aanzien van het terugverdienen van de investering. Aanbieding via de hypotheekverstrekkers, in lijn met NHG. Door het garantie-instrument is een flinke "multiplier" op de middelen mogelijk. Dit financiele instrument kan revolverend ingezet worden. Het vergt wel aandacht en ontwikkelingstijd. Concept en uitvoering in essentie eenvoudig, techniek van koppeling met hypotheekverstrekkers en regelgeving mogelijk

uitdagend. Operationalisering vergt nader onderzoek op het gebied van juridische haalbaarheid, wenselijkheid vanuit de hypotheekverschaffers, inrichting van het instrument en de mate waarin de koppeling met woonlastenneutraliteit aangeboden wordt.

De grote onzekerheid in dit instrument zit hem in de mate waarin de garantie ingeroepen wordt omdat woonlastenneutraliteit niet gerealiseerd wordt.

Corporaties
De bestaande regeling loopt door tot 1 oktober 2024. Met deze regeling stimuleren wij de samenwerking tussen corporaties om de markt uit te dagen de renovatiekosten te verlagen door het behalen van schaalvoordelen en innovatie. Voor 2022 wordt geen aanvulling op de regeling voorzien.

Bedrijventerreinen
Eind 2021 overlopend naar 2022 onderzoeken wij of een vorm van garantstelling als financieel instrument bijdraagt aan verduurzamingsmaatregelen op bedrijventerreinen.

Ondernemers missen door de coronacrisis financiële slagkracht om de verduurzaming echt op gang te houden. Op bedrijventerreinen worden ook vaak grotere ontwikkelingen op het gebied van de energietransitie, circulaire economie en digitale economie opgezet. Een goed voorbeeld is het oprichten van een energiecoöperatie, het opzetten van een smart grid, de aanleg en werking van lokale/regionale energiebedrijven. Om deze processen in werking te zetten, hebben ondernemers en ondernemersverenigingen vaak een garantstelling nodig van een betrouwbare partij om de financiering rond te krijgen. De provincie wil dit stimuleren en onderzoekt welk financieel instrument geschikt is om grote, collectieve en regionale projecten voldoende zekerheid te geven zodat deze worden opgestart. Een vorm van garantstelling wordt onderzocht als mogelijk financieel instrument.

Maatschappelijk vastgoed
Het ontzorgingsprogramma om eigenaren te mobiliseren en te ondersteunen bij het verduurzamen van het maatschappelijke vastgoed is voor de zomer van 2021 gestart. Voor 2022 zullen wij op basis van de gesprekken en ervaringen een regeling opstellen om conversie naar fysieke maatregelen te stimuleren. Wij zullen ook nagaan of verbreding van de doelgroep realistisch is.

Maatschappelijke sector
De verscheidenheid van de maatschappelijke sector is groot en samen met gemeenten hebben we de uitvoeringsregeling Versterken maatschappelijke sector voorbereid en opengesteld vanaf 1 augustus 2021. In de uitvoering van de regeling hebben we een knip aangebracht in het subsidieplafond. Wij zullen in de zomer van 2022 een evaluatie uitvoeren op basis daarvan besluiten over het voortzetten van de regeling en de resterende middelen.

Cultuursector
Doel is de culturele instellingen te helpen om nieuw aanbod en innovatieve verdienmodellen te ontwikkelen en langdurig herstel van de sector en in de keten te bevorderen. Eind 2021 en overlopend in 2022 krijgen twee regelingen vorm. Een regeling bedoeld ter ondersteuning van culturele organisaties bij het produceren en het ontwikkelen van nieuwe producties en activiteiten. Dit resulteert in nieuwe programmering, het stimuleert nieuwe werkwijzen, verbreed het publieksbereik en het ondersteunt ontwikkelen van nieuwe verdienmodellen. Het heeft effect op de hele keten, waaronder de individuele makers. De regeling biedt ruimte aan experiment.

De andere regeling richt zich op ondersteuning van nieuwe, ook sectoroverstijgende, lokale en regionale samenwerkingen en die resulteren in nieuwe verdienmodellen. Dit betreft niet alleen

samenwerking tussen gelijksoortige organisaties maar ook geografische spreiding, cross-disciplinaire en cross-sectorale samenwerking.

Beide regelingen richten zich op klein en middelgrote culturele en erfgoedorganisaties.

Versterking arbeidsmarkt techniekssector
Brancheorganisaties, Rijk en lokale overheden werken samen om mensen te leren met nieuwe technieken te werken door om- en bijscholing, intersectorale mobiliteit en versterken MBO-campussen. In 2022 zullen de maatregelen uit 2021 naar verwachting nog doorwerken. Het betreft intensiveren van ondersteuning MKB bij digitale aanpassingen, het leren van digitale skills en innovatieve toepassingen vergroten

Reserve Economisch herstel en duurzaamheid
Het fonds van € 100 miljoen heeft vorm gekregen in de vorm van de reserve Economisch herstel en duurzaamheid waarin bij deze eerste begrotingswijziging € 100 miljoen wordt gestort. Voor 2022 is € 17,4 miljoen aan uitgaven vanuit deze reserve begroot.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 7.1 Economisch herstel en duurzaamheid bevorderen

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
7.1.1	Economisch herstel en duurzaamheid bevorderen	0	14.429	17.425	16.325	0	0
	Totaal lasten	0	14.429	17.425	16.325	0	0
	Totaal baten	0	-329	0	0	0	0
	Saldo van baten en lasten	0	14.100	17.425	16.325	0	0
	Stortingen						
7.1.1	Resv. Economisch herstel en duurzaamheid	0	100.000	0	0	0	0
	Onttrekkingen						
7.1.1	Resv. Economisch herstel en duurzaamheid	0	-14.100	-17.425	-16.325	0	0
	Resultaat	**0**	**100.000**	**0**	**0**	**0**	**0**

8 Overzicht Financiën en bedrijfsvoering

Doelenboom

8. Overzicht Financiën en bedrijfsvoering

8.1 Overzicht van structurele algemene dekkingsmiddelen, overhead, VPB en onvoorzien

8.1.1 Lokale heffingen

8.1.2 Uitkering provinciefonds

8.1.3 Dividend

8.1.4 Financieringsfunctie

8.1.5 Overige algemene dekkingsmiddelen

8.1.6 Onvoorzien

8.1.7 Vennootschapsbelasting

8.1.8 Overhead

8.2 Bedrijfsvoering

8.2.1 Stelposten

8.2.2 Bedrijfsvoering realiseren

8.2.3 Decentrale arbeidsvoorwaarden

8.2.4 Afrekeningsverschillen

8.1 Overzicht van structurele algemene dekkingsmiddelen

8.1 Overzicht van structurele algemene dekkingsmiddelen, kosten van overhead, heffing van vennootschapsbelasting en de post onvoorzien (zie BBV artikel 17 begroting en artikel 27 voor de jaarrekening)

- overzicht van structurele algemene dekkingsmiddelen (zie 7.1.1, 7.1.2, 7.1.3 en 7.1.4 voor toelichting)
- overige algemene dekkingsmiddelen (zie 7.1.5 voor toelichting)
- onvoorzien (zie 7.1.6 voor toelichting)
- het bedrag voor de heffing van de vennootschapsbelasting (zie 7.1.7 voor toelichting)
- kosten van overhead (zie 7.1.8 voor toelichting)

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
8.1.1	Lokale heffingen	0	0	0	0	0	0
8.1.2	Uitkering provinciefonds	0	0	0	0	0	0
8.1.3	Dividend	0	0	0	0	0	0
8.1.4	Financieringsfunctie	0	0	0	286	1.070	1.800
8.1.5	Overige algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0
8.1.6	Onvoorzien	0	0	0	0	0	0
8.1.7	Vennootschapsbelasting	-27	10	1.036	139	-15	-15
8.1.8	Overhead	70.202	75.100	74.138	74.459	74.280	73.931
	Baten						
8.1.1	Lokale heffingen	-223.649	-225.100	-225.100	-225.100	-225.100	-225.100
8.1.2	Uitkering provinciefonds	-203.965	-214.622	-220.934	-224.807	-228.898	-235.072
8.1.3	Dividend	-13.431	-10.694	-7.130	-7.130	-7.130	-7.130
8.1.4	Financieringsfunctie	-720	-692	-692	-692	-825	-825
8.1.5	Overige algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0
8.1.6	Onvoorzien	0	0	0	0	0	0
8.1.7	Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0
8.1.8	Overhead	-7	-109	-109	-109	-109	-109
	Totaal lasten	70.175	75.110	75.174	74.884	75.335	75.716
	Totaal baten	-441.772	-451.217	-453.965	-457.838	-462.062	-468.236
	Saldo van baten en lasten	-371.597	-376.107	-378.791	-382.954	-386.727	-392.520
	Stortingen						
8.1.8	Resv. Bedrijfsvoering	4.827	1.553	1.553	1.420	1.420	1.420
8.1.8	Resv. Huisvesting	0	0	0	0	0	0
	Onttrekkingen						
8.1.8	Resv. Bedrijfsvoering	-974	-2.380	-1.317	-1.508	-1.545	-1.225
8.1.8	Resv. Huisvesting	-762	-782	-782	-782	-782	-782
	Resultaat	**-368.507**	**-377.716**	**-379.337**	**-383.824**	**-387.634**	**-393.107**

8.1.1 Lokale heffingen

Voor de provincie Noord-Holland bestaan de lokale heffingen uit de opcenten op de motorrijtuigenbelasting, leges en grondwaterheffing. De opcenten motorrijtuigenbelasting is hiervan de belangrijkste provinciale inkomstenbron. Meer informatie over lokale heffingen is te vinden in de paragraaf Lokale heffingen in deze begroting.

8.1.2 Uitkering provinciefonds

De totale uitkering uit het provinciefonds bestaat uit twee onderdelen: een algemene uitkering en zogenoemde decentralisatie-uitkeringen.

De ontwikkeling van de algemene uitkering wordt voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van de totale rijksuitgaven. Volgens de normeringssystematiek (trap-op-trap-af) hebben wijzigingen in de rijksuitgaven direct invloed op de omvang van de algemene uitkering.

In verband met de coronacrisis heeft het Rijk in overleg met de provincies besloten om het accres gedurende de huidige kabinetsperiode te bevriezen. Doel van de bevriezing is dat voor het komende jaar duidelijkheid bestaat voor zowel Rijk als gemeenten en provincies over de ontwikkeling van het gemeente- en provinciefonds voor wat betreft de volume- en loonprijs-ontwikkelingen. Hierdoor worden schommelingen in de uitkering dus beperkt.

Decentralisatieuitkeringen zijn uitkeringen met een bepaalde doelrealisatie voor ogen die niet via het verdeelmodel van het provinciefonds uitgekeerd worden. Ook deze middelen zijn in principe vrij besteedbaar.

8.1.3 Dividend

De verwachte dividendopbrengst wordt behoedzaam geraamd op basis van de omvang van de dividenduitkeringen uit het verleden.

8.1.4 Financieringsfunctie

Hieronder wordt het renteresultaat van de provincie opgenomen. Vanaf de Kaderbrief 2021 is rekening gehouden met rentelasten die betrekking hebben op het aantrekken van vreemd vermogen. Dit is gedaan omdat op basis van de liquiditeitsprognose wordt verwacht dat vanaf 2023 de eigen middelen niet meer toereikend zijn om de plannen uit te kunnen voeren. Verder bestaat het renteresultaat uit de ontvangen rentebedragen van de verstrekte langlopende rekeningen. In deze begroting is in hoofdstuk 4 (financiële begroting) een overzicht opgenomen met daarin de verstrekte langlopende leningen.

Zie voor meer informatie over het beheer van de financieringsfunctie de paragraaf financiering.

8.1.5 Overige algemene dekkingsmiddelen

Op dit moment hebben wij geen overige algemene dekkingsmiddelen. Dit is in de tabel meegenomen omdat het een verplicht onderdeel van het BBV is.

8.1.6 Onvoorzien

Op dit operationeel doel staat geen budget geraamd en hebben ook geen werkelijke uitgaven plaatsgevonden. Tegenvallers moeten in principe binnen het programma zelf opgelost worden.

Daarnaast wordt in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing een overzicht van risico's gegeven die mogelijk gedekt moeten worden uit de weerstandscapaciteit.

8.1.7 Vennootschapsbelasting

Voor bepaalde activiteiten treedt de provincie op als ondernemer voor de vennootschapsbelasting. Als zodanig is de provincie belastingplichtig. Vooralsnog geldt dit enkel met betrekking tot de participatie in Polanenpark C.V. Op landelijk niveau speelt recent een discussie tussen de Belastingdienst en decentrale overheden over de belastbaarheid van reclameconcessies. Een dergelijke discussie zou zich eveneens kunnen voordoen met betrekking tot andere privaatrechtelijke concessies, zoals voor laadpalen. De uitkomst van deze discussie is onbekend en zal op langere termijn beslecht worden, maar kan evenwel met terugwerkende kracht van invloed zijn op het belastbare resultaat van dit jaar en toekomstige jaren.

8.1.8 Overhead

Alle overheadkosten worden binnen dit operationeel doel verantwoord. Dit zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. De personele kosten van de medewerkers die in het primaire proces werkzaam zijn, worden verantwoord bij de betreffende operationele doelen. Bij de toewijzing van kosten aan overhead volgen we de notities en aanwijzingen van de commissie BBV.

De onttrekking uit de reserve huisvesting ter dekking van de kapitaallasten voor het kantoorpand aan het Houtplein wordt verantwoord onder het operationeel doel ‘Huisvesting beheren’.

8.2 Bedrijfsvoering

Overzicht Bedrijfsvoering:

- Stelposten beheren (zie 7.2.1 voor toelichting) (was OD 7.1.7)
- Bedrijfsvoering realiseren (zie 7.2.2 voor toelichting)
- Decentrale arbeidsvoorwaarden uitvoeren (zie 7.2.3 voor toelichting)
- Afrekeningsverschillen (zie 7.2.4 voor toelichting) (was OD 7.1.5)
- Omvang algemene reserve (zie 7.2.5 voor toelichting) (was OD 7.1.8)

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
8.2.1	Stelposten	-2.749	339	2.785	13.295	23.324	29.415
8.2.2	Bedrijfsvoering realiseren	650	4.210	6.661	6.661	6.661	6.661
8.2.3	Decentrale arbeidsvoorwaarden	482	500	1.500	556	0	0
8.2.4	Afrekeningsverschillen	-2.335	0	0	0	0	0
	Baten						
8.2.1	Stelposten	0	-2.150	-2.150	-2.150	-2.150	-2.150
8.2.2	Bedrijfsvoering realiseren	-2.350	-1.684	-987	-995	-642	-643
8.2.3	Decentrale arbeidsvoorwaarden	0	0	0	0	0	0
8.2.4	Afrekeningsverschillen	0	0	0	0	0	0
	Totaal lasten	-3.952	5.049	10.946	20.512	29.985	36.076
	Totaal baten	-2.350	-3.834	-3.137	-3.145	-2.792	-2.793
	Saldo van baten en lasten	-6.302	1.215	7.809	17.367	27.193	33.283
	Stortingen						
8.2.5	Algemene Reserve	82.597	58.736	4.100	2.200	0	0
8.2.3	Resv. Go-gelden	0	0	0	0	0	0
	Onttrekkingen						
8.2.5	Algemene Reserve	-37.470	-32.518	-27.988	-27.322	-2.000	0
8.2.3	Resv. Go-gelden	-482	-500	-1.500	-556	0	0
	Resultaat	**38.343**	**26.933**	**-17.578**	**-8.310**	**25.193**	**33.283**

8.2.1 Stelposten

In de begroting hebben wij een aantal stelposten opgenomen ter dekking van (mogelijke) toekomstige lasten. Het gaat hierbij om de volgende stelposten:

- *Stelpost prijsstijgingen:*
  Daar waar contractuele verplichtingen dat vereisen wordt door de provincie indexering toegepast. Via een stelpost in de begroting worden de hiervoor benodigde budgetten gereserveerd. Dit wordt jaarlijks bij de Kaderbrief berekend en bij de Zomernota en Begroting worden de daarvoor in aanmerking komende budgetten opgehoogd ten laste van deze stelpost. De omvang van deze stelpost loopt op van € 1,2 miljoen in 2021 naar € 25,3 miljoen in 2025.

- *Stelpost macro-economische tegenvallers:*
  Voor mogelijke toekomstige tegenvallers is een stelpost opgenomen. De omvang van de stelpost loopt op van € 4,4 miljoen in 2023 tot € 8,4 miljoen vanaf 2024. Deze stelpost kan bijvoorbeeld ingezet worden om toekomstige bezuinigingen van het Rijk op te kunnen vangen.
- *Doorschuif BTW:*
  Doorschuif BTW betreft BTW die aan de provincie wordt doorberekend en die de provincie vervolgens weer verhaalt op het BTW-compensatiefonds. Hiervoor staan baten van € 2,2 miljoen geraamd.

8.2.2 Bedrijfsvoering realiseren

Hier worden de overige bedrijfsvoeringsactiviteiten verantwoord. Het betreft:

- Het verhuren van onroerend goed onder en in het pand aan het Houtplein en de verhuur van de parkeergarage aan de Dreef.
- De koepelovereenkomst met de provincie Flevoland, waarbij personeel ter beschikking wordt gesteld voor de uitvoering van het beleid voor het landelijk gebied. Dit contract is per ultimo 2020 beëindigd.
- Detachering van personeel.

8.2.3 Decentrale arbeidsvoorwaarden

Met de vakbonden zijn afspraken gemaakt over de beschikbare gelden voor de uitvoering van decentrale arbeidsvoorwaarden door het Georganiseerd Overleg (GO). In 2016 is een reserve GO-gelden ingesteld waarin eenmalig een storting heeft plaatsgevonden. Over de inzet van de reserve vindt overleg plaats met het Georganiseerd Overleg. De reserve wordt gebruikt om provinciale medewerkers extra opleidingsmogelijkheden te geven in de vorm van een Talentbudget. De kosten die medewerkers maken worden onttrokken uit deze reserve.

8.2.4 Afrekeningsverschillen

Op dit operationeel doel staat geen budget geraamd. Hier worden gedurende het jaar de voordelige afrekeningsverschillen verantwoord (en begroot).

8.2.5 Algemene reserve beheren

De algemene reserve is bedoeld als buffer om risico's te kunnen opvangen. In de financiële verordening wordt een minimale omvang van de algemene reserve voorgeschreven die wij aanhouden om mogelijke risico's af te dekken.

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing zijn de risico's en de weerstandscapaciteit toegelicht. Voor een toelichting op het verloop van de algemene reserve wordt verwezen naar het verslag van de algemene reserve bij de staat van het verloop van reserves.

3 Paragrafen

3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

De paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing gaat in op de vraag in welke mate de provincie in staat is om financiële gevolgen van ongedekte risico's op te kunnen vangen. Deze paragraaf geeft inzicht in de relevante risico's per jaareinde en geeft inzicht in de beschikbare weerstandscapaciteit. Dit zijn de middelen die beschikbaar zijn of gemaakt kunnen worden om de financiële gevolgen van de risico's, als deze zich voordoen, op te vangen. Daarnaast wordt het weerstandsvermogen inzichtelijk gemaakt. Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de provincie in staat is om de financiële gevolgen van ongedekte risico's op te vangen.

Beleid

Het risicobeleid is vastgelegd in de financiële verordening en de door PS vastgestelde Kadernota Weerstandsvermogen en Risicomanagement. De Kadernota bevat beleidsregels over de wijze waarop de weerstandscapaciteit wordt opgebouwd en ingezet. In 2021 wordt de Kadernota geactualiseerd.

Visie

De visie op risicomanagement is als volgt: *"De provincie Noord-Holland streeft naar het systematisch afwegen van risico's en kansen bij het realiseren van haar doelstellingen. Risicomanagement is daarmee onderdeel van het reguliere denken en doen. Het bewust verminderen, delen, vermijden of accepteren van risico's leidt tot het 'in-control-zijn' van de organisatie"*, (bron: Kadernota risicomanagement 2017-2020).

Wij anticiperen actief op risico's en kansen om onze doelstellingen te bereiken. Daarom hebben we een risicomanagementsysteem ingericht.

Risico's

Het weerstandsvermogen is het kengetal dat uitdrukt in welke mate de provincie in staat is om met haar financiële reserves ongedekte risico's op te vangen. Ongedekte risico's zijn risico's waarvoor nog geen (of onvoldoende) maatregelen zijn getroffen om het risico af te dekken en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Het gaat hierbij alleen om risico's met een bruto effect van € 100.000 of hoger.

Om de risico's te kunnen vergelijken met de totale weerstandscapaciteit worden deze beschouwd over een periode van vier jaar. Per risico wordt beoordeeld of dit eenmalig is of terugkerend. Indien een risico eenmalig is, worden het effect van het risico en de kans dat het risico in de komende vier jaar optreedt, geschat. Indien het risico terugkerend is, worden het effect van het risico en de frequentie van het optreden van het risico geschat. Hierdoor wordt bij een terugkerend risico de mogelijkheid dat een risico in een periode van vier jaar meerdere keren optreedt, meegenomen. Voor het berekenen van de omvang van de ongedekte risico's wordt een simulatiemethode gebruikt en wordt rekening gehouden met de gekozen risicobereidheid.

Risico's	Risicobedrag	Eénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Einddatum
Bedrijfsvoeringsrisico's				
Kosten opruimen afvalinrichting	€ 1.000.000	1x per 2 jaar	n.v.t.	continu
Wateroverlast: natuurontwikkeling Texel	€ 1.048.000	1x per 10 jaar	n.v.t.	31 december 2041
Beschikbaarheidsvergoeding OV	€ 3.500.000	eenmalig	30%	31 december 2022
Verkeerde Wet milieubeheerprocedure en fouten bij WABO - procedure	€ 3.000.000	1x per 20 jaar	n.v.t.	continu
Schadeclaim ivm asbest bij N201	€ 500.000	eenmalig	50%	31 december 2022
Schadeclaim benzinestation	€ 250.000	eenmalig	10%	1 januari 2022
Brug Ouderkerk	€ 3.000.000	eenmalig	37,5%	31 oktober 2021
Financieringsrisico's				
Lening Nationaal Restauratie Fonds	€ 5.100.000	eenmalig	10%	1 januari 2061
Deelneming PDENH	€ 7.860.000	eenmalig	20%	17 mei 2025
Subsidieregeling Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer	€ 4.600.000	eenmalig	25%	31 december 2025
Grondexploitatierisico's				
Strategische aankopen, materiële vaste activa	€ 2.100.000	eenmalig	10%	1 januari 2025
Risico's Verbonden Partijen				
Borgstelling aan BNG ivm krediet aan de RON	€ 1.730.000	eenmalig	30%	31 december 2030
Dividenduitkering	€ 1.782.750	1x per 5 jaar	n.v.t.	31 december 2020

Beleidsrisico's

Bij de begroting 2022 zijn geen beleidsrisico's geïnventariseerd met een omvang groter dan € 2 miljoen.

Bedrijfsvoeringsrisico's

Verkeerde Wet milieubeheerprocedure en fouten bij Wabo-procedure
De uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving op grond van de Wabo en de betrokken wetten is gemandateerd aan omgevingsdiensten. Als mandaatgever is en blijft de provincie verantwoordelijk voor de vermogensrechtelijke gevolgen van de namens de provincie genomen besluiten. Bij vergunningverlening bestaat het risico dat onterecht vergunningen, ontheffingen of vrijstellingen worden verleend, gewijzigd of geweigerd. Hierdoor kunnen financiële gevolgen voor bedrijven of derden ontstaan. Dit geldt ook voor een handhavingsbesluit dat niet terecht tot stand komt, of een rechtsongelijkheid bij toezicht. Het gevolg kan zijn dat

bedrijven schadeclaims indienen bij de provincie en dat er afbreuk wordt gedaan aan het imago van de provincie. Schadeclaims kunnen oplopen tot een bedrag van circa € 3 miljoen.

Er zijn privaatrechtelijke overeenkomsten gesloten met de omgevingsdiensten over de eisen waaraan de vergunningverlening, toezicht en handhaving moet voldoen. De aansprakelijkheid van tekortkomingen in de uitvoering van deze overeenkomsten door onzorgvuldig of on(des)kundig handelen van de omgevingsdiensten ligt bij hen, tot het bedrag van de betreffende dienstverlening. Ook moeten de omgevingsdiensten voldoen aan de Verordening kwaliteit VTH omgevingsrecht. In de rol van opdrachtgever bewaakt de provincie dit.

Brug Ouderkerk
Ten behoeve van de uitvoering van het project ontbrak een essentieel stuk grond. Hierdoor lag de uitvoering stil. De aannemer lijdt hierdoor schade en wil deze vergoed hebben. De hoogte van de claim is nog onderwerp van discussie. De uitvoering is inmiddels weer opgestart.

Beschikbaarheidsvergoeding OV
Er bestaat een kans dat de provincie extra kosten maakt in verband met een eventueel (voorkomen van een) faillissement of niet nakomen van de verplichtingen in de concessiebesluiten door concessiehouder (geen of veel minder openbaar vervoer) als gevolg van financiële gevolgen van de coronacrisis voor de reizigersopbrengsten in het openbaar vervoer. Er worden verschillende beheersmaatregelen getroffen, met het Rijk in de vorm van een beschikbaarheidsvergoeding en met de vervoerder in de vorm van een transitieplan. De beheersmaatregelen beperken het risico dat de concessiehouder failliet dreigt te gaan dan wel dat er extra moet worden bezuinigd/ afgeschaald om de tekorten bij de concessiehouder in de periode 2022 op te vangen en daarmee de bereikbaarheid vermindert, structurele schade ontstaat aan de kwaliteit van het OV en afbreuk wordt gedaan aan de ambities van dit college. Hierdoor is de kans verkleind en de impact verkleind van dit risico ten opzichte van een scenario waarin deze beheersmaatregelen niet worden getroffen. Het restrisico, in geval van een worst case scenario, wordt geschat op € 3,5 miljoen.

Financieringsrisico's

Lening Nationaal Restauratie Fonds
Het risico is dat de lening niet (volledig) wordt terugbetaald aan de provincie. De provincie heeft geld uitgeleend aan het Nationaal Restauratie Fonds (hierna NRF) dat het op zijn beurt doorleent aan eigenaren van monumenten voor het herbestemmen/restaureren/verduurzamen van monumenten. Het NRF toetst of de ontvangers van leningen kredietwaardig zijn. Ook bekijkt het NRF in hoeverre voldoende zekerheid kan worden verkregen uit het te financieren onderpand. Door middel van hypothecaire leningen wordt zekerheid gesteld. Momenteel is het risico maximaal € 5,1 miljoen, later zal dit toenemen tot maximaal € 9,1 miljoen.

Deelneming PDENH
PDENH investeert in duurzame innovatieve bedrijven en initiatieven in Noord-Holland. Omdat PDENH wordt gefinancierd met provinciale middelen, leiden de investeringen door PDENH ook tot een financieel risico voor de provincie Noord-Holland. Als beheersmaatregel wordt voor iedere investering een uitgebreid onderzoek uitgevoerd door een team gespecialiseerde investeringsmanagers in dienst van het participatiefonds. Een investering wordt vervolgens ter advies voorgelegd aan een investeringscomité, waarna de provincie als aandeelhouder het uiteindelijke investeringsbesluit neemt.

Ondanks risicobeperkende maatregelen gaat het in absolute zin om grote bedragen. Het aantal investeringen en het door PDENH uitgezette kapitaal neemt in de toekomst verder toe.

Zekerheidshalve is bij de berekening van het benodigde risicobedrag voor PDENH uitgegaan van 20% van het gemiddelde vermogen. Dit risicopercentage is recent geactualiseerd naar aanleiding van de coronacrisis. Het risicobedrag voor PDENH dient ter dekking van onvoorziene risico's, in de vorm van (onvoorziene) faillissementen van ondernemingen waarin het fonds heeft geïnvesteerd. Naar verwachting is het risicobedrag ruim berekend omdat in de jaarstukken van de provincie ook reeds een verliesvoorziening is opgenomen voor dekking van voorziene risico's bij PDENH.

Subsidieregeling Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer
De provincie kent POP3-subsidies toe op grond van twee regelingen: ANLb en de Uitvoeringsregeling POP3-subsidies Noord-Holland. Deze subsidies bestaan uit EU-middelen en provinciale middelen. Wij hebben meer POP3-subsidieverplichtingen dan waar wij als provincie aan Europese middelen aanspraak op kunnen maken. Het bedrag moeten we mogelijk bijdragen maar het is echter ook mogelijk dat hiervoor Europese middelen alsnog beschikbaar komen. Er zijn in elk geval tot en met 2025 - het einde van het POP3 - verschillende momenten dat er extra EU-middelen beschikbaar kunnen komen.

Grondexploitatierisico's

Strategische aankopen, materiële vaste activa
Voor de uitvoering van het provinciaal grondbeleid is onder meer krediet voor strategische grondaankopen beschikbaar. Vooruitlopend op concrete gebiedsontwikkelingsprojecten worden ten laste hiervan grondaankopen gedaan. Hierin ligt een zeker risico besloten dat de economische waarde van deze grond op enig moment (in negatieve zin) afwijkt van de boekwaarde. Om dit risico af te dekken is hiervoor een bedrag in het weerstandsvermogen opgenomen. Dit bedrag is gerelateerd aan de boekwaarde van de strategische aankopen en materiële vaste activa. Per 31 december 2020 bedraagt dit € 21 miljoen.

Risico's Verbonden partijen

Bij de begroting 2022 zijn geen risico's verbonden partijen geïnventariseerd met een omvang groter dan € 2 miljoen.

Verloop risico's

Risico-inventarisatie (bruto)	Begroting 2021 (x € 1.000)	Rekening 2020	Begroting 2022	Mutaties begroting 2022 t.o.v. jaarrekening 2020 (x € 1.000)	Afname / toename
Beleidsrisico's	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	-
Bedrijfsvoeringrisico's	€ 27.388	€ 8.948	€ 12.298	€ 3.350	afname
Financieringsrisico's	€ 13.100	€ 17.400	€ 17.560	€ 160	toename
Grondexploitatierisico's	€ 2.400	€ 2.330	€ 2.100	€ -230	afname
Risico's verbonden partijen	€ 14.855	€ 3.513	€ 3.513	€ 0	-
Brutorisicobedrag	**€ 57.743**	**€ 32.191**	**€ 35.471**	**€ 3.280**	**toename**

Toelichting

In vergelijking met de voorgaande inventarisatie voor de jaarrekening 2020, is het totaal aan bruto risico's per saldo toegenomen met € 3,3 miljoen. De toename in de bedrijfsvoeringsrisico's wordt grotendeels veroorzaakt door het risico 'beschikbaarheidsvergoeding OV'. Er bestaat een kans dat de provincie extra kosten maakt in verband met een eventueel (voorkomen van een) faillissement of niet nakomen van de verplichtingen in de concessiebesluiten door concessiehouder (geen of veel minder openbaar vervoer) als gevolg van financiële gevolgen van de coronacrisis voor de reizigersopbrengsten in het openbaar vervoer.

Overige risico's niet gekwantificeerd

Naast genoemde risico's onderkennen wij bij de provincie een aantal risico's die zich op dit moment zowel landelijk als wereldwijd voordoen en die nog niet verder te kwantificeren zijn. Wij denken hierbij aan:

PFAS
Bij civiele werken moet de grond worden onderzocht op de aanwezigheid van PFAS. Indien de grond meer schadelijke stoffen bevat dan de norm toestaat, zal dit vertraging in de projecten tot gevolg hebben. De omvang en eventuele schade die hierdoor ontstaat, is niet te kwantificeren.

Stikstof
Door uitspraken van de Raad van State lopen projecten mogelijk vertraging op. Met de komst van de Stikstofwet is dit probleem nog niet opgelost. De omvang en eventuele schade die dit kan hebben op projecten is op dit moment niet te kwantificeren. Op basis van het projectenoverzicht wordt een inventarisatie uitgevoerd om de risico's verder in beeld te brengen.

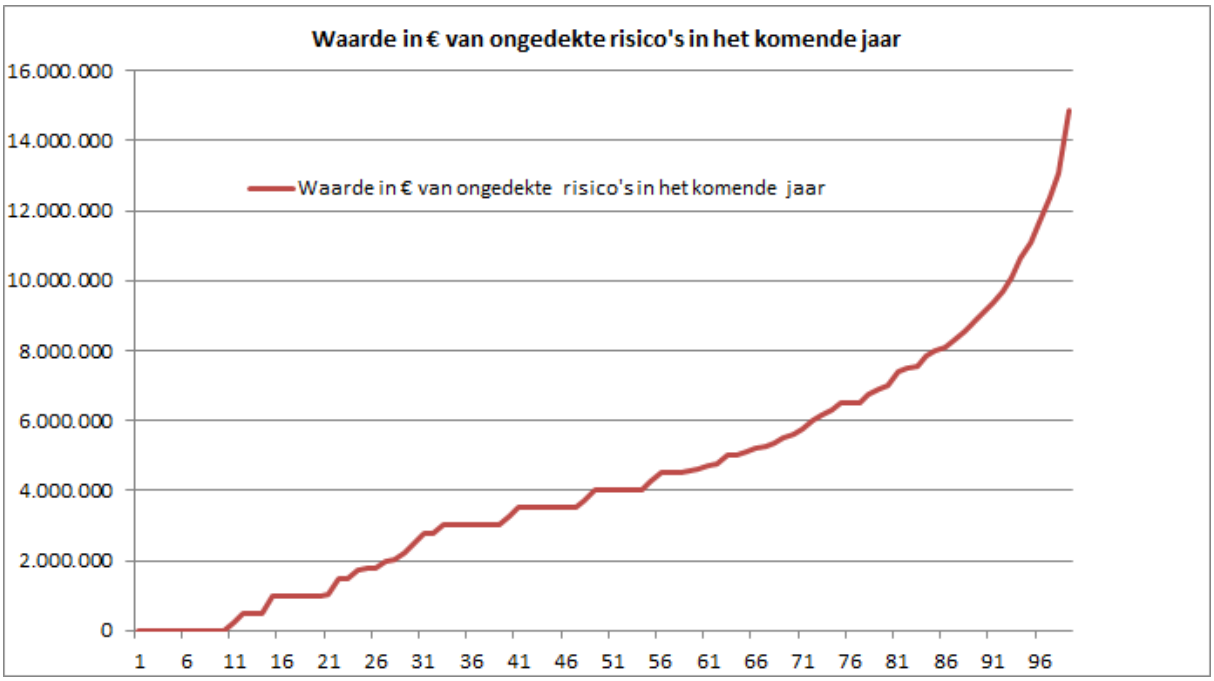
Berekening risico's

Bij de begroting en bij de jaarrekening wordt jaarlijks het actuele totale weerstandsvermogen en het actuele incidentele weerstandsvermogen berekend voor een periode van vier jaar respectievelijk voor een periode van één jaar.

In dit onderdeel wordt de beschikbare weerstandscapaciteit geconfronteerd met de uitkomst van de simulatie van de hiervoor genoemde risico's. Het quotiënt van beide bedragen wordt het weerstandsvermogen genoemd. De totale bruto omvang van deze risico's bedraagt € 35,5 miljoen.

Berekende hoogte van de ongedekte risico's voor 1 jaar: € 14,9 miljoen

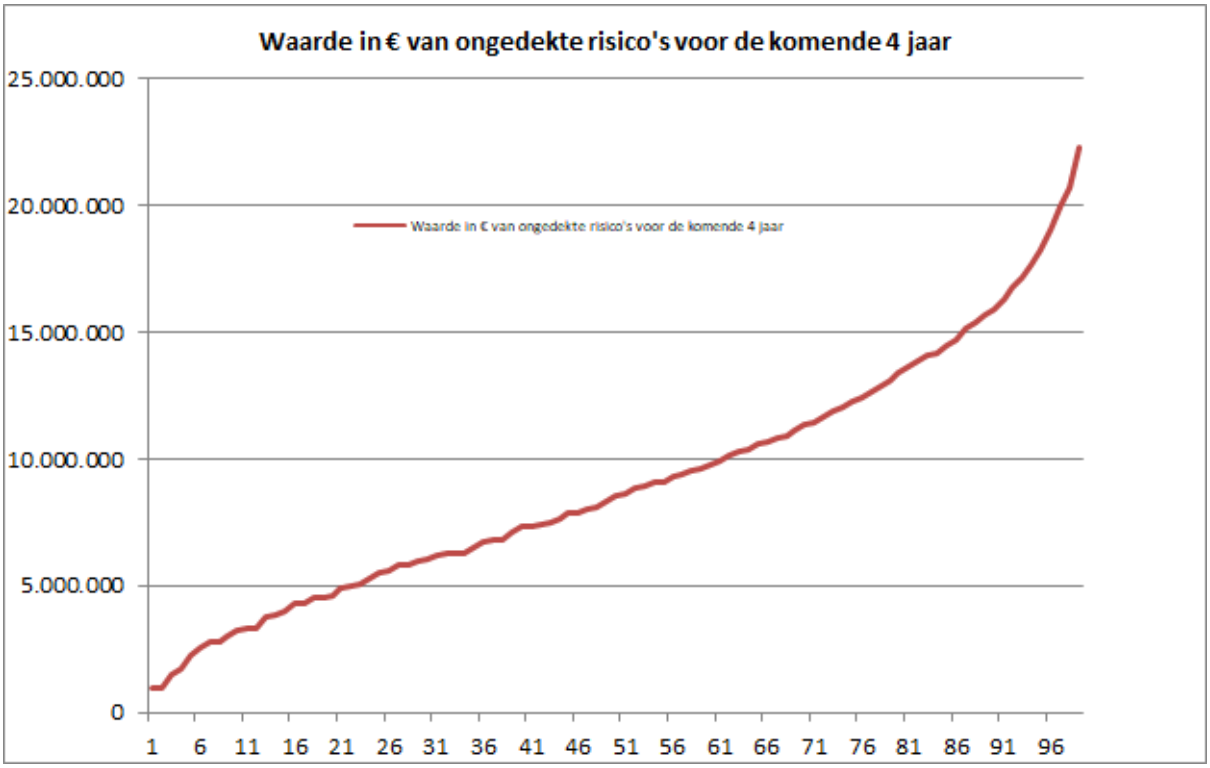
Op basis van de methode waarbij wordt gesimuleerd of een risico al dan niet voorkomt, is berekend dat het risico € 14,9 miljoen bedraagt. Dit betekent dat met 99% zekerheid gesteld kan worden dat het komende jaar het bedrag aan schade niet groter zal zijn dan het hier genoemde risicobedrag. De verdeling van de bedragen over de percentielen ziet er grafisch als volgt uit:

Toelichting: op de horizontale as staan de percentielen. Op de verticale as staan de bijbehorende bedragen. In 50% van de simulaties zijn de geëffectueerde risico's bij elkaar opgeteld € 4,0 miljoen of lager. In 99% van de simulaties zijn de geëffectueerde risico's bij elkaar opgeteld € 14,9 miljoen of lager.

Berekende hoogte van de ongedekte risico's voor 4 jaar: € 22,3 miljoen

Op basis van de methode waarbij wordt gesimuleerd of een risico al dan niet voorkomt, is berekend dat het risico € 22,3 miljoen bedraagt. Dit betekent dat met 99% zekerheid gesteld kan worden dat het komende jaar het bedrag aan schade niet groter zal zijn dan het hier genoemde risicobedrag. De verdeling van de bedragen over de percentielen ziet er grafisch als volgt uit:

Toelichting: op de horizontale as staan de percentielen. Op de verticale as staan de bijbehorende bedragen. In 50% van de simulaties zijn de geëffectueerde risico's bij elkaar opgeteld € 8,5 miljoen of lager. In 99% van de simulaties zijn de geëffectueerde risico's bij elkaar opgeteld € 22,3 miljoen of lager.

Berekening weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen

Toelichting weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt of kan beschikken om niet-begrote kosten te dekken. Bij weerstandscapaciteit wordt onderscheid gemaakt tussen incidentele weerstandscapaciteit en structurele weerstandscapaciteit.

De incidentele weerstandscapaciteit is de capaciteit, die eenmalig kan worden ingezet om financiële tegenvallers op te vangen, en is de som van:

- de algemene reserve,
- de post onvoorzien voor het betreffende boekjaar,
- stille reserves.

De algemene reserve is een nu vrij beschikbare reserve. Stille reserves bestaan uit het verschil tussen de verkoopwaarde van activa en de waarde waarvoor deze activa op de balans staan. In de berekening van de weerstandscapaciteit worden stille reserves niet meegenomen, tenzij er een concrete intentie is betreffende activa binnen één jaar te verkopen.

De structurele weerstandscapaciteit is de capaciteit, die terugkerend kan worden ingezet om financiële tegenvallers op te vangen, en bestaat uit:

- de onbenutte belastingcapaciteit,
- de post onvoorzien in de jaren na het komende jaar,
- begrotingsruimte.

Het beleid over de aanwending van de weerstandscapaciteit

Wanneer risico's zich daadwerkelijk voordoen zal er financiële schade zijn voor de provincie. In een dergelijk geval wordt de financiële positie van de provincie aangetast en kan het voorkomen dat er maatregelen moeten worden getroffen om de financiële positie op termijn weer op peil te brengen. Het volgende is van toepassing met betrekking tot het aanwenden van de weerstandscapaciteit als een risico zich voordoet:

- Wij informeren PS over het zich voordoen van de risico's, inclusief de achtergronden.
- Wij stellen voor het risicobedrag ten laste van de algemene reserve te brengen, wanneer geen
  andere dekkingsmogelijkheden voorhanden zijn.
- Indien de algemene reserve hierdoor niet meer toereikend is, formuleren wij een bezuinigingsvoorstel.
- De weerstandscapaciteit dient daarna weer op peil te worden gebracht, indien deze zodanig is
  aangetast dat deze niet langer aan de norm voldoet. In dat geval voegen wij bij het voorstel aan PS een voorstel voor een herstelplan om dit mogelijk te maken.

Toelichting weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is het kengetal dat uitdrukt in welke mate de provincie in staat is om met haar financiële reserves de ongedekte risico's op te vangen. Met ingang van de Kadernota weerstandsvermogen en risicomanagement 2017-2020 wordt het weerstandsvermogen berekend voor zowel het totale weerstandsvermogen als het incidentele weerstandsvermogen.

Het totale weerstandsvermogen wordt berekend als de totale weerstandscapaciteit gedeeld door de hoogte van de ongedekte risico's over een periode van vier jaar.

De norm voor het minimaal aan te houden weerstandsvermogen bedraagt één. Indien ondanks genomen beheersmaatregelen het totale weerstandsvermogen of het incidentele weerstandsvermogen lager wordt dan één, dan doen Gedeputeerde Staten financiële voorstellen die ertoe leiden dat het weerstandsvermogen weer teruggebracht wordt op het minimale niveau.

Incidenteel weerstandsvermogen

Berekening weerstandscapaciteit (in miljoenen €)	**Begroting 2022**	**Raming 2023**	**Raming 2024**	**Raming 2025**	**Totaal**
Incidentele capaciteit					
Algemene reserve	154,8				154,8
Onvoorzien	-				-
Totaal incidentele capaciteit	**154,8**	-	-	-	**154,8**
Berekende risico's voor 1 jaar					14,9
Kengetal Weerstandsvermogen voor 1 jaar					**10,4**

Totale weerstandsvermogen

Berekening weerstandscapaciteit (in miljoenen €)	Begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Totaal
Incidentele capaciteit					
Algemene reserve	154,8				154,8
Onvoorzien	-				-
Totaal incidentele capaciteit	154,8	-	-	-	154,8
Structurele capaciteit					
Onbenutte belastingcapaciteit		161,4	161,4	161,4	484,2
Onvoorzien		-	-	-	-
Meerjarenbegrotingsruimte		-	-	-	-
Totale structurele capaciteit	-	**161,4**	**161,4**	**161,4**	**484,2**

Totale weerstandscapaciteit	639
Berekende risico's voor 4 jaar	22,3
Kengetal Weerstandsvermogen voor 4 jaar	**28,7**

Uit dit overzicht blijkt dat de berekende weerstandscapaciteit op basis van de incidentele capaciteit 10,4 bedraagt (was 4,7 bij begroting 2021). Voor een periode van 4 jaar bedraagt de weerstandscapaciteit 28,7 (was 16,5 bij begroting 2021). In beide gevallen is de uitkomst groter dan 1. Dit betekent dat in beide gevallen de totale weerstandscapaciteit groter is dan de hoogte van de ongedekte risico's.

Conclusies

Bij de jaarrekening zijn risico's geïnventariseerd met een totale bruto omvang van € 35,5 miljoen. Het berekende risicobedrag (na simulatie) voor het komende jaar bedraagt € 14,9 miljoen. Het berekende risicobedrag voor de komende 4 jaar bedraagt € 22,3 miljoen.

De incidentele weerstandscapaciteit bij de begroting 2022 bedraagt € 154,8 miljoen. Het weerstandsvermogen voor 1 jaar komt dan uit op 10,4. De totale weerstandscapaciteit bedraagt € 639 miljoen. Het weerstandsvermogen voor een periode van 4 jaar komt dan uit op 28,7. Met een zekerheid van 99% kan geconcludeerd worden dat de berekende weerstandscapaciteit toereikend is om financiële tegenvallers op te vangen.

Kengetallen

Met ingang van de begroting 2016 is in het BBV voorgeschreven in deze paragraaf een set van zes verplichte financiële kengetallen op te nemen. De zes kengetallen zijn:

1. netto schuldquote
2. netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
3. de solvabiliteitsratio
4. kengetal grondexploitatie
5. structurele exploitatieruimte
6. belastingcapaciteit (zie hiervoor de paragraaf provinciale heffingen).

1. Berekening netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de provincie ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en afschrijvingen op de exploitatie.

	Bij jaarrekening ultimo jaar	Rekening 2020	Begroting 2021*	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
A	Vaste schulden (art. 46)	0	0	0	34	34	180
B	Netto vlottende schuld (art. 48)	27	16	17	15	16	16
C	Overlopende passiva (art. 49)	294	335	475	566	532	442
D	Financiële activa (art. 36 lid d, e en f)	0	0	0	0	0	0
E	Uitzettingen < 1 jaar (art. 39)	362	153	102	52	25	25
F	Liquide middelen (art. 40)	5	0	1	1	0	0
G	Overlopende activa (art. 40a)	23	30	28	29	28	28
H	Totale baten (exclusief reserves (art. 17 lid c)	478	495	513	492	499	489
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G/H * 100%	**-14%**	**34%**	**70%**	**109%**	**106%**	**120%**

*2021 t/m Tweede begrotingswijziging 2021

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de oude situatie waarbij de provincie voldoende eigen middelen had in de komende jaren verandert in een situatie waarbij geld geleend moet gaan worden. Uit de liquiditeitsprognose blijkt dat naar verwachting vanaf 2023 geld geleend moet gaan worden om aan de verschillende verplichtingen te kunnen blijven voldoen. De afname van de eigen middelen is vooral zichtbaar op regel E.

2. Berekening gecorrigeerde netto schuldquote

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden opgenomen.

	Bij jaarrekening ultimo jaar	Rekening 2020	Begroting 2021*	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
A	Vaste schulden (art. 46)	0	0	0	34	34	180
B	Netto vlottende schuld (art. 48)	27	16	17	15	16	16
C	Overlopende passiva (art. 49)	294	335	475	566	532	442
D	Financiële activa (art. 36 lid b, c, d, e en f)	41	40	40	40	40	40
E	Uitzettingen < 1 jaar (art. 39)	362	153	102	52	25	25
F	Liquide middelen (art. 40)	5	0	1	1	0	0
G	Overlopende activa (art. 40a)	23	30	28	29	28	28
H	Totale baten (exclusief reserves (art. 17 lid c)	478	495	513	492	499	489
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G/H * 100%	**-23%**	**26%**	**63%**	**100%**	**98%**	**111%**

Zie voor opmerkingen hetgeen onder 1 is gemeld. Zoals hierboven is vermeld zit het verschil in het feit dat bij deze berekening tevens de verstrekte leningen zijn meegenomen. Het verschil met 1 is zichtbaar op regel D.

3. Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de provincie in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een provincie bestaat volgens artikel 42 BBV uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten.

	Bij jaarrekening ultimo jaar	Rekening 2020	Begroting 2021*	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
A	Eigen vermogen (art. 42)	1078	915	763	711	712	728
B	Balanstotaal	1420	1285	1273	1344	1390	1384
	Solvabiliteit A/B * 100%	**76%**	**71%**	**60%**	**53%**	**51%**	**53%**

* 2021 t/m Tweede begrotingswijziging 2021

Hoe hoger de solvabiliteitsratio hoe hoger de weerbaarheid van de provincie. De mate van weerbaarheid in combinatie met de andere kengetallen geeft een indicatie over de financiële positie van de provincie.

Kijkend naar de samenstelling van het vreemd vermogen (cq de financiële verplichtingen), valt af te leiden dat dit met name bestaat uit voorzieningen en overlopende passiva. Voor de gevormde voorzieningen is de last reeds genomen. Hiervoor zal dus geen aanspraak meer gemaakt hoeven worden op de reserves. De overlopende passiva bestaan met name uit verplichtingen die gedekt worden door onttrekkingen aan de bestemmingsreserves. Dit laatste zorgt voor de daling van de omvang van het eigen vermogen. Op basis hiervan kan geconcludeerd worden dat het berekende ratio ruim voldoende is om aan de financiële verplichtingen te voldoen.

4. Grondexploitatie

Bij jaarrekening ultimo jaar	Rekening 2020	Begroting 2021*	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Niet in exploitatie genomen bouwgronden (art. 38 lid a punt 1)	0	0	0	0	0	0
Bouwgronden in exploitatie (art. 38 lid b)	0	0	0	0	0	0
Totale baten (exclusief reserves (art. 17 lid c)	478	495	513	492	499	489
Grondexploitatie (A+B)/C * 100%	**0%**	**0%**	**0%**	**0%**	**0%**	**0%**

*2021 t/m Begrotingswijziging 2021

Uit bovenstaande blijkt dat de provincie niet over in exploitatie genomen gronden beschikt, hetgeen past bij het grondbeleid van de provincie.

5. Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij dit onderscheid is de aard van de activiteit leidend. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering uit het provinciefonds en eigen belastinginkomsten (motorrijtuigenbelasting). Bij structurele lasten zijn dat bijvoorbeeld de personeelslasten, kapitaallasten en bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen. Het onderscheid tussen structureel en incidenteel is ook in een notitie van de commissie BBV vastgelegd. Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten (zie artikel 17 onderdeel c van het BBV = exclusief mutaties reserves) en uitgedrukt in een percentage. Om dit kengetal te relateren aan het overzicht van baten en lasten is het noodzakelijk om de volgende cijfers te presenteren:

	Bij jaarrekening ultimo jaar	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
A	Totale structurele lasten	377	398	436	432	430	430
B	Totale structurele baten	460	450	470	473	478	481
C	Totale structurele toevoegingen aan de reserves	35	36	32	30	22	23
D	Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	4	4	2	2	3	3
E	Totale baten	478	464	513	492	499	489
	Structurele exploitatieruimte ((B-A)+(D-C))/(E) * 100%	**11%**	**4%**	**1%**	**3%**	**6%**	**6%**

Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Daarnaast bevorderen hogere structurele baten de wendbaarheid (flexibiliteit) van de begroting. Voor Noord-Holland is in alle jaren sprake van een positief percentage. Voor een nadere opbouw van de baten en lasten verwijzen wij naar onderdeel 4.2.5 deze begroting.

6. Belastingcapaciteit

Een provincie heeft de mogelijkheid om het aantal opcenten te verhogen tot het maximaal te heffen aantal opcenten zoals dat door het Rijk wordt bepaald. De belastingcapaciteit van provincies wordt berekend door het aantal opcenten in jaar t (het begrotingsjaar) te vergelijken met het gemiddelde van het aantal opcenten van alle provincies in jaar t-1 (het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar) en uit te drukken in een percentage.

	Bij jaarrekening ultimo jaar	Rekening 2020	Begroting 2022*	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
A	Aantal opcenten MRB	67,9	67,9	67,9	67,9	67,9	67,9
B	Landelijk gemiddelde opcenten in jaar er voor	81,4	83,0	83,5	84,0	84,0	84,0
	Aantal opcenten t.o.v. landelijk gemiddelde in jaar er voor (A/B) * 100%	83,4%	81,8%	81,3%	80,8%	80,8%	80,8%

*2021 t/m Tweede begrotingswijziging 2021

Uit bovenstaande blijkt dat de provincie Noord-Holland onder het landelijk gemiddelde zit qua heffen van opcenten. Dit is ook logisch omdat de provincie het laagste opcenten tarief heeft van alle provincies. Dit zorgt ervoor dat er nog voldoende capaciteit is om financiële tegenvallers op te vangen. Bij de begroting 2022 is de onbenutte belastingcapaciteit berekent op € 161,4 miljoen.

	Rekening 2020	Begroting 2021*	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
1. Netto schuldquote	-14%	34%	70%	109%	106%	120%
2. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-23%	26%	63%	100%	98%	111%
3. Solvabiliteitsratio	76%	71%	60%	53%	51%	53%
4. Grondexploitatie	0%	0%	0%	0%	0%	0%
5. Structurele exploitatieruimte	11%	4%	1%	3%	6%	6%
6. Belastingcapaciteit	83,4%	81,8%	81,3%	80,8%	80,8%	80,8%

*2021 t/m Tweede begrotingswijziging 2021

In bovenstaande tabellen is op basis van een aantal kengetallen getracht om een inzicht te geven in de financiële positie van de provincie. Voor een beoordeling van de financiële positie is het belangrijk dat zowel naar de balans als naar de exploitatie wordt gekeken. In de kengetallen structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit komt tot uitdrukking of een provincie over voldoende structurele baten beschikt, en welke mogelijkheid er is om de structurele baten op korte termijn te vergroten.

Voor de provincie Noord-Holland geldt voor de komende jaren dat de structurele baten groter zijn dan de structurele lasten. Dit betekent dat de provincie voldoende flexibiliteit vertoont om eventuele tegenvallers op te vangen.

Het percentage opcenten van Noord-Holland (67,9) ligt onder het gemiddelde van alle 12 provincies (+/- 82%). Noord-Holland heeft het laagste opcenten tarief van alle provincies. Dit resulteert in een onbenutte belastingcapaciteit bij de begroting van 2022 van € 161,4 miljoen. Op basis van bovenstaande kan geconcludeerd worden dat de begroting van de provincie voldoende wendbaar en flexibel is.

De kengetallen netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, solvabiliteitsratio en grondexploitatie hebben betrekking op de balans. Op basis van de huidige liquiditeitsprognose is de verwachting dat vanaf 2023 een tekort aan middelen ontstaat en dat vreemd vermogen aangetrokken moet worden ter financiering van bedrijfsprocessen.

De verwachte solvabiliteitsratio ligt de komende jaren tussen 50% en 70%. De daling wordt vooral veroorzaakt door verwachte investeringen uit de bestemmingsreserves. Dit is de verklaring voor de daling van de bestemmingsreserves. Omdat de financiële verplichtingen met name bestaan uit voorzieningen (waarvoor de last al in de exploitatie is genomen) en overlopende passiva die gedekt zijn uit de bestemmingsreserves, is de kans zeer klein dat de provincie niet aan zijn financiële verplichtingen kan voldoen. Wat betreft de grondexploitatie kan gezegd worden dat Noord-Holland geen grondexploitatie kent. Hier zijn dus voor de komende jaren geen financiële consequenties te verwachten.

Het kengetal structurele exploitatieruimte toont aan dat er voldoende structurele baten zijn om de structurele lasten te dekken.

Op basis van bovenstaande kan geconcludeerd worden dat op basis van de huidige cijfers de financiële situatie van de provincie als goed tot zeer goed omschreven kan worden.

3.2 Onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

Duurzame bereikbaarheid is een belangrijke opgave voor de provincie Noord-Holland. Een goede bereikbaarheid is noodzakelijk voor het functioneren van de economie in Noord-Holland en een vereiste om deel te nemen aan de arbeidsmarkt en het sociale leven. Onder het motto ‘doelmatig en duurzaam’ spelen deze onderwerpen op dit moment een belangrijke rol. Het handelen van de provincie is gericht op duurzaamheid. Dit betekent dat ook voor infrastructuur geldt dat we in 2030 de hoeveelheid CO_2-emissie, het primaire materiaalgebruik en het (fossiele) energiegebruik hebben gehalveerd, de biodiversiteit en de klimaatadaptiviteit hebben bevorderd en stikstof en fijnstof hebben beperkt. Dit kan invloed hebben op kwaliteitseisen die we gewend zijn te stellen (bijvoorbeeld bij alternatief maaibeheer), maar ook op de vanzelfsprekendheid waarmee we infrastructuur aanleggen voor ‘de eeuwigheid’, uitgaande van eindeloze groei.

Het verbeteren van de (provinciale) infrastructuur is een kerntaak van de provincie. Binnen deze kerntaak is het beheren van de provinciale kapitaalgoederen een belangrijk element. De provincie beheert 645 km wegen, 384 km fietspaden, 50 km busbanen, 246 km vaarwegen (bodem en oevers), 590 civiele kunstwerken (inclusief duikers), DVM-systemen, een verkeers-, tunnel- en brugbediencentrale en 13 gebouwen (waarvan 4 huur). Onderdeel van de beheertaak is de wettelijke zorgplicht en provinciale ambitie om de kapitaalgoederen volgens afgesproken kwaliteitseisen in stand te houden door middel van onderhoud en vervanging. Hiermee worden functionaliteit en kwaliteit van deze kapitaalgoederen op peil gehouden en wordt kapitaalvernietiging voorkomen.

Infrastructuur

De instandhouding van de provinciale infrastructuur legt een groot beslag op de provinciale begroting. Hierdoor is in de afgelopen jaren steeds nadrukkelijker de behoefte ontstaan om de infrastructuur professioneler, doelmatiger en efficiënter in stand te houden.

De provincie gaat in 2022 verder met de ontwikkeling van het assetmanagement. Het beheer van onze assets wordt verder in lijn gebracht met de provinciebrede doelstellingen. Zo is er in het Strategisch Assetmanagement Plan (SAMP) aandacht gekomen voor toepassing van duurzaamheid (ambitieweb), biodiversiteit, klimaatverandering (klimaatstresstest), energieverbruik, digitalisering (digital twins, een nieuw beheersysteem en dashboards) en innovatie. Voor deze extra eisen en functies zijn budgetten vrijgemaakt en in de pilotprojecten wordt de Plan Do Check Act (PDCA) cyclus doorlopen. Voor de toepassing van extra functies wordt echter altijd een afweging gemaakt tussen de risico’s, de kosten en de opbrengsten.

Het bestuurlijk vastgesteld kwaliteitsniveau voor het functioneren van het areaal is leidend. Dit is vastgelegd in de Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen (NIKG). In de NIKG staat beschreven welke kapitaalgoederen de provincie in eigendom heeft en op welk kwaliteitsniveau deze in stand worden gehouden. Ook is hierin vastgelegd welke financiële middelen hiervoor noodzakelijk zijn. De afweging over beleidswijzigingen, trends en ontwikkelingen zoals omschreven in de NIKG wordt (jaarlijks) bij de Kaderbrief gemaakt. Gebaseerd op de landelijke CROW-systematiek, zijn de onderstaande kwaliteitsniveaus vastgesteld voor de verschillende onderdelen van de provinciale infrastructuur.

Type areaal	Bestuurlijk vastgesteld kwaliteitsniveau
Stroomwegen	B
Overige wegen	C
Fietspaden	B
Haltes/stations Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)	B
Vrij liggende busbanen	B
Vaarwegen / oevers	C/D
Milieuaspecten bij wegbeheer	B

Het beheer wordt gebiedsgericht uitgevoerd. Een belangrijk instrument hierin zijn de gebiedscontracten, waarbij het vast- en variabel onderhoud van het areaal naar de markt is gebracht. Daarnaast zijn er ook aspecten van het onderhoud die moeilijk passen in een gebiedscontract en waarvan het efficiënter is om deze centraal te beleggen, zoals bijvoorbeeld centrale brugbediening, dynamisch verkeersmanagement (DVM) en, gladheidscoördinatie.

Programmering Onderhoud

Alle maatregelen aan het infrastructurele areaal worden begroot en in een planning opgenomen, de 'Provinciale Programmaplanning Infrastructuur'. Een nadere uitwerking voor de eerstvolgende acht jaren wordt opgenomen in het bestuurlijk vast te stellen integraal Meerjarenprogramma Infrastructuur (iMPI)). Het iMPI geeft onder andere aan welke (vervangings-)investeringen noodzakelijk zijn. De kredieten hiervan worden met de behandeling van de begroting aangevraagd en door PS beschikbaar gesteld. Het dagelijks en variabel onderhoud is in uitvoering bij een gebiedscontractant. Deze gebiedscontractant is zelf verantwoordelijk voor het inplannen van de uitvoering. Bijna al het variabel onderhoud voor de gebieden met een gebiedscontract wordt dus geprogrammeerd door de gebiedsaannemer binnen de vaste jaarlijkse contractprijs.

Verbeteren van de maatregelenprogrammering

Binnen de directie Beheer en Uitvoering wordt gewerkt volgens gebruikersgericht netwerkmanagement. Hierbij staat de gebruiker centraal, waarbij de hinderbeleving voor de gebruiker tot een minimum wordt beperkt. De beschikbare middelen worden zo efficiënt mogelijk besteed. In de contracten met de gebiedsaannemers wordt geëist dat zij werken met zo min mogelijk hinder voor de gebruiker. Dit gebeurt onder andere door vast te leggen dat grootschalige ingrepen in de infrastructuur alleen met minimale tijdsintervallen van meerdere jaren mogen plaatsvinden.

Gebouwen

De provincie Noord-Holland heeft verschillende panden in beheer. De meeste panden zijn in gebruik voor de huisvesting van medewerkers en/of opslag van eigendommen. De provincie verhuurt een klein deel van haar panden als winkel, dienstwoning of kantoor aan derden.

Het onderhoud aan de panden voor 2021 kan als volgt worden ingedeeld.

- maincontract;
- planmatig onderhoud, dit betreft werkzaamheden volgens het meerjarenonderhoudsplan;
- Niet-planmatig onderhoud, dit betreft storingen en niet-geplande kleine onderhoudswerkzaamheden.

Maincontract

Voor zowel het planmatig als het niet-planmatig onderhoud voor het kantoorpand Houtplein 33 en het nieuwe gebouw Dreef 1 & 3 is een ‘maincontract’ afgesloten, op basis van een prestatiecontract. Dit houdt één contract in, voor het onderhoud aan alle technische disciplines, waaronder bouwkunde, verwarming, lucht en elektrotechniek. Naast deze contractuele verplichtingen zijn er incidentele kosten die voortvloeien uit het maincontract voor deze panden.

Planmatig onderhoud

Voor het planmatig (bouwkundig) onderhoud aan de overige panden werken wij met een meerjarenonderhoudsplan. Dit meerjarenonderhoudsplan bevat het planmatig (bouwkundig) onderhoud aan de buitenzijde van de panden, zoals het schilderwerk, de vervanging of renovatie van daken en goten en noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden aan de terreinen (hekwerk, bestrating). In het meerjarenonderhoudsplan is ook de periodieke vervanging van cv-installaties en overige installaties meegenomen. Om de drie jaar vindt een herinspectie van de provinciale panden plaats, waarna het meerjarenonderhoudsplan indien nodig wordt aangepast. Een nieuwe inspectie is in 2019 uitgevoerd. De volgende zal in 2022 worden uitgevoerd.

Er zal onderhoud worden uitgevoerd in Paviljoen Welgelegen aan de installatietechnische onderdelen. Vervolgens zal er divers onderhoud, waaronder schilderwerk, aan de villa’s, Dreef 1 en Welgelegen worden uitgevoerd. Daarnaast worden aan de andere panden kleinere reguliere onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd.

Niet-planmatig onderhoud

Het niet-planmatig onderhoud beslaat het noodzakelijke klein onderhoud aan de panden, dat deels structureel plaatsvindt (onderhoud aan cv’s, zonweringen, automatische deuren en tuin) en deels op ad-hoc basis (wanneer een onvolkomenheid wordt geconstateerd, na melding van storing of incidentele inspectie) wordt uitgevoerd. Storingen in de panden die onder het maincontract vallen, worden ook uit dit budget betaald.

Beheer en onderhoud meerjarig gepland

In onderstaande tabel zijn de beschikbare budgetten en vervangingsinvesteringen weergegeven.

Beheer en onderhoud meerjarig gepland (wegen)	2022	2023	2024	2025
A. Vervangingsinvesteringen wegen (PMO)	21.400.000	37.000.000	29.000.000	11.000.000
B. Groot onderhoud gepland	19.535.000	17.189.000	8.042.000	4.709.000
C. Projecten reserve kap. lasten VIK v/h Res. GO	485.000	-180.000	-817.000	-862.000
D. Vast onderhoud wegen	5.062.000	5.386.000	5.023.000	5.160.000
E. Gebiedscontracten (GBC1 t/m GBC7)	31.010.000	30.738.000	30.968.000	31.335.000
F. Tunnels	4.850.000	4.850.000	4.100.000	4.100.000
G. DVM-areaal wegen	5.341.000	3.991.000	3.116.000	3.116.000
H. Planmatig onderhoud gebouwen	1.100.000	1.100.000	1.100.000	1.100.000
I. Correctief onderhoud gebouwen	250.000	250.000	250.000	250.000
Totaal onderhoud kapitaalgoederen	**89.033.000**	**100.324.000**	**80.782.000**	**59.908.000**
Waarvan activa met een maatschappelijk nut	**21.400.000**	**37.000.000**	**29.000.000**	**11.000.000**

Beheer en onderhoud meerjarig gepland (vaarwegen)	2022	2023	2024	2025
A. Vervangingsinvesteringen vaarwegen	18.200.000	5.000.000	14.000.000	5.000.000
B. Projecten reserve kap. lasten v/h Res. GO	-9.000	-9.000	-9.000	-9.000
C. Variabel onderhoud vaarwegen	1.947.000	3.006.000	2.722.000	1.370.000
D. Beheer vaarwegen	1.175.000	1.175.000	1.345.000	1.345.000
E. Vast onderhoud vaarwegen	1.206.000	1.236.000	1.236.000	1.236.000
F. Gebiedscontracten (GBC1 t/m GBC7)	4.510.000	4.350.000	4.340.000	4.235.000
G. DVM-areaal vaarwegen	1.715.000	1.710.000	1.663.000	1.537.000
Totaal onderhoud kapitaalgoederen	**28.744.000**	**16.468.000**	**25.297.000**	**14.714.000**
Waarvan activa met een maatschappelijk nut	**18.200.000**	**5.000.000**	**14.000.000**	**5.000.000**

3.3 Financiering

Algemeen

Het treasurybeleid beslaat de doelstellingen, de richtlijnen en de limieten, die voor het uitvoeren van de Treasuryfunctie zijn vastgesteld. De wettelijke- en provinciekaders zijn vastgelegd in:

- Wet financiering decentrale overheden (Wet fido)
- Besluit leningsvoorwaarden decentrale overheden
- Ministeriële regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden
- Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV)
- Financiële verordening Noord-Holland 2019
- Financieringsstatuut Provincie Noord-Holland 2020
- Uitvoeringsrichtlijn Leningen en Garantstellingen Noord-Holland 2020

In deze wettelijke kaders staan onder andere richtlijnen over het aangaan en verstrekken van leningen, evenals het verlenen van garanties uit hoofde van de publieke taak. Uitzettingen of derivaten moeten een prudent karakter hebben en niet zijn gericht op het genereren van inkomen door het lopen van overmatig risico. In de ministeriële regeling is geëxpliciteerd wat minimaal onder prudente uitzettingen en een prudent gebruik van derivaten moet worden verstaan. De voorschriften richten zich op de tegenpartij (debiteurenrisico) en op het type instrument (marktrisico). De provincie Noord-Holland beschikt op het moment van opmaken van deze begroting niet over uitzettingen en derivaten. Deze worden ook in 2022 niet verwacht.

De belangrijkste doelstellingen van het provinciale treasurybeleid zijn:

- Duidelijke richtlijnen te bieden voor het eenduidig behandelen van aanvragen voor geldleningen en garantstellingen (vanuit publieke taak);
- Zorgen voor de tijdige beschikbaarheid van de nodige financiële middelen;
- Beheersen van financiële risico's;
- Minimaliseren van de kosten bij het beheren van geldstromen en financiële posities.

Liquiditeitsprognose

Op basis van de actuele liquiditeitsprognoses zal de provincie Noord-Holland vanaf 2023 structureel nieuwe geldleningen moeten aantrekken om de benodigde liquiditeit op peil te houden.

We zullen overgaan tot het aantrekken van langlopende geldleningen gedurende het jaar als het 100% zeker is dat deze nodig zijn. De omvang van de leningen en het tijdstip van aantrekken worden daarom bepaald aan de hand van de liquiditeitsprognose op korte termijn. Dit om overliquiditeit en onnodige rentekosten te voorkomen. Naast de liquiditeitsprognoses die nodig zijn voor het bepalen van de omvang van de geldleningen is het ook van belang om de verwachtingen rondom de renteontwikkelingen te betrekken bij de besluitvorming over het aantrekken van langlopende geldleningen. Wij maken hiervoor per kwartaal een actuele rentevisie op en betrekken deze rentevisie bij het bepalen van de vorm (looptijd) van de geldleningen.

De provincie Noord-Holland hanteert het systeem van totaalfinanciering. Dit houdt in dat niet voor iedere investering apart een lening wordt afgesloten. Investeringen worden gefinancierd uit het totaal van eigen vermogen en het lang vreemd vermogen (aangetrokken leningen). Er is dus geen directe relatie tussen een bepaald(e) investering/project en de rentelasten voor een afgesloten lening. De rentekosten worden evenwel aan de desbetreffende taakvelden met behulp van een (rente)omslag toegerekend zodat er inzicht is in de volledige kosten van de taakvelden.

Deze werkwijze is in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording (BBV), de Wet fido en het Financieringstatuut provincie Noord-Holland 2020. De bevoegdheid voor het aantrekken van geldleningen met een looptijd langer dan drie maanden ligt bij Gedeputeerde Staten. In de paragraaf Financiering van de begroting en de jaarstukken worden Provinciale Staten jaarlijks geïnformeerd over de actuele ontwikkelingen in het financieringsbeleid.

Schatkistbankieren

De Staat verzekert met schatkistbankieren dat met de middelen van de provincie geen onnodige financiële risico's worden gelopen. Schatkistbankieren biedt de twee volgende hoofdactiviteiten:

- Rekeningcourantverhouding met de Staat. Een positief saldo op de bankrekeningen van de provincie wordt dagelijks afgeroomd ten gunste van de rekening-courant. Andersom wordt een negatief saldo op de bankrekeningen dagelijks aangezuiverd vanaf deze rekening-courant. Deze saldoregulatie geschiedt door het Agentschap van de Generale Thesaurie van het Ministerie van Financiën.
- Plaatsing van deposito's bij genoemd Agentschap. Hierbij worden dagelijks onafhankelijk vastgestelde tarieven gehanteerd en aanvragen worden nooit geweigerd indien het saldo toereikend is.

Sinds de ingang van het verplicht schatkistbankieren per 15 december 2013 is het voor de provincie mogelijk om tijdelijk overtollige middelen uit te zetten bij Nederlandse gemeenten, waterschappen en provincies, voor zover deze niet onder het toezicht van de uitzettende overheid vallen. Voor het bepalen van de hoogte, de looptijd en het rentepercentage van de te plaatsen deposito's en uitzettingen maken wij gebruik van liquiditeitsprognoses en renteverwachtingen om de marktconformiteit vast te stellen. Echter omdat de rentevergoeding op deze uitzettingen doorgaans nihil is verdient schatkistbankieren op dit moment de voorkeur.

Renteverwachtingen

Een tweede belangrijke basis is de renteverwachting, die wij ieder kwartaal opstellen met twee rentevisies van verschillende treasuryspecialisten. Deze renteverwachting heeft ons geleerd dat de door ons geraadpleegde instanties voor 2022 nog steeds lage renteniveaus verwachten. Besloten is daarom om de vrijkomende deposito's voorlopig op de rekening-courant te laten staan. Uitzettingen bij de schatkist leveren sinds 8 juli 2020 geen rente meer op. De provincie had ultimo 2020 bij de Schatkist € 268,58 miljoen in rekening-courant staan.

Financieringstekort

Voor het begrotingsjaar is van het aantrekken van middelen op basis van de nu voorliggende liquiditeitsprognoses vooralsnog geen sprake.

Kasgeldlimiet/Renterisiconorm

De Wet fido stelt normen voor de hoogte van de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Bij het uitvoeren van het treasurybeleid zal de provincie Noord-Holland in 2022 binnen deze normen blijven. Overschrijding van de kasgeldlimiet zal niet aan de orde zijn, omdat er geen kasgeldleningen worden aangetrokken.
De renterisiconorm is bedoeld om (her)financiering van de meerjarige leningen over de jaren te spreiden. Dit is echter voor de provincie Noord-Holland niet aan de orde, omdat de provincie in 2022 geen lang vreemd vermogen nodig heeft.

Renteresultaat

	Renteresultaat (x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	2026
	De externe rentelasten over de korte en lange					
A.	Financiering	-	286	1.070	1.800	1.800
B.	De externe rentebaten	692	692	825	825	825
	Totaal door te rekenen externe rente	-692	-406	245	975	975
	De rente die aan de grondexploitatie moet worden					
C.	Doorberekend	-	-	-	-	-
	De rente van projectfinanciering die aan het					
	betreffende taakveld moeten worden toegerekend	-	-	-	-	-
	Saldo door te rekenen externe rente	-692	-406	245	975	975
D1.	Rente over eigen vermogen	-	-	-	-	-
D2.	Rente over voorzieningen	-	-	-	-	-
	De aan taakvelden (programma's inclusief overzicht	-692	-406	245	975	975
	Overhead) toegerekende rente (renteomslag)					
E.	De werkelijk aan taakvelden (programma's inclusief					
	overhead) toegerekende rente (renteomslag)	-	-	-	-	-
F.	Renteresultaat op het taakveld treasury	-692	-406	245	975	975

3.4 Bedrijfsvoering

Algemeen

In- en externe samenwerking, opgave gericht en waar nuttig en nodig data gedreven. De bedrijfsvoeringsfunctie van de provincie is niet alleen ondersteunend aan ons intern functioneren, maar ook aan ons extern presteren en daarmee medebepalend voor het bereiken van onze maatschappelijke opgaven. Doeltreffend, doelmatig én rechtmatig. Dit vraagt onder andere om verdergaande digitalisering van onze bedrijfsvoeringsprocessen en een ICT-infrastructuur die het werken met data over organisatiegrenzen heen op een efficiënte en veilige manier mogelijk maakt. Het vraagt ook om het op peil houden en verder ontwikkelen van onze kennis, kunde en vaardigheden, op alle domeinen van ons werk, via opleiding en vernieuwing van ons personeelsbestand.

Digitalisering

In 2021 is de geactualiseerde datastrategie 2021-2023 vastgesteld. Vanuit Concernzaken wordt deze ambitie van de provincie in de komende twee jaar ondersteund, onder meer door te voorzien in dashboards, rapportages en data-analyses. Daarnaast worden verschillende technische randvoorwaarden verzorgd voor het kunnen opslaan en delen van data.

De provincie Noord-Holland heeft in 2020 en 2021 flinke stappen gezet met betrekking tot digitalisering, het werken vanuit huis en het digitaal samenwerken. In 2022 ligt de focus op het verbeteren van een aantal ICT-basisdiensten, zoals de werkplek, het ICT-netwerk en het datacenter voor de hosting van ICT-applicaties. Stapsgewijs worden deze basisdiensten gereed gemaakt voor de toekomst.

Zo wordt hard gewerkt aan de cloud-transitie. De provincie Noord-Holland heeft, evenals veel (overheids)organisaties, gekozen voor het optimaal inzetten van de zogeheten publieke cloud in plaats van in het traditionele datacenter. Inmiddels zijn de eerste applicaties naar de cloud gemigreerd. In 2022 wordt een groot aantal ICT-systemen naar de cloud verplaatst.

In 2022 neemt de provincie een nieuwe digitale werkplek in gebruik. Gedurende het jaar worden alle medewerkers overgezet naar deze nieuwe cloud-gebaseerde werkplek. De nieuwe werkplek ondersteunt nog beter het thuiswerken en mobiel werken. Ook kunnen steeds meer medewerkers van de provincie werken via hun eigen laptop of tablet.

Tenslotte worden onderdelen van het ICT-netwerk van de provincie vernieuwd. Aan de hand van meerdere vervangingen wordt het netwerk gemoderniseerd. Het bedrade en draadloze (4g/5g en wifi) netwerk worden hiermee blijvend geschikt gemaakt voor thuiswerken en mobiel werken op kantoor.

Communicatie

Interne communicatie is, nu iedereen thuiswerkt door corona, nog belangrijker geworden. Intranet is hierbij het centrale communicatiekanaal, maar er wordt daarnaast ook gebruik gemaakt van onder meer filmpjes, mails van de directie en achtergrondverhalen en interviews over werken in tijden van corona. Als gevolg hiervan is het belang van goed en toegankelijk intranet toegenomen. In 2022 wordt het intranet van de provincie vernieuwd.

Daarnaast besteden wij in 2022 aandacht aan de profilering van de provincie als aantrekkelijke werkgever. Daartoe zijn de vacatureteksten en de werkenbij-pagina op de website vernieuwd en wordt actiever gebruik gemaakt van LinkedIn.

Personeel en Organisatie

De provincie staat voor goed werkgeverschap. Wij willen met ons personeelsbestand een weerspiegeling zijn van de maatschappij en een inclusieve organisatie vormen, waarbij ál onze medewerkers zich bij de provincie thuis voelen.

Het HRM-beleid richt zich op een optimale inzet van het personeel in een organisatie die werkt in een dynamische omgeving. Er is ruimte voor onze medewerkers om zich duurzaam te ontwikkelen tot professionals die binnen en buiten de provincie samenwerken aan onze maatschappelijke opgaven. Diversiteit en inclusie worden nog meer geïntegreerd in het strategisch HRM-beleid van de provincie. We richten ons op verdere verbetering van bestaande personeelsinstrumenten. Ook is er gerichte aandacht voor bewustwording van gedrag, het vergroten van kennis op dit thema en op (emotionele) veiligheid van onze medewerkers in alle lagen van de organisatie.

Het werken tijdens en na de coronapandemie stelt hogere eisen aan de investering in een gezond werkklimaat, op kantoor én thuis. Het bevorderen van vitaliteit van de medewerkers heeft de komende jaren een hoge prioriteit. Het actief aanbieden van instrumenten die de vitaliteit van de medewerkers bevorderen, zoals de healthcheck, de griepprik en webinars over hoe je zelf vitaal kunt blijven werken.

Het optimaliseren van de kennis van onze medewerkers is cruciaal om juist in een veranderende omgeving aan onze opgaven te kunnen blijven werken. We investeren in opleiding en training, waarbij het leren steeds meer online plaatsvindt tijdens en in het werk. Vakkennis, talentontwikkeling en integriteit zijn hierbij belangrijke onderwerpen.

We zetten in op het verstevigen van onze positie op de arbeidsmarkt en monitoren de mogelijke veranderingen hierin. Daarnaast blijven we investeren in het aantrekken en behouden van (jong) talent. Dit doen we onder meer in samenwerking met andere partijen, zoals de Metropoolregio Amsterdam en omliggende provincies van de P4.

We vinden het belangrijk dat elke medewerker voldoende managementaandacht krijgt. Dat leidinggevenden voldoende aandacht geven en kunnen geven aan hun medewerkers én aan de doorontwikkeling van hun organisatieonderdeel. Daarom implementeren we sturing volgens een helder en consistent kader.

Inkoop

In 2022 zal het inkoopbeleid, dat in 2021 is vastgesteld, verder worden uitgewerkt en uitgevoerd.

In 2022 zal een nieuw subsidie- en een nieuw inkoopsysteem worden geïmplementeerd. Deze systemen bieden een betere ondersteuning voor de werkprocessen, kunnen beter voorzien in relevante informatie (o.a. ten behoeve van datagedreven werken) en bieden een geautomatiseerde borging van de rechtmatigheid.

Planning en Control

Financiële hygiëne

In 2020 is het programma financiële hygiëne gestart met als voornaamste doel om de financiële beheersing binnen de provincie te verbeteren. In 2021 is verder aan dit programma gewerkt en zijn diverse actiepunten reeds gerealiseerd. Naar verwachting zullen de uit dit programma geformuleerde actiepunten in 2022 voor het grootste deel zijn afgerond.

Interne beheersing, processen en risicomanagement
De focus van interne beheersing ligt in eerste instantie op de rechtmatigheid en aansluitend op doelmatigheid en doeltreffendheid. Projecten worden uitgevoerd die bijdragen aan onder meer het versterken van de governance, het werken in overeenstemming met wet- en regelgeving, risicomanagement en project- en procesbeheersing.

Indien de wetswijziging in 2021 niet rond komt zal het jaar 2022 het eerste jaar worden dat het college van Gedeputeerde Staten een rechtmatigheidsverantwoording gaat afgeven. Voor het afgeven van deze verantwoording is reeds een solide basis gelegd in de organisatie door het verder versterken van de (verbijzonderde) interne controles. De vervolgambitie is om in 2022 de eerste stappen te zetten in de omslag naar een systeem- en datagerichte benadering waarbij wordt gesteund op de procesbeheersing in de eerste lijn.

Risicomanagement is een essentieel onderdeel van interne beheersing. Risicomanagement blijft ook in 2022 een belangrijk middel om de kwaliteit van de besluitvorming en de effectiviteit en efficiëntie van projecten en bedrijfsvoering te vergroten. In 2022 gaat verder gewerkt worden aan het risicobewustzijn binnen de organisatie onder andere door het voeren van zogenoemde risicodialogen. Dergelijke dialogen zullen meer onderdeel gaan uitmaken van de reguliere bedrijfsvoering.

Fiscaliteit

Horizontaal toezicht
In het kader van fiscale beheersing en het sluiten van een nieuw horizontaal toezicht convenant met de Belastingdienst wordt het tax control framework verder uitgebreid en doorontwikkeld binnen Provincie Noord-Holland.

Vennootschapsbelasting (Vpb)
De provincie Noord-Holland is vennootschapsbelastingplichtig voor de activiteiten waarmee zij in fiscaal opzicht een onderneming drijft. Vooralsnog wordt de aangifte vennootschapsbelasting van Provincie Noord-Holland ingediend voor de deelname in PolanenPark C.V. van circa 40%. Deze deelneming is als enige fiscaal transparant met een positief resultaat welk resultaat bij Provincie Noord-Holland belastbaar is. De verwachting is dat de deelname in PolanenPark CV – op basis van de huidige informatie en cijfers van de grondexploitatie – naar verwachting voor boekjaar 2022 leidt tot een vpb-last bij de provincie Noord-Holland van circa € 1 miljoen.

Kosten Bedrijfsvoering

Overhead
De kosten voor bedrijfsvoering bestaan uit capaciteitskosten voor bedrijfsvoering (personele kosten van eigen medewerkers en externe inhuur) en materiële kosten zoals huisvesting en ICT.

Voor de bepaling van personele overhead gaan we uit van de functies zoals genoemd in de notitie Overhead van de commissie BBV, aangevuld met een aantal interne uitgangspunten. Hierin is voor specifieke functies in lijn met de uitgangspunten van de BBV-notitie vastgelegd, of deze tot overhead of tot programmakosten behoren.

Materiële kosten voor bedrijfsvoering worden voor het overgrote deel gerekend tot de overhead. Dit zijn bijvoorbeeld het onderhoud aan de panden, schoonmaak, beveiliging, catering en kosten van informatisering.

Er worden geen overheadkosten aan investeringen toegerekend. Dat geldt zowel voor personele kosten als voor materiële kosten.

Een deel van de materiële en personele kosten wordt gedekt uit reserves. Het betreft de reserves Huisvesting, Bedrijfsvoering en GO-gelden.

Deze kosten worden toegelicht in de programmabegroting onder programma 8, paragraaf 8.1.8.

Totale kosten overhead begroting 2022 (bedragen x € 1.000)

Overhead capaciteitskosten	48.397
Overhead materiële kosten	25.868
Totaal overhead (Zie OD 7.2.1)	**74.265**

Totale capaciteitskosten

Capaciteit wordt ingezet voor bedrijfsvoering (overhead) en voor de realisatie van investeringen en begrotingsprogramma's.

Voor ieder begrotingsprogramma en voor de investeringen wordt geraamd, hoeveel capaciteit nodig is om de opgave te realiseren. De kosten van de capaciteit worden geraamd en gerealiseerd op de organisatorische eenheden (directies en sectoren) waar de medewerkers toe behoren. Aan de hand van de ramingen hoeveel capaciteit nodig is voor ieder begrotingsprogramma en iedere investering, wordt vervolgens een verdeelsleutel voor capaciteit bepaald. Met deze verdeelsleutel worden de capaciteitskosten vanuit de directies en sectoren aan de programma's en investeringen in de begroting toegerekend.

Voor de toerekening van de capaciteitskosten in de jaarstukken wordt een gelijke systematiek van toerekening gebruikt.

Onderstaand overzicht toont de toerekening van de capaciteitskosten naar de verschillende begrotingsprogramma's in € 1.000.

Verdeling capaciteitskosten

Programma (x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025	2022 in %
1. Openbaar bestuur	9.649	9.536	9.536	9.536	9.536	8%
2. Klimaat en Milieu	5.762	5.255	5.255	4.279	4.279	5%
3. Ruimte en Water	9.819	9.553	9.553	9.478	9.478	8%
4. Bereikbaarheid	22.564	24.602	24.420	23.169	23.169	22%
5. Groen	6.832	6.723	6.723	5.588	5.588	6%
6. Economie, Cultuur en Welzijn	4.771	4.560	4.145	4.145	4.145	4%
7. Financiën en bedrijfsvoering	50.395	52.081	52.214	51.997	51.997	46%
8. Economisch herstel en duurzaamheid	671	653	254	-	-	1%
Totaal naar programma's	**110.463**	**112.963**	**112.100**	**108.192**	**108.192**	
Totaal naar investeringen	**15.655**	**15.655**	**15.655**	**15.655**	**15.655**	
Totale capaciteitskosten	**126.118**	**128.618**	**127.755**	**123.847**	**123.847**	

3.5 Verbonden partijen

Algemeen

Onder een verbonden partij wordt verstaan: een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de provincie een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Een financieel belang bestaat uit het door ons ter beschikking gestelde bedrag dat we niet kunnen verhalen indien de verbonden partij failliet gaat, of het bedrag waarvoor we aansprakelijk zijn indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Een bestuurlijk belang is zeggenschap, hetzij door vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij door stemrecht.

In een aantal gevallen wordt voor de realisatie van een provinciaal belang voor een participatie in een verbonden partij gekozen. Allereerst kunnen GS van oordeel zijn dat het publieke belang het best kan worden behartigd door een bestaande activiteit buiten de provinciale organisatie te plaatsen. Voorbeelden van dergelijke verzelfstandigingen uit het verleden zijn PWN, Alliander, Afvalzorg en Recreatie Noord-Holland.

Ten tweede kan sprake zijn van activiteiten die gezamenlijk met andere publieke en/of private partijen worden uitgevoerd ter behartiging van provinciale publieke belangen. Voorbeelden hiervan zijn Schiphol Area Development Company (SADC), Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord, Zeestad en PolanenPark.

Naast de hiervoor genoemde situaties kan voor nieuwe participaties worden gekozen bij nieuw te ontwikkelen activiteiten die het publieke belang behartigen. Een voorbeeld hiervan is het Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland B.V. (PDENH).

De verbonden partijen van de provincie Noord-Holland bestaan uit de provinciale deelnemingen (A), de gemeenschappelijke regelingen waaraan we deelnemen (B) en een aantal overige rechtspersonen waarmee een financieel belang en een bestuurlijk belang is gemoeid (C).

A. Deelnemingen

Naar hun aard kunnen deelnemingen worden onderscheiden in de categorieën (voormalige) nutsbedrijven, regionale ontwikkelingsmaatschappijen, beleggingen en overige.

De deelnemingen in de (voormalige) nutsbedrijven (PWN, Alliander, Afvalzorg) zijn vanuit de historie ontstaan. Regelmatig wordt beoordeeld of aanhouding van de belangen nog een provinciaal belang dient.

Ten aanzien van de ontwikkelingsvennootschappen (SADC, RON, PolanenPark en Zeestad) kunnen sociaal-economische motieven en motieven vanuit ruimtelijke ordening worden aangevoerd voor de diverse participaties. Zolang de doelstelling van de desbetreffende ontwikkelingsmaatschappij actueel is, blijft de provincie vanuit dat oogpunt in principe deelnemen, tenzij nieuwe ontwikkelingen tot andere keuzes leiden.

De deelnemingen met een beleggingskarakter in de Bank Nederlandse Gemeenten en de Nederlandse Waterschapsbank dienen geen direct provinciaal belang, maar worden aangehouden vanwege het geringe risico en het hoge rendement.

Recreatie Noord-Holland is een uitvoeringsorganisatie waarin de provincie deelneemt en die als doel heeft het beheren en onderhouden van gebieden van een aantal recreatieschappen.

De provincie neemt deel in een drietal fondsen (PDENH, INH en LSFA), actief op het gebied van duurzaamheid, innovatieve bedrijven dan wel life sciences.

B. Gemeenschappelijke regelingen

De provincie is actief in een aantal recreatieschappen in het kader van landschapsbeheer en het creëren van recreatievoorzieningen.

De Randstedelijke Rekenkamer is een gemeenschappelijke regeling en oefent voor de provincies Flevoland, Utrecht, Zuid-Holland en Noord-Holland de wettelijk verplichte rekenkamerfunctie uit.

Het Openbaar lichaam Waddenfonds is een gemeenschappelijke regeling tussen de provincies Noord-Holland, Groningen en Fryslân.

De provincie neemt deel aan een viertal omgevingsdiensten. Dat betreft gemeenschappelijke regelingen tussen de provincie en een aantal gemeenten in de provincie Noord-Holland. De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek is een gemeenschappelijke regeling tussen de provincie Noord-Holland, de provincie Flevoland en een aantal gemeenten in beide provincies.

C. Overige verbonden partijen

De provincie is lid van de vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO). Met deze samenwerking wordt beoogd de condities waaronder provincies werken te optimaliseren en provinciale vernieuwingsprocessen te stimuleren.

De provincie is in 2019 lid geworden van de Coöperatieve vereniging samenwerkingsverband DOVA, ter behartiging van de belangen op het gebied van openbaar vervoer.

De provincie is betrokken bij een aantal stichtingen. Stichtingen worden als verbonden partij opgenomen als door de provincie een bestuurder wordt benoemd en er sprake is van jaarlijkse financiële bijdragen aan die stichting. Daarmee wordt een ruime invulling gegeven aan de definitie van verbonden partijen.

De stichtingen die het betreft zijn:

- Stichting Gooisch Natuurreservaat
- Stichting bevordering kwaliteit leefomgeving Schipholregio
- Stichting Projectbureau Masterplan Noordzeekanaalgebied
- Stichting administratiekantoor Aandelen Zeehaven IJmuiden
- Stichting Voorbereiding Pallas-reactor

Het fonds Nazorg gesloten stortplaatsen provincie Noord-Holland is op grond van de Wet milieubeheer tot stand gekomen als publiekrechtelijk rechtspersoon. Doel is het beheren van de gelden in het fonds, opdat deze gelden worden gebruikt ter dekking van de kosten van de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen.

Sturen op bijdrage aan provinciale doelen

De provincie stuurt actief op de bijdrage van een verbonden partij aan de provinciale doelen. De beleidsmatige afweging of continuering van participatie in bestaande verbonden partijen wenselijk is, komt aan de orde bij de vierjaarlijkse evaluatie van de verbonden partij. Naast (her)definiëring van het publieke belang zal voor elke verbonden partij, zowel bij het aangaan van de verbintenis als bij de periodieke evaluatie, worden getoetst of deze bijdraagt aan realisatie van beleidsdoelstellingen. Vanuit bedrijfseconomisch perspectief zal beoordeeld worden of de bedrijfsvoering van de verbonden partij voldoende zakelijk is. In alle gevallen wordt periodiek de beleidsmatige afweging gemaakt om betrokken te blijven of te zijn bij activiteiten die de verbonden partij verricht.

Bij het aangaan van een verbinding met en het aansturen van een verbonden partij streven wij ernaar:

- Afspraken met de verbonden partijen vast te leggen (bijvoorbeeld in overeenkomsten, statuten of indien van toepassing in een gemeenschappelijke regeling) en te monitoren.
- Afspraken met de verbonden partijen te maken over de frequentie en inhoud van de verantwoordingsinformatie en deze te monitoren.

Invulling aandeelhouders- en commissarisrol

Er is voor gekozen de belangen van de provincie bij de deelnemingen primair via de aandeelhoudersrol te behartigen. Dat betekent dat in de Raden van Commissarissen van de provinciale deelnemingen geen leden van Gedeputeerde Staten of Provinciale Staten worden benoemd. De aandeelhoudersrol is geplaatst in de portefeuille van de gedeputeerde die ook belast is met het beleidsveld. Om het benodigde contact met de belangrijkste deelnemingen te hebben, worden door het jaar heen verschillende afstemmingsoverleggen gehouden tussen de portefeuillehouder en bestuurders van de onderneming.

De jaarstukken van verbonden partijen worden beoordeeld op een aantal financiële criteria: positief resultaat, solide financiële verhoudingen (eigen vermogen versus vreemd vermogen), dividendverwachtingen et cetera. Ook wordt gekeken naar de ontwikkelingen ten opzichte van voorgaande jaren en de verwachtingen voor de komende jaren. Dit gebeurt in nauw overleg met de betrokken beleidssectoren. De bepalingen uit de Nederlandse corporate governance code ('Code'), die van toepassing is op beursgenoteerde vennootschappen met haar statutaire zetel in Nederland, worden zoveel mogelijk toegepast op de deelnemingen van de provincie Noord-Holland. De Code bevat zowel principes als concrete bepalingen die de bij een vennootschap betrokken personen (onder andere bestuurders en commissarissen) en partijen tegenover elkaar in acht zouden moeten nemen. Wij informeren Provinciale Staten over de ontwikkelingen bij de deelnemingen in onze jaarstukken en de begroting. Daarbuiten worden Provinciale Staten actief geïnformeerd als daar aanleiding toe is.

Relevante ontwikkelingen verbonden partijen

De volgende wijzigingen hebben in 2020 plaatsgevonden op het gebied van de verbonden partijen:

- Gedeputeerde Staten hebben in november 2019 besloten om tot ontbinding over te gaan van Ontwikkelingsfonds Duurzame Economie B.V. i.l., welke ontbinding is afgerond in april 2020;
- De gemeenschappelijke regeling Schadeschap Luchthaven Schiphol is per 1 juni 2020 beeindigd;
- De Regionale Ontwikkelingsmaatschappij voor het Noordzeekanaalgebied N.V. heeft in december 2020 de aan haar verstrekte lening ad € 11 miljoen volledig afgelost. De borgstelling ten behoeve van het project Hoogtij verstrekt aan de BNG Bank N.V. is verlaagd naar € 21 miljoen in februari 2020 (oorspronkelijk € 35 miljoen);
- Het takenpakket van Investeringsfonds Noord-Holland B.V. (INH) is per 29 april 2020 uitgebreid met de uitvoering van de Corona Overbruggingsleningen (COL-fonds).

Uitgaven

De lasten voor de verbonden partijen zijn terug te vinden in verschillende programma's. De lasten (rentelasten) voor de deelnemingen in SADC en Zeehaven IJmuiden staan in programma 6 'Economie, cultuur en welzijn' onder operationeel doel 6.5.1.

De bijdragen aan de recreatieschappen zijn opgenomen in programma 5 onder operationeel doel 5.2.2. De bijdragen aan de omgevingsdiensten zijn opgenomen onder operationeel doel 2.1.5. De bijdragen van de provincie aan het Interprovinciaal Overleg zijn verdeeld over de programma's op basis van de kerntaak waarvoor het IPO deze middelen inzet.

Inkomsten

In 2020 ontvingen wij circa € 13.430.000 miljoen aan dividend. Voor 2021 en volgende jaren is een opbrengst begroot van circa € 7,4 miljoen per jaar. Zie hiervoor het overzicht van de ontvangen bedragen per deelneming. De ontvangen dividenden worden gebruikt als algemeen dekkingsmiddel.

Leningen en garantstellingen verstrekt aan verbonden partijen

Aan een aantal provinciale verbonden partijen zijn bij oprichting of bij een latere financieringsbehoefte, leningen dan wel garanties verstrekt, namelijk:

- De in het verleden met PolanenPark afgesloten leningovereenkomst voor een maximum bedrag van € 23 miljoen is medio 2016 afgelost. De aandeelhouders in PolanenPark staan sindsdien naar rato garant voor een bancaire lening van PolanenPark van € 20 miljoen. Voor de provincie betekent dit een garantstelling van maximaal € 8 miljoen.
- Aan Zeehaven IJmuiden is in 2011 een lening verstrekt van € 0,6 miljoen.
- De aan de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij voor het Noordzeekanaalgebied N.V. renteloze lening van € 11 miljoen, ten behoeve van investeringen in bedrijventerreinen, is in december 2020 volledig afgelost. Ten behoeve van het project Hoogtij is een borgtocht verstrekt aan de BNG Bank N.V. voor € 21 miljoen (oorspronkelijk € 35 miljoen), waarvoor het Havenbedrijf Amsterdam N.V. voor 1/3 een contragarantie heeft gesteld aan de provincie Noord-Holland.
- Aan de Stichting Voorbereiding Pallas-reactor is een subsidie in de vorm van een rentedragende geldlening van € 40 miljoen verleend voor de activiteiten in de voorbereidingsfase van de Pallas-reactor.
- Aan SADC (Schiphol Area Development Company) is in 2018 een kredietfaciliteit van in totaal € 13,5 miljoen verstrekt door de vier aandeelhouders; voor de provincie derhalve € 3,375 miljoen. In 2020 is in totaal een bedrag van € 1,25 miljoen bij de provincie opgenomen onder deze faciliteit.

Risico's verbonden aan verbonden partijen

De financiële risico’s gerelateerd aan verbonden partijen zijn als volgt weer te geven (zie tevens de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing):

Gestort aandelenkapitaal bij deelnemingen

Een aandeelhouder in een vennootschap (deelneming) heeft een bedrag betaald voor de aandelen. In het geval dat de vennootschap slechte resultaten behaalt, kan sprake zijn van (gedeeltelijk) verlies van dit bedrag. Dit dient dan op de provinciale balans te worden gecorrigeerd.

Dividendopbrengsten van deelnemingen
Als een deelneming winsten behaalt, kan een deel van die winst als dividend worden uitgekeerd aan de aandeelhouders. Deze mogelijke dividenden zijn onzeker doordat pas na afloop van een boekjaar blijkt of het verwachte resultaat is behaald.

De provincie dekt in het weerstandsvermogen het risico af dat 25% van het verwachte dividend niet wordt uitgekeerd.

Verstrekte leningen aan verbonden partijen
Zowel aan een aantal deelnemingen als aan enkele overige verbonden partijen zijn leningen

verstrekt. Voor een deel van de verstrekte leningen heeft een dotatie aan het weerstandsvermogen plaatsgevonden in verband met het risico van niet-terugbetaling.

Verstrekte garanties aan verbonden partijen
Zowel ten behoeve van deelnemingen als van overige verbonden partijen zijn garanties/borgstellingen afgegeven. Voor een deel van de verstrekte bedragen heeft een dotatie aan het weerstandsvermogen plaatsgevonden, voor het geval een beroep wordt gedaan op deze garanties/borgstellingen.

Deze risico's zijn in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing opgenomen als Financieringsrisico's, Beleidsrisico's of als Risico's Verbonden Partijen.

Overzicht verbonden partijen

Deelnemingen

1	**Alliander N.V.**			
			2019	**2020**
Vestigingsplaats	Arnhem	Eigen vermogen	€ 4.224.000.000	4.328.000.000
Nominale waarde aandelen	€ 62.654.400	Vreemd vermogen	€ 4.567.000.000	5.094.000.000
% belang	9,16	Resultaat	€ 253.000.000	224.000.000
Programma	Klimaat en Milieu (2.1.1)	Dividend	€ 13.700.000	10.400.000
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA			
Publiek doel	Energievoorziening			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

2	**N.V. Afvalzorg Holding**			
			2019	**2020**
Vestigingsplaats	Haarlem	Eigen vermogen	€ 66.308.000	€72.235.000
Nominale waarde aandelen	€ 12.600.000	Vreemd vermogen	€ 140.858.000	€138.868.000
% belang	90	Resultaat	€ 3.940.000	€7.191.000
Programma	Klimaat en Milieu (2.1.1)	Dividend	€ 3.825.000	€1.125.000
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA			
Publiek doel	Efficiënt gebruik stortplaatsen			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

3	N.V. Provinciaal Waterleidingbedrijf Noord-Holland (PWN)			
			2019	2020
Vestigingsplaats	Velserbroek	Eigen vermogen	€ 241.239.000	€249.064.000
Nominale waarde aandelen	€ 6.806.703	Vreemd vermogen	€ 490.340.000	€527.997.000
% belang	100	Resultaat	€ 5.684.000	€8.436.000
Programma	Ruimte en Water (3.5.2)	Dividend	€ 659.000	€630.573
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA			
Publiek doel	Drinkwatervoorziening en natuurbeheer			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

4	Recreatie Noord-Holland N.V. (RNH)			
			2019	2020
Vestigingsplaats	Haarlem	Eigen vermogen	€3.079.444	€3.094.710
Nominale waarde aandelen	€ 370.000	Vreemd vermogen	€1.484.544	€1.677.417
% belang	100	Resultaat	-€588.848	€14.966
Programma	Groen (5.2.2)	Dividend		
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA			
Publiek doel	Beheer en onderhoud recreatiegebieden			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

5	Schiphol Area Development Company N.V. (SADC)			
			2019	2020
Vestigingsplaats	Schiphol	Eigen vermogen	€ 111.826.000	€ 116.330.000
Nominale waarde aandelen	€ 3.424.680	Vreemd vermogen	€ 22.603.000	€ 26.066.000
% belang	25	Resultaat	€ 5.429.000	€ 4.504.000
Programma	Economie, Cultuur en Welzijn (6.1.1)	Dividend	0	0
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA, Voordracht lid RvC			
Publiek doel	Gebiedsontwikkeling en uitgifte gronden. Marketing en acquisitie.			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

6	Regionale Ontwikkelingsmaatschappij voor het Noordzeekanaalgebied N.V. (RON)			
			2019	2020
Vestigingsplaats	Zaanstad	Eigen vermogen	€ 6.124.000	€7.475.000
Nominale waarde aandelen	€ 787.500	Vreemd vermogen	€ 53.411.000	€38.991.000

% belang	33,30	Resultaat	€ 2.814.000	€1.351.000
Programma	Economie, Cultuur en Welzijn (6.1.1)	Dividend		

Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA
Publiek doel	Ontwikkeling Noordzeekanaalgebied
Eventuele ontwikkelingen/risico's	De door de provincie aan de RON verstrekte lening van €11 miljoen is volledig afgelost en de ten behoeve het project Hoogtij verstrekte borgstelling aan de BNG Bank is verlaagd naar €21 miljoen.

7 Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord N.V. (NHN)

			2019	2020
Vestigingsplaats	Alkmaar	Eigen vermogen	€ 877.157	€1.168.629
Nominale waarde aandelen	€ 26.460	Vreemd vermogen	€ 2.133.430	€2.616.648
% belang	49	Resultaat	-€ 211.505	€291.472
Programma	Economie, Cultuur en Welzijn (6.1.1)	Dividend		

Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA, Voordracht voorzitter RvC
Publiek doel	Ontwikkeling Economie
Eventuele ontwikkelingen/risico's	

8 PolanenPark B.V.

			2019	2020
Vestigingsplaats	Haarlem	Eigen vermogen	€ 87.980	190.125
Nominale waarde aandelen	€ 7.200	Vreemd vermogen	€ 4.337.477	3.194.121
% belang	40	Resultaat	€ 27.004	102.145
Programma	Economie, Cultuur en Welzijn (6.1.1)	Dividend		

Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA
Publiek doel	Ontwikkeling bedrijventerrein
Eventuele ontwikkelingen/risico's	

9 PolanenPark C.V.

			2019	2020
Vestigingsplaats	Schiphol	Eigen vermogen	€ 4.941.058	4.890.586
Nominale waarde aandelen	€ 7.200	Vreemd vermogen	€ 14.331.251	12.013.638
% belang	40	Resultaat	0	549.420
Programma	Economie, Cultuur en Welzijn (6.1.1)	Dividend		240.000

Bestuurlijk belang	Stemrecht VvV
Publiek doel	Ontwikkeling bedrijventerrein
Eventuele ontwikkelingen/risico's	In 2020 heeft een winstuitkering vanuit de CV aan de provincie plaatsgevonden ten bedrage van € 240.000.

10 Zeehaven IJmuiden N.V.

			2019	2020
Vestigingsplaats	IJmuiden	Eigen vermogen	€ 24.538.000	25.360.000
Nominale waarde aandelen	€ 408.402	Vreemd vermogen	€ 37.160.000	36.022.000
% belang	8,40	Resultaat	€ 1.989.000	1.040.000
Programma	Economie, Cultuur en Welzijn (6.1.1)	Dividend	€ 24.500	24.500

Bestuurlijk belang	Benoeming bestuurslid beherende stichting
Publiek doel	Ontwikkeling haven en economie
Eventuele ontwikkelingen/risico's	

11 Zeestad Beheer B.V.

			2019	2020
Vestigingsplaats	Den Helder	Eigen vermogen	€ 18.000	€ 18.000
Nominale waarde aandelen	€ 9.000	Vreemd vermogen	€ 0	€ 0
% belang	50	Resultaat	€ 0	€ 0
Programma	Ruimte en Water(3.1.1)	Dividend		

Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA
Publiek doel	Stadsvernieuwing Den Helder
Eventuele ontwikkelingen/risico's	

12 Zeestad C.V.

			2019	2020
Vestigingsplaats	Den Helder	Eigen vermogen	€ 0	€ 0
Nominale waarde aandelen	€ 6.900.000	Vreemd vermogen	€ 43.837.000	€ 48.373.000
% belang	49	Resultaat	€ 0	€ 0
Programma	Ruimte en Water (3.1.2)	Dividend		

Bestuurlijk belang	Stemrecht VvV
Publiek doel	Stadsvernieuwing Den Helder

Eventuele ontwikkelingen/risico's	

13 N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

			2019	2020
Vestigingsplaats	Den Haag	Eigen vermogen	€ 4.887.000.000	€ 5.097.000.000
Nominale waarde aandelen	€ 1.525.875	Vreemd vermogen	€ 144.802.000.000	€ 155.262.000.000
% belang	1,10	Resultaat	€ 163.000.000	€ 221.000.000
Programma	Financiën en bedrijfsvoering (8.1.1)	Dividend	€ 1.739.497	€775.144

Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA
Publiek doel	Belegging
Eventuele ontwikkelingen/risico's	Het over 2019 aan de provincie uitgekeerde bedrag ad € 262.450 is slechts een deel van het door aandeelhouders op 16 april 2020 goedgekeurde dividend over 2019 (voor Noord-Holland €775.144). Het resterende bedrag blijft gereserveerd voor uitkering. De uitkering van dit restant zal op basis van de ECB-aanbeveling niet vóór 30 september 2021 plaatsvinden en is onderworpen aan mogelijke toekomstige aanbevelingen van de ECB. Het uit te keren bedrag is slechts een deel van het door aandeelhouders op 16 april 2020 goedgekeurde dividend over 2019. Het resterende bedrag (EUR 46 miljoen) blijft gereserveerd voor uitkering. De uitkering van dit restant zal op basis van de ECB-aanbeveling niet vóór 30 september 2021 plaatsvinden en is onderworpen aan mogelijke toekomstige aanbevelingen van de ECB. Van het goedgekeurde dividend over het boekjaar 2019 ad € 775.144 is thans €262.450,50 uitgekeerd. Het resterende bedrag blijft gereserveerd tot uitkering op een later moment en is onderworpen aan aanbevelingen van de ECB hieromtrent.

14 Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB)

			2019	2020
Vestigingsplaats	Den Haag	Eigen vermogen	€ 1.796.000.000	€ 1.827.000.000
Nominale waarde aandelen	€ 11.845	Vreemd vermogen	€ 94.409.000.000	€105.055.000.000
% belang	0,2	Resultaat	€ 95.000.000	€81.000.000
Programma	Financiën en bedrijfsvoering (8.1.1)	Dividend	€ 35.530	€14.443

Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA
Publiek doel	Belegging
Eventuele ontwikkelingen/risico's	

15 Life Sciences Fund Amsterdam B.V.

			2019	2020
Vestigingsplaats	Amsterdam	Eigen vermogen	€13.408.486	€11.916.957
Nominale waarde aandelen	€ 36.038	Vreemd vermogen	€61.710	€27.511
% belang	16,90	Resultaat	€163.447	-€1.491.530
Programma	Economie, Cultuur en Welzijn (6.1.2)	Dividend	€30.049	

Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA
Publiek doel	Ontwikkeling economie
Eventuele ontwikkelingen/risico's	Mate van revolverendheid: 100% Fondsomvang: €10 miljoen

16 Participatiefonds Duurzame Economie Provincie Noord-Holland B.V.

			2019	2020
Vestigingsplaats	Haarlem	Eigen vermogen	€ 26.662.141	€31.022.452
Nominale waarde aandelen	€ 1	Vreemd vermogen	€ 2.163.052	€2.245.165
% belang	100	Resultaat	€ -1.980.320	€-499.880
Programma	Economie, Cultuur en Welzijn (6.1.2)	Dividend		

Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA
Publiek doel	Stimuleren duurzame economie
Eventuele ontwikkelingen/risico's	Mate van revolverendheid: 100%. Fondsomvang: €85 miljoen. Het langlopende voorschot ad €500.000,- is in 2020 volledig terugbetaald.

17 Innovatiefonds Noord-Holland B.V.

			2019	2020
Vestigingsplaats	Amsterdam	Eigen vermogen	€ 3.184.128	€5.091.675
Nominale waarde aandelen	€ 8.000	Vreemd vermogen	€ 35.288	€100.508
% belang	50	Resultaat	€ -514.348	€161.297
Programma	Economie, Cultuur en Welzijn (6.1.2)	Dividend		

Bestuurlijk belang	stemrecht AvA
Publiek doel	Het beschikbaar stellen van financiering aan kleine en middelgrote ondernemingen teneinde (innovatieve) projecten te stimuleren binnen de provincie.
Eventuele ontwikkelingen/risico's	Mate van revolverendheid: 100%

18 SolaRoad B.V.

			2019	2020
Vestigingsplaats	Delft	Eigen vermogen	€ 365.491	€261.542
Nominale waarde aandelen	€ 400	Vreemd vermogen	€ 440.336	€162.409
% belang	40	Resultaat	-€ 535.509	-€103.949
Programma	Klimaat en Milieu (2.1.1)	Dividend		

Bestuurlijk belang	stemrecht AvA

Publiek doel	Verduurzaming van de energiesector
Eventuele ontwikkelingen/risico's	

Gemeenschappelijke regelingen

1 Recreatieschap Spaarnwoude

			2021	2022
Vestigingsplaats	Haarlem	Bijdrage Provincie NH	€2.722.287	€2.744.065
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)	33,33%		**2019**	**2020**
Programma	Groen (5.2.2)	Eigen vermogen	€ 17.408.719	€ 16.744.587
		Vreemd vermogen	€ 1.714.857	€ 2.432.447
		Resultaat	-€ 62.399	-€ 885.108
Bestuurlijk belang	Portefeuillehouder Recreatie en Toerisme neemt is lid van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur. Eén lid van Provinciale Staten is lid van het algemeen bestuur			
Publiek doel	Beheer recreatiegebied.			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

2 Recreatieschap Groengebied Amstelland

			2021	2022
Vestigingsplaats	Amstelveen	Bijdrage Provincie NH	€ 944.528	€ 960.885
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)	14,28%		**2019**	**2020**
Programma	Groen (5.2.2)	Eigen vermogen	€ 1.895.186	€ 3.837.909
		Vreemd vermogen	€ 4.343.469	€ 2.293.018
		Resultaat	-€ 1.471.506	-€ 66.070
Bestuurlijk belang	Portefeuillehouder Recreatie en Toerisme neemt is lid van het algemeen bestuur			
Publiek doel	Beheer recreatiegebied.			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

3 Recreatieschap Twiske-Waterland

			2021	2022
Vestigingsplaats	Haarlem	Bijdrage Provincie NH	€1.425.933	€1.437.340
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)	21,5%		**2019**	**2020**
Programma	Groen (6.2.2)	Eigen vermogen	n.v.t.	€ 5.151.202
		Vreemd vermogen	n.v.t.	€ 391.886
		Resultaat	n.v.t.	€ 71.587
Bestuurlijk belang	Portefeuillehouder Recreatie en Toerisme neemt is lid van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur			
Publiek doel	Beheer recreatiegebied.			

Eventuele ontwikkelingen/risico's	Per 1-1-2020 is de boekhouding van recreatieschap Twiske-Waterland niet meer gescheiden.

4	Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer			
			2021	**2022**
Vestigingsplaats	Haarlem	Bijdrage Provincie NH	€ 818.950	€ 829.596
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)	12,5%		**2019**	**2020**
Programma	Groen (5.2.2)	Eigen vermogen	€ 1.721.115	€ 1.858.494
		Vreemd vermogen	€ 567.442	€ 425.210
		Resultaat	- € 393.883	- € 313.978
Bestuurlijk belang	Portefeuillehouder Recreatie en Toerisme neemt is lid van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur			
Publiek doel	Beheer recreatiegebied.			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

5	Recreatieschap Plassenschap Loosdrecht e.o.			
			2021	**2022**
Vestigingsplaats	Utrecht	Bijdrage Provincie NH	€ 442.936	€ 450.965
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)	16,67%		**2019**	**2020**
Programma	Groen (5.2.2)	Eigen vermogen	€ 1.448.094	€ 1.781.192
		Vreemd vermogen	€ 3.236.966	€ 2.696.701
		Resultaat	€ 409.573	€ 274.193
Bestuurlijk belang	Portefeuillehouder Recreatie en Toerisme neemt is lid van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur. Eén lid van Provinciale Staten is lid van het algemeen bestuur.			
Publiek doel	Beheer recreatiegebied.			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

6	Beheersregeling Amstel			
			2021	**2022**
Vestigingsplaats	n.v.t.	Bijdrage Provincie NH		
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)			**2019**	**2020**
Programma	Bereikbaarheid (4.3.1)	Eigen vermogen	€ 0	€ 0
		Vreemd vermogen	€ 0	€ 0
		Resultaat	€ 0	€ 0
Bestuurlijk belang	Door de beheerregeling is het beheer bij één provincie, de provincie Noord-Holland, belegd.			
Publiek doel	Beheer van de Amstel is overgedragen van de provincie aan het Hoogheemraadschap Amstel Gooi en Vechtstreek.			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

7	Randstedelijke Rekenkamer			
			2021	**2022**
Vestigingsplaats	Amsterdam	Bijdrage Provincie NH	€ 370.800	€ 376.400
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)	25%		**2019**	**2020**
Programma	Openbaar bestuur (1.1.1)	Eigen vermogen	€ 416.492	€ 492.987
		Vreemd vermogen	€ 510.884	€ 557.413
		Resultaat	€ 28.500	€ 51.094
Bestuurlijk belang	De gemeenschappelijke regeling is aangegaan om gezamenlijk op een effectieve en efficiënte wijze de wettelijke opdracht voor het instellen van een rekenkamer vorm en inhoud te kunnen geven.			
Publiek doel	Rekenkamerfunctie			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

8	Openbaar lichaam Waddenfonds			
			2021	**2022**
Vestigingsplaats	Leeuwarden	Bijdrage Provincie NH		
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)	33,33%		**2019**	**2020**
Programma	Groen (5.3.3)	Eigen vermogen	€ 108.688.165	€122.217.520
		Vreemd vermogen	€ 74.099.729	€65.949.882
		Resultaat	€ 4.169.238	€4.866.690
Bestuurlijk belang	Portefeuillehouder Water neemt is lid van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur. Twee leden Provinciale Staten nemen deel aan het algemeen bestuur			
Publiek doel	Beheren en besteden Waddenfonds			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

9	Omgevingsdienst Flevoland Gooi- en Vechtstreek			
			2021	**2022**
Vestigingsplaats	Lelystad	Bijdrage Provincie NH	€ 582.972	€ 73.340
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)	4,24		**2019**	**2020**
Programma	Klimaat en Milieu (2.2.2)	Eigen vermogen	€ 1.519.795	€ 1.330.865
		Vreemd vermogen	€ 5.264.376	€ 5.121.157
		Resultaat	€ 639.540	€ 555.603
Bestuurlijk belang	Portefeuillehouder Toezicht houden op de omgevingsdiensten OD NHN en OFGV is lid van het algemeen bestuur.			
Publiek doel	Vergunningverlening en handhaving milieutaken.			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

10	Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied			
			2021	**2022**
Vestigingsplaats	Zaandam	Bijdrage Provincie NH	€ 18.230.000	€ 18.655.000
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)	20%		**2019**	**2020**
Programma	Klimaat en Milieu (2.2.2)	Eigen vermogen	€ 3.440.000	€ 3.254.000
		Vreemd vermogen	€ 16.236.000	€ 18.672.000
		Resultaat	€ 429.000	€ 194.000
Bestuurlijk belang	Gedeputeerde Milieu is lid van het DB en AB. Plaatsvervanger is tevens lid van het AB.			
Publiek doel	Vergunningverlening en handhaving milieutaken.			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

11	Omgevingsdienst Noord-Holland Noord			
			2021	**2022**
Vestigingsplaats	Hoorn	Bijdrage Provincie NH	€ 8.662.676	€8775.291
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)	30%		**2019**	**2020**
Programma	Klimaat en Milieu (2.2.2)	Eigen vermogen	€ 3.142.317	€ 5.765.771
		Vreemd vermogen	€ 4.965.698	€ 9.443.491
		Resultaat	€ 31.841	€ 2.797.454
Bestuurlijk belang	PortefeuillehouderToezicht houden op de omgevingsdiensten OD NHN en OFGV is lid van het algemeen bestuur en dagelijks bestuur.			
Publiek doel	Vergunningverlening en handhaving milieutaken.			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

12	Omgevingsdienst IJmond			
			2021	**2022**
Vestigingsplaats	Beverwijk	Bijdrage Provincie NH	€ 897.013	€ 112.889
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)	13%		**2019**	**2020**
Programma	Klimaat en Milieu (2.2.2)	Eigen vermogen	€ 419.249	€ 861.194
		Vreemd vermogen	€ 8.287.440	€ 10.410.251
		Resultaat	€ 1	€ 471.047
Bestuurlijk belang	Gedeputeerde Milieu is lid van het AB.			
Publiek doel	Vergunningverlening en handhaving milieutaken.			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

Privaatrechtelijke rechtspersonen

13	Interprovinciaal Overleg			
			2021	2022
Vestigingsplaats	Den Haag	Bijdrage Provincie NH		
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)	8,33%		2019	2020
Programma	Openbaar bestuur (1.4.2)	Eigen vermogen	€ 4.462.159	€ 4.533.105
		Vreemd vermogen	€ 21.243.849	€ 27.296.089
		Resultaat	€ 1.746.232	€ 2.269.884
Bestuurlijk belang	Portefeuillehouder IPO-bestuur is lid van het bestuur van het IPO. Twee leden van Provinciale Staten nemen deel aan de algemene vergadering van het IPO.			
Publiek doel	Belangenbehartiging provincies			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

14	Coöperatieve Vereniging Samenwerkingsverband DOVA U.A.			
			2021	2022
Vestigingsplaats	Utrecht	Bijdrage Provincie NH	€ 248.947	€221.954
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)			2019	2020
Programma	Bereikbaarheid (4.2.1)	Eigen vermogen	€ 923.981	€ 641.640
		Vreemd vermogen	€ 1.481.843	€ 2.105.774
		Resultaat	€ 923.981	- € 282.341
Bestuurlijk belang	Namens Gedeputeerde Staten is de teamsenior openbaar vervoer van de sector Mobiliteit de gevolmachtigde om deel te nemen aan de Algemene Ledenvergadering van de DOVA U.A.			
Publiek doel	Ontwikkelen van een beter mobiliteitsbeleid van de leden en het realiseren van een doeltreffend en efficiënt openbaar vervoer voor de reiziger.			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

15	Stichting Gooisch Natuurreservaat			
			2021	2022
Vestigingsplaats	Hilversum	Bijdrage Provincie NH	€ 800.060	€ 870.640
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)	20%		2019	2020
Programma	Groen (5.2.1)	Eigen vermogen	€ 1.894.037	€ 1.562.333
		Vreemd vermogen	€ 1.050.231	€ 926.429
		Resultaat	- € 3.215	€ 87.890
Bestuurlijk belang	De portefeuillehouder Groen is lid van het bestuur namens de provincie.			
Publiek doel	Beheer Natuurgebied			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

16	Stichting bevordering kwaliteit leefomgeving Schipholregio			
			2021	**2022**
Vestigingsplaats	Haarlemmermeer	Bijdrage Provincie NH		
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)			**2019**	**2020**
Programma	Ruimte en Water (3.1.2)	Eigen vermogen	€ 43.663.910	€ 43.398.468
		Vreemd vermogen	€ 338.213	€ 324.061
		Resultaat	€ -443.651	€ -443.904
Bestuurlijk belang	Gedeputeerde Schiphol: Voorzitter Raad van Toezicht			
Publiek doel	Verbeteren leefkwaliteit Schipholregio.			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

17	Stichting Projectbureau Masterplan Noordzeekanaalgebied			
			2021	**2022**
Vestigingsplaats	IJmuiden	Bijdrage Provincie NH		
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)			**2019**	**2020**
Programma	Ruimte en Water (3.2.3)	Eigen vermogen	€ 280.918	€ 305.607
		Vreemd vermogen	€ 1.239.502	€ 1.016.442
		Resultaat	€ 46.532	€ 24.689
Bestuurlijk belang	Gedeputeerde Havens: Voorzitter Bestuursplatform NZKG			
Publiek doel	Versterken van de internationale concurrentiepositie van het gebied.			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

18	Stichting Administratiekantoor aandelen Zeehaven IJmuiden N.V.			
			2021	**2022**
Vestigingsplaats	IJmuiden	Bijdrage Provincie NH		
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)			**2019**	**2020**
Programma	Economie, Cultuur en Welzijn (6.1.1)	Eigen vermogen	€ 24.538.000	€ 25.360.000
		Vreemd vermogen	€ 37.160.000	€ 36.022.000
		Resultaat	€ 1.989.000	€ 1.040.000
Bestuurlijk belang	Lidmaatschap bestuur Stichting.			
Publiek doel	Ontwikkeling haven en economie.			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

19	Stichting Voorbereiding Pallas-reactor			
			2021	**2022**
Vestigingsplaats	Schagen	Bijdrage Provincie NH		
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)			**2019**	**2020**
Programma	Economie, Cultuur en Welzijn (6.1.1)	Eigen vermogen	€ -105.420.150	€ -153.068.889
		Vreemd vermogen	€ 128.510.530	€ 164.584.967
		Resultaat	€ -46.131.953	€ -47.648.739
Bestuurlijk belang	Benoeming leden Raad van Toezicht.			
Publiek doel	Voorbereiding bouw hoge-flux reactor.			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

Publiekrechtelijk rechtspersoon

20	Fonds Nazorg gesloten stortplaatsen Provincie Noord-Holland			
			2021	**2022**
Vestigingsplaats	Haarlem	Bijdrage Provincie NH		
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)			**2019**	**2020**
Programma	Klimaat en Milieu (2.2.2)	Eigen vermogen	53.782.979	€ 55.504.449
		Vreemd vermogen	1.366	€ 32.898
		Resultaat	5.326.537	€ 1.721.471
Bestuurlijk belang	GS zijn beheerder van het Fonds.			
Publiek doel	Beheer fonds ten behoeve van de nazorg stortplaatsen.			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

3.6 Grondbeleid

Algemeen

Voor veel van de provinciale doelstellingen is het nodig om gronden aan te kopen, kortere of langere tijd te beheren en/of te verkopen. Zo willen wij het Natuurnetwerk Nederland afronden, bestaande wegen optimaliseren en nieuwe vormen van bereikbaarheid faciliteren, zoals langeafstandsfietspaden en hoogwaardige openbaarvervoersverbindingen. Ook kan het grondinstrumentarium gebruikt worden voor bijvoorbeeld de uitvoering van de regionale energiestrategieën en de woningbouwopgave.

Grondaankoop, -bezit en -verkoop is voor ons een middel voor het realiseren van provinciale doelen en geen doel op zich. Onze grondactiviteiten vinden plaats binnen de kaders van de door Provinciale Staten in november 2018 vastgestelde 5e Nota Grondbeleid. Belangrijkste uitgangspunten hierin zijn: rechtmatigheid, transparantie, marktconformiteit en duurzaamheid. De aankoop van gronden geschiedt in beginsel op basis van onafhankelijke taxaties en de verkoop van gronden is in beginsel openbaar, om de marktconformiteit te waarborgen. Als overheid mogen wij geen verstorende werking op de grondmarkt hebben en mogen wij geen onrechtmatige staatssteun verlenen, waardoor slechts beperkt en gemotiveerd van marktconforme prijzen afgeweken kan worden. Tevens zijn wij er als overheid aan gehouden om niemand een voorkeurspositie te geven. Verhuur, verpachten en verkoop van gronden vindt daarom op zodanige wijze plaats dat iedereen dezelfde positie heeft. Hiervan kan, op basis van een integrale afweging binnen GS, worden afgeweken als een provinciaal doel aan de orde is.

Aankoop van gronden voor de verschillende beleidsdoelen gebeurt zoveel als mogelijk op minnelijke (vrijwillige) basis. Indien noodzakelijk wordt een onteigeningsprocedure gestart.

Natuur

Grond vormt een essentiële schakel in de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Realisatie vindt plaats door middel van verschillende instrumenten, zoals de vestiging van kwalitatieve verplichtingen, kavelruilen of aankopen van grond binnen de NNN-begrenzing of daarbuiten om in te zetten als ruilgrond. Met name het vestigen van een kwalitatieve verplichting is een bijzondere vorm die specifiek voor de NNN-realisatie is ontwikkeld: De provincie gaat een overeenkomst aan met een eigenaar die zijn agrarische grond omzet in grond met een natuurfunctie. Deze eigenaar kan SKNL-subsidie aanvragen voor de waardevermindering van de grond door deze omzetting en voor de benodigde inrichtingsmaatregelen. In 2020 hebben Provinciale Staten besloten om voor de NNN-realisatie in en nabij Natura-2000 zo nodig het onteigeningsinstrument in te zetten. Dit instrument zal enkel worden ingezet nadat in een gebiedsproces, op basis van een grondstrategieplan, eerst de mogelijkheid wordt geboden voor grondeigenaren om op basis van volledige schadeloosstelling de gronden te verkopen.

Sinds 2019 worden de aankopen ten behoeve van de NNN op de balans opgenomen tegen de verwervingskosten (inclusief eventuele schadeloosstelling en aanvullende kosten). De meest recente interpretatie van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) schrijven dit namelijk voor. Door de aankoop van (meestal) agrarische gronden ten behoeve van NNN treedt een (forse) waardedaling op. Dit geldt zeker voor de extra kosten ten gevolge van de aankoop van opstallen en de schadeloosstelling. Hierdoor is de balanswaarde van de NNN-gronden een grote overschatting en behelst een risico voor het moment dat deze gronden, als natuurgrond, weer verkocht gaat worden. Daarom is in 2020 een reserve voor de toekomstige afwaardering NNN-gronden aangelegd. Deze reserve wordt, ten laste van de reserves Groen en Oostelijke Vechtplassen, steeds bij de Tweede Begrotingswijziging aangevuld met het verschil

tussen de verwervingskosten van de in het vorige jaar aangekochte NNN-gronden en de potentiële verkoopopbrengsten van NNN-gronden (deze is gestandaardiseerd op € 1,-/m^2).

Financieel gezien wordt jaarlijks vanuit de grondportefeuille een deel van de verkoopopbrengsten toegevoegd aan de reserve Groen. Dit wordt mogelijk gemaakt door de verkoop van provinciale gronden die wij van het Rijk voor dit doel hebben gekregen (de voormalige PASO- en BBL-gronden). Op jaarbasis wordt gekeken of er ten opzichte van de boekwaarde winst of verlies optreedt. Deze winst of dit verlies wordt toegevoegd aan of verrekend met de reserve Groen.

Kavelruil

De provinciale landbouwgronden worden zo effectief mogelijk ingezet voor het verbeteren van de agrarische structuur. Hiervoor wordt het instrument vrijwillige kavelruil ingezet. Op dit moment lopen er vrijwillige kavelruilprocessen op Wieringen en in de Gooi en Vechtstreek. Onderzocht wordt in hoeverre er kavelruilen in andere gebieden kunnen worden opgezet.

Infrastructuur

Ook in 2022 zal, waar nodig, grondverwerving plaats vinden ten behoeve van de provinciale infrastructuur. In 2022 zal voor de majeure projecten N241b, N247 en de brug Ouderkerk aan de Amstel de onteigening zijn beslag krijgen. Het betreft dan de laatste noodzakelijke verwervingen, omdat het grootste deel van de noodzakelijke grond reeds op minnelijke wijze is aangekocht. Andere projecten waar grondverwerving aan de orde is, zijn de aanpassingen aan de N236, N239, N246, N417, N517 en de N522, en de realisatie van enkele HOV-verbindingen. Ook spelen er diverse kleinere projecten, waarbij sprake is van verwerving ten behoeve van onderhoud, veiligheid en uitbreiding van wegen en fietspaden, en van de aanleg van rotondes en dergelijke.

Deze taakgebonden verwervingen vinden plaats ten laste van het budget dat PS beschikbaar hebben gesteld voor het desbetreffende project. Vaak lopen die budgetten via een projectkrediet en/of in het kader van het integraal Meerjarenprogramma Infrastructuur (iMPI). De rol van de grondverwerving binnen deze projecten heeft een faciliterend karakter, waarbij tegelijkertijd de wettelijke kaders en de kaders van het door PS vastgestelde grondbeleid worden bewaakt.

Grondbanken

De werking van grondbanken is in 2018 geëvalueerd en geconstateerd is dat deze weinig tot geen meerwaarde hebben gehad. In het Programma Natuurontwikkeling (PNO) 2019-2023 is besloten om de grondbanken af te bouwen en geen nieuwe in te stellen. De (beperkte) hoeveelheid grond in de voormalige beheergrondbanken wordt ingezet ten behoeve van provinciale doelen. Als dat niet aan de orde is, worden de gronden, conform afspraak, aangeboden aan de zittende pachters.

Strategische grondaankopen

Met het krediet ‘Strategische grondaankopen’ hebben PS het mogelijk gemaakt om anticiperend op mogelijke ontwikkelingen ten behoeve van provinciale doelen, gronden aan te kopen. In 2016 hebben PS besloten om het krediet de komende 10 tot 15 jaar af te bouwen van € 97 miljoen naar € 20 miljoen, door een jaarlijkse bijstelling bij de jaarrekening. Met de laatste bijstelling in de jaarrekening 2019 resteert momenteel een krediet van € 40 miljoen. Hiervan zit circa € 25,6 miljoen ‘vast’ in de (grond)eigendommen vermeld in onderstaande tabel ‘materiële vaste activa (strategische grondaankopen)’. De belangrijkste strategische grondeigendommen zijn:

- percelen aangekocht in de kavelruilen naar aaanleiding van het voormalig gebiedsontwikkelingsplan Wieringerrandmeer;
- het Regionaal Havengebonden Bedrijventerrein in Anna Paulowna (RHB);

- Zonneweide Jaagweg, voorheen bekend als Distriport;
- SLP-zuid.

Over de ontwikkelingen van deze percelen wordt jaarlijks gerapporteerd in de jaarrekening. Het krediet en de eigendommen strategische grondaankopen worden ingezet ten behoeve van provinciale doelen. Dit kan zijn agrarische structuurversterking door middel van kavelruil in bijvoorbeeld het voormalig Wieringerrandmeergebied, energietransitie (Zonneweide Jaagweg, transformatorstation SLP-zuid) en/of (mogelijk op termijn) enkel de verkoop van de gronden.

Beheer en verkoop

De provincie bezit een oppervlakte van circa 13.000 hectare grond. Ongeveer 3100 ha van deze grond valt binnen de beheergrenzen van de provinciale (vaar)wegen. Daarnaast zijn ca. 7300 ha grond en 64 woningen in beheer gegeven aan PWN en Staatsbosbeheer via beheerovereenkomsten. Het resterende vastgoed, circa 2700 ha grond, circa 800 ligplaatsen, 24 benzinestations en circa 50 gebouwen, wordt beheerd via pacht, verhuur, erfpacht en bruikleen. Dit beheer omvat circa 1500 contracten.

Jaarlijks ontvangt de provincie hiervoor ongeveer € 3,8 miljoen aan inkomsten. Ligplaatsen en tankstations zijn in permanent beheer uitgegeven. Het overige vastgoed wordt tijdelijk beheerd in afwachting van een definitieve bestemming, verkoop, ontwikkeling of sloop. Sinds 2017 worden percelen binnen de begrenzing van het Natuur Netwerk Nederland (NNN) en/of met een weidevogeldoelstelling verpacht met gebruiksbeperkingen. Deze beperkingen dragen bij aan doelstellingen ten aanzien van natuur, duurzame landbouw en biodiversiteit.

Overtollig vastgoed wordt verkocht. Het gaat hier bijvoorbeeld om vastgoed dat eerder verworven is om een provinciaal doel te realiseren, bijvoorbeeld de aanleg van een weg. Zodra dit doel gerealiseerd is kan het overtollige vastgoed verkocht worden. Indien een provinciaal project vervalt, zoals bijvoorbeeld het voormalige Wieringerrandmeer, wordt het betreffende vastgoed ingezet of voor het realiseren van andere provinciale doelen en/of het wordt verkocht. Uitgangspunt voor verkoop is transparantie, marktconformiteit en rechtmatigheid en/of met verkoop wordt een provinciaal doel gerealiseerd. Verkoop van vastgoed gebeurt in principe op basis van een onafhankelijke taxatie. Hiervan kan worden afgeweken als het object een zodanig lage waarde heeft dat een dergelijke taxatie qua kosten de waarde van de grond overstijgt.

Verantwoording GS aan PS

Te allen tijde wordt gestreefd naar maximale transparantie ten aanzien van grondtransacties. In de begroting wordt zo goed mogelijk geraamd welke kosten en opbrengsten in enig jaar gerealiseerd worden. Hierbij gelden wel enkele kanttekeningen:

- Aan- en verkoop van grond is vaak een grillig proces dat sterk gekoppeld is aan de actuele economische situatie en is niet altijd goed te plannen of te voorspellen. Daardoor kan de realisatie afwijken van de raming.
- Zolang er onderhandeld wordt over aan- en verkoop van gronden kan vrijgeven van informatie (bijvoorbeeld ten aanzien van taxaties) de onderhandelingspositie van de provincie of derde partijen schaden. Er zal daarom altijd een beroep op geheimhouding worden gedaan.
- GS leggen aan PS verantwoording af over alle aan- en verkopen van grond. Vanwege de bovengenoemde kanttekeningen zal het daarbij in de praktijk ook kunnen gaan over verantwoording achteraf (met name via de jaarrekening), waarbij GS toelichten welke van de geraamde doelstellingen wel en niet zijn gehaald en waarom.

Overzicht provinciale gronden op balans

Onderstaand treft u een overzicht van de boekwaarden per 31-12-2020 van de gronden die onderdeel zijn van de materiële vaste activa.

Perceel	Boekwaarde per 31-12-2020	Oppervlakte (m2)
1. Zonneweide Jaagweg, Koggenland	€ 7.300.000	1.122.735
2. Regionaal Havengebonden Bedrijventerrein, Anna Paulowna	€ 2.011.000	165.988
3. Bergweg 30, Bloemendaal (in erfpacht gegeven)	€ 225.807	3.082
4. Perceel Hoofdweg 511, Haarlemmermeer	€ 380.000	48.000
5. Percelen Wieringen (aan- en verkopen in kader van kavelruilingen)	€ 3.974.928	829.117
6. NW-deel SLP-zuid, Rijssenhout	€ 4.804.885	93.789
7. perceel grond aan de Horndijk, Loosdrecht	€ 170.000	70.500
8. Grasland Parallelweg, Burgerbrug	€ 1.073.952	184.730
9. Bollengrond Kolonel Sneepweg, Bergen	€ 1.071.708	67.880
Subtotaal	**€ 21.012.281**	**2.585.821**
10. Percelen voormalig Wieringerrandmeer	€ 5.791.530	2.356.275
11. Percelen voormalige beheergrondbank Laag-Holland	€ 1.339.361	1.296.619
12. Strategische Gronden Groen (samenvoeging BBL & PASO per 31.12.2019)	€ 25.571.598	13.464.626
13. NNN eigendom	€ 13.719.421	1.567.439
Subtotaal	**€ 46.421.910**	**18.684.959**
Totalen	**€ 67.434.190**	**21.270.780**

VOORRAAD jaarrekening 2020			
Omschrijving	**Categorie**	**Boekwaarde per 31-12-2020**	**Oppervlakte (m2)**
Kamperkade 1	Strategische Gronden Groen	€ 19.902	10.758
Spaarndammerdijk 17 te Spaarndam	Strategische Gronden Groen	€ 4.625	2.500
Polderweg 1 Hippolytushoef (erf)	Percelen voormalig Wieringerrandmeer	€ 12.978	4.395
ZO-deel SLP-zuid, Rijssenhout (beoogd transformatorstation)	krediet strategische grondaankopen	€ 4.557.627	41.000
perceel dijkversterking Starnmeer (GRA03I 60 ged.)	Strategische Gronden Groen	€ 2.235	1.177
Totalen		**€ 4.597.367**	**59.830**

	Totaal op balans	**€ 72.031.557**	**21.330.610**

3.7 Provinciale heffingen

Algemeen

Uit provinciale belastingen en heffingen ontstaan inkomsten, die betaald worden door de inwoners en ondernemers in onze provincie. Met provinciale belastingen en heffingen creëren wij de mogelijkheid aanvullend op onder meer de uitkering uit het provinciefonds, collectieve voorzieningen, zoals deze in de verschillende programma's zijn opgenomen, te financieren. Bij het heffen gaan wij uit van het profijtbeginsel. Uitgangspunt is dat degene die profiteert van een voorziening, voor die voorziening betaalt. Het profijtbeginsel manifesteert zich sterker bij heffingen (bijvoorbeeld leges) dan bij belastingen (bijvoorbeeld opcenten motorrijtuigenbelasting). In de paragraaf Provinciale heffingen worden de door Provinciale Staten vastgestelde beleidslijnen en te realiseren belastingopbrengsten weergegeven. Bij het heffen wordt rekening gehouden houden met interne en externe kaders en wet- en regelgeving, waaronder verschillende artikelen uit de Provinciewet (art. 222 t/m 226).

Lastendruk
Provinciale belastingen en heffingen bepalen, zij het in geringe mate, de collectieve lastendruk en zijn dus mede bepalend voor de omvang van het besteedbaar inkomen. Wettelijk mag het bedrag van provinciale belastingen en heffingen niet afhankelijk worden gesteld van het inkomen, de winst of het vermogen.

Provinciale heffingen moeten overheidsoptreden legitimeren
Wat krijgt de burger en/of het bedrijf terug voor de betaling aan de provincie? Wij streven naar evenwicht tussen het ervaren van overheidsoptreden en de hoogte van de te betalen bijdrage. De Provinciewet bepaalt dat provinciale opcenten tot een bepaalde limiet geheven mogen worden. Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) bepaalt dat de provinciale heffingen maximaal kostendekkend mogen zijn. Bij overtreding van deze regels kan de belastingrechter bij een beroepsprocedure de desbetreffende heffingsverordening onverbindend verklaren.

Realiseren sluitende begroting door minder uitgaven en niet door meer heffen
In het Coalitieakkoord 2019-2023 'Duurzaam doorpakken!' is aangegeven dat structurele uitgaven structureel gedekt worden en dat het tarief van de opcenten motorrijtuigenbelasting (voor het laatst verhoogd in 2009) niet wordt verhoogd. De provincie Noord-Holland blijft naar verwachting ook in 2021 de provincie met het laagste opcententarief. Een wijziging van het tarief opcenten motorrijtuigenbelastingen dient door Provinciale Staten te worden vastgesteld. De eventuele wijziging van het tarief 2021 dient vóór 1 december 2020 kenbaar te worden gemaakt bij het Ministerie van Financiën.

Kwijtscheldingsbeleid (art. 10 BBV)
Gelet op het karakter van de heffingen van de provincie Noord-Holland voert de provincie Noord-Holland het beleid om geen kwijtschelding toe te passen.

Onderbouwing per heffing

De provincie Noord-Holland kent de volgende provinciale belastingen en heffingen:

- Belastingen: betalingen voor de uitvoering van collectieve vormen van dienstverlening met een algemeen belang. De provincie kent *provinciale opcenten* op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting. De opbrengst van deze belasting is een algemeen dekkingsmiddel.

- Heffingen: betalingen voor de uitvoering van publiekrechtelijke dienstverlening, die verband houden met collectieve voorzieningen. In de provincie Noord-Holland *de grondwaterheffing.*
- Rechten: betalingen voor individuele dienstverlening van overheidsdiensten van publiekrechtelijke aard. De provincie Noord-Holland kent *leges en overige rechten.*

Naast de hier genoemde provinciale belastingen en heffingen kent de provincie Noord-Holland ook de nazorgheffing gesloten stortplaatsen. Het betreft hier een heffing die verband houdt met collectieve voorzieningen.
Bij besluit van Gedeputeerde Staten van 21 december 1999 is het Fonds nazorg gesloten stortplaatsen opgericht (1999/30499). Het fonds is op grond van artikel 15.47 Wet milieubeheer een rechtspersoon en Gedeputeerde Staten zijn belast met het beheer ervan. In het fonds worden de belastingopbrengsten verantwoord, die door de provincie zijn geïnd. Hiertoe hebben Provinciale Staten op 29 maart 1999 de Verordening op de heffing en invordering van de nazorgheffing stortplaatsen provincie Noord-Holland 1999 vastgesteld.

Belastingen: opcenten motorrijtuigenbelasting
De motorrijtuigenbelasting wordt geheven over het bezit van een motorvoertuig. De heffing en inning van de motorrijtuigenbelasting, waarop de provinciale opcenten meeliften, verzorgt de belastingdienst. Bovenop de motorrijtuigenbelasting betalen houders van personenauto's en motoren 'provinciale opcenten'. De provincies stellen het opcenten tarief vast, en zijn daarbij gehouden aan het door het Rijk bepaalde wettelijk maximum. Het huidige wettelijk maximum bedraagt voor 2021 116,8 (Provinciewet artikel 222, 2de lid). Dit bedrag wordt jaarlijks geïndexeerd met het inflatiecorrectiecijfer. Het maximum opcententarief voor 2022 wordt in augustus/september van dit jaar bekendgemaakt. Het huidige tarief (2021) in de provincie Noord-Holland bedraagt 67,9. In het coalitieakkoord 'Duurzaam doorpakken!' is opgenomen dat het tarief opcenten motorrijtuigenbelasting niet wordt verhoogd.

De provincie Noord-Holland heft sinds 2001 het laagste opcententarief. Onderstaand overzicht geeft inzicht in de tarieven opcenten per provincie. Hierbij wordt aangetekend dat de tarieven voor 2022 voorlopig zijn en gebaseerd zijn op de beschikbare informatie per ultimo mei 2021. Voor de provincie Noord-Holland is bij de berekening van de opbrengst uitgegaan van het thans geldende tarief opcenten van 67,9.

Provincie	2020	2021	2022
Drenthe	92,0	92,0	92,0
Flevoland *)	80,6	81,4	81,4
Friesland	87,0	87,0	87,0
Gelderland	87,2	89,5	90,0
Groningen	91,8	93,3	94,8
Limburg	77,9	77,9	79,4
Noord-Brabant	78,0	78,4	79,6
Noord-Holland	67,9	67,9	67,9
Overijssel	79,9	79,9	79,9
Utrecht	73,6	74,9	76,1
Zeeland *)	89,1	89,1	89,1
Zuid-Holland	90,4	90,4	90,4
Gemiddeld	**83,0**	**83,5**	**84,0**

Maximum tarief	**115,0**	**116,8**	**nnb ****

*) betreft tarief opcenten 2021

**) het maximum tarief voor 2022 is op dit moment nog niet bekend

Aantal leasevoertuigen in Noord-Holland

Sinds 2016 werkt een verandering in de provinciale belastinggrondslag (denk bijvoorbeeld aan de verhuizing van een grootwagenparkhouder/leasebedrijf naar een andere provincie) direct en egaliserend door in de verdeling van het provinciefonds. Onderstaand overzicht geeft inzicht in de ontwikkeling van het aantal leasevoertuigen in Nederland en in de provincie Noord-Holland. De stijging van het aantal leasevoertuigen in 2019 is het gevolg van de verhuizing van een leasemaatschappij van de provincie Flevoland naar Noord-Holland (circa 60.000 voertuigen).

Aantal leasevoertuigen in Noord-Holland

Noord-Holland	31-12-2017	31-12-2018	31-12-2019	31-12-2020
GWH				
Personenauto's	78.944	90.903	166.783	154.179
Motoren	117	129	76	77
	79.061	**91.032**	**166.859**	**154.256**
Particulieren				
Personenauto's	26.370	32.814	41.082	51.026
Motoren	12	5	20	40
	26.382	**32.819**	**41.102**	**51.066**
Totaal	**105.443**	**123.851**	**207.961**	**205.322**

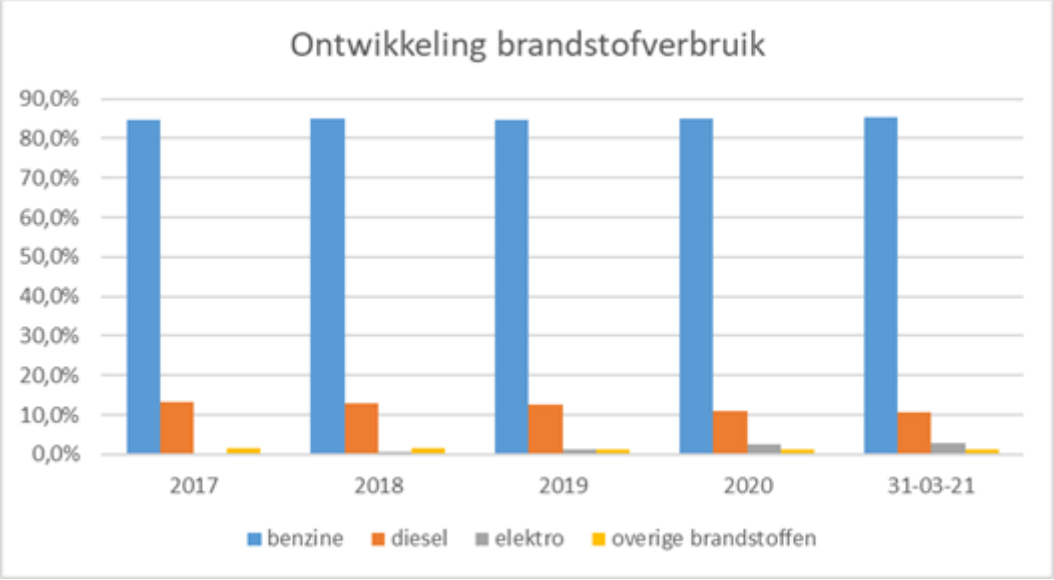
Overzicht aantal leasevoertuigen in Noord-Holland (2017-2020)

Aandeel Noord-Holland	31-12-2017	31-12-2018	31-12-2019	31-12-2020
Aandeel PNH in totaal aantal leasevoertuigen bij GWH's in Nederland	15,0%	16,3%	29,1%	28,3%
Aandeel PNH in totaal aantal leasevoertuigen van particulieren in Nederland	19,3%	18,3%	18,0%	19,6%
Aandeel PNH op totaal aan leasevoertuigen in Nederland	15,8%	16,7%	25,9%	25,5%

Ontwikkeling brandstofgebruik voertuigen

De rijksoverheid heeft bepaald dat voor plug-in hybride auto's met een CO_2-uitstoot van niet meer dan 50 gr/km de MRB (en opcenten) tot en met 2024 de helft van het reguliere tarief bedraagt. Voor voertuigen met alleen een elektromotor of met waterstofverbranding is men geen motorrijtuigenbelasting verschuldigd. Onderstaand overzicht geeft de ontwikkeling aan in het soort brandstof van de voertuigen (inclusief motoren) vanaf 2017 tot en met het 1ste kwartaal 2021.

Grafiek brandstofverbruik 2017-2021

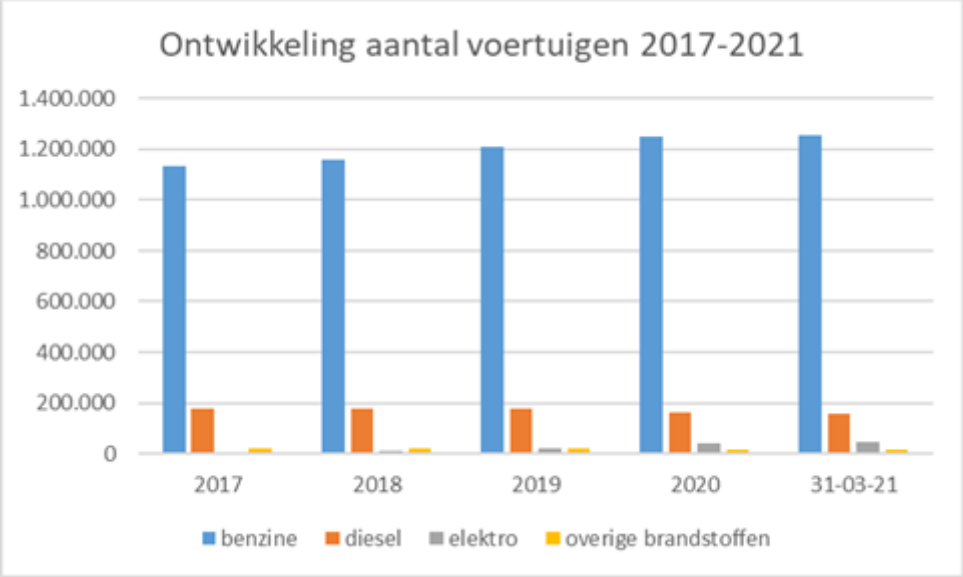
Op basis van de gewichtsuitdraai per 1 januari 2021 wordt door de belastingdienst de zogenoemde 'theoretische' opbrengst provinciale opcenten voor 2021 verwacht van € 225,1 miljoen (personenauto's € 223,7 miljoen en motoren € 1,4 miljoen). Het Rijk stelt (hybride) elektrische auto's in de periode 2021-2024 (gedeeltelijk) volledig vrij van motorrijtuigenbelasting. De voorgestelde stimuleringsmaatregel voor het (hybride) elektrisch vervoer leidt tot een versmalling van de belastinggrondslag van de provincies.

Voorgesteld wordt om voor 2022 tot en met 2025 rekening te houden met een structurele opbrengst, van € 225,1 miljoen, waarbij gerekend is met het huidige tarief opcenten van 67,9.

Overzicht gerealiseerde en geraamde opbrengsten opcenten motorrijtuigenbelasting

Opbrengsten opcenten MRB	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Jaarrekening	218,4	223,6					
Begroting		218,1	218,1	225,1	225,1	225,1	225,1

Grafiek ontwikkeling aantal voertuigen in Noord-Holland 2017 -maart 2021

Heffingen

Grondwaterheffing
Sinds 1 januari 2010 is de Grondwaterheffing gebaseerd op de Waterwet. De heffing is uitsluitend bestemd voor de ten laste van de provincie komende kosten voor het grondwaterbeheer, waaronder het tegengaan van verdroging in bepaalde gebieden. In 2020 bedroeg de opbrengst van de Grondwaterheffing € 786.000 (afgerond). Er is een voorziening ingesteld met tot doel onnodige fluctuaties van het heffingstarief tegen te gaan, tevens bedoeld om onvoorziene en ontoerekenbare schades te kunnen betalen. Heffingplichtig zijn de onttrekkers van 25.000 m³ of meer grondwater per heffingsjaar. Het tarief is vastgesteld op € 0,0085 per m³ onttrokken grondwater. Voor 2022 wordt een opbrengst geraamd van € 800.000.

Rechten

Leges
Provincies hebben een aantal taken ter zake waarvan individuele diensten worden afgenomen door bewoners of bedrijven. Door de afnemers van zo'n dienst moeten leges worden betaald ter bekostiging van de aan deze diensten gerelateerde kosten (zoals personeels-, huisvestings- en materiaalkosten). In de tarieventabel behorende bij de legesverordening zijn voor de provincie Noord-Holland tarieven opgenomen voor onder andere het afgeven van vergunningen in het kader van de fysieke leefomgeving (Wabo), Waterwet, Wet natuurbescherming en Wegenwet.

Uitgangspunt van Provinciale Staten is dat leges voor een vergunningsaanvraag kostendekkend zijn of worden. Provinciale Staten voeren als beleid dat kostendekkendheid in eerste instantie bereikt wordt door het optimaliseren van efficiency en in tweede instantie door het verhogen van

de tarieven. Dit beleid vereist inzicht in de kostenstructuur, kostenbeheersing en kostentoerekening. Samen met de uitvoerende organisaties, zoals de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (ODZNKG) en de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (OD NHN) is en wordt gewerkt aan het meer inzichtelijk maken van de kostentoerekening aan de vergunningsaanvragen van de verschillende legestarieven. Om meer inzicht in de kostentoerekening te verkrijgen dienen de administraties van de omgevingsdiensten anders te worden ingericht. In het afgelopen jaar zijn de nodige verbeteringen aangebracht in de administraties van de omgevingsdiensten, waardoor meer inzicht is verkregen in de totale kosten verbonden aan de vergunningverlening en het te verwachte aantal vergunningsaanvragen in 2022. In december 2019 heeft u besloten dat de leges voor de vergunningsaanvragen gefaseerd in drie jaar naar een kostendekkend niveau moesten worden gebracht. Voor de berekening van de kostendekkendheid wordt in zijn algemeenheid uitgegaan van een gemiddelde tijdsbesteding per vergunningsaanvraag. Het uurtarief van de omgevingsdienst/provincie wordt gehanteerd om de hoogte van de leges te berekenen. In het 4de kwartaal van 2021 worden de legestarieven 2022 aan u ter vaststelling aangeboden.

Kostendekkendheid leges in 2022
De uitvoering van de vergunningverlening en handhaving is opgedragen aan de omgevingsdiensten (Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied en de regionale uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord) en is opgenomen in de lumpsum bekostiging. Het onderstaande overzicht geeft enig inzicht in de kostendekkendheid van de verschillende leges. Bij de vaststelling van de legesverordening en tarieventabel 2022 geven wij u inzicht in de geactualiseerde kosten verbonden aan de vergunningverlening. Een aantal onderzoeken naar de gemiddelde tijdsbesteding is namelijk nog niet afgerond. De te realiseren opbrengsten voor 2022 zijn gebaseerd op de kostendekkende tarieven en het te verwachten aantal vergunningsaanvragen dat in het komende jaar wordt ingediend.

Kostprijsberekening methode
Om de kostprijs van de diverse vergunningsaanvragen te berekenen wordt gebruik gemaakt van de Activity Based Costing method (ABC- methode). Deze methode wordt ook beschreven in de handleiding kostentoerekening 2016 van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG). De ABC methode is de meest transparante methode. Bij deze methode worden alle handelingen om te komen tot een vergunning onderzocht en vervolgens vermenigvuldigd met een uurtarief van een behandelend ambtenaar bij de provincie Noord-Holland en/of de uurtarieven omgevingsdiensten. Voor de uurtarieven van de provincie wordt de tarieven gehanteerd zoals opgenomen in de “Handleiding overheidstarieven”.

Bij berekening van de leges wordt uitgegaan van de gemiddelde tijdsbesteding per vergunningsaanvraag.

Tarieventabel leges	Uitvoerende organisatie	Raming baten 2022	Raming lasten 2022	Kostendekkendheid 2022
WABO	OD NZKG	€ 1.200.000	€ 1.250.000	96,00%
Milieuleges	OD NZKG, ODIJ	p.m.	p.m.	p.m.
Wegen/waterwegen	provincie Noord-Holland	€ 475.000	€ 550.000	86,36%
Waterwet	OD NZKG	€ 700.000	€ 767.000	91,26%
Wet hygiëne zwembaden	OD NHN	€ 5.000	€ 35.000	14,29%
Ontgrondingenwet	OD NZKG	€ 75.000	€ 63.000	119,05%
Wadloop	provincie Fryslân	€ 700	€ 37.000	1,89%
Wet Natuurbescherming	Bij12/faunafonds	€ 300.000	€ 600.000	50,00%
Wet Natuurbescherming	OD NHN	€ 250.000	€ 2.196.500	11,38%
Wet Luchtvaart	OD NZKG	€ 17.000	€ 40.000	42,50%
Overige	provincie Noord-Holland	€ 0	€ 0	0,00%
Totaal provinciale heffingen		**€ 3.022.700**	**€ 5.538.500**	**54,58%**

* Deze leges worden ontvangen bij de Uitvoerende organisatie en worden verrekend met de bijdrage die de provincie Noord-Holland moet betalen (bijvoorbeeld voor faunaschade). Daarmee lopen deze baten niet via de begroting van de provincie Noord-Holland.

Overzicht kostendekkendheid leges 2021

Gevolgen coronacrisis
Op dit moment is nog onvoldoende duidelijk in hoeverre de coronacrisis ook in 2022 nog doorwerkt in de verwachte legesopbrengsten. In 2020 hebben wij moeten constateren dat de legesopbrengsten Wabo en Wet luchtvaart achterbleven bij de ramingen. Een trend die overigens ook in de eerste maanden van 2021 doorzet. Met de gevolgen van de coronacrisis is rekening gehouden en de ramingen 2022 zijn dan ook ‘voorzichtig’ geraamd.

Gevolgen Omgevingswet
De minister van BZK heeft de Eerste Kamer op 27 mei 2021 geïnformeerd dat de invoering van de Omgevingswet is uitgesteld tot 1 juli 2022. Bij de invoering van de Omgevingswet hebben de provincies de mogelijkheid om (weer) leges te heffen voor aanvragen milieuvergunning. Zodra de invoeringsdatum van de Omgevingswet bekend is, wordt u nader geadviseerd over de gevolgen voor de legesverordening en tarieventabel voor het belastingjaar 2022. In de ramingen 2022 is nog geen rekening gehouden met de eventuele financiële gevolgen.

Stikstof gerelateerde aanvragen
De uitspraken van de Raad van State over stikstof gerelateerde vergunningsaanvragen zijn onderwerp van gesprek in de provinciale werkgroep stikstof en ook op IPO- en Rijksniveau. Er moet eerst duidelijkheid komen over het te volgen beleid alvorens de leges in rekening wordt gebracht.

Voor 2022 worden de totale legesopbrengsten geraamd op circa € 3 miljoen.

Nazorgheffing gesloten stortplaatsen

In de zogenoemde Leemtewet is op 1 april 1998 een regeling in de Wet milieubeheer opgenomen over de nazorg van operationele stortplaatsen. Dit zijn stortplaatsen waar het storten van

afvalstoffen niet vóór 1 september 1996 is beëindigd. In de Leemtewet is bepaald dat de provincies bestuurlijk en financieel ervoor verantwoordelijk zijn dat deze stortplaatsen na sluiting geen nadelige gevolgen voor het milieu veroorzaken. Daartoe dient eeuwigdurende nazorg plaats te vinden. Dit houdt in dat maatregelen genomen dienen te worden om bodem beschermende voorzieningen op gesloten stortplaatsen in stand te houden, te onderhouden, te herstellen en eventueel te vervangen. Voorts dienen de bodem beschermende voorzieningen regelmatig te worden geïnspecteerd en de bodem onder de stortplaats te worden onderzocht. Ter bestrijding van deze kosten is een nazorgheffing ingesteld, die wordt geheven bij de exploitanten van de operationele stortplaatsen. De jaarlijkse heffing wordt vastgelegd in een door Provinciale Staten vast te stellen tarieventabel en berekend aan de hand van het doelvermogen dat aanwezig moet zijn bij sluiting van de stortplaats en het opgebouwde kapitaal in het Nazorgfonds. De heffingen worden in het uitsluitend voor nazorg bestemde Nazorgfonds gestort. Het Nazorgfonds is een bij wet vastgestelde rechtspersoon. In het Nazorgfonds wordt een zodanig kapitaal opgebouwd, dat uit het rendement daarvan de eeuwigdurende nazorg gefinancierd kan worden. Voor het begrotingsjaar 2022 wordt vooralsnog geen opbrengst geraamd.

Opbrengst belastingen en provinciale heffingen

Voor 2022 gaat de totale opbrengst belastingen en provinciale heffingen € 221,8 miljoen bedragen.

Belasting / Heffing	Jaarrekening 2018	Jaarrekening 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Opcenten motorrijtuigenbelasting	208,0	218,4	210,0	218,1	225,1
Grondwaterheffing	0,9	0,8	0,800	0,8	0,8
Leges					
* WABO	2,30	1,8	2,0	2,0	1,2
* overige leges	0,70	0,7	1,0	0,9	1,8
Totaal	**211,9**	**221,7**	**213,8**	**221,8**	**228,9**

Onbenutte belastingcapaciteit

Het maximum aantal opcenten dat provincies in 2022 mogen heffen wordt wettelijk vastgesteld. Voor 2022 is het maximum nog niet bekend. Naar verwachting wordt dit in augustus/september 2021 bekendgemaakt. Uitgaande van de verwachte opbrengstraming voor 2022 van € 225,1 miljoen en het huidige opcententarief (67,9) is de opbrengst per opcent € 3,3 miljoen. Uitgaande van het maximumtarief opcenten 2021 zijnde 116,8 zijn 48,9 opcenten onbenut. De theoretische (meer)opbrengst vanwege onbenutte belastingcapaciteit bedraagt afgerond € 161,4 miljoen. Ontwikkelingen rond de voertuigvolumegegevens blijken uit de gewichtsuitdraaien, die per kwartaal door de belastingdienst beschikbaar worden gesteld.

Overzicht onbenutte belastingcapaciteit

Prognose opcenten 2022 (x € 1.000.000)	Opcenten tarief 2022	Opbrengst per opcent (x € 1.000.000)	Maximum opcenten tarief 2021	Maximale opbrengst 2022 (x € 1.000.000)	Onbenutte belastingcapaciteit 2022 (x € 1.000.000)
225,1	67,9	3,31	116,8	386,6	161,4

	Jaarrekening 2018	Jaarrekening 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
A) Opcenten motorrijtuigenbelasting	67,9	67,9	67,9	67,9	67,9
B) Landelijke gemiddelde opcenten in het jaar ervoor	80,5	81,4	83,0	83,5	84,0
C) Aantal opcenten t.o.v. landelijke gemiddelde (A / B) x 100%	84,3%	83,4%	81,8%	81,3%	80,8%

4 Financiële begroting

4.1 Inleiding

Artikel 3 en de artikelen 17 t/m 23 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) bevatten de wettelijke eisen waaraan de financiële begroting en meerjarenraming moeten voldoen.

Over het algemeen is in dit hoofdstuk de volgorde van de wetsartikelen aangehouden. Om de leesbaarheid en de verbanden tussen jaren zo goed mogelijk in beeld te brengen, hebben we er voor gekozen de tabellen en toelichtingen voor het begrotingsjaar 2022 enerzijds en de meerjarenraming 2022 - 2025 anderzijds te integreren in één hoofdstuk, waarin een compleet meerjarig beeld wordt gegeven.

4.2 Meerjarenraming

4.2.1 Meerjarenraming 2022-2025

Openbaar bestuur (x € 1.000)

	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Lasten	20.365	22.411	21.496	20.658	20.231	20.141
Baten	-77	-62	-59	-59	-59	-59
Saldo van baten en lasten	**20.288**	**22.349**	**21.437**	**20.599**	**20.172**	**20.082**
Storting reserves	0	0	1.000	1.000	0	0
Onttrekking reserves	-1.153	-2.712	-1.006	-196	0	0
Resultaat	**19.135**	**19.637**	**21.431**	**21.403**	**20.172**	**20.082**

Klimaat en Milieu (x € 1.000)

	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Lasten	46.841	56.286	47.550	42.968	36.749	34.254
Baten	-2.955	-2.626	-1.610	-1.610	-1.610	-1.610
Saldo van baten en lasten	**43.886**	**53.660**	**45.940**	**41.358**	**35.139**	**32.644**
Storting reserves	20.135	15.410	28.497	14.069	1.419	419
Onttrekking reserves	-11.455	-22.858	-27.106	-8.983	-2.515	-1.945
Resultaat	**52.567**	**46.212**	**47.331**	**46.444**	**34.043**	**31.118**

Ruimte en Water (x € 1.000)

	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Lasten	26.599	52.645	35.793	24.836	17.828	17.152
Baten	-9.913	-17.024	-7.439	-7.424	-7.424	-7.424
Saldo van baten en lasten	**16.686**	**35.621**	**28.354**	**17.412**	**10.404**	**9.728**
Storting reserves	19.492	17.016	16.312	16.262	9.762	43.000
Onttrekking reserves	-14.520	-33.961	-20.266	-9.369	-2.143	-1.058
Resultaat	**21.658**	**18.676**	**24.400**	**24.305**	**18.023**	**51.670**

Bereikbaarheid (x € 1.000)

	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Lasten	230.119	261.528	278.297	212.002	200.913	180.392
Baten	-14.623	-5.584	-39.533	-21.006	-24.337	-5.442
Saldo van baten en lasten	**215.496**	**255.944**	**238.764**	**190.996**	**176.576**	**174.950**
Storting reserves	194.160	131.907	56.173	54.579	55.130	38.649
Onttrekking reserves	-296.776	-387.932	-106.949	-57.013	-38.696	-30.471
Resultaat	**112.880**	**-81**	**187.988**	**188.562**	**193.009**	**183.127**

Groen (x € 1.000)

	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Lasten	66.934	111.062	140.022	97.665	91.091	71.674
Baten	-2.391	-5.801	-7.392	-862	-835	-3.735
Saldo van baten en lasten	**64.543**	**105.260**	**132.630**	**96.803**	**90.256**	**67.939**
Storting reserves	35.012	80.260	37.479	35.145	25.749	23.045
Onttrekking reserves	-31.304	-68.578	-91.846	-57.646	-50.159	-64.649
Resultaat	**68.251**	**116.943**	**78.263**	**74.302**	**65.846**	**26.335**

Economie, cultuur en welzijn (x € 1.000)

	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Lasten	50.033	50.782	37.710	32.708	24.923	19.100
Baten	-4.380	-7.977	-72	-72	-72	-72
Saldo van baten en lasten	**45.653**	**42.805**	**37.638**	**32.636**	**24.851**	**19.028**
Storting reserves	16.165	20.151	13.223	13.723	9.673	9.873
Onttrekking reserves	-17.554	-20.361	-13.900	-9.465	-4.815	-362
Resultaat	**44.264**	**42.595**	**36.961**	**36.894**	**29.709**	**28.539**

Economisch herstel en duurzaamheid (x € 1.000)

	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Lasten	0	14.429	17.425	16.325	0	0
Baten	0	-329	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	**0**	**14.100**	**17.425**	**16.325**	**0**	**0**
Storting reserves	0	100.000	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	-14.100	-17.425	-16.325	0	0
Resultaat	**0**	**100.000**	**0**	**0**	**0**	**0**

Overzicht Financien en bedrijfsvoering (x € 1.000)

	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Lasten	66.223	80.159	86.120	95.396	105.320	111.792
Baten	-444.122	-455.051	-457.102	-460.983	-464.854	-471.029
Saldo van baten en lasten	**-377.899**	**-374.892**	**-370.982**	**-365.587**	**-359.534**	**-359.237**
Storting reserves	87.424	60.289	5.653	3.620	1.420	1.420
Onttrekking reserves	-39.689	-36.180	-31.587	-30.168	-4.327	-2.007
Resultaat	**-330.164**	**-350.783**	**-396.915**	**-392.134**	**-362.441**	**-359.824**

Totaal 2022 tot en met 2025 (bedragen x € 1.000)

Programma 1 t/m 8

	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Lasten	507.115	649.301	664.413	543.362	497.055	454.505
Baten	-478.461	-494.453	-513.207	-492.016	-499.191	-489.371
Saldo van baten en lasten	**28.654**	**154.848**	**151.206**	**51.346**	**-2.136**	**-34.866**
Storting reserves	372.390	425.033	158.337	138.398	103.153	116.406
Onttrekking reserves	-412.452	-586.682	-310.085	-189.968	-102.655	-100.492
Resultaat	**-11.408**	**-6.801**	**-542**	**-225**	**-1.639**	**-18.953**

4.2.2 Gronden waarop de ramingen zijn gebaseerd

De begroting is opgesteld met inachtneming van de voorschriften van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Volgens het BBV is het gemodificeerd stelsel van lasten en baten van toepassing. In overeenstemming met de BBV-regelgeving is het autorisatieniveau bepaald op het totaal van de lasten en het totaal van de baten per programma. De begroting geeft in overeenstemming met de normen van het BBV een zodanig inzicht dat een verantwoord oordeel kan worden gevormd over de financiële positie en over de baten en lasten. De baten en lasten worden tenzij anders vermeld toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben.

Basis voor de ramingen in de begroting
De begroting 2022 bestaat uit de oorspronkelijke ramingen van ongewijzigd beleid met daarbij de effecten van de door uw Staten vastgestelde kaderbrief 2022. Daarnaast zijn in de begroting 2022 een aantal autonome ontwikkelingen verwerkt en een aantal onvermijdelijke ontwikkelingen meegenomen. Op deze plaats vermelden wij de meer algemene opmerkingen waarop de ramingen zijn gebaseerd.

Verantwoording subsidies
Subsidies worden geraamd in het jaar, dat deze worden toegekend. Voor meerjarige lopende projectsubsidies zijn binnen IPO-verband afspraken gemaakt met BBV en de accountants. Deze afspraken houden in dat wanneer de subsidies niet voor het eind van het jaar zijn afgerond, het restant bedrag in een reserve "Subsidieverplichtingen" beschikbaar blijft voor de restant uitbetalingen de komende jaren. Omdat wij werken met 1 operationeel doel per reserve, zullen daarvoor zo nodig meerdere reserves worden ingesteld in de loop van 2021 en gedurende het jaar 2022. Op die manier blijven per operationeel doel de lopende subsidieverplichtingen inzichtelijk.

Materiële vaste activa
Materiële vaste activa met economisch nut worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs, vermeerderd met bijkomende kosten en verminderd met bijdragen van derden en cumulatieve afschrijvingen. De activa worden lineair afgeschreven. Als basis voor de berekening van de afschrijving wordt de netto aanschafwaarde gehanteerd. Na afstoting van materiële vaste activa worden boekwinsten of verliezen ten gunste of ten laste van de exploitatie verantwoord. Deze activa worden lineair afgeschreven met inachtneming van de volgende afschrijvingstermijnen

Gronden en terreinen	n.v.t.
Woonruimten	40
Bedrijfsgebouwen	40
Renovatie bedrijfsgebouwen	25
Machines, apparaten en installaties	15
Overige materiële vaste activa	3/10

Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut betreffen voornamelijk infrastructurele werken in de openbare ruimte, zoals aanleg en reconstructie van wegen, vaarwegen, bruggen, viaducten, groen en kunstwerken. Deze worden vermeerderd met bijkomende kosten en onder aftrek van bijdragen van derden geactiveerd. De ondergrond van deze werken wordt daarbij als integraal onderdeel van het werk beschouwd. Deze activa worden lineair afgeschreven in maximaal:

Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	50
Vaarwegen	40/80
Wegen	50
Technische installaties	5/8/15

Financiële vaste activa
Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen, (overige) leningen u/g en (overige) uitzettingen worden –tenzij anders word vermeld – opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig word een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

De onder de financiële vaste activa opgenomen deelnemingen worden tegen nominale en/of aanschafwaarde opgenomen tenzij blijkt dat de marktwaarde lager is dan de nominale c.q verkrijgingsprijs ofwel nihil is.

Reserves en voorzieningen
Reserves en voorzieningen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Uitzondering hierop is de Voorziening pensioenen (oud-) leden Gedeputeerde Staten die tegen contante waarde van de pensioenaanspraken word gewaardeerd.

Rente
De provincie rekent geen interne rente toe aan investeringen of andere activiteiten aangezien er bij ons geen sprake is van een financieringstekort.

Dividenduitkering
De provincie ontvangt dividend vanuit de deelnemingen waarin zij een aandeel heeft. De hoogte van de dividenduitkering wordt gebaseerd op berichtgeving vanuit de deelnemingen.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als baten genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar is gesteld.

Salariskosten en toerekening van organisatiekosten
De geraamde kosten voor capaciteit zijn gebaseerd op ramingen van de personele capaciteit die nodig is om de opgaven uit te voeren. De personele capaciteit bestaat uit zowel het eigen

personeel als ingehuurde capaciteit. De kosten worden verantwoord in de jaarrekening op de operationele doelen en taakvelden en investeringen op basis van de bij de begroting (inclusief begrotingswijzigingen) vermelde verdeelsleutel.

Algemene uitkering en decentralisatieuitkeringen van het provinciefonds

De raming van de inkomsten uit het provinciefonds zijn gebaseerd op de meicirculaire 2021.

4.2.3 Verklaring van aanmerkelijke verschillen

Overzicht aanmerkelijke verschillen lasten (x 1.000 euro)

Nr	Lasten per programma	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Verschil t.o.v. jaarrekening 2020	Verschil t.o.v. Begroting 2021
1	Openbaar bestuur	20.365	22.411	21.496	1.131	-915
2	Klimaat en Milieu	46.841	56.286	47.550	709	-8.735
3	Ruimte en Water	26.599	52.645	35.793	9.194	-16.852
4	Bereikbaarheid	230.119	261.528	278.297	48.178	16.769
5	Groen	66.934	111.062	140.022	73.087	28.960
6	Economie, cultuur en welzijn	50.033	50.782	37.710	-12.323	-13.072
7	Economisch herstel en duurzaamheid		14.429	17.425	17.425	2.996
8	Overzicht Financien en bedrijfsvoering	66.223	80.159	86.120	19.897	5.961
	Totaal van de lasten	507.115	649.301	664.413	157.298	15.112

Overzicht aanmerkelijke verschillen baten (x 1.000 euro)

Nr	Baten per programma	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Verschil t.o.v. jaarrekening 2020	Verschil t.o.v. begroting 2021
1	Openbaar bestuur	-77	-62	-59	18	3
2	Klimaat en Milieu	-2.955	-2.626	-1.610	1.345	1.016
3	Ruimte en Water	-9.913	-17.024	-7.439	2.474	9.585
4	Bereikbaarheid	-14.623	-5.584	-39.533	-24.910	-33.949
5	Groen	-2.391	-5.801	-7.392	-5.001	-1.591
6	Economie, cultuur en welzijn	-4.380	-7.977	-72	4.308	7.905
7	Economisch herstel en duurzaamheid		-329			329
8	Overzicht Financien en bedrijfsvoering	-444.122	-455.051	-457.102	-12.980	-2.051
	Totaal van de baten	-478.461	-494.453	-513.207	-34.746	-18.754

Algemene oorzaken van verschillen
Over het algemeen zijn de verschillen tussen de jaarschijven van de vorige begroting en de huidige te verklaren aan de hand van een beperkt aantal oorzaken. Aan de lastenkant zijn de belangrijkste hiervan de variaties in uitvoering van incidentele projecten en subsidies. Deze zijn ongelijkmatig over de jaren verdeeld. Het ene jaar gebeurt slechts voorbereiding, terwijl in het volgende jaar de uitvoering van start gaat en volop wordt uitgegeven. Veel van deze projecten dekken wij uit onze reserves. Het overzicht van stortingen en onttrekkingen dat u vindt bij de financiële tabellen geeft u hierin inzicht.

Verdere algemene oorzaken van de verschillen zijn:

- Mutaties in de kasraming van reserves als gevolg van (bijvoorbeeld) het later afrekenen van subsidies/aanvragen van voorschotten door subsidieontvangers, en vertraging in projecten.
- Mutaties in de raming van begrotingsposten gerelateerd aan de voortgang in projecten/declaratiegedrag van leveranciers
- Voorstellen voor nieuw beleid
- (mutaties in) specifieke uitkeringen van het Rijk
- Verschuivingen van budgetten uit administratief technische overwegingen

Specifieke oorzaken
De belangrijkste verklaring van verschillen tussen 2021 en 2022 is te vinden in de verwerking van de kaderbrief 2022. Daarnaast hebben zich echter ook nog ontwikkelingen voorgedaan, die in deze begroting zijn verwerkt. In de toelichting op de opbouw van de exploitatie zijn deze ontwikkeling nader gespecificeerd/toegelicht.

4.2.5 Structureel en reëel evenwicht

4.2.5.1 Presentatie van het structureel begrotingssaldo

Presentatie van het structureel begrotingssaldo (bedragen x € 1.000)

	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Saldo van baten en lasten	151.206	50.542	-2.136	-34.866
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-151.748	-50.767	498	15.914
Begrotingssaldo na bestemming	**-542**	**-225**	**-1.639**	**-18.953**
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	3.368	13.902	27.003	12.288
Structureel begrotingssaldo	**-3.909**	**-14.126**	**-28.641**	**-31.240**

4.2.5.2 Specificatie incidentele en structurele baten en lasten

Bedragen x € 1.000

2022	Programma	Incidenteel	Structureel	Eindtotaal
Totaal Exploitatie		**185.174**	**-33.967**	**151.206**
Baten		-43.497	-469.710	-513.207
	1 Openbaar bestuur	0	-59	-59
	2 Klimaat en Milieu	0	-1.610	-1.610
	3 Ruimte en Water	-3.090	-4.349	-7.439
	4 Bereikbaarheid	-33.800	-5.733	-39.533
	5 Groen	-6.607	-785	-7.392
	6 Economie, cultuur en welzijn	0	-72	-72
	7 Economisch herstel en duurzaamheid	0	0	0
	8 Overzicht Financien en bedrijfsvoering	0	-457.102	-457.102
Lasten		228.671	435.743	664.413
	1 Openbaar bestuur	185	21.311	21.496
	2 Klimaat en Milieu	12.159	35.391	47.550
	3 Ruimte en Water	19.873	15.920	35.793
	4 Bereikbaarheid	76.053	202.245	278.297
	5 Groen	83.336	56.686	140.022
	6 Economie, cultuur en welzijn	18.771	18.939	37.710
	7 Economisch herstel en duurzaamheid	16.097	1.328	17.425
	8 Overzicht Financien en bedrijfsvoering	2.197	83.923	86.120
Totaal Reserves		**-181.806**	**30.058**	**-151.748**
Baten		-307.739	-2.346	-310.085
	1 Openbaar bestuur	-1.006	0	-1.006
	2 Klimaat en Milieu	-27.106	0	-27.106
	3 Ruimte en Water	-20.126	-140	-20.266
	4 Bereikbaarheid	-105.595	-1.354	-106.949
	5 Groen	-91.776	-70	-91.846
	6 Economie, cultuur en welzijn	-13.900	0	-13.900
	7 Economisch herstel en duurzaamheid	-17.425	0	-17.425
	8 Overzicht Financien en bedrijfsvoering	-30.805	-782	-31.587
Lasten		125.933	32.404	158.337
	1 Openbaar bestuur	1.000	0	1.000
	2 Klimaat en Milieu	28.497	0	28.497
	3 Ruimte en Water	16.312	0	16.312
	4 Bereikbaarheid	56.173	0	56.173
	5 Groen	11.679	25.800	37.479
	6 Economie, cultuur en welzijn	8.172	5.051	13.223
	7 Economisch herstel en duurzaamheid	0	0	0
	8 Overzicht Financien en bedrijfsvoering	4.100	1.553	5.653
Eindtotaal		**3.368**	**-3.909**	**-542**

Bedragen x € 1.000

2023		Programma	Incidenteel	Structureel	Eindtotaal
Totaal Exploitatie			**92.605**	**-42.062**	**50.542**
Baten			-18.584	-473.432	-492.016
	1	Openbaar bestuur	0	-59	-59
	2	Klimaat en Milieu	0	-1.610	-1.610
	3	Ruimte en Water	-3.025	-4.399	-7.424
	4	Bereikbaarheid	-15.532	-5.474	-21.006
	5	Groen	-27	-835	-862
	6	Economie, cultuur en welzijn	0	-72	-72
	7	Economisch herstel en duurzaamheid	0	0	0
	8	Overzicht Financien en bedrijfsvoering	0	-460.983	-460.983
Lasten			111.189	431.369	542.558
	1	Openbaar bestuur	185	20.473	20.658
	2	Klimaat en Milieu	8.464	34.504	42.968
	3	Ruimte en Water	9.051	15.785	24.836
	4	Bereikbaarheid	20.969	191.033	212.002
	5	Groen	41.309	56.356	97.665
	6	Economie, cultuur en welzijn	14.751	17.957	32.708
	7	Economisch herstel en duurzaamheid	15.396	929	16.325
	8	Overzicht Financien en bedrijfsvoering	1.064	94.332	95.396
Totaal Reserves			**-78.703**	**27.936**	**-50.767**
Baten			-186.899	-2.265	-189.164
	1	Openbaar bestuur	-196	0	-196
	2	Klimaat en Milieu	-8.983	0	-8.983
	3	Ruimte en Water	-9.369	0	-9.369
	4	Bereikbaarheid	-55.600	-1.413	-57.013
	5	Groen	-57.576	-70	-57.646
	6	Economie, cultuur en welzijn	-9.465	0	-9.465
	7	Economisch herstel en duurzaamheid	-16.325	0	-16.325
	8	Overzicht Financien en bedrijfsvoering	-29.386	-782	-30.168
Lasten			108.197	30.201	138.398
	1	Openbaar bestuur	1.000	0	1.000
	2	Klimaat en Milieu	14.069	0	14.069
	3	Ruimte en Water	16.262	0	16.262
	4	Bereikbaarheid	54.579	0	54.579
	5	Groen	11.415	23.730	35.145
	6	Economie, cultuur en welzijn	8.672	5.051	13.723
	7	Economisch herstel en duurzaamheid	0	0	0
	8	Overzicht Financien en bedrijfsvoering	2.200	1.420	3.620
Eindtotaal			**13.902**	**-14.126**	**-225**

Bedragen x € 1.000

2024		Programma	Incidenteel	Structureel	Eindtotaal
Totaal Exploitatie			**45.101**	**-47.237**	**-2.136**
Baten			-21.662	-477.529	-499.191
	1	Openbaar bestuur	0	-59	-59
	2	Klimaat en Milieu	0	-1.610	-1.610
	3	Ruimte en Water	-3.025	-4.399	-7.424
	4	Bereikbaarheid	-18.637	-5.700	-24.337
	5	Groen	0	-835	-835
	6	Economie, cultuur en welzijn	0	-72	-72
	7	Economisch herstel en duurzaamheid	0	0	0
	8	Overzicht Financien en bedrijfsvoering	0	-464.854	-464.854
Lasten			66.763	430.292	497.055
	1	Openbaar bestuur	0	20.231	20.231
	2	Klimaat en Milieu	3.011	33.738	36.749
	3	Ruimte en Water	2.111	15.717	17.828
	4	Bereikbaarheid	19.483	181.430	200.913
	5	Groen	36.054	55.037	91.091
	6	Economie, cultuur en welzijn	5.596	19.327	24.923
	7	Economisch herstel en duurzaamheid	0	0	0
	8	Overzicht Financien en bedrijfsvoering	508	104.812	105.320
Totaal Reserves			**-18.098**	**18.596**	**498**
Baten			-99.550	-3.105	-102.655
	1	Openbaar bestuur	0	0	0
	2	Klimaat en Milieu	-2.515	0	-2.515
	3	Ruimte en Water	-2.143	0	-2.143
	4	Bereikbaarheid	-36.491	-2.205	-38.696
	5	Groen	-50.041	-118	-50.159
	6	Economie, cultuur en welzijn	-4.815	0	-4.815
	7	Economisch herstel en duurzaamheid	0	0	0
	8	Overzicht Financien en bedrijfsvoering	-3.545	-782	-4.327
Lasten			81.452	21.701	103.153
	1	Openbaar bestuur	0	0	0
	2	Klimaat en Milieu	1.419	0	1.419
	3	Ruimte en Water	9.762	0	9.762
	4	Bereikbaarheid	55.130	0	55.130
	5	Groen	9.019	16.730	25.749
	6	Economie, cultuur en welzijn	6.122	3.551	9.673
	7	Economisch herstel en duurzaamheid	0	0	0
	8	Overzicht Financien en bedrijfsvoering	0	1.420	1.420
Eindtotaal			**27.003**	**-28.641**	**-1.639**

Bedragen x € 1.000

2025		Programma	Incidenteel	Structureel	Eindtotaal
Totaal Exploitatie			**16.047**	**-50.913**	**-34.866**
Baten			-8.124	-481.247	-489.371
	1	Openbaar bestuur	-150	91	-59
	2	Klimaat en Milieu	0	-1.610	-1.610
	3	Ruimte en Water	-3.025	-4.399	-7.424
	4	Bereikbaarheid	-2.049	-3.393	-5.442
	5	Groen	-2.900	-835	-3.735
	6	Economie, cultuur en welzijn	0	-72	-72
	7	Economisch herstel en duurzaamheid	0	0	0
	8	Overzicht Financien en bedrijfsvoering	0	-471.029	-471.029
Lasten			24.171	430.334	454.505
	1	Openbaar bestuur	0	20.141	20.141
	2	Klimaat en Milieu	2.516	31.738	34.254
	3	Ruimte en Water	1.766	15.386	17.152
	4	Bereikbaarheid	1.748	178.644	180.392
	5	Groen	16.505	55.169	71.674
	6	Economie, cultuur en welzijn	1.128	17.972	19.100
	7	Economisch herstel en duurzaamheid	0	0	0
	8	Overzicht Financien en bedrijfsvoering	508	111.284	111.792
Totaal Reserves			**-3.759**	**19.673**	**15.914**
Baten			-97.314	-3.178	-100.492
	1	Openbaar bestuur	0	0	0
	2	Klimaat en Milieu	-1.945	0	-1.945
	3	Ruimte en Water	-1.058	0	-1.058
	4	Bereikbaarheid	-28.193	-2.278	-30.471
	5	Groen	-64.531	-118	-64.649
	6	Economie, cultuur en welzijn	-362	0	-362
	7	Economisch herstel en duurzaamheid	0	0	0
	8	Overzicht Financien en bedrijfsvoering	-1.225	-782	-2.007
Lasten			93.555	22.851	116.406
	1	Openbaar bestuur	0	0	0
	2	Klimaat en Milieu	419	0	419
	3	Ruimte en Water	43.000	0	43.000
	4	Bereikbaarheid	38.649	0	38.649
	5	Groen	5.165	17.880	23.045
	6	Economie, cultuur en welzijn	6.322	3.551	9.873
	7	Economisch herstel en duurzaamheid	0	0	0
	8	Overzicht Financien en bedrijfsvoering	0	1.420	1.420
Eindtotaal			**12.288**	**-31.240**	**-18.953**

4.2.5.3 Specificatie incidentele baten en lasten

Incidentele Baten (bedragen x € 1.000)

OD	Onderwerp	2022	2023	2024	2025
4.4.5	Projecten voor derden wegen	-19.452	-15.461	-18.566	-2.049
4.4.6	Projecten voor derden vaarwegen	-13.864	-	-	-
3.2.5	Verkopen onroerend goed	-3.025	-3.025	-3.025	-3.025
5.1.4	Specifieke uitkering Rijk t.b.v. gebiedsgerichte aanpak vitaal platteland Laag Holland	-4.177	-	-	-
5.1.1	Brijdrage derden groenprojecten	-	-	-	-2.900
5.1.2	Projecten voor derden Groen	-2.210	-27	-	-
	Overige incidentele baten < € 0,5 mln.	-769	-71	-71	-150
	Totaal incidentele baten	**-43.497**	**-18.584**	**-21.662**	**-8.124**

Incidentele Lasten (bedragen x € 1.000)

OD	Onderwerp	2022	2023	2024	2025
5.1.1	Programma Natuurontwikkeling	43.379	27.446	28.799	11.645
4.4.5	Projecten voor derden wegen	17.653	13.662	16.767	250
4.1.2	Incidentele subsidies openbaar vervoer	31.375	-	-	-
5.1.3	Programma Oostelijke vechtplassen	9.786	3.821	3.821	3.821
6.4.1	Subsidies monumenten	5.947	5.897	3.414	-
2.2.1	OV fonds (inclusief OV knooppunten)	10.791	3.791	111	111
5.1.2	Programma Groene Uitweg	9.161	3.419	1.891	39
5.3.3	Cofinanciering Waddenzee	9.002	2.816	1.543	1.000
4.4.6	Projecten voor derden vaarwegen	13.864	-	-	-
7.1.1	Economisch herstel en duurzaamheid: particuliere woningeigenaren	6.250	6.250	-	-
7.1.1	Economisch herstel en duurzaamheid: versterken maatschappelijke sector	6.250	6.150	-	-
2.2.3	Bodemsanering ov projecten	4.519	3.249	1.691	996
4.1.2	Subsidies t.b.v Fietsbeleid	6.220	1.925	-	-
4.4.2	Ontwikkelen Provinciale inrastructuur	2.644	2.894	1.144	1.144
5.3.2	Landschapsfonds	3.180	3.780	-	-
6.1.4	Duurzame landbouw (o.a. de voedselvisie)	2.160	2.160	1.545	660
2.2.2	Programma Gezonde Leefomgeving	3.174	3.174	49	49
5.1.4	Gebiedsprogramma Laag Holland	6.398	-	-	-
6.1.1	Herstructurering bedrijfsterreinen	2.575	2.575	-	-
3.2.5	Verkopen onroerend goed (afwaardering balans)	1.250	1.250	1.250	1.250
4.4.7	Innovatieprojecten mobiliteit	2.408	1.302	1.093	120
2.1.3	Circulaire economie	1.170	890	1.180	1.255
3.3.2	Versnellen woningbouw	3.315	1.145	-	-
6.1.2	MKB (o.a. MIT-regeling, GO-NH en PIM)	4.066	150	-	-
3.3.1	Woonbeleid	1.427	980	750	405

4.1.1	Mobiliteitsbeleid algemeen	1.385	1.175	469	224
3.4.3	Klimaatadaptatie	1.600	1.460	-	-
7.1.1	Economisch herstel en duurzaamheid: cultuursector	2.000	1.000	-	-
7.1.1	Economisch herstel en duurzaamheid: Bedrijventerreinen	1.250	1.250	-	-
6.1.5	Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3)	732	678	531	362
5.1.1	Projecten voor derden groen	2.210	27	-	-
8.2.3	Opleiding en Ontwikkeling (GO-gelden)	1.500	556	-	-
8.1.8	I-Portfolio	508	508	508	508
2.1.2	Warmtetransitie	1.500	500	-	-
6.2.1	Cultuureducatie	856	856	106	106
3.4.2	Meekoppelkansen bij dijkversterking en kustontwikkeling	1.425	425	-	-
6.1.3	Veerkrachtige en duurzame arbeidsmarkt	900	750	-	-
6.1.2	Regiodeal maritiem cluster kop van Noord-Holland	750	750	-	-
7.1.1	Economisch herstel en duurzaamheid	416	799	-	-
2.1.1	Energietransitie: Regionale energiestrategiën	940	-	-	-
	Overige incidentele lasten < € 0,5 mln.	2.734	1.728	101	226
	Totaal incidentele Lasten	**228.671**	**111.189**	**66.763**	**24.171**

4.2.5.3 Specificatie structurele stortingen en onttrekkingen

Structurele stortingen in reserves (bedragen x € 1.000)

OD	Onderwerp	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
5.1.1	Resv. Groen	25.800	23.730	16.730	17.880
6.4.1	Resv. Monumenten	5.051	5.051	3.551	3.551
8.1.8	Resv. Bedrijfsvoerin	1.553	1.420	1.420	1.420
Eindtotaal		**32.404**	**30.201**	**21.701**	**22.851**

Structurele onttrekkingen aan de reserves (bedragen x € 1.000)

OD	Onderwerp	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
3.2.3	Resv. Kapitaallasten Investeringen Havencomplexen	-140	0	0	0
4.4.4	Resv. Kapitaallasten OV	-1.230	-1.289	-1.621	-1.621
4.4.4	Resv. Kapitaallasten Wegen	-124	-124	-584	-657
5.1.1	Resv. Kapitaallasten Groen	-70	-70	-118	-118
8.1.8	Resv. Huisvesting	-782	-782	-782	-782
Eindtotaal		**-2.346**	**-2.265**	**-3.105**	**-3.178**

4.2.6 EMU saldo

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven met derden (dus geen afschrijvingen, waardemutaties, etc.) van de provincie Noord-Holland. In het BBV is voorgeschreven dat de provincies het EMU saldo opnemen in de begroting en de jaarstukken. Het EMU-saldo geeft een indicatie voor de ontwikkeling van de liquiditeits- en financiële positie (eigen vermogen en schulden).

	Omschrijving	Begroting 2021*	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
		x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000
(0)	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-155.692	-152.010	-51.346	2.136	34.866
(1)	Mutatie (im)materiële vaste activa	71.020	40.588	120.593	73.577	-5.283
(2)	Mutatie voorzieningen	-3.177	-332	-48	7	183
(3)	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-	-	-	-	-
(4)	Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	-	-	-	-	-
(0-1+2-3-4)	**EMU saldo**	**-229.889**	**-192.930**	**-171.987**	**-71.434**	**40.332**

* t/m Tweede begrotingswijziging 2021

4.3 Uiteenzetting financiële positie

4.3.1 Opbouw van het begrotingssaldo

4.3.1.1 Opbouw exploitatie

De wijzigingen in deze begroting ten opzichte van de ontwerpbegroting zijn voornamelijk het gevolg van de verwerking van de financiële kaders en de voorstellen zoals geschetst in de kaderbrief 2022. Deze begroting bevat echter ook een aantal nieuwe ontwikkelingen. Het betreffen met name exogene en onvermijdelijke bijstellingen. De mutaties die nieuw zijn in deze begroting zijn hieronder nader gespecificeerd en deze worden onder de tabel toegelicht.

Totaaloverzicht nieuwe mutaties begroting 2022 – 2025 (bedragen x € 1.000)

Operationeel doel en toelichting begrotingsmutatie (Bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025
1.1.2 Functioneren van Gedeputeerde Staten faciliteren Met ingang van 1 juli 2021 zijn de tarieven voor proces- en griffiekosten met 40% verhoogd	13	13	13	13
2.2.1 VTH taken uitvoeren en coördineren In de stuurgroep Water zijn in januari 2021 afspraken gemaakt tussen het Rijk en de decentrale overheden over de intensivering van VTH taken, met name rond de lozing van ZZS (zeer zorgwekkende stoffen) in het water. Daarnaast bleek uit onderzoek dat het niveau van de VTH-taak uitoefening ontoereikend is. In dit kader is door de provincie Noord-Holland in overleg met de OD-NZKG een voorstel (pilot) ontwikkeld. Dit heeft in 2021 geleid tot het aannemen van een gespecialiseerde medewerker die als eerste taak (in 2021) heeft om een definitieve aanpak voor te stellen. De structurele verhoging van de provinciale uitgaven ten behoeve van deze intensivering bedraagt € 286.000,-. Deze uitgaven kunnen in de resterende coalitieperiode (2022 en 2023) gedekt worden vanuit de reserves Klimaatadaptatie (totaal € 418.000) en de reserve meekoppelkansen bij dijkversterking en kustontwikkeling (€ 154.000). Daarna worden deze uitgaven ten laste van de algemene middelen gebracht	-	-	286	286
3.5.2 Grondbeleid uitvoeren ten behoeve van provinciale doelen De raming voor de huuropbrengsten wordt geactualiseerd (verlaagd) op basis van de realisatie 2020 en de meerjarenprognose	509	513	443	443
4.2.1 OV-concessies beheren en verlenen De uitgaven aan de OV concessies werden tot en met 2021 gedekt via de reserve OV projecten. Jaarlijks werd een even groot bedrag gestort en weer onttrokken aan de reserve. Omdat het structurele en relatief constante uitgaven betreffen is het gebruik van een reserve voor deze uitgaven, conform de nota reserves 2018, niet nodig en wenselijk. In de begroting 2022 wordt voorgesteld de OV concessies uit de reguliere begroting te dekken. Dit leidt tot een relatief kleine bijstelling van de begrote uitgaven per jaarschijf omdat de eerder begrote storting in de reserve OV projecten niet precies gelijk was aan de daadwerkelijk verwachte uitgaven .	67	44	-143	-408
4.3.1 Netwerkmanagement en verkeerskundig beheer uitvoeren De kosten voor de leasewagens van de weginspecteurs zijn gestegen	28	28	28	28

4.4.4 Plan en realisatiefase infrastructuur uitvoeren Er wordt in de begroting structureel € 10.000 bijgeraamd voor nagekomen kosten op reeds afgesloten projecten	10	10	10	10
4.4.5 Infrastructuur beheren en in stand houden • Het budget voor de schades aan wegen wordt structureel met € 71.000 verhoogd • Daarnaast zijn de begrote kosten voor de gebiedscontracten opnieuw berekend en bijgesteld op basis van de verwachte omvang van het areaal.	108	640	853	981
4.4.6 Vaarwegen beheren en in stand houden • Het budget voor de schades aan vaarwegen wordt met € 150.00 verhoogd. • Het budget voor de gebiedscontracten wordt met € 135.000 verhoogd	285	285	285	285
6.1.3 Een veerkrachtige en duurzame arbeidsmarkt bevorderen Betreft een verschuiving van € 150.000 van de middelen vanuit het coalitieakkoord ten behoeve van de arbeidsmarkt vanuit 2023 naar 2021 (tweede begrotingswijziging)	-	-150	-	-
6.3.3 Behouden van kwaliteit van het cultuurlandschap • De uitgaven ten behoeve van Kaap Skil verschuiven over de tijd. 2021: - € 300.000 (tweede begrotingswijziging) 2022: + € 500.000 2023: - € 200.000	500	-200		
6.5.1 Verbeteren van sportvoorzieningen en van de leefbaarheid in kleine kernen betreft een verschuiving van lasten over de tijd. In 2020 is € 75.000 minder besteed en voorgesteld wordt dit budget verspreid over de jaren 2021-2023 toe te voegen aan de begroting.	25	25	-	-
8.1.2 Uitkering provinciefonds De inkomsten uit het provinciefonds worden bijgesteld op basis van de meicrculaire 2021. Dit leidt tot een voordeel in 2022 en 2023 en een nadeel in 2024 en 2025.	-1.441	-116	1.006	1.364
8.1.4 Financieringsfunctie De rentebaten op verstrekte leningen nemen met € 76.000 toe. De belangrijkste oorzaak hiervan is een nieuw verstrekte lening aan SADC. Daarnaast zijn er diverse kleinere wijzigingen.	-76	-76	-76	-76
8.1.7 Vennootschapsbelasting Op basis van de geactualiseerde winstverwachting van Polanenpark is de te betalen vennootschapsbelasting bijgesteld.	975	78	-76	-76
8.1.8 Overhead De begrote onttrekkingen aan de reserve huisvesting en de reserve bedrijfsvoering stonden nog niet voor alle jaarschijven juist in de begroting. Dit wordt middels deze mutatie	0	37	0	-1.345

gecorrigeerd.				
8.2.1 Stelposten Betreft een kleine correctie op de stelpost Macro economische tegenvallers	45	-	-	-
Diverse operationele doelen De kapitaallasten zijn opnieuw berekend en geactualiseerd op basis van de verwachte opleverdata van projecten. De bijstelling in deze begroting wordt veroorzaakt door een verschuiving van de opleverdatum van een aantal projecten naar latere jaren. Omdat de provincie, conform de financiële verordening, start met afschrijven in het jaar na oplevering van een project leidt dit tot verschuivingen in de begrote kapitaallasten per jaar.	-1.826	-1.921	208	1.634
Diverse operationele doelen De verwachte opbrengsten uit leges zijn geactualiseerd. Deze inkomsten zijn verspreid over meerdere operationeel doelen. De volgende oorzaken leiden tot een verlaging van de begrote leges opbrengsten; • De legesopbrengsten WABO worden naar beneden gesteld. De begroting is gebaseerd op het aantal verwachte aanvragen zoals die door de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied is opgegeven. • De begrote leges opbrengsten Wet Natuurbescherming worden naar beneden bijgesteld. Dit in verband met de opgenomen vrijstelling voor stikstof-gerelateerde aanvragen. (dit n.a.v. een uitspraak RvS). • De begrote leges worden omhoog bijgesteld als gevolg van de meer kostendekkende tarieven voor met name de leges wegen- en vaarwegen.	235	565	765	815
Totaal mutatie begroting 2022	**-542**	**-225**	**3.602**	**3.954**

Verloop begrotingssaldo

Begrotingssaldo conform kaderbrief 2022	**0**	**0**	**-5.241**	**-22.906**
Mutaties begroting 2022	**-542**	**-225**	**3.602**	**3.954**
Begrotingssaldo 2022	**-542**	**-225**	**-1.639**	**-18.953**

4.3.1.2 Geprognotiseerde balans

Geprognosticeerde balans (bedragen x € 1.000		31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025
Activa						
	Immateriële activa	-	-	-	-	-
	Materiële activa (investeringen)	910.448	951.036	1.071.630	1.145.207	1.139.924
	Economisch nut	*137.410*	*141.387*	*148.105*	*154.730*	*161.023*
	Openbare ruimte met maatschappelijk nut	*773.038*	*809.649*	*923.525*	*990.477*	*978.901*
	Financiële vaste activa	186.498	186.413	186.413	186.413	186.290
	Kapitaalverstrekkingen	*146.105*	*146.105*	*146.105*	*146.105*	*146.105*
	Verstrekte langlopende leningen	*40.393*	*40.308*	*40.308*	*40.308*	*40.185*
	Vlottende activa					
	Voorraden	4.600	4.600	4.600	4.600	4.600
	Uitzettingen met een looptijd < 1 jaar	153.000	102.000	52.000	25.000	25.000
	Liquide middelen	300	900	500	300	300
	Overlopende activa	30.000	28.000	29.000	28.000	28.000
	Activa	1.284.846	1.272.949	1.344.143	1.389.520	1.384.114
Passiva						
	Algemene reserves	178.730	154.842	129.720	127.720	127.720
	Bestemmingsreserves	736.560	607.899	581.451	583.948	599.861
	Voorzieningen	18.318	17.986	17.938	17.945	18.128
	Vaste Schuld	-	-	33.963	112.352	180.046
	Netto-vlottende schulden	16.000	17.000	15.000	16.000	16.000
	Overlopende passiva	335.238	475.222	566.071	531.555	442.359
	Passiva	1.284.846	1.272.949	1.344.143	1.389.520	1.384.114

4.3.2 Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Onderstaand overzicht geeft de verplichtingen die de provincie heeft ten aanzien van arbeidskosten die jaarlijks een beslag leggen op de begroting weer. Het gaat hier om verplichtingen die in een jaar ontstaan en in latere jaren tot uitbetaling komen, maar niet op de balans zijn opgenomen.

Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen (Bedragen x €1.000)	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Vakantiedagen	-	-	-	-
Wachtgelden en aanvullende uitkeringen invaliditeit	-	-	-	-
Werkloosheidsuitkeringen				
* als gevolg van reorganisatie	-	-	-	-
* overige werkloosheidsuitkeringen	€ 111	€ 17	€ 2	€ 2
Totaal	**€ 111**	**€ 17**	**€ 2**	**€ 2**

Toelichting

Vakantiegelden
Door de invoering van het individueel keuzebudget (voortkomend uit de cao) worden vakantiegelden in het lopende jaar volledig uitbetaald.

Wachtgelden en aanvullende uitkeringen invaliditeit
De Statenleden zijn buiten beschouwing gelaten conform artikel 44, lid 3 van het BBV.

Werkloosheidsuitkeringen
Het betreft hier de voormalige medewerkers die op dit moment maandelijks een uitkering ontvangen van het UWV en/of Loyalis.

4.3.3 Investeringen

In de tabel 4.3.3 zijn de netto investeringen van de materiële vaste activa en de financiële vaste activa apart weergegeven. Omdat de provincie geen immateriële vaste activa heeft staan deze niet in dit overzicht. De opgenomen bedragen zijn het saldo van de bruto investeringen, de desinvesteringen en bijdragen van derden.

Bedragen x € 1.000	Overzicht van netto investeringen per programma	2022	2023	2024	2025
Programma	**Lopende investeringen:**				
	Materiële vaste activa				
	Investeringen met een economisch nut				
5	Gronden NNN	7.500	10.000	10.000	10.000
3	Beheergrondbank Laag-Holland	100-			
4	Steunpunten voor dagelijks beheer (vaar)wegen		820	5.598	6
	Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut				
4	Investeringen provinciale infrastructuur (inclusief OV en Fiets)	15.425	87.113	39.952	-
4	Groenprojecten		2.020		
4	DVM (intelligente verkeerslichten)			5.515	
2	Vervangingsinvesteringen wegen	14.270	36.984	24.039	11.026
2	Vervangingsinvesteringen vaarwegen	18.239		13.994	-
2	Vervangingsinvesteringen kunstwerken	2.816	4.279	-	3.025
	Totaal Materiële vaste activa	**58.150**	**141.217**	**99.098**	**24.057**
	Financiële vaste activa				
2	Ontwikkelingsfonds Duurzame Energie B.V. (ODENH)	-	-	-	-
3	Participatiefonds deelnemingen Duurzame Energie	-	-	-	-
	Innovatiefonds Noord-Holland	-			
	Totaal financiële vaste activa	-	-	-	-
	Totaal netto investeringen	**58.150**	**141.217**	**99.098**	**24.057**

4.3.4 Activa

4.3.4.1 Staat van geactiveerde immateriële en materiële investeringen (art. 34, 35 een 52)

Omschrijving van de investeringen (bedragen x € 1.000)	Boekwaarde per 31-12-2021	Netto investeringen 2022	Desinvesteringen 2022	Afwaarderingen 2022	Afschrijving 2022	Boekwaarde per 31-12-2022
1. Immateriële activa						
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	-	-	-	-	-	-
Totaal immateriële activa	-	-	-	-	-	-
2. materiële vaste activa						
A. Investeringen met een economisch nut	**137.410**	**7.500**	**100**	-	**3.423**	**141.387**
- Gronden en terreinen	76.843	7.500	100	-		84.243
- Bedrijfsgebouwen	60.567				3.423	57.144
B. Investeringen in openbare ruimte met een						
maatschappelijk nut						**809.649**
- Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	773.038	50.750			14.139	809.649
Totaal materiële vaste activa	**910.448**	**58.250**	**100**	-	**17.562**	**951.036**
Totaal geactiveerde investeringen	**910.448**	**58.250**	**100**	-	**17.562**	**951.036**

4.3.4.2 Staat van geactiveerde kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen van bijdragen aan activa in eigendom van derden (art. 36)

	Omschrijving van de investeringen (bedragen x € 1.000)	Boekwaarde per 31-12-2021	Investeringen in 2022	Desinvesteringen in 2022	Herwaardering in 2022	Afschrijvingen in 2022	Boekwaarde per 31-12-2022
A.	**Kapitaalverstrekkingen aan:**						
	- deelnemingen	146.105	-	-	-	-	146.105
B.	**Leningen aan:**						
	- openbare lichamen	33.200	-	-	-	-	33.200
	- deelnemingen	1.885					1.885
C.	**Overige langlopende leningen**	5.308	-	85	-	-	5.223
	Totaal financiële vaste activa	**186.498**	-	**85**	-	-	**186.413**

4.3.5 Kapitaallasten

Tabel 4.3.5 geeft de totale kapitaallasten per onderdeel weer zoals ze voor de jaren 2022 tot en met 2025 in de begroting staan geraamd.

Omschrijving	2022	2023	2024	2025
A. Capaciteitskosten				
Grond Houtplein	-	-	-	-
Renovatie Houtplein	1.643	1.643	1.643	1.643
Nieuwbouw Dreef	557	557	557	557
Totaal A	2.200	2.200	2.200	2.200
B. Directe kosten				
Parkeergarage Dreef	407	407	407	407
Aanleg van provinciale wegen	8.278	8.340	9.913	11.020
Projecten gedekt uit de reserve kapitaallasten wegen	124	124	584	657
Vervangingsinvesteringen wegen PMO	2.338	2.934	4.055	4.586
Vervangingsinvesteringen Kunstwerken	157	254	590	743
DVM (intelligente verkeerslichten)	50	238	238	605
Duurzame infrastuctuur	-	433	433	433
Steunpunten B&U	397	397	489	821
Stelpost Bereikbaarheid	172	960	1.860	2.760
Vervangingsinvesteringen vaarwegen PMO	954	1.751	1.730	2.085
Investeringen OV	767	950	1.004	1.004
Projecten gedekt uit de reserve kapitaallasten OV	1.230	1.289	1.621	1.621
Investeringen Groen (reserve kapitaallasten)	70	70	118	118
Kapitaallasten Havencomplexen	140	-	-	-
Archeologie opdrachten	279	279	279	279
Totaal B	15.363	18.427	23.321	27.140

4.3.6 Financiering

4.3.6.1 Overzicht van het renteresultaat

In tabel 4.3.6.1 is het renteresultaat opgenomen. Het renteresultaat bestaat uit het saldo van de ontvangen rente van de verstrekte langlopende leningen en de verwachte te betalen rente op het vreemd vermogen. Hiervan is naar verwachting sprake vanaf 2023. In tabel 4.4.1 van deze begroting is een overzicht opgenomen van de verstrekte langlopende leningen in 2022.

	Renteresultaat (x € 1.000)	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
	De externe rentelasten over de korte en lange					
A.	Financiering	-	286	1.070	1.800	1.800
B.	De externe rentebaten	692	692	825	825	825
	Totaal door te rekenen externe rente	-692	-406	245	975	975
	De rente die aan de grondexploitatie moet worden					
C.	Doorberekend	-	-	-	-	-
	De rente van projectfinanciering die aan het					
	betreffende taakveld moeten worden toegerekend	-	-	-	-	-
	Saldo door te rekenen externe rente	-692	-406	245	975	975
D1.	Rente over eigen vermogen	-	-	-	-	-
D2.	Rente over voorzieningen	-	-	-	-	-
	De aan taakvelden (programma's inclusief overzicht	-692	-406	245	975	975
	Overhead) toegerekende rente (renteomslag)					
E.	De werkelijk aan taakvelden (programma's inclusief					
	overhead) toegerekende rente (renteomslag)	-	-	-	-	-
F.	Renteresultaat op het taakveld treasury	-692	-406	245	975	975

4.3.6.2 Staat van investeringen en financiering

Bedragen x € 1.000		Begin 2022	Vermeerderingen 2022	Verminderingen 2022	Afschrijvingen 2022	Eind 2022
Activa						
	Immateriële activa	-	-	-	-	-
	Materiële activa (investeringen)					
	Economisch nut	*137.410*	*7.500*	*100*	*3.423*	*141.387*
	Openbare ruimte met maatschappelijk nut	*773.038*	*50.750*	*-*	*14.139*	*809.649*
	Financiële vaste activa					
	Deelnemingen	*146.105*	*-*	*-*	*-*	*146.105*
	Bijdrage aan activa in eigendom van derden					
	Verstrekte langlopende leningen	40.393	-	-	85	40.308
	Activa	**1.096.946**	**58.250**	**100**	**17.647**	**1.137.449**
Passiva						
	Algemene reserves	178.730	4.100	27.988	-	154.842
	Bestemmingsreserves	736.560	154.239	282.901	-	607.898
	Voorzieningen	18.318	783	1.115	-	17.986
	Passiva	**933.608**	**159.122**	**312.004**	**-**	**780.726**
	Tekort aan financieringsmiddelen	**-163.338**				**-356.723**

Bedragen x € 1.000		Begin 2023	Vermeerderingen 2023	Verminderingen 2023	Afschrijvingen 2023	Eind 2023
Activa						
	Immateriële activa	-	-	-	-	-
	Materiële activa (investeringen)					
	Economisch nut	*141.387*	*10.001*	-	*3.283*	*148.105*
	Openbare ruimte met maatschappelijk nut	*809.649*	*131.217*		*17.342*	*923.524*
	Financiële vaste activa					
	Deelnemingen	*146.105*	-	-	-	*146.105*
	Bijdrage aan activa in eigendom van derden	-	-	-	-	-
	Verstrekte langlopende leningen	40.308	-	-	-	40.308
	Activa	1.137.449	141.218	-	20.625	1.258.042
Passiva						
	Algemene reserves	154.842	2.200	27.322	-	129.720
	Bestemmingsreserves	607.898	136.199	162.647	-	581.450
	Voorzieningen	17.986	783	831	-	17.938
	Vreemd vermogen	-	33.963	-	-	33.963
	Passiva	780.726	173.145	190.800	-	763.071
	Tekort aan financieringsmiddelen	**-356.723**				**-494.971**

Bedragen x € 1.000		Begin 2024	Vermeerderingen 2024	Verminderingen 2024	Afschrijvingen 2024	Eind 2024
Activa						
	Immateriële activa	-	-	-	-	-
	Materiële activa (investeringen)					
	Economisch nut	*148.105*	*10.000*	-	*3.375*	*154.730*
	Openbare ruimte met maatschappelijk nut	*923.524*	*89.098*	-	*22.146*	*990.476*
	Financiële vaste activa					
	Deelnemingen	*146.105*	-	-	-	*146.105*
	Bijdrage aan activa in eigendom van derden	-	-	-	-	-
	Verstrekte langlopende leningen	40.308	-	-	-	40.308
	Activa	1.258.042	99.098	-	25.521	1.331.619
Passiva						
	Algemene reserves	129.720		2.000	-	127.720
	Bestemmingsreserves	581.450	103.152	100.655	-	583.947
	Voorzieningen	17.938	783	776	0	17.945
	Vreemd vermogen	33.963	78.389			112.352
	Passiva	763.071	182.324	103.431	-	841.964
	Tekort aan financieringsmiddelen	**-494.971**				**-489.655**

Bedragen x € 1.000		Begin 2025	Vermeerderingen 2025	Verminderingen 2025	Afschrijvingen 2025	Eind 2025
Activa						
	Immateriële activa	-	-	-	-	-
	Materiële activa (investeringen)					
	Economisch nut	*154.730*	*10.000*		*3.707*	*161.023*
	Openbare ruimte met maatschappelijk nut	*990.476*	*14.057*		*25.633*	*978.900*
	Financiële vaste activa					
	Deelnemingen	*146.105*	-	-	-	*146.105*
	Bijdrage aan activa in eigendom van derden	-	-	-	-	-
	Verstrekte langlopende leningen	40.308	-	123	-	40.185
	Activa	1.331.619	24.057	123	29.340	1.326.213
Passiva						
	Algemene reserves	127.720	-	-	-	127.720
	Bestemmingsreserves	583.947	116.405	100.492	-	599.860
	Voorzieningen	17.945	783	600	-	18.128
	Vreemd Vermogen	112.352	67.694			180.046
	Passiva	841.964	184.882	101.092	-	925.754
	Tekort aan financieringsmiddelen	**-489.655**				**-400.459**

4.3.7 Stand en mutaties van reserves

4.3.7.1 Staat van het verloop van de reserves (art. 54)

2022

OD	Reserve (bedragen x € 1.000)	Beginsaldo	Storting	Storting reserve kapitaal-lasten	Over-heveling vanuit andere reserve	Onttrekking ten behoeve van capaciteit	Onttrekking ten behoeve van de exploitatie	Onttrekking ten behoeve van investerin-gen	Over-heveling naar andere reserve	Vrijval	Eindsaldo
	Algemene reserves										
8.2.5	Algemene reserve	181.839	4.100				-27.988				157.951
	Totaal algemene reserves	**181.839**	**4.100**	-	-	-	**-27.988**	-	-	-	**157.951**
	Programma 1 Openbaar bestuur										
1.4.2	Cofinanciering Europese projecten	1.905	1.000				-8			-998	1.899
											-
	Programma 2 Klimaat en Milieu										-
2.2.3	Reserve Bodemsanering	19.861	319			-669	-4.519				14.992
2.1.3	Rerserve Energietransitie	25.148	3.967				-480		-14.428		14.207
2.1.4	Reserve Circulaire economie	1.575	350				-1.170				755
2.2.2	Reserve Verduurzaming Bestaande Woningvoorraad	310									310
2.2.2	Reserve Gezonde Leefomgeving	3.293	3.300				-3.400				3.193
2.1.1	Reserve duurzame electriciteit	-	2.867		5.272		-940				7.199
2.1.2	Reserve Warmte transitie	-	3.267		9.157		-1.500				10.924
											-
	Programma 3 Ruimte en Water										-
3.4.2	Reserve Meekoppelkansen bij Dijkversterkingen en	20.078	50				-1.425				18.703

	Kustontwikkeling										
3.5.3	Reserve Waterrecreatie	2.621	1.562				-1.393				2.790
3.2.1	Reserve OV Knooppunten	11.978	5.000				-10.680				6.298
3.2.3	Reserve Ontwikkeling Havencomplexen	658	-	-	-	-	-	-	-	-	658
3.2.4	Reserve Ruimtelijke Ontwikkeling	341									341
3.3.1	Reserve Woonbeleid	3.450					-1.427				2.023
3.3.2	Reserve Woningbouw	10.245	1.200				-3.315				8.130
3.4.3	Reserve Klimaatadaptatie	477	1.500				-1.600			-286	91
3.2.3	Reserve Investeringsimpuls Duurzame Zeehavens	1									1
3.2.5	Reserve Waardevermindering grond Groen	12.152			7.000						19.152
											-
	Programma 4 Bereikbaarheid										-
4.1.1	Reserve Mobiliteitsbeleid	2.533			205		-1.385		-100		1.253
4.1.2	Reserve Uitvoeren van Mobiliteitsbeleid door Derden	78.115	11.133		100		-54.776		-205	-25	34.342
4.4.2	Reserve Ontwikkelen Profinciale Infrastructuur	141.893	21.034				-3.820				159.107
4.4.5	Reserve Groot onderhoud wegen	15.924	13.632		3.575	-2.551	-23.630			-1.400	5.550
4.4.4	Reserve Investeringen Kunstwerken	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.4.6	Reserve Groot Onderhoud Vaarwegen	5.578	6.000			-82	-2.742		-3.575	-1.251	3.928
4.4.7	Reserve Innovatieprojecten Mobiliteit	4.584	427				-2.486				2.525
4.2.1	Reserve Openbaar Vervoer Projecten	17.673	67				-7.567				10.173
											-
	Programma 5 Groen										-
5.1.1	Reserve Groen	115.907	25.800			-1.561	-44.580	-514	-9.000		86.052

5.1.2	Reserve Groene Uitweg	17.934	107		-107	-9.161	-500	8.273
5.1.3	Reserve Oostelijke Vechtplassen	14.633	58	2.000	-58	-9.976		6.657
5.1.4	Reserve Laag Holland	3.659				-3.241		418
5.2.1	Reserve Uittreding Goois Natuurreservaat	6.501				-896		5.605
5.3.3	Reserve Cofinanciering Waddenzee	5.507	5.000			-9.002		1.505
5.3.2	Reserve Landschap	-	3.500			-3.180		320
								-
	Programma 6 Economie, Cultuur en Welzijn							-
6.1.1	Reserve Herstructurering Bedrijventerreinen	811	2.500			-2.575		736
6.1.2	Reserve MKB Innovatie-instrumenten	8.240	5.672			-4.646		9.266
6.1.4	Reserve Duurzame Landbouw	1.285						1.285
6.1.5	Reserve Europese Landbouwprojecten	5.174				-732		4.442
6.4.1	Reserve Monumenten (Mr. F.J. Kranenburgfonds)	3.193	5.051			-5.947		2.297
6.4.2	Reserve SvA/NHW Werelderfgoed	6.207						6.207
								-
	Programma 7 Economisch herstel en Duurzaamheid							-
7.1.1	Reserve Economisch herstel en Duurzaamheid	85.900	-			-17.425		68.475
								-
	Overzicht Financien en Bedrijfsvoering							-
8.1.8	Reserve Bedrijfsvoering	8.300	1.553			-1.317		8.536
8.2.3	Reserve GO-gelden	2.056				-1.500		556
8.1.8	Reserve Huisvesting	12.939				-782		12.157

											-
	Reserves ter dekking van kapitaallasten										-
3.2.3	Reserve Dekking kap.lasten invest.Haven (Progr. 3)	140					-140				-
4.4.4	Reserve Kapitaallasten Wegen (Progr. 4)	11.851					-124				11.727
4.4.4	Reserve Kapitaallasten OV (Progr. 4)	32.235					-1.230				31.005
4.4.4	Reserve Kapitaallasten investeringen kunstwerken (Progr. 4)	-									-
4.4.6	Reserve Kapitaallasten Vaarwegen (Progr. 4)	-									-
4.4.7	Reserve Kapitaallasten Innovatieve projecten	7.730									7.730
5.1.1	Reserve Kapitaallasten Groen (Progr. 5)	3.661		1.014			-70				4.605
											-
	Totaal Bestemmingsreserves	**734.256**	**125.916**	**1.014**	**27.309**	**-5.028**	**-244.787**	**-1.014**	**-27.308**	**-3.960**	**606.398**
	Totaal Reserves	**916.095**	**130.016**	**1.014**	**27.309**	**-5.028**	**-272.775**	**-1.014**	**-27.308**	**-3.960**	**764.349**

2023

OD	Reserve (bedragen x € 1.000)	Beginsaldo	Storting	Storting reserve kapitaal-lasten	Over-heveling vanuit andere reserve	Onttrekking ten bate van capaciteit	Onttrekking ten behoeve van de exploitatie	Onttrekking ten behoeve van investerin-gen	Over-heveling naar andere reserve	Vrijval	Eindsaldo
	Algemene reserves										
8.2.5	Algemene reserve	157.951	2.200				-27.322				132.829
	Totaal algemene reserves	**157.951**	**2.200**	-	-	-	**-27.322**	-	-	-	**132.829**
	Programma 1 Openbaar bestuur										
1.4.2	Cofinanciering Europese projecten	1.899	1.000							-196	2.703
											-
	Programma 2 Klimaat en Milieu										-
2.2.3	Reserve Bodemsanering	14.992	319			-669	-3.249				11.393
2.1.3	Rerserve Energietransitie	14.207	3.967				-275				17.899
2.1.4	Reserve Circulaire economie	755	350				-890				215
2.2.2	Reserve Verduurzaming Bestaande Woningvoorraad	310									310
2.2.2	Reserve Gezonde Leefomgeving	3.193	3.300				-3.400				3.093
2.1.1	Reserve Duurzame electriciteit	7.199	2.867								10.066
2.1.2	Reserve Warmte transitie	10.924	3.267				-500				13.691
											-
	Programma 3 Ruimte en Water										-
3.4.2	Reserve Meekoppelkansen bij Dijkversterkingen en Kustontwikkeling	18.703					-425			-155	18.123
3.5.3	Reserve Waterrecreatie	2.790	1.562				-1.393				2.959
3.2.1	Reserve OV Knooppunten	6.298	5.000				-3.680				7.618
3.2.3	Reserve Ontwikkeling Havencomplexen	658									658

3.2.4	Reserve Ruimtelijke Ontwikkeling	341								341
3.3.1	Reserve Woonbeleid	2.023				-980				1.043
3.3.2	Reserve Woningbouw	8.130	1.200			-1.145				8.185
3.4.3	Reserve Klimaatadaptatie	91	1.500			-1.460			-131	-
3.2.3	Reserve Investeringsimpuls Duurzame Zeehavens	1								1
3.2.5	Reserve Waardevermindering grond Groen	19.152		7.000						26.152
										-
	Programma 4 Bereikbaarheid									-
4.4.1	Reserve Mobiliteitsbeleid	1.253		205		-1.175				283
4.1.2	Reserve Uitvoeren van Mobiliteitsbeleid door Derden	34.342	8.935			-12.933		-205	-25	30.114
4.4.2	Reserve Ontwikkelen Profinciale Infrastructuur	159.107	20.074			-3.997				175.184
4.4.5	Reserve Groot onderhoud wegen	5.550	16.627	2.600	-2.551	-20.789			-1.400	37
4.4.4	Reserve Investeringen Kunstwerken	-	-	-	-	-			-	-
4.4.6	Reserve Groot Onderhoud Vaarwegen	3.928	6.000		-82	-3.641		-2.600	-1.710	1.895
4.4.7	Reserve Innovatieprojecten Mobiliteit	2.525	71			-1.380				1.216
4.2.1	Reserve Openbaar Vervoer Projecten	10.173	67			-3.112				7.128
										-
	Programma 5 Groen									-
5.1.1	Reserve Groen	86.052	23.730		-1.561	-28.642	-1.250	-11.000		67.329
5.1.2	Reserve Groene Uitweg	8.273	107		-107	-3.419				4.854
5.1.3	Reserve Oostelijke Vechtplassen	6.657	58	4.000	-58	-4.011				6.646
5.1.4	Reserve Laag Holland	418								418
5.2.1	Reserve Uittreding Goois natuurreservaat	5.605				-932				4.673
5.3.3	Reserve Cofinanciering Waddenzee	1.505	2.000			-2.816				689
5.3.2	Reserve Landschap	320	4.000			-3.780				540
										-

	Programma 6 Economie, Cultuur en Welzijn						-
6.1.1	Reserve Herstructurering Bedrijventerreinen	736	2.500		-2.575		661
6.1.2	Reserve MKB Innovatie-instrumenten	9.266	5.672		-315		14.623
6.1.4	Reserve Duurzame Landbouw	1.285					1.285
6.1.5	Reserve Europese Landbouwprojecten	4.442	500		-678		4.264
6.4.1	Reserve Monumenten (Mr. F.J. Kranenburgfonds)	2.297	5.051		-5.897		1.451
6.4.2	Reserve SvA/NHW Werelderfgoed	6.207					6.207
							-
	Programma 7 Economisch Herstel en Duurzaamheid						-
7.1.1	Reserve Economisch herstel en Duurzaamheid	68.475			-16.325		52.150
							-
	8 Overzicht Financien en Bedrijfsvoering						-
8.1.8	Reserve Bedrijfsvoering	8.536	1.420		-1.508		8.448
8.2.3	Reserve GO-gelden	556			-556		-
8.1.8	Reserve Huisvesting	12.157			-782		11.375
							-
	Reserves ter dekking van kapitaallasten						-
3.2.3	Reserve Dekking kap.lasten invest.Haven (Progr. 3)	-					-
4.4.4	Reserve Kapitaallasten Wegen (Progr. 4)	11.727			-124		11.603
4.4.4	Reserve Kapitaallasten OV (Progr. 4)	31.005			-1.289		29.716
4.4.4	Reserve Kapitaallasten investeringen kunstwerken (Progr. 4)	-					-
4.4.6	Reserve Kapitaallasten Vaarwegen (Progr. 4)	-					-
4.4.7	Reserve kapitaallasten innovatieve projecten	7.730					7.730
5.1.1	Reserve Kapitaallasten Groen (Progr. 5)	4.605		1.250	-70		5.785

	Totaal Bestemmingsreserves	**606.398**	**121.144**	**1.250**	**13.805**	**-5.028**	**-138.143**	**-1.250**	**-13.805**	**-3.617**	**580.754**
	Totaal Reserves	**764.349**	**123.344**	**1.250**	**13.805**	**-5.028**	**-165.465**	**-1.250**	**-13.805**	**-3.617**	**713.583**

2024

OD	Reserve (bedragen x € 1.000)	Beginsaldo	Storting	Storting reserve kapitaal-lasten	Over-heveling vanuit andere reserve	Onttrekking ten behoeve van capaciteit	Onttrekking ten behoeve van de exploitatie	Onttrekking ten behoeve van investerin-gen	Over-heveling naar andere reserve	Vrijval	Eindsaldo
	Algemene reserves										
8.2.5	Algemene reserve	132.829					-2.000				130.829
	Totaal algemene reserves	**132.829**					**-2.000**				**130.829**
	Programma 1 Openbaar bestuur										
1.4.2	Cofinanciering Europese projecten	2.703									2.703
											0
	Programma 2 Klimaat en Milieu										0
2.2.3	Reserve Bodemsanering	11.393	319			-669	-1.691				9.352
2.1.3	Rerserve Energietransitie	17.899	33				-155				17.777
2.1.4	Reserve Circulaire economie	215									215
2.2.2	Reserve Verduurzaming Bestaande Woningvoorraad	310									310
2.2.2	Reserve Gezonde Leefomgeving	3.093	1.000								4.093
2.1.1	Reserve Duurzame electriciteit	10.066	33								10.099
2.1.2	Reserve Wamte transitie	13.691	33								13.724
											0

	Programma 3 Ruimte en Water								0
3.4.2	Reserve Meekoppelkansen bij Dijkversterkingen en Kustontwikkeling	18.123							18.123
3.5.3	Reserve Waterrecreatie	2.959	1.562			-1.393			3.128
3.2.1	Reserve OV Knooppunten	7.618							7.618
3.2.3	Reserve Ontwikkeling Havencomplexen	658							658
3.2.4	Reserve Ruimtelijke Ontwikkeling	341							341
3.3.1	Reserve Woonbeleid	1.043				-750			293
3.3.2	Reserve Woningbouw	8.185	1.200						9.385
3.4.3	Reserve Klimaatadaptatie	-							0
3.2.3	Reserve Investeringsimpuls Duurzame Zeehavens	1							1
3.2.5	Reserve Waardevermindering grond Groen	26.152		7.000					33.152
									0
	Programma 4 Bereikbaarheid								0
4.1.1	Reserve Mobiliteitsbeleid	283		205		-469			19
4.1.2	Reserve Uitvoeren van Mobiliteitsbeleid door Derden	30.115	10.511			-9.375	-205	-25	31.021
4.4.2	Reserve Ontwikkelen Provinciale Infrastructuur	175.184	19.574			-1.450			193.308
4.4.5	Reserve Groot onderhoud wegen	37	12.502	2.200	-2.551	-10.762		-1.400	26
4.4.5	Reserve Investeringen Kunstwerken	-	-	-	-	-		-	0
4.4.6	Reserve Groot Onderhoud Vaarwegen	1.895	10.000		-82	-3.347	-2.200	-1.843	4.423
4.4.7	Reserve Innovatieprojecten Mobiliteit	1.216	71			-1.093			194
4.2.1	Reserve Openbaar Vervoer Projecten	7.128	67			-1.689			5.506
									0
	Programma 5 Groen								0
5.1.1	Reserve Groen	67.329	16.730		-1.561	-28.901	-11.000		42.597
5.1.2	Reserve Groene Uitweg	4.854	107		-107	-1.891			2.963
5.1.3	Reserve Oostelijke Vechtplassen	6.646	58	4.000	-58	-4.011			6.635

5.1.4	Reserve Laag Holland	418				418
5.2.1	Reserve Uittreding Goois natuurreservaat	4.673			-969	3.704
5.3.3	Reserve Cofinanciering Waddenzee	689	854		-1.543	0
5.3.2	Reserve Landschap	540	4.000			4.540
						0
	Programma 6 **Economie, Cultuur en Welzijn**					0
6.1.1	Reserve Herstructurering Bedrijventerreinen	661				661
6.1.2	Reserve MKB Innovatie-instrumenten	14.623	4.922		-165	19.380
6.1.4	Reserve Duurzame Landbouw	1.285				1.285
6.1.5	Reserve Europese Landbouwprojecten	4.264	1.200		-531	4.933
6.4.1	Reserve Monumenten (Mr. F.J. Kranenburgfonds)	1.451	3.551		-4.119	883
6.4.2	Reserve SvA/NHW Werelderfgoed	6.207				6.207
						0
	Programma 7 **Economisch herstel en Duurzaamheid**					0
7.1.1	Reserve Economisch herstel en Duurzaamheid	52.150				52.150
						0
	8 Overzicht **Financien en Bedrijfsvoering**					0
8.1.8	Reserve Bedrijfsvoering	8.448	1.420		-1.545	8.323
8.2.3	Reserve GO-gelden	-				0
8.1.8	Reserve Huisvesting	11.375			-782	10.593
						0
	Reserves ter dekking van kapitaallasten					0
3.2.3	Reserve Dekking kap.lasten invest.Haven (Progr. 3)	-				0
4.4.4	Reserve Kapitaallasten Wegen (Progr. 4)	11.603			-584	11.019
4.4.4	Reserve Kapitaallasten OV (Progr. 4)	29.716			-1.621	28.095
4.4.4	Reserve Kapitaallasten investeringen	-				0

	kunstwerken (Progr. 4)										
4.4.6	Reserve Kapitaallasten Vaarwegen (Progr. 4)	-									0
4.4.7	Reserve Kapitaallasten Innovatieve projecten	7.730									7.730
5.1.1	Reserve Kapitaallasten Groen (Progr. 5)	5.785					-118				5.667
	Totaal Bestemmingsreserves	**580.755**	**89.747**	**-**	**13.405**	**-5.028**	**-78.954**	**-**	**-13.405**	**-3.268**	**583.252**
	Totaal Reserves	**713.584**	**89.747**	**-**	**13.405**	**-5.028**	**-80.954**	**-**	**-13.405**	**-3.268**	**714.081**

2025

OD	Reserve (bedragen x € 1.000)	Beginsaldo	Storting	Storting reserve kapitaal-lasten	Over-heveling vanuit andere reserve	Onttekking ten behoeve van capaciteit	Onttrekking ten behoeve van de exploitatie	Onttrekking ten behoeve van investerin-gen	Over-heveling naar andere reserve	Vrijval	Eindsaldo
	Algemene reserves										
8.2.5	Algemene reserve	130.829									130.829
	Totaal algemene reserves	**130.829**									**130.829**
	Programma 1 Openbaar bestuur										
1.4.2	Cofinanciering Europese projecten	2.703									2.703
											0
	Programma 2 Klimaat en Milieu										0
2.2.3	Reserve Bodemsanering	9.352	319			-669	-996				8.006
2.1.3	Rerserve Energietransitie	17.777	33				-280				17.530
2.1.4	Reserve Circulaire economie	215									215
2.2.2	Reserve Verduurzaming Bestaande Woningvoorraad	310									310
2.2.2	Reserve Gezonde Leefomgeving	4.093									4.093

2.1.1	Reserve Duurzame electriciteit	10.099	33						10.132
2.1.2	Reserve Warmte transitie	13.724	33						13.757
									0
	Programma 3 Ruimte en Water								0
3.4.2	Reserve Meekoppelkansen bij Dijkversterkingen en Kustontwikkeling	18.123							18.123
3.5.3	Reserve Waterrecreatie	3.128	2.000			-653			4.475
3.2.1	Reserve OV Knooppunten	7.618							7.618
3.2.3	Reserve Ontwikkeling Havencomplexen	658							658
3.2.4	Reserve Ruimtelijke Ontwikkeling	341							341
3.3.1	Reserve Woonbeleid	293				-405			-112
3.3.2	Reserve Woningbouw	9.385							9.385
3.4.3	Reserve Klimaatadaptatie	-							0
3.2.3	Reserve Investeringsimpuls Duurzame Zeehavens	1							1
3.2.5	Reserve Waardevermindering grond Groen	33.152		41.000					74.152
									0
	Programma 4 Bereikbaarheid								0
4.1.1	Reserve Mobiliteitsbeleid	19		205		-224			0
4.1.2	Reserve Uitvoeren van Mobiliteitsbeleid door Derden	31.021	9.386			-9.806	-205		30.396
4.4.2	Reserve Ontwikkelen Profinciale Infrastructuur	193.308	7.464			-1.450			199.322
4.4.5	Reserve Groot onderhoud wegen	26	16.827	700	-2.551	-7.409		-1.400	6.193
4.4.4	Reserve Investeringen Kunstwerken	-	-	-	-	-		-	0
4.4.6	Reserve Groot Onderhoud Vaarwegen	4.423	4.000		-82	-1.890	-700	-1.820	3.931
4.4.7	Reserve Innovatieprojecten Mobiliteit	194				-120			74
4.2.1	Reserve Openbaar Vervoer Projecten	5.506	67			-536			5.037
									0

	Programma 5 **Groen**								0
5.1.1	Reserve Groen	42.597	17.880		-1.561	-11.747	-45.000		2.169
5.1.2	Reserve Groene Uitweg	2.963	107		-107	-39			2.924
5.1.3	Reserve Oostelijke Vechtplassen	6.635	58	4.000	-58	-4.011			6.624
5.1.4	Reserve Laag Holland	418	-						418
5.2.1	Reserve Uittreding Goois natuurreservaat	3.704				-1.008			2.696
5.3.3	Reserve Cofinanciering Waddenzee	-	1.000			-1.000			0
5.3.2	Reserve Landschap	4.540							4.540
									0
	Programma 6 **Economie, Cultuur en Welzijn**								0
6.1.1	Reserve Herstructurering Bedrijventerreinen	661							661
6.1.2	Reserve MKB Innovatie-instrumenten	19.380	4.922						24.302
6.1.4	Reserve Duurzame Landbouw	1.285							1.285
6.1.5	Reserve Europese Landbouwprojecten	4.933	1.400			-362			5.971
6.4.1	Reserve Monumenten (Mr. F.J. Kranenburgfonds)	883	3.551						4.434
6.4.2	Reserve SvA/NHW Werelderfgoed	6.207							6.207
									0
	Programma 7 **Economisch herstel en Duurzaamheid**								0
7.1.1	Reserve Economisch herstel en Duurzaamheid	52.150							52.150
									0
	8 Overzicht **Financien en Bedrijfsvoering**								0
8.1.8	Reserve Bedrijfsvoering	8.323	1.420			-1.225			8.518
8.2.3	Reserve GO-gelden	-							0
8.1.8	Reserve Huisvesting	10.593				-782			9.811
									0

	Reserves ter dekking van kapitaallasten										0
3.2.3	Reserve Dekking kap.lasten invest.Haven (Progr. 3)	-									0
4.4.4	Reserve Kapitaallasten Wegen (Progr. 4)	11.019				-657					10.362
4.4.4	Reserve Kapitaallasten OV (Progr. 4)	28.095				-1.621					26.474
4.4.4	Reserve Kapitaallasten investeringen kunstwerken (Progr. 4)	-									0
4.4.6	Reserve Kapitaallasten Vaarwegen (Progr. 4)	-									0
4.4.7	Reserve Kapitaallasten innovatieve projecten	7.730									7.730
5.1.1	Reserve Kapitaallasten Groen (Progr. 5)	5.667				-118					5.549
	Totaal Bestemmingsreserves	**583.252**	**70.500**	**-**	**45.905**	**-5.028**	**-46.339**	**-**	**-45.905**	**-3.220**	**599.165**
	Totaal Reserves	**714.081**	**70.500**	**-**	**45.905**	**-5.028**	**-46.339**	**-**	**-45.905**	**-3.220**	**729.994**

4.3.7.2 Toelichting op de reserves

	Reserve Investeringen Kunstwerken
Functie	Doelgerichte bestemmingsreserve
Doel	Realiseren van investeringen in kunstwerken.
Instellingsbesluit	Derde begrotingswijziging 2019
Programma	4 Bereikbaarheid
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Landschap
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Investeren in groene ruimte voor rust en ontspanning in onze dichtbevolkte provincie.
Instellingsbesluit	Begroting 2020
Programma	5 Groen
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Gezonde leefomgeving
Functie	Doelgerichte bestemmingsreserve
Doel	Om de ambities op het gebied van de leefbaarheid waar te kunnen maken, wordt een programma 'Gezonde Leefomgeving' opgezet. Hierbij wordt onder andere ingezet op meer structureel onderzoek naar gezondheid en het monitoren van de omgevingskwaliteit (o.a. lucht, geluid, geur). Ook onderwerpen als de sanering van asbestdaken en het terugdringen van geluidsoverlast door provinciale wegen vallen hieronder. Dit zal worden aangevuld met extra activiteiten op het vlak van toezicht en handhaving bij de majeure risicobedrijven waarvoor de provincie bevoegd gezag is.
Instellingsbesluit	Begroting 2020
Programma	2 Klimaat en Milieu
Looptijd	t/m 2023

	Reserve Klimaatadaptie
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	-Vormgeven eigen klimaatadaptatiebeleid en eigen klimaatadaptatieprojecten, opstellen integraal waterplan, cofinancieren aanvullend klimaatonderzoek, verbinden met andere provinciale opgaven (bv.: biodiversiteit, KRW,OV-knooppunten, etc.), - Cofinanciering Deltaprogramma's. Conform afspraken die zijn vastgelegd in het landelijke bestuursakkoord Klimaatadaptatie (projecten wateroverlast, droogte, hittestress, overstromingen en meekoppelkansen), - Cofinanciering klimaatadaptatieprojecten van derden (o.a. waterschappen, gemeenten, belangenorganisaties, bedrijven). - Cofinanciering van digitaal beter beschikbaar maken klimaatgegevens voor inwoners en bedrijven (o.a. overstromings-wateroverlast gegevens).
Instellingsbesluit	Begroting 2020
Programma	3 Ruimte en Water
Looptijd	t/m 2024

	Reserve Kapitaallasten Investeringen Havencomplexen
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Deze reserve heeft als doel kapitaallasten van investeringen in havencomplexen binnen programma Ruimte te dekken. Per 1 januari 2017 is de wet- en regelgeving BBV gewijzigd, waardoor investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut niet meer in één keer ten laste van een reserve worden gebracht, maar geactiveerd moeten worden. Daartoe zijn diverse reserves ter dekking van de kapitaallasten ingesteld. In de notitie Materiële vaste activa (december 2017) van de commissie BBV is hierover opgenomen dat het saldo van de bestemmingsreserve kapitaallasten gelijk moet zijn aan de boekwaarde van de desbetreffende activa. Vanuit deze reserve worden jaarlijks de kapitaallasten van de investering gedekt.
Instellingsbesluit	Laatste Begrotingswijziging 2018
Programma	3 Ruimte en Water
Looptijd	De reserve wordt ingesteld bij de laatste begrotingswijziging 2018. De looptijd is gelet op het BBV gekoppeld aan de duur van de afschrijving.

	Reserve Oostelijke Vechtplassen
Functie	Doelgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel de toekomstige uitgaven voortvloeiend uit het Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen te kunnen dekken. In december 2017 wordt het Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen getekend. Hierin participeren naast Provincie Noord-Holland ook andere overheden, ondernemers, watersportverbond, bewonersverenigingen, recreantenverenigingen en natuur- en milieuorganisaties. Het gebiedsakkoord geeft invulling aan verschillende beleidsopgaven: Natuur (Natuurnetwerk Nederland (NNN) en Natura 2000), Waterkwaliteitsverbetering (Kaderrichtlijn Water (KRW)), Visie Waterrecreatie en Recreatieve verbindingen.
Instellingsbesluit	Begroting 2018
Programma	7 Financiën en Bedrijfsvoering
Looptijd	De afronding van de, in het Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen, genoemde opgaven is vooralsnog voorzien in 2027.

	Reserve Bodemsanering
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel toekomstige bodemsaneringskosten te dekken op basis van afspraken opgenomen in het landelijke bodemconvenant 2016-2020. Dit convenant beschrijft de bodemdoelen die de provincie Noord-Holland zal realiseren en de Decentralisatie Uitkering Bodem (DUB) die het Rijk hiervoor beschikbaar stelt.
Instellingsbesluit	Zomernota 2017
Programma	2 Klimaat en Milieu
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Groen
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel het realiseren van het in het hoofdstuk 'Beschermen' vastgelegde beleid van de Agenda Groen (vastgesteld door Provinciale Staten d.d. 11 maart 2013) met betrekking tot het Natuurnetwerk Nederland (NNN), Natura2000 en Programmatische Aanpak Stikstof (PAS), verbindend groen, natuurcompensatie en recreatieve verbindingen. De uitvoering wordt geprogrammeerd in het jaarlijks door PS vast te stellen geactualiseerde Provinciaal Meerjarenprogramma Groen (PMG). De Reserve Groen is niet bedoeld voor het financieren van het beheer van groengebieden.
Instellingsbesluit	Zomernota 2013, vastgesteld door PS op 23 september 2013, punt 10 bij voordracht 44.
Programma	5 Groen
Looptijd	Vanaf: 23 september 2013 Eindigt op: 31 december 2025

	Reserve Openbaar Vervoer Projecten
Functie	Doelgerichte bestemmingsreserve
Doel	Reserveren van provinciale middelen voor de uitvoering van Visie Openbaar Vervoer 2020 (Visie Openbaar Vervoer 2020, vastgesteld door PS op 6 februari 2012, punt 9 bij voordracht 03). Egalisatie van nog niet bestede middelen voor infrastructuur, aanleg en constructie.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2004 d.d. 14 juni 2004, nummer 48.Kaderbrief 2012, vastgesteld door PS op 27 juni 2011, punt 8 bij voordracht 50.
Programma	4 Bereikbaarheid
Looptijd	Vanaf: 14 juni 2004 Eindigt op: Geen einddatum

	Reserve Huisvesting
Functie	Bestemmingsreserve voor Kapitaallasten
Doel	De reserve is bestemd voor het dekken van de kapitaallasten die volgen uit de recente investeringen in de huisvesting van de provincie.
Instellingsbesluit	Lentenota 2009, vastgesteld door PS op 22 juni 2009, punt 10
Programma	7 Financiën en Bedrijfsvoering
Looptijd	Vanaf: 22 juni 2009 Eindigt op: 2038

	Reserve Groene Uitweg
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Het uitvoeren van het programma De Groene Uitweg. Dit programma heeft tot doel om de landschappelijke kwaliteiten van de Vechtstreek te behouden en waar mogelijk te verbeteren. Het programma maakt onderdeel uit van het pakket van Groen Blauwe investeringen die zijn gekoppeld aan de uitvoering van het Stroomlijnalternatief Schiphol Amsterdam Almere (SAA). Diverse projecten vallen onder de zes thema's, zoals beschreven in de Noordvleugelbrief uit 2006. De thema's zijn: Natuurboulevard / Waterberging Horstermeer / Recreatieve vaarverbindingen / Fietspaden en -bruggen / Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie / Behoud weidelandschap.
Instellingsbesluit	Zomernota 2013, vastgesteld door PS op 23 september 2013, punt 10 bij voordracht 44.

Programma	5 Groen
Looptijd	Vanaf: 23 september 2013 Eindigt op: 2022

	Reserve Cofinanciering Waddenzee
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Provinciale cofinanciering realiseren van projecten in het kader van het Investeringskader Waddengebied 2016-2026 en Waddenfonds.
Instellingsbesluit	Zomernota 2011, vastgesteld door PS op 26 september 2011, punt 10 bij voordracht 70.
Programma	5 Groen
Looptijd	Vanaf: 26 september 2011 Eindigt op: 31 december 2030

	Reserve Herstructurering Bedrijventerreinen
Functie	Doelgerichte bestemmingsreserve
Doel	Bij de Laatste begrotingswijziging 2010 is besloten om de bestemmingsreserve ‘Herstructurering Bedrijventerreinen’ opnieuw in te stellen. Dit in verband met het convenant bedrijventerreinen 2010-2020 en de decentralisatie hiervoor van de zogenaamde TOPPER-middelen. Het Rijk heeft de middelen beschikbaar gesteld voor het uitvoeren van het Provinciaal Herstructureringsprogramma.
Instellingsbesluit	Laatste Begrotingswijziging 2010
Programma	3 Ruimte en Water
Looptijd	t/m 2023

	Reserve Cofinanciering Europese projecten
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Ambitie: De provincie Noord-Holland benut ‘met verstand’ optimaal de Europese subsidiemogelijkheden voor het realiseren van haar eigen doelstellingen.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2004 d.d. 14 juni 2004, nummer 48.
Programma	1 Openbaar Bestuur
Looptijd	Vanaf: 14 juni 2004 Eindigt op: 31 december 2027

	Reserve Europese landbouwprojecten
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Cofinanciering en uitvoeringskosten Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO-POP3) en Europees Fonds Maritieme Zaken en Visserij (EFMZV). De programma’s POP3 en EFMZV zijn gereed. Naast dat de middelen uit de reserve worden ingezet voor realiseren van provinciaal beleid voor met name landbouw en visserij, zijn ze ook bestemd voor de uitvoeringskosten van RVO die de functie vervult van beheersautoriteit en betaalorgaan om de Europese bijdrage aan de subsidie EU-conform uit te voeren.
Instellingsbesluit	Zomernota 2015

Programma	3 Ruimte en Water
Looptijd	t/m 2026

	Reserve Monumenten (Mr. F.J. Kranenburgfonds)
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	a. verstrekken van onderhouds- en restauratiesubsidies ten behoeve van provinciale monumenten; b. verstrekken van een onderhoudssubsidie voor molens in Noord-Holland.
Instellingsbesluit	Instellingsbesluit van het fonds stamt van voor 1989.
Programma	7 Financiën en Bedrijfsvoering
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Uitvoeren van Mobiliteitsbeleid door Derden
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel toekomstige uitgaven te dekken voor de uitvoering van Mobiliteitsbeleid waarmee de Provincie andere wegbeheerders (gemeenten en waterschappen) en organisaties (bv. op gebied verkeersveiligheid) in staat stelt om een bijdrage te leveren aan het verbeteren van de verkeersveiligheid en bereikbaarheid. Onder dit doel valt de subsidieregeling kleine infrastructuur en gedragsbeïnvloeding, evenals de subsidieregeling voor fietsvoorzieningen en doorstroming openbaar vervoer. Verder valt hieronder de jaarlijkse storting die we ten behoeve van de verbetering van het openbaar vervoer in de ov terminal in de Zuidas en de stortingen die we voor de OLV Greenport doen.
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Programma	4 Bereikbaarheid
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Ontwikkelen Provinciale Infrastructuur
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel toekomstige uitgaven te dekken voor het uitvoeren van studies voor het aanleggen en verbeteren infrastructuur en ter dekking van uitgaven met betrekking tot het jaarlijks door PS vastgestelde 4 jarig programma Mobiliteit of separate krediet besluiten.
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Programma	4 Bereikbaarheid
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Mobiliteitsbeleid
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel toekomstige uitgaven te dekken voor de voorbereiding van het opstellen en uitvoeren van beleid. In het jaarlijkse door PS vast te stellen programma Mobiliteit maken we dit inzichtelijk. Het gaat hierbij om activiteiten voor onder andere fiets, het goederenvervoer, duurzame respectievelijk slimme mobiliteit, waaronder ook verkeersmanagementbeleid, het openbaar vervoer, verkeersveiligheid, en mobility-as-a-service en de samenwerkingsverbanden met Regio en Rijk.

Instellingsbesluit	Begroting 2019
Programma	4 Bereikbaarheid
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Kapitaallasten Vervangingsinvesteringen Kunstwerken (VIK)
Functie	Bestemmingsreserve voor Kapitaallasten
Doel	Deze reserve heeft als doel toekomstige kapitaallasten van investeringen in kunstwerken binnen programma Bereikbaar te dekken. In 2016 is het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) gewijzigd. Een van de wijzigingen is het met ingang van 2017 verplicht activeren van activa met een maatschappelijk nut. Daarom is het vanaf 2017 niet langer toegestaan om investeringen in één keer af te schrijven. In dit kader zijn bij de Begroting 2017 (inclusief meerjarenraming) de begrote investeringsbijdragen voor kunstwerken ten laste van de reserves afgeraamd en zijn deze bijdragen (zover reeds in de betreffende reserve aanwezig) aan betreffende reserves onttrokken en gestort in de reserve Kapitaallasten Vaarwegen. Vanuit deze reserve worden de uitgaven in een periode van 25 jaar afgeschreven (zijnde 1/25 jaarlijks). Conform het BBV worden kunstwerken echter als onderdeel beschouwd van het kapitaalgoed wegen en niet tot het kapitaalgoed vaarwegen.
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Programma	4 Bereikbaarheid
Looptijd	De looptijd is gelet op het BBV onbepaald

	Reserve Innovatieprojecten Mobiliteit
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Deze reserve heeft als doel uitgaven te dekken voor innovatieve projecten op het gebied van Mobiliteit, zoals Smart Mobility, Beter Benutten, Intelligente kruispunten, I-Centrales en SolaRoad.
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Programma	4 Bereikbaarheid
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Energietransitie
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel om de kosten te dekken van activiteiten die bijdragen aan de opgave om de nationale broeikasgasuitstoot in 2030 met 49% terug te dringen ten opzichte van 1990. Deze activiteiten geven invulling aan de rol van provincies zoals deze is afgesproken in het Energieakkoord voor duurzame groei (2013) en haar opvolger het Klimaat- en energieakkoord (2018).
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Programma	2 Klimaat en Milieu
Looptijd	t/m 2030

	Reserve Circulaire Economie
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel uitvoering te geven aan de Uitvoeringsagenda Circulaire Economie, zoals vastgesteld in 2017, voor het uitvoeringsjaar 2019. De Uitvoeringsagenda geeft concrete invulling aan de Ontwikkelagenda circulaire economie “We maken het rond” uit 2017
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Programma	2 Klimaat en Milieu
Looptijd	2019 t/m 2026

	Reserve Verduurzaming bestaande Woningvoorraad
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel om de kosten te dekken van activiteiten die bijdragen aan het verduurzamen van de bestaande woningvoorraad. Deze activiteiten geven invulling aan de faciliterende rol van provincies zoals deze is afgesproken in het Energieakkoord voor duurzame groei (2013) en haar opvolger het Klimaat- en energieakkoord (juli 2018).
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Programma	2 Klimaat en Milieu
Looptijd	t/m 2025

	Reserve OV-fonds inclusief OV-knooppunten
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel om de kosten te dekken van cofinanciering van projecten die een bijdrage leveren aan de verbetering van de OV bereikbaarheid, het optimaliseren van de ketenreis (deur-tot-deur reis), efficiënt ruimtegebruik door het clusteren van functies rondom OV-knooppunten en/of het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving in het (bus- of trein)stationsgebied. In het Bestedingsplan OV-fonds (PS-besluit 14 september 2020, nr. 1413429/1413431) zijn hiervoor uitgangspunten en randvoorwaarden bepaald. Het betreft veelal langjarige integrale projecten met meerdere (co)financiers. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de aanvraag.
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Programma	3 Ruimte en Water
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Ruimtelijke Ontwikkeling
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel toekomstige uitgaven te dekken voor het uitvoeren van studies voor en bijdragen aan diverse ruimtelijke ontwikkelingen, zoals Bloemendalerpolder en De Kop Werkt.
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Programma	3 Ruimte en Water
Looptijd	t/m 2025

	Reserve Kapitaallasten Vaarwegen
Functie	Bestemmingsreserve voor Kapitaallasten
Doel	De reserve heeft als doel toekomstige kapitaallasten van investeringen in vaarwegen binnen programma Bereikbaarheid te dekken. In 2016 is het BBV (Begroting, Besluitvorming en Verantwoording) gewijzigd. Een van de wijzigingen is het met ingang van 2017 verplicht activeren van activa met een maatschappelijk nut. Daarom is het vanaf 2017 niet langer toegestaan om bijdragen aan een investering ten laste van een reserve in één keer af te schrijven. In dit kader zijn bij de Begroting 2017 (inclusief meerjarenraming) de begrote investeringsbijdragen ten laste van de reserves afgeraamd en zijn deze bijdragen (zover reeds in de betreffende reserve aanwezig) aan betreffende reserves onttrokken en gestort in de reserve Kapitaallasten Vaarwegen. Vanuit deze reserve worden de uitgaven in een periode van 25 jaar afgeschreven (zijnde 1/25 jaarlijks). Indien na afronding van de investering blijkt dat de investeringsbijdrage vanuit de oorspronkelijke reserve lager uitvalt, zal het verschil (tussen de overhevelde en werkelijke bestede bijdrage) worden teruggeboekt.
Instellingsbesluit	Zomernota 2017
Programma	4 Bereikbaarheid
Looptijd	De looptijd is gelet op het BBV onbepaald.

	Reserve Kapitaallasten Groen
Functie	Bestemmingsreserve voor Kapitaallasten
Doel	De reserve heeft als doel toekomstige kapitaallasten van investeringen in Groen binnen programma Groen te dekken. In 2016 is het BBV (Begroting, Besluitvorming en Verantwoording) gewijzigd. Een van de wijzigingen is het met ingang van 2017 verplicht activeren van activa met een maatschappelijk nut. Daarom is het vanaf 2017 niet langer toegestaan om bijdragen aan een investering ten laste van een reserve in één keer af te schrijven. In dit kader zijn bij de Begroting 2017 (inclusief meerjarenraming) de begrote investeringsbijdragen ten laste van betreffende reserves afgeraamd en zijn deze bijdragen (zover reeds in de betreffende reserve aanwezig) aan de reserves onttrokken en gestort in de reserve Kapitaallasten Groen. Vanuit deze reserve worden de uitgaven in een periode van 25 jaar afgeschreven (zijnde 1/25 jaarlijks). Indien na afronding van de investering blijkt dat de investeringsbijdrage vanuit de oorspronkelijke reserve lager uitvalt, zal het verschil (tussen de overhevelde en werkelijke bestede bijdrage) worden teruggeboekt.
Instellingsbesluit	Zomernota 2017
Programma	5 Groen
Looptijd	De looptijd is gelet op het BBV onbepaald.

	Reserve Kapitaallasten OV
Functie	Bestemmingsreserve voor Kapitaallasten
Doel	De reserve heeft als doel toekomstige kapitaallasten van investeringen in Openbaar Vervoer (OV) binnen programma Bereikbaarheid te dekken. In 2016 is het BBV (Begroting, Besluitvorming en Verantwoording) gewijzigd. Een van de wijzigingen is het met ingang van 2017 verplicht activeren van activa met een maatschappelijk nut. Daarom is het vanaf 2017 niet langer toegestaan om bijdragen aan een investering ten laste van een reserve in één keer af te schrijven. In dit kader zijn bij de Begroting 2017 (inclusief meerjarenraming) de begrote investeringsbijdragen ten laste van de reserves afgeraamd en zijn deze bijdragen (zover reeds in de betreffende reserve aanwezig) aan betreffende reserves onttrokken en gestort in de reserve Kapitaallasten OV. Vanuit deze reserve worden de uitgaven in een periode van 25 jaar afgeschreven (zijnde 1/25 jaarlijks). Indien na afronding van de investering blijkt dat de investeringsbijdrage vanuit de oorspronkelijke reserve lager uitvalt, zal het verschil (tussen de overhevelde en werkelijke bestede bijdrage) worden teruggeboekt.
Instellingsbesluit	Begroting 2018
Programma	4 Bereikbaarheid
Looptijd	De looptijd is gelet op het BBV onbepaald.

	Reserve Groot Onderhoud Wegen
Functie	Egalisatiereserve
Doel	Reservering van middelen voor beheer en onderhoud van de provinciale wegen, waarvan de activiteiten zijn opgenomen in een door GS goedgekeurd (voortschrijdend) groot onderhoudsplan (PMO).
Instellingsbesluit	Jaarrekening 2017
Programma	4 Bereikbaarheid
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Groot Onderhoud Vaarwegen
Functie	Egalisatiereserve
Doel	Reservering van middelen voor beheer en onderhoud van de provinciale vaarwegen, waarvan de activiteiten zijn opgenomen in een door GS goedgekeurd (voortschrijdend) groot onderhoudsplan (PMO).
Instellingsbesluit	Jaarrekening 2017
Programma	4 Bereikbaarheid
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Waterrecreatie
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel om de kosten te dekken van een visie op waterrecreatie en via cofinanciering middelen ter beschikking te stellen voor initiatieven die bijdragen aan de bevordering van waterrecreatie, rekening houdend met ruimtelijk beleid.
Instellingsbesluit	Zomernota 2015
Programma	3 Ruimte en Water

Looptijd	t/m 2030

	Reserve Bedrijfsvoering
Functie	Doelgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve is bestemd voor het egaliseren van de bedrijfsvoeringskosten en strategische ICT-investeringen (Impulsbudget).
Instellingsbesluit	Zomernota 2016
Programma	7 Financiën en Bedrijfsvoering
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Ontwikkeling Havencomplexen
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Reserve voor versterken van de rol van havencomplexen in de Noord-Hollandse economie
Instellingsbesluit	Zomernota 2015
Programma	3 Ruimte en Water
Looptijd	t/m 2024

	Reserve Meekoppelkansen bij Dijkversterkingen
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Bijdragen aan meekoppelkansen gekoppeld aan dijkversterkingsprojecten. Dijkversterkingen worden uitgevoerd door de waterbeheerders. Het zijn omvangrijke projecten waarbij voor de provincie en andere regionale partijen en ondernemers de mogelijkheid bestaat om recreatieve- en watersportvoorzieningen, extra natuur, landschapsvoorzieningen, etc. mee te koppelen met de dijkversterking of een aan de dijkversterking gerelateerd ruimtelijk kwaliteitsprogramma op te stellen.Dijkversterkingen en kustontwikkelingen worden uitgevoerd door de waterbeheerders en/of regionale overheden/partners. Het zijn omvangrijke projecten waarbij voor de provincie, regionale partners en ondernemers de mogelijkheid bestaat om recreatieve- en watersportvoorzieningen, extra natuur, landschapsvoorzieningen, etc. mee te koppelen met de dijkversterking of kustontwikkeling eventueel met een hieraan gerelateerd op te stellen ruimtelijk kwaliteitsprogramma.
Instellingsbesluit	Zomernota 2016
Programma	3 Ruimte en Water
Looptijd	De reserve loopt t/m 31 december 2025. Dijkversterkingen zijn zowel qua voorbereiding als uitvoering langlopende projecten. Meekoppelkansen kunnen vaak pas worden uitgevoerd als de waterkering is versterkt. De looptijd van de reserve is om die reden tot eind 2025.

	Reserve Kapitaallasten Wegen
Functie	Bestemmingsreserve voor Kapitaallasten
Doel	De reserve heeft als doel toekomstige kapitaallasten van investeringen in weginfrastructuur (landwegen en fietspaden) binnen programma Bereikbaarheid te dekken. Nadere toelichting In 2016 is het BBV (Begroting, Besluitvorming en Verantwoording) gewijzigd. Een van de wijzigingen is het met ingang van 2017 verplicht activeren van activa met een maatschappelijk nut. Daarom is het vanaf 2017 niet langer toegestaan om bijdragen aan een investering ten laste van een reserve in één keer af te schrijven. In dit kader zijn bij de Begroting 2017 (inclusief meerjarenraming) de begrote investeringsbijdragen ten laste van de reserves afgeraamd en zijn deze bijdragen (zover reeds in de betreffende reserve aanwezig) aan de betreffende reserves onttrokken en gestort in de reserve Kapitaallasten Wegen. Vanuit deze reserve worden de uitgaven in een periode van 25 jaar afgeschreven (zijnde 1/25 jaarlijks). Indien na afronding van de investering blijkt dat de investeringsbijdrage vanuit de oorspronkelijke reserve lager uitvalt, zal het verschil (tussen de overhevelde en werkelijke bestede bijdrage) teruggeboekt.
Instellingsbesluit	Begroting 2017
Programma	4 Bereikbaarheid
Looptijd	De looptijd is gelet op het BBV onbepaald.

	Reserve Go-gelden
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve is bedoeld om uitvoering te geven aan de inzet van decentrale arbeidsvoorwaarden-gelden door het Georganiseerd Overleg.
Instellingsbesluit	Zomernota 2016
Programma	7 Financiën en Bedrijfsvoering
Looptijd	De looptijd van de reserve is afhankelijk van de, nog te besluiten, specifieke aanwending. Vooralsnog wordt de einddatum bepaald op 31-12-2021.

	Reserve MKB innovatie-instrumenten
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel financiële dekking te bieden aan de MKB innovatie-instrumenten
Instellingsbesluit	
Programma	3 Ruimte en Water
Looptijd	t/m 2025

	Reserve Duurzame Landbouw
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Modernisering en verduurzaming glastuinbouw NH. Besteding vindt plaats in de glasconcentratiegebieden, zoals duurzame fysieke investeringen in onder andere Greenport Aalsmeer. Een deel van deze reserve is bestemd voor de cofinanciering POP3 aangaande verplaatsingsregeling glastuinbouw.
Instellingsbesluit	Begroting 2019

Programma	3 Ruimte en Water
Looptijd	t/m 2025

	Reserve Woonbeleid
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel om door middel van afstemming en regionale programmering bij te dragen aan voldoende woningen en passende kwaliteit en aan een aantrekkelijk woonmilieu.
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Programma	3 Ruimte en Water
Looptijd	t/m 2025

	Reserve Woningbouw
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel door versnelling van de woningbouw en binnenstedelijk bouwen bij te dragen aan voldoende woningen en passende kwaliteit en aan een aantrekkelijk woonmilieu.
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Programma	3 Ruimte en Water
Looptijd	t/m 2025

	Reserve SvA/NHW Werelderfgoed
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel het behoud van de Outstanding Universal Value (OUV) van het UNESCO werelderfgoed Stelling van Amsterdam, het uitdragen en breed bekend maken van deze waarde en de restauratie in combinatie met herontwikkeling van forten en andere geschikte gebouwen langs de Stelling.
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Programma	6 Economie, Cultuur en Welzijn
Looptijd	t/m 2025

	Reserve Uittreding Goois Natuurreservaat
Functie	Doelgerichte bestemmingsreserve
Doel	Reserveren van middelen voor de uittreding uit het Goois natuurreservaat.
Instellingsbesluit	Jaarstukken 2019
Programma	5 Groen
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Laag Holland
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve

Doel	Het dekken van de kosten voor de provinciale doelen binnen het integrale gebiedsprogramma Laag Holland waarin onder provinciale regie en in samenwerking met alle relevante partners wordt gewerkt aan de integrale opgaven voor natuur, landbouw, water, bodemdaling, klimaat, recreatie en landschap en aan de daarbij behorende projecten.
Instellingsbesluit	Laatste Begrotingswijziging 2020
Programma	5 Groen
Looptijd	Het integrale gebiedsprogramma Laag Holland heeft een looptijd van 2020 t/m 2030.

	Reserve Kapitaallasten Innovatieprojecten
Functie	Bestemmingsreserve voor Kapitaallasten
Doel	Deze reserve heeft als doel kapitaallasten van investeringen in de verduurzaming van de infrastructuur binnen het programma Bereikbaarheid te dekken.
Instellingsbesluit	Tweede Begrotingswijziging 2020
Programma	4 Bereikbaarheid
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Waardevermindering Grondaankopen Groen
Functie	Doelgerichte bestemmingsreserve
Doel	Het reserveren van middelen voor de verwachte toekomstige afwaardering van aangekochte gronden voor het beleidsdoel Groen, die ontstaat doordat de gronden een hogere economische waarde hebben wanneer de provincie deze aankoopt dan wanneer de provincie deze verkoopt tegen de natuurwaarde. Door de instelling van deze reserve wordt dit soort verliezen gedekt, zodat de provincie geen onverwachte financiële tegenvallers krijgt in de toekomst.
Instellingsbesluit	Laatste Begrotingswijziging 2021
Programma	3 Ruimte en Water
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Economisch Herstel en Duurzaamheid
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Via motie 42-2020 hebben PS de opdracht gegeven een Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds op te richten, waarmee de economische en maatschappelijke effecten in Noord-Holland van de uitbraak van het Coronavirus worden verzacht. Deze reserve is een invulling aan dit fonds en wordt ingezet voor de verduurzaming van de gebouwde omgeving, de versterking van de culturele en maatschappelijke sector en de arbeidsmarkt.
Instellingsbesluit	Eerste Begrotingswijziging 2021
Programma	7 Economisch herstel en duurzaamheid
Looptijd	t/m 2023

	Reserve Duurzame Elektriciteit
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel om de kosten te dekken van activiteiten op het gebied van het stimuleren van het gebruik van duurzame elektriciteit die bijdragen aan de opgave om de nationale broeikasgasuitstoot in 2030 met 49% terug te dringen ten opzichte van 1990. Deze activiteiten geven invulling aan de rol van provincies zoals deze is afgesproken in het Energieakkoord voor duurzame groei (2013) en haar opvolger het Klimaat- en energieakkoord (2018).

Instellingsbesluit	Begroting 2022
Programma	2 Klimaat en Milieu
Looptijd	2030

	Reserve Warmte Transitie
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel om de kosten te dekken van activiteiten op het gebied van het stimuleren van de warmtetransitie die bijdragen aan de opgave om de nationale broeikasgasuitstoot in 2030 met 49% terug te dringen ten opzichte van 1990. Deze activiteiten geven invulling aan de rol van provincies zoals deze is afgesproken in het Energieakkoord voor duurzame groei (2013) en haar opvolger het Klimaat- en energieakkoord (2018).
Instellingsbesluit	Begroting 2022
Programma	2 Klimaat en Milieu
Looptijd	2030

4.3.8 Stand en mutaties van de voorzieningen

4.3.8.1 Staat van het verloop van de voorzieningen

2022

2022	Beginsaldo	Storting	Onttrekking	Vrijval	Eindsaldo
1. Financiële risico's	2.675	0	0	0	2.675
2. Kosten reorganisatie	0	0	0	0	0
3. Pensioenen leden GS	11.476	586	600	0	11.462
4. Grondwaterheffing	2.589	197		0	2.786
5. Bodembeheertaken	0			0	0
6. Sanering Parnassia	1.578		515		1.063
Totaal voorzieningen	18.318	783	1.115	0	17.986

2023

2023	Beginsaldo	Storting	Onttrekking	Vrijval	Eindsaldo
1. Financiële risico's	2.675			-	2.675
2. Kosten reorganisatie	-			-	-
3. Pensioenen leden GS	11.462	586	600	-	11.448
4. Grondwaterheffing	2.786	197		-	2.983
5. Bodembeheertaken	-			-	-
6. Sanering Parnassia	1.063		231	-	832
Totaal voorzieningen	**17.986**	**783**	**831**	**0**	**17.938**

2024

2024	Beginsaldo	Storting	Onttrekking	Vrijval	Eindsaldo
1. Financiële risico's	2.675			-	2.675
2. Kosten reorganisatie	-			-	-
3. Pensioenen leden GS	11.448	586	600	-	11.434
4. Grondwaterheffing	2.983	197		-	3.180
5. Bodembeheertaken	-			-	-
6. Sanering Parnassia	832		176	-	656
Totaal voorzieningen	**17.938**	**783**	**776**	**0**	**17.945**

2025

2025	Beginsaldo	Storting	Onttrekking	Vrijval	Eindsaldo
1. Financiële risico's	2.675	-	-	-	2.675
2. Kosten reorganisatie	-	-	-	-	-
3. Pensioenen leden GS	11.434	586	600	-	11.420
4. Grondwaterheffing	3.180	197		-	3.377
5. Bodembeheertaken	-			-	
6. Sanering Parnassia	656	-	-	-	656
Totaal voorzieningen	**17.945**	**783**	**600**	**0**	**18.128**

4.3.8.2 Toelichting op de voorzieningen

	Voorziening Bodembeheertaken
Doel	Uitvoering van bodembeheertaken. Hiermee geeft de provincie uitvoering aan de afspraken uit het landelijk bodemconvenant 2010-2015 tussen Rijk, gemeente, provincies en waterschappen.
Instellingsbesluit	Bodemsaneringstrategie en uitvoeringsprogramma bodemsanering 2010-2014 (GS dd. 26 januari 2010)
Programma	2 Klimaat en Milieu
Looptijd	Ingesteld op: 26 januari 2010 Eindigt op: Geen einddatum

	Voorziening Financiële Risico's
Doel	De voorziening dient als buffer voor de opvang van concrete financiële risico's, waarvan de kans groot is dat deze binnen afzienbare tijd daadwerkelijk tot verplichting zullen leiden.
Instellingsbesluit	Najaarsbericht 2005
Programma	7 Financiën en Bedrijfsvoering
Looptijd	Ingesteld op: November 2005 Eindigt op: Geen einddatum

	Voorziening Grondwaterheffing
Doel	Het voorkomen van continue aanpassing van de grondwaterheffing. Bij hogere c.q. lagere ontvangsten dan geraamd, kan dit verschil verrekend worden met de gevormde voorziening.
Instellingsbesluit	Jaarrekening 2004 op grond van invoering BBV per 1 januari 2004.
Programma	3 Ruimte en Water
Looptijd	Ingesteld op: Juni 2005 Eindigt op: Geen einddatum

	Voorziening Kosten Reorganisatie
Doel	De voorziening is ingesteld om daarmee de kosten te dekken die gepaard gaan met de reorganisatie van het ambtelijk apparaat.
Instellingsbesluit	De voorziening is ingesteld bij de Nota reserves en voorzieningen 2004 (voordracht 48), besluit PS van 11 juni 2004.
Programma	7 Financiën en Bedrijfsvoering
Looptijd	Ingesteld op: 11 juni 2004 Eindigt op: 31 december 2021 Door de geleidelijke verschuiving van de AOW-gerechtigde leeftijd van 65 naar 67 jaar is de einddatum van de voorziening opgeschoven van 31 december 2019 naar 31 december 2021.

	Voorziening Pensioenen Leden GS
Doel	Het zeker stellen van de opgebouwde pensioenrechten van (ex)gedeputeerden.
Instellingsbesluit	Volgens het BBV (artikel 44) dient een voorziening te worden ingesteld voor verplichtingen waarvan de omvang redelijkerwijs is vast te stellen. Daarom is besloten een voorziening in te stellen voor de pensioenen van (oud) leden van GS.
Programma	1 Openbaar Bestuur
Looptijd	Ingesteld op: 1 juni 2005 Eindigt op: Geen einddatum

	Voorziening Bodemsanering Parnassia
Doel	Uitvoering van bodemsanering van de verontreinigde grond behorend bij het voormalig provinciaal Ziekenhuis (De provincie is verantwoordelijk voor het saneren van deze grond).
Instellingsbesluit	Jaarrekening 2019
Programma	2 Klimaat en Milieu
Looptijd	Eindigt op: wanneer bodemsanering Parnassia gereed is.

4.4 Overige financiële overzichten

4.4.1 Langlopende leningen

Bedragen x € 1.000	Oorspronkelijk bedrag geldlening	Rente	Restantbedrag per 01-01-2022	Te verstrekken leningen in 2022	Totaal van de rente in 2022	Aflossing in 2022	Restandschuld per 31-12-2022	Laatste jaar van aflossing
Leningen aan openbare lichamen								
Gemeente Hilversum (1)	18.681	var	16.081	-	-	-	16.081	2029
Gemeente Laren (1)	10.011	Var	8.617	-	-	-	8.617	2029
Gemeente Gooische Meren (1)	9.877	var	8.502	-		-	8.502	2029
Leningen aan openbare lichamen	38.569	-	33.200	-	-	-	33.200	
Leningen aan deelnemingen								
Zeehaven IJmuiden N.V. (2)	635	1,80 %	635	-	11	0	635	2026
Schiphol Area Development Company (3)	3.375	4,46 %	1.250	-	56	-	1.250	07-2025/2027
Leningen aan deelnemingen	4.010		1.885	-	67	0	1.885	
Overige langlopende leningen								
Nationaal Restauratiefonds (4)	9.100		5.100	-	-	-	5.100	2060
Vila Nieuwland (5)	123	2,60 %	123	-	3	-	123	2025
Collectief Agrarisch Natuurbeheer (6)	850		85	-	-	85,00	-	2022
Stichting Voorbereiding Pallas reactor (7)	40.000	1,50 %	41.441	-	622	-	42.063	
Voorziening Stichting Voorbereiding Pallas reactor (7)			-41.441	-	-	-	-42.063	
Overige langlopende leningen	50.073		5.308	-	625	85	5.223	
Totaal	**92.652**		**40.393**	**-**	**692**	**85**	**40.308**	

Organisatie/instelling	Datum & nummer besluit PS of GS
Gemeente Hilversum (1)	976112/1013313
Gemeente Laren (1)	976112/1013313
Gemeente Gooische Meren (1)	976112/1013313
Zeehaven IJmuiden N.V. (2)	GS 21-06-2011;33454
Schiphol Area Development (3)	13 februari 2018 GS 1035658/1044807
Nationaal Restauratiefonds (4)	21-06-2011;27350
Vila Nieuwland (5)	226465/561131
Collectief Agrarisch Natuurbeheer (6)	GS 2015; 184
Stichting Voorbereiding Pallas reactor (7)	GS 309599/340912

(1) Betreft de verkoop in 2017 van het terrein Crailo aan de gemeenten Hilversum, Gooische Meren en Laren voor een bedrag van €33,2 miljoen ex.BTW (incl.BTW 38,57 mln.). Hierbij heeft de provincie NH een uitgestelde betaling verleent aan de gemeenten voor een bedrag van € 33,2 miljoen tot uiterlijk 31-12-2029, waarbij de gemeenten vrij zijn om (delen) eerder te betalen. Aan de gemeenten wordt een rentevergoeding in rekening gebracht van 0% over de eerste 6 jaar (2018-2023) en 0,4% per jaar over de tweede 6 jaar (2024-2029).

(2) Aan Zeehaven IJmuiden is in 2011 een rentedragende lening verstrekt, welke dient tot aflossing van een schuld van IJmuider Delta BV aan een dochter van Regionale Ontwikkelingsmij. voor het Noordzeekanaalgebied NV.(RON). De leningsovereenkomst heeft een looptijd tot en met 2026

(3) Dit betreft een kredietfaciliteit ad € 3.375.000 welke in maart 2018 beschikbaar is gesteld aan SADC (Schiphol Area Development Company N.V.). De andere drie aandeelhouders hebben een identieke kredietfaciliteit voor SADC gecreëerd, waardoor SADC per saldo een faciliteit heeft van in totaal € 13,5 miljoen. In 2020 is deze faciliteit voor het eerst benut, voor een bedrag ad € 1.250.000.

(4) De renteloze lening aan het Nationaal Restauratiefonds (NRF) vloeit voort uit de Samenwerkingsovereenkomst dd.15 november 2017 met de Stichting Nationaal Restauratiefonds ter verbreding van het Noord-Hollands Fonds voor monumenten ten bate van herbestemming, restauratie en verduurzaming van beschermde monumenten en karakteristiek vastgoed in Noord-Holland. De hoogte van het Fonds bedraagt € 9,1 mln. waarvan reeds € 5,1 mln. is gestort. Zodra de rekening-courant van het Fonds minder dan € 1 mln. bedraagt zal een 2e tranche van € 2 mln. worden gestort. Het NRF gaat uit het fonds hypothecaire leningen verstrekken voor de restauratie van provinciale monumenten en stolpboerderijen. De looptijd van de overeenkomst loopt tot 2060.

(5) Betreft een lening t.b.v. een uitgestelde betaling door geldnemer naar aanleiding van de verkoop van de Wierschuur in het kader van het herontwikkelingsplan Wieringerrandmeer.

(6) Betreft een subsidie in de vorm van een lening waarmee de recent opgerichte gecertificeerde agrarische collectieven in staat kunnen worden gesteld een bijdrage te verlenen aan agrarisch

natuur-landschaps- en waterbeheer in Noord-Holland. Deze leningen zullen in 2022 worden afgelost.

(7) Aan de stichting Voorbereiding Pallas-reactor is een subsidie in de vorm van een rentedragende geldlening van € 40 miljoen verleend voor de activiteiten in de voorbereidingsfase van de Pallas-reactor. Voor de verstrekte lening is een verliesvoorziening getroffen tot hetzelfde bedrag van de uitstaande lening.

4.4.2 Investeringskredieten

Voor een overzicht van de nieuw aangevraagde kredieten verwijzen we naar de Voordracht van het integraal meerjarenprogramma infrastructuur (iMPI). Voor nadere informatie over alle lopende en voorziene projecten wordt verwezen naar het iMPI zelf.

4.4.3 Staat van gewaarborgde leningen

Door wie de geldlening is aangegaan	Doel van de geldlening	Oorspronkelijk bedrag (x € 1.000,-)	% of deel gewaarborgd provincie	Verwachte boekwaarde 1-1-2022	Verwachte boekwaarde 31-12-2022
Viva! Zorggroep	Bouw verpleeghuis Heemswijk	3.374	100	116	116
idem	idem	3.403	100	227	227
Totaal		**6.777**		**343**	**343**

#	Naam rechtspersoon	Inhoud garantieverplichting	Garantiebedrag per 1-1-2022 (x € 1.000)	Garantiebedrag per 31-12-2022 (x € 1.000)
(1)	Het Nationaal Groenfonds	Uitvoering van het natuurbeleid (convenantleningen)	2.189	2.189
(2)	BNG Bank	financiering van het project Hoogtij van de RON NV	18.500	18.500
(3)	BNG Bank	(her-) financiering van PolanenPark CV	10.000	10.000
(4)	Glasvezelnetwerk Hollands Kroon B.V.	Garantstelling voor het leggen van glasvezelnetwerk	12.200	12.200
(5)	Breedband Beemster/Kabeltex	Garantstelling voor het leggen van glasvezelnetwerk	4.800	4.800
(6)	Landschap Noord-Holland	Uitvoering project 'Natuurvriendelijke oevers Ilperveld'.	600	600

1) Rente en aflossing komen t.l.v. van de van het rijk te ontvangen zogenaamde convenantsgelden.

2) De oorspronkelijk afgegeven garantie aan de BNG van oorspronkelijk 70 miljoen is in 2019 verlaagd naar 37 miljoen. PNH staat garant voor 50%. Op deze garantie loopt een afgegeven contragarantie door het Havenbedrijf Amsterdam NV van 33,3 %.

3) Op deze garantie loopt een afgegeven contragarantie van 20% van de Gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude, 20% van de Schiphol Air Development Company (SADC) en 20% van de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Noordzeekanaalgebied (RON NV).

4) De garantstelling is in december 2018 verleend voor het aanleggen van het "Glasvezelnet Hollandse kroon". Voor deze kosten worden twee leningen afgesloten bij de Bank Nederlandse Gemeenten. De omvang van de lening en garantstelling bedraagt € 10,3 miljoen voor het witte netwerk en € 1,9 miljoen voor het grijze netwerk.

5) De garantstelling is in december 2018 verleend voor het project "Coöperatie Breedband Beemster U.A.". Voor de kosten van deze activiteiten worden twee leningen afgesloten bij de Bank Nederlandse Gemeenten. De omvang van de lening en garantstelling bedraagt € 4,3 miljoen voor het witte netwerk en € 0,5 miljoen voor het grijze netwerk.

6) De garantstelling is in 2017 verleend voor het project "natuurvriendelijke oevers llperveld" aan Landschap Noord-Holland. De provincie staat zelf garant en neemt respectievelijk de cofinanciering voor haar rekening (beide categorieën € 600.000 in totaal € 1.200.000). De dekking is afkomstig uit de reserve Groen.

4.5 Overzicht van lasten en baten per taakveld

Taakvelden (x € 1.000)		Begroting 2022			Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
0	**Algemene dekkingsmiddelen**	**244.981**	**-767.187**	**-522.205**	**234.318**	**-650.147**	**-415.829**	**208.997**	**-567.509**	**-358.512**	**228.722**	**-571.521**	**-342.799**
0.1	Uitkering provinciefonds	0	-220.934	-220.934	0	-224.807	-224.807	0	-228.898	-228.898	0	-235.072	-235.072
0.2	Opbrengst Provinciale belastingen	0	-225.100	-225.100	0	-225.100	-225.100	0	-225.100	-225.100	0	-225.100	-225.100
0.3	Geldleningen en uitzettingen	0	-692	-692	286	-692	-406	1.070	-825	245	1.800	-825	975
0.4	Deelnemingen	0	-7.130	-7.130	0	-7.130	-7.130	0	-7.130	-7.130	0	-7.130	-7.130
0.5	Algemene dekkingsmiddelen, overige b	11.470	-3.246	8.224	21.036	-3.254	17.782	30.509	-2.901	27.608	36.600	-2.902	33.698
0.6	Overhead	74.138	0	74.138	74.459	0	74.459	74.280	0	74.280	73.931	0	73.931
0.7	Vennootschapsbelasting	1.036	0	1.036	139	0	139	-15	0	-15	-15	0	-15
0.8	Mutaties reserves	158.337	-310.085	-151.748	138.398	-189.164	-50.767	103.153	-102.655	498	116.406	-100.492	15.914
1	**Bestuur**	**21.582**	**-59**	**21.523**	**20.752**	**-59**	**20.693**	**19.770**	**-59**	**19.711**	**19.680**	**-59**	**19.621**
1.1	Provinciale Staten	4.883	0	4.883	4.878	0	4.878	4.343	0	4.343	4.253	0	4.253
1.2	Gedeputeerde Staten	4.951	0	4.951	4.726	0	4.726	4.651	0	4.651	4.651	0	4.651
1.3	Kabinetszaken	2.551	-43	2.508	2.551	-43	2.508	2.551	-43	2.508	2.551	-43	2.508
1.4	Bestuurlijke organisatie	6.083	0	6.083	6.083	0	6.083	5.861	0	5.861	5.861	0	5.861
1.5	Interbestuurlijk toezicht op de regi	32	0	32	32	0	32	32	0	32	32	0	32
1.6	Openbare orde en veiligheid	1.189	-16	1.173	1.189	-16	1.173	1.039	-16	1.023	1.039	-16	1.023
1.9	Bestuur, overige baten en lasten	1.893	0	1.893	1.293	0	1.293	1.293	0	1.293	1.293	0	1.293
2	**Verkeer en vervoer**	**278.729**	**-39.533**	**239.196**	**212.433**	**-21.006**	**191.428**	**201.334**	**-24.337**	**176.997**	**180.813**	**-5.442**	**175.371**
2.1	Landwegen	152.524	-24.406	128.118	133.541	-19.743	113.799	123.348	-23.074	100.274	104.308	-4.179	100.129
2.2	Waterwegen	31.213	-15.127	16.086	18.873	-1.263	17.610	18.451	-1.263	17.188	17.223	-1.263	15.960
2.3	Openbaar vervoer	93.400	0	93.400	57.739	0	57.739	56.675	0	56.675	55.522	0	55.522
2.9	Verkeer en vervoer, overige baten en	1.592	0	1.592	2.280	0	2.280	2.860	0	2.860	3.760	0	3.760

3	**Water**	**9.570**	**-1.785**	**7.785**	**8.330**	**-1.785**	**6.545**	**6.445**	**-1.785**	**4.660**	**6.445**	**-1.785**	**4.660**
3.1	Waterkeringen	4.424	0	4.424	3.284	0	3.284	1.399	0	1.399	1.399	0	1.399
3.2	Kwantiteit oppervlaktewater	848	0	848	848	0	848	848	0	848	848	0	848
3.3	Kwantiteit grondwater	1.810	-1.500	310	1.810	-1.500	310	1.810	-1.500	310	1.810	-1.500	310
3.4	Kwaliteit oppervlaktewater	1.259	0	1.259	1.259	0	1.259	1.259	0	1.259	1.259	0	1.259
3.5	Kwaliteit grondwater	1.229	-285	944	1.129	-285	844	1.129	-285	844	1.129	-285	844
3.9	Water, overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	**Milieu**	**46.130**	**-1.545**	**44.585**	**42.074**	**-1.325**	**40.749**	**27.365**	**-1.325**	**26.040**	**24.870**	**-1.325**	**23.545**
4.1	Bodembescherming	4.637	0	4.637	3.367	0	3.367	1.809	0	1.809	1.114	0	1.114
4.2	Luchtverontreiniging	232	0	232	232	0	232	232	0	232	232	0	232
4.3	Geluidhinder	408	0	408	288	0	288	288	0	288	288	0	288
4.4	Vergunningverlening en handhaving	21.485	-1.250	20.235	21.464	-1.250	20.214	21.363	-1.250	20.113	19.363	-1.250	18.113
4.5	Ontgrondingen	0	-75	-75	0	-75	-75	0	-75	-75	0	-75	-75
4.6	Duurzaamheid	15.805	-220	15.585	13.160	0	13.160	3.530	0	3.530	3.730	0	3.730
4.9	Milieu, overige baten en lasten	3.563	0	3.563	3.563	0	3.563	143	0	143	143	0	143
5	**Natuur**	**134.381**	**-7.172**	**127.209**	**93.194**	**-862**	**92.332**	**86.892**	**-835**	**86.057**	**67.473**	**-3.735**	**63.738**
5.1	Natuurontwikkeling	91.000	-6.387	84.613	47.409	-27	47.382	45.402	0	45.402	25.853	-2.900	22.953
5.2	Beheer natuurgebieden	31.950	-535	31.415	33.604	-585	33.019	33.539	-585	32.954	33.669	-585	33.084
5.3	Beheer flora en fauna	8.251	-250	8.001	8.401	-250	8.151	7.951	-250	7.701	7.951	-250	7.701
5.9	Natuur, overige baten en lasten	3.180	0	3.180	3.780	0	3.780	0	0	0	0	0	0
6	**Regionale economie**	**35.104**	**-187**	**34.917**	**28.960**	**-172**	**28.788**	**23.131**	**-172**	**22.959**	**21.424**	**-172**	**21.252**
6.1	Agrarische aangelegenheden	3.640	0	3.640	3.413	0	3.413	2.651	0	2.651	1.597	0	1.597
6.2	Logistiek	7.427	-187	7.240	7.222	-172	7.050	4.647	-172	4.475	4.897	-172	4.725
6.3	Kennis en innovatie	8.325	0	8.325	3.844	0	3.844	2.269	0	2.269	2.104	0	2.104
6.4	Recreatie en toerisme	12.962	0	12.962	11.681	0	11.681	11.514	0	11.514	10.776	0	10.776
6.9	Regionale economie, overige baten en	2.750	0	2.750	2.800	0	2.800	2.050	0	2.050	2.050	0	2.050
7	**Cultuur en maatschappij**	**24.910**	**0**	**24.910**	**23.143**	**0**	**23.143**	**13.645**	**0**	**13.645**	**8.791**	**0**	**8.791**
7.1	Cultuur	14.563	0	14.563	12.896	0	12.896	10.033	0	10.033	5.179	0	5.179

7.2	Maatschappij	10.347	0	10.347	10.247	0	10.247	3.612	0	3.612	3.612	0	3.612
7.9	Cultuur en maatschappij, overige bat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8	**Ruimte**	**27.364**	**-5.824**	**21.540**	**17.752**	**-5.824**	**11.928**	**12.629**	**-5.824**	**6.805**	**12.693**	**-5.824**	**6.869**
8.1	Ruimtelijke ordening	10.560	-5.824	4.736	10.565	-5.824	4.741	10.497	-5.824	4.673	10.906	-5.824	5.082
8.2	Volkshuisvesting	5.408	0	5.408	2.791	0	2.791	1.416	0	1.416	1.071	0	1.071
8.3	Stedelijke vernieuwing	11.396	0	11.396	4.396	0	4.396	716	0	716	716	0	716
	Totaal taakvelden	**822.750**	**-823.292**	**-542**	**680.956**	**-681.180**	**-225**	**600.207**	**-601.846**	**-1.639**	**570.910**	**-589.863**	**-18.953**

5 Lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling

Programma 2 Klimaat en Milieu

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2022
2.1.1	OCAP BV/CO2 vervloeier en lokaal distributienetwerk voor glastuinbouwgebieden Alton en Het Grootslag Toelichting Met een subsidie van € 3 mln aan OCAP BV wordt een (1) de CO2 leiding van OCAP doorgetrokken naar het AEB terrein in de Haven van Amsterdam, (2) wordt een CO2-vervloeingsinstallatie aldaar gebouwd en (3) wordt de vloeibare CO2 via een minigrid op glastuinbouwconcentratiegebieden in Noord-Holland Noord verspreid. De CO2 komt gasvormig via de OCAP leiding van de Rotterdamse haven maar zal in de toekomst ook van AEB worden onttrokken. Daarvoor zijn nog extra investeringen nodig. Daarmee kan de glastuinbouw verder verduurzamen en wordt CO2 uitstoot vanuit de industrie nuttig ingezet. Het project maakt onderdeel uit van het pakket voor 'Energietransitie' vanuit motie 2017-110, maar heeft enige vertraging opgelopen. Het project zal aan de Europese Commissie worden voorgelegd voor goedkeuring vanwege staatssteun.	€ 3.000.000
2.1.2	Dutch Data Association (DDA), Ondersteuning versnelling restwarmteprojecten datacenters Toelichting De brancheorganisatie DDA is actief op het gebied van restwarmte. Om restwarmteprojecten van de grond te krijgen en lopende projecten het nodige tempo te geven heeft het DDA (de brancheorganisatie voor alle datacenters) ondersteuning ingehuurd. De vraag is op dit moment groter dan geleverd kan worden. Om deze overvraging aan te kunnen willen ze de inhuur uitbreiden. Als provincie kunnen we bijdragen in deze ondersteuning om te voorkomen dat warmteprojecten niet opgepakt worden of lopende trajecten komen stil te liggen.	€40.000
2.1.4	C-creators, uitvoeren activiteiten voor circulaire economie Toelichting Partnerbijdrage aan stichting C-Creator die als doel heeft circulariteit in de bouw te vergroten en op te schalen. Hiervoor organiseert C -Creators onder meer kennisuitwisseling tussen markt, overheden en kennisinstellingen zoals een programma voor circulair renoveren bij woningbouwcorporaties en communities of practice voor o.a. gemeenten.	€ 70.000
2.2.1	Waterschap Amstel, Gooi en Vecht, Ecologische effecten van thermische energie uit oppervlaktewater (TEO) installaties Toelichting	€ 150.000

	In het klimaatakkoord is afgesproken dat de warmtevoorziening van de gebouwde omgeving wordt verduurzaamd. Een deel van de gebouwen kan worden verwarmd met warmte gewonnen uit oppervlakte water. De provincie draagt bij aan onderzoek van de waterschappen naar de ecologische effecten van het winnen van energie uit oppervlakte water.	
2.2.1	OD NZKG, omgevingsbeleid Toelichting De ODNZKG geeft namens het bevoegd gezag ruimte bij het komen tot lokale prioriteiten bij de uitvoering van omgevingsveiligheidsbeleid. Op die wijze wordt omgevingsveiligheid goed lokaal ingebed en levert een bijdrage aan de veilige leefomgeving.	€ 76.000

Programma 3 Ruimte en Water

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2022
3.2.2	Stichting Ondersteuning Omgevingsraad Schiphol (SOORS) Toelichting Het betreft een reservering voor de provinciale bijdrage aan de Governancestructuur rond Schiphol.	€ 112.500
3.3.1	Vereniging Dorpswerk Noord-Holland, Toekomstplan voor dorp en dorpshuis Toelichting Dorpswerk NH ontwikkelt een gespreks- en werkmethode zodat dorpen en dorpshuizen een passend toekomstplan kunnen ontwikkelen en voert deze uit. Hierin worden vanuit de invalshoek van de Omgevingswet een groot aantal thema's behandeld die spelen binnen dorpen in zowel het fysieke als sociale domein.	€ 40.767
3.3.2	Gemeente Weesp, Bloemendalerpolder Toelichting Bij de ontwikkeling van de Bloemendalerpolder zijn er vanwege de ligging nabij het spoor geluidsschermen nodig om woningbouw hier mogelijk te maken. Recent is gebleken dat deze hoger moeten zijn dan waar rekening mee was gehouden, om aan de geluidsnormen te voldoen. Rijk, gemeente, vervoersregio en provincie dragen bij aan de extra kosten om vertraging van de woningbouw te voorkomen.	€ 2.170.000
3.3.2	Gemeente Zaanstad, Knooppunt Kogerveld Toelichting Zaandam Kogerveld maakt onderdeel uit van de Hoornse lijn (traject Zaandam-Hoorn). Samen met gemeenten, Vervoerregio, de spoorsector en het ministerie van IenW en BZK werken we	€ 2.775.000

	aan optimalisatie van de lijn, o.a. door vanuit OV-knooppunten en versnelling woningbouw bij te dragen aan de gebiedsontwikkeling Kogerveld. Deze subsidie is onderdeel van eerdere afspraken over de gebiedsontwikkeling rond het OV-knooppunt Kogerveld.	
3.5.2	Fresh-M, verzamelen gegeven zoet-, zout en grondwater Toelichting In grote delen van de kuststrook komt ondiep brak en zout grondwater voor, afgewisseld met zoet grondwater. Daarnaast is, wat verder van de kust, grondwater aanwezig in diepere lagen die van cruciaal belang zijn voor de drinkwatervoorziening. In het project Freshem worden er gegevens verzameld door middel van een meetinstrument onder een helikopter. Dit resulteert in een gedetailleerd driedimensionale verdeling van zoet en zout grondwater en van kleilagen (tot wel 100-200m diep) die het grondwater beschermen. De resultaten van dit project zorgen ervoor dat onderbouwde beslissingen over duurzaam grondwaterbeheer genomen kunnen worden die gebaseerd zijn op gedetailleerde en up-to-date informatie.	€ 300.000
3.5.3	Gemeente Hoorn, Maaien waterplanten IJmeer-Markermeer Toelichting Voor een betere doorvaart van de waterrecreatie in de zomer op het Markermeer en IJmeer door het maaien van waterplanten op Noord-Hollands grondgebied	€ 72.600

Programma 4 Bereikbaarheid

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2022
4.5.1	Regionaal Overlegorgaan Consumentenbelangen Openbaar Vervoer,Bijdrage 2022 Toelichting: _Jaarlijkse bijdrage aan het overlegorgaan	€ 50.000
4.1.2	Gemeente Huizen,Intergraal inpassingsplan HOV Huizen Toelichting: Inpassing HOV in gemeente met aandacht voor fietsnetwerk, ketenreis en veiligheid	€ 2.200.000
4.1.2	Gemeente Zaanstad; Rondweg Assendelft Toelichting: Verbindingsweg tussen de Dorpsstraat en Noorderweg	€ 1.300.000

4.1.2	Gemeente Alkmaar: Bergerweg Toelichting: Verbetering doorstroming OV en veiligheid Bergerweg	€ 550.000
4.1.2	Gemeente Alkmaar: Haven Boekelermeer Toelichting: Aanleg (overslag) haven met keergelegenheid op Noord-Hollands kanaal	€ 7.500.000
4.1.2	Vervoerregio Amsterdam: N516 AVANT Toelichting: N516 AVANT voor fietsinfra	€ 4.500.000
4.1.2	Gemeente Zaanstad: Duurzaamheidsmaatregelen Zaanbrug Toelichting: Verduurzaming infrastructuur	€ 240.000

Programma 5 Groen

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2022
5.1.1	Gemeente Schagen, Boskerpark realisatie NNN inrichting (NHN16) Toelichting: NNN inrichting	€ 247.000
5.1.1	Landschap Noord-Holland, NNN inrichting Zandpolder (NHN17) Toelichting: NNN inrichting	€ 350.000
5.1.1	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Uitgeester- en Heemskerkerbroek Toelichting: Diverse maatregelen om de waterkwaliteit in dit KRW-oppervlaktewaterlichaam te verbeteren.	€ 700.000
5.1.2	Gemeente Gooise Meren, Aanlegplaatsen trekvaart Muiden Toelichting: Aanlegvoorzieningen voor bootjes/sloepjes in de Muidertrekvaart en bij het Muizenfort. Inclusief het natuurvriendelijk inrichten van de oevers	€ 420.000
5.1.2	Gemeente Gooise Meren , Biodiversiteit kernen Toelichting: Het versterken van de ecologische routes door Gooise Meren door de aanleg van fijnmazige faunaverbindingen onder het wegennet	€ 70.000

5.1.2	LTO-projecten, Boer actief in de Groene Uitweg Toelichting: Het betrekken van burgers bij het boerenbedrijfsleven, waaronder "voedseleducatie voor kinderen" en "open dagen, excursies en stages", en het coachen van jonge ondernemers	€ 80.000
5.1.2	Gemeente Gooise Meren, Entree Muiden Toelichting: Verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit van toegang van Muiden vanaf de A1: zichtbaar maken van de vesting, realiseren looproutes, verbeteren veiligheid (oversteek vanaf parkeerplaats 1)	€ 1.354.500
5.1.2	Natuurmonumenten, Horstermeer landschapsbeleving Toelichting: Realisatie van een uitkijkpunt op de locatie "bunker Radioweg", om de geschiedenis van deze plek en het ontstaan van het landschap in de omgeving zichtbaar te maken	€ 63.910
5.1.2	Staatsbosbeheer, klimaatbos Diemerscheg fase 2 Toelichting: Realisatie nat klimaatbos, gecombineerd met onderzoek naar reductie van CO2 uitstoot en bodemdaling	€ 450.000
5.1.2	Natuurmonumenten, Linielandschap fort Nigtevecht Toelichting: Realisatie wandelpad tussen de forten Nigtevecht en Abcoude, inclusief informatiepanelen bij de coupures (Velterslaan) en het consolideren van enkele nevenbatterijen	€ 48.895
5.1.2	Gemeente Gooise Meren, Muiden Noord-West Toelichting: Verbeteren ruimtelijke kwaliteit Muiden noordwest, waaronder recreatieve routes, waterrecreatie buiten de sluis, herbestemming Westbatterij, aansluiting op de Natuurboulevard	€ 1.850.000
5.1.2	Rijksmuseum Muiderslot, Buitenruimte Muiderslot fase 2 Toelichting: Het verbeteren van de entree van het slot en de aansluiting op de vestingwallen van Muiden. Realisatie van voorzieningen voor bezoekers, waaronder rolstoeltoegankelijkheid	€ 457.000
5.1.2	Regio Gooi en Vechtstreek, Natuurboulevard 2.0 Toelichting: Aanvulling op de bestaande boulevard, tussen Muiderberg en Naarden, het verbeteren van het wandelpad Diemen-Muiden, bewegwijziering Naarden - Huizen en ecologische maatregelen IJmeerkust	€ 1.050.000

5.1.2	Gemeente Wijdemeren, Recreatieve kwaliteit 's-Graveland Toelichting: Restauratie (en openstelling) buitenplaats Trompenburgh, verbetering publiekstoegang en (water)recreatieve toegankelijkheid richting Kortenhoef en 's-Graveland	€ 1.800.000
5.1.2	Gemeente Amsterdam, Rondje Diemerscheg Toelichting: Onderzoek naar, en realisatie van, een fiets- en wandelronde Diemerscheg inclusief kleinschalige recreatieve voorzieningen (bankjes, watertappunten e.d.) en promotie.	€ 70.000
5.1.2	Regio Gooi en Vechtstreek, Vaarnetwerk Toelichting: Het versterken van het regionale kanonetwerk, het faciliteren van elektrisch varen en het beleefbaar maken van historische waterlopen en onderdelen van vestingwerken.	€ 142.500
5.1.2	Gemeente Gooise Meren, Waterpoort Vecht Toelichting; Realisatie natuuroever en fauna-uittreedplaatsen aan de Vecht, inclusief aanlegvoorzieningen, steigerwerk en voorzieningen voor elektrisch varen	€ 265.000
5.1.4	Recreatie Noord-Holland; Vitaal Platteland Alkmaarder- en Uitgeestermeer Toelichting: Dit programma heeft tot doel om het platteland een impuls te geven wat betreft biodiversiteit, water, bodem etc.	€ 1.020.000
5.2.1	Goois natuurreservaat, participantenbijdrage Noord-Holland Toelichting: Betreft participantenbijdrage Noord-Holland op basis van de ‘Overeenkomst tussen de provincie Noord-Holland, de gemeenten Amsterdam, Blaricum, Bussum, Hilversum, Huizen, Laren en Naarden m.b.t. de “Stichting Goois Natuurreservaat” ’. Zie ook onder ’Programma 5 Groen’ de paragraaf ‘Verbonden partijen’	€ 896.000
5.2.1	Stichting Natuurcollectief Noord-Holland, Begeleiding kleine natuurbeheerders Toelichting: Stichting natuurcollectief Noord-Holland doet de administratie voor kleine beheerders die deelnemen aan natuurbeheer.	€ 35.000
5.2.2	Nationaal Park Zuid-Kennemerland, uitvoeren van de jaarlijkse activiteitenplan Toelichting: De subsidie is ten behoeve van het uitvoeren van de jaarlijkse	€ 157.789

	activiteitenplan. Die omvat o.a. communicatie, beheer en de organisatie van het NP.	
5.2.2	Nationaal Park Duinen van Texel, uitvoeren van de jaarlijkse activiteitenplan. Toelichting: De subsidie is ten behoeve van het uitvoeren van de jaarlijkse activiteitenplan. Die omvat o.a. communicatie, beheer en de organisatie van het NP.	€ 166.530
5.2.4	Faunabeheereenheid, faunabeleid van de provincie Noord-Holland Toelichting: De FBE heeft een wettelijke uitvoerende taak in de uitvoering van het faunabeheer. Het gaat hier o.a. om het bijhouden van de stand van in het wild levende dieren, het opstellen van faunabeheerplannen, het machtigen van wildbeheereenheden om de wildstand te beheersen, het voorkomen en bestrijden van schade en het adviseren van jagers, beheerders, grondgebruikers, burgers en gemeenten.	€ 1.270.000
5.3.2	Landschap Noord-Holland, Uitvoering Programma 'Betrekken bij Groen' Toelichting: Met het programma Betrekken bij Groen faciliteren wij de groene vrijwilligers in Noord-Holland, door bijvoorbeeld gereedschappen en cursussen te geven zodat de vrijwilligers met de nodige kennis veilig en professioneel zich kunnen inzetten voor de Noord-Hollandse natuur. Ook maakt het Groen Fonds onderdeel uit het programma.	€ 708.000
5.3.3	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Waddenbaai fase 1 (Noordkop) Toelichting: Deze verbetering van de natte infrastructuur in de Noordkop is bedoeld om de vismigratiemogelijkheden en daarmee de ecologie van Amstelmeerboezem en Waddenzee te verbeteren.	€ 6.762.000

Programma 6 Economie, cultuur en welzijn

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2022
6.1.1	Glasvezelnetwerk Hollands Kroon B.V. Toelichting: Garantstelling voor de lening die nodig is voor de aanleg van het glasvezelnetwerk in Hollands Kroon.	€ 12.200.000

6.1.3	TerraTechnica.Inholland Alkmaar, lerend innoveren Toelichting: Bevordering van lerend innoveren technische scholing.	€ 450.000
6.1.3	RPA/ONH Skillsaanpak NHN Toelichting: Bevordering vaardigheden in technische en technologische beroepen	€ 100.000
6.1.3	St. Hoger onderwijs Nederland te Den Haag, locatie Hogeschool Inholland te Alkmaar / werkplaats digitaal ondernemen Toelichting: Werkplaats van publiek-private samenwerking en dient voor versnellen digitalisering	€ 100.000
6.1.4	Greenport Aalsmeer / Programmabureau Toelichting: Samenwerkingsverband sierteelt regio Aalsmeer	€ 150.000
6.1.4	Greenport Aalsmeer / Uitvoeringsprogramma Toelichting: Projecten op het gebied van versterking en verduurzaming sierteelt.	€ 100.000
6.1.4	Greenport Noord-Holland Noord/programmabureau Toelichting: Samenwerkingsverband agrosector regio Noord-Holland Noord.	€ 165.000
6.1.4	Greenport Noord-Holland-Noord/uitvoeringsprogramma Toelichting: Projecten op gebied van versterking en verduurzaming agrosector.	€ 100.000
6.1.4	Greenports Nederland/programma Toelichting: Landelijk samenwerkingsverband agrosector.	€ 150.000
6.1.4	Stichting Proeftuin Zwaagdijk, opstart veldlab bloembollen Toelichting: Project innovatie en verduurzaming bollenteelt.	€ 50.000
6.1.4	Stichting Voedsel verbindt / Programmabureau Toelichting: Het faciliteren van het regionaal organiserend vermogen op voedselvraagstukken.	€ 125.000
6.1.4	Stichting Voedsel Verbindt/uitvoeringsagenda 2020-2023 Toelichting: Het stimuleren van regionale korte keten projecten.	€ 400.000
6.1.4	Stichting Foodvalley/programmabureau TPC Toelichting	€ 20.000

	Het stimuleren van de eiwittransitie van dierlijk naar plantaardig.	
6.1.5	Aeres Hogeschool/lectoraat bodem Toelichting Het brengen en verbinden van bodemkennis naar de boerenpraktijk.	€ 50.000
6.2.1	Plein C Toelichting: Uitvoering programma Cultuureducatie met Kwaliteit 2021-2024.	€ 750.000
6.2.1	Probiblio Toelichting: Uitvoering van de provinciale wettelijke taken in het bibliotheekstelsel.	€ 3.464.240
6.3.1	Stichting NMF/Steunpunt M&A Uitvoering wettelijke taken en provinciaal beleid m.b.t. monumenten en archeologie.	€ 180.864
6.3.1	Mooi Noord-Holland/Steunpunt M&A Toelichting: Uitvoering wettelijke taken en provinciaal beleid m.b.t. monumenten en archeologie.	€ 279.136
6.3.2	Molenfederatie Toelichting: Projectsubsidie voor het organiseren van o.a. de Molencontactdag.	€ 15.000
6.3.2	Noord-Hollands Archief / verhalenplatform Oneindig Noord-Holland. Toelichting: Voor een breed publiek ontsluiten van cultuurhistorische verhalen uit Noord-Holland via verhalenplatform Oneindig Noord-Holland.	€ 124.000
6.3.3	Museum Kaap Skil Toelichting: Ten behoeve van de presentatie van de Palmhoutwrak-collectie.	€ 800.000
6.4.1	ROP Midden West Toelichting: Subsidie tbv organisatie restauratie-opleidingen.	€ 17.000
6.4.2	Gemeente Gooise Meren/ Vestingsplein Muiden Toelichting: De gemeente Gooise Meren is bezig met het programma Verder met de Vesting Muiden' met als doelstelling: het vergroten van de aantrekkelijkheid van Muiden voor inwoners en bezoekers. Het opknappen van het Vestingplein maakt hier onderdeel van uit. Het plein vormt de entree van Muiden en wordt nu als 'verloren' stenige plek ervaren vol auto's en weinig uitstraling.	€ 800.000

	Bedoeling is om het Vestingplein om te vormen tot een representatieve entree van de stad met een prettig verblijfsklimaat.	
6.4.2	Stichting Liniebreed Ondernemen, publiekscommunicatie Toelichting: De provincie is als siteholder van de Stelling van Amsterdam verantwoordelijk voor het uitdragen van het verhaal over het UNESCO Werelderfgoed Stelling van Amsterdam. Deze subsidie wordt verstrekt voor publiekscommunicatie rondom dit verhaal.	€ 87.000
6.4.2	Gemeente Weesp, Schanzen Toelichting: Doelstelling is het beter leesbaar maken en de recreatieve kwaliteit vergroten van belangrijke historische onderdelen van de Vestingstad Weesp. Het gaat hierbij om het bastion Nieuw Agtkant en het realiseren van een coupure bij de Utrechtseweg als markering van de historische entree van Weesp.	€ 400.000
6.4.2	Regio Gooi- en Vechtstreek, Nieuwe werken nieuwe Hollandse waterlinie Toelichting: Doelstelling is het bevorderen van de bekendheid en leesbaarheid van de late periode van de Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie en dit te verbinden aan recreatieve, cultuurhistorisch en ecologische doelstellingen.	€ 490.000
6.5.1	Vereniging Dorpswerk Noord-Holland Toelichting: De provincie stimuleert de vitaliteit van gemeenschappen. Via Dorpswerk worden initiatieven ondersteund op het gebied van leefbaarheid en sociale samenhang.	€ 60.000

6. Bijlagen

6.1 Bestuur en directie

Provinciale Staten

Zetelverdeling Provinciale Staten	Aantal zetels
GroenLinks	9
VVD	9
D66	6
PvdA	6
JA21	5
CDA	4
Forum voor Democratie	3
Partij voor de Dieren	3
PVV	3
SP	3
ChristenUnie	1
50Plus/Partij voor de Ouderen	1
DENK	1
Fractie Baljeu	1

Provinciale Staten leden

Voor informatie over de leden van Provinciale Staten van de provincie Noord-Holland kunt u zich wenden tot de provinciale website: klik hier.

Gedeputeerde Staten

Voor informatie over de leden van Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Holland kunt u zich wenden tot de provinciale website: klik hier.

De directie

Renée Bergkamp	Algemeen directeur/ Provinciesecretaris
Hans van der Stelt	Directeur Concernzaken
Herman Schartman	Directeur Beleid
Lindy Molenkamp	Directeur Beheer en Uitvoering

6.2 Noord-Holland in feiten en cijfers

Voor informatie over Noord-Holland in feiten en cijfers kunt u zich wenden tot de provinciale website: klik hier. Hier kunt u zelf tabellen, grafieken en kaarten samenstellen.

6.3 Waar zijn wij te bereiken

Bezoekadres

Provinciaal Bestuur van Noord-Holland
Dreef 3,2012 HR Haarlem

Ambtelijke organisatie van Noord-Holland
Houtplein 33, 2012 DE Haarlem

Postadres

Postbus 3007, 2001 DA Haarlem

Algemene telefoonnummer

023-5143143

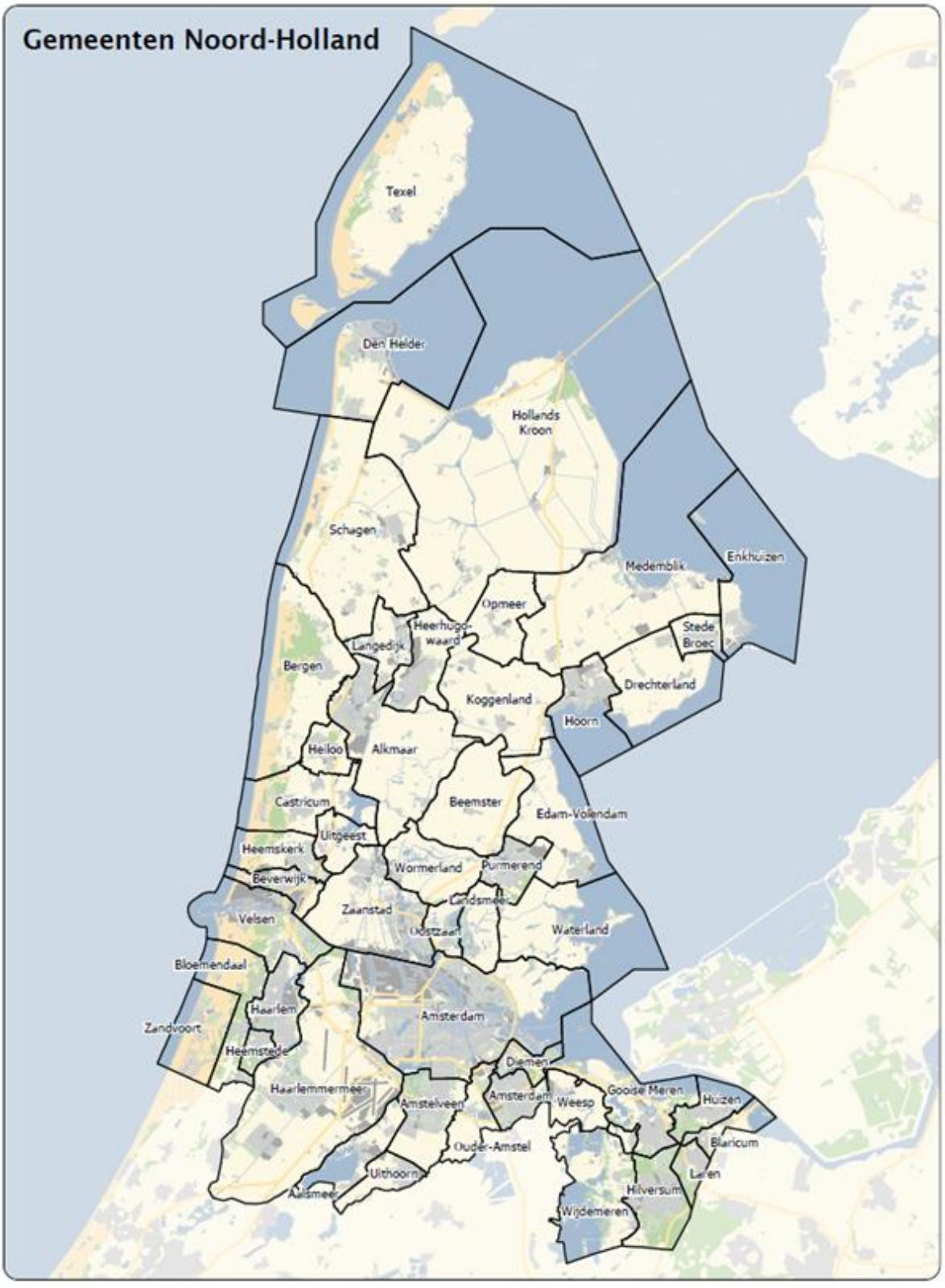
Website

www.noord-holland.nl

Algemene email

post@noord-holland.nl

6.4 Lijst met gemeenten

A	K
Aalsmeer	Koggenland
Alkmaar	L
Amstelveen	Landsmeer
Amsterdam	Langedijk
B	Laren
Beemster	M
Bergen (NH.)	Medemblik
Beverwijk	O
Blaricum	Oostzaan
Bloemendaal	Opmeer
C	Ouder-Amstel
Castricum	P
D	Purmerend
Den Helder	S
Diemen	Schagen
Drechterland	Stede Broec
E	T
Edam-Volendam	Texel
Enkhuizen	U
G	Uitgeest
Gooise Meren	Uithoorn
H	V
Haarlem	Velsen
Haarlemmermeer	W
Heemskerk	Waterland
Heemstede	Weesp
Heerhugowaard	Wijdemeren
Heiloo	Wormerland
Hilversum	Z
Hollandse Kroon	Zaanstad
Hoorn	Zandvoort
Huizen	

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon
J. Koning
CZ/FIN

Telefoonnummer +31235144992
koningj@noord-holland.nl

Verzenddatum
02 SEP. 2021

Kenmerk
1664727/1698672

Uw kenmerk

Betreft: Begroting 2022

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen, over de begroting 2022.

Bij de behandeling van de kaderbrief 2022 zijn door uw Staten meerdere moties waarin u mogelijke bestedingsdoelen voor het vrij te besteden deel van het rekeningresultaat 2020 heeft aangedragen aangehouden. Ons college zal uw Staten voor de begrotingsbehandeling 2022 nog apart per brief informeren over een mogelijk vervolgproces voor de besluitvorming over de aangehouden moties.

Via deze brief informeren wij u over de voortgang in het verbetertraject van de gehanteerde indicatoren in de begroting.

Indicatoren begroting
Bij de behandeling van de begroting 2021 hebben uw Staten de wens geuit om de beleidsindicatoren die standaard worden opgenomen in onze begroting en jaarstukken te verbeteren. Wij hebben deze opdracht, zoals toegezegd, ter hand genomen en u vindt de eerste resultaten van deze verbeterslag op de beleidsindicatoren in de begroting 2022. Via deze brief informeren wij uw Staten over de doorgevoerde verbeteringen en de daarbij gemaakte afwegingen. Het verbeteren van de indicatoren is een groeiproces. In de begroting 2022 hebben we een belangrijke 1e stap gezet en worden de contouren duidelijk van hoe wij het gebruik van de indicatoren richting de toekomst voor ons zien. De begroting 2022 is geen eindproduct van dit proces maar een basis waarop we verder bouwen. De verwachting is dat de mogelijkheden voor het opnemen van indicatoren de komende jaren toeneemt gezien de inzet om beter gebruik van data te maken zoals verwoord in de Datastrategie. In de laatste paragraaf van deze brief geven wij aan hoe we de doorontwikkeling van de indicatoren in de begroting voor ons zien. Op basis van deze brief en de gepresenteerde resultaten in de begroting 2022 gaan wij graag het gesprek aan met uw Staten om de vervolgstappen in dit groeiproces te bespreken.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

In aanloop naar de begroting 2022 hebben we ons gericht op het maximaal benutten van de informatie die reeds beschikbaar is vanuit bestaande datasets en reeds bestaande monitors. Het doel van de uitgevoerde exercitie was om deze informatie optimaal te ontsluiten in de begroting 2022 en om de indicatoren die niet relevant worden geacht uit de begroting te schrappen.

- In een BOT-overleg op 4 maart is informatie gedeeld en input opgehaald met/vanuit de Rekeningencommissie Plus over de gewenste doorontwikkeling van de beleidsindicatoren.
- Bij de behandeling van de begroting 2021 hebben uw Staten aangegeven een aantal van de opgenomen indicatoren niet relevant te vinden. Genoemde voorbeelden van niet relevante indicatoren zijn het aantal gevoerde bestuurlijk/ambtelijke overleggen en de indicatoren die ieder jaar voor 100% gerealiseerd worden. Dit betreffen vooral de prestatie-indicatoren. Om vast te stellen of een prestatie-indicator als relevant kan worden beschouwd zijn deze getoetst aan de uitgangspunten zoals ook beschreven in deze brief. De prestatie-indicatoren die een duidelijke relatie hebben met beleidsdoelstellingen of prestatieafspraken tussen GS en PS zijn gehandhaafd. Waar dit niet het geval is zijn deze indicatoren niet langer opgenomen. In veel gevallen wordt de betreffende beoogde te realiseren activiteit wel nog toegelicht bij het operationeel doel.
- Er is een inventarisatie gemaakt van alle potentiële nieuwe indicatoren op basis van beschikbare databronnen en reeds bestaande monitors.
- Van deze potentiële indicatoren is met de inhoudelijk betrokken afdeling afgestemd in hoeverre de indicator relevante stuurinformatie voor de inhoudelijke beleidsdoelen oplevert.
- De beschikbare indicatoren die een relevante relatie hebben met provinciale doelstellingen zijn opgenomen in de begroting 2022.
- De informatiewaarde van de opgenomen indicatoren is verder vergroot door zoveel mogelijk gebruik te maken van trend-weergaven waaruit zoveel mogelijk de relatie blijkt tussen de historische ontwikkelingen en de streefwaarden/doelwaarden vanuit de begroting. Zo is ook de informatiewaarde van de verplichte BBV indicatoren vergroot.

Uitgangspunten

De belangrijkste doelstelling bij het herijken van de indicatoren is om de informatiewaarde te vergroten en om te komen tot indicatoren die behulpzaam zijn bij het sturen op de realisatie van gestelde doelen. Daarbij zijn voor de verdere uitwerking de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. Een indicator geeft inzicht in de voortgang of het effect van het gevoerde beleid;

2. Een indicator is bruikbaar als instrument voor de (bij)sturing op het beleid;

3. De set van indicatoren sluit als geheel goed aan op het actuele beleid;

4. De administratieve lasten t.b.v. het meten, bijhouden en rapporteren over een indicator mogen niet ten koste gaan van de uitvoering (proportionaliteit/doelmatigheid).

Deze uitgangspunten geven de richting aan waar we als provincie naartoe willen met de set van indicatoren. In de praktijk zien we echter dat nog niet voor alle gewenste indicatoren data beschikbaar zijn (afhankelijkheid van landelijke meetsystemen), dat inzichten in trends niet altijd causaal gekoppeld kunnen worden aan het door de provincie gevoerde beleid (ook andere partners en autonome ontwikkelingen spelen een rol) en dat de inzet op provinciale opgaven door de tijd verandert waardoor ook nieuwe meetsystemen ingericht moeten worden en dus niet direct data voor gewenste indicatoren beschikbaar zijn. Het is dus belangrijk om continue te blijven volgen welke data beschikbaar komen en welke relevante inzichten daarmee gegenereerd kunnen worden voor het provinciaal beleid. Om dit goed te kunnen doen is nu ook een brede basismonitor in ontwikkeling.

Type indicatoren

In de begroting wordt op hoofdlijnen gebruik gemaakt van twee verschillende type indicatoren: prestatie-indicatoren en effectindicatoren. De verschillen tussen deze typen indicatoren zijn in het kader hieronder uitgelicht.

Prestatie-indicator (output)	Effectindicator (outcome)
• Concreet resultaat • Provincie heeft hier direct invloed op • Voorbeelden: - Aantal hectare gerealiseerd NNN - Aantal verstrekte subsidies t.b.v. verkeersveiligheid - De vaststelling van een nieuw visiedocument - De voortgang in de uitvoering van een gebiedsakkoord	• Maatschappelijk effect van de geleverde prestatie • Invloed van de provincie is indirect (De inzet van meerdere partijen naast de inzet van de provincie dragen bij aan het effect en er zijn autonome ontwikkelingen die de indicator beïnvloeden) • Voorbeelden: - Stand biodiversiteit - BRP (Bruto regionaal product) - Doorstroming provinciale wegen - Uitstoot CO2 in Noord-Holland

De effectindicatoren geven inzicht in de effecten van de geleverde prestaties en kunnen afgezet worden tegen de vastgestelde beleidsdoelen. De prestatie-indicatoren meten in hoeverre afgesproken prestaties daadwerkelijk zijn geleverd. In de begroting 2022 zijn daarom beide type indicatoren opgenomen.

Vervolgstappen

Wij waarderen de betrokkenheid van de rekeningencommissie in het traject om een verbetering van de indicatoren in onze P&C cyclus te realiseren. Graag betrekken wij de commissie bij de te nemen vervolgstappen in dit traject.

In de begroting 2022 zijn de nu beschikbare indicatoren en monitors die een relatie hebben met de doelstellingen in de provinciebegroting verwerkt. Relevant voor de verdere verbetering van de effectindicatoren in de begroting is de ontwikkeling van de brede basismonitor. Met de brede basismonitor Noord-Holland willen we op een overzichtelijke en systematische manier de belangrijke trends volgen in Noord-Holland. Het geeft weer hoe de welvaart zich in de brede zin van het woord ontwikkelt. Het gaat hierbij om zowel de economische als de ecologische, ruimtelijke en sociaal-maatschappelijke aspecten van welvaart voor de provincie. Beide instrumenten (de brede basismonitor en de effectindicatoren in de begroting) hebben namelijk tot doel om maatschappelijke trends te meten en inzichtelijk te maken. Ons voornemen is daarom om de effectindicatoren in de begroting en de brede basismonitor vanaf de begroting 2023 aan elkaar te koppelen. Wij werken op dit moment aan de ontwikkeling van de brede basismonitor en verwachten een eerste versie hiervan aan uw Staten toe te sturen in december 2021. Voor de prestatie-indicatoren geldt dat deze alleen relevant zijn voor de begroting en jaarstukken. Deze zijn geen onderdeel van de brede basismonitor. We zullen wij bij de beleidsontwikkeling blijven monitoren of nieuwe prestatieafspraken worden vastgelegd en deze opnemen in de P&C cyclus.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

Provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

3 bijlage(n)
- Voordracht begroting 2022
- Begroting 2022
- Was-wordt overzicht indicatoren

Was-wordt overzicht indicatoren begroting

Inhoud

Programma 1 – Openbaar bestuur 2
Programma 2 – Klimaat en Milieu 4
Programma 3 – Ruimte en Water 6
Programma 4 - Bereikbaarheid 8
Programma 5 - Groen 10
Programma 6 – Economie, cultuur en welzijn 11
Programma 7 – Economisch herstel en duurzaamheid 13
Programma 8 – Overzicht Financiën en bedrijfsvoering 14
Overzicht geschrapte indicatoren 15

Programma 1 – Openbaar bestuur

Was	Wordt	Opmerkingen
Opkomst bij Tweede Kamerverkiezingen (BBV- indicator) Opkomst bij Provinciale Statenverkiezingen (BBV- indicator) Opkomst bij gemeenteraadsverkiezingen (BBV- indicator)	Opkomst bij Tweede Kamerverkiezingen (BBV- indicator) Opkomst bij Provinciale Statenverkiezingen (BBV- indicator) Opkomst bij gemeenteraadsverkiezingen (BBV- indicator)	De BBV indicatoren Opkomst bij … verkiezingen zijn in opzet gewijzigd van 3 losse tabellen met alleen de meest recente waarde naar 1 grafiek waarin per soort verkiezingen de historische trend inzichtelijk is gemaakt.
Organiseren en afhandelen van vergaderingen voor Provinciale Staten Organiseren van de uitreiking van de Ribbius Peletierpenning Rapporten van de Randstedelijke Rekenkamer Organiseren van ‘Gast van de Staten’ bijeenkomsten.	Ongewijzigd	
Aantal gemeenten onder preventief toezicht (BBV- indicator) lle gemeenten / gemeenschappelijke regelingen beoordeeld a.d.h.v. vastgesteld toezichtregime en waterschappen beoordeeld. (in %) In Uitvoeringsplan bepaalde verdiepingsonderzoeken en praktijktoetsen uitgevoerd. (in %) Toezichtoordelen over voorgaand jaar gepubliceerd. (in %)	Aantal gemeenten onder preventief toezicht (BBV- indicator)	De presentatie van de indicator ‘aantal gemeenten onder preventief toezicht’ is gewijzigd zodat de historische trend (ontwikkeling) zichtbaar is. De overige indicatoren onder het operationeel doel ‘interbestuurlijk toezicht uitoefenen’ voldoen niet aan de uitgangspunten voor opname als indicator in de begroting/jaarstukken. Rapportage over de taakuitvoering van het interbestuurlijk toezicht vind plaats via de toelichting op het operationeel doel en via het seperate jaarverslag interbestuurlijk toezicht.

Ambtsbezoeken in alle gemeenten Noord-Holland tot einde ambtsperiode in 2025.	Afgelegde ambtsbezoeken aan gemeenten in de huidige ambtsperiode (cumulatief)	De presentatie van de indicator is gewijzigd zodat de relatie tussen het doel om in de huidige ambtsperiode aan alle gemeenten een ambtsbezoek af te leggen en de realisatie inzichtelijk is gemaakt.
Activiteiten conform actieplan interne weerbaarheid (als vervolg op het provinciale weerbaarheidsbeeld) uitgevoerd. (in %) Bij gemeenten uitgevoerde quick scans.	Aantal gerealiseerde Quickscans Gemeentelijke Weerbaarheid (cumulatief)	De presentatie van de indicator 'bij gemeenten uitgevoerde quickscans' is gewijzigd zodat de realisatie van het aantal uitgevoerde quickscans over meerdere jaren inzichtelijk is gemaakt. De indicator 'activiteiten conform ….uitgevoerd' voldoet niet aan de gehanteerde uitgangspunten en is geschrapt.
Uitgevoerde beleidsonderzoeken en evaluaties Opgestelde en geactualiseerde op data- en gis-analyse gebaseerde viewers en dashboards Uitgevoerde monitors Aantal uitgevoerde Bibobtoetsen Bestuurlijke gesprekken gevoerd Adviezen over herindelingen aan minister van BZK gegeven. Organisatie netwerkbijeenkomsten ambtelijk en bestuurlijk. Vergaderingen van het Algemeen Bestuur van veiligheidsregio's in NH zijn door liaison van de commissaris van de Koning bijgewoond. Aantal (regionale) regionale samenwerkingsagenda's (afhankelijk van afspraken met regio's).	Indicatoren zijn geschrapt	Deze indicatoren voldoen niet aan de gehanteerde uitgangspunten en zijn daarom als indicator geschrapt uit de begroting. In de meeste gevallen geldt dat over deze activiteiten nog wel wordt gerapporteerd in de toelichting op de activiteiten binnen het operationeel doel.

Programma 2 – Klimaat en Milieu

Was	Wordt	Opmerkingen
Luchtverontreiniging: Co2-emissie in ton (BBV-indicator)	Luchtverontreiniging: CO2-emissie in ton (BBV-indicator)	Opzet en presentatie van de indicator is gewijzigd om de historische trend (ontwikkeling) en de verdeling naar sectoren inzichtelijk te maken.
-	Luchtverontreiniging Stikstofdioxie (NO2): aantal blootgestelde inwoners aan waarden boven 40mcg NO2 Luchtverontreiniging Fijnstof (PM10): aantal blootgestelde inwoners aan waarden boven 30mcg PM10	Betreffen nieuw toegevoegde indicatoren
Totale productie van hernieuwbare energie in petajoule (BBV-indicator)	Totale productie van hernieuwbare energie in petajoule (BBV-indicator)	Opzet en presentatie van de indicator is gewijzigd om de historische trend (ontwikkeling) inzichtelijk te maken.
Saneringen geluidbelaste woningen boven 63 dB Extra stil asfalt (in km). Spoedlocaties bodemsanering beheerst en/of aangepakt Locaties grondwaterbeheer afgehandeld Gesloten stortplaatsen Wet milieubeheer VTH taken uitgevoerd conform Uitvoeringsprogramma's Prioriteiten uitgevoerd conform afspraak/uitvoeringsprogramma's	Indicatoren zijn geschrapt	Deze indicatoren voldoen niet aan de gehanteerde uitgangspunten en zijn daarom als indicator geschrapt uit de begroting. In de meeste gevallen geldt dat over deze activiteiten nog wel wordt gerapporteerd in de toelichting op de activiteiten binnen het operationeel doel.

Coördinatie uitgevoerd conform programma's Aantal bedrijven deelgenomen aan onze stimuleringsprogramma's Icoonketens in de vorm van Living labs		

Programma 3 – Ruimte en Water

Was	Wordt	Opmerkingen
Coördineren van (delen van) corridors Stimuleren knooppunten door de inzet van kennis en proces-instrumenten Stimuleren knooppuntontwikkeling door financiële bijdrage aan integrale gebiedsontwikkelingen (aantal aanvragen)	Nieuwbouw rondom OV-Knooppunten Plancapaciteit rondom OV-Knooppunten Aantal arbeidsplaatsen rondom OV-Knooppunten	De indicatoren die gericht waren op de te leveren inzet van de provincie zijn vervangen door indicatoren die gericht zijn op de bereikte resultaten (effecten) van het programma.
Onderbouwing voor de benodigde ruimte voor energietransitie en circulaire economie Uitwerking NOVI-gebied waarbij ook overeenstemming wordt bereikt over mogelijk aanpassing wet en regelgeving in relatie met de leefbaarheids- en gezondheidsdoelstellingen voor het NZKG Vaststellen integrale ruimtelijke ontwikkelrichting havencomplex Den Helder	Toegevoegde waarde NZKG Werkgelegenheid NZKG Uitgifte bedrijventerreinen NZKG	De indicatoren die gericht waren op de te leveren inzet van de provincie zijn vervangen door indicatoren die gericht zijn op de bereikte resultaten (effecten) van het programma.
Uitvoering pachtprogramma (klanttevredenheid pachters) Verkoop t.b.v. Groen (verkopen strategische gronden Groen, behaalde opbrengst) Aankoop NNN Ontpachting NNN MJOP-uitvoering (gerealiseerd onderhoud panden)	Uitvoering pachtprogramma (klanttevredenheid pachters) Verkoop t.b.v. Groen (verkopen strategische gronden Groen, behaalde opbrengst) Aankoop NNN MJOP-uitvoering (gerealiseerd onderhoud panden)	Oude indicator ‘ontpachting NNN’ is verwijderd. Verder zijn de indicatoren onveranderd gebleven.

-	Woningtekort in Noord-Holland	Betreft een nieuw toegevoegde indicator
-	Plancapaciteit in Noord-Holland Nieuwbouw in Noord-Holland	Betreffen nieuw toegevoegde indicatoren
Waterkwaliteit: % van de waterlichamen met een goede ecologische kwaliteit (oppervlaktewater) (BBV-Indicator)	Waterkwaliteit: % van de waterlichamen met een goede ecologische kwaliteit (oppervlaktewater) (BBV-Indicator)	De weergave van de indicator is gewijzigd van een tabel naar een grafische vorm.
Vergunningverlening grondwateronttrekking	Ongewijzigd	
KRW projecten (aantal afgerond)	Indicator is geschrapt	Het aantal afgeronde projecten in een jaar is geen goede indicator voor de inspanning en de behaalde (tussen)resultaten in dat jaar. De voortgang van “KRW projecten (aantal afgerond)” wordt reeds in het kader van de Stroomgebiedbeheerplannen (SGBP) periodiek gemonitord.

Programma 4 - Bereikbaarheid

Was	Wordt	Opmerkingen
-	Ongevallen op provinciale wegen. Reistijdverhoudingen op provinciale wegen.	Betreffen nieuw toegevoegde indicatoren
Klantenwaardering voor het openbaar vervoer waarvoor concessieverlening plaatsvindt door de provincie (BBV-indicator)	Waardering openbaar vervoer concessiegebieden provincie Noord-Holland Reizigerskilometers binnen concessiegebieden provincie Noord-Holland Materieel concessiegebieden provincie Noord-Holland	De presentatie van de indicator 'klantwaardering' is gewijzigd zodat de histotische trend (ontwikkeling) zichtbaar is en hieraan is het landelijk cijfer toegevoegd als benchmark. De indicatoren 'reizigerskilometers' en 'materieel concessiegebieden'zijn nieuw toegevoegd.
Percentage wegen (incl. kunstwerken) voldoet aan beeld kwaliteitseisen Wegbelevings onderzoek (%) zeer tevreden weggebruikers) Elektriciteitsgebruik voor exploitatie van infrastructuur (kWh)	Ongewijzigd	
Realisatie (natuurvriendelijke) oevers (in km)	Ongewijzigd	
PS worden aan het eind van het jaar geïnformeerd over het BO MIRT. Jaarlijkse subsidievaststelling betrokken regelingen Voortgang studies en projecten (aantal faseafrondingen)	Indicatoren zijn geschrapt.	Deze indicatoren voldoen niet aan de gehanteerde uitgangspunten en zijn daarom als indicator geschrapt uit de begroting. In de meeste gevallen geldt dat over deze activiteiten nog wel wordt gerapporteerd in de toelichting op de activiteiten binnen het operationeel doel.

Afronding projecten (aantal gerealiseerd) Projecten afgerond volgens kwaliteitseisen scope Nauwkeurigheid raming kasritme Ongeplande stremmingen door risicogestuurd beheer oevers Beschikbaarheid aansturing VRI's Halen van aanrijtijden en functieherstelttijden VRI's Beschikbaarheid Waterwolftunnel Verbeteren doorstroming d.m.v. optimaliseren VRI's Gemiddelde aanrijtijd weginspecteurs op incidenten (in minuten) Investeren in innovatieve projecten (aantal pilots) Investeren in innovatieve projecten (t.o.v. totaal PMI / PMO)		

Programma 5 - Groen

Oude indicator	Nieuwe indicator	Opmerkingen
-	Living planet index	Betreft een nieuw toegevoegde indicator
Verworven natuurgebied (BBV indicator) Ingericht natuurgebied (BBV indicator) Restantopgave realisatie NNN (56.500 hectare in 2027)	Oppervlakte ingericht NNN in Noord-Holland Restantopgave NNN in Noord-Holland	De opzet van de indicatoren is gewijzigd in een grafische weergave waarin de (historische) voortgang in de inrichting van NNN inzichtelijk wordt gemaakt en hoe deze voortgang zich verhoudt tot de doelstelling/restantopgaven
Beheerde natuur: het beheer in natuurwaarden uitgedrukt in hectare binnen het Natuurnetwerk Nederland (NNN) (BBV indicator)	Oppervlakte natuur in gesubsideerd beheer in Noord-Holland	De presentatie van de indicator is gewijzigd zodat de histotische trend (ontwikkeling) zichtbaar is.
-	Bezoekersaantallen recreatiegebieden	Betreft een nieuw toegevoegde indicator
PAS: Percentage uitgevoerde en in uitvoering zijnde maatregelen (door TBO ingepland en aanbesteed)(cumulatief) Voortgang uitvoering programma Oostelijke Vechtplassen (cumulatief) Beheerd areaal recreatieschappen Percentage tijdig verleende besluiten Wnb (binnen wettelijke termijnen) Aantal controles Handhaving Uitvoeringsprogramma (HUP) Tegemoetkomingen Faunaschade (*€1.000) Aantal volgers Groen Kapitaal op social media	Indicatoren zijn geschrapt	Deze indicatoren voldoen niet aan de gehanteerde uitgangspunten en zijn daarom als indicator geschrapt uit de begroting. In de meeste gevallen geldt dat over deze activiteiten nog wel wordt gerapporteerd in de toelichting op de activiteiten binnen het operationeel doel.

Programma 6 – Economie, cultuur en welzijn

Was	Wordt	Opmerkingen
Bruto regionaal product: % toename van het bruto regionaal product (BRP) ten opzichte van het voorgaande jaar (BBV-Indicator).	Bruto regionaal product: % toename van het bruto regionaal product (BRP) ten opzichte van het voorgaande jaar (BBV-Indicator).	De presentatie van de indicator is gewijzigd zodat de histotische trend (ontwikkeling) zichtbaar is
Herstructurering van 300 ha verouderd bedrijventerrein	Georganiseerd beheer bij bedrijventerreinen	Indicator is aangepast.
Werkgelegenheid: bruto arbeidsparticipatie ten opzichte van de totale beroepsbevolking in de leeftijd van 15-75 jaar (BBV-Indicator).	Bruto regionaal product: % toename van het bruto regionaal product (BRP) ten opzichte van het voorgaande jaar (BBV-Indicator).	De presentatie van de indicator is gewijzigd zodat de histotische trend (ontwikkeling) zichtbaar is.
Restauratievolume: % Rijksmonumenten (exclusief oorspronkelijke functie woonhuis), weergegeven naar de staat van het casco (BBV-Indicator).	Ongewijzigd	
Loods herbestemming (aantal adviezen) Inzet Fonds Herbestemming (aantal leningen)	Loods herbestemming (aantal adviezen) Inzet Fonds herbestemming (aantal leningen en totaalbedrag)	De aangepaste opzet van de indicatoren maakt in plaats van het aantal adviezen het totaal bedrdag aan verstrekte leningen inzichtelijk. Ook is door een gewijzigde presentatie de historische trend (ontwikkeling) zichtbaar gemaakt.
Aantal gemeenten dat meedoet aan het programma CMK. Aantal bibliotheken dat innovatieprogramma uitvoert. Uitdragen leidraad (bijeenkomsten) Tentoonstellingen Provinciale Atlas	Indicatoren zijn geschrapt	Deze indicatoren voldoen niet aan de gehanteerde uitgangspunten en zijn daarom als indicator geschrapt uit de begroting. In de meeste gevallen geldt dat over deze activiteiten nog wel wordt gerapporteerd in de toelichting op de activiteiten binnen het operationeel doel.

Opname archeologisch collecties		
Voldoen aan adviesvragen over ruimtelijke plannen en omgevingsvergunningen die in het beschermingsregime van de Stelling van Amsterdam vallen		
Gerestaureerde / herbestemde forten en herstellen liniedijken		
Ondersteunde MKB'ers MIT uitvoering		
Ondersteunde MKB'ers Programma Investeringsgereed Innovatief MKB (PIM)		
Versnellingsprogramma duurzaamheid Go!-NH (versnelde duurzame innovatieprojecten)		
Georganiseerde campusinitiatieven MBO campusvorming		
Inzet werkambassadeur (projecten uit werkagenda)		
Resultaat Greenport NHN mede met NH subsidie (uitgevoerde projecten)		
Resultaat Greenport Aalsmeer mede met NH subsidie (uitgevoerde projecten)		
Geslaagde verplaatsingen van glastuinbouwbedrijven		
Resultaat Voedsel Verbindt		
Subsidies voor jonge boeren en innovaties (aantal gesubsidieerde projecten)		

Programma 7 – Economisch herstel en duurzaamheid

Was	Wordt	Opmerkingen
Geen indicatoren	Geen indicatoren	Op dit moment zijn er voor dit programma (nog) geen indicatoren beschikbaar

Programma 8 – Overzicht Financiën en bedrijfsvoering

Was	Wordt	Opmerkingen
Geen indicatoren	Geen indicatoren	-

Overzicht geschrapte indicatoren

Operationeel doel 1.1.3 Kwaliteit van beleid borgen

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Uitgevoerde beleidsonderzoeken en -evaluaties	Aantal	5	5	5	5	5	5
Opgestelde en geactualiseerde op data- en gis-analyse gebaseerde viewers en dashboards	Aantal	5	5	5	5	5	5
Uitgevoerde monitors	Aantal	5	5	5	5	5	5

Operationeel doel 1.1.4 Integriteit borgen en toetsen

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Aantal uitgevoerde Bibobtoetsen	Aantal	116	100	100	100	100	100

Operationeel doel 1.2.1 Kwaliteit van openbaar bestuur optimaliseren

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Bestuurlijke gesprekken gevoerd	Aantal	20	24	20	20	20	20
Adviezen over herindelingen aan minister van BZK gegeven	Aantal	2	3	0	0	0	0

Operationeel doel 1.2.2 Interbestuurlijk toezicht uitoefenen

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Alle gemeenten/gemeenschappelijke regelingen beoordeeld a.d.h.v. vastgesteld toezichtregime en waterschappen beoordeeld	Percentage	100%	100%	100%	100%	100%	100%
In Uitvoeringsplan bepaalde verdiepingsonderzoeken en praktijktoetsen uitgevoerd	Percentage	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Toezichtoordelen over voorgaand jaar gepubliceerd	Percentage	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Operationeel doel 1.3.1 Toezien op tunnelveiligheid en adviseren bij crises

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Organisatie netwerkbijeenkomsten ambtelijk en bestuurlijk	Aantal	4	4	4	4	4	4
Vergaderingen van het Algemeen Bestuur van veiligheidsregio's in NH zijn door liaison van de commissaris van de Koning bijgewoond	Percentage	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Operationeel doel 1.3.3 Ondermijning tegengaan, weerbaarheid stimuleren

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Activiteiten conform actieplan interne weerbaarheid (als vervolg op het provinciale weerbaarheidsbeeld) uitgevoerd	Percentage	nvt	100%	100%	100%	100%	100%

Operationeel doel 1.4.2 Provinciale inzet leveren bij gemeenschappelijke opgaven op Europees, landelijk, regionaal en lokaal niveau

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Aantal (regionale) regionale samenwerkingsagenda's (afhankelijk van afspraken met regio's)	Aantal (cumulatief)	2	2	2	4	6	8

Operationeel doel 2.1.2 Geluidbelasting bewaken

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Sanering geluidbelaste woningen boven 63 dB	Aantal	0	59	59	82	82	82
Extra stil asfalt (in km)	Aantal	0	0,9	1,8	1,8	2,3	4,0

Operationeel doel 2.1.3 Kwaliteit bodem en ondergrond verbeteren

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Spoedlocaties bodemsanering beheerst en/of aangepakt	Aantal	82	90	95	106	107	108

Locaties grondwaterbeheer afgehandeld	Aantal	82	90	95	106	107	108
Gesloten stortplaatsen Wet milieubeheer	Aantal	1	1	2	3	4	4

Operationeel doel 2.1.5 VTH-taken uitvoeren en coördineren

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
VTH taken uitgevoerd conform Uitvoeringsprogramma's	Percentage	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Prioriteiten uitgevoerd conform afspraak/ uitvoeringsprogramma	Percentage	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Coördinatie uitgevoerd conform programma's	Percentage	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Operationeel doel 2.2.2 Bijdragen aan transitie naar circulaire economie

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Aantal bedrijven deelgenomen aan onze stimuleringsprogramma's	Aantal	0	60	60	0	0	0
Icoonketens in de vorm van Living labs	Aantal	0	2	2	0	0	0

Operationeel doel 3.2.3 Schoon en voldoende grondwater bevorderen

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
KRW projecten (aantal afgerond)	Aantal	5	10	15	0	0	0

Operationeel doel 3.4.1 Bijdragen aan de optimalisering van OV-knooppunten en ketens

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Coördineren van (delen van) corridors	Aantal	4	5	5	5	5	5
Stimuleren knooppunten door de inzet van kennis en proces-instrumenten	Aantal	20	25	25	25	25	25
Stimuleren knooppuntontwikkeling door financiële bijdrage aan integrale gebiedsontwikkelingen (aantal aanvragen)	Aantal	nvt	nvt	3	3	3	1
Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				

		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Onderbouwing voor de benodigde ruimte voor energietransitie en circulaire economie	Aantal	nvt	nvt	1	0	0	0
Uitwerking NOVI-gebied waarbij ook overeenstemming wordt bereikt over mogelijke aanpassing wet en regelgeving in relatie met de leefbaarheids- en gezondheidsdoelstellingen voor het NZKG	Aantal	nvt	nvt	1	0	0	0
Vaststellen integrale ruimtelijke ontwikkelrichting havencomplex Den Helder	Aantal	nvt	nvt	1	0	0	0

Operationeel doel 3.4.5 Grondbeleid uitvoeren t.b.v. provinciale doelen

Indicator Meeteenheid Gerealiseerd Streefwaardes

		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Ontpachting NNN	Hectare	nvt	35	75	75	75	75

Operationeel doel 4.1.1 Mobiliteitsbeleid opstellen

Indicator Meeteenheid Gerealiseerd Streefwaardes

		2019	2020	2021	2022	2023	2024
PS worden aan het eind van het jaar geïnformeerd over het BO MIRT	Aantal	1	1	1	1	1	1

Operationeel doel 4.1.2 Mobiliteitsbeleid uitvoeren

Indicator Meeteenheid Gerealiseerd Streefwaardes

		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Jaarlijkse subsidievaststelling betrokken regelingen	Aantal	4	4	4	4	4	4

Operationeel doel 4.2.1 Studies voor verbetering en aanleg infrastructuur uitvoeren

Indicator Meeteenheid Gerealiseerd Streefwaardes

		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Voortgang studies en projecten (aantal faseafrondingen)	Aantal	0	10	10	10	10	10
Afronding projecten (aantal gerealiseerd)	Aantal	4	10	9	13	5	8

Operationeel doel 4.3.2 OV, wegen en kunstwerken in stand houden

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Projecten afgerond volgens kwaliteitseisen scope	Percentage	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Nauwkeurigheid raming kasritme	Percentage	80%	80%	80%	80%	80%	80%

Operationeel doel 4.3.3 Beheeractiviteiten vaarwegen uitvoeren

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Ongeplande stremmingen door risicogestuurd beheer oevers	Aantal	0	0	0	0	0	0

Operationeel doel 4.3.4 Beheeractiviteiten centrales uitvoeren

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Beschikbaarheid aansturing VRI's	Percentage	99,7%	99,7%	99,7%	99,7%	99,7%	99,7%
Halen van aanrijtijden en functieherstelttijden VRI's	Percentage	90%	90%	90%	90%	90%	90%
Beschikbaarheid Waterwolftunnel	Percentage	98,5%	97,5%	97,5%	97,5%	97,5%	97,5%

Operationeel doel 4.4.1 Netwerkmanagement en verkeerskundig beheer uitvoeren

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Verbeteren doorstroming d.m.v. optimaliseren VRI's	Percentage	1%	6%	6%	6%	6%	6%
Gemiddelde aanrijtijd weginspecteurs op incidenten (in minuten)	Aantal	-	30	30	30	30	30

Operationeel doel 4.4.2 Innovatieprojecten mobiliteit uitvoeren

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Investeren in innovatieve projecten (aantal pilots)	Aantal	0	10	10	10	10	10
Investeren in innovatieve projecten (t.o.v. totaal PMI / PMO)	Percentage	7	7	7	7	7	7

Operationeel doel 5.1.1 Beschermen en ontwikkelen van NNN en Natura2000-gebieden

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
PAS: Percentage uitgevoerde en in uitvoering zijnde maatregelen (door TBO ingepland en aanbesteed) (Cumulatief)	Percentage	65%	85%	100%	100%	100%	100%

Operationeel doel 5.1.3 Programma Oostelijke Vechtplassen uitvoeren

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Voortgang uitvoering programma (cumulatief)	Percentage	10%	20%	35%	45%	60%	70%

Operationeel doel 5.2.2 Recreatiegebieden en recreatieve routes beheren

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Beheerd areaal recreatieschappen	Hectare	5.624	5.624	5.624	5.624	5.624	5.624

Operationeel doel 5.2.3 Uitvoering geven aan de Wet natuurbescherming

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Percentage tijdig verleende besluiten Wnb (binnen wettelijke termijn)	Percentage	95%	≥ 92%	≥ 92%	≥ 92%	≥ 92%	≥ 92%
Aantal controles Handhaving Uitvoeringsprogramma (HUP)	Aantal	1.011	1.200	1.200	1.200	1.200	1.200

Operationeel doel 5.2.4 Tegemoetkomingen faunaschade uitkeren

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Tegemoetkomingen faunaschade (* €1.000)	Bedrag	€ 6.576,1	€ 6.000	€ 6.000	€ 5.500	€ 5.500	€ 5.500

Operationeel doel 5.3.1 Aanpak Groen Kapitaal uitvoeren

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2019	2020	2021	2022	2023	2024

Aantal volgers Groen Kapitaal op social media	Aantal	835 (alleen op twitter)	2.000	3.000	4.000	5.000	6.000

Operationeel doel 6.2.1 Bovenlokale culturele samenwerking ondersteunen

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Aantal gemeenten dat meedoet aan het programma CMK	Aantal	24	32	26	26	26	26
Aantal bibliotheken dat innovatieprogramma uitvoert	Aantal	nvt	nvt	6	6	6	6

Operationeel doel 6.3.1 Cultuurhistorische waarden landschap versterken

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Uitdragen leidraad (bijeenkomsten)	Aantal	4	4	4	4	4	4

Operationeel doel 6.3.2 Kennis cultuurhistorische structuren vergroten

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Tentoonstellingen Provinciale Atlas	Aantal	nvt	0	3	3	3	3

Operationeel doel 6.3.3 Investeren in behoud van archeologisch erfgoed

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Opname archeologisch collecties	Aantal	nvt	0	2	2	2	2

Operationeel doel 6.4.2 UNESCO Stelling van Amsterdam behouden en herbestemmen

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Voldoen aan adviesvragen over ruimtelijke plannen en omgevingsvergunningen die in het beschermingsregime van de Stelling van Amsterdam vallen	Percentage	nvt	nvt	100%	100%	100%	100%
Gerestaureerde/herbestemde forten en herstellen liniedijken	Aantal	nvt	nvt	6	0	0	0

Operationeel doel 6.5.2 Een innovatief klimaat bevorderen

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Ondersteunde MKB'ers MIT-uitvoering	Aantal	80	80	80	80	80	80
Ondersteunde MKB'ers Programma Investeringsgereed Innovatief MKB (PIM)	Aantal	100	115	130	130	130	130
Versnellingsprogramma duurzaamheid Go!-NH (versnelde duurzame innovatieprojecten)	Aantal	20	20	20	20	20	20

Operationeel doel 6.5.3 Een veerkrachtige arbeidsmarkt bevorderen

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Georganiseerde campusinitiatieven MBO campusvorming	Aantal	15	15	19	19	19	19
Inzet werkambassadeur (projecten uit werkagenda)	Aantal	10	10	10	10	10	10

Operationeel doel 6.5.4 Een duurzame agrosector behouden en versterken

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Resultaat Greenport NHN mede met NH subsidie (uitgevoerde projecten)	Aantal	4	4	4	4	4	4
Resultaat Greenport Aalsmeer mede met NH subsidie (uitgevoerde projecten)	Aantal	4	4	4	4	4	4
Geslaagde verplaatsingen van glastuinbouwbedrijven	Aantal	nvt	nvt	1	2	2	2
Resultaat Voedsel Verbindt	Aantal	nvt	4	4	4	4	4

Operationeel doel 6.5.5 Europese landbouwprojecten co-financieren

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2019	2020	2021	2022	2023	2024
Subsidies voor jonge boeren en innovaties (aantal gesubsidieerde projecten)	Aantal	42	10	(?)	(?)	(?)	(?)

Programmabegroting 2022

Voorwoord

Voor u ligt de begroting voor het jaar 2022. Bij het opstellen van de begroting, moeten we natuurlijk rekening houden met allerlei externe ontwikkelingen die het eigen provinciale beleid beïnvloeden. Vorig jaar werd Nederland plotseling geconfronteerd met de coronapandemie. De negatieve economische gevolgen daarvan waren zeker ook in onze provincie merkbaar, mede omdat de Noord-Hollandse economie sterk op export is gericht. Ook de sociaal maatschappelijke gevolgen zijn groot. Van de eenzaamheid onder jongeren en ouderen tot de culturele sector die hard geraakt werd. Inmiddels zitten we in een nieuwe, nog altijd onzekere, fase van de pandemie, trekt de economie merkbaar aan en is ook het aantal vacatures sterk toegenomen. Op termijn biedt de coronaperiode mogelijk ook kansen voor het provinciaal beleid. Wanneer bijvoorbeeld veel mensen (deels) thuis blijven werken, is de belasting in de spits minder en neemt de CO2-uitstoot af. Ook een snellere digitalisering van bepaalde bedrijfssectoren, is een effect dat zichtbaar wordt.

De coronapandemie eiste de afgelopen anderhalf jaar begrijpelijk veel aandacht op. Daarnaast heeft onze provincie te maken met andere vraagstukken die alsmaar urgenter worden en om een oplossing vragen. Dan denk ik bijvoorbeeld aan de stikstofuitstoot die omlaag moet. Ook de energietransitie is een complex vraagstuk waar veel zorgen ontstaan over de ruimtelijke ingrepen die hiervoor nodig zijn. De komende jaren neemt de druk op de open ruimte in Noord-Holland sterk toe. Zo is er ook ruimte nodig voor circulaire bedrijven en initiatieven, zij zijn belangrijk voor de toekomst van onze economie. Daarnaast is het noodzaak dat er nieuwe woningen gebouwd worden, ruimte wordt gereserveerd voor waterberging en dat we de nodige omschakeling naar duurzame landbouw faciliteren. Bij deze ontwikkelingen pakken wij als provincie een coördinerende rol.

Het nieuwe regeerakkoord zal daarvoor de landelijke kaders moeten schetsen. Tegelijk zal de provincie Noord-Holland niet aarzelen om ook zelf, of samen met de andere provincies in IPO-verband, aandacht te vragen bij het kabinet voor uitvoeringsproblemen of ontoereikende financiële budgetten op provinciaal of lokaal niveau. Voor de uitvoering van het Klimaatakkoord, de regionale energiestrategieën en ander Rijksbeleid, is de medewerking van medeoverheden van groot belang. Het is wel nodig dat zij dan adequaat toegerust worden om die rol te vervullen.

Uit de begroting en de meerjarenraming blijkt dat de provincie Noord-Holland financieel gezond is. De begroting is structureel in evenwicht en we hebben voldoende weerstandsvermogen. Dit biedt ons een mooie basis om in 2022 verder te werken aan de realisatie van onze doelstellingen. Het jaar 2022 is het laatste volledige begrotingsjaar waarvoor de ambities van het coalitieakkoord *Duurzaam doorpakken!* als bestuurlijk richtsnoer gelden. In maart 2023 vinden er immers weer Provinciale Statenverkiezingen plaats. Het College van Gedeputeerde Staten zal 2022 dan ook volop benutten, in de wetenschap dat de opgaven uit het coalitieakkoord nog niets van hun urgentie hebben verloren.

Zita Pels, gedeputeerde Financiën

Inhoudsopgave

1 Samenvatting 4

2 Programma's 9

Programma 1 Openbaar bestuur 10

Programma 2 Klimaat en Milieu 23

Programma 3 Ruimte en Water 37

Programma 4 Bereikbaarheid 63

Programma 5 Groen 83

Programma 6 Economie, cultuur en welzijn 99

Programma 7 Economisch herstel en duurzaamheid 116

8 Overzicht Financiën en bedrijfsvoering 120

3 Paragrafen 126

3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 127

3.2 Onderhoud kapitaalgoederen 141

3.3 Financiering 145

3.4 Bedrijfsvoering 148

3.5 Verbonden partijen 152

3.6 Grondbeleid 169

3.7 Provinciale heffingen 173

4 Financiële begroting 182

5 Lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling 247

6. Bijlagen 257

1 Samenvatting

Inleiding

Voor u ligt de begroting en meerjarenraming 2022-2025. De begroting is een belangrijk stuurinstrument van de provincie Noord-Holland waarin Provinciale Staten de budgettaire kaders voor het jaar 2022 vaststellen. De voorliggende begroting is opgesteld op basis van het coalitieakkoord 'Duurzaam doorpakken!' en de door PS gestelde kaders in de kaderbrief 2022. In deze samenvatting zijn de belangrijkste aspecten van deze begroting opgenomen.

Om de provinciebegroting toegankelijk te maken is er naast dit boekwerk een animatie van deze begroting gemaakt. Ook is een gebruiksvriendelijke webversie van de begroting ontwikkeld. Alle financiële stukken van de provincie, waaronder de animatie en de webversie van deze begroting zijn te vinden via de financiële portal op de website van de provincie Noord-Holland.

Financiële begroting in één oogopslag

Saldo van baten en lasten per programma (bedragen x € 1.000)

Min is voordelig	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
1 Openbaar bestuur	21.437	20.599	20.172	20.082
2 Klimaat en Milieu	45.940	41.358	35.139	32.644
3 Ruimte en Water	28.354	17.412	10.404	9.728
4 Bereikbaarheid	238.764	190.996	176.576	174.950
5 Groen	132.630	96.803	90.256	67.939
6 Economie, cultuur en welzijn	37.638	32.636	24.851	19.028
7 Economisch herstel en duurzaamheid	17.425	16.325	0	0
8 Overzicht Financien en bedrijfsvoering	-370.982	-365.587	-359.534	-359.237
Totaal saldo van baten en lasten	**151.206**	**50.542**	**-2.136**	**-34.866**

Saldo van stortingen en onttrekkingen aan reserves (bedragen x € 1.000)

Min is voordelig	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Stortingen	158.337	138.398	103.153	116.406
Onttrekkingen	-310.085	-189.164	-102.655	-100.492
Totaal mutaties reserves	**-151.748**	**-50.767**	**498**	**15.914**
Begrotingsresultaat (saldo van baten en lasten + mutaties reserves)	**-542**	**-225**	**-1.639**	**-18.953**

Structureel en reëel evenwicht

Presentatie van het structureel begrotingssaldo (bedragen x € 1.000)

	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Saldo van baten en lasten	151.206	50.542	-2.136	-34.866
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-151.748	-50.767	498	15.914
Begrotingssaldo na bestemming	**-542**	**-225**	**-1.639**	**-18.953**
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	1.278	11.856	24.730	12.323
Structureel begrotingssaldo	**-1.819**	**-12.081**	**-26.369**	**-31.275**

Sluitende begroting
Uit de regel "Begrotingssaldo na bestemming " in bovenstaande tabel blijkt dat de provincie voor 2022 een sluitende begroting heeft. Ook in meerjarenperspectief is de begroting sluitend.

Structureel evenwicht
Om vast te kunnen stellen of er ook sprake is van een structureel evenwicht, wordt gekeken of de structurele lasten en stortingen en onttrekkingen lager zijn dan de structurele baten. In de tabel hierboven zien we dat dit voor alle jaren het geval is. Daaruit blijkt dat de begroting 2022 een structureel evenwicht kent. Dit geldt ook voor de jaren 2023 tot en met 2025. In andere woorden: Al onze jaarlijks terugkerende lasten worden gedekt door jaarlijks terugkerende baten. Dit geeft de zekerheid dat de provincie Noord-Holland ook op de lange termijn een robuust financieel beleid heeft. De structurele baten van de provincie bestaan voornamelijk uit de provinciefondsuitkering en de motorrijtuigenbelasting.

Overzicht financiële ontwikkelingen

De tabel hieronder laat het verloop van het begrotingssaldo zien ten opzichte van de vigerende meerjarenraming (begroting 2021).

Verloop begrotingssaldo (bedragen x € 1.000)

	2022	**2023**	**2024**	**2025**
Vigerende meerjarenraming	**-3.135**	**-4.142**	**-21.994**	**-35.161**
Bijstellingen kaderbrief 2022	3.135	4.142	16.753	12.254
Bijstellingen begroting 2022	-542	-225	3.602	3.954
Begrotingsaldo 2022	**-542**	**-225**	**-1.639**	**-18.953**

De wijzigingen in deze begroting ten opzichte van de ontwerpbegroting zijn voornamelijk het gevolg van de verwerking van de financiële kaders en de voorstellen zoals geschetst in de kaderbrief 2022. Deze begroting bevat echter ook een aantal nieuwe ontwikkelingen. Het betreffen met name exogene en onvermijdelijke bijstellingen. De mutaties die nieuw zijn in deze begroting zijn hieronder nader gespecificeerd en toegelicht.

Totaaloverzicht bijstellingen begrotingssaldo in deze begroting (bedragen x € 1.000)

Operationeel doel en toelichting begrotingsmutatie (bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025
1.1.2 Functioneren van Gedeputeerde Staten faciliteren Met ingang van 1 juli 2021 zijn de tarieven voor proces- en griffiekosten met 40% verhoogd	13	13	13	13
2.2.1 VTH taken uitvoeren en coördineren In de stuurgroep Water zijn in januari 2021 afspraken gemaakt tussen het Rijk en de decentrale overheden over de intensivering van VTH taken, met name rond de lozing van ZZS (zeer zorgwekkende stoffen) in het water. Daarnaast bleek uit onderzoek dat het niveau van de VTH-taak uitoefening ontoereikend is. In dit kader is door de provincie Noord-Holland in overleg met de OD-NZKG een voorstel (pilot) ontwikkeld. Dit heeft in 2021 geleid tot het aannemen van een gespecialiseerde medewerker die als eerste taak (in 2021) heeft om een definitieve aanpak voor te stellen. De structurele verhoging van de provinciale uitgaven ten behoeve van deze intensivering bedraagt € 286.000,-. Deze uitgaven kunnen in de resterende coalitieperiode (2022 en 2023) gedekt worden vanuit de reserves Klimaatadaptatie (totaal € 418.000) en de reserve meekoppelkansen bij dijkversterking en kustontwikkeling (€ 154.000). Daarna worden deze uitgaven ten laste van de algemene middelen gebracht	-	-	286	286
3.5.2 Grondbeleid uitvoeren ten behoeve van provinciale doelen De raming voor de huuropbrengsten wordt geactualiseerd (verlaagd) op basis van de realisatie 2020 en de meerjarenprognose	509	513	443	443
4.2.1 OV-concessies beheren en verlenen De uitgaven aan de OV concessies werden tot en met 2021 gedekt via de reserve OV projecten. Jaarlijks werd een even groot bedrag gestort en weer onttrokken aan de reserve. Omdat het structurele en relatief constante uitgaven betreffen is het gebruik van een reserve voor deze uitgaven, conform de nota reserves 2018, niet nodig en wenselijk. In de begroting 2022 wordt voorgesteld de OV concessies uit de reguliere begroting te dekken. Dit leidt tot een relatief kleine bijstelling van de begrote uitgaven per jaarschijf omdat de eerder begrote storting in de reserve OV projecten niet precies gelijk was aan de daadwerkelijk verwachte uitgaven .	67	44	-143	-408
4.3.1 Netwerkmanagement en verkeerskundig beheer uitvoeren De kosten voor de leasewagens van de weginspecteurs zijn gestegen	28	28	28	28

4.4.4 Plan en realisatiefase infrastructuur uitvoeren Er wordt in de begroting structureel € 10.000 bijgeraamd voor nagekomen kosten op reeds afgesloten projecten	10	10	10	10
4.4.5 Infrastructuur beheren en in stand houden • Het budget voor de schades aan wegen wordt structureel met € 71.000 verhoogd • Daarnaast zijn de begrote kosten voor de gebiedscontracten opnieuw berekend en bijgesteld op basis van de verwachte omvang van het areaal.	108	640	853	981
4.4.6 Vaarwegen beheren en in stand houden • Het budget voor de schades aan vaarwegen wordt met € 150.00 verhoogd. • Het budget voor de gebiedscontracten wordt met € 135.000 verhoogd	285	285	285	285
6.1.3 Een veerkrachtige en duurzame arbeidsmarkt bevorderen Betreft een verschuiving van € 150.000 van de middelen vanuit het coalitieakkoord ten behoeve van de arbeidsmarkt vanuit 2023 naar 2021 (tweede begrotingswijziging)	-	-150	-	-
6.3.3 Behouden van kwaliteit van het cultuurlandschap • De uitgaven ten behoeve van Kaap Skil verschuiven over de tijd. 2021: - € 300.000 (tweede begrotingswijziging) 2022: + € 500.000 2023: - € 200.000	500	-200		
6.5.1 Verbeteren van sportvoorzieningen en van de leefbaarheid in kleine kernen betreft een verschuiving van lasten over de tijd. In 2020 is € 75.000 minder besteed en voorgesteld wordt dit budget verspreid over de jaren 2021-2023 toe te voegen aan de begroting.	25	25	-	-
8.1.2 Uitkering provinciefonds De inkomsten uit het provinciefonds worden bijgesteld op basis van de meicirculaire 2021. Dit leidt tot een voordeel in 2022 en 2023 en een nadeel in 2024 en 2025.	-1.441	-116	1.006	1.364
8.1.4 Financieringsfunctie De rentebaten op verstrekte leningen nemen met € 76.000 toe. De belangrijkste oorzaak hiervan is een nieuw verstrekte lening aan SADC. Daarnaast zijn er diverse kleinere wijzigingen.	-76	-76	-76	-76
8.1.7 Vennootschapsbelasting Op basis van de geactualiseerde winstverwachting van Polanenpark is de te betalen vennootschapsbelasting bijgesteld.	975	78	-76	-76
8.1.8 Overhead De begrote onttrekkingen aan de reserve huisvesting en de reserve bedrijfsvoering stonden nog niet voor alle jaarschijven juist in de begroting. Dit wordt middels deze mutatie gecorrigeerd.	0	37	0	-1.345

8.2.1 Stelposten Betreft een kleine correctie op de stelpost Macro economische tegenvallers	45	-	-	-
Diverse operationele doelen De kapitaallasten zijn opnieuw berekend en geactualiseerd op basis van de verwachte opleverdata van projecten. De bijstelling in deze begroting wordt veroorzaakt door een verschuiving van de opleverdatum van een aantal projecten naar latere jaren. Omdat de provincie, conform de financiële verordening, start met afschrijven in het jaar na oplevering van een project leidt dit tot verschuivingen in de begrote kapitaallasten per jaar.	-1.826	-1.921	208	1.634
Diverse operationele doelen De verwachte opbrengsten uit leges zijn geactualiseerd. Deze inkomsten zijn verspreid over meerdere operationeel doelen. De volgende oorzaken leiden tot een verlaging van de begrote leges opbrengsten; • De legesopbrengsten WABO worden naar beneden gesteld. De begroting is gebaseerd op het aantal verwachte aanvragen zoals die door de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied is opgegeven. • De begrote leges opbrengsten Wet Natuurbescherming worden naar beneden bijgesteld. Dit in verband met de opgenomen vrijstelling voor stikstof-gerelateerde aanvragen. (dit n.a.v. een uitspraak RvS). • De begrote leges worden omhoog bijgesteld als gevolg van de meer kostendekkende tarieven voor met name de leges wegen- en vaarwegen.	235	565	765	815
Totaal mutaties begroting 2022	**-542**	**-225**	**3.602**	**3.954**

2 Programma's

Programma 1 Openbaar bestuur

Doelenboom

1. Openbaar Bestuur
1.1 Organiseren van provinciaal bestuur
1.1.1 Functioneren van provinciale Staten faciliteren
1.1.2 Functioneren van Gedeputeerde Staten faciliteren
1.1.3 Kwaliteit van beleid borgen
1.1.4 Integriteit borgen en toetsen
1.2 Organiseren van openbaar bestuur in de provincie
1.2.1 Kwaliteit van het openbaar bestuur optimaliseren
1.2.2 Interbestuurlijk toezicht uitoefenen
1.2.3 Rijkstaken commissaris van de Koning uitvoeren
1.3 Verzekeren van veiligheid
1.3.1 Toezien op tunnelveiligheid en adviseren bij crises
1.3.2 Risicokaart beheren
1.3.3 Ondermijning tegengaan, weerbaarheid stimuleren
1.4 Representeren van het provinciaal bestuur
1.4.1 Bestuurshandelingen communiceren
1.4.2 Provinciale inzet leveren bij gemeenschappelijke opgaven op Europees, landelijk, regionaal en lokaal niveau.

Maatschappelijk doel

Inwoners van Noord-Holland moeten kunnen rekenen op een goed functionerend bestuur. Wij zetten daar op in door regelmatig te overleggen met gemeentebesturen, duidelijk te communiceren over wat we zelf doen, door het vertegenwoordigen van de Noord-Hollandse belangen in Europa en Den Haag en de financiële handel en wandel van gemeenten strak te volgen.

Wettelijk beleidskader

- Gemeentewet
- Provinciewet
- Wet algemene regels herindeling
- Beleidskader gemeentelijke herindeling

Provinciaal beleidskader

- Evaluatiekader Subsidies 2018
- MRA agenda 2020-2024
- Europastrategie Noord-Holland 2017-2021
- IBT-beleid 2018-2021, inclusief Uitvoeringsplan 2018 en 2019/2020
- Verordening systematische toezichtinformatie Noord-Holland
- Aanvullend beleidskader voor het interbestuurlijk archieftoezicht
- Beleidskader indeplaatsstelling bij taakverwaarlozing
- Instellingsbesluit Eenheid Screening en Bewakingsaanpak 2019
- Beleidsregel Wet Bibob Noord-Holland 2019

- Gedragscode integriteit voor Statenleden, duo-commissieleden, gedeputeerden en de commisaris van de Koning van de provincie NH 2012
- Regeling gedragscode ambtelijke integriteit
- Regeling melden vermoeden misstand
- Agenda toekomst van het toezicht

Budgettabel 2022 (x € 1.000)

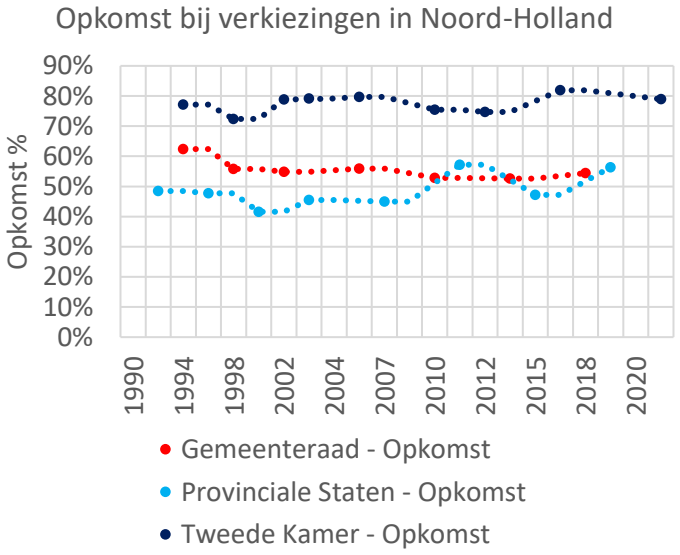
Beleidsdoel		Lasten	Baten	Saldo van baten en lasten	Onttrekking aan reserves	Stortingen	Saldo t.l.v. algemene middelen
1.1	Organiseren van provinciaal bestuur	12.060	16	12.044	0	0	12.044
1.2	Organiseren van openbaar bestuur in de provincie	4.475	43	4.432	0	0	4.432
1.3	Verzekeren van veiligheid	459	0	459	0	0	459
1.4	Representeren van het provinciaal bestuur	4.502	0	4.502	1.006	1.000	4.496
	Totaal	**21.496**	**59**	**21.437**	**1.006**	**1.000**	**21.431**

Verbonden partijen

Programma	OD	Verbonden partij	Doel
1	1.1.1	Randstedelijke Rekenkamer	Rekenkamerfunctie
1	1.4.2	Interprovinciaal Overleg	Belangenbehartiging provincies

*Verdere informatie is te vinden in de paragraaf verbonden partijen

Effectindicatoren Programma Openbaar bestuur

Toelichting:

BBV indicator: De opkomstcijfers van verkiezingen voor de Tweede Kamer, Provinciale Staten en gemeenteraden, weergegeven in % kiezers/stemgerechtigden. De provincie heeft geen streefwaarde vastgesteld voor deze indicator.

Bron: Kiesraad (www.verkiezingsuitslagen.nl) – bewerking ABF research B.V.

1.1 Organiseren van provinciaal bestuur

Onze rol
Provinciale Staten vormen het hoogste orgaan binnen de provincie. Zij vervullen een volksvertegenwoordigende, kaderstellende en controlerende rol richting het college van Gedeputeerde Staten, het dagelijks bestuur van de provincie. Daarbij schept de Statengriffie de voorwaarden voor het (duaal) functioneren en het waarmaken van de kwalitatieve en kwantitatieve ambities van Provinciale Staten.

Samenwerkingspartners
Provinciale Staten, Gedeputeerde Staten en de commissaris van de Koning werken samen met gemeenten, gemeenschappelijke regelingen, waterschappen, inwoners, bedrijven, organisaties en de media.

1.1.1 Functioneren van Provinciale Staten faciliteren

Toelichting

De Statengriffie ondersteunt Provinciale Staten (PS). Tot de taken van de Statengriffie behoren onder andere: het faciliteren van PS- en commissievergaderingen, het ondersteunen van de agendacommissie en het Presidium. De activiteiten van Provinciale Staten worden zichtbaar gemaakt via live-uitzendingen van de Staten- en commissievergaderingen en via de website, persberichten en sociale media. Daarnaast ondersteunt de Statengriffie PS onder andere bij de organisatie van de Willem Arondéuslezing, de uitreiking van de Ribbius Peletier-penning en verschillende activiteiten op het gebied van jeugdparticipatie.

Ten tijde van de coronacrisis organiseert de Statengriffie hiervoor ook de alternatieve voorwaarden die noodzakelijk zijn voor het functioneren van PS en alternatieven die mogelijk zijn met de steeds veranderende coronamaatregelen, zoals online-Statenvergaderingen, briefstemmen of online stemmen, Statenvergaderingen in Egmond en online bijeenkomsten voor onder andere de voorrondes van ‘Op Weg naar het Lagerhuis’ en de debatwedstrijd voor middelbare scholen (NJR-dag). Door de coronacrisis kunnen diverse voorgenomen activiteiten ook niet plaatsvinden, zoals werkbezoeken en de ‘Gast van de Staten’-bijeenkomsten voor gemeenteraden.

Centraal voor deze collegeperiode staat dat de provincie vooral mét haar partners samenwerkt aan opgaven. We maken, in nauw overleg met Provinciale Staten, een agenda voor bestuurlijke vernieuwing en burgerparticipatie. De agenda bestuurlijke vernieuwing richt zich zowel op de samenwerking tussen GS en PS, als op het stimuleren en vergroten van burgerparticipatie. GS streven naar een transparante bestuurscultuur en willen PS beter betrekken bij beleidsontwikkeling. Het doel is de rol van de Staten te versterken en de samenwerking tussen PS en GS te verbeteren. De Randstedelijke Rekenkamer voert jaarlijks diverse onderzoeken uit, gevraagd en ongevraagd.

Prestatie Indicatoren 1.1.1

	Meeteenheid	Streefwaardes			
		2022	2023	2024	2025
Organiseren en afhandelen van vergaderingen voor Provinciale Staten	Aantal	12	12	12	12
Organiseren van de uitreiking van de Ribbius	Aantal	1	0	0	0

Peletierpenning					
Rapporten van de Randstedelijke Rekenkamer	Aantal	3	3	3	3
Organiseren van “Gast van de Staten” bijeenkomsten	Aantal	6	6	6	6

1.1.2 Functioneren van Gedeputeerde Staten faciliteren

Toelichting

Hier worden de kosten van het faciliteren van Gedeputeerde Staten begroot en verantwoord. Het betreft onder meer secretariële en administratieve ondersteuning, het vervoer van de GS-leden en het organiseren en uitvoeren van representatieve bijeenkomsten.

1.1.3 Kwaliteit van beleid borgen

Toelichting

Voor een goed functionerend openbaar bestuur is het belangrijk om aan alle fasen van de beleidscyclus een robuust en op feiten gebaseerde invulling en onderbouwing te geven. Daarom is het essentieel te beschikken over actuele informatie en data. Dat maakt onderbouwde beleidskeuzes mogelijk en zo verantwoorden we de effectiviteit van het gevoerde beleid. Daarnaast maakt deze informatie het (tussentijds) bijsturen van beleid mogelijk dat gericht is op het realiseren van onze provinciale doelen en op het optimaal bijdragen aan maatschappelijke opgaven.

Uit te voeren activiteiten zijn:

1. Het (vraaggestuurd) uitvoeren van beleidsevaluaties. Met beleidsevaluaties wordt de effectiviteit van het gevoerde beleid tussentijds of achteraf inzichtelijk gemaakt voor PS en voor de inwoners van Noord-Holland. Ook bieden beleidsevaluaties input voor de ontwikkeling van nieuw beleid. Provinciale subsidieregelingen worden eens per vier jaar volgens de wet (art. 4:24 AwB) op doeltreffendheid geëvalueerd, conform het door PS vastgestelde Evaluatiekader Subsidies.
2. Het inzetten en adviseren over de inzet van actuele (geo)data voor een goed onderbouwde besluitvorming van (nieuw of aangepast) beleid. De provincie verzamelt data, analyseert data en maakt beleidsdata en -informatie (onder meer big data) geografisch inzichtelijk. De data wordt ingezet bij de ontwikkeling en/of aanpassing van beleid. Daarnaast wordt data en informatie gedeeld met externen. Dat gebeurt onder meer via het (geo)dataportaal, door het vullen van het open dataregister en een algoritmeregister (beide onderdeel van de Datastrategie) en door datavisualisaties en dashboards. Daarnaast zorgt de provincie ook voor actuele en betrouwbare beleidsinformatie door het inrichten en beheren van de wettelijk verplichte basisregistraties en meetnetten. Dit gebeurt mede door publicatie van de provinciale plannen op Ruimtelijkeplannen.nl en door borging van de verplichte gegevenslevering aan landelijke voorzieningen en het Europese INSPIRE-initiatief.
3. Het monitoren van beleid ten behoeve van eventuele bijstelling van beleid. Door het ontwikkelen van nieuwe monitors en het actualiseren en stroomlijnen van bestaande monitors.

1.1.4 Integriteit borgen en toetsen

Toelichting

De integriteit van het openbaar bestuur, in het bijzonder bij het handelen van de provincie Noord-Holland zelf, is van groot belang.
De provincie voert diverse integriteitsonderzoeken uit. Deze kunnen vallen onder de Wet Bibob (Wet bevordering integriteitsbeoordeling door het openbaar bestuur). In het kader van deze wet worden de volgende natuurlijke personen en rechtspersonen onderzocht: aanvragers en houders van omgevingsvergunningen (milieudeel), inschrijvers van aanbestedingen in de sectoren Bouw, ICT en Milieu, aanvragers of ontvangers van subsidies en participanten aan vastgoedtransacties. Als er sprake is van een ernstig gevaar dat een vergunning, subsidie, opdracht of vastgoedtransactie mede wordt of zal worden misbruikt, dan wel zal worden gebruikt om strafbare feiten te plegen, wordt de relatie verbroken of niet aangegaan. Indien nodig wordt nader advies ingewonnen bij het Landelijk Bureau Bibob. Met de Bibob-toetsen wordt de integriteit van het handelen van het provinciebestuur gewaarborgd. De toetsen worden risicogestuurd uitgevoerd. De provincie Noord-Holland voert op verzoek ook onderzoeken op grond van de Wet Bibob uit voor de provincies Utrecht en Flevoland en incidenteel voor Noord-Hollandse gemeenten. Daarnaast zet de provincie zich in om andere overheden te kunnen ondersteunen als kennispartner. Dit doet de provincie onder andere door bijeenkomsten te organiseren en te participeren als spreker bij bijeenkomsten.

Voor de provinciale organisatie is een coördinator integriteit aangesteld. Dit om integer handelen blijvend onder de aandacht te houden en om eventueel voorkomende dilemma's op het terrein van integriteit mee te bespreken. De provincie wil verder een goed en veilig werkklimaat bieden. Daarom wordt een actief beleid gevoerd om gewenst gedrag te bevorderen en ongewenst gedrag tegen te gaan. De provinciale organisatie beschikt over twee interne vertrouwenspersonen en 1 externe vertrouwenspersoon.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 1.1 Organiseren van provinciaal bestuur

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
1.1.1	Functioneren van Provinciale Staten faciliteren	4.364	4.070	4.110	4.105	4.125	4.035
1.1.2	Functioneren van Gedeputeerde Staten faciliteren	2.439	3.918	3.925	3.925	3.925	3.925
1.1.3	Kwaliteit van beleid borgen	3.411	3.208	3.328	3.328	3.328	3.328
1.1.4	Integriteit borgen en toetsen	480	697	697	697	697	697
	Totaal lasten	10.695	11.893	12.060	12.055	12.075	11.985
	Totaal baten	-18	-16	-16	-16	-16	-16
	Saldo van baten en lasten	10.677	11.877	12.044	12.039	12.059	11.969
	Stortingen						
	Onttrekkingen						
	Resultaat	**10.677**	**11.877**	**12.044**	**12.039**	**12.059**	**11.969**

1.2 Organiseren van openbaar bestuur in de provincie

Onze rol
De provincie heeft een taak om de kwaliteit van andere overheden, zoals gemeenten en waterschappen, te bevorderen en te borgen.

Samenwerkingspartners
Gedeputeerde Staten en de commissaris van de Koning voeren hun taken in nauw overleg uit met de gemeenten, gemeenschappelijke regelingen, waterschappen en het Rijk.

Prioriteiten

- In het jaar 2019 is de verkenning gestart, met gemeenten binnen de acht bestuurlijke regio's, over het samen opstellen van regionale samenwerkingsagenda's met de provincie. In de jaren 2020 t/m 2023 worden de samenwerkingsagenda's – daar waar van toegevoegde waarde – ingevuld en vastgesteld. De opgave staat daarbij centraal en de schaal waarop de opgaven opgepakt moeten worden kan variëren.

1.2.1 Kwaliteit van openbaar bestuur optimaliseren

Toelichting

De provincie is (mede)verantwoordelijk voor de kwaliteit van het lokale bestuur. Gemeentelijke opgaven hebben steeds vaker een regionaal karakter. Vanuit deze wettelijke rol en tegen deze achtergrond vinden wij het van belang dat gemeenten en regio's over voldoende bestuurskracht beschikken. Om dit te bereiken stimuleren we regionale samenwerking en voeren we bestuurlijk overleg met zowel individuele gemeenten als in regionaal verband. Wij zetten dus in op bestuurskrachtige regio's door overleggen te voeren, kennis te delen, te faciliteren, te stimuleren en te wijzen op de provinciale uitvoeringsregeling versterking bestuurskracht. Indien noodzakelijk starten we een provinciale arhi-procedure (Wet algemene regels herindeling). Dit kan inhouden een gemeentelijke herindeling, waar wij terughoudend in zijn want in beginsel komt dit van onderop, of een zienswijze op een herindelingsadvies op initiatief van gemeenten. De provincie Noord-Holland is ook nauw betrokken bij de regionale samenwerking in het kader van de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Deze MRA-samenwerking is in 2019 geëvalueerd. Daarna is begonnen met de implementatie van de aanbevelingen. Dit verbeteringsproces is nog gaande en zal vermoedelijk eind 2021 leiden tot een herzien MRA-convenant. Gedurende de afgelopen jaren heeft de provincie Noord-Holland een actieve inbreng gehad in de bestuurlijke samenwerking in de Metropoolregio Amsterdam. Die actieve rol zal ook in de vernieuwde samenwerkingsafspraken bestendigd worden.

1.2.2 Interbestuurlijk toezicht uitoefenen

Toelichting

De provincie draagt met het interbestuurlijk toezicht bij aan het juist uitvoeren van wettelijke taken door gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen. De provincie levert hiermee een bijdrage aan de kwaliteit van het openbaar bestuur. Met het systematische toezicht op de risicodomeinen: Financiën, Omgevingsrecht, Archief- en Informatiebeheer en Huisvesting verblijfsgerechtigde asielzoekers, bevordert de provincie het streven naar een gezonde en veilige leefomgeving voor mens en natuur. De daarvoor noodzakelijke randvoorwaarden zijn: goed informatie- en financieel beheer.

De wijze waarop Gedeputeerde Staten toezicht houden, is neergelegd in de beleidsnota IBT 2018-2021 (met uitzondering van het financieel toezicht op de waterschappen). In 2021 is een opvolgende IBT beleidsnota opgesteld voor de periode 2022-2025.

Binnen het domein Financiën worden jaarlijks aan de hand van de vastgestelde toezichtregimes de financiële posities van de gemeenten tegen het licht gehouden. Preventief toezicht, waarbij sprake is van verscherping van het toezicht, is daarbij uitzondering. Vanuit het generieke interbestuurlijke toezicht worden naast het systematische onderzoek ook thema-onderzoeken en praktijktoetsen uitgevoerd.

In 2021 hebben GS uitvoering gegeven aan een risicoanalyse op het gebied van de nieuwe Omgevingswet. Dit onderzoek is uitgevoerd in het kader van het project datagedreven werken. In 2022 zal dit verder worden uitgewerkt.

De jaarlijkse oordelen over de taakuitvoering van de gemeenten worden gepubliceerd.

Effectindicator 1.2.2

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Streefwaarde
Aantal gemeenten onder preventief financieel toezicht (BBV-indicator)	2	0	0	0	0	0	n.v.t.

Toelichting indicator

BBV indicator: Als provincie voeren we toezichtstaken uit op de gemeenten. We hebben geen directe invloed op de (ontwikkeling van de) financiële positie van gemeenten. Om deze reden is er ook geen streefwaarde voor de indicator opgenomen.

Bron: https://www.waarstaatjeprovincie.nl/Paginas/BBV/Gemeenten-financieel-toezicht.aspx

1.2.3 Rijkstaken commissaris van de Koning uitvoeren

Toelichting

Over de uitvoering van zijn rijkstaken is de commissaris van de Koning verantwoording verschuldigd aan de minister van BZK. De commissaris van de Koning heeft een adviserende rol bij de benoeming en herbenoeming van burgemeesters. Daarnaast voert hij op gezette tijden gesprekken met de burgemeesters in de provincie tijdens hun benoemingsperiode. Voor de advisering over Koninklijke onderscheidingen wordt gewerkt met LINT, een digitaal systeem, waar gemeenten, provincies en Rijk gezamenlijk gebruik van maken. In geval van een bestuurlijke integriteitskwestie kan de commissaris van de Koning adviseren en bemiddelen en daarbij besluiten tot een zelfstandig integriteitsonderzoek. De commissaris beoogt om gedurende zijn ambtsperiode (1 januari 2019 – 1 januari 2025) iedere gemeente in Noord-Holland ten minste eenmaal te bezoeken. Voorts wordt door de commissaris van de Koning met alle dijkgraven in Noord-Holland reguliere gesprekken gehouden. Ten slotte vervult de commissaris van de Koning ook een adviserende rol voor de Dienst Koninklijk Huis bij het toekennen van de predicaten Koninklijk en hofleverancier en Koninklijke erepenningen.

Prestatie-indicator 1.2.3

	Gerealiseerd (2019-2020)	Verwacht in 2021	Verwacht in 2022	Streefwaarde (2025)
Afgelegde ambtsbezoeken aan gemeenten in de huidige ambtsperiode (cumulatief)	15	29	35	47

Toelichting

Aantal gemeenten waaraan de commissaris van de Koning in zijn huidige ambtsperiode (1 januari 2019 – 1 januari 2025) per einde van het jaar een bezoek heeft gebracht.

Het streven is om in de ambtsperiode aan alle gemeenten een ambtsbezoek af te leggen.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 1.2 Organiseren van openbaar bestuur in de provincie

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
1.2.1	Kwaliteit van optimaal bestuur optimaliseren	2.369	1.954	1.874	1.874	1.874	1.874
1.2.2	Interbestuurlijk toezicht uitoefenen	1.040	1.547	1.547	1.547	1.547	1.547
1.2.3	Rijkstaken commissaris van de Koning uitvoeren	684	1.054	1.054	1.054	1.054	1.054
	Totaal lasten	4.092	4.555	4.475	4.475	4.475	4.475
	Totaal baten	-39	-43	-43	-43	-43	-43
	Saldo van baten en lasten	4.052	4.512	4.432	4.432	4.432	4.432
	Stortingen						
	Onttrekkingen						
	Resultaat	**4.052**	**4.512**	**4.432**	**4.432**	**4.432**	**4.432**

1.3 Verzekeren van veiligheid

Onze rol

De commissaris van de Koning is op basis van zijn ambtsinstructie belast met het toezicht op en het bevorderen van de bestuurlijke samenwerking in crisisbeheersing en veiligheidszorg.

Ten aanzien van de aanpak van ondermijning en het stimuleren van weerbaarheid openbaar bestuur vervult de provincie vooral een rol als verbinder en facilitator.

Samenwerkingspartners

Omdat in de veiligheidszorg de bestuurlijke samenwerking centraal staat, wordt op dit domein samengewerkt met de Noord-Hollandse gemeenten en met de veiligheidsregio's. Bij de gemeenten wordt in het bijzonder samengewerkt met de burgemeesters. Deze hebben in de gemeenten de zorg voor openbare orde, veiligheid en integriteit. Voor het tegengaan van ondermijning wordt ook met de drie Regionale informatie- en expertisecentra in Noord-Holland (het RIEC Noord-Holland, het RIEC Amsterdam-Amstelland en het RIEC Midden-Nederland), het Openbaar Ministerie en het Rijk (Ministeries van J&V en BZK) samengewerkt.

1.3.1 Toezien op tunnelveiligheid en adviseren bij crises

Toelichting

Tunnelveiligheid
Om het toezicht op de tunnelveiligheid onafhankelijk van het reguliere beheer van provinciale tunnels te organiseren is de functie van de wettelijk voorgeschreven tunnelveiligheidsbeambte ondergebracht bij het Kabinet van de commissaris van de Koning. Aan het toezicht op de tunnelveiligheid wordt onder andere invulling gegeven via jaarlijkse onderzoeken die worden uitgevoerd door externe deskundigen. Het betreft de Waterwolftunnel en de Abdijtunnel.

Toezien op crises
De commissaris geeft invulling aan zijn toezichthoudende rol op de bestuurlijke samenwerking in crisisbeheersing en veiligheidszorg, door regelmatig netwerkbijeenkomsten te organiseren over een actueel veiligheidsthema, waarbij alle organisaties en instellingen die bij dat thema zijn betrokken worden uitgenodigd. Daarnaast worden de vergaderingen van het algemeen bestuur van de veiligheidsregio's in Noord-Holland bijgewoond door een liaison van de commissaris van de Koning. De commissaris van de Koning kan in uitzonderlijke gevallen ten tijde van een crisis, op grond van de Wet veiligheidsregio's en de Gemeentewet een aanwijzing geven aan de burgemeesters en de voorzitters van de veiligheidsregio's. Tevens kan de commissaris van de Koning een aanwijzing geven aan het bestuur van een veiligheidsregio indien (op basis van bevindingen van de Inspectie Justitie en Veiligheid) de taakuitvoering tekortschiet. Ook kan de commissaris van de Koning op basis van de Provinciewet en de ambtsinstructie commissaris van de Koning een rol spelen bij het bevorderen van de bestuurlijke samenwerking door veiligheidsregio's met andere overheden.

1.3.2 Risicokaart beheren

Toelichting

Met de Risicokaart krijgen burgers een overzicht van risico's in hun omgeving die kunnen leiden tot rampen en ongevallen. Op grond van de Regeling provinciale Risicokaart maken en beheren de provincies de Risicokaart.

Omdat de uitvoering van deze wetgeving – naast de provincie – ligt bij gemeenten en omgevingsdiensten dient voor het actueel houden van de gegevens in de Risicokaart, met deze partijen nauw te worden samengewerkt. Hierbij is de Risicokaart afhankelijk van de input van deze organisaties.

De provincie draagt zorg voor het actueel houden van de risico's van overstromingen. Voor de productie en vormgeving van de Risicokaart wordt in IPO-verband samengewerkt met de andere provincies. Voor het technische beheer en de doorontwikkeling van de Risicokaart wordt een jaarlijkse bijdrage aan het IPO verstrekt.

1.3.3 Ondermijning tegengaan, weerbaarheid stimuleren

Toelichting

Zoals opgenomen in het coalitieakkoord blijft de provincie strijden tegen alle vormen van ondermijnende criminaliteit. Deze ambitie is in het voorjaar van 2020 vertaald in de Agenda Weerbaar NH. In deze agenda richten we ons op de preventieve kant van de aanpak van

ondermijning. We werken langs drie lijnen aan een vergroting van de weerbaarheid binnen de geografische grenzen van Noord-Holland. Allereerst is er de weerbaarheid van de provinciale organisatie zelf. Deze lijn ziet toe op brede bewustwording van potentiële kwetsbaarheden, inherent aan het provinciale werk. Daarnaast voorziet de agenda in een lijn die toeziet op de vertaling van het ondermijningsvraagstuk naar verschillende provinciale opgaven. Ten derde ondersteunen we gemeenten in het verder inzichtelijk krijgen van de eigen weerbaarheid.

In 2022 zal de laatste tranch van de uitvoering van de Quickscan Gemeentelijke Weerbaarheid plaatsvinden in de regio RIEC Noord-Holland. Dit traject is in het voorjaar van 2021 van start gegaan. In 2022 zal er ook verder worden doorgewerkt op het actieplan dat naar aanleiding van het interne weerbaarheidsbeeld tot stand is gekomen.
Verder zal conform de Agenda Weerbaar Noord-Holland blijvend worden ingezet om zowel de eigen als de lokale informatiepositie in de aanpak van ondermijnende criminaliteit te versterken.

Prestatieindicator 1.3.3

	Gerealiseerd t/m 2020	Doel 2021	Doel 2022	Doel 2023
Aantal gerealiseerde Quickscans Gemeentelijke Weerbaarheid (cumulatief)	3	15	21	32

Toelichting:

Aantal gemeenten (cumulatief) waarbij een quickscan gemeentelijke weerbaarheid is uitgevoerd.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 1.3 Verzekeren van veiligheid

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
1.3.1	Toezien op tunnelveiligheid en adviseren bij crises	92	177	177	177	177	177
1.3.2	Risicokaarten beheren	79	132	132	132	132	132
1.3.3	Ondermijning tegengaan, weerbaarheid stimuleren	179	450	150	150	0	0
	Totaal lasten	350	759	459	459	309	309
	Totaal baten	0	0	0	0	0	0
	Saldo van baten en lasten	350	759	459	459	309	309
	Stortingen						
	Onttrekkingen						
	Resultaat	**350**	**759**	**459**	**459**	**309**	**309**

1.4 Representeren van provinciaal bestuur

Rol

De inwoners van Noord-Holland moeten kunnen rekenen op een bestuur dat hen serieus neemt, een betrouwbaar bestuur, met een luisterend oor, en een besluitvaardig bestuur dat duidelijk is in

zijn gekozen koers. Daarvoor is het belangrijk dat zowel inwoners als partners weten wat de provincie doet en dat zij invloed kunnen uitoefenen op het beleid.

Samenwerkingspartners
In communicatie en belangenbehartiging werkt de provincie samen met partners. In onze communicatie staan de Noord-Hollanders centraal. Hen willen we zo goed mogelijk informeren en betrekken. Daar waar mogelijk doen we dat in samenwerking met partners, bijvoorbeeld in projecten. Ook laten wij in onze media partners en inwoners aan het woord. De belangenbehartiging in Den Haag, Brussel of in de Metropoolregio Amsterdam gebeurt samen met andere overheden, gemeenten, provincies, Rijk, waterschappen en het maatschappelijk middenveld. Zo brengen we onze gezamenlijke opgaven krachtiger onder de aandacht.

1.4.1 Bestuurshandelingen communiceren

Toelichting

De provincie wil haar zichtbaarheid vergroten, zodat bekendheid met en vertrouwen in het werk van de provincie toeneemt. Zo zijn de Noord-Hollanders goed geïnformeerd over wat we doen. Zij kunnen zo het beleid en de uitvoering daarvan beoordelen en beïnvloeden.

Wij hebben daartoe in 2020 een nieuwe communicatiestrategie opgesteld. De belangrijkste ontwikkeling die we deze coalitieperiode centraal zetten is verbinding. Samen aan de slag. Voortdurend in gesprek, zodat iedereen gehoord wordt en zijn inbreng kan leveren. Met deze communicatiestrategie groeien we door van een zendende provincie naar een provincie die in verbinding is. We vergroten de participatie van onze bewoners, verstevigen ons ambassadeurschap en monitoren actiever wat er speelt en vertalen dat naar concrete acties.

In deze coalitieperiode gaan we zowel online als offline continu in gesprek, bijvoorbeeld via sociale media, tijdens bijeenkomsten, op door de provincie gesponsorde evenementen en door bij scholen op bezoek te gaan. We vergroten de participatie van bewoners, bijvoorbeeld door middel van inwonerspanels, participatiecampagnes en (online) platforms. Onderdeel hiervan is de Provinciedeal Digitale Democratie met het Ministerie van Binnenlandse Zaken. Met deze deal gaan we kennis en ervaring delen met andere overheden over digitale participatieplatformen. Ook gaat de provincie aan de slag met het digitale participatieplatform Open Stad. Een andere ambitie is om de communicatie beter te laten aansluiten op wat Noord-Hollanders bezighoudt. Daarvoor is de provincie inmiddels gestart met een newsroom. Op basis van data van onder meer sociale media, website, pers en het Servicepunt van de provincie wordt twee keer per week bepaald over welke onderwerpen communicatie nodig is. Redacteuren en filmmakers gaan hier dan meteen mee aan de slag. Ook wordt de communicatie meer geconcentreerd rond vijf thema's, waarvan uit onderzoek blijkt dat Noord-Hollanders die het belangrijkst vinden.

In 2022 wordt het intranet voor medewerkers van de provincie vernieuwd. Dit wordt ontwikkeld tot centrale werkplek die toegang biedt tot alle applicaties. En naar verwachting zullen er, na twee moeilijke jaren door corona, weer meer evenementen kunnen plaatsvinden. De provincie sponsort verschillende evenementen, waarbij we met onze sponsorbijdrage extra aandacht geven aan duurzaamheid, dierenwelzijn en diversiteit. In 2023 vindt Sail Den Helder plaats, een groot tall ship evenement dat eens per vijf jaar plaatsvindt. Om dit evenement mogelijk te maken is, net als bij eerdere edities, in deze begroting een extra sponsorbijdrage opgenomen.

1.4.2 Provinciale inzet leveren bij gemeenschappelijke opgaven op Europees, landelijk, regionaal en lokaal niveau

Toelichting

Samen krijg je meer voor elkaar dan alleen. Noord-Holland werkt daarom in Den Haag en Brussel samen met andere provincies en regio's, om door gezamenlijkheid meer invloed uit te oefenen op de beleidsontwikkeling en om van elkaar te leren en kennis uit te wisselen. De twaalf provincies werken in Brussel samen in het Huis van de Nederlandse provincies (HNP) waarbinnen Noord-Holland bovendien deel uitmaakt van de nauwe samenwerking in Randstadverband. Gedeputeerde Zaal vertegenwoordigt Noord-Holland zowel in het Randstad Bestuur als in het HNP Bestuur. Commissaris van de Koning Van Dijk is in zijn functie van Europa-adviseur van het IPO lid van het HNP Bestuur, dat hij ook voorzit. Daarnaast is gedeputeerde Zaal namens Noord-Holland lid van het Comité van de Regio's, dat de Europese Commissie, het Europees Parlement en de Europese Raad adviseert over Commissievoorstellen. Noord-Holland is lid van de Conference of Peripheral Maritime Regions of Europe (CPMR, het netwerk van Europese maritieme regio's) waarvan gedeputeerde Loggen president is. De grootte en deskundigheid van CPMR zorgt ervoor dat dit een invloedrijke partij is in Brussel. Inhoudelijk ligt de nadruk op maritieme onderwerpen, klimaat en energie, cohesiebeleid, transport en de positie van regio's in de Europese Unie. Gedeputeerde Pels is lid van de Marine Resources Group van de CPMR North Sea Commission die zich richt op samenwerking rond de Noordzee, in het bijzonder op het gebied van duurzaam gebruik en beheer van de zee.

Noord-Holland heeft een ambtelijk Europateam om relevante Europese ontwikkelingen tijdig te signaleren en om te lobbyen voor Noord-Hollandse belangen. Hiervoor zijn twee leden van het Europateam permanent in Brussel gevestigd. Daarnaast zijn er twee adviseurs Public Affairs die de schakel zijn tussen het provinciebestuur en de Tweede Kamer. Verder is de provincie lid van het Interprovinciaal Overleg (IPO), dat de belangen van de twaalf provincies behartigt bij het Rijk en in Europa.

Net als de vorige jaren zetten we de samenwerking in de Metropoolregio Amsterdam en in Noord-Holland Noord door. Binnen het MRA-verband is de provincie betrokken bij de uitvoering van de MRA agenda 2020-2024. En op Noord-Holland Noord-niveau wordt samengewerkt in het Bestuurlijk Afstemmingsoverleg (BAO).

Ook met de bestuurlijke deelregio's in Noord-Holland wordt de samenwerking voortgezet. De regiomanagers zijn het eerste aanspreekpunt voor de Noord-Hollandse gemeenten en regionale partners en zij zorgen ervoor dat de contacten tussen de regio én de provincie op de inhoudelijke dossiers goed worden gelegd. Zo worden er in 2022 naar verwachting vier ontmoetingen georganiseerd tussen GS en bestuurders uit de regio of van waterschappen. Ook wordt er verder gewerkt aan het verkennen en invullen van regionale samenwerkingsagenda's. Het uiteindelijke product, de vorm en de inhoud van een regionale samenwerkingsagenda, dan wel de onderlinge uitvoeringsafspraken, verschillen per regio en zijn een resultaat van een gezamenlijk proces. Naar verwachting worden er in 2022 twee nieuwe agenda's ter kennisname voorgelegd.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 1.4 Representeren van het provinciaal bestuur

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
1.4.1	Bestuurshandelingen communiceren	1.255	1.402	1.522	1.297	1.000	1.000
1.4.2	Provinciale inzet leveren bij gemeenschappelijke opgaven op Europees, landelijk, regionaal en lokaal niveau	3.974	3.802	2.980	2.372	2.372	2.372
	Totaal lasten	5.229	5.204	4.502	3.669	3.372	3.372
	Totaal baten	-19	-3	0	0	0	0
	Saldo van baten en lasten	5.210	5.201	4.502	3.669	3.372	3.372
	Stortingen						
1.4.2	Resv. Cofinanciering Europese projecten	0	0	1.000	1.000	0	0
	Onttrekkingen						
1.4.2	Resv. Cofinanciering Europese projecten	-1.153	-2.712	-1.006	-196	0	0
	Resultaat	**4.056**	**2.489**	**4.496**	**4.473**	**3.372**	**3.372**

Programma 2 Klimaat en Milieu

Doelenboom

2. Klimaat en milieu
2.1 Bijdragen aan de energietransitie
2.1.1 Opwekking van duurzame elektriciteit bevorderen
2.1.2 Bijdragen aan de warmtetransitie
2.1.3 Borgen van de energie infrastructuur en bijdragen aan de waterstoftransitie
2.1.4 Bijdragen aan de transitie naar een circulaire economie
2.2 Bevorderen gezonde leefomgeving
2.2.1 VTH taken uitvoeren en coördineren
2.2.2 Gezonde leefomgeving bevorderen
2.2.3 Kwaliteit bodem en ondergrond verbeteren

Maatschappelijk doel

Klimaat
We onderschrijven de doelstellingen van het Klimaatakkoord van Parijs en werken mee aan de uitvoering van de Rijksambities, nu nog gesteld op 49% vermindering van de nationale broeikasgasuitstoot in 2030 ten opzichte van 1990, en we hebben de ambitie om in 2050 energieneutraal te zijn. Op 11 december 2020 zijn de EU-lidstaten akkoord gegaan met het verhogen van het EU broeikasgasemissie-reductiedoel voor 2030 naar ten minste 55% ten opzichte van 1990. Vooralsnog hebben GS deze verhoogde doelstelling nog niet overgenomen, in afwachting van een vertaling ervan naar de Nederlandse situatie door het kabinet.

Het Actieprogramma Klimaat loopt tot en met 2023 en is een vertaling van de klimaat-, duurzaamheid- en energietransitieambities uit het coalitieakkoord. In het Actieprogramma scherpen wij de klimaatmaatregelen aan die wij als provincie nemen. Met dit Actieprogramma houden we de regie over de invulling van de specifieke acties in en door de provincie. Aandachtspunt is het verdelen van de lusten en lasten, gelet op het maatschappelijk draagvlak en de financiële consequenties. Het Actieprogramma Klimaat sluit aan bij de vijf thema's uit het nationale Klimaatakkoord: duurzame elektriciteit, gebouwde omgeving, industrie, landbouw en landgebruik en mobiliteit.

Energietransitie
Een belangrijk onderdeel uit het Actieprogramma is de energie-infrastructuur, als randvoorwaarde voor een succesvolle energietransitie. Zowel warmte als elektriciteit, maar ook CO_2 en waterstof worden straks getransporteerd door de ondergrond. De Regionale Energiestrategieën (RES), die in 2020 in concept klaar zijn, krijgen de komende jaren concrete uitwerking. Waterstof is een belangrijk thema, daarmee kan met name de industrie een grote duurzaamheidsslag maken. De havens in het Noordzeekanaalgebied en Den Helder kunnen hier een belangrijke rol in spelen. Een andere grote opgave is de verduurzaming van de bestaande gebouwde omgeving. Als woningen vanaf 2030 – of zoveel eerder als mogelijk is – van het aardgas af gaan, moeten verschillende alternatieven voor aardgas klaar zijn voor concrete toepassing. Het Noord-Hollandse Servicepunt Duurzame Energie gaat ook deze periode weer een belangrijke adviesrol vervullen naar gemeenten en hun partners.

We verduurzamen de Greenports door gebruik te maken van duurzame warmtebronnen en de benodigde CO_2 op alternatieve manieren aan te voeren. We zetten actief in op het tegengaan van bodemdaling – een andere grote veroorzaker van de uitstoot van broeikasgassen – met een innovatieprogramma Veen. Grondstoffen hergebruiken we zoveel mogelijk en de voedselvoorziening willen we verduurzamen. Op het gebied van mobiliteit werken wij aan het Regionaal Mobiliteitsplan, waarin veel duurzaamheidsambities samenkomen, zoals het stimuleren van tankstations voor biobrandstoffen

Samen met gemeenten, netbeheerders, havens en andere betrokkenen zoeken wij op al dit soort thema's de komende jaren naar oplossingen. Als provincie geven we daarbij het goede voorbeeld, dus ook de provinciale organisatie en haar vastgoed zijn uiterlijk in 2030 geheel klimaatneutraal, is de ambitie in het Actieprogramma.

De verduurzaming van de provincie is in toenemende mate een opgave die meerdere inhoudelijke portefeuilles doorsnijdt. Bestuurlijk is daarom sprake van coördinatie op dit thema door een vakgedeputeerde Klimaat en Energie. Financieel ligt de budgetverantwoordelijkheid bij elk van de portefeuillehouders en hun inhoudelijke programma's, terug te vinden in de verschillende hoofdstukken van de begroting onder bereikbaarheid, economie en andere onderwerpen die onder industrie vallen.

Circulaire economie
Door de stijgende bevolkingsgroei en de manier waarop in de huidige economie wordt geproduceerd, geconsumeerd en vervolgens vaak vernietigd, raken belangrijke en schaarse grondstoffen op. In een circulaire economie worden producten en grondstoffen steeds opnieuw gebruikt waardoor ze behouden blijven. Dit draagt bij aan het behoud van (schaarse) grondstoffen en een vermindering van de CO_2 uitstoot.

Doel is de transitie van de huidige lineaire economie naar een circulaire economie verder te versnellen door het ondersteunen en stimuleren van bedrijven bij het zetten van een stap richting circulair ondernemen. Daarbij stimuleert de provincie ook het bij elkaar brengen van bedrijven om grondstofketens circulair te maken. Naast het versnellen van de transitie wil de provincie de noodzakelijke systeemverandering op de lange termijn realiseren. Hiervoor ontwikkelt de provincie kennis die nodig is om de volgende stap in de transitie te kunnen zetten en spant de provincie zich in om belemmeringen voor ondernemers in hun circulaire ambities door wet- en regelgeving op te heffen. Door zelf zo circulair mogelijk in te kopen en aan te besteden, geeft de provincie ook het goede voorbeeld en prikkelt zij de markt om circulaire producten en diensten te ontwikkelen.

De ambitie is dat Noord-Holland in 2050 volledig over is naar een circulaire economie en dat er in 2030 een reductie van 50% in het gebruik van primaire grondstoffen is bereikt. De provincie sluit hiermee aan bij de ambities en doelen van het Rijk en de Europese Unie. Deze ambitie is vastgelegd in het Ontwikkelperspectief Circulaire Economie (2017) en in de Omgevingsvisie Noord-Holland 2050. In de Actieagenda circulaire economie 2021-2025 zijn de doelen en acties om deze doelen te bereiken uitgewerkt en vormt daarmee de routekaart van de provincie om de ambities te bereiken.

Milieu
De provincie Noord-Holland streeft ernaar om een gezondere fysieke leefomgeving te creëren voor haar inwoners. Wij richten ons op de aspecten van de leefomgeving die binnen ons huidige takenpakket vallen of daaraan raken en waarbij de grootste gezondheidswinst is te behalen. Dit doen we in samenwerking met onze partners: gemeenten, gezondheidsinstanties, bedrijven en inwoners. We richten ons in onze aanpak van een gezondere leefomgeving op de milieukwaliteiten bodem, (grond)water, lucht, omgevingsveiligheid, geluidbelasting, geur, stof en

(ontwikkelingen in) de ondergrond. We voldoen in elk geval aan de wettelijke normen. Waar mogelijk streven we actief naar het versneld behalen van WHO-advieswaarden. We werken gebiedsgericht, met speciale aandacht voor de milieugerelateerde gezondheidsrisico's die samenhangen met de verdichting van het stedelijk gebied, en die ook breder kijkt naar winst die te behalen valt op andere beleidsvelden.

De provincie Noord-Holland werkt al langer aan een goed woon- en leefklimaat. Bijvoorbeeld bij onze activiteiten op het vlak van bodem, infrastructuur, natuur en (drink)water. En bij onze inspanningen op het terrein van de luchtkwaliteit of het openbaar vervoer. Maar het behalen van gezondheidswinst is voorheen zelden een belangrijke drijfveer geweest of benoemd als primaire doelstelling. Door dit wel te doen en bestaande activiteiten en programma's op dit punt te actualiseren, ontstaan er mogelijkheden om een aanzienlijke gezondheidswinst te boeken in de provincie Noord-Holland. We monitoren daarvoor de milieukwaliteiten. Gebieden met een hoge milieudruk op één of meerdere milieukwaliteiten (zogenoemde 'hotspots') brengen we, samen met onze partners en de inwoners, in verschillende projecten gedetailleerder in kaart.

De provincie Noord-Holland is een veelzijdige provincie waar vele functies rondom wonen, werken, recreëren en vervoer samenkomen. Deze diversiteit en dynamiek biedt veel kansen en mogelijkheden voor de provincie en haar inwoners, maar legt ook een milieudruk op de leefomgeving. Bedrijvigheid in de provincie brengt economische groei en tegelijkertijd heeft het ook effect op de leefomgeving. Inwoners van Noord-Holland maken zich daar zorgen om en vragen om een actieve provincie. In sommige regio's, bijvoorbeeld in het IJmondgebied met het daar gelegen Tata Steel, staat de kwaliteit van de fysieke leefomgeving onder druk. Er zijn meer factoren die hierop een effect hebben. Naast uitstoot van Tata Steel en andere bedrijven zijn de uitstoot van de scheepvaart, het vliegverkeer en van auto's relevant. En hoewel onder andere de luchtkwaliteit de afgelopen jaren is verbeterd, is er ook de komende jaren en decennia nog veel milieu- en gezondheidswinst te behalen. Inwoners van Noord-Holland vragen daar terecht ook om. De provincie Noord-Holland maakt voor de gehele provincie een 'Programma Gezonde Leefomgeving' waarin de activiteiten samenkomen om een brede en grotere gezondheidswinst te behalen. Met het 'Programma Tata Steel 2020-2050 Samenwerken aan een gezondere en veilige IJmond' willen wij in de IJmond concrete gezondheidswinst gaan behalen.

De vergunningverlening, het toezicht en de handhaving, belangrijke instrumenten in de verbetering van de leefomgeving, worden grotendeels in mandaat uitgevoerd door de omgevingsdiensten. In de Nota uitvoering en handhaving staat onze visie voor de VTH-taken en hoe die kan bijdragen aan een betere uitvoering van de bevoegdheden en taken door de omgevingsdiensten. Zo kunnen deze taken beter bijdragen aan de beleidsdoelen van de provincie en gebiedsgericht worden ingezet, zoals in de IJmond. De omgevingsdiensten voeren deze taken uit binnen de kaders van de Vergunningverlening Toezicht en Handhaving (VTH)-strategieën en op basis van jaarlijkse uitvoeringsprogramma's. Met deze diensten hebben wij een eigenaars- en een opdrachtgever-opdrachtnemer relatie.

Wettelijk beleidskader

- Klimaatwet

Provinciaal beleidskader

- Omgevingsvisie
- Omgevingsverordening
- Verkenning ondergrondvisie
- Beleidsregel geurhinder
- Actieplan geluid

- Actieprogramma klimaat
- Bouwstenen voor een adaptieve Uitvoeringsstrategie energie-infrastructuur 2020-2024
- PVA waterstof

Budgettabel 2022 (x € 1.000)

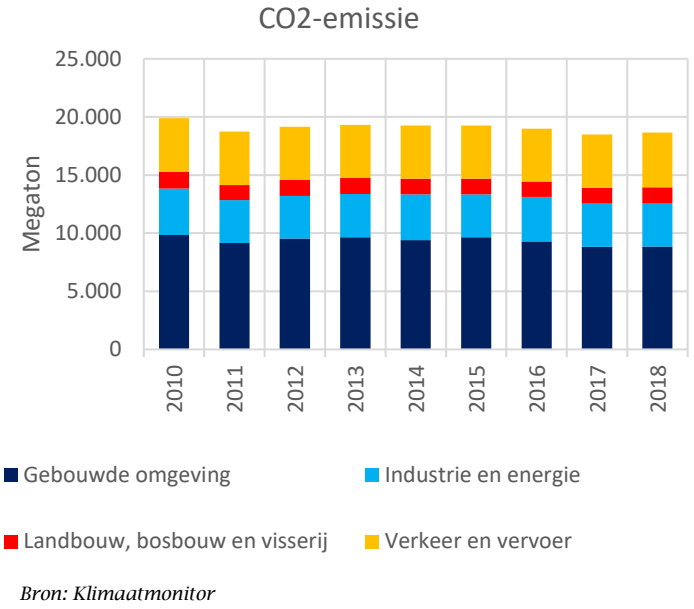
Beleidsdoel		Lasten	Baten	Saldo van baten en lasten	Onttrekking aan reserves	Stortingen	Saldo t.l.v. algemene middelen
2.1	Bijdragen aan de energietransitie	6.686	0	6.686	18.518	24.878	13.046
2.2	Bevorderen gezonde leefomgeving	40.864	1.610	39.254	8.588	3.619	34.285
	Totaal	**47.550**	**1.610**	**45.940**	**27.106**	**28.497**	**47.331**

Verbonden partijen

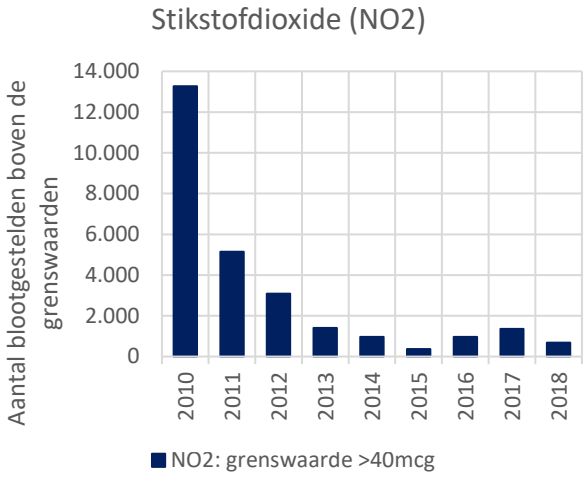
Programma	OD	Verbonden partij	Doel
2	2.2.2	Omgevingsdienst Flevoland Gooi- en Vechtstreek	Vergunningverlening en handhaving milieutaken.
2	2.2.2	Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied	Vergunningverlening en handhaving milieutaken.
2	2.2.2	Omgevingsdienst Noord-Holland Noord	Vergunningverlening en handhaving milieutaken.
2	2.2.2	Omgevingsdienst IJmond	Vergunningverlening en handhaving milieutaken.
2	2.2.2	Fonds Nazorg gesloten stortplaatsen Provincie Noord-Holland	Beheer fonds ten behoeve van de nazorg stortplaatsen.
2	2.1.1	Alliander N.V.	Energievoorziening
2	2.1.1	N.V. Afvalzorg Holding	Efficiënt gebruik stortplaatsen
2	2.1.1	SolaRoad B.V.	Verduurzaming van de energiesector

*Verdere informatie is te vinden in de paragraaf verbonden partijen

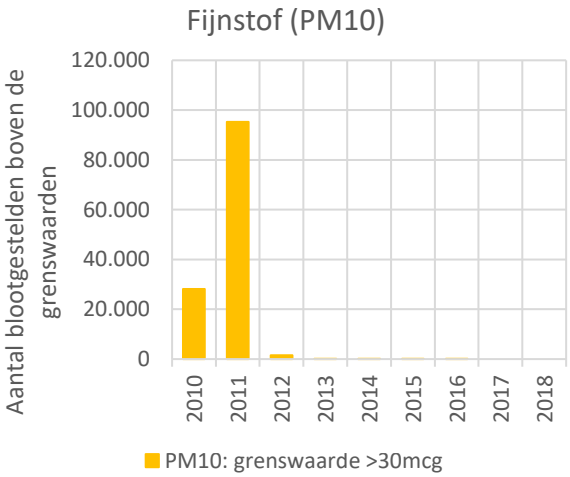
Effectindicatoren Programma Klimaat en Milieu

Bron: Klimaatmonitor

Bron: https://www.waarstaatjeprovincie.nl/Paginas/Milieu/Luchtkwaliteit.aspx

Bron: https://www.waarstaatjeprovincie.nl/Paginas/Milieu/Luchtkwaliteit.aspx

Toelichting

- CO2-emissie (BBV indicator): Geeft de CO2-emissie in Noord-Holland weer uitgedrukt in Megaton per jaar. Deze gegevens zijn gebaseerd op de klimaatmonitor van Rijkswaterstaat. De CO2-uitstoot wordt berekend door de energiedragers (bijvoorbeeld kWh elektriciteit, m3 gas, liters benzine) te vermenigvuldigen met de emissiefactor van die energiefactor. Deze emissiefactoren variëren per jaar, afhankelijk van de brandstofmix van de elektriciteitsproductie, de hoeveelheid bijgemengde biobrandstof en de calorische waarde en koolstofinhoud van aardgas.
- Stikstofdioxide (NO2) en Fijnstof (PM10): Deze indicatoren geven het aantal inwoners in de provincie weer dat blootgesteld wordt aan concentraties stikstofdioxide en fijnstof boven de normwaarde. De Europese Unie heeft de normen (grenswaarden) voor stikstofdioxide (NO2) en fijnstof (PM10) vastgesteld. Het NSL rapporteert het aantal blootgestelden boven de grenswaarden op hele microgrammen. De feitelijke check ligt echter op concentraties hoger dan 40,5 microgram. Dit betekent dat er in de gegevens die worden

gebruikt voor deze indicator een lichte afwijking met betrekking tot het daadwerkelijke aantal gemeten blootgestelden boven de normwaarde kan optreden.

2.1 Bijdragen aan de energietransitie

Rol
De provincie heeft op het gebied van energietransitie verschillende rollen. Zoals de regierol. het laten zien van voorbeeldgedrag, een kennisrol, een faciliterende rol in de regio, een stimulerende rol richting bedrijven et cetera. Voor circulaire economie zijn in de actieagenda de rollen per actie benoemd. Dit zijn de rollen van opdrachtgever, (beleids)ontwikkelaar, partner en bemiddelaar.

Samenwerkingspartners
Het behalen van de landelijke doelstelling op het gebied van de energietransitie (nu nog gesteld op 49% vermindering van de nationale broeikasgasuitstoot in 2030, zoals omgeschreven bij het maatschappelijk doel) is een gezamenlijke opgave van alle partners. Overheden, bedrijfsleven, kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties en inwoners, maken allemaal onderdeel uit van de transitie en dragen bij aan het behalen van de doelstelling.

Ook de transitie naar een circulaire economie kan alleen samen met anderen worden bereikt. Het aantal samenwerkingspartners is daarmee groot en bestaat onder meer uit ondernemersverenigingen en brancheorganisaties, de provinciale MKB-innovatieprogramma's, medeoverheden (Rijk, provincies, IPO, gemeenten, Metropool regio Amsterdam), kennisinstellingen, omgevingsdiensten, afvalinzamelaars en -verwerkers, de Noord-Hollandse bouwambassadeur, Servicepunt Duurzame Energie Noord-Holland, woningcorporaties en stichting C-creators.

Prioriteiten

Opwekking van duurzame elektriciteit bevorderen

- Regionale Energie Strategieën (RES'en): met passende ondersteuningsstructuur gemeenten helpen met het uitwerken van de zoekgebieden uit de RES 1.0 tot projectlocaties en borgen in omgevingsbeleid.

Bijdragen aan de warmtetransitie

- We hebben als doel de gemeenten te ondersteunen de warmtevoorziening tot 2030 van 260.000 woningen in Noord-Holland te verduurzamen.
- Stimuleren van energie besparing bedrijventerreinen
- Het SCAN-onderzoek MRA (Seismische Campagne Aardwarmte Nederland van EBN) als basis voor de mogelijkheden voor geothermie (aardwarmte) afronden. Uitvoeren acties uit de routekaart aardwarmte MRA.

Borgen van de energie infrastructuur en bijdragen aan de waterstoftransitie

- We voeren de Adaptieve Uitvoeringsstrategie Energie-infrastructuur uit.
- Waterstof: we verkennen de mogelijkheden voor ontwikkeling van de waterstofmarkt in Noord-Holland.

Omgevingsfactoren

- De aard van de energietransitie vraagt om een flexibele wendbare houding om voortdurend rekening te kunnen houden met, en in te kunnen spelen op, de veelheid van omgevingsfactoren die relevant zijn voor de transitie.

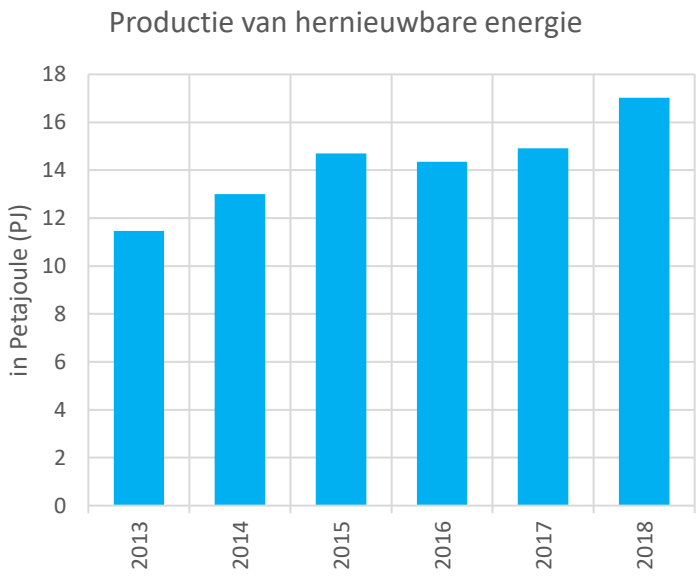
- De belangrijkste omgevingsfactoren van invloed op de uitvoering van de Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025 zijn de economische situatie van de Noord-Hollands bedrijven, omdat dit van invloed is op de mate waarin bedrijven zich kunnen en willen richten op een omschakeling naar of uitbreiding van circulair werken en produceren.

2.1.1 Opwekking van duurzame elektriciteit bevorderen

Toelichting

De Regionale Energiestrategie (RES) 1.0. is in juni 2021 vastgesteld waardoor nu verschoven wordt naar de fase van uitvoering. Dit houdt in: het begeleiden van de gemeenten, waterschappen en de provincie bij het uitvoeren van de RES 1.0. Hiervoor wordt een uitvoeringsprogramma ontwikkeld dat vanaf 1/1/2022 van start gaat. Onderdelen zijn:, het concretiseren van de zoekgebieden tot projectgebieden, het ondersteunen van de gemeeentes met kennis en voorlichting via het Service Punt Duurzame Energie, het verder uitwerken van actieagenda Regionale Structuur Warmte en het voorbereiden van RES 2.0.

Effectindicator 2.1.1

Toelichting

BBV indicator: Deze indicator geeft de energieproductie in PJ (Petajoule) per jaar weer. De berekening op provincie-niveau wordt gedaan middels de 'top down-methode', waarbij de Nederlandse totalen (klimaatmonitor) verdeeld worden over de gemeenten op basis van een vastgestelde verdeelsleutel.

Bron: Klimaatmonitor

2.1.2 Bijdragen aan de warmtetransitie

Toelichting

In het klimaatakkoord is afgesproken dat de gebouwde omgeving in 2050 klimaatneutraal is. Gemeenten hebben hierbij de regie, maar die ontbreekt het meestal nog aan capaciteit, kennis en middelen om hiermee voortvarend aan de slag te gaan. De provincie stelt gemeenten het Servicepunt Duurzame Energie beschikbaar. Het Servicepunt Duurzame Energie faciliteert de

kennisontwikkeling van gemeenten, adviseert die en faciliteert de samenwerking tussen gemeenten bij de uitvoering van de energietransitie in de gebouwde omgeving. Eind 2021 zijn de gemeentelijke transitievisies warmte vastgesteld en er wordt nu verder gewerkt aan de wijkuitvoeringsplannen om helder te hebben welke wijken in 2030 van het aardgas af zijn. Vanwege de toenemende vraag naar ondersteuning door deze ontwikkelingen wordt de dienstverlening van het servicepunt uitgebreid, onder andere met een expertpool.

De provincie zet ook in op verdere ontwikkeling van de warmteviewer (voor het in kaart brengen van vraag en aanbod van warmte in de provincie Noord-Holland) en verspreiding van kennis op gebied van duurzame warmtebronnen zoals aquathermie en gebruik van restwarmte. Voor geothermie (aardwarmte) wordt samen opgetrokken met de provincie Flevoland en door gegaan met de uitvoering versnellingsplan Aardwarmte. Onderdelen van dat plan zijn onder andere garantiestelling voor de eerste proefboringen in de MRA, samenwerken met gemeenten en bedrijven in de uitvoering van de Routekaart Aardwarmte: voorlichting over aardwarmte, ondersteuning van beleidsvorming, bijvoorbeeld ten aanzien van verdeling van de warmte, en toetsingscriteria voor aardwarmtelocaties.

2.1.3 Borgen van de energie infrastructuur en bijdragen aan de waterstoftransitie

Toelichting

In 2022 geeft de provincie verdere uitvoering aan de Adaptieve Uitvoeringsstrategie Energie-infrastructuur door samen met de netbeheerders no regret-maatregelen in de energie-infrastructuur op te pakken en een ontwerp te maken voor het hybride regionale energiesysteem van de toekomst (de uitvoering van de infrastructuur ligt niet bij de provincie Noord-Holland). Met het ontwerp wordt de ruimtelijke impact van de toekomstige energie-infrastructuur in beeld gebracht en kunnen bijvoorbeeld ruimtelijke reserveringen worden gedaan.

Op het gebied van waterstof ligt de focus op kennisontwikkeling door onder andere bijdragen aan pilots/demo's, vraagaggregatie in mobiliteit et cetera, en met name het cofinancieren van ruimtelijke verkenningen voor regionale infrastructuur. Dit betreft bijvoorbeeld verkenningen naar fysieke locaties voor grootschalige electrolysers, naar mogelijke opslaglocaties, naar interne haveninfrastructuur, naar logische transport- en scheepvaartcorridors voor waterstoftankstations en -vulpunten, tracé-onderzoeken en haalbaarheidsonderzoeken naar blauwe en groene waterstof.

Algemene activiteiten energietransitie
Er wordt ook een aantal dingen ontwikkeld die ondersteunend zullen zijn aan alle drie de operationele doelen die bijdragen aan de energietransitie in de provincie als geheel. Omdat binnen het operationele doel energie-infrastructuur vraag, aanbod en opslag bij elkaar komen, plaatsen we de ontwikkeling en uitvoering van de data- & digitaliseringsstrategie Energietransitie onder dit operationele doel. Voor het realiseren van een duurzaam energiesysteem van de toekomst is data zeer belangrijk. Inzichten uit data ondersteunen niet alleen de afstemming van energievraag en -aanbod maar ook de benodigde ruimtelijke inpassing van de systeemveranderingen, zo valt verder te lezen in de provinciale datastrategie.

Naast onderhoud en beheer ligt er nadruk op het in beeld brengen datapositie, energiedata en -informatie open en transparant maken (actiepunten 3.1, 3.2 en 4.5 uit de datastrategie) denk aan open data register, algoritme register en dergelijke.

Dit is ook de plek waar overige zaken begroot worden die energietransitiebreed worden ingezet.

2.1.4 Bijdragen aan de transitie naar een circulaire economie

Toelichting

In 2022 wordt de Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025 uitgevoerd conform de hierin opgenomen planning. Dit betekent dat de doorlopende acties uit 2021 worden voortgezet en de acties die staan geprogrammeerd voor 2022 worden uitgevoerd. Zie voor het volledige overzicht pagina 39 van de Actieagenda - Provincie Noord-Holland (noord-holland.nl). Daarnaast wordt conform de agenda gewerkt aan de regionale aanpak met de gemeenten op basis van de dialoogtafels die zijn en worden georganiseerd en de uitvoering van de lobby- en de communicatiestrategie.

Via het benutten van de raakvlakken met andere provinciale opgaven zoals beschreven in de Actieagenda, samenwerking met medeoverheden en het stimuleren van circulariteit via de eigen bedrijfsvoering en aanbesteding wordt ook gewerkt aan het behalen van de gestelde strategische en operationele doelen in de Actieagenda.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 2.1 Bijdragen aan de energietransitie

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
2.1.1	Opwekking van duurzame elektriciteit bevorderen	3.551	6.400	2.555	1.615	1.255	1.255
2.1.2	Bijdragen aan de warmtetransitie	0	5.416	1.500	500	0	0
2.1.3	Borgen van de energie infrastructuur en bijdragen aan de waterstoftransitie	4.521	806	856	651	91	216
2.1.4	Bijdragen aan de transitie naar een circulaire economie	818	1.079	1.775	1.495	1.785	1.860
	Totaal lasten	8.890	13.701	6.686	4.261	3.131	3.331
	Totaal baten	-739	-186	0	0	0	0
	Saldo van baten en lasten	8.150	13.515	6.686	4.261	3.131	3.331
	Stortingen						
2.1.1	Resv. Duurzame elektriciteit	0	0	8.138	2.867	33	33
2.1.2	Resv. Warmtetransitie	0	0	12.423	3.267	33	33
2.1.3	Resv. Energietransitie	9.652	10.200	3.967	3.967	33	33
2.1.4	Resv. Circulaire Economie	100	1.591	350	350	0	0
	Onttrekkingen						
2.1.1	Resv. Duurzame elektriciteit	0	0	-940	0	0	0
2.1.2	Resv. Warmtetransitie	0	0	-1.500	-500	0	0
2.1.3	Resv. Energietransitie	-5.518	-11.394	-14.908	-275	-155	-280
2.1.4	Resv. Circulaire Economie	-330	-473	-1.170	-890	0	0
	Resultaat	**12.054**	**13.439**	**13.046**	**13.046**	**3.076**	**3.151**

2.2 Bevorderen gezonde leefomgeving

Onze rol
De provincie heeft wettelijke taken op het gebied van bodembeheer. Daarnaast is de provincie bevoegd gezag voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) van wetgeving in het fysieke domein (milieu, water en natuur). Op het gebied van luchtkwaliteit heeft de provincie een stimulerende en samenwerkende rol.

Op het terrein van geluid is de provincie verantwoordelijk voor het bewaken van de geluidbelasting van provinciale wegen, en van industrieterreinen van regionaal belang. Tevens is de provincie op basis van de Wet milieubeheer (en straks de Omgevingswet) bevoegd om stiltegebieden aan te wijzen en regels te stellen inzake het voorkomen of beperken van geluidhinder in stiltegebieden.

Op basis van de Wet milieubeheer heeft de provincie beperkt ruimte om eigen regels te stellen. Die regels stonden in de Provinciale Milieuverordening (PMV). Deze regels zijn inmiddels overgezet naar de eerste versie van de Omgevingsverordening. Dit betreft milieubeschermingsgebieden zoals stiltegebieden, grondwaterbeschermingsgebieden en aardkundige monumenten. Hier zijn regels voor industrieterreinen van provinciaal belang aan toegevoegd. Wanneer de Omgevingswet definitief ingaat, zullen de regels opgaan in de tweede versie van de Omgevingsverordening die is afgestemd op de systematiek van de Omgevingswet.

Bij de besluitvorming over plannen en projecten is het op basis van de Wet milieubeheer verplicht om een milieueffectrapport (MER) op te stellen. De MER heeft tot doel het milieubelang volwaardig mee te nemen in de afwegingen. De provincie is bevoegd gezag voor de vaststelling en goedkeuring van (provinciale) plannen en projecten waarvoor een MER moet worden opgesteld. De provincie kan ook in het kader van de vergunningverlening bevoegd gezag voor een MER zijn, bijvoorbeeld voor de vergunningen van Tata Steel.

Samenwerkingspartners
Per onderwerp variëren de samenwerkingspartners. De voornaamste partijen op milieugebied zijn het Rijk, gemeenten, waterschappen, omgevingsdiensten, gezondheidsinstanties en bedrijven.

2.2.1 VTH taken uitvoeren en coördineren

Toelichting

De VTH-taken voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) op het gebied van water, milieu, groen en bereikbaarheid worden door de vier Noord-Hollandse omgevingsdiensten namens de provincie uitgevoerd. Dit betreft onder andere het verlenen van vergunningen en ontheffingen voor industrie, flora en fauna, zwemwater en de controle op de naleving ervan. De omgevingsdiensten voeren soortgelijke taken uit namens gemeenten. Samen met deze gemeenten en andere zogenoemde ‘ketenpartners’ in Noord-Holland, zoals het Rijk, de waterschappen, de terreinbeheerders, het Openbaar Ministerie en de politie, werken wij op een netwerkende wijze samen om maatschappelijke doelen in het fysieke domein te realiseren.

De spanning tussen het vergroten van de leefbaarheid en het verder ontwikkelen van de economie is goed merkbaar bij de uitvoering van de VTH-taken. Om de veelheid van belangen, initiatieven en continue veranderingen het hoofd te bieden, is een duidelijke visie noodzakelijk op de veranderende inzet van het VTH-instrumentarium. De Nota uitvoering en handhaving die eind 2020 wordt vastgesteld, biedt deze visie en de strategische sturing op de uitvoeringstaken door de omgevingsdiensten (OD’s). Hierin staat hoe wij de OD’s willen inzetten om onze

beleidsdoelstellingen te bereiken. De doelen, prioriteiten en kwaliteitseisen voor de uitvoering van de VTH-taken liggen op het niveau van de omgevingsdiensten vast in de VTH-strategieën. Dit betekent dat de VTH-strategieën samen met de gemeenten en de omgevingsdiensten zijn opgesteld. De omgevingsdiensten voeren de VTH-strategieën uit. In uitvoeringsprogramma's leggen we vast welke activiteiten de omgevingsdiensten jaarlijks uitvoeren om een bijdrage te leveren aan het realiseren van de doelen, prioriteiten en kwaliteitseisen. Hierbij geven we elk jaar prioriteiten aan waar de omgevingsdiensten extra aandacht aan besteden bij de uitvoering. Na de uitspraak van de Raad van State over het Programma Aanpak Stikstof (PAS) heeft de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (OD NHN) meer aanvragen voor vergunningen en verzoeken om handhaving. De Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG) heeft structureel te maken met extra inzet op complexe dossiers zoals Harsco Metals en Tata Steel. Deze omgevingsdienst ziet een structurele toename van het aantal juridische procedures en de vraag naar milieu-specialistisch advies. De extra middelen uit het coalitieakkoord voor het intensiveren van bestaande monitoring en handhaving op het gebied van natuur- en milieutaken en energiebesparing worden met de OD's uitgewerkt in concrete plannen. De uitkomsten van het onderzoek van de Randstedelijke Rekenkamer naar de uitvoering van VTH-taken bij Tata Steel en Harsco Metals zijn verwerkt in het Programma Tata Steel 2020 – 2050. De uitkomsten van het onderzoek van de commissie Van Aartsen naar het functioneren van het VTH-stelsel in Nederland worden in samenspraak met het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, de omgevingsdiensten en de gemeenten opgepakt.

De consequenties van wijzigingen in bevoegdheden en takenpakketten door de invoering van de Omgevingswet worden geïnventariseerd en hierover worden afspraken gemaakt met de omgevingsdiensten en gemeenten.

2.2.2 Gezonde leefomgeving bevorderen

Toelichting

De provincie vindt dat iedereen recht heeft op een gezonde leefomgeving. Dat wil zeggen: een omgeving waar de druk op de gezondheid zo laag mogelijk is en die uitnodigt tot een gezonde leefstijl. De provincie wil gezondheidswinst behalen door vanuit haar rol te sturen op het behouden en waar mogelijk verbeteren van een gezonde fysieke leefomgeving. Dit doen we in samenwerking met onze inwoners en partners: bedrijven, gemeenten, waterschappen, gezondheidsinstanties en onderzoeksinstellingen.

Het Programma Gezonde Leefomgeving, vastgesteld in 2020, is ontwikkeld om de opgaven op het gebied van de leefbaarheid aan te pakken. Met een vijftal sporen wordt onder andere ingezet op meer onderzoek naar de gezondheidseffecten van milieuhinder en naar het monitoren van de omgevingskwaliteit. Ook wordt geïnvesteerd in het optimaliseren van de toezicht en handhaving, om zo de milieukwaliteit en de veiligheid van de leefomgeving te verbeteren, met name bij de majeure risicobedrijven waarvoor de provincie bevoegd gezag is.

De provincie richt zich in haar aanpak op de milieukwaliteiten bodem, (grond)water, lucht, omgevingsveiligheid, geluid, geur, zeer zorgwekkende stoffen en (ontwikkelingen in) de ondergrond. De provincie voldoet in elk geval aan de wettelijke normen. Waar mogelijk wordt er actief gestreefd naar het versneld behalen van WHO-advieswaarden. De provincie werkt gebiedsgericht, met speciale aandacht voor de milieu gerelateerde gezondheidsrisico's die samenhangen met de verdichting van het stedelijk gebied. Er wordt ook breder gekeken naar de winst die te behalen is bij andere beleidsopgaven. Bijvoorbeeld bij activiteiten op het vlak van energie, economie, mobiliteit, natuur en (drink)water. Zo is in 2021 het Regionaal

Mobiliteitsprogramma (RMP) vastgesteld voor Noord-Holland en Flevoland, inclusief een menukaart Duurzame Mobiliteit. De focus ligt op klimaatdoelen, maar de menukaart toont ook de bijkomende effecten op de leefomgeving, bereikbaarheid, verkeersveiligheid en geluid.

In een aantal regio's, bijvoorbeeld in de IJmond, staat de gezonde fysieke leefomgeving onder druk. Van gebieden met een hoge milieudruk op één en of meerdere milieukwaliteiten ('hotspots') wordt de milieuhinder gedetailleerd in kaart gebracht in samenwerking met de inwoners en partners.

Met het 'Programma Tata Steel 2020-2050: samenwerken aan een gezondere en veilige IJmond' werkt de provincie samen met de IJmond gemeenten aan opgaven die bijdragen aan concrete gezondheidswinst.

Jaarlijks presenteert de provincie datarapporten over de luchtkwaliteit in drie gebieden: de IJmond, Westpoort en de Haarlemmermeer. In de Omgevingsvisie NH2050 is de ambitie geformuleerd om zo spoedig mogelijk aan de WHO advieswaarden voor luchtkwaliteit te voldoen. In 2020 is op alle meetlocaties voldaan aan de Europese wettelijke grenswaarden. De waarden voor fijnstof (PM10, PM2,5) dalen wel maar voldoen nog niet aan de WHO-advieswaarden. Met Hollandse Luchten brengt de provincie met burgermetingen op specifieke plekken in de provincie de luchtkwaliteit in kaart. In 2021 worden nieuwe meetgemeenschappen met inwoners toegevoegd aan het programma.

In de Omgevingswet is het thema Gezonde Leefomgeving benoemd als één van de prioriteiten. Het biedt de provincie en gemeenten perspectief om vanuit hun rollen als bevoegd gezag en ruimtelijk ordenaar bij te dragen aan de verbetering van een groene en gezonde fysieke leefomgeving. In het Actieplan Geluid voor de periode 2018-2022 heeft de provincie haar ambities vastgelegd met betrekking tot het terugdringen van de geluidbelasting door provinciale wegen. De provincie heeft speciale aandacht voor de problematiek van zeer zorgwekkende stoffen ZZS en voor de verbetering van de luchtkwaliteit in het kader van het Schone Lucht Akkoord (SLA). In 2021 is het Uitvoeringsprogramma voor het SLA van de provincie vastgesteld. Vanaf 2021 participeert de provincie in een nationaal onderzoeksprogramma in het kader van het SLA naar hoogblootgestelde gebieden. De regio IJmond wordt voorgedragen als één van de te onderzoeken gebieden.

Het provinciale geurbeleid is er opgericht om toe te werken naar een verwaarloosbare geurhinder in Noord-Holland. Er is geïnvesteerd in innovatieve technieken om een beter inzicht te krijgen in de aard en oorzaak van geur gerelateerde klachten. In de Westpoort is in 2019 een netwerk met elektronische neuzen ('eNoses') opgezet. In 2020 is het netwerk uitgebreid rondom Tata Steel. In 2021 is het netwerk van eNoses nog verder uitgebreid langs het Noordzeekanaal en Amsterdam-Rijnkanaal. Het netwerk ondersteunt het toezicht op het verbod op varend ontgassen.

2.2.3 Kwaliteit bodem en ondergrond verbeteren

Toelichting

De provincie richt zich op instandhouding en verbetering van de kwaliteit van bodem en ondergrond. De opgaven zijn:

- De grondwaterkwaliteit ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening beschermen.
- Verontreinigingen van bodem en grondwater saneren ter bescherming van mens en milieu en ter verhoging van de (gewenste) gebruiksmogelijkheden.
- De (toekomst)waarde van de ondergrond inclusief het aardkundig en archeologisch erfgoed beschermen.

- De energiewinning uit de bodem (bijvoorbeeld door geothermie, warmte-koudesystemen en warmtenetten) faciliteren.

Mijnbouwwet
Het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat is bevoegd gezag voor vergunningen onder de Mijnbouwwet. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om de winning van gas of aardwarmte (geothermie). Vanuit haar adviesrol rol kijkt de provincie naar de gevolgen van de winning voor onder andere het grondwater en de bovengrondse veiligheid.

Bodembeheer
Met de invoering van de Omgevingswet (Ow), naar verwachting per 1 juli 2022, en de opheffing van de Wet bodembescherming verandert de taakverdeling tussen provincie en gemeenten. Kern van de verandering is dat gemeenten primair verantwoordelijk worden voor de bodemkwaliteit in de bovengrond en de provincie voor het grondwater. Daarnaast blijft de provincie onder het overgangsrecht verantwoordelijk voor alle besluiten, die onder de Wet bodembescherming zijn genomen en projecten die zijn gestart. Over de financiering hiervan door het Rijk worden in de loop van 2021 afspraken gemaakt. De provincie heeft de gemeenten met het project warme overdracht ondersteund ter voorbereiding op de inwerkingtreding van de Ow en zal ook in 2022 nog ondersteuning bieden.
De belangrijkste taken van de provincie zijn het gebiedsgericht beheer van grondwaterverontreinigingen, het afmaken van de aanpak van spoedlocaties bodemsanering en van diffuse bodemverontreiniging (bijvoorbeeld lood), nazorg en beheer van restverontreinigingen na sanering en de aanpak van nieuwe stoffen zoals PFAS (PerFluor-Alkyl stoffen, zoals PFOS en PFOA). Zie deze interactieve kaart voor de stand van zaken van de aanpak van de spoedlocaties bodemverontreiniging in Noord-Holland

Voor PFAS vertegenwoordigt Noord-Holland zowel ambtelijk als bestuurlijk het IPO in overleggen met Rijk, VNG en UvW. Het doel is om te komen tot oplossingen voor korte- en langetermijnknelpunten, zowel op landelijk als op provinciaal niveau.

Stortplaatsen Wet milieubeheer
De provincie is verantwoordelijk voor de nazorg van stortplaatsen Wet milieubeheer.
Voor één stortplaats wordt een sluitingsprocedure afgerond middels een geslotenverklaring en een goedgekeurd nazorgplan. Op drie gesloten stortplaatsen wordt in opdracht van GS nazorg uitgevoerd.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 2.2 Bevorderen gezonde leefomgeving

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
2.2.1	VTH taken uitvoeren en coördineren	28.390	29.210	30.332	29.665	29.554	27.554
2.2.2	Gezonde leefomgeving bevorderen	4.364	5.695	4.666	4.546	1.126	1.126
2.2.3	Kwaliteit bodem en ondergrond verbeteren	5.198	7.680	5.866	4.496	2.938	2.243
	Totaal lasten	37.951	42.585	40.864	38.707	33.618	30.923
	Totaal baten	-2.215	-2.440	-1.610	-1.610	-1.610	-1.610
	Saldo van baten en lasten	35.736	40.145	39.254	37.097	32.008	29.313
	Stortingen						
2.2.2	Resv. Verduurzaming bestaande Woningvoorraad	100	0	0	0	0	0
2.2.2	Resv. Gezonde leefomgeving	4.561	3.300	3.300	3.300	1.000	0
2.2.3	Resv. Bodemsanering	5.722	319	319	319	319	319
	Onttrekkingen						
2.2.2	Resv. Verduurzaming bestaande Woningvoorraad	-650	-375	0	0	0	0
2.2.2	Resv. Gezonde leefomgeving	-794	-3.774	-3.400	-3.400	0	0
2.2.3	Resv. Bodemsanering	-4.163	-6.842	-5.188	-3.918	-2.360	-1.665
	Resultaat	**40.513**	**32.773**	**34.285**	**33.398**	**30.967**	**27.967**

Programma 3 Ruimte en Water

Doelenboom

3. Ruimte en Water
3.1 Ontwikkelen ruimtelijk beleid
3.1.1 Omgevingsvisie en omgevingswet uitdragen
3.1.2 Ruimtelijke kwaliteit borgen en stimuleren
3.2 Uitvoeren ruimtelijk beleid’
3.2.1 Bijdragen aan de optimalisering van OV- knooppunten en ketens
3.2.2 Beleid luchthavens uitvoeren
3.2.3 Visie Noordzeekanaalgebied en havencomplexen realiseren
3.2.4 Ruimtelijke structuur versterken
3.2.5 Grondbeleid uitvoeren t.b.v. provinciale doelen
3.3 Bijdragen aan betaalbaar en toekomstbestendig wonen
3.3.1 Afstemming en regionale programmering woningbouw
3.3.2 Bijdragen aan versnelling woningbouwproductie en binnenstedelijk bouwen
3.4 Beschermen tegen overstromingen en bijdragen aan klimaatadaptatie
3.4.1 Kaders stellen voor regionale keringen en investeren in ruimtelijke kwaliteit
3.4.2 Beoordelen versterkingsplannen primaire keringen en investeren in ruimtelijke kwaliteit
3.4.3 Bijdragen aan ontwikkelen en uitvoeren regionale opgaven klimaatadaptatie
3.5 Verbeteren kwaliteit water en benutten en beheren water
3.5.1 Schoon en voldoende grondwater bevorderen
3.5.2 Schoon en voldoende oppervlaktewater bevorderen
3.5.3 Waterrecreatie stimuleren

Maatschappelijk doel

De provincie zorgt samen met andere overheden voor een goede ruimtelijke inrichting van Noord-Holland. Diverse functies vragen in Noord-Holland om ruimte. De provincie bekijkt deze vragen in samenhang, maakt ruimtelijk beleid en coördineert bij vraagstukken die de gemeentegrenzen overstijgen.

De sturingsfilosofie van de provincie is gebaseerd op de Omgevingswet: lokaal wat kan en regionaal wat moet. Dit is vastgelegd in het Coalitieakkoord 2019-2023 ‘Duurzaam doorpakken!’. In de provinciale Omgevingsvisie NH2050 staat de langetermijnvisie van Provinciale Staten van Noord-Holland op de fysieke leefomgeving. De Omgevingsvisie NH2050 vormt het strategische langetermijnbeleid van de provincie Noord-Holland. De hoofdambitie van de Omgevingsvisie NH2050 is zorgen voor balans in Noord-Holland tussen economische groei en leefbaarheid. Een belangrijk aspect van de leefbaarheid is een goede kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Om deze te borgen hanteert de provincie basisrandvoorwaarden voor gezondheid, veiligheid en klimaatadaptatie. Daarnaast gelden generieke ontwikkelprincipes voor landschap, natuurinclusiviteit, clustering van activiteiten en samenhang tussen de bovengrond en de ondergrond.

Voor wat betreft de hoofdambities uit onze Omgevingsvisie is de provincie medeafhankelijk van de keuzes die het Rijk voor de toekomstige ontwikkeling van de luchtvaart in het algemeen, en de ontwikkeling van Schiphol in het bijzonder maakt. De sectorale luchtvaartwet- en regelgeving is daarbij kaderstellend (LIB, hoogtebeperkingen, radardekking).

De aanwezigheid en het gebruik van de luchthaven Schiphol heeft een grote ruimtelijke impact. De ruimtelijke consequenties van keuzes in de luchtvaart dienen daarom scherp in beeld te blijven en in een integrale afweging te worden betrokken

De hoofddoelen op het gebied van water zijn het beschermen tegen overstromingen en het duurzaam gebruik van water voor verschillende doeleinden. De beide hoofddoelen sluiten aan op de doelen van twee belangrijke Europese richtlijnen: de ROR (Richtlijn Overstromingsrisico's) en de KRW (Kaderrichtlijn Water).

Bij het beschermen tegen overstromingen staan drie elementen centraal:

1. primaire en regionale keringen die aan de wettelijke norm voldoen,
2. een robuuste ruimtelijke inrichting,
3. effectieve calamiteitenplannen.

Bij een duurzaam gebruik van het water gaat het om een zorgvuldig beheer van grond- en oppervlaktewater. Een goede waterkwaliteit en het voorkómen van verdroging en verzilting zijn hierbij belangrijke aandachtspunten.

Klimaatverandering en maatschappelijke opgaven als de energietransitie, biodiversiteit en woningbouwopgave maken aanpassing, versnelling of intensivering van het waterbeleid op een aantal aspecten nodig. Bij het versterken van primaire waterkeringen wordt ingezet op: adaptieve versterkingsoplossingen die daarmee tegen lagere kosten uitbreidbaar zijn bij een klimaatverandering, op het toevoegen van extra ruimtelijke kwaliteit aan de dijk en de directe omgeving van de dijk. Hiervoor worden de middelen ingezet uit de Reserve meekoppelkansen dijkversterkingen en kustontwikkeling.

De provincie werkt samen met gemeenten, veiligheidsregio's en waterschappen in het verkrijgen van meer inzicht in vitale en kwetsbare infrastructuur. Eigen netwerken (onder andere wegen en kanalen) worden beoordeeld op klimaatbestendigheid.

Wettelijk beleidskader

- Woningwet/Huisvestingswet
- Wet ruimtelijke ordening (incl. Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro) en Besluit ruimtelijke ordening)
- Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
- Omgevingswet (in ontwikkeling)
- Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte
- Structuurvisie Mainport Amsterdam Schiphol Haarlemmermeer
- Wet luchtvaart
- Luchthavenverkeersbesluit (LVB) Schiphol
- Luchthaven Indelingsbesluit (LIB) Schiphol
- Wet regelgeving burgerluchtvaart en militaire luchthavens (RBML)
- Waterwet
- Waterschapswet
- Drinkwaterwet
- Wet hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden
- Europese Richtlijn Overstromingsrisico's
- Europese Kaderrichtlijn Water

Provinciaal beleidskader

- Omgevingsverordening Noord-Holland 2022
- Provinciale Woonvisie “Goed wonen in Noord-Holland”
- Programma OV-knooppunten (“Maak Plaats!”)
- Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijk Bouwen en Versnellen Woningbouw
- Provinciale Omgevingsvisie NH2050
- Visie Noordzeekanaalgebied 2040
- 5e Nota Grondbeleid
- Watervisie 2021 ‘Buiten de oevers’
- Water, bron van recreatie, Visie op de waterrecreatie 2030
- Provinciale beleidsnota Regionale Luchthavens
- Visie OV2020

Budgettabel 2022 (x € 1.000)

Beleidsdoel		Lasten	Baten	Saldo van baten en lasten	Onttrekking aan reserves	Stortingen	Saldo t.l.v. algemene middelen
3.1	Ontwikkelen ruimtelijk beleid	1.619	0	1.619	0	0	1.619
3.2	Uitvoeren ruimtelijk beleid	20.647	5.939	14.708	10.820	12.000	15.888
3.3	Bijdragen aan betaalbaar en toekomstbestendig wonen	5.435	0	5.435	4.742	1.200	1.893
3.4	Beschermen tegen overstromingen en bijdragen aan klimaatadaptatie	4.439	0	4.439	3.311	1.550	2.678
3.5	Verbeteren kwaliteit water en benutten en beheren water	3.153	1.500	1.653	1.393	1.562	1.822
	Totaal	**35.293**	**7.439**	**27.854**	**20.266**	**16.312**	**23.900**

Verbonden partijen

Programma	OD	Verbonden partij	Doel
3	3.1.2	Stichting bevordering kwaliteit leefomgeving Schipholregio	Verbeteren leefkwaliteit Schipholregio.
3	3.2.3	Stichting Projectbureau Masterplan Noordzeekanaalgebied	Versterken van de internationale concurrentiepositie van het gebied.
3	3.1.1	Zeestad Beheer B.V.	Stadsvernieuwing Den Helder
3	3.1.2	Zeestad C.V.	Stadsvernieuwing Den Helder
3	3.5.2	N.V. Provinciaal Waterleidingbedrijf Noord-Holland (PWN)	Drinkwatervoorziening en natuurbeheer

*Verdere informatie is te vinden in de paragraaf verbonden partijen

3.1 Ontwikkelen ruimtelijk beleid

Onze rol

We zijn verantwoordelijk voor het maken van integrale ruimtelijke afwegingen over ontwikkelingen in voornamelijk het landelijk gebied. We wegen mogelijkheden af om wel of niet te bouwen in het buitengebied via onze verordening, wij maken beleid, stellen kaders en stimuleren en regisseren via onze instrumenten zoals de provinciale Omgevingsvisie, de Omgevingsverordening, de Omgevingsregeling, regionale samenwerkingsagenda’s en integrale

programma's. Bij het vormgeven en behouden van de ruimtelijke kwaliteit in de provincie worden wij bijgestaan door het ontwerpteam, het Adviesteam Ruimtelijke Kwaliteit (ARK/intern), de Adviescommissie Ruimtelijke Ontwikkeling (ARO/extern) en de Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (PARK/extern).

Samenwerkingspartners
We werken samen met gemeenten aan het verhogen van de kwaliteit van de gemeentelijke plannen en met initiatiefnemers voor ruimtelijke ontwikkeling. Deze rol zal toenemen onder de nieuwe Omgevingswet, vanwege de in deze wet opgenomen zorgplicht omgevingskwaliteit en door de grote transities die het landschap grondig zullen veranderen. Hoe zorgt de provincie ervoor dat deze ontwikkelingen blijven passen in het veranderende landschap?

Prioriteiten
- Uitdragen van de Omgevingsvisie
- Het voorbereiden van de Omgevingsverordening NH2022 die gelijktijdig met de Omgevingswet op 1 januari 2022 in werking treedt
- Het stimuleren van de ruimtelijke kwaliteit.

3.1.1 Omgevingsvisie en omgevingswet uitdragen

Toelichting

Provinciale Staten (PS) hebben in 2018 een integraal strategisch langetermijnbeleid vastgesteld met de Omgevingsvisie NH2050. Elk van deze ambities is terug te vinden in de programma's in deze begroting. De belangrijkste acht onderwerpen waar PS ambities over hebben vastgesteld zijn: klimaatadaptatie (beleidsdoel 3.4); gezonde leefomgeving waaronder bodem, water, lucht, geluid, veiligheid (beleidsdoel 2.2); biodiversiteit (programma 5), economische transitie en energietransitie (beleidsdoel 2.1); mobiliteit (programma 4), verstedelijking en landschap (programma 3, 5 en 6).

De Omgevingsvisie wordt uitgedragen door advisering vanuit de vastgestelde visie aan GS, PS en de ambtelijke organisatie, en via het bepalen en uitwerken van activiteiten die bijdragen aan het behalen van door PS in de visie gestelde ambities en doelen.

De vertaling van de Omgevingsvisie in ons juridisch instrumentarium vindt plaats door middel van de Omgevingsverordening. In 2021 heeft de provincie de Omgevingsverordening NH2022 voorbereid. Deze omgevingsverordening treedt tegelijk in werking met de Omgevingswet. In de Omgevingsverordening NH2022 worden de provinciale regels omgezet naar de juiste juridische basis zodat de provincie voldoet aan de Omgevingswet op het moment van inwerkingtreding. Input van partners, waaronder gemeenten en waterschappen, is onderdeel van de totstandkoming geweest.

Extern borgt de provincie de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening in de omgevingsvisies, omgevingsplannen en waterschapsverordeningen van lagere overheden via de instrumenten die de Omgevingswet ons hiertoe ter beschikking stelt. Hiertoe zijn onze werkprocessen heringericht.

De Omgevingswet wordt ondersteund door een Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Het DSO wordt interbestuurlijk ontwikkeld in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). Wij zijn bij inwerkingtreding van de Omgevingswet aan het DSO gekoppeld en hebben onze werkprocessen hierop ingericht, zodat wij omgevingsbesluiten als de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening hiermee kunnen ontsluiten.

De Omgevingswet treedt later in werking dan 1 januari 2022, vooralsnog op 1 juli 2022. Tot dat moment blijft de Omgevingsverordening Noord-Holland 2020 derhalve van kracht. Deze is immers al in de geest van de Omgevingswet opgesteld. De Omgevingsverordening Noord-Holland 2022 ligt klaar om in werking te treden zodra de Omgevingswet van kracht wordt.

3.1.2 Ruimtelijke kwaliteit borgen en stimuleren

Toelichting

Noord-Holland heeft na brede consultatie belangrijke waarden en grote ambities geformuleerd in haar Omgevingsvisie. Provinciale Staten hebben daarbij een sturingsfilosofie omarmd volgens het adagium: 'lokaal wat kan, regionaal wat moet'. De opgave staat altijd centraal en bepaalt of en zo ja met wie en met welke instrumenten we opgaven proberen aan te pakken.

Gedeputeerde Staten beschikken over meerdere instrumenten om ruimtelijke kwaliteit bij nieuwe ontwikkelingen in het landschap te borgen, onder wie de Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (PARK) en de Adviescommissie Ruimtelijke Ontwikkeling (ARO).

De ARO adviseert op basis van een vraag van een initiatiefnemer (provincie, gemeente of waterschap) over de ruimtelijke kwaliteit van plannen die grote impact hebben op het landschap. Focus van het advies ligt dan ook niet op de ruimtelijke kwaliteit van de afzonderlijke plannen, maar vooral op hoe deze bijdragen aan de kwaliteit van het landschap. De ARO komt hiervoor gemiddeld negen keer per jaar bijeen en geeft tussen de 15 en 30 adviezen per jaar. Over de plannen die zijn besproken, de adviezen die hierover zijn uitgebracht en de trends die worden gesignaleerd, wordt ieder jaar een jaarverslag gemaakt in de vorm van een online magazine.

De Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (PARK) is een onafhankelijk expert op het gebied van ruimtelijke ordening die GS adviseert bij veranderingen en ontwikkelingen op regionaal niveau. Door zijn onafhankelijke positie heeft de PARK een belangrijke rol binnen het debat over de inrichting van de fysieke ruimte in Noord-Holland. De adviezen van de PARK zijn zoveel mogelijk integraal, gebiedsgericht, agenderend en innovatief. De huidige PARK is door GS aangesteld tot en met 31 december 2021.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 3.1 Ontwikkelen ruimtelijk beleid

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
3.1.1	Omgevingsvisie en omgevingswet uitdragen	2.454	2.119	1.091	1.091	1.091	1.091
3.1.2	Ruimtelijke kwaliteit borgen en stimuleren	1.386	433	528	528	453	453
	Totaal lasten	3.840	2.552	1.619	1.619	1.544	1.544
	Totaal baten	0	0	0	0	0	0
	Saldo van baten en lasten	3.840	2.552	1.619	1.619	1.544	1.544
	Stortingen						
	Onttrekkingen						
	Resultaat	**3.840**	**2.552**	**1.619**	**1.619**	**1.544**	**1.544**

3.2 Uitvoeren ruimtelijk beleid

Onze rol
De provincie maakt als regisseur samen met de partners in de regio afspraken over realisatie van de verstedelijkingsopgaven (in samenhang met bereikbaarheid) bij OV-knooppunten. Daarnaast vervult de provincie de expertrol, en brengt specifieke kennis in over de ontwikkelingen van knooppunten. De provincie overlegt met de rijksoverheid over de ontwikkeling van Schiphol c.q. het luchtvaartbeleid en we zijn bevoegd gezag voor de regionale luchthavens. Samen met de mede-overheden en het bedrijfsleven in het Noordzeekanaalgebied (NZKG) realiseert de provincie faciliteiten ten dienste van de regionale economie en ruimtelijke ontwikkeling in het NZKG. De provincie stimuleert ruimtelijke ontwikkelingen door financiële middelen beschikbaar te stellen voor subsidies en onderzoeken. Ten slotte oefent de provincie de rol van bevoegd gezag uit door regels te stellen en te adviseren over ruimtelijke plannen van gemeenten.

Samenwerkingspartners
Onze samenwerkingspartners zijn zeer divers van aard, en omvatten medeoverheden, private partijen, zoals Schiphol en Haven Amsterdam, vervoerders als NS en Connexxion, beheerder van het spoornetwerk ProRail en maatschappelijke organisaties actief op het gebied van wonen, onderwijs, zorg, natuur, recreatie en cultuur.

Prioriteiten
- De ontwikkeling van de bestemming van de Averijhaven tot Energiehaven.
- Actief pleiten voor een balans tussen duurzame connectiviteit (ontwikkeling van Schiphol) in balans met een gezonde woon- en leefomgeving (impact van luchtvaart op de Schipholregio).
- De ruimtelijke inpassing van regionale luchthavens.
- De ruimtelijke inpassing van energietransitie in Noord-Holland, waaronder het Noordzeekanaalgebied.
- Bij OV-knooppunten geeft de provincie prioriteit aan de knooppunten die bijdragen aan de doelen voor woningbouw en uit de Omgevingsvisie.
- Opstellen van een Omgevingsagenda Landsdeel Noordwest, met provincies Utrecht en Flevoland en het Rijk.

3.2.1 Bijdragen aan de optimalisering van OV-knooppunten en ketens

Toelichting

Voor het faciliteren van de verstedelijking en het duurzaam verbinden van woongebieden en werklocaties is een duurzaam en samenhangend OV-systeem nodig. Het functioneren van dit OV-systeem wordt mede bepaald door de kwaliteit van de knopen (OV-knooppunten en de ketens). In het coalitieakkoord 2019-2023 is hiervoor een OV-fonds van € 20 miljoen beschikbaar gesteld. In 2020 is een bestedingsplan opgesteld over de inzet van middelen voor de periode tot en met 2023 en zijn projecten opgenomen die zich de komende tijd naar verwachting aandienen. Tot en met 2022 is jaarlijks € 5 miljoen begroot en in 2023 € 3 miljoen. De verwachting is dat het fonds in 2022 volledig is toegezegd. Doel is cofinanciering van projecten die een bijdrage leveren aan de verbetering van de OV-bereikbaarheid, het optimaliseren van de ketenreis (deur-tot-deur reis), efficient ruimtegebruik door het clusteren van functies rondom OV-knooppunten en/of het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving in het (bus- of trein)stationsgebied. Dit bereiken we samen met partners en in afstemming met andere beleidstrajecten zoals onder andere Versnelling Woningbouw, Regionale afspraken werklocaties, Programma Fiets, Stedelijke Bereikbaarheid en het aanbesteden van busconcessies.

De provincie draagt in 2022 vanuit verschillende rollen bij, bij bovengenoemde doelen op het gebied van OV-knooppunten, Openbaar Vervoer en Ketenmobiliteit.

Kennis en onderzoek
De provincie werkt in 2022, al dan niet samen met partners, verder aan het (door)ontwikkelen van verschillende instrumenten ten behoeve van het programma OV-knooppunten, te vinden op het Kennisportaal OV-knooppunten. We geven hierbij uitvoering aan de datastrategie OV-knooppunten. In 2022 willen we de beschikbare data structureren in een dataplatform, in samenwerking met partners. Ook zullen we zoveel mogelijk interne en externe instrumenten en dashboards integreren in het Kennisportaal. De provincie doet daarnaast in 2022 verschillende onderzoeken zoals beschreven in de onderzoeksagenda van het programma. Ten slotte meet de provincie de voortgang van de programmadoelstellingen van OV-knooppunten in haar jaarlijkse Monitor OV-knooppunten.

In 2022 zal daarnaast uitvoering worden gegeven aan de onderzoeksagenda van het Regionaal OV Toekomstbeeld voor Noord-Holland en Flevoland (ROVT). Zoals nadere studies, uitwerkingen van varianten en het definiëren en uitwerken van maatregelen (conform onderzoeksagenda ROVT).

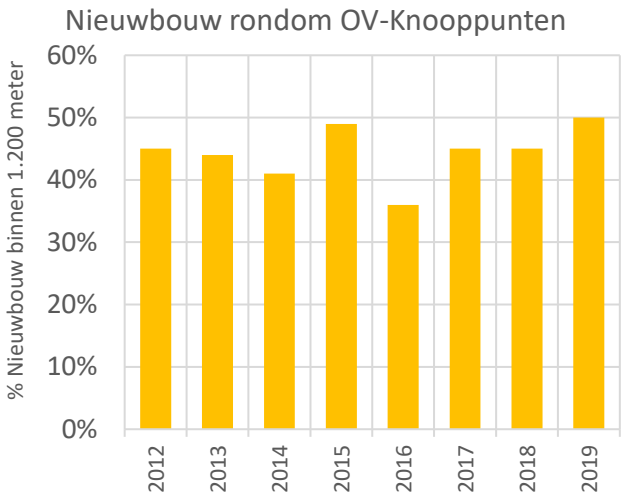
Na het vaststellen van de focus Smart Mobility zal ook een verkenning naar MaaS en deelmobiliteit worden opgesteld. Hierin zal aandacht zijn voor de groeiende markt in deelproducten en hoe deze een toevoeging kunnen zijn voor de ketenreis.

Coördinerende en verbindende rol (samenwerking)
De provincie zet in op de uitvoering van de regionale ontwikkelstrategieën van zes corridors: de Zaancorridor, de Kennemerlijn, de Schipholcorridor, de Hoornse Lijn (Zaandam-Hoorn), de Gooicorridor en de Helderse Lijn. Deze strategieën maken onderdeel uit van de overkoepelende Regionale Ontwikkelagenda die samen met NS en met de regio's in 2021 is opgesteld. Deze bevat maatregelen op het gebied van OV-bereikbaarheid, ketenmobiliteit en knooppuntontwikkeling. De Regionale Ontwikkelagenda zal in 2022 worden geëvalueerd en gemonitord. In 2022 zal ook een ontwikkelstrategie voor de Westfriese Lijn worden opgesteld.

Stimulerende rol
De provincie zal gemeenten ondersteunen met procesinstrumenten en kennis bij circa 26 knooppunten (OV-knooppunten (inclusief 4 buitenpoorten), P+R/mobiliteitshubs en busstations). Voor 4 van de 26 knooppunten verwacht de provincie een vraag om cofinanciering. Deze projecten zijn opgenomen als investeringsagenda in het Bestedingsplan OV-fonds, die jaarlijks wordt geëvalueerd en waar nodig geactualiseerd.

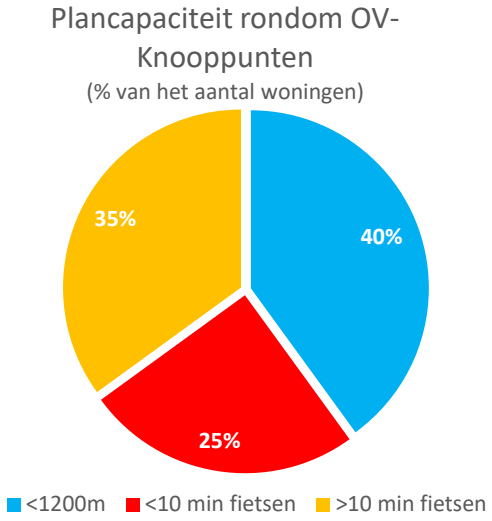
Veel van de bovengenoemde werkzaamheden hebben een samenhang met de begroting van mobiliteit, Zie ook 4.1.1.

Effectindicatoren 3.2.1

Toelichting
Woningbouw per jaar binnen 1.200 meter van OV-knooppunten, weergeven in % van totale nieuwbouw.

Bron: Provincie Noord-Holland

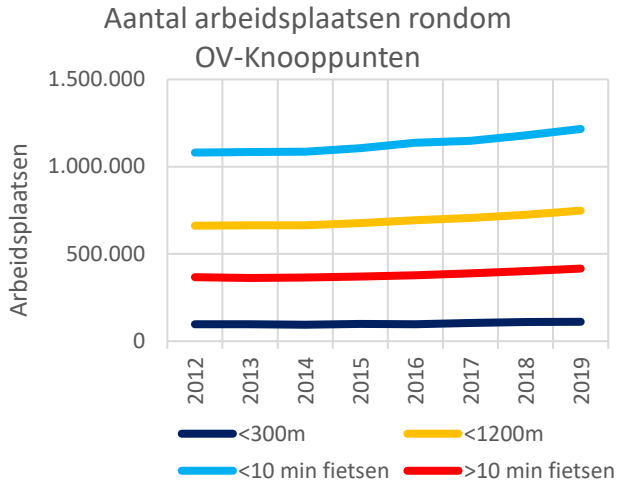

Toelichting:

Plancapaciteit woningbouw binnen 1.200 meter van OV-knooppunten, weergeven in aantallen woningen. Van de totale plancapaciteit (428.300 woningen) is 40% binnen 1.200 meter gepland en 65% binnen 10 minuten fietsen. Hierbij gelden de volgende disclaimers:

- Het programma heeft bijgedragen, maar er is meer van invloed op de ontwikkeling van OV-knooppunten;
- De cijfers zijn een gemiddelde voor heel Noord-Holland. Er zijn lokale en regionale verschillen.
- Het streven van 50% van de nieuwbouw binnen 1200 meter gaat over de destijds vastgestelde woningbehoefte van 240.000 woningen tot 2040 (Vraaggestuurd bouwen, Companen, 2012).

Bron: Provincie Noord-Holland

Toelichting:

Aantal arbeidsplaatsen rondom OV-knooppunten uitgedrukt per gehanteerd bereik zijnde 300m, 1200m en 10 minuten fietsen.

Bron: Provincie Noord-Holland

Voor meer gedetailleerde informatie over bovenstaande indicatoren verwijzen wij naar de monitor OV knooppunten 2018-2019

3.2.2 Beleid luchthavens uitvoeren

Toelichting

Het Rijk is het bevoegd gezag voor Schiphol en bepaalt hoe de luchtvaart (luchtvaartnota) en de luchthaven (luchthavenverkeersbesluit Schiphol) zich de komende jaren verder mogen ontwikkelen. Daarnaast loopt er een grootschalig programma om het Nederlandse luchtruim opnieuw in te richten. Hierin worden ook de start- en landingsroutes en -procedures rond Schiphol aangepast (luchtruimherziening).

Het belang van luchtvaart en Schiphol als onderdeel van de internationale connectiviteit van onze provincie en de MRA staat niet ter discussie. Maar naast de lusten vragen wij het Rijk bij de keuzes voor verdere ontwikkeling van de luchthaven en de inrichting van het luchtruim om meer aandacht te hebben voor de belasting op de omgeving, in de vorm van geluidshinder, CO_2-emissies en fijnstof.

Daarnaast schuurt de impact van luchtvaart soms met andere maatschappelijke opgaven in de Schipholregio (waaronder woningbouw). Een goede afstemming tussen de diverse publieke belangen en bestuurslagen is daarom belangrijk. Samen met decentrale overheden trekt de provincie daarbij op in de Bestuurlijke Regie Schiphol (Bestuurlijke Regie Schiphol - Provincie Noord-Holland).

Governance

De Omgevingsraad Schiphol (ORS) is geëvalueerd door de heer Van Geel, hij adviseert om de structuur volledig anders in te richten waarbij hij een onderscheid maakt tussen interbestuurlijke samenwerking tussen Rijk en BRS, maatschappelijke participatie en informatievoorziening. Het is niet duidelijk of de provincie ook aan deze toekomstige structuur financieel gaat bijdragen zoals nu in de ORS.

Wonen-Vliegen
De provincie houdt toezicht op de uitvoering van de regionale afspraken 'wonen en vliegen' en voert regie in de monitoring van de uitvoering van de informatievoorziening binnen de 20 Ke-contour. Daarnaast blijven wij actief met het Rijk in gesprek (IenW en BZK) over de knelpunten binnen het huidige stelsel en de mogelijkheden voor maatwerk binnen de huidige beperkingencontouren van Schiphol om de vitaliteit te kunnen borgen.

Leefbaarheid
De 2e tranche van de Stichting Leefomgeving Schiphol liep eind 2020 af, maar de uitvoering loopt nog enkele jaren door. Over de inzet van de resterende middelen zijn nieuwe afspraken gemaakt voor de interim-periode in aanloop naar het nieuwe Omgevingsfonds dat de minister wil gaan instellen.

Regionale luchtvaart
Naast de ontwikkeling van Schiphol is de provincie zelf bevoegd gezag voor regionale luchthavens in de provincie. Dit betekent dat de provincie besluit over de milieugebruiksruimte (geluid en externe veiligheid) en de ruimtelijke inpassing van deze vliegvelden. Verder verleent de provincie ontheffingen voor het starten vanaf en landen op terreinen die niet als luchthaven zijn aangewezen. Een deel van de provinciale luchtvaarttaken wordt in opdracht van de provincie uitgevoerd door de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied.

Met het Rijk is afgesproken om de Regeling Burgerluchthavens en Militaire Luchthavens (RBML) te evalueren. Daaraan gekoppeld wordt het provinciale regionale luchtvaartbeleid waar nodig geactualiseerd. Ook autonome nieuwe ontwikkelingen en de ambities uit het collegeprogramma en de Omgevingsvisie worden daarin meegewogen.

3.2.3 Visie Noordzeekanaalgebied en havencomplexen realiseren

Toelichting

De ambitie is om met het Noordzeekanaalgebied (NZKG) een zo groot mogelijke bijdrage te leveren aan het terugdringen van de CO_2-uitstoot en het versterken van de circulaire economie conform de afspraken van het klimaatakkoord, om zo de internationale concurrentiepositie van de Metropoolregio Amsterdam te versterken. Waarbij in samenhang met de Haven Den Helder de havencomplexen worden versterkt.

In de Visie Noordzeekanaalgebied 2040 zijn de regionale belangen voor dit gebied geformuleerd. In 2021 is het gebied aangewezen als NOVI-gebied, vanwege de complexe opgaven in het gebied. Bijvoorbeeld om ruimte te vinden voor klimaatadaptatie en energietransitie, voor duurzame economische groei en een leefbare regio. De doelstellingen worden gerealiseerd in een samenwerkingsverband van het Bestuursplatform Noordzeekanaalgebied (NZKG), met een ondersteunend projectbureau. De provincie draagt hier ook financieel en met personele capaciteit aan bij.

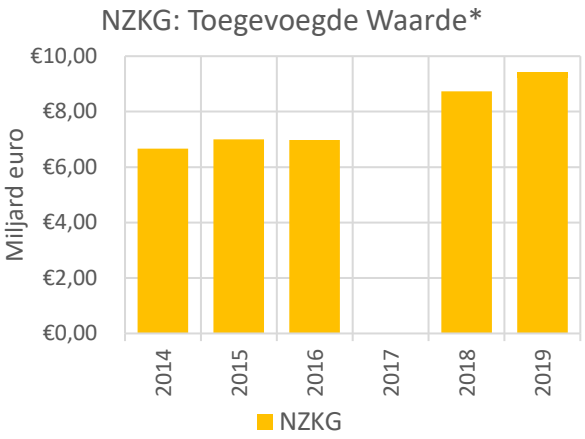
Om in te spelen op de bouw van de nieuwe windparken voor de Noord-Hollandse kust wordt het baggerdepot in de Averijhaven in IJmuiden getransformeerd in een energiehaven voor de offshore wind. In 2022 wordt de energiehaven opgeleverd.

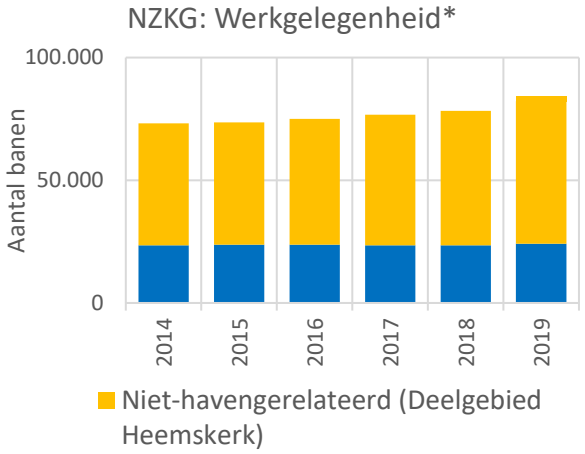
Voor wat betreft het havencomplex van Den Helder zal in 2022 besluitvorming plaatsvinden over de integrale ruimtelijke ontwikkelrichting voor de haven, stad, bereikbaarheid en energietransitie, ten behoeve van de versterking van de regionale economie. Koninklijke Marine, Defensie en Rijksvastgoedbedrijf, gemeente en provincie werken nauw samen om tot een Visie Maritiem

Cluster Kop van Noord-Holland/Den Helder 2050 te komen. De visie wordt in 2023 opgenomen in de omgevingsvisie van de gemeente Den Helder en vormt de basis voor een Omgevingsprogramma waarin gezamenlijke overheden - rijkspartijen, provincie, gemeente en waterschap - uitvoeringsafspraken maken.

Het Sluis Haven Informatie Punt (SHIP)
Het Sluis Haven Informatiepunt (SHIP) geeft informatie over de bouw van de nieuwe zeesluis, de toekomst van de regio, vestigingsmogelijkheden voor bedrijven, energietransitie, duurzaam en innovatief ondernemen en technische beroepen en opleidingen. Het is een gezamenlijk project van het Bestuursplatform NZKG, onder verantwoordelijkheid van de provincie Noord-Holland. De exploitatie is uitbesteed.

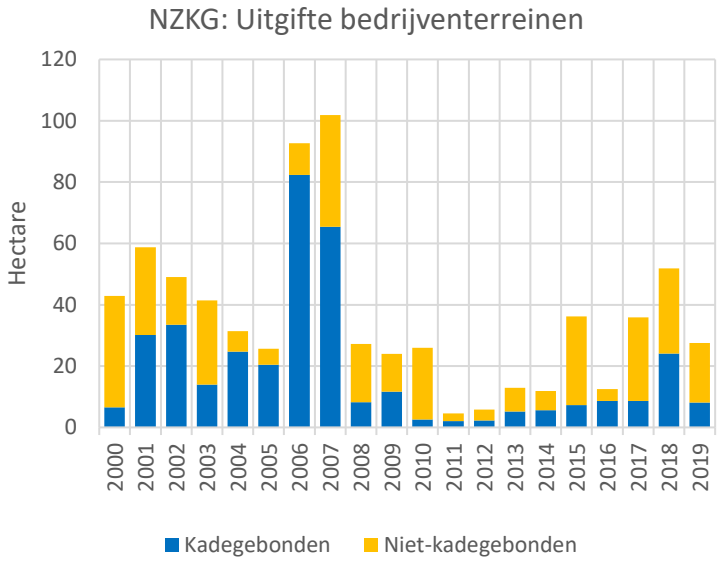
Effectindicatoren 3.2.3

Toelichting:
Toegevoegde waarde in Noordzeekanaalgebied (NZKG), weergeven miljarden euro's. *Deelgebied Heemskerk is in 2019 toegevoegd. In verband met een wijziging in methodiek is er geen data beschikbaar voor 2017.
Bron: https://www.noordzeekanaalgebied.nl/projecten/monitor-ruimte-intensivering/

Toelichting:
Deze indicator geeft het aantal banen weer in het NZKG gebied. Om de tijdreeks consistent te houden met voorgaande jaren zijn de nieuw toegevoegde bedrijventerreinen PolanenPark en Sloterdijk IV (De Heining) niet opgenomen in deze tijdreeks.
Bron: https://www.noordzeekanaalgebied.nl/

Bron: https://www.noordzeekanaalgebied.nl/projecten/monitor-ruimte-intensivering/

3.2.4 Ruimtelijke structuur versterken

Toelichting

De provincie waarborgt provinciale doelstellingen door in gesprek te gaan met gemeenten over hun ruimtelijke plannen en visies. De provincie doet dat in dialoog binnen heldere kaders, waaronder de Omgevingsvisie en provinciale Omgevingsverordening, en in een vroegtijdig stadium. De sturingsfilosofie uit de Omgevingsvisie en de Omgevingswet, die waarschijnlijk in de loop van 2022 in werking treedt, wordt met deze werkwijze nader ingevuld. Het doel is om de provinciale belangen en gemeentelijke belangen samen te brengen en waar nodig een afweging op bovenlokaal niveau te maken. De formele RO-procedure voor bestemmingsplannen (inclusief het instrumentarium als zienswijze en reactieve aanwijzing) is sluitstuk van deze werkwijze van ruimtelijke planvorming.

De provincie adviseert regio's over regionale visies, opgaven en afstemming en brengt de provinciale belangen hierbij in. Dit kan ook bovenregionaal of interprovinciaal zijn.

Voor provinciale projecten met een ruimtelijke impact stellen we adviezen op. We voeren daarnaast diverse onderzoeken en projecten uit ter versterking van de ruimtelijke structuur van Noord-Holland. De basis hiervan ligt in de Omgevingsvisie. Dit betreft onderzoeken en projecten op het gebied van ruimtelijke ontwikkelingen die niet al in andere operationele doelen zijn ondergebracht. Wat studies en onderzoeken betreft gaat het bijvoorbeeld om aanvullende verkenningen en strategieën van de ruimtelijke impact van energietransitie, samenwerkingsagenda's met gemeenten – zoals Haarlemmermeer en Den Helder – en samenwerkingsagenda voor regio's zoals De Kop van Noord-Holland, IJsselmeergebied en over het Metropolitaan landschap.

3.2.5 Grondbeleid uitvoeren t.b.v. provinciale doelen

Toelichting

Voor diverse beleidsdoelen – in het bijzonder Bereikbaarheid: provinciale infrastructuur in stand houden en ontwikkelen en Groen: beschermen en ontwikkelen van de groenstructuur – koopt, ruilt en verkoopt de provincie grond en vastgoed. Indien noodzakelijk wordt het onteigeningsinstrument toegepast. Deze activiteiten worden uitgevoerd binnen de kaders van de in 2018 vastgestelde 5e Nota Grondbeleid. De vier kernwaarden in deze nota zijn rechtmatigheid, transparantie, marktconformiteit en duurzaamheid. Binnen dit operationeel doel valt bovendien het duurzaam beheren, verhuren en verpachten van gronden in eigendom van de provincie die niet behoren tot de provinciale infrastructuur en niet in gebruik zijn voor de huisvesting van medewerkers en/of opslag van eigendommen. De ontwikkelingen rondom het grondbeleid en de boekwaarden van de gronden worden uitgebreider beschreven in de Paragraaf Grondbeleid van deze begroting en in de jaarrekening. De onderstaande KPI's geven inzicht in de bijdrage van grond aan het bereiken van provinciale doelen. Twee KPI's hebben betrekking op of worden gefinancierd door het programma Groen.

Prestatie-indicatoren 3.2.5

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2020	2021	2022	2023	2024	2025
Uitvoering pachtprogramma (klanttevredenheid pachters)	Cijfer 1-10	6,5	n.v.t.	7,2	n.v.t.	7,5	n.v.t.
Verkoop t.b.v. Groen (verkopen strategische gronden Groen, behaalde opbrengst)	Bedrag	€ 2 mln.	€ 1 mln.	€ 1 mln.	€ 1 mln.	€ 1 mln.	€ 1 mln.
Aankoop NNN	Hectare	74	125	125	125	400	400
MJOP-uitvoering (gerealiseerd onderhoud panden)	Aantal	4	7	4	pm	pm	pm

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 3.2 Uitvoeren ruimtelijk beleid

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
3.2.1	Bijdragen aan de optimalisering van OV-knooppunten en ketens	3.578	6.242	11.391	4.391	711	711
3.2.2	Beleid luchthavens uitvoeren	513	729	729	729	729	729
3.2.3	Visie Noordzeekanaalgebied en havencomplexen realiseren	1.399	5.402	462	257	257	257
3.2.4	Ruimtelijke structuur versterken	3.129	5.672	3.263	3.263	3.338	3.838
3.2.5	Grondbeleid uitvoeren t.b.v. provinciale doelen	3.386	13.335	5.302	5.307	5.239	5.148
	Totaal lasten	12.006	31.380	21.147	13.947	10.274	10.683
	Totaal baten	-8.598	-15.031	-5.939	-5.924	-5.924	-5.924
	Saldo van baten en lasten	3.407	16.349	15.208	8.023	4.350	4.759
	Stortingen						
3.2.1	Resv. OV-Knooppunten	8.398	5.000	5.000	5.000	0	0
3.2.3	Resv. Investeringsimpuls Duurzame Zeehavens	0	0	0	0	0	0
3.2.3	Resv. Kapitaallasten Investeringen Havencomplexen	0	0	0	0	0	0
3.2.3	Resv. Ontwikkeling Havencomplexen	250	522	0	0	0	0
3.2.4	Resv. Ruimtelijke Ontwikkeling	0	0	0	0	0	0
3.2.5	Resv. Waardevermindering grond Groen	5.455	6.697	7.000	7.000	7.000	41.000
	Onttrekkingen						
3.2.1	Resv. OV-Knooppunten	-3.039	-5.530	-10.680	-3.680	0	0
3.2.3	Resv. Investeringsimpuls Duurzame Zeehavens	0	-522	0	0	0	0
3.2.3	Resv. Kapitaallasten Investeringen Havencomplexen	-140	-140	-140	0	0	0
3.2.3	Resv. Ontwikkeling Havencomplexen	-1.019	-8.799	0	0	0	0

3.2.4	Resv. Ruimtelijke Ontwikkeling	-2.157	-2.842	0	0	0	0
3.2.5	Resv. Waardevermindering grond Groen	0	0	0	0	0	0
	Resultaat	**11.155**	**10.735**	**16.388**	**16.343**	**11.350**	**45.759**

3.3 Bijdragen aan betaalbaar en toekomstbestendig wonen

Rol
De provincie treedt op als regisseur van de woningmarkt en vervult een aanjagende rol in de woningbouwproductie. De provincie treedt daarnaast op als kennismakelaar en verbinder tussen partijen en draagt zorg voor actuele informatievoorziening over de woningbehoefte, plancapaciteit en woonzorggegevens in de provincie.

Samenwerkingspartners
De provincie heeft met de Noord-Hollandse gemeenten per regio uitgangspunten en acties afgesproken op het gebied van nieuwe woningbouw en bestaande bouw, waaronder betaalbaarheid, bouwen bij OV-knooppunten, duurzaamheid en voorzieningen. Deze afspraken staan in de woonakkoorden. In het zuidelijk deel van de provincie kiest de provincie op het beleidsterrein wonen een actieve rol in de samenwerking in de Metropoolregio Amsterdam. Verder werken we nauw samen met (koepel)organisaties als Bouwend Nederland, Neprom, Aedes, TNO alsook marktpartijen via bijvoorbeeld onze klankbordgroep marktpartijen en de versnellingstafel.

Prioriteiten
- Versnelling woningbouw
- Uitvoeren woonakkoorden

Omgevingsfactoren
Om de woningbouw te kunnen versnellen is het cruciaal dat het Rijk maatregelen neemt met betrekking tot stikstof, geluidscumulatie, mobiliteit en betaalbaarheid. Via de Woondeal Noord-Holland Noord, de Woondeal MRA, de Verstedelijkingsstrategie MRA en diverse andere Rijk-regio trajecten wordt ingezet op versteviging van de samenwerking tussen gemeenten, Rijk en provincie op deze onderwerpen. Hoe deze samenwerking op wonen/woningbouw gebied vorm krijgt is voor een belangrijk deel afhankelijk van het nieuwe kabinet en of er een Minister(ie) voor Wonen komt.

3.3.1 Afstemming en regionale programmering woningbouw

Toelichting

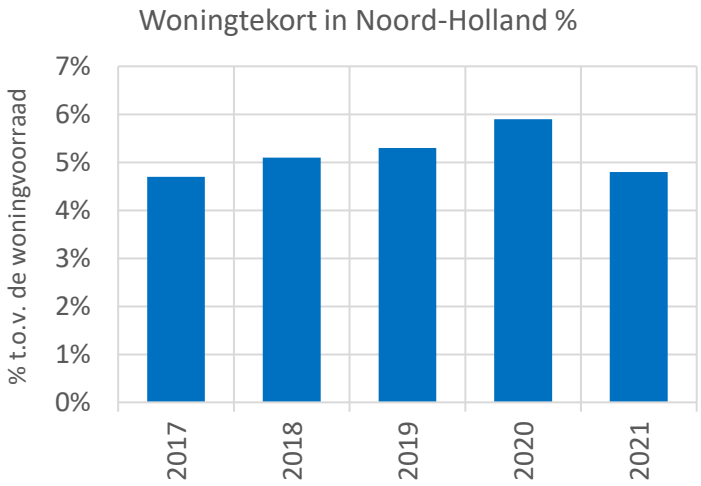
De provincie treedt op als regisseur van de woningmarkt. Dat doet de provincie door met gemeenten regionaal afspraken te maken over de woningmarkt en programmering in de woonakkoorden. Een woonakkoord bevat afspraken met de provincie over aantallen, opgaven en acties, over nieuwbouw en bestaande bouw voor de periode 2020-2025, met de mogelijkheid om tussentijds bij te stellen wanneer daar aanleiding voor is. In de Omgevingsverordening is regelgeving opgenomen over het maken van deze woningbouwafspraken. Deze omvatten ook regels voor bouwen in het landelijk gebied. Zoals afgesproken in de provinciale Woonagenda 2020 – 2025 geven de regio's in 2022 uitvoering aan de afgesloten woonakkoorden. In 2022 zullen enkele woonakkoorden geactualiseerd worden.

Op basis van een woonakkoord kunnen gemeenten subsidie aanvragen voor regionale projecten of onderzoeken. Voor de periode 2020-2025 is € 2,5 miljoen beschikbaar gesteld om projecten in het kader van de woonakkoorden te subsidiëren.

De incidentele uitgaven vanuit de reserve woonbeleid voor 2022 worden besteed aan subsidies voor de woonakkoorden en de uitvoering daarvan, en aan proceskosten die nodig zijn voor de woonakkoorden en uitvoering daarvan.

De provincie zorgt voor een actuele informatievoorziening met betrekking tot onder andere woningbehoefte, plancapaciteit en woonzorggegevens. Deze zijn via het dashboard te vinden.

Effectindicator 3.3.1

Toelichting

Het woningtekort is een indicator die de demografische druk op de woningmarkt weergeeft. Hierbij wordt gekeken wat de woningvraag is t.o.v. het aanbod. Tot 2020 liep het woningtekort op. Als gevolg van de Coronacrisis is de bevolkingsgroei gedaald. De verminderde bevolkingsgroei wordt veroorzaakt door een hogere sterfte en een sterk verminderd buitenlands migratiesaldo. De lagere bevolkingsgroei vertaalt zich in een lagere huishoudenstoename. Doordat het aantal gebouwde woningen groter was dan de huishoudensgroei is het woningtekort in 2020 gedaald. In Noord-Holland ligt het tekort begin 2021 op 4,8%. Om het tekort terug te brengen tot acceptabele proporties, het streven van het rijk is een tekort van maximaal 2%, zullen zo snel mogelijk meer woningen aan de voorraad moeten worden toegevoegd.

Bron: ABF Research

3.3.2 Bijdragen aan versnelling woningbouwproductie en binnenstedelijk bouwen

Toelichting

Voor het Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijk bouwen en versnellen woningbouw (Uvp versnellen woningbouw) is budget beschikbaar om gemeenten te helpen bij het versnellen van de woningbouwproductie. Dit budget wordt ook in 2022 ingezet voor cofinanciering van extra huur via de Uitvoeringsregeling subsidie versnelling woningbouw gemeenten Noord-Holland 2021 en via subsidie aan de Flexibele schil MRA. De flexibele schil MRA wordt met voorrang ingezet voor projecten met meer betaalbare/sociale woningen en voor de aanpak Bereikbare Steden, ofwel grootschalige binnenstedelijke ontwikkeling rondom OV-Knooppunten in de MRA, Alkmaar,

Heerhugowaard en Hoorn. Het budget voor de flexibele schil wordt tevens gebruikt voor inhuur voor de aanpak Wonen voor winkels.

Daarnaast is een knelpuntenbudget beschikbaar voor het wegnemen van financiële knelpunten. Op basis van aanvragen in 2021 en eerdere jaren wordt dit onder andere in 2022 ingezet. Verder denkt de provincie met gemeenten mee via de bouwambassadeur en kernteams versnelling (NHN en MRA). De bouwambassadeur is het eerste aanspreekpunt voor gemeenten en bouwende partijen die de woningbouw willen versnellen en daarbij hulp van de provincie kunnen gebruiken. De bouwambassadeur en secretaris worden uit het Uvp versnellen woningbouw betaald.

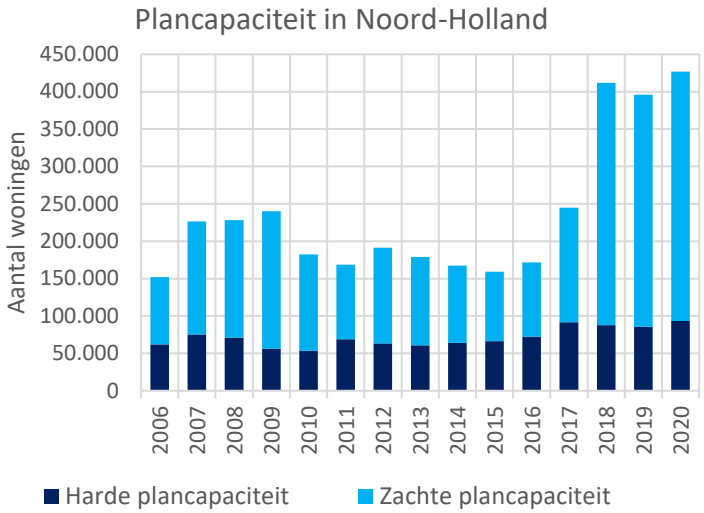
Aanvullend op het Uvp versnellen woningbouw werkt de provincie in 2021 in het Masterplan Wonen aanvullende acties en maatregelen uit om in de periode tot 2030 tot voldoende (betaalbare) woningbouw in Noord-Holland te komen. De inzet wordt via regionale werksessies afgestemd met de gemeenten van Noord-Holland. Eventuele maatregelen met financiële consequenties worden in 2022 vanuit de begroting van het Uvp versnellen woningbouw gedekt.

De provincie bekijkt de mogelijkheden voor begeleiding van expats bij het vinden van woonruimte buiten Amsterdam, zoals benoemd in actiepunt 6B van de Woonagenda 2020 - 2025.

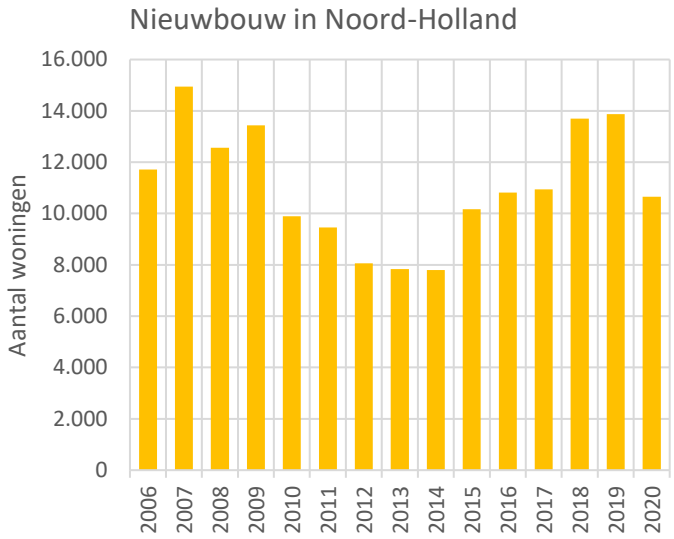
Vanuit haar rol als kennismakelaar faciliteert de provincie afstemming met marktpartijen en belangenorganisaties via:

- Versnellingstafel: een klein kernteam van wetenschap, gemeenten en marktpartijen.
- Klankbordgroep Marktpartijen: breder afstemmingsoverleg van bouwers, ontwikkelaars, corporaties en belangenorganisaties.
- Bouwtafel, georganiseerd door Bouwend Nederland (BNL).

Effectindicatoren 3.3.2

Toelichting:
De provincie inventariseert periodiek het aantal woningen dat gemeenten in bouwplannen hebben via de website www.plancapaciteit.nl. De grafiek toont het aantal harde plannen (locaties met een vastgesteld bestemmingsplan) en zachte plannen (locaties die in voorbereiding of potentieel zijn).
Bron: www.plancapaciteit.nl

De grafiek toont het aantal opgeleverde nieuwbouwwoningen per jaar in Noord-Holland.
Bron: CBS

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 3.3 Bijdragen aan betaalbaar en toekomstbestendig wonen

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
3.3.1	Afstemming en regionale programmering woningbouw	1.826	2.066	2.066	1.619	1.389	1.044
3.3.2	Bijdragen aan versnelling woningbouwproductie en binnenstedelijk bouwen	2.628	2.199	3.369	1.199	54	54
	Totaal lasten	4.454	4.265	5.435	2.818	1.443	1.098
	Totaal baten	0	0	0	0	0	0
	Saldo van baten en lasten	4.454	4.265	5.435	2.818	1.443	1.098
	Stortingen						
3.3.1	Resv. Woonbeleid	250	0	0	0	0	0
3.3.2	Resv. Woningbouw	1.200	1.200	1.200	1.200	1.200	0
	Onttrekkingen						
3.3.1	Resv. Woonbeleid	-975	-1.620	-1.427	-980	-750	-405
3.3.2	Resv. Woningbouw	-2.172	-2.145	-3.315	-1.145	0	0
	Resultaat	**2.757**	**1.700**	**1.893**	**1.893**	**1.893**	**693**

3.4 Beschermen tegen overstromingen en bijdragen aan klimaatadaptatie

Rol

De provincie is bevoegd gezag voor het goedkeuren van een Projectplan Waterwet, het bijbehorende milieueffectrapport en de omgevings- en natuurvergunning.
De provincie is bevoegd gezag voor het aanwijzen en normeren van regionale waterkeringen. De provincie houdt toezicht door middel van de jaarlijkse voortgangsrapportages over toetsing en verbetering van regionale waterkeringen door waterschappen.
De EU Richtlijn Overstromingsrisico's (EU-ROR) verplicht de provincie om data te beheren voor het maken van overstromingsscenario's. Dit doet de provincie samen met de waterbeheerders en het Rijk.

Samenwerkingspartners

Het Rijk, waterbeheerders, veiligheidsregio's en de andere provincies.

Prioriteiten

Zie voor prioriteiten de activiteiten die zijn geformuleerd onder 3.4.1, 3.4.2 en 3.4.3.

3.4.1 Kaders stellen voor regionale keringen en investeren in ruimtelijke kwaliteit

Toelichting

De provincie is bevoegd gezag voor het aanwijzen en normeren van regionale waterkeringen. De omgevingswaarden (de normen) en de verplichte jaarrapportages zijn opgenomen in de

Omgevingsverordening. De acties uit de Visie op de Regionale Waterkeringen 2016, die de provincies samen met de waterschappen en Rijkswaterstaat heeft opgesteld, zijn verder uitgewerkt in het Ontwikkelprogramma Regionale Keringen IV (ORK IV). Onderwerpen zijn onder andere de zorgtaak, actualisatie van de normeringen kennisontwikkeling ten aanzien van toetsing van dijken, kunstwerken en niet-waterkerende werken. De provincie participeert in het begeleidingsteam Visie van ORK IV.

De beheergebieden van de waterschappen overschrijden de provinciegrenzen. Om het toezicht per waterschap op eenzelfde manier invulling te geven, zijn er op het niveau West-Nederland afspraken gemaakt tussen drie provincies en acht waterschappen, vastgelegd in het Uitvoeringsbesluit regionale waterkeringen West-Nederland 2014. Ook in 2022 gaat het hierbij om afspraken over onder meer dijkverbeteringen, toetsregels en jaarrapportages. De provincie stuurt op actualiteit en ziet toe op de uitvoering van de afspraken.

In 2022 is er specifiek aandacht voor de volgende activiteiten:

- Het verder uitwerking geven van de verkenning zorgplicht regionale keringen en wat dat kan betekenen voor de manier van verantwoording van de waterschappen richting de provincie.
- Zorgen dat (potentiële) ruimtelijke ontwikkelingen een plek krijgen in het actueel houden van de normen van regionale keringen.
- Effect van mogelijke MHW-aanpassingen op de toetsing van de regionale keringen (specifiek rondom ARK-NZK-gebied).

3.4.2 Beoordelen versterkingsplannen primaire keringen en investeren in ruimtelijke kwaliteit

Toelichting

Coördinatie dijkversterkingsprocedures, goedkeuringsbesluiten dijkversterkingsplannen, opstellen programma's ruimtelijke kwaliteit
De provincie keurt op verzoek van waterkeringbeheerders een dijkversterkingsplan goed en verleent de bijbehorende natuur- en omgevingsvergunning. Op verzoek van de waterkeringbeheerders wordt het dijkversterkingsplan met de vergunningen gecoördineerd ter visie gelegd. Tegen het provinciaal goedkeuringsbesluit kan beroep worden ingesteld bij de Raad van State.
De provincie verwacht in 2021 dijkversterkingsplannen voor Durgerdam, Kunstwerken Hollands Noorderkwartier ter goedkeuring voorgelegd te krijgen. Mogelijk worden voor IJburg 2e fase en het Zeeburgereiland besluiten ter goedkeuring aan ons voorgelegd. Dit is afhankelijk van de voortgang van deze projecten.
In april 2020 heeft de Raad van State een uitspraak gedaan over de versterking van de Markermeerdijken tussen Hoorn en Durgerdam. In 2021 zijn veel werkzaamheden aan deze dijk uitgevoerd. GS hebben aan de dijkversterking een aantal kansen gekoppeld. Deze versterken de ruimtelijke kwaliteit en compenseren de aantasting van het monument of de natuur. Aan GS worden in 2021 nog een aantal aanvullende besluiten hierover gevraagd, waarna in 2022 de uitvoering van de dijkversterking, inclusief de meekoppelkansen verder kunnen worden gerealiseerd.
Voor de primaire waterkering tussen Den Oever en Den Helder (Balgzanddijk, Waddenzeedijk Wieringen, Amsteldiepdijk) en de polder Katwoude wordt gestart met het opstellen van ontwerpprojectplannen Waterwet.

Uitvoeringsprogramma's ruimtelijke kwaliteit
Bij het versterken van dijken wordt ingezet op het toevoegen van extra ruimtelijke kwaliteit én op het oppakken van ontwikkelkansen in de aangrenzende gebieden. Hiermee willen we de regionale economie stimuleren en uitvoering geven aan andere ambities en transities zoals biodiversiteit, extra recreatieve mogelijkheden, nieuwe vormen van energie en ontwikkeling van cultuurhistorie en landschap. Hiervoor is budget beschikbaar vanuit de Reserve meekoppelkansen bij dijkversterkingen en kustontwikkeling.

De provincie adviseert en ondersteunt in 2022 initiatiefnemers die projecten ontwikkelen in relatie tot dijkversterkingen. Met bijdragen en een subsidieregeling cofinancieren wij deze initiatieven. Lopende ruimtelijke kwaliteitsprogramma's zijn: de Afsluitdijk, het eiland Marken en de Markermeerdijken. In 2021 zijn we, via een uitvoeringsregeling subsidies, met 13 regionale partijen gestart met de uitvoering van het Ambitieprogramma Ruimtelijke Kwaliteit Kustzone Hoorn-Amsterdam (APRKK Hoorn-Amsterdam). Het gaat hierbij om recreatie-, natuur- en cultuurhistorische projecten. We verwachten dat minimaal 9 projecten van het APRKK in 2022 in uitvoering zijn genomen.

De provincie levert een inhoudelijke bijdrage aan de MIRT-verkenning voor het rijksproject Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW). Het Rijk wil hierbij samen met ons extra investeren in al de door ons aangereikte natuurprojecten. Deze projecten zijn belangrijk voor de ecologische kwaliteit van het Markermeer-IJmeer. Hiermee benutten wij de kans om werk met werk te maken.

Van het programma ruimtelijke kwaliteit dat is gekoppeld aan de versterking van de Afsluitdijk – het zogenoemde Uitvoeringsprogramma Afsluitdijk – wordt in 2022 verder uitvoering gegeven aan de aanleg van een nieuw fietspad langs de Waddenzee en de vismigratierivier. Daarnaast wordt de renovatie en uitbreiding van het Vlietermonument opgepakt.

In 2022 dragen we bij aan extra ruimtelijke kwaliteit. Dit zijn de meekoppelkansen: wandel- en fietspaden en dijkplaatsen Markermeerdijk, de Nieuwe Afsluitdijk, ecologische maatregelen Markermeer en proceskosten voor het ontwikkelen van meekoppelkansen.

Bijdragen aan Deltaprogramma
In opdracht van de Deltacommissaris dragen wij 2022 inhoudelijke bij aan het Deltaprogramma Kust en het Kennisprogramma Zeespiegelstijging (KPZSS). De provincie is lid van de Stuurgroep Deltaprogramma namens het Landelijk Overleg Kust (LOK). De provincie is voorzitter van het bestuurlijke LOK en de Landelijke Kennisgroep Kust (LKK). Daarnaast levert de provincie inbreng in het Deltaprogramma Waterveiligheid 2022 en in de landelijke Programmacommissie Waterkeren.

In 2022 levert de provincie een inhoudelijke bijdrage aan de uitvoering van projecten die onder de kustvisie IJsselmeerkust 2021 tot uitvoering komen. Wij dragen bij aan onder meer het MIRT-onderzoek Wieringerhoek (PAGW) van het Rijk en verkennen waar meervoudig ruimtegebruik tot de mogelijkheden behoort. We stellen in 2022 kustvisies op voor de andere kusten van het IJsselmeergebied, samen met betreffende gemeenten, inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties, met de inzet van Identiteit Kustplaatsen.

3.4.3 Bijdragen aan ontwikkelen en uitvoeren regionale opgaven klimaatadaptatie

Toelichting

Op 25 februari 2020 hebben Gedeputeerde Staten van Noord-Holland de notitie Klimaatadaptatie Noord-Holland, bouwstenen voor een provinciale aanpak 2020 vastgesteld. Hierin staan ook de verantwoordelijkheden en de thema's waarop de provincie haar eigen verantwoordelijkheid neemt en waarop ze de samenwerking zoekt met partners. Met de notitie geeft de provincie Noord-Holland uitwerking aan het bestuursakkoord Klimaatadaptatie dat in 2018 door alle koepels is ondertekend en geeft ze uitvoering aan de ambities voor klimaatadaptatie van de provinciale omgevingsvisie. Daarnaast worden in de notitie de extra financiële middelen voor klimaatadaptatie uit het coalitieakkoord gealloceerd. De notitie Klimaatadaptatie Noord-Holland vervangt niet de gestelde ambities in de Watervisie 2016-2021 (waterrobuust inrichten bevorderen), maar bouwt erop voort.

De provincie werkt intensief samen met andere partijen om de doelstelling te behalen en is grotendeels ook afhankelijk van deze andere partijen.

Met de notitie is vastgesteld dat de extra financiële middelen voor klimaatadaptatie uit het coalitieakkoord worden ingezet om regionale partijen te stimuleren en te faciliteren en om een eigen verantwoordelijkheid te nemen daar waar de provincie die heeft.

1. Stimuleren door middel van een subsidie Klimaatadaptatie van regionale overheden om klimaatadaptatie in de uitvoering mee te nemen (€ 3 miljoen in 2021-2023). Deze regeling is in de vorm van een tender.
2. Het vormgeven van eigen beleid en een bijdrage leveren aan verminderen kennisachterstand (€ 2 miljoen 2020-2023).

In 2022 worden de ambities uit de notitie Klimaatadaptatie Noord-Holland voortgezet. De volgende activiteiten zijn voorzien:

- Aanvullen en inbrengen van kennis en expertise zeespiegelstijging en waterbeschikbaarheid in lopende gebiedsprogramma's.
- Kennis ontsluiten via kaarten en data in kaart brengen kennisleemte met partners met als doel heldere handreiking te bieden hoe klimaatadaptatie mee te nemen bij ruimtelijke ontwikkelingen.
- Doorontwikkelen beleid wateroverlast en waterbeschikbaarheid.
- Actualiseren overstromingsdata.
- Vervolg Vitaal en Kwetsbaar, focus Noordzeekanaal en Kop van Noord-Holland klimaatstresstest Res'en.
- Klimaatstresstest cultuurhistorie vervolg klimaatstresstest eigen assets.
- Monitor voortgang klimaatstresstest werkregio's.
- Deelnemen aan programma toekomstbestendig watersysteem ARK/NZKG.
- Mede ontwikkeling convenant klimaatadaptieve woningbouw MRA.
- Ondersteunen gemeenten bij het proces om invulling te geven aan aanvragen Impulsregeling Rijk.
- Communicatie en communicatieplatform continueren met partners.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 3.4 Beschermen tegen overstromingen en bijdragen aan klimaatadaptatie

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
3.4.1	Kaders stellen voor regionale keringen en investeren in ruimtelijke kwaliteit	431	270	270	270	270	270
3.4.2	Beoordelen versterkingsplannen primaire keringen en investeren in ruimtelijke kwaliteit	1.861	8.049	2.315	1.315	890	890
3.4.3	Bijdragen aan ontwikkelen en uitvoeren regionale opgaven klimaatadaptatie	786	1.844	1.854	1.714	254	254
	Totaal lasten	3.078	10.163	4.439	3.299	1.414	1.414
	Totaal baten	0	-935	0	0	0	0
	Saldo van baten en lasten	3.078	9.228	4.439	3.299	1.414	1.414
	Stortingen						
3.4.2	Resv. Meekoppelkansen bij Dijkversterkingen	620	1.035	50	0	0	0
3.4.3	Resv. Klimaatadaptie	1.320	1.000	1.500	1.500	0	0
	Onttrekkingen						
3.4.2	Resv. Meekoppelkansen bij Dijkversterkingen	-1.158	-8.549	-1.425	-580	0	0
3.4.3	Resv. Klimaatadaptie	-243	-1.600	-1.886	-1.591	0	0
	Resultaat	**3.616**	**1.114**	**2.678**	**2.628**	**1.414**	**1.414**

3.5 Verbeteren kwaliteit water en benutten en beheren water

Onze rol

De opgave voor de provincie is om er samen met andere partijen voor te zorgen dat het watersysteem duurzaam kan worden gebruikt voor onder andere drinkwaterbereiding, landbouw, natuur en recreatie. Voor wat betreft de kwaliteit van het oppervlaktewater heeft de provincie een kaderstellende taak (vaststellen ecologische KRW-doelen), een uitvoerende taak (verbetermaatregelen uitvoeren), een verbindende en stimulerende taak en een toezichthoudende taak (lozingsvergunningen). De provincie is zelf de beheerder van het grondwater, en zorgt ervoor dat het grondwater in een goede toestand komt en blijft.

Samenwerkingspartners

Samenwerkingspartners zijn waterschappen, Rijkswaterstaat, gemeenten en maatschappelijke partijen zoals LTO en drinkwaterbedrijven.

Prioriteiten

- Vaststellen en uitvoeren van het deelprogramma oppervlaktewater, onderdeel van het Regionaal Waterprogramma N-H 2022-2027.
- Vaststellen en uitvoeren van het deelprogramma grondwater, onderdeel van het Regionaal Waterprogramma N-H 2022-2027.

3.5.1 Schoon en voldoende grondwater bevorderen

Toelichting

De provincie is de beheerder van het grondwater en moet zorgen voor een goede kwantitatieve en kwalitatieve toestand van grondwater. De ondergrond moet duurzaam worden gebruikt, onder andere voor drinkwater- en energievoorziening. Daarnaast moet het grondwaterbeheer worden afgestemd op de bestemming van gebieden. Uitputting en verzilting van grondwatervoorraden en verdroging van gebieden moet worden voorkomen. Om deze doelen te bereiken voert de provincie het Deelprogramma Grondwater uit dat onderdeel is van het Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027. Met dit programma wordt invulling gegeven aan de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de Grondwaterrichtlijn. In dit programma is aangegeven welke doelen de provincie wil bereiken en welke maatregelen worden genomen.

De provincie is ook bevoegd gezag voor het verlenen van vergunningen voor drinkwatervoorziening, grote industrieën en bodemenergie. Via vergunningverlening en toezicht wordt ervoor gezorgd dat de ondergrond goed wordt gebruikt. De provincie monitort de toestand van het grondwater met behulp van het provinciaal grondwatermeetnet.

Output 2022:

- vaststellen en uitvoeren grondwaterprogramma 2022-2027
- vergunningen
- grondwatermetingen

Prestatie indicator 3.5.1

	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes			
		2020	2022	2023	2024	2025
Vergunningverlening grondwateronttrekking	Aantal	45	25	25	25	25

3.5.2 Schoon en voldoende oppervlaktewater bevorderen

Toelichting

Kwaliteit oppervlaktewater/KRW

Begin 2022 zal het Regionaal waterprogramma N-H 2022-2027 worden vastgesteld, conform de wettelijke vereisten. Onderdeel hiervan is het deelprogramma oppervlaktewater. De provincie stelt de ecologische doelen voor het regionale oppervlaktewater vast in het kader van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en draagt bij aan een goede kwalitatieve toestand van oppervlaktewater. In het coalitieakkoord is € 21 miljoen uitgetrokken voor 'NNN, waterkwaliteit en bodemdaling'. Voor waterkwaliteit zullen hieruit onder andere bestedingen worden gedaan voor de KRW-pilot, zoals genoemd in het coalitieakkoord, en investeringen in het KRW-proof maken van de eigen provinciale vaarwegen. Dit budget is geplaatst bij OD 5.1.1. Bij OD 2.2.1 (VTH-taken uitvoeren en coördineren) is benoemd dat vanaf 2022 de formatie van de Omgevingsdienst NZKG structureel wordt uitgebreid voor de intensivering van de VTH-taken oppervlaktewater.

Zwemwater

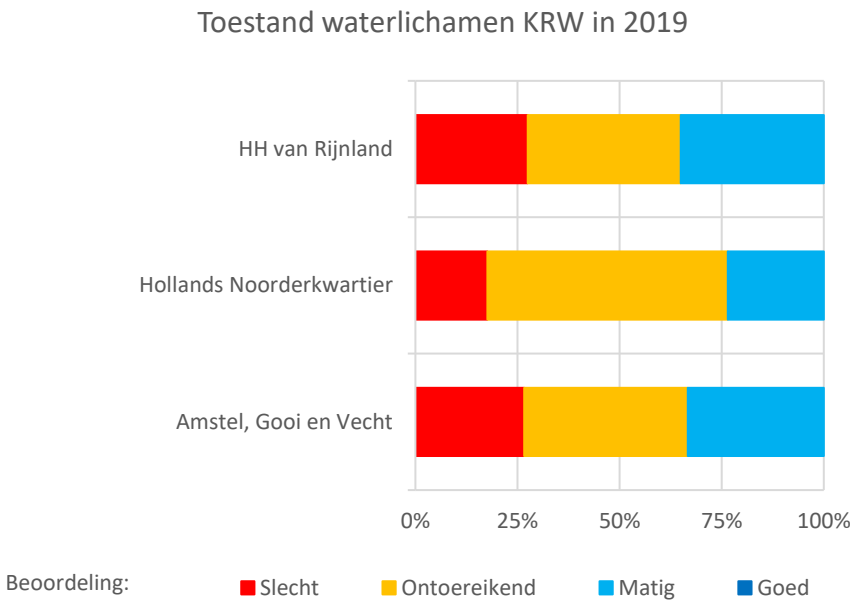
De provincie wijst officiële zwemplekken aan, beoordeelt de veiligheid en informeert het publiek. Daarnaast stimuleert de provincie het ontwikkelen van nieuwe zwemplekken en het verbeteren van de waterkwaliteit met een subsidieregeling.

Zoetwater (zie ook OD 3.1.3)
In september 2021 is het Deltaprogramma Zoetwater 2021-2027 vastgesteld.

Noord-Holland maakt deel uit van twee zoetwaterregio's (Noord- en West-Nederland) en per regio wordt een maatregelenpakket vastgesteld voor komende planperiode. In november 2021 Mei 2021 zijn de pakketten definitief vastgesteld en is bekend geworden dat alle maatregelen in aanmerking komen voor 25% cofinanciering uit het Deltafonds. Wij dragen financieel bij aan enkele van deze maatregelen die plaatsvinden in Noord-Holland. Deze maatregelen zullen komende 6 jaar worden uitgevoerd.

Het budget hiervoor is afkomstig uit verschillende bronnen. Groen, grondwaterheffing en klimaatadaptatie. De provincie draagt ook (jaarlijks) financieel bij aan de aanbevelingen van de Beleidstafel droogte, Ondersteuning van de regio's en projecten als het Zoet Zout Knooppunt. In 2020 is een 3 jaar durende pilot grootschalige ondergrondse waterberging op Texel (Zoete Toekomst) gestart, gefinancierd door het Waddenfonds en agrariërs, gemeente, waterschap en provincie. Voor zoetwater zal bij de ruimtelijke inrichting meer rekening gehouden worden met waterbeschikbaarheid en met watervragende ontwikkelingen.

Effectindicator 3.5.2

Toelichting:
BBV indicator: De toestand van waterlichamen volgens de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW), weergeven in % per ecologisch kwaliteitsniveau. De indicator geeft de ecologische kwaliteit van het water per waterschap weer, onderverdeeld in vier categorieën. De beoordeling is conform de systematiek van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). De KRW heeft als doel de kwaliteit van de oppervlakte- en grondwateren te verbeteren en in stand te houden, zowel ecologisch als chemisch. De ecologische toestand wordt onder andere bepaald door de concentratie van stikstof en fosfaat en vier biologische kwaliteitselementen (macrofauna, overige waterflora, vis en fytoplankton). De beoordeling vindt plaats op basis van het 'one out-all out principe': indien één kwaliteitselement niet aan de eisen voldoet wordt de toestand van het waterlichaam niet als goed beoordeeld.

Bron: https://www.waarstaatjeprovincie.nl/Paginas/BBV/Kwaliteit-oppervlaktewater.aspx

3.5.3 Waterrecreatie stimuleren

Toelichting

Waterrecreatie bevindt zich op het raakvlak van waterkwaliteit, economie, mobiliteit, recreatie en toerisme. De reserve waterrecreatie heeft als doel het realiseren van de Visie op de Waterrecreatie Noord-Holland 2030, 'Water, bron van recreatie'. Deze is vastgesteld door Provinciale Staten op 3 oktober 2016.

In 2022 wordt er € 1,8 miljoen ingezet voor onder meer:

- Het realiseren van de zogeheten aquapunctuurpunten (beschreven in de Visie) en meekoppelkansen bij (provinciale) projecten en bij beheer en onderhoud van het eigen provinciaal areaal.
- Het uitvoeren van de afspraken uit het regionaal aanbod voor de aanpak van de waterplantenproblematiek in het zuidelijke deel van het IJsselmeergebied.
- Het realiseren van locaties voor watergebonden durfsporten.
- Het stimuleren van innovatie, duurzaamheid en toegankelijkheid voor mindervaliden.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 3.5 Verbeteren kwaliteit water en benutten en beheren water

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
3.5.1	Schoon en voldoende grondwater bevorderen	1.087	612	612	612	612	612
3.5.2	Schoon en voldoende oppervlaktewater bevorderen	1.165	1.241	930	930	930	930
3.5.3	Waterrecreatie stimuleren	970	2.432	1.611	1.611	1.611	871
	Totaal lasten	3.221	4.285	3.153	3.153	3.153	2.413
	Totaal baten	-1.315	-1.058	-1.500	-1.500	-1.500	-1.500
	Saldo van baten en lasten	1.907	3.227	1.653	1.653	1.653	913
	Stortingen						
3.5.3	Resv. Waterrecreatie	2.000	1.562	1.562	1.562	1.562	2.000
	Onttrekkingen						
3.5.3	Resv. Waterrecreatie	-3.616	-2.214	-1.393	-1.393	-1.393	-653
	Resultaat	**290**	**2.575**	**1.822**	**1.822**	**1.822**	**2.260**

Programma 4 Bereikbaarheid

Doelenboom

4. Bereikbaarheid
4.1 Mobiliteitsbeleid en –strategie opstellen en uitvoeren
4.1.1 Mobiliteitsbeleid en –strategie opstellen
4.1.2 Mobiliteitsbeleid met partners uitvoeren
4.1.3 Investeringsstrategie en meerjarenprogramma's prov. infrastructuur opstellen
4.2 Openbaar vervoer waarborgen
4.2.1 OV-concessies beheren en verlenen
4.3 Gebruik infrastructurele netwerken optimaliseren
4.3.1 Netwerkmanagement en verkeerskundig beheer uitvoeren
4.3.2 Centrales beheren en in stand houden
4.4 Provinciale infrastructuur in stand houden en ontwikkelen
4.4.1 Beheerstrategie en meerjarenprogramma's opstellen
4.4.2 Studiefase verbeter- en uitbreidingsprojecten uitvoeren
4.4.3 Studiefase vervangingsprojecten uitvoeren
4.4.4 Plan- en realisatiefase infrastructuurprojecten uitvoeren
4.4.5 Infrastructuur beheren en in stand houden
4.4.6 Vaarwegen beheren en in stand houden
4.4.7 Innovatieprojecten infrastructuur uitvoeren

Maatschappelijk doel

Duurzame bereikbaarheid en verstedelijking is een belangrijke opgave voor de provincie Noord-Holland. De Omgevingsvisie geeft aan dat de provincie streeft naar een balans tussen leefbaarheid en economische groei, en heeft daarbij aandacht voor klimaat, gezondheid en veiligheid, biodiversiteit en natuur, verduurzaming van de economie, verstedelijking, duurzame mobiliteit, het landschap en de energietransitie. De sterke groei van het aantal inwoners en banen, de grote woningbouwopgave en de groei van de economie op steeds geconcentreerdere plaatsen in vooral de Metropoolregio, leidt tot een grote toename van de vraag naar mobiliteit. Bij elkaar zijn deze opgaven bijzonder groot en complex. Het is daarom van belang om aandacht te hebben voor de integraliteit tussen de verschillende opgaven, aangezien mobiliteit een bijdrage kan en moet leveren aan vrijwel alle opgaven. Binnen mobiliteit is het van belang om te sturen op de samenhang tussen de modaliteiten lopen, fiets, openbaar vervoer (OV), spoor, (vracht)auto, binnenvaart en multimodale verplaatsingen.

Vervolgens is het ook van belang om een goede samenhang te borgen tussen de verschillende programma's, processen en projecten waar de provincie zelf uitvoering aan geeft of in regionaal verband in participeert. Daarin worden keuzes gemaakt en komt beleid tot uitvoering. Dit vergt een goede samenwerking tussen de verschillende directies en sectoren binnen de provincie, maar ook met onze regionale partners. In deze integrale afstemming en samenwerking geven we de ambities uit het coalitieakkoord een plek.

De opgave is stevig: In de MRA moeten tot 2040 250.000 woningen worden gerealiseerd, maar in Noord-Holland Noord vindt ook woningbouw plaats. Daarnaast moet ook de groei van de

werkgelegenheid gefaciliteerd worden. Dit leidt tot meer mobiliteit met allerlei consequenties voor de verschillende beleidsopgaven. We zetten als provincie dan ook in op:

- het zoveel mogelijk voorkomen (van groei) van de mobiliteit door mobiliteitsmanagement (stimuleren thuiswerken en reizen buiten de spits) en door woningen, werkgelegenheid en voorzieningen dicht bij elkaar te concentreren;
- het verduurzamen van mobiliteit, door reizigers te stimuleren om zoveel als mogelijk van duurzame modaliteiten gebruik te maken;
- het verduurzamen van het gemotoriseerd verkeer, door de inzet op zero emissie mobiliteit, minder hinder door verkeer, beter benutten van beschikbare capaciteit en verbeteren van de verkeersveiligheid;
- het verduurzamen van onze eigen infrastructuur, door ingrepen waar mogelijk te vermijden en op duurzame wijze te bouwen en onderhouden.

De coronacrisis heeft de samenleving voor een ongekende uitdaging gesteld, die ook effect heeft op mobiliteit. Belangrijke vraag daarbij is hoe de provincie de mobiliteitsbehoefte van een weer opstartende economie en samenleving moeten faciliteren. Hiervoor is het nodig om onverminderd in te zetten op een grotere rol van openbaar vervoer en fiets op korte en lange termijn om te komen tot duurzamere mobiliteit. Maar ook het oplossen van financiële problemen op de korte termijn vergt onze aandacht. De inspanningen van concessieverleners en -houders voor het openbaar vervoer zijn daarop gericht. In 2022 zal duidelijk worden hoe de (nasleep van) de coronacrisis de provinciale mobiliteitsthema's (OV, fiets, verduurzaming mobiliteit, smart mobility, verkeersveiligheid, goederenvervoer en logistiek, provinciale infrastructuur) raakt.

Het werken aan een duurzame bereikbaarheid en verduurzaming van de mobiliteit doet de provincie Noord-Holland vanuit verschillende rollen. Als partner stimuleert zij andere wegbeheerders (met bijvoorbeeld subsidies) te werken aan bereikbaarheids- en leefbaarheidsopgaven op hun areaal. In de rol van initiatiefnemer ontwikkelt de provincie beleidskaders en investeert zij in kennisontwikkeling, innovatie, gedrag, transformatie van infrastructuur en nieuwe infrastructuur. In de rol van concessiebeheerder waarborgt de provincie de inzet van het openbaar vervoer (busvervoer). Tot slot onderhoudt de provincie haar infrastructuur en optimaliseert zij het gebruik daarvan. Werken aan infrastructuur doet de provincie duurzaam, indien technisch en financieel redelijkerwijs haalbaar. Hierbij geldt dat:

- de provincie oog heeft voor alternatieven, waarbij zij het aandeel nieuwe infrastructuur beperkt;
- bij het realiseren van nieuwe infrastructuur en het onderhouden van de bestaande infrastructuur, de provincie gebruik maakt van circulaire materialen, probeert zij meerdere doelen te combineren, probeert zij werk met werk te maken en maakt zij afwegingen op basis van levenscycluskosten om de beheer- en onderhoudskosten te beperken;
- het energiegebruik en de CO_2- uitstoot wordt beperkt gedurende de gehele levenscyclus (aanleg, gebruik, onderhoud en sloop) van de infrastructuur;
- in de aanleg en het onderhoud van groen en bermen het versterken van biodiversiteit een belangrijk uitgangspunt is;
- de infrastructuur duurzaam wordt gefinancierd, waarbij de langetermijneffecten op de provinciale begroting worden betrokken bij de besluitvorming.

Het onderhouden, vervangen en het verbeteren van provinciale infrastructuur wordt sinds vorig jaar gezamenlijk geprogrammeerd in het integraal Meerjarenprogramma Infrastructuur (iMPI).

Met de voordracht bij het iMPI worden de promoties van projecten naar volgende projectfasen vastgesteld. Om verbinding tussen de inhoud van de projecten en de dekking van de kosten te behouden, wordt het iMPI voorafgaande de begroting behandeld in dezelfde vergadering.

We zien de beschikbare financiële ruimte voor het doen van investeringen in provinciale infrastructuur teruglopen, wat op termijn tot problemen kan leiden. In 2022 worden beleidsvoorstellen ontwikkeld aan de hand van scenario's voor het verlagen van de lasten en het verhogen van de baten voor het investeren in provinciale infrastructuur.

Wettelijk beleidskader

- Omgevingswet (2016)
- Wet Personenvervoer 2000
- Wegenverkeerswet (1994)
- Wegenwet (1930)

Provinciaal beleidskader

- Omgevingsvisie NH2050
- Perspectief Mobiliteit
- Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen (NIKG) 2020 - 2023
- Investeringsstrategie Noord-Hollandse Infrastructuur (iNHi)
- Beleidskader Verkeersmanagement 2015-2020
- Focus Smart Mobility 2022-2025
- Actieplan geluid
- Visie OV2020
- Perspectief Fiets
- Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030

Budgettabel 2022 (x € 1.000)

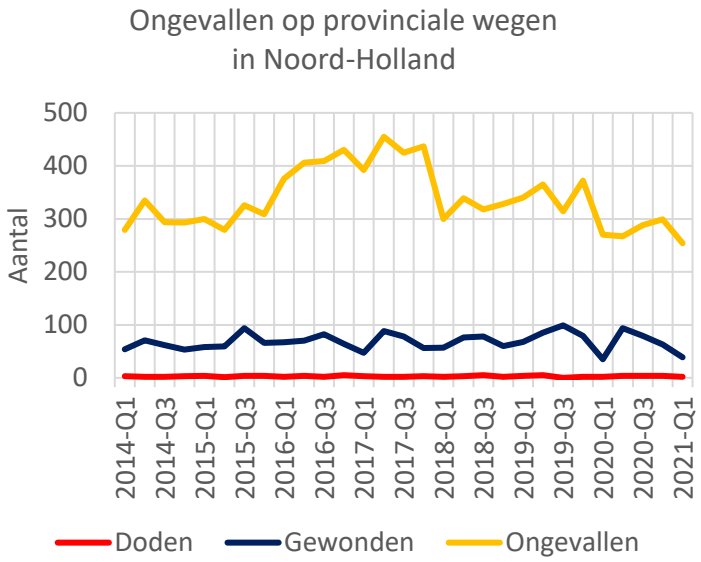
Beleidsdoel		Lasten	Baten	Saldo van baten en lasten	Onttrekking aan reserves	Stortingen	Saldo t.l.v. algemene middelen
4.1	Mobiliteitsbeleid en -strategie opstellen en uitvoeren	61.499	2.992	58.507	56.491	11.438	13.455
4.2	Openbaar vervoer waarborgen	59.700	0	59.700	7.567	67	52.200
4.3	Gebruik infrastructurele netwerken optimaliseren	31.178	1.763	29.415	0	0	29.415
4.4	Provinciale infrastructuur in stand houden en ontwikkelen	125.920	34.778	91.142	42.891	44.668	92.919
	Totaal	**278.297**	**39.533**	**238.764**	**106.949**	**56.173**	**187.988**

Verbonden partijen

Programma	OD	Verbonden partij	Doel
4	4.2.1	Coöperatieve Vereniging Samenwerkingsverband DOVA U.A.	Ontwikkelen van een beter mobiliteitsbeleid van de leden en het realiseren van een doeltreffend en efficiënt openbaar vervoer voor de reiziger.
4	4.3.1	Beheersregeling Amstel	Beheer van de Amstel is overgedragen van de provincie aan het Hoogheemraadschap Amstel Gooi en Vechtstreek.

*Verdere informatie is te vinden in de paragraaf verbonden partijen

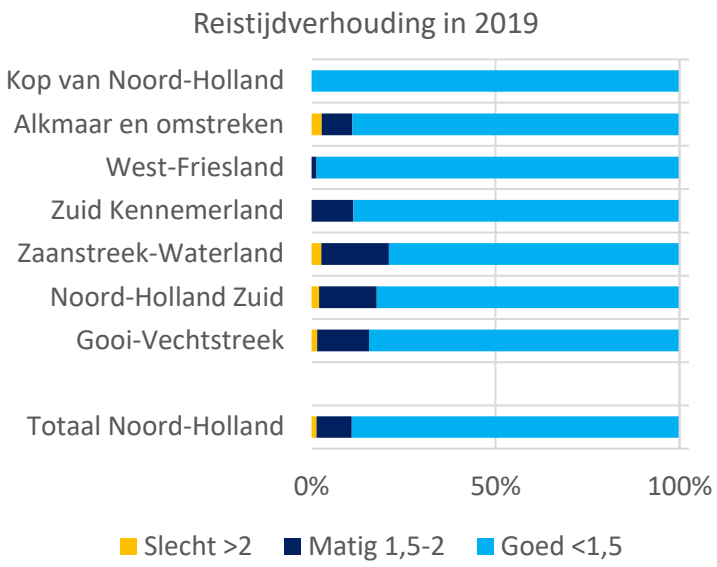
Effectindicatoren Programma Bereikbaarheid

Toelichting:

Het aantal ongevallen op alle provinciale wegen, weergeven in aantallen ongevallen en slachtoffers**.** Nul verkeersslachtoffers, dat is de ambitie die we als provincie hebben afgesproken met de ondertekening van het Startakkoord Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 (SPV 2030) samen met onze collega's van het Rijk, gemeenten en vervoerregio's (www.verkeersveiligheid2030.nl).

Bron: Provincie Noord-Holland

Toelichting:

De reistijdverhoudingen in de spits t.o.v. rust per beheergebied, weergeven in % per kwaliteitsniveau, waarbij grenswaarden zijn gezet op 1.5 en 2.0. Beheergebieden zijn onderverdeeld in trajecten, waarbij voor elk traject 4 metingen worden uitgevoerd (linkerzijde ochtend- en avondspits, rechterzijde ochtend- en avondspits).

Bron: Provincie Noord-Holland

4.1 Mobiliteitsbeleid en -strategie opstellen en uitvoeren

Onze rol

In de Omgevingsvisie heeft de provincie het beleid voor de lange termijn vastgelegd. Daarnaast ontwikkelt de provincie het mobiliteitsbeleid verder samen met partners in onder andere de Metropoolregio Amsterdam (MRA), nationaal verband, Interprovinciaal Overleg (IPO) en samen met de regio's binnen de grenzen van de provincie. Dat doet de provincie door gezamenlijk te werken aan plannen en/of programma's. In het Perspectief Mobiliteit heeft de provincie al haar beleidsambities op het gebied van mobiliteit gebundeld. In de regio brengen we vervolgens onze ambities in samenwerkingsprogramma's zoals Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBaB), stellen we strategische agenda's op met de regio's en de Vervoerregio en nemen we de gekozen maatregelen op in uitvoeringsprogramma's Onze rol in deze samenwerkingsprogramma's, strategische agenda's en uitvoeringsprogramma's varieert van initiatiefnemer tot partner, afhankelijk van de opgave en ons belang.

Samenwerkingspartners

De provincie werkt intensief samen met andere overheden aan de mobiliteitsopgaven, zoals de rijksoverheid, gemeenten, de Vervoerregio en waterschappen. Maar ook met organisaties die belangen vertegenwoordigen in de wereld van de mobiliteit (zoals ANWB en Fietsersbond). Tot slot geldt de intensieve samenwerking natuurlijk ook voor de reizigers en inwoners. Op landelijk niveau werken we met het Rijk en mede-provincies samen in het IPO, het NOVB en nationale bestuurstafels (fiets, OV en Spoor, verkeersveiligheid en mobiliteit).

Prioriteiten

- Opstellen regionale strategische samenwerkingsagenda's mobiliteit (per regio).
- Deelname in/aan het Rijk-regio programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid MRA (SbaB).
- Opstellen Regionale Mobiliteitsprogramma (RMP) Noord-Holland en Flevoland (klimaatakkoord).
- Uitvoeren Regionale Uitvoeringsprogramma's Verkeersveiligheid.
- Opstellen Uitvoeringsprogramma's Focus Smart Mobility 2022-2025.
- Opstellen Agenda slimme en schone Logistiek.
- Actualiseren van de investeringsstrategie Noord-Hollandse infrastructuur (iNHi).
- Uitwerken Nationaal Toekomstbeeld Fiets in een Regionaal Toekomstbeeld Fiets.
- Opstellen scenario's en beleidsvoorstellen voor de aanpak van de financiële opgave voor het investeren in provinciale infrastructuur.

Omgevingsfactoren

- De Nationale Omgevingsvisie is in ontwikkeling en beoogt een actievere rijksoverheid op het gebied van ruimtelijke vraagstukken en de klimaatdoelstellingen, wat effect zal hebben op de provinciale rol bij de mobiliteitsvraagstukken.

- Voor een deel zijn we voor het realiseren van maatregelen afhankelijk van (co)financiering door het Rijk en Europa. Dit kunnen middelen zijn uit het Mobiliteitsfonds, het Groeifonds (onder andere reservering € 1,5 miljard voor doortrekken Noord-zuidlijn naar Hoofddorp), maar bijvoorbeeld ook fondsen van BZK voor (versnellen) woningbouwopgaven of realiseren van klimaatdoelen.

4.1.1 Mobiliteitsbeleid en -strategie opstellen

Toelichting

Het Perspectief Mobiliteit geeft een overzicht van het beleid van de provincie op het gebied van Mobiliteit en de samenhang daartussen. Het is een uitwerking van de Omgevingsvisie NH 2050 en aangevuld met beleid dat samen met partners (onder meer in MRA-verband) is ontwikkeld. Het Perspectief Mobiliteit legt ook de verbinding met andere opgaven zoals verstedelijking, energietransitie en klimaat. Daarmee is het perspectief de kapstok voor het uitwerken van het beleid naar strategische agenda's en vervolgens uitvoeringsprogramma's met samenhangende maatregelen en projecten. Dit doen we samen met de regio's. In 2022 richten wij ons voornamelijk op de volgende samenwerkingsverbanden:

- Duurzaam bereikbare verstedelijking MRA: Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBaB).
- Duurzame mobiliteit: Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP).
- Opschalen OV-netwerken: Regionaal Openbaar Vervoer Toekomstbeeld (ROVT).
- Opschalen fietsnetwerken: Nationaal Toekomstbeeld Fiets (NTF) en Regionaal Toekomstbeeld Fiets (RTF).
- Bevorderen actieve mobiliteit: Actieagenda Actieve Mobiliteit (AAM).

Voor het samenwerkingsprogramma SBaB werken wij in 2022 aan:

- de voorbereiding van de formele startbeslissing voor het doortrekken van de Noord/Zuidlijn naar Schiphol en Hoofddorp.
- het opstellen van een Multimodaal Toekomstbeeld.
- het opstellen van een ontwikkelstrategie voor de Amsterdam Bay Area.
- een onderzoek naar een herontwerp van het hoofdwegenet rondom Amsterdam.

- de realisatie van slimme, duurzame en veilige mobiliteit via het uitvoeringsprogramma SBaB 2021-2023 (onder andere minder verkeershinder, mobiliteitsmanagement en werkgeversaanpak).

Het uitvoeringsprogramma SBaB wordt gevoed met maatregelen uit het RMP Noord-Holland en Flevoland. Ten slotte is in SBAB afgesproken om in 2022 maatregelen uit te werken voor het versnellen van de woningbouw (in het kader van Bereikbare Steden) en het bereiken van de doelen uit het klimaatakkoord (in het kader van het RMP). Deze maatregelen zullen de komende jaren worden meegenomen in de toekomstige uitvoeringsagenda's ter voorbereiding op het Bestuurlijk Overleg (BO) MIRT.

Samen met de regionale partners werken wij binnen onze verantwoordelijkheden enkele voorstellen uit die zijn opgenomen in het ROVT, waarbij voor de aansturing en besluitvorming gebruik wordt gemaakt van de structuren van SBaB en het Platform Mobiliteit. De voorstellen in het ROVT zijn ontwikkeld vanuit een integrale blik op het OV-netwerk (alle treinen, metro's, trams en bussen). In het multimodaal toekomstbeeld van SBaB vindt vervolgens afstemming plaats met de andere modaliteiten, zoals voet, fiets en (vracht)auto's.

In het nieuwe NTF worden tussen Rijk en regio afspraken gemaakt over structurele investeringen in fietsprojecten. De regionale uitwerking hiervan wordt opgenomen in het RTF. Tot slot kan hier de AAM 2022-2027 worden genoemd, dat het kader vormt voor alle mobiliteit die een actieve inspanning vraagt van de burger, zoals lopen en fietsen. Onder deze paraplu worden programma's ontwikkeld met maatregelen en projecten voor het bevorderen van de actieve mobiliteit.

In 2022:

- ligt de focus in het ROVT op studies naar de busverbinding HOV Hoorn-Medemblik/Wervershoof, sternet Alkmaar/Heerhugowaard en de uitwerking van de corridor Haarlem-Schiphol-Amsterdam;
- werken we samen met de partners aan een gezamenlijke uitvoerings- en financieringsstrategie voor het NTF en RTF;
- stellen we een financieringsstrategie op, om alle langjarige ambities op het gebied van mobiliteit (voor alle modaliteiten en thema's) te kunnen bekostigen.;
- stellen we de agenda slimme en schone logistiek op. Hierin maken we concreet op welke wijze de transitie van het vervoer van goederen duurzamer gemaakt kan worden, met als doel om een bijdrage te leveren aan zowel de klimaatopgave, het vraagstuk van stadsdistributie voor autoluwe steden en de economie.

4.1.2 Mobiliteitsbeleid met partners uitvoeren

Toelichting

In 2022 gaan we verder met de (voorbereiding en de) uitvoering van de maatregelen van het Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP) Noord-Holland en Flevoland. Hierin worden aanvullende maatregelen opgesteld die de CO_2-uitstoot van mobiliteit terug kunnen dringen, zodat ook de CO_2-emissieverhogende activiteiten gecompenseerd kunnen worden en een bijdrage kan worden geleverd aan de klimaatdoelen uit het Klimaatakkoord.

We starten met de uitvoering van de in 2021 samen met de drie regio's opgestelde Regionale Uitvoeringsprogramma's Verkeersveiligheid. Voor de verkeersveiligheidsprojecten maken we indien mogelijk gebruik van de rijkssubsidie SPV2030.

De uitvoering van projecten uit het programma OV-Knooppunten en Ketenaanpak wordt vervolgd, zie ook operationeel doel 3.4.1. Voor de ketenaanpak vervolgen we het onderzoek naar investeringen OV-knooppunten ter verbetering van OV-verbinding Hilversum-Huizen-Amsterdam Zuid.

In 2022 starten we met de uitvoering van de Actieagenda Actieve Mobiliteit 2022-2027. Hierin zijn de opgaven opgenomen waar de provincie de komende jaren aan werkt ter bevordering van de actieve mobiliteit (onder andere fietsen en wandelen). De regionale inbreng in het NTF maakt onderdeel uit van de actieagenda, met een intensivering van de inzet op doorfietsroutes, recreatieve routes en fietsparkeren bij OV-knooppunten. We zetten de in 2021 vernieuwde en gecombineerde subsidieregeling voor verkeersveiligheid en fietsbereikbaarheid voort. Vanuit actieve mobiliteit dragen we € 5 miljoen bij aan deze regeling. Voor voorbereiding van fietsprojecten en onderzoek stellen we € 200.000,- beschikbaar. Dit gebeurt in nauwe samenhang met de subsidieregelingen voor verkeersveiligheid en recreatieve verbindingen.

Tot en met 2022 zijn de uitgaven hoger dan in de daaropvolgende jaren. Dat komt door de uitkering van incidentele subsidies voor de Terminal van het project Zuidasdok (in 2022 €29 miljoen) en fietssubsidies (€ 5 miljoen). Vanaf 2023 vervallen deze incidentele subsidies en resteren voornamelijk de subsidie uitgaven voor kleine infrastructuur en gedragsbeïnvloeding. Daarnaast dragen we € 6,25 miljoen per jaar bij aan OV SAAL (afkorting voor Openbaar Vervoer Schiphol Amsterdam Almere Lelystad).

De provincie geeft uitvoering aan het plaatsen van laadinfrastructuur, via het samenwerkingsprogramma MRA-Elektrisch. Doel hierbij is om in de periode 2020-2024 20.000 laadpunten te plaatsen in de provincies Noord-Holland, Flevoland en Utrecht. In 2022 verwachten wij 2000 nieuwe laadpunten te plaatsen, waarvan 1200 in de provincie Noord-Holland;

Wij gaan samen met NS en de regio's aan de slag met acties uit de Regionale Ontwikkelagenda voor het spoor (voor Noord-Holland boven Noordzeekanaal). De OV- en ketenaanpak die we hiervoor hanteren, wordt uitgewerkt in drie richtingen: netwerken, knopen en vervoer. Hierbij wordt de afstemming met het Multimodaal Toekomstbeeld van SBaB en het ROVT gezocht.

4.1.3 Investeringsstrategie en meerjarenprogramma's prov. infrastructuur opstellen

Toelichting

De provincie is verantwoordelijk voor de regionale bereikbaarheid. Investeringen in provinciale infrastructuur hebben als doel om de leefbaarheid, verkeersveiligheid en doorstroming van voetgangers, fietsers, gemotoriseerd vervoer, vaartransport en openbaar vervoer te verbeteren. De investeringsstrategie Noord-Hollandse infrastructuur (iNHi) biedt een afwegingskader voor het doen van investeringen in de provinciale infrastructuur en is gebaseerd op het Perspectief Mobiliteit. Indien we investeringen niet kunnen vermijden (door bijvoorbeeld ruimtelijke ordening), dan kijken we vervolgens eerst naar het beter benutten van bestaande infrastructuur (bijvoorbeeld met netwerksturing en slimme technologie), voordat we overgaan tot verbetering of nieuwbouw van infrastructuur. Daarbij kijken we (naast de modaliteiten wegverkeer, openbaar vervoer en actieve mobiliteit) naar de gevolgen voor de omgeving (thema's gezonde leefomgeving, ontsnippering van natuur en klimaatadaptatie). In 2022 wordt de iNHi verder doorontwikkeld, waarbij onder meer de gevolgen van de verstedelijkingsopgave op de provinciale infrastructuur in beeld wordt gebracht.

Onderzoeken naar infrastructuurprojecten vinden hun basis in de iNHi of volgen uit afspraken in de Strategische Agenda's Mobiliteit, regionale verstedelijkingsstrategieën of gebiedsgerichte netwerkvisies en bereikbaarheidsprogramma's zoals SBaB. Daarnaast kunnen praktijkervaringen van gebruikers aanleiding zijn om locaties nader te verkennen op verbetermogelijkheden. Indien uit deze verkenningen een knelpunt op onze infrastructuur blijkt en dit knelpunt niet zonder infrastructurele maatregelen aangepakt kan worden, dan zal deze als studieproject worden opgenomen in het integraal meerjarenprogramma infrastructuur (iMPI).

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 4.1 Mobiliteitsbeleid en -strategie opstellen en uitvoeren

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
4.1.1	Mobiliteitsbeleid en -strategie opstellen	3.329	3.270	2.792	2.582	1.821	1.576
4.1.2	Mobiliteitsbeleid met partners uitvoeren	68.497	63.637	58.107	15.648	12.412	10.436
4.1.3	Investeringsstrategie en meerjarenprogramma's prov. infrastructuur opstellen	0	0	600	600	600	600
	Totaal lasten	71.825	66.907	61.499	18.830	14.833	12.612
	Totaal baten	-3.960	-3.935	-2.992	-2.081	-2.307	0
	Saldo van baten en lasten	67.865	62.972	58.507	16.749	12.526	12.612
	Stortingen						
4.1.1	Resv. Mobiliteitsbeleid	655	1.505	205	205	205	205
4.1.2	Resv. Uitvoeren van Mobiliteitsbeleid door Derden	19.260	26.651	11.233	8.935	10.511	9.386
	Onttrekkingen						
4.1.1	Resv. Mobiliteitsbeleid	-1.074	-2.269	-1.485	-1.175	-469	-224
4.1.2	Resv. Uitvoeren van Mobiliteitsbeleid door Derden	-61.892	-64.869	-55.006	-13.163	-9.605	-10.011
	Resultaat	**24.814**	**23.991**	**13.455**	**11.552**	**13.168**	**11.968**

4.2 Openbaar vervoer waarborgen

Onze rol

De provincie is opdrachtgever (concessieverlener) voor het openbaar vervoer in de regio's Noord-Holland Noord, Haarlem-IJmond en Gooi en Vechtstreek. Goed openbaar vervoer is een essentiële voorwaarde om de provincie de komende decennia bereikbaar en leefbaar te houden en de economie verder te laten groeien. Goed openbaar vervoer houdt regio's aantrekkelijk om te wonen, te werken, te leren, te ondernemen en te bezoeken.

Samenwerkingspartners

Belangrijke samenwerkingspartners zijn andere opdrachtgevers voor het openbaar vervoer (vertegenwoordigd in het DOVA), de Vervoerregio Amsterdam, gemeenten, belangenorganisaties, buurtbusverenigingen en natuurlijk de reizigers.

Prioriteiten

De belangrijkste prioriteiten voor 2022 zijn:

- De gevolgen van de coronacrisis in het OV zo goed mogelijk opvangen door het opstellen en uitvoeren van het transitieplan Openbaar Vervoer.
- De implementatie van de 2de fase (lijnennet) en 100% Zero Emissie bussen in de concessie Gooi en Vechtstreek.
- De nieuwe dienstregeling invoeren in de concessies Haarlem-IJmond en Noord-Holland Noord in 2022.
- Verduurzaming van het openbaar vervoer, zoals is vastgelegd in het Bestuursakkoord Zero Emissie Regionaal Openbaar Vervoer per Bus (Bestuursakkoord ZE 15 april 2016). Hierin hebben de regionale vervoersautoriteiten (provincies en vervoerregio's) met het Rijk afspraken gemaakt over het tijdspad verduurzamen OV tot 2030.

Omgevingsfactoren
- Vervoerders hebben het zwaar als gevolg van de gevolgen van de coronacrisis. De impact op onze samenleving is groot en de impact op het toekomstig OV-gebruik op korte en lange termijn is nog niet te overzien. De provincie houdt deze ontwikkelingen nauwlettend in de gaten. Zolang het OV-gebruik niet terug is op het niveau van voor de coronacrisis, is steun van de rijksoverheid onontbeerlijk om grootschalige afschaling van het OV-aanbod te voorkomen. Samen met onze vervoerder en de andere opdrachtgevers in het OV werken we hard aan het terugwinnen van het vertrouwen bij de reizigers in het OV. Gelijktijdig zorgen we dat er sprake is en blijft van een financieel gezonde sector. Dat doen we door uitvoering te geven aan het gezamenlijk opgestelde Transitieplan Openbaar Vervoer 2021-2025.
- Ontwikkeling van de dienstregeling op het Spoor en in naburige concessies.

4.2.1 OV-concessies beheren en verlenen

Toelichting

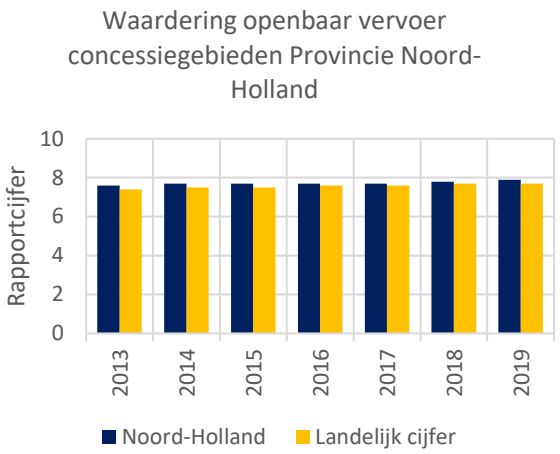
De concessie Gooi en Vechtstreek is gestart in juli 2021. Wij bereiden ons voor op de oplevering van project HOV in 't Gooi. Het lijnennet zal worden aangepast aan de nieuw aangelegde vrij liggende businfrastructuur, zodra deze in gebruik kan worden genomen. Ten slotte streven we ernaar dat de vervoerder vanaf eind 2022 – als eerste van Nederland – zijn dienstverlening in deze concessie 100% Zero Emissie uitvoert.

De concessies Haarlem-IJmond (2017-2027) en Noord-Holland Noord (2018-2028) zijn inmiddels enkele jaren geleden verleend en in beheer. De provincie monitort de actuele prestaties van deze concessies en bespreekt ze maandelijks met de vervoerder.

De provincie wil met een aanbesteding inzetten op meer reizigers (gemeten in reizigerskilometers) en meer tevreden reizigers in het openbaar vervoer (gemeten in klanttevredenheid). Het doel is om de klanttevredenheid jaarlijks 0,1% hoger uit te laten komen dan het landelijk gemiddelde en een reizigersgroei van ten minste 1% per jaar te bereiken. Deze kpi's konden in 2020 en 2021 niet worden gebruikt, door de afname van reizigers als gevolg van de maatregelen in het openbaar vervoer van de rijksoverheid als reactie op de uitbraak van het coronavirus. In 2022 zal een nieuwe klanttevredenheidsmeting beschikbaar zijn.

Eenmalige extra uitgaven, en een jaarlijkse indexatie van de uit te keren subsidies, veroorzaken fluctuaties in de OV-uitgaven aan de vervoerders. Bijdragen in 2021-2024 aan de vervanging van buurtbussen (€ 2,4 miljoen) en Zero Emissie-materieel (€ 7 miljoen) zijn in dit kader de omvangrijkste eenmalige extra uitgaven. De verwerking van het coalitieakkoord veroorzaakt tot en met 2023 fluctuaties in de stortingen in de reserve.

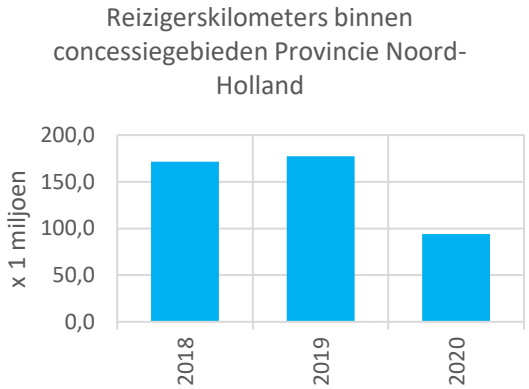
Effectindicatoren 4.2.1

Toelichting:

BBV indicator: De klantenwaardering voor het openbaar vervoer waarvoor concessieverlening plaatsvindt door de provincie, weergeven in rapportcijfer van 0-10.

https://www.waarstaatjeprovincie.nl/Paginas/BBV/Waardering-openbaar-vervoer.aspx

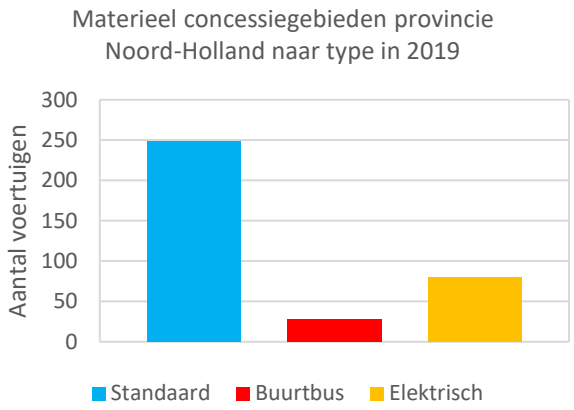

Toelichting:

Het aantal afgelegde reizigerskilometers in het openbaar vervoer waarvoor concessieverlening plaatsvindt door de provincie, weergeven in miljoenen kilometers.

Bron: Provincie Noord-Holland

Prestatieindicator 4.2.1

Toelichting:

Het aantal voertuigen in de concessiegebieden van de provincie Noord-Holland verdeeld naar type (buurtbus, elektrisch en standaard).

Bron: Provincie Noord-Holland

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 4.2 Openbaar vervoer waarborgen

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
4.2.1	OV-concessies beheren en verlenen	56.362	54.327	59.700	55.245	53.822	52.669
	Totaal lasten	56.362	54.327	59.700	55.245	53.822	52.669
	Totaal baten	-5.144	0	0	0	0	0
	Saldo van baten en lasten	51.218	54.327	59.700	55.245	53.822	52.669
	Stortingen						
4.2.1	Resv. Openbaar Vervoer Projecten	51.747	51.577	67	67	67	67
	Onttrekkingen						
4.2.1	Resv. Openbaar Vervoer Projecten	-50.783	-54.194	-7.567	-3.112	-1.689	-536
	Resultaat	**52.182**	**51.710**	**52.200**	**52.200**	**52.200**	**52.200**

4.3 Gebruik infrastructurele netwerken optimaliseren

Onze rol
Met verkeersmanagementmaatregelen benut de provincie de beschikbare verkeersnetwerken zo optimaal mogelijk zodat aan de actuele vraag naar mobiliteit kan worden voldaan. De provincie Noord-Holland heeft een direct belang bij het stimuleren en ontwikkelen van innovaties. Door optimalisatie van producten en processen verbetert de provincie haar bedrijfswaarden. Daarnaast kunnen innovaties worden aangejaagd die de markt niet alleen kan realiseren. Verder wil de provincie haar infrastructuur inzetten om duurzame energie op te wekken en energiegebruik te reduceren om op deze manier bij te dragen aan de energietransitie.

Samenwerkingspartners
De provincie werkt nauw samen met organisaties als het Ministerie van Infrastructuur en Milieu, Rijkswaterstaat, gemeenten, waterschappen, openbaarvervoerbedrijven, de Vervoerregio Amsterdam, kennisinstituten, ingenieursbureaus, aannemers, automobielfabrikanten en diverse andere marktpartijen.

4.3.1 Netwerkmanagement en verkeerskundig beheer uitvoeren

Toelichting

Door middel van activiteiten op het gebied van netwerkmanagement en verkeerskundig beheer optimaliseert de provincie de doorvaart voor de scheepvaart, openbaar vervoer, fiets en wegverkeer (inclusief logistiek verkeer). Deze activiteiten bestaan uit een samenspel van een aantal dagelijks uit te voeren activiteiten waaronder:

- *Verkeersmanagement op de vaarweg*: met de 'Blauwe Golf' wordt het optimum gezocht tussen doorvaart voor de scheepvaart en de hinder door brugopeningen voor het wegverkeer. Per november 2020 is de regie van brug en sluisbediening opnieuw in handen van de provincie gekomen, inclusief de operators voor de bediencentrale voor brug- en sluisbediening. De provincie Noord-Holland blijft het vervoer over water stimuleren. Door meer bruggen en sluizen vanuit de bediencentrale in Heerhugowaard op afstand te bedienen kunnen bedientijden uitgebreid worden en kan gebruik gemaakt worden van corridor- en trajectbenadering. Dit leidt tot een betere doorstroming van zowel de scheepvaart als het verkeer op de weg. Inmiddels zijn 12 bruggen op de bediencentrale aangesloten en is het de ambitie om vanaf 2022 28 bruggen en sluizen op de bediencentrale aan te sluiten.
- *Verkeersmanagement op de weg: d*e verkeerscentrale Hoofddorp observeert het verkeer met camera's en door lussen in de weg. De verkeerscentrale past waar nodig groentijden aan en gebruikt vooraf vastgestelde regelscenario's in geval van incidenten of filevorming. Hiervoor wordt nauw samengewerkt met de provinciale weginspecteurs en andere wegbeheerders zoals gemeenten en Rijkswaterstaat. De verkeerskundige werking van ieder provinciaal verkeerslicht wordt elke drie jaar doorgelicht en bijgesteld. Het in 2021 vastgestelde prioriteitskader voor de regeling van verkeerslichten geeft de mogelijkheid om per kruispunt aan te geven wat de belangrijkste modaliteit is en welke richtingen voorrang moeten krijgen. Hierbij is ook nadrukkelijk de fiets en het vrachtverkeer betrokken.
- *Afstemmen van werkzaamheden en evenementen:* verkeersmaatregelen die een aanzienlijke invloed hebben op de doorstroming stemt de provincie vooraf af binnen het samenwerkingsverband van alle (vaar)wegbeheerders in Noord-Holland. Daarnaast geeft de provincie vergunningen en ontheffingen af voor werkzaamheden aan de (vaar)weg,

evenementen en exceptionele vaartransporten. Ook adviseert de provincie de RDW bij exceptionele transporten over de weg.

- *Incidentmanagement:* de weginspecteurs van de provincie staan dagelijks klaar voor een vlotte en veilige doorstroming op de provinciale wegen. Incidentmanagement speelt hierbij een belangrijke rol. Dit behelst het geheel aan maatregelen die er voor moeten zorgen de weg zo snel mogelijk vrij te maken voor het verkeer nadat een pech- of ongeval heeft plaatsgevonden.
- *Gladheidsbestrijding:* Veiligheid op de weg in de wintermaanden is van groot belang. Zodra er gladheid verwacht wordt, staan de gladheidsbestrijders paraat om de weg op te gaan, ook midden in de nacht. De vele tonnen zout die we gebruiken voor de gladheidbestrijding zijn echter slecht voor het milieu. Mede om deze gebiedsvreemde mineralen te verminderen is in 2018 gestart met de pilot Grass2grit waarbij de gladheid wordt bestreden met dooimiddel gemaakt van sap uit bermgras. Dit project wordt voor 60% gefinancierd door middel van een Europese Life subsidie.

4.3.2 Centrales beheren en in stand houden

Toelichting

De provincie beschikt over één verkeerscentrale in Hoofddorp. Vanuit deze verkeerscentrale worden zowel de tunnel (Waterwolf- en Abdijtunnel) als het Amstelaquaduct bediend, de zogenaamde 'tunnel desk'. Daarnaast wordt op een andere (verkeersmanagement) desk in de verkeerscentrale, dagelijks alle informatie verzameld over de situatie op de weg. Met behulp van deze informatie worden bij onvoorziene omstandigheden op de weg verkeerslichten op afstand aangepast, worden Dynamische Route Informatiepanelen aangestuurd en kunnen regelscenario's worden ingezet. Dit om de beschikbare infrastructuur zo optimaal mogelijk te benutten. Naast de verkeerscentrale in Hoofddorp beschikt de provincie over een bediencentrale voor het op afstand bedienen van bruggen en sluizen. Deze centrale is gelegen in Heerhugowaard en maakt onderdeel uit van het energie neutrale steunpunt De Lange Balk.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 4.3 Gebruik infrastructurele netwerken optimaliseren

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
4.3.1	Netwerkmanagement en verkeerskundig beheer uitvoeren	26.498	32.020	31.170	29.687	27.514	28.225
4.3.2	Centrales beheren en in stand houden	0	8	8	8	8	8
	Totaal lasten	26.498	32.028	31.178	29.695	27.522	28.233
	Totaal baten	-1.689	-1.518	-1.763	-1.763	-1.763	-1.763
	Saldo van baten en lasten	24.809	30.510	29.415	27.932	25.759	26.470
	Stortingen						
	Onttrekkingen						
	Resultaat	**24.809**	**30.510**	**29.415**	**27.932**	**25.759**	**26.470**

4.4 Provinciale infrastructuur in stand houden en ontwikkelen

De provincie is eigenaar en wegbeheerder van 645 km wegen, 50 km busbanen en 246 km vaarwegen. Langs een groot deel van deze N-wegen liggen fietspaden (384 km) die eigendom van de provincie zijn. Op deze infrastructuur beheert de provincie 590 kunstwerken, zoals bruggen, sluizen, tunnels en ecoducten. Om te zorgen voor een goede doorstroming en veilige (vaar)wegen, beheert de provincie ook een verkeerscentrale, dynamische verkeersmanagementsystemen (DVM), een tunnelcentrale, brugbediencentrale en diverse steunpunten. Naast het beheren van de infrastructuur onderhoudt, vervangt en verbetert de provincie bestaande infrastructuur. Daarnaast ontwikkelt ze waar nodig nieuwe infrastructuur om de bereikbaarheid, leefbaarheid en verkeersveiligheid te behouden of te verbeteren. Projecten die hieruit voorvloeien staan geprogrammeerd in het iMPI.

Samenwerkingspartners
Voor het vast- en variabel onderhoud van de infrastructuur is de provincie Noord-Holland 10-jarige gebiedscontracten aangegaan met verschillende gebiedsaannemers. In totaal zijn er zes gebiedscontracten, waarmee de provincie het beheer en onderhoud van de provincie vormgeeft. Projecten worden uitgevoerd in nauwe samenwerking met mede-overheden, belangenorganisaties en de omgeving. Daarnaast stemt de provincie de werkzaamheden op het gebied van beheer en onderhoud af met Rijkswaterstaat, Hoogheemraadschappen, Metropoolregio Amsterdam (MRA) en gemeenten.

Prioriteiten
De komende jaren zijn – naast het uitvoeren van de projecten in het iMPI - onderstaande prioriteiten van toepassing:

- Verduurzaming infrastructuur;
- Uitvoeren programma Machinerichtlijn;
- Aanpak chroom-6 bruggen;
- Verbetering biodiversiteit.

4.4.1 Beheerstrategie en meerjarenprogramma's opstellen

Toelichting

De provincie heeft de wettelijke zorgplicht voor de kapitaalgoederen. Dit staat beschreven in de Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen 2020-2023 (NIKG). Zo staat erin beschreven wat de opbouw van onze kapitaalgoederen is, hoe deze worden onderhouden en wat de kosten hiervan zijn. De NIKG stelt ook beleidskaders en financiële kaders vast voor het beheer en onderhoud. Zo wordt de lange termijn ontwikkeling van de financiën van deze kapitaalgoederen van de provincie inzichtelijk gemaakt.

Verder wordt op basis van de gestelde beleidskaders en kwaliteitseisen uit de NIKG het onderhouds- en vervangingsprogramma opgesteld. Dit is onderdeel van het integraal Meerjaren Programma Infrastructuur (iMPI).

Naast het reguliere beheer en onderhoud worden nieuwe ontwikkelingen ingebed in de beheerstrategie en het vervangingsprogramma, waaronder bijvoorbeeld verduurzaming en het verbeteren van de biodiversiteit. Vanzelfsprekend voldoen we aan wet- en regelgeving. Actueel zijn hierin bijvoorbeeld aanpak van Chroom-6 en de implementatie van de Machinerichtlijn (MRL).

Zie het iMPI voor een nadere toelichting.

Prestatie-indicatoren 4.4.1

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes			
		2020	2021	2022	2023	2024
Percentage wegen(incl. kunstwerken) dat voldoet aan beeld kwaliteitseisen	Percentage	96%	95%	95%	95%	95%
Wegbelevings onderzoek (% zeer tevreden weggebruikers)	Percentage	72% (2019)	80%	80%	80%	80%
Elektriciteitsverbruik voor exploitatie van infrastructuur (kWh)	Percentage t.o.v 2020	100%				60% in 2030

4.4.2 Studiefase verbeter- en uitbreidingsprojecten uitvoeren

Toelichting

Opgaven ter verbetering of uitbreiding van de provinciale infrastructuur starten in de studiefase van het iMPI. In de studiefase van een project wordt de problematiek onderzocht en worden mogelijke oplossingen uitgewerkt. Naast locatie- of trajectstudies, worden opgaven steeds vaker integraal en gebiedsgericht aangepakt met onze partners. Voor enkele specifieke studieprojecten is in de begroting apart studiebudget opgenomen. Overige studies en onderzoeken ten behoeve van de provinciale infrastructuur worden gedekt uit het budget Studiekosten. Kleine verbeteringen aan onze infrastructuur, vooral op het gebied van verkeersveiligheid, kunnen direct worden gerealiseerd vanuit de post Kleine Infrastructurele Verbeteringen in de reserve Ontwikkeling Provinciale Infrastructuur (OPI).

Een totaaloverzicht van alle lopende studieprojecten is te vinden in het iMPI.

4.4.3 Studiefase vervangingsprojecten uitvoeren

Toelichting

De vervangingsinvesteringsprojecten uit het iMPI doorlopen net als de verbeter- en uitbreidingsprojecten de fasen van studie, plan en realisatie. In de studiefase wordt nader uitgewerkt welke alternatieven er zijn om het areaal te vervangen. Dit wordt gedaan in overleg met zowel interne- als externe belanghebbenden. Tevens wordt onderzocht of werk-met-werk gemaakt kan worden door gewenste verbeteringen en uitbreidingen mee te nemen. Richting het einde van de studiefase wordt een keuze gemaakt in de voorkeursvariant van de oplossing. Hiermee is de scope van het project dan afdoende vastgelegd om te kunnen promoveren naar de planfase. Meerdere oevertrajecten, kunstwerken en remmingswerken zijn de komende jaren voorzien voor het doorlopen van de studiefase.

De vervangingsprojecten in de studiefase staan beschreven in het iMPI.

4.4.4 Plan- en realisatiefase infastructuurprojecten uitvoeren

Toelichting

Zodra in de studiefase een integrale afweging van de alternatieven heeft geleid tot een voorkeursvariant, promoveert een project via de vaststelling van het iMPI naar de planfase. In de planfase gaat een integraal projectmanagementteam (IPM-team) aan de slag met onder andere de technische uitwerking, participatie- en inspraaktrajecten, vergunningen en de contractdocumenten. Dit levert een exacte uitvoeringsspecificatie op die nauwkeurig kan worden geraamd. Dit is de basis voor de kredietaanvraag bij Provinciale Staten voor de uitvoeringskosten. Zodra het uitvoeringskrediet is verkregen, promoveert het project naar de realisatiefase. In deze fase wordt het project aanbesteed en voert de aannemer de werkzaamheden uit.

Een totaaloverzicht van alle projecten in de plan- en realisatiefase is te vinden in het iMPI.

4.4.5 Infrastructuur beheren en in stand houden

Toelichting

Om de infrastructuur te beheren en in stand te houden worden diverse activiteiten uitgevoerd, zoals vast en variabel onderhoud,

Het onderhouden van het provinciaal areaal wordt uitgevoerd door aannemerscombinaties aan de hand van de gebiedscontracten. De aannemerscombinaties zijn verantwoordelijk voor het vast en variabel onderhoud, de programmering en planning hiervan, bouwcommunicatie en de klachtenafhandeling.

Een totaaloverzicht van de gebiedscontracten en alle lopende variabel onderhoudsprojecten is te vinden in het iMPI.

4.4.6 Vaarwegen beheren en in stand houden

Toelichting

De provincie voert noodzakelijke oeververvangingsprojecten uit op basis van inspectieonderzoeken en waarnemingen door (vaar)weginspecteurs. Het dagelijks beheer aan de vaarwegen wordt doorlopend binnen de verschillende gebiedscontracten uitgevoerd. Dit geldt ook voor de behandeling van schades. In 2021 worden diverse omvangrijke oeververvangingsprojecten opgeleverd. Er zijn meerdere oevertrajecten in voorbereiding die in het najaar van 2021 in uitvoering gaan in 2022 en volgende jaren worden opgeleverd, waaronder delen van het Noordhollandsch Kanaal nabij Almaar en de Westfriesche Vaart (kanaal tussen Kolhorn en Medemblik.

De provincie heeft de oeververvangingsprojecten voor de komende 6 à 8 jaar aanbesteed aan één partij. In deze samenwerking is duurzaamheid het belangrijkste criterium. Denk daarbij aan het structureel verminderen van 80% van de milieukosten (door bijvoorbeeld CO_2-reductie, minder materiaal- en energiegebruik en toepassing van zoveel mogelijke herbruikbare materialen) en voorzieningen ten behoeve van de biodiversiteit en de waterkwaliteit (zoals natuurvriendelijke oevers). Het streven is daar waar kansen zijn voor natuurvriendelijke oevers, deze structureel als het nieuwe duurzame normaal toe te passen.

Prestatieindicator 4.4.6

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes			
		2020	2021	2022	2023	2024
Realisatie (natuurvriendelijke) oevers (in km)	Aantal	30,5	0	13,4	14,8	11,1

4.4.7 Innovatieprojecten infrastructuur uitvoeren

Toelichting

De provincie heeft als streven om haar activiteiten continu te verbeteren. Hiertoe worden onder meer innovatieprojecten uitgevoerd ten aanzien van duurzaamheid en Smart Mobility.

- *Duurzame innovaties:* De provincie zet in op innovaties die veel impact hebben op grondstoffen- en CO_2-reductie.
- *Industrieel, Flexibel en Demontabel (IFD):* De provincie draagt bij aan het ontwikkelen en implementeren van verschillende IFD-specificaties voor kunstwerken zoals vaste- en beweegbare bruggen. Hiermee maken wij circulair bouwen van kunstwerken mogelijk. Tevens draagt de provincie bij aan het initiëren van uitwisseling van/handel in grote gebruikte bouwonderdelen.
- *Circulair bouwen:* De provincie werkt aan een uniforme uitvraag voor circulair en energieneutraal bouwen.
- *Levensduurverlengende innovaties:* Samen met de TU Delft ontwikkelt de provincie levensduurverlengende innovaties zoals bijvoorbeeld epoxy-asfalt dat een vier tot vijf keer langere levensduur heeft. Daarnaast realiseert de provincie een biodynamische oever waarbij natuurlijke, levende gewassen worden gebruikt in plaats van harde (dode) materialen, en aan mossen als bescherming van beton.
- *Energieopwekking en -besparing:* De provincie zet haar infrastructuur in voor innovaties ten behoeve van duurzame energieopwekking, zoals bijvoorbeeld:
  - een fietspad, of een deel hiervan, uitgerust met een zonnewegdek;
  - het realiseren van een energieneutrale beweegbare brug (Cruquius).
- *Smart Mobility:* Voor het onderdeel Smart Mobility voert de provincie de Focus Smart Mobility uit, waarbij de provincie projecten uitvoert die zij eerder onderzocht en die succesvol bleken.
- *De iVRI:* Vanaf 2021 vindt de uitrol van iVRI's plaats om ervoor te zorgen dat alle 260 VRI's in de provincie worden uitgerust als iVRI. Samen met gemeenten wordt gekeken waar uitrol nog meer aan de orde is. Per jaar worden circa 25 VRI's omgebouwd naar iVRI.
- *Connected en zelfrijdende auto's:* De provincie onderzoekt samen met verschillende autofabrikanten (Nissan, Fiat en BMW) de impact van connected en zelfrijdende auto's op onze rol als wegbeheerder en beleidsmaker.
- *Europese projecten:* Samen met de Europese netwerkorganisatie POLIS onderzoekt de provincie samen met kennispartners en andere Europese regio's welke projecten op te

starten die deels Europees gefinancierd kunnen worden. Ambitie is om in 2022 minimaal één Europees project op te starten.

- *Coöperative adaptive cruise control:* De provincie maakt een kansenkaart waarop duidelijk aangegeven wordt op welke provinciale wegen ADAS-systemen (Advanced Driver Assistance Systems) goed werken en waar nog niet.
- *Communicatietechnieken voertuigen en VRI's:* In 2022 zet de provincie haar onderzoek voort naar de toepassing van twee verschillende communicatietechnieken tussen voertuigen en VRI's.
- *Interactie gebruiker Smart Mobility-toepassingen:* Toepassingen om fietsverkeer te stimuleren en logistieke stromen beter te reguleren met data worden verder uitgebreid.
- *Verbeteren effectiviteit regionaal verkeersnetwerk:* De provincie sluit verkeerslichten van gemeenten aan op de eigen verkeerscentrale om de effectiviteit van het huidige verkeersmanagement in het regionale verkeersnetwerk verder te verbeteren. Door verkeersmanagement as a service (VMaaS) uit te vragen aan de markt wordt verwacht dat de effectiviteit van het verkeersmanagement toeneemt en dat de kosten afnemen.
- *Werkplaats deelmobiliteit en MaaS:* Samen met VRA, MRA en gemeenten richt de provincie een werkplaats deelmobiliteit en MaaS in om handzame werkwijzen te ontwikkelen zodat gemeenten deelmobiliteit mogelijk kunnen maken en om uniformiteit in de uitrol van deze systemen te waarborgen.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 4.4 Provinciale infrastructuur in stand houden en ontwikkelen

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
4.4.2	Studiefase verbeter- en uitbreidingsprojecten uitvoeren	3.931	5.908	5.666	5.883	3.815	4.525
4.4.3	Studiefase vervangingsprojecten uitvoeren	1.001	1.011	1.011	1.011	1.011	1.011
4.4.4	Plan- en realisatiefase infastructuurprojecten uitvoeren	6.915	10.861	13.367	15.152	19.928	22.918
4.4.5	Infrastructuur beheren en in stand houden	48.046	69.008	77.093	70.479	64.667	45.184
4.4.6	Vaarwegen beheren en in stand houden	9.687	12.878	24.409	12.006	11.861	10.759
4.4.7	Innovatieprojecten infrastructuur uitvoeren	5.855	8.601	4.375	3.702	3.454	2.481
	Totaal lasten	75.434	108.266	125.920	108.232	104.736	86.878
	Totaal baten	-3.830	-131	-34.778	-17.162	-20.267	-3.679
	Saldo van baten en lasten	71.604	108.135	91.142	91.070	84.469	83.199
	Stortingen						
4.4.2	Resv. Ontwikkelen Provinciale Infrastructuur	33.804	20.024	21.034	20.074	19.574	7.464
4.4.4	Resv. Investeringen wegen	10.205	0	0	0	0	0
4.4.4	Resv. Kapitaallasten Vervangingsinvesteringen Kunstwerken (VIK)	11.281	0	0	0	0	0
4.4.4	Resv. Kapitaallasten OV	24.506	0	0	0	0	0
4.4.4	Resv. Kapitaallasten Wegen	12.819	0	0	0	0	0
4.4.5	Resv. Groot Onderhoud Wegen	17.657	18.518	17.207	19.227	14.702	17.527
4.4.6	Resv. Groot Onderhoud Vaarwegen	9.284	6.000	6.000	6.000	10.000	4.000
4.4.6	Resv. Kapitaallasten Vaarwegen	1.225	0	0	0	0	0
4.4.7	Resv. Innovatieprojecten Mobiliteit	1.108	511	427	71	71	0
4.4.7	Resv. Kapitaallasten innovatieprojecten	609	7.121	0	0	0	0
	Onttrekkingen						
4.4.2	Resv. Ontwikkelen Provinciale Infrastructuur	-140.304	-36.261	-3.820	-3.997	-1.450	-1.450
4.4.4	Resv. Investeringen wegen	-11.281	-6.302	0	0	0	0
4.4.4	Resv. Kapitaallasten Vervangingsinvesteringen Kunstwerken (VIK)	-206	-29.009	0	0	0	0
4.4.4	Resv. Kapitaallasten OV	-95	-28.716	-1.230	-1.289	-1.621	-1.621
4.4.4	Resv. Kapitaallasten Wegen	-2.470	-116.137	-124	-124	-584	-657
4.4.5	Resv. Groot Onderhoud Wegen	-15.589	-28.454	-27.581	-24.740	-14.713	-11.360
4.4.6	Resv. Groot Onderhoud Vaarwegen	-8.530	-6.413	-7.650	-8.033	-7.472	-4.492
4.4.6	Resv. Kapitaallasten Vaarwegen	-5	-1.420	0	0	0	0
4.4.7	Resv. Innovatieprojecten Mobiliteit	-4.548	-13.888	-2.486	-1.380	-1.093	-120
4.4.7	Resv. Kapitaallasten innovatieprojecten	0	0	0	0	0	0
	Resultaat	**11.075**	**-106.291**	**92.919**	**96.879**	**101.882**	**92.489**

Programma 5 Groen

Doelenboom

5. Groen
5.1 Beschermen en ontwikkelen van de groenstructuur
5.1.1 Beschermen en ontwikkelen van NNN en Natura-2000 gebieden
5.1.2 Programma Groene uitweg uitvoeren
5.1.3 Programma Oostelijke vechtplassen uitvoeren
5.1.4 Gebiedsprogramma Laag Holland uitvoeren
5.2 Beheren van de groenstructuur
5.2.1 NNN en agrarische natuur beheren
5.2.2 Recreatiegebieden en recreatieve routes beheren
5.2.3 Uitvoeren geven aan de Wet natuurbescherming
5.2.4 Tegemoetkoming faunaschade uitkeren
5.3 Betrekken van onze partners bij bescherming en beheer van groen
5.3.1 Aanpak Groen Kapitaal uitvoeren
5.3.2 Bijdragen aan regionale samenwerking t.a.v. groen
5.3.3 Balans ecologie en economie Waddengebied nastreven

Maatschappelijk doel

Een robuuste en hoogwaardige groenstructuur die bijdraagt aan de biodiversiteit en aan het welzijn van de bewoners en bezoekers van de provincie.

Noord-Holland is een prachtige provincie om te wonen, te werken en vrije tijd door te brengen. Dit komt mede door de grote diversiteit aan natuur- en cultuurlandschappen: bossen, heidevelden, duinen, veenweiden, open polders, kwelders en de Noordzee, de Waddenzee en het IJsselmeer. In Noord-Holland liggen negentien Europees beschermde natuurgebieden en vier wereld-erfgoederen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat zowel bewoners als de overheid zich al meer dan een eeuw inspannen om de waarden van deze gebieden veilig te stellen en te vergroten. Immers, naast de waarde die natuur van zichzelf heeft, levert zij ons ook grondstoffen, voedsel en economische productiviteit. Enkele voorbeelden zijn: drinkwaterzuivering in de duinen, duurzame landbouw, bosbouw en visserij en het afvangen van koolstofdioxide (CO_2) door bladgroen. Ook zorgen natuur en landschap voor een plezierige woon- en werkomgeving, wat een positief effect heeft op ons welzijn en onze gezondheid en bijdraagt aan een gunstig economisch vestigingsklimaat.

Natuur- en landschapswaarden staan wereldwijd onder druk, ook in Noord-Holland. Dit komt door een gebrek aan geschikte leefgebieden voor dier- en plantensoorten, versnippering door verstedelijking en infrastructuur en door milieuproblemen zoals onvoldoende waterkwaliteit, verdroging van natuurgebieden en hoge fosfaat- en stikstofemissies door verkeer, industrie en landbouw. Nederland voldoet nog lang niet aan de Europese eisen voor bescherming van soorten en kwetsbare leefgebieden. Het aan de Verenigde Naties gelieerde IPBES (*Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services*) rapporteerde in 2019 over de wereldwijd zorgwekkende staat van de biodiversiteit. De provincie herkent de urgentie van deze opgave en de noodzaak om maatregelen te nemen.

De living planet index voor Nederland van het WNF laat nog steeds een dalende lijn zien. Over het algemeen genomen zien we ook in Noord-Holland dat de kwetsbare soorten het nog steeds zeer moeilijk hebben en achteruit blijven gaanDesondanks blijft de noodzaak voor herstel van de biodiversiteit nog steeds groot, zoals temeer duidelijk werd door de ernstige problematiek van stikstofeuitstoot die in 2019 en 2020 veel maatschappelijke aandacht kreeg. Alleen door een aanzienlijke verbetering van de ruimtelijke, water- en milieucondities is een balans haalbaar tussen gezonde, veerkrachtige ecosystemen enerzijds en economische activiteiten anderzijds. We willen dit bereiken door verregaande integratie van het (inter)nationale en provinciale beleid voor natuur, landschap, milieu, water, landbouw, bodembescherming en vrijetijdsbesteding – in ons coalitieakkoord samengevat onder de noemer 'vitaal landelijk gebied' – zal hierbij behulpzaam zijn samen te voegen. De uitdagingen en oplossingsrichtingen in elk van deze beleidsterreinen zijn namelijk sterk met elkaar verweven zijn.

Wettelijk beleidskader

- Wet natuurbescherming
- Omgevingswet
- Wet ruimtelijke ordening

Provinciaal beleidskader

- Omgevingsvisie NH 2050
- Programma Natuurnetwerk 2022
- Masterplan biodiversiteit
- Visie Recreatie & toerisme
- Groen Kapitaal
- Betrekken bij Groen
- Gebiedsakkoord Oostelijke-Vechtplassen
- Gebiedsprogramma Laag Holland (i.o.) / bodemdaling veenweidegebieden

Budgettabel 2022 (x € 1.000)

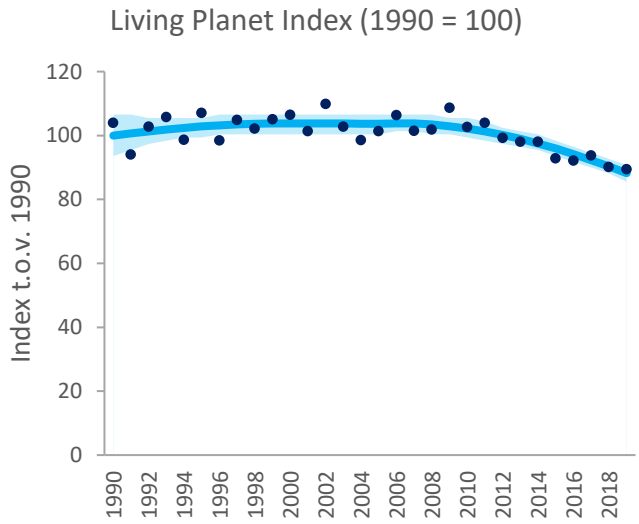
Beleidsdoel		Lasten	Baten	Saldo van baten en lasten	Onttrekking aan reserves	Stortingen	Saldo t.l.v. algemene middelen
5.1	Beschermen en ontwikkelen van de groenstructuur	78.531	6.387	72.144	78.768	28.979	22.355
5.2	Beheren van de groenstructuur	37.101	785	36.316	896	0	35.420
5.3	Betrekken van onze partners bij bescherming en beheer van groen	24.390	220	24.170	12.182	8.500	20.488
	Totaal	**140.022**	**7.392**	**132.630**	**91.846**	**37.479**	**78.263**

Verbonden partijen

Programma	OD	Verbonden partij	Doel
5	5.2.1	Stichting Gooisch Natuurreservaat	Beheer Natuurgebied
5	5.2.2	Recreatieschap Spaarnwoude	Beheer recreatiegebied.
5	5.2.2	Recreatieschap Groengebied Amstelland	Beheer recreatiegebied.
5	5.2.2	Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer	Beheer recreatiegebied.
5	5.2.2	Recreatieschap Plassenschap Loosdrecht e.o.	Beheer recreatiegebied.
5	5.2.2	Recreatieschap Twiske-Waterland	Beheer recreatiegebied.
5	5.3.3	Openbaar lichaam Waddenfonds	Beheren en besteden Waddenfonds
5	5.2.2	Recreatie Noord-Holland N.V. (RNH)	Beheer en onderhoud recreatiegebieden

*Verdere informatie is te vinden in de paragraaf verbonden partijen

Effectindicator Programma Groen

Toelichting:
De living planet index Noord-Holland is een graadmeter voor de biodiversiteit geconstrueerd op basis van beschikbaarheid van gegevens over soorten (broedvogels, vlinders, libellen, reptielen, amfibieën, vissen, zoogdieren (inclusief vleermuizen) die voorkomen. Een hogere waarde wordt gezien als positief.

Bron: compendium voor de Leefomgeving - biodiversiteit

5.1 Beschermen en ontwikkelen van de groenstructuur

Onze rol
Met de decentralisatieakkoorden van 2011 ('Onderhandelingsakkoord decentralisatie natuur') en 2013 ('Natuurpact') is de verantwoordelijkheid voor het natuur-, landschaps- en recreatiebeleid vrijwel volledig aan de provincies gedecentraliseerd. Zowel in maatschappelijke aandacht als in financiële omvang is dit één van de meest omvangrijke taken in het provinciale takenpakket. De werkzaamheden die de provincie verricht zijn divers van aard. Om onze doelen te bereiken *beschermen* wij natuurgebieden en kwetsbare landschappen. Dit doen wij op grond van landelijke en provinciale wet- en regelgeving, zoals de Wet natuurbescherming en de Omgevingsverordening. Daarnaast heeft de provincie een *ontwikkelende* taak: wij zijn

verantwoordelijk voor de aanleg en het herstel van natuurgebieden en het bieden van rust, ruimte en recreatieve mogelijkheden aan onze bewoners en bezoekers. Hierin past de uitvoering van omvangrijke, integrale gebiedsprogramma's en het verstrekken van subsidies voor de ontwikkeling en het beheer van natuur, landschap- en recreatiegebieden. Omdat wij onze doelen niet alleen kunnen bereiken, *stimuleren* wij ook anderen om hun steentje bij te dragen. Dit doen wij door te participeren in diverse netwerken en samenwerkingsverbanden en door kennis te ontwikkelen, te delen en zelf steeds te leren van goede voorbeelden die, gelukkig, ruim beschikbaar zijn.

Samenwerkingspartners
Bij de uitvoering van onze werkzaamheden werkt de provincie samen met:

- Bewoners en gebruikers van natuur- en recreatiegebieden, initiatiefnemers van lokale en regionale projecten en omwonenden die bij deze projecten betrokken zijn.
- De duizenden vrijwilligers die in Noord-Holland actief zijn in het beheer van natuur en landschap, en in milieu- en natuureducatie.
- Maatschappelijke organisaties, zoals terreinbeherende organisaties of belangenbehartigers: Landschap Noord-Holland, Natuurmonumenten, het Goois Natuurreservaat, LTO-Noord, de agrarische collectieven, Milieufederatie, Vogelbescherming Nederland of de Faunabeheereenheid.
- Andere overheden, zoals het Rijk en de Europese Unie, andere provincies, gemeenten, waterschappen, Staatsbosbeheer, Rijkswaterstaat, de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO.nl), de interprovinciale uitvoeringsorganisatie BIJ12, de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord en de recreatieschappen.
- Regionale samenwerkingsverbanden, zoals het Groene Hart, de Nationale Parken Duinen van Texel en Zuid-Kennemerland, de Metropoolregio Amsterdam en onze partners in het IJsselmeer- en Waddengebied.
- Bedrijven, zoals agrarische ondernemers, recreatieondernemers of projectontwikkelaars.

Al deze partners in het veld is de provincie dankbaar voor hun betrokkenheid, ideeën en kennis. Hun werk heeft een grote betekenis voor de bescherming en ontwikkeling van de Noord-Hollandse biodiversiteit en landschappen.

Prioriteiten
In 2022 werken wij aan de volgende prioriteiten:

- Versnelling van de realisatie van het NNN, de uitvoering van natuurherstelmaatregelen in bestaande natuurgebieden en het terugdringen van de stikstofuitstoot door middel van een gebiedsgerichte aanpak (5.1.1.).
- Uitvoering van het Masterplan biodiversiteit en de Bossenstrategie (5.1.1.).
- Verdere besteding van middelen uit het Investeringsbudget Landschapsversterking (5.1.1.).
- Totstandkoming resp. uitvoering van de gebiedsprogramma's Laag Holland (5.1.4.), Groene Uitweg (5.1.2) en Oostelijke Vechtplassen (5.1.3).
- Uitvoering van de Visie Recreatie & toerisme en het verbeteren van de governance in de recreatieschappen (5.2.2).

Omgevingsfactoren

- Natuur en landschap zijn dynamisch, (soms) onvoorspelbaar en hun ontwikkeling wordt mede bepaald door factoren die buiten de directe provinciale beïnvloedingssfeer liggen, zoals klimatologische ontwikkelingen, weersomstandigheden, de ontwikkeling van dieren- en plantenpopulaties en sociaaleconomische ontwikkelingen.'.

5.1.1 Beschermen en ontwikkelen van NNN en Natura-2000 gebieden

Toelichting

Veel biodiversiteitswinst kan geboekt worden door de verbetering van natuur-, milieu- en watercondities en door het tegengaan van verdroging, stikstof- en fosfaatuitstoot. Daarom voert de provincie vanaf 2021 het Masterplan Biodiversiteit uit, waarmee er wordt gewerkt aan kansen voor biodiversiteitsherstel in natuurgebieden, agrarische gebieden, bebouwde gebieden en in het watersysteem. Ook benut de provincie de extra middelen die in 2021 in het coalitieakkoord beschikbaar zijn gesteld voor het stimuleren van kruidenrijke akkerranden, bloemrijke bermen, zorgvuldig maaibeleid, het verminderen van gebruik van bestrijdingsmiddelen en het opstellen van een kennisagenda.

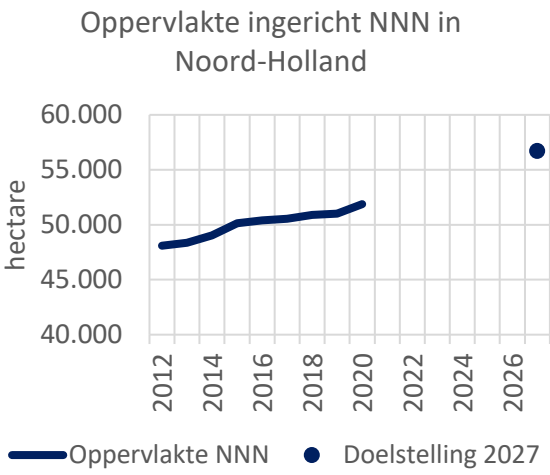
Het Natuurnetwerk Nederland (NNN) vormt de ruggengraat van de Noord-Hollandse natuur en omvat ook vrijwel alle Noord-Hollandse Natura 2000-gebieden en de grotere recreatiegebieden. De provincie werkt onverminderd door aan de bescherming (via de Omgevingsverordening) en brengt versnelling in de afronding van het NNN. Sinds 2020 draagt een ambtelijk Regiebureau Natuurnetwerk zorg voor de voortgang van bestaande en de start van nieuwe projecten die gericht zijn op de afronding van het NNN en de uitvoering van de 'gebiedsgerichte aanpak stikstof'. Doel voor het NNN is om deze collegeperiode 1.750 hectare NNN af te ronden en alle voorbereidingen te treffen voor afronding van het NNN in de volgende coalitieperiode. Dit gebeurt in nauwe samenhang met andere beleidsopgaven in het landelijk gebied, zoals de verbetering van de waterkwaliteit, het tegengaan van bodemdaling, het bieden van recreatieve mogelijkheden, het bevorderen van bosaanplant (Bossenstrategie, welke najaar 2021/begin 2022 verder uitgewerkt zal worden), het stimuleren van natuurinclusieve landbouw en economische ontwikkeling. Daarom werkt de provincie, in gebieden waar de provincie een grote opgave voor het landelijk gebied heeft, met integrale gebiedsprogramma's (zie ook de paragrafen 'Maatschappelijk doel' en de paragrafen 5.1.2 tot en met 5.1.4, waarin de lopende gebiedsprogramma's worden toegelicht). In het Programma Natuurnetwerk, waarover Provinciale Staten jaarlijks besluiten, staat een prognose over de NNN-voortgang in de komende jaren. De belangrijkste financieringsbron voor de afronding van het NNN is de Reserve Groen, waarin op basis van het coalitieakkoord extra middelen zijn gestort.

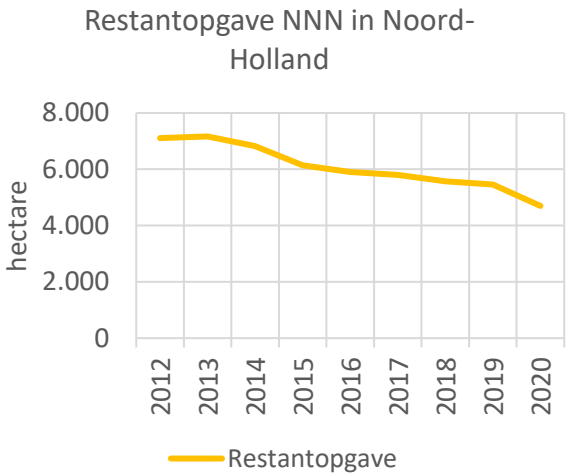
Terwijl de aanleg van nieuwe natuur in volle gang is, wordt binnen de bestaande natuurgebieden gewerkt aan kwaliteitsverbetering. Dit gebeurt door herstelmaatregelen zoals baggeren, het verwijderen van de bovengrond, maaien en bosbeheer ten gunste van verstuiving in de duinen. Het Rijk stelt hiervoor de komende jaren via het Programma Natuur aanvullende financiële middelen beschikbaar, omdat deze maatregelen ook bijdragen aan de verbetering van natuur welke onder druk staat door de hoge stikstofdepositie.

De provinciale landschappen herbergen bijzondere cultuurhistorische, aardkundige en ecologische waarden. De provincie beschermt deze landschappen via het beschermingsregime Bijzonder provinciaal landschap (in de Omgevingsverordening). In 2021 is gestart met besteding van de middelen beschikbaar binnen het Investeringsbudget Landschapsversterking (voorheen Landschapsfonds). Hiermee investeert de provincie in enkele projecten die het landschap

versterken en de toegankelijkheid ervan verbeteren, zoals de Westeinderscheg. Een deel van het Investeringsbudget gaat naar de liniedijken van de Stelling van Amsterdam. Voortbouwend op de verkenningen in 2021, zet de provincie de besteding van de middelen in 2022 voort.

Prestatieindicator 5.1.1

Toelichting:
Deze indicator geeft respectievelijk het totale oppervlakte ingerichte NNN en de restantopgave van de in te richten NN weer in het aantal hectare. De streefwaarde is een oppervlakte van 56.700 hectare NNN in 2027.
Bron: Provincie Noord-Holland

5.1.2 Programma Groene Uitweg uitvoeren

Toelichting

Het programma Groene Uitweg versterkt de landschappelijke kwaliteit van de Vechtstreek, in samenhang met de infrastructurele ingrepen aan de rijkswegen A1, A6 en A9. Het programma komt voort uit de wens, die onder andere is verwoord in de Noordvleugelbrief van het kabinet uit 2006, om dit gebied duurzaam open en groen te houden en de recreatieve aantrekkelijkheid ervan te vergroten. In de Noordvleugelbrief zijn zes thema's opgenomen die in aanmerking kwamen voor een rijksbijdrage van € 86,1 miljoen. Deze rijksbijdrage is, tezamen met € 9 miljoen provinciale cofinanciering, gestort in de Reserve Groene Uitweg. De zes thema's zijn: natuurboulevard IJmeer, waterberging en natuurontwikkeling Horstermeer, recreatieve (vaar)verbindingen, fietspaden en fietsbruggen, Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie, en behoud van het weidelandschap. De Groene Uitwegprojecten, hangend onder deze thema's, maken deel uit van het Programma Natuurnetwerk, dat jaarlijks wordt geactualiseerd.

Nadat in 2020 het convenant "Naarden buiten de Vesting" is ontbonden zijn de middelen die hiervoor waren gereserveerd gekoppeld aan de uitvoeringsagenda voor het landschap, die onder regie van de Regio Gooi en Vechtstreek is opgesteld. In het kader van die uitvoeringsagenda zijn er vierentwintig nieuwe initiatieven en projecten aangemeld en door het bestuurlijk platform Gooi, Vecht en Diemerscheg vastgesteld. Deze projecten zijn opgenomen in het Programma Natuurnetwerk 2022. Enkele in het oog springende projecten zijn: Verder met de Vesting Muiden, met als doel het herstel van vesting en de schootsvelden, nadat de A1 naar het zuiden is verlegd.

Ook zet de provincie zich in op het herstel en de verbetering van de toegankelijkheid van de 's-Gravelandse buitenplaatsen. Daarnaast verbetert de provincie de recreatieve toegankelijkheid van de Groene Uitweg en investeert de provincie in de kwaliteit van de Diemerscheg.

5.1.3 Programma Oostelijke vechtplassen uitvoeren

Toelichting

In december 2017 is door negentien partijen het Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen ondertekend, inclusief bijbehorend uitvoeringsprogramma. Hiermee verbinden de provincies Noord-Holland en Utrecht, gemeenten, het waterschap AGV en Waternet, het Plassenschap Loosdrecht, recreatieondernemers, beheerders en gebruikers zich aan een meerjarige samenwerking om de Oostelijke Vechtplassen een forse kwaliteitsimpuls te geven. Onder regie van een stuurgroep onder provinciaal voorzitterschap zijn partijen aan de slag gegaan om opgaven voor natuur, water, recreatie, economie en leefomgeving uit te voeren. Hiervoor is de komende jaren ruim € 77 miljoen, waarvan € 51 miljoen van de provincie Noord-Holland, beschikbaar.

Het gebiedsakkoord omvat ruim twintig projecten (sommigen met meerdere deelprojecten) die de komende tien jaar worden opgepakt, zoals het baggeren van de Loosdrechtse Plassen, de aanleg van recreatieve verbindingen, de ontwikkeling van 800 hectare nieuw NNN, het herstel van legakkers, het verbeteren van de waterkwaliteit en het verduurzamen van de watersportsector. Inmiddels is met het overgrote deel van de projecten een start gemaakt. Het project 'Baggeren en zwevend slib' is het meest omvangrijke project. In 2022 zal naar verwachting gestart worden met de uitvoering van de eerste twee fasen van dit project: het baggeren van de Loosdrechtse plas 1 t/m 5 (fase 1) en het baggeren van de jachthavens (fase 2). Ook wordt in 2022 verder gewerkt aan de NNN-realisatie binnen de Oostelijke Vechtplassen (opstellen inrichtingsplannen c.q. start realisatie NNN 't Hol).

5.1.4 Gebiedsprogramma Laag Holland uitvoeren

Toelichting

Het landelijk gebied van de regio Laag Holland, het gebied tussen Amsterdam, Zaanstad, Hoorn en Alkmaar, kent veel opgaven voor natuur, landbouw, water, bodem, klimaat, recreatie en landschap. Vanwege de sterke onderlinge verwevenheid van deze opgaven ontwikkelt de provincie een integraal gebiedsprogramma, waarin wordt samengewerkt met gemeenten, het hoogheemraadschap en natuur- en landbouworganisaties. De planning is om dit gebiedsprogramma eind 2021/begin 2022 door Provinciale Staten en de partners vast te laten stellen. Dan ontstaat ook duidelijkheid over de mate waarin de partners opgaven samenvoegen en de benodigde capaciteit om het programma gezamenlijk uit te voeren. Het programma heeft een looptijd van tien jaar. Ingeschat wordt dat voor de realisatie van de opgaven circa € 200 miljoen nodig is, waarbij deels op bestaande provinciale en verkregen rijksbudgetten (zoals de reserve Groen, het Programma Natuur en de Impulsgelden bodemdaling) een beroep wordt gedaan. De regiegroep Laag Holland, onder voorzitterschap van de provincie, stuurt de uitvoering van het gebiedsprogramma aan. Overigens is de uitvoering van projecten die een plaats krijgen in dat gebiedsprogramma al volop gaande. Zo dient het programma onder meer het NNN in 2027 te hebben afgerond en staat in het Klimaatakkoord dat in de Nederlandse veengebieden 1 megaton aan CO_2-equivalenten moet afnemen en in 2030 te hebben gereduceerd. Daarom worden met het

project Vitaal Platteland–Laag Holland plannen uitgevoerd in de deelgebieden Burkmeer, Landelijk Noord, Waterland-Oost, Ilperveld, Wormer- & Jisperveld en het Alkmaarder- en Uitgeestermeer. In de Burkmeer doet de provincie praktijkervaring op met de teelt en afzet van lisdodde (30 hectare); in het Ilperveld met aanleg van tenminste vijftig hectare groeiend veen en in Landelijk Noord met onder andere een kleine honderd hectare drukdrainage op landbouwbedrijven. Deze projecten geven ons het nodige inzicht om na 2022 ook in andere gebieden te werken aan de klimaat- en bodemdalingsopgaven. Daarnaast zijn er nog twee gebiedsbrede en overkoepelende deelprojecten. Dit zijn de deelprojecten Kennis en Inzicht Water en Recreatief Grid. Met het laatstgenoemde project wordt ingezet op de recreatieve en toeristische opgaven in Laag Holland.

De reeds in gang gezette gebiedsprocessen in Polder Westzaan en Waterland-Oost leveren in 2022 een gebiedsplan op, terwijl ondertussen ook actuele kansen worden gepakt voor natuurrealisatie. In andere gebieden is het integrale gebiedsproces met de partners om te komen tot een gebiedsplan opgestart, zoals in het Wormer- en Jisperveld, Polder Mijzen, Ilperveld, Varkensland, Oostzanerveld, Twiske en de Eilandspolder.

In 2022 worden de eindresultaten van het Innovatieprogramma Veen opgeleverd, met onder meer een praktijkproef met drukdrainage bij een veehouder in de Polder Assendelft. Bezien wordt samen met het Rijk en de andere veenprovincies bespreken we hoe hier een vervolg aan kan worden gegeven. Een belangrijke randvoorwaarde bij het tegengaan van bodemdaling is de beschikbaarheid van zoet water in de zomermaanden. In het project VP – Kennis en Inzicht Water wordt samen met het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier deze zoetwatervraag nader onderzocht.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 5.1 Beschermen en ontwikkelen van de groenstructuur

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
5.1.1	Beschermen en ontwikkelen van NNN en Natura-2000 gebieden	19.816	48.788	50.298	31.479	32.853	15.699
5.1.2	Programma Groene uitweg uitvoeren	2.494	3.070	9.292	3.550	2.022	170
5.1.3	Programma Oostelijke vechtplassen uitvoeren	2.271	2.563	10.821	4.856	4.276	4.276
5.1.4	Gebiedsprogramma Laag Holland uitvoeren	815	2.685	8.120	702	147	147
	Totaal lasten	25.396	57.106	78.531	40.587	39.298	20.292
	Totaal baten	-1.730	-5.028	-6.387	-27	0	-2.900
	Saldo van baten en lasten	23.666	52.077	72.144	40.560	39.298	17.392
	Stortingen						
5.1.1	Resv. Groen	23.796	73.592	25.800	23.730	16.730	17.880
5.1.1	Resv. Kapitaallasten Groen	123	51	1.014	1.250	0	0
5.1.2	Resv. Groene Uitweg	110	107	107	107	107	107
5.1.3	Resv. Oostelijke Vechtplassen	1.518	638	2.058	4.058	4.058	4.058
5.1.4	Resv. Laag Holland	4.166	252	0	0	0	0
	Onttrekkingen						
5.1.1	Resv. Groen	-23.976	-53.827	-55.655	-42.453	-41.462	-58.308

5.1.1	Resv. Kapitaallasten Groen	-70	-70	-70	-70	-118	-118
5.1.2	Resv. Groene Uitweg	-2.366	-6.438	-9.768	-3.526	-1.998	-146
5.1.3	Resv. Oostelijke Vechtplassen	-1.803	-1.840	-10.034	-4.069	-4.069	-4.069
5.1.4	Resv. Laag Holland	-430	-329	-3.241	0	0	0
	Resultaat	**24.734**	**64.214**	**22.355**	**19.587**	**12.546**	**-23.205**

5.2 Beheren van de groenstructuur

Onze rol
Zie de toelichting bij beleidsdoel 5.1.

Samenwerkingspartners
Zie de toelichting bij beleidsdoel 5.1.

Prioriteiten
In 2022 werkt de provincie aan de volgende prioriteiten:

- Op een zorgvuldige wijze verstrekken van subsidies voor natuurbeheer via het Subsidiestelsel Natuur en Landschapsbeheer (SNL, 5.2.1).
- Uitvoering van het Actieplan weidevogels (5.2.1).
- Uitvoeren van de actiepunten die voortkomen uit de in 2021 vastgestelde Visie Recreatie en Toerisme en het aanpassingen in de governance van de recreatieschappen (5.2.2).
- Een zorgvuldige uitvoering van de bevoegdheden die de Wet natuurbescherming geeft (5.2.3).

Omgevingsfactoren
Zie de toelichting bij beleidsdoel 5.1.

5.2.1 NNN en agrarische natuur beheren

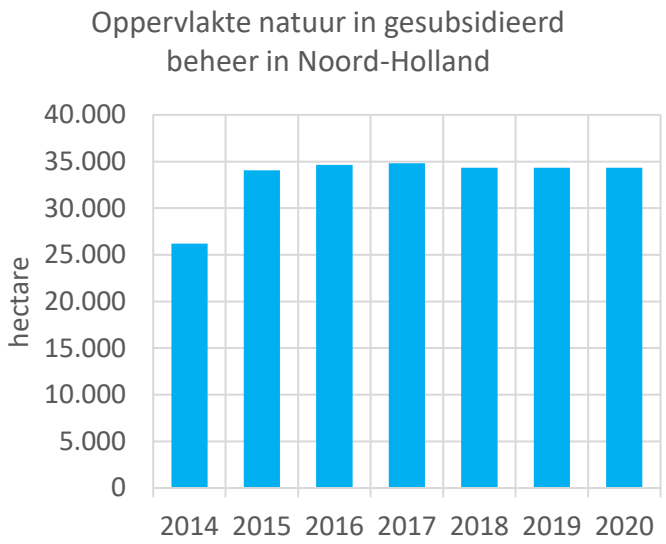
Toelichting

Noord-Holland kent een groot aantal beheerders van natuur- en recreatiegebieden, landschap en cultuurhistorisch erfgoed: terreinbeherende organisaties, particuliere eigenaren, agrarische ondernemers, recreatieschappen, waterschappen en gemeenten. Zij zorgen voor professioneel, samenhangend beheer, in samenwerking met elkaar en met andere partners. Dit beheer kan vele vormen aannemen. Afhankelijk van de natuurdoelen en maatschappelijke wensen kan het variëren van zeer extensief, gericht op natuurlijke dynamiek, tot zeer intensief, met maatregelen zoals begrazing, beweiding, plaggen, kappen, hooien, maaien en bejaging. Ook indirect beheer, gericht op het tegengaan van ongewenste externe invloeden zoals water- of bodemverontreiniging, is van groot belang.

De provincies zijn verantwoordelijk voor de sturing op, en medefinanciering van, adequaat natuur- en landschapsbeheer. In beginsel streeft de provincie naar het bevorderen van natuurlijke dynamiek. Hierop wordt een uitzondering gemaakt als openbare veiligheid, zwaarwegende redenen van economisch belang, kwetsbare soortenpopulaties of cultuurhistorische waarden een intensiever beheer vragen. De provinciale doelen voor het natuur- en landschapsbeheer worden vastgelegd in het Natuurbeheerplan. Daarnaast stelt de provincie via het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) subsidie beschikbaar aan terreinbeherende organisaties (bijvoorbeeld Staatsbosbeheer en Landschap Noord-Holland), particuliere grondeigenaren en agrarische

ondernemers, verenigd in vier Noord-Hollandse collectieven. In de begroting is rekening gehouden met een toename van het te beheren areaal vanwege de groei van het Natuurnetwerk Nederland. Om de kwaliteit van het natuurbeheer en de uitwisseling van kennis en ervaringen te bevorderen staat de provincie in nauw contact met alle beheerders.

Prestatie-indicator 5.2.1

Toelichting

Dit betreft het oppervlakte grondgebied dat in beheer is als natuurgebied. Hierbij gaat het om gesubsidieerd natuurbeheer in het kader van het Subsidiestelsel Natuur en Landschap.

Bron: Provincie Noord-Holland

5.2.2 Recreatiegebieden en recreatieve routes beheren

Toelichting

De mogelijkheid om vrije tijd in een groene omgeving te kunnen doorbrengen is belangrijk voor het welzijn van mensen. Naast recreanten maken ook toeristen veel gebruik van de recreatieve voorzieningen in Noord-Holland. De druk op de schaarse ruimte is dan ook groot.

Omdat recreatie en toerisme in elkaars verlengde liggen heeft de provincie in 2021 de Visie Recreatie en Toerisme vastgesteld, waarin wij ons beleid voor de middellange termijn beschrijven. Het jaar 2022 is bestemd voor de uitvoering van de visie, waarbij we ons met name richten op bestemmingsmanagement. In de MRA brengen we in beeld hoe groot de recreatie- en toerismedruk is en welke mogelijkheden (welk draagvlak) dit biedt voor de verdere ontwikkeling van toerisme en recreatie in de regio. Ook in onze natuur- en recreatiegebieden voeren we dit onderzoek uit, en kijken we ook op welke manier deze gebieden zich tot elkaar verhouden. Met de uitkomsten kunnen we beter sturing geven aan de spreiding van de recreatiedruk. We zetten onder andere in op betere verbinding tussen recreatiegebieden, het creëren van aantrekkelijke startpunten, bezoekersinformatie over gebieden en we investeren in goede (drukte)monitoring. Voor het wandel- en fietsroutenetwerk maken we een plan van aanpak op zowel bestaande en nieuwe routestructuren inclusief monitoring.

Wandelen en fietsen blijven goede manieren om de natuur en het landschap te beleven. De provincie levert een jaarlijkse bijdrage aan de organisaties Wandelnet en Fietsplatform en verstrekt subsidie voor het beheer van het Noord-Hollandpad en voor de uitbreiding van het Wandelnetwerk Noord-Holland. De komende jaren verwachten wij tot een afronding van het netwerk te komen.

Een groot deel van de meer omvangrijke Noord-Hollandse recreatiegebieden is in beheer bij de recreatieschappen. De provincie participeert in de meeste van deze samenwerkingsverbanden, samen met gemeenten. Dit zullen wij blijven doen. In 2021 zijn de dienstverleningsovereenkomsten voor het beheer in de recreatieschappen die door Recreatie Noord-Holland N.V. worden uitgevoerd met twee jaar verlengd. Vanaf 1 januari 2022 komt er een bestuursbureau van de recreatieschappen waarmee onder andere invulling wordt gegeven aan de uitspraak in het coalitieakkoord dat een scheiding tussen de beleids- en beheertaken wenselijk is. Ook krijgt het in 2020 afgeronde onderzoek naar de toekomstscenario's voor Recreatie Midden Nederland, dat het beheer in het Plassenschap Loosdrecht voor haar rekening neemt, een vervolg. Er wordt verwacht dat eind 2021 voldoende duidelijkheid is over de opheffing en het vervolg van het Plassenschap Loosdrecht en omgeving.

Effectindicator 5.2.2

Indicator	Meeteenheid	Gerealiseerd	Streefwaardes				
		2020	2021	2022	2023	2024	2025
Bezoekersaantal recreatiegebieden	aantal	14,5 mln.	11,2 mln.	11,2 mln.	11,2 mln.	11,2 mln.	11,2 mln.

5.2.3 Uitvoering geven aan de Wet natuurbescherming

Toelichting

De Wet natuurbescherming geeft de provincie Noord-Holland een aantal taken en bevoegdheden die hierna worden toegelicht.

Natura 2000-gebieden
In Noord-Holland liggen negentien Natura 2000-gebieden. Inmiddels is voor elk van deze gebieden een Natura 2000-beheerplan vastgesteld en zullen sommige beheerplannen worden geactualiseerd. Initiatieven in of nabij Natura 2000-gebieden die negatieve gevolgen kunnen hebben op de natuurdoelen van deze gebieden (bijvoorbeeld vanwege de neerslag van stikstof, licht- of geluidhinder of bouwwerkzaamheden), zijn alleen toegestaan als hiervoor door de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord, namens de provincie, een vergunning is verleend.

Faunabeheer
De Wet natuurbescherming verbiedt het doden of verstoren van beschermde dieren. Tegelijkertijd kunnen beschermde dieren soms problemen veroorzaken. De provincie kan dan een vrijstelling of ontheffing verlenen op dit verbod. Hierbij zoekt de provincie steeds een balans tussen de instandhouding van een populatie en bescherming van de intrinsieke waarde van dieren enerzijds, en maatschappelijke belangen zoals volksgezondheid, openbare veiligheid en het tegengaan van belangrijke schade aan gewassen of flora en fauna, anderzijds. Deze ontheffingsverlening gebeurt door de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord, die zich hierbij

baseert op verordeningen en beleidsregels die door de provincie zijn vastgesteld. Het faunabeheer zelf wordt uitgevoerd door de partijen die zijn verenigd in de Faunabeheereenheid Noord-Holland.

Voor de meeste soorten gebeurt het faunabeheer op basis van een faunabeheerplan dat de Faunabeheereenheid maakt en dat door Gedeputeerde Staten wordt beoordeeld.

Soortenbescherming en bestrijding van invasieve exoten
De provincie is verantwoordelijk voor de zogenoemde 'passieve' en 'actieve' soortenbescherming. Passieve soortenbescherming betekent dat bijvoorbeeld een ontheffing nodig is voor het verstoren van vleermuizen bij het renoveren van een gebouw. De provincie werkt in 2022 aan de uitvoering van verschillende proefprojecten waarin met gemeenten gezamenlijk een aanpak voor gebiedsgerichte ontheffingen, op basis van soortmanagementplannen wordt uitgewerkt. Deze proefprojecten zijn er op gericht om in de praktijk te toetsen of hiermee inderdaad de administratieve lasten van bijvoorbeeld grootschalige renovaties in het kader van de energietransitie verminderen. *Actieve soortenbescherming* is het nemen van maatregelen voor het behoud en herstel van beschermde soorten, zoals de 'rode-lijstsoorten' en hun leefgebied. Dit doet de provincie bij onze werkzaamheden in het NNN, Natura 2000-gebieden en het (agrarisch) natuurbeheer. Ook daarbuiten ontwikkelt de provincie, in lijn met het Masterplan biodiversiteit, projecten voor soorten waarvoor Noord-Holland een bijzondere verantwoordelijkheid heeft, zoals tengere distel, kwabaal, locomotiefje.
Sinds augustus 2016 geldt een Europees verbod op bezit, handel, kweek, transport en import van een aantal uitheemse planten en dieren: zogenoemde invasieve exoten. Deze soorten vormen een bedreiging voor andere dieren en plantensoorten en kunnen daardoor schadelijk zijn voor de biodiversiteit. De provincie werkt aan de bestrijding van invasieve exoten, zoals de waterplanten watercrassula en cabomba en de vogels rosse stekelstaart en nijlgans.

Dierenwelzijn
De provincie werkt op verschillende manieren aan het bevorderen van dierenwelzijn. In algemene zin kent de Wet natuurbescherming een zorgplicht voor dieren. Dit houdt in dat een ieder verplicht is de nodige zorg te verlenen als een dier hulpbehoevend is. Daarnaast bevorderen we dierenwelzijn op een actieve manier, bijvoorbeeld door de financiële ondersteuning van opvangcentra voor wilde dieren. In de Voedselvisie 2020-2030 staan de kansen en uitdagingen om te komen tot een duurzaam voedselsysteem. Onderdeel hiervan is ook het bevorderen van dierenwelzijn (bijv. zo natuurlijk mogelijk houden van dieren via regeneratieve landbouw).

Los van de specifieke inzet in de portefeuilles natuur en landbouw is dierenwelzijn onderwerp van gesprek bij al onze beleidsontwikkeling. Een mooi voorbeeld is dat wij met evenementenorganisaties afspraken maken over (verbetering van) dierenwelzijn tijdens de gesponsorde evenementen en dat we ook bij de oprichting van de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij aandacht hebben voor (beperking van aantasting van) dierenwelzijn. Wanneer het aantasten van dierenwelzijn desondanks onvermijdelijk is – bijvoorbeeld bij de bestrijding van gewasschade door ganzen – verplichten wij in onze ontheffingen het gebruik van de laatste wetenschappelijke inzichten over methoden die het dierenwelzijn zo min mogelijk aantasten.

5.2.4 Tegemoetkoming faunaschade uitkeren

Toelichting

In de Wet natuurbescherming staat dat de verantwoordelijkheid voor het tegengaan van faunaschade bij de grondgebruiker ligt. De Wet natuurbescherming verlangt dat een grondgebruiker alles in het werk stelt om faunaschade te voorkomen of te beperken. Als de overheid de grondgebruiker echter beperkt in het adequaat voorkomen van faunaschade, bijvoorbeeld vanwege beperkte mogelijkheid tot verjaging (met ondersteunend afschot), dan bepaalt de wet dat daar een redelijke tegemoetkoming tegenover moet staan. Er is dus een verband tussen de door de overheid toegestane maatregelen om faunaschade te voorkomen en de faunaschade die de overheid vergoedt. Conform de afspraken in het coalitieakkoord 'Duurzaam doorpakken!' is in 2021 het eigen risico van grondgebruikers bij faunaschade door ganzen van 5% naar 20% verhoogd. Dit betreft de vergoeding van de faunaschade door ganzen in gebieden waar geen belemmeringen zijn voor de bescherming van agrarische gewassen. Agrariërs hebben hier voldoende mogelijkheden om schade te bestrijden zoals door middel van verjaging met ondersteunend afschot en het rapen van eieren (nestbehandeling). Daarnaast zetten we in op gecoördineerd populatiebeheer, gericht om de populatie overzomerende ganzen omlaag te brengen. De verwachting is dat de totale schadecompensatie hiermee omlaag gebracht wordt. We gaan voor de komende jaren vooralsnog uit van € 6 miljoen aan tegemoetkomingen in faunaschade. In de hiernavolgende jaren kunnen we de ramingen mogelijk nauwkeuriger aanpassen aan de hand van de ervaringen met de in 2021 gewijzigde beleidsregel.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 5.2 Beheren van de groenstructuur

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
5.2.1	NNN en agrarische natuur beheren	17.751	19.280	20.732	22.386	22.421	22.551
5.2.2	Recreatiegebieden en recreatieve routes beheren	7.478	7.322	8.418	8.157	7.990	7.992
5.2.3	Uitvoering geven aan de Wet natuurbescherming	3.346	2.982	1.851	1.851	1.851	1.851
5.2.4	Tegemoetkoming faunaschade uitkeren	7.250	6.100	6.100	6.100	6.100	6.100
	Totaal lasten	35.824	35.684	37.101	38.494	38.362	38.494
	Totaal baten	-614	-635	-785	-835	-835	-835
	Saldo van baten en lasten	35.210	35.049	36.316	37.659	37.527	37.659
	Stortingen						
5.2.1	Resv. Uittreding Gooi Natuurreservaat	0	0	0	0	0	0
	Onttrekkingen						
5.2.1	Resv. Uittreding Gooi Natuurreservaat	0	0	-896	-932	-969	-1.008
	Resultaat	**35.210**	**35.049**	**35.420**	**36.727**	**36.558**	**36.651**

5.3 Betrekken van onze partners bij bescherming en beheer van groen

Onze rol
Zie de toelichting bij beleidsdoel 5.1.

Samenwerkingspartners
Zie de toelichting bij beleidsdoel 5.1.

Prioriteiten
In 2022 werken wij aan de volgende prioriteiten:

- Uitbreiden van het Groen Kapitaal-netwerk; voortzetten van de ondersteuning van initiatiefnemers en groene vrijwilligers via het programma Betrekken bij Groen; stabiliseren van het aantal groene vrijwilligers (5.3.1).
- Aansluiten van de Noord-Hollandse Nationale Parken op het Rijksprogramma 'Nationale Parken nieuwe stijl' (5.3.2).
- Uitvoeren van de Agenda voor het Waddengebied en goede aanwending van de middelen in het Waddenfonds, in lijn met het Investeringskader Waddengebied (5.3.3).

Omgevingsfactoren
Zie de toelichting bij beleidsdoel 5.1.

5.3.1 Aanpak Groen Kapitaal uitvoeren

Toelichting

Van natuur en landschap kan men genieten door het te zien, horen, beleven en zich erover te verwonderen. Veel mensen worden geraakt door het bijzondere natuurschoon of de weidse uitzichten die Noord-Holland rijk is en die vrijwel allemaal toegankelijk zijn voor bezoekers. Het is dan ook logisch dat de betrokkenheid van bewoners bij hun groene leefomgeving vaak groot is.

Aanpak Groen Kapitaal
Het besef dat een gezonde leefomgeving begint met een vitaal ecosysteem wordt steeds meer gemeengoed. Via de Aanpak Groen Kapitaal wil de provincie laten zien dat combinaties van natuur met wonen, werken en landbouw de normaalste zaak van de wereld zijn. Hierbij maken wij dankbaar gebruik van alle energie en initiatieven van bewoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en andere overheden. We helpen hen verder door hen een podium te bieden op kenniscafés of het Groen Kapitaal online netwerkplatform, door waardering te uiten, via blogs kennis en inspiratie te delen en steun te bieden. In 2022 breiden wij het netwerk van initiatiefnemers uit, want een groot en sterk netwerk leidt tot nieuwe ideeën en snellere verspreiding, verbreding en verdieping van bestaande initiatieven. Mooie voorbeelden hiervan zijn 'Tiny Forest' en ons eigen project 'Grass2Grit'. Ook gaan we door met het stimuleren van het vergroenen van bebouwd gebied door natuurinclusief bouwen en de aanpak van klimaatadaptatie.

Groene vrijwilligers
Voor sommigen vormt hun waardering voor natuur en landschap de motivatie om zich in te zetten als vrijwilliger of als beroepskracht in het natuurbeheer of de natuur- en milieueducatie. Groene vrijwilligers staan bekend als 'tellers', 'vertellers' en 'herstellers'. Zij leveren een enorme bijdrage aan het beheer van, de kennis over en betrokkenheid bij natuur en landschap. Het programma 'Betrekken bij Groen' blijft succesvol om hen te ondersteunen. Ook in landelijk opzicht geldt 'Betrekken bij Groen' als een goed voorbeeld. Dit programma wordt uitgevoerd door

de Noord-Hollandse natuurorganisaties. Zij leveren educatiemateriaal, gereedschap en stellen hun organisatie beschikbaar aan groene vrijwilligers. Ook organiseren zij jaarlijks het Noord-Hollandse deel van de Natuurwerkdag en de Dialoogdag, waar vrijwilligers met elkaar en met de provincie in gesprek gaan. In 2022 streven wij ernaar om het aantal vrijwilligers, dat door vergrijzing onder druk staat, stabiel te houden. Ook zal in 2022 opnieuw het 'Betrekken-bij-Groen-fonds' worden ingezet om kleinschalige initiatieven te ondersteunen.

5.3.2 Bijdragen aan regionale samenwerking t.a.v. groen

Toelichting

De Metropoolregio Amsterdam (MRA) is een dynamisch gebied met grote opgaven voor woningbouw, bereikbaarheid, werkgelegenheid en energietransitie. Tegelijkertijd is de MRA een 'groene metropool', die nationaal en internationaal gewaardeerd wordt als vestigingslocatie, onder andere omdat het gemakkelijk is om snel in het groen te komen – in tegenstelling tot concurrerende metropolen als Londen en Parijs. Om dat zo te houden en verder te versterken is in de MRA Agenda 2020–2024 afgesproken om te blijven samenwerken aan de versterking van de landschappelijke kwaliteit, de biodiversiteit, het remmen van bodemdaling en het vergroten van recreatiemogelijkheden. De provincie Noord-Holland heeft hierbij een belangrijke regierol. In 2022 zorgt de provincie dat het landschap bij alle relevante ruimtelijke ontwikkelingen op de agenda blijft staan, zoals bij de Verstedelijkingsstrategie MRA (en het vervolg erop) en bij de Omgevingsagenda Noordwest. Ook zet de provincie in op een nauwere samenwerking met andere thema's/partners om de landschapsopgaven in de MRA goed mee te koppelen.

Groene Hart
Midden in de Randstad, omringd door grote steden, ligt het Groene Hart. De rust en ruimte van het Groene Hart zijn belangrijk voor de leefbaarheid en het vestigingsklimaat van de Randstad. Het Noord-Hollandse deel van het Groene Hart beslaat alle veenweidegebieden ten zuiden van het Noordzeekanaal. Het Bestuurlijk platform Groene Hart zorgt voor een samenhangende ontwikkeling van het gebied. De volgende prioriteiten staan centraal: het remmen van bodemdaling en CO_2-uitstoot, een toekomstbestendige agrarische sector, bescherming van het landschap en zorgvuldig waterbeheer.

Nationale Parken
De Nationale Parken Duinen van Texel en Zuid-Kennemerland vormen een visitekaartje van de Noord-Hollandse natuurgebieden en richten zich op natuurbescherming, recreatie, educatie, promotie en onderzoek. De provincie beschouwt de Nationale Parken als een waardevol instrument om bewoners en bezoekers van Noord-Holland te betrekken bij hun groene leefomgeving. In de periode 2021-2023 werken de parken aan hun toekomstbestendigheid door aan te sluiten op het landelijke programma Nationale Parken Nieuwe Stijl.

5.3.3 Balans ecologie en economie Waddengebied nastreven

Toelichting

De Waddenzee is het grootste Nederlandse Natura 2000-gebied. Dat vraagt om bescherming en ontwikkeling van de aanwezige natuurwaarden. Tegelijkertijd is het belangrijk dat het Waddengebied vitaal blijft, met voldoende economische kansen voor de mensen die er wonen, werken en ontspannen. De provincie streeft daarom naar een goede balans tussen ecologische en duurzame economische ontwikkelingen in het Waddengebied.

Samen met de provincies Fryslân en Groningen is onze provincie verantwoordelijk voor het Waddenfonds. Het Waddenfonds verleent subsidies aan projecten die bijdragen aan de doelen van het fonds, namelijk natuurontwikkeling en duurzame economische ontwikkeling. Daarnaast zetten wij ons als Waddenprovincies in om een breed en samenhangend programma te realiseren met onder andere de inzet van Waddenfondsmiddelen. Dit programma is het Investeringskader Waddengebied dat eind 2016 door Provinciale Staten van Groningen, Fryslân en Noord-Holland is vastgesteld. Hierin staan zes grote opgaven voor het Waddengebied: natuurontwikkeling in de Waddenzee, havenontwikkeling en natuurverbetering, versterken en vermarkten van de Waddenzee als werelderfgoed, vitale kust en Afsluitdijk en Eems-Dollardgebied in balans en eilanden op eigen kracht. De provincie stelt cofinanciering beschikbaar via de Reserve Cofinanciering Waddenzee.

Samen met vele andere partners in het Waddengebied zoals het Rijk, de Waddenprovincies Fryslân en Groningen, de waterschappen, gemeenten, de in 2020 gevormde Beheerautoriteit Waddenzee en belangenorganisaties zoals de Coalitie Wadden Natuurlijk, de recreatieondernemers, de Waddenzeehavens en LTO-Noord, werken we aan de uitvoering van de Agenda voor het Waddengebied 2050.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 5.3 Betrekken van onze partners bij bescherming en beheer van groen

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
5.3.1	Aanpak Groen Kapitaal uitvoeren	1.224	1.115	1.089	1.089	989	989
5.3.2	Bijdragen aan regionale samenwerking t.a.v. groen	960	3.528	3.989	4.369	589	589
5.3.3	Balans ecologie en economie Waddengebied nastreven	3.530	13.629	19.312	13.126	11.853	11.310
	Totaal lasten	5.714	18.272	24.390	18.584	13.431	12.888
	Totaal baten	-47	-138	-220	0	0	0
	Saldo van baten en lasten	5.667	18.134	24.170	18.584	13.431	12.888
	Stortingen						
5.3.2	Resv. Landschap	300	2.500	3.500	4.000	4.000	0
5.3.3	Resv. Cofinanciering Waddenzee	5.000	3.120	5.000	2.000	854	1.000
	Onttrekkingen						
5.3.2	Resv. Landschap	0	-2.800	-3.180	-3.780	0	0
5.3.3	Resv. Cofinanciering Waddenzee	-2.660	-3.274	-9.002	-2.816	-1.543	-1.000
	Resultaat	**8.307**	**17.680**	**20.488**	**17.988**	**16.742**	**12.888**

Programma 6 Economie, cultuur en welzijn

Doelenboom

6. Economie, cultuur en welzijn
6.1 Bevorderen van welvaart en welzijn door duurzame, vernieuwende en ondernemende economie
6.1.1 Ruimtelijke vestigingsklimaat bevorderen
6.1.2 Een innovatief klimaat bevorderen
6.1.3 Een veerkrachtige en duurzame arbeidsmarkt bevorderen
6.1.4 Een duurzame agrosector behouden en versterken
6.1.5 Europese landbouwprojecten cofinancieren
6.2 Toegankelijk en bereikbaar houden van culturele infrastructuur
6.2.1 Bovenlokale culturele samenwerking ondersteunen
6.3 Behouden van kwaliteit van cultuurlandschap
6.3.1 Cultuurhistorische waarden landschap versterken
6.3.2 Kennis cultuurhistorische structuren vergroten
6.3.3 Investeren in behoud van archeologisch erfgoed
6.4 Behouden en ontwikkelen erfgoed
6.4.1 Investeren in behoud en herbestemming monumenten
6.4.2 UNESCO stelling van Amsterdam behouden en herbestemmen
6.5 Uitvoeren welzijnstaken
6.5.1 Verbeteren van sportvoorzieningen en van de leefbaarheid in kleine kernen

Maatschappelijk doel

De provincie staat voor nieuwe en deels bekende opgaven in het economisch en cultureel domein, die door de coronapandemie soms zijn uitvergroot. De provincie blijft zich inzetten voor het bevorderen van welvaart en welzijn. Nadrukkelijk wordt gekozen voor beide termen omdat het ene versterken zonder het andere niet toekomstvast is. De provincie blijft aandacht geven aan goede (fysieke) vestigingsvoorwaarden voor economische activiteiten. Deze vestigingsvoorwaarden ziet de provincie veranderen, gedreven door de maatschappelijke wens en noodzaak van verduurzaming van de samenleving en vergroening van de economie. Er is aandacht voor de productie en herkomst en hergebruik van producten en de bijbehorende effecten op leefomgeving en welzijn. Stimuleren van vermindering van energiegebruik in bijvoorbeeld de glastuinbouw en mogelijk maken van innovaties zijn voor de provincie onderdelen in het bevorderen van welvaart en welzijn. De noodzakelijke transitie naar een duurzame economie is een belangrijke drijfveer voor innovatie. Dit biedt Noord-Holland kansen voor nieuwe economische ontwikkeling. Om deze kansen te kunnen benutten is een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt een belangrijke randvoorwaarde. Hierdoor blijft er voldoende gekwalificeerd personeel beschikbaar en blijft de arbeidsparticipatie op peil. De provincie legt hierbij nadrukkelijk de verbinding met de technische beroepen die heel belangrijk zijn voor het realiseren van de energietransitie.

Verdergaande digitalisering van de maatschappij (zoals online boodschappen bestellen, online mediadiensten en studie en thuiswerken) heeft ook effect op de economie en de ruimte. De provincie zet zich daarbij via regelgeving, stimuleringsmaatregelen en kennisoverdracht in voor het meesturen van deze ontwikkelingen. De provincie heeft hierin geen monopoliepositie.

In het culturele domein ziet de provincie de grote waarde van de diverse, zichtbare en onzichtbare cultuurhistorie. Deze wil zij steunen en duurzaam maken ook voor gebruik door toekomstige generaties van bewoners en bezoekers. Daarom zet de provincie zich in om archeologische geschiedenis toegankelijk te maken. Monumenten als kerken, stolpboerderijen, Stelling van Amsterdam vertellen het voor het oog zichtbare verhaal en zijn ook vaak markeringen in het landschap. Deze cultuurhistorie wil de provincie vertellen vanuit diverse invalshoeken om zo de essentiële verbinding tussen heden en verleden te leggen.

Noord-Holland heeft een hoogstaande en veelzijdige culturele infrastructuur, in de vorm van podia, musea, beeldende kunstinstellingen, bibliotheken, et cetera. Het is belangrijk dat dit aanbod voor alle inwoners en bezoekers goed toegankelijk is en daarom stimuleert de provincie gemeenten en instellingen om zoveel mogelijk regionaal af te stemmen.

Leefbaarheid is een breed thema dat door de provincie vanuit welzijn specifiek wordt ingevuld door oog te hebben voor de dorpshuizen en de rol van sport in een gezonde leefstijl en vrijetijdsbesteding. De provincie vindt het daarnaast belangrijk om discriminatie in de sport tegen te gaan.

Naast het economisch beleid zoals vastgelegd in het Strategisch Beleidskader Economie zet de provincie sinds 2021 extra in op economisch herstel en duurzaamheid. De inspanningen van de provincie op dit terrein zijn opgenomen in het hiervoor ingestelde begrotingsprogramma Economisch Herstel en Duurzaamheid.

Wettelijk beleidskader

- Erfgoedwet
- Wet kenbaarheidpubliekrechtelijke beperkingen onroerende zaken
- Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
- Besluit algemene regels ruimtelijke ordening (Barro)
- Omgevingswet 2022
- Wet op de archeologische monumentenzorg
- Wet op de ruimtelijke ordening
- Wet op het specifiek cultuurbeleid
- Beleidsbrief “Erfgoed telt”
- Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen
- Regioprofiel MRA 2019-2024 "Meer dan de delen, Programma Kunst, Cultuur en Erfgoed"
- Cultuur als onderdeel van de "Ruimtelijk Economische Actieagenda 2016-2020"

Provinciaal beleidskader

- Beleidskader "Cultuur in Ontwikkeling" 2017-2020 (wordt geactualiseerd in najaar 2021)
- Omgevingsverordening NH 2020
- Uitvoeringsprogramma Stelling van Amsterdam-Nieuwe Hollandse Waterlinie 2017-2020
- Leidraad Landschap en Cultuurhistorie 2018
- Strategisch Beleidskader Economie (2016) en uitvoeringsagenda economie (wordt geactualiseerd in najaar 2021)
- Voedselvisie

Budgettabel 2022 (x € 1.000)

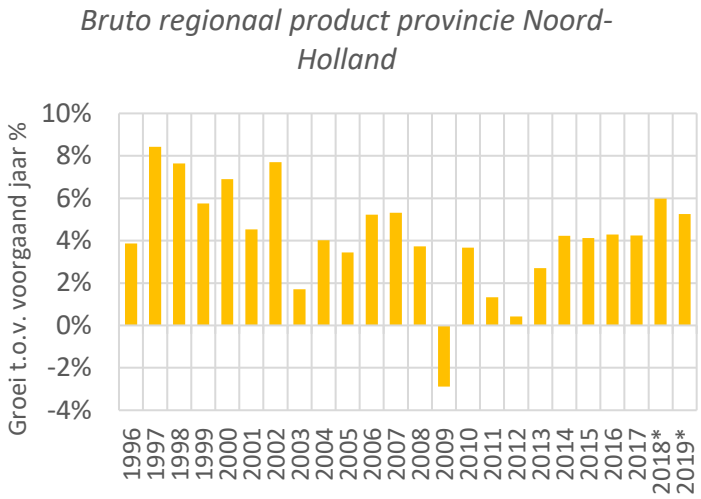
Beleidsdoel		Lasten	Baten	Saldo van baten en lasten	Onttrekking aan reserves	Stortingen	Saldo t.l.v. algemene middelen
6.1	Bevorderen van welvaart en welzijn door duurzame, vernieuwende en ondernemende economie	21.050	72	20.978	7.953	8.172	21.197
6.2	Toegankelijk en bereikbaar houden van culturele infrastructuur	4.595	0	4.595	0	0	4.595
6.3	Behouden van kwaliteit van cultuurlandschap	3.850	0	3.850	0	0	3.850
6.4	Behouden en ontwikkelen erfgoed	7.730	0	7.730	5.947	5.051	6.834
6.5	Uitvoeren welzijnstaken	485	0	485	0	0	485
	Totaal	**37.710**	**72**	**37.638**	**13.900**	**13.223**	**36.961**

Verbonden partijen

Programma	OD	Verbonden partij	Doel
6	6.1.1	Stichting Administratiekantoor aandelen Zeehaven IJmuiden N.V.	Ontwikkeling haven en economie.
6	6.1.1	Stichting Voorbereiding Pallas-reactor	Voorbereiding bouw hoge-flux reactor.
6	6.1.1	Schiphol Area Development Company N.V. (SADC)	Gebiedsontwikkeling en uitgifte gronden. Marketing en acquisitie.
6	6.1.1	Regionale Ontwikkelingsmaatschappij voor het Noordzeekanaalgebied N.V. (RON)	Ontwikkeling Noordzeekanaalgebied
6	6.1.1	Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord N.V. (NHN)	Ontwikkeling Economie
6	6.1.1	PolanenPark B.V.	Ontwikkeling bedrijventerrein
6	6.1.1	PolanenPark C.V.	Ontwikkeling bedrijventerrein
6	6.1.1	Zeehaven IJmuiden N.V.	Ontwikkeling haven en economie
6	6.1.2	Life Sciences Fund Amsterdam B.V.	Ontwikkeling economie
6	6.1.2	Participatiefonds Duurzame Economie Provincie Noord-Holland B.V.	Stimuleren duurzame economie
6	6.1.2	Innovatiefonds Noord-Holland B.V.	Het beschikbaar stellen van financiering aan kleine en middelgrote ondernemingen teneinde (innovatieve) projecten te stimuleren binnen de provincie.

*Verdere informatie is te vinden in de paragraaf verbonden partijen

Effectindicator programma Economie, cultuur en welzijn

Definitie: De groei van het bruto regionaal product t.o.v. het voorgaande jaar, weergegeven als percentage.
Bron: https://www.waarstaatjeprovincie.nl/Paginas/BBV/Bruto-regionaal-product.aspx

6.1 Bevorderen van welvaart en welzijn door duurzame, vernieuwende en ondernemende economie

Onze rol
In het Strategisch Beleidskader Economie kiest de provincie ervoor om zoveel mogelijk uit te gaan van onze verbindende rol als middenbestuur en vanuit die rol te werken aan de optimale condities waarbinnen de economie zich duurzaam kan ontplooien. Dit sluit ook het beste aan bij hoe het IPO de rol van provincies ziet voor de regionale economie (Kompas 2020) en onze rol voor andere kerntaken (zoals voor ruimtelijke ordening, bereikbaarheid, natuur, water en milieu). De verbindende rol zetten wij vaak in omdat de mogelijkheden van de afzonderlijke partijen (ook die van de provincie) niet breed genoeg zijn om verandering te realiseren (denk hierbij aan de Voedselvisie, innovatie in het MKB en Arbeidsmarkt en Onderwijs). Daarnaast benutten we ook financiële stimulering (subsidies en investeringen) en regelgeving om bij te dragen aan een duurzame en innovatieve economie.

Samenwerkingspartners
De provincie werkt met vele partners in het economische domein. Dit zijn onder meer gemeenten, bedrijven, kennisinstellingen, deelnemingen/fondsen, onderwijsinstellingen, samenwerkingsverbanden, provincies en het Rijk.

Prioriteiten
- Het goed laten draaien van de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij in het eerste volledige jaar van haar bestaan (opgericht in 2021): de ROM is bekend en investeert.

Op basis van de geactualiseerde agenda voor Economie (vast te stellen najaar 2021) kunnen extra prioriteiten voor 2022 met de eerste begrotingswijziging worden toegevoegd.

Omgevingsfactoren:

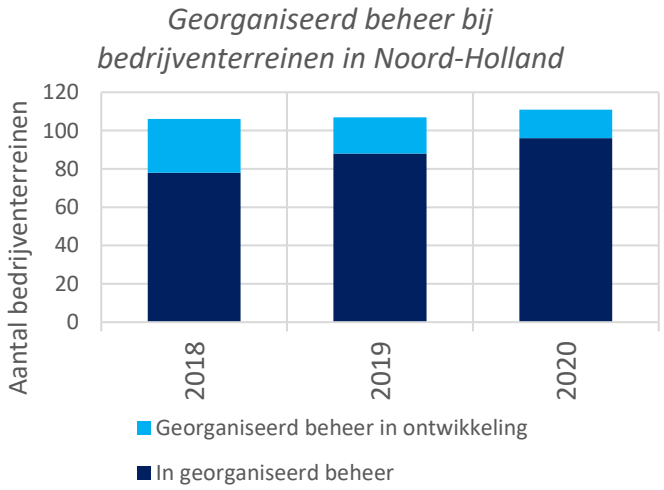
- De coronapandemie heeft een grotere impact op de Noord-Hollandse economie dan op de economie van andere provincies, vanwege de specifieke sectorstructuur in Noord-Holland.
- Ook heeft Noord-Holland een hoger aandeel in de flexibele schil van de arbeidsmarkt: zelfstandigen, zzp'ers, eenmanszaken en freelancers. Deze groep heeft extra last van de coronacrisis door de afname van de vraag.
- Deze situatie kan effect hebben op de economie in termen van werkloosheid en faillissementen. Het kan ook impact hebben op de begrote doelen voor het economisch beleid, zoals gemeenten die het opknappen van bedrijventerreinen uitstellen of bedrijven die geen prioriteit meer geven aan investeringen, innovatieprojecten of het aantrekken van werknemers.

6.1.1 Ruimtelijke vestigingsklimaat bevorderen

Toelichting

De provincie zet subsidieregelingen als de Herstructurering en Intelligent Ruimtegebruik Bedrijventerreinen (HIRB) en Uitvoeringsregeling Toekomstbestendige Winkelgebieden voort om de vitaliteit en duurzaamheid van bestaande werklocaties te verbeteren. De opzet van de HIRB is verbreed tot HIRB-plus om duurzaam ruimtegebruik ook bij detailhandelslocaties en verblijfsrecreatie te bereiken. Bij de prioritering van te subsidiëren projecten speelt de invulling van de aspecten duurzaamheid, circulariteit en leefbaarheid een belangrijke rol. Vanaf 2021 is er voor de verblijfsrecreatie de HIRB+ Uitvoeringsregeling Revitalisering Verblijfsrecreaties waarmee eigenaren van vakantieparken en campings ondersteund worden die hun locaties willen opknappen en verduurzamen. Daarnaast wordt samen met gemeenten onderzocht waar en hoe leegstaande winkels kunnen worden getransformeerd naar wonen, ter versterking van de bestaande winkelgebieden.

Prestatieindicator 6.1.1

Toelichting
Aantal bedrijventerreinen waarbij ondernemers ondersteund worden in o.a. verduurzaming, energiebesparing, relatienetwerken en criminaliteitspreventie.
Bron: Provincie Noord-Holland

6.1.2 Een innovatief klimaat bevorderen

Toelichting

Om verduurzaming van de economie te versnellen, ondersteunt de provincie duurzame innovatie.

De in 2021 opgerichte Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) wordt in 2022 doorontwikkeld. Met de ROM willen overheden werken aan de transitieopgaven in de economie en aan een duurzaam herstel uit de coronacrisis. De ROM neemt een belangrijke plaats in in het bestaande 'ecosysteem' voor innovatie en MKB-stimulering in Noord-Holland. De ROM zal aanvullend aan en in samenwerking met deze instrumenten gaan functioneren Daarnaast heeft de provincie een aantal instrumenten om innovatie in het MKB te stimuleren. Die zijn vooral gericht op het vergroten van de transparantie van de kapitaalmarkt, het bijdragen aan 'investment readiness' via het Programma Investeringsgereed Innovatief MKB Noord-Holland (PIM) en de toegankelijkheid van kapitaal in verschillende fasen van innovatie: via het Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland (PDENH), de MKB Innovatiestimulering Topsectoren (MIT), en het Innovatiefonds Noord-Holland (INH). Het versnellingsprogramma GO!-NH heeft als doel duurzame innovaties sneller te laten ontwikkelen. Speciale focus bij de provinciale instrumenten ligt op duurzaamheid, zoals energietransitie, circulaire economie en duurzame mobiliteit. Deze instrumenten worden in 2022 voortgezet. Wij steunen de European Digital Innovation Hub voor onze regio. Dit samenwerkingsverband met partners in het MKB en ook de provincies Utrecht en Flevoland vormt het loket voor alle digitaliseringsvragen van het MKB.

6.1.3 Een veerkrachtige en duurzame arbeidsmarkt bevorderen

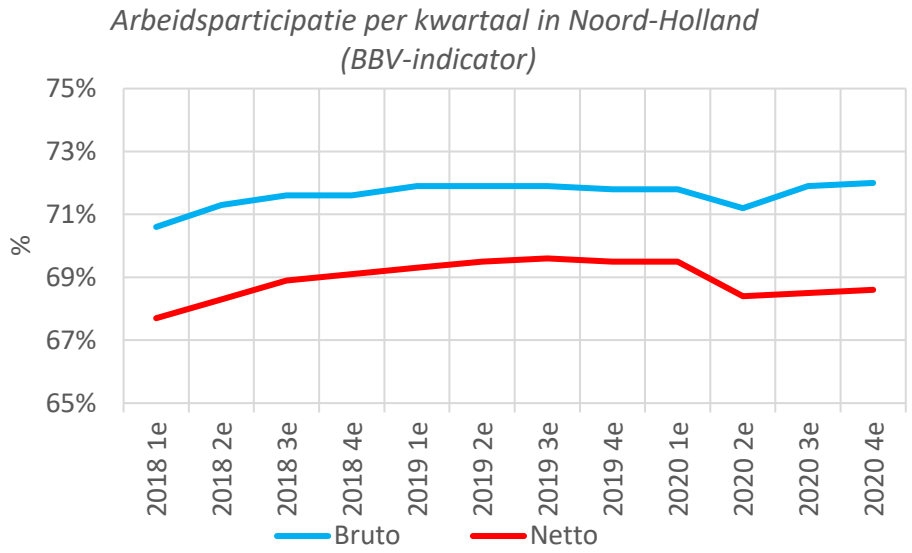
Toelichting

Door verdergaande technologisering en digitalisering veranderen, ontstaan of verdwijnen er steeds meer functies met bijbehorende aantallen banen. Daarmee is de mismatch in de aansluiting van arbeidsmarkt en onderwijs meer en meer een vraagstuk van innovatie van bedrijven, om- en bijscholing van zittend personeel en langdurig werkzoekenden aan het worden. De coronacrisis heeft het belang van die technologische en digitale skills voor een duurzame economie en arbeidsmarkt onderstreept.

Het reguliere arbeidsmarktbeleid blijft zich focussen op triple helix-verbindingen in en tussen regionale Techniek- en Technologiecampussen (T&T). Weliswaar minder in aantal door nadere focus op de klimaatopgave, maar breder door extra inzet op onderwijs rond innovaties en benodigde verbinding met het HBO in de regio. Met de incidentele inzet van coronaherstelmiddelen (zie ook hoofdstuk 7) wil de provincie ook werkenden en werkzoekenden zelf, waar nodig, ondersteunen in hun ontwikkelmogelijkheden richting werk van de toekomst. Gelijktijdig willen wij daarmee bijdragen aan verduurzaming van de campusstructuur.

Onderlegger voor het faciliteren van het werkveld blijft de Visie voor Noord-Holland op de aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs in 2021 en omgevormd tot een Manifest van de triple helix-partijen, inclusief een gezamenlijke actieagenda. Onze werkambassadeur is aanjager van de realisatie van die actieagenda, die grotendeels in lijn is met zijn eigen werkagenda.

Effectindicator 6.1.3

Toelichting

De bruto arbeidsparticipatie is het aandeel van de werkzame en werkloze beroepsbevolking t.o.v. de totale bevolking. De netto arbeidsparticipatie is het aandeel van de werkzame beroepsbevolking t.o.v. de totale bevolking.

Bron: CBS

6.1.4 Een duurzame agrosector behouden en versterken

Toelichting

Een duurzame agro-food sector is van groot belang, gezien de impact van de sector op het ruimtegebruik en leefbaarheid in de provincie Noord-Holland naast het economische belang en de grote bijdrage van de keten aan de werkgelegenheid. Ingezet wordt op behoud, versterking en verduurzaming van de vijf ruimtelijk-economische landbouw- en visserijclusters: Greenport Aalsmeer, Greenport Noord-Holland Noord, Voedsel Verbindt, SeedValley en Visserij. In de beide Greenports zijn uitvoeringsprogramma's opgesteld. Deze richten zich op duurzame ruimtelijke ontwikkelingen; toekomstbestendige arbeidsmarkt; versterking van imago en positionering van de (glas)tuinbouw; internationalisering, kennisdeling en het in de praktijk brengen van innovaties, verduurzaming van (bollen)teelt.

In de Voedselvisie 2020-2030 staan de kansen en uitdagingen om te komen tot een duurzaam voedselsysteem. De ambitie is een schone en veilige productie van gezond, betaalbaar en smaakvol voedsel voor iedereen. Dat betekent: gezonde verdienmodellen voor ondernemers, maar ook doen wat goed is voor ons als mens en dierenwelzijn (bijv. zo natuurlijk mogelijk houden van dieren via regeneratieve landbouw), het klimaat, bodem, water en biodiversiteit. Om tot een duurzaam voedselsysteem te komen is het nodig dat alle partijen in de voedselketen een steentje bijdragen. Dit noemen we samenwerking in de keten. Niet alleen de agrarische sector en de voedselverwerkers zijn aan zet, maar ook de groothandel, horeca, supermarkten, consumenten, onderwijs, veredelaars, data & techniek en afvalverwerkers. Het hele voedselsysteem is complex en het kost tijd om dat te veranderen. Zie: voedselvisie en platform.

In de uitvoeringsagenda 2021-2022 heeft de provincie haar doelen voor 2022 uiteengezet. We zetten in op gebiedsprojecten, eiwittransitieprojecten en korte ketenprojecten.
Daarnaast zetten wij in op samenwerkende netwerken.

De provincie investeert in agrimatie zodat cijfers en feiten over duurzaamheidsprestatie van de land- en tuinbouw in Noord-Holland goed toegankelijk zijn.

In de glastuinbouw ligt de nadruk op energie, warmte zoals geothermie, en CO_2. Concentratie van glastuinbouwbedrijven en samenwerking in energieprojecten is noodzakelijk voor een klimaatneutrale glastuinbouw. De tuinbouw heeft tevens uitdagingen om voldoende gekwalificeerde arbeidskrachten aan zich te binden en op te leiden. Seed Valley is internationaal van betekenis voor de kwaliteit van gewassen. Seed Valley is verbonden met de Greenports.

6.1.5 Europese landbouwprojecten cofinancieren

Toelichting

Het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3) is een nationaal programma dat voor 90% door de provincies en 10% door het Rijk wordt uitgevoerd. Noord-Holland beschikt binnen dit programma over € 77 miljoen aan Europese middelen. Van dit bedrag is € 37,9 miljoen bestemd voor regelingen waarvoor de reserve Europese landbouwprojecten is bedoeld, zoals jonge boeren, innovaties en LEADER. Het overige bedrag (€ 39,1 miljoen) betreft agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb) uit de portefeuille Natuur. De provincie draagt voor deze POP3-periode circa € 17,5 miljoen bij voor de uitvoeringskosten en cofinanciering van projecten. Dit is inclusief € 5,0 miljoen die via de begrotingswijziging 2021 aan de reserve zijn toegevoegd. Deze toevoeging heeft plaatsgevonden omdat het POP3 met twee jaar is verlengd tot en met 2022. De betalingen van POP3-subsidies kunnen drie jaar doorlopen, dat wil zeggen tot en met 2025. In 2023 start de nieuwe periode voor het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Die periode loopt van 2023-2027 en twee jaar uitlooptijd voor betalingen. De provincie participeert in de voorbereiding van het GLB/Nationaal Strategisch Plan.

Met subsidieregelingen dragen wij bij aan innovatie, verduurzaming en concurrentiekracht, jonge boeren, LEADER (versterken landelijk gebied).

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 6.1 Bevorderen van welvaart en welzijn door duurzame, vernieuwende en ondernemende economie

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
6.1.1	Ruimtelijke vestigingsklimaat bevorderen	5.961	6.790	6.905	6.905	4.330	4.580
6.1.2	Een innovatief klimaat bevorderen	14.715	16.739	9.276	4.995	4.095	3.930
6.1.3	Een veerkrachtige en duurzame arbeidsmarkt bevorderen	1.946	1.274	1.124	974	224	224
6.1.4	Een duurzame agrosector behouden en versterken	1.416	2.679	2.928	3.078	2.013	1.128
6.1.5	Europese landbouwprojecten cofinancieren	-4	1.280	817	763	616	447
	Totaal lasten	24.034	28.762	21.050	16.715	11.278	10.309
	Totaal baten	-4.372	-7.585	-72	-72	-72	-72
	Saldo van baten en lasten	19.662	21.177	20.978	16.643	11.206	10.237
	Stortingen						
6.1.1	Resv. Herstructurering Bedrijventerreinen	2.500	2.500	2.500	2.500	0	0
6.1.2	Resv. MKB innovatie-instrumenten	5.550	3.750	5.672	5.672	4.922	4.922
6.1.4	Resv. Duurzame Landbouw	0	0	0	0	0	0
6.1.5	Resv. Europese landbouwprojecten	1.364	5.000	0	500	1.200	1.400
	Onttrekkingen						
6.1.1	Resv. Herstructurering Bedrijventerreinen	-2.152	-6.069	-2.575	-2.575	0	0
6.1.2	Resv. MKB innovatie-instrumenten	-3.364	-5.347	-4.646	-315	-165	0
6.1.4	Resv. Duurzame Landbouw	-989	0	0	0	0	0
6.1.5	Resv. Europese landbouwprojecten	4	-1.195	-732	-678	-531	-362
	Resultaat	**22.576**	**19.817**	**21.197**	**21.747**	**16.632**	**16.197**

6.2 Toegankelijk en bereikbaar houden van culturele infrastructuur

Onze rol

Gemeenten hebben aangegeven behoefte te hebben aan inbreng van kennis en procesbegeleiding om regionale afstemming te bevorderen. De provincie faciliteert bestaande culturele netwerken van gemeenten om tot duurzame regionale afstemming en efficiënte samenwerking te komen.

Samenwerkingspartners

Belangrijke partners bij dit beleidsdoel zijn, naast gemeenten, ProBiblio en Plein C.

Prioriteiten

Op basis van de geactualiseerde agenda voor Cultuur (vast te stellen najaar 2021) kunnen extra prioriteiten voor 2022 met de eerste begrotingswijziging worden toegevoegd.

Omgevingsfactoren

- Het effect van de COVID-19-maatregelen voor de culturele sector zal ook in 2022 voelbaar zijn. De provincie blijft dat samen met gemeenten in 2022 volgen en waar mogelijk actie ondernemen.
- De minister werkt samen met IPO en VNG aan een convenant en uitvoeringsprogramma dat de samenwerking van netwerkpartners binnen de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen verder vorm gaat geven.

6.2.1 Bovenlokale culturele samenwerking ondersteunen

Toelichting

Regionale samenwerking
De provincie faciliteert bestaande culturele netwerken van gemeenten en culturele instellingen om tot duurzame regionale afstemming en efficiënte samenwerking te komen met de Uitvoeringsregeling subsidie stimulering regionale samenwerking cultuur 2021. De voortzetting van deze uitvoeringsregeling in 2022 draagt bij aan het toegankelijk houden van de culturele infrastructuur en het bevorderen van cultuurparticipatie voor een breed publiek
De drie noordelijke regio's hebben als regio Noord-Holland Noord in 2021 een regioprofiel opgesteld dat in 2022 wordt geconcretiseerd. De provincie werkt in de MRA samen met 32 gemeenten (via deelregio's), de vervoerregio en de provincie Flevoland aan een betere spreiding en bereikbaarheid van culturele infrastructuur. Dit heeft geleid tot het Regioprofiel 2019-2024 'Meer dan de delen, Programma Kunst, Cultuur en Erfgoed'. In 2022 wordt een vervolg gegeven aan de uitvoering van acties die behoren bij de programmalijnen Samenwerking en Cultuur aan de Basis.

ProBiblio
ProBiblio is de provinciale ondersteuningsinstelling (POI) voor bibliotheken en voert de provinciale wettelijke taken in het bibliotheekstelsel uit, met een provinciale subsidie. De Wet benoemt drie provinciale kerntaken: Interbibliothecair Leenverkeer (IBL), Bibliotheek Innovatie en Netwerktaken. De provincie ziet de bibliotheekfunctie als belangrijk onderdeel van de culturele infrastructuur en richt haar activiteiten daarom vooral op het regionaal bereikbaar, toegankelijk en relevant houden van de bibliotheek.

Cultuureducatie
In het coalitieakkoord is besloten cofinanciering beschikbaar te stellen van jaarlijks € 750.000 voor het vervolg van het matchingsprogramma Cultuureducatie met Kwaliteit in de periode 2021-2024. Het programma is gericht op goed cultuuronderwijs op basisscholen. De nadruk ligt op het bereiken van nieuwe scholen, in het bijzonder scholen met onderwijsachterstanden, om hiermee de kansengelijkheid van kinderen te vergroten. Ook is er meer ruimte voor maatwerk zoals aandacht voor het voortgezet onderwijs en de relatie binnen- en buitenschools.

Er wordt samengewerkt met het Rijk en 26 gemeenten in Noord-Holland die deelnemen aan het Noord-Hollandse programma Cultuureducatie met Kwaliteit. De provincie subsidieert Plein C om dit programma uit te voeren.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 6.2 Toegankelijk en bereikbaar houden van culturele infrastructuur

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
6.2.1	Bovenlokale culturele samenwerking ondersteunen	10.828	7.796	4.595	4.595	4.595	3.845
	Totaal lasten	10.828	7.796	4.595	4.595	4.595	3.845
	Totaal baten	0	-392	0	0	0	0
	Saldo van baten en lasten	10.828	7.404	4.595	4.595	4.595	3.845
	Stortingen						
	Onttrekkingen						
	Resultaat	**10.828**	**7.404**	**4.595**	**4.595**	**4.595**	**3.845**

6.3 Behouden van kwaliteit van cultuurlandschap

Onze rol

De provincie heeft een stimulerende en autonome rol als het gaat om het behoud door ontwikkeling van het cultuurlandschap en het hierin gelegen erfgoed. Dit doet de provincie door het uitdragen van de Leidraad Landschap & Cultuurhistorie 2018, het organiseren van bijeenkomsten, met handleidingen en adviezen. De ruimtelijke kwaliteit is gewaarborgd in de Omgevingsverordening. De provincie investeert direct in het behoud en de benutting van monumenten en landschap. Dit beoogt kwaliteit te verbeteren en te leiden tot hoger maatschappelijk en economisch rendement. Daarnaast is de provincie eigenaar van de collectie archeologische vondsten in het archeologisch depot.

Samenwerkingspartners

Om onze beleidsdoelen te behalen werken wij samen met het Rijk, gemeenten, waterschappen, monumentenorganisaties, natuurbeheerders, (landschap)ontwerpers, eigenaren en initiatiefnemers.

Prioriteiten

Op basis van de geactualiseerde agenda voor Cultuur (vast te stellen najaar 2021) kunnen extra prioriteiten voor 2022 met de eerste begrotingswijziging worden toegevoegd.

Omgevingsfactoren

Gemeenten zijn primair verantwoordelijk voor de ruimtelijke bescherming van archeologische waarden en wettelijk is vastgelegd dat bij ruimtelijke ingrepen de verstoorder verantwoordelijk is voor zorgvuldig archeologisch onderzoek en eventuele opgravingen. Daar waar wij als provincie eigenaar zijn van de vondsten houden wij toezicht op deze activiteiten. Maar de provincie is grotendeels afhankelijk van gemeenten als het gaat om het zorgvuldig en tijdig uitvoeren van onderzoek en opgravingen. Waar wij als provincie zelf de ‘verstoorder’ zijn, of de rol van ‘bevoegd gezag’ hebben, zien wij toe op een kwalitatief goede archeologische begeleiding van planvorming en uitvoering van projecten.

6.3.1 Cultuurhistorische waarden landschap versterken

Toelichting

In 2018 is de Leidraad Landschap & Cultuurhistorie geactualiseerd en in 2022 wordt de Omgevingsverordening vastgesteld. In de Omgevingsverordening zijn Bijzonder Provinciaal Landschap en structuren benoemd en omschreven. Ook in 2022 brengt de provincie de Leidraad Landschap & Cultuurhistorie en de Omgevingsverordening onder de aandacht bij gemeenten, natuurbeheerders, (landschap)ontwerpers en initiatiefnemers. De provincie helpt hen om deze toe te passen bij ruimtelijke inpassingen. De provincie heeft bestuurlijke afspraken met het Rijk over het in stand houden van een Steunpunt voor monumenten en archeologie voor gemeenten. Dit steunpunt adviseert gemeenten bij hun wettelijke erfgoedtaken en bij gebiedsgerichte ontwikkelingen met historische kwaliteit op basis van de Leidraad Landschap & Cultuurhistorie. Om de kwaliteit van het Noord-Hollandse cultuurlandschap te behouden wordt aangesloten op het bredere, ruimtelijke instrumentarium van de provincie zoals de Provinciaal Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (voor integrale agendering opgave cultuur), en de ambtelijke adviesgroep ruimtelijke kwaliteit (ARK) voor integrale advisering landschap en cultuurhistorie.

6.3.2 Kennis cultuurhistorische structuren vergroten

Toelichting

De provincie ziet kansen om het erfgoed binnen de cultuurhistorische structuren te behouden en beter te benutten. Dit doen we door kennis te ontwikkelen, zoals de Waarderingskaart voor Stolpen, en kennis te delen via lokale, regionale en landelijke netwerken. De Monumentenmonitor, geeft inzicht in de bouwkundige staat, de leegstand, herbestemming en verduurzaming van de rijks- en provinciale monumenten in de provincie Noord-Holland. De provincie zet in op kennisontwikkeling en kennisdeling over herbestemming en verduurzaming van erfgoed. Dit wordt op verschillende manieren gedaan: via actieve communicatie, bijvoorbeeld met thematische of gebiedsgerichte netwerkbijeenkomsten zoals het duurzaam erfgoed congres of informerend (passieve communicatie) via de provinciewebsite en de wegwijzer voor monumenten.

Naast instandhouding investeert de provincie in het verder versterken en benutten van de provinciale structuren, zoals het UNESCO-werelderfgoed Stelling van Amsterdam (SvA) en de Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW). Om het verhaal van de cultuurhistorische structuren voor een breed publiek toegankelijk te maken en draagvlak te creëren, benutten we onder andere verhalenplatform Oneindig Noord-Holland (met een vast thema rond provinciale monumenten), en de documentaire foto-opdracht van de Provinciale Atlas Noord-Holland (met in 2021/2022 het thema ‘Leven met het water’).

6.3.3 Investeren in behoud van archeologisch erfgoed

Toelichting

Archeologische waarden zijn een belangrijk onderdeel van het waardevolle cultuurlandschap van de provincie Noord-Holland. In tien geselecteerde gebieden met een bovengemeentelijk archeologisch belang probeert de provincie via ‘informatie en inspiratie’ gemeenten, gebruikers en beheerders van vindplaatsen aan te zetten tot zorgvuldige omgang met deze waarden. De provincie zet zich ook in voor een zorgvuldige omgang met (toevals)vondsten en vindplaatsen. De provincie heeft daarnaast een wettelijke taak voor de instandhouding van een provinciaal

archeologisch depot en het (online) toegankelijk maken van de collecties en vondsten. De provincie heeft er voor gekozen deze taak breder in te vullen: via onderzoek van de collecties en de uitgave van verschillende (digitale) publicaties worden archeologische vondsten en collecties voor een breder publiek beleefbaar gemaakt. We onderscheiden onder andere rijk geïllustreerde publieksbrochures, een reeks met archeologische rapporten en de Archeologische kroniek. Met een online archeologiemagazine wordt archeologische kennis ontsloten voor leerkrachten in het basis- en voortgezet onderwijs en daarmee de Noord-Hollandse scholieren.

In Archeologiemuseum Huis van Hilde worden de provinciale archeologische collecties beheerd. Er zijn vaste en tijdelijke tentoonstellingen en educatieprogramma's over archeologie voor bezoekers en leerlingen van het primair en voortgezet onderwijs. Voor diverse groepen worden speciale rondleidingen georganiseerd en educatieve bijeenkomsten.

In deze coalitieperiode is opnieuw budget beschikbaar gesteld voor onderwaterarcheologie. De provincie investeert in conservering, restauratie en wetenschappelijk onderzoek naar de vondsten uit het Palmhoutwrak en uiteindelijk moeten de vondsten in een permanente tentoonstelling toegankelijk worden voor het brede publiek in museum Kaap Skil op Texel.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 6.3 Behouden van kwaliteit van cultuurlandschap

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
6.3.1	Cultuurhistorische waarden landschap versterken	950	615	650	650	650	650
6.3.2	Kennis cultuurhistorische structuren vergroten	738	694	694	694	694	694
6.3.3	Investeren in behoud van archeologisch erfgoed	1.879	2.336	2.506	1.889	1.804	1.819
	Totaal lasten	3.568	3.645	3.850	3.233	3.148	3.163
	Totaal baten	-9	0	0	0	0	0
	Saldo van baten en lasten	3.559	3.645	3.850	3.233	3.148	3.163
	Stortingen						
	Onttrekkingen						
	Resultaat	**3.559**	**3.645**	**3.850**	**3.233**	**3.148**	**3.163**

6.4 Behouden en ontwikkelen erfgoed

Onze rol

De provincie stimuleert en ondersteunt restauratie, herbestemming en verduurzaming van monumenten. Daarnaast treedt de provincie waar mogelijk op als verbinder van erfgoed met gebiedsopgaven.

Als siteholder voor het UNESCO-werelderfgoed de Stelling van Amsterdam coördineert de provincie het behoud en de ontwikkeling van dit werelderfgoed. De provincie is geen eigenaar van dit werelderfgoed, dat zijn anderen waaronder groenbeherende organisaties, gemeenten, waterschappen en soms particulieren.

Samenwerkingspartners
Bij het behouden van genoemd erfgoed werkt de provincie samen met het Rijk, gemeenten, waterschappen, monumentenorganisaties, natuurbeherende organisaties, individuele eigenaren, stichtingen, kerkbestuurders en ontwikkelaars. Wat betreft het UNESCO-werelderfgoed de Stelling van Amsterdam wordt daarbij ook samengewerkt met UNESCO en de provincie Utrecht, omdat een deel van de Stelling van Amsterdam door de provincie Utrecht loopt. Met de projectorganisatie Nieuwe Hollandse Waterlinie (bestaande uit vier provincies) wordt samengewerkt om de Nieuwe Hollandse Waterlinie als uitbreiding op de Stelling van Amsterdam toe te voegen aan het werelderfgoed.

Prioriteiten
Op basis van de geactualiseerde agenda voor Cultuur (vast te stellen najaar 2021) kunnen extra prioriteiten voor 2022 met de eerste begrotingswijziging worden toegevoegd.

Ten aanzien van het UNESCO-werelderfgoed de Stelling van Amsterdam heeft de provincie de volgende prioriteiten:

- behoud van de Uitzonderlijke Universele Waarde (OUV) van dit werelderfgoed;
- breed uitdragen en bekendmaken van de OUV van dit werelderfgoed.

Omgevingsfactoren
Demografische en economische factoren dragen in grote mate bij aan de kansen van herbestemming. Herbestemmingsopgaven verschillen sterk. Vooral in Noord-Holland Noord zal het niet altijd mogelijk zijn een economisch rendabele bestemming te vinden voor een monument. In de Metropoolregio Amsterdam (MRA) is gezien de economische groei en de aanwezige investeringskracht van de markt meer mogelijk. Dit vraagt om een eigen aanpak, met bijbehorend instrumentarium, dat aansluit op (her)bestemmingsontwikkelingen zelf, maar dat ook bruikbaar is in bredere gebiedsontwikkeling.

6.4.1 Investeren in behoud en herbestemming monumenten

Toelichting

Restauratie en verduurzaming is zowel aan de orde bij continuerend gebruik, bij uitbreiding van dit gebruik (bijbestemmen) als bij herbestemming. In alle gevallen zorgt verduurzaming voor consistent toekomstig gebruik en verbetering van exploitatie. De provincie gebruikt de monumentenmonitor en de kennis van de Loods Herbestemming om op hoofdlijnen inzicht te krijgen in de bouwkundige staat van monumenten en hun economische ontwikkelpotentie. De data dienen primair voor beleidsontwikkeling. Met deze data worden ook keuzes gemaakt waar welke inzet gepleegd wordt. De provincie kiest voor investeren in die monumenten, waar de kansen op een succesvolle herbestemming het grootst zijn. Daarnaast zet de provincie haar netwerk, de Loods Herbestemming en het Steunpunt Monumenten en Archeologie in om de kansrijke herbestemmingsopgaven boven tafel te krijgen en om met verschillende experts en betrokkenen te onderzoeken wat de meest kansrijke invulling is. Dit gebeurt tijdens verschillende expertsessies, de Dag van de Herbestemming en adviezen aan eigenaren en initiatiefnemers. Daarnaast kunnen eigenaren gesubsidieerd haalbaarheidsonderzoeken laten uitvoeren om tot een kansrijke herbestemming te komen, waarbij de erfgoedwaarde van het monument goed wordt meegewogen. Verduurzaming speelt hierbij een belangrijke rol en er kan binnen deze regeling ook apart een subsidie worden aangevraagd voor een energiescan.

In 2022 zal de provincie kennisbijeenkomsten organiseren over het verduurzamen van monumenten. Voor restauratie kan een beroep worden gedaan op restauratiesubsidies. Voor verduurzaming en herbestemming op laagrentedragende financiering uit het Noord-Hollands Fonds voor Monumenten.

Het restauratievolume van rijksmonumenten en provinciale monumenten (in matige en slechte bouwkundige staat) neemt geleidelijk af. Van 30% in 2014 tot 17,8% eind 2020. Rekening houdend met terugval ten gevolge van de coronacrisis wordt een verdere afname in 2021 met 0,5% realistisch geacht. De streefwaarde voor 2022 ligt daarbij op een restauratievolume van 17,3%. Uitgaande van deze conservatieve schatting is de streefwaarde voor 2023 dan 16,8% en voor 2024 16,3%.

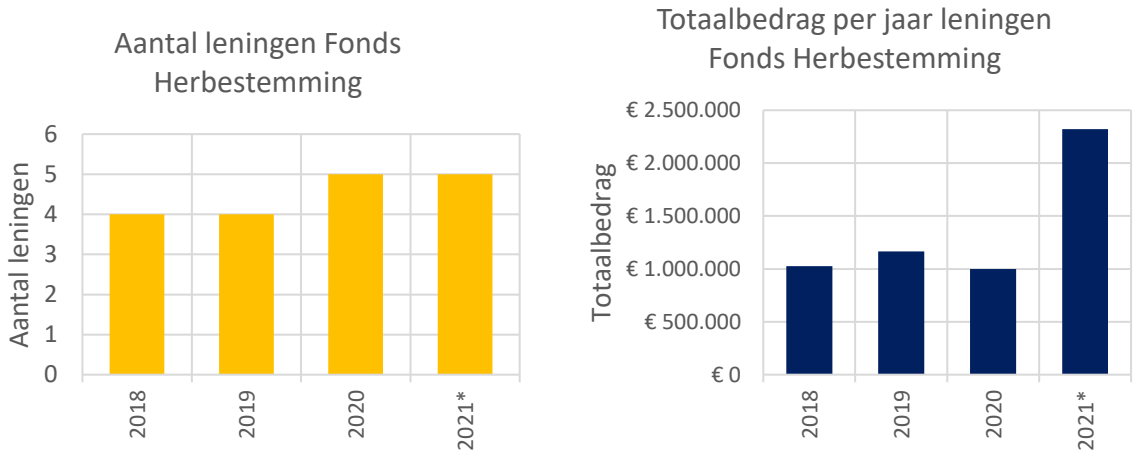
Effectindicator 6.4.1

Restauratievolume: % Rijksmonumenten (exclusief oorspronkelijke functie woonhuis), weergegeven naar de staat van het casco

	Peildatum	**Goed**	**Redelijk**	**Matig**	**Slecht**	*Opmerkingen*
Noord-Holland	2019	36,1%	46,0%	15,6%	2,3%	*BBV-indicator*

Bron: Monumentenmonitor Noord-Holland

Prestatie-indicatoren 6.4.1

Toelichting:
Het aantal leningen en het totaalbedrag van deze leningen verleend vanuit het Fonds Herbestemming. *Het bedrag in 2021 is nog in bewerking: de lening is door ons verleend maar nog niet door NRF uitgekeerd.
Bron: Provincie Noord-Holland

6.4.2 UNESCO stelling van Amsterdam behouden en herbestemmen

Toelichting

De Stelling van Amsterdam is sinds 1996 UNESCO-werelderfgoed en sinds die tijd is de provincie Noord-Holland 'siteholder' (eerstverantwoordelijke) voor dit werelderfgoed. De siteholder heeft de verplichting om zorg te dragen voor het behoud van de Uitzonderlijke Universele Waarde

(OUV) van het werelderfgoed. Daarnaast dient de siteholder deze OUV uit te dragen en breed bekend te maken.

In juli 2021 heeft Unesco een besluit genomen over de nominatie om het wererlderfgoed uit te breiden met de Nieuwe Hollandse Waterlinie. De Nieuwe Hollandse Waterlinie loopt van Muiden in Noord-Holland door Utrecht en Gelderland tot de Biesbosch in Noord-Brabant. De Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie zullen na een positief besluit van Unesco over de uitbreiding samen verdergegaan onder de naam 'Unesco Werelderfgoed Hollandse Waterlinies'. De siteholdertaken voor de Hollandse Waterlinies hebben we in dit geval ondergebracht in een gezamenlijke uitvoeringsorganisatie met de provincies Utrecht, Gelderland en Noord-Brabant. Deze gezamenlijke uitvoeringsorganisatie is gehuisvest bij de provincie Utrecht. Deze gezamenlijke uitvoeringsorganisatie zal een aantal taken als siteholder op zich nemen. Dit zijn onder andere:

- coördinatie van de harmonisatie van beleid;
- het opstellen van het managementplan voor het werelderfgoed;
- eerste aanspreekpunt Rijk en Unesco;
- communicatie over het werelderfgoed Hollandse Waterlinies en uitdragen van de universele waarden.

Niet alle taken en activiteiten inzake de Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie hebben we overgedragen aan de gezamenlijke uitvoeringsorganisatie. Het stimuleren van herbestemming en/of restauratie van onderdelen van de Stelling van Amsterdam en het nemen van besluiten over ruimtelijke projecten, die het beschermingsregime raken van het werelderfgoed, blijven de bevoegdheid van de provincie Noord-Holland. Dit geldt ook voor de advisering over aanvragen van omgevingsvergunningen voor provinciale monumenten van de Stelling van Amsterdam. In 2022 gaan we onder andere aan de slag met:

- opstellen uitvoeringsprogramma SvA/NHW 2022-2026;
- opstellen gebiedsanalyses laagdynamische gebieden Stelling van Amsterdam/Nieuwe Hollandse Waterlinie;
- uitvoering maatregelen liniedijken;
- opdracht publiekscommunicatie SvA/NHW.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 6.4 Behouden en ontwikkelen erfgoed

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
6.4.1	Investeren in behoud en herbestemming monumenten	7.730	7.323	6.618	6.568	4.790	671
6.4.2	UNESCO stelling van Amsterdam behouden en herbestemmen	3.658	2.771	1.112	1.112	1.112	1.112
	Totaal lasten	11.388	10.094	7.730	7.680	5.902	1.783
	Totaal baten	0	0	0	0	0	0
	Saldo van baten en lasten	11.388	10.094	7.730	7.680	5.902	1.783
	Stortingen						
6.4.1	Resv. Monumenten	6.751	5.751	5.051	5.051	3.551	3.551
6.4.2	Resv. SvA/NHW Werelderfgoed	0	3.150	0	0	0	0

	Onttrekkingen						
6.4.1	Resv. Monumenten	-7.840	-6.652	-5.947	-5.897	-4.119	0
6.4.2	Resv. SvA/NHW Werelderfgoed	-3.214	-1.099	0	0	0	0
	Resultaat	**7.085**	**11.244**	**6.834**	**6.834**	**5.334**	**5.334**

6.5 Uitvoeren welzijnstaken

Onze rol
Uit de breedte van welzijnstaken die provincies kunnen uitvoeren, kiest de provincie voor een specifieke bijdrage aan leefbaarheid in kernen, verduurzaming van sportaccommodaties en het stimuleren van een positieve sportcultuur.

Samenwerkingspartners
Wij doen dit samen met partners als Sportservice en Dorpswerk Noord-Holland.

6.5.1 Verbeteren van sportvoorzieningen en van de leefbaarheid in kleine kernen

Toelichting

De provincie stimuleert de vitaliteit van gemeenschappen. Dat doet de provincie door het zelf-initiatief van gemeenschappen te stimuleren via een subsidie aan Dorpswerk Noord-Holland. Via Dorpswerk ondersteunt de provincie initiatieven op het gebied van leefbaarheid en sociale samenhang. Sporten ziet de provincie ook als een belangrijk middel om samenhang in een gemeenschap te versterken. Om te voorkomen dat iedereen het wiel zelf moet uitvinden, zet de provincie in op kennisdeling. Zo ondersteunt de provincie Sportservice Noord-Holland bij het uitvoeren van de Kennisfunctie Sport. Daarnaast richt de provincie zich op het stimuleren van een positieve sportcultuur. Hier gaat het om sporten met elkaar en in acceptatie ongeacht persoonlijke voorkeuren. Naast een positieve sportcultuur zet de provincie ook in op het verduurzamen van sportaccommodaties, zodat zij op termijn besparingen kunnen inboeken. Hiervoor zet de provincie de Uitvoeringsregeling verduurzaming sportaccommodaties in.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 6.5 Uitvoeren welzijnstaken

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
6.5.1	Verbeteren van sportvoorzieningen en van de leefbaarheid in kleine kernen	216	485	485	485	0	0
	Totaal lasten	216	485	485	485	0	0
	Totaal baten	0	0	0	0	0	0
	Saldo van baten en lasten	216	485	485	485	0	0
	Stortingen						
	Onttrekkingen						
	Resultaat	**216**	**485**	**485**	**485**	**0**	**0**

Programma 7 Economisch herstel en duurzaamheid

Doelenboom

7. Economisch herstel en duurzaamheid

7.1 Economisch herstel en duurzaamheid bevorderen

7.1.1 Economisch herstel en duurzaamheid bevorderen

Maatschappelijk doel

Op 18 mei 2020 hebben Provinciale Staten van de provincie Noord-Holland, middels motie 42, de opdracht gegeven een Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds te ontwikkelen. Het doel is de economische en maatschappelijke effecten in Noord-Holland, als gevolg van de uitbraak van het coronavirus te verzachten. De financiële omvang van dit fonds bedraagt € 100 miljoen en wordt ingezet voor de verduurzaming van de gebouwde omgeving, de culturele en maatschappelijke sector en de arbeidsmarkt.

Om optimaal zicht te houden op de voortgang is het fonds ondergebracht in een apart begrotingsprogramma Economisch Herstel en Duurzaamheid. Op deze manier zijn alle activiteiten die met dit fonds gerealiseerd worden gemakkelijk terugvindbaar in één apart hoofdstuk van de begroting. De hoofddoelstelling van dit begrotingsprogramma is het verzachten van de negatieve effecten van de uitbraak van het coronavirus en dit te combineren met de verduurzaming van de gebouwde omgeving. Er zijn drie doelen van het Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds voor de lange termijn:

- Vermindering CO_2-uitstoot in de gebouwde omgeving;
- Versterkte culturele en maatschappelijke sector;
- Meer en goed geschoold personeel voor de technische sector.

Wettelijk beleidskader

De invulling die wij geven aan het verzachten van de negatieve effecten van het coronavirus vloeit niet voort uit een wettelijk beleidskader.

Provinciaal beleidskader

- Motie 42
- Raamwerk uitwerking motie 42 (1494135/1494136)
- Uitvoering Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds 2e tranche (1494135/1640094)

Budgettabel 2022 (x € 1.000)

Beleidsdoel		Lasten	Baten	Saldo van baten en lasten	Onttrekking aan reserves	Stortingen	Saldo t.l.v. algemene middelen
7.1	Economisch herstel en duurzaamheid bevorderen	17.425	0	17.425	17.425	0	0
	Totaal	**17.425**	**0**	**17.425**	**17.425**	**0**	**0**

Verbonden partijen

Programma	OD	Verbonden partij	Doel
		n.v.t.	

*Verdere informatie is te vinden in de paragraaf verbonden partijen

7.1 Economisch herstel en duurzaamheid bevorderen

Onze rol
De provincie speelt een ondersteunende rol bij het herstel van de economie van de effecten door het coronavirus. Ondersteunend door maatregelen die stimulerend werken voor de verduurzaming en herstel van bepaalde sectoren. Daarbij zoekt de provincie de samenwerking met gemeenten en andere relevante maatschappelijke partijen.

Samenwerkingspartners
Gemeenten, bedrijven, maatschappelijke en culturele organisaties

Prioriteiten
Verduurzaming gebouwde omgeving, versterken culturele en maatschappelijke sector en de arbeidsmarkt voor de technische sector.

Omgevingsfactoren
De onvoorspelbaarheid van het virus en de economisch maatschappelijke effecten is van invloed op de maatregelen in de volgende tranches. Als daar mogelijkheden voor zijn zoeken we aansluiting bij regelingen en fondsen van het Rijk en Europa die gericht zijn op herstel na corona.

7.1.1 Economisch herstel en duurzaamheid bevorderen

Toelichting

Particuliere woningeigenaren
Eind 2021 en overlopend naar 2022 zullen wij maatregelen nemen gericht op het ontzorgen van de eigenaar-bewoners bij het verduurzamen van de woning en de rol van de energieloketten en het verbeteren van de klantreis.

Uit het onderzoek naar het financieel instrumentarium dat PNH zou kunnen toevoegen om de verduurzaming eigenaar-bewoners te ondersteunen komt naar voren dat het verhogen van de conversie van "geïnteresseerd naar geïnvesteerd" omhoog moet. Dat kan door het faciliteren van de klantreis tot het investeringsbesluit met een energiemakelaar, die aansluit op energieloketten. Deze energiemakelaar helpt vanaf advies tot beoordeling aanbiedingen en zorgt voor een verbeterde aansluiting van de klantreis op de individuele situatie.

Een tweede instrument waarmee wij de conversie willen verhogen is de Noord-Hollandse EnergiebespaarGarantie, dit kan op termijn helpen investeringsbesluiten te financieren. Het betreft een garantie op energieprestatie van duurzaamheidsmaatregelen waardoor de eigenaarbewoner zekerheid krijgen ten aanzien van het terugverdienen van de investering. Aanbieding via de hypotheekverstrekkers, in lijn met NHG. Door het garantie-instrument is een flinke "multiplier" op de middelen mogelijk. Dit financiele instrument kan revolverend ingezet worden. Het vergt wel aandacht en ontwikkelingstijd. Concept en uitvoering in essentie eenvoudig, techniek van koppeling met hypotheekverstrekkers en regelgeving mogelijk

uitdagend. Operationalisering vergt nader onderzoek op het gebied van juridische haalbaarheid, wenselijkheid vanuit de hypotheekverschaffers, inrichting van het instrument en de mate waarin de koppeling met woonlastenneutraliteit aangeboden wordt.

De grote onzekerheid in dit instrument zit hem in de mate waarin de garantie ingeroepen wordt omdat woonlastenneutraliteit niet gerealiseerd wordt.

Corporaties
De bestaande regeling loopt door tot 1 oktober 2024. Met deze regeling stimuleren wij de samenwerking tussen corporaties om de markt uit te dagen de renovatiekosten te verlagen door het behalen van schaalvoordelen en innovatie. Voor 2022 wordt geen aanvulling op de regeling voorzien.

Bedrijventerreinen
Eind 2021 overlopend naar 2022 onderzoeken wij of een vorm van garantstelling als financieel instrument bijdraagt aan verduurzamingsmaatregelen op bedrijventerreinen.

Ondernemers missen door de coronacrisis financiële slagkracht om de verduurzaming echt op gang te houden. Op bedrijventerreinen worden ook vaak grotere ontwikkelingen op het gebied van de energietransitie, circulaire economie en digitale economie opgezet. Een goed voorbeeld is het oprichten van een energiecoöperatie, het opzetten van een smart grid, de aanleg en werking van lokale/regionale energiebedrijven. Om deze processen in werking te zetten, hebben ondernemers en ondernemersverenigingen vaak een garantstelling nodig van een betrouwbare partij om de financiering rond te krijgen. De provincie wil dit stimuleren en onderzoekt welk financieel instrument geschikt is om grote, collectieve en regionale projecten voldoende zekerheid te geven zodat deze worden opgestart. Een vorm van garantstelling wordt onderzocht als mogelijk financieel instrument.

Maatschappelijk vastgoed
Het ontzorgingsprogramma om eigenaren te mobiliseren en te ondersteunen bij het verduurzamen van het maatschappelijke vastgoed is voor de zomer van 2021 gestart. Voor 2022 zullen wij op basis van de gesprekken en ervaringen een regeling opstellen om conversie naar fysieke maatregelen te stimuleren. Wij zullen ook nagaan of verbreding van de doelgroep realistisch is.

Maatschappelijke sector
De verscheidenheid van de maatschappelijke sector is groot en samen met gemeenten hebben we de uitvoeringsregeling Versterken maatschappelijke sector voorbereid en opengesteld vanaf 1 augustus 2021. In de uitvoering van de regeling hebben we een knip aangebracht in het subsidieplafond. Wij zullen in de zomer van 2022 een evaluatie uitvoeren op basis daarvan besluiten over het voortzetten van de regeling en de resterende middelen.

Cultuursector
Doel is de culturele instellingen te helpen om nieuw aanbod en innovatieve verdienmodellen te ontwikkelen en langdurig herstel van de sector en in de keten te bevorderen. Eind 2021 en overlopend in 2022 krijgen twee regelingen vorm. Een regeling bedoeld ter ondersteuning van culturele organisaties bij het produceren en het ontwikkelen van nieuwe producties en activiteiten. Dit resulteert in nieuwe programmering, het stimuleert nieuwe werkwijzen, verbreed het publieksbereik en het ondersteunt ontwikkelen van nieuwe verdienmodellen. Het heeft effect op de hele keten, waaronder de individuele makers. De regeling biedt ruimte aan experiment.

De andere regeling richt zich op ondersteuning van nieuwe, ook sectoroverstijgende, lokale en regionale samenwerkingen en die resulteren in nieuwe verdienmodellen. Dit betreft niet alleen

samenwerking tussen gelijksoortige organisaties maar ook geografische spreiding, cross-disciplinaire en cross-sectorale samenwerking.

Beide regelingen richten zich op klein en middelgrote culturele en erfgoedorganisaties.

Versterking arbeidsmarkt techniekssector
Brancheorganisaties, Rijk en lokale overheden werken samen om mensen te leren met nieuwe technieken te werken door om- en bijscholing, intersectorale mobiliteit en versterken MBO-campussen. In 2022 zullen de maatregelen uit 2021 naar verwachting nog doorwerken. Het betreft intensiveren van ondersteuning MKB bij digitale aanpassingen, het leren van digitale skills en innovatieve toepassingen vergroten

Reserve Economisch herstel en duurzaamheid
Het fonds van € 100 miljoen heeft vorm gekregen in de vorm van de reserve Economisch herstel en duurzaamheid waarin bij deze eerste begrotingswijziging € 100 miljoen wordt gestort. Voor 2022 is € 17,4 miljoen aan uitgaven vanuit deze reserve begroot.

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel 7.1 Economisch herstel en duurzaamheid bevorderen

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
7.1.1	Economisch herstel en duurzaamheid bevorderen	0	14.429	17.425	16.325	0	0
	Totaal lasten	0	14.429	17.425	16.325	0	0
	Totaal baten	0	-329	0	0	0	0
	Saldo van baten en lasten	0	14.100	17.425	16.325	0	0
	Stortingen						
7.1.1	Resv. Economisch herstel en duurzaamheid	0	100.000	0	0	0	0
	Onttrekkingen						
7.1.1	Resv. Economisch herstel en duurzaamheid	0	-14.100	-17.425	-16.325	0	0
	Resultaat	**0**	**100.000**	**0**	**0**	**0**	**0**

8 Overzicht Financiën en bedrijfsvoering

Doelenboom

8. Overzicht Financiën en bedrijfsvoering

8.1 Overzicht van structurele algemene dekkingsmiddelen, overhead, VPB en onvoorzien

8.1.1 Lokale heffingen

8.1.2 Uitkering provinciefonds

8.1.3 Dividend

8.1.4 Financieringsfunctie

8.1.5 Overige algemene dekkingsmiddelen

8.1.6 Onvoorzien

8.1.7 Vennootschapsbelasting

8.1.8 Overhead

8.2 Bedrijfsvoering

8.2.1 Stelposten

8.2.2 Bedrijfsvoering realiseren

8.2.3 Decentrale arbeidsvoorwaarden

8.2.4 Afrekeningsverschillen

8.1 Overzicht van structurele algemene dekkingsmiddelen

8.1 Overzicht van structurele algemene dekkingsmiddelen, kosten van overhead, heffing van vennootschapsbelasting en de post onvoorzien (zie BBV artikel 17 begroting en artikel 27 voor de jaarrekening)

- overzicht van structurele algemene dekkingsmiddelen (zie 7.1.1, 7.1.2, 7.1.3 en 7.1.4 voor toelichting)
- overige algemene dekkingsmiddelen (zie 7.1.5 voor toelichting)
- onvoorzien (zie 7.1.6 voor toelichting)
- het bedrag voor de heffing van de vennootschapsbelasting (zie 7.1.7 voor toelichting)
- kosten van overhead (zie 7.1.8 voor toelichting)

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
8.1.1	Lokale heffingen	0	0	0	0	0	0
8.1.2	Uitkering provinciefonds	0	0	0	0	0	0
8.1.3	Dividend	0	0	0	0	0	0
8.1.4	Financieringsfunctie	0	0	0	286	1.070	1.800
8.1.5	Overige algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0
8.1.6	Onvoorzien	0	0	0	0	0	0
8.1.7	Vennootschapsbelasting	-27	10	1.036	139	-15	-15
8.1.8	Overhead	70.202	75.100	74.138	74.459	74.280	73.931
	Baten						
8.1.1	Lokale heffingen	-223.649	-225.100	-225.100	-225.100	-225.100	-225.100
8.1.2	Uitkering provinciefonds	-203.965	-214.622	-220.934	-224.807	-228.898	-235.072
8.1.3	Dividend	-13.431	-10.694	-7.130	-7.130	-7.130	-7.130
8.1.4	Financieringsfunctie	-720	-692	-692	-692	-825	-825
8.1.5	Overige algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0
8.1.6	Onvoorzien	0	0	0	0	0	0
8.1.7	Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0
8.1.8	Overhead	-7	-109	-109	-109	-109	-109
	Totaal lasten	70.175	75.110	75.174	74.884	75.335	75.716
	Totaal baten	-441.772	-451.217	-453.965	-457.838	-462.062	-468.236
	Saldo van baten en lasten	-371.597	-376.107	-378.791	-382.954	-386.727	-392.520
	Stortingen						
8.1.8	Resv. Bedrijfsvoering	4.827	1.553	1.553	1.420	1.420	1.420
8.1.8	Resv. Huisvesting	0	0	0	0	0	0
	Onttrekkingen						
8.1.8	Resv. Bedrijfsvoering	-974	-2.380	-1.317	-1.508	-1.545	-1.225
8.1.8	Resv. Huisvesting	-762	-782	-782	-782	-782	-782
	Resultaat	**-368.507**	**-377.716**	**-379.337**	**-383.824**	**-387.634**	**-393.107**

8.1.1 Lokale heffingen

Voor de provincie Noord-Holland bestaan de lokale heffingen uit de opcenten op de motorrijtuigenbelasting, leges en grondwaterheffing. De opcenten motorrijtuigenbelasting is hiervan de belangrijkste provinciale inkomstenbron. Meer informatie over lokale heffingen is te vinden in de paragraaf Lokale heffingen in deze begroting.

8.1.2 Uitkering provinciefonds

De totale uitkering uit het provinciefonds bestaat uit twee onderdelen: een algemene uitkering en zogenoemde decentralisatie-uitkeringen.

De ontwikkeling van de algemene uitkering wordt voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van de totale rijksuitgaven. Volgens de normeringssystematiek (trap-op-trap-af) hebben wijzigingen in de rijksuitgaven direct invloed op de omvang van de algemene uitkering.

In verband met de coronacrisis heeft het Rijk in overleg met de provincies besloten om het accres gedurende de huidige kabinetsperiode te bevriezen. Doel van de bevriezing is dat voor het komende jaar duidelijkheid bestaat voor zowel Rijk als gemeenten en provincies over de ontwikkeling van het gemeente- en provinciefonds voor wat betreft de volume- en loonprijs-ontwikkelingen. Hierdoor worden schommelingen in de uitkering dus beperkt.

Decentralisatieuitkeringen zijn uitkeringen met een bepaalde doelrealisatie voor ogen die niet via het verdeelmodel van het provinciefonds uitgekeerd worden. Ook deze middelen zijn in principe vrij besteedbaar.

8.1.3 Dividend

De verwachte dividendopbrengst wordt behoedzaam geraamd op basis van de omvang van de dividenduitkeringen uit het verleden.

8.1.4 Financieringsfunctie

Hieronder wordt het renteresultaat van de provincie opgenomen. Vanaf de Kaderbrief 2021 is rekening gehouden met rentelasten die betrekking hebben op het aantrekken van vreemd vermogen. Dit is gedaan omdat op basis van de liquiditeitsprognose wordt verwacht dat vanaf 2023 de eigen middelen niet meer toereikend zijn om de plannen uit te kunnen voeren. Verder bestaat het renteresultaat uit de ontvangen rentebedragen van de verstrekte langlopende rekeningen. In deze begroting is in hoofdstuk 4 (financiële begroting) een overzicht opgenomen met daarin de verstrekte langlopende leningen.

Zie voor meer informatie over het beheer van de financieringsfunctie de paragraaf financiering.

8.1.5 Overige algemene dekkingsmiddelen

Op dit moment hebben wij geen overige algemene dekkingsmiddelen. Dit is in de tabel meegenomen omdat het een verplicht onderdeel van het BBV is.

8.1.6 Onvoorzien

Op dit operationeel doel staat geen budget geraamd en hebben ook geen werkelijke uitgaven plaatsgevonden. Tegenvallers moeten in principe binnen het programma zelf opgelost worden.

Daarnaast wordt in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing een overzicht van risico's gegeven die mogelijk gedekt moeten worden uit de weerstandscapaciteit.

8.1.7 Vennootschapsbelasting

Voor bepaalde activiteiten treedt de provincie op als ondernemer voor de vennootschapsbelasting. Als zodanig is de provincie belastingplichtig. Vooralsnog geldt dit enkel met betrekking tot de participatie in Polanenpark C.V. Op landelijk niveau speelt recent een discussie tussen de Belastingdienst en decentrale overheden over de belastbaarheid van reclameconcessies. Een dergelijke discussie zou zich eveneens kunnen voordoen met betrekking tot andere privaatrechtelijke concessies, zoals voor laadpalen. De uitkomst van deze discussie is onbekend en zal op langere termijn beslecht worden, maar kan evenwel met terugwerkende kracht van invloed zijn op het belastbare resultaat van dit jaar en toekomstige jaren.

8.1.8 Overhead

Alle overheadkosten worden binnen dit operationeel doel verantwoord. Dit zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. De personele kosten van de medewerkers die in het primaire proces werkzaam zijn, worden verantwoord bij de betreffende operationele doelen. Bij de toewijzing van kosten aan overhead volgen we de notities en aanwijzingen van de commissie BBV.

De onttrekking uit de reserve huisvesting ter dekking van de kapitaallasten voor het kantoorpand aan het Houtplein wordt verantwoord onder het operationeel doel ‘Huisvesting beheren’.

8.2 Bedrijfsvoering

Overzicht Bedrijfsvoering:

- Stelposten beheren (zie 7.2.1 voor toelichting) (was OD 7.1.7)
- Bedrijfsvoering realiseren (zie 7.2.2 voor toelichting)
- Decentrale arbeidsvoorwaarden uitvoeren (zie 7.2.3 voor toelichting)
- Afrekeningsverschillen (zie 7.2.4 voor toelichting) (was OD 7.1.5)
- Omvang algemene reserve (zie 7.2.5 voor toelichting) (was OD 7.1.8)

Budgettabel (x € 1.000)

Beleidsdoel

	Lasten	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
8.2.1	Stelposten	-2.749	339	2.785	13.295	23.324	29.415
8.2.2	Bedrijfsvoering realiseren	650	4.210	6.661	6.661	6.661	6.661
8.2.3	Decentrale arbeidsvoorwaarden	482	500	1.500	556	0	0
8.2.4	Afrekeningsverschillen	-2.335	0	0	0	0	0
	Baten						
8.2.1	Stelposten	0	-2.150	-2.150	-2.150	-2.150	-2.150
8.2.2	Bedrijfsvoering realiseren	-2.350	-1.684	-987	-995	-642	-643
8.2.3	Decentrale arbeidsvoorwaarden	0	0	0	0	0	0
8.2.4	Afrekeningsverschillen	0	0	0	0	0	0
	Totaal lasten	-3.952	5.049	10.946	20.512	29.985	36.076
	Totaal baten	-2.350	-3.834	-3.137	-3.145	-2.792	-2.793
	Saldo van baten en lasten	-6.302	1.215	7.809	17.367	27.193	33.283
	Stortingen						
8.2.5	Algemene Reserve	82.597	58.736	4.100	2.200	0	0
8.2.3	Resv. Go-gelden	0	0	0	0	0	0
	Onttrekkingen						
8.2.5	Algemene Reserve	-37.470	-32.518	-27.988	-27.322	-2.000	0
8.2.3	Resv. Go-gelden	-482	-500	-1.500	-556	0	0
	Resultaat	**38.343**	**26.933**	**-17.578**	**-8.310**	**25.193**	**33.283**

8.2.1 Stelposten

In de begroting hebben wij een aantal stelposten opgenomen ter dekking van (mogelijke) toekomstige lasten. Het gaat hierbij om de volgende stelposten:

- *Stelpost prijsstijgingen:*
  Daar waar contractuele verplichtingen dat vereisen wordt door de provincie indexering toegepast. Via een stelpost in de begroting worden de hiervoor benodigde budgetten gereserveerd. Dit wordt jaarlijks bij de Kaderbrief berekend en bij de Zomernota en Begroting worden de daarvoor in aanmerking komende budgetten opgehoogd ten laste van deze stelpost. De omvang van deze stelpost loopt op van € 1,2 miljoen in 2021 naar € 25,3 miljoen in 2025.

- *Stelpost macro-economische tegenvallers:*
  Voor mogelijke toekomstige tegenvallers is een stelpost opgenomen. De omvang van de stelpost loopt op van € 4,4 miljoen in 2023 tot € 8,4 miljoen vanaf 2024. Deze stelpost kan bijvoorbeeld ingezet worden om toekomstige bezuinigingen van het Rijk op te kunnen vangen.
- *Doorschuif BTW:*
  Doorschuif BTW betreft BTW die aan de provincie wordt doorberekend en die de provincie vervolgens weer verhaalt op het BTW-compensatiefonds. Hiervoor staan baten van € 2,2 miljoen geraamd.

8.2.2 Bedrijfsvoering realiseren

Hier worden de overige bedrijfsvoeringsactiviteiten verantwoord. Het betreft:

- Het verhuren van onroerend goed onder en in het pand aan het Houtplein en de verhuur van de parkeergarage aan de Dreef.
- De koepelovereenkomst met de provincie Flevoland, waarbij personeel ter beschikking wordt gesteld voor de uitvoering van het beleid voor het landelijk gebied. Dit contract is per ultimo 2020 beëindigd.
- Detachering van personeel.

8.2.3 Decentrale arbeidsvoorwaarden

Met de vakbonden zijn afspraken gemaakt over de beschikbare gelden voor de uitvoering van decentrale arbeidsvoorwaarden door het Georganiseerd Overleg (GO). In 2016 is een reserve GO-gelden ingesteld waarin eenmalig een storting heeft plaatsgevonden. Over de inzet van de reserve vindt overleg plaats met het Georganiseerd Overleg. De reserve wordt gebruikt om provinciale medewerkers extra opleidingsmogelijkheden te geven in de vorm van een Talentbudget. De kosten die medewerkers maken worden onttrokken uit deze reserve.

8.2.4 Afrekeningsverschillen

Op dit operationeel doel staat geen budget geraamd. Hier worden gedurende het jaar de voordelige afrekeningsverschillen verantwoord (en begroot).

8.2.5 Algemene reserve beheren

De algemene reserve is bedoeld als buffer om risico's te kunnen opvangen. In de financiële verordening wordt een minimale omvang van de algemene reserve voorgeschreven die wij aanhouden om mogelijke risico's af te dekken.

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing zijn de risico's en de weerstandscapaciteit toegelicht. Voor een toelichting op het verloop van de algemene reserve wordt verwezen naar het verslag van de algemene reserve bij de staat van het verloop van reserves.

3 Paragrafen

3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

De paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing gaat in op de vraag in welke mate de provincie in staat is om financiële gevolgen van ongedekte risico's op te kunnen vangen. Deze paragraaf geeft inzicht in de relevante risico's per jaareinde en geeft inzicht in de beschikbare weerstandscapaciteit. Dit zijn de middelen die beschikbaar zijn of gemaakt kunnen worden om de financiële gevolgen van de risico's, als deze zich voordoen, op te vangen. Daarnaast wordt het weerstandsvermogen inzichtelijk gemaakt. Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de provincie in staat is om de financiële gevolgen van ongedekte risico's op te vangen.

Beleid

Het risicobeleid is vastgelegd in de financiële verordening en de door PS vastgestelde Kadernota Weerstandsvermogen en Risicomanagement. De Kadernota bevat beleidsregels over de wijze waarop de weerstandscapaciteit wordt opgebouwd en ingezet. In 2021 wordt de Kadernota geactualiseerd.

Visie

De visie op risicomanagement is als volgt: *"De provincie Noord-Holland streeft naar het systematisch afwegen van risico's en kansen bij het realiseren van haar doelstellingen. Risicomanagement is daarmee onderdeel van het reguliere denken en doen. Het bewust verminderen, delen, vermijden of accepteren van risico's leidt tot het 'in-control-zijn' van de organisatie"*, (bron: Kadernota risicomanagement 2017-2020).

Wij anticiperen actief op risico's en kansen om onze doelstellingen te bereiken. Daarom hebben we een risicomanagementsysteem ingericht.

Risico's

Het weerstandsvermogen is het kengetal dat uitdrukt in welke mate de provincie in staat is om met haar financiële reserves ongedekte risico's op te vangen. Ongedekte risico's zijn risico's waarvoor nog geen (of onvoldoende) maatregelen zijn getroffen om het risico af te dekken en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Het gaat hierbij alleen om risico's met een bruto effect van € 100.000 of hoger.

Om de risico's te kunnen vergelijken met de totale weerstandscapaciteit worden deze beschouwd over een periode van vier jaar. Per risico wordt beoordeeld of dit eenmalig is of terugkerend. Indien een risico eenmalig is, worden het effect van het risico en de kans dat het risico in de komende vier jaar optreedt, geschat. Indien het risico terugkerend is, worden het effect van het risico en de frequentie van het optreden van het risico geschat. Hierdoor wordt bij een terugkerend risico de mogelijkheid dat een risico in een periode van vier jaar meerdere keren optreedt, meegenomen. Voor het berekenen van de omvang van de ongedekte risico's wordt een simulatiemethode gebruikt en wordt rekening gehouden met de gekozen risicobereidheid.

Risico's	Risicobedrag	Eénmalig of terugkerend risico	Kans van optreden	Einddatum
Bedrijfsvoeringsrisico's				
Kosten opruimen afvalinrichting	€ 1.000.000	1x per 2 jaar	n.v.t.	continu
Wateroverlast: natuurontwikkeling Texel	€ 1.048.000	1x per 10 jaar	n.v.t.	31 december 2041
Beschikbaarheidsvergoeding OV	€ 3.500.000	eenmalig	30%	31 december 2022
Verkeerde Wet milieubeheerprocedure en fouten bij WABO - procedure	€ 3.000.000	1x per 20 jaar	n.v.t.	continu
Schadeclaim ivm asbest bij N201	€ 500.000	eenmalig	50%	31 december 2022
Schadeclaim benzinestation	€ 250.000	eenmalig	10%	1 januari 2022
Brug Ouderkerk	€ 3.000.000	eenmalig	37,5%	31 oktober 2021
Financieringsrisico's				
Lening Nationaal Restauratie Fonds	€ 5.100.000	eenmalig	10%	1 januari 2061
Deelneming PDENH	€ 7.860.000	eenmalig	20%	17 mei 2025
Subsidieregeling Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer	€ 4.600.000	eenmalig	25%	31 december 2025
Grondexploitatierisico's				
Strategische aankopen, materiële vaste activa	€ 2.100.000	eenmalig	10%	1 januari 2025
Risico's Verbonden Partijen				
Borgstelling aan BNG ivm krediet aan de RON	€ 1.730.000	eenmalig	30%	31 december 2030
Dividenduitkering	€ 1.782.750	1x per 5 jaar	n.v.t.	31 december 2020

Beleidsrisico's

Bij de begroting 2022 zijn geen beleidsrisico’s geïnventariseerd met een omvang groter dan € 2 miljoen.

Bedrijfsvoeringsrisico's

Verkeerde Wet milieubeheerprocedure en fouten bij Wabo-procedure
De uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving op grond van de Wabo en de betrokken wetten is gemandateerd aan omgevingsdiensten. Als mandaatgever is en blijft de provincie verantwoordelijk voor de vermogensrechtelijke gevolgen van de namens de provincie genomen besluiten. Bij vergunningverlening bestaat het risico dat onterecht vergunningen, ontheffingen of vrijstellingen worden verleend, gewijzigd of geweigerd. Hierdoor kunnen financiële gevolgen voor bedrijven of derden ontstaan. Dit geldt ook voor een handhavingsbesluit dat niet terecht tot stand komt, of een rechtsongelijkheid bij toezicht. Het gevolg kan zijn dat

bedrijven schadeclaims indienen bij de provincie en dat er afbreuk wordt gedaan aan het imago van de provincie. Schadeclaims kunnen oplopen tot een bedrag van circa € 3 miljoen.

Er zijn privaatrechtelijke overeenkomsten gesloten met de omgevingsdiensten over de eisen waaraan de vergunningverlening, toezicht en handhaving moet voldoen. De aansprakelijkheid van tekortkomingen in de uitvoering van deze overeenkomsten door onzorgvuldig of on(des)kundig handelen van de omgevingsdiensten ligt bij hen, tot het bedrag van de betreffende dienstverlening. Ook moeten de omgevingsdiensten voldoen aan de Verordening kwaliteit VTH omgevingsrecht. In de rol van opdrachtgever bewaakt de provincie dit.

Brug Ouderkerk
Ten behoeve van de uitvoering van het project ontbrak een essentieel stuk grond. Hierdoor lag de uitvoering stil. De aannemer lijdt hierdoor schade en wil deze vergoed hebben. De hoogte van de claim is nog onderwerp van discussie. De uitvoering is inmiddels weer opgestart.

Beschikbaarheidsvergoeding OV
Er bestaat een kans dat de provincie extra kosten maakt in verband met een eventueel (voorkomen van een) faillissement of niet nakomen van de verplichtingen in de concessiebesluiten door concessiehouder (geen of veel minder openbaar vervoer) als gevolg van financiële gevolgen van de coronacrisis voor de reizigersopbrengsten in het openbaar vervoer. Er worden verschillende beheersmaatregelen getroffen, met het Rijk in de vorm van een beschikbaarheidsvergoeding en met de vervoerder in de vorm van een transitieplan. De beheersmaatregelen beperken het risico dat de concessiehouder failliet dreigt te gaan dan wel dat er extra moet worden bezuinigd/ afgeschaald om de tekorten bij de concessiehouder in de periode 2022 op te vangen en daarmee de bereikbaarheid vermindert, structurele schade ontstaat aan de kwaliteit van het OV en afbreuk wordt gedaan aan de ambities van dit college. Hierdoor is de kans verkleind en de impact verkleind van dit risico ten opzichte van een scenario waarin deze beheersmaatregelen niet worden getroffen. Het restrisico, in geval van een worst case scenario, wordt geschat op € 3,5 miljoen.

Financieringsrisico's

Lening Nationaal Restauratie Fonds
Het risico is dat de lening niet (volledig) wordt terugbetaald aan de provincie. De provincie heeft geld uitgeleend aan het Nationaal Restauratie Fonds (hierna NRF) dat het op zijn beurt doorleent aan eigenaren van monumenten voor het herbestemmen/restaureren/verduurzamen van monumenten. Het NRF toetst of de ontvangers van leningen kredietwaardig zijn. Ook bekijkt het NRF in hoeverre voldoende zekerheid kan worden verkregen uit het te financieren onderpand. Door middel van hypothecaire leningen wordt zekerheid gesteld. Momenteel is het risico maximaal € 5,1 miljoen, later zal dit toenemen tot maximaal € 9,1 miljoen.

Deelneming PDENH
PDENH investeert in duurzame innovatieve bedrijven en initiatieven in Noord-Holland. Omdat PDENH wordt gefinancierd met provinciale middelen, leiden de investeringen door PDENH ook tot een financieel risico voor de provincie Noord-Holland. Als beheersmaatregel wordt voor iedere investering een uitgebreid onderzoek uitgevoerd door een team gespecialiseerde investeringsmanagers in dienst van het participatiefonds. Een investering wordt vervolgens ter advies voorgelegd aan een investeringscomité, waarna de provincie als aandeelhouder het uiteindelijke investeringsbesluit neemt.

Ondanks risicobeperkende maatregelen gaat het in absolute zin om grote bedragen. Het aantal investeringen en het door PDENH uitgezette kapitaal neemt in de toekomst verder toe.

Zekerheidshalve is bij de berekening van het benodigde risicobedrag voor PDENH uitgegaan van 20% van het gemiddelde vermogen. Dit risicopercentage is recent geactualiseerd naar aanleiding van de coronacrisis. Het risicobedrag voor PDENH dient ter dekking van onvoorziene risico's, in de vorm van (onvoorziene) faillissementen van ondernemingen waarin het fonds heeft geïnvesteerd. Naar verwachting is het risicobedrag ruim berekend omdat in de jaarstukken van de provincie ook reeds een verliesvoorziening is opgenomen voor dekking van voorziene risico's bij PDENH.

Subsidieregeling Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer
De provincie kent POP3-subsidies toe op grond van twee regelingen: ANLb en de Uitvoeringsregeling POP3-subsidies Noord-Holland. Deze subsidies bestaan uit EU-middelen en provinciale middelen. Wij hebben meer POP3-subsidieverplichtingen dan waar wij als provincie aan Europese middelen aanspraak op kunnen maken. Het bedrag moeten we mogelijk bijdragen maar het is echter ook mogelijk dat hiervoor Europese middelen alsnog beschikbaar komen. Er zijn in elk geval tot en met 2025 - het einde van het POP3 - verschillende momenten dat er extra EU-middelen beschikbaar kunnen komen.

Grondexploitatierisico's

Strategische aankopen, materiële vaste activa
Voor de uitvoering van het provinciaal grondbeleid is onder meer krediet voor strategische grondaankopen beschikbaar. Vooruitlopend op concrete gebiedsontwikkelingsprojecten worden ten laste hiervan grondaankopen gedaan. Hierin ligt een zeker risico besloten dat de economische waarde van deze grond op enig moment (in negatieve zin) afwijkt van de boekwaarde. Om dit risico af te dekken is hiervoor een bedrag in het weerstandsvermogen opgenomen. Dit bedrag is gerelateerd aan de boekwaarde van de strategische aankopen en materiële vaste activa. Per 31 december 2020 bedraagt dit € 21 miljoen.

Risico's Verbonden partijen

Bij de begroting 2022 zijn geen risico's verbonden partijen geïnventariseerd met een omvang groter dan € 2 miljoen.

Verloop risico's

Risico-inventarisatie (bruto)	Begroting 2021 (x € 1.000)	Rekening 2020	Begroting 2022	Mutaties begroting 2022 t.o.v. jaarrekening 2020 (x € 1.000)	Afname / toename
Beleidsrisico's	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	-
Bedrijfsvoeringrisico's	€ 27.388	€ 8.948	€ 12.298	€ 3.350	afname
Financieringsrisico's	€ 13.100	€ 17.400	€ 17.560	€ 160	toename
Grondexploitatierisico's	€ 2.400	€ 2.330	€ 2.100	€ -230	afname
Risico's verbonden partijen	€ 14.855	€ 3.513	€ 3.513	€ 0	-
Brutorisicobedrag	**€ 57.743**	**€ 32.191**	**€ 35.471**	**€ 3.280**	**toename**

Toelichting

In vergelijking met de voorgaande inventarisatie voor de jaarrekening 2020, is het totaal aan bruto risico's per saldo toegenomen met € 3,3 miljoen. De toename in de bedrijfsvoeringsrisico's wordt grotendeels veroorzaakt door het risico 'beschikbaarheidsvergoeding OV'. Er bestaat een kans dat de provincie extra kosten maakt in verband met een eventueel (voorkomen van een) faillissement of niet nakomen van de verplichtingen in de concessiebesluiten door concessiehouder (geen of veel minder openbaar vervoer) als gevolg van financiële gevolgen van de coronacrisis voor de reizigersopbrengsten in het openbaar vervoer.

Overige risico's niet gekwantificeerd

Naast genoemde risico's onderkennen wij bij de provincie een aantal risico's die zich op dit moment zowel landelijk als wereldwijd voordoen en die nog niet verder te kwantificeren zijn. Wij denken hierbij aan:

PFAS
Bij civiele werken moet de grond worden onderzocht op de aanwezigheid van PFAS. Indien de grond meer schadelijke stoffen bevat dan de norm toestaat, zal dit vertraging in de projecten tot gevolg hebben. De omvang en eventuele schade die hierdoor ontstaat, is niet te kwantificeren.

Stikstof
Door uitspraken van de Raad van State lopen projecten mogelijk vertraging op. Met de komst van de Stikstofwet is dit probleem nog niet opgelost. De omvang en eventuele schade die dit kan hebben op projecten is op dit moment niet te kwantificeren. Op basis van het projectenoverzicht wordt een inventarisatie uitgevoerd om de risico's verder in beeld te brengen.

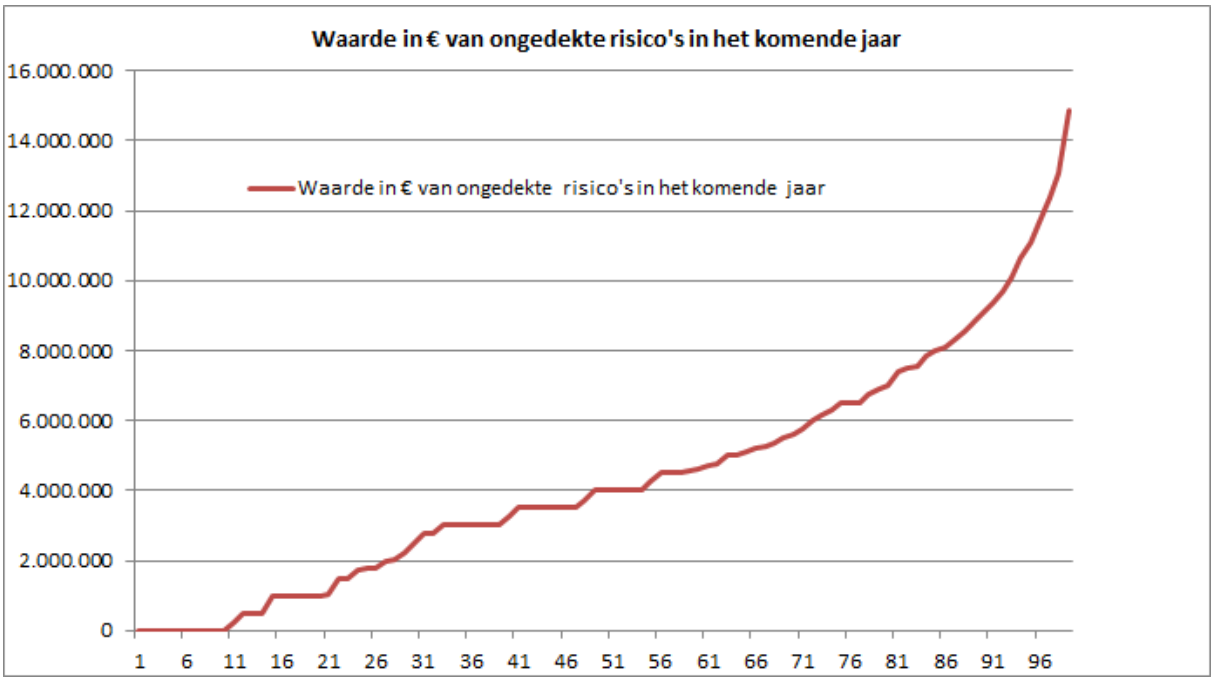
Berekening risico's

Bij de begroting en bij de jaarrekening wordt jaarlijks het actuele totale weerstandsvermogen en het actuele incidentele weerstandsvermogen berekend voor een periode van vier jaar respectievelijk voor een periode van één jaar.

In dit onderdeel wordt de beschikbare weerstandscapaciteit geconfronteerd met de uitkomst van de simulatie van de hiervoor genoemde risico's. Het quotiënt van beide bedragen wordt het weerstandsvermogen genoemd. De totale bruto omvang van deze risico's bedraagt € 35,5 miljoen.

Berekende hoogte van de ongedekte risico's voor 1 jaar: € 14,9 miljoen

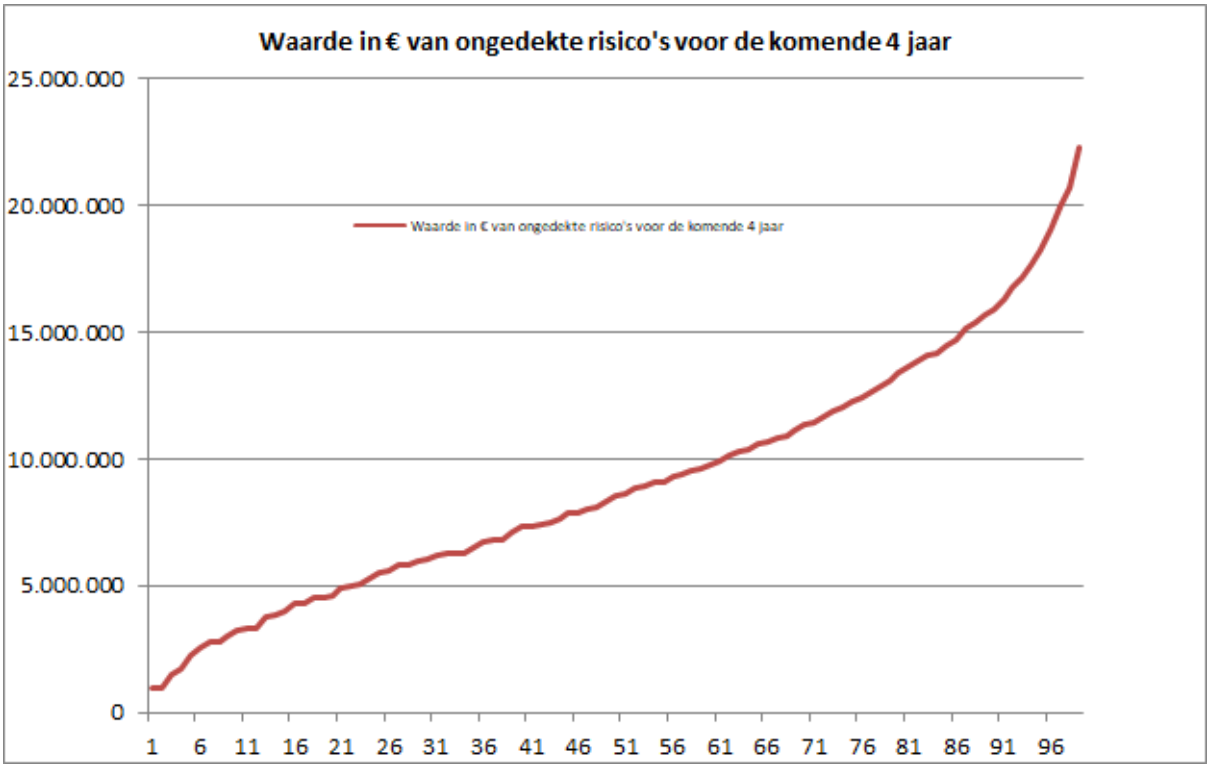
Op basis van de methode waarbij wordt gesimuleerd of een risico al dan niet voorkomt, is berekend dat het risico € 14,9 miljoen bedraagt. Dit betekent dat met 99% zekerheid gesteld kan worden dat het komende jaar het bedrag aan schade niet groter zal zijn dan het hier genoemde risicobedrag. De verdeling van de bedragen over de percentielen ziet er grafisch als volgt uit:

Toelichting: op de horizontale as staan de percentielen. Op de verticale as staan de bijbehorende bedragen. In 50% van de simulaties zijn de geëffectueerde risico's bij elkaar opgeteld € 4,0 miljoen of lager. In 99% van de simulaties zijn de geëffectueerde risico's bij elkaar opgeteld € 14,9 miljoen of lager.

Berekende hoogte van de ongedekte risico's voor 4 jaar: € 22,3 miljoen

Op basis van de methode waarbij wordt gesimuleerd of een risico al dan niet voorkomt, is berekend dat het risico € 22,3 miljoen bedraagt. Dit betekent dat met 99% zekerheid gesteld kan worden dat het komende jaar het bedrag aan schade niet groter zal zijn dan het hier genoemde risicobedrag. De verdeling van de bedragen over de percentielen ziet er grafisch als volgt uit:

Toelichting: op de horizontale as staan de percentielen. Op de verticale as staan de bijbehorende bedragen. In 50% van de simulaties zijn de geëffectueerde risico's bij elkaar opgeteld € 8,5 miljoen of lager. In 99% van de simulaties zijn de geëffectueerde risico's bij elkaar opgeteld € 22,3 miljoen of lager.

Berekening weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen

Toelichting weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt of kan beschikken om niet-begrote kosten te dekken. Bij weerstandscapaciteit wordt onderscheid gemaakt tussen incidentele weerstandscapaciteit en structurele weerstandscapaciteit.

De incidentele weerstandscapaciteit is de capaciteit, die eenmalig kan worden ingezet om financiële tegenvallers op te vangen, en is de som van:

- de algemene reserve,
- de post onvoorzien voor het betreffende boekjaar,
- stille reserves.

De algemene reserve is een nu vrij beschikbare reserve. Stille reserves bestaan uit het verschil tussen de verkoopwaarde van activa en de waarde waarvoor deze activa op de balans staan. In de berekening van de weerstandscapaciteit worden stille reserves niet meegenomen, tenzij er een concrete intentie is betreffende activa binnen één jaar te verkopen.

De structurele weerstandscapaciteit is de capaciteit, die terugkerend kan worden ingezet om financiële tegenvallers op te vangen, en bestaat uit:

- de onbenutte belastingcapaciteit,
- de post onvoorzien in de jaren na het komende jaar,
- begrotingsruimte.

Het beleid over de aanwending van de weerstandscapaciteit

Wanneer risico's zich daadwerkelijk voordoen zal er financiële schade zijn voor de provincie. In een dergelijk geval wordt de financiële positie van de provincie aangetast en kan het voorkomen dat er maatregelen moeten worden getroffen om de financiële positie op termijn weer op peil te brengen. Het volgende is van toepassing met betrekking tot het aanwenden van de weerstandscapaciteit als een risico zich voordoet:

- Wij informeren PS over het zich voordoen van de risico's, inclusief de achtergronden.
- Wij stellen voor het risicobedrag ten laste van de algemene reserve te brengen, wanneer geen
  andere dekkingsmogelijkheden voorhanden zijn.
- Indien de algemene reserve hierdoor niet meer toereikend is, formuleren wij een bezuinigingsvoorstel.
- De weerstandscapaciteit dient daarna weer op peil te worden gebracht, indien deze zodanig is
  aangetast dat deze niet langer aan de norm voldoet. In dat geval voegen wij bij het voorstel aan PS een voorstel voor een herstelplan om dit mogelijk te maken.

Toelichting weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is het kengetal dat uitdrukt in welke mate de provincie in staat is om met haar financiële reserves de ongedekte risico's op te vangen. Met ingang van de Kadernota weerstandsvermogen en risicomanagement 2017-2020 wordt het weerstandsvermogen berekend voor zowel het totale weerstandsvermogen als het incidentele weerstandsvermogen.

Het totale weerstandsvermogen wordt berekend als de totale weerstandscapaciteit gedeeld door de hoogte van de ongedekte risico's over een periode van vier jaar.

De norm voor het minimaal aan te houden weerstandsvermogen bedraagt één. Indien ondanks genomen beheersmaatregelen het totale weerstandsvermogen of het incidentele weerstandsvermogen lager wordt dan één, dan doen Gedeputeerde Staten financiële voorstellen die ertoe leiden dat het weerstandsvermogen weer teruggebracht wordt op het minimale niveau.

Incidenteel weerstandsvermogen

Berekening weerstandscapaciteit (in miljoenen €)	Begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Totaal
Incidentele capaciteit					
Algemene reserve	154,8				154,8
Onvoorzien	-				-
Totaal incidentele capaciteit	**154,8**	-	-	-	**154,8**
Berekende risico's voor 1 jaar					14,9
Kengetal Weerstandsvermogen voor 1 jaar					**10,4**

Totale weerstandsvermogen

Berekening weerstandscapaciteit (in miljoenen €)	Begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Totaal
Incidentele capaciteit					
Algemene reserve	154,8				154,8
Onvoorzien	-				-
Totaal incidentele capaciteit	154,8	-	-	-	154,8
Structurele capaciteit					
Onbenutte belastingcapaciteit		161,4	161,4	161,4	484,2
Onvoorzien		-	-	-	-
Meerjarenbegrotingsruimte		-	-	-	-
Totale structurele capaciteit	-	**161,4**	**161,4**	**161,4**	**484,2**

Totale weerstandscapaciteit	639
Berekende risico's voor 4 jaar	22,3
Kengetal Weerstandsvermogen voor 4 jaar	**28,7**

Uit dit overzicht blijkt dat de berekende weerstandscapaciteit op basis van de incidentele capaciteit 10,4 bedraagt (was 4,7 bij begroting 2021). Voor een periode van 4 jaar bedraagt de weerstandscapaciteit 28,7 (was 16,5 bij begroting 2021). In beide gevallen is de uitkomst groter dan 1. Dit betekent dat in beide gevallen de totale weerstandscapaciteit groter is dan de hoogte van de ongedekte risico's.

Conclusies

Bij de jaarrekening zijn risico's geïnventariseerd met een totale bruto omvang van € 35,5 miljoen. Het berekende risicobedrag (na simulatie) voor het komende jaar bedraagt € 14,9 miljoen. Het berekende risicobedrag voor de komende 4 jaar bedraagt € 22,3 miljoen.

De incidentele weerstandscapaciteit bij de begroting 2022 bedraagt € 154,8 miljoen. Het weerstandsvermogen voor 1 jaar komt dan uit op 10,4. De totale weerstandscapaciteit bedraagt € 639 miljoen. Het weerstandsvermogen voor een periode van 4 jaar komt dan uit op 28,7. Met een zekerheid van 99% kan geconcludeerd worden dat de berekende weerstandscapaciteit toereikend is om financiële tegenvallers op te vangen.

Kengetallen

Met ingang van de begroting 2016 is in het BBV voorgeschreven in deze paragraaf een set van zes verplichte financiële kengetallen op te nemen. De zes kengetallen zijn:

1. netto schuldquote
2. netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
3. de solvabiliteitsratio
4. kengetal grondexploitatie
5. structurele exploitatieruimte
6. belastingcapaciteit (zie hiervoor de paragraaf provinciale heffingen).

1. Berekening netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de provincie ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en afschrijvingen op de exploitatie.

	Bij jaarrekening ultimo jaar	Rekening 2020	Begroting 2021*	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
A	Vaste schulden (art. 46)	0	0	0	34	34	180
B	Netto vlottende schuld (art. 48)	27	16	17	15	16	16
C	Overlopende passiva (art. 49)	294	335	475	566	532	442
D	Financiële activa (art. 36 lid d, e en f)	0	0	0	0	0	0
E	Uitzettingen < 1 jaar (art. 39)	362	153	102	52	25	25
F	Liquide middelen (art. 40)	5	0	1	1	0	0
G	Overlopende activa (art. 40a)	23	30	28	29	28	28
H	Totale baten (exclusief reserves (art. 17 lid c)	478	495	513	492	499	489
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G/H * 100%	**-14%**	**34%**	**70%**	**109%**	**106%**	**120%**

*2021 t/m Tweede begrotingswijziging 2021

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de oude situatie waarbij de provincie voldoende eigen middelen had in de komende jaren verandert in een situatie waarbij geld geleend moet gaan worden. Uit de liquiditeitsprognose blijkt dat naar verwachting vanaf 2023 geld geleend moet gaan worden om aan de verschillende verplichtingen te kunnen blijven voldoen. De afname van de eigen middelen is vooral zichtbaar op regel E.

2. Berekening gecorrigeerde netto schuldquote

Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden opgenomen.

	Bij jaarrekening ultimo jaar	Rekening 2020	Begroting 2021*	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
A	Vaste schulden (art. 46)	0	0	0	34	34	180
B	Netto vlottende schuld (art. 48)	27	16	17	15	16	16
C	Overlopende passiva (art. 49)	294	335	475	566	532	442
D	Financiële activa (art. 36 lid b, c, d, e en f)	41	40	40	40	40	40
E	Uitzettingen < 1 jaar (art. 39)	362	153	102	52	25	25
F	Liquide middelen (art. 40)	5	0	1	1	0	0
G	Overlopende activa (art. 40a)	23	30	28	29	28	28
H	Totale baten (exclusief reserves (art. 17 lid c)	478	495	513	492	499	489
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G/H * 100%	**-23%**	**26%**	**63%**	**100%**	**98%**	**111%**

Zie voor opmerkingen hetgeen onder 1 is gemeld. Zoals hierboven is vermeld zit het verschil in het feit dat bij deze berekening tevens de verstrekte leningen zijn meegenomen. Het verschil met 1 is zichtbaar op regel D.

3. Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de provincie in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een provincie bestaat volgens artikel 42 BBV uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten.

	Bij jaarrekening ultimo jaar	Rekening 2020	Begroting 2021*	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
A	Eigen vermogen (art. 42)	1078	915	763	711	712	728
B	Balanstotaal	1420	1285	1273	1344	1390	1384
	Solvabiliteit A/B * 100%	**76%**	**71%**	**60%**	**53%**	**51%**	**53%**

* 2021 t/m Tweede begrotingswijziging 2021

Hoe hoger de solvabiliteitsratio hoe hoger de weerbaarheid van de provincie. De mate van weerbaarheid in combinatie met de andere kengetallen geeft een indicatie over de financiële positie van de provincie.

Kijkend naar de samenstelling van het vreemd vermogen (cq de financiële verplichtingen), valt af te leiden dat dit met name bestaat uit voorzieningen en overlopende passiva. Voor de gevormde voorzieningen is de last reeds genomen. Hiervoor zal dus geen aanspraak meer gemaakt hoeven worden op de reserves. De overlopende passiva bestaan met name uit verplichtingen die gedekt worden door onttrekkingen aan de bestemmingsreserves. Dit laatste zorgt voor de daling van de omvang van het eigen vermogen. Op basis hiervan kan geconcludeerd worden dat het berekende ratio ruim voldoende is om aan de financiële verplichtingen te voldoen.

4. Grondexploitatie

Bij jaarrekening ultimo jaar	Rekening 2020	Begroting 2021*	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Niet in exploitatie genomen bouwgronden (art. 38 lid a punt 1)	0	0	0	0	0	0
Bouwgronden in exploitatie (art. 38 lid b)	0	0	0	0	0	0
Totale baten (exclusief reserves (art. 17 lid c)	478	495	513	492	499	489
Grondexploitatie (A+B)/C * 100%	**0%**	**0%**	**0%**	**0%**	**0%**	**0%**

*2021 t/m Begrotingswijziging 2021

Uit bovenstaande blijkt dat de provincie niet over in exploitatie genomen gronden beschikt, hetgeen past bij het grondbeleid van de provincie.

5. Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Bij dit onderscheid is de aard van de activiteit leidend. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering uit het provinciefonds en eigen belastinginkomsten (motorrijtuigenbelasting). Bij structurele lasten zijn dat bijvoorbeeld de personeelslasten, kapitaallasten en bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen. Het onderscheid tussen structureel en incidenteel is ook in een notitie van de commissie BBV vastgelegd. Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten (zie artikel 17 onderdeel c van het BBV = exclusief mutaties reserves) en uitgedrukt in een percentage. Om dit kengetal te relateren aan het overzicht van baten en lasten is het noodzakelijk om de volgende cijfers te presenteren:

	Bij jaarrekening ultimo jaar	Rekening 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
A	Totale structurele lasten	377	398	436	432	430	430
B	Totale structurele baten	460	450	470	473	478	481
C	Totale structurele toevoegingen aan de reserves	35	36	32	30	22	23
D	Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	4	4	2	2	3	3
E	Totale baten	478	464	513	492	499	489
	Structurele exploitatieruimte ((B-A)+(D-C))/(E) * 100%	**11%**	**4%**	**1%**	**3%**	**6%**	**6%**

Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Daarnaast bevorderen hogere structurele baten de wendbaarheid (flexibiliteit) van de begroting. Voor Noord-Holland is in alle jaren sprake van een positief percentage. Voor een nadere opbouw van de baten en lasten verwijzen wij naar onderdeel 4.2.5 deze begroting.

6. Belastingcapaciteit

Een provincie heeft de mogelijkheid om het aantal opcenten te verhogen tot het maximaal te heffen aantal opcenten zoals dat door het Rijk wordt bepaald. De belastingcapaciteit van provincies wordt berekend door het aantal opcenten in jaar t (het begrotingsjaar) te vergelijken met het gemiddelde van het aantal opcenten van alle provincies in jaar t-1 (het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar) en uit te drukken in een percentage.

	Bij jaarrekening ultimo jaar	Rekening 2020	Begroting 2022*	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
A	Aantal opcenten MRB	67,9	67,9	67,9	67,9	67,9	67,9
B	Landelijk gemiddelde opcenten in jaar er voor	81,4	83,0	83,5	84,0	84,0	84,0
	Aantal opcenten t.o.v. landelijk gemiddelde in jaar er voor (A/B) * 100%	83,4%	81,8%	81,3%	80,8%	80,8%	80,8%

*2021 t/m Tweede begrotingswijziging 2021

Uit bovenstaande blijkt dat de provincie Noord-Holland onder het landelijk gemiddelde zit qua heffen van opcenten. Dit is ook logisch omdat de provincie het laagste opcenten tarief heeft van alle provincies. Dit zorgt ervoor dat er nog voldoende capaciteit is om financiële tegenvallers op te vangen. Bij de begroting 2022 is de onbenutte belastingcapaciteit berekent op € 161,4 miljoen.

	Rekening 2020	Begroting 2021*	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
1. Netto schuldquote	-14%	34%	70%	109%	106%	120%
2. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-23%	26%	63%	100%	98%	111%
3. Solvabiliteitsratio	76%	71%	60%	53%	51%	53%
4. Grondexploitatie	0%	0%	0%	0%	0%	0%
5. Structurele exploitatieruimte	11%	4%	1%	3%	6%	6%
6. Belastingcapaciteit	83,4%	81,8%	81,3%	80,8%	80,8%	80,8%

*2021 t/m Tweede begrotingswijziging 2021

In bovenstaande tabellen is op basis van een aantal kengetallen getracht om een inzicht te geven in de financiële positie van de provincie. Voor een beoordeling van de financiële positie is het belangrijk dat zowel naar de balans als naar de exploitatie wordt gekeken. In de kengetallen structurele exploitatieruimte en belastingcapaciteit komt tot uitdrukking of een provincie over voldoende structurele baten beschikt, en welke mogelijkheid er is om de structurele baten op korte termijn te vergroten.

Voor de provincie Noord-Holland geldt voor de komende jaren dat de structurele baten groter zijn dan de structurele lasten. Dit betekent dat de provincie voldoende flexibiliteit vertoont om eventuele tegenvallers op te vangen.

Het percentage opcenten van Noord-Holland (67,9) ligt onder het gemiddelde van alle 12 provincies (+/- 82%). Noord-Holland heeft het laagste opcenten tarief van alle provincies. Dit resulteert in een onbenutte belastingcapaciteit bij de begroting van 2022 van € 161,4 miljoen. Op basis van bovenstaande kan geconcludeerd worden dat de begroting van de provincie voldoende wendbaar en flexibel is.

De kengetallen netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, solvabiliteitsratio en grondexploitatie hebben betrekking op de balans. Op basis van de huidige liquiditeitsprognose is de verwachting dat vanaf 2023 een tekort aan middelen ontstaat en dat vreemd vermogen aangetrokken moet worden ter financiering van bedrijfsprocessen.

De verwachte solvabiliteitsratio ligt de komende jaren tussen 50% en 70%. De daling wordt vooral veroorzaakt door verwachte investeringen uit de bestemmingsreserves. Dit is de verklaring voor de daling van de bestemmingsreserves. Omdat de financiële verplichtingen met name bestaan uit voorzieningen (waarvoor de last al in de exploitatie is genomen) en overlopende passiva die gedekt zijn uit de bestemmingsreserves, is de kans zeer klein dat de provincie niet aan zijn financiële verplichtingen kan voldoen. Wat betreft de grondexploitatie kan gezegd worden dat Noord-Holland geen grondexploitatie kent. Hier zijn dus voor de komende jaren geen financiële consequenties te verwachten.

Het kengetal structurele exploitatieruimte toont aan dat er voldoende structurele baten zijn om de structurele lasten te dekken.

Op basis van bovenstaande kan geconcludeerd worden dat op basis van de huidige cijfers de financiële situatie van de provincie als goed tot zeer goed omschreven kan worden.

3.2 Onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

Duurzame bereikbaarheid is een belangrijke opgave voor de provincie Noord-Holland. Een goede bereikbaarheid is noodzakelijk voor het functioneren van de economie in Noord-Holland en een vereiste om deel te nemen aan de arbeidsmarkt en het sociale leven. Onder het motto ‘doelmatig en duurzaam’ spelen deze onderwerpen op dit moment een belangrijke rol. Het handelen van de provincie is gericht op duurzaamheid. Dit betekent dat ook voor infrastructuur geldt dat we in 2030 de hoeveelheid CO_2-emissie, het primaire materiaalgebruik en het (fossiele) energiegebruik hebben gehalveerd, de biodiversiteit en de klimaatadaptiviteit hebben bevorderd en stikstof en fijnstof hebben beperkt. Dit kan invloed hebben op kwaliteitseisen die we gewend zijn te stellen (bijvoorbeeld bij alternatief maaibeheer), maar ook op de vanzelfsprekendheid waarmee we infrastructuur aanleggen voor ‘de eeuwigheid’, uitgaande van eindeloze groei.

Het verbeteren van de (provinciale) infrastructuur is een kerntaak van de provincie. Binnen deze kerntaak is het beheren van de provinciale kapitaalgoederen een belangrijk element. De provincie beheert 645 km wegen, 384 km fietspaden, 50 km busbanen, 246 km vaarwegen (bodem en oevers), 590 civiele kunstwerken (inclusief duikers), DVM-systemen, een verkeers-, tunnel- en brugbediencentrale en 13 gebouwen (waarvan 4 huur). Onderdeel van de beheertaak is de wettelijke zorgplicht en provinciale ambitie om de kapitaalgoederen volgens afgesproken kwaliteitseisen in stand te houden door middel van onderhoud en vervanging. Hiermee worden functionaliteit en kwaliteit van deze kapitaalgoederen op peil gehouden en wordt kapitaalvernietiging voorkomen.

Infrastructuur

De instandhouding van de provinciale infrastructuur legt een groot beslag op de provinciale begroting. Hierdoor is in de afgelopen jaren steeds nadrukkelijker de behoefte ontstaan om de infrastructuur professioneler, doelmatiger en efficiënter in stand te houden.

De provincie gaat in 2022 verder met de ontwikkeling van het assetmanagement. Het beheer van onze assets wordt verder in lijn gebracht met de provinciebrede doelstellingen. Zo is er in het Strategisch Assetmanagement Plan (SAMP) aandacht gekomen voor toepassing van duurzaamheid (ambitieweb), biodiversiteit, klimaatverandering (klimaatstresstest), energieverbruik, digitalisering (digital twins, een nieuw beheersysteem en dashboards) en innovatie. Voor deze extra eisen en functies zijn budgetten vrijgemaakt en in de pilotprojecten wordt de Plan Do Check Act (PDCA) cyclus doorlopen. Voor de toepassing van extra functies wordt echter altijd een afweging gemaakt tussen de risico’s, de kosten en de opbrengsten.

Het bestuurlijk vastgesteld kwaliteitsniveau voor het functioneren van het areaal is leidend. Dit is vastgelegd in de Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen (NIKG). In de NIKG staat beschreven welke kapitaalgoederen de provincie in eigendom heeft en op welk kwaliteitsniveau deze in stand worden gehouden. Ook is hierin vastgelegd welke financiële middelen hiervoor noodzakelijk zijn. De afweging over beleidswijzigingen, trends en ontwikkelingen zoals omschreven in de NIKG wordt (jaarlijks) bij de Kaderbrief gemaakt. Gebaseerd op de landelijke CROW-systematiek, zijn de onderstaande kwaliteitsniveaus vastgesteld voor de verschillende onderdelen van de provinciale infrastructuur.

Type areaal	Bestuurlijk vastgesteld kwaliteitsniveau
Stroomwegen	B
Overige wegen	C
Fietspaden	B
Haltes/stations Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)	B
Vrij liggende busbanen	B
Vaarwegen / oevers	C/D
Milieuaspecten bij wegbeheer	B

Het beheer wordt gebiedsgericht uitgevoerd. Een belangrijk instrument hierin zijn de gebiedscontracten, waarbij het vast- en variabel onderhoud van het areaal naar de markt is gebracht. Daarnaast zijn er ook aspecten van het onderhoud die moeilijk passen in een gebiedscontract en waarvan het efficiënter is om deze centraal te beleggen, zoals bijvoorbeeld centrale brugbediening, dynamisch verkeersmanagement (DVM) en, gladheidscoördinatie.

Programmering Onderhoud

Alle maatregelen aan het infrastructurele areaal worden begroot en in een planning opgenomen, de 'Provinciale Programmaplanning Infrastructuur'. Een nadere uitwerking voor de eerstvolgende acht jaren wordt opgenomen in het bestuurlijk vast te stellen integraal Meerjarenprogramma Infrastructuur (iMPI)). Het iMPI geeft onder andere aan welke (vervangings-)investeringen noodzakelijk zijn. De kredieten hiervan worden met de behandeling van de begroting aangevraagd en door PS beschikbaar gesteld. Het dagelijks en variabel onderhoud is in uitvoering bij een gebiedscontractant. Deze gebiedscontractant is zelf verantwoordelijk voor het inplannen van de uitvoering. Bijna al het variabel onderhoud voor de gebieden met een gebiedscontract wordt dus geprogrammeerd door de gebiedsaannemer binnen de vaste jaarlijkse contractprijs.

Verbeteren van de maatregelenprogrammering

Binnen de directie Beheer en Uitvoering wordt gewerkt volgens gebruikersgericht netwerkmanagement. Hierbij staat de gebruiker centraal, waarbij de hinderbeleving voor de gebruiker tot een minimum wordt beperkt. De beschikbare middelen worden zo efficiënt mogelijk besteed. In de contracten met de gebiedsaannemers wordt geëist dat zij werken met zo min mogelijk hinder voor de gebruiker. Dit gebeurt onder andere door vast te leggen dat grootschalige ingrepen in de infrastructuur alleen met minimale tijdsintervallen van meerdere jaren mogen plaatsvinden.

Gebouwen

De provincie Noord-Holland heeft verschillende panden in beheer. De meeste panden zijn in gebruik voor de huisvesting van medewerkers en/of opslag van eigendommen. De provincie verhuurt een klein deel van haar panden als winkel, dienstwoning of kantoor aan derden.

Het onderhoud aan de panden voor 2021 kan als volgt worden ingedeeld.

- maincontract;
- planmatig onderhoud, dit betreft werkzaamheden volgens het meerjarenonderhoudsplan;
- Niet-planmatig onderhoud, dit betreft storingen en niet-geplande kleine onderhoudswerkzaamheden.

Maincontract

Voor zowel het planmatig als het niet-planmatig onderhoud voor het kantoorpand Houtplein 33 en het nieuwe gebouw Dreef 1 & 3 is een ‘maincontract’ afgesloten, op basis van een prestatiecontract. Dit houdt één contract in, voor het onderhoud aan alle technische disciplines, waaronder bouwkunde, verwarming, lucht en elektrotechniek. Naast deze contractuele verplichtingen zijn er incidentele kosten die voortvloeien uit het maincontract voor deze panden.

Planmatig onderhoud

Voor het planmatig (bouwkundig) onderhoud aan de overige panden werken wij met een meerjarenonderhoudsplan. Dit meerjarenonderhoudsplan bevat het planmatig (bouwkundig) onderhoud aan de buitenzijde van de panden, zoals het schilderwerk, de vervanging of renovatie van daken en goten en noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden aan de terreinen (hekwerk, bestrating). In het meerjarenonderhoudsplan is ook de periodieke vervanging van cv-installaties en overige installaties meegenomen. Om de drie jaar vindt een herinspectie van de provinciale panden plaats, waarna het meerjarenonderhoudsplan indien nodig wordt aangepast. Een nieuwe inspectie is in 2019 uitgevoerd. De volgende zal in 2022 worden uitgevoerd.

Er zal onderhoud worden uitgevoerd in Paviljoen Welgelegen aan de installatietechnische onderdelen. Vervolgens zal er divers onderhoud, waaronder schilderwerk, aan de villa’s, Dreef 1 en Welgelegen worden uitgevoerd. Daarnaast worden aan de andere panden kleinere reguliere onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd.

Niet-planmatig onderhoud

Het niet-planmatig onderhoud beslaat het noodzakelijke klein onderhoud aan de panden, dat deels structureel plaatsvindt (onderhoud aan cv’s, zonweringen, automatische deuren en tuin) en deels op ad-hoc basis (wanneer een onvolkomenheid wordt geconstateerd, na melding van storing of incidentele inspectie) wordt uitgevoerd. Storingen in de panden die onder het maincontract vallen, worden ook uit dit budget betaald.

Beheer en onderhoud meerjarig gepland

In onderstaande tabel zijn de beschikbare budgetten en vervangingsinvesteringen weergegeven.

Beheer en onderhoud meerjarig gepland (wegen)	2022	2023	2024	2025
A. Vervangingsinvesteringen wegen (PMO)	21.400.000	37.000.000	29.000.000	11.000.000
B. Groot onderhoud gepland	19.535.000	17.189.000	8.042.000	4.709.000
C. Projecten reserve kap. lasten VIK v/h Res. GO	485.000	-180.000	-817.000	-862.000
D. Vast onderhoud wegen	5.062.000	5.386.000	5.023.000	5.160.000
E. Gebiedscontracten (GBC1 t/m GBC7)	31.010.000	30.738.000	30.968.000	31.335.000
F. Tunnels	4.850.000	4.850.000	4.100.000	4.100.000
G. DVM-areaal wegen	5.341.000	3.991.000	3.116.000	3.116.000
H. Planmatig onderhoud gebouwen	1.100.000	1.100.000	1.100.000	1.100.000
I. Correctief onderhoud gebouwen	250.000	250.000	250.000	250.000
Totaal onderhoud kapitaalgoederen	**89.033.000**	**100.324.000**	**80.782.000**	**59.908.000**
Waarvan activa met een maatschappelijk nut	**21.400.000**	**37.000.000**	**29.000.000**	**11.000.000**

Beheer en onderhoud meerjarig gepland (vaarwegen)	2022	2023	2024	2025
A. Vervangingsinvesteringen vaarwegen	18.200.000	5.000.000	14.000.000	5.000.000
B. Projecten reserve kap. lasten v/h Res. GO	-9.000	-9.000	-9.000	-9.000
C. Variabel onderhoud vaarwegen	1.947.000	3.006.000	2.722.000	1.370.000
D. Beheer vaarwegen	1.175.000	1.175.000	1.345.000	1.345.000
E. Vast onderhoud vaarwegen	1.206.000	1.236.000	1.236.000	1.236.000
F. Gebiedscontracten (GBC1 t/m GBC7)	4.510.000	4.350.000	4.340.000	4.235.000
G. DVM-areaal vaarwegen	1.715.000	1.710.000	1.663.000	1.537.000
Totaal onderhoud kapitaalgoederen	**28.744.000**	**16.468.000**	**25.297.000**	**14.714.000**
Waarvan activa met een maatschappelijk nut	**18.200.000**	**5.000.000**	**14.000.000**	**5.000.000**

3.3 Financiering

Algemeen

Het treasurybeleid beslaat de doelstellingen, de richtlijnen en de limieten, die voor het uitvoeren van de Treasuryfunctie zijn vastgesteld. De wettelijke- en provinciekaders zijn vastgelegd in:

- Wet financiering decentrale overheden (Wet fido)
- Besluit leningsvoorwaarden decentrale overheden
- Ministeriële regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden
- Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV)
- Financiële verordening Noord-Holland 2019
- Financieringsstatuut Provincie Noord-Holland 2020
- Uitvoeringsrichtlijn Leningen en Garantstellingen Noord-Holland 2020

In deze wettelijke kaders staan onder andere richtlijnen over het aangaan en verstrekken van leningen, evenals het verlenen van garanties uit hoofde van de publieke taak. Uitzettingen of derivaten moeten een prudent karakter hebben en niet zijn gericht op het genereren van inkomen door het lopen van overmatig risico. In de ministeriële regeling is geëxpliciteerd wat minimaal onder prudente uitzettingen en een prudent gebruik van derivaten moet worden verstaan. De voorschriften richten zich op de tegenpartij (debiteurenrisico) en op het type instrument (marktrisico). De provincie Noord-Holland beschikt op het moment van opmaken van deze begroting niet over uitzettingen en derivaten. Deze worden ook in 2022 niet verwacht.

De belangrijkste doelstellingen van het provinciale treasurybeleid zijn:

- Duidelijke richtlijnen te bieden voor het eenduidig behandelen van aanvragen voor geldleningen en garantstellingen (vanuit publieke taak);
- Zorgen voor de tijdige beschikbaarheid van de nodige financiële middelen;
- Beheersen van financiële risico's;
- Minimaliseren van de kosten bij het beheren van geldstromen en financiële posities.

Liquiditeitsprognose

Op basis van de actuele liquiditeitsprognoses zal de provincie Noord-Holland vanaf 2023 structureel nieuwe geldleningen moeten aantrekken om de benodigde liquiditeit op peil te houden.

We zullen overgaan tot het aantrekken van langlopende geldleningen gedurende het jaar als het 100% zeker is dat deze nodig zijn. De omvang van de leningen en het tijdstip van aantrekken worden daarom bepaald aan de hand van de liquiditeitsprognose op korte termijn. Dit om overliquiditeit en onnodige rentekosten te voorkomen. Naast de liquiditeitsprognoses die nodig zijn voor het bepalen van de omvang van de geldleningen is het ook van belang om de verwachtingen rondom de renteontwikkelingen te betrekken bij de besluitvorming over het aantrekken van langlopende geldleningen. Wij maken hiervoor per kwartaal een actuele rentevisie op en betrekken deze rentevisie bij het bepalen van de vorm (looptijd) van de geldleningen.

De provincie Noord-Holland hanteert het systeem van totaalfinanciering. Dit houdt in dat niet voor iedere investering apart een lening wordt afgesloten. Investeringen worden gefinancierd uit het totaal van eigen vermogen en het lang vreemd vermogen (aangetrokken leningen). Er is dus geen directe relatie tussen een bepaald(e) investering/project en de rentelasten voor een afgesloten lening. De rentekosten worden evenwel aan de desbetreffende taakvelden met behulp van een (rente)omslag toegerekend zodat er inzicht is in de volledige kosten van de taakvelden.

Deze werkwijze is in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording (BBV), de Wet fido en het Financieringstatuut provincie Noord-Holland 2020. De bevoegdheid voor het aantrekken van geldleningen met een looptijd langer dan drie maanden ligt bij Gedeputeerde Staten. In de paragraaf Financiering van de begroting en de jaarstukken worden Provinciale Staten jaarlijks geïnformeerd over de actuele ontwikkelingen in het financieringsbeleid.

Schatkistbankieren

De Staat verzekert met schatkistbankieren dat met de middelen van de provincie geen onnodige financiële risico's worden gelopen. Schatkistbankieren biedt de twee volgende hoofdactiviteiten:

- Rekeningcourantverhouding met de Staat. Een positief saldo op de bankrekeningen van de provincie wordt dagelijks afgeroomd ten gunste van de rekening-courant. Andersom wordt een negatief saldo op de bankrekeningen dagelijks aangezuiverd vanaf deze rekening-courant. Deze saldoregulatie geschiedt door het Agentschap van de Generale Thesaurie van het Ministerie van Financiën.
- Plaatsing van deposito's bij genoemd Agentschap. Hierbij worden dagelijks onafhankelijk vastgestelde tarieven gehanteerd en aanvragen worden nooit geweigerd indien het saldo toereikend is.

Sinds de ingang van het verplicht schatkistbankieren per 15 december 2013 is het voor de provincie mogelijk om tijdelijk overtollige middelen uit te zetten bij Nederlandse gemeenten, waterschappen en provincies, voor zover deze niet onder het toezicht van de uitzettende overheid vallen. Voor het bepalen van de hoogte, de looptijd en het rentepercentage van de te plaatsen deposito's en uitzettingen maken wij gebruik van liquiditeitsprognoses en renteverwachtingen om de marktconformiteit vast te stellen. Echter omdat de rentevergoeding op deze uitzettingen doorgaans nihil is verdient schatkistbankieren op dit moment de voorkeur.

Renteverwachtingen

Een tweede belangrijke basis is de renteverwachting, die wij ieder kwartaal opstellen met twee rentevisies van verschillende treasuryspecialisten. Deze renteverwachting heeft ons geleerd dat de door ons geraadpleegde instanties voor 2022 nog steeds lage renteniveaus verwachten. Besloten is daarom om de vrijkomende deposito's voorlopig op de rekening-courant te laten staan. Uitzettingen bij de schatkist leveren sinds 8 juli 2020 geen rente meer op. De provincie had ultimo 2020 bij de Schatkist € 268,58 miljoen in rekening-courant staan.

Financieringstekort

Voor het begrotingsjaar is van het aantrekken van middelen op basis van de nu voorliggende liquiditeitsprognoses vooralsnog geen sprake.

Kasgeldlimiet/Renterisiconorm

De Wet fido stelt normen voor de hoogte van de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Bij het uitvoeren van het treasurybeleid zal de provincie Noord-Holland in 2022 binnen deze normen blijven. Overschrijding van de kasgeldlimiet zal niet aan de orde zijn, omdat er geen kasgeldleningen worden aangetrokken.
De renterisiconorm is bedoeld om (her)financiering van de meerjarige leningen over de jaren te spreiden. Dit is echter voor de provincie Noord-Holland niet aan de orde, omdat de provincie in 2022 geen lang vreemd vermogen nodig heeft.

Renteresultaat

	Renteresultaat (x € 1.000)	2022	2023	2024	2025	2026
	De externe rentelasten over de korte en lange					
A.	Financiering	-	286	1.070	1.800	1.800
B.	De externe rentebaten	692	692	825	825	825
	Totaal door te rekenen externe rente	-692	-406	245	975	975
	De rente die aan de grondexploitatie moet worden					
C.	Doorberekend	-	-	-	-	-
	De rente van projectfinanciering die aan het					
	betreffende taakveld moeten worden toegerekend	-	-	-	-	-
	Saldo door te rekenen externe rente	-692	-406	245	975	975
D1.	Rente over eigen vermogen	-	-	-	-	-
D2.	Rente over voorzieningen	-	-	-	-	-
	De aan taakvelden (programma's inclusief overzicht	-692	-406	245	975	975
	Overhead) toegerekende rente (renteomslag)					
E.	De werkelijk aan taakvelden (programma's inclusief					
	overhead) toegerekende rente (renteomslag)	-	-	-	-	-
F.	Renteresultaat op het taakveld treasury	-692	-406	245	975	975

3.4 Bedrijfsvoering

Algemeen

In- en externe samenwerking, opgave gericht en waar nuttig en nodig data gedreven. De bedrijfsvoeringsfunctie van de provincie is niet alleen ondersteunend aan ons intern functioneren, maar ook aan ons extern presteren en daarmee medebepalend voor het bereiken van onze maatschappelijke opgaven. Doeltreffend, doelmatig én rechtmatig. Dit vraagt onder andere om verdergaande digitalisering van onze bedrijfsvoeringsprocessen en een ICT-infrastructuur die het werken met data over organisatiegrenzen heen op een efficiënte en veilige manier mogelijk maakt. Het vraagt ook om het op peil houden en verder ontwikkelen van onze kennis, kunde en vaardigheden, op alle domeinen van ons werk, via opleiding en vernieuwing van ons personeelsbestand.

Digitalisering

In 2021 is de geactualiseerde datastrategie 2021-2023 vastgesteld. Vanuit Concernzaken wordt deze ambitie van de provincie in de komende twee jaar ondersteund, onder meer door te voorzien in dashboards, rapportages en data-analyses. Daarnaast worden verschillende technische randvoorwaarden verzorgd voor het kunnen opslaan en delen van data.

De provincie Noord-Holland heeft in 2020 en 2021 flinke stappen gezet met betrekking tot digitalisering, het werken vanuit huis en het digitaal samenwerken. In 2022 ligt de focus op het verbeteren van een aantal ICT-basisdiensten, zoals de werkplek, het ICT-netwerk en het datacenter voor de hosting van ICT-applicaties. Stapsgewijs worden deze basisdiensten gereed gemaakt voor de toekomst.

Zo wordt hard gewerkt aan de cloud-transitie. De provincie Noord-Holland heeft, evenals veel (overheids)organisaties, gekozen voor het optimaal inzetten van de zogeheten publieke cloud in plaats van in het traditionele datacenter. Inmiddels zijn de eerste applicaties naar de cloud gemigreerd. In 2022 wordt een groot aantal ICT-systemen naar de cloud verplaatst.

In 2022 neemt de provincie een nieuwe digitale werkplek in gebruik. Gedurende het jaar worden alle medewerkers overgezet naar deze nieuwe cloud-gebaseerde werkplek. De nieuwe werkplek ondersteunt nog beter het thuiswerken en mobiel werken. Ook kunnen steeds meer medewerkers van de provincie werken via hun eigen laptop of tablet.

Tenslotte worden onderdelen van het ICT-netwerk van de provincie vernieuwd. Aan de hand van meerdere vervangingen wordt het netwerk gemoderniseerd. Het bedrade en draadloze (4g/5g en wifi) netwerk worden hiermee blijvend geschikt gemaakt voor thuiswerken en mobiel werken op kantoor.

Communicatie

Interne communicatie is, nu iedereen thuiswerkt door corona, nog belangrijker geworden. Intranet is hierbij het centrale communicatiekanaal, maar er wordt daarnaast ook gebruik gemaakt van onder meer filmpjes, mails van de directie en achtergrondverhalen en interviews over werken in tijden van corona. Als gevolg hiervan is het belang van goed en toegankelijk intranet toegenomen. In 2022 wordt het intranet van de provincie vernieuwd.

Daarnaast besteden wij in 2022 aandacht aan de profilering van de provincie als aantrekkelijke werkgever. Daartoe zijn de vacatureteksten en de werkenbij-pagina op de website vernieuwd en wordt actiever gebruik gemaakt van LinkedIn.

Personeel en Organisatie

De provincie staat voor goed werkgeverschap. Wij willen met ons personeelsbestand een weerspiegeling zijn van de maatschappij en een inclusieve organisatie vormen, waarbij ál onze medewerkers zich bij de provincie thuis voelen.

Het HRM-beleid richt zich op een optimale inzet van het personeel in een organisatie die werkt in een dynamische omgeving. Er is ruimte voor onze medewerkers om zich duurzaam te ontwikkelen tot professionals die binnen en buiten de provincie samenwerken aan onze maatschappelijke opgaven. Diversiteit en inclusie worden nog meer geïntegreerd in het strategisch HRM-beleid van de provincie. We richten ons op verdere verbetering van bestaande personeelsinstrumenten. Ook is er gerichte aandacht voor bewustwording van gedrag, het vergroten van kennis op dit thema en op (emotionele) veiligheid van onze medewerkers in alle lagen van de organisatie.

Het werken tijdens en na de coronapandemie stelt hogere eisen aan de investering in een gezond werkklimaat, op kantoor én thuis. Het bevorderen van vitaliteit van de medewerkers heeft de komende jaren een hoge prioriteit. Het actief aanbieden van instrumenten die de vitaliteit van de medewerkers bevorderen, zoals de healthcheck, de griepprik en webinars over hoe je zelf vitaal kunt blijven werken.

Het optimaliseren van de kennis van onze medewerkers is cruciaal om juist in een veranderende omgeving aan onze opgaven te kunnen blijven werken. We investeren in opleiding en training, waarbij het leren steeds meer online plaatsvindt tijdens en in het werk. Vakkennis, talentontwikkeling en integriteit zijn hierbij belangrijke onderwerpen.

We zetten in op het verstevigen van onze positie op de arbeidsmarkt en monitoren de mogelijke veranderingen hierin. Daarnaast blijven we investeren in het aantrekken en behouden van (jong) talent. Dit doen we onder meer in samenwerking met andere partijen, zoals de Metropoolregio Amsterdam en omliggende provincies van de P4.

We vinden het belangrijk dat elke medewerker voldoende managementaandacht krijgt. Dat leidinggevenden voldoende aandacht geven en kunnen geven aan hun medewerkers én aan de doorontwikkeling van hun organisatieonderdeel. Daarom implementeren we sturing volgens een helder en consistent kader.

Inkoop

In 2022 zal het inkoopbeleid, dat in 2021 is vastgesteld, verder worden uitgewerkt en uitgevoerd.

In 2022 zal een nieuw subsidie- en een nieuw inkoopsysteem worden geïmplementeerd. Deze systemen bieden een betere ondersteuning voor de werkprocessen, kunnen beter voorzien in relevante informatie (o.a. ten behoeve van datagedreven werken) en bieden een geautomatiseerde borging van de rechtmatigheid.

Planning en Control

Financiële hygiëne

In 2020 is het programma financiële hygiëne gestart met als voornaamste doel om de financiële beheersing binnen de provincie te verbeteren. In 2021 is verder aan dit programma gewerkt en zijn diverse actiepunten reeds gerealiseerd. Naar verwachting zullen de uit dit programma geformuleerde actiepunten in 2022 voor het grootste deel zijn afgerond.

Interne beheersing, processen en risicomanagement
De focus van interne beheersing ligt in eerste instantie op de rechtmatigheid en aansluitend op doelmatigheid en doeltreffendheid. Projecten worden uitgevoerd die bijdragen aan onder meer het versterken van de governance, het werken in overeenstemming met wet- en regelgeving, risicomanagement en project- en procesbeheersing.

Indien de wetswijziging in 2021 niet rond komt zal het jaar 2022 het eerste jaar worden dat het college van Gedeputeerde Staten een rechtmatigheidsverantwoording gaat afgeven. Voor het afgeven van deze verantwoording is reeds een solide basis gelegd in de organisatie door het verder versterken van de (verbijzonderde) interne controles. De vervolgambitie is om in 2022 de eerste stappen te zetten in de omslag naar een systeem- en datagerichte benadering waarbij wordt gesteund op de procesbeheersing in de eerste lijn.

Risicomanagement is een essentieel onderdeel van interne beheersing. Risicomanagement blijft ook in 2022 een belangrijk middel om de kwaliteit van de besluitvorming en de effectiviteit en efficiëntie van projecten en bedrijfsvoering te vergroten. In 2022 gaat verder gewerkt worden aan het risicobewustzijn binnen de organisatie onder andere door het voeren van zogenoemde risicodialogen. Dergelijke dialogen zullen meer onderdeel gaan uitmaken van de reguliere bedrijfsvoering.

Fiscaliteit

Horizontaal toezicht
In het kader van fiscale beheersing en het sluiten van een nieuw horizontaal toezicht convenant met de Belastingdienst wordt het tax control framework verder uitgebreid en doorontwikkeld binnen Provincie Noord-Holland.

Vennootschapsbelasting (Vpb)
De provincie Noord-Holland is vennootschapsbelastingplichtig voor de activiteiten waarmee zij in fiscaal opzicht een onderneming drijft. Vooralsnog wordt de aangifte vennootschapsbelasting van Provincie Noord-Holland ingediend voor de deelname in PolanenPark C.V. van circa 40%. Deze deelneming is als enige fiscaal transparant met een positief resultaat welk resultaat bij Provincie Noord-Holland belastbaar is. De verwachting is dat de deelname in PolanenPark CV – op basis van de huidige informatie en cijfers van de grondexploitatie – naar verwachting voor boekjaar 2022 leidt tot een vpb-last bij de provincie Noord-Holland van circa € 1 miljoen.

Kosten Bedrijfsvoering

Overhead
De kosten voor bedrijfsvoering bestaan uit capaciteitskosten voor bedrijfsvoering (personele kosten van eigen medewerkers en externe inhuur) en materiële kosten zoals huisvesting en ICT.

Voor de bepaling van personele overhead gaan we uit van de functies zoals genoemd in de notitie Overhead van de commissie BBV, aangevuld met een aantal interne uitgangspunten. Hierin is voor specifieke functies in lijn met de uitgangspunten van de BBV-notitie vastgelegd, of deze tot overhead of tot programmakosten behoren.

Materiële kosten voor bedrijfsvoering worden voor het overgrote deel gerekend tot de overhead. Dit zijn bijvoorbeeld het onderhoud aan de panden, schoonmaak, beveiliging, catering en kosten van informatisering.

Er worden geen overheadkosten aan investeringen toegerekend. Dat geldt zowel voor personele kosten als voor materiële kosten.

Een deel van de materiële en personele kosten wordt gedekt uit reserves. Het betreft de reserves Huisvesting, Bedrijfsvoering en GO-gelden.

Deze kosten worden toegelicht in de programmabegroting onder programma 8, paragraaf 8.1.8.

Totale kosten overhead begroting 2022 (bedragen x € 1.000)

Overhead capaciteitskosten	48.397
Overhead materiële kosten	25.868
Totaal overhead (Zie OD 7.2.1)	**74.265**

Totale capaciteitskosten

Capaciteit wordt ingezet voor bedrijfsvoering (overhead) en voor de realisatie van investeringen en begrotingsprogramma's.

Voor ieder begrotingsprogramma en voor de investeringen wordt geraamd, hoeveel capaciteit nodig is om de opgave te realiseren. De kosten van de capaciteit worden geraamd en gerealiseerd op de organisatorische eenheden (directies en sectoren) waar de medewerkers toe behoren. Aan de hand van de ramingen hoeveel capaciteit nodig is voor ieder begrotingsprogramma en iedere investering, wordt vervolgens een verdeelsleutel voor capaciteit bepaald. Met deze verdeelsleutel worden de capaciteitskosten vanuit de directies en sectoren aan de programma's en investeringen in de begroting toegerekend.

Voor de toerekening van de capaciteitskosten in de jaarstukken wordt een gelijke systematiek van toerekening gebruikt.

Onderstaand overzicht toont de toerekening van de capaciteitskosten naar de verschillende begrotingsprogramma's in € 1.000.

Verdeling capaciteitskosten

Programma (x € 1.000)	2021	2022	2023	2024	2025	2022 in %
1. Openbaar bestuur	9.649	9.536	9.536	9.536	9.536	8%
2. Klimaat en Milieu	5.762	5.255	5.255	4.279	4.279	5%
3. Ruimte en Water	9.819	9.553	9.553	9.478	9.478	8%
4. Bereikbaarheid	22.564	24.602	24.420	23.169	23.169	22%
5. Groen	6.832	6.723	6.723	5.588	5.588	6%
6. Economie, Cultuur en Welzijn	4.771	4.560	4.145	4.145	4.145	4%
7. Financiën en bedrijfsvoering	50.395	52.081	52.214	51.997	51.997	46%
8. Economisch herstel en duurzaamheid	671	653	254	-	-	1%
Totaal naar programma's	**110.463**	**112.963**	**112.100**	**108.192**	**108.192**	
Totaal naar investeringen	**15.655**	**15.655**	**15.655**	**15.655**	**15.655**	
Totale capaciteitskosten	**126.118**	**128.618**	**127.755**	**123.847**	**123.847**	

3.5 Verbonden partijen

Algemeen

Onder een verbonden partij wordt verstaan: een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de provincie een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Een financieel belang bestaat uit het door ons ter beschikking gestelde bedrag dat we niet kunnen verhalen indien de verbonden partij failliet gaat, of het bedrag waarvoor we aansprakelijk zijn indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Een bestuurlijk belang is zeggenschap, hetzij door vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij door stemrecht.

In een aantal gevallen wordt voor de realisatie van een provinciaal belang voor een participatie in een verbonden partij gekozen. Allereerst kunnen GS van oordeel zijn dat het publieke belang het best kan worden behartigd door een bestaande activiteit buiten de provinciale organisatie te plaatsen. Voorbeelden van dergelijke verzelfstandigingen uit het verleden zijn PWN, Alliander, Afvalzorg en Recreatie Noord-Holland.

Ten tweede kan sprake zijn van activiteiten die gezamenlijk met andere publieke en/of private partijen worden uitgevoerd ter behartiging van provinciale publieke belangen. Voorbeelden hiervan zijn Schiphol Area Development Company (SADC), Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord, Zeestad en PolanenPark.

Naast de hiervoor genoemde situaties kan voor nieuwe participaties worden gekozen bij nieuw te ontwikkelen activiteiten die het publieke belang behartigen. Een voorbeeld hiervan is het Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland B.V. (PDENH).

De verbonden partijen van de provincie Noord-Holland bestaan uit de provinciale deelnemingen (A), de gemeenschappelijke regelingen waaraan we deelnemen (B) en een aantal overige rechtspersonen waarmee een financieel belang en een bestuurlijk belang is gemoeid (C).

A. Deelnemingen

Naar hun aard kunnen deelnemingen worden onderscheiden in de categorieën (voormalige) nutsbedrijven, regionale ontwikkelingsmaatschappijen, beleggingen en overige.

De deelnemingen in de (voormalige) nutsbedrijven (PWN, Alliander, Afvalzorg) zijn vanuit de historie ontstaan. Regelmatig wordt beoordeeld of aanhouding van de belangen nog een provinciaal belang dient.

Ten aanzien van de ontwikkelingsvennootschappen (SADC, RON, PolanenPark en Zeestad) kunnen sociaal-economische motieven en motieven vanuit ruimtelijke ordening worden aangevoerd voor de diverse participaties. Zolang de doelstelling van de desbetreffende ontwikkelingsmaatschappij actueel is, blijft de provincie vanuit dat oogpunt in principe deelnemen, tenzij nieuwe ontwikkelingen tot andere keuzes leiden.

De deelnemingen met een beleggingskarakter in de Bank Nederlandse Gemeenten en de Nederlandse Waterschapsbank dienen geen direct provinciaal belang, maar worden aangehouden vanwege het geringe risico en het hoge rendement.

Recreatie Noord-Holland is een uitvoeringsorganisatie waarin de provincie deelneemt en die als doel heeft het beheren en onderhouden van gebieden van een aantal recreatieschappen.

De provincie neemt deel in een drietal fondsen (PDENH, INH en LSFA), actief op het gebied van duurzaamheid, innovatieve bedrijven dan wel life sciences.

B. Gemeenschappelijke regelingen

De provincie is actief in een aantal recreatieschappen in het kader van landschapsbeheer en het creëren van recreatievoorzieningen.

De Randstedelijke Rekenkamer is een gemeenschappelijke regeling en oefent voor de provincies Flevoland, Utrecht, Zuid-Holland en Noord-Holland de wettelijk verplichte rekenkamerfunctie uit.

Het Openbaar lichaam Waddenfonds is een gemeenschappelijke regeling tussen de provincies Noord-Holland, Groningen en Fryslân.

De provincie neemt deel aan een viertal omgevingsdiensten. Dat betreft gemeenschappelijke regelingen tussen de provincie en een aantal gemeenten in de provincie Noord-Holland. De Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek is een gemeenschappelijke regeling tussen de provincie Noord-Holland, de provincie Flevoland en een aantal gemeenten in beide provincies.

C. Overige verbonden partijen

De provincie is lid van de vereniging Interprovinciaal Overleg (IPO). Met deze samenwerking wordt beoogd de condities waaronder provincies werken te optimaliseren en provinciale vernieuwingsprocessen te stimuleren.

De provincie is in 2019 lid geworden van de Coöperatieve vereniging samenwerkingsverband DOVA, ter behartiging van de belangen op het gebied van openbaar vervoer.

De provincie is betrokken bij een aantal stichtingen. Stichtingen worden als verbonden partij opgenomen als door de provincie een bestuurder wordt benoemd en er sprake is van jaarlijkse financiële bijdragen aan die stichting. Daarmee wordt een ruime invulling gegeven aan de definitie van verbonden partijen.

De stichtingen die het betreft zijn:

- Stichting Gooisch Natuurreservaat
- Stichting bevordering kwaliteit leefomgeving Schipholregio
- Stichting Projectbureau Masterplan Noordzeekanaalgebied
- Stichting administratiekantoor Aandelen Zeehaven IJmuiden
- Stichting Voorbereiding Pallas-reactor

Het fonds Nazorg gesloten stortplaatsen provincie Noord-Holland is op grond van de Wet milieubeheer tot stand gekomen als publiekrechtelijk rechtspersoon. Doel is het beheren van de gelden in het fonds, opdat deze gelden worden gebruikt ter dekking van de kosten van de eeuwigdurende nazorg van gesloten stortplaatsen.

Sturen op bijdrage aan provinciale doelen

De provincie stuurt actief op de bijdrage van een verbonden partij aan de provinciale doelen. De beleidsmatige afweging of continuering van participatie in bestaande verbonden partijen wenselijk is, komt aan de orde bij de vierjaarlijkse evaluatie van de verbonden partij. Naast (her)definiëring van het publieke belang zal voor elke verbonden partij, zowel bij het aangaan van de verbintenis als bij de periodieke evaluatie, worden getoetst of deze bijdraagt aan realisatie van beleidsdoelstellingen. Vanuit bedrijfseconomisch perspectief zal beoordeeld worden of de bedrijfsvoering van de verbonden partij voldoende zakelijk is. In alle gevallen wordt periodiek de beleidsmatige afweging gemaakt om betrokken te blijven of te zijn bij activiteiten die de verbonden partij verricht.

Bij het aangaan van een verbinding met en het aansturen van een verbonden partij streven wij ernaar:

- Afspraken met de verbonden partijen vast te leggen (bijvoorbeeld in overeenkomsten, statuten of indien van toepassing in een gemeenschappelijke regeling) en te monitoren.
- Afspraken met de verbonden partijen te maken over de frequentie en inhoud van de verantwoordingsinformatie en deze te monitoren.

Invulling aandeelhouders- en commissarisrol

Er is voor gekozen de belangen van de provincie bij de deelnemingen primair via de aandeelhoudersrol te behartigen. Dat betekent dat in de Raden van Commissarissen van de provinciale deelnemingen geen leden van Gedeputeerde Staten of Provinciale Staten worden benoemd. De aandeelhoudersrol is geplaatst in de portefeuille van de gedeputeerde die ook belast is met het beleidsveld. Om het benodigde contact met de belangrijkste deelnemingen te hebben, worden door het jaar heen verschillende afstemmingsoverleggen gehouden tussen de portefeuillehouder en bestuurders van de onderneming.

De jaarstukken van verbonden partijen worden beoordeeld op een aantal financiële criteria: positief resultaat, solide financiële verhoudingen (eigen vermogen versus vreemd vermogen), dividendverwachtingen et cetera. Ook wordt gekeken naar de ontwikkelingen ten opzichte van voorgaande jaren en de verwachtingen voor de komende jaren. Dit gebeurt in nauw overleg met de betrokken beleidssectoren. De bepalingen uit de Nederlandse corporate governance code ('Code'), die van toepassing is op beursgenoteerde vennootschappen met haar statutaire zetel in Nederland, worden zoveel mogelijk toegepast op de deelnemingen van de provincie Noord-Holland. De Code bevat zowel principes als concrete bepalingen die de bij een vennootschap betrokken personen (onder andere bestuurders en commissarissen) en partijen tegenover elkaar in acht zouden moeten nemen. Wij informeren Provinciale Staten over de ontwikkelingen bij de deelnemingen in onze jaarstukken en de begroting. Daarbuiten worden Provinciale Staten actief geïnformeerd als daar aanleiding toe is.

Relevante ontwikkelingen verbonden partijen

De volgende wijzigingen hebben in 2020 plaatsgevonden op het gebied van de verbonden partijen:

- Gedeputeerde Staten hebben in november 2019 besloten om tot ontbinding over te gaan van Ontwikkelingsfonds Duurzame Economie B.V. i.l., welke ontbinding is afgerond in april 2020;
- De gemeenschappelijke regeling Schadeschap Luchthaven Schiphol is per 1 juni 2020 beeindigd;
- De Regionale Ontwikkelingsmaatschappij voor het Noordzeekanaalgebied N.V. heeft in december 2020 de aan haar verstrekte lening ad € 11 miljoen volledig afgelost. De borgstelling ten behoeve van het project Hoogtij verstrekt aan de BNG Bank N.V. is verlaagd naar € 21 miljoen in februari 2020 (oorspronkelijk € 35 miljoen);
- Het takenpakket van Investeringsfonds Noord-Holland B.V. (INH) is per 29 april 2020 uitgebreid met de uitvoering van de Corona Overbruggingsleningen (COL-fonds).

Uitgaven

De lasten voor de verbonden partijen zijn terug te vinden in verschillende programma's. De lasten (rentelasten) voor de deelnemingen in SADC en Zeehaven IJmuiden staan in programma 6 'Economie, cultuur en welzijn' onder operationeel doel 6.5.1.

De bijdragen aan de recreatieschappen zijn opgenomen in programma 5 onder operationeel doel 5.2.2. De bijdragen aan de omgevingsdiensten zijn opgenomen onder operationeel doel 2.1.5. De bijdragen van de provincie aan het Interprovinciaal Overleg zijn verdeeld over de programma's op basis van de kerntaak waarvoor het IPO deze middelen inzet.

Inkomsten

In 2020 ontvingen wij circa € 13.430.000 miljoen aan dividend. Voor 2021 en volgende jaren is een opbrengst begroot van circa € 7,4 miljoen per jaar. Zie hiervoor het overzicht van de ontvangen bedragen per deelneming. De ontvangen dividenden worden gebruikt als algemeen dekkingsmiddel.

Leningen en garantstellingen verstrekt aan verbonden partijen

Aan een aantal provinciale verbonden partijen zijn bij oprichting of bij een latere financieringsbehoefte, leningen dan wel garanties verstrekt, namelijk:

- De in het verleden met PolanenPark afgesloten leningovereenkomst voor een maximum bedrag van € 23 miljoen is medio 2016 afgelost. De aandeelhouders in PolanenPark staan sindsdien naar rato garant voor een bancaire lening van PolanenPark van € 20 miljoen. Voor de provincie betekent dit een garantstelling van maximaal € 8 miljoen.
- Aan Zeehaven IJmuiden is in 2011 een lening verstrekt van € 0,6 miljoen.
- De aan de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij voor het Noordzeekanaalgebied N.V. renteloze lening van € 11 miljoen, ten behoeve van investeringen in bedrijventerreinen, is in december 2020 volledig afgelost. Ten behoeve van het project Hoogtij is een borgtocht verstrekt aan de BNG Bank N.V. voor € 21 miljoen (oorspronkelijk € 35 miljoen), waarvoor het Havenbedrijf Amsterdam N.V. voor 1/3 een contragarantie heeft gesteld aan de provincie Noord-Holland.
- Aan de Stichting Voorbereiding Pallas-reactor is een subsidie in de vorm van een rentedragende geldlening van € 40 miljoen verleend voor de activiteiten in de voorbereidingsfase van de Pallas-reactor.
- Aan SADC (Schiphol Area Development Company) is in 2018 een kredietfaciliteit van in totaal € 13,5 miljoen verstrekt door de vier aandeelhouders; voor de provincie derhalve € 3,375 miljoen. In 2020 is in totaal een bedrag van € 1,25 miljoen bij de provincie opgenomen onder deze faciliteit.

Risico's verbonden aan verbonden partijen

De financiële risico’s gerelateerd aan verbonden partijen zijn als volgt weer te geven (zie tevens de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing):

Gestort aandelenkapitaal bij deelnemingen

Een aandeelhouder in een vennootschap (deelneming) heeft een bedrag betaald voor de aandelen. In het geval dat de vennootschap slechte resultaten behaalt, kan sprake zijn van (gedeeltelijk) verlies van dit bedrag. Dit dient dan op de provinciale balans te worden gecorrigeerd.

Dividendopbrengsten van deelnemingen
Als een deelneming winsten behaalt, kan een deel van die winst als dividend worden uitgekeerd aan de aandeelhouders. Deze mogelijke dividenden zijn onzeker doordat pas na afloop van een boekjaar blijkt of het verwachte resultaat is behaald.

De provincie dekt in het weerstandsvermogen het risico af dat 25% van het verwachte dividend niet wordt uitgekeerd.

Verstrekte leningen aan verbonden partijen
Zowel aan een aantal deelnemingen als aan enkele overige verbonden partijen zijn leningen

verstrekt. Voor een deel van de verstrekte leningen heeft een dotatie aan het weerstandsvermogen plaatsgevonden in verband met het risico van niet-terugbetaling.

Verstrekte garanties aan verbonden partijen
Zowel ten behoeve van deelnemingen als van overige verbonden partijen zijn garanties/borgstellingen afgegeven. Voor een deel van de verstrekte bedragen heeft een dotatie aan het weerstandsvermogen plaatsgevonden, voor het geval een beroep wordt gedaan op deze garanties/borgstellingen.

Deze risico's zijn in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing opgenomen als Financieringsrisico's, Beleidsrisico's of als Risico's Verbonden Partijen.

Overzicht verbonden partijen

Deelnemingen

1	**Alliander N.V.**			
			2019	**2020**
Vestigingsplaats	Arnhem	Eigen vermogen	€ 4.224.000.000	4.328.000.000
Nominale waarde aandelen	€ 62.654.400	Vreemd vermogen	€ 4.567.000.000	5.094.000.000
% belang	9,16	Resultaat	€ 253.000.000	224.000.000
Programma	Klimaat en Milieu (2.1.1)	Dividend	€ 13.700.000	10.400.000
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA			
Publiek doel	Energievoorziening			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

2	**N.V. Afvalzorg Holding**			
			2019	**2020**
Vestigingsplaats	Haarlem	Eigen vermogen	€ 66.308.000	€72.235.000
Nominale waarde aandelen	€ 12.600.000	Vreemd vermogen	€ 140.858.000	€138.868.000
% belang	90	Resultaat	€ 3.940.000	€7.191.000
Programma	Klimaat en Milieu (2.1.1)	Dividend	€ 3.825.000	€1.125.000
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA			
Publiek doel	Efficiënt gebruik stortplaatsen			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

3	N.V. Provinciaal Waterleidingbedrijf Noord-Holland (PWN)			
			2019	2020
Vestigingsplaats	Velserbroek	Eigen vermogen	€ 241.239.000	€249.064.000
Nominale waarde aandelen	€ 6.806.703	Vreemd vermogen	€ 490.340.000	€527.997.000
% belang	100	Resultaat	€ 5.684.000	€8.436.000
Programma	Ruimte en Water (3.5.2)	Dividend	€ 659.000	€630.573
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA			
Publiek doel	Drinkwatervoorziening en natuurbeheer			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

4	Recreatie Noord-Holland N.V. (RNH)			
			2019	2020
Vestigingsplaats	Haarlem	Eigen vermogen	€3.079.444	€3.094.710
Nominale waarde aandelen	€ 370.000	Vreemd vermogen	€1.484.544	€1.677.417
% belang	100	Resultaat	-€588.848	€14.966
Programma	Groen (5.2.2)	Dividend		
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA			
Publiek doel	Beheer en onderhoud recreatiegebieden			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

5	Schiphol Area Development Company N.V. (SADC)			
			2019	2020
Vestigingsplaats	Schiphol	Eigen vermogen	€ 111.826.000	€ 116.330.000
Nominale waarde aandelen	€ 3.424.680	Vreemd vermogen	€ 22.603.000	€ 26.066.000
% belang	25	Resultaat	€ 5.429.000	€ 4.504.000
Programma	Economie, Cultuur en Welzijn (6.1.1)	Dividend	0	0
Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA, Voordracht lid RvC			
Publiek doel	Gebiedsontwikkeling en uitgifte gronden. Marketing en acquisitie.			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

6	Regionale Ontwikkelingsmaatschappij voor het Noordzeekanaalgebied N.V. (RON)			
			2019	2020
Vestigingsplaats	Zaanstad	Eigen vermogen	€ 6.124.000	€7.475.000
Nominale waarde aandelen	€ 787.500	Vreemd vermogen	€ 53.411.000	€38.991.000

% belang	33,30	Resultaat	€ 2.814.000	€1.351.000
Programma	Economie, Cultuur en Welzijn (6.1.1)	Dividend		

Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA
Publiek doel	Ontwikkeling Noordzeekanaalgebied
Eventuele ontwikkelingen/risico's	De door de provincie aan de RON verstrekte lening van €11 miljoen is volledig afgelost en de ten behoeve het project Hoogtij verstrekte borgstelling aan de BNG Bank is verlaagd naar €21 miljoen.

7 Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord N.V. (NHN)

			2019	2020
Vestigingsplaats	Alkmaar	Eigen vermogen	€ 877.157	€1.168.629
Nominale waarde aandelen	€ 26.460	Vreemd vermogen	€ 2.133.430	€2.616.648
% belang	49	Resultaat	-€ 211.505	€291.472
Programma	Economie, Cultuur en Welzijn (6.1.1)	Dividend		

Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA, Voordracht voorzitter RvC
Publiek doel	Ontwikkeling Economie
Eventuele ontwikkelingen/risico's	

8 PolanenPark B.V.

			2019	2020
Vestigingsplaats	Haarlem	Eigen vermogen	€ 87.980	190.125
Nominale waarde aandelen	€ 7.200	Vreemd vermogen	€ 4.337.477	3.194.121
% belang	40	Resultaat	€ 27.004	102.145
Programma	Economie, Cultuur en Welzijn (6.1.1)	Dividend		

Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA
Publiek doel	Ontwikkeling bedrijventerrein
Eventuele ontwikkelingen/risico's	

9 PolanenPark C.V.

			2019	2020
Vestigingsplaats	Schiphol	Eigen vermogen	€ 4.941.058	4.890.586
Nominale waarde aandelen	€ 7.200	Vreemd vermogen	€ 14.331.251	12.013.638
% belang	40	Resultaat	0	549.420
Programma	Economie, Cultuur en Welzijn (6.1.1)	Dividend		240.000

Bestuurlijk belang	Stemrecht VvV
Publiek doel	Ontwikkeling bedrijventerrein
Eventuele ontwikkelingen/risico's	In 2020 heeft een winstuitkering vanuit de CV aan de provincie plaatsgevonden ten bedrage van € 240.000.

10 Zeehaven IJmuiden N.V.

			2019	2020
Vestigingsplaats	IJmuiden	Eigen vermogen	€ 24.538.000	25.360.000
Nominale waarde aandelen	€ 408.402	Vreemd vermogen	€ 37.160.000	36.022.000
% belang	8,40	Resultaat	€ 1.989.000	1.040.000
Programma	Economie, Cultuur en Welzijn (6.1.1)	Dividend	€ 24.500	24.500

Bestuurlijk belang	Benoeming bestuurslid beherende stichting
Publiek doel	Ontwikkeling haven en economie
Eventuele ontwikkelingen/risico's	

11 Zeestad Beheer B.V.

			2019	2020
Vestigingsplaats	Den Helder	Eigen vermogen	€ 18.000	€ 18.000
Nominale waarde aandelen	€ 9.000	Vreemd vermogen	€ 0	€ 0
% belang	50	Resultaat	€ 0	€ 0
Programma	Ruimte en Water(3.1.1)	Dividend		

Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA
Publiek doel	Stadsvernieuwing Den Helder
Eventuele ontwikkelingen/risico's	

12 Zeestad C.V.

			2019	2020
Vestigingsplaats	Den Helder	Eigen vermogen	€ 0	€ 0
Nominale waarde aandelen	€ 6.900.000	Vreemd vermogen	€ 43.837.000	€ 48.373.000
% belang	49	Resultaat	€ 0	€ 0
Programma	Ruimte en Water (3.1.2)	Dividend		

Bestuurlijk belang	Stemrecht VvV
Publiek doel	Stadsvernieuwing Den Helder

Eventuele ontwikkelingen/risico's	

13 N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

			2019	2020
Vestigingsplaats	Den Haag	Eigen vermogen	€ 4.887.000.000	€ 5.097.000.000
Nominale waarde aandelen	€ 1.525.875	Vreemd vermogen	€ 144.802.000.000	€ 155.262.000.000
% belang	1,10	Resultaat	€ 163.000.000	€ 221.000.000
Programma	Financiën en bedrijfsvoering (8.1.1)	Dividend	€ 1.739.497	€775.144

Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA
Publiek doel	Belegging
Eventuele ontwikkelingen/risico's	Het over 2019 aan de provincie uitgekeerde bedrag ad € 262.450 is slechts een deel van het door aandeelhouders op 16 april 2020 goedgekeurde dividend over 2019 (voor Noord-Holland €775.144). Het resterende bedrag blijft gereserveerd voor uitkering. De uitkering van dit restant zal op basis van de ECB-aanbeveling niet vóór 30 september 2021 plaatsvinden en is onderworpen aan mogelijke toekomstige aanbevelingen van de ECB. Het uit te keren bedrag is slechts een deel van het door aandeelhouders op 16 april 2020 goedgekeurde dividend over 2019. Het resterende bedrag (EUR 46 miljoen) blijft gereserveerd voor uitkering. De uitkering van dit restant zal op basis van de ECB-aanbeveling niet vóór 30 september 2021 plaatsvinden en is onderworpen aan mogelijke toekomstige aanbevelingen van de ECB. Van het goedgekeurde dividend over het boekjaar 2019 ad € 775.144 is thans €262.450,50 uitgekeerd. Het resterende bedrag blijft gereserveerd tot uitkering op een later moment en is onderworpen aan aanbevelingen van de ECB hieromtrent.

14 Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB)

			2019	2020
Vestigingsplaats	Den Haag	Eigen vermogen	€ 1.796.000.000	€ 1.827.000.000
Nominale waarde aandelen	€ 11.845	Vreemd vermogen	€ 94.409.000.000	€105.055.000.000
% belang	0,2	Resultaat	€ 95.000.000	€81.000.000
Programma	Financiën en bedrijfsvoering (8.1.1)	Dividend	€ 35.530	€14.443

Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA
Publiek doel	Belegging
Eventuele ontwikkelingen/risico's	

15 Life Sciences Fund Amsterdam B.V.

			2019	2020
Vestigingsplaats	Amsterdam	Eigen vermogen	€13.408.486	€11.916.957
Nominale waarde aandelen	€ 36.038	Vreemd vermogen	€61.710	€27.511
% belang	16,90	Resultaat	€163.447	-€1.491.530
Programma	Economie, Cultuur en Welzijn (6.1.2)	Dividend	€30.049	

Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA
Publiek doel	Ontwikkeling economie
Eventuele ontwikkelingen/risico's	Mate van revolverendheid: 100% Fondsomvang: €10 miljoen

16 Participatiefonds Duurzame Economie Provincie Noord-Holland B.V.

			2019	2020
Vestigingsplaats	Haarlem	Eigen vermogen	€ 26.662.141	€31.022.452
Nominale waarde aandelen	€ 1	Vreemd vermogen	€ 2.163.052	€2.245.165
% belang	100	Resultaat	€ -1.980.320	€-499.880
Programma	Economie, Cultuur en Welzijn (6.1.2)	Dividend		

Bestuurlijk belang	Stemrecht AvA
Publiek doel	Stimuleren duurzame economie
Eventuele ontwikkelingen/risico's	Mate van revolverendheid: 100%. Fondsomvang: €85 miljoen. Het langlopende voorschot ad €500.000,- is in 2020 volledig terugbetaald.

17 Innovatiefonds Noord-Holland B.V.

			2019	2020
Vestigingsplaats	Amsterdam	Eigen vermogen	€ 3.184.128	€5.091.675
Nominale waarde aandelen	€ 8.000	Vreemd vermogen	€ 35.288	€100.508
% belang	50	Resultaat	€ -514.348	€161.297
Programma	Economie, Cultuur en Welzijn (6.1.2)	Dividend		

Bestuurlijk belang	stemrecht AvA
Publiek doel	Het beschikbaar stellen van financiering aan kleine en middelgrote ondernemingen teneinde (innovatieve) projecten te stimuleren binnen de provincie.
Eventuele ontwikkelingen/risico's	Mate van revolverendheid: 100%

18 SolaRoad B.V.

			2019	2020
Vestigingsplaats	Delft	Eigen vermogen	€ 365.491	€261.542
Nominale waarde aandelen	€ 400	Vreemd vermogen	€ 440.336	€162.409
% belang	40	Resultaat	-€ 535.509	-€103.949
Programma	Klimaat en Milieu (2.1.1)	Dividend		

Bestuurlijk belang	stemrecht AvA

Publiek doel	Verduurzaming van de energiesector
Eventuele ontwikkelingen/risico's	

Gemeenschappelijke regelingen

1 Recreatieschap Spaarnwoude

			2021	2022
Vestigingsplaats	Haarlem	Bijdrage Provincie NH	€2.722.287	€2.744.065
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)	33,33%		**2019**	**2020**
Programma	Groen (5.2.2)	Eigen vermogen	€ 17.408.719	€ 16.744.587
		Vreemd vermogen	€ 1.714.857	€ 2.432.447
		Resultaat	-€ 62.399	-€ 885.108
Bestuurlijk belang	Portefeuillehouder Recreatie en Toerisme neemt is lid van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur. Eén lid van Provinciale Staten is lid van het algemeen bestuur			
Publiek doel	Beheer recreatiegebied.			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

2 Recreatieschap Groengebied Amstelland

			2021	2022
Vestigingsplaats	Amstelveen	Bijdrage Provincie NH	€ 944.528	€ 960.885
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)	14,28%		**2019**	**2020**
Programma	Groen (5.2.2)	Eigen vermogen	€ 1.895.186	€ 3.837.909
		Vreemd vermogen	€ 4.343.469	€ 2.293.018
		Resultaat	-€ 1.471.506	-€ 66.070
Bestuurlijk belang	Portefeuillehouder Recreatie en Toerisme neemt is lid van het algemeen bestuur			
Publiek doel	Beheer recreatiegebied.			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

3 Recreatieschap Twiske-Waterland

			2021	2022
Vestigingsplaats	Haarlem	Bijdrage Provincie NH	€1.425.933	€1.437.340
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)	21,5%		**2019**	**2020**
Programma	Groen (6.2.2)	Eigen vermogen	n.v.t.	€ 5.151.202
		Vreemd vermogen	n.v.t.	€ 391.886
		Resultaat	n.v.t.	€ 71.587
Bestuurlijk belang	Portefeuillehouder Recreatie en Toerisme neemt is lid van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur			
Publiek doel	Beheer recreatiegebied.			

Eventuele ontwikkelingen/risico's	Per 1-1-2020 is de boekhouding van recreatieschap Twiske-Waterland niet meer gescheiden.

4 Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer

			2021	2022
Vestigingsplaats	Haarlem	Bijdrage Provincie NH	€ 818.950	€ 829.596
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)	12,5%		**2019**	**2020**
Programma	Groen (5.2.2)	Eigen vermogen	€ 1.721.115	€ 1.858.494
		Vreemd vermogen	€ 567.442	€ 425.210
		Resultaat	- € 393.883	- € 313.978
Bestuurlijk belang	Portefeuillehouder Recreatie en Toerisme neemt is lid van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur			
Publiek doel	Beheer recreatiegebied.			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

5 Recreatieschap Plassenschap Loosdrecht e.o.

			2021	2022
Vestigingsplaats	Utrecht	Bijdrage Provincie NH	€ 442.936	€ 450.965
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)	16,67%		**2019**	**2020**
Programma	Groen (5.2.2)	Eigen vermogen	€ 1.448.094	€ 1.781.192
		Vreemd vermogen	€ 3.236.966	€ 2.696.701
		Resultaat	€ 409.573	€ 274.193
Bestuurlijk belang	Portefeuillehouder Recreatie en Toerisme neemt is lid van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur. Eén lid van Provinciale Staten is lid van het algemeen bestuur.			
Publiek doel	Beheer recreatiegebied.			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

6 Beheersregeling Amstel

			2021	2022
Vestigingsplaats	n.v.t.	Bijdrage Provincie NH		
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)			**2019**	**2020**
Programma	Bereikbaarheid (4.3.1)	Eigen vermogen	€ 0	€ 0
		Vreemd vermogen	€ 0	€ 0
		Resultaat	€ 0	€ 0
Bestuurlijk belang	Door de beheerregeling is het beheer bij één provincie, de provincie Noord-Holland, belegd.			
Publiek doel	Beheer van de Amstel is overgedragen van de provincie aan het Hoogheemraadschap Amstel Gooi en Vechtstreek.			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

7	Randstedelijke Rekenkamer			
			2021	**2022**
Vestigingsplaats	Amsterdam	Bijdrage Provincie NH	€ 370.800	€ 376.400
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)	25%		**2019**	**2020**
Programma	Openbaar bestuur (1.1.1)	Eigen vermogen	€ 416.492	€ 492.987
		Vreemd vermogen	€ 510.884	€ 557.413
		Resultaat	€ 28.500	€ 51.094
Bestuurlijk belang	De gemeenschappelijke regeling is aangegaan om gezamenlijk op een effectieve en efficiënte wijze de wettelijke opdracht voor het instellen van een rekenkamer vorm en inhoud te kunnen geven.			
Publiek doel	Rekenkamerfunctie			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

8	Openbaar lichaam Waddenfonds			
			2021	**2022**
Vestigingsplaats	Leeuwarden	Bijdrage Provincie NH		
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)	33,33%		**2019**	**2020**
Programma	Groen (5.3.3)	Eigen vermogen	€ 108.688.165	€122.217.520
		Vreemd vermogen	€ 74.099.729	€65.949.882
		Resultaat	€ 4.169.238	€4.866.690
Bestuurlijk belang	Portefeuillehouder Water neemt is lid van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur. Twee leden Provinciale Staten nemen deel aan het algemeen bestuur			
Publiek doel	Beheren en besteden Waddenfonds			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

9	Omgevingsdienst Flevoland Gooi- en Vechtstreek			
			2021	**2022**
Vestigingsplaats	Lelystad	Bijdrage Provincie NH	€ 582.972	€ 73.340
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)	4,24		**2019**	**2020**
Programma	Klimaat en Milieu (2.2.2)	Eigen vermogen	€ 1.519.795	€ 1.330.865
		Vreemd vermogen	€ 5.264.376	€ 5.121.157
		Resultaat	€ 639.540	€ 555.603
Bestuurlijk belang	Portefeuillehouder Toezicht houden op de omgevingsdiensten OD NHN en OFGV is lid van het algemeen bestuur.			
Publiek doel	Vergunningverlening en handhaving milieutaken.			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

10	Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied			
			2021	**2022**
Vestigingsplaats	Zaandam	Bijdrage Provincie NH	€ 18.230.000	€ 18.655.000
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)	20%		**2019**	**2020**
Programma	Klimaat en Milieu (2.2.2)	Eigen vermogen	€ 3.440.000	€ 3.254.000
		Vreemd vermogen	€ 16.236.000	€ 18.672.000
		Resultaat	€ 429.000	€ 194.000
Bestuurlijk belang	Gedeputeerde Milieu is lid van het DB en AB. Plaatsvervanger is tevens lid van het AB.			
Publiek doel	Vergunningverlening en handhaving milieutaken.			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

11	Omgevingsdienst Noord-Holland Noord			
			2021	**2022**
Vestigingsplaats	Hoorn	Bijdrage Provincie NH	€ 8.662.676	€8775.291
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)	30%		**2019**	**2020**
Programma	Klimaat en Milieu (2.2.2)	Eigen vermogen	€ 3.142.317	€ 5.765.771
		Vreemd vermogen	€ 4.965.698	€ 9.443.491
		Resultaat	€ 31.841	€ 2.797.454
Bestuurlijk belang	PortefeuillehouderToezicht houden op de omgevingsdiensten OD NHN en OFGV is lid van het algemeen bestuur en dagelijks bestuur.			
Publiek doel	Vergunningverlening en handhaving milieutaken.			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

12	Omgevingsdienst IJmond			
			2021	**2022**
Vestigingsplaats	Beverwijk	Bijdrage Provincie NH	€ 897.013	€ 112.889
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)	13%		**2019**	**2020**
Programma	Klimaat en Milieu (2.2.2)	Eigen vermogen	€ 419.249	€ 861.194
		Vreemd vermogen	€ 8.287.440	€ 10.410.251
		Resultaat	€ 1	€ 471.047
Bestuurlijk belang	Gedeputeerde Milieu is lid van het AB.			
Publiek doel	Vergunningverlening en handhaving milieutaken.			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

Privaatrechtelijke rechtspersonen

13 Interprovinciaal Overleg

			2021	2022
Vestigingsplaats	Den Haag	Bijdrage Provincie NH		
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)	8,33%		2019	2020
Programma	Openbaar bestuur (1.4.2)	Eigen vermogen	€ 4.462.159	€ 4.533.105
		Vreemd vermogen	€ 21.243.849	€ 27.296.089
		Resultaat	€ 1.746.232	€ 2.269.884
Bestuurlijk belang	Portefeuillehouder IPO-bestuur is lid van het bestuur van het IPO. Twee leden van Provinciale Staten nemen deel aan de algemene vergadering van het IPO.			
Publiek doel	Belangenbehartiging provincies			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

14 Coöperatieve Vereniging Samenwerkingsverband DOVA U.A.

			2021	2022
Vestigingsplaats	Utrecht	Bijdrage Provincie NH	€ 248.947	€221.954
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)			2019	2020
Programma	Bereikbaarheid (4.2.1)	Eigen vermogen	€ 923.981	€ 641.640
		Vreemd vermogen	€ 1.481.843	€ 2.105.774
		Resultaat	€ 923.981	- € 282.341
Bestuurlijk belang	Namens Gedeputeerde Staten is de teamsenior openbaar vervoer van de sector Mobiliteit de gevolmachtigde om deel te nemen aan de Algemene Ledenvergadering van de DOVA U.A.			
Publiek doel	Ontwikkelen van een beter mobiliteitsbeleid van de leden en het realiseren van een doeltreffend en efficiënt openbaar vervoer voor de reiziger.			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

15 Stichting Gooisch Natuurreservaat

			2021	2022
Vestigingsplaats	Hilversum	Bijdrage Provincie NH	€ 800.060	€ 870.640
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)	20%		2019	2020
Programma	Groen (5.2.1)	Eigen vermogen	€ 1.894.037	€ 1.562.333
		Vreemd vermogen	€ 1.050.231	€ 926.429
		Resultaat	- € 3.215	€ 87.890
Bestuurlijk belang	De portefeuillehouder Groen is lid van het bestuur namens de provincie.			
Publiek doel	Beheer Natuurgebied			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

16	Stichting bevordering kwaliteit leefomgeving Schipholregio			
			2021	**2022**
Vestigingsplaats	Haarlemmermeer	Bijdrage Provincie NH		
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)			**2019**	**2020**
Programma	Ruimte en Water (3.1.2)	Eigen vermogen	€ 43.663.910	€ 43.398.468
		Vreemd vermogen	€ 338.213	€ 324.061
		Resultaat	€ -443.651	€ -443.904
Bestuurlijk belang	Gedeputeerde Schiphol: Voorzitter Raad van Toezicht			
Publiek doel	Verbeteren leefkwaliteit Schipholregio.			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

17	Stichting Projectbureau Masterplan Noordzeekanaalgebied			
			2021	**2022**
Vestigingsplaats	IJmuiden	Bijdrage Provincie NH		
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)			**2019**	**2020**
Programma	Ruimte en Water (3.2.3)	Eigen vermogen	€ 280.918	€ 305.607
		Vreemd vermogen	€ 1.239.502	€ 1.016.442
		Resultaat	€ 46.532	€ 24.689
Bestuurlijk belang	Gedeputeerde Havens: Voorzitter Bestuursplatform NZKG			
Publiek doel	Versterken van de internationale concurrentiepositie van het gebied.			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

18	Stichting Administratiekantoor aandelen Zeehaven IJmuiden N.V.			
			2021	**2022**
Vestigingsplaats	IJmuiden	Bijdrage Provincie NH		
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)			**2019**	**2020**
Programma	Economie, Cultuur en Welzijn (6.1.1)	Eigen vermogen	€ 24.538.000	€ 25.360.000
		Vreemd vermogen	€ 37.160.000	€ 36.022.000
		Resultaat	€ 1.989.000	€ 1.040.000
Bestuurlijk belang	Lidmaatschap bestuur Stichting.			
Publiek doel	Ontwikkeling haven en economie.			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

19	Stichting Voorbereiding Pallas-reactor			
			2021	**2022**
Vestigingsplaats	Schagen	Bijdrage Provincie NH		
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)			**2019**	**2020**
Programma	Economie, Cultuur en Welzijn (6.1.1)	Eigen vermogen	€ -105.420.150	€ -153.068.889
		Vreemd vermogen	€ 128.510.530	€ 164.584.967
		Resultaat	€ -46.131.953	€ -47.648.739
Bestuurlijk belang	Benoeming leden Raad van Toezicht.			
Publiek doel	Voorbereiding bouw hoge-flux reactor.			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

Publiekrechtelijk rechtspersoon

20	Fonds Nazorg gesloten stortplaatsen Provincie Noord-Holland			
			2021	**2022**
Vestigingsplaats	Haarlem	Bijdrage Provincie NH		
Eigenaars-/ deelnemersbelang NH (%)			**2019**	**2020**
Programma	Klimaat en Milieu (2.2.2)	Eigen vermogen	53.782.979	€ 55.504.449
		Vreemd vermogen	1.366	€ 32.898
		Resultaat	5.326.537	€ 1.721.471
Bestuurlijk belang	GS zijn beheerder van het Fonds.			
Publiek doel	Beheer fonds ten behoeve van de nazorg stortplaatsen.			
Eventuele ontwikkelingen/risico's				

3.6 Grondbeleid

Algemeen

Voor veel van de provinciale doelstellingen is het nodig om gronden aan te kopen, kortere of langere tijd te beheren en/of te verkopen. Zo willen wij het Natuurnetwerk Nederland afronden, bestaande wegen optimaliseren en nieuwe vormen van bereikbaarheid faciliteren, zoals langeafstandsfietspaden en hoogwaardige openbaarvervoersverbindingen. Ook kan het grondinstrumentarium gebruikt worden voor bijvoorbeeld de uitvoering van de regionale energiestrategieën en de woningbouwopgave.

Grondaankoop, -bezit en -verkoop is voor ons een middel voor het realiseren van provinciale doelen en geen doel op zich. Onze grondactiviteiten vinden plaats binnen de kaders van de door Provinciale Staten in november 2018 vastgestelde 5e Nota Grondbeleid. Belangrijkste uitgangspunten hierin zijn: rechtmatigheid, transparantie, marktconformiteit en duurzaamheid. De aankoop van gronden geschiedt in beginsel op basis van onafhankelijke taxaties en de verkoop van gronden is in beginsel openbaar, om de marktconformiteit te waarborgen. Als overheid mogen wij geen verstorende werking op de grondmarkt hebben en mogen wij geen onrechtmatige staatssteun verlenen, waardoor slechts beperkt en gemotiveerd van marktconforme prijzen afgeweken kan worden. Tevens zijn wij er als overheid aan gehouden om niemand een voorkeurspositie te geven. Verhuur, verpachten en verkoop van gronden vindt daarom op zodanige wijze plaats dat iedereen dezelfde positie heeft. Hiervan kan, op basis van een integrale afweging binnen GS, worden afgeweken als een provinciaal doel aan de orde is.

Aankoop van gronden voor de verschillende beleidsdoelen gebeurt zoveel als mogelijk op minnelijke (vrijwillige) basis. Indien noodzakelijk wordt een onteigeningsprocedure gestart.

Natuur

Grond vormt een essentiële schakel in de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland (NNN). Realisatie vindt plaats door middel van verschillende instrumenten, zoals de vestiging van kwalitatieve verplichtingen, kavelruilen of aankopen van grond binnen de NNN-begrenzing of daarbuiten om in te zetten als ruilgrond. Met name het vestigen van een kwalitatieve verplichting is een bijzondere vorm die specifiek voor de NNN-realisatie is ontwikkeld: De provincie gaat een overeenkomst aan met een eigenaar die zijn agrarische grond omzet in grond met een natuurfunctie. Deze eigenaar kan SKNL-subsidie aanvragen voor de waardevermindering van de grond door deze omzetting en voor de benodigde inrichtingsmaatregelen. In 2020 hebben Provinciale Staten besloten om voor de NNN-realisatie in en nabij Natura-2000 zo nodig het onteigeningsinstrument in te zetten. Dit instrument zal enkel worden ingezet nadat in een gebiedsproces, op basis van een grondstrategieplan, eerst de mogelijkheid wordt geboden voor grondeigenaren om op basis van volledige schadeloosstelling de gronden te verkopen.

Sinds 2019 worden de aankopen ten behoeve van de NNN op de balans opgenomen tegen de verwervingskosten (inclusief eventuele schadeloosstelling en aanvullende kosten). De meest recente interpretatie van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) schrijven dit namelijk voor. Door de aankoop van (meestal) agrarische gronden ten behoeve van NNN treedt een (forse) waardedaling op. Dit geldt zeker voor de extra kosten ten gevolge van de aankoop van opstallen en de schadeloosstelling. Hierdoor is de balanswaarde van de NNN-gronden een grote overschatting en behelst een risico voor het moment dat deze gronden, als natuurgrond, weer verkocht gaat worden. Daarom is in 2020 een reserve voor de toekomstige afwaardering NNN-gronden aangelegd. Deze reserve wordt, ten laste van de reserves Groen en Oostelijke Vechtplassen, steeds bij de Tweede Begrotingswijziging aangevuld met het verschil

tussen de verwervingskosten van de in het vorige jaar aangekochte NNN-gronden en de potentiële verkoopopbrengsten van NNN-gronden (deze is gestandaardiseerd op € 1,-/m^2).

Financieel gezien wordt jaarlijks vanuit de grondportefeuille een deel van de verkoopopbrengsten toegevoegd aan de reserve Groen. Dit wordt mogelijk gemaakt door de verkoop van provinciale gronden die wij van het Rijk voor dit doel hebben gekregen (de voormalige PASO- en BBL-gronden). Op jaarbasis wordt gekeken of er ten opzichte van de boekwaarde winst of verlies optreedt. Deze winst of dit verlies wordt toegevoegd aan of verrekend met de reserve Groen.

Kavelruil

De provinciale landbouwgronden worden zo effectief mogelijk ingezet voor het verbeteren van de agrarische structuur. Hiervoor wordt het instrument vrijwillige kavelruil ingezet. Op dit moment lopen er vrijwillige kavelruilprocessen op Wieringen en in de Gooi en Vechtstreek. Onderzocht wordt in hoeverre er kavelruilen in andere gebieden kunnen worden opgezet.

Infrastructuur

Ook in 2022 zal, waar nodig, grondverwerving plaats vinden ten behoeve van de provinciale infrastructuur. In 2022 zal voor de majeure projecten N241b, N247 en de brug Ouderkerk aan de Amstel de onteigening zijn beslag krijgen. Het betreft dan de laatste noodzakelijke verwervingen, omdat het grootste deel van de noodzakelijke grond reeds op minnelijke wijze is aangekocht. Andere projecten waar grondverwerving aan de orde is, zijn de aanpassingen aan de N236, N239, N246, N417, N517 en de N522, en de realisatie van enkele HOV-verbindingen. Ook spelen er diverse kleinere projecten, waarbij sprake is van verwerving ten behoeve van onderhoud, veiligheid en uitbreiding van wegen en fietspaden, en van de aanleg van rotondes en dergelijke.

Deze taakgebonden verwervingen vinden plaats ten laste van het budget dat PS beschikbaar hebben gesteld voor het desbetreffende project. Vaak lopen die budgetten via een projectkrediet en/of in het kader van het integraal Meerjarenprogramma Infrastructuur (iMPI). De rol van de grondverwerving binnen deze projecten heeft een faciliterend karakter, waarbij tegelijkertijd de wettelijke kaders en de kaders van het door PS vastgestelde grondbeleid worden bewaakt.

Grondbanken

De werking van grondbanken is in 2018 geëvalueerd en geconstateerd is dat deze weinig tot geen meerwaarde hebben gehad. In het Programma Natuurontwikkeling (PNO) 2019-2023 is besloten om de grondbanken af te bouwen en geen nieuwe in te stellen. De (beperkte) hoeveelheid grond in de voormalige beheergrondbanken wordt ingezet ten behoeve van provinciale doelen. Als dat niet aan de orde is, worden de gronden, conform afspraak, aangeboden aan de zittende pachters.

Strategische grondaankopen

Met het krediet ‘Strategische grondaankopen’ hebben PS het mogelijk gemaakt om anticiperend op mogelijke ontwikkelingen ten behoeve van provinciale doelen, gronden aan te kopen. In 2016 hebben PS besloten om het krediet de komende 10 tot 15 jaar af te bouwen van € 97 miljoen naar € 20 miljoen, door een jaarlijkse bijstelling bij de jaarrekening. Met de laatste bijstelling in de jaarrekening 2019 resteert momenteel een krediet van € 40 miljoen. Hiervan zit circa € 25,6 miljoen ‘vast’ in de (grond)eigendommen vermeld in onderstaande tabel ‘materiële vaste activa (strategische grondaankopen)’. De belangrijkste strategische grondeigendommen zijn:

- percelen aangekocht in de kavelruilen naar aaanleiding van het voormalig gebiedsontwikkelingsplan Wieringerrandmeer;
- het Regionaal Havengebonden Bedrijventerrein in Anna Paulowna (RHB);

- Zonneweide Jaagweg, voorheen bekend als Distriport;
- SLP-zuid.

Over de ontwikkelingen van deze percelen wordt jaarlijks gerapporteerd in de jaarrekening. Het krediet en de eigendommen strategische grondaankopen worden ingezet ten behoeve van provinciale doelen. Dit kan zijn agrarische structuurversterking door middel van kavelruil in bijvoorbeeld het voormalig Wieringerrandmeergebied, energietransitie (Zonneweide Jaagweg, transformatorstation SLP-zuid) en/of (mogelijk op termijn) enkel de verkoop van de gronden.

Beheer en verkoop

De provincie bezit een oppervlakte van circa 13.000 hectare grond. Ongeveer 3100 ha van deze grond valt binnen de beheergrenzen van de provinciale (vaar)wegen. Daarnaast zijn ca. 7300 ha grond en 64 woningen in beheer gegeven aan PWN en Staatsbosbeheer via beheerovereenkomsten. Het resterende vastgoed, circa 2700 ha grond, circa 800 ligplaatsen, 24 benzinestations en circa 50 gebouwen, wordt beheerd via pacht, verhuur, erfpacht en bruikleen. Dit beheer omvat circa 1500 contracten.

Jaarlijks ontvangt de provincie hiervoor ongeveer € 3,8 miljoen aan inkomsten. Ligplaatsen en tankstations zijn in permanent beheer uitgegeven. Het overige vastgoed wordt tijdelijk beheerd in afwachting van een definitieve bestemming, verkoop, ontwikkeling of sloop. Sinds 2017 worden percelen binnen de begrenzing van het Natuur Netwerk Nederland (NNN) en/of met een weidevogeldoelstelling verpacht met gebruiksbeperkingen. Deze beperkingen dragen bij aan doelstellingen ten aanzien van natuur, duurzame landbouw en biodiversiteit.

Overtollig vastgoed wordt verkocht. Het gaat hier bijvoorbeeld om vastgoed dat eerder verworven is om een provinciaal doel te realiseren, bijvoorbeeld de aanleg van een weg. Zodra dit doel gerealiseerd is kan het overtollige vastgoed verkocht worden. Indien een provinciaal project vervalt, zoals bijvoorbeeld het voormalige Wieringerrandmeer, wordt het betreffende vastgoed ingezet of voor het realiseren van andere provinciale doelen en/of het wordt verkocht. Uitgangspunt voor verkoop is transparantie, marktconformiteit en rechtmatigheid en/of met verkoop wordt een provinciaal doel gerealiseerd. Verkoop van vastgoed gebeurt in principe op basis van een onafhankelijke taxatie. Hiervan kan worden afgeweken als het object een zodanig lage waarde heeft dat een dergelijke taxatie qua kosten de waarde van de grond overstijgt.

Verantwoording GS aan PS

Te allen tijde wordt gestreefd naar maximale transparantie ten aanzien van grondtransacties. In de begroting wordt zo goed mogelijk geraamd welke kosten en opbrengsten in enig jaar gerealiseerd worden. Hierbij gelden wel enkele kanttekeningen:

- Aan- en verkoop van grond is vaak een grillig proces dat sterk gekoppeld is aan de actuele economische situatie en is niet altijd goed te plannen of te voorspellen. Daardoor kan de realisatie afwijken van de raming.
- Zolang er onderhandeld wordt over aan- en verkoop van gronden kan vrijgeven van informatie (bijvoorbeeld ten aanzien van taxaties) de onderhandelingspositie van de provincie of derde partijen schaden. Er zal daarom altijd een beroep op geheimhouding worden gedaan.
- GS leggen aan PS verantwoording af over alle aan- en verkopen van grond. Vanwege de bovengenoemde kanttekeningen zal het daarbij in de praktijk ook kunnen gaan over verantwoording achteraf (met name via de jaarrekening), waarbij GS toelichten welke van de geraamde doelstellingen wel en niet zijn gehaald en waarom.

Overzicht provinciale gronden op balans

Onderstaand treft u een overzicht van de boekwaarden per 31-12-2020 van de gronden die onderdeel zijn van de materiële vaste activa.

Perceel	Boekwaarde per 31-12-2020	Oppervlakte (m2)
1. Zonneweide Jaagweg, Koggenland	€ 7.300.000	1.122.735
2. Regionaal Havengebonden Bedrijventerrein, Anna Paulowna	€ 2.011.000	165.988
3. Bergweg 30, Bloemendaal (in erfpacht gegeven)	€ 225.807	3.082
4. Perceel Hoofdweg 511, Haarlemmermeer	€ 380.000	48.000
5. Percelen Wieringen (aan- en verkopen in kader van kavelruilingen)	€ 3.974.928	829.117
6. NW-deel SLP-zuid, Rijssenhout	€ 4.804.885	93.789
7. perceel grond aan de Horndijk, Loosdrecht	€ 170.000	70.500
8. Grasland Parallelweg, Burgerbrug	€ 1.073.952	184.730
9. Bollengrond Kolonel Sneepweg, Bergen	€ 1.071.708	67.880
Subtotaal	**€ 21.012.281**	**2.585.821**
10. Percelen voormalig Wieringerrandmeer	€ 5.791.530	2.356.275
11. Percelen voormalige beheergrondbank Laag-Holland	€ 1.339.361	1.296.619
12. Strategische Gronden Groen (samenvoeging BBL & PASO per 31.12.2019)	€ 25.571.598	13.464.626
13. NNN eigendom	€ 13.719.421	1.567.439
Subtotaal	**€ 46.421.910**	**18.684.959**
Totalen	**€ 67.434.190**	**21.270.780**

VOORRAAD jaarrekening 2020			
Omschrijving	**Categorie**	**Boekwaarde per 31-12-2020**	**Oppervlakte (m2)**
Kamperkade 1	Strategische Gronden Groen	€ 19.902	10.758
Spaarndammerdijk 17 te Spaarndam	Strategische Gronden Groen	€ 4.625	2.500
Polderweg 1 Hippolytushoef (erf)	Percelen voormalig Wieringerrandmeer	€ 12.978	4.395
ZO-deel SLP-zuid, Rijssenhout (beoogd transformatorstation)	krediet strategische grondaankopen	€ 4.557.627	41.000
perceel dijkversterking Starnmeer (GRA03I 60 ged.)	Strategische Gronden Groen	€ 2.235	1.177
Totalen		**€ 4.597.367**	**59.830**

	Totaal op balans	**€ 72.031.557**	**21.330.610**

3.7 Provinciale heffingen

Algemeen

Uit provinciale belastingen en heffingen ontstaan inkomsten, die betaald worden door de inwoners en ondernemers in onze provincie. Met provinciale belastingen en heffingen creëren wij de mogelijkheid aanvullend op onder meer de uitkering uit het provinciefonds, collectieve voorzieningen, zoals deze in de verschillende programma's zijn opgenomen, te financieren. Bij het heffen gaan wij uit van het profijtbeginsel. Uitgangspunt is dat degene die profiteert van een voorziening, voor die voorziening betaalt. Het profijtbeginsel manifesteert zich sterker bij heffingen (bijvoorbeeld leges) dan bij belastingen (bijvoorbeeld opcenten motorrijtuigenbelasting). In de paragraaf Provinciale heffingen worden de door Provinciale Staten vastgestelde beleidslijnen en te realiseren belastingopbrengsten weergegeven. Bij het heffen wordt rekening gehouden houden met interne en externe kaders en wet- en regelgeving, waaronder verschillende artikelen uit de Provinciewet (art. 222 t/m 226).

Lastendruk
Provinciale belastingen en heffingen bepalen, zij het in geringe mate, de collectieve lastendruk en zijn dus mede bepalend voor de omvang van het besteedbaar inkomen. Wettelijk mag het bedrag van provinciale belastingen en heffingen niet afhankelijk worden gesteld van het inkomen, de winst of het vermogen.

Provinciale heffingen moeten overheidsoptreden legitimeren
Wat krijgt de burger en/of het bedrijf terug voor de betaling aan de provincie? Wij streven naar evenwicht tussen het ervaren van overheidsoptreden en de hoogte van de te betalen bijdrage. De Provinciewet bepaalt dat provinciale opcenten tot een bepaalde limiet geheven mogen worden. Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) bepaalt dat de provinciale heffingen maximaal kostendekkend mogen zijn. Bij overtreding van deze regels kan de belastingrechter bij een beroepsprocedure de desbetreffende heffingsverordening onverbindend verklaren.

Realiseren sluitende begroting door minder uitgaven en niet door meer heffen
In het Coalitieakkoord 2019-2023 'Duurzaam doorpakken!' is aangegeven dat structurele uitgaven structureel gedekt worden en dat het tarief van de opcenten motorrijtuigenbelasting (voor het laatst verhoogd in 2009) niet wordt verhoogd. De provincie Noord-Holland blijft naar verwachting ook in 2021 de provincie met het laagste opcententarief. Een wijziging van het tarief opcenten motorrijtuigenbelastingen dient door Provinciale Staten te worden vastgesteld. De eventuele wijziging van het tarief 2021 dient vóór 1 december 2020 kenbaar te worden gemaakt bij het Ministerie van Financiën.

Kwijtscheldingsbeleid (art. 10 BBV)
Gelet op het karakter van de heffingen van de provincie Noord-Holland voert de provincie Noord-Holland het beleid om geen kwijtschelding toe te passen.

Onderbouwing per heffing

De provincie Noord-Holland kent de volgende provinciale belastingen en heffingen:

- Belastingen: betalingen voor de uitvoering van collectieve vormen van dienstverlening met een algemeen belang. De provincie kent *provinciale opcenten* op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting. De opbrengst van deze belasting is een algemeen dekkingsmiddel.

- Heffingen: betalingen voor de uitvoering van publiekrechtelijke dienstverlening, die verband houden met collectieve voorzieningen. In de provincie Noord-Holland *de grondwaterheffing.*
- Rechten: betalingen voor individuele dienstverlening van overheidsdiensten van publiekrechtelijke aard. De provincie Noord-Holland kent *leges en overige rechten.*

Naast de hier genoemde provinciale belastingen en heffingen kent de provincie Noord-Holland ook de nazorgheffing gesloten stortplaatsen. Het betreft hier een heffing die verband houdt met collectieve voorzieningen.
Bij besluit van Gedeputeerde Staten van 21 december 1999 is het Fonds nazorg gesloten stortplaatsen opgericht (1999/30499). Het fonds is op grond van artikel 15.47 Wet milieubeheer een rechtspersoon en Gedeputeerde Staten zijn belast met het beheer ervan. In het fonds worden de belastingopbrengsten verantwoord, die door de provincie zijn geïnd. Hiertoe hebben Provinciale Staten op 29 maart 1999 de Verordening op de heffing en invordering van de nazorgheffing stortplaatsen provincie Noord-Holland 1999 vastgesteld.

Belastingen: opcenten motorrijtuigenbelasting
De motorrijtuigenbelasting wordt geheven over het bezit van een motorvoertuig. De heffing en inning van de motorrijtuigenbelasting, waarop de provinciale opcenten meeliften, verzorgt de belastingdienst. Bovenop de motorrijtuigenbelasting betalen houders van personenauto's en motoren 'provinciale opcenten'. De provincies stellen het opcenten tarief vast, en zijn daarbij gehouden aan het door het Rijk bepaalde wettelijk maximum. Het huidige wettelijk maximum bedraagt voor 2021 116,8 (Provinciewet artikel 222, 2de lid). Dit bedrag wordt jaarlijks geïndexeerd met het inflatiecorrectiecijfer. Het maximum opcententarief voor 2022 wordt in augustus/september van dit jaar bekendgemaakt. Het huidige tarief (2021) in de provincie Noord-Holland bedraagt 67,9. In het coalitieakkoord 'Duurzaam doorpakken!' is opgenomen dat het tarief opcenten motorrijtuigenbelasting niet wordt verhoogd.

De provincie Noord-Holland heft sinds 2001 het laagste opcententarief. Onderstaand overzicht geeft inzicht in de tarieven opcenten per provincie. Hierbij wordt aangetekend dat de tarieven voor 2022 voorlopig zijn en gebaseerd zijn op de beschikbare informatie per ultimo mei 2021. Voor de provincie Noord-Holland is bij de berekening van de opbrengst uitgegaan van het thans geldende tarief opcenten van 67,9.

Provincie	2020	2021	2022
Drenthe	92,0	92,0	92,0
Flevoland *)	80,6	81,4	81,4
Friesland	87,0	87,0	87,0
Gelderland	87,2	89,5	90,0
Groningen	91,8	93,3	94,8
Limburg	77,9	77,9	79,4
Noord-Brabant	78,0	78,4	79,6
Noord-Holland	67,9	67,9	67,9
Overijssel	79,9	79,9	79,9
Utrecht	73,6	74,9	76,1
Zeeland *)	89,1	89,1	89,1
Zuid-Holland	90,4	90,4	90,4
Gemiddeld	**83,0**	**83,5**	**84,0**

Maximum tarief	**115,0**	**116,8**	**nnb ****

*) betreft tarief opcenten 2021

**) het maximum tarief voor 2022 is op dit moment nog niet bekend

Aantal leasevoertuigen in Noord-Holland

Sinds 2016 werkt een verandering in de provinciale belastinggrondslag (denk bijvoorbeeld aan de verhuizing van een grootwagenparkhouder/leasebedrijf naar een andere provincie) direct en egaliserend door in de verdeling van het provinciefonds. Onderstaand overzicht geeft inzicht in de ontwikkeling van het aantal leasevoertuigen in Nederland en in de provincie Noord-Holland. De stijging van het aantal leasevoertuigen in 2019 is het gevolg van de verhuizing van een leasemaatschappij van de provincie Flevoland naar Noord-Holland (circa 60.000 voertuigen).

Aantal leasevoertuigen in Noord-Holland

Noord-Holland	31-12-2017	31-12-2018	31-12-2019	31-12-2020
GWH				
Personenauto's	78.944	90.903	166.783	154.179
Motoren	117	129	76	77
	79.061	**91.032**	**166.859**	**154.256**
Particulieren				
Personenauto's	26.370	32.814	41.082	51.026
Motoren	12	5	20	40
	26.382	**32.819**	**41.102**	**51.066**
Totaal	**105.443**	**123.851**	**207.961**	**205.322**

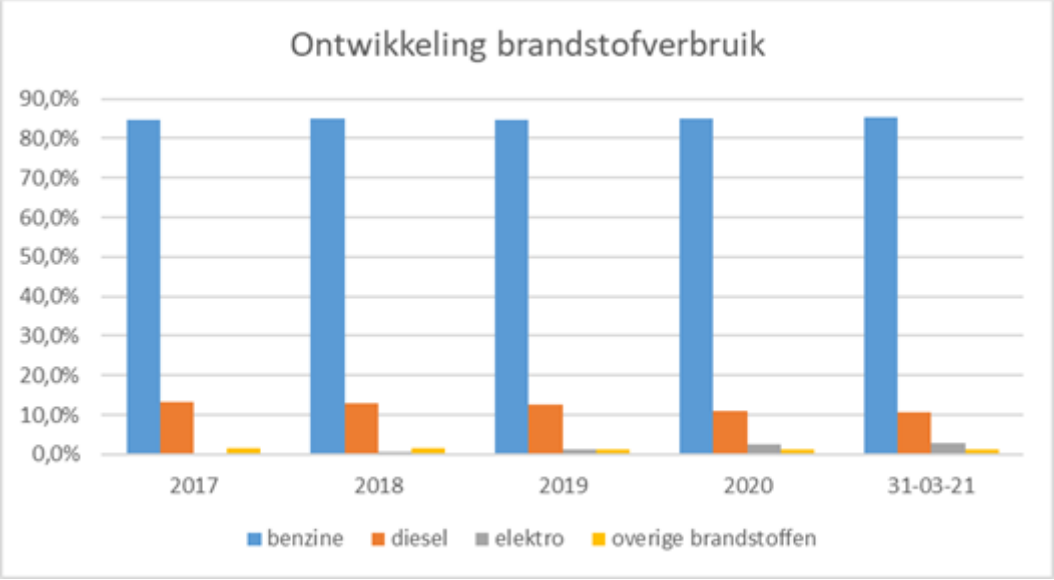
Overzicht aantal leasevoertuigen in Noord-Holland (2017-2020)

Aandeel Noord-Holland	31-12-2017	31-12-2018	31-12-2019	31-12-2020
Aandeel PNH in totaal aantal leasevoertuigen bij GWH's in Nederland	15,0%	16,3%	29,1%	28,3%
Aandeel PNH in totaal aantal leasevoertuigen van particulieren in Nederland	19,3%	18,3%	18,0%	19,6%
Aandeel PNH op totaal aan leasevoertuigen in Nederland	15,8%	16,7%	25,9%	25,5%

Ontwikkeling brandstofgebruik voertuigen

De rijksoverheid heeft bepaald dat voor plug-in hybride auto's met een CO_2-uitstoot van niet meer dan 50 gr/km de MRB (en opcenten) tot en met 2024 de helft van het reguliere tarief bedraagt. Voor voertuigen met alleen een elektromotor of met waterstofverbranding is men geen motorrijtuigenbelasting verschuldigd. Onderstaand overzicht geeft de ontwikkeling aan in het soort brandstof van de voertuigen (inclusief motoren) vanaf 2017 tot en met het 1ste kwartaal 2021.

Grafiek brandstofverbruik 2017-2021

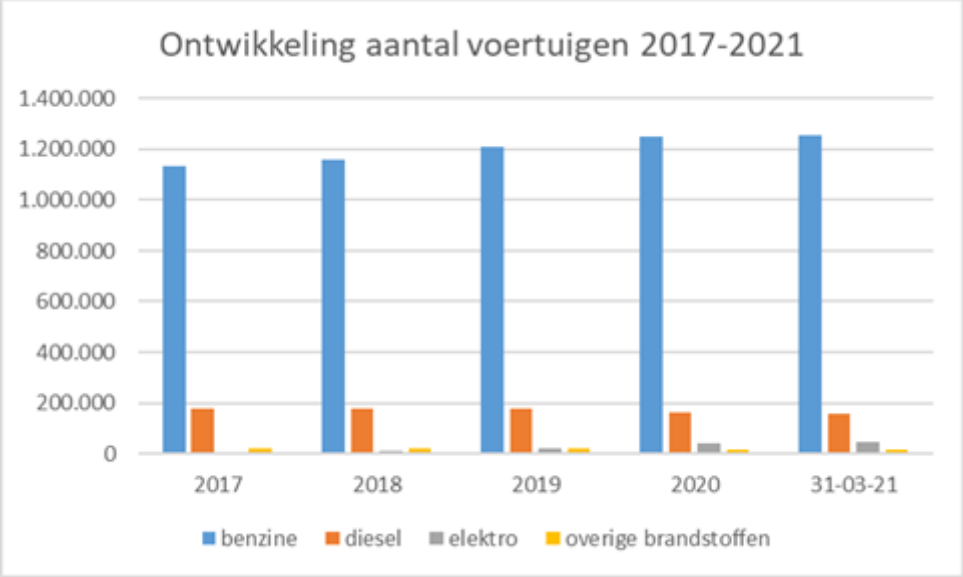
Op basis van de gewichtsuitdraai per 1 januari 2021 wordt door de belastingdienst de zogenoemde 'theoretische' opbrengst provinciale opcenten voor 2021 verwacht van € 225,1 miljoen (personenauto's € 223,7 miljoen en motoren € 1,4 miljoen). Het Rijk stelt (hybride) elektrische auto's in de periode 2021-2024 (gedeeltelijk) volledig vrij van motorrijtuigenbelasting. De voorgestelde stimuleringsmaatregel voor het (hybride) elektrisch vervoer leidt tot een versmalling van de belastinggrondslag van de provincies.

Voorgesteld wordt om voor 2022 tot en met 2025 rekening te houden met een structurele opbrengst, van € 225,1 miljoen, waarbij gerekend is met het huidige tarief opcenten van 67,9.

Overzicht gerealiseerde en geraamde opbrengsten opcenten motorrijtuigenbelasting

Opbrengsten opcenten MRB	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Jaarrekening	218,4	223,6					
Begroting		218,1	218,1	225,1	225,1	225,1	225,1

Grafiek ontwikkeling aantal voertuigen in Noord-Holland 2017 -maart 2021

Heffingen

Grondwaterheffing
Sinds 1 januari 2010 is de Grondwaterheffing gebaseerd op de Waterwet. De heffing is uitsluitend bestemd voor de ten laste van de provincie komende kosten voor het grondwaterbeheer, waaronder het tegengaan van verdroging in bepaalde gebieden. In 2020 bedroeg de opbrengst van de Grondwaterheffing € 786.000 (afgerond). Er is een voorziening ingesteld met tot doel onnodige fluctuaties van het heffingstarief tegen te gaan, tevens bedoeld om onvoorziene en ontoerekenbare schades te kunnen betalen. Heffingplichtig zijn de onttrekkers van 25.000 m³ of meer grondwater per heffingsjaar. Het tarief is vastgesteld op € 0,0085 per m³ onttrokken grondwater. Voor 2022 wordt een opbrengst geraamd van € 800.000.

Rechten

Leges
Provincies hebben een aantal taken ter zake waarvan individuele diensten worden afgenomen door bewoners of bedrijven. Door de afnemers van zo'n dienst moeten leges worden betaald ter bekostiging van de aan deze diensten gerelateerde kosten (zoals personeels-, huisvestings- en materiaalkosten). In de tarieventabel behorende bij de legesverordening zijn voor de provincie Noord-Holland tarieven opgenomen voor onder andere het afgeven van vergunningen in het kader van de fysieke leefomgeving (Wabo), Waterwet, Wet natuurbescherming en Wegenwet.

Uitgangspunt van Provinciale Staten is dat leges voor een vergunningsaanvraag kostendekkend zijn of worden. Provinciale Staten voeren als beleid dat kostendekkendheid in eerste instantie bereikt wordt door het optimaliseren van efficiency en in tweede instantie door het verhogen van

de tarieven. Dit beleid vereist inzicht in de kostenstructuur, kostenbeheersing en kostentoerekening. Samen met de uitvoerende organisaties, zoals de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (ODZNKG) en de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (OD NHN) is en wordt gewerkt aan het meer inzichtelijk maken van de kostentoerekening aan de vergunningsaanvragen van de verschillende legestarieven. Om meer inzicht in de kostentoerekening te verkrijgen dienen de administraties van de omgevingsdiensten anders te worden ingericht. In het afgelopen jaar zijn de nodige verbeteringen aangebracht in de administraties van de omgevingsdiensten, waardoor meer inzicht is verkregen in de totale kosten verbonden aan de vergunningverlening en het te verwachte aantal vergunningsaanvragen in 2022. In december 2019 heeft u besloten dat de leges voor de vergunningsaanvragen gefaseerd in drie jaar naar een kostendekkend niveau moesten worden gebracht. Voor de berekening van de kostendekkendheid wordt in zijn algemeenheid uitgegaan van een gemiddelde tijdsbesteding per vergunningsaanvraag. Het uurtarief van de omgevingsdienst/provincie wordt gehanteerd om de hoogte van de leges te berekenen. In het 4de kwartaal van 2021 worden de legestarieven 2022 aan u ter vaststelling aangeboden.

Kostendekkendheid leges in 2022
De uitvoering van de vergunningverlening en handhaving is opgedragen aan de omgevingsdiensten (Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied en de regionale uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord) en is opgenomen in de lumpsum bekostiging. Het onderstaande overzicht geeft enig inzicht in de kostendekkendheid van de verschillende leges. Bij de vaststelling van de legesverordening en tarieventabel 2022 geven wij u inzicht in de geactualiseerde kosten verbonden aan de vergunningverlening. Een aantal onderzoeken naar de gemiddelde tijdsbesteding is namelijk nog niet afgerond. De te realiseren opbrengsten voor 2022 zijn gebaseerd op de kostendekkende tarieven en het te verwachten aantal vergunningsaanvragen dat in het komende jaar wordt ingediend.

Kostprijsberekening methode
Om de kostprijs van de diverse vergunningsaanvragen te berekenen wordt gebruik gemaakt van de Activity Based Costing method (ABC- methode). Deze methode wordt ook beschreven in de handleiding kostentoerekening 2016 van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG). De ABC methode is de meest transparante methode. Bij deze methode worden alle handelingen om te komen tot een vergunning onderzocht en vervolgens vermenigvuldigd met een uurtarief van een behandelend ambtenaar bij de provincie Noord-Holland en/of de uurtarieven omgevingsdiensten. Voor de uurtarieven van de provincie wordt de tarieven gehanteerd zoals opgenomen in de “Handleiding overheidstarieven”.

Bij berekening van de leges wordt uitgegaan van de gemiddelde tijdsbesteding per vergunningsaanvraag.

Tarieventabel leges	Uitvoerende organisatie	Raming baten 2022	Raming lasten 2022	Kostendekkendheid 2022
WABO	OD NZKG	€ 1.200.000	€ 1.250.000	96,00%
Milieuleges	OD NZKG, ODIJ	p.m.	p.m.	p.m.
Wegen/waterwegen	provincie Noord-Holland	€ 475.000	€ 550.000	86,36%
Waterwet	OD NZKG	€ 700.000	€ 767.000	91,26%
Wet hygiëne zwembaden	OD NHN	€ 5.000	€ 35.000	14,29%
Ontgrondingenwet	OD NZKG	€ 75.000	€ 63.000	119,05%
Wadloop	provincie Fryslân	€ 700	€ 37.000	1,89%
Wet Natuurbescherming	Bij12/faunafonds	€ 300.000	€ 600.000	50,00%
Wet Natuurbescherming	OD NHN	€ 250.000	€ 2.196.500	11,38%
Wet Luchtvaart	OD NZKG	€ 17.000	€ 40.000	42,50%
Overige	provincie Noord-Holland	€ 0	€ 0	0,00%
Totaal provinciale heffingen		**€ 3.022.700**	**€ 5.538.500**	**54,58%**

* Deze leges worden ontvangen bij de Uitvoerende organisatie en worden verrekend met de bijdrage die de provincie Noord-Holland moet betalen (bijvoorbeeld voor faunaschade). Daarmee lopen deze baten niet via de begroting van de provincie Noord-Holland.

Overzicht kostendekkendheid leges 2021

Gevolgen coronacrisis
Op dit moment is nog onvoldoende duidelijk in hoeverre de coronacrisis ook in 2022 nog doorwerkt in de verwachte legesopbrengsten. In 2020 hebben wij moeten constateren dat de legesopbrengsten Wabo en Wet luchtvaart achterbleven bij de ramingen. Een trend die overigens ook in de eerste maanden van 2021 doorzet. Met de gevolgen van de coronacrisis is rekening gehouden en de ramingen 2022 zijn dan ook ‘voorzichtig’ geraamd.

Gevolgen Omgevingswet
De minister van BZK heeft de Eerste Kamer op 27 mei 2021 geïnformeerd dat de invoering van de Omgevingswet is uitgesteld tot 1 juli 2022. Bij de invoering van de Omgevingswet hebben de provincies de mogelijkheid om (weer) leges te heffen voor aanvragen milieuvergunning. Zodra de invoeringsdatum van de Omgevingswet bekend is, wordt u nader geadviseerd over de gevolgen voor de legesverordening en tarieventabel voor het belastingjaar 2022. In de ramingen 2022 is nog geen rekening gehouden met de eventuele financiële gevolgen.

Stikstof gerelateerde aanvragen
De uitspraken van de Raad van State over stikstof gerelateerde vergunningsaanvragen zijn onderwerp van gesprek in de provinciale werkgroep stikstof en ook op IPO- en Rijksniveau. Er moet eerst duidelijkheid komen over het te volgen beleid alvorens de leges in rekening wordt gebracht.

Voor 2022 worden de totale legesopbrengsten geraamd op circa € 3 miljoen.

Nazorgheffing gesloten stortplaatsen

In de zogenoemde Leemtewet is op 1 april 1998 een regeling in de Wet milieubeheer opgenomen over de nazorg van operationele stortplaatsen. Dit zijn stortplaatsen waar het storten van

afvalstoffen niet vóór 1 september 1996 is beëindigd. In de Leemtewet is bepaald dat de provincies bestuurlijk en financieel ervoor verantwoordelijk zijn dat deze stortplaatsen na sluiting geen nadelige gevolgen voor het milieu veroorzaken. Daartoe dient eeuwigdurende nazorg plaats te vinden. Dit houdt in dat maatregelen genomen dienen te worden om bodem beschermende voorzieningen op gesloten stortplaatsen in stand te houden, te onderhouden, te herstellen en eventueel te vervangen. Voorts dienen de bodem beschermende voorzieningen regelmatig te worden geïnspecteerd en de bodem onder de stortplaats te worden onderzocht. Ter bestrijding van deze kosten is een nazorgheffing ingesteld, die wordt geheven bij de exploitanten van de operationele stortplaatsen. De jaarlijkse heffing wordt vastgelegd in een door Provinciale Staten vast te stellen tarieventabel en berekend aan de hand van het doelvermogen dat aanwezig moet zijn bij sluiting van de stortplaats en het opgebouwde kapitaal in het Nazorgfonds. De heffingen worden in het uitsluitend voor nazorg bestemde Nazorgfonds gestort. Het Nazorgfonds is een bij wet vastgestelde rechtspersoon. In het Nazorgfonds wordt een zodanig kapitaal opgebouwd, dat uit het rendement daarvan de eeuwigdurende nazorg gefinancierd kan worden. Voor het begrotingsjaar 2022 wordt vooralsnog geen opbrengst geraamd.

Opbrengst belastingen en provinciale heffingen

Voor 2022 gaat de totale opbrengst belastingen en provinciale heffingen € 221,8 miljoen bedragen.

Belasting / Heffing	Jaarrekening 2018	Jaarrekening 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Opcenten motorrijtuigenbelasting	208,0	218,4	210,0	218,1	225,1
Grondwaterheffing	0,9	0,8	0,800	0,8	0,8
Leges					
* WABO	2,30	1,8	2,0	2,0	1,2
* overige leges	0,70	0,7	1,0	0,9	1,8
Totaal	**211,9**	**221,7**	**213,8**	**221,8**	**228,9**

Onbenutte belastingcapaciteit

Het maximum aantal opcenten dat provincies in 2022 mogen heffen wordt wettelijk vastgesteld. Voor 2022 is het maximum nog niet bekend. Naar verwachting wordt dit in augustus/september 2021 bekendgemaakt. Uitgaande van de verwachte opbrengstraming voor 2022 van € 225,1 miljoen en het huidige opcententarief (67,9) is de opbrengst per opcent € 3,3 miljoen. Uitgaande van het maximumtarief opcenten 2021 zijnde 116,8 zijn 48,9 opcenten onbenut. De theoretische (meer)opbrengst vanwege onbenutte belastingcapaciteit bedraagt afgerond € 161,4 miljoen. Ontwikkelingen rond de voertuigvolumegegevens blijken uit de gewichtsuitdraaien, die per kwartaal door de belastingdienst beschikbaar worden gesteld.

Overzicht onbenutte belastingcapaciteit

Prognose opcenten 2022 (x € 1.000.000)	Opcenten tarief 2022	Opbrengst per opcent (x € 1.000.000)	Maximum opcenten tarief 2021	Maximale opbrengst 2022 (x € 1.000.000)	Onbenutte belastingcapaciteit 2022 (x € 1.000.000)
225,1	67,9	3,31	116,8	386,6	161,4

	Jaarrekening 2018	Jaarrekening 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
A) Opcenten motorrijtuigenbelasting	67,9	67,9	67,9	67,9	67,9
B) Landelijke gemiddelde opcenten in het jaar ervoor	80,5	81,4	83,0	83,5	84,0
C) Aantal opcenten t.o.v. landelijke gemiddelde (A / B) x 100%	84,3%	83,4%	81,8%	81,3%	80,8%

4 Financiële begroting

4.1 Inleiding

Artikel 3 en de artikelen 17 t/m 23 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) bevatten de wettelijke eisen waaraan de financiële begroting en meerjarenraming moeten voldoen.

Over het algemeen is in dit hoofdstuk de volgorde van de wetsartikelen aangehouden. Om de leesbaarheid en de verbanden tussen jaren zo goed mogelijk in beeld te brengen, hebben we er voor gekozen de tabellen en toelichtingen voor het begrotingsjaar 2022 enerzijds en de meerjarenraming 2022 - 2025 anderzijds te integreren in één hoofdstuk, waarin een compleet meerjarig beeld wordt gegeven.

4.2 Meerjarenraming

4.2.1 Meerjarenraming 2022-2025

Openbaar bestuur (x € 1.000)

	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Lasten	20.365	22.411	21.496	20.658	20.231	20.141
Baten	-77	-62	-59	-59	-59	-59
Saldo van baten en lasten	**20.288**	**22.349**	**21.437**	**20.599**	**20.172**	**20.082**
Storting reserves	0	0	1.000	1.000	0	0
Onttrekking reserves	-1.153	-2.712	-1.006	-196	0	0
Resultaat	**19.135**	**19.637**	**21.431**	**21.403**	**20.172**	**20.082**

Klimaat en Milieu (x € 1.000)

	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Lasten	46.841	56.286	47.550	42.968	36.749	34.254
Baten	-2.955	-2.626	-1.610	-1.610	-1.610	-1.610
Saldo van baten en lasten	**43.886**	**53.660**	**45.940**	**41.358**	**35.139**	**32.644**
Storting reserves	20.135	15.410	28.497	14.069	1.419	419
Onttrekking reserves	-11.455	-22.858	-27.106	-8.983	-2.515	-1.945
Resultaat	**52.567**	**46.212**	**47.331**	**46.444**	**34.043**	**31.118**

Ruimte en Water (x € 1.000)

	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Lasten	26.599	52.645	35.793	24.836	17.828	17.152
Baten	-9.913	-17.024	-7.439	-7.424	-7.424	-7.424
Saldo van baten en lasten	**16.686**	**35.621**	**28.354**	**17.412**	**10.404**	**9.728**
Storting reserves	19.492	17.016	16.312	16.262	9.762	43.000
Onttrekking reserves	-14.520	-33.961	-20.266	-9.369	-2.143	-1.058
Resultaat	**21.658**	**18.676**	**24.400**	**24.305**	**18.023**	**51.670**

Bereikbaarheid (x € 1.000)

	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Lasten	230.119	261.528	278.297	212.002	200.913	180.392
Baten	-14.623	-5.584	-39.533	-21.006	-24.337	-5.442
Saldo van baten en lasten	**215.496**	**255.944**	**238.764**	**190.996**	**176.576**	**174.950**
Storting reserves	194.160	131.907	56.173	54.579	55.130	38.649
Onttrekking reserves	-296.776	-387.932	-106.949	-57.013	-38.696	-30.471
Resultaat	**112.880**	**-81**	**187.988**	**188.562**	**193.009**	**183.127**

Groen (x € 1.000)

	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Lasten	66.934	111.062	140.022	97.665	91.091	71.674
Baten	-2.391	-5.801	-7.392	-862	-835	-3.735
Saldo van baten en lasten	**64.543**	**105.260**	**132.630**	**96.803**	**90.256**	**67.939**
Storting reserves	35.012	80.260	37.479	35.145	25.749	23.045
Onttrekking reserves	-31.304	-68.578	-91.846	-57.646	-50.159	-64.649
Resultaat	**68.251**	**116.943**	**78.263**	**74.302**	**65.846**	**26.335**

Economie, cultuur en welzijn (x € 1.000)

	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Lasten	50.033	50.782	37.710	32.708	24.923	19.100
Baten	-4.380	-7.977	-72	-72	-72	-72
Saldo van baten en lasten	**45.653**	**42.805**	**37.638**	**32.636**	**24.851**	**19.028**
Storting reserves	16.165	20.151	13.223	13.723	9.673	9.873
Onttrekking reserves	-17.554	-20.361	-13.900	-9.465	-4.815	-362
Resultaat	**44.264**	**42.595**	**36.961**	**36.894**	**29.709**	**28.539**

Economisch herstel en duurzaamheid (x € 1.000)

	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Lasten	0	14.429	17.425	16.325	0	0
Baten	0	-329	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	**0**	**14.100**	**17.425**	**16.325**	**0**	**0**
Storting reserves	0	100.000	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	-14.100	-17.425	-16.325	0	0
Resultaat	**0**	**100.000**	**0**	**0**	**0**	**0**

Overzicht Financien en bedrijfsvoering (x € 1.000)

	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Lasten	66.223	80.159	86.120	95.396	105.320	111.792
Baten	-444.122	-455.051	-457.102	-460.983	-464.854	-471.029
Saldo van baten en lasten	**-377.899**	**-374.892**	**-370.982**	**-365.587**	**-359.534**	**-359.237**
Storting reserves	87.424	60.289	5.653	3.620	1.420	1.420
Onttrekking reserves	-39.689	-36.180	-31.587	-30.168	-4.327	-2.007
Resultaat	**-330.164**	**-350.783**	**-396.915**	**-392.134**	**-362.441**	**-359.824**

Totaal 2022 tot en met 2025 (bedragen x € 1.000)

Programma 1 t/m 8

	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Lasten	507.115	649.301	664.413	543.362	497.055	454.505
Baten	-478.461	-494.453	-513.207	-492.016	-499.191	-489.371
Saldo van baten en lasten	**28.654**	**154.848**	**151.206**	**51.346**	**-2.136**	**-34.866**
Storting reserves	372.390	425.033	158.337	138.398	103.153	116.406
Onttrekking reserves	-412.452	-586.682	-310.085	-189.968	-102.655	-100.492
Resultaat	**-11.408**	**-6.801**	**-542**	**-225**	**-1.639**	**-18.953**

4.2.2 Gronden waarop de ramingen zijn gebaseerd

De begroting is opgesteld met inachtneming van de voorschriften van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Volgens het BBV is het gemodificeerd stelsel van lasten en baten van toepassing. In overeenstemming met de BBV-regelgeving is het autorisatieniveau bepaald op het totaal van de lasten en het totaal van de baten per programma. De begroting geeft in overeenstemming met de normen van het BBV een zodanig inzicht dat een verantwoord oordeel kan worden gevormd over de financiële positie en over de baten en lasten. De baten en lasten worden tenzij anders vermeld toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben.

Basis voor de ramingen in de begroting
De begroting 2022 bestaat uit de oorspronkelijke ramingen van ongewijzigd beleid met daarbij de effecten van de door uw Staten vastgestelde kaderbrief 2022. Daarnaast zijn in de begroting 2022 een aantal autonome ontwikkelingen verwerkt en een aantal onvermijdelijke ontwikkelingen meegenomen. Op deze plaats vermelden wij de meer algemene opmerkingen waarop de ramingen zijn gebaseerd.

Verantwoording subsidies
Subsidies worden geraamd in het jaar, dat deze worden toegekend. Voor meerjarige lopende projectsubsidies zijn binnen IPO-verband afspraken gemaakt met BBV en de accountants. Deze afspraken houden in dat wanneer de subsidies niet voor het eind van het jaar zijn afgerond, het restant bedrag in een reserve "Subsidieverplichtingen" beschikbaar blijft voor de restant uitbetalingen de komende jaren. Omdat wij werken met 1 operationeel doel per reserve, zullen daarvoor zo nodig meerdere reserves worden ingesteld in de loop van 2021 en gedurende het jaar 2022. Op die manier blijven per operationeel doel de lopende subsidieverplichtingen inzichtelijk.

Materiële vaste activa
Materiële vaste activa met economisch nut worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs, vermeerderd met bijkomende kosten en verminderd met bijdragen van derden en cumulatieve afschrijvingen. De activa worden lineair afgeschreven. Als basis voor de berekening van de afschrijving wordt de netto aanschafwaarde gehanteerd. Na afstoting van materiële vaste activa worden boekwinsten of verliezen ten gunste of ten laste van de exploitatie verantwoord. Deze activa worden lineair afgeschreven met inachtneming van de volgende afschrijvingstermijnen

Gronden en terreinen	n.v.t.
Woonruimten	40
Bedrijfsgebouwen	40
Renovatie bedrijfsgebouwen	25
Machines, apparaten en installaties	15
Overige materiële vaste activa	3/10

Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut betreffen voornamelijk infrastructurele werken in de openbare ruimte, zoals aanleg en reconstructie van wegen, vaarwegen, bruggen, viaducten, groen en kunstwerken. Deze worden vermeerderd met bijkomende kosten en onder aftrek van bijdragen van derden geactiveerd. De ondergrond van deze werken wordt daarbij als integraal onderdeel van het werk beschouwd. Deze activa worden lineair afgeschreven in maximaal:

Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	50
Vaarwegen	40/80
Wegen	50
Technische installaties	5/8/15

Financiële vaste activa
Kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen, (overige) leningen u/g en (overige) uitzettingen worden –tenzij anders word vermeld – opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig word een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

De onder de financiële vaste activa opgenomen deelnemingen worden tegen nominale en/of aanschafwaarde opgenomen tenzij blijkt dat de marktwaarde lager is dan de nominale c.q verkrijgingsprijs ofwel nihil is.

Reserves en voorzieningen
Reserves en voorzieningen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Uitzondering hierop is de Voorziening pensioenen (oud-) leden Gedeputeerde Staten die tegen contante waarde van de pensioenaanspraken word gewaardeerd.

Rente
De provincie rekent geen interne rente toe aan investeringen of andere activiteiten aangezien er bij ons geen sprake is van een financieringstekort.

Dividenduitkering
De provincie ontvangt dividend vanuit de deelnemingen waarin zij een aandeel heeft. De hoogte van de dividenduitkering wordt gebaseerd op berichtgeving vanuit de deelnemingen.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als baten genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar is gesteld.

Salariskosten en toerekening van organisatiekosten
De geraamde kosten voor capaciteit zijn gebaseerd op ramingen van de personele capaciteit die nodig is om de opgaven uit te voeren. De personele capaciteit bestaat uit zowel het eigen

personeel als ingehuurde capaciteit. De kosten worden verantwoord in de jaarrekening op de operationele doelen en taakvelden en investeringen op basis van de bij de begroting (inclusief begrotingswijzigingen) vermelde verdeelsleutel.

Algemene uitkering en decentralisatieuitkeringen van het provinciefonds

De raming van de inkomsten uit het provinciefonds zijn gebaseerd op de meicirculaire 2021.

4.2.3 Verklaring van aanmerkelijke verschillen

Overzicht aanmerkelijke verschillen lasten (x 1.000 euro)

Nr	Lasten per programma	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Verschil t.o.v. jaarrekening 2020	Verschil t.o.v. Begroting 2021
1	Openbaar bestuur	20.365	22.411	21.496	1.131	-915
2	Klimaat en Milieu	46.841	56.286	47.550	709	-8.735
3	Ruimte en Water	26.599	52.645	35.793	9.194	-16.852
4	Bereikbaarheid	230.119	261.528	278.297	48.178	16.769
5	Groen	66.934	111.062	140.022	73.087	28.960
6	Economie, cultuur en welzijn	50.033	50.782	37.710	-12.323	-13.072
7	Economisch herstel en duurzaamheid		14.429	17.425	17.425	2.996
8	Overzicht Financien en bedrijfsvoering	66.223	80.159	86.120	19.897	5.961
	Totaal van de lasten	507.115	649.301	664.413	157.298	15.112

Overzicht aanmerkelijke verschillen baten (x 1.000 euro)

Nr	Baten per programma	Rekening 2020	Begroot 2021	Begroot 2022	Verschil t.o.v. jaarrekening 2020	Verschil t.o.v. begroting 2021
1	Openbaar bestuur	-77	-62	-59	18	3
2	Klimaat en Milieu	-2.955	-2.626	-1.610	1.345	1.016
3	Ruimte en Water	-9.913	-17.024	-7.439	2.474	9.585
4	Bereikbaarheid	-14.623	-5.584	-39.533	-24.910	-33.949
5	Groen	-2.391	-5.801	-7.392	-5.001	-1.591
6	Economie, cultuur en welzijn	-4.380	-7.977	-72	4.308	7.905
7	Economisch herstel en duurzaamheid		-329			329
8	Overzicht Financien en bedrijfsvoering	-444.122	-455.051	-457.102	-12.980	-2.051
	Totaal van de baten	-478.461	-494.453	-513.207	-34.746	-18.754

Algemene oorzaken van verschillen
Over het algemeen zijn de verschillen tussen de jaarschijven van de vorige begroting en de huidige te verklaren aan de hand van een beperkt aantal oorzaken. Aan de lastenkant zijn de belangrijkste hiervan de variaties in uitvoering van incidentele projecten en subsidies. Deze zijn ongelijkmatig over de jaren verdeeld. Het ene jaar gebeurt slechts voorbereiding, terwijl in het volgende jaar de uitvoering van start gaat en volop wordt uitgegeven. Veel van deze projecten dekken wij uit onze reserves. Het overzicht van stortingen en onttrekkingen dat u vindt bij de financiële tabellen geeft u hierin inzicht.

Verdere algemene oorzaken van de verschillen zijn:

- Mutaties in de kasraming van reserves als gevolg van (bijvoorbeeld) het later afrekenen van subsidies/aanvragen van voorschotten door subsidieontvangers, en vertraging in projecten.
- Mutaties in de raming van begrotingsposten gerelateerd aan de voortgang in projecten/declaratiegedrag van leveranciers
- Voorstellen voor nieuw beleid
- (mutaties in) specifieke uitkeringen van het Rijk
- Verschuivingen van budgetten uit administratief technische overwegingen

Specifieke oorzaken
De belangrijkste verklaring van verschillen tussen 2021 en 2022 is te vinden in de verwerking van de kaderbrief 2022. Daarnaast hebben zich echter ook nog ontwikkelingen voorgedaan, die in deze begroting zijn verwerkt. In de toelichting op de opbouw van de exploitatie zijn deze ontwikkeling nader gespecificeerd/toegelicht.

4.2.5 Structureel en reëel evenwicht

4.2.5.1 Presentatie van het structureel begrotingssaldo

Presentatie van het structureel begrotingssaldo (bedragen x € 1.000)

	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Saldo van baten en lasten	151.206	50.542	-2.136	-34.866
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-151.748	-50.767	498	15.914
Begrotingssaldo na bestemming	**-542**	**-225**	**-1.639**	**-18.953**
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	3.368	13.902	27.003	12.288
Structureel begrotingssaldo	**-3.909**	**-14.126**	**-28.641**	**-31.240**

4.2.5.2 Specificatie incidentele en structurele baten en lasten

Bedragen x € 1.000

2022	Programma	Incidenteel	Structureel	Eindtotaal
Totaal Exploitatie		**185.174**	**-33.967**	**151.206**
Baten		-43.497	-469.710	-513.207
	1 Openbaar bestuur	0	-59	-59
	2 Klimaat en Milieu	0	-1.610	-1.610
	3 Ruimte en Water	-3.090	-4.349	-7.439
	4 Bereikbaarheid	-33.800	-5.733	-39.533
	5 Groen	-6.607	-785	-7.392
	6 Economie, cultuur en welzijn	0	-72	-72
	7 Economisch herstel en duurzaamheid	0	0	0
	8 Overzicht Financien en bedrijfsvoering	0	-457.102	-457.102
Lasten		228.671	435.743	664.413
	1 Openbaar bestuur	185	21.311	21.496
	2 Klimaat en Milieu	12.159	35.391	47.550
	3 Ruimte en Water	19.873	15.920	35.793
	4 Bereikbaarheid	76.053	202.245	278.297
	5 Groen	83.336	56.686	140.022
	6 Economie, cultuur en welzijn	18.771	18.939	37.710
	7 Economisch herstel en duurzaamheid	16.097	1.328	17.425
	8 Overzicht Financien en bedrijfsvoering	2.197	83.923	86.120
Totaal Reserves		**-181.806**	**30.058**	**-151.748**
Baten		-307.739	-2.346	-310.085
	1 Openbaar bestuur	-1.006	0	-1.006
	2 Klimaat en Milieu	-27.106	0	-27.106
	3 Ruimte en Water	-20.126	-140	-20.266
	4 Bereikbaarheid	-105.595	-1.354	-106.949
	5 Groen	-91.776	-70	-91.846
	6 Economie, cultuur en welzijn	-13.900	0	-13.900
	7 Economisch herstel en duurzaamheid	-17.425	0	-17.425
	8 Overzicht Financien en bedrijfsvoering	-30.805	-782	-31.587
Lasten		125.933	32.404	158.337
	1 Openbaar bestuur	1.000	0	1.000
	2 Klimaat en Milieu	28.497	0	28.497
	3 Ruimte en Water	16.312	0	16.312
	4 Bereikbaarheid	56.173	0	56.173
	5 Groen	11.679	25.800	37.479
	6 Economie, cultuur en welzijn	8.172	5.051	13.223
	7 Economisch herstel en duurzaamheid	0	0	0
	8 Overzicht Financien en bedrijfsvoering	4.100	1.553	5.653
Eindtotaal		**3.368**	**-3.909**	**-542**

Bedragen x € 1.000

2023		Programma	Incidenteel	Structureel	Eindtotaal
Totaal Exploitatie			**92.605**	**-42.062**	**50.542**
Baten			-18.584	-473.432	-492.016
	1	Openbaar bestuur	0	-59	-59
	2	Klimaat en Milieu	0	-1.610	-1.610
	3	Ruimte en Water	-3.025	-4.399	-7.424
	4	Bereikbaarheid	-15.532	-5.474	-21.006
	5	Groen	-27	-835	-862
	6	Economie, cultuur en welzijn	0	-72	-72
	7	Economisch herstel en duurzaamheid	0	0	0
	8	Overzicht Financien en bedrijfsvoering	0	-460.983	-460.983
Lasten			111.189	431.369	542.558
	1	Openbaar bestuur	185	20.473	20.658
	2	Klimaat en Milieu	8.464	34.504	42.968
	3	Ruimte en Water	9.051	15.785	24.836
	4	Bereikbaarheid	20.969	191.033	212.002
	5	Groen	41.309	56.356	97.665
	6	Economie, cultuur en welzijn	14.751	17.957	32.708
	7	Economisch herstel en duurzaamheid	15.396	929	16.325
	8	Overzicht Financien en bedrijfsvoering	1.064	94.332	95.396
Totaal Reserves			**-78.703**	**27.936**	**-50.767**
Baten			-186.899	-2.265	-189.164
	1	Openbaar bestuur	-196	0	-196
	2	Klimaat en Milieu	-8.983	0	-8.983
	3	Ruimte en Water	-9.369	0	-9.369
	4	Bereikbaarheid	-55.600	-1.413	-57.013
	5	Groen	-57.576	-70	-57.646
	6	Economie, cultuur en welzijn	-9.465	0	-9.465
	7	Economisch herstel en duurzaamheid	-16.325	0	-16.325
	8	Overzicht Financien en bedrijfsvoering	-29.386	-782	-30.168
Lasten			108.197	30.201	138.398
	1	Openbaar bestuur	1.000	0	1.000
	2	Klimaat en Milieu	14.069	0	14.069
	3	Ruimte en Water	16.262	0	16.262
	4	Bereikbaarheid	54.579	0	54.579
	5	Groen	11.415	23.730	35.145
	6	Economie, cultuur en welzijn	8.672	5.051	13.723
	7	Economisch herstel en duurzaamheid	0	0	0
	8	Overzicht Financien en bedrijfsvoering	2.200	1.420	3.620
Eindtotaal			**13.902**	**-14.126**	**-225**

Bedragen x € 1.000

2024		Programma	Incidenteel	Structureel	Eindtotaal
Totaal Exploitatie			**45.101**	**-47.237**	**-2.136**
Baten			-21.662	-477.529	-499.191
	1	Openbaar bestuur	0	-59	-59
	2	Klimaat en Milieu	0	-1.610	-1.610
	3	Ruimte en Water	-3.025	-4.399	-7.424
	4	Bereikbaarheid	-18.637	-5.700	-24.337
	5	Groen	0	-835	-835
	6	Economie, cultuur en welzijn	0	-72	-72
	7	Economisch herstel en duurzaamheid	0	0	0
	8	Overzicht Financien en bedrijfsvoering	0	-464.854	-464.854
Lasten			66.763	430.292	497.055
	1	Openbaar bestuur	0	20.231	20.231
	2	Klimaat en Milieu	3.011	33.738	36.749
	3	Ruimte en Water	2.111	15.717	17.828
	4	Bereikbaarheid	19.483	181.430	200.913
	5	Groen	36.054	55.037	91.091
	6	Economie, cultuur en welzijn	5.596	19.327	24.923
	7	Economisch herstel en duurzaamheid	0	0	0
	8	Overzicht Financien en bedrijfsvoering	508	104.812	105.320
Totaal Reserves			**-18.098**	**18.596**	**498**
Baten			-99.550	-3.105	-102.655
	1	Openbaar bestuur	0	0	0
	2	Klimaat en Milieu	-2.515	0	-2.515
	3	Ruimte en Water	-2.143	0	-2.143
	4	Bereikbaarheid	-36.491	-2.205	-38.696
	5	Groen	-50.041	-118	-50.159
	6	Economie, cultuur en welzijn	-4.815	0	-4.815
	7	Economisch herstel en duurzaamheid	0	0	0
	8	Overzicht Financien en bedrijfsvoering	-3.545	-782	-4.327
Lasten			81.452	21.701	103.153
	1	Openbaar bestuur	0	0	0
	2	Klimaat en Milieu	1.419	0	1.419
	3	Ruimte en Water	9.762	0	9.762
	4	Bereikbaarheid	55.130	0	55.130
	5	Groen	9.019	16.730	25.749
	6	Economie, cultuur en welzijn	6.122	3.551	9.673
	7	Economisch herstel en duurzaamheid	0	0	0
	8	Overzicht Financien en bedrijfsvoering	0	1.420	1.420
Eindtotaal			**27.003**	**-28.641**	**-1.639**

Bedragen x € 1.000

2025		Programma	Incidenteel	Structureel	Eindtotaal
Totaal Exploitatie			**16.047**	**-50.913**	**-34.866**
Baten			-8.124	-481.247	-489.371
	1	Openbaar bestuur	-150	91	-59
	2	Klimaat en Milieu	0	-1.610	-1.610
	3	Ruimte en Water	-3.025	-4.399	-7.424
	4	Bereikbaarheid	-2.049	-3.393	-5.442
	5	Groen	-2.900	-835	-3.735
	6	Economie, cultuur en welzijn	0	-72	-72
	7	Economisch herstel en duurzaamheid	0	0	0
	8	Overzicht Financien en bedrijfsvoering	0	-471.029	-471.029
Lasten			24.171	430.334	454.505
	1	Openbaar bestuur	0	20.141	20.141
	2	Klimaat en Milieu	2.516	31.738	34.254
	3	Ruimte en Water	1.766	15.386	17.152
	4	Bereikbaarheid	1.748	178.644	180.392
	5	Groen	16.505	55.169	71.674
	6	Economie, cultuur en welzijn	1.128	17.972	19.100
	7	Economisch herstel en duurzaamheid	0	0	0
	8	Overzicht Financien en bedrijfsvoering	508	111.284	111.792
Totaal Reserves			**-3.759**	**19.673**	**15.914**
Baten			-97.314	-3.178	-100.492
	1	Openbaar bestuur	0	0	0
	2	Klimaat en Milieu	-1.945	0	-1.945
	3	Ruimte en Water	-1.058	0	-1.058
	4	Bereikbaarheid	-28.193	-2.278	-30.471
	5	Groen	-64.531	-118	-64.649
	6	Economie, cultuur en welzijn	-362	0	-362
	7	Economisch herstel en duurzaamheid	0	0	0
	8	Overzicht Financien en bedrijfsvoering	-1.225	-782	-2.007
Lasten			93.555	22.851	116.406
	1	Openbaar bestuur	0	0	0
	2	Klimaat en Milieu	419	0	419
	3	Ruimte en Water	43.000	0	43.000
	4	Bereikbaarheid	38.649	0	38.649
	5	Groen	5.165	17.880	23.045
	6	Economie, cultuur en welzijn	6.322	3.551	9.873
	7	Economisch herstel en duurzaamheid	0	0	0
	8	Overzicht Financien en bedrijfsvoering	0	1.420	1.420
Eindtotaal			**12.288**	**-31.240**	**-18.953**

4.2.5.3 Specificatie incidentele baten en lasten

Incidentele Baten (bedragen x € 1.000)

OD	Onderwerp	2022	2023	2024	2025
4.4.5	Projecten voor derden wegen	-19.452	-15.461	-18.566	-2.049
4.4.6	Projecten voor derden vaarwegen	-13.864	-	-	-
3.2.5	Verkopen onroerend goed	-3.025	-3.025	-3.025	-3.025
5.1.4	Specifieke uitkering Rijk t.b.v. gebiedsgerichte aanpak vitaal platteland Laag Holland	-4.177	-	-	-
5.1.1	Brijdrage derden groenprojecten	-	-	-	-2.900
5.1.2	Projecten voor derden Groen	-2.210	-27	-	-
	Overige incidentele baten < € 0,5 mln.	-769	-71	-71	-150
	Totaal incidentele baten	**-43.497**	**-18.584**	**-21.662**	**-8.124**

Incidentele Lasten (bedragen x € 1.000)

OD	Onderwerp	2022	2023	2024	2025
5.1.1	Programma Natuurontwikkeling	43.379	27.446	28.799	11.645
4.4.5	Projecten voor derden wegen	17.653	13.662	16.767	250
4.1.2	Incidentele subsidies openbaar vervoer	31.375	-	-	-
5.1.3	Programma Oostelijke vechtplassen	9.786	3.821	3.821	3.821
6.4.1	Subsidies monumenten	5.947	5.897	3.414	-
2.2.1	OV fonds (inclusief OV knooppunten)	10.791	3.791	111	111
5.1.2	Programma Groene Uitweg	9.161	3.419	1.891	39
5.3.3	Cofinanciering Waddenzee	9.002	2.816	1.543	1.000
4.4.6	Projecten voor derden vaarwegen	13.864	-	-	-
7.1.1	Economisch herstel en duurzaamheid: particuliere woningeigenaren	6.250	6.250	-	-
7.1.1	Economisch herstel en duurzaamheid: versterken maatschappelijke sector	6.250	6.150	-	-
2.2.3	Bodemsanering ov projecten	4.519	3.249	1.691	996
4.1.2	Subsidies t.b.v Fietsbeleid	6.220	1.925	-	-
4.4.2	Ontwikkelen Provinciale inrastructuur	2.644	2.894	1.144	1.144
5.3.2	Landschapsfonds	3.180	3.780	-	-
6.1.4	Duurzame landbouw (o.a. de voedselvisie)	2.160	2.160	1.545	660
2.2.2	Programma Gezonde Leefomgeving	3.174	3.174	49	49
5.1.4	Gebiedsprogramma Laag Holland	6.398	-	-	-
6.1.1	Herstructurering bedrijfsterreinen	2.575	2.575	-	-
3.2.5	Verkopen onroerend goed (afwaardering balans)	1.250	1.250	1.250	1.250
4.4.7	Innovatieprojecten mobiliteit	2.408	1.302	1.093	120
2.1.3	Circulaire economie	1.170	890	1.180	1.255
3.3.2	Versnellen woningbouw	3.315	1.145	-	-
6.1.2	MKB (o.a. MIT-regeling, GO-NH en PIM)	4.066	150	-	-
3.3.1	Woonbeleid	1.427	980	750	405

4.1.1	Mobiliteitsbeleid algemeen	1.385	1.175	469	224
3.4.3	Klimaatadaptatie	1.600	1.460	-	-
7.1.1	Economisch herstel en duurzaamheid: cultuursector	2.000	1.000	-	-
7.1.1	Economisch herstel en duurzaamheid: Bedrijventerreinen	1.250	1.250	-	-
6.1.5	Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3)	732	678	531	362
5.1.1	Projecten voor derden groen	2.210	27	-	-
8.2.3	Opleiding en Ontwikkeling (GO-gelden)	1.500	556	-	-
8.1.8	I-Portfolio	508	508	508	508
2.1.2	Warmtetransitie	1.500	500	-	-
6.2.1	Cultuureducatie	856	856	106	106
3.4.2	Meekoppelkansen bij dijkversterking en kustontwikkeling	1.425	425	-	-
6.1.3	Veerkrachtige en duurzame arbeidsmarkt	900	750	-	-
6.1.2	Regiodeal maritiem cluster kop van Noord-Holland	750	750	-	-
7.1.1	Economisch herstel en duurzaamheid	416	799	-	-
2.1.1	Energietransitie: Regionale energiestrategiën	940	-	-	-
	Overige incidentele lasten < € 0,5 mln.	2.734	1.728	101	226
	Totaal incidentele Lasten	**228.671**	**111.189**	**66.763**	**24.171**

4.2.5.3 Specificatie structurele stortingen en onttrekkingen

Structurele stortingen in reserves (bedragen x € 1.000)

OD	Onderwerp	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
5.1.1	Resv. Groen	25.800	23.730	16.730	17.880
6.4.1	Resv. Monumenten	5.051	5.051	3.551	3.551
8.1.8	Resv. Bedrijfsvoerin	1.553	1.420	1.420	1.420
Eindtotaal		**32.404**	**30.201**	**21.701**	**22.851**

Structurele onttrekkingen aan de reserves (bedragen x € 1.000)

OD	Onderwerp	Begroot 2022	Begroot 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
3.2.3	Resv. Kapitaallasten Investeringen Havencomplexen	-140	0	0	0
4.4.4	Resv. Kapitaallasten OV	-1.230	-1.289	-1.621	-1.621
4.4.4	Resv. Kapitaallasten Wegen	-124	-124	-584	-657
5.1.1	Resv. Kapitaallasten Groen	-70	-70	-118	-118
8.1.8	Resv. Huisvesting	-782	-782	-782	-782
Eindtotaal		**-2.346**	**-2.265**	**-3.105**	**-3.178**

4.2.6 EMU saldo

Het EMU-saldo is het saldo van inkomsten en uitgaven met derden (dus geen afschrijvingen, waardemutaties, etc.) van de provincie Noord-Holland. In het BBV is voorgeschreven dat de provincies het EMU saldo opnemen in de begroting en de jaarstukken. Het EMU-saldo geeft een indicatie voor de ontwikkeling van de liquiditeits- en financiële positie (eigen vermogen en schulden).

	Omschrijving	Begroting 2021*	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
		x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000	x € 1.000
(0)	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-155.692	-152.010	-51.346	2.136	34.866
(1)	Mutatie (im)materiële vaste activa	71.020	40.588	120.593	73.577	-5.283
(2)	Mutatie voorzieningen	-3.177	-332	-48	7	183
(3)	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-	-	-	-	-
(4)	Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	-	-	-	-	-
(0-1+2-3-4)	**EMU saldo**	**-229.889**	**-192.930**	**-171.987**	**-71.434**	**40.332**

* t/m Tweede begrotingswijziging 2021

4.3 Uiteenzetting financiële positie

4.3.1 Opbouw van het begrotingssaldo

4.3.1.1 Opbouw exploitatie

De wijzigingen in deze begroting ten opzichte van de ontwerpbegroting zijn voornamelijk het gevolg van de verwerking van de financiële kaders en de voorstellen zoals geschetst in de kaderbrief 2022. Deze begroting bevat echter ook een aantal nieuwe ontwikkelingen. Het betreffen met name exogene en onvermijdelijke bijstellingen. De mutaties die nieuw zijn in deze begroting zijn hieronder nader gespecificeerd en deze worden onder de tabel toegelicht.

Totaaloverzicht nieuwe mutaties begroting 2022 – 2025 (bedragen x € 1.000)

Operationeel doel en toelichting begrotingsmutatie (Bedragen x € 1.000)	2022	2023	2024	2025
1.1.2 Functioneren van Gedeputeerde Staten faciliteren Met ingang van 1 juli 2021 zijn de tarieven voor proces- en griffiekosten met 40% verhoogd	13	13	13	13
2.2.1 VTH taken uitvoeren en coördineren In de stuurgroep Water zijn in januari 2021 afspraken gemaakt tussen het Rijk en de decentrale overheden over de intensivering van VTH taken, met name rond de lozing van ZZS (zeer zorgwekkende stoffen) in het water. Daarnaast bleek uit onderzoek dat het niveau van de VTH-taak uitoefening ontoereikend is. In dit kader is door de provincie Noord-Holland in overleg met de OD-NZKG een voorstel (pilot) ontwikkeld. Dit heeft in 2021 geleid tot het aannemen van een gespecialiseerde medewerker die als eerste taak (in 2021) heeft om een definitieve aanpak voor te stellen. De structurele verhoging van de provinciale uitgaven ten behoeve van deze intensivering bedraagt € 286.000,-. Deze uitgaven kunnen in de resterende coalitieperiode (2022 en 2023) gedekt worden vanuit de reserves Klimaatadaptatie (totaal € 418.000) en de reserve meekoppelkansen bij dijkversterking en kustontwikkeling (€ 154.000). Daarna worden deze uitgaven ten laste van de algemene middelen gebracht	-	-	286	286
3.5.2 Grondbeleid uitvoeren ten behoeve van provinciale doelen De raming voor de huuropbrengsten wordt geactualiseerd (verlaagd) op basis van de realisatie 2020 en de meerjarenprognose	509	513	443	443
4.2.1 OV-concessies beheren en verlenen De uitgaven aan de OV concessies werden tot en met 2021 gedekt via de reserve OV projecten. Jaarlijks werd een even groot bedrag gestort en weer onttrokken aan de reserve. Omdat het structurele en relatief constante uitgaven betreffen is het gebruik van een reserve voor deze uitgaven, conform de nota reserves 2018, niet nodig en wenselijk. In de begroting 2022 wordt voorgesteld de OV concessies uit de reguliere begroting te dekken. Dit leidt tot een relatief kleine bijstelling van de begrote uitgaven per jaarschijf omdat de eerder begrote storting in de reserve OV projecten niet precies gelijk was aan de daadwerkelijk verwachte uitgaven .	67	44	-143	-408
4.3.1 Netwerkmanagement en verkeerskundig beheer uitvoeren De kosten voor de leasewagens van de weginspecteurs zijn gestegen	28	28	28	28

4.4.4 Plan en realisatiefase infrastructuur uitvoeren Er wordt in de begroting structureel € 10.000 bijgeraamd voor nagekomen kosten op reeds afgesloten projecten	10	10	10	10
4.4.5 Infrastructuur beheren en in stand houden • Het budget voor de schades aan wegen wordt structureel met € 71.000 verhoogd • Daarnaast zijn de begrote kosten voor de gebiedscontracten opnieuw berekend en bijgesteld op basis van de verwachte omvang van het areaal.	108	640	853	981
4.4.6 Vaarwegen beheren en in stand houden • Het budget voor de schades aan vaarwegen wordt met € 150.00 verhoogd. • Het budget voor de gebiedscontracten wordt met € 135.000 verhoogd	285	285	285	285
6.1.3 Een veerkrachtige en duurzame arbeidsmarkt bevorderen Betreft een verschuiving van € 150.000 van de middelen vanuit het coalitieakkoord ten behoeve van de arbeidsmarkt vanuit 2023 naar 2021 (tweede begrotingswijziging)	-	-150	-	-
6.3.3 Behouden van kwaliteit van het cultuurlandschap • De uitgaven ten behoeve van Kaap Skil verschuiven over de tijd. 2021: - € 300.000 (tweede begrotingswijziging) 2022: + € 500.000 2023: - € 200.000	500	-200		
6.5.1 Verbeteren van sportvoorzieningen en van de leefbaarheid in kleine kernen betreft een verschuiving van lasten over de tijd. In 2020 is € 75.000 minder besteed en voorgesteld wordt dit budget verspreid over de jaren 2021-2023 toe te voegen aan de begroting.	25	25	-	-
8.1.2 Uitkering provinciefonds De inkomsten uit het provinciefonds worden bijgesteld op basis van de meicrculaire 2021. Dit leidt tot een voordeel in 2022 en 2023 en een nadeel in 2024 en 2025.	-1.441	-116	1.006	1.364
8.1.4 Financieringsfunctie De rentebaten op verstrekte leningen nemen met € 76.000 toe. De belangrijkste oorzaak hiervan is een nieuw verstrekte lening aan SADC. Daarnaast zijn er diverse kleinere wijzigingen.	-76	-76	-76	-76
8.1.7 Vennootschapsbelasting Op basis van de geactualiseerde winstverwachting van Polanenpark is de te betalen vennootschapsbelasting bijgesteld.	975	78	-76	-76
8.1.8 Overhead De begrote onttrekkingen aan de reserve huisvesting en de reserve bedrijfsvoering stonden nog niet voor alle jaarschijven juist in de begroting. Dit wordt middels deze mutatie	0	37	0	-1.345

gecorrigeerd.				
8.2.1 Stelposten Betreft een kleine correctie op de stelpost Macro economische tegenvallers	45	-	-	-
Diverse operationele doelen De kapitaallasten zijn opnieuw berekend en geactualiseerd op basis van de verwachte opleverdata van projecten. De bijstelling in deze begroting wordt veroorzaakt door een verschuiving van de opleverdatum van een aantal projecten naar latere jaren. Omdat de provincie, conform de financiële verordening, start met afschrijven in het jaar na oplevering van een project leidt dit tot verschuivingen in de begrote kapitaallasten per jaar.	-1.826	-1.921	208	1.634
Diverse operationele doelen De verwachte opbrengsten uit leges zijn geactualiseerd. Deze inkomsten zijn verspreid over meerdere operationeel doelen. De volgende oorzaken leiden tot een verlaging van de begrote leges opbrengsten; • De legesopbrengsten WABO worden naar beneden gesteld. De begroting is gebaseerd op het aantal verwachte aanvragen zoals die door de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied is opgegeven. • De begrote leges opbrengsten Wet Natuurbescherming worden naar beneden bijgesteld. Dit in verband met de opgenomen vrijstelling voor stikstof-gerelateerde aanvragen. (dit n.a.v. een uitspraak RvS). • De begrote leges worden omhoog bijgesteld als gevolg van de meer kostendekkende tarieven voor met name de leges wegen- en vaarwegen.	235	565	765	815
Totaal mutatie begroting 2022	**-542**	**-225**	**3.602**	**3.954**

Verloop begrotingssaldo

Begrotingssaldo conform kaderbrief 2022	**0**	**0**	**-5.241**	**-22.906**
Mutaties begroting 2022	**-542**	**-225**	**3.602**	**3.954**
Begrotingssaldo 2022	**-542**	**-225**	**-1.639**	**-18.953**

4.3.1.2 Geprognotiseerde balans

Geprognosticeerde balans (bedragen x € 1.000		31-12-2021	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025
Activa						
	Immateriële activa	-	-	-	-	-
	Materiële activa (investeringen)	910.448	951.036	1.071.630	1.145.207	1.139.924
	Economisch nut	*137.410*	*141.387*	*148.105*	*154.730*	*161.023*
	Openbare ruimte met maatschappelijk nut	*773.038*	*809.649*	*923.525*	*990.477*	*978.901*
	Financiële vaste activa	186.498	186.413	186.413	186.413	186.290
	Kapitaalverstrekkingen	*146.105*	*146.105*	*146.105*	*146.105*	*146.105*
	Verstrekte langlopende leningen	*40.393*	*40.308*	*40.308*	*40.308*	*40.185*
	Vlottende activa					
	Voorraden	4.600	4.600	4.600	4.600	4.600
	Uitzettingen met een looptijd < 1 jaar	153.000	102.000	52.000	25.000	25.000
	Liquide middelen	300	900	500	300	300
	Overlopende activa	30.000	28.000	29.000	28.000	28.000
	Activa	1.284.846	1.272.949	1.344.143	1.389.520	1.384.114
Passiva						
	Algemene reserves	178.730	154.842	129.720	127.720	127.720
	Bestemmingsreserves	736.560	607.899	581.451	583.948	599.861
	Voorzieningen	18.318	17.986	17.938	17.945	18.128
	Vaste Schuld	-	-	33.963	112.352	180.046
	Netto-vlottende schulden	16.000	17.000	15.000	16.000	16.000
	Overlopende passiva	335.238	475.222	566.071	531.555	442.359
	Passiva	1.284.846	1.272.949	1.344.143	1.389.520	1.384.114

4.3.2 Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Onderstaand overzicht geeft de verplichtingen die de provincie heeft ten aanzien van arbeidskosten die jaarlijks een beslag leggen op de begroting weer. Het gaat hier om verplichtingen die in een jaar ontstaan en in latere jaren tot uitbetaling komen, maar niet op de balans zijn opgenomen.

Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen (Bedragen x €1.000)	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Vakantiedagen	-	-	-	-
Wachtgelden en aanvullende uitkeringen invaliditeit	-	-	-	-
Werkloosheidsuitkeringen				
* als gevolg van reorganisatie	-	-	-	-
* overige werkloosheidsuitkeringen	€ 111	€ 17	€ 2	€ 2
Totaal	**€ 111**	**€ 17**	**€ 2**	**€ 2**

Toelichting

Vakantiegelden
Door de invoering van het individueel keuzebudget (voortkomend uit de cao) worden vakantiegelden in het lopende jaar volledig uitbetaald.

Wachtgelden en aanvullende uitkeringen invaliditeit
De Statenleden zijn buiten beschouwing gelaten conform artikel 44, lid 3 van het BBV.

Werkloosheidsuitkeringen
Het betreft hier de voormalige medewerkers die op dit moment maandelijks een uitkering ontvangen van het UWV en/of Loyalis.

4.3.3 Investeringen

In de tabel 4.3.3 zijn de netto investeringen van de materiële vaste activa en de financiële vaste activa apart weergegeven. Omdat de provincie geen immateriële vaste activa heeft staan deze niet in dit overzicht. De opgenomen bedragen zijn het saldo van de bruto investeringen, de desinvesteringen en bijdragen van derden.

Bedragen x € 1.000	Overzicht van netto investeringen per programma	2022	2023	2024	2025
Programma	**Lopende investeringen:**				
	Materiële vaste activa				
	Investeringen met een economisch nut				
5	Gronden NNN	7.500	10.000	10.000	10.000
3	Beheergrondbank Laag-Holland	100-			
4	Steunpunten voor dagelijks beheer (vaar)wegen		820	5.598	6
	Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut				
4	Investeringen provinciale infrastructuur (inclusief OV en Fiets)	15.425	87.113	39.952	-
4	Groenprojecten		2.020		
4	DVM (intelligente verkeerslichten)			5.515	
2	Vervangingsinvesteringen wegen	14.270	36.984	24.039	11.026
2	Vervangingsinvesteringen vaarwegen	18.239		13.994	-
2	Vervangingsinvesteringen kunstwerken	2.816	4.279	-	3.025
	Totaal Materiële vaste activa	**58.150**	**141.217**	**99.098**	**24.057**
	Financiële vaste activa				
2	Ontwikkelingsfonds Duurzame Energie B.V. (ODENH)	-	-	-	-
3	Participatiefonds deelnemingen Duurzame Energie	-	-	-	-
	Innovatiefonds Noord-Holland	-			
	Totaal financiële vaste activa	-	-	-	-
	Totaal netto investeringen	**58.150**	**141.217**	**99.098**	**24.057**

4.3.4 Activa

4.3.4.1 Staat van geactiveerde immateriële en materiële investeringen (art. 34, 35 een 52)

Omschrijving van de investeringen (bedragen x € 1.000)	Boekwaarde per 31-12-2021	Netto investeringen 2022	Desinvesteringen 2022	Afwaarderingen 2022	Afschrijving 2022	Boekwaarde per 31-12-2022
1. Immateriële activa						
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	-	-	-	-	-	-
Totaal immateriële activa	-	-	-	-	-	-
2. materiële vaste activa						
A. Investeringen met een economisch nut	**137.410**	**7.500**	**100**	-	**3.423**	**141.387**
- Gronden en terreinen	76.843	7.500	100	-		84.243
- Bedrijfsgebouwen	60.567				3.423	57.144
B. Investeringen in openbare ruimte met een						
maatschappelijk nut						**809.649**
- Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	773.038	50.750			14.139	809.649
Totaal materiële vaste activa	**910.448**	**58.250**	**100**	-	**17.562**	**951.036**
Totaal geactiveerde investeringen	**910.448**	**58.250**	**100**	-	**17.562**	**951.036**

4.3.4.2 Staat van geactiveerde kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen van bijdragen aan activa in eigendom van derden (art. 36)

	Omschrijving van de investeringen (bedragen x € 1.000)	Boekwaarde per 31-12-2021	Investeringen in 2022	Desinvesteringen in 2022	Herwaardering in 2022	Afschrijvingen in 2022	Boekwaarde per 31-12-2022
A.	**Kapitaalverstrekkingen aan:**						
	- deelnemingen	146.105	-	-	-	-	146.105
B.	**Leningen aan:**						
	- openbare lichamen	33.200	-	-	-	-	33.200
	- deelnemingen	1.885					1.885
C.	**Overige langlopende leningen**	5.308	-	85	-	-	5.223
	Totaal financiële vaste activa	**186.498**	-	**85**	-	-	**186.413**

4.3.5 Kapitaallasten

Tabel 4.3.5 geeft de totale kapitaallasten per onderdeel weer zoals ze voor de jaren 2022 tot en met 2025 in de begroting staan geraamd.

Omschrijving	2022	2023	2024	2025
A. Capaciteitskosten				
Grond Houtplein	-	-	-	-
Renovatie Houtplein	1.643	1.643	1.643	1.643
Nieuwbouw Dreef	557	557	557	557
Totaal A	2.200	2.200	2.200	2.200
B. Directe kosten				
Parkeergarage Dreef	407	407	407	407
Aanleg van provinciale wegen	8.278	8.340	9.913	11.020
Projecten gedekt uit de reserve kapitaallasten wegen	124	124	584	657
Vervangingsinvesteringen wegen PMO	2.338	2.934	4.055	4.586
Vervangingsinvesteringen Kunstwerken	157	254	590	743
DVM (intelligente verkeerslichten)	50	238	238	605
Duurzame infrastuctuur	-	433	433	433
Steunpunten B&U	397	397	489	821
Stelpost Bereikbaarheid	172	960	1.860	2.760
Vervangingsinvesteringen vaarwegen PMO	954	1.751	1.730	2.085
Investeringen OV	767	950	1.004	1.004
Projecten gedekt uit de reserve kapitaallasten OV	1.230	1.289	1.621	1.621
Investeringen Groen (reserve kapitaallasten)	70	70	118	118
Kapitaallasten Havencomplexen	140	-	-	-
Archeologie opdrachten	279	279	279	279
Totaal B	15.363	18.427	23.321	27.140

4.3.6 Financiering

4.3.6.1 Overzicht van het renteresultaat

In tabel 4.3.6.1 is het renteresultaat opgenomen. Het renteresultaat bestaat uit het saldo van de ontvangen rente van de verstrekte langlopende leningen en de verwachte te betalen rente op het vreemd vermogen. Hiervan is naar verwachting sprake vanaf 2023. In tabel 4.4.1 van deze begroting is een overzicht opgenomen van de verstrekte langlopende leningen in 2022.

	Renteresultaat (x € 1.000)	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
	De externe rentelasten over de korte en lange					
A.	Financiering	-	286	1.070	1.800	1.800
B.	De externe rentebaten	692	692	825	825	825
	Totaal door te rekenen externe rente	-692	-406	245	975	975
	De rente die aan de grondexploitatie moet worden					
C.	Doorberekend	-	-	-	-	-
	De rente van projectfinanciering die aan het					
	betreffende taakveld moeten worden toegerekend	-	-	-	-	-
	Saldo door te rekenen externe rente	-692	-406	245	975	975
D1.	Rente over eigen vermogen	-	-	-	-	-
D2.	Rente over voorzieningen	-	-	-	-	-
	De aan taakvelden (programma's inclusief overzicht	-692	-406	245	975	975
	Overhead) toegerekende rente (renteomslag)					
E.	De werkelijk aan taakvelden (programma's inclusief					
	overhead) toegerekende rente (renteomslag)	-	-	-	-	-
F.	Renteresultaat op het taakveld treasury	-692	-406	245	975	975

4.3.6.2 Staat van investeringen en financiering

Bedragen x € 1.000		Begin 2022	Vermeerderingen 2022	Verminderingen 2022	Afschrijvingen 2022	Eind 2022
Activa						
	Immateriële activa	-	-	-	-	-
	Materiële activa (investeringen)					
	Economisch nut	*137.410*	*7.500*	*100*	*3.423*	*141.387*
	Openbare ruimte met maatschappelijk nut	*773.038*	*50.750*	*-*	*14.139*	*809.649*
	Financiële vaste activa					
	Deelnemingen	*146.105*	*-*	*-*	*-*	*146.105*
	Bijdrage aan activa in eigendom van derden					
	Verstrekte langlopende leningen	40.393	-	-	85	40.308
	Activa	**1.096.946**	**58.250**	**100**	**17.647**	**1.137.449**
Passiva						
	Algemene reserves	178.730	4.100	27.988	-	154.842
	Bestemmingsreserves	736.560	154.239	282.901	-	607.898
	Voorzieningen	18.318	783	1.115	-	17.986
	Passiva	**933.608**	**159.122**	**312.004**	**-**	**780.726**
	Tekort aan financieringsmiddelen	**-163.338**				**-356.723**

Bedragen x € 1.000		Begin 2023	Vermeerderingen 2023	Verminderingen 2023	Afschrijvingen 2023	Eind 2023
Activa						
	Immateriële activa	-	-	-	-	-
	Materiële activa (investeringen)					
	Economisch nut	*141.387*	*10.001*	-	*3.283*	*148.105*
	Openbare ruimte met maatschappelijk nut	*809.649*	*131.217*		*17.342*	*923.524*
	Financiële vaste activa					
	Deelnemingen	*146.105*	-	-	-	*146.105*
	Bijdrage aan activa in eigendom van derden	-	-	-	-	-
	Verstrekte langlopende leningen	40.308	-	-	-	40.308
	Activa	1.137.449	141.218	-	20.625	1.258.042
Passiva						
	Algemene reserves	154.842	2.200	27.322	-	129.720
	Bestemmingsreserves	607.898	136.199	162.647	-	581.450
	Voorzieningen	17.986	783	831	-	17.938
	Vreemd vermogen	-	33.963	-	-	33.963
	Passiva	780.726	173.145	190.800	-	763.071
	Tekort aan financieringsmiddelen	**-356.723**				**-494.971**

Bedragen x € 1.000		Begin 2024	Vermeerderingen 2024	Verminderingen 2024	Afschrijvingen 2024	Eind 2024
Activa						
	Immateriële activa	-	-	-	-	-
	Materiële activa (investeringen)					
	Economisch nut	*148.105*	*10.000*	-	*3.375*	*154.730*
	Openbare ruimte met maatschappelijk nut	*923.524*	*89.098*	-	*22.146*	*990.476*
	Financiële vaste activa					
	Deelnemingen	*146.105*	-	-	-	*146.105*
	Bijdrage aan activa in eigendom van derden	-	-	-	-	-
	Verstrekte langlopende leningen	40.308	-	-	-	40.308
	Activa	1.258.042	99.098	-	25.521	1.331.619
Passiva						
	Algemene reserves	129.720		2.000	-	127.720
	Bestemmingsreserves	581.450	103.152	100.655	-	583.947
	Voorzieningen	17.938	783	776	0	17.945
	Vreemd vermogen	33.963	78.389			112.352
	Passiva	763.071	182.324	103.431	-	841.964
	Tekort aan financieringsmiddelen	**-494.971**				**-489.655**

Bedragen x € 1.000		Begin 2025	Vermeerderingen 2025	Verminderingen 2025	Afschrijvingen 2025	Eind 2025
Activa						
	Immateriële activa	-	-	-	-	-
	Materiële activa (investeringen)					
	Economisch nut	*154.730*	*10.000*		*3.707*	*161.023*
	Openbare ruimte met maatschappelijk nut	*990.476*	*14.057*		*25.633*	*978.900*
	Financiële vaste activa					
	Deelnemingen	*146.105*	-	-	-	*146.105*
	Bijdrage aan activa in eigendom van derden	-	-	-	-	-
	Verstrekte langlopende leningen	40.308	-	123	-	40.185
	Activa	1.331.619	24.057	123	29.340	1.326.213
Passiva						
	Algemene reserves	127.720	-	-	-	127.720
	Bestemmingsreserves	583.947	116.405	100.492	-	599.860
	Voorzieningen	17.945	783	600	-	18.128
	Vreemd Vermogen	112.352	67.694			180.046
	Passiva	841.964	184.882	101.092	-	925.754
	Tekort aan financieringsmiddelen	**-489.655**				**-400.459**

4.3.7 Stand en mutaties van reserves

4.3.7.1 Staat van het verloop van de reserves (art. 54)

2022

OD	Reserve (bedragen x € 1.000)	Beginsaldo	Storting	Storting reserve kapitaal-lasten	Over-heveling vanuit andere reserve	Onttrekking ten behoeve van capaciteit	Onttrekking ten behoeve van de exploitatie	Onttrekking ten behoeve van investerin-gen	Over-heveling naar andere reserve	Vrijval	Eindsaldo
	Algemene reserves										
8.2.5	Algemene reserve	181.839	4.100				-27.988				157.951
	Totaal algemene reserves	**181.839**	**4.100**	-	-	-	**-27.988**	-	-	-	**157.951**
	Programma 1 Openbaar bestuur										
1.4.2	Cofinanciering Europese projecten	1.905	1.000				-8			-998	1.899
											-
	Programma 2 Klimaat en Milieu										-
2.2.3	Reserve Bodemsanering	19.861	319			-669	-4.519				14.992
2.1.3	Rerserve Energietransitie	25.148	3.967				-480		-14.428		14.207
2.1.4	Reserve Circulaire economie	1.575	350				-1.170				755
2.2.2	Reserve Verduurzaming Bestaande Woningvoorraad	310									310
2.2.2	Reserve Gezonde Leefomgeving	3.293	3.300				-3.400				3.193
2.1.1	Reserve duurzame electriciteit	-	2.867		5.272		-940				7.199
2.1.2	Reserve Warmte transitie	-	3.267		9.157		-1.500				10.924
											-
	Programma 3 Ruimte en Water										-
3.4.2	Reserve Meekoppelkansen bij Dijkversterkingen en	20.078	50				-1.425				18.703

	Kustontwikkeling										
3.5.3	Reserve Waterrecreatie	2.621	1.562				-1.393				2.790
3.2.1	Reserve OV Knooppunten	11.978	5.000				-10.680				6.298
3.2.3	Reserve Ontwikkeling Havencomplexen	658	-	-	-	-	-	-	-	-	658
3.2.4	Reserve Ruimtelijke Ontwikkeling	341									341
3.3.1	Reserve Woonbeleid	3.450					-1.427				2.023
3.3.2	Reserve Woningbouw	10.245	1.200				-3.315				8.130
3.4.3	Reserve Klimaatadaptatie	477	1.500				-1.600			-286	91
3.2.3	Reserve Investeringsimpuls Duurzame Zeehavens	1									1
3.2.5	Reserve Waardevermindering grond Groen	12.152			7.000						19.152
											-
	Programma 4 Bereikbaarheid										-
4.1.1	Reserve Mobiliteitsbeleid	2.533			205		-1.385		-100		1.253
4.1.2	Reserve Uitvoeren van Mobiliteitsbeleid door Derden	78.115	11.133		100		-54.776		-205	-25	34.342
4.4.2	Reserve Ontwikkelen Profinciale Infrastructuur	141.893	21.034				-3.820				159.107
4.4.5	Reserve Groot onderhoud wegen	15.924	13.632		3.575	-2.551	-23.630			-1.400	5.550
4.4.4	Reserve Investeringen Kunstwerken	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4.4.6	Reserve Groot Onderhoud Vaarwegen	5.578	6.000			-82	-2.742		-3.575	-1.251	3.928
4.4.7	Reserve Innovatieprojecten Mobiliteit	4.584	427				-2.486				2.525
4.2.1	Reserve Openbaar Vervoer Projecten	17.673	67				-7.567				10.173
											-
	Programma 5 Groen										-
5.1.1	Reserve Groen	115.907	25.800			-1.561	-44.580	-514	-9.000		86.052

5.1.2	Reserve Groene Uitweg	17.934	107		-107	-9.161	-500		8.273
5.1.3	Reserve Oostelijke Vechtplassen	14.633	58	2.000	-58	-9.976			6.657
5.1.4	Reserve Laag Holland	3.659				-3.241			418
5.2.1	Reserve Uittreding Goois Natuurreservaat	6.501				-896			5.605
5.3.3	Reserve Cofinanciering Waddenzee	5.507	5.000			-9.002			1.505
5.3.2	Reserve Landschap	-	3.500			-3.180			320
									-
	Programma 6 Economie, Cultuur en Welzijn								-
6.1.1	Reserve Herstructurering Bedrijventerreinen	811	2.500			-2.575			736
6.1.2	Reserve MKB Innovatie-instrumenten	8.240	5.672			-4.646			9.266
6.1.4	Reserve Duurzame Landbouw	1.285							1.285
6.1.5	Reserve Europese Landbouwprojecten	5.174				-732			4.442
6.4.1	Reserve Monumenten (Mr. F.J. Kranenburgfonds)	3.193	5.051			-5.947			2.297
6.4.2	Reserve SvA/NHW Werelderfgoed	6.207							6.207
									-
	Programma 7 Economisch herstel en Duurzaamheid								-
7.1.1	Reserve Economisch herstel en Duurzaamheid	85.900	-			-17.425			68.475
									-
	Overzicht Financien en Bedrijfsvoering								-
8.1.8	Reserve Bedrijfsvoering	8.300	1.553			-1.317			8.536
8.2.3	Reserve GO-gelden	2.056				-1.500			556
8.1.8	Reserve Huisvesting	12.939				-782			12.157

											-
	Reserves ter dekking van kapitaallasten										-
3.2.3	Reserve Dekking kap.lasten invest.Haven (Progr. 3)	140					-140				-
4.4.4	Reserve Kapitaallasten Wegen (Progr. 4)	11.851					-124				11.727
4.4.4	Reserve Kapitaallasten OV (Progr. 4)	32.235					-1.230				31.005
4.4.4	Reserve Kapitaallasten investeringen kunstwerken (Progr. 4)	-									-
4.4.6	Reserve Kapitaallasten Vaarwegen (Progr. 4)	-									-
4.4.7	Reserve Kapitaallasten Innovatieve projecten	7.730									7.730
5.1.1	Reserve Kapitaallasten Groen (Progr. 5)	3.661		1.014			-70				4.605
											-
	Totaal Bestemmingsreserves	**734.256**	**125.916**	**1.014**	**27.309**	**-5.028**	**-244.787**	**-1.014**	**-27.308**	**-3.960**	**606.398**
	Totaal Reserves	**916.095**	**130.016**	**1.014**	**27.309**	**-5.028**	**-272.775**	**-1.014**	**-27.308**	**-3.960**	**764.349**

2023

OD	Reserve (bedragen x € 1.000)	Beginsaldo	Storting	Storting reserve kapitaal-lasten	Over-heveling vanuit andere reserve	Onttrekking ten bate van capaciteit	Onttrekking ten behoeve van de exploitatie	Onttrekking ten behoeve van investerin-gen	Over-heveling naar andere reserve	Vrijval	Eindsaldo
	Algemene reserves										
8.2.5	Algemene reserve	157.951	2.200				-27.322				132.829
	Totaal algemene reserves	**157.951**	**2.200**	-	-	-	**-27.322**	-	-	-	**132.829**
	Programma 1 Openbaar bestuur										
1.4.2	Cofinanciering Europese projecten	1.899	1.000							-196	2.703
											-
	Programma 2 Klimaat en Milieu										-
2.2.3	Reserve Bodemsanering	14.992	319			-669	-3.249				11.393
2.1.3	Rerserve Energietransitie	14.207	3.967				-275				17.899
2.1.4	Reserve Circulaire economie	755	350				-890				215
2.2.2	Reserve Verduurzaming Bestaande Woningvoorraad	310									310
2.2.2	Reserve Gezonde Leefomgeving	3.193	3.300				-3.400				3.093
2.1.1	Reserve Duurzame electriciteit	7.199	2.867								10.066
2.1.2	Reserve Warmte transitie	10.924	3.267				-500				13.691
											-
	Programma 3 Ruimte en Water										-
3.4.2	Reserve Meekoppelkansen bij Dijkversterkingen en Kustontwikkeling	18.703					-425			-155	18.123
3.5.3	Reserve Waterrecreatie	2.790	1.562				-1.393				2.959
3.2.1	Reserve OV Knooppunten	6.298	5.000				-3.680				7.618
3.2.3	Reserve Ontwikkeling Havencomplexen	658									658

3.2.4	Reserve Ruimtelijke Ontwikkeling	341								341
3.3.1	Reserve Woonbeleid	2.023				-980				1.043
3.3.2	Reserve Woningbouw	8.130	1.200			-1.145				8.185
3.4.3	Reserve Klimaatadaptatie	91	1.500			-1.460			-131	-
3.2.3	Reserve Investeringsimpuls Duurzame Zeehavens	1								1
3.2.5	Reserve Waardevermindering grond Groen	19.152		7.000						26.152
										-
	Programma 4 Bereikbaarheid									-
4.4.1	Reserve Mobiliteitsbeleid	1.253		205		-1.175				283
4.1.2	Reserve Uitvoeren van Mobiliteitsbeleid door Derden	34.342	8.935			-12.933		-205	-25	30.114
4.4.2	Reserve Ontwikkelen Profinciale Infrastructuur	159.107	20.074			-3.997				175.184
4.4.5	Reserve Groot onderhoud wegen	5.550	16.627	2.600	-2.551	-20.789			-1.400	37
4.4.4	Reserve Investeringen Kunstwerken	-	-	-	-	-			-	-
4.4.6	Reserve Groot Onderhoud Vaarwegen	3.928	6.000		-82	-3.641		-2.600	-1.710	1.895
4.4.7	Reserve Innovatieprojecten Mobiliteit	2.525	71			-1.380				1.216
4.2.1	Reserve Openbaar Vervoer Projecten	10.173	67			-3.112				7.128
										-
	Programma 5 Groen									-
5.1.1	Reserve Groen	86.052	23.730		-1.561	-28.642	-1.250	-11.000		67.329
5.1.2	Reserve Groene Uitweg	8.273	107		-107	-3.419				4.854
5.1.3	Reserve Oostelijke Vechtplassen	6.657	58	4.000	-58	-4.011				6.646
5.1.4	Reserve Laag Holland	418								418
5.2.1	Reserve Uittreding Goois natuurreservaat	5.605				-932				4.673
5.3.3	Reserve Cofinanciering Waddenzee	1.505	2.000			-2.816				689
5.3.2	Reserve Landschap	320	4.000			-3.780				540
										-

	Programma 6 Economie, Cultuur en Welzijn						-
6.1.1	Reserve Herstructurering Bedrijventerreinen	736	2.500		-2.575		661
6.1.2	Reserve MKB Innovatie-instrumenten	9.266	5.672		-315		14.623
6.1.4	Reserve Duurzame Landbouw	1.285					1.285
6.1.5	Reserve Europese Landbouwprojecten	4.442	500		-678		4.264
6.4.1	Reserve Monumenten (Mr. F.J. Kranenburgfonds)	2.297	5.051		-5.897		1.451
6.4.2	Reserve SvA/NHW Werelderfgoed	6.207					6.207
							-
	Programma 7 Economisch Herstel en Duurzaamheid						-
7.1.1	Reserve Economisch herstel en Duurzaamheid	68.475			-16.325		52.150
							-
	8 Overzicht Financien en Bedrijfsvoering						-
8.1.8	Reserve Bedrijfsvoering	8.536	1.420		-1.508		8.448
8.2.3	Reserve GO-gelden	556			-556		-
8.1.8	Reserve Huisvesting	12.157			-782		11.375
							-
	Reserves ter dekking van kapitaallasten						-
3.2.3	Reserve Dekking kap.lasten invest.Haven (Progr. 3)	-					-
4.4.4	Reserve Kapitaallasten Wegen (Progr. 4)	11.727			-124		11.603
4.4.4	Reserve Kapitaallasten OV (Progr. 4)	31.005			-1.289		29.716
4.4.4	Reserve Kapitaallasten investeringen kunstwerken (Progr. 4)	-					-
4.4.6	Reserve Kapitaallasten Vaarwegen (Progr. 4)	-					-
4.4.7	Reserve kapitaallasten innovatieve projecten	7.730					7.730
5.1.1	Reserve Kapitaallasten Groen (Progr. 5)	4.605		1.250	-70		5.785

	Totaal Bestemmingsreserves	**606.398**	**121.144**	**1.250**	**13.805**	**-5.028**	**-138.143**	**-1.250**	**-13.805**	**-3.617**	**580.754**
	Totaal Reserves	**764.349**	**123.344**	**1.250**	**13.805**	**-5.028**	**-165.465**	**-1.250**	**-13.805**	**-3.617**	**713.583**

2024

OD	Reserve (bedragen x € 1.000)	Beginsaldo	Storting	Storting reserve kapitaal-lasten	Over-heveling vanuit andere reserve	Onttrekking ten behoeve van capaciteit	Onttrekking ten behoeve van de exploitatie	Onttrekking ten behoeve van investerin-gen	Over-heveling naar andere reserve	Vrijval	Eindsaldo
	Algemene reserves										
8.2.5	Algemene reserve	132.829					-2.000				130.829
	Totaal algemene reserves	**132.829**					**-2.000**				**130.829**
	Programma 1 Openbaar bestuur										
1.4.2	Cofinanciering Europese projecten	2.703									2.703
											0
	Programma 2 Klimaat en Milieu										0
2.2.3	Reserve Bodemsanering	11.393	319			-669	-1.691				9.352
2.1.3	Rerserve Energietransitie	17.899	33				-155				17.777
2.1.4	Reserve Circulaire economie	215									215
2.2.2	Reserve Verduurzaming Bestaande Woningvoorraad	310									310
2.2.2	Reserve Gezonde Leefomgeving	3.093	1.000								4.093
2.1.1	Reserve Duurzame electriciteit	10.066	33								10.099
2.1.2	Reserve Wamte transitie	13.691	33								13.724
											0

	Programma 3 Ruimte en Water								0
3.4.2	Reserve Meekoppelkansen bij Dijkversterkingen en Kustontwikkeling	18.123							18.123
3.5.3	Reserve Waterrecreatie	2.959	1.562			-1.393			3.128
3.2.1	Reserve OV Knooppunten	7.618							7.618
3.2.3	Reserve Ontwikkeling Havencomplexen	658							658
3.2.4	Reserve Ruimtelijke Ontwikkeling	341							341
3.3.1	Reserve Woonbeleid	1.043				-750			293
3.3.2	Reserve Woningbouw	8.185	1.200						9.385
3.4.3	Reserve Klimaatadaptatie	-							0
3.2.3	Reserve Investeringsimpuls Duurzame Zeehavens	1							1
3.2.5	Reserve Waardevermindering grond Groen	26.152		7.000					33.152
									0
	Programma 4 Bereikbaarheid								0
4.1.1	Reserve Mobiliteitsbeleid	283		205		-469			19
4.1.2	Reserve Uitvoeren van Mobiliteitsbeleid door Derden	30.115	10.511			-9.375	-205	-25	31.021
4.4.2	Reserve Ontwikkelen Provinciale Infrastructuur	175.184	19.574			-1.450			193.308
4.4.5	Reserve Groot onderhoud wegen	37	12.502	2.200	-2.551	-10.762		-1.400	26
4.4.5	Reserve Investeringen Kunstwerken	-	-	-	-	-		-	0
4.4.6	Reserve Groot Onderhoud Vaarwegen	1.895	10.000		-82	-3.347	-2.200	-1.843	4.423
4.4.7	Reserve Innovatieprojecten Mobiliteit	1.216	71			-1.093			194
4.2.1	Reserve Openbaar Vervoer Projecten	7.128	67			-1.689			5.506
									0
	Programma 5 Groen								0
5.1.1	Reserve Groen	67.329	16.730		-1.561	-28.901	-11.000		42.597
5.1.2	Reserve Groene Uitweg	4.854	107		-107	-1.891			2.963
5.1.3	Reserve Oostelijke Vechtplassen	6.646	58	4.000	-58	-4.011			6.635

5.1.4	Reserve Laag Holland	418				418
5.2.1	Reserve Uittreding Goois natuurreservaat	4.673			-969	3.704
5.3.3	Reserve Cofinanciering Waddenzee	689	854		-1.543	0
5.3.2	Reserve Landschap	540	4.000			4.540
						0
	Programma 6 **Economie, Cultuur en Welzijn**					0
6.1.1	Reserve Herstructurering Bedrijventerreinen	661				661
6.1.2	Reserve MKB Innovatie-instrumenten	14.623	4.922		-165	19.380
6.1.4	Reserve Duurzame Landbouw	1.285				1.285
6.1.5	Reserve Europese Landbouwprojecten	4.264	1.200		-531	4.933
6.4.1	Reserve Monumenten (Mr. F.J. Kranenburgfonds)	1.451	3.551		-4.119	883
6.4.2	Reserve SvA/NHW Werelderfgoed	6.207				6.207
						0
	Programma 7 **Economisch herstel en Duurzaamheid**					0
7.1.1	Reserve Economisch herstel en Duurzaamheid	52.150				52.150
						0
	8 Overzicht **Financien en Bedrijfsvoering**					0
8.1.8	Reserve Bedrijfsvoering	8.448	1.420		-1.545	8.323
8.2.3	Reserve GO-gelden	-				0
8.1.8	Reserve Huisvesting	11.375			-782	10.593
						0
	Reserves ter dekking van kapitaallasten					0
3.2.3	Reserve Dekking kap.lasten invest.Haven (Progr. 3)	-				0
4.4.4	Reserve Kapitaallasten Wegen (Progr. 4)	11.603			-584	11.019
4.4.4	Reserve Kapitaallasten OV (Progr. 4)	29.716			-1.621	28.095
4.4.4	Reserve Kapitaallasten investeringen	-				0

	kunstwerken (Progr. 4)										
4.4.6	Reserve Kapitaallasten Vaarwegen (Progr. 4)	-									0
4.4.7	Reserve Kapitaallasten Innovatieve projecten	7.730									7.730
5.1.1	Reserve Kapitaallasten Groen (Progr. 5)	5.785					-118				5.667
	Totaal Bestemmingsreserves	**580.755**	**89.747**	**-**	**13.405**	**-5.028**	**-78.954**	**-**	**-13.405**	**-3.268**	**583.252**
	Totaal Reserves	**713.584**	**89.747**	**-**	**13.405**	**-5.028**	**-80.954**	**-**	**-13.405**	**-3.268**	**714.081**

2025

OD	Reserve (bedragen x € 1.000)	Beginsaldo	Storting	Storting reserve kapitaal-lasten	Over-heveling vanuit andere reserve	Onttekkingten behoeve van capaciteit	Onttrekkingten behoeve van de exploitatie	Onttrekkingten behoeve van investerin-gen	Over-heveling naar andere reserve	Vrijval	Eindsaldo
	Algemene reserves										
8.2.5	Algemene reserve	130.829									130.829
	Totaal algemene reserves	**130.829**									**130.829**
	Programma 1 Openbaar bestuur										
1.4.2	Cofinanciering Europese projecten	2.703									2.703
											0
	Programma 2 Klimaat en Milieu										0
2.2.3	Reserve Bodemsanering	9.352	319			-669	-996				8.006
2.1.3	Rerserve Energietransitie	17.777	33				-280				17.530
2.1.4	Reserve Circulaire economie	215									215
2.2.2	Reserve Verduurzaming Bestaande Woningvoorraad	310									310
2.2.2	Reserve Gezonde Leefomgeving	4.093									4.093

2.1.1	Reserve Duurzame electriciteit	10.099	33						10.132
2.1.2	Reserve Warmte transitie	13.724	33						13.757
									0
	Programma 3 Ruimte en Water								0
3.4.2	Reserve Meekoppelkansen bij Dijkversterkingen en Kustontwikkeling	18.123							18.123
3.5.3	Reserve Waterrecreatie	3.128	2.000			-653			4.475
3.2.1	Reserve OV Knooppunten	7.618							7.618
3.2.3	Reserve Ontwikkeling Havencomplexen	658							658
3.2.4	Reserve Ruimtelijke Ontwikkeling	341							341
3.3.1	Reserve Woonbeleid	293				-405			-112
3.3.2	Reserve Woningbouw	9.385							9.385
3.4.3	Reserve Klimaatadaptatie	-							0
3.2.3	Reserve Investeringsimpuls Duurzame Zeehavens	1							1
3.2.5	Reserve Waardevermindering grond Groen	33.152		41.000					74.152
									0
	Programma 4 Bereikbaarheid								0
4.1.1	Reserve Mobiliteitsbeleid	19		205		-224			0
4.1.2	Reserve Uitvoeren van Mobiliteitsbeleid door Derden	31.021	9.386			-9.806	-205		30.396
4.4.2	Reserve Ontwikkelen Profinciale Infrastructuur	193.308	7.464			-1.450			199.322
4.4.5	Reserve Groot onderhoud wegen	26	16.827	700	-2.551	-7.409		-1.400	6.193
4.4.4	Reserve Investeringen Kunstwerken	-	-	-	-	-		-	0
4.4.6	Reserve Groot Onderhoud Vaarwegen	4.423	4.000		-82	-1.890	-700	-1.820	3.931
4.4.7	Reserve Innovatieprojecten Mobiliteit	194				-120			74
4.2.1	Reserve Openbaar Vervoer Projecten	5.506	67			-536			5.037
									0

	Programma 5 **Groen**								0
5.1.1	Reserve Groen	42.597	17.880		-1.561	-11.747	-45.000		2.169
5.1.2	Reserve Groene Uitweg	2.963	107		-107	-39			2.924
5.1.3	Reserve Oostelijke Vechtplassen	6.635	58	4.000	-58	-4.011			6.624
5.1.4	Reserve Laag Holland	418	-						418
5.2.1	Reserve Uittreding Goois natuurreservaat	3.704				-1.008			2.696
5.3.3	Reserve Cofinanciering Waddenzee	-	1.000			-1.000			0
5.3.2	Reserve Landschap	4.540							4.540
									0
	Programma 6 **Economie, Cultuur en Welzijn**								0
6.1.1	Reserve Herstructurering Bedrijventerreinen	661							661
6.1.2	Reserve MKB Innovatie-instrumenten	19.380	4.922						24.302
6.1.4	Reserve Duurzame Landbouw	1.285							1.285
6.1.5	Reserve Europese Landbouwprojecten	4.933	1.400			-362			5.971
6.4.1	Reserve Monumenten (Mr. F.J. Kranenburgfonds)	883	3.551						4.434
6.4.2	Reserve SvA/NHW Werelderfgoed	6.207							6.207
									0
	Programma 7 **Economisch herstel en Duurzaamheid**								0
7.1.1	Reserve Economisch herstel en Duurzaamheid	52.150							52.150
									0
	8 Overzicht **Financien en Bedrijfsvoering**								0
8.1.8	Reserve Bedrijfsvoering	8.323	1.420			-1.225			8.518
8.2.3	Reserve GO-gelden	-							0
8.1.8	Reserve Huisvesting	10.593				-782			9.811
									0

	Reserves ter dekking van kapitaallasten										0
3.2.3	Reserve Dekking kap.lasten invest.Haven (Progr. 3)	-									0
4.4.4	Reserve Kapitaallasten Wegen (Progr. 4)	11.019				-657					10.362
4.4.4	Reserve Kapitaallasten OV (Progr. 4)	28.095				-1.621					26.474
4.4.4	Reserve Kapitaallasten investeringen kunstwerken (Progr. 4)	-									0
4.4.6	Reserve Kapitaallasten Vaarwegen (Progr. 4)	-									0
4.4.7	Reserve Kapitaallasten innovatieve projecten	7.730									7.730
5.1.1	Reserve Kapitaallasten Groen (Progr. 5)	5.667				-118					5.549
	Totaal Bestemmingsreserves	**583.252**	**70.500**	**-**	**45.905**	**-5.028**	**-46.339**	**-**	**-45.905**	**-3.220**	**599.165**
	Totaal Reserves	**714.081**	**70.500**	**-**	**45.905**	**-5.028**	**-46.339**	**-**	**-45.905**	**-3.220**	**729.994**

4.3.7.2 Toelichting op de reserves

	Reserve Investeringen Kunstwerken
Functie	Doelgerichte bestemmingsreserve
Doel	Realiseren van investeringen in kunstwerken.
Instellingsbesluit	Derde begrotingswijziging 2019
Programma	4 Bereikbaarheid
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Landschap
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Investeren in groene ruimte voor rust en ontspanning in onze dichtbevolkte provincie.
Instellingsbesluit	Begroting 2020
Programma	5 Groen
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Gezonde leefomgeving
Functie	Doelgerichte bestemmingsreserve
Doel	Om de ambities op het gebied van de leefbaarheid waar te kunnen maken, wordt een programma 'Gezonde Leefomgeving' opgezet. Hierbij wordt onder andere ingezet op meer structureel onderzoek naar gezondheid en het monitoren van de omgevingskwaliteit (o.a. lucht, geluid, geur). Ook onderwerpen als de sanering van asbestdaken en het terugdringen van geluidsoverlast door provinciale wegen vallen hieronder. Dit zal worden aangevuld met extra activiteiten op het vlak van toezicht en handhaving bij de majeure risicobedrijven waarvoor de provincie bevoegd gezag is.
Instellingsbesluit	Begroting 2020
Programma	2 Klimaat en Milieu
Looptijd	t/m 2023

	Reserve Klimaatadaptie
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	-Vormgeven eigen klimaatadaptatiebeleid en eigen klimaatadaptatieprojecten, opstellen integraal waterplan, cofinancieren aanvullend klimaatonderzoek, verbinden met andere provinciale opgaven (bv.: biodiversiteit, KRW,OV-knooppunten, etc.), - Cofinanciering Deltaprogramma's. Conform afspraken die zijn vastgelegd in het landelijke bestuursakkoord Klimaatadaptatie (projecten wateroverlast, droogte, hittestress, overstromingen en meekoppelkansen), - Cofinanciering klimaatadaptatieprojecten van derden (o.a. waterschappen, gemeenten, belangenorganisaties, bedrijven). - Cofinanciering van digitaal beter beschikbaar maken klimaatgegevens voor inwoners en bedrijven (o.a. overstromings-wateroverlast gegevens).
Instellingsbesluit	Begroting 2020
Programma	3 Ruimte en Water
Looptijd	t/m 2024

	Reserve Kapitaallasten Investeringen Havencomplexen
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Deze reserve heeft als doel kapitaallasten van investeringen in havencomplexen binnen programma Ruimte te dekken. Per 1 januari 2017 is de wet- en regelgeving BBV gewijzigd, waardoor investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut niet meer in één keer ten laste van een reserve worden gebracht, maar geactiveerd moeten worden. Daartoe zijn diverse reserves ter dekking van de kapitaallasten ingesteld. In de notitie Materiële vaste activa (december 2017) van de commissie BBV is hierover opgenomen dat het saldo van de bestemmingsreserve kapitaallasten gelijk moet zijn aan de boekwaarde van de desbetreffende activa. Vanuit deze reserve worden jaarlijks de kapitaallasten van de investering gedekt.
Instellingsbesluit	Laatste Begrotingswijziging 2018
Programma	3 Ruimte en Water
Looptijd	De reserve wordt ingesteld bij de laatste begrotingswijziging 2018. De looptijd is gelet op het BBV gekoppeld aan de duur van de afschrijving.

	Reserve Oostelijke Vechtplassen
Functie	Doelgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel de toekomstige uitgaven voortvloeiend uit het Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen te kunnen dekken. In december 2017 wordt het Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen getekend. Hierin participeren naast Provincie Noord-Holland ook andere overheden, ondernemers, watersportverbond, bewonersverenigingen, recreantenverenigingen en natuur- en milieuorganisaties. Het gebiedsakkoord geeft invulling aan verschillende beleidsopgaven: Natuur (Natuurnetwerk Nederland (NNN) en Natura 2000), Waterkwaliteitsverbetering (Kaderrichtlijn Water (KRW)), Visie Waterrecreatie en Recreatieve verbindingen.
Instellingsbesluit	Begroting 2018
Programma	7 Financiën en Bedrijfsvoering
Looptijd	De afronding van de, in het Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen, genoemde opgaven is vooralsnog voorzien in 2027.

	Reserve Bodemsanering
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel toekomstige bodemsaneringskosten te dekken op basis van afspraken opgenomen in het landelijke bodemconvenant 2016-2020. Dit convenant beschrijft de bodemdoelen die de provincie Noord-Holland zal realiseren en de Decentralisatie Uitkering Bodem (DUB) die het Rijk hiervoor beschikbaar stelt.
Instellingsbesluit	Zomernota 2017
Programma	2 Klimaat en Milieu
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Groen
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel het realiseren van het in het hoofdstuk 'Beschermen' vastgelegde beleid van de Agenda Groen (vastgesteld door Provinciale Staten d.d. 11 maart 2013) met betrekking tot het Natuurnetwerk Nederland (NNN), Natura2000 en Programmatische Aanpak Stikstof (PAS), verbindend groen, natuurcompensatie en recreatieve verbindingen. De uitvoering wordt geprogrammeerd in het jaarlijks door PS vast te stellen geactualiseerde Provinciaal Meerjarenprogramma Groen (PMG). De Reserve Groen is niet bedoeld voor het financieren van het beheer van groengebieden.
Instellingsbesluit	Zomernota 2013, vastgesteld door PS op 23 september 2013, punt 10 bij voordracht 44.
Programma	5 Groen
Looptijd	Vanaf: 23 september 2013 Eindigt op: 31 december 2025

	Reserve Openbaar Vervoer Projecten
Functie	Doelgerichte bestemmingsreserve
Doel	Reserveren van provinciale middelen voor de uitvoering van Visie Openbaar Vervoer 2020 (Visie Openbaar Vervoer 2020, vastgesteld door PS op 6 februari 2012, punt 9 bij voordracht 03). Egalisatie van nog niet bestede middelen voor infrastructuur, aanleg en constructie.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2004 d.d. 14 juni 2004, nummer 48.Kaderbrief 2012, vastgesteld door PS op 27 juni 2011, punt 8 bij voordracht 50.
Programma	4 Bereikbaarheid
Looptijd	Vanaf: 14 juni 2004 Eindigt op: Geen einddatum

	Reserve Huisvesting
Functie	Bestemmingsreserve voor Kapitaallasten
Doel	De reserve is bestemd voor het dekken van de kapitaallasten die volgen uit de recente investeringen in de huisvesting van de provincie.
Instellingsbesluit	Lentenota 2009, vastgesteld door PS op 22 juni 2009, punt 10
Programma	7 Financiën en Bedrijfsvoering
Looptijd	Vanaf: 22 juni 2009 Eindigt op: 2038

	Reserve Groene Uitweg
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Het uitvoeren van het programma De Groene Uitweg. Dit programma heeft tot doel om de landschappelijke kwaliteiten van de Vechtstreek te behouden en waar mogelijk te verbeteren. Het programma maakt onderdeel uit van het pakket van Groen Blauwe investeringen die zijn gekoppeld aan de uitvoering van het Stroomlijnalternatief Schiphol Amsterdam Almere (SAA). Diverse projecten vallen onder de zes thema's, zoals beschreven in de Noordvleugelbrief uit 2006. De thema's zijn: Natuurboulevard / Waterberging Horstermeer / Recreatieve vaarverbindingen / Fietspaden en -bruggen / Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie / Behoud weidelandschap.
Instellingsbesluit	Zomernota 2013, vastgesteld door PS op 23 september 2013, punt 10 bij voordracht 44.

Programma	5 Groen
Looptijd	Vanaf: 23 september 2013 Eindigt op: 2022

	Reserve Cofinanciering Waddenzee
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Provinciale cofinanciering realiseren van projecten in het kader van het Investeringskader Waddengebied 2016-2026 en Waddenfonds.
Instellingsbesluit	Zomernota 2011, vastgesteld door PS op 26 september 2011, punt 10 bij voordracht 70.
Programma	5 Groen
Looptijd	Vanaf: 26 september 2011 Eindigt op: 31 december 2030

	Reserve Herstructurering Bedrijventerreinen
Functie	Doelgerichte bestemmingsreserve
Doel	Bij de Laatste begrotingswijziging 2010 is besloten om de bestemmingsreserve ‘Herstructurering Bedrijventerreinen’ opnieuw in te stellen. Dit in verband met het convenant bedrijventerreinen 2010-2020 en de decentralisatie hiervoor van de zogenaamde TOPPER-middelen. Het Rijk heeft de middelen beschikbaar gesteld voor het uitvoeren van het Provinciaal Herstructureringsprogramma.
Instellingsbesluit	Laatste Begrotingswijziging 2010
Programma	3 Ruimte en Water
Looptijd	t/m 2023

	Reserve Cofinanciering Europese projecten
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Ambitie: De provincie Noord-Holland benut ‘met verstand’ optimaal de Europese subsidiemogelijkheden voor het realiseren van haar eigen doelstellingen.
Instellingsbesluit	Nota Reserves en Voorzieningen 2004 d.d. 14 juni 2004, nummer 48.
Programma	1 Openbaar Bestuur
Looptijd	Vanaf: 14 juni 2004 Eindigt op: 31 december 2027

	Reserve Europese landbouwprojecten
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Cofinanciering en uitvoeringskosten Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO-POP3) en Europees Fonds Maritieme Zaken en Visserij (EFMZV). De programma’s POP3 en EFMZV zijn gereed. Naast dat de middelen uit de reserve worden ingezet voor realiseren van provinciaal beleid voor met name landbouw en visserij, zijn ze ook bestemd voor de uitvoeringskosten van RVO die de functie vervult van beheersautoriteit en betaalorgaan om de Europese bijdrage aan de subsidie EU-conform uit te voeren.
Instellingsbesluit	Zomernota 2015

Programma	3 Ruimte en Water
Looptijd	t/m 2026

	Reserve Monumenten (Mr. F.J. Kranenburgfonds)
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	a. verstrekken van onderhouds- en restauratiesubsidies ten behoeve van provinciale monumenten; b. verstrekken van een onderhoudssubsidie voor molens in Noord-Holland.
Instellingsbesluit	Instellingsbesluit van het fonds stamt van voor 1989.
Programma	7 Financiën en Bedrijfsvoering
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Uitvoeren van Mobiliteitsbeleid door Derden
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel toekomstige uitgaven te dekken voor de uitvoering van Mobiliteitsbeleid waarmee de Provincie andere wegbeheerders (gemeenten en waterschappen) en organisaties (bv. op gebied verkeersveiligheid) in staat stelt om een bijdrage te leveren aan het verbeteren van de verkeersveiligheid en bereikbaarheid. Onder dit doel valt de subsidieregeling kleine infrastructuur en gedragsbeïnvloeding, evenals de subsidieregeling voor fietsvoorzieningen en doorstroming openbaar vervoer. Verder valt hieronder de jaarlijkse storting die we ten behoeve van de verbetering van het openbaar vervoer in de ov terminal in de Zuidas en de stortingen die we voor de OLV Greenport doen.
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Programma	4 Bereikbaarheid
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Ontwikkelen Provinciale Infrastructuur
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel toekomstige uitgaven te dekken voor het uitvoeren van studies voor het aanleggen en verbeteren infrastructuur en ter dekking van uitgaven met betrekking tot het jaarlijks door PS vastgestelde 4 jarig programma Mobiliteit of separate krediet besluiten.
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Programma	4 Bereikbaarheid
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Mobiliteitsbeleid
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel toekomstige uitgaven te dekken voor de voorbereiding van het opstellen en uitvoeren van beleid. In het jaarlijkse door PS vast te stellen programma Mobiliteit maken we dit inzichtelijk. Het gaat hierbij om activiteiten voor onder andere fiets, het goederenvervoer, duurzame respectievelijk slimme mobiliteit, waaronder ook verkeersmanagementbeleid, het openbaar vervoer, verkeersveiligheid, en mobility-as-a-service en de samenwerkingsverbanden met Regio en Rijk.

Instellingsbesluit	Begroting 2019
Programma	4 Bereikbaarheid
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Kapitaallasten Vervangingsinvesteringen Kunstwerken (VIK)
Functie	Bestemmingsreserve voor Kapitaallasten
Doel	Deze reserve heeft als doel toekomstige kapitaallasten van investeringen in kunstwerken binnen programma Bereikbaar te dekken. In 2016 is het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) gewijzigd. Een van de wijzigingen is het met ingang van 2017 verplicht activeren van activa met een maatschappelijk nut. Daarom is het vanaf 2017 niet langer toegestaan om investeringen in één keer af te schrijven. In dit kader zijn bij de Begroting 2017 (inclusief meerjarenraming) de begrote investeringsbijdragen voor kunstwerken ten laste van de reserves afgeraamd en zijn deze bijdragen (zover reeds in de betreffende reserve aanwezig) aan betreffende reserves onttrokken en gestort in de reserve Kapitaallasten Vaarwegen. Vanuit deze reserve worden de uitgaven in een periode van 25 jaar afgeschreven (zijnde 1/25 jaarlijks). Conform het BBV worden kunstwerken echter als onderdeel beschouwd van het kapitaalgoed wegen en niet tot het kapitaalgoed vaarwegen.
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Programma	4 Bereikbaarheid
Looptijd	De looptijd is gelet op het BBV onbepaald

	Reserve Innovatieprojecten Mobiliteit
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Deze reserve heeft als doel uitgaven te dekken voor innovatieve projecten op het gebied van Mobiliteit, zoals Smart Mobility, Beter Benutten, Intelligente kruispunten, I-Centrales en SolaRoad.
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Programma	4 Bereikbaarheid
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Energietransitie
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel om de kosten te dekken van activiteiten die bijdragen aan de opgave om de nationale broeikasgasuitstoot in 2030 met 49% terug te dringen ten opzichte van 1990. Deze activiteiten geven invulling aan de rol van provincies zoals deze is afgesproken in het Energieakkoord voor duurzame groei (2013) en haar opvolger het Klimaat- en energieakkoord (2018).
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Programma	2 Klimaat en Milieu
Looptijd	t/m 2030

	Reserve Circulaire Economie
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel uitvoering te geven aan de Uitvoeringsagenda Circulaire Economie, zoals vastgesteld in 2017, voor het uitvoeringsjaar 2019. De Uitvoeringsagenda geeft concrete invulling aan de Ontwikkelagenda circulaire economie “We maken het rond” uit 2017
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Programma	2 Klimaat en Milieu
Looptijd	2019 t/m 2026

	Reserve Verduurzaming bestaande Woningvoorraad
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel om de kosten te dekken van activiteiten die bijdragen aan het verduurzamen van de bestaande woningvoorraad. Deze activiteiten geven invulling aan de faciliterende rol van provincies zoals deze is afgesproken in het Energieakkoord voor duurzame groei (2013) en haar opvolger het Klimaat- en energieakkoord (juli 2018).
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Programma	2 Klimaat en Milieu
Looptijd	t/m 2025

	Reserve OV-fonds inclusief OV-knooppunten
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel om de kosten te dekken van cofinanciering van projecten die een bijdrage leveren aan de verbetering van de OV bereikbaarheid, het optimaliseren van de ketenreis (deur-tot-deur reis), efficiënt ruimtegebruik door het clusteren van functies rondom OV-knooppunten en/of het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving in het (bus- of trein)stationsgebied. In het Bestedingsplan OV-fonds (PS-besluit 14 september 2020, nr. 1413429/1413431) zijn hiervoor uitgangspunten en randvoorwaarden bepaald. Het betreft veelal langjarige integrale projecten met meerdere (co)financiers. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de aanvraag.
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Programma	3 Ruimte en Water
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Ruimtelijke Ontwikkeling
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel toekomstige uitgaven te dekken voor het uitvoeren van studies voor en bijdragen aan diverse ruimtelijke ontwikkelingen, zoals Bloemendalerpolder en De Kop Werkt.
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Programma	3 Ruimte en Water
Looptijd	t/m 2025

	Reserve Kapitaallasten Vaarwegen
Functie	Bestemmingsreserve voor Kapitaallasten
Doel	De reserve heeft als doel toekomstige kapitaallasten van investeringen in vaarwegen binnen programma Bereikbaarheid te dekken. In 2016 is het BBV (Begroting, Besluitvorming en Verantwoording) gewijzigd. Een van de wijzigingen is het met ingang van 2017 verplicht activeren van activa met een maatschappelijk nut. Daarom is het vanaf 2017 niet langer toegestaan om bijdragen aan een investering ten laste van een reserve in één keer af te schrijven. In dit kader zijn bij de Begroting 2017 (inclusief meerjarenraming) de begrote investeringsbijdragen ten laste van de reserves afgeraamd en zijn deze bijdragen (zover reeds in de betreffende reserve aanwezig) aan betreffende reserves onttrokken en gestort in de reserve Kapitaallasten Vaarwegen. Vanuit deze reserve worden de uitgaven in een periode van 25 jaar afgeschreven (zijnde 1/25 jaarlijks). Indien na afronding van de investering blijkt dat de investeringsbijdrage vanuit de oorspronkelijke reserve lager uitvalt, zal het verschil (tussen de overhevelde en werkelijke bestede bijdrage) worden teruggeboekt.
Instellingsbesluit	Zomernota 2017
Programma	4 Bereikbaarheid
Looptijd	De looptijd is gelet op het BBV onbepaald.

	Reserve Kapitaallasten Groen
Functie	Bestemmingsreserve voor Kapitaallasten
Doel	De reserve heeft als doel toekomstige kapitaallasten van investeringen in Groen binnen programma Groen te dekken. In 2016 is het BBV (Begroting, Besluitvorming en Verantwoording) gewijzigd. Een van de wijzigingen is het met ingang van 2017 verplicht activeren van activa met een maatschappelijk nut. Daarom is het vanaf 2017 niet langer toegestaan om bijdragen aan een investering ten laste van een reserve in één keer af te schrijven. In dit kader zijn bij de Begroting 2017 (inclusief meerjarenraming) de begrote investeringsbijdragen ten laste van betreffende reserves afgeraamd en zijn deze bijdragen (zover reeds in de betreffende reserve aanwezig) aan de reserves onttrokken en gestort in de reserve Kapitaallasten Groen. Vanuit deze reserve worden de uitgaven in een periode van 25 jaar afgeschreven (zijnde 1/25 jaarlijks). Indien na afronding van de investering blijkt dat de investeringsbijdrage vanuit de oorspronkelijke reserve lager uitvalt, zal het verschil (tussen de overhevelde en werkelijke bestede bijdrage) worden teruggeboekt.
Instellingsbesluit	Zomernota 2017
Programma	5 Groen
Looptijd	De looptijd is gelet op het BBV onbepaald.

	Reserve Kapitaallasten OV
Functie	Bestemmingsreserve voor Kapitaallasten
Doel	De reserve heeft als doel toekomstige kapitaallasten van investeringen in Openbaar Vervoer (OV) binnen programma Bereikbaarheid te dekken. In 2016 is het BBV (Begroting, Besluitvorming en Verantwoording) gewijzigd. Een van de wijzigingen is het met ingang van 2017 verplicht activeren van activa met een maatschappelijk nut. Daarom is het vanaf 2017 niet langer toegestaan om bijdragen aan een investering ten laste van een reserve in één keer af te schrijven. In dit kader zijn bij de Begroting 2017 (inclusief meerjarenraming) de begrote investeringsbijdragen ten laste van de reserves afgeraamd en zijn deze bijdragen (zover reeds in de betreffende reserve aanwezig) aan betreffende reserves onttrokken en gestort in de reserve Kapitaallasten OV. Vanuit deze reserve worden de uitgaven in een periode van 25 jaar afgeschreven (zijnde 1/25 jaarlijks). Indien na afronding van de investering blijkt dat de investeringsbijdrage vanuit de oorspronkelijke reserve lager uitvalt, zal het verschil (tussen de overhevelde en werkelijke bestede bijdrage) worden teruggeboekt.
Instellingsbesluit	Begroting 2018
Programma	4 Bereikbaarheid
Looptijd	De looptijd is gelet op het BBV onbepaald.

	Reserve Groot Onderhoud Wegen
Functie	Egalisatiereserve
Doel	Reservering van middelen voor beheer en onderhoud van de provinciale wegen, waarvan de activiteiten zijn opgenomen in een door GS goedgekeurd (voortschrijdend) groot onderhoudsplan (PMO).
Instellingsbesluit	Jaarrekening 2017
Programma	4 Bereikbaarheid
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Groot Onderhoud Vaarwegen
Functie	Egalisatiereserve
Doel	Reservering van middelen voor beheer en onderhoud van de provinciale vaarwegen, waarvan de activiteiten zijn opgenomen in een door GS goedgekeurd (voortschrijdend) groot onderhoudsplan (PMO).
Instellingsbesluit	Jaarrekening 2017
Programma	4 Bereikbaarheid
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Waterrecreatie
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel om de kosten te dekken van een visie op waterrecreatie en via cofinanciering middelen ter beschikking te stellen voor initiatieven die bijdragen aan de bevordering van waterrecreatie, rekening houdend met ruimtelijk beleid.
Instellingsbesluit	Zomernota 2015
Programma	3 Ruimte en Water

Looptijd	t/m 2030

	Reserve Bedrijfsvoering
Functie	Doelgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve is bestemd voor het egaliseren van de bedrijfsvoeringskosten en strategische ICT-investeringen (Impulsbudget).
Instellingsbesluit	Zomernota 2016
Programma	7 Financiën en Bedrijfsvoering
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Ontwikkeling Havencomplexen
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Reserve voor versterken van de rol van havencomplexen in de Noord-Hollandse economie
Instellingsbesluit	Zomernota 2015
Programma	3 Ruimte en Water
Looptijd	t/m 2024

	Reserve Meekoppelkansen bij Dijkversterkingen
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Bijdragen aan meekoppelkansen gekoppeld aan dijkversterkingsprojecten. Dijkversterkingen worden uitgevoerd door de waterbeheerders. Het zijn omvangrijke projecten waarbij voor de provincie en andere regionale partijen en ondernemers de mogelijkheid bestaat om recreatieve- en watersportvoorzieningen, extra natuur, landschapsvoorzieningen, etc. mee te koppelen met de dijkversterking of een aan de dijkversterking gerelateerd ruimtelijk kwaliteitsprogramma op te stellen.Dijkversterkingen en kustontwikkelingen worden uitgevoerd door de waterbeheerders en/of regionale overheden/partners. Het zijn omvangrijke projecten waarbij voor de provincie, regionale partners en ondernemers de mogelijkheid bestaat om recreatieve- en watersportvoorzieningen, extra natuur, landschapsvoorzieningen, etc. mee te koppelen met de dijkversterking of kustontwikkeling eventueel met een hieraan gerelateerd op te stellen ruimtelijk kwaliteitsprogramma.
Instellingsbesluit	Zomernota 2016
Programma	3 Ruimte en Water
Looptijd	De reserve loopt t/m 31 december 2025. Dijkversterkingen zijn zowel qua voorbereiding als uitvoering langlopende projecten. Meekoppelkansen kunnen vaak pas worden uitgevoerd als de waterkering is versterkt. De looptijd van de reserve is om die reden tot eind 2025.

	Reserve Kapitaallasten Wegen
Functie	Bestemmingsreserve voor Kapitaallasten
Doel	De reserve heeft als doel toekomstige kapitaallasten van investeringen in weginfrastructuur (landwegen en fietspaden) binnen programma Bereikbaarheid te dekken. Nadere toelichting In 2016 is het BBV (Begroting, Besluitvorming en Verantwoording) gewijzigd. Een van de wijzigingen is het met ingang van 2017 verplicht activeren van activa met een maatschappelijk nut. Daarom is het vanaf 2017 niet langer toegestaan om bijdragen aan een investering ten laste van een reserve in één keer af te schrijven. In dit kader zijn bij de Begroting 2017 (inclusief meerjarenraming) de begrote investeringsbijdragen ten laste van de reserves afgeraamd en zijn deze bijdragen (zover reeds in de betreffende reserve aanwezig) aan de betreffende reserves onttrokken en gestort in de reserve Kapitaallasten Wegen. Vanuit deze reserve worden de uitgaven in een periode van 25 jaar afgeschreven (zijnde 1/25 jaarlijks). Indien na afronding van de investering blijkt dat de investeringsbijdrage vanuit de oorspronkelijke reserve lager uitvalt, zal het verschil (tussen de overhevelde en werkelijke bestede bijdrage) teruggeboekt.
Instellingsbesluit	Begroting 2017
Programma	4 Bereikbaarheid
Looptijd	De looptijd is gelet op het BBV onbepaald.

	Reserve Go-gelden
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve is bedoeld om uitvoering te geven aan de inzet van decentrale arbeidsvoorwaarden-gelden door het Georganiseerd Overleg.
Instellingsbesluit	Zomernota 2016
Programma	7 Financiën en Bedrijfsvoering
Looptijd	De looptijd van de reserve is afhankelijk van de, nog te besluiten, specifieke aanwending. Vooralsnog wordt de einddatum bepaald op 31-12-2021.

	Reserve MKB innovatie-instrumenten
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel financiële dekking te bieden aan de MKB innovatie-instrumenten
Instellingsbesluit	
Programma	3 Ruimte en Water
Looptijd	t/m 2025

	Reserve Duurzame Landbouw
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Modernisering en verduurzaming glastuinbouw NH. Besteding vindt plaats in de glasconcentratiegebieden, zoals duurzame fysieke investeringen in onder andere Greenport Aalsmeer. Een deel van deze reserve is bestemd voor de cofinanciering POP3 aangaande verplaatsingsregeling glastuinbouw.
Instellingsbesluit	Begroting 2019

Programma	3 Ruimte en Water
Looptijd	t/m 2025

	Reserve Woonbeleid
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel om door middel van afstemming en regionale programmering bij te dragen aan voldoende woningen en passende kwaliteit en aan een aantrekkelijk woonmilieu.
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Programma	3 Ruimte en Water
Looptijd	t/m 2025

	Reserve Woningbouw
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel door versnelling van de woningbouw en binnenstedelijk bouwen bij te dragen aan voldoende woningen en passende kwaliteit en aan een aantrekkelijk woonmilieu.
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Programma	3 Ruimte en Water
Looptijd	t/m 2025

	Reserve SvA/NHW Werelderfgoed
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel het behoud van de Outstanding Universal Value (OUV) van het UNESCO werelderfgoed Stelling van Amsterdam, het uitdragen en breed bekend maken van deze waarde en de restauratie in combinatie met herontwikkeling van forten en andere geschikte gebouwen langs de Stelling.
Instellingsbesluit	Begroting 2019
Programma	6 Economie, Cultuur en Welzijn
Looptijd	t/m 2025

	Reserve Uittreding Goois Natuurreservaat
Functie	Doelgerichte bestemmingsreserve
Doel	Reserveren van middelen voor de uittreding uit het Goois natuurreservaat.
Instellingsbesluit	Jaarstukken 2019
Programma	5 Groen
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Laag Holland
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve

Doel	Het dekken van de kosten voor de provinciale doelen binnen het integrale gebiedsprogramma Laag Holland waarin onder provinciale regie en in samenwerking met alle relevante partners wordt gewerkt aan de integrale opgaven voor natuur, landbouw, water, bodemdaling, klimaat, recreatie en landschap en aan de daarbij behorende projecten.
Instellingsbesluit	Laatste Begrotingswijziging 2020
Programma	5 Groen
Looptijd	Het integrale gebiedsprogramma Laag Holland heeft een looptijd van 2020 t/m 2030.

	Reserve Kapitaallasten Innovatieprojecten
Functie	Bestemmingsreserve voor Kapitaallasten
Doel	Deze reserve heeft als doel kapitaallasten van investeringen in de verduurzaming van de infrastructuur binnen het programma Bereikbaarheid te dekken.
Instellingsbesluit	Tweede Begrotingswijziging 2020
Programma	4 Bereikbaarheid
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Waardevermindering Grondaankopen Groen
Functie	Doelgerichte bestemmingsreserve
Doel	Het reserveren van middelen voor de verwachte toekomstige afwaardering van aangekochte gronden voor het beleidsdoel Groen, die ontstaat doordat de gronden een hogere economische waarde hebben wanneer de provincie deze aankoopt dan wanneer de provincie deze verkoopt tegen de natuurwaarde. Door de instelling van deze reserve wordt dit soort verliezen gedekt, zodat de provincie geen onverwachte financiële tegenvallers krijgt in de toekomst.
Instellingsbesluit	Laatste Begrotingswijziging 2021
Programma	3 Ruimte en Water
Looptijd	Onbepaald

	Reserve Economisch Herstel en Duurzaamheid
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	Via motie 42-2020 hebben PS de opdracht gegeven een Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds op te richten, waarmee de economische en maatschappelijke effecten in Noord-Holland van de uitbraak van het Coronavirus worden verzacht. Deze reserve is een invulling aan dit fonds en wordt ingezet voor de verduurzaming van de gebouwde omgeving, de versterking van de culturele en maatschappelijke sector en de arbeidsmarkt.
Instellingsbesluit	Eerste Begrotingswijziging 2021
Programma	7 Economisch herstel en duurzaamheid
Looptijd	t/m 2023

	Reserve Duurzame Elektriciteit
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel om de kosten te dekken van activiteiten op het gebied van het stimuleren van het gebruik van duurzame elektriciteit die bijdragen aan de opgave om de nationale broeikasgasuitstoot in 2030 met 49% terug te dringen ten opzichte van 1990. Deze activiteiten geven invulling aan de rol van provincies zoals deze is afgesproken in het Energieakkoord voor duurzame groei (2013) en haar opvolger het Klimaat- en energieakkoord (2018).

Instellingsbesluit	Begroting 2022
Programma	2 Klimaat en Milieu
Looptijd	2030

	Reserve Warmte Transitie
Functie	Budgetgerichte bestemmingsreserve
Doel	De reserve heeft als doel om de kosten te dekken van activiteiten op het gebied van het stimuleren van de warmtetransitie die bijdragen aan de opgave om de nationale broeikasgasuitstoot in 2030 met 49% terug te dringen ten opzichte van 1990. Deze activiteiten geven invulling aan de rol van provincies zoals deze is afgesproken in het Energieakkoord voor duurzame groei (2013) en haar opvolger het Klimaat- en energieakkoord (2018).
Instellingsbesluit	Begroting 2022
Programma	2 Klimaat en Milieu
Looptijd	2030

4.3.8 Stand en mutaties van de voorzieningen

4.3.8.1 Staat van het verloop van de voorzieningen

2022

2022	Beginsaldo	Storting	Onttrekking	Vrijval	Eindsaldo
1. Financiële risico's	2.675	0	0	0	2.675
2. Kosten reorganisatie	0	0	0	0	0
3. Pensioenen leden GS	11.476	586	600	0	11.462
4. Grondwaterheffing	2.589	197		0	2.786
5. Bodembeheertaken	0			0	0
6. Sanering Parnassia	1.578		515		1.063
Totaal voorzieningen	18.318	783	1.115	0	17.986

2023

2023	Beginsaldo	Storting	Onttrekking	Vrijval	Eindsaldo
1. Financiële risico's	2.675			-	2.675
2. Kosten reorganisatie	-			-	-
3. Pensioenen leden GS	11.462	586	600	-	11.448
4. Grondwaterheffing	2.786	197		-	2.983
5. Bodembeheertaken	-			-	-
6. Sanering Parnassia	1.063		231	-	832
Totaal voorzieningen	**17.986**	**783**	**831**	**0**	**17.938**

2024

2024	Beginsaldo	Storting	Onttrekking	Vrijval	Eindsaldo
1. Financiële risico's	2.675			-	2.675
2. Kosten reorganisatie	-			-	-
3. Pensioenen leden GS	11.448	586	600	-	11.434
4. Grondwaterheffing	2.983	197		-	3.180
5. Bodembeheertaken	-			-	-
6. Sanering Parnassia	832		176	-	656
Totaal voorzieningen	**17.938**	**783**	**776**	**0**	**17.945**

2025

2025	Beginsaldo	Storting	Onttrekking	Vrijval	Eindsaldo
1. Financiële risico's	2.675	-	-	-	2.675
2. Kosten reorganisatie	-	-	-	-	-
3. Pensioenen leden GS	11.434	586	600	-	11.420
4. Grondwaterheffing	3.180	197		-	3.377
5. Bodembeheertaken	-			-	
6. Sanering Parnassia	656	-	-	-	656
Totaal voorzieningen	**17.945**	**783**	**600**	**0**	**18.128**

4.3.8.2 Toelichting op de voorzieningen

	Voorziening Bodembeheertaken
Doel	Uitvoering van bodembeheertaken. Hiermee geeft de provincie uitvoering aan de afspraken uit het landelijk bodemconvenant 2010-2015 tussen Rijk, gemeente, provincies en waterschappen.
Instellingsbesluit	Bodemsaneringstrategie en uitvoeringsprogramma bodemsanering 2010-2014 (GS dd. 26 januari 2010)
Programma	2 Klimaat en Milieu
Looptijd	Ingesteld op: 26 januari 2010 Eindigt op: Geen einddatum

	Voorziening Financiële Risico's
Doel	De voorziening dient als buffer voor de opvang van concrete financiële risico's, waarvan de kans groot is dat deze binnen afzienbare tijd daadwerkelijk tot verplichting zullen leiden.
Instellingsbesluit	Najaarsbericht 2005
Programma	7 Financiën en Bedrijfsvoering
Looptijd	Ingesteld op: November 2005 Eindigt op: Geen einddatum

	Voorziening Grondwaterheffing
Doel	Het voorkomen van continue aanpassing van de grondwaterheffing. Bij hogere c.q. lagere ontvangsten dan geraamd, kan dit verschil verrekend worden met de gevormde voorziening.
Instellingsbesluit	Jaarrekening 2004 op grond van invoering BBV per 1 januari 2004.
Programma	3 Ruimte en Water
Looptijd	Ingesteld op: Juni 2005 Eindigt op: Geen einddatum

	Voorziening Kosten Reorganisatie
Doel	De voorziening is ingesteld om daarmee de kosten te dekken die gepaard gaan met de reorganisatie van het ambtelijk apparaat.
Instellingsbesluit	De voorziening is ingesteld bij de Nota reserves en voorzieningen 2004 (voordracht 48), besluit PS van 11 juni 2004.
Programma	7 Financiën en Bedrijfsvoering
Looptijd	Ingesteld op: 11 juni 2004 Eindigt op: 31 december 2021 Door de geleidelijke verschuiving van de AOW-gerechtigde leeftijd van 65 naar 67 jaar is de einddatum van de voorziening opgeschoven van 31 december 2019 naar 31 december 2021.

	Voorziening Pensioenen Leden GS
Doel	Het zeker stellen van de opgebouwde pensioenrechten van (ex)gedeputeerden.
Instellingsbesluit	Volgens het BBV (artikel 44) dient een voorziening te worden ingesteld voor verplichtingen waarvan de omvang redelijkerwijs is vast te stellen. Daarom is besloten een voorziening in te stellen voor de pensioenen van (oud) leden van GS.
Programma	1 Openbaar Bestuur
Looptijd	Ingesteld op: 1 juni 2005 Eindigt op: Geen einddatum

	Voorziening Bodemsanering Parnassia
Doel	Uitvoering van bodemsanering van de verontreinigde grond behorend bij het voormalig provinciaal Ziekenhuis (De provincie is verantwoordelijk voor het saneren van deze grond).
Instellingsbesluit	Jaarrekening 2019
Programma	2 Klimaat en Milieu
Looptijd	Eindigt op: wanneer bodemsanering Parnassia gereed is.

4.4 Overige financiële overzichten

4.4.1 Langlopende leningen

Bedragen x € 1.000	Oorspronkelijk bedrag geldlening	Rente	Restantbedrag per 01-01-2022	Te verstrekken leningen in 2022	Totaal van de rente in 2022	Aflossing in 2022	Restandschuld per 31-12-2022	Laatste jaar van aflossing
Leningen aan openbare lichamen								
Gemeente Hilversum (1)	18.681	var	16.081	-	-	-	16.081	2029
Gemeente Laren (1)	10.011	Var	8.617	-	-	-	8.617	2029
Gemeente Gooische Meren (1)	9.877	var	8.502	-		-	8.502	2029
Leningen aan openbare lichamen	38.569	-	33.200	-	-	-	33.200	
Leningen aan deelnemingen								
Zeehaven IJmuiden N.V. (2)	635	1,80 %	635	-	11	0	635	2026
Schiphol Area Development Company (3)	3.375	4,46 %	1.250	-	56	-	1.250	07-2025/2027
Leningen aan deelnemingen	4.010		1.885	-	67	0	1.885	
Overige langlopende leningen								
Nationaal Restauratiefonds (4)	9.100		5.100	-	-	-	5.100	2060
Vila Nieuwland (5)	123	2,60 %	123	-	3	-	123	2025
Collectief Agrarisch Natuurbeheer (6)	850		85	-	-	85,00	-	2022
Stichting Voorbereiding Pallas reactor (7)	40.000	1,50 %	41.441	-	622	-	42.063	
Voorziening Stichting Voorbereiding Pallas reactor (7)			-41.441	-	-	-	-42.063	
Overige langlopende leningen	50.073		5.308	-	625	85	5.223	
Totaal	**92.652**		**40.393**	**-**	**692**	**85**	**40.308**	

Organisatie/instelling	Datum & nummer besluit PS of GS
Gemeente Hilversum (1)	976112/1013313
Gemeente Laren (1)	976112/1013313
Gemeente Gooische Meren (1)	976112/1013313
Zeehaven IJmuiden N.V. (2)	GS 21-06-2011;33454
Schiphol Area Development (3)	13 februari 2018 GS 1035658/1044807
Nationaal Restauratiefonds (4)	21-06-2011;27350
Vila Nieuwland (5)	226465/561131
Collectief Agrarisch Natuurbeheer (6)	GS 2015; 184
Stichting Voorbereiding Pallas reactor (7)	GS 309599/340912

(1) Betreft de verkoop in 2017 van het terrein Crailo aan de gemeenten Hilversum, Gooische Meren en Laren voor een bedrag van €33,2 miljoen ex.BTW (incl.BTW 38,57 mln.). Hierbij heeft de provincie NH een uitgestelde betaling verleent aan de gemeenten voor een bedrag van € 33,2 miljoen tot uiterlijk 31-12-2029, waarbij de gemeenten vrij zijn om (delen) eerder te betalen. Aan de gemeenten wordt een rentevergoeding in rekening gebracht van 0% over de eerste 6 jaar (2018-2023) en 0,4% per jaar over de tweede 6 jaar (2024-2029).

(2) Aan Zeehaven IJmuiden is in 2011 een rentedragende lening verstrekt, welke dient tot aflossing van een schuld van IJmuider Delta BV aan een dochter van Regionale Ontwikkelingsmij. voor het Noordzeekanaalgebied NV.(RON). De leningsovereenkomst heeft een looptijd tot en met 2026

(3) Dit betreft een kredietfaciliteit ad € 3.375.000 welke in maart 2018 beschikbaar is gesteld aan SADC (Schiphol Area Development Company N.V.). De andere drie aandeelhouders hebben een identieke kredietfaciliteit voor SADC gecreëerd, waardoor SADC per saldo een faciliteit heeft van in totaal € 13,5 miljoen. In 2020 is deze faciliteit voor het eerst benut, voor een bedrag ad € 1.250.000.

(4) De renteloze lening aan het Nationaal Restauratiefonds (NRF) vloeit voort uit de Samenwerkingsovereenkomst dd.15 november 2017 met de Stichting Nationaal Restauratiefonds ter verbreding van het Noord-Hollands Fonds voor monumenten ten bate van herbestemming, restauratie en verduurzaming van beschermde monumenten en karakteristiek vastgoed in Noord-Holland. De hoogte van het Fonds bedraagt € 9,1 mln. waarvan reeds € 5,1 mln. is gestort. Zodra de rekening-courant van het Fonds minder dan € 1 mln. bedraagt zal een 2e tranche van € 2 mln. worden gestort. Het NRF gaat uit het fonds hypothecaire leningen verstrekken voor de restauratie van provinciale monumenten en stolpboerderijen. De looptijd van de overeenkomst loopt tot 2060.

(5) Betreft een lening t.b.v. een uitgestelde betaling door geldnemer naar aanleiding van de verkoop van de Wierschuur in het kader van het herontwikkelingsplan Wieringerrandmeer.

(6) Betreft een subsidie in de vorm van een lening waarmee de recent opgerichte gecertificeerde agrarische collectieven in staat kunnen worden gesteld een bijdrage te verlenen aan agrarisch

natuur-landschaps- en waterbeheer in Noord-Holland. Deze leningen zullen in 2022 worden afgelost.

(7) Aan de stichting Voorbereiding Pallas-reactor is een subsidie in de vorm van een rentedragende geldlening van € 40 miljoen verleend voor de activiteiten in de voorbereidingsfase van de Pallas-reactor. Voor de verstrekte lening is een verliesvoorziening getroffen tot hetzelfde bedrag van de uitstaande lening.

4.4.2 Investeringskredieten

Voor een overzicht van de nieuw aangevraagde kredieten verwijzen we naar de Voordracht van het integraal meerjarenprogramma infrastructuur (iMPI). Voor nadere informatie over alle lopende en voorziene projecten wordt verwezen naar het iMPI zelf.

4.4.3 Staat van gewaarborgde leningen

Door wie de geldlening is aangegaan	Doel van de geldlening	Oorspronkelijk bedrag (x € 1.000,-)	% of deel gewaarborgd provincie	Verwachte boekwaarde 1-1-2022	Verwachte boekwaarde 31-12-2022
Viva! Zorggroep	Bouw verpleeghuis Heemswijk	3.374	100	116	116
idem	idem	3.403	100	227	227
Totaal		**6.777**		**343**	**343**

#	Naam rechtspersoon	Inhoud garantieverplichting	Garantiebedrag per 1-1-2022 (x € 1.000)	Garantiebedrag per 31-12-2022 (x € 1.000)
(1)	Het Nationaal Groenfonds	Uitvoering van het natuurbeleid (convenantleningen)	2.189	2.189
(2)	BNG Bank	financiering van het project Hoogtij van de RON NV	18.500	18.500
(3)	BNG Bank	(her-) financiering van PolanenPark CV	10.000	10.000
(4)	Glasvezelnetwerk Hollands Kroon B.V.	Garantstelling voor het leggen van glasvezelnetwerk	12.200	12.200
(5)	Breedband Beemster/Kabeltex	Garantstelling voor het leggen van glasvezelnetwerk	4.800	4.800
(6)	Landschap Noord-Holland	Uitvoering project 'Natuurvriendelijke oevers Ilperveld'.	600	600

1) Rente en aflossing komen t.l.v. van de van het rijk te ontvangen zogenaamde convenantsgelden.

2) De oorspronkelijk afgegeven garantie aan de BNG van oorspronkelijk 70 miljoen is in 2019 verlaagd naar 37 miljoen. PNH staat garant voor 50%. Op deze garantie loopt een afgegeven contragarantie door het Havenbedrijf Amsterdam NV van 33,3 %.

3) Op deze garantie loopt een afgegeven contragarantie van 20% van de Gemeente Haarlemmerliede en Spaarnwoude, 20% van de Schiphol Air Development Company (SADC) en 20% van de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Noordzeekanaalgebied (RON NV).

4) De garantstelling is in december 2018 verleend voor het aanleggen van het "Glasvezelnet Hollandse kroon". Voor deze kosten worden twee leningen afgesloten bij de Bank Nederlandse Gemeenten. De omvang van de lening en garantstelling bedraagt € 10,3 miljoen voor het witte netwerk en € 1,9 miljoen voor het grijze netwerk.

5) De garantstelling is in december 2018 verleend voor het project "Coöperatie Breedband Beemster U.A.". Voor de kosten van deze activiteiten worden twee leningen afgesloten bij de Bank Nederlandse Gemeenten. De omvang van de lening en garantstelling bedraagt € 4,3 miljoen voor het witte netwerk en € 0,5 miljoen voor het grijze netwerk.

6) De garantstelling is in 2017 verleend voor het project "natuurvriendelijke oevers llperveld" aan Landschap Noord-Holland. De provincie staat zelf garant en neemt respectievelijk de cofinanciering voor haar rekening (beide categorieën € 600.000 in totaal € 1.200.000). De dekking is afkomstig uit de reserve Groen.

4.5 Overzicht van lasten en baten per taakveld

Taakvelden (x € 1.000)		Begroting 2022			Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
0	**Algemene dekkingsmiddelen**	**244.981**	**-767.187**	**-522.205**	**234.318**	**-650.147**	**-415.829**	**208.997**	**-567.509**	**-358.512**	**228.722**	**-571.521**	**-342.799**
0.1	Uitkering provinciefonds	0	-220.934	-220.934	0	-224.807	-224.807	0	-228.898	-228.898	0	-235.072	-235.072
0.2	Opbrengst Provinciale belastingen	0	-225.100	-225.100	0	-225.100	-225.100	0	-225.100	-225.100	0	-225.100	-225.100
0.3	Geldleningen en uitzettingen	0	-692	-692	286	-692	-406	1.070	-825	245	1.800	-825	975
0.4	Deelnemingen	0	-7.130	-7.130	0	-7.130	-7.130	0	-7.130	-7.130	0	-7.130	-7.130
0.5	Algemene dekkingsmiddelen, overige b	11.470	-3.246	8.224	21.036	-3.254	17.782	30.509	-2.901	27.608	36.600	-2.902	33.698
0.6	Overhead	74.138	0	74.138	74.459	0	74.459	74.280	0	74.280	73.931	0	73.931
0.7	Vennootschapsbelasting	1.036	0	1.036	139	0	139	-15	0	-15	-15	0	-15
0.8	Mutaties reserves	158.337	-310.085	-151.748	138.398	-189.164	-50.767	103.153	-102.655	498	116.406	-100.492	15.914
1	**Bestuur**	**21.582**	**-59**	**21.523**	**20.752**	**-59**	**20.693**	**19.770**	**-59**	**19.711**	**19.680**	**-59**	**19.621**
1.1	Provinciale Staten	4.883	0	4.883	4.878	0	4.878	4.343	0	4.343	4.253	0	4.253
1.2	Gedeputeerde Staten	4.951	0	4.951	4.726	0	4.726	4.651	0	4.651	4.651	0	4.651
1.3	Kabinetszaken	2.551	-43	2.508	2.551	-43	2.508	2.551	-43	2.508	2.551	-43	2.508
1.4	Bestuurlijke organisatie	6.083	0	6.083	6.083	0	6.083	5.861	0	5.861	5.861	0	5.861
1.5	Interbestuurlijk toezicht op de regi	32	0	32	32	0	32	32	0	32	32	0	32
1.6	Openbare orde en veiligheid	1.189	-16	1.173	1.189	-16	1.173	1.039	-16	1.023	1.039	-16	1.023
1.9	Bestuur, overige baten en lasten	1.893	0	1.893	1.293	0	1.293	1.293	0	1.293	1.293	0	1.293
2	**Verkeer en vervoer**	**278.729**	**-39.533**	**239.196**	**212.433**	**-21.006**	**191.428**	**201.334**	**-24.337**	**176.997**	**180.813**	**-5.442**	**175.371**
2.1	Landwegen	152.524	-24.406	128.118	133.541	-19.743	113.799	123.348	-23.074	100.274	104.308	-4.179	100.129
2.2	Waterwegen	31.213	-15.127	16.086	18.873	-1.263	17.610	18.451	-1.263	17.188	17.223	-1.263	15.960
2.3	Openbaar vervoer	93.400	0	93.400	57.739	0	57.739	56.675	0	56.675	55.522	0	55.522
2.9	Verkeer en vervoer, overige baten en	1.592	0	1.592	2.280	0	2.280	2.860	0	2.860	3.760	0	3.760

3	**Water**	**9.570**	**-1.785**	**7.785**	**8.330**	**-1.785**	**6.545**	**6.445**	**-1.785**	**4.660**	**6.445**	**-1.785**	**4.660**
3.1	Waterkeringen	4.424	0	4.424	3.284	0	3.284	1.399	0	1.399	1.399	0	1.399
3.2	Kwantiteit oppervlaktewater	848	0	848	848	0	848	848	0	848	848	0	848
3.3	Kwantiteit grondwater	1.810	-1.500	310	1.810	-1.500	310	1.810	-1.500	310	1.810	-1.500	310
3.4	Kwaliteit oppervlaktewater	1.259	0	1.259	1.259	0	1.259	1.259	0	1.259	1.259	0	1.259
3.5	Kwaliteit grondwater	1.229	-285	944	1.129	-285	844	1.129	-285	844	1.129	-285	844
3.9	Water, overige baten en lasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	**Milieu**	**46.130**	**-1.545**	**44.585**	**42.074**	**-1.325**	**40.749**	**27.365**	**-1.325**	**26.040**	**24.870**	**-1.325**	**23.545**
4.1	Bodembescherming	4.637	0	4.637	3.367	0	3.367	1.809	0	1.809	1.114	0	1.114
4.2	Luchtverontreiniging	232	0	232	232	0	232	232	0	232	232	0	232
4.3	Geluidhinder	408	0	408	288	0	288	288	0	288	288	0	288
4.4	Vergunningverlening en handhaving	21.485	-1.250	20.235	21.464	-1.250	20.214	21.363	-1.250	20.113	19.363	-1.250	18.113
4.5	Ontgrondingen	0	-75	-75	0	-75	-75	0	-75	-75	0	-75	-75
4.6	Duurzaamheid	15.805	-220	15.585	13.160	0	13.160	3.530	0	3.530	3.730	0	3.730
4.9	Milieu, overige baten en lasten	3.563	0	3.563	3.563	0	3.563	143	0	143	143	0	143
5	**Natuur**	**134.381**	**-7.172**	**127.209**	**93.194**	**-862**	**92.332**	**86.892**	**-835**	**86.057**	**67.473**	**-3.735**	**63.738**
5.1	Natuurontwikkeling	91.000	-6.387	84.613	47.409	-27	47.382	45.402	0	45.402	25.853	-2.900	22.953
5.2	Beheer natuurgebieden	31.950	-535	31.415	33.604	-585	33.019	33.539	-585	32.954	33.669	-585	33.084
5.3	Beheer flora en fauna	8.251	-250	8.001	8.401	-250	8.151	7.951	-250	7.701	7.951	-250	7.701
5.9	Natuur, overige baten en lasten	3.180	0	3.180	3.780	0	3.780	0	0	0	0	0	0
6	**Regionale economie**	**35.104**	**-187**	**34.917**	**28.960**	**-172**	**28.788**	**23.131**	**-172**	**22.959**	**21.424**	**-172**	**21.252**
6.1	Agrarische aangelegenheden	3.640	0	3.640	3.413	0	3.413	2.651	0	2.651	1.597	0	1.597
6.2	Logistiek	7.427	-187	7.240	7.222	-172	7.050	4.647	-172	4.475	4.897	-172	4.725
6.3	Kennis en innovatie	8.325	0	8.325	3.844	0	3.844	2.269	0	2.269	2.104	0	2.104
6.4	Recreatie en toerisme	12.962	0	12.962	11.681	0	11.681	11.514	0	11.514	10.776	0	10.776
6.9	Regionale economie, overige baten en	2.750	0	2.750	2.800	0	2.800	2.050	0	2.050	2.050	0	2.050
7	**Cultuur en maatschappij**	**24.910**	**0**	**24.910**	**23.143**	**0**	**23.143**	**13.645**	**0**	**13.645**	**8.791**	**0**	**8.791**
7.1	Cultuur	14.563	0	14.563	12.896	0	12.896	10.033	0	10.033	5.179	0	5.179

7.2	Maatschappij	10.347	0	10.347	10.247	0	10.247	3.612	0	3.612	3.612	0	3.612
7.9	Cultuur en maatschappij, overige bat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8	**Ruimte**	**27.364**	**-5.824**	**21.540**	**17.752**	**-5.824**	**11.928**	**12.629**	**-5.824**	**6.805**	**12.693**	**-5.824**	**6.869**
8.1	Ruimtelijke ordening	10.560	-5.824	4.736	10.565	-5.824	4.741	10.497	-5.824	4.673	10.906	-5.824	5.082
8.2	Volkshuisvesting	5.408	0	5.408	2.791	0	2.791	1.416	0	1.416	1.071	0	1.071
8.3	Stedelijke vernieuwing	11.396	0	11.396	4.396	0	4.396	716	0	716	716	0	716
	Totaal taakvelden	**822.750**	**-823.292**	**-542**	**680.956**	**-681.180**	**-225**	**600.207**	**-601.846**	**-1.639**	**570.910**	**-589.863**	**-18.953**

5 Lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling

Programma 2 Klimaat en Milieu

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2022
2.1.1	OCAP BV/CO2 vervloeier en lokaal distributienetwerk voor glastuinbouwgebieden Alton en Het Grootslag Toelichting Met een subsidie van € 3 mln aan OCAP BV wordt een (1) de CO2 leiding van OCAP doorgetrokken naar het AEB terrein in de Haven van Amsterdam, (2) wordt een CO2-vervloeingsinstallatie aldaar gebouwd en (3) wordt de vloeibare CO2 via een minigrid op glastuinbouwconcentratiegebieden in Noord-Holland Noord verspreid. De CO2 komt gasvormig via de OCAP leiding van de Rotterdamse haven maar zal in de toekomst ook van AEB worden onttrokken. Daarvoor zijn nog extra investeringen nodig. Daarmee kan de glastuinbouw verder verduurzamen en wordt CO2 uitstoot vanuit de industrie nuttig ingezet. Het project maakt onderdeel uit van het pakket voor 'Energietransitie' vanuit motie 2017-110, maar heeft enige vertraging opgelopen. Het project zal aan de Europese Commissie worden voorgelegd voor goedkeuring vanwege staatssteun.	€ 3.000.000
2.1.2	Dutch Data Association (DDA), Ondersteuning versnelling restwarmteprojecten datacenters Toelichting De brancheorganisatie DDA is actief op het gebied van restwarmte. Om restwarmteprojecten van de grond te krijgen en lopende projecten het nodige tempo te geven heeft het DDA (de brancheorganisatie voor alle datacenters) ondersteuning ingehuurd. De vraag is op dit moment groter dan geleverd kan worden. Om deze overvraging aan te kunnen willen ze de inhuur uitbreiden. Als provincie kunnen we bijdragen in deze ondersteuning om te voorkomen dat warmteprojecten niet opgepakt worden of lopende trajecten komen stil te liggen.	€40.000
2.1.4	C-creators, uitvoeren activiteiten voor circulaire economie Toelichting Partnerbijdrage aan stichting C-Creator die als doel heeft circulariteit in de bouw te vergroten en op te schalen. Hiervoor organiseert C -Creators onder meer kennisuitwisseling tussen markt, overheden en kennisinstellingen zoals een programma voor circulair renoveren bij woningbouwcorporaties en communities of practice voor o.a. gemeenten.	€ 70.000
2.2.1	Waterschap Amstel, Gooi en Vecht, Ecologische effecten van thermische energie uit oppervlaktewater (TEO) installaties	€ 150.000

	Toelichting In het klimaatakkoord is afgesproken dat de warmtevoorziening van de gebouwde omgeving wordt verduurzaamd. Een deel van de gebouwen kan worden verwarmd met warmte gewonnen uit oppervlakte water. De provincie draagt bij aan onderzoek van de waterschappen naar de ecologische effecten van het winnen van energie uit oppervlakte water.	
2.2.1	OD NZKG, omgevingsbeleid Toelichting De ODNZKG geeft namens het bevoegd gezag ruimte bij het komen tot lokale prioriteiten bij de uitvoering van omgevingsveiligheidsbeleid. Op die wijze wordt omgevingsveiligheid goed lokaal ingebed en levert een bijdrage aan de veilige leefomgeving.	€ 76.000

Programma 3 Ruimte en Water

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2022
3.2.2	Stichting Ondersteuning Omgevingsraad Schiphol (SOORS) Toelichting Het betreft een reservering voor de provinciale bijdrage aan de Governancestructuur rond Schiphol.	€ 112.500
3.3.1	Vereniging Dorpswerk Noord-Holland, Toekomstplan voor dorp en dorpshuis Toelichting Dorpswerk NH ontwikkelt een gespreks- en werkmethode zodat dorpen en dorpshuizen een passend toekomstplan kunnen ontwikkelen en voert deze uit. Hierin worden vanuit de invalshoek van de Omgevingswet een groot aantal thema's behandeld die spelen binnen dorpen in zowel het fysieke als sociale domein.	€ 40.767
3.3.2	Gemeente Weesp, Bloemendalerpolder Toelichting Bij de ontwikkeling van de Bloemendalerpolder zijn er vanwege de ligging nabij het spoor geluidsschermen nodig om woningbouw hier mogelijk te maken. Recent is gebleken dat deze hoger moeten zijn dan waar rekening mee was gehouden, om aan de geluidsnormen te voldoen. Rijk, gemeente, vervoersregio en provincie dragen bij aan de extra kosten om vertraging van de woningbouw te voorkomen.	€ 2.170.000
3.3.2	Gemeente Zaanstad, Knooppunt Kogerveld Toelichting Zaandam Kogerveld maakt onderdeel uit van de Hoornse lijn (traject Zaandam-Hoorn). Samen met gemeenten, Vervoerregio,	€ 2.775.000

	de spoorsector en het ministerie van IenW en BZK werken we aan optimalisatie van de lijn, o.a. door vanuit OV-knooppunten en versnelling woningbouw bij te dragen aan de gebiedsontwikkeling Kogerveld. Deze subsidie is onderdeel van eerdere afspraken over de gebiedsontwikkeling rond het OV-knooppunt Kogerveld.	
3.5.2	Fresh-M, verzamelen gegeven zoet-, zout en grondwater Toelichting In grote delen van de kuststrook komt ondiep brak en zout grondwater voor, afgewisseld met zoet grondwater. Daarnaast is, wat verder van de kust, grondwater aanwezig in diepere lagen die van cruciaal belang zijn voor de drinkwatervoorziening. In het project Freshem worden er gegevens verzameld door middel van een meetinstrument onder een helikopter. Dit resulteert in een gedetailleerd driedimensionale verdeling van zoet en zout grondwater en van kleilagen (tot wel 100-200m diep) die het grondwater beschermen. De resultaten van dit project zorgen ervoor dat onderbouwde beslissingen over duurzaam grondwaterbeheer genomen kunnen worden die gebaseerd zijn op gedetailleerde en up-to-date informatie.	€ 300.000
3.5.3	Gemeente Hoorn, Maaien waterplanten IJmeer-Markermeer Toelichting Voor een betere doorvaart van de waterrecreatie in de zomer op het Markermeer en IJmeer door het maaien van waterplanten op Noord-Hollands grondgebied	€ 72.600

Programma 4 Bereikbaarheid

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2022
4.5.1	Regionaal Overlegorgaan Consumentenbelangen Openbaar Vervoer,Bijdrage 2022 Toelichting: _Jaarlijkse bijdrage aan het overlegorgaan	€ 50.000
4.1.2	Gemeente Huizen,Intergraal inpassingsplan HOV Huizen Toelichting: Inpassing HOV in gemeente met aandacht voor fietsnetwerk, ketenreis en veiligheid	€ 2.200.000
4.1.2	Gemeente Zaanstad; Rondweg Assendelft Toelichting: Verbindingsweg tussen de Dorpsstraat en Noorderweg	€ 1.300.000

4.1.2	Gemeente Alkmaar: Bergerweg Toelichting: Verbetering doorstroming OV en veiligheid Bergerweg	€ 550.000
4.1.2	Gemeente Alkmaar: Haven Boekelermeer Toelichting: Aanleg (overslag) haven met keergelegenheid op Noord-Hollands kanaal	€ 7.500.000
4.1.2	Vervoerregio Amsterdam: N516 AVANT Toelichting: N516 AVANT voor fietsinfra	€ 4.500.000
4.1.2	Gemeente Zaanstad: Duurzaamheidsmaatregelen Zaanbrug Toelichting: Verduurzaming infrastructuur	€ 240.000

Programma 5 Groen

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2022
5.1.1	Gemeente Schagen, Boskerpark realisatie NNN inrichting (NHN16) Toelichting: NNN inrichting	€ 247.000
5.1.1	Landschap Noord-Holland, NNN inrichting Zandpolder (NHN17) Toelichting: NNN inrichting	€ 350.000
5.1.1	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Uitgeester- en Heemskerkerbroek Toelichting: Diverse maatregelen om de waterkwaliteit in dit KRW-oppervlaktewaterlichaam te verbeteren.	€ 700.000
5.1.2	Gemeente Gooise Meren, Aanlegplaatsen trekvaart Muiden Toelichting: Aanlegvoorzieningen voor bootjes/sloepjes in de Muidertrekvaart en bij het Muizenfort. Inclusief het natuurvriendelijk inrichten van de oevers	€ 420.000
5.1.2	Gemeente Gooise Meren , Biodiversiteit kernen Toelichting: Het versterken van de ecologische routes door Gooise Meren	€ 70.000

	door de aanleg van fijnmazige faunaverbindingen onder het wegennet	
5.1.2	LTO-projecten, Boer actief in de Groene Uitweg Toelichting: Het betrekken van burgers bij het boerenbedrijfsleven, waaronder "voedseleducatie voor kinderen" en "open dagen, excursies en stages", en het coachen van jonge ondernemers	€ 80.000
5.1.2	Gemeente Gooise Meren, Entree Muiden Toelichting: Verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit van toegang van Muiden vanaf de A1: zichtbaar maken van de vesting, realiseren looproutes, verbeteren veiligheid (oversteek vanaf parkeerplaats 1)	€ 1.354.500
5.1.2	Natuurmonumenten, Horstermeer landschapsbeleving Toelichting: Realisatie van een uitkijkpunt op de locatie "bunker Radioweg", om de geschiedenis van deze plek en het ontstaan van het landschap in de omgeving zichtbaar te maken	€ 63.910
5.1.2	Staatsbosbeheer, klimaatbos Diemerscheg fase 2 Toelichting: Realisatie nat klimaatbos, gecombineerd met onderzoek naar reductie van CO2 uitstoot en bodemdaling	€ 450.000
5.1.2	Natuurmonumenten, Linielandschap fort Nigtevecht Toelichting: Realisatie wandelpad tussen de forten Nigtevecht en Abcoude, inclusief informatiepanelen bij de coupures (Velterslaan) en het consolideren van enkele nevenbatterijen	€ 48.895
5.1.2	Gemeente Gooise Meren, Muiden Noord-West Toelichting: Verbeteren ruimtelijke kwaliteit Muiden noordwest, waaronder recreatieve routes, waterrecreatie buiten de sluis, herbestemming Westbatterij, aansluiting op de Natuurboulevard	€ 1.850.000
5.1.2	Rijksmuseum Muiderslot, Buitenruimte Muiderslot fase 2 Toelichting: Het verbeteren van de entree van het slot en de aansluiting op de vestingwallen van Muiden. Realisatie van voorzieningen voor bezoekers, waaronder rolstoeltoegankelijkheid	€ 457.000
5.1.2	Regio Gooi en Vechtstreek, Natuurboulevard 2.0 Toelichting: Aanvulling op de bestaande boulevard, tussen Muiderberg en Naarden, het verbeteren van het wandelpad Diemen-Muiden, bewegwijziering Naarden - Huizen en ecologische maatregelen	€ 1.050.000

	IJmeerkust	
5.1.2	Gemeente Wijdemeren, Recreatieve kwaliteit 's-Graveland Toelichting: Restauratie (en openstelling) buitenplaats Trompenburgh, verbetering publiekstoegang en (water)recreatieve toegankelijkheid richting Kortenhoef en 's-Graveland	€ 1.800.000
5.1.2	Gemeente Amsterdam, Rondje Diemerscheg Toelichting: Onderzoek naar, en realisatie van, een fiets- en wandelronde Diemerscheg inclusief kleinschalige recreatieve voorzieningen (bankjes, watertappunten e.d.) en promotie.	€ 70.000
5.1.2	Regio Gooi en Vechtstreek, Vaarnetwerk Toelichting: Het versterken van het regionale kanonetwerk, het faciliteren van elektrisch varen en het beleefbaar maken van historische waterlopen en onderdelen van vestingwerken.	€ 142.500
5.1.2	Gemeente Gooise Meren, Waterpoort Vecht Toelichting; Realisatie natuuroever en fauna-uittreedplaatsen aan de Vecht, inclusief aanlegvoorzieningen, steigerwerk en voorzieningen voor elektrisch varen	€ 265.000
5.1.4	Recreatie Noord-Holland; Vitaal Platteland Alkmaarder- en Uitgeestermeer Toelichting: Dit programma heeft tot doel om het platteland een impuls te geven wat betreft biodiversiteit, water, bodem etc.	€ 1.020.000
5.2.1	Goois natuurreservaat, participantenbijdrage Noord-Holland Toelichting: Betreft participantenbijdrage Noord-Holland op basis van de ‘Overeenkomst tussen de provincie Noord-Holland, de gemeenten Amsterdam, Blaricum, Bussum, Hilversum, Huizen, Laren en Naarden m.b.t. de “Stichting Goois Natuurreservaat” ’. Zie ook onder ’Programma 5 Groen’ de paragraaf ‘Verbonden partijen’	€ 896.000
5.2.1	Stichting Natuurcollectief Noord-Holland, Begeleiding kleine natuurbeheerders Toelichting: Stichting natuurcollectief Noord-Holland doet de administratie voor kleine beheerders die deelnemen aan natuurbeheer.	€ 35.000
5.2.2	Nationaal Park Zuid-Kennemerland, uitvoeren van de jaarlijkse	€ 157.789

	activiteitenplan Toelichting: De subsidie is ten behoeve van het uitvoeren van de jaarlijkse activiteitenplan. Die omvat o.a. communicatie, beheer en de organisatie van het NP.	
5.2.2	Nationaal Park Duinen van Texel, uitvoeren van de jaarlijkse activiteitenplan. Toelichting: De subsidie is ten behoeve van het uitvoeren van de jaarlijkse activiteitenplan. Die omvat o.a. communicatie, beheer en de organisatie van het NP.	€ 166.530
5.2.4	Faunabeheereenheid, faunabeleid van de provincie Noord-Holland Toelichting: De FBE heeft een wettelijke uitvoerende taak in de uitvoering van het faunabeheer. Het gaat hier o.a. om het bijhouden van de stand van in het wild levende dieren, het opstellen van faunabeheerplannen, het machtigen van wildbeheereenheden om de wildstand te beheersen, het voorkomen en bestrijden van schade en het adviseren van jagers, beheerders, grondgebruikers, burgers en gemeenten.	€ 1.270.000
5.3.2	Landschap Noord-Holland, Uitvoering Programma 'Betrekken bij Groen' Toelichting: Met het programma Betrekken bij Groen faciliteren wij de groene vrijwilligers in Noord-Holland, door bijvoorbeeld gereedschappen en cursussen te geven zodat de vrijwilligers met de nodige kennis veilig en professioneel zich kunnen inzetten voor de Noord-Hollandse natuur. Ook maakt het Groen Fonds onderdeel uit het programma.	€ 708.000
5.3.3	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Waddenbaai fase 1 (Noordkop) Toelichting: Deze verbetering van de natte infrastructuur in de Noordkop is bedoeld om de vismigratiemogelijkheden en daarmee de ecologie van Amstelmeerboezem en Waddenzee te verbeteren.	€ 6.762.000

Programma 6 Economie, cultuur en welzijn

OD	Naam subsidie aanvrager	Max subsidie 2022
6.1.1	Glasvezelnetwerk Hollands Kroon B.V. Toelichting: Garantstelling voor de lening die nodig is voor de aanleg van het glasvezelnetwerk in Hollands Kroon.	€ 12.200.000

6.1.3	TerraTechnica.Inholland Alkmaar, lerend innoveren Toelichting: Bevordering van lerend innoveren technische scholing.	€ 450.000
6.1.3	RPA/ONH Skillsaanpak NHN Toelichting: Bevordering vaardigheden in technische en technologische beroepen	€ 100.000
6.1.3	St. Hoger onderwijs Nederland te Den Haag, locatie Hogeschool Inholland te Alkmaar / werkplaats digitaal ondernemen Toelichting: Werkplaats van publiek-private samenwerking en dient voor versnellen digitalisering	€ 100.000
6.1.4	Greenport Aalsmeer / Programmabureau Toelichting: Samenwerkingsverband sierteelt regio Aalsmeer	€ 150.000
6.1.4	Greenport Aalsmeer / Uitvoeringsprogramma Toelichting: Projecten op het gebied van versterking en verduurzaming sierteelt.	€ 100.000
6.1.4	Greenport Noord-Holland Noord/programmabureau Toelichting: Samenwerkingsverband agrosector regio Noord-Holland Noord.	€ 165.000
6.1.4	Greenport Noord-Holland-Noord/uitvoeringsprogramma Toelichting: Projecten op gebied van versterking en verduurzaming agrosector.	€ 100.000
6.1.4	Greenports Nederland/programma Toelichting: Landelijk samenwerkingsverband agrosector.	€ 150.000
6.1.4	Stichting Proeftuin Zwaagdijk, opstart veldlab bloembollen Toelichting: Project innovatie en verduurzaming bollenteelt.	€ 50.000
6.1.4	Stichting Voedsel verbindt / Programmabureau Toelichting: Het faciliteren van het regionaal organiserend vermogen op voedselvraagstukken.	€ 125.000
6.1.4	Stichting Voedsel Verbindt/uitvoeringsagenda 2020-2023 Toelichting: Het stimuleren van regionale korte keten projecten.	€ 400.000
6.1.4	Stichting Foodvalley/programmabureau TPC Toelichting	€ 20.000

	Het stimuleren van de eiwittransitie van dierlijk naar plantaardig.	
6.1.5	Aeres Hogeschool/lectoraat bodem Toelichting Het brengen en verbinden van bodemkennis naar de boerenpraktijk.	€ 50.000
6.2.1	Plein C Toelichting: Uitvoering programma Cultuureducatie met Kwaliteit 2021-2024.	€ 750.000
6.2.1	Probiblio Toelichting: Uitvoering van de provinciale wettelijke taken in het bibliotheekstelsel.	€ 3.464.240
6.3.1	Stichting NMF/Steunpunt M&A Uitvoering wettelijke taken en provinciaal beleid m.b.t. monumenten en archeologie.	€ 180.864
6.3.1	Mooi Noord-Holland/Steunpunt M&A Toelichting: Uitvoering wettelijke taken en provinciaal beleid m.b.t. monumenten en archeologie.	€ 279.136
6.3.2	Molenfederatie Toelichting: Projectsubsidie voor het organiseren van o.a. de Molencontactdag.	€ 15.000
6.3.2	Noord-Hollands Archief / verhalenplatform Oneindig Noord-Holland. Toelichting: Voor een breed publiek ontsluiten van cultuurhistorische verhalen uit Noord-Holland via verhalenplatform Oneindig Noord-Holland.	€ 124.000
6.3.3	Museum Kaap Skil Toelichting: Ten behoeve van de presentatie van de Palmhoutwrak-collectie.	€ 800.000
6.4.1	ROP Midden West Toelichting: Subsidie tbv organisatie restauratie-opleidingen.	€ 17.000
6.4.2	Gemeente Gooise Meren/ Vestingsplein Muiden Toelichting: De gemeente Gooise Meren is bezig met het programma Verder met de Vesting Muiden' met als doelstelling: het vergroten van de aantrekkelijkheid van Muiden voor inwoners en bezoekers. Het opknappen van het Vestingplein maakt hier onderdeel van uit. Het plein vormt de entree van Muiden en wordt nu als	€ 800.000

	‘verloren’ stenige plek ervaren vol auto’s en weinig uitstraling. Bedoeling is om het Vestingplein om te vormen tot een representatieve entree van de stad met een prettig verblijfsklimaat.	
6.4.2	Stichting Liniebreed Ondernemen, publiekscommunicatie Toelichting: De provincie is als siteholder van de Stelling van Amsterdam verantwoordelijk voor het uitdragen van het verhaal over het UNESCO Werelderfgoed Stelling van Amsterdam. Deze subsidie wordt verstrekt voor publiekscommunicatie rondom dit verhaal.	€ 87.000
6.4.2	Gemeente Weesp, Schanzen Toelichting: Doelstelling is het beter leesbaar maken en de recreatieve kwaliteit vergroten van belangrijke historische onderdelen van de Vestingstad Weesp. Het gaat hierbij om het bastion Nieuw Agtkant en het realiseren van een coupure bij de Utrechtseweg als markering van de historische entree van Weesp.	€ 400.000
6.4.2	Regio Gooi- en Vechtstreek, Nieuwe werken nieuwe Hollandse waterlinie Toelichting: Doelstelling is het bevorderen van de bekendheid en leesbaarheid van de late periode van de Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie en dit te verbinden aan recreatieve, cultuurhistorisch en ecologische doelstellingen.	€ 490.000
6.5.1	Vereniging Dorpswerk Noord-Holland Toelichting: De provincie stimuleert de vitaliteit van gemeenschappen. Via Dorpswerk worden initiatieven ondersteund op het gebied van leefbaarheid en sociale samenhang.	€ 60.000

6. Bijlagen

6.1 Bestuur en directie

Provinciale Staten

Zetelverdeling Provinciale Staten	Aantal zetels
GroenLinks	9
VVD	9
D66	6
PvdA	6
JA21	5
CDA	4
Forum voor Democratie	3
Partij voor de Dieren	3
PVV	3
SP	3
ChristenUnie	1
50Plus/Partij voor de Ouderen	1
DENK	1
Fractie Baljeu	1

Provinciale Staten leden

Voor informatie over de leden van Provinciale Staten van de provincie Noord-Holland kunt u zich wenden tot de provinciale website: klik hier.

Gedeputeerde Staten

Voor informatie over de leden van Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Holland kunt u zich wenden tot de provinciale website: klik hier.

De directie

Renée Bergkamp	Algemeen directeur/ Provinciesecretaris
Hans van der Stelt	Directeur Concernzaken
Herman Schartman	Directeur Beleid
Lindy Molenkamp	Directeur Beheer en Uitvoering

6.2 Noord-Holland in feiten en cijfers

Voor informatie over Noord-Holland in feiten en cijfers kunt u zich wenden tot de provinciale website: klik hier. Hier kunt u zelf tabellen, grafieken en kaarten samenstellen.

6.3 Waar zijn wij te bereiken

Bezoekadres

Provinciaal Bestuur van Noord-Holland
Dreef 3,2012 HR Haarlem

Ambtelijke organisatie van Noord-Holland
Houtplein 33, 2012 DE Haarlem

Postadres

Postbus 3007, 2001 DA Haarlem

Algemene telefoonnummer

023-5143143

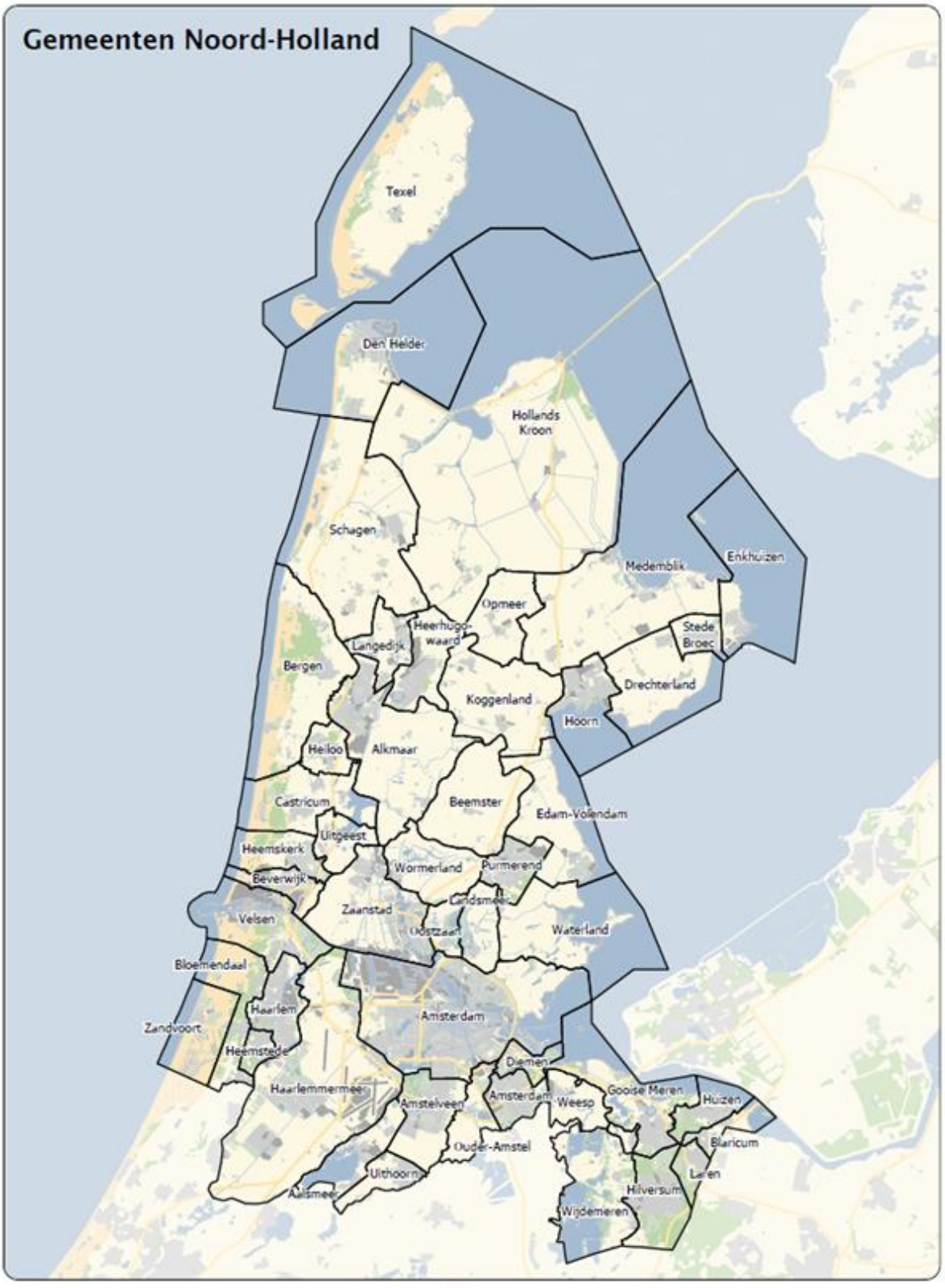
Website

www.noord-holland.nl

Algemene email

post@noord-holland.nl

6.4 Lijst met gemeenten

A	K
Aalsmeer	Koggenland
Alkmaar	L
Amstelveen	Landsmeer
Amsterdam	Langedijk
B	Laren
Beemster	M
Bergen (NH.)	Medemblik
Beverwijk	O
Blaricum	Oostzaan
Bloemendaal	Opmeer
C	Ouder-Amstel
Castricum	P
D	Purmerend
Den Helder	S
Diemen	Schagen
Drechterland	Stede Broec
E	T
Edam-Volendam	Texel
Enkhuizen	U
G	Uitgeest
Gooise Meren	Uithoorn
H	V
Haarlem	Velsen
Haarlemmermeer	W
Heemskerk	Waterland
Heemstede	Weesp
Heerhugowaard	Wijdemeren
Heiloo	Wormerland
Hilversum	Z
Hollandse Kroon	Zaanstad
Hoorn	Zandvoort
Huizen	

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	7883
Extern Zaak ID	1664727
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	28 oktober 2021
Agendapunt	4.b
Titel	Begroting 2022: Brief GS aan PS inz. Memorie van antwoord begroting 2022 (wordt geagendeerd bij de begrotingsbehandeling van alle commissies).
Organisatieonderdeel	CZ/FIN

Bijlagen
Memorie van antwoord begroting 2022.pdf
Brief aan PS over Memorie van antwoord bij de begroting 2022.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	11 oktober 2021
Natuur Landbouw & Gezondheid	25 oktober 2021
Ruimte Wonen en Klimaat	25 oktober 2021
Mobiliteit & Bereikbaarheid	28 oktober 2021
Economie Financiën en Bestuur	**28 oktober 2021**
Ingekomen stukken ter kennisname	31 oktober 2021

Toelichting

In de memorie van antwoord beantwoorden Gedeputeerde Staten de schriftelijke vragen die Provinciale Staten over de begroting 2022 hebben gesteld.

Memorie van Antwoord bij de begroting 2022

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
1	NLG	VVD	Bas de Wit			Zita Pels/ Cees Loggen / Esther Rommel	Er worden diverse wijzigingen doorgevoerd in de beleidsindicatoren (wel/niet in begroting of operationeel doel). Hieronder enkele vragen daarover: - Wat zijn de gehanteerde uitgangspunten voor het bepalen of iets wel of niet een indicator in de begroting is? - Ik begrijp dat het aantal KRW-projecten als indicator is geschrapt. Wat ik niet begrijp, is dat de KRW-doelen zelf (per gebied; bijvoorbeeld waterschap) geen indicator zijn. Waarom zijn de KRW-doelen geen indicator? - De Living planet index wordt toegevoegd, dit is een wereldwijde index. Op welke schaal meten en monitoren wij dit in Noord-Holland? Zijn er, bijvoorbeeld vanuit het provinciaal natuurbeleid, streefwaardes te benoemen? - Waarom is de ganzenpopulatie en de maatschappelijke schade die zij aanrichten geen indicator meer? Dit raakt immers de kern van ons faunabeleid. Kunt u daarnaast een onderbouwing geven van de streefwaardes voor de uitgekeerde schade vanaf 2022, mede in relatie tot de schadebedragen zoals opgenomen in de begroting (pagina 95)? Waarom zijn de streefwaardes realistisch, en waarom streven we niet naar verdere afname? - Waarom zijn de N2000-doelsoorten geen indicator (vogels en habitats)? Het hele stikstofbeleid en delen van het natuurbeheer gaan hierover, dan zou ik een indicator verwachten.	Bij het bepalen of een indicator in de begroting zou moeten worden opgenomen hebben we de volgende uitgangspunten gehanteerd: 1. Een indicator geeft inzicht in de voortgang of het effect van het gevoerde beleid; 2. Een indicator is bruikbaar als instrument voor de (bij)sturing op het beleid; 3. De set van indicatoren sluit als geheel goed aan op het actuele beleid; 4. De administratieve lasten t.b.v. het meten, bijhouden en rapporteren over een indicator mogen niet ten koste gaan van de uitvoering (proportionaliteit/doelmatigheid). - Voor de monitoring van KRW is gebruik gemaakt van de indicator ‘toestand waterlichamen KRW’. Deze is te vinden op pagina 61 van de begroting. De ecologische toestand van oppervlaktewateren is beoordeeld volgens de beoordelingsmethode van de Europese Kaderrichtlijn Water. De cijfers geven het percentage oppervlaktewateren weer dat de beoordeling 'goed' heeft gekregen. Het betreft een jaarlijkse beoordeling op basis van de laatste drie meetgegevens. Weergegeven zijn de cijfers van alle oppervlaktewateren die in het beheer van de waterschappen zijn. Het gebied van een waterschap kan provincie-overstijgend zijn. De cijfers van een waterschap dat in twee provincies ligt worden in beide provinciecijfers opgenomen. - De Living Planet Index is berekend op het niveau van de provincie Noord-Holland. De Living Planet Index is de gemiddelde trend van de populatiegrootte van een aantal diersoorten. Dit zijn diersoorten die zowel op het land als in zoetwater of de zee voorkomen, zoals broedvogels, vlinders, libellen, reptielen, amfibieën, vissen, zoogdieren (incl. vleermuizen). Met de Living Planet Index is te volgen of het aantal diersoorten achteruitgaat of vooruitgaat, wat weer iets

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
								zegt over de stand van de natuur. Een hogere indexwaarde wordt gezien als positief. Over de periode 1990-2019 vertoont de Living Planet Index in Noord-Holland een dalende trend. Het gaat om oorzaken zoals het verdwijnen van 'groene' elementen in het landschap, schaalvergroting in het landgebruik. De toename van stikstofdepositie wordt in verband gebracht met de toename van stikstofminnende soorten ten koste van de meer zeldzamere soorten. Dit wordt ook aangeduid als vergrassing en verruiging van het open duin en moerassen. De LPI is een gemiddelde weergave van de trend. Er zijn dan ook positieve ontwikkelingen te zien, zoals gebieden waar de biodiversiteit juist verbetert. Oude bossen bijvoorbeeld herbergen meer biodiversiteit, de verbetering van waterkwaliteit geeft bijzondere planten en dieren weer de ruimte zoals te zien in de Harger en Pettemerpolder. Succesvolle natuurontwikkeling in de binnenduinrand heeft bijzondere natuur opgeleverd, maar ook geholpen om de impact van de heftige regenbuien van de zomer van 2021 op te vangen en zo te voorkomen dat de omliggende landbouwpercelen onderliepen. Ook op het niveau van Nederland is een dalende trend zichtbaar. De daling van de Living Planet Index is landelijk minder groot dan voor provincie Noord-Holland. - De indicator die we gebruikten voor het meten van de ganzenschade gaf de uitgekeerde tegemoetkomingen voor faunaschade van de provincie weer. Omdat dit bedrag ook in de begroting/jaarrekening zelf is opgenomen als onderdeel van de standaard opgenomen financiële informatie heeft de indicator op zichzelf geen toegevoegde waarde. Als streefwaarde gaan wij nog steeds uit van de in het Coalitieakkoord beoogde verlaging van € 8 miljoen naar € 6 miljoen per jaar. Hierbij speelt ook het beoogde effect van de in het Coalitieakkoord afgesproken verhoging van het eigen risico voor agrarische ondernemers bij faunaschade naar 20%, een belangrijke rol. Deze is per 1 mei 2021 ingevoerd. Dit zal effect hebben op het schadebedrag 2021 en de jaren daarna. De in de tabel genoemde last van € 6,1 miljoen behelst overigens de hierboven genoemde € 6 miljoen plus de aan dit Operationeel doel gekoppelde apparaatskosten. -Het traject om vanuit de stikstofcrisis naar een strategie met doelen te komen is complex (geweest) en het veld waarin de

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
								opgave zich bevindt is nog volop in beweging. Niet in het minst omdat de demissionair minister zich nog buigt over de rijksdoelensystematiek en de implicaties daarvan voor de verschillende provincies. Wij stellen voor om voor de Begroting 2023 met een indicator te komen.
2	NLG	VVD	Bas de Wit		83	Esther Rommel	"Nederland voldoet nog lang niet aan de Europese eisen voor bescherming van soorten en kwetsbare leefgebieden." Kunt u aangeven op basis van welke informatie u deze conclusie trekt, en over welke Europese eisen dit gaat? Op welke Europese eisen heeft Noord-Hollands beleid invloed, en welk effect wordt daarvan verwacht in 2022-2025?	Hiermee wordt gedoeld op de doelstellingen onder de Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen. In de aanwijzingsbesluiten voor de Natura2000-gebieden is beschreven wat die doelen per soort en habitattype zijn. Uit landelijke rapportages (artikel 17 rapportages) blijkt dat de doelen nog niet behaald worden. Met de uitvoering van de geplande herstelmaatregelen zoals genoemd onder Programma Natuur en in de stikstofaanpak, wordt beoogd deze doelstellingen dichterbij te brengen. De verwachting is dat in de periode 2022-2025 zeker voortgang geboekt zal worden, maar niet dat de uiteindelijke doelen in 2025 al zijn bereikt.
3	NLG	VVD	Bas de Wit		84	Esther Rommel	Wanneer wordt de tweejaarlijkse monitoring van de biodiversiteit in Noord-Holland in 2021 gepubliceerd?	Dat gebeurt naar verwachting in het najaar van 2021.
4	NLG	VVD	Bas de Wit	5.1.4	89	Esther Rommel	Kunt u een specificatie geven van de verwachte kosten ad EUR 200 miljoen voor Laag Holland? Kunt u daarnaast aangeven hoeveel van deze kosten reeds gefinancierd zijn op basis van bestaande provinciale budgetten en toegekende rijksbijdragen? Hoe kan het verschil gefinancierd worden in de komende 10 jaar?	Een genoemde bedrag is een indicatie. Een nadere specificatie van dit bedrag maakt deel uit van het concept-programma Laag Holland, dat wij dit najaar aan uw Statencommissie en tevens aan alle partners in de regio zullen voorleggen. Het daadwerkelijk benodigde bedrag over een periode van 10 jaar hangt uiteraard samen met de provinciale ambities die in het programma Laag Holland SMART en integraal zullen worden benoemd en die een regionale concretisering zijn van de provinciale visies die voor heel Noord-Holland sectoraal zijn vastgesteld. Wij zullen in het concept-programma ook de dekkingsbronnen aangeven. Belangrijke dekkingsbronnen zullen in ieder geval zijn: de Reserve Groen (voor de NNN-opgave) en specifieke geldstromen van het Rijk voor stikstofreductie en het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Indien de beschikbare dekkingsbronnen niet toereikend zijn, zullen wij de ambities hierop aanpassen en/of aan uw Staten een alternatief dekkingsvoorstel voorleggen.
5	NLG	VVD	Bas de Wit		84	Esther Rommel	Kunt u een specificatie geven van de baten ad EUR 7,4 miljoen uit het programma Groen? Welke risico's zijn er bij het	Specificatie baten Deze baten hebben vooral betrekking op middelen die GS van het Rijk ontvangen als "specifieke uitkering" (€ 4,4 miljoen). In

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
							realiseren van deze begrote baten? En welk potentieel is er om baten te vergroten eventueel?	2022 is in het kader van de Regeling specifieke uitkering IBP-Vitaal Platteland € 4,2 miljoen aan uitgaven (en daarmee ook als baten) geraamd. Zie ook pagina 194. Voor de Regeling specifieke uitkering Impuls Veenweiden is € 220.000 geraamd. Voor projecten die voor derden worden uitgevoerd is € 2,2 miljoen geraamd en er is een bedrag van € 535.000 geraamd voor bijdragen van de waterschappen ten behoeve van natuurbeheer. Het restant bestaat uit te ontvangen leges. Risico's Met betrekking tot de Rijksmiddelen die als specifieke uitkering zijn ontvangen hebben GS per regeling ook een Beschikking van het Rijk voor ontvangen, waarbij de niet voor het desbetreffende doel uitgegeven middelen moeten worden teruggestort aan het Rijk. In de provinciale Jaarrekening leggen GS hier verantwoording over af. Aan de bijdragen van de waterschappen voor natuurbeheer ligt een Bestuursovereenkomst ten grondslag. Welk potentieel is er om baten te vergroten Met betrekking tot de Rijksmiddelen die GS als specifieke uitkering ontvangen zijn in de Begroting 2022 alleen de te verwachten uitgaven voor 2022 geraamd, maar de beschikkingen van het Rijk omvatten grotere bedragen. Zo hebben GS bijvoorbeeld voor de Regeling specifieke uitkering Impuls Veenweiden een beschikking van totaal € 18 miljoen ontvangen. Hiernaast loopt het Programma Natuur met een toegezegde specifieke uitkering van bijna € 44 miljoen. Daarnaast wordt momenteel overleg gevoerd met het Rijk t.a.v. een tweede tranche Programma Natuur.
6	NLG	VVD	Bas de Wit	5.2.1	91	Esther Rommel	De SNL loopt af na 2021, de natuurgebieden blijven echter evenals de beheervraagstukken. Hoe wordt vanaf 2022 subsidie beschikbaar gesteld aan natuurbeheerders? Wat verandert er voor subsidieaanvragers? Wanneer komt PS hierover te spreken?	Ons beleidsmatige uitgangspunt is dat wij het natuurbeheer in de natuurgebieden structureel subsidieren. Als de zesjarige beheersubsidies aflopen, kunnen de beheerders dus een nieuwe beheersubsidie aanvragen. Voor het agrarisch natuurbeheer zal een evaluatie van de effecten plaatsvinden, op basis waarvan GS keuzes zal maken voor de subsidiemogelijkheden in de toekomst. Provinciale Staten besluiten jaarlijks over de kaders voor het natuurbeheer in het Natuurbeheerplan, dat altijd in oktober/november in uw Staten wordt geagendeerd.

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
7	NLG	VVD	Bas de Wit	5.3.1	97	Esther Rommel	Wat is het aantal groene vrijwilligers per 1-1-2021? Wat is het demografisch risico op afname van dit aantal? Welke iniatieven moeten ervoor zorgen dat het aantal stabiel kan blijven in 2022? Wat zijn eventuele alternatieven voor hun rol als tellers, vertellers en herstellers, als het aantal vrijwilligers toch afneemt?	Per 1-1-2021 zijn er 11.000 actieve groene vrijwilligers. De aanpak voor ondersteuning van groene vrijwilligers in Noord-Holland is geborgd in het programma Betrekken bij Groen. Een belangrijk onderdeel hiervan is onderzoek naar nieuwe manieren om geïnteresseerden voor kortere of langere tijd te betrekken en van elkaar te laten leren. Wij ontwikkelen pilots om flexibel aanbod in de praktijk te testen. Zo zijn er in 2021 pilots met jongeren (18-30) in het Goois Natuurreservaat, bij het Twiske, in Nationaal Park Zuid Kennemerland en in een stedelijke context. Ook is er een pilot gericht op het aantrekken van nieuwe flexibele vrijwilligers in de leeftijd van 40-55 jaar. Via deze pilot onderzoeken GS hoe nieuwe vrijwiligers het beste bereikt kunnen worden en welk aanbod bij ze past. Het aanbod voor incidenteel en flexibel vrijwilligerswerk op het platform de Groene Academie wordt continu aangevuld. Door deze inzet denken wij dat het te prematuur is om te vrezen voor grote afname van vrijwilligers. Wel vraagt het onderwerp voortdurende aandacht.
8	NLG	VVD	Bas de Wit	5.3.2	98	Esther Rommel	Wat is de verklaring voor de toegenomen uitgaven aan 5.3.2 bijdrage aan regionale samenwerkinging, kunt u een specificatie van de uitgaven in 2021-2023 opgeven, welk effect moet deze bijdrage hebben en hoe wordt dit gemonitord?	Specificatie uitgaven 2021 (€ 3.528.000): Voor € 2,8 miljoen is dit een geraamde onttrekking uit de Reserve Landschap; € 330.000 voor een subsidie aan de Nationale Parken Duinen van Texel en Zuid-Kennemerland; € 60.000 voor het Bestuurlijk Platform Groene Hart; € 200.000 voor capaciteitskosten en € 138.000 voor uitgaven m.b.t. de Regeling specifieke uitkering Impuls Veenweiden. Specificatie uitgaven 2022 (€ 3.989.000): Voor € 3,18 miljoen is dit een geraamde onttrekking uit de Reserve Landschap; € 330.000 voor een subsidie aan de Nationale Parken Duinen van Texel en Zuid-Kennemerland; € 60.000 voor het Bestuurlijk Platform Groene Hart; € 199.000 voor capaciteitskosten en € 220.000 voor uitgaven m.b.t. de Regeling specifieke uitkering Impuls Veenweiden. Specificatie uitgaven 2023 (€ 4.369.000): Voor € 3,78 miljoen is dit een geraamde onttrekking uit de Reserve Landschap; € 330.000 voor een subsidie aan de Nationale Parken Duinen van Texel en Zuid-Kennemerland; € 60.000 voor het Bestuurlijk Platform Groene Hart en € 199.000 voor capaciteitskosten.

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
								Verklaring toegenomen uitgaven: De hogere bedragen in de jaren 2021 – 2023 hebben vooral betrekking op de geraamde onttrekking uit de reserve Landschap, deze worden op pagina 98 ook weergegeven onder het kopje “onttrekkingen”. Welk effect en hoe wordt dit effect gemonitord Aan de Bijdragen aan de Nationale Parken en het Bestuurlijk Platform Groene Hart liggen bestuurlijke afspraken ten grondslag. De bijdragen worden verleend in de vorm van subsidies waarover verantwoording dient te worden afgelegd conform de daarvoor gelden provinciale verantwoordingssytematiek. Voor opdrachten en subsidies die worden verstrekt uit de Reserve Landschap geldt dat deze worden besteed aan Herstel Liniedijken en Landschapsversterkingen Westeinderscheg, Amstelscheg, Diemerscheg, Kern Schagen en Noord-Kennemerland. Voor de Regeling specifieke uitkering Impuls Veenweiden geldt dat deze middelen worden besteed aan de klimaatopgave (Klimaatakkoord) in de veenweidegebieden Groene Hart en Laag Holland
9	NLG	VVD	Bas de Wit	6.1.5	106	Ilse Zaal	“De provincie participeert in de voorbereiding van het GLB/Nationaal Strategisch Plan.” Wat is de inzet van de provincie in de voorbereiding, en hoe relateert dat aan provinciaal beleid?	Onze inzet is om het GLB-NSP 2023-2027 zo effectief en doelmatig bij te laten dragen aan onze doelen voor de transitie naar een toekomstbestendige landbouw zoals verwoord in de Omgevingsvisie 2050. Wij zetten er op in dat duurzaam boeren ook sterker beloond wordt. Daarbij gaat het om beleid zoals onder meer verwoord in de voedselvisie 2020-2030, de uitvoeringsagenda economie 2021-2023, Watervisie en de agenda Groen. Kennis en innovatie is hierbij een overkoepelend doel om de landbouw in stat te stellen om zich aan te passen en te ontwikkelen. Wij informeren uw Staten binnenkort uitgebreid over de prositie van de provincies in het GLB-NSP.
10	NLG	VVD	Bas de Wit		169	Esther Rommel	“Als overheid mogen wij geen verstorende werking op de grondmarkt hebben en mogen wij geen onrechtmatige staatssteun verlenen, waardoor slechts beperkt en gemotiveerd van marktconforme prijzen afgeweken kan worden. Tevens zijn wij er als overheid aan gehouden om niemand een voorkeurspositie te geven. Verhuur, verpachten en verkoop van gronden vindt daarom op zodanige wijze	In 2020 heeft dergelijke integrale afweging tweemaal in GS plaatsgevonden: 1. Uitgangspunten onderhandeling met netbeheerders over verkoop deel SLP-zuid terrein tbv een transformatorstation in de A4-zone (GS 7-6-2020, toentertijd geheim).

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
							plaats dat iedereen dezelfde positie heeft. Hiervan kan, op basis van een integrale afweging binnen GS, worden afgeweken als een provinciaal doel aan de orde is." Hoe vaak heeft in 2020 een dergelijke integrale afweging binnen GS plaatsgevonden? Welke aspecten waren daarin doorslaggevend? Heeft het al dan niet voordoen van deze afwegingen implicaties voor de beleidsvorming in de komende jaren (in die zin dat PS aangepast beleid wordt voorgesteld om de noodzaak tot dergelijke afwegingen te voorkomen)?	GS besloten af te wijken van het provinciaal grondbeleid door niet op de vrije markt, maar 1-op-1, tegen getaxeerde marktwaarde, grond te verkopen aan Tennet en Liander. De belangrijkste afweging was de het urgente probleem van de electriciteitsvoorziening in deze regio. 2. Onderhandse verkoop provinciaal eigendom ter reconstructie van pachtbeëindiging in het Noord-Hollands Duinreservaat (GS 24-8-2021) GS besloten af te wijken van het provinciaal grondbeleid door niet op de vrije markt, maar 1-op-1, tegen getaxeerde marktwaarde, grond buiten de NNN te verkopen aan een pachter van het PWN. De afweging was dat hierdoor wettelijk verpachte NNN-grond binnen Natura2000 uit landbouwkundig gebruik wordt genomen en als NNN kan worden ingericht. Deze afwegingen hebben geen implicaties voor de beleidsvorming in de komende jaren.
11	NLG	VVD	Bas de Wit		90/245	Esther Rommel	Kunt u een specificatie geven van de onder 5.1.1 genoemde lasten ad EUR 50,3 miljoen in 2022 (grootste categorieën van uitgaven)? Hoe sluit het totaalbedrag van 5.1 van pagina 90 (EUR 78,5 miljoen) aan op het genoemde bedrag ad EUR 91 miljoen op pagina 245?	T.a.v. de van de lasten van € 50,3 miljoen onder 5.1.1 in 2022: voor een groot deel betreft dit uitgaven uit de Reserve Groen (€ 43,4 miljoen). Een nadere specificatie hiervan wordt opgenomen in het Programma Natuurnetwerk 2022, dat in november 2021 aan uw Staten zal worden voorgelegd. Daarnaast is er € 2,2 miljoen geraamd voor projecten die worden uitgevoerd voor derden (hier staan baten tegenover); € 0,7 miljoen voor convenantsgelden die via het Groenfonds (aflossing van een oude lening t.b.v. natuuraankopen); € 1,4 miljoen voor onderzoek en advies Groen en € 2,6 miljoen voor capaciteitskosten. De cijfers op pagina 90 hebben allemaal betrekking op het beleidsdoel 5.1 'Beschermen en ontwikkelen van de groenstructuur'. Op pagina 245 zijn de cijfers weergegeven op het niveau van de Taakvelden zoals ons die door het Rijk opgelegd zijn ten behoeve van een vergelijking tussen de provincies onderling door het CBS. Deze komen niet geheel met elkaar overeen; er vallen ook bedragen onder Taakveld 5.1 Natuurontwikkeling die op andere provinciale beleidsdoelen staan.
12	EFB	DENK	Koyuncu	Gerealiseerde	19	Arthur van Dijk	Wat was de initiële doelstelling voor het realiseren van de Quickscans in 2020? Is er een verschil met de gerealiseerde doelstelling en wat verklaart dit verschil? Op welke wijze	Door de coronacrisis is de uitvoering van de Quickscans Gemeentelijke Weerbaarheid bij de Noord-Hollandse gemeenten naar achteren geschoven. De uitrol hiervan bij

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
				quickscans			wordt er ingespannen om de doelstelling van 2021 (15) te kunnen realiseren? Wat wordt er anders gedaan? Waarom stijgt het aantal verwachte Quickscans tot 2023? Wat zijn de kosten per Quickscan en de totale kosten per jaar? Wat heeft het tot dusver opgeleverd in het kader van de bestrijding van de ondermijnende criminaliteit c.q. gemeentelijke weerbaarheid?	andere Noord-Hollandse gemeenten borduurt voort op de succesvolle pilot bij drie gemeenten in 2019 en 2020. In januari 2021 is er samen met het RIEC (Regionaal Informatie- en Expertise Centrum) Noord-Holland, twee onderzoeksbureaus en de gemeenten hiermee gestart. Het doel is om in deze coalitieperiode bij bijna alle gemeenten een Quickscan aan te bieden. Door o.a. samenwerkende gemeenten gaat het hier om totaal 32 Quickscans. De kosten per Quickscan zijn € 15.000,-. Verantwoording van de voortgang van de Agenda vindt ook door middel van een voortgangsbericht aan PS plaats.
13	EFB	DENK	Koyuncu	1.4.1 bestuurshandeling communiceren	20	Arthur van Dijk	Op welke wijze wordt getracht om burgers te bereiken met de communicatiestrategie die laaggeletterd zijn of anderstalig? Hoe zorgt de provincie ervoor dat deze moeilijk bereikbare groepen ook pro-actief geïnformeerd worden over hun provincie?	De provincie Noord-Holland heeft de Direct Duidelijk Deal met het Rijk ondertekend. Daarin zijn afspraken gemaakt over heldere en duidelijke communicatie, die ook voor mensen die laaggeletterd zijn begrijpelijk is. Als onderdeel hiervan worden onder meer alle standaardbrieven van de provincie herschreven in direct duidelijke taal en worden ambtenaren opgeleid om direct duidelijk te schrijven. De landelijke Direct duidelijk-campagne pleit ervoor om direct duidelijke teksten te ondersteunen met beeld. Bij deze begroting en de jaarrekening over 2020 is daarom ook een uitleg in de vorm van een animatie in direct duidelijke taal verschenen. Wanneer het nuttig is, kan er ook in andere talen worden gecommuniceerd met inwoners. Ook wordt voor de communicatie van anderstalige inwoners soms gebruik gemaakt van andere organisaties of overheden, die deze groepen beter weten te bereiken dan de provincie.
14	EFB	DENK	Koyuncu	1.4.2	21	Arthur van Dijk	De Provincie maakt deel uit van diverse lobbyorganisaties. Dit kost de burger geld. Maar wat levert het concreet op voor de Noord-Hollander? Is dat nader uit te leggen c.q. kwantificeren?	*Belangenbehartiging in Brussel en Den Haag al dan niet via lobbyorganisaties beoogt vooral invloed uit te oefenen op nieuw beleid, zodat dit bijdraagt aan de uitvoering van ons eigen beleid. Dat kan zijn in de vorm van regelgeving en/of in de vorm van financieringsmogelijkheden. Belangenbehartiging kan er ook op gericht zijn te voorkomen dat regelgeving wordt vastgesteld die ons eigen beleid hindert of ons geld kost. Als we daarin succesvol zijn, is dat dus in het voordeel van de Noord-Hollander. Het resultaat is echter zelden een-op-een in geld uit te drukken. De belangenbehartiging draagt bij aan de uitvoering van het provinciaal beleid en aan de aanpak van de maatschappelijke opgaven die Provinciale Staten hebben gedefinieerd. Ten behoeve van de effectiviteit en efficiëntie van de belangenbehartiging werken wij nationaal en internationaal*

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
								samen met andere provincies en regio's. Daarmee creëren we de massa die nodig is om ons geluid te versterken. Twaalf provincies worden in Den Haag eerder gehoord dan een, en honderdvijftig regio's worden in Brussel eerder gehoord dan een. Deze netwerkorganisaties versterken niet alleen onze belangenbehartiging, zij doen ook een deel van het werk in de zin van het verzamelen en delen van informatie en het analyseren van nieuw beleid en nieuwe regelgeving. Het resultaat van de samenwerking is dat met inzet van minder capaciteit een veel breder deel van het speelveld kan worden bestreken. Dit is niet kwantificeerbaar.
15	NLG	DENK	Koyuncu	Maatschappelijk doel	24	Zita Pels	Er moet in 2050 een reductie van 50% in het gebruik van primiare grondstoffen gerealiseerd worden. Maar 50% ten opzichte van welk basisjaar? En over hoeveel uitstoot praten we dan (dwz, in 2050)? Verder op pagina 25: De provincie werkt met het programma Tata Steel 2020-2050 aan een gezondere leefomgeving. Maar is het meest recente rapport van het RIVM hierin opgenomen? Zo niet, moet dit programma niet opnieuw bijgesteld worden aan de hand van de (zorgelijke) bevindingen van het RIVM? Welke gevolgen heeft dit voor de begroting?	Aansluitend bij de Europese en nationale doelstelling is het Noord-Hollandse doel om in 2050 voor 100% circulair te zijn met primaire grondstoffen, en in 2030 halverwege. Het is nog geen hard omschreven en meetbaar doel. Dit is ook door het Planbureau voor de Leefomgeving in de eerste Integrale Circulaire economie Rapportage (ICER) van januari 2021 gesteld en de door de Staatssecretaris meegedeeld aan de Tweede Kamer in haar brief van 14 juli jl.. De provincie Noord-Holland werkt mee aan het scherp krijgen van definities en registraties om de doelstelling meetbaar te maken. Zo wordt nu gesproken over het jaar 2015 als referentiejaar en wordt beoordeeld hoe een kwalitatieve prioritering, zoals de mate van gebruik van de door de EU en Rijk benoemde 30 kritieke grondstoffen, hierin kan meewegen, naast volume, waarde en milieubelasting van grondstoffen. Het RIVM rapport over stofdepositie in de IJmond is genoemd in het Programma Tata Steel 2020 – 2050 (als onderdeel van het gezondheidsonderzoek in de IJmond door het RIVM). In het programma is verder als actiepunt opgenomen dat per onderzoek gezamenlijk (provincie, gemeenten, omgevingsdiensten en GGD) wordt gekeken wat de beste reactie en vervolgstappen zijn. Dat is naar aanleiding van het recente RIVM rapport ook gebeurd. Het doel van het programma is en blijft het zoveel mogelijk verminderen van de negatieve effecten van Tata Steel op de gezondheid en veiligheid in de IJmond. Het recente RIVM rapport onderstreept dit doel opnieuw. Het programma hoeft niet te worden bijgesteld.

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
16	NLG	DENK	Koyuncu	Effectindicatoren CO2-emissie	27	Esther Rommel	Het kabinet zinspeelt op het onteigenen van landbouwproducenten om daarmee het percentage stikstof terug te dringen. Mocht dit plan realiteit worden, wat zijn dan de gevolgen voor de Noord-Hollandse boeren en onze klimaatplannen? Welke gevolgen heeft dit verder voor de begroting?	Ook wij hebben kennis genomen van de eerste ideeën van het Rijk over onteigening van boeren. Wij hebben hierover echter niet meer informatie dan in de media bekend is geworden. Het is nog onduidelijk of deze plannen inderdaad werkelijkheid worden; de kabinetsformatie zal hier naar verwachting ook een belangrijke rol in spelen. Om die reden kunnen wij nog geen inschatting maken van de effecten voor Noord-Hollandse boeren, onze klimaatplannen en onze begroting.
17	RWK	DENK	Koyuncu	Effectindicator 2.1.1	29	Edward Stigter	Waarom zijn de cijfers van de productie van hernieuwbare energie alleen tot 2018 te zien? Wat is de productie tot 2020?	Bij het opmaken van de begroting waren dat de laatste beschikbare totaal cijfers betreffende hernieuwbare energie (energie uit zon, wind, biobrandstof en hernieuwbare warmte) in *waarstaatjeprovincie.nl*. Inmiddels zijn de cijfers voor 2019 beschikbaar, voor NH is dat 20.614 TJ (≈ 5,7 TWh) . Deze zijn ook te vinden in ons dashboard Energietransitie in NH, zie Energietransitie - Hernieuwbare energie - Noord-Holland
18	RWK	DENK	Koyuncu	Beleidsdoel 2.1	31	Edward Stigter	Waarom stijgen de investeringen in de opwekking van duurzame elektriciteit in 2021 en daalt deze vanaf 2023 naar 1.255k? Moeten de investeringen juist niet blijven toenemen om de gestelde doelen in het kader van de klimaatopgave te behalen? Wat verklaart deze daling na 2022? De overbelasting en beperking van het elektriciteitsnetwerk is meermaals besproken. Zijn de investeringen in de energie infrastructuur voldoende om aan onze klimaatdoelstellingen te voldoen? Oftewel, als alle windmolens en zonneparken er staan, zijn deze investeringen (2.1.3) dan voldoende om onze elektriciteitsopbrengst te faciliteren?	Het budget van dit operationele doel zit in een reserve. Het budget dat hierin zit is bestemd voor de huidige coalitieperiode (t/m 2023). Vanuit deze reserve zijn nog geen kasraming opgenomen zijn voor de jaren daarna. De lasten die te zien zijn bij dit operationele doel in 2024 en 2025 zijn capaciteitskosten (dat zijn de personele lasten). Voor de regionale netinfrastructuur in onze provincie is Alliander verantwoordelijk. De investeringen doet Alliander. Alliander adviseert bij de uitvoering van de RES over de benodigde netinfrastructuur. De provinciale middelen op de begroting worden ingezet om de no-regret maatregelen op tijd te realiseren en om (samen met Alliander) een ontwerp en programmering van het Energienet van de toekomst te maken.
19	EFB	DENK	Koyuncu	Beleidsdoel 7.1	119	Zita Pels / Cees Loggen	Waaraan worden de middelen uit de reserve besteed? Is de reden waarom er vanaf 2024 niet meer verder uit ingezet wordt, omdat het dan een beslissingsbevoegdheid is van het volgende college?	De middelen worden besteed aan de doelen: verduurzaming gebouwde omgeving, versterking culturele en maatschappelijk sector en versterking arbeidsmarkt techniekssector. In onze brief aan PS van 27 mei jl. staat een uitgebreidere toelichting van de beoogde besteding van de middelen uit de reserve. De brief is te vinden via de link

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
								https://api1.ibabs.eu/publicdownload.aspx?site=noordholland&id=1100355786 Bij de opzet van het Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds zijn we ervanuit gegaan dat het om een tijdelijke maatregele gaat ter verzachting van de effecten van de coronapandemie. Daarom is het in de meerjarenbegroting opgenomen tot en met 2023.
20	EFB	DENK	Koyuncu	8.1.1	121	Zita Pels	Wat is de reden dat de lokale heffingen gelijk blijft na 2022? Moet deze niet meebewegen met de demografische ontwikkeling? Wat is de reden voor de stijging van de uitkeringen uit het provinciefonds?	1. Onder lokale heffingen verstaan wij de opbrengst van de opcenten de motorrijtuigenbelasting. Voor het jaar 2022 gebruiken wij hiervoor de raming zoals wij die van de Belastingdienst hebben ontvangen. Omdat het erg lastig is om een voorspelling te doen van het toekomstige verloop (denk bijvoorbeeld aan de groei van electrische auto's waar nu nog geen opcenten voor ontvangen worden) zetten we de toekomstige raming op 0. 2. Het provinciefonds neemt toe als gevolg van • Toename van de algemene uitkering: de omvang van de algemene uitkering beweegt mee met de uitgaven van het Rijk (het zogenaamde 'samen trap op samen trap af' principe. Dus in jaren dat her Rijk meer uitgeeft ontvangen de provincies meer geld; • Toename van decentralisatie-uitkeringen
21	EFB	DENK	Koyuncu	Overige risico's niet gekwantiiceerd	131	Ilse Zaal & Zita Pels	Bij de Kadernota 2021 werd gesproken van bestuurlijke problemen die konden ontstaan als gevolg van mogelijke financiële tekorten bij gemeenten. Projecten konden daardoor gevaar lopen. Wat is de huidige stand van zaken bij de gemeenten? Bij hoeveel gemeenten van het totaal kijkt de provincie met zorgen naar vanwege de financiële situatie?	Zoals vermeld in de indicator op pagina 16 van de begroting stonden er in 2020 geen gemeenten onder financieel toezicht van de provincie vanwege de financiële situatie. Ook op dit moment hebben we geen gemeenten onder preventief financieel toezicht vanwege zorgen over de financiële situatie. De uitspraak waarop u doelt stond in de kaderbrief 2022 en was onderdeel van een beschrijving over trends en ontwikkelingen. De financiële schaarste bij de gemeenten is iets om rekening mee te houden in het provinciaal beleid waar het gaat om toekomstige activiteiten waarbij sprake is van cofinanciering vanuit gemeenten. De financiële kaders die in het nieuwe regeerakkoord voor gemeenten worden uitgewerkt zijn daarbij ook van belang. Op dit moment zijn er bij ons op

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
								geen risico's bekend bij activiteiten waarover reeds financiële afspraken zijn gemaakt met gemeenten
22	EFB	DENK	Koyuncu	Incidenteel weerstandsvermogen	134	Zita Pels	Waarom is de Algemene Reserve voor de raming 2023 (en verder) niet opgenomen in deze berekening?	Dit is gedaan omdat de algemene reserve een incidenteel dekkingsmiddel is. Dit betekent dat als je dit geld eenmaal ingezet hebt in een bepaald jaar, je dit niet nog een keer in kan zetten in andere jaren (op is op als het ware).
23	EFB	DENK	Koyuncu	Solvabiliteitsreatio	137	Zita Pels	Tussen welke waarden wordt de solvabiliteitsratio als acceptabel gezien? In hoeverre verhoudt dat zich tot de solvabiliteitsratio in de meerjarenraming? Wat verklaart de daling tot en met 2025?	De interpretatie van de kengetallen in relatie tot de financiële positie is geen objectieve wetenschap. Zo zijn er ook geen vastgestelde grenswaarden waarbinnen de solvabiliteitsratio als acceptabel wordt gezien. Wanneer we kijken naar de provincies is de gemiddelde prognose voor de solvabiliteitsratio in de begrotingen over 2021 64,4%. De verwachte solvabiliteitsratio voor Noord-Holland per einde 2021 bedraagt 71%. Over 2022 bedraagt deze voor Noord-Holland 60%. De daling van de solvabiliteit van de provincie Noord-Holland wordt verklaard door verschillende factoren. Bepalende ontwikkelingen hierin zijn: - Het eigen vermogen neemt af omdat we onze bestemmingsreserves inzetten voor het bereiken van gestelde doelen. - Het balanstotaal van de provincie neemt toe door investeringen.
24	EFB	DENK	Koyuncu	Totale kosten overhead begroting 2022	151	Zita Pels	Wat is het aandeel externe inhuur? Welke maatregelen neemt het college om de externe inhuur zoveel als mogelijk terug te dringen? Hoeveel bedraagt de jaarlijkse kosten aan communicatie (totaalbedrag)? Hoe vergelijkt Noord-Holland in het totale kosten overhead met de andere 11 provincies?	Bij overhead gaat het bijna uitsluitend over structurele taken. Die willen we laten verrichten met vast eigen personeel. In de begroting ramen we dan ook deze kosten op basis van eigen vast personeel. In de praktijk wordt externe inhuur ingezet voor vervanging bij openstaande vacatures of bij ziekte, bij piekbelasting en bij specifieke tijdelijke werkzaamheden. De invulling van structurele taken vindt standaard plaats met eigen vast personeel. Ook bij tijdelijke werkzaamheden wordt gekeken of er opvolgend gelijksoortige werkzaamheden zijn, waardoor tijdelijke dienstverbanden of eventueel een vast dienstverband de voorkeur verdienen boven een inhuurcontract.

<table>
<tr><th>Nr</th><th>Commissie</th><th>Fractie</th><th>Naam vragensteller</th><th>OD</th><th>Pagina begroting</th><th>Portfeuillehouder GS</th><th>Vraag</th><th>Antwoord</th></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td>Binnen de totale kosten van overhead wordt een bedrag van € 188.000 aan communicatie besteed.

De begrotingen voor 2022 zijn nog niet vastgesteld, dus kan er voor 2022 geen vergelijking worden gemaakt. Onderstaand zijn de lasten overhead per provincie weergegeven uit de begroting 2021. Daarbij moet worden opgemerkt dat niet iedere provincie dezelfde definitie hanteert van overhead.

Bedragen in miljoen euro. Bron: Statline (CBS)

<table>
<tr><th>Provincie</th><th>Baten</th><th>Lasten</th><th>Saldo</th></tr>
<tr><td>Groningen</td><td>0</td><td>36,3</td><td>36,3</td></tr>
<tr><td>Friesland</td><td>2</td><td>40,8</td><td>38,8</td></tr>
<tr><td>Drenthe</td><td>4,9</td><td>32,3</td><td>27,4</td></tr>
<tr><td>Overijssel</td><td>1</td><td>57,8</td><td>56,8</td></tr>
<tr><td>Flevoland</td><td>3</td><td>31,7</td><td>28,7</td></tr>
<tr><td>Gelderland</td><td>0,2</td><td>86,9</td><td>86,7</td></tr>
<tr><td>Utrecht</td><td>3,4</td><td>54,6</td><td>51,2</td></tr>
<tr><td>Noord-Holland</td><td>0</td><td>73,6</td><td>73,6</td></tr>
<tr><td>Zuid-Holland</td><td>2,4</td><td>103</td><td>100,6</td></tr>
<tr><td>Zeeland</td><td>0,3</td><td>28,5</td><td>28,2</td></tr>
<tr><td>Noord-Brabant</td><td>0</td><td>73,5</td><td>73,5</td></tr>
<tr><td>Limburg</td><td>0,3</td><td>51,8</td><td>51,5</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>25</td><td>NLG</td><td>DENK</td><td>Koyuncu</td><td>Indicatoren

Klimaat & Milieu</td><td>Pagina 4 (Was wordt indicatoren)</td><td>Zita Pels</td><td>Kan worden toegelicht waarom deze indicatoren niet meer voldoen aan de uitgangspunten en zijn geschrapt?</td><td>De geschrapte indicatoren voldoen niet aan de uitgangspunten (zoals vermeld in de begeleidende brief aan uw Staten bij deze begroting). De geschrapte indicatoren in het programma Klimaat en Milieu voldeden niet aan de eerste 2 uitgangspunten en 1. Een indicator geeft inzicht in de voortgang of het effect van het gevoerde beleid;

2. Een indicator is bruikbaar als instrument voor de (bij)sturing op het beleid;</td></tr>
</table>

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
								De meeste indicatoren die waren opgenomen zijn prestatie indicatoren. Hoewel dit een beeld geeft over wat de provincie heeft gedaan, geeft dit geen inzicht in het daadwerkelijke effect dat we als provincie willen bereiken.
26	NLG	DENK	Mangal	2.2.1	6	Jeroen Olthof	Hoeveel experts kunnen worden aangenomen met € 286K? En op welke specifieke expertise zullen de prioriteiten worden gelegd?	€ 286K is voor 2 fte. De specifieke expertise waar deze capaciteit op wordt ingezet is het reguleren en toezicht houden op lozingen in het oppervlaktewater, inclusief de daarvoor benodigde samenwerking met de waterschappen én het ondersteunen van de provincie in de beleidsopgave en kennisdeling met andere omgevingsdiensten in Noord Holland. In 2021/2022 voert de OD NZKG een pilot indirecte lozingen ui, in samenwerking en afstemming met de waterbeheerders. Dit moet (nog) meer scherpte geven in hoe de extra formatie het beste kan worden ingezet. Met andere worden: wat het beste rendement geeft voor de kwaliteit van het water.
27	NLG	DENK	Mangal	2.2.1	6	Jeroen Olthof	De structurele verhoging is pas vanaf 2024. De uitgaven voor VTH taken in 2022 en 2023bestaan uit de investeringen van 418K + 154K. Wat is de verdeling van dit budget tussen 2022 en 2023 en hoeveel experts zullen met dit geld in resp. 2022 en 2023 worden aangenomen?	Het gaat zowel in de jaren 2022/2023 als 2024 en verder om de inzet van 2 fte. De verdeling van de € 418K + € 154K is € 286K voor 2022 en € 286 K voor 2023.
28	NLG	DENK	Mangal	2.2.1	6	Jeroen Olthof	Hoeveel geld wordt gereserveerd voor werving en selectie in de jaren 2022, 2023, 2024 en 2025?	In de € 286K zit geen reserve voor werving en selectie. De OD NZKG heeft hiervoor in haar eigen begroting posten opgenomen voor de kosten voor de zogenaamde 'PIOFACH-functies'. Dat zijn de kosten voor ondersteunde functies als huisvesting en facilitaire zaken, ICT, Personeel, Financiën, Inkoop etc.
29	NLG	DENK	Mangal	2.2.1	6/36	Jeroen Olthof	Hoe verhouden de bedragen op pagina 6 zich met die genoemd worden op pagina 36?	De bedragen voor OD 2.2.1 op pagina 6 zijn onderdeel van de bedragen voor OD 2.2.1 op pagina 36.
30	NLG	DENK	Mangal	2.2.1	6	Jeroen Olthof	Wordt er, gezien de bedragen genoemd op pagina 36, in 2022 en 2023 niet bijgesteld? Zo ja, waarom wordt dat niet getoond, zo nee, waarom niet?	Zie antwoord hiervoor de bedragen op pagina 6 zijn onderdeel van de bedragen op pagina 36.
31	NLG	DENK	Mangal	3.5.2. Grondb	6	Esther Rommel	Op basis waarvan wordt verwacht dat de huuropbrengsten eerst zullen stijgen in 2023 om vervolgens te dalen in 2023 en 2024?	Zie ook antwoord nummer 171. Het betreft het verwijderen van de verhuurinkomsten van een deel van het kantoor Houtplein uit Operationeel Doel 3.2.5 (Grondbeleid), omdat deze inkomsten reeds structureel onder

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
				eleid uitvoeren				Operationeel Doel 8.2.2 (Bedrijfsvoering) (dubbel) waren geraamd zijn. In de 2e Begrotingswijziging 2021 is dit reeds geconstateerd en aangepast. Nu ook in egroting 2022 e.v. De overige pacht- en huurinkomsten onder Operationeel Doel 3.2.5 (Grondbeleid) worden voor 2024 en 2025 hoger geraamd, waardoor als resultante de hierboven genoemde bijstelling minder hoog is.
32	RWK	DENK	Mangal	2.1.3	31	Edward Stigter	Wat is de grondslag voor de schommeling op de begroting op het borgen van de aansluting van de energie infrastructuur op de waterstoftransitie zo groot; met een dip in 2024 om in 2025 weer omhoog te gaan?	Het budget van dit operationele doel zit in een reserve. Het budget dat hierin zit is bestemd voor de huidige coalitieperiode (t/m 2023). Vanuit deze reserve zijn nog geen kasraming opgenomen zijn voor de jaren daarna. De lasten die te zien zijn bij dit operationele doel in 2024 en 2025 zijn capaciteitskosten (dat zijn de personele lasten).
33	RWK	DENK	Mangal	2.1 Storting en	31	Edward Stigter	Op basis van welke veronderstelling is de terugval van reserveringen voor 2.1.1 tot en met 2.1.4 te verklaren?	Het budget van dit operationele doel zit in een reserve. Het budget dat hierin zit is bestemd voor de huidige coalitieperiode (t/m 2023). Vanuit deze reserve zijn nog geen kasraming opgenomen zijn voor de jaren daarna. De lasten die te zien zijn bij dit operationele doel in 2024 en 2025 zijn capaciteitskosten (dat zijn de personele lasten).
34	RWK	DENK	Mangal	2.2.2	36	Edward Stigter	Waarom zijn er geen reserveringen voor Verduurzaming bestaande woningvoorraad opgenomen voor de komende jaren?	Onder deze post viel het programma verduurzaming bestaande woningvoorraad, dat in 2018 is gestart en dit jaar bijna is afgerond. Er worden wel diverse nieuwe activiteiten ontwikkeld om verduurzaming van bestaande woningen te stimuleren. Deze activiteiten staan beschreven op pagina 117 en 118 onder hoofdstuk 7.1.1. Economisch herstel en duurzaamheid bevorderen.
35	RWK	DENK	Mangal	2.2.3	36	Esther Rommel	Gezien de problemen met PFAS, waarom is er een enorme daling van 1700% opgenomen voor bodemsanering komende jaren?	In de begroting van 2022 is voor bodemsanering ca. € 1,7 mln minder opgenomen dan in 2021. De reden hiervoor is dat wij de uitvoerende werkzaamheden voor Gebiedsgericht grondwater beheer ’t Gooi in 2021 voor 30 jaar hebben afgekocht bij Bodemzorg. Dit betekent dat hiervoor eenmalig in 2021 een forse uitgave hebben gedaan. Voor aanpak van de PFAS problematiek hebben wij extra middelen aangevraagd bij het Rijk. Het Rijk heeft nog niet besloten over onze aanvraag.

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
36	RWK	DENK	Mangal	2.2.3	36	Edward Stigter	Mag worden geconcludeerd dat de Provincie verduurzaming van bestaande woningbouw niet meer zal subsidiëren vanaf 2022 aangezien de ontrekkingen op 0 worden gesteld?	De verwachting is dat reserve 'verduurzaming bestaande woningvoorraad' (bijna) geheel is uitgeput in 2022 en de subsidieregeling hiervoor loopt dan ook af. Vanuit het Herstelfonds is geld beschikbaar voor verduurzaming van de gebouwde omgeving, maar dat is niet bedoeld om bestaande regelingen voort te zetten.
37	NLG	DENK	Mangal	3.2.5	50	Esther Rommel	Hoe verhoudt de aankoop van NNN zich met 3.2.5 Resv. waardevermindering grond Groen?	Zie 'Memo Toelichting krediet NNN-aankopen en beantwoording vragen cie EFB', behorende bij Agendapunt 9 (Tweede begrotingswijziging 2020) van PS-vergadering 14 september 2020.
38	M&B	DENK	Koyuncu	4.3.1	75	Jeroen Olthof	Vraag over bullet: *Verkeersmanagement op de weg*. De verkeerskundige werking van ieder provinciaal verkeerslicht wordt elke drie jaar doorgelicht en bijgesteld. Waar wordt dan precies naar gekeken: wordt het functioneren van de verkeersregeling hier ook in meegenomen? En wat geeft de doorslag om een verkeerslicht aan te passen en op welke termijn geschiedt dit?	Bij het optimaliseren wordt met name naar de verkeersregeling in het verkeerslicht gekeken. Hierbij wordt beoordeeld of de huidige regeling nog voldoet aan de intensiteit van de verschillende groepen verkeersdeelnemers. Een regeling wordt aangepast als er optimalisaties zijn te realiseren en dus vertraging kan worden verminderd. Extra aandacht is hierbij voor voet- en fietsverkeer en openbaar vervoer. De doorlooptijd van aanpassingen is verschillend: kleine aanpassingen worden direct doorgevoerd en completen wijzigingen duren ca. 3-4 maanden.
39	M&B	DENK	Koyuncu	4.4.7	80	Jeroen Olthof	In hoeverre kan de uitrol van de iVRI al plaats vinden in 2021, terwijl er nog veel haken en ogen zijn aan het waarborgen van de privacy van verkeersdeelnemers/gebruikers (fietsers en automobilisten)? En een vraag over de iVRI: in hoeverre acht de provincie het ombouwen van 25 VRI's naar iVRI's op jaarbasis haalbaar gezien de technische en privacygerelateerde problemen die nog spelen?	Zoals in de voortgangsrapportage 2020 Uitvoeringsprogramma Smart Mobility 2018-2021 is gemeld (pagina 8, onder data), heeft privacy en security alle aandacht en worden alle richtlijnen daarin gevolgd.
40	M&B	DENK	Koyuncu	4.4.7	81	Jeroen Olthof	Vraag over bullet: *Communicatietechnieken voertuigen en VRI's*, de provincie zal haar onderzoek voortzetten m.b.t. twee verschillende communicatietechnieken tussen voertuigen en VRI's. Om wat voor communicatietechnieken gaat het hier? Is dit iets anders dan de iVRI?	De iVRI kent twee communicatietechnieken waarmee met de directe omgeving kan worden gecommuniceerd, WiFi en 4G.
41	M&B	DENK	Koyuncu	4.4.7	81	Jeroen Olthof	Vraag over bullet: *Verbeteren effectiviteit regionaal verkeersnetwerk*, de provincie zal verkeerslichten van gemeenten aansluiten op de eigen verkeerscentrale ter verbetering van de effectiviteit van het huidige verkeersmanagement. Hoe wordt dit precies gedaan en in hoeverre wordt hiermee de effectiviteit van het	De verkeerslichten van de aangesloten gemeenten zijn met een beveiligde verbinding via het internet gekoppeld aan het verkeersmanagementsysteem van de Verkeerscentrale van de provincie Noord-Holland. Vanuit dit systeem krijgen de gemeenten real time inzicht in de status van de verkeerslichten. Hierdoor kunnen de verkeerslichten beter

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
							verkeersmanagement verbeterd? En bij welke gemeenten is de provincie dit van plan te gaan doen?	worden afgesteld op de verkeersstromen zodat de doorstroming verbetert. Ook worden gemeenten door het systeem gewaarschuwd bij storingen en uitval van verkeerslichten. Storingen en uitval worden zo eerder gedetecteerd en kunnen sneller worden verholpen zodat vertraging wordt voorkomen. Ook dit komt ten goede aan de doorstroming op het netwerk. Aangesloten gemeenten zijn: Alkmaar, de BUCH gemeenten (Bergen, Uitgeest, Castricum, Heiloo), Gooise Meren, Haarlem, Heemstede, Heerhugowaard, Hilversum, Hoorn, Velzen en Zaanstad. Met de gemeente Den Helder worden gesprekken gevoerd over aansluiting. Verder zijn er momenteel geen concrete plannen om andere gemeenten aan te sluiten.
42	M&B	DENK	Koyuncu	4.3.3	202	Jeroen Olthof	Het bedrag voor DVM ofwel de 'intelligente verkeerslichten' dat hier wordt genoemd: is dat wel haalbaar? En hoe zit het met het beheer van deze iVRI's; wie neemt deze onder zijn hoede en zijn hier de beheerkosten voor gereserveerd?	De provinciale iVRI's worden beheerd door de provincie en daar zijn middelen voor gereserveerd.
43	M&B	DENK	Koyuncu	Programma 4 Bereikbaarheid	64	Jeroen Olthof	De provincie streeft in de begroting 2022 "naar het verduurzamen van mobiliteit, door reizigers te stimuleren om zoveel als mogelijk van duurzame modaliteiten gebruik te maken;". In hoeverre acht GS dit haalbaar als de OV-tarieven blijven stijgen zoals dat nu van toepassing is? En verwacht GS dat de OV-tarieven de komende jaren zullen stijgen?	Het ov moet – als onderdeel van de ketenreis – een aantrekkelijk en duurzame vorm van reizen bieden. De aantrekkelijkheid van het ov wordt uiteraard mede bepaald door de betaalbaarheid voor gebruikers. Door de komst van nieuwe betaalwijzen en reisproducten in het ov ontstaan er in de nabije toekomst meer mogelijkheden om daarin maatwerk te leveren. De provincie is tariefbevoegd voor de drie ov-concessies waar wij concessieverlener voor zijn. De opbrengsten van de vervoerder in onze concessies bestaat uit reizigersopbrengsten en een exploitatiebijdrage van de provincie. Als het gebruik van ov voor de reiziger goedkoper wordt gemaakt, dan vergt dit per saldo een hogere bijdrage van de provincie of minder aanbod van vervoer. In de concessiebesluiten is opgenomen dat de tarieven jaarlijks alleen mogen stijgen met de Landelijke Tarief Index. Deze index is gebaseerd op de stijging van o.a. brandstof-/ energiekosten en loonkosten.
44	RWK	DENK	Koyuncu	2.1	28, 12	Edward Stigter	In de begroting 2022 geeft de provincie aan dat zij de opwekking van duurzame elektriciteit bevordert door gemeenten te helpen met het uitwerken van de zoekgebieden uit de RES 1.0 tot projectlocaties en borgen in	Wij ondersteunen alle gemeenten, waaronder Amsterdam. We zijn ambtelijk/bestuurlijk in gesprek gegaan met Amsterdam naar aanleiding van de ontstane maatschappelijke onrust. Amsterdam heeft inmiddels een uitgebreide 'reflectiefase'

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
							omgevingsbeleid. In hoeverre heeft de provincie Amsterdam geholpen met de uitwerking van de zoekgebieden? Heeft de provincie Amsterdam aangesproken inzake de burgerparticipatie nadat duidelijk werd dat grote aantallen bewoners tegen de plannen waren? Zo ja, wat was de reactie van de gemeente Amsterdam? Zo nee, waarom niet en in hoeverre rijmt dit met het 'stimuleren en vergroten van burgerparticipatie' (pagina 12)?	gestart waarin ze met alle betrokken (waaronder ook bewoners, Windalarm, volkstuinparken en buurgemeenten) afspraken maakt over de verdere samenwerking en aan de slag gaat met en gezamenlijk afwegingskader voor de uitwerking van de zoekgebieden. Ook gaat amsterdam samen met GGD, NP RES, bewonersgroepen naar joint fact finding zoeken met betrekking tot het thema leefbaarheid en windturbines.
45	RWK	DENK	Koyuncu	3.3.1 en 3.3.2	52, 55	Cees Loggen	"Voor het Uitvoeringsprogramma Binnenstedelijk bouwen en versnellen woningbouw (Uvp versnellen woningbouw) is budget beschikbaar om gemeenten te helpen bij het versnellen van de woningbouwproductie." Wordt bij de uitgave van het budget gekeken naar wat voor type woningen de gemeenten bouwen? Zo ja, krijgen de gemeenten dan richtlijnen of eisen mee aangaande welke woningen gebouwd moeten worden en hoe zien deze richtlijnen of eisen er dan uit? Verder op pagina 55: Ondanks de steeds krappere woningmarkt voor mensen met een lagere sociaaleconomische status in Noord-Holland is te zien aan de hand van het budgettabel Bijdragen aan betaalbaar en toekomstbestandig dat in 2023, 2024 en 2025 minder wordt uitgegeven aan de versnelling woningbouwproduct en binnenstedelijk bouwen ten opzichte van de jaren daarvoor. Waar heeft dit mee te maken?	In de herijking van het Uitvoeringsprogramma binnenstedelijk bouwen & versnellen woningbouw (Uvp), in januari 2021 aan uw commissie voorgelegd (Verseon 1575330), is hierover een aanvullende afspraak opgenomen. Voor alle soorten binnenstedelijke woningbouw kan subsidie worden aangevraagd, aangezien de nood in alle segmenten hoog is. Om de bouw van betaalbare woningen extra te stimuleren is daarbij wel bepaald dat gemeenten meer cofinanciering krijgen voor projecten waarvan het programma minimaal 50% betaalbare woningen bevat. De provinciale cofinanciering van inzet flexibele schil (inhuur extra ambtelijke capaciteit) is dan 75% in plaats van 50%. Voor de definitie van betaalbaar wordt hierbij dezelfde norme aangehouden als wat het Rijk voor de Woningbouwimpuls hanteert: · sociale huurwoningen; · huurwoningen voor middeninkomens met een huurprijs van maximaal € 1.000 per maand of lager als de bovengrens van middenhuurwoningen door de gemeente lager is vastgesteld; · betaalbare koopwoningen met een verkoopprijs onder de NHG-kostengrens (in 2020: € 310.000) Daarnaast geldt dat ook het knelpuntenbudget van het Uvp met voorrang wordt ingezet ter ondersteuning van voor projecten waar een Woningbouwimpuls wordt ingezet en waarvoor daarom dezelfde norm geldt ten aanzien van het woningbouwprogramma, minimaal 50% betaalbaar. Uitbetaling is afhankelijk van de uitwerking van de definitieve aanvragen van de gemeenten. Dit is niet gelijkmatig over de tijd verdeeld. Definitieve aanvragen worden pas ingediend op

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
								het moment dat de businesscase rond is. In de tussentijd is het subsidiebedrag wel gereserveerd - en nodig om de businesscase rond te krijgen, de gemeenten rekent hier op en toekenning zorgt dat het project verder kan - maar het moment van uitbetaling is pas later en laat zich lastig voorspellen.
46	EFB	DENK	Koyuncu			Arthur van Dijk	Er is in de begroting niets te vinden over burgerparticipatie. Waar ligt dat aan? Hoeveel geld wordt er besteed aan burgerparticipatie en onder welke programma's en maatregelen?	De kosten die worden gemaakt voor burgerparticipatie zijn niet als apart onderdeel opgenomen in de begroting. Participatietrajecten worden gefinancierd uit project- en programmagelden. Daarnaast worden verschillende acties om vaker en beter in contact te komen met inwoners betaald uit het communicatiebudget. Veel jongeren worden bijvoorbeeld bereikt via het scholenprogramma van communicatie. Daarnaast werken diverse medewerkers uit de organisatie aan burgerparticipatie in een ambtelijke werkgroep en is er sinds dit jaar 1 adviseur burgerparticipatie volledig beschikbaar gesteld voor verschillende activiteiten rondom participatie. Voor deze medewerker is wel apart budget opgenomen in de begroting. De ambitie is om inwoners vaker en beter te betrekken bij het ontwikkelen van beleid en burgerparticipatie meer onderdeel te maken van de werkwijze. Zo wordt er nu gewerkt aan een methodiek/werkwijze om de kwaliteit van de participatie die de provincie Noord-Holland doet te verhogen en de kennis over participatie bij medewerkers te vergroten. De Staten worden hier bij betrokken via de Statenwerkgroep Participatie. Ook wordt met een stappenplan geanticipeerd op de invoering van de Omgevingswet, waar participatie een groot onderdeel van is. Om meer van 'zenden naar in gesprek' te gaan zoals de Communicatiestrategie beoogt, wordt er in de komende tijd gestart met het werken met een digitaal platform voor participatie, waarmee meer en andere doelgroepen worden bereikt. Samen met het programma Democratie in Actie is ook een Provinciedeal Digitale Democratie gesloten, waarmee we vorm geven aan de ambitie om samen met gemeenten stappen te zetten op het gebied van digitale participatie. Komend jaar worden verschillende sessies georganiseerd om kennis op dit gebied uit te wisselen. Deze activiteiten worden nu betaald uit tijdelijke gelden van communicatie.

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
47	RWK	DENK	Koyuncu	3.3.2	53	Cees Loggen	Op pagina 53 staat: “De provincie bekijkt de mogelijkheden voor begeleiding van expats bij het vinden van woonruimte buiten Amsterdam, zoals benoemd in actiepunt 6B van de Woonagenda 2020 - 2025.” Er staat echter niks over de begeleiding van jongeren en starters - die momenteel vaak nog tot hun dertigste thuis wonen – bij het vinden van woonruimte buiten Amsterdam. Bekijkt de provincie ook de mogelijkheden voor begeleiding van jongeren en starters bij het vinden van een woonruimte buiten Amsterdam? Zo nee, waarom gaat de voorkeur naar expats?	De provincie bekijkt niet specifiek de mogelijkheden voor jongeren en starters bij het vinden van een woonruimte bij Amsterdam. Wel stimuleert de provincie via onder andere de Woonakkoorden en het Masterplan Wonen het versneld realiseren van betaalbare huisvesting, onder andere ten behoeve van de starters en jongeren. De provincie ondersteunt de aanpak van de gemeente Amsterdam en International Newcomers (IN) Amsterdam, waarbij gewerkt wordt aan een ‘zachte landing’ voor internationals via een regio breed netwerk. Omdat de woningbehoefte op dit moment zo groot is, wordt het niet haalbaar geacht om internationale werknemers voorrang te geven op de woningmarkt. De internationale werknemers krijgen dan ook geen voorkeurspositie bij het vinden van woonruimte zowel binnen als buiten Amsterdam.
48	EFB	DENK	Alkaduhimi	8.1.7	7	Zita Pels	Waarom is de winst nu zo hoog en wordt het zo laag?	De te betalen vennootschapsverwachting is in 2022 eenmalig hoger dan in andere jaren omdat we een incidentele winst verwachten door grondverkopen.
49	NLG/RWK	DENK	Koyuncu	Voorwoord	2	Esther Rommel	Er staat: “Dan denk ik bijvoorbeeld aan de stik stofuitstoot die omlaag moet. Ook de energietransitie is een complex vraagstuk waar veel zorgen ontstaan over de ruimtelijke ingrepen die hiervoor nodig zijn. “ Brengt dit kosten met zich mee voor de Provincie? Waaruit wordt dit gedekt? Wat zijn de kosten voor de gemeente? Wat zijn de financiële gevolgen voor de gemeente?	Op dit moment valt nog niet aan te geven welke kosten hier precies uit voortvloeien voor de provincie Noord-Holland en voor Noord-Hollandse gemeenten, onder meer omdat nog niet duidelijk is met welke maatregelen het kabinet zal komen dat momenteel geformeerd wordt.
50	RWK	DENK	Koyuncu	Voorwoord	2	Cees Loggen	Er staat: “Daarnaast is het noodzaak dat er nieuwe woningen gebouwd worden” Brengt dat kosten met zich mee voor de provincie als regisseur woningmarkt? Waaruit wordt dit gedekt?	Ja, dit brengt kosten met zich mee. Onder andere voor inzet Bouwambassadeur en kernteams versnelling, Flexibele schil (twee soorten) en knelpuntenbudget voor versnellingsprojecten. Deze kosten worden gedekt uit het budget voor het Uitvoeringsprogramma binnenstedelijk bouwen & versnellen woningbouw.

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
51	RWK	DENK	Koyuncu	Voorwoord	2	Zita Pels	Er staat: "Het is wel nodig dat zij dan adequaat toegerust worden om die rol te vervullen." Wat is daarvoor nodig om die rol te vervullen?	In algemene zin wordt daarmee bedoeld dat wanneer overheden een bepaalde taak of verantwoordelijkheid krijgen toebedeeld, zij dan ook voldoende bevoegdheden en middelen moeten krijgen om die taak of verantwoordelijkheid waar te kunnen maken
52	M&B/EFB	DENK	Koyuncu	3.2.2	46	Jeroen Olthof	Er staat: "De provincie houdt toezicht op de uitvoering van de regionale afspraken 'wonen en vliegen' en voert regie in de monitorin g van de uitvoering van de informatievoorziening binnen de 20 Kecontour." De luchtvaarteconomie zit in een diep dal vanwege de coronacrisis. Wat zijn de financiële gevolgen hiervan voor de Provincie en de Noord-Hollandse economie?	De dip in de luchtvaarteconomie is met name zichtbaar in de regio's Amstelland-Meerlanden en Amsterdam. De impact daarvan is voornamelijk in de sectoren logistiek, groothandel, toerisme en horeca. Dit is uitgebreid opgenomen in diverse monitors, waaronder de MRA monitor Plabeka, de monitor Werklocaties Noord-Holland en in de Economische Verkenningen MRA.
53	M&B	DENK	Koyuncu	3.1	129	Jeroen Olthof	Er staat: "Er bestaat een kans dat de provincie extra kosten maakt in verband met een eventueel (voorkomen van een) faillissement of niet nakomen van de verplichtingen in de concessiebesluiten door concessiehouder (geen of veel minder openbaar vervoer) als gevolg van financiële gevolgen van de coronacrisis voor de reizigersopbrengsten in het openbaar vervoer." Hoe groot is die kans? Op welk moment wordt de Staten ingelicht?	De (beheers)maatregelen rondom de OV concessies zijn in ontwikkeling, denk hierbij aan het OV transitieplan. We blijven PS hierover regelmatig met brieven informeren. De eerst volgende brief wordt momenteel geschreven en zal in het najaar 2021 aan PS verstuurd worden. In de voorliggende begroting 2022 is de kans, dat de provincie extra kosten dient te maken, ingeschat op 30%. Dit betreft een worst case scenario, waarbij rekening is gehouden met de kennis van dat moment en de tot dan toe ingevoerde beheersmaatregelen. Ondertussen ontwikkelen de reizigersaantallen zich gunstig en is de beschikbaarheidsvergoeding van het rijk verlengd tot 1 september 2022. De kans dat de provincie extra kosten maakt voor OV blijft aanwezig voor 2022 alleen de financiële impact voor 2022 neemt met de recente ontwikkelingen af. U wordt hierover in de aankomende brief aan de Staten verder geïnformeerd.
54	M&B	VVD	Grethe van Geffen	luchtvaart	46	Jeroen Olthof	• Wat betekent het 2e deel van deze zin? *De provincie houdt toezicht op de uitvoering van de regionale afspraken 'wonen en vliegen' en voert regie in de monitoring van de uitvoering van de informatievoorziening binnen de 20 Ke-contour.* • Wat betekent het 2e deel van deze zin?	• Er zijn woningbouwafspraken gemaakt over bouwen in de oude 20KE contour die tegenwoordig als LIB5 contour in het Luchthavenindelingsbesluit Schiphol is opgenomen. Dit betreft onder meer het 'rekenschap geven' van de effecten van luchtvaart binnen dit LIB5 gebied bij het inpassen van nieiuwe ontwikkelingen. Dit is een verantwoordelijkheid van gemeenten, als provincies noord-holland en zuid-holland coördineren wij de inbreng

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
							Daarnaast blijven wij actief met het Rijk in gesprek (IenW en BZK) over de knelpunten binnen het huidige stelsel en de mogelijkheden voor maatwerk binnen de huidige beperkingencontouren van Schiphol om de vitaliteit te kunnen borgen. • N.a.v. onderstaande tekst: Is de RBML een landelijke regeling? Op welke aspecten wordt deze regeling geëvalueerd en wanneer? *Met het Rijk is afgesproken om de Regeling Burgerluchthavens en Militaire Luchthavens (RBML) te evalueren.*	van de gemeenten in de monitor. Wij toetsen dus niet, wij leveren alleen de informatie aan bij het Rijk. Maar wij kijken natuurlijk wel hoe gemeenten hier mee om gaan in de plannen die aan ons als provincie worden voorgelegd. • In de omgeving van Schiphol zijn beperkingencontouren opgenomen. Maar dat is geen leeg gebied. Om verloedering in dat gebied te voorkomen / vitaliteit te vergroten sturen wij op maatwerkoplossingen om binnen deze gebieden wel bestemmingswijzingen te kunnen doorvoeren om zo huidige functies te kunnen omkatten en leegstand te voorkomen. • Het RBML betreft de nationale wetgeving voor regionae luchtvaart.
55	M&B	VVD	Grethe van Geffen	NZKG uitgifte kadegebonden bedrijventerreinen	48	Zita Pels	Hoe valt te verklaren dat in sommige jaren de uitgifte veel groter is dan in andere jaren (los van de double dip crisis van 2011-2014)? Is er nog voldoende kadegebonden bedrijventerrein in de haven of is daar krapte?	De gronduitgifte in 2019 van de kadegebonden terrein volgt, na de enorme sprong die in 2018 was waar te nemen, de trend van de jaren ervoor. Daar is vanaf 2008 tot 2017 steeds sprake van een bescheiden afname van kadegebonden terreinen. Van 2008 tot circa 2013/2014 was de lage uitgifte te wijten aan de economische crisis. Na 2014 heeft met name Port of Amsterdam een terughoudend gronduitgiftebeleid gevoerd om de bedrijven van de transformatiegebieden te kunnen opvangen. Gezien de vraag naar kadegebonden bedrijven en de onzekerheid over de planning van de verplaatsingen, heeft Port of Amsterdam vanaf 2018 weer meegewerkt aan de vraag van bedrijven die zich in Westpoort wilde vestigen en in het profiel van het gebied pasten. Dit verklaart de grote uitgifte van 2018. In het afgelopen jaar is de vraag naar niet-kadegebonden terreinen iets afgevlakt, ofschoon de uitgifte nog boven het gemiddelde ligt.
56	M&B	VVD	Grethe van Geffen	mobiliteit	p. 64	Jeroen Olthof	N.a.v. onderstaande tekst: Denkt de provincie de mobiliteitsbehoefte te kunnen faciliteren via een grotere rol van OV en fiets? Waarom faciliteert de provincie de groei van het (duurzame) autoverkeer niet meer? *Belangrijke vraag daarbij is hoe de provincie de mobiliteitsbehoefte van een weer opstartende economie en*	Ja, de provincie denkt een groot deel van de groei van de mobiliteit op te kunnen vangen via een grotere rol van OV en fiets, zeker in en naar stedelijk gebied waar het grootste deel van de groei plaatsvindt. Er kan ook groei van (duurzaam) autoverkeer plaatsvinden, maar beperkt in stedelijk gebied. Via beter benutten van bestaande weginfra en inzetten op

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
							samenleving moeten faciliteren. Hiervoor is het nodig om onverminderd in te zetten op een grotere rol van openbaar vervoer en fiets op korte en lange termijn om te komen tot duurzamere mobiliteit.	spreiding van verkeer naar buiten de spits, kan ook groei van autoverkeer plaatsvinden. Buiten het stedelijk gebied kan de groei meestal op de bestaande infrastructuur worden gefaciliteerd. Daarnaast zal soms vanwege een specifieke ontwikkeling en indien een grotere rol van OV en fiets niet kan of onvoldoende is en mobiliteitsmanagement onvoldoende effect heeft, alsnog een investering in weginfrastructuur t.b.v. (duurzame) auto noodzakelijk zijn.
57	M&B	VVD	Grethe van Geffen	mobiliteit	p. 70	Jeroen Olthof	N.a.v. onderstaande tekstKunt u iets specifieker zijn over de beoogde acties en resultaten voor 2022? *Wij gaan samen met NS en de regio's aan de slag met acties uit de Regionale Ontwikkelagenda voor het spoor (voor Noord-Holland boven Noordzeekanaal).*	Samen met NS en gemeenten wordt er voor iedere spoorcorridor een integraal pakket aan maatregelen uitgewerkt op het vlak van economie, toerisme en recreatie, gebiedsontwikkelng en bereikbaarheid. Het gaat om zowel korte als middellange termijn maatregelen. Doel is dat deze maatregelen gezamenlijk bijdragen aan een beter spoorproduct, bijvoorbeeld in de vorm van een betere treinbediening.
58	M&B	VVD	Grethe van Geffen		p. 78	Jeroen Olthof	Wat staat hier nu precies? En wat maakt het realistisch, haalbaar en betaalbaar? **Prestatie-indicatoren** Meeteenheid Gerealiseer **4.4.1 Indicator** 2020 2021 2022 Elektriciteitsverbruik voor exploitatie van infrastructuur (kWh) Percentage t.o.v 2020 100%	Deze tabel is een weergave van onze inschatting dat we gemiddeld jaarlijks 10% minder energie kunnen gebruiken door maatregelen in te zetten, zoals ledverlichting en 'zon langs infra'. Daarmee realiseren we tot en met 2024 een reductie van 40% ten opzichte van het niveau van 2020. Met het tempo van deze maatregelen van gemiddeld 10% per jaar kan het elektriciteitsverbruik voor de exploitatie van onze infrastructur in 2030 energie neutraal zijn. Daarvoor zullen we na 2024 wel het aantal projecten voor 'zon langs infra' en andere nog te bepalen toepassingen verder moeten uitbreiden. Onder beide genoemde toepassingen zit een positieve businesscase: - Ledverlichting na 10 jaar, - 'Zon langs infra' na 15 jaar. De winst van de CO2-vermindering is hierbij buiten beschouwing gelaten.

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
59	M&B	VVD	Grethe van Geffen	Innovaties	p. 80	Jeroen Olthof	De kernwaarde van mobiliteit is dat het zaken mogelijk maakt: ontmoeten, verkennen, werken, bezorgen, verzorgen etc. Er lijkt in het overzicht een trend in de innovaties dat die steeds meer gaan over zaken als duurzaamheid (ook belangrijk uiteraard) en minder over de kernwaarde van mobiliteit. Is dat juist? In hoeverre zijn er (nieuwe) innovaties die zich op de kernwaarde richten? Denk bv aan een zelfrijdende bus die mobiliteit/OV in landelijk gebied mogelijk maakt.	In het deelprogramma infrastructuur gaat het inderdaad veel over duurzaaheid, maar ook efficientie. De innovatie in mobiliteit zelf vinden plaats in het deel 'smart mobilty' De provincie heeft een studie uitgevoerd naar de huidige generatie zelfrijdend voertuigen in relatie tot onze infrastructuur en voor welke vervoersvraag dit een oplossing biedt. Dit onderzoek wijst uit dat op dat deze huidige generatie zelfrijdende voertuigen op onze wegen nog niet haalbaar is en nog geen oplossing biedt voor reizigers. Op dit moment gaat de provincie hier niet mee verder maar volgt de ontwikkelingen voor de toekomst.
60	EFB	VVD	Grethe van Geffen	PDENH	p. 161	Zita Pels	Eventuele ontwikkelingen/risico's: Mate van revolverendheid: 100%. Fondsomvang: €85 miljoen. Het langlopende voorschot ad €500.000,- is in 2020 volledig terugbetaald. PDENH meldt zelf in het jaarbericht van 2020 een revolverendheid van 92%. Waaruit komt de afwijking voort t.o.v. de provinciale begroting?	De mate van revolverendheid is de mate waarin de middelen opnieuw worden geinvesteerd. Dat is voor het geheel, dus 100%. PDENH rapporteert over de verwache fondsomvang na afronding van het fonds.
61	NLG	VVD	Hartog		6 par 3:5:2	Esther Rommel / Zita Pels.	Wat is de verklaring voor de lagere huuropbrengsten en waar staat die toelichting?	Zie ook antwoord nummer 171. Het betreft het verwijderen van de verhuurinkomsten van een deel van het kantoor Houtplein uit Operationeel Doel 3.2.5 (Grondbeleid), omdat deze inkomsten reeds structureel onder Operationeel Doel 8.2.2 (Bedrijfsvoering) (dubbel) waren geraamd. In de 2e Begrotingswijziging 2021 is dit reeds geconstateerd en aangepast. Nu ook in de begroting 2022 e.v. De overige pacht- en huurinkomsten onder Operationeel Doel 3.2.5 (Grondbeleid) worden voor 2024 en 2025 hoger geraamd, waardoor als resultante de hierboven genoemde bijstelling minder hoog is.
62	RWK	VVD	Hartog		44	Cees Loggen	Wat is de bedoeling of betekenis van de betreffende disclaimers. Waarom staan die opgenomen?	Deze disclaimers geven een nadere duiding van de opgenomen grafiek.
63	EFB	VVD	Hartog		64	Jeroen Olthof	1e stipje staat dat de Provincie inzet op het stimuleren van thuiswerken. Vraag; waar staat toegelicht wat het beoogde doel is, op welke wijze de Provincie zich inzet voor dit doel en wat mag het kosten?	De provincie zet samen met MRA-partners in op afspraken met werkgevers over meer thuiswerken en flexibele werktijden. De kosten worden gedekt door onze bijdrage aan Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBaB). Zie hiervoor o.a.

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
								Intentieverklaring werkgeversafspraken MRA GS-besluit d.d. 22 september 2020. Voor de regio Noord-Holland noord wil de Provincie ook duurzame mobiliteit stimuleren onder de werkgevers. Wij voorzien dat hiervoor circa € 300.000 euro nodig is voor het stimuleren van maatregelen. Hiervoor gaan wij nog op zoek naar dekking binnen de begroting.
64	EFB	VVD	Hartog		123	Zita Pels	Op blz. 123 wordt onder 8.2 verwezen naar 7.2.1 voor toelichting op stelposten beheren. Vraag; waar vind ik de betreffende toelichting want programma 7 bevat geen onderdeel 7.2.1.!	Deze toelichting op de stelposten is te vinden vanaf pagina 124. De opgenomen nummers in de verwijzingen zijn nog gebasseerd op de programma-indeling in 2021. In plaats van programma 7 moet hier staan 8.2.1., 8.2.2 etc.
65	EFB	VVD	Hartog		124	Zita Pels	Op blz. 124 staat onder 8.2.1. In de laatste zin staat dat de stelpost prijsstijgingen oploopt van €1,2 miljoen in 2021 naar €25,3 miljoen in 2025. Waar vind ik deze cijfers terug? Bovenaan de pagina staat bij 2021 een bedrag van 339 en bij 2025 een bedrag van 29.415!	De bedragen die genoemd worden onder 8.2.1 zijn de bedragen zoals die in eerste instantie berekend waren bij de Kaderbrief 2022. Bij de begroting 2022 is de stelpost echter al verlaagd en zijn de benodigde budgetten hiermee opgehoogd. Hiermee is geen rekening gehouden bij de toelichting onder 8.2.1.
66	EFB	VVD	Hartog		180	Zita Pels	Op blz. 180 staat onder 3.7 Provinciale heffingen dat “Voor het begrotingsjaar 2022 wordt vooralsnog geen opbrengst geraamd.” Vraag; gebruik van het woordje ‘vooralsnog’ roept vragen op, wilt u aangeven wat de achterliggende verklaring is voor het niet ramen van opbrengsten en waarom het woord ‘vooralsnog’ wordt gebruikt?	Het betreft hier de opbrengsten milieuheffingen. De Omgevingswet biedt de de provincies de mogelijkheid om voor vergunnignsaanvragen milieu leges in rekening te brengen. De vermoedelijke ingangsdatum van de Omgevingswet is 1 juli 2022. Op dit moment kan nog niet worden aangegeven wat de gemiddelde tijdsbesteding voor de milieuvergunningen gaat worden en dus kan ook nog geen raming worden gegeven voor de vermoedelijke opbrengst. Mocht de Omgevingswet op 1 juli 2022 in werking tegen, dan ontvangt PS in het voorjaar 2022 een wijziging van de legesverordening waarin de tarieven voor milieuvergunningen zijn opgenomen
67	EFB	VVD	Hartog		200	Zita Pels	Op blz. 200 staat onder 4.3.1.2. De geprognotiseerde balans voor de komende jaren. Per 31-12-2022 staat een bedrag aan liquide middelen opgenomen van €900 miljoen. Het bedrag aan liquide middelen bedraagt per ultimo 2022 het drievoudige van de prognose die voor 31-12-2021 wordt aangehouden. Ook ten opzichte van de jaren 2023 en 2024 is het verschil opmerkelijk. Vraag; wat is de verklaring voor het opvallend hoge bedrag aan liquide middelen per 31-12-2022?	Het bedrag betreft 900K€ ipv 900 mln. Het verschil is 600K€ ten opzichte van de eerdere jaarschijf.

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
68	EFB	VVD	Hartog		206 - 209	Zita Pels	Op de bladzijden 206 tm. 209 staat onder 4.3.6.2. Staat van investeringen en financiering een overzicht met doorkijk tot en met 2025. Alle jaren vermelden een negatief bedrag 'tekort aan financieringsmiddelen'. De cijfers laten een piek zien aan vermelde negatieve tekort per ultimo 2023 waarna in 2024 en voorzichtige daling inzet. Vraag; wat is de voorspellende waarde van dit aanvankelijk oplopende en daarna afnemende negatieve tekort aan financieringsmiddelen? Welke besluitpunten kan PS op basis van deze cijfers de komende vanuit het college verwachten? Of anders gevraagd, welke keuzes zullen worden voorgelegd?	De staat van investeringen en financiering betreft de lange termijn prognose activa minus passiva, uitgezonderd het verschil op de korte termijn. Het oplopende en daarna afnemende tekort aan financieringsmiddelen is zodoende uitgezonderd de vlottende activa, waar uitzettingen met de looptijd korter dan één jaar (schatkistbankieren) onder valt. In de paragraaf financiering wordt onder andere het volgende toegelicht: p basis van de actuele liquiditeitsprognoses zal de Provincie ord-Holland vanaf 2023 structureel nieuwe geldleningen oeten aantrekken om de benodigde liquiditeit op peil te uden. ze werkwijze is in overeenstemming met het Besluit begroting verantwoording (BBV), de Wet fido en het Financieringstatuut ovincie Noord-Holland 2020. De bevoegdheid voor het ntrekken van geldleningen met een looptijd langer dan drie aanden ligt bij Gedeputeerde Staten. In de paragraaf nanciering van de begroting en de jaarstukken worden ovinciale Staten jaarlijks geïnformeerd over de actuele twikkelingen in het financieringsbeleid. (Links:: https://noordholland.begroting-2022.nl/p2073/algemeen https://noordholland.begroting-2022.nl/p2842/staat-van-investeringen-en-financiering
69	EFB	VVD	Erik van der Maas	1.2.2	15	Ilse Zaal	Onder 2 Programma's, in paragraaf 1.2.2 van de begroting staat dat er ingezet wordt op bestuurskrachtige regio's. Wat zijn de indicatoren voor een bestuurskrachtige regio en welke regio's zouden eventueel aangemerkt kunnen worden als "niet bestuurskrachtig"?	Gemeenten en daarmee ook de regio waarin ze gelegen zijn, zijn zelf verantwoordelijk voor hun eigen bestuurskracht. Het samenspel van verschillende factoren maken een gemeente al dan niet bestuurskrachtig. Het is onder meer afhankelijk van (de complexiteit van) het lokale en regionale opgavenprofiel, de ambities op korte en lange termijn, de financiële situatie en de gemeentelijke visie op samenwerking en democratische legitimiteit.

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
								In het provinciaal beleidskader bestuurskrachtige regio's wordt aangegeven dat dit het geval is als ze: • haar wettelijke taken adequaat uitvoert • naar behoren bijdraagt aan regionale opgaven • lokale wensen weet te vertalen in eigen ambities en deze realiseert • in kan spelen op wensen en ambities van andere overheden • en - de uitvoering van al haar taken effectief en efficiënt organiseert en hierop ook regie houdt. Er is dus altijd sprake van maatwerk, wat lastig te vangen is in harde indicatoren. Om vinger aan de pols te houden voeren wij gesprekken met de gemeenten en regio's. Wij faciliteren, stimuleren en zetten de uitvoeringsregeling in om gemeenten en regio's te ondersteunen bij versterking van hun bestuurskracht. Daarnaast kan het opstellen van een regionale samenwerkingsagenda daarbij helpen. Vooralsnog zijn er geen regio's als niet bestuurskrachtig te duiden, over de bestuurskracht van de regio Zaanstreek-Waterland maken wij ons zorgen, met name over de kleinere gemeenten in deze regio.
70	EFB	VVD	Erik van der Maas	4.4.1	16	Ilse Zaal	Onder 2 Programma's, in paragraaf 1.2.2. staat dat de financiële posities van de gemeenten tegen het licht worden gehouden, mede door thematische en praktijk toetsen. Waar bestaan die thematische en praktijktoesten uit?	Binnen het domen Financiën, specifiek toezicht, zijn er geen thema-onderzoeken en praktijktoetsen uitgevoerd. Dit geldt alleen voor het generieke interbestuurlijk toezicht. Voorbeelden van deze onderzoeken uit het verleden zijn 'Brandveiligheid zorginstellingen' en 'Veiligheid platte daken'.
71	EFB	VVD	Erik van der Maas	4.4.7	146	Zita Pels	Onder 3.3 Financiering, staat dat er ultimo 2020 Euro 268,58 in rekening-courant had staan. Wat zijn de condities van die rekening-courant bij de Schatkist?	De uitzettingen gaan tegen 0 procent rente bij de schakist.
72	RWK	VVD	Joost van Gilse	Circulaire economie,	24, 52	Cees Loggen	U hebt het op pag. 24 over de stijgende groei van de bevolking en op pag. 52 meldt u dat de bevolkingsgroei door Corona na 2020 is gedaald. Los van dit tijdelijke effect door Corona dat de groei minder is toegenomen, neemt de groei van de bevolking dus langjarig steeds sneller toe. Hoe is deze	Als gevolg van de coronacrisis is de bevolkingsgroei tijdelijk lager. De actuele verwachting van het CBS is dat de bevolking in de komende jaren weer flink gaat groeien. Op basis van de meest recente CBS prognose is de groei van de woningbehoefte en het aantal te bouwen woningen berekend. Deze cijfers zijn opgenomen in het Masterplan Wonen. Er is

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
				Afstemming regionale woningprogrammering			versnelling van de bevolkingsgroei van invloed op uw ambities betreffende verduurzaming en woningbouw?	geen effect op de verduurzaming van de woningbouw. Nieuwbouw-woningen worden al op de meest duurzame wijze gebouwd. En de bevolkingsgroei is niet van invloed op de verduurzaming van de bestaande bouw.
73	NLG	VVD	Joost van Gilse	Gezonde leefomgeving bevorderen	24, 33	Jeroen Olthof	U schrijft op pag 24: “We richten ons in onze aanpak van een gezondere leefomgeving op de milieukwaliteiten bodem, (grond)water, lucht, omgevingsveiligheid, geluidbelasting, geur, stof en (ontwikkelingen in) de ondergrond. We voldoen in elk geval aan de wettelijke normen. Waar mogelijk streven we actief naar het versneld behalen van WHO-advieswaarden.” En op pag 33: “De provincie richt zich in haar aanpak op de milieukwaliteiten bodem, (grond)water, lucht, omgevingsveiligheid, geluid, geur, zeer zorgwekkende stoffen en (ontwikkelingen in) de ondergrond. De provincie voldoet in elk geval aan de wettelijke normen. Waar mogelijk wordt er actief gestreefd naar het versneld behalen van WHO-advieswaarden.” Kunt u concreet aangeven wanneer het streven naar de WHO advieswaarden volgens u wel of niet mogelijk is?	Niet voor alle aangegeven milieucompartimenten is een WHO advieswaarden beschikbaar of kunnen al concrete uitspraken worden gedaan. Voor geluid heeft de WHO een belangrijk advies uitgebracht. Door het Rijk wordt verder onderzocht hoe het WHO-advies zich verhoudt tot de huidige (inter)nationale wet- en regelgeving en naar de mogelijkheden om het WHO advies te gebruiken ter versterking van het (inter)nationaal beleid en de mogelijke gevolgen daarvan. In komende jaren vindt verdere uitwerking daarvan plaats. Wij zullen dit op de voet volgen. De provincie heeft in 2020 het Schone Lucht Akkoord (SLA) ondertekend. Dit is een landelijke samenwerkingsovereenkomst tussen het Rijk, provincies en gemeenten om de luchtkwaliteit in Nederland verder te verbeteren. Vanuit het SLA is onder andere het streven om in 2030 de WHO-advieswaarden voor stikstofdioxide en fijnstof te halen. Dit is een versnelling ten opzichte van het geformuleerde in de Omgevingsvisie NH2050, waar tot doel werd gesteld om in 2050 aan de WHO-advieswaarden te voldoen. Wij achten het streven naar de WHO advieswaarden voor 2030 mogelijk.
74	RWK	VVD	Joost van Gilse	Bijdragen aan warmtet	30	Edward Stigter	U schrijft: “Eind 2021 zijn de gemeentelijke transitievisies warmte vastgesteld en er wordt nu verder gewerkt aan de wijkuitvoeringsplannen om helder te hebben welke wijken in 2030 van het aardgas af zijn.” Is het voor bestaande wijken niet veel efficiënter om het gebruik van fossiele energie terug te dringen door in te zetten op hybride systemen van cv-ketels	Uit de gemeentelijke transitievisies (TVW) warmte blijkt welk type duurzame warmtevoorziening in wijken tot de laagste nationale en eindgebruikers kosten leiden. Omdat gemeenten niet in alle wijken tegelijk kunnen starten, geven gemeenten in de TVW ook aan in welke wijken zij voor 2030 aan de slag gaan.

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
				transitie			met warmtepompen? Het gasnet blijft dan ook beschikbaar voor groen gas.	De keuze in goedkoopste duurzame warmtevoorziening wordt bepaald door diverse wijkkenmerken (zoals bouwperiode woningen, bebouwingsdichtheid, stad of platteland, etc.). Voor een deel van de wijken geldt dat deze ook in de toekomst met (duurzaam) gas verwarmd worden. Maar er zijn ook wijken waar verwarming met een warmtenet of een warmtepomp tot de laagste kosten leiden. Er zijn twee situaties waarbij de toepassing van hybride warmtepompen inderdaad een goede mogelijkheid is. Dat is het geval waarbij woningen ook in de toekomst verwarmd worden met gas en in wijken waarvan de warmtevoorziening de komende 10 jaar niet zal worden verduurzaamd.
75	M&B	VVD	Klaas-Jeroen Terwal	4.2.1	72	Jeroen Olthof	De concessies Haarlem-IJmond en Noord-Holland Noord zijn verleend in 2017 respectievelijk 2018. Nu wordt in de begroting 2022 gesteld dat de provincie de actuele prestaties van deze concessies monitort en ze maandelijks bespreekt met de vervoerder. In de Strategische Statenagenda van de commissie M&B staat dat er in Q4 2020 kan worden terug gerapporteerd over een eerdere gemaakte inventarisatie van knelpunten in de genoemde concessiegebieden als input voor de herijkingen in 2021 en 2022. Hierover een tweetal vragen: - Is de genoemde inventarisatie voor de Staten beschikbaar? Zo nee, wat is de reden daarvan? - Mocht de inventarisatie (nog) niet zijn uitgevoerd wat kan er op basis van de monitoring en de maandelijkse besprekingen met de vervoerder op hoofdlijnen gezegd worden over de prestaties binnen de concessiegebieden Haarlem-IJmond en Noord-Holland Noord?	De prestaties van de drie ov-concessies zijn weergegeven in het jaarverslag Openbaar Vervoer 2020 (brief GS aan PS, kenmerk 1654505/1654528). De herijking van het lijnennet in Noord-Holland Noord en Haarlem-Ijmond maakt onderdeel uit van het transitieplan OV, waarmee wij in mei 2021 hebben ingestemd (brief GS aan PS, kenmerk 1611262/1611310) en waarover wij u in het najaar 2021 nader informeren.
76	M&B	VVD	Klaas-Jeroen Terwal	4.4.1	78	Jeroen Olthof	In de tabel met de prestatie-indicatoren staat dat het percentage van zeer tevreden weggebruikers uit het wegbelevings onderzoek in 2019 72% bedraagt. Dat is een mooi percentage. Wel is het 8% onder de streefwaardes van 80% voor de jaren 2021 t/m 2024. Hierover een drietal vragen: - Wat is de reden dat er in het jaar 2020 geen wegbelevings onderzoek is uitgevoerd? Was dit vanwege de coronacrisis? - Maakt doorstroming onderdeel uit van het wegbelevings onderzoek of ziet het onderzoek alleen toe op de fysieke staat van de provinciale infrastructuur?	Het wegbelevingsonderzoek wordt eens in de 2 jaar uitgevoerd. Ook doorstroming maakt deel uit van het wegbelevingsonderzoek. PNH stuurt niet actief op de streefwaardes. Wel dragen de verbeteringen aan de infrastructuur zoals benoemd in het iMPI en goed assetmanagement inclusief optimalisaties in afstellingen van (intelligente) verkeerslichten, bij aan een betere wegbeleving. Een streefwaarde van 80 % lijkt niet te ambitieus, aangezien vier procent van de weggebruikers ontevreden is over de provincie als wegbeheerder (0 procent is zeer ontevreden). Een

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
							- Wat is de provincie van plan om genoemde streefwaardes te halen of kunnen we concluderen dat de streefwaardes te ambitieus zijn?	vijfde heeft geen uitgesproken mening over en is niet tevreden en niet ontevreden (20 procent).
77	M&B	VVD	Klaas-Jeroen Terwal	4.4.7	80	Jeroen Olthof	In de begroting 2022 wordt gesteld dat vanaf 2021 de uitrol van iVRI's plaatsvindt om ervoor te zorgen dat alle 260 VRI's in de provincie worden uitgerust als iVRI en dat er per jaar circa 25 VRI's worden omgebouwd naar iVRI. Hierover de volgende vraag: - Dit zou betekenen dat er ruim 10 jaar over gedaan wordt om alle provinciale VRI's om te bouwen naar iVRI's. Zou deze ombouw niet sneller kunnen zodat we sneller de voordelen pakken van een verbeterde doorstroming in onze provincie? Zo nee, wat is de reden dat deze ombouw niet sneller kan?	Naast de ombouw naar iVRI bij automaten met een langere levensduur, vindt ook reguliere vervanging plaatst waarbij direct iVRI's worden geplaatst. Initieel zijn al 45 VRI's omgebouwd. Daarmee is de verwachting dat alle VRI's eind 2025 iVRI's zijn.
78	EFB	PVV	I. Bezaan	NVT	149	Zita Pels	"Diversiteit en inclusie worden nog meer geïntegreerd in het strategisch HRM-beleid van de provincie. We richten ons op verdere verbetering van bestaande personeelsinstrumenten. Ook is er gerichte aandacht voor bewustwording van gedrag, het vergroten van kennis op dit thema en op (emotionele) veiligheid van onze medewerkers in alle lagen van de organisatie." VRAAG: Kunt u zo specifiek mogelijk aangeven hoe bestaande personeelsinstrumenten worden ingezet, hoe gerichte aandacht wordt gegeven voor bewustwording van gedrag, hoe kennis op dit thema wordt vergroot en wat al deze maatregelen kosten en concreet moeten opleveren? Graag een gemotiveerd antwoord met zoveel mogelijk details.	Wij werken voor alle Noord-Hollanders. En dat kunnen we het beste doen als wij een afspiegeling vormen van de bevolking van Noord-Holland. Voor Diversiteit & Inclusie is in 2021 een budget ter hoogte van € 35.000,- beschikbaar. Diversiteit & Inclusie is verankerd in ons strategisch HRM-beleid en wordt (zoveel als mogelijk) geïntegreerd in bestaande personeelsinstrumenten. Dit vertaalt zich o.a.in: - Werving en selectie: aandacht voor D&I zoals door het borgen van objectiviteit bij de keuze van een kandidaat aan de hand van een (beoordelings-)format en voor de nieuwe lichting trainees middels een pilot games Als ook D&I benadrukken in vacatureteksten. - Het goede gesprek en leiderschapsontwikkeling: het creëren van veiligheid in gesprekken een belangrijk onderdeel laten zijn in het trainingsaanbod aan leidinggevenden ten behoeve van het goede gesprek, borgen D&I in leiderschap. - Bewuste communicatie op D&I, zowel in- als extern. Blijven bevorderen van het organisatieklimaat. Zo werken wij het meest vanuit een modern rolstoelvriendelijk gebouw met voorzieningen. Het BHV-beleid is ook gericht op minder validen (bijv. buddy bij evacuatie).

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
								- Plaatsen van mensen met een arbeidsbeperking (banenafspraak). Hiernaast zetten we ook in op werving van ambassadeurs en starten klankbordgroep, met als doel D&I steeds te verbeteren en D&I uit te dragen binnen het eigen organisatieonderdeel (meedenken en meewerken aan D&I). Verder wordt er voor alle medewerkers van de sector HRM, programmaleden van Daden en het team SamenNH in november een training georganiseerd over D&I. Hiernaast wordt het bestaande en toekomstige leeraanbod onderzocht om te bezien of D&I voldoende is ingebed in dat leeraanbod of dat er meer nodig is. Als dat laatste het geval is dan kijken we, afhankelijk van het soort interventie, hoe we dat op een goede manier vorm kunnen geven. Verdere vormgeving op gebied van bewustwording is nog in de ontwikkelfase. Tevens hebben we als organisatie het Charter Diversiteit ondertekend. We zijn bezig met een plan van aanpak voor het charter. Hiernaast vinden er drie online regenboogbijeenkomsten plaats voor gemeenten.
79	EFB	PVV	I. Bezaan	NVT	176	Zita Pels	"Voorgesteld wordt om voor 2022 tot en met 2025 rekening te houden met een structurele opbrengst, van € 225,1 miljoen, waarbij gerekend is met het huidige tarief opcenten van 67,9." VRAAG: Kunt u aangeven wat de structurele opbrengst wordt van de opcenten als niet wordt uitgegaan van 67.9, maar van 65.0 en 60.0 als tarieven? En kunt u aangeven wat per jaar circa de gemiddelde besparing is voor de Noord-Hollandse autobezitter als gekozen zou worden voor deze twee lagere tarieven? Graag een gemotiveerd antwoord.3	1. De structurele opbrengst bij een tarief van: a. 65 opcenten wordt €215,5 miljoen b. 60 opcenten wordt €198,9 2. Dit kunnen wij alleen op een zeer grove manier berekenen. De rede hiervoor is dat het tarief van de motorrijtuigenbelasting verschillend is per gewichtsklasse èn type brandstof. Zo zal de besparing voor een zware SUV die op diesel rijdt groter zijn dan een hybride auto in een lichte gewichtsklasse. Deze onderverdeling hebben wij niet. De grove manier van berekenen komt er dan op neer dat we het totale aantal voertuigen (auto's en motoren) delen door de besparing zoals die hierboven onder 1 is berekend. Het totale aantal voertuigen medio 2021 bedroeg +/- 1,4 miljoen. De besparing van 67,9 naar 65 bedraagt €9,6 miljoen. Dus per voertuig €6,85. Voor het tarief van 60 opcenten geldt dan een besparing per voertuig €18,71.

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
80	NLG	PVV	R. van Tiggelen	3.2.5	169	Esther Rommel	“Aankoop van gronden voor de verschillende beleidsdoelen gebeurt zoveel als mogelijk op minnelijke (vrijwillige) basis. Indien noodzakelijk wordt een onteigeningsprocedure gestart.” VRAAG: Kunt u aangeven hoe vaak dit jaar (tot nu toe) het instrument van onteigening is toegepast, waarvoor en wat de gebruiksfunctie van gronden was en wordt? En kunt u aangeven bij welke lopende zaken nog niet de administratieve onteigening is opgestart? Graag een gemotiveerd antwoord met zoveel mogelijk details.	Hierin ook graag opnemen dat met de realisatiestrategie NNN het voornemen tot mogelijke onteigening van NNN-gronden is besloten, waardoor volledige schadeloosstelling is mogelijk gemaakt. Voor de NNN-realisatie en inzet van het onteigeningsinstrument, zie brief: (https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Natuur/Natuurversterking_Stikstof/Natuurnetwerk_Nederland_NNN/Beleidsdocumenten/Brief_PS_Realisatiestrategie_Natuurnetwerk_Nederland.org) In geen van de genoemde gebieden is de administratieve onteigening opgestart, met uitzondering van het gebied genoemd in antwoord op vraag 100 (Schil Naardermeer). Ten behoeve van het beleidsdoel Mobiliteit is in 2021 voor één project, de reconstructie N243, de administratieve onteigening opgestart. Sinds sinds najaar 2018 wordt met 2 gezamenlijke eigenaren onderhandeld over de verwerving van een relatief klein stukje grond (59 m²) ter hoogte van de Zuidervaart in de gemeente Alkmaar. De gebruiksfunctie van het onderhavige perceel is erf en dat wordt bestemd tot wegen.
81	RWK	PVV	N. Kaptheijns	2.1.2	30	Edward Stigter	“Voor geothermie (aardwarmte) wordt samen opgetrokken met de provincie Flevoland en door gegaan met de uitvoering versnellingsplan Aardwarmte. Onderdelen van dat plan zijn onder andere garantiestelling voor de eerste proefboringen in de MRA, samenwerken met gemeenten en bedrijven in de uitvoering van de Routekaart Aardwarmte: voorlichting over aardwarmte, ondersteuning van beleidsvorming, bijvoorbeeld ten aanzien van verdeling van de warmte, en toetsingscriteria voor aardwarmtelocaties.” VRAAG: Kunt u aangeven wat de provinciale bijdrage gaat zijn voor genoemde garantiestelling, welke risico’s en onzekerheden een rol spelen (in de breedste zin van beide woorden) en hoe met deze wordt omgegaan?	De hoogte van de garantstelling is nog niet bekend, want deze is afhankelijk van de kosten van de betreffende boring, van het financiële risico dat de garantienemer wil lopen en van onze eigen inschattingen en risicobereidheid. Zodra de locatie bekend is, is een afweging te maken. Een bedrag van negen miljoen euro is de richtlijn voor de maximale garantiehoogte. Het betreft hier het risico dat de boring waarvoor de garantie is afgegeven onvoldoende water (m3/hr) produceert voor een rendabel project. Dit risico komt voort uit de onzekerheid over de precieze samenstelling van de diepe ondergrond ter plaatse. Alleen de boring zélf kan die onzekerheid wegnemen.
82	RWK	PVV	N. Kaptheijns	1.2.2	15	Cees Loggen	“Met het systematische toezicht op de risicodomeinen: Financiën, Omgevingsrecht, Archief- en Informatiebeheer en Huisvesting verblijfsgerechtigde asielzoekers, bevordert de provincie het streven naar een gezonde en veilige leefomgeving voor mens en natuur.”	In de eerste 8 maanden zijn er 2.141 verblijfsgerechtigden gehuisvest (over de maand september zijn er op dit moment nog geen cijfers beschikbaar). De taakstelling voor Noord-Holland voor heel 2021 bedraagt 4.264. In de 4 resterende

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
							VRAAG Hoeveel statushouders zijn er in de eerste 9 maanden van dit jaar in totaal gehuisvest in alle gemeenten van Noord- Holland en hoe verhoudt dat cijfer zich tot de taakstelling? Graag een gemotiveerd antwoord.	maanden van dit jaar dienen nog 2.123 verblijfsgerechtigden te worden gehuisvest.
83	RWK	PVV	N. Kaptheijns	2.1.2	23 en 30	Edward Stigter	(23) “Als woningen vanaf 2030 – of zoveel eerder als mogelijk is – van het aardgas af gaan, moeten verschillende alternatieven voor aardgas klaar zijn voor concrete toepassing. Het Noord-Hollandse Servicepunt Duurzame Energie gaat ook deze periode weer een belangrijke adviesrol vervullen naar gemeenten en hun partners.” (30) “Eind 2021 zijn de gemeentelijke transitievisies warmte vastgesteld en er wordt nu verder gewerkt aan de wijkuitvoeringsplannen om helder te hebben welke wijken in 2030 van het aardgas af zijn. Vanwege de toenemende vraag naar ondersteuning door deze ontwikkelingen wordt de dienstverlening van het servicepunt uitgebreid, onder andere met een expertpool.” VRAAG: Kunt u aangeven wat deze expertpool en andere maatregelen om de dienstverlening uit te breiden, per jaar gaan kosten en kunt u aangeven voor de eerste negen maanden van dit jaar welke adviezen door het Servicepunt zijn gegeven aan welke gemeenten? En kunt u aangeven wat de provincie in totaal financieel bijdraagt aan het van het aardgas halen van woningen? Graag een gemotiveerd antwoord met zoveel mogelijk details.	De jaarlijkse kosten voor het Servicepunt Duurzame Energie bedragen € 500.000,-. In het werkplan voor 2021, (te vinden via deze link: https://servicepuntduurzameenergie.nl/wp-content/uploads/2021/09/PvA-SpDE-2020-2024.pdf) is beschreven welke activiteiten dit jaar worden ondernomen. Op dit moment is nog niet duidelijk wat de extra kosten voor de expertpool zijn, omdat we de werkzaamheden van de expertpool nog moeten uitwerken. De provincie heeft niet geinvesteerd in het van het aardgas afhalen van woningen.
84	RWK	PVV	N. Kaptheijns	3.2.3	46	Zita Pels	“Om in te spelen op de bouw van de nieuwe windparken voor de Noord-Hollandse kust wordt het baggerdepot in de Averijhaven in IJmuiden getransformeerd in een energiehaven voor de offshore wind. In 2022 wordt de energiehaven opgeleverd.” VRAAG Kunt u aangeven hoe groot de provinciale bijdrage in totaal is t.b.v. de realisatie van deze energiehaven en wat de concrete	De totale bijdrage vanuit de Provincie Noord-Holland is € 3.186.000,- De concrete baten voor de regio: - Een belangrijke regionaal bedrijventerrein t.b.v. de energietransitie.

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
							baten zijn voor o.a. de werkgelegenheid in de regio? Graag een gemotiveerd antwoord.	- De locatie draagt direct bij in de kostenefficiënte uitrol van wind op zee - De directe werkgelegenheid in de Energiehaven is beperkt. Door de locatie is er wel spin off in de regio voor bedrijven die zich richten op de offshore wind (verenigd in de AYOP) Start uitvoering is voorzien in 2022, oplevering van de Energiehaven is gepland in 2025.
85	EFB (stond MB)	CDA	C. Kuiper	1.4.2	22	Ilse Zaal	Waarom wordt er voor de provinciale inzet bij gemeenschappelijke opgaven op Europees, landelijk, regionaal en lokaal niveau bijna een miljoen euro minder begroot (€ 2.9 milj) dan begroot in 2021 (€ 3.8 milj.) of uitgegeven in 2020 (€ 3.9 milj.)?	Dit is onderdeel van het PS besluit bij de Kaderbrief 2020.
86	RWK/ NLG	CDA	N. Wijmenga	2.2.3	35	Cees Loggen	Op pagina 35 staat het volgende beschreven: "Met de invoering van de Omgevingswet (Ow), naar verwachting per 1 juli 2022, en de opheffing van de Wet bodembescherming verandert de taakverdeling tussen provincie en gemeenten. Kern van de verandering is dat gemeenten primair verantwoordelijk worden voor de bodemkwaliteit in de bovengrond en de provincie voor het grondwater." Vraag: 1. Impliceert deze wijziging ook een overdracht van taken van omgevingsdiensten naar de provincie Noord-Holland m.b.t. de beoordeling van aanvragen voor gesloten bodemwarmte systemen? Vraag 2: In hoeverre heeft de provincie beleidsruimte bij de handhaving van eisen zoals de technische specificaties van het bodemwarmtesysteem en het boorplan? Bedrijven die bodemwarmtesystemen aanleggen, klagen dat de extra eisen hiervoor kostenverhogend werken. Dit staat op gespannen voet met de ambitie om woningen over te laten gaan van aardgas naar efficiënte all-electric verwarming met bodemwarmtepompen. De verplichte certificering sinds 2013 heeft ertoe geleid dat een klein aantal bedrijven in staat is de boringen uit te voeren en er krapte is in de markt. Ook wordt geklaagd over onredelijke eisen en te strikte interpretatie van	Vraag 1: Gemeenten zijn en blijven verantwoordelijk voor gesloten bodemenergiesystemen. Vraag 2: De provincie heeft alleen beleidsruimte bij open bodemenergiesystemen. Bij deze systemen wordt water opgepompt. De omgevingsdienst toets bij open bodemenergiesystemen namens de provincie de effecten op het grondwater. Dit kan op onderdelen gevolgen hebben voor het bodemwarmtesysteen en het boorplan. Zo wordt bijvoorbeeld het afdichten van scheidende lagen voorgeschreven. Vraag 3: Het beleid is opgenomen in ontwerp Regionaal Waterprogramma 2022-2028. Uitgangspunt is dat de water- en energiebalans van de ondergrond niet worden verstoord, en dat systemen geen negatieve effecten hebben op de omgeving. De precieze invulling daarvan is maatwerk en verschilt per locatie. De omgevingsdienst is verantwoordelijk voor vergunningverlening, toezicht en handhaving.

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
							regels bij handhaving op boorplannen. Een voorbeeld: het is verplicht een bodemonderzoek uit te voeren voordat een grondboring voor een bodemwarmtepomp wordt uitgevoerd. Soms zijn er oude bodemonderzoeken beschikbaar en is het redelijkerwijs onlogisch dat er sprake kan zijn van nieuwe bodemvervuiling, bijvoorbeeld omdat een wijk al lang alleen in gebruik is als woonwijk. Een verplicht bodemonderzoek kan een extra kostenpost van 1500 euro opleveren. Dit kan ertoe leiden dat mensen afzien van de aanleg van een bodemwarmtepomp en op dit punt de energietransitie (of de warmtetransitie) wordt vertraagd. Vraag 3: Is of wordt er vanuit de provincie beleid gemaakt over de manier waarop handhaving bij de aanleg van bodemwarmtesystemen ingevuld gaat worden?	
87	RWK	CDA	W. van Andel	3.3.2.	53	Cees Loggen	Hoe verhouden de twee grafieken op bladzijde 54 tot elkaar, aangezien het aantal opgeleverde nieuwbouwwoningen substantieel lager is over de jaren dan de harde plancapaciteit over de jaren.	De harde capaciteit bevat alle woningen in een plan dat onherroepelijk is vastgesteld. Voordat deze woningen worden opgeleverd moet eerst een aantal stappen worden doorlopen: grond bouwrijp maken, koopproces, bouwvergunningen verlenen, bouwfase, enz. Dat duurt meestal een aantal jaar. Woningen zitten zo meerdere jaren in de categorie harde plancapaciteit.
88	NLG	CDA	D. Dekker	3.4.2	57	Cees Loggen	De provincie is samen met 13 regionale partijen deelnemer aan uitvoering Ambitieprogramma Ruimtelijke Kwaliteit Kustzone Hoorn-Amsterdam (ARPKK). Er zijn 9 projecten minimaal in 2022 in uitvoering. Echter, er is na 2023 geen begroting. Waarom is dat?	Het budget voor de 1e tranche van de Uitvoeringsregeling Subsidies APRK wordt naar verwachting volledig beschikt. Naar verwachting worden deze projecten in 2022 afgerond. Een 2e tranche wordt in de 1e helft van 2022 opengesteld als er voldoende belangstelling is en als er financiële middelen beschikbaar zijn.
89	NLG	CDA	D. Dekker	3.4.2	57	Cees Loggen	De provincie levert inhoudelijke bijdragen aan uitvoering van projecten die onder de kustvisie Ijsselmeer 2021 tot uitvoering komen. Bijdrage aan onderzoek Wieringerhoek van het Rijk en aan kustvisies 2022 voor andere kusten. Er is na 2023 geen begroting voor. Waarom is dat?	Voor de kustvisie zijn verschillende deelopdrachten geformuleerd. De eerste betrof de kustvisie Ijsselmeer en uitvoering van verkenningen/projecten. Na vaststelling van de kustvisie door uw Staten zal in een geformuleerde vervolgopdracht de bijdragen en budget worden aangegeven voor 2023.
90	MB	CDA	C. Kuiper	4	67	Jeroen Olthof	De kop van Noord-Holland scoort 100% “goed” en Zaanstreek-Waterland ongeveer 80% “goed”. Betekent dit dat men in de spits in de kop van Noord-Holland verhoudingsgewijs sneller van A naar B komt dan in Zaanstreek-Waterland. Graag een toelichting op deze effectindicator.	De indicator zegt iets over de gemiddelde vertraging in de spits op onze provinciale wegen. Hoe hoger het percentage ‘goed’, hoe meer trajecten in het gebied goed scoren. De huidige grenswaarde hiervoor is 1,50. Dan is de vertraging in de spits maximaal 50% van de minimale reistijd op (zeer) rustige momenten. Een traject scoort ‘slecht’ als de extra

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
								reistijd gemiddeld meer dan twee keer de normale/minimale reistijd is (de grenswaarde hiervoor is dus 2,00).
91	MB	CDA	C. Kuiper	4.1.2	71	Jeroen Olthof	Voor 2022 staat een bedrag van circa € 58 milj. begroot en voor 2023 circa € 15,5 miljoen. Een verschil van € 42,5 miljoen. In de toelichting (p.70) wordt verwezen naar de incidentele subsidies in 2022 zijnde Zuidasdok van € 29 milj. en fietssubsidies van € 5 milj. Bij elkaar € 34 milj.. Hoe is het resterende verschil van 8,5 miljoen te duiden?	Het resterende bedrag van € 8,5 mln is opgebouwd uit de volgende uitgaven: - Subsidie OV SAAL (Schiphol Amsterdam Almere Lelystad): € 5,6 mln - Uitvoeringsregeling Verbetering toegankelijkkheid bushaltes: € 1,5 mln - Uitvoeringsregeling Veilige uitwegen Noord-Holland: € 0,75 mln Overige kleinschalige bijdragen: € 0,65 mln
92	MB	CDA	C. Kuiper	4.4.6	79	Jeroen Olthof	Waarom wordt voor 2022 bijna het dubbele begroot tov 2021 (€ 24,4/12,8) als tov 2023 (€ 24,4/€ 12 milj.)?	In 2020 zijn veel vervangingstrajecten afgerond en dat vraagt veel budget. In 2021 worden projecten voorbereid voor de komende jaren waarin de vervanging plaatsvindt. Vandaar het lage bedrag in 2021 en de hoge lasten in de jaren daarna. Hier vindt de uitvoering plaats.
93	NLG	CDA	W. Koning	5.1	86	Esther Rommel	Hoe groot is het investeringsbudget Landschapsverbetering en wat is de exacte doelstelling van dit budget?	Het Investeringsbudget Landschapsversterking (voorheen Landschapsfonds) bevat € 10,3 miljoen ten behoeve van projecten die het landschap versterken en de toegankelijkheid ervan verbeteren. De beschikbare middelen zijn ondergebracht in de reserve Landschap, ingesteld door uw Staten bij de begroting van 2020. GS hebben een globale verdeling van de middelen vastgesteld d.d. 23 maart 2021, waarover u per brief bent geïnformeerd en waarover een nadere toelichting is gegeven aan de commissie NLG d.d. 21 juni 2021. Kortheidshalve verwijzen wij naar deze brief en toelichting.
94	NLG	CDA	W. Koning	5.1.4	90	Esther Rommel	Kunt u de resultaten en afzetmogelijkheden van Lisdoddeteelt met ons delen?	In het Innovatieprogramma Veen is een markt- en ketenmanager voor natte teelten actief. Diverse marktpartijen blijken geïnteresseerd te zijn in lisdodde als biobased grondstof voor isolatiemateriaal, plaatmateriaal, vuller in diverse plastics, composieten en beton en vezelversterker in droge mortel. Wellicht komt er interesse in toepassing als substraat of mogelijk grof textiel. Twee bedrijven willen opschalen naar semi-industriële productie van isolatie- en bouwplaten, indien er kan worden voorzien in een constante aanvoer van een homogene grondstof. De teelt van lisdodde in de Burkmeer kan hierin gaan voorzien. Biobased producten moeten concurreren met gangbare producten en dat is nog niet zo eenvoudig. Overheden kunnen de afzet bevorderen

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
								door sturend en stimulerend optreden, bijvoorbeeld via het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid, demonstratieprojecten en verplichte bijmenging van lisdodde/biobased producten als vezelversterker in gangbare bouwmaterialen.
95	NLG	CDA	W. Koning	5.3.1	96	Jeroen Olthof	Project Grass2Grit - Kunt u ons een overzicht geven van de bestede gelden en resultaten van dit project.	Het project Grass2Grit is in volle gang. Het totale budget is € 4,2 miljoen, waarvan € 1,3 mln. het provinciale aandeel is, € 2,2 mln. Europese LIFE-subsidie en het overige door de partners wordt bijgedragen. Een groot deel van de middelen is reeds besteed in de aanschaf van machines om de grasfabriek operationeel te maken. Er is inmiddels een voorraad dooimiddel, dat door middel van verdere tests nog verbeterd zal worden. Daarnaast hebben we van grasvezel en gerecycled plastic een composiet gemaakt. Hiervan gaan we komend jaar oeverbeschoeiing en wegmeubilair maken.
96	EFB	CDA	C. Kuiper	6.2.1	108	Zita Pels	Waarom wordt er in 2022 € 3,2 miljoen euro minder hiervoor begroot dan in 2021 (€ 7,796 miljoen versus € 4,595 miljoen) temeer daar er in 2020 hieraan € 10,828 miljoen is uitgegeven?	Dit heeft te maken met het het incidentele budget dat beschikbaar is gekomen vanuit motie 41 (noodfonds). Dat geld is in 2020 en 2021 op de begroting geplaatst. Daarna valt het budget weer op het reguliere niveau terug.
97	EFB/RWK	CDA	C. Kuiper	6.5.1	115	Zita Pels	Waarom is het begrote bedrag voor het verbeteren van de sportvoorzieningen en de leefbaarheid in kleine kernen in 2024 en 2025 op nul gezet? Als dit te maken heeft met het feit dat er in maart 2023 provinciale verkiezingen zijn en het aan een nieuw college en provinciale staten is om dit in te vullen, waarom is dat dan niet als uitgangspunt in de gehele begroting verwerkt. zie bijv. 6.4.1. investeren in behoud en herbestemming monumenten, , 6.3.1. cultuurhistorische waarden landschap versterken , 6.2.1. bovenlokale culturele samenwerking ondersteunen etc. waar wel voor 2024 en 2025 bedragen in de begroting zijn opgenomen.	Dit heeft te maken dat er incidentele midddelen voor sport zijn opgenomen vanuit afspraken in het coalitieakkoord. Voor de andere onderwerpen die tot de provinciale kerntaken behoren zijn structurele budgetten beschkbaar gesteld.
98	EFB	CDA	D. Heijnen	7.1.1.	119	Zita Pels / Cees Loggen	Met welke totale looptijd houdt GS rekening voor het economisch herstel en duurzaamheidsfonds? De uitgaven lopen tot 2023, maar volgens begroting is dan slechts de helft van de middelen besteed? Hoe past dit in de relatie van herstelfonds en Corona?	Vooralsnog gaan we ervanuit dat uitgaven doorlopen tot en met 2023. Tot nu toe hebbeen we voor ongeveer de helft van van de beschikbare middelen aan maatregelen ingevuld in de 1e en 2e tranche. Een deel van die maatregelen zijn in voorbereiding en komen nog tot uitvoering in de komende periode. Daarom willen we voor de volgende tranche een beter zicht hebben op de effecten van de maatregelen uit de eerste tranches.
99	EFB	CDA	D. Heijnen	NVT	146	Zita Pels	Aangegeven staat dat GS bevoegd is geldleningen aan te gaan met een looptijd langer dan 3 maanden en dat PS worden	Op grond van artikel 3.1 van de Financiële verordening Noord-Holland 2019 is het door PS vastgestelde financieringstatuut

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
							geïnformeerd. Welke bevoegdheden hebben PS? Moet het feit dat leningen worden aangegaan niet door PS worden goedgekeurd?	2020 voor Gedeputeerde Staten van toepassing bij de uitvoering van de financierings- en treasuryfunctie. Hierin zijn de volgende verantwoordelijkheden voor Provinciale staten opgenomen: • Het vaststellen, evalueren en bijstellen van het financierings- en treasurybeleid; Het houden van toezicht op de uitvoering van het financierings- en treasurybeleid.
100	NLG	CDA	D. Heijnen	NVT	169	Esther Rommel	Hoe vaak is onteigening ingezet voor het verwerven van NNN-gronden?	Dit is één maal gebeurd: Op maandag 13 september 2021 hebben PS besloten om de Kroon te verzoeken om drie resterende eigenaren in de Schil van Naardermeer te onteigenen.
101	EFB	CDA	D. Heijnen	NVT	176 / 177	Zita Pels	Er wordt vanaf 2022 rekening gehouden met baten uit opcenten van 225,1. Hoe realistisch is dit in het kader van de discussie met het Rijk over de inkomsten uit opcenten, mede door veranderingen in het brandstofverbruik. Hoe verlopen die gesprekken over de baten uit opcenten binnen IPO verband en met het Rijk?	We begroten de inkomsten vanuit de opcenten, net als de inkomsten vanuit het provinciefonds tegen constante prijzen (meerjarenraming = begroting 2022). De veranderingen in het brandstofgebruik (elektrificatie) kan op de lange termijn een negatieve invloed hebben op onze inkomsten vanuit de opcenten. We voeren hierover het gesprek met het IPO en het Rijk. Sinds het voorjaar zijn echter weinig ontwikkelingen te melden in deze gesprekken vanwege de beperkte voortgang in de kabinetsformatie. Vanuit IPO is in voorbereiding op Prinsjesdag (rijksbegroting 2022) nogmaals bij het huidige kabinet nadrukkelijk aangedrongen op een oplossing voor de compensatie van gederfde opcenten. . voor de motorrijtuigenbelasting voor elektrische auto's, dat door de ROB is becijferd voor alle provincies op totaal € 372 miljoen voor de periode 2021-2024. Daar is geen gehoor aangegeven en oplossing is doorgeschoven naar het nieuwe kabinet
102	EFB	Groen Links	Anouk Gielen	1.1.1	12	Arthur van Dijk	Waarom is de streefwaarde voor het aantal te organiseren uitreikingen van de Ribbius Peletierpenning na 2022 verlaagd tot 0 terwijl deze in ieder geval tot en met 2023 zal plaatsvinden?	De Ribbius Peletierpenning wordt nog in de jaren 2022 én 2023 uitgereikt. Wij zullen de streefwaarde aan laten passen.
103	RWK	Groen Links	Anouk Gielen	2.1.2	29-30	Edward Stigter	De begroting stelt: 'De provincie stelt gemeenten het Servicepunt Duurzame Energie beschikbaar'. Vraag: Zijn alle kosten voor het Servicepunt Duurzame Energie onder subdoel 2.1.2 "Bijdragen aan de warmtetransitie" gevat	Alle kosten zijn van het Servicepunt Duurzame Energie vallen onder subdoel 2.1.2

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
							of valt dit deels ook onder 2.1.1 "Opwekking van duurzame elektriciteit bevorderen"?	
104	NLG	Groen Links	Wiegert Dulfer	2.2.1	197	Cees Loggen	De begroting stelt: 'In de stuurgroep Water zijn in januari 2021 afspraken gemaakt tussen het Rijk en de decentrale overheden over de intensivering van VTH taken, met name rond de lozing van ZZS (zeer zorgwekkende stoffen) in het water. Daarnaast bleek uit onderzoek dat het niveau van de VTH-taak uitoefening ontoereikend is. In dit kader is door de provincie Noord-Holland in overleg met de OD-NZKG een voorstel (pilot) ontwikkeld. Dit heeft in 2021 geleid tot het aannemen van een gespecialiseerde medewerker die als eerste taak (in 2021) heeft om een definitieve aanpak voor te stellen. De structurele verhoging van de provinciale uitgaven ten behoeve van deze intensivering bedraagt € 286.000,-. Deze uitgaven kunnen in de resterende coalitieperiode (2022 en 2023) gedekt worden vanuit de reserves Klimaatadaptatie (totaal € 418.000) en de reserve meekoppelkansen bij dijkversterking en kustontwikkeling (€ 154.000). Daarna worden deze uitgaven ten laste van de algemene middelen gebracht.' Vraag: Is het technisch correct dat VTH taken gedekt worden door de reserves klimaatadaptatie en meekoppelkansen dijkversterking en kustonwikkeling?	Ja deze dekking is (technisch) correct. Deze wordt middels onderhavige begroting aan uw Staten voorgelegd.
105	NLG	Groen Links	Rien Cardol	5.2.3	94	Esther Rommel	De begroting stelt: 'De provincie werkt aan de bestrijding van invasieve exoten, zoals de waterplanten watercrassula en cabomba en de vogels rosse stekelstaart en nijlgans'. Vraag: Graag toelichting op de keuzes die zijn gemaakt inzake de bestrijding van cabomba en de financiering hiervan.	Bij de bestrijding van cabomba ligt de nadruk op beheersing, aangezien eliminatie van deze soort niet meer mogelijk wordt geacht. De afgelopen jaren is op plaatsen van overlast (jachthavens, vaarwegen) cabomba verwijderd door inzet van de harkmethode. Deze methode is het meest effectief gebleken. In natuurgebieden (zoals 't Hol), waar de overlast minder groot of zelfs afwezig is, wordt in principe niet geharkt, omdat dit het ecosysteem meer schaadt dan goed doet. Er loopt een pilot om te onderzoeken of het plaatsen van roosters behulpzaam is om de verspreiding te voorkomen. De aanpak van cabomba valt binnen het gebiedsprogramma Oostelijke Vechtplassen: er is 500.000 euro beschikbaar gesteld voor beheersing van de Amerikaanse rivierkreeft (228.000) en cabomba (272.000) met daarbij een 50% cofinancieringsopdracht vanuit de partners. Het budget is besteed aan harken van jachthavens, vrijhouden van

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
								vaarwegen, monitoren, elimineren nieuwe haarden en eerdergenoemde pilot.
106	NLG	GroenLinks	Rien Cardol	5.3.2	98	Esther Rommel	Graag een toelichting op hoe deze meerjarenplanning voor de uitgaven 'bijdragen aan regionale samenwerking t.a.v. groen' tot stand is gekomen, met name een verklaring voor het grote verschil in begrote uitgaven in 2021 – 2023 in vergelijking met de jaren daarna.	Voor een opbouw van de bedragen verwijzen wij u naar het antwoord op vraag 8. De bijdragen aan de Nationale Parken en Groene Hart zijn jaarlijks terugkerende bedragen. De piek in de jaren 2021 t/m 2023 wordt met name veroorzaakt doordat het zwaartepunt van de uitgaven uit de Investeringsbudget Landschapsversterking (voorheen Landschapsfonds) met grote projecten als: Herstel Liniedijken en Landschapsversterkingen Westeinderscheg, Amstelscheg, Diemerscheg, Kern Schagen en Noord-Kennemerland) in die jaren ligt.
107	EFB/RWK	GroenLinks	Robert Zaal	6.1.1	103	Ilse Zaal/ Cees Loggen	De begroting stelt: 'samen met gemeenten onderzocht (wordt) waar en hoe leegstaande winkels kunnen worden getransformeerd naar wonen, ter versterking van de bestaande winkelgebieden'. Vraag: Is er meer concrete informatie beschikbaar, zoals waar deze onderzoeken lopen en op welke termijn de resultaten daarvan verwacht kunnen worden?	Ja, op basis van een inventarisatie zijn is er een rapportage opgesteld en zijn er factsheets voor 40 winkelgebieden in Noord-Holland gemaakt. Op basis daarvan vinden er in overleg met de betrokken gemeenten vanaf Q4 2021 gerichte verdiepingsstudies plaats naar kansrijke transformatiegebieden. Meer informatie inclusief de routekaart is hier te vinden.
108	EFB/RWK	GroenLinks	Robert Zaal	6.1.1	103	Ilse Zaal/ Cees Loggen	De begroting stelt: 'samen met gemeenten onderzocht (wordt) waar en hoe leegstaande winkels kunnen worden getransformeerd naar wonen, ter versterking van de bestaande winkelgebieden'. Vraag: Is het inderdaad zo dat het (enige) doel van deze activiteit de versterking van bestaande winkelgebiden is? Of is het vergroten van de woningvoorraad ook een doel op zich?	Nee, het doel is drieledig. Ten eerste wordt onderzocht welke locaties geschikt zijn voor binnenstedelijk wonen, met name in de grotere kernen. Het tweede doel is compacter maken van bestaande winkelgebieden door waar mogelijk incourante vierkante meters detailhandel te verminderen op niet-toekomstbestendige locaties. Ten derde is de leefbaarheid van kleine kernen met behoud voorzieningenniveau en lokale woningbehoefte een opgave.
109	EFB/M&B	GroenLinks	Robert Zaal	6.2.1	108	Zita Pels	De begroting stelt: 'de provincie ziet de bibliotheekfunctie als belangrijk onderdeel van de culturele infrastructuur en richt haar activiteiten daarom vooral op het regionaal bereikbaar, toegankelijk en relevant houden van de bibliotheek'. Vraag: Wat wordt bedoeld met 'regionaal bereikbaar' en wordt hier expliciet iets anders bedoeld dan lokale bereikbaarheid danwel bereikbaarheid op gemeentelijk niveau?	Volgens de wet hebben gemeenten een taak om een bibliotheekfunctie binnen hun gemeente te bekostigen. Daarbij wordt uitgegaan van vijf kernfuncties. a. ter beschikking stellen van kennis en informatie; b. bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie; c. bevorderen van lezen en het laten kennismaken met literatuur; d. organiseren van ontmoeting en debat; en e. laten kennis maken met kunst en cultuur.

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
								Het lukt niet alle gemeenten en lokale bibliotheken om aan al deze vijf kernfuncties te voldoen. Daarom wordt samengewerkt in zgn. regionale basisbibliotheken. Voor de provincie is het van belang dat de inwoners op een redelijke afstand (regionaal) gebruik kunnen maken van deze vijf kernfuncties. Dat kan wanneer gemeenten en lokale bibliotheken samenwerken. Daarom is het doel hier regionaal en niet lokaal.
110	EFB/RWK/NLG/MB	PvdD	I. Kostic	2	2	Edward Stigter	"Het nieuwe regeerakkoord zal daarvoor de landelijke kaders moeten schetsen. Tegelijk zal de provincie Noord-Holland niet aarzelen om ook zelf, of samen met de andere provincies in IPOverband, aandacht te vragen bij het kabinet voor uitvoeringsproblemen of ontoereikende financiële budgetten op provinciaal of lokaal niveau." De provincie moet bijdragen aan opgave om de nationale broeikasgasuitstoot in 2030 met 49% terug te dringen ten opzichte van 1990. Maar volgens veel klimaatexperts is dat doel te laag en zijn we straks zo te laat om onder de gevaarlijke opwarming van 1,5 graden te blijven. In andere landen en in EU zijn er hogere ambities. Zet de provincie zich expliciet in voor ambitieuzere doelen (met begeleidend budget) in IPO-verband en bij het Rijk?	De provincie is actief om rechtstreeks bij de EU en in samenwerking met het IPO in het reageren op de jongste voorstellen van de EU, de plannen in het kader van Fit for 55. Hiermee wordt de lat hoger gelegd dan de in het Klimaatakkoord overeengekomen doelen. Daarnaast kan de provincie binnen haar eigen kaders komen tot initiatieven om de klimaatdoelen aan te scherpen.
111	NLG	PvdD	I. Kostic	2	2	Esther Rommel/ Cees Loggen	a) Hoeveel visrechten zijn verhuurd in Noord-Holland en aan waar (welke wateren)/aan wat voor actoren? b) Zijn er ook visrechten verhuurd voor het vissen in natuurgebieden? c) Heeft de provincie de juridische mogelijkheid/beleidsvrijheid om de visrechten niet te verhuren? d) Kan de provincie voorwaarden stellen aan de huur van visrechten? Zo ja, welke? e) Wat zijn de inkomsten uit het verhuur van de visrechten en welke kosten staan daar tegenover? f) Hoe en door wie wordt gereguleerd, gecontroleerd en gehandhaafd? Hoeveel kost dat?	Aangezien deze vragen nagenoeg niet afwijken van de vragen bij eerdere begrotings(wijzigingen) over dit onderwerp, wijken de antwoorden ook nagenoeg niet af van de eerdere antwoorden: a) Van alle wateren die in eigendom zijn van de provincie, op de zogenaamde heerlijke visrechten na, zijn de visrechten verhuurd aan beroepsvissers (volledig visrecht of alleen aalvisrecht) en aan hengelsportverenigingen (schubvis-visrecht) voor perioden van 6 jaren. b) Ja c) Ja d) Ja, er worden voorwaarden gesteld (zoals niet elektrisch vissen, dichtzetten is verboden enz.), mits ze redelijk en billijk zijn en goedgekeurd worden door de Kamer voor de Binnenvisserij. De provincie Noord-Holland stelt vanuit de overeenkomst verplicht, dat de huurder actief deelneemt aan een VBC (visstandbeheerscommissie).

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
								Huurder is verplicht mee te werken aan het in VBC-verband opstellen, uitvoeren en naleven van visstandsbeheer- en visplannen. De inkomsten bedragen circa € 6.900 per jaar (prijspeil 2021). De kosten zijn de interne apparaatskosten voor het eigendomsbeheer (aangaan contracten, contractenbeheer, facturering en toezicht op naleving). De naleving van de huurovereenkomsten wordt gecontroleerd door de beheerders van de sector Grond van de provincie. De kosten hiervoor zijn niet afzondelijk in beeld te brengen, omdat deze werkzaamheden gelijktijdig worden uitgevoerd met de controle van de overige huur- en pachtcontracten.
112	M&B	PvdD	J.P. Hollebeek	4.4.5.	7	Jeroen Olthof	*"Het budget voor de schades aan wegen wordt structureel met € 71.000 verhoogd."* Vraag: valt schade aan ecologische/natuurvriendelijke bermen hier ook onder?	Ja, de schade aan aanliggende ecologische en natuurvriendelijke bermen valt hier ook onder
113	M&B	PvdD	J.P. Hollebeek	4.4.6.	7	Jeroen Olthof	*"Het budget voor de schades aan vaarwegen wordt met € 150.00 verhoogd."* Vraag: valt schade aan ecologische/natuurvriendelijke oevers hier ook onder?	Ja, de schade aan ecologische en natuurvriendelijke oevers vallen hier ook onder
114	EFB	PvdD	I. Kostic	1.1	11	Zita Pels	Er zou worden gewerkt aan diversiteit en inclusiviteit binnen de organisatie van de provincie. a) Welke concrete stappen zijn daartoe ondernomen (trainingen, genderneutrale toiletten, etc.)? b) Welke percentage van mensen in de top van de provinciale organisatie heeft een biculturele achtergrond?	a) Antwoord: Wij werken voor alle Noord-Hollanders. En dat kunnen we het beste doen als wij een afspiegeling vormen van de bevolking van Noord-Holland. Diversiteit & Inclusie is verankerd in ons strategisch HRM-beleid en wordt (zoveel als mogelijk) geïntegreerd in bestaande personeelsinstrumenten. Dit vertaalt zich o.a.in: - Verdere ontwikkeling werving en selectie: aandacht voor D&I zoals door het borgen van objectiviteit bij de keuze van een kandidaat aan de hand van een (beoordelings)format en voor de nieuwe lichting trainees middels een pilot games. en. Als ook D&I benadrukken in vacatureteksten. - Het goede gesprek en leiderschapsontwikkeling: integreren van het element veiligheid in het

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
								trainingsaanbod aan leidinggevenden ten behoeve van het goede gesprek, borgen D&I in leiderschap. - Bewuste communicatie op D&I, zowel in- als extern. Blijven bevorderen van het organisatieklimaat. Zo werken wij het meest vanuit een modern rolstoelvriendelijk gebouw met voorzieningen. Het BHV-beleid is ook gericht op minder validen (bijv. buddy bij evacuatie). - Plaatsen van mensen met een arbeidsbeperking (banenafspraak). - Ook zetten we bij het invullen van stages gericht in op stagiair(e)s) met een niet-westerse achtergrond. Hiernaast zetten we ook in op werving van ambassadeurs en starten klankbordgroep, met als doel D&I steeds te verbeteren en D&I uit te dragen binnen het eigen organisatieonderdeel (meedenken en meewerken aan D&I). Verder wordt er voor voor alle medewerkers van de sector HRM, programmaleden van Daden en het team SamenNH in november een training georganiseerd over D&I. Hiernaast wordt het bestaande en toekomstige leeraanbod onderzocht om te bezien of D&I voldoende is ingebed in dat leeraanbod of dat er meer nodig is. Als dat laatste het geval is dan kijken we, afhankelijk van het soort interventie, hoe we dat op een goede manier vorm kunnen geven. Verdere vormgeving op gebied van bewustwording is nog in de ontwikkelfase. Tevens hebben we als organisatie het Charter Diversiteit ondertekend. We zijn bezig met een plan van aanpak voor het charter. Hiernaast vinden er drie online regenboogbijeenkomsten plaats voor gemeenten. b) In verband met privacywetgeving vindt er geen registratie plaats over bijv. biculturele achtergrond. Wel wordt onderzocht wat er wel mogelijk is.
115	EFB/M&B	PvdD	I. Kostic	1.1 en 4.1,	11, 67-74, 77-81	Zita Pels/ Jeroen Olthof	Nederland heeft zich gecommitteerd aan het VN-Verdrag Handicap, dat in 2016 in Nederland in werking trad, maar de situatie voor mensen met een beperking is sindsdien alleen verslechterd. Ook de provincie zou in haar beleid rekening moeten houden met de verplichtingen vanuit het VN-Verdrag	a) Volgens ons arbo-beleid kunnen medewerkers met een beperking of chronische aandoening aanspraak maken op maatwerkvoorzieningen die zij nodig hebben voor hun werk. Onze panden zijn rolstoeltoegankelijk en de nieuwebouwpanden zijn gebouwd conform het bouwbesluit.

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
				4.2, 4.4			Handicap en er bewust aan werken om de provinciale organisatie, ov, infrastructurele werken en mobiliteitsplannen zo inclusief mogelijk te maken voor deze groep. a) Wat is er afgelopen jaren precies gedaan om het VN-Verdrag Handicap beter toe te passen als provincie en de provincie toegankelijk te maken voor mensen met een beperking? b) Welke verbeteringen zijn op dat gebied gedaan bij het uitgeven van ov-concessies? En bij toegankelijkheid van bijvoorbeeld bushaltes? c) Hoe zijn de belangen van mensen met een beperking meegenomen in mobiliteitsplannen en infrastructurele werken?	We hebben bij de nieuwbouw ook mindervalide collega's betrokken op dit punt. (Dit is in lijn met het vedrag) b) In de concessiebesluiten zijn eisen opgenomen op het gebied van toegankelijkheid. Dit betreft toegankelijkheid van bussen maar ook bijvoorbeeld van reisinformatie. De provincie heeft ook in 2021 weer € 2 mln euro subsidie beschikbaar gesteld voor het verder toegankelijk maken van OV haltes. c) De ontwikkeling van toegankelijkheid van het OV is één van de reguliere onderwerpen die met het Rocov besproken worden. In het Rocov zijn o.a. gehandicaptenorganisaties vertegenwoordigd.
116	EFB	PvdD	I. Kostic	1.1.1	12	Arthur van Dijk	Waarom is de streefwaarde voor de uitreiking van Ribbius Peletier-penning nul voor de jaren 2023- 2025?	De Ribbius Peletierpenning wordt nog in de jaren 2022 én 2023 uitgereikt. Wij zullen de streefwaarde aan laten passen.
117	NLG/EFB	PvdD	I. Kostic	1.2.2	15	Jeroen Olthof en Edwar Stigter	De provincie is ook toezichthouder voor milieu. a) Op welke manier geeft de provincie daar precies invulling aan? Waar kunnen we de evaluatie daarvan lezen? b) Op welke manier wordt er precies toezicht gehouden op waterschappen en of ze geen besluiten nemen die in strijd zijn met het algemeen belang? c) Gezien de extra uitdagingen en complexiteit die de Omgevingswet zal meebrengen: verwacht de provincie niet dat er meer geinvesteerd zal moeten worden in IBT?	a) Een van de risicodomeinen waarop de provincie systematisch toezicht houdt is het omgevingsrecht. Hieronder valt ook milieu. In het jaarverslag Interbestuurlijk Toezicht wordt uitgebreid verslag gedaan van het gehouden toezicht. Informatie over het interbestuurlijk toezicht en ook het jaarverslag vindt u op onze webpagina https://www.noord-holland.nl/Bestuur/Interbestuurlijk_toezicht b) Het financieel toezicht op de drie waterschappen is verankerd in de Waterschapswet en de Wet financiering decentrale overheden. Het uitgangspunt bij het toezicht is de autonomie van het waterschap. Wij kunnen indien nodig een besluit of een niet-schriftelijke beslissing gericht op enig rechtsgevolg van het waterschapsbestuur schorsen of vernietigen wegens strijd met het recht of het algemeen belang. c) Ja, met name zal er geïnvesteerd moeten worden in meer specialisme en een flexibeler inzet van kennis op dit gebied
118	EFB	PvdD	I. Kostic	1.1, 1.2, 1.3.3.	12-15, 18-19	Arthur van Dijk	Lobby hoort bij politiek, maar kan ook op oneigenlijke manieren plaatsvinden en actoren die minder geld ter beschikking hebben voor lobby benadelen. Lobby kan dan de democratie ondermijnen. Daarom is het waarborgen van transparantie en evenwicht in lobby belangrijk. Op welke manieren zorgt de provincie voor transprantie en	Een lobby kan onderdeel zijn van public affairs beleid waarbij een organisatie relaties opbouwt en onderhoudt met personen die invloed kunnen hebben op beleid. Het gaat daarbij wat ons betreft ook om belangenbehartiging. Ons college tracht vanzelfsprekend de belangen van de provincie en haar inwoners te behartigen op verschillende plekken. In onze pogingen om de belangen van de provincie te behartigen,

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
							evenwicht, en waarborgt ze dat lobby niet ondermijnend gaat werken?	zoeken wij vanzelfsprekend naar transparantie en evenwicht. Daarnaast wordt er ook geïnvesteerd in onze eigen weerbaarheid door het vergroten van kennis en bewustzijn van medewerkers en doordat de procedures van signalen over ondermijning vast te leggen wordt ook bijgedragen aan transparantie en evenwicht.
119	EFB	PvdD	J.P. Hollebeek	1.2.1.	17	Ilse Zaal	Waarom lopen de kosten af? De kwaliteit van het openbaar bestuur wordt immers niet minder belangrijk in de nabije toekomst.	Dit is onderdeel van het PS besluit bij de Kaderbrief 2020.
120	EFB	PvdD	J.P. Hollebeek	1.4.1.	22	Arthur van Dijk	Vanaf 2024 neemt het bedrag dat begroot is significant af, terwijl het niet in de lijn der verwachting ligt dat het minder belangrijk dat bestuurshandelingen moeten worden gecommuniceerd richting inwoners. Wat is dan wel de reden?	In het coalitieakkoord 2019-2023 is voor communicatie en participatie extra geld beschikbaar gesteld voor de duur van deze coalitieperiode. Voor het einde van deze coalitieperiode zullen wij met voorstellen komen over hoe we hier vanaf 2024 mee verder willen gaan.
121	EFB/NLG	PvdD	I. Kostic	1.4.2	21	Ilse Zaal	a) Heeft Noord-Holland ooit gelobbyd voor de economische belangen van visserijsector? Op welke manier en met welk resultaat? Hoeveel geld is aan de lobby besteed? b) Toen de discussie over pulsvisserij speelde, heeft Noord-Holland (eventueel samen met andere provincies/via IPO) gelobbyd om verbod op pulsvisserij van tafel te krijgen?	a. Wij zetten in op een duurzame visserij, waarbij het gaat om een doelmatig en effectief beleid. Wij hebben als provincies lobbyisten in Den Haag en Europa. We hebben geen indicatie welke inzet wij specifiek richten op de visserijsector. De visserij gemeenten en provincies kennen een gezamenlijk Bestuurlijk Platform Visserij (BPV). Ook dit overleg is gericht op de duurzame visserij en de vraagstukken die spelen. Hier dragen wij jaarlijks € 1000 bij aan de kosten van het secretariaat. b. Nee, de onderhandelingen over de toelating van pulsvistuig was een verantwoordelijkheid van het Rijk. Wel hebben wij signalen afgegeven dat pulsvisserij perspectief kan hebben voor verduurzaming vn de visserij (zie ook beantwoording statenvragen nr 44-2018 van mevrouw drs. L.D. Vermaas (Partij voor de Dieren) over de pulsvisserij).
122	NLG/M&B/RWK	PvdD	I.Kostic	2.1, 2.2, 5.1, 5.2	23-26, 83-84	Edward Stigter	Experts laten zien dat we de klimaatcrisis en biodiversiteitscrisis in samenhang moeten aanpakken, omdat we anders geen van beide oplossen en de kosten aan het einde van de rit alleen groter zullen uitpakken. De energietransitie en landbouwtransities bieden bijvoorbeeld ook kansen om biodiversiteit te versterken. Wordt in deze begroting extra geinvesteerd om ervoor te zorgen dat o.a. de energietransitie en landbouwtransitie ook de biodiversiteit versterkt?	Ja. Met de Bossenstrategie en Veenweidestrategie wordt tevens geinvesteerd in de versterking van de bidiversiteit. In samenhang hiermee loopt het Masterplan Biodiversiteit.

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
							https://www.theguardian.com/environment/2021/jun/10/climate-and-nature-crises-solve-both-or-solve-neither-say-experts https://www.ipcgroen.nl/actueel/nieuws/502/biodiversiteit-en-energietransitie-een-gouden-koppel https://www.vogelbescherming.nl/docs/3eb62998-61b5-4f40-86a8-e9697aeb7fc5.pdf	
123	NLG/RWK	PvdD	I.Kostic	2.2	27	Edward Stigter	Methaan is, na CO2, verreweg het belangrijkste broeikasgas waarvan door toenemende hoeveelheid de wereldwijde opwarming van het klimaat wordt veroorzaakt. Internationaal is daarom gebruikelijker om te rekenen in CO2 equivalenten in plaats van alleen CO2. Monitort de provincie ook broeikasgassen zoals methaan (zeker gezien de koppeling met landbouwtransitie extra belangrijk)?	Het dashboard Energietransitie in Noord-Holland geeft een beeld van de uitstoot van overige broeikasgassen waaronder methaan. De laatst bekende cijfers dateren van 2018. Energietransitie - CO2-uitstoot - Noord-Holland
124	NLG	PvdD	I. Kostic	2.2.1,	32-34	Esther Rommel	Uit een recente uitspraak van de rechtbank Overijssel blijkt dat de provincie moet handhaven op een boerenbedrijf dat zonder vergunning beweidt en bemest. In Overijssel is een voorstel overgenomen om de stap voor een vergunning voor beweiden en bemesten in ieder geval te maken op eigen provinciale pachtgronden. De provincie gaat bekijken of het mogelijk is om de gebruikers van provinciale pachtgronden te verplichten een vergunning voor beweiden en bemesten aan te vragen. Bij elk nieuw contract kan dan worden besloten in welke mate beweiden en bemesten worden toegestaan. Dat zou ook een bijdrage kunnen leveren aan o.a. het oplossen van het stikstofprobleem en eventuele milieuproblemen (o.a. water). a) Hoeveel ha pachtgrond met een agrarische bestemming heeft provincie Noord-Holland? b) Wordt in Noord-Holland ook nagedacht over vergunning voor beweiden en bemesten op op zijn minst provinciaal grond?	a) De provincie heeft circa 1.400 hectare landbouwgrond en circa 500 ha natuurgrond in eigendom, die in pacht wordt uitgegeven. b) In de provincie Noord-Holland stellen wij aan de activiteiten beweiden en bemesten reeds voorwaarden bij de verpachting van onze grond in het kader van weidevogelbeheer en natuurbeheer. Bij de verpachting van de provinciale gronden wordt het provinciaal pachtbeleid gevolgd (Verpachtingen - Provincie Noord-Holland). Hieruit volgt dat wij voor landbouwgronden met een weidevogeldoelstelling en natuurgrond (strenge) gebruiksvoorwaarden ten aanzien van bemesting en beweiding stellen. Deze voorwaarden worden vanuit onze privaatrechtelijke rol als grondeigenaar/verpachter gehandhaafd. Daarnaast is het reguleren van beweiding en bemesting via vergunningverlening onderdeel van de discussie rondom het (landelijk) stikstofbeleid. Gedeputeerde Staten zijn bevoegd gezag voor vergunningverlening in het kader van de Wet natuurbescherming. Wij volgen in dit verband de landelijke lijn, die momenteel inhoudt dat er geen vergunningplicht geldt voor deze activiteiten.

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
125	NLG	PvdD	I. Kostic	2.2.1, 3.5.1	32-34	Jeroen Olthof	De OD NZKG heeft naar aanleiding van het RRK-rapport over grondwaterbescherming aangegeven dat ze 5 tot 6 extra fte nodig hebben voor goede bescherming van grondwater. Wordt dat meegenomen in deze begroting?	Nee, deze extra capaciteit is niet meegenomen in deze begroting. Zoals tijdens de vergadering van PS van 13 september 2021 is aangegeven zijn we met de omgevingsdienst in gesprek om het financiële inzicht verder te verscherpen en onderbouwd te krijgen. De uitkomsten hiervan worden meegenomen in de reguliere gesprekken over de uitvoeringsovereenkomst (UVO 2022). Op basis van deze gesprekken zal een integraal voorstel worden neergelegd aan GS waarin alle VTH-taken goed zijn onderbouwd en in samenhang zijn afgewogen.
126	EFB	PvdD	I. Kostic	1.4.1, 5.2.3	20, 94	Ilse Zaal	'De provincie sponsort verschillende evenementen, waarbij we met onze sponsorbijdrage extra aandacht geven aan duurzaamheid, dierenwelzijn en diversiteit. Bij de vaststelling van het nieuwe sponsorbeleid is door ex-gedeputeerde Van der Hoek aangegeven dat jaarlijks wordt geevalueerd hoe met dierenwelzijn is omgegaan tijdens evenementen zoals Jumping Amsterdam en Landbouwshow Opmeer. Er is nu 1 evaluatie geweest. a) Bij die evaluatie is alleen uitgegaan van de beoordeling van dierenwelzijn door de commerciele organisaties zelf. Hoe voorkomt de provincie dat we wat betreft dierenwelzijn afgaan op een slager die zijn eigen vlees keurt? b) Wanneer komt de tweede evaluatie ongeveer en kunnen we dan een verbeterde evaluatiemethode verwachten, in de zin dat bijv. ook meer onafhankelijke organisaties en dierenwelzijnsorganisaties om input wordt gevraagd?	a) We vragen de organisaties om een rapportage over dierenwelzijn aan te leveren. Omdat hierbij onafhankelijke dierenartsen zijn betrokken, hebben we hier voldoende vertrouwen in. b) In 2021 hebben geen gesponsorde evenementen plaatsgevonden waarbij dieren zijn ingezet. Een volgende rapportage volgt daarom op zijn vroegst begin 2023. We nodigen PS uit om, samen met andere onafhankelijke (dierenwelzijns)organisaties, tijdens de eerstvolgende editie van Jumping Amsterdam een toelichting te krijgen op dierenwelzijn tijdens dit evenement.
127	RWK/EFB	PvdD	I. Kostic	2.1, 2.2	23	Edward Stigter	Actieprogramma Klimaat: "Aandachtspunt is het verdelen van de lusten en lasten, gelet op het maatschappelijk draagvlak en de financiële consequenties." a) Wat wordt gedaan met feit dat zwakste schouders nu onevenredig zware lasten dragen en het minst van ondersteuningsregelingen (bijv. subsidies voor verduurzaming) lijken te profiteren? b) Hoe kan de provincie met eigen maatregelen mensen met een klein budget meer ondersteuning geven?	a. In MRA verband wordt onderzoek gedaan naar energie-armoede. PNH heeft geen beleid op dit gebied, omdat dit onderwerp onderdeel is van het gemeentelijk sociaal domein. Dat hoort bij de gemeente. b. We ondersteunen gemeenten via het Service Punt Duurzame Energie met kennis en informatie over hoe gemeentes ondersteuning kunnen bieden op het gebied van energie-armoede.

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
128	NLG/RWK	PvdD	F. Zoon	2.2.2	27	Jeroen Olthof	Is aan te geven hoeveel megaton CO2-emissie en aantal blootgestelden boven de grenswaarden van NO2 en PM10 in 2022 begroot is?	Met betrekking tot de CO2 uitstoot zijn deze gegevens ons niet bekend. Vanuit de landelijke monitoring (NSL) komen gegevens over de luchtkwaliteit in de regel pas beschikbaar in het opvolgende jaar en kijken terug op het gepasseerd jaar. Dit betekent dat de cijfers voor 2022 in het jaar 2023 zullen worden gerapporteerd.
129	M&B	PvdD	J.P. Hollebeek	3.2	42	Jeroen Olthof	Als prioriteit wordt genoemd: “Actief pleiten voor een balans tussen duurzame connectiviteit (ontwikkeling van Schiphol) in balans met een gezonde woon- en leefomgeving (impact van luchtvaart op de Schipholregio) Schiphol.” a) Gaat het hierbij alleen om stimuleren of ook zelf actief bijdragen? b) Welke factoren dragen bij aan het verbeteren van de leefbaarheid rond Schiphol? c) Er wordt op p.42 en elders ook gesproken over ‘ontwikkeling van Schiphol’. Wat wordt daarmee bedoeld? Houdt dat groei in?	a) We lobbyen voor regels die sturen op duurzame connectiviteit én een gezonde leefomgeving. Wij zijn hier ten aanzien van de lucthvaartwetgeving zelf geen bevoegd gezag voor. Voor zover we wel eigen bevoegdheden hebbben sturen we daar ook zelf op, zie onze Omgevingsvisie, de verstedelijkingsafspraken, SBAB, etc. b) Dat is heel breed, dit zijn maatregelen die raken aan beschermen en bevorderen. Ten aanzien van de bescherming is het fundamentele probleem dat de huidige normen geen goede bescherming bieden voor de gezondheid, er zit geen wederkerigheid in de systematiek tussen lucht en land, er is geen norm voor de individuele belasting die anavaardbaar wordt geacht, zie ook de BRS zienswijzen die we dafgelopen jaren hebben ingediend op alle conceptbesluiten rond luchtvaart. Aan de bevorderingskant vraagt dat van gemeenten een integraler ontwerp waarin gezondheid een stevigere plaats inneemt. Dit wordt onder de Omgevingswet steeds belangrijker maar het is nog niet scherp wat dat nou concreet in de uitvoeringspraktijk vraagt. Dat proberen we vanuit het programma gezonde leefomgeving ook scherper neer te zetten. c) De **luchthaven** zal zich moeten blijven ontwikkelen richting een multimodale en duurzame luchthaven. Of er groei van **luchtvaart** kan plaatsvinden is afhankelijk of de luchtvaart zich kan blijven ontwikkelen binnen de parameters van de green deal (krimpende milieucontouren).
130	RWK/M&B	PvdD	J.P. Hollebeek	3.2.1.	42	Cees Loggen	*“Doel is cofinanciering van projecten die een bijdrage leveren aan de verbetering van de OV-bereikbaarheid, het optimaliseren van de ketenreis (deur-tot-deur reis), efficient ruimtegebruik door het clusteren van functies rondom OV-*	Biodiversiteit en natuurinclusiviteit zijn niet een direct doel van het programma OV-knooppunten, maar wel een meekoppelkans. Een van de doelstellingen is het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving rond het stationsgebied, waarbij we onder andere inzetten op het creëren van toekomstbestendige knooppunten (denk aan duurzame en

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
							knooppunten en/of het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving in het (bus- of trein)stationsgebied." Vraag: maken zaken als biodiversiteit en natuurinclusiviteit ook onderdeel uit van het verbeterern van de leefomgeving op en rondom deze OV-knooppunten?	actieve mobiliteit, maar ook klimaatadaptatie en stedelijk groen). Vanuit onze stimulerende rol streven we naar het zoveel mogelijk vergroenen van het knooppunt, wat zowel bijdraagt aan klimaatadaptatie, ruimtelijke kwaliteit en gezondheid, als aan natuur inclusief bouwen en biodiversiteit. We zoeken hierbij zoveel mogelijk de verbinding met andere beleidsdossiers en onze partners zoals gemeenten en de spoorse partijen. Zo willen we bijvoorbeeld bij een aantal knooppunten onze doelstellingen verbinden aan het Landschapsplan voor het Spoor (ProRail-Spoorbeeld). Het groen langs het spoor gaat dan over in het groen van het station.
131	M&B	PvdD	J.P. Hollebeek	3.2.2.	45	Jeroen Olthof	*"Het belang van luchtvaart en Schiphol als onderdeel van de internationale connectiviteit van onze provincie en de MRA staat niet ter discussie."* Vraag: Welk deel/aantal van de huidige vluchtbewegingen op Luchthaven Schiphol is daadwerkelijk onontbeerlijk voor de internationale connectiviteit van onze provincie en de MRA?	Dat kun je nu niet uit elkaar halen. De kwaliteit van het netwerk zit in de hoeveelheid mondiale directe verbindingen, die zijn nu afhankelijk van het hub-en-spoke model. Transfer is daar een belangrijke onderlegger voor. Daarnaast zijn vluchten van partijen als Easyjet ook belangrijk voor de zakelijke markt en vracht in de belly.
132	M&B	PvdD	F. Zoon	3.2.2	46	Jeroen Olthof	Er zijn nieuwe afspraken gemaakt voor de resterende middelen van Stichting Leefomgeving Schiphol. Welke afspraken zijn dit?	Het bestemmingenreglement is alleen aangepast ten aanzien van de gebiedsgerichte projecten. Hiervan is afgesproken dit in te zetten voor innovatieve technieken en processen die de kwaliteit en het ontwerp in belast gebied kunnen ondersteunen. Denk aan geluidadaptief bouwen, nieuwe vormen van isolatie, oplossingen tegen grondgeluid.
133	M&B	PvdD	F. Zoon	3.2.3	47	Zita Pels	De grote zeesluis is af. Hiermee lijkt het Informatiepunt SHIP overbodig te worden. Wordt er nog provinciaal geld uitgetrokken voor SHIP? Zo ja, hoeveel en voor hoeveel jaar nog?	Op dit moment wordt door betrokken partijen overlegd over al dan niet voortzetten van SHIP. Het besluit hierover wordt in het voorjaar van 2022 verwacht.
134	M&B	PvdD	J.P. Hollebeek	3.2.1	50	Cees Loggen	De bijdragen aan de optimalisering van OV-knooppunten en ketens loopt na 2022 zienderogen af. Is het de verwachting dat deze optimalisering op dusdanig korte termijn zijn vruchten afwerpt dat deze afname verantwoord is?	Voor deze coalitieperiode hebben we budget gekregen om bijdragen te leveren aan de optimalisering van OV-knooppunten en ketens. Dit budget is in een reserve gestort. Omdat onzeker is wanneer de kosten komen, hebben we nog niet voor alle beoogde doelen budget opgenomen in de begroting. Vanaf 2024 zijn alleen nog maar de vaste proceskosten begroot en de capaciteitskosten geraamd. De projecten kunnen een langere looptijd hebben, dus de verwachting is dat

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
								een deel van het budget nog in 2024 ingezet gaat worden, maar daar is nu nog geen duidelijkheid over.
135	NLG	PvdD	F. Zoon	3.5	59	Cees Loggen	Welke rol heeft LTO, anders dan dat ze geborgde zetels in Waterschappen hebben, als samenwerkingspartner bij verbeteren van de kwaliteit van het water?	De provincie werkt middels het programma Bodem & Water samen met de drie Noord-Hollandse waterschappen, LTO Noord en de agrarische natuurverenigingen in Noord-Holland. Als samenwerkingspartner bij het verbeteren van de waterkwaliteit staat LTO voornamelijk in contact met de waterschappen. Als partner zijn zij o.a. betrokken bij het Landbouwportaal Noord-Holland. Als onderdeel van het Landbouwportaal gaat LTO met zogenoemde erfcoaches langs agrarische bedrijven om advies te geven over het verminderen van erfafspoeling (mineralen/nutriënten). Het Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn-West (RBO) is hét samenwerkingsplatform in ons deel van het stroomgebied. Hierin werken 8 waterschappen, 4 provincies, Rijkswaterstaat, de ministeries van I&W en LNV, gemeenten en maatschappelijke organisaties samen aan het verbeteren van de waterkwaliteit. Het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) is zowel voor agrarische organisaties als voor de overheden een belangrijk middel om de aanpak vorm te geven.
136	NLG	PvdD	I.Kostic	3.5	59	Cees Loggen	Samenwerkingspartners voor verbetering waterkwaliteit en benutten/beheren van water zijn volgens de provincie: waterschappen, Rijkswaterstaat, gemeenten en maatschappelijke partijen zoals LTO en drinkwaterbedrijven. a) Als LTO wordt betrokken, wordt ook aan Caring Farmers actief om input gevraagd? b) Wordt input gevraagd aan milieuorganisaties? c) Wordt input gevraagd aan dierenwelzijnsorganisaties (zoals Vissenbescherming en Dierenbescherming), aangezien ook dit waterbeleid vaak aan levens van dieren raakt?	a) Op dit moment wordt Caring Farmers vanuit de provincie niet actief om input gevraagd voor het verbeteren van de waterkwaliteit in Noord-Holland. b) Op dit moment worden milieuorganisaties vanuit de provincie niet actief om input gevraagd voor het verbeteren van de waterkwaliteit in Noord-Holland. c) Op dit moment worden dierenwelzijnsorganisaties vanuit de provincie niet actief om input gevraagd voor het verbeteren van de waterkwaliteit in Noord-Holland.
137	NLG	PvdD	I. Kostic	3.5.2	60-61	Cees Loggen	De toestand van waterlichamen volgens de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW), is voor alle waterschappen meer dan 60% slecht of ontoereikend. Op dit moment wordt dus nog steeds 0% van de KRW-doelen gehaald en is doelbereik nog ver weg. a) Wat waren de percentages vorig jaar? b) Welk extra inzet gaat de provincie precies leveren om de	a) Voor de percentages van voorgaande jaren verwijzen we u naar www.waarstaatjeprovincie.nl. b) Hiervoor verwijzen we u naar het ontwerp regionaal waterprogramma 2022-2027 dat in januari in de cie. NLG werd besproken (deelprogramma oppervlaktewater en deelprogramma grondwater).

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
							KRW doelen te halen? c) Worden straks de KRW doelen met deze aanpak met zekerheid gehaald? d) Welke concrete veranderingen worden in komende jaren daarvoor in de landbouw gemaakt?	c) Nee. Voor nadere toelichting verwijzen we u naar het eerdergenoemde ontwerp waterprogramma (blz. 11). d) De bijdrage van het provinciale landbouwbeleid aan het verbeteren van de waterkwaliteit wordt beschreven in paragraaf 2.5 van het eerdergenoemde ontwerp waterprogramma.
138	NLG	PvdD	I. Kostic	3.5.2	60-61	Cees Loggen / Ilse Zaal	De landbouw, en dan met name de veehouderij, is een van de grote waterverbruikers. GS zou kijken hoe dit het beste is aan te pakken. a) Op welke manier gaat de provincie dit aanpakken, gezien de uitdagingen wat betreft milieu, droogte en klimaat? b) Wanneer rapporteert GS hierover bij PS? c) Hoe wordt de aanpak van grootwaterverbruik in de landbouw meegenomen in de begroting?	a) De huidige watervraag voor de landbouw is in kaart gebracht. De provincie neemt deel aan het deltaprogramma zoetwater waar samen met Rijk, waterschappen en belangenorganisaties in zogenaamde zoetwaterregio's wordt gekeken hoe we de waterbehoefte van de verschillende functies zoveel mogelijk kunnen beperken. In Noord-Holland komt veel veehouderij voor op graslanden in de veengebieden. De aanpak van bodemdaling en de reducering van veenoxidatie zal echter ook het nodige water gaan kosten. b) Eind dit jaar liggen een bestuursovereenkomst zoetwatermaatregelen en een bestuursovereenkomstwaterverdeling IJsselmeer voor ter ondertekening. Hierin is vastgelegd welke maatregelen komende jaren gaan uitvoeren in de zoetwaterregio's. Verder wordt onderzocht welke instrumenten de provincie heeft om bij nieuwe ontwikkelingen en bestaande functie de watervraag te beperken. c) Het waterverbruik wordt niet in kaart gebracht bij de begroting. Het gebruik van oppervlakte water en grondwater wordt geregeld door het waterschap. Voor dit gebruik betalen de agrariërs belasting aan het waterschap.
139	NLG	PvdD	I.Kostic	3.5.3	62	Cees Loggen	In 2022 wordt er € 1,8 miljoen ingezet voor stimuleren van waterrecreatie. a) Hoeveel geld zal ongeveer aan faciliteren van 'sportvisserij' gaan? b) Hoeveel maatschappelijke kosten brengt de sportvisserij met zich mee, in termen van vervuiling van water door lood?	a. In samenwerking met Sportvisserij Midwest is een project ter stimulering van loodvrije visserij in voorbereiding. Het projectbudget is € 25.000,--. Als meekoppelkans bij oeveronderhoud realisatie van 4 vislocaties aan de Westfriesche vaart en Noordhollandsch Kanaal € 120.000. b. De hoogte van deze maatschappelijke kosten is ons niet bekend.

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
140	M&B	PvdD	I.Kostic	4.4.6	79	Jeroen Olthof	"Het streven is daar waar kansen zijn voor natuurvriendelijke oevers, deze structureel als het nieuwe duurzame normaal toe te passen." Het is belangrijk concrete tussendoelen te stellen. Hoeveel is die steefwaarde voor natuurvriendelijke oever in km voor komende jaren?	Dat verschilt per type vaarweg en de mogelijkheid om technisch en ecologisch verantwoord natuurvriendelijke oevers aan te leggen. Dit wordt per te vervangen traject bekeken. In de jaarlijkse verantwoording worden het aantal meters aangelegde natuurvriendelijke oevers gerapporteerd.
141	M&B	PvdD	J.P. Hollebeek	4.4.7.	80	Jeroen Olthof	Worden er ook innovatieve middelen ingezet om aanrijdingen met dieren te voorkomen?	Er worden geen nieuwe innovaties ontwikkeld om aanrijdingen met dieren te voorkomen. In de infrastructurele werken worden wel bestaande maatregelen genomen zoals faunapassages.
142	M&B	PvdD	I. Kostic	4.4.6	79-80	Jeroen Olthof / Cees Loggen	Wordt er komende jaren bij beheeractiviteiten van vaarwegen ook geld besteed aan plekken voor sportvissers en sportwedstrijden? Zo ja, hoeveel?	Nee, de middelen worden ingezet voor vervanging van oever in technische en ecologische zin, zoals afgesproken in de NIKG.
143	NLG	PvdD	F. Zoon	5	84	Esther Rommel	Er wordt gemeld dat er herstel van biodiversiteit is en dat de achteruitgang van natuur lijkt gekeerd. Waar basseert GS zich op? Diverse organisaties, zoals WNF in het laatste Living Planet Report, concluderen dat de Nederlanse natuur er slechter voor staat dan ooit.	Indexcijfers zoals de Living Planet Index (LPI) geven altijd grove gemiddelden weer. Uit de LPI trends voor Noord-Holland leek de achteruitgang van de jaren '90 in de 20ste eeuw, in de jaren '00 van de 21ste eeuw ongeveer gestopt te zijn. De trend laat daarna een redelijke constante lijn zien. Een verklaring kan zijn dat het aandeel soorten dat profiteert van de verbeterde waterkwaliteit in Noord-Holland voor deze stabilisatie van het gemiddelde zorgt. Over het algemeen genomen zien we ook in Noord-Holland dat de kwetsbare soorten het nog steeds zeer moeilijk hebben en achteruit blijven gaan. Dat is ook in lijn met de conclusies over heel Nederland door het WNF.
144	RWK	PvdD	I. Kostic	5.1.	87	Esther Rommel	*"Omgevingsfactoren* *· Natuur en landschap zijn dynamisch, (soms) onvoorspelbaar en hun ontwikkeling wordt bepaald door vele factoren die buiten de directe provinciale beïnvloedingssfeer liggen, zoals klimatologische ontwikkelingen, weersomstandigheden, de ontwikkeling van dieren- en plantenpopulaties en sociaal-economische ontwikkelingen."*	Het gaat om factoren die buiten de directe provinciale beinvloedingssfeer liggen. Wij voelen ons wel degelijk betrokken bij elk van deze factoren, en met onze beleidsinspanningen kunnen wel allicht een beperkt effect bereiken, maar we moeten ook realistisch zijn en constateren dat dat effect beperkt zal zijn.

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
							Vraag: Is de provincie van mening dat deze factoren geheel buiten haar directe invloedsfeer liggen, en zij zich derhalve niet verantwoordelijk acht voor ontwikkelingen hieromtrent?	
145	NLG	PvdD	I. Kostic	5.2.1	91	Esther Rommel	Agrarisch natuurbeheer is door experts bekritiseerd en zou onvoldoende werken. a) Wat wordt met deze conclusies gedaan in Noord-Holland? b) Is er een evaluatie geweest van de effectiviteit van agrarisch natuurbeheer in Noord-Holland? Zo ja, wanneer, en waar kunnen we het lezen?	Over de effectiviteit van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer zijn de afgelopen jaren zeer uiteenlopende onderzoeken verschenen. Een rode draad in deze conclusies lijkt te zijn dat agrarisch natuurbeheer in specifieke situaties en met een grote betrokkenheid van de beheerder, succesvol kan zijn. In Noord-Holland zien we goede voorbeelden in (onder andere) de Ronde Hoep en Waterland. Wij hebben in 2016 een grootschalige evaluatie van onze kerngebieden uitgevoerd en in 2020 een landelijke evaluatie. Alle studies en wetenschappelijke ontwikkelingen volgen wij op de voet. Op dit moment is onze inschatting dat de agrarische kerngebieden op de juiste plek liggen, en dat de agrarische collectieven op een goede manier sturen op de inzet van de beperkte subsidiemiddelen.
146	NLG	PvdD	I. Kostic	5.2.2	92	Esther Rommel	Er is een steeds grotere druk op recreatiegebieden (inclusief natuurgebieden). Terreinbeheerders en natuurorganisaties maken hun zorgen kenbaar over gebrek aan capaciteit voor toezicht en handhaving. a) Heeft de provincie met behulp van partners als in kaart gebracht hoeveel capaciteit nodig voor sterke toezicht en handhaving? Of is de provincie van plan dat in beeld te brengen? b) Is er in begroting rekening gehouden met de al bestaande en dus steeds stijgende druk op kwetsbare gebieden waar mensen recreeeren? Zo ja, hoe?	a) Ja. In 2020 is het inderdaad druk geweest in zowel de natuur- als recreatiegebieden, waardoor extra toezicht en handhaving zijn ingezet door de beheerders. De extra inzet van toezicht en handhaving is binnen de lopende begrotingen van de beheerorganisaties opgelost. b) De toegenomen drukte in natuur- en recreatiegebieden heeft ertoe geleid dat de provincie, samen met beheerders, onderzoek doet naar de druk en draagkracht van deze gebieden in de provincie. Dit onderzoek moet inzicht geven in de manier waarop de gebieden zich tot elkaar verhouden en de ontwikkelperspectieven van de verschillende gebieden (ook ten opzichte van elkaar). Het dient mede als basis voor het bestemmingsmanagement. Voor bestemmingsmanagement is via Kaderbrief geld opgenomen in de begroting (250.000 euro voor 4 jaar).
147	NLG	PvdD	F. Zoon	5.2.3	94	Esther Rommel	De Faunabeheereenheid Noord-Holland is een uitvoeringsdienst, die ook beheerplannen schrijft. GS beoordeelt deze beheerplannen. Maakt GS gebruik van (andere) experts bij de beoordeling van de beheerplannen en op welke manier vindt deze beoordeling plaats?	De Wet natuurbescherming (Wnb) legt de verantwoordelijkheid voor planmatig faunabeheer bij de Faunabeheereenheid, waarin de grondeigenaren/jachthouders zijn verenigd. Onderdeel van deze verantwoordelijkheid is het opstellen van faunabeheerplannen. Goedkeuring van faunabeheerplannen is een bevoegdheid van GS. Goedkeuring wordt verleend als het plan voldoet aan de eisen in artikel 3.12 van de Wnb, de

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
								nadere richtlijnen in de Omgevingsverordening NH 2020 en het beleid van de provincie Noord-Holland. Bij de beoordeling wordt, naast de inzet van onze eigen ambtelijke organisatie, ook advies gevraagd aan de Omgevingsdienst Noord-Holland-Noord. Deze kan bijvoorbeeld aangegeven of de onderbouwing is het plan toereikend is met het oog op toekomstige ontheffings-/vergunningsaanvragen. Het resultaat van de beoordeling door ons college wordt per brief medegedeeld aan de FBE en aan uw Staten.
148	NLG	PvdD	F. Zoon	5.2.4	95	Esther Rommel	Het coalitieakkoord spreekt van prikkels (meervoud) om ganzen snel en doelgericht te verjagen. Eén prikkel staat beschreven in de begroting om in bepaalde situaties de eigen risico te verhogen naar 20% Zijn er al andere prikkels, voortkomend uit het coalitieakkoord, om ganzen snel en doelgericht te verjagen? En zo ja, welke zijn dit?	Over de verschillende mogelijkheden en initiatieven die er zijn om ganzen te verjagen zijn uw Staten geinformeerd per brief van 4 juni 2020. Deze brief bevat een goed overzicht, waarnaar wij kortheidshalve verwijzen.
149	NLG	PvdD	F. Zoon	5.2.4	95	Esther Rommel	Hoeveel geld is er uitgetrokken voor innovatie, onderzoek en uitbreiding van niet dodelijke verjagingsmiddelen voor ganzen voor de komende jaren?	Innovatie, onderzoek en uitbreiding van niet-dodelijke verjagingsmiddelen is een onderdeel van de onderzoeksagenda van BIJ12. Specifiek voor ganzen loopt momenteel het onderzoek BirdAlert (opdracht is verleend voor € 161.198, ex btw). Komend jaar start een onderzoek naar de motivatie voor grondgebruikers om preventieve middelen in te zetten (overigens niet specifiek ten aanzien van ganzen, maar in algemene zin). Daarbij wordt ook de Faunaschade preventie kit betrokken. De kosten van dit onderzoek worden nog uitgewerkt. Het totale budget voor de onderzoeksagenda van BIJ12 is voor de komende periode opgehoogd van €460.000 naar €560.000 per jaar, waarvan de provincie Noord-Holland een deel betaalt conform een in IPO-verband vastgestelde verdeelsleutel.
150	NLG	PvdD	I. Kostic	5.2.3	94	Esther Rommel	“De provincie werkt aan de bestrijding van invasieve exoten, zoals …de vogels rosse stekelstaart en nijlgans.” Onze kijk op dieren verandert. We erkennen steeds meer de eigen belevingswereld en intrinsieke waarde van dieren. We erkennen ze als wezens met gevoel. Meeste politieke partijen en burgers preferen daarom niet-dodelijke middelen als het gaat om aanpak van dieren.	a) Geen. In het kader van de Wet natuurbescherming heeft het Rijk in 2018 de verantwoordelijkheid voor het bestrijden van de door de Europese Unie aangewezen soorten, met uitzondering van de wolhandkrab, uitheemse rivierkreeften, de muskusrat en de beverrat, aan de provincies overgedragen. Deze taak betreft voor de provincies een inspanningsverplichting. Het betreft hier zowel planten als

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
							a. Welke niet-dodelijke middelen zet de provincie in voor deze aanpak? b. Hoeveel onderzoek heeft de provincie tot nu toe laten doen naar niet-dodelijke, ecologische alternatieven? Kunt u de links naar de resultaten daarvan delen? c) Hoeveel geld is gestoken in dodelijk middelen? d). Hoeveel gaat de provincie komende jaren steken in onderzoek en toepassing van niet-dodelijke, diervriendelijke middelen?	dieren. Voor dieren zoals de rosse stekelstaart en nijlgans is de inzet van dodelijke middelen onvermijdelijk. b) Er is geen onderzoek uitgevoerd naar niet-dodelijke middelen voor de bestrijding van invasieve exoten. Relevante resultaten van wetenschappelijke onderzoeken naar ecologische alternatieven, zoals resilias.eu, betrekken we bij de planvorming van het beheer in de Noord-Hollandse natuurgebieden. c) Er is geen provinciaal budget besteed aan dodelijke middelen bij de bestrijding van invasieve exoten. d) In het gebiedsprogramma Oostelijke Vechtplassen is € 23.000 beschikbaar om de komende jaren onderzoek te kunnen doen naar diervriendelijkere methoden voor het afvangen en transport van uitheemse rivierkreeften ten behoeve van het Natura2000-gebied Oostelijke Vechtplassen.
151	NLG	PvdD	F. Zoon	5.2.3	93-95	Esther Rommel	Er worden controles in het teken van de Wet natuurbescherming uitgevoerd. a) Welk percentage hiervan is gepland voor controles op de jacht? b) Hoeveel toezichthouders en handhavers zijn er voor de provincie werkzaam voor toezicht en handhaving op de jacht? c) Is er een takenscheiding tussen toezichthouders en handhavers?	a. In het Uitvoeringsprogramma 2022 van de Omgevingsdienst NHN is het totaal aantal geplande controles t.a.v. de Wet natuurbescherming opgenomen. 16% daarvan ziet toe op soorten. Dit betreft 348 controles. b. 5 FTE, waarvan er 1 FTE als vcature openstaat. c. Nee, de desbetreffende personen zijn zowel toezichthouder als handhaver.
152	NLG	PvdD	F. Zoon	5.2.3	93-95	Esther Rommel	De meeste partijen in PS geven aan dat ze indien mogelijk niet-dodelijke methodes van faunabeheer verkiezen boven dodelijke (afschot, vergassing e.d. van dieren). Dodelijke methodes zijn ook behoorlijk ouderwets en passen niet in een innovatieve samenleving, waarin technologisch heel veel mogelijk is. Effectieve niet-dodelijke faunabeheermethoden zijn dus vooral een kwestie van voldoende investeren in innovatie op dit gebied. a) Hoeveel wordt (eventueel naar schatting) geïnvesteerd in innovatie op dit gebied (niet-dodelijke middelen)? En hoeveel wordt geïnvesteerd in dodelijke middelen? Hoe heeft de	a. Onderzoek en innovatie t.a.v. toepassen van niet-dodelijke middelen maakt onderdeel uit van de onderzoeksagenda van BIJ12. Voor een nadere toelichting hierop verwijzen wij naar het antwoord op vraag 149. Aangezien in de verschillende onderzoeken die BIJ12 uitvoert niet altijd een scherp onderscheid te maken is tussen onderzoek naar dodelijke of niet-dodelijke methoden, is een exact antwoord op uw vraag lastig te geven. Een grove inschatting van BIJ12 is dat de afgelopen jaren jaarlijks tussen de +/- €90.000-€130.000,- aan onderzoeken naar niet-dodelijke middelen is besteed.

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
							hoogte van die investeringen zich de afgelopen jaren ontwikkeld? b) Is door de provincie overwogen om bijv. via terugkerende Hackathons op dit gebied een prijs uit te schrijven voor beste innovatieve en effectieve niet-dodelijke oplossingen?	b. Deze suggestie geven wij mee aan BIJ12 in het kader van de uitwerking van de onderzoeksagenda 2022-2023. De uiteindelijke keuze voor de meest geschikte vorm is aan BIJ12.
153	NLG/~~RWK~~	PvdD	J.P. Hollebeek	5.3.2	95	Esther Rommel	In de bijdragen aan regionale samenwerking ten aanzien van groen in deze paragraaf worden genoemd: de Metropoolregio Amsterdam, het Bestuurlijk Platform Groene Hart en de nationale parken Duinen van Texel en Zuid-Kennemerland. Zijn de begrote bedragen louter voor deze vier partners/gebieden gereserveerd? Zo nee: welke partners gebieden vallen nog meer onder de budgetten voor dit operationeel doel?	Voor het antwoord verwijzen wij u naar de antwoorden op de vragen 8 en 106.
154	RWK/EFB	PvdD	J.P. Hollebeek	5.3.1		Cees Loggen/ Esther Rommel	Op pag. 95 is te lezen “Ook gaan we door met het stimuleren van het vergroenen van bebouwd gebied door natuurinclusief bouwen.” a. Wat verstaat GS onder Natuurinclusieve woonwijken en natuurinclusieve bedrijventerreinen? Welke groene elementen bevatten deze concreet? b. Hoeveel van deze wijken en bedrijventerreinen zijn er afgelopen jaar bij gekomen, en in aanbouw of ontwikkeling? c. Hoe stimuleert GS het vergroenen? Wie stimuleert GS (welke partijen)? d. Gaat GS ook zelf actief bijdragen aan het realiseren van natuurinclusieve ruimtelijke inrichting, ipv alleen stimuleren? e. Wat is het beleid van GS om natuurinclusieve ruimtelijke inrichting te bevorderen: doel (hoeveel), middelen/maatregelen, tijd?	a) Natuurinclusief betekent voor GS circulaire/biobased materialen gebruiken, het inbouwen van nestgelegenheden in het gebouw, waar mogelijk toepassen van groene daken en wanden (in combinatie met zonnepanelen) en biodivers ingerichte openbare ruimte. b) Dit overzicht is niet beschikbaar. Gemeenten zijn hiervoor bevoegd gezag. c) Via een landelijk netwerk stimuleren GS de sector (o.a. projectontwikkelaars, ontwerpers, bouwers) en is er contact met het Rijk over het Bouwbesluit. Provinciaal stimuleren we gemeenten via de regionale woonakkoorden en kennisdeling via de Aanpak Groen Kapitaal. GS organiseren binnenkort een makathon natuurinclusieve Tiny Houses op basis van 4 cases in 4 verschillende gemeenten. d) Ja. In onze eigen gebouwen en bij het beheer van onze infrastructuur geven GS het goede voorbeeld. e) GS stimuleren dat dit onderwerp wordt meegenomen via de regionale woonakkoorden en in projecten die bij ons onder de aandacht komen, in combinatie met klimaatadaptatie en gezonde leefomgeving. Het is aan gemeenten om zelf de afweging te maken wat waar wordt toegepast.

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
155	NLG	PvdD	F. Zoon	5.3	96	Esther Rommel	Er staat "Uitbreiden van het Groen Kapitaal-netwerk". Betekent dit ook dat de bezetting van het Groen Kapitaal bureau toeneemt? Hoeveel fte omvat Groen Kapitaal nu?	Het huidige team van Groen Kapitaal bestaat uit circa 2,5 fte. Deze omvang is al geruime tijd stabiel; uitbreiding is nu niet voorzien. Door middel van netwerkend samenwerken – intern en extern – wordt de impact overigens groter. Via het begin 2021 vastgestelde Masterplan biodiversiteit is er beperkt extra financiële ruimte om externe opdrachten uit te zetten.
156	NLG	PvdD	I. Kostic	5.3.3	97	Esther Rommel	"Samen met vele andere partners in het Waddengebied zoals het Rijk, de Waddenprovincies Fryslân en Groningen, de waterschappen, gemeenten, de in 2020 gevormde Beheerautoriteit Waddenzee en belangenorganisaties zoals de Coalitie Wadden Natuurlijk, de recreatieondernemers, de Waddenzeehavens en LTO-Noord, werken we aan de uitvoering van de Agenda voor het Waddengebied 2050." a) Als LTO wordt betrokken, worden dan ook Caring Farmes betrokken? b) Worden milieuorganisaties betrokken? c) Noord-Holland heeft zich helder uitgesproken dat belangen van dieren expliciter mee moeten worden meewongen bij activiteiten in het Waddengebied. Het Waddengebied zou immers bij uitstek een veilig gebied moeten zijn voor de dieren. Wordt om dierenwelzijnsorganisaties zoals Faunabescherming en Vissenbescherming om input gevraagd, aangezien zij hierover veel expertise hebben?	a. De organisatie Caring Farmers is niet betrokken bij de Agenda voor het Waddengebied 2050. Genoemde organisaties hebben een gezamenlijk eigenaarschap voor deze agenda. Zij zijn betrokken via het Bestuurlijk Overleg Waddengebied en het Omgevingsberaad Waddengebied. Deze overleggen zijn op initiatief van de minster van Infrastructuur en Waterstaat opgericht. Hierbij is gekeken naar de meest relevante stakeholders, die een omvangrijke achterban vertegenwoordigen. b. Zie ons antwoord onder a. c. Dierenwelzijnsorganisaties wordt niet seperaat om input gevraagd. Wij verwachten dat dit onderwerp in voldoende mate onder de aandacht wordt gebracht door de Coalitie Wadden Natuurlijk.
157	NLG	PvdD	I.Kostic	6.1.4.	105	Ilse Zaal	"In de beide Greenports zijn uitvoeringsprogramma's opgesteld. Deze richten zich op duurzame ruimtelijke ontwikkelingen; toekomstbestendige arbeidsmarkt; versterking van imago en positionering van de (glas)tuinbouw; internationalisering, kennisdeling en het in de praktijk brengen van innovaties, verduurzaming van (bollen)teelt." a) Wat wordt bedoeld met versterking van imago? Op welke manier gebeurt dat precies en waarom is de taak van een provincie om een imago van een bedrijf/sector te versterken? b) Wat houdt internationalisering precies in en hoe rijmt het met de klimaat- en natuurdoelen en de ambities om zoveel mogelijk met korte ketens, lokaal/regionaal te werken? c) Hoeveel procent van sier/bollenteelt is biologisch/natuurinclusief? Hoe is dat cijfer veranderd afgelopen 10 jaar? d) Hoeveel procent van de productie van sier/bollenteelt is	a) De tuinbouwsector lijkt wat onzichtbaar en mede voor het aantrekken van talent is het van belang de sector meer te profileren. De innovatiekracht van de sector verdient meer aandacht. Dat doen wij bijv. door de Amsterdam Green Campus voor het voetlicht te brengen en verduurzamingsonderzoeken te ondersteunen. b) Internaionalisering betreft met name de (glas-)tuinbouw en kent meerdere thema's, waaonder niewe markten ontwikkelen, kennisdeling oververduurzamen van prductieketens.. Zie: https://www.greenports-nederland.nl/nl/internationalisering Met name de sieterteelt is een internationalemarkt. Klimaat- en biodiversteitsdoelen komen teug in de ambitiesvan de sector om verder te verduurzamen e

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
							voor de export? e) Welke maatschappelijke kosten (m.b.t. milieuvervuiling, gezondheid, etc.) brengt de bollen/sierteelt met zich mee, ongeveer omgerekend naar kosten in euro?	zijn opgenomen ind e antioale tuinbouwagenda en onderdeel van de inzet van de Greenports. (nationale tuinbouwagenda en klimaatalkkoord) c) Het aandeel van biologische bollenteelt is in Noord-Holland nog steeds minder 1 %. van het areaal.. De bollensector zet in de breedte in op verdere verduurzaming. Biologische glastuinbouw is 3% van het areaal. Veel glastuinbouwbedrijven telen op substraat. In Nederland kunnen deze producten niet als biologisch product worden afgezet. In andere landen, zoals de Verenigde Staten, is dit anders. Daar kunnen producten uit de teelt op substraat onder voorwaarden wel als biologisch product (organic) worden afgezet. d) Nederlandse sierteelt: De verhouding voor de verkoop is 15 procent binnenland, 85 export. Voorde bloembollen is de verhouding 40 % binenland en 60 % export. e) Een Maatschappelijk kosten en batenoverizcht met betrekking tot miliuevervuling en gezondheid van sierteelt en bollenteelt is niet beschikbaar. Studies naar milieuschade en gezondeid vanuit industrie en raffingae, lanndbouw, energiesector liggen meer op het terrein het PBL (planbureau van de leefomgeving).
158	NLG, EFB, RWK	PvdD	I.Kostic	6.1.4., 6.1.6	105-106	Ilse Zaal	Uit recent onderzoek blijkt dat de 20 grote zuivel- en vleesbedrijven ter wereld meer broeikasgassen produceren dan Duitsland, Frankrijk en Engeland bij elkaar. https://www.theguardian.com/environment/2021/sep/07/20-meat-and-dairy-firms-emit-more-greenhouse-gas-than-germany-britain-or-france a) Welke maatschappelijke kosten (m.b.t. milieuvervuiling, klimaat, biodiversiteit, gezondheid, etc.) brengt de melkveehouderij in Noord-Holland met zich mee, ongeveer omgerekend naar kosten in euro? b) Hoeveel (EU) subsidie is vanuit Noord-Holland afgelopen jaren uitgegeven aan intensieve veehouderijen, zonder dat dat heeft bijgedragen aan schaalverkleining? c) Hoeveel oppervlakte van het land van Noord-Holland neemt de veehouderij (en specifiek de melkveehouderij) in beslag, inclusief de grond die wordt gebruikt om dieren te voeden? d) Onderzoek laat zien dat we gigantische stukken land	a) Er is geen Maatschappelijke Kosten er en Batenanalyse in Noord-Holland over de door u genoemde brede onderwerpen beschikbaar. Studies naar maatschappelijke kosten zijn meer het terrein van het PBL en hebben doorgaans een landelijke focus. (planbureau voor de leefomgeving) **b)** Het agrarische natuurbeheer wordt verleend aan agrarische collectieven en niet aan individuele bedrijven. Over verleende subsidies aan individuele wordt periodiek gepubliceerd: **https://www.noord-holland.nl/Loket/Subsidies/Subsidieregister_en_kennisgeving_staatssteun.** Schaalverkleining is geen beleidsdoel. Een analyse over de relatie tussen (EU-)subsidie en schaalverkleining is niet beschikbaar. c) Melkveehouderij is 44.933 ha grasland en zij telen 2.593 ha voedergewassen. Informatie over de

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
							zouden kunnen vrijmaken en méér mensen zouden kunnen voeden, als we meer over zouden stappen naar plantaardige landbouw voor menselijke voeding (dierelijke eiwitten zijn immers zeer inefficiënte vorm van eiwitten, o.a. door disporporitoneel grote impact op milie, ruimte, etc.). e) Is er voor Noord-Holland uitgezocht hoeveel grond we zouden kunen besparen als we (eventueel met slimme technologie) meer zouden overstappen naar plantaardige landbouw en veehouderij zouden verminderen?	veehouderij en over teelt van gewassen is te vinden op de website van het CBS **StatLine - Landbouw; gewassen, dieren en grondgebruik naar hoofdbedrijfstype, regio (cbs.nl)** Over melkveehouderij en eiwit van eigen grond is op agrimatie Noord-Holland informatie te vinden. **https://www.agrimatie.nl/Default.aspx** d) Dit lijkt de inleiding te zijn op vraag e Nee dit is niet uitgezocht, wij willen wel onze bijdrage leveren aan deze transitie en doen dit via de voedselvisie.
159	EFB/RWK/NLG	PvdD	J.P. Hollebeek	6.4.2	109	Zita Pels	Medio 2020 zou UNESCO hebben besloten om het werelderfgoed uit te breiden met de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Vanwege de coronacrisis is dit besluit uitgesteld. De Nieuwe Hollandse Waterlinie loopt van Muiden in Noord-Holland door Utrecht en Gelderland tot de Biesbosch in Noord-Brabant. De Stelling van Amsterdam en de Nieuwe Hollandse Waterlinie gaan na de uitbreiding samen verder onder de naam 'Unesco Werelderfgoed Hollandse Waterlinies'. De siteholdertaken voor de Hollandse Waterlinies brengen we onder in een gezamenlijke uitvoeringsorganisatie met de provincies Utrecht, Gelderland en Noord-Brabant. Deze gezamenlijke uitvoeringsorganisatie is gehuisvest bij de provincie Utrecht. In 2021 spannen we ons in om de gezamenlijke uitvoeringsorganisatie vorm te geven en taken van het siteholderschap over te dragen. Dit zijn onder andere: • het opstellen van het managementplan voor het werelderfgoed • harmoniseren ruimtelijk beleid Hollandse Waterlinies • eerste aanspreekpunt Rijk en Unesco • communicatie over het werelderfgoed en uitdragen van de universele waarden. Naast de grote cultuurhistorische waarde herbergen de waterlinies vaak grote ecologische waarden. Hoe worden deze waarden gewaarborgd binnen de nieuwe organisatiestructuur?	Het borgen van ecologische waarden in de waterlinies is geen onderdeel van de siteholdertaak en wordt dus niet bij de gezamenlijke uitvoeringsorganisatie belegd. Deze opgave blijft dus gewoon bij de provincie Noord-Holland liggen voor zover de provincie hiervoor verantwoordelijk is.

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
160	EFB/RWK	PvdD	J.P. Hollebeek	6.3.1. / 6.3.2.	110	Zita Pels	*"Naast instandhouding investeert de provincie in het verder versterken en benutten van de provinciale structuren, zoals het UNESCO-werelderfgoed Stelling van Amsterdam (SvA) en de Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW)."* Vraag: Wat betekent 'versterken' van bijvoorbeeld de Stelling van Amsterdam of de Nieuwe Hollandse Waterlinie precies? Vindt dat 'versterken' alleen op artefactniveau plaats of ook op het meer ruimtelijk structuurniveau?	Dit versterken vindt inderdaad op artefact niveau plaats. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het herstel van de liniedijken of restauratie van forten en waterstaatkundige werken.
161	NLG	PvdD	I. Kostic	6.5	110	Ilse Zaal	Onlangs is Statenbreed een motie aangenomen voor coronasteun voor opvangcentra wilde dieren door de provincie. Daarin is heel duidelijk uitgesproken dat ook opvangcentra wilde dieren steun in coronatijd van de provincie verdienen. Er is een heldere wens van PS om met financiele steun te komen, daar waar aangetoond kan worden dat corona tot extra problemen heeft geleid. In de motie is opgenomen te onderzoeken of deze steun kan voldoen aan de voorwaarden zoals gesteld in de motie over het noodfonds sociale infrastructuur. Onlangs hebben GS de meer uitgewerkte voorwaarden met PS gedeeld. Daaruit blijkt (zo constanteren opvangcentra zelf en Stichting Dierenlot) dat de voorwaarden opvangcentra voor wilde dieren op voorhand grotendeels uitsluiten. Die zorgen heeft Stichting Dierenlot ook met GS geuit als het goed is. De motie heeft daarom een tweede route voor goede coronasteun voor opvangcentra wilde dieren, namelijk de begroting 2021. Hierover zou een voorstel aan PS worden gedaan. Waar blijft dit voorstel? Waar staat de steun Opvangcentra dieren in het wild in de Begroting 2021?	Op 6 juli 2021 hebben Gedeputeerde Staten besloten om een incidentele subsidie beschikbaar te stellen in het kader van coronasteun voor wildopvangcentra (motie 50). De benodigde middelen hiertoe zijn gevonden binnen de in de motie benoemde begrotingspost. De wijze waarop de motie is uitgevoerd hebben wij toegelicht in onze brief met kenmerk 1451222/1660049, die op 20 september jl. is behandeld in uw Statencommissie NLG. In deze vergadering is door de commissie tevens ingestemd met ons voorstel om de motie als afgedaan te beschouwen.
162	NLG	PvdD	I. Kostic	6.5	110	Ilse Zaal	Dit college heeft los van coronacrisis 200.000 vrijgemaakt voor steun aan belangrijk (gemeentegrenzen overstijgend) werk dat de opvangecentra voor wilde dieren verrichten. a) Waar kunnen we dat precies terugzien in de begroting? b) Wordt het geld uitgesmeerd over meerder jaren besteed?	a) Het budget van €200.000 dat naar aanleiding van het coalitieakkoord is vrijgemaakt maakt deel uit van begrotingspost 5.2.3. b) Ja. De helft van het budget (€100.000) is in 2021 beschikbaar gesteld voor een uitvoeringsregeling subsidie communicatie voor wildopvangcentra. Besteding van de andere helft van het budget (€100.000) is voorzien in 2022.

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
163	EFB/RWK	PvdD	J.P. Hollebeek	6.4.1.	112	Zita Pels	*"De provincie kiest voor investeren in die monumenten, waar de kansen op een succesvolle herbestemming het grootst zijn. Daarnaast zet de provincie haar netwerk, de Loods Herbestemming en het Steunpunt Monumenten en Archeologie in om de kansrijke herbestemmingsopgaven boven tafel te krijgen en om met verschillende experts en betrokkenen te onderzoeken wat de meest kansrijke invulling is. Dit gebeurt tijdens verschillende expertsessies, de Dag van de Herbestemming en adviezen aan eigenaren en initiatiefnemers. Daarnaast kunnen eigenaren gesubsidieerd haalbaarheidsonderzoeken laten uitvoeren om tot eenkansrijke herbestemming te komen, waarbij de erfgoedwaarde van het monument goed wordt meegewogen. Verduurzaming speelt hierbij een belangrijke rol en er kan binnen deze regeling ook apart een subsidie worden aangevraagd voor een energiescan."* Vraag: Is er een overzicht van dit soort succesvolle herbestemmingsprojecten binnen Noord-Holland?	Ja, het betreft hier respectievelijk op gebied van religieus, industrieel, en agrarisch erfgoed: We geven hierover een overzicht van de afgelopen jaren. De Doorpsgezinde vermaning te Middenbeemster; Cultuurkoepel Willibriordusstichting Heiloo; De Laurentiuskerk te Weesp; De Westerkerk te Enkhuizen; De Urbanuskerk te Bovenkerk; Het gemaal Lijnden in Haarlemmermeer; Meerdere projecten op het NDSM terrein te Amsterdam; Meerdere projecten op het Hembrugterrein te Zaanstad; Meerdere projecten op het terrein van de voormalige gasfabriek te Haarlem; De voormalige gemeentewerf te Hlversum; De locomotievenloods van de stoomtram Hoorn Medemblik; Meerdere forten binnen de Stelling van Amsterdam; Vier zorgboerderijen respectievelijk te Heerhugowaard, Zaanstad, Haarlemmermeer en Schagen; Stolpboerderijen te Bergen en Medemblik; Modelboerderij Elswout te Overveen.
164	NLG	PvdD	I. Kostic	6.5.4	114	Ilse Zaal	"Voor de visserij ligt er een uitdaging om innovatief en duurzaam te kunnen blijven vissen. In 2020 wordt voor het IJsselmeergebied gewerkt aan een overeenkomst om de visserijdruk in evenwicht te brengen met de draagkracht van het ecosysteem. GS hebben € 750.000 beschikbaar gesteld voor 2021." Convenanten en andere afspraken zonder afdwingbare doelen hebben in het verleden nauwelijks of onvoldoende effect gesorteerd als het om visserij gaat. Er is nog steds sprake van overbevissing in bijv. het Waddengebied (een van de meest	a. Wij zijn inmiddels in december 2020 de bestuursovereenkomst aangegaan (brief aan PS 1523158/1523162). De bestuursovereenkomst is bedoeld voor de sanering van de IJsselmeervisserij. De doelen achter de sanering zijn vastgelegd in het actieplan herstructurering Ijsselmeervisserij (brief PS 1187322/1187333). De minister heeft bevoegdheden om de maatregelen af te dwingen door het gebruik van de vergunningen te beperken indien vrijwillige sanering niet lukt.

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
							intensief beviste gebieden ter wereld) en onlangs is nog gebleken dat garnalenvissers meer hebben gevangen dan is toegestaan. Het ontbreekt aan hele sterke toezicht en handhaving. a) Worden in de overeenkomst wel afdwingbare doelen opgenomen? b) Wordt door verantwoordelijke overheid ingezet op sterkere toezicht en handhaving? c) Waar worden de 750.000 euro precies aan besteed? Welk activiteiten? d) Op welke onafhankelijke wetenschappelijke inzichten zal de overeenkomst worden gebaseerd? Welke wetenschappelijk aantoonbare resultaten worden verwacht uit de overeenkomst (als het gaat om bijvoorbeeld het weghalen van de druk op het ecosysteem)? e) Krijgen we de overeenkomst te zien voordat we de Begroting gaan vaststellen? Zo nee, hoe verwacht u dan dat we als PS over het bedrag kunnen besluiten, zonder dat we weten waar we precies in investeren en wat het ons gaat opleveren aan reslutaten?	b. Ja, de minister heeft in de kamerbrief (29664-78 van 6 oktober 2020) aangegeven dat de in inzet op de controle en handhaving wordt verzwaard. Bij de inzet van de NVWA maakt het rijk een afweging ten opzichte van de economische omvang. c. De middelen worden besteed vrijwillige sanering van visvergunningen op het Ijsselmeer en flankerend beleid; d. De toegestande visserijdruk wordt bepaald op basis van wetenschappelijk onderzoek van Wageningen Marine Researcht (WMR) naar de omvang en samenstelling van visbestanden. De beoogde resultaten van het actieplan zijn dat de visserijdruk in evenwicht komt met het ecosysteem. Zie antwoord a. Het betreft uitvoering van beleid. Voor de uitvoering van het actieplan is er een bestuurlijk overleg waarin ondermeer de vogelbescherming, sportvisserij Nederland en Stichting blauwe hart zijn vertegenwoordigd.
165	EFB	PvdD	F. Zoon	3.5	155	Zita Pels	Er is een typfout dat we in 2020 13.430.000 miljoen aan dividend ontvingen. Dat is wel heel veel geld.	Dat klopt. Abusievelijk is het woord miljoen toegevoegd.
166	EFB/NLG	PvdD	F. Zoon	3.5	177	Cees Loggen	De circa €800.000 per jaar aan Grondwaterheffing is al jaren gelijk en wordt niet geindexeerd. Staat deze nog in verhouding met de provinciale opgave voor gondwaterbeheer? Valt onder dit gondwaterbeheer ook maatregelen om verzilting en bodemdaling tegen te gaan?	De tarieven grondwaterheffing zijn niet geindexeerd en de opbrengst bedraagt jaarlijks circa € 800.000,-. Verhoging is niet noodzakelijk, aangezien er ook een voorziening grondwaterheffing is (saldo 1-1-2021 € 2,4 miljoen) om de kosten voor het grondwaterbeheer, waaronder het tegengaan van verdroging te kunnen betalen. Dit staat in verhouding tot de provinciale opgave. Maatregelen om verzilting en bodemdaling tegen te gaan mogen hieruit alleen worden gefinancierd indien er een relatie is met het onttrekken van grondwater. Een en ander is geregeld in artikel 7.7 van de Waterwet.
167	NLG	PvdD	I. Kostic			Ilse Zaal	Noord-Holland heeft een gedeputeerde Dierenwelzijn. a) Wanneer wordt een operationeel doel geformuleerd voor dierenwelzijn, gezien we er een gedeputeerde voor hebben?	a t/m c) Op 20 september 2021 hebben Gedeputeerde Staten voorgesteld om de portefeuille Dierenwelzijn tijdens een commissievergadering te behandelen aan de hand van een

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
							b) Heeft de provincie de door Dierenbescherming eind 2019 gestuurde brief met adviezen voor de provincie over provinciale omgang met wilde dieren gelezen? (Zie de stukken onder agendapunt 9a hier: https://www.ibabsonline.eu/Agenda.aspx?site=NoordHolland&agendaid=1f6ef767-1b40-4186-8220-7b55d5eb8c77&FoundIDs=) c) Daarin doet Dierenbescherming goede innovatieve, toekomstbestendige suggesties over de manier waarop een beschaafd provincie van de 21ste eeuw moet omgaan met wilde dieren. Welke van de punten worden meegenomen in beleid van de provincie? Welke punten overweegt de provincie om in de toekomst mee te nemen? d) Klopt het dat nu in totaal slechts 200.000 euro aan dierenwelzijn (heel concreet alleen opvangcentra wilde dieren) wordt besteed door de provincie, verspreid tot 2023? https://staten.zuid-holland.nl/DMS_Import/Statencommissie_Klimaat_Natuur_en_Milieu_KNM/2020/Agenda_KNM_22_januari_2020/Opening_procedurevergadering/Ingekomen_stukken/Stuknr_716844559.org; https://api1.ibabs.eu/publicdownload.aspx?site=noordholland&id=1100157045)	bespreeknotitie. Deze vragen kunnen daarin worden meegewogen. Het initiatief hiervoor ligt bij de commissie NLG. d) Het klopt dat er 200.000 wordt besteed aan dierenwelzijn ten behoeve van opvangcentra voor wilde dieren. Daarnaast is er op 6 juli 2021 door Gedeputeerde Staten een incidentele subsidie vastgesteld in het kader van coronasteun voor wildopvangcentra, conform motie 50-2020. In de begroting staat voor het eerst een aparte toelichting op dit onderwerp.
168	NLG	PvdD	I Kostic	algemeen	algemeen	Jeroen Olthof	PvdD en GL intiatiefvoorstel is al een tijd geleden aangenomen. https://noordholland.partijvoordedieren.nl/initiatieven/naar-een-toekomst-zonder-plastic-zwerfafval Een van de besluitpunten uit het voorstel was: “provincie Noord-Holland heeft de ambitie uit om een afvalloze provincie te worden”. a) Hoe wordt dit beleid nu uitgewerkt en welke vorderingen zijn er sinds het voorstel gemaakt??	a)Naast het initiatief dat wandelaars een vuilgrijper kunnen lenen is er ook een pilot gestart om zwerfafval te ruimen voor het maaien van de bermen. Deze pilot wordt jaarlijks geëvalueerd en zal zoals eerder toegezegd tussentijds teruggekoppeld worden. Via de PVVB’s zetten we het onderwerp op de agenda’s bij de gemeenten. Daarnaast is er dit jaar bestuurlijk deelgenomen aan de World Cleanup Day om de samenwerking tussen gemeenten en de provincie op dit onderwerp te onderschrijven. Samen met de gemeenten Medemblik en Opmeer is er afgelopen 18 september een stuk , van de N241, de A.C. de Graafweg opgeschoond.

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
							b) Hoeveel geld wordt daarvoor uitgetrokken? c) Hoever staan we met ambitie om afvalloze provincie te worden?	b) Er is momenteel geen apart geld voor dit onderwerp gereserveerd. We wachten hiervoor de resultaten van de pilot bermafval af. c) Wij onderschrijven deze ambitie en blijven ons ervoor inzetten, dit doen we onder andere aan de hand van bovengenoemde voorbeelden.
169	RWK/EFB	D66	Arja Kapitein	2.1.3 (en 3.5)	31	Edward Stigter	Eerder is bekend geworden dat Alliander extra infrastructuur-investeringen moet gaan doen voor de energietransitie. Klopt het dat deze bedragen nog niet zijn opgenomen in de meerjarenbegroting. Om welke bedragen gaat het voor Noord-Holland? Wanneer gaat daar een besluit over genomen worden?	Alliander zal veel extra investeringen doen om de energietransitie mogelijk te maken. Het klopt dat de eventuele extra kapitaalstorting in Alliander niet is opgenomen in de begroting; de besluitvorming daarover loopt nog. In november nemen PS en GS daarover een besluit. Het gaat voor Noord-Holland om € 55 miljoen.
170	EFB	D66	Arja Kapitein	1.1.1	12 (bijlage was-wordt p. 2)	Arthur van Dijk	Veel prestatieindicatoren in de begroting zijn aangepast om meer het effect van provinciaal beleid en activiteiten aan te geven en zo een beter sturingsmiddel te zijn voor PS. Dat is bij de prestatieindicatoren in dit hoofdstuk niet het geval. Deze zijn ongewijzigd. Wat is daarvan de reden? Gaan ze in de toekomst nog aangepast worden?	Dit betreffen de indicatoren van uw Staten. Het is niet aan GS om wijzigingen op deze indicatoren voor te stellen en of deze nog aangepast worden in de toekomst is dus afhankelijk van wat uw Staten hier zelf over besluiten.
171	NLG	D66	Arja Kapitein	3.5.2	Samenvatting p. 6	Esther Rommel	De huuropbrengsten bij het grondbeleid wordt bijna met een half miljoen per jaar lager begroot. Wat is hier de reden van? Hebben wij minder grond die we verhuren of verhuren we voor een lagere prijs? Waarom staat dit op pagina 6 bij operationeel doel 3.5.2?	Zie ook antwoord 31 Het betreft het verwijderen van de verhuurinkomsten van een deel van het kantoor Houtplein uit Operationeel Doel 3.2.5 (Grondbeleid), omdat deze inkomsten reeds structureel onder Operationeel Doel 8.2.2 (Bedrijfsvoering) (dubbel) waren geraamd. In de 2e Begrotingswijziging 2021 is dit reeds geconstateerd en aangepast. Nu ook in Begroting 2022 e.v.
172	NLG	D66	Linde Gonggrijp	5.3.3	98	Esther Rommel/ Cees Loggen	Balans ecologie en economie Waddengebied nastreven' wordt in de begroting 2022 op 19 miljoen gesteld. In 2021 staat dit bedrag op 13 miljoen, net als in 2023. In 2024 en 2025 wordt het nog lager. Wat gaat er in 2022 gebeuren waarom het bedrag eenmalig 6 miljoen hoger lijkt te zijn?	Het verschil over de jaren heeft te maken met de kasramingen van de reserve Cofinanciering Wadden. Deze kasramingen geven inzicht in momenten waarop projectsubsidies worden verstrekt en hebben daardoor geen inhoudelijke consequenties. Met de middelen in de reserve worden o.a. projecten gefinancierd zoals Waddenbaai (projecten Noordkop en fase II), Green Shipping (projecten Beunschip en Baggerschip) en Texel Waterstofproductie.
173	EFB	D66	Arja Kapitein	7.1.	119	Zita Pels / Cees Loggen	Tot en met 2023 zijn er bedragen voor het programma economische herstel en duurzaamheid ingevuld. Daarna nog niet, maar de reserves zijn nog ruim gevuld (meer dan de helft van de 100 miljoen is nog 'over'). Hoe ziet het proces eruit voor besteding na 2023? Wanneer	Vooralsnog gaan we ervanuit dat uitgaven doorlopen tot en met 2023. Tot nu toe hebbeen we voor ongeveer de helft van van de beschikbare middelen aan maatregelen ingevuld in de 1e en 2e tranche. Een deel van die maatregelen zijn in voorbereiding en komen nog tot uitvoering in de komende

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
							kunnen wij wat voor soort voorstellen verwachten? Of is het niet meer nodig om de gehele reserve te gaan besteden?	periode. Daarom willen we voor de volgende tranche een beter zicht hebben op de effecten van de maatregelen uit de eerste tranches. De planning is om eind dit jaar de effecten te gaan meten en dan in het eerste kwartaal van 2022 bij u terug te komen.
174	EFB	D66	Arja Kapitein	3.7 prov. heffingen	179	Zita Pels	De provincie streeft kostendekkendheid van in rekening gebrachte leges na. De leges behorend bij de Wet Natuurbescherming zitten hier nog ver van af. Wanneer kan PS voorstellen verwachten dat ook deze leges kostendekkend worden? Of niet en wat is dan de reden hiervoor?	In december van dit jaar wordt de legesverordening 2022 ter vaststelling aan PS aangeboden waarin de tarieven worden geactualiseerd.
175	RWK/ NLG	D66	Emre Kanik	2. Klimaat & Milieu	24	Edward Stigter	We verduurzamen de Greenports door gebruik te maken van duurzame warmtebronnen en de benodigde CO2 op alternatieve manieren aan te voeren. Op welke alternatieve manieren doelt u hier 14?	Voor de greenport Aalsmeer wordt de OCAP leiding voor de aanvoer van CO2 gebruikt. Daarnaast wordt er gedacht aan het aanvoeren van CO2 via tankwagens (zodat er geen aardgas voor hoeft te worden verbrand). Geothermie –putten kunnen een belangrijke bron voor warmte gaan vormen.
176	NLG/RWK	D66	Emre Kanik	2. Klimaat & Milieu	24-25	Jeroen Olthof	We richten ons in onze aanpak van een gezondere leefomgeving op de milieukwaliteiten bodem, (grond)water, lucht, omgevingsveiligheid, geluidbelasting, geur, stof en (ontwikkelingen in) de ondergrond. We voldoen in elk geval aan de wettelijke normen. Waar mogelijk streven we actief naar het versneld behalen van WHO-advieswaarden. Kunt u uitleggen welke mogelijkheden en op welke terreinen u het versneld behalen van WHO-advieswaarden kansrijk ziet?	Zie beantwoording op vraag 73.
177	NLG	D66	Emre Kanik	2. Klimaat & Milieu	27	Jeroen Olthof	Grafiek Stikstofdioxide: Waarom is het aantal blootgestelden boven de grenswaarden zoveel hoger in 2010 dan in andere jaren?	Luchtkwaliteit moet voldoen aan bepaalde eisen. Dit was in het verleden (voor 2010) op veel plaatsen in Nederland nog niet het geval. Daarom is in 2009 het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) van start gegaan. Dit is een samenwerkingsverband tussen gemeenten, provincies en het Rijk. In het kader van het NSL zijn verschillende maatregelen opgenomen die vanaf 2010 hebben bijgedragen aan een sterke verbetering van de luchtkwaliteit. Dit effect is terug te zien in de grafieken voor stikstofdioxide (NO2) en fijnstof (PM10). Inmiddels wordt vrijwel overal in Nederland voldaan aan de Europese grenswaarden voor NO2 en PM10. Alleen heel lokaal, bijvoorbeeld in de buurt van grote veebedrijven (fijnstof) en

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
								op plekken met veel verkeer (stikstofdioxide) komt nog een aantal overschrijdingen voor. Om te kijken of we blijven voldoen aan de Europese grenswaarden wordt het NSL, tot de invoering van de Omgevingswet, jaarlijks gemonitord.
178	NLG	D66	Emre Kanik	2. Klimaat & Milieu	27	Jeroen Olthof	Grafiek Fijnstof: Waarom is het aantal blootgestelden boven de grenswaarden zoveel hoger in 2011 dan in andere jaren?	Zie antwoord op vraag 177.
179	NLG/RWK	D66	Emre Kanik	2. Klimaat & Milieu	27,29	Edward Stigter/ Jeroen Olthof	Alle grafieken: Waarom is er maar data t/m 2018 opgenomen?	De data van 2019 kwam pas beschikbaar na de bestuurlijke behandeling van de begroting. De data van 2019 is wel verwerkt in het Dashboard Energietransitie: https://cijfers.noord-holland.nl/dashboard/energietransitie Voor Luchtkwaliteit is gebruik gemaakt van https://www.waarstaatjeprovincie.nl/Paginas/Milieu/Luchtkwaliteit.aspx
180	RWK	D66	Emre Kanik	2. Klimaat & Milieu	30	Edward Stigter	Eind 2021 zijn de gemeentelijke transitievisies warmte vastgesteld en er wordt nu verder gewerkt aan de wijkuitvoeringsplannen om helder te hebben welke wijken in 2030 van het aardgas af zijn. Is dit werkelijk eind 2021 of moet dit eind 2020 zijn, aangezien er staat dat er nu wordt verder gewerkt en het nog geen eind 2021 is?	In het klimaatakkoord is afgesproken dat gemeenten uiterlijk eind 2021 een transitievisie warmte (TVW) hebben opgesteld en deze ter goedkeuring aan de gemeenteraad hebben voorgelegd. De wijkuitvoeringsplannen worden doorgaans na vaststelling van de TVW opgesteld, maar hoeven niet voor 2021 gereed te zijn.
181	RWK	D66	Emre Kanik	2. Klimaat & Milieu	30	Edward Stigter	In 2022 geeft de provincie verdere uitvoering aan de adaptieve uitvoeringsstrategie energie-infrastructuur door samen met de netbeheerders no regret-maatregelen in de energie-infrastructuur op te pakken en een ontwerp te maken voor het hybride regionale energiesysteem van de toekomst (de uitvoering ligt niet bij de provincie Noord-Holland). Kunt u uw definitie van no regret-maatregelen toelichten (wellicht met voorbeelden)?	No-regret maatregelen zijn 1. projecten waarover de netbeheerders een investeringsbesluit hebben genomen (vaak zijn deze al genoemd in het Investeringsplan). 2. Projecten die sowieso doorgang moeten vinden vanuit ruimtelijk-economisch perspectief met oog op het toekomstig hybride energiesysteem. 3. Projecten die nodig zijn om huidig transportcapaciteit op orde te brengen of te houden. 4. Projecten waar netwerkcomponenten door veroudering vervangen moeten worden.

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
182	NLG	D66	Linde Gonggrijp	2.2.1	32-33 en 36	Jeroen Olthof	In de toelichting op VTH taken uitvoeren en coördineren wordt gesproken over “veranderende inzet van het VTH-instrumentarium” en een nota uitvoering en handhaving die “eind 2020 wordt vastgesteld”. Geconcludeerd wordt dat de consequenties van vele wijzigingen in bevoegdheden en takenpakketten geïnventariseerd worden en dat daar nieuwe afspraken over gemaakt worden met de omgevingsdiensten en gemeenten. Vragen: a. In januari 2020 hebben GS de beleidsnotitie uitvoering en handhaving Noord-Holland vastgesteld. Is er nu sprake van een nieuwe nota? Wanneer gaat die vastgesteld worden? b. Klopt het dat de VTH-taken uitgebreider worden en dat er een toename te verwachten is aan juridische procedures? c. De lasten voor VTH taken blijven over de komen jaren ongeveer gelijk. Waarom is zijn hier geen hogere bedragen voor begroot gezien de ontwikkelingen?	a) De beleidsnota uitvoering en handhaving Noord-Holland wordt geactualiseerd. Deze actualisatie moet aansluiten bij de gevolgen van de invoering van de Omgevingswet, het mogelijk maken om scherper te vergunnen en het aspect gezondheid beter borgen in vergunningen. Door het uitstel van de invoering van de Omgevingswet zijn ook nog niet alle gevolgen inzichtelijk. Het streven is om de geactualiseerde nota voor inwerkingtreding van de Omgevingswet (1 juli 2022) vast te stellen. b) Onderzoeken als ‘Kwaliteitsborging bij de uitvoering van VTH-taken’ (Berenschot), ‘Om de leefomgeving’ (Van Aartsen) en ‘Handhaven in het duister’ (Algemene Rekenkamer) dat een renovatie van het VTH-stelsel nodig is. Wat dit betekent voor de taakuitvoering wordt onderzocht. Onmiskenbaar zorgt de grote maatschappelijke betrokkenheid bij dit thema voor een toename van eisen die aan vergunningen worden gesteld, de intensiteit van toezicht en handhaving en ook de juridische procedures. c) In de meerjarenbegroting gaan we uit van de verwachtingen volgens de meerjarenbegrotingen van de vier Noord-Hollandse omgevingsdiensten. Hierin is rekening gehouden met de genoemde ontwikkelingen.
183	RWK	D66	Linde Gonggrijp	3.4.3	58-59	Cees Loggen	De budgetten voor bijdragen aan ontwikkelen en uitvoeren regionale opgaven klimaatadaptatie nemen af in dit programma terwijl dit toch een belangrijke prioriteit is van de provincie de komende jaren. Hoe kan dit verklaard worden?	In 2022 worden de ambities uit de notitie Klimaatadaptatie Noord-Holland voortgezet. ER is tot en met 2023 geen sprake van een afname aan de bijdrage aan de ontwikkeling en uitvoering aan regionale opgaven klimaatadaptatie. Daarvoor worden de extra financiële middelen voor klimaatadaptatie uit het coalitieakkoord worden ingezet.
184	NLG	D66	Linde Gonggrijp	3.5.1	59-62	Cees Loggen	a. Bij het doel “schoon en voldoende grondwater bevorderen” staat geen effect-indicator die resultaten van grondwatermetingen weergeeft (alleen aantallen). Is het mogelijk om die toe te voegen? b. Het aantal vergunningen wordt lager in de komende jaren. Welke ontwikkeling ligt daaraan ten grondslag? c. Ook de lasten worden lager de komende jaren. Worden de metingen wel voortgezet zoals vereist voor KRW en wordt invulling gegeven aan de aanbeveling om ook een ‘early warning’ meetnet op te zetten voor met name nieuwe stoffen (bron:	a De effecten kunnen pas worden beoordeeld nadat een aantal jaren is gemeten. Hiervoor geldt de 6-jarige krw cyclus. b De ramingen in de begroting zijn gebaseerd op gegevens van eerdere jaren. Inmiddels blijkt uit de actuele gegevens van de omgevingsdienst dat er dit jaar circa 50 vergunningen worden verwacht. De verwachting, met de nodige onzekerheid, is dat dit aantal in de jaren daarna met ca. 5 vergunningen per jaar zal toenemen. Getallen in de begroting worden op basis van deze actuele inzichten geactualiseerd.

Nr	Commissie	Fractie	Naam vragensteller	OD	Pagina begroting	Portfeuillehouder GS	Vraag	Antwoord
							Meetronde grondwaterkwaliteit Noord-Holland 2018 (aug 2020))	c Metingen worden voortgezet en een early warming meetnet wordt opgezet. Wij verwijzen hiervoor naar ontwerp Regionaal Waterprogramma 2022-2028.
185	NLG	D66	Linde Gonggrijp	3.5.2	60-62	Cees Loggen	a. Bij het doel “schoon en voldoende oppervlaktewater bevorderen” worden de lasten worden lager de komende jaren. Betekent dit dat de provincie hier minder aan doet of zijn activiteiten anders/elders belegd?	Het verschil tussen 2021 en de jaren daarna is dat in 2021 de uitvoeringsregeling Bodem en Water zit waarvoor uitgaven op de begroting zijn opgenomen.

Provincie
Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr J. Koning
CZ/FIN

Telefoonnummer +31235144992
koningj@noord-holland.nl

Verzenddatum

07 OKT. 2021

Kenmerk
1664727/1714277

Uw kenmerk

Betreft: Memorie van antwoord bij de begroting 2022

Geachte leden,

Ter kennisname zenden wij u bijgaand de memorie van antwoord bij de begroting 2022 toe.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

1 bijlage(n)

Memorie van antwoord bij de begroting 2022

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	7799
Extern Zaak ID	1694371
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	28 oktober 2021
Agendapunt	4.c
Titel	Audit: Brief GS aan PS inz. Auditopvolging peildatum 1 september 2021 (brief kan betrokken worden bij de bespreking van de Begroting 2022 in de commissies).)
Organisatieonderdeel	AD/CC

Bijlagen
GS notitie auditopvolging analyse bestuurlijke aanbevelingen
Auditopvolgingslijst bestuurlijke aanbevelingen per 1 september 2021
Brief aan PS over auditopvolging peildatum september 2021.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	11 oktober 2021
Ruimte Wonen en Klimaat	25 oktober 2021
Natuur Landbouw & Gezondheid	25 oktober 2021
Economie Financiën en Bestuur	**28 oktober 2021**
Mobiliteit & Bereikbaarheid	28 oktober 2021
Ingekomen stukken ter kennisname	31 oktober 2021

Toelichting

Auditopvolging is een instrument om de overgenomen aanbevelingen van de externe accountant, de Randstedelijke Rekenkamer, de provinciearchivaris en Concerncontrol systematisch door te voeren. Het dient tevens als verantwoordingsinstrument naar PS en sturingsinstrument voor PS. Per halfjaar wordt gerapporteerd aan de directie, GS en PS.

Provincie Noord-Holland

Kenmerk: 1694371/1694392

Uw contactpersoon
J.M. Bierhuizen
AD/CC

Telefoonnummer +31631690638
bierhuizenj@noord-holland.nl

16 september 2021

Betreft: Auditopvolging per 1 september 2021

Memo

Inleiding
De auditopvolgingslijst (zie bijlage 1) is een instrument om de opvolging van aanbevelingen systematisch en periodiek te monitoren en eventuele risico's binnen de organisatie onder de aandacht te brengen. Hierbij geeft de auditopvolgingslijst inzicht in de voortgang van de opvolging van de aanbevelingen uit onderzoeken van de Randstedelijke Rekenkamer, de externe accountant, de provinciearchivaris en van de concerncontroller van de provincie Noord-Holland.

Aan de hand van de auditopvolgingslijst rapporteert de concerncontroller per halfjaar (in maart en september) aan Gedeputeerde Staten over de voortgang van de opvolging van de aanbevelingen. Gedeputeerde Staten informeren Provinciale Staten per bijgaande brief over deze voortgang.

De opvolging betreft de mate waarin de maatregelen zijn ingevoerd die de proceseigenaren hebben toegezegd naar aanleiding van de aanbevelingen uit de onderzoeken. De proceseigenaren van de maatregelen zijn werkzaam bij een van de directies van de provincie Noord-Holland. Of en de mate waarin de maatregelen het gewenste effect hebben, is geen onderdeel van de auditopvolging.

De externe accountant en provinciearchivaris richten zich wel op de effectiviteit van de genomen maatregelen als onderdeel van hun reguliere controle, respectievelijk inspectie. De Randstedelijke Rekenkamer voert voor een deel van haar onderzoeken opvolgingsonderzoeken uit om te bepalen of de maatregelen effect hebben gehad. Ook de concerncontroller doet dit.

De auditopvolging is tot stand gekomen op basis van de ontvangen input van de proceseigenaren. Voorliggende notitie geeft een samenvatting van de auditopvolging tot 1 september 2021. Hieronder geven wij een analyse van de stand van zaken.

De volgende tabel bevat de voortgang van de opvolging van de aanbevelingen per 1 september 2021 afgezet tegen de voortgang per 1 maart 2021.

Tabel 1: het verloop van de auditopvolging in de periode van 1 maart 2021 tot 1 september 2021

	Totaal	Reken kamer	Accountant	Concern control	Provincie archivaris
openstaande acties per 1 maart 2021	**24**	**2**	**14**	**7**	**1**
afgeronde aanbevelingen openstaand per 1 maart 2021	*9*	*1*	*2*	*5*	*1*
vervallen aanbevelingen openstaand per 1 maart 2021	*3*	*0*	*3*	*0*	*0*
openstaande aanbevelingen > 6 maanden	**12**	**1**	**9**	**2**	**0**
nieuwe acties sinds 1 maart 2021	**22**	**6**	**11**	**5**	**0**
afgeronde aanbevelingen tot 1 september 2021	*1*	*0*	*1*	*0*	*0*
vervallen aanbevelingen tot 1 september 2021	*4*	*0*	*4*	*0*	*0*
openstaande aanbevelingen < 6 maanden	**17**	**6**	**6**	**5**	**0**
totaal aanbevelingen waarover dit memo rapporteert	**46**	**8**	**25**	**12**	**1**
openstaande aanbevelingen per 1 september 2021	**29**	**7**	**15**	**7**	**0**

Analyse
In de periode 1 maart 2020 – 1 september 2021 zijn 10 aanbevelingen afgerond en 7 komen te vervallen. Het vervolg van deze analyse gaat in op de opvolging van de aanbevelingen ten aanzien van de interne bedrijfsvoering, het provinciaal beleid en aspecten inzake beheer en onderhoud. Hierbij gaan wij uit van de status die de proceseigenaren van de maatregelen hebben opgegeven. De status van de opvolging van sommige aanbevelingen verdient door interpretatieverschillen in enkele gevallen enige nuancering. Dit hebben wij dan als zodanig aangegeven.

Oude en doorgeschoven aanbevelingen
GS hebben bij de voorgaande auditopvolging verzocht in de huidige rapportage *extra aandacht te besteden aan de punten die langer dan zes maanden open staan en één of meerdere keren zijn doorgeschoven.'*

Er bestaan grote verschillen in de oplostijd van aanbevelingen. Dit heeft enerzijds te maken met het verschil in aard en complexiteit van de vraagstukken, anderzijds zijn in het verleden niet altijd heldere afspraken gemaakt over de zogenaamde 'definition of done'; waardoor in de loop der tijd een andere interpretatie kan ontstaan over wanneer een aanbeveling adequaat is afgehandeld. Tot slot worden in voorkomende gevallen om moverende redenen prioriteiten verlegd.

In de auditopvolgingslijst is de status inzichtelijk gemaakt en gemarkeerd welke deadline is doorgeschoven.

Bedrijfsvoering

Archivering
Alle aanbevelingen van de archiefinspectie zijn de afgelopen periode opgevolgd.

Procesbeschrijvingen
Uw externe accountant heeft in de afgelopen jaren aanbevelingen gedaan ten aanzien van procesbeschrijvingen. Het gaat er hierbij onder meer om dat dergelijke beschrijvingen worden gebaseerd op risicoanalyses. Binnen het project processen centraal (programma financiële hygiëne) zijn kwaliteitsafspraken geïmplementeerd die borgen dat risico-analyses en interne beheersing op het vlak van rechtmatigheids- en getrouwheid standaard onderdeel uitmaken van deze beschrijvingen. De meest relevante procesbeschrijvingen zijn goeddeels afgerond en liggen ter toetsing voor bij de accountant. De planning is dat een substantieel aantal overige procesbeschrijvingen die relevant zijn voor de rechtmatigheid in de loop van 2021 gereed zijn. Nog niet alle procesbeschrijvingen zijn gereed. In volgorde van belangrijkheid worden de overige processen de komende periode uitgewerkt en verder verrijkt. In het najaar wordt de verantwoordelijkheid vanuit het project overgedragen aan de lijn.

Aanbestedingsprocedure projecten boven de Europese aanbestedingsgrenzen
De aanbeveling om een centrale database in te richten voor het bewaren van risicoanalyses en evaluaties met als doel om het lerend vermogen te vergroten is deels opgevolgd. Sinds 2020 werkt de provincie met een procesvastleggingstool waarbinnen procesrisico's en de bijbehorende beheersmaatregelen opgeslagen worden. Omdat er momenteel nog een verkenning plaatsvindt naar de systeemtechnische ondersteuning van risicomanagement, is deze aanbeveling voor de inrichting van een centrale database nog niet afgerond. Door wijziging in prioriteiten is de opvolgingstermijn hiervan verschoven naar het tweede kwartaal van 2022. Inzake het uitvoeren van een risicoanalyse bij grotere aanbestedingen zal binnen sector Subsidies en Inkoop de komende periode bekeken worden op welke wijze zij hier de aanbestedende sectoren in kunnen ondersteunen.

Risicomanagement
Het thema risicomanagement komt aan bod in een aantal onderzoeken uit de auditopvolging. De aanbevelingen om risicomanagement te verbeteren door onder meer procesbeschrijvingen te baseren op risicoanalyses en door keycontrols te beschrijven die de risico's afdekken zijn opgevolgd. Binnen het project processen centraal zijn kwaliteitsafspraken gemaakt die borgen dat alle relevante procesbeschrijvingen hieraan voldoen. Risicobewustwording is daarnaast inmiddels een vast onderdeel op de agenda van de periodieke voortgangsgesprekken in de organisatie.

Beleid

Financieel toezicht gemeenschappelijke regelingen
De Randstedelijke Rekenkamer beval PS in haar rapport van 14 december 2015 aan om met uw college af te spreken een visie op het financieel toezicht op gemeenschappelijke regelingen te ontwikkelen en om deze visie vast te leggen in beleid en de risicogerichte benadering hierin mee te nemen.

De provincie heeft in een eerder stadium besloten de opvolging van deze aanbeveling te koppelen aan de ontwikkeling van een gemeenschappelijk toezichtskader voor het interbestuurlijk toezicht. Deze ontwikkeling vindt plaats op landelijk niveau. Het project zou in 2019 worden afgerond maar heeft vertraging opgelopen. De inhoudelijke behandeling in het Vakberaad Gemeentefinanciën heeft geleid tot bijstelling van de conceptversie en dient ter vaststelling voorgelegd te worden aan de colleges van alle provincies. Voordat besluitvorming in de colleges plaatsvindt (naar verwachting in het vierde kwartaal van 2021 waarmee ook de aanbeveling uit 2015 kan worden afgerond), wordt het toezichtkader ter consultatie voorgelegd aan een aantal gemeenschappelijke regelingen.

Bouwen aan Regie
Per 1 september is de laatste aanbeveling uit het rapport uit december 2019 van de Randstedelijke Rekenkamer opgevolgd. De nieuwe Uitvoeringsregeling subsidie versnelling woningbouw gemeenten NH 2021 is per 1 juni 2021 van kracht geworden. Het eerste resultaat van het opvolgen van deze aanbeveling is al zichtbaar in kwartaal 3 2021: Kleinere gemeenten in NHZ – die eerst geen gebruik konden maken van de regeling – doen nu wel aanvragen doen voor de nieuwe regeling met de vereenvoudigde procedure.

Stof tot nadenken
In maart 2021 heeft de Randstedelijke Rekenkamer het rapport 'stof tot nadenken' uitgebracht. Hierin zijn aanbevelingen opgenomen over de rol van provincie Noord-Holland bij de uitvoering van VTH taken; de informatievoorziening aan PS en het herstel van vertrouwen naar de omgeving. Er zijn inmiddels verschillende acties hiervoor opgestart en deze worden geborgd in het programma Tata Steel 2020 - 2050 en worden voor reguliere VTH-taken in algemene zin opgenomen in een nota VTH beleid. Een informatieprotocol is in voorbereiding en langs verschillende lijnen wordt actief gewerkt aan het herstel van het vertrouwen in het openbaar bestuur. Monitoring hierop vindt plaats middels periodieke opiniepeilingen. De eerste peiling vindt plaats in 2021-K4.

Kabinet

Provinciale weerbaarheid tegen ondermijning
Interne Audit heeft in augustus 2020 het onderzoek afgerond naar provinciale weerbaarheid tegen ondermijning. In 2021 vond hierop een vervolgonderzoek plaats De aanbevelingen uit het weerbaarheidsbeeld zijn tezamen met de aanbevelingen uit het onderzoek dat door Interne Audit is uitgevoerd door de directie overgenomen. De verschillende aanbevelingen hebben eigen eigenaren gekregen die verantwoordelijk zijn voor het direct overnemen van een aanbeveling of voor het uitwerken van een plan van aanpak voor de overname

ervan. Het gaat om het vergroten van de kennis en het bewustzijn van medewerkers, het organiseren en verwerken van signalen, het versterken van de functie van HRM, het uitvoeren van een onderhoudsprogramma kwetsbare processen en het aanhaken van de weerbaarheid van verbonden partijen. Het Team Weerbaar Noord-Holland en de Coördinator Integriteit blijven betrokken bij het versterken van de weerbaarheid van de eigen organisatie.

Beheer en Uitvoering

Gebiedscontracten: doelen, succesfactoren en de lessons-learned
Alle aanbevelingen zijn de afgelopen periode opgevolgd.

Bestuurlijke Aanbevelingen
Stand van zaken per 1 september 2021

Toelichting:
In bijgaand overzicht zijn alle nog openstaande aanbevelingen opgenomen uit onderzoeksrapporten van de Randstedelijke Rekenkamer, de externe accountant en Concerncontrol. Bij de aanbevelingen wordt aangegeven uit welk onderzoeksrapport deze afkomstig is/zijn en hoeveel van de aanbevelingen uit dit onderzoek er zijn afgerond.

- aanbeveling is afgerond
- deadline is ongewijzigd
- deadline is eenmaal doorgeschoven
- deadline is meerdere malen doorgeschoven
- aanbeveling is vervallen

Financieel toezicht gemeenschappelijke regelingen

Auteur onderzoek: Randstedelijke Rekenkamer

Vastgesteld op: 14 december 2015

Openstaande aanbevelingen: 1/4

Nr	Aanbeveling	Bestuurlijke reactie	Eigenaar	Deadline	Voortgang per 1 maart 2021	Voortgang per 1 september 2021	Status/ Deadline
1	Spreek met GS af om een visie op het financieel toezicht op gemeenschappelijke regelingen te ontwikkelen en om deze visie vast te leggen in beleid. Spreek af dat de risicogerichte benadering hierin wordt meegenomen.	Wij zijn bereid hieraan mee te werken. Voor het uitoefenen van het financieel toezicht op de gemeenschappelijke regelingen is op dit moment een ambtelijk beoordelingskader beschikbaar. Voor de begrotingscyclus 2016 zal dit kader worden toegepast. Daarbij zal het toezicht in lijn met het Gemeenschappelijk toezichtskader 2014 worden uitgevoerd. Dit houdt in dat een risicogerichte benadering daarvan onderdeel uitmaakt. Afhankelijk van de resultaten van de begrotingsronde 2016 zal worden bezien of wij een nadere visie dienen vast te stellen.	KAB/IBT	2017-K1	Besloten is de conceptversie van het gemeenschappelijk toezichtkader voor de gemeenschappelijke regelingen eerst in elke provincie ter consultatie voor te leggen aan een aantal gemeenschappelijke regelingen. Rekening houdend met de reactietijd betekent dit dat bestuurlijke vaststelling is doorgeschoven naar 2021-K2.	De eindversie is in concept gereed. De koepels IPO en VNG zijn akkoord. Met het Rijk is nog overleg gaande over een eventuele technische aanpassing van de wet voor wat betreft het ingaan van de termijn met betrekking tot preventief toezicht. Afhankelijk van de handelingssnelheid zou deze aanpassing nog toegevoegd kunnen worden aan het GTK. Voor het Vakberaad Gemeentefinanciën september 2021 zal het GTK GR ter afhandeling aldaar worden geagendeerd. Wellicht kan aan dit langlopende traject dan in 2021-K3 een eind komen.	2021-K3

Aanbestedingsprocedure projecten boven EU-grenzen

Auteur onderzoek: Concerncontrol

Vastgesteld op: 3 oktober 2017

Openstaande aanbevelingen: 2/7

Nr	Aanbeveling	Bestuurlijke reactie	Eigenaar	Deadline	Voortgang per 1 maart 2021	Voortgang per 1 september 2021	Status/ Deadline
2	Neem beheersmaatregelen gericht op risicomanagement bij aanbestedingen en de uitvoering van het project, niet alleen risico's en beheersmaatregelen ten aanzien van rechtmatigheid maar ook aanbesteding specifieke (flankerende) risico's. Het benoemen van risicocategorieën (bijvoorbeeld bestuurlijke risico's, omgevingsrisico's, financiële risico's enzovoorts) draagt er aan bij dat risicoanalyses gestructureerd plaatsvinden. Hiervoor kunnen de beschrijvingen van B&U als voorbeeld dienen.	De aanbeveling ten aanzien van het uitvoeren van structurele risicoanalyses wordt overgenomen. Deze processtap is inmiddels opgenomen in de concept AO Europees aanbesteden. Daarmee wordt een risicoanalyse (specifiek gericht op het aanbestedingsproces) uitgevoerd bij elke Europese aanbesteding, en worden de risico's en beheersmaatregelen tijdens het proces opgevolgd. Er zal worden verkend of de B&U aanpak voor risicobeheersing organisatiebreed voor projecten kan worden toegepast. Nu al wordt deze aanpak bij B&U aanbestedingen, maar incidenteel ook bij aanbestedingen voor andere directies uitgewisseld en geeft een B&U risicoadviseur in voorkomende gevallen advies.	CZ/SI ism CC	2018-K4	Proces Europees aanbesteden is in concept gereed in Engage. Verwachte afronding 2021 K2 Deadline 2020-K3 wordt 2021-K2	Het proces Europees aanbesteden is in Engage gereed voor beoordeling door accountant. Dit proces van beheersrisico's in beeld gebracht. In het onderzoek wordt echter naast beheersmaatregelen ook gesproken over aanbestedings specifieke risico's. Dit onderdeel van het advies zal in 2021-K3 opgepakt worden.	2022-K1
3	Richt een centrale database in waar de risicoanalyses en evaluaties worden bewaard om zo het lerend vermogen binnen de provincie te versterken;	De aanbeveling inzake het inrichten van een centrale database voor het bijhouden en opvolgen van risicoanalyses en evaluaties zullen wij verkennen in concernbreed verband. Het lijkt namelijk effectiever om dit op te pakken voor alle grotere projectrisico's en evaluaties en niet alleen die rond het aanbestedingsproces.	AD/CC	2018-K4	Vanaf 2020 beschikt PNH over een procesvastleggingstool, waarbinnen procesrisico's en de beheersmaatregelen hierop worden vastgelegd. Binnen het project processen centraal worden de hiervoor in aanmerking komende procesbeschrijvingen hierop geënt. Concerncontrol verkent tevens op welke wijze het risicomanagement systeemtechnisch kan worden ondersteund; vb. door middel van GRC tooling. De termijn waarop dit gerealiseerd kan worden hangt af van de prioriteit die dit krijgt in de i-portfolio. Inmiddels is duidelijk dat deze tooling geen prioriteit heeft gekregen in de i-portfolio 2021. Om deze reden wordt de planning opgeschort van 2021-K4 naar 2022-K2.	PNH beschikt over verschillende instrumenten voor risico-registratie en beheersing, waaronder Engage voor procesrisico's. In het najaar 2021 wordt geïnvesteerd in een key control dashboard waarbinnen verschillende anderssoortige risico's zoals risico's op het vlak van de informatiebeveiliging worden beheerst. De implementatie hiervan wordt uiterlijk in 2022-K2 verwacht.	2022-K2

Gebiedscontracten: doelen, succesfactoren en de lessons-learned

Auteur onderzoek: Concerncontrol

Vastgesteld op: 21 mei 2019

Openstaande aanbevelingen: 0/5

Nr	Aanbeveling	Bestuurlijke reactie	Eigenaar	Deadline	Voortgang per 1 maart 2021	Voortgang per 1 september 2021	Status/ Deadline
1	1. Zorg voor goede **managementinformatie** ten behoeve van goede sturing en beheersing op bestuurlijk en op ambtelijk niveau. a. Maak een volwassenheidsanalyse op operationeel en tactisch niveau van ieder gebiedscontract zodra de transitiefase formeel is afgerond. b. Betrek als onderdeel van deze analyse de bovengenoemde succesfactoren die bepalend zijn voor de uitvoering en het kunnen behalen van de doelen van het gebiedscontract. c. Bepaal op basis van deze analyse welke interventies nodig zijn om bij te sturen bij ieder van de succesfactoren. d. Ontwikkel enkele kritieke prestatie-indicatoren om de progressie met name op het niveau van operationele en tactische doelen meetbaar te maken.	Deze aanbeveling nemen wij grotendeels over. Wij zijn met de gebiedsaannemers in gesprek om verbeteringen aan te brengen in de samenwerking en met name de contractuele bedrijfsvoering. Doel is om de administratieve lasten te beperken voor zowel de gebiedsaannemer als voor de Provincie Noord-Holland. Ook zijn we al het proces gestart om te komen tot een goede gebiedsrapportage voor zowel de interne aansturing als voor de bestuurlijke verantwoording. Het opstellen van goede prestatie indicatoren is hier onderdeel van.	B&U/BSP	2020-K2	Er zijn KPI's ontwikkeld en deze worden ook gebruikt, echter er is nog behoefte aan nadere KPI's om goed te kunnen sturen. Om de gebiedscontracten beter te kunnen aansturen wordt binnen B&U een nieuwe sector Beheer ingericht die naast de beheercontracten ook invulling gaat geven aan de rol van gemandateerd opdrachtgever voor het bereiken van de doelen uit de gebiedscontracten. Wijzigingen buiten de scope worden voortaan voorgelegd aan de opdrachtgever gelieerd aan het OD. Voor de rest zijn de aanbevelingen geïmplementeerd. Deadline 2020-K4 wordt 2021-K3	Definition of done a) Volwassenheidsanalyse beschikbaar per contract. b) Gebiedsrapportages beschikbaar die inzicht geven in de status van het areaal per gebiedscontract. c) De gespreksverslagen van de EPT gesprekken. d) KPI's zijn beschikbaar en worden gemeten en vergeleken met de oorspronkelijke doelen. Status a) in de periode 2015 -2019 zijn per gebied afspraken gemaakt wanneer sprake is van een volwassen contract. De ervaringen van het eerste contract vormden daarbij de basis. Jaarlijks wordt bekeken welke onderwerpen er aan een gebiedscontract toegevoegd kunnen worden. b) er wordt 4 keer per jaar gerapporteerd over de voortgang van de gebiedscontracten via de Electronische Projecten Thermometer (EPT). c) periodiek wordt de voortgang m.b.t. planning, financien, scope, risico's en gebiedswijzigingen en of - aanvullingen besproken. Grote afwijkingen ten opzichte van het contract worden zichtbaar in het iMPI, EBW, TBW LBW. d) Er zijn KPI's ontwikkeld. Deze zijn gekoppeld aan de begroting 2022. Het dashboard wordt verder ontwikkeld.	afgerond
2	Stel in 2021 een **midterm-evaluatie** op van gebiedscontracten om -halverwege de contractperiode- een uitspraak te kunnen doen over de werking van gebiedscontracten en voer hieruit voortvloeiende verbeteringen door naar noodzakelijk. De volwassenheidsanalyse dient hierbij als referentiekader.	Deze aanbeveling nemen wij over. Een midterm review in 2021 kan tevens als basis dienen voor de start van de volgende serie gebiedscontracten.	B&U/BSP	2021-K2	Het eindrapport evaluatie gebiedscontracten is in concept gereed. Opdrachtgever stelt een reactie op de bevindingen op. Deadline 2020-K4 wordt 2021-K2	Definition of done a) een midterm review is uitgevoerd in de vorm van een audit op de gebiedscontracten b) implementatieplan voor de aanbevelingen uit de audit op de gebiedscontracten Status a) De audit van Gebiedscontracten 2021 is afgerond. b) De aandachtspunten zijn benoemd en zijn als aanbevelingen opgenomen in het Constateringenregisternr ISO 55000 en 9001, zodat de voortgang en verbetering gemonitord en geverifieerd worden.	afgerond
4	Stel een **strategisch personeelsbeleid** op voor de regisserende rol van de provincie; ga daarbij in op de vereiste vaardigheden, kennisniveau gelet op de ontstane schaarste op de arbeidsmarkt.	Deze aanbeveling nemen wij over. Momenteel zijn wij reeds in gesprek met de medewerkers om de verschillende rollen helder te maken en verder uit te werken. Hierbij vinden wij het van belang dat breder wordt gekeken dan alleen gebiedscontracten en dat de filosofie van gebiedsgericht werken wordt uitgebouwd. Dat betekent dat de rol van met name de IPM gebiedsteams verder wordt verbreed.	B&U/BSP	2019-K4	De analyse van de strategische personeelsontwikkeling heeft plaatsgevonden. Vanuit deze resultaten en in combinatie met de wijzigingen uit het inrichtingsplan, het ontwikkelplan en de bevindingen uit de evaluatie van de gebiedscontracten wordt binnen de afdeling beheer de juist persoon op de juiste functie geplaatst. Daarnaast is er gekozen om vanuit de IJzeren voorraad aan projecten in te zetten op een robuuste personeelsbezetting. Hierdoor zal de omvang van de flexibele schil afnemen en is de span of control voor het leidinggevend kader binnen de perken de afgesproken omvang blijven. Uiteraard zijn provinciebrede programma's op het gebied van ontwikkeling van de medewerker ook van toepassing op de medewerkers die werkzaam zijn voor de gebiedscontracten. Deadline 2020-K3 wordt 2021-K3	Defintion of done a) Er is sprake van strategische personeelsontwikkeling (Doorontwikkelplan B&U 2023). b) Welke kennis moeten we zelf in huis hebben en wat kopen we of huren we in? Status a) In de doorontwikkeling van de directie B&U is t/m 2023 de strategische personeelsontwikkeling vastgelegd. De omvang van de organisatie en de benodigde hoeveelheid kennis die binnen B&U noodzakelijk moet zijn, is daarin vastgelegd en wordt jaarlijks geëvalueerd. Het Doorontwikkelplan B&U stimuleert professionalisering door kennisontwikkeling, houding en gedrag en voldoende capaciteit om competent en adequaat op marktontwikkelingen te kunnen anticiperen. Het plan is de basis naar goed opdrachtgeverschap. b) Doorontwikkeling B&U zorgt voor meer balans in de verhouding vast/ingehuurd personeel. Dit wordt onder andere gerealiseerd door verambtelijking.	afgerond
5	Stel tijdig een **strategisch plan** voor een volgende cyclus instrumentarium voor beheer en onderhoud van gebieden met inbegrip van de inzichten die zijn opgedaan met gebiedscontracten. Ga daarbij in op de vraag of het gebiedscontract dan nog steeds het meest optimale instrument is voor beheer en onderhoud van gebieden.	Deze aanbeveling nemen wij over. Wij zijn overtuigd van de potentie van de gebiedscontracten op de doelen als samenwerking, toepassen van innovatie, gebiedsgericht werken en efficiënt uitvoeren van beheer en onderhoud. Voor de volgende serie gebiedscontracten is het goed om deze succesfactoren expliciet te benoemen en daarvoor concrete doelstellingen voor vast te stellen. De midterm review kan daarvoor als basis dienen.	B&U/BSP	2021-K2	Het eindrapport evaluatie gebiedscontracten is in concept gereed. Opdrachtgever stelt een reactie op de bevindingen op. Op basis van de bevindingen van de evaluatie en de ervaring van de afgelopen jaren wordt de huidige contractvorm aangepast aan de meest van toepassing zijnde situatie.	Definition of done a) Strategisch plan is onderdeel van de visie van B&U b) Implementatieplan voor de aanbevelingen uit de audit op de gebiedscontracten. Status a) Het Doorontwikkelplan B&U met een voorlopige scope t/m 2023 is door de Directie vastgesteld en voorgelegd aan de OR. De OR heeft ingestemd met het plan. b) In totaal zijn voor het tijdsbestek t/m 2023, 25 thema's benoemd die binnen alle sectoren worden opgepakt en geïmplementeerd.	afgerond

Bouwen aan regie

Auteur onderzoek: Randstedelijke rekenkamer

Vastgesteld op: 12 december 2019

Openstaande aanbevelingen: 0/9

Nr	Aanbeveling	Bestuurlijke reactie	Eigenaar	Deadline	Voortgang per 1 maart 2021	Voortgang per 1 september 2021	Status/ Deadline
6	Vereenvoudig de aanvraagprocessen voor stimuleringsmaatregelen op het gebied van wonen.	Begin 2020 wordt de uitvoeringsregeling Woonvisie 2016 geëvalueerd (zie ook reactie op aanbeveling 2). Deze evaluatie zal zich ook richten op randvoorwaarden voor subsidie, zodat een eventuele nieuwe subsidieregeling voor gemeenten zo eenvoudig en bruikbaar mogelijk wordt ingericht.	BEL/RO	2020-K4	De nieuwe uitvoeringsregeling woonakkoorden 2021 is op 17 november vastgesteld door GS en is per 1 januari 2021 in werking getreden. De herijking van het UVP Binnenstedelijk Bouwen heeft plaatsgevonden. De conclusie is dat het Uitvoeringsprogramma en de ingezette instrumenten hebben geleid tot versnelling van de woningbouw en dat voortzetting van het uitvoeringsprogramma gewenst is. Vereenvoudiging van het aanvraagproces realiseren we door de eenvoudige regeling voor NHN uit te breiden naar NHZ voor de kleinere gemeenten daar. Deadline 2020-K4 wordt 2021-K1	Afgeronde aanbevelingen: De nieuwe Uitvoeringsregeling subsidie versnelling woningbouw gemeenten NH 2021 is per 1 juni 2021 van kracht gegaan. Deze regeling is uitgebreid naar NHZ voor de kleinere gemeenten. Hiermee is er een bruikbare en eenvoudige regeling beschikbaar voor meerdere gemeenten in de provincie NH. Het eerste resultaar van het opvolgen van deze aanbeveling is al zichtbaar in kwartaal 3 2021: Kleinere gemeenten in NHZ – die eerst geen gebruik konden maken van de regeling – doen nu wel aanvragen doen voor de nieuwe regeling met de vereenvoudigde procedure.	afgerond

Provinciale weerbaarheid tegen ondermijning

Auteur onderzoek: Concerncontrol

Vastgesteld op: 18 augustus 2020

Openstaande aanbevelingen: 0/1

Nr	Aanbeveling	Bestuurlijke reactie	Eigenaar	Deadline	Voortgang per 1 maart 2021	Voortgang per 1 september 2021	Status/ Deadline
1	Wij bevelen het college daarom aan om een selectie te maken van maatregelen bij andere provincies om ons eigen instrumentarium voor het tegengaan van ondermijnende criminaliteit te verrijken en de effectiviteit van onze aanpak te vergroten.	De aanbeveling uit het voorliggende onderzoek zullen tezamen met de uitkomsten van het weerbaarheidsbeeld dat dit najaar wordt opgeleverd, meegenomen worden in de Agenda Weerbaar Noord-Holland. Deze agenda geeft handen en voeten aan de ambitie uit het coalitieakkoord om als provincie tot een effectieve aanpak te komen van ondermijning.	AD/KAB	2021-K2	Het concept rapport van het provinciaal weerbaarheidsbeeld tegen ondermijning is opgeleverd. Samen met de aanbevelingen uit het eerdere interne auditonderzoek zal dit de basis vormen voor het opstellen van een actieplan weerbaarheid, gericht op de eigen organisatie. Dit zal in Q2 van 2021 worden opgeleverd en gepresenteerd aan de directie.	De aanbevelingen uit het weerbaarheidsbeeld zijn tezamen met de aanbevelingen uit het onderzoek dat door Concerncontrol is uitgevoerd door de directie overgenomen. De verschillende aanbevelingen hebben eigen eigenaren gekregen die verantwoordelijk zijn voor het direct overnemen van een aanbeveling of voor het uitwerken van een plan van aanpak voor de overname ervan. Het gaat om het vergroten van de kennis en het bewustzijn van medewerkers, het organiseren en verwerken van signalen, het versterken van de functie van HRM, het uitvoeren van een onderhoudsprogramma kwetsbare processen en het aanhaken van de weerbaarheid van verbonden partijen. Het Team Weerbaar Noord-Holland en de Coördinator Integriteit blijven betrokken bij het versterken van de weerbaarheid van de eigen organisatie.	afgerond

Managementletter 2018

Auteur onderzoek: Accountant

Vastgesteld op: 27 november 2018

Openstaande aanbevelingen: 3/17

Nr	Aanbeveling	Bestuurlijke reactie	Eigenaar	Deadline	Voortgang per 1 maart 2021	Voortgang per 1 september 2021	Status/ Deadline
6	**Volledigheid van opbrengsten** Voor de controle op diverse geldstromen (opcenten Motorrijtuigenbelasting, leges Omgevingsvergunningen, bijdragen regionaal vervoer) is uw provincie informatie-afhankelijk van derden (Belastingdienst, Omgevingsdiensten, Vervoerders). Tijdige beschikbaarheid van verantwoordings- en controle-informatie die ook is gericht op de volledigheid van deze opbrengsten is belangrijk voor een soepel jaarrekeningproces.	In de planning van het jaarrekeningproces 2018 zullen wij dit punt betrekken. Wij steunen ten aanzien van de volledigheid wel in belangrijke mate op de informatieverstrekking vanuit de genoemde partijen. Voor de langere termijn zal bezien moeten worden of de controle op volledigheid van opbrengsten ook intern meer coördinatie behoeft.	CZ/FIN	2019-K2	Proces leges OD is in concept gereed. Zal tweede kwartaal 2021 afgerond worden. Proces overige baten staat voor het komend jaar op de jaarplanning opgenomen. Deadline 2020-K4 wordt 2021-K2	Het proces leges OD is inmiddels beschreven en vastgelegd. De afhankelijkheid van derden zal echter blijven en vormt een jaarlijks terugkeurend aandachtspunt. Wij beschouwen deze aanbeveling hiermee als afgerond.	afgerond
8	**Volledige en juiste verantwoording van inkomende subsidies** De provincie ontvangt van diverse subsidiegevers subsidie. (...) De provincie heeft momenteel geen inzicht in de maatregelen die dit betreft. Er is geen sprake van een centrale registratie van inkomende subsidies en de functie om de volledigheid van inkomende subsidies te bewaken is binnen uw organisatie niet belegd. Wij adviseren u een inventarisatie van (rechten op) inkomende subsidies te maken en in de organisatie in te regelen dat de volledigheid van de verantwoorde inkomende subsidies periodiek wordt vastgesteld. De nadruk ligt daarbij ook op de manier waarop de provincie zorgt dat subsidiebaten juist (in overeenstemming met de geleverde prestaties) worden toegerekend aan het jaar.	In onze begroting en administratie zijn uiteraard de ontvangsten in het kader van de subsidies opgenomen en in beeld. Het punt wat de accountant maakt is dat wij moeilijk kunnen aantonen of deze registratie volledig is. Wij zullen bij de jaarrekening 2018 een eerste inventarisatie maken van de ontvangen subsidies en de wijze van toerekenen (op basis van geleverde prestaties). Voor de langere termijn zal onderzocht worden of de centrale registratie ook structureel in de organisatie ingericht moet worden met de daarbij behorende ambtelijke capaciteit.	CZ BEL B&U	2019-K3	Om de volledigheid van inkomende subsidies te kunnen borgen is een uitgewerkte ketenproces nodig. Hiervoor is eind 2020 een directievoorstel ingebracht waarbij besloten is het keteneigenaarschap bij Concernzaken te beleggen. Momenteel wordt dit proces verder uitgewerkt, binnen het project processen centraal waarbij de administratieve organisatie en de rolverdeling tussen de directies worden uitgewerkt. Deadline 2020-K4 wordt 2021-K4	Dit punt zou conform het jaarplan van de sector CZ/Financiën worden uitgewerkt in 2021. De focus ligt in 2021 echter nog vooral op de volledige en juiste verantwoording in de jaarrekening. Begin 2022 zal het proces ook structureel in kaart worden gebracht om de volledigheid en juistheid hiervan te kunnen gaan borgen.	2022-K2
9	**Juiste toerekening van subisidielasten** Inzicht in de naleving van voorwaarden door en voortgangsinformatie van organisaties waaraan uw provincie subsidie verstrekt, zijn van belang voor de juiste toerekening van subsidielasten aan boekjaren. In de huidige situatie volgt uw provincie niet het stelsel van baten en lasten bij het verantwoorden van subsidielasten. Wij zijn in overleg met uw organisatie om de consequenties en te ondernemen acties voor de verslaggeving 2018 en verder te bepalen. Verwerking van de subsidielasten in overeenstemming met het stelsel van baten en lasten heeft naar verwachting een materiële invloed op uw financiële positie (en gerealiseerd resultaat 2018).	De toerekening van de subsidielasten heeft in de achterliggende weken de nodige aandacht gehad. Er is overleg geweest met de accountant, de andere provincies en de (landelijke) commissie BBV. De uitkomst is dat provincies hier verschillend mee omgaan, maar dat de huidige lijn van onze provincie niet overeenkomt met de lijn van de accountant en de commissie BBV. Kortgezegd betekent dit dat subsidielasten niet geboekt moeten worden op het moment dat de beschikking verleend wordt, maar op het moment dat de onderliggende prestaties door de subsidieontvanger zijn gerealiseerd. Zowel voor onze balansposities (reserves, verplichtingen) als voor onze procedures (informatieverstrekking vanuit de subsidieontvangers) heeft dit grote consequenties. Wij zijn in overleg met de accountant om hier in praktische zin voor de jaarrekening 2018 invulling aan te geven. Wij spreken daarbij onze zorg uit over de werklast (in en extern) en de communicatie richting de subsidieontvangers omdat de provincie een betrouwbare partner wil zijn die geen bestaande afspraken openbreekt. Het IPO is al geruime tijd in gesprek met BZK en de Commissie BBV over de "V&A verwerking subsidies" in de begroting/jaarrekening van de provincies. De provincies hebben de volgende bezwaren aangegeven: - de V&A leidt tot aanzienlijke extra administratieve lasten dat indruist tegen het doel van het Rijksbrede Subsidiekader: extra aanpassingen in bestaande subsidieverdelingen, subsidieprocessen en subsidiebeschikkingen. Daarnaast moeten extra afspraken gemaakt worden over voortgangsrapportages, personele inzet voor bewaking van de ontvangst van de voortgangsrapportages en verwerking hiervan in het subsidiedossier en de boekinhouding. Ook voor de subsidieontvanger betekent dit veel extra inspanningen. - De V&A leidt tot grote financiële verschuivingen in begroting en jaarrekening en daarmee tot veranderingen in de financiële positie. De PNH is bezig met het treffen van voorbereidingen om in oktober 2019 een brief naar subsidieontvangers te sturen om informatie op te vragen over de mate van realisatie van de afgesproken activiteiten per jaareinde en om deze informatie te verwerken. Hiermee geeft de PNH zo goed mogelijk opvolging aan de richtlijn van de Commissie BBV. PNH volgt de ontwikkelingen die BZK in gang zet nauwlettend en zal nieuwe inzichten vertalen in haar werkprocessen. De deadline schuift hierdoor op naar 2019-K4	CZ/FIN	2019-K3	De voorbereidingen voor de uitvoering zijn gereed. Zodra de financiële verordening is aangepast kan conform het BBV worden gewerkt. Deadline 2020-K4 wordt 2021-K3	Definition of done - Administratie ingericht - Financiële Verordening op dit punt aangepast - Financiële Verordening vastgesteld door Provinciale Staten Status De voorbereiding voor uitvoering is gereed. De laatste stap hierin is het vastleggen van de wijze van toerekening in de Financiële Verordening o.g.v. artikel 216 PW. Deze wijziging is reeds verwerkt in de verordening welke in het vierde kwartaal 2021 ter vaststelling aan Provinciale Staten zal worden aangeboden. Deadline wijzigt van 2021-K3 naar 2021-K4 **De externe accountant heeft deze aanbeveling herhaald; Accountantscontrole 2019, aanbeveling 8.**	2021-K4

16	**(Fraude)risico-analyse** Uw organisatie beschikt momenteel niet over een analyse van risico's (waaronder frauderisico's) voor de belangrijkste bedrijfsprocessen, zoals investeren, inkopen, betalen, salarissen, subsidieverstrekken, diverse opbrengststromen, managementschattingen en het beheersen van verbonden partijen. De beschikbare procesbeschrijvingen zijn niet actueel en geven te weinig inzicht in de belangrijkste interne beheersmaatregelen die de risico's afdekken. Wel begrijpen wij uit de gesprekken dat veel aandacht bestaat voor risicomanagement. Fraude-analyse en -preventie zijn nog geen zichtbaar onderdeel van uw interne beheersing. Wel merken wij uit gesprekken met uw medewerkers dat belang wordt gehecht aan het vermijden en ontdekken van fraude. Periodiek overleg in uw directieteam en tussen de directie en het college van gedeputeerde staten over de frauderisicoanalyse draagt bij aan het actueel houden van het inzicht in de kwetsbare plekken in uw organisatie. Mogelijke onderwerpen zijn de aard, frequentie en diepgang van de uitgevoerde frauderisicoanalyses, de uitkomst daarvan en de manier waarop de organisatie de frauderisico's opvolgt en monitort.	Voor de primaire processen subsidies, salarissen, inkopen en aanbestedingen zijn de risico-analyses voor een belangrijk deel in concept aanwezig. De verdere borging en vastlegging is nog wel punt van aandacht. Er lopen op dit moment diverse initiatieven in de organisatie om de processen te verbeteren. Wij zullen de gesignaleerde punten van de accountant hierbij betrekken. In overleg met de integriteitscoördinator is in 2018 een eerste concept fraude-risico-analyse opgesteld. Wij zullen deze voor de afronding van het jaarrekening 2018 gereed maken	AD/CC	2019-K2	Deze aanbeveling komt overeen met aanbeveling nummer 6 van de accountantscontrole 2019. De voortgang m.b.t. de frauderisicoanalyse wordt bij dat punt beschreven. Deadline 2020-K4 wordt 2021-K4	Definition of done - Fraudebeleidsnota opgesteld - Frauderisico-analyse opgesteld Status De risico-analyse en beleidsnota zijn in voorbereiding. Verwacht wordt dat de beleidsnota in K4-2021 ter vaststelling aan PS wordt aangeboden. **De externe accountant heeft deze aanbeveling herhaald;** **Accountantscontrole 2019, aanbeveling 6** **Accountantscontrole 2020, aanbeveling 10.**	2021-K4

Accountantscontrole 2018

Auteur onderzoek: Accountant

Vastgesteld op: 8 juli 2019

Openstaande aanbevelingen: 1 /14

Nr	Aanbeveling	Bestuurlijke reactie	Eigenaar	Deadline	Voortgang per 1 maart 2021	Voortgang per 1 september 2021	Status/ Deadline
3	Risicomanagement moet verbeteren door procesbeschrijvingen te baseren op risicoanalyses, door de keycontrols te beschrijven die de risico's afdekken en door frauderisicobeheersing en -preventie zichtbaar onderdeel te maken van uw interne beheersing. In processen is onvoldoende functiescheiding en interne controle ingebouwd, waardoor fouten en onzekerheden niet of pas achteraf worden gesignaleerd. De ICT die relevant is voor financiële processen biedt onvoldoende basis om te kunnen vertrouwen op geautomatiseerde beheersmaatregelen en ondersteunt een meer procesmatige inrichting van de interne beheersing niet.	Binnen de organisatie is eind vorig jaar het project "processen centraal" opgestart. Processen die een groot financieel belang hebben en/of risicovol zijn (subsidie, inkoop/aanbesteding) zijn in kaart gebracht. Het project is erop gericht om de eigen wensen in het kader van lean, kwaliteit en ISO te verbinden aan de eisen inzake betrouwbaarheid en rechtmatigheid die de accountant heeft benoemd. Daarbij zullen we per proces de risico's, beheersmaatregelen en interne controles in beeld brengen inclusief een jaarlijkse toets hierop. Daarnaast is aandacht voor de follow up van de door de accountant uitgevoerde IT-audit	CZ	2020-K4	**Geautomatiseerde beheersmaatregelen** De accountant geeft aan dat de ICT die relevant is voor financiële processen onvoldoende basis biedt om te kunnen vertrouwen op geautomatiseerde beheersmaatregelen. Binnen het project processen centraal werken we aan de opzet om application controls vast te kunnen leggen in de processentool. We streven er naar de opzet van de application controls in de processentool gedurende 2021 uit te werken; zodat aansluitend de processen op kwaliteitsniveau A met deze gegevens kunnen worden verrijkt. De streefdatum is opgeschort omdat prioriteit is gegeven aan het beschrijven van de processen op kwaliteitsniveau A. Deadline 2020-K4 wordt 2021-K4	**Geautomatiseerde beheersmaatregelen** De accountant geeft aan dat de ICT die relevant is voor financiële processen onvoldoende basis biedt om te kunnen vertrouwen op geautomatiseerde beheersmaatregelen. Binnen het project processen centraal werken we aan de opzet om application controls vast te kunnen leggen in de processentool. We streven er naar de opzet van de application controls in de processentool gedurende 2021 uit te werken; zodat aansluitend de processen op kwaliteitsniveau A met deze gegevens kunnen worden verrijkt. Aansluitend dient een inventarisatie uitgevoerd te worden naar de bestaande geautomatiseerde beheersmaatregelen in de systemen van de provincie; en beoordeeld te worden of deze voldoende basis bieden voor de interne beheersing. De streefdatum blijft ongewijzigd.	2021-K4

Managementletter 2019

Auteur onderzoek: Accountant

Vastgesteld op: 26 november 2019

Openstaande aanbevelingen: 1 /9

Nr	Aanbeveling	Bestuurlijke reactie	Eigenaar	Deadline	Voortgang per 1 maart 2021	Voortgang per 1 september 2021	Status/ Deadline
3	**Verdeelsleutels investeringen-onderhoud** De verantwoording van investeringen in en onderhoud van wegen en vaarwegen vraagt om een scherp onderscheid tussen bedragen die dienen te worden geactiveerd en afgeschreven of direct ten laste van de exploitatie moeten worden gebracht. Uw organisatie werkt aan een systematiek die zo goed mogelijk rekening houdt met het voorgeschreven onderscheid en tegelijk de praktische uitvoerbaarheid van verantwoording en administratie borgt.	Intern wordt gewerkt aan het vereenvoudigen van de administratie rondom gecombineerde projecten met verschillende dekkingsbronnen (nieuwe investeringen, vervanging, onderhoud). Onderdeel hiervan is de te hanteren verdeelsleutel. Met de accountant is overeenstemming dat hiervoor de zogenaamde SSK raming wordt gebruikt, op basis waarvan ook het uitvoeringskrediet en -budget wordt aangevraagd. Van belang hierbij is dat er een duidelijke splitsing is gemaakt naar dekkingsbron. De methodiek wordt op dit moment verder uitgewerkt en daarna geïmplementeerd.	CZ/FIN B&U/KBI	2020-K4	Het door de accountant benadrukte gegeven dat er duidelijk onderscheid gemaakt dient te worden tussen investeringen in en onderhoud van wegen en vaarwegen heeft nog steeds de nadrukkelijke aandacht. De systematiek die hiervoor is uitgewerkt wordt op dit moment door de verschillende belanghebbenden getoetst op juistheid, volledigheid en praktische toepasbaarheid. Na akkoord van alle stakeholders kan worden overgegaan tot implementatie. De verwachting dat dit in het derde kwartaal van 2021 zal gebeuren.	Er is een uitgewerkt voorstel wat de afgelopen periode nader is geconcretiseerd en waarin diverse praktische uitwerkingen zijn opgenomen. Implementatie staat in het 2021-K4. Dit betreft voornamelijk het uitrollen/uitleggen van de systematiek. Deadline wijzigt van 2021-K3 naar 2021-K4	2021-K4

Accountantscontrole 2019

Auteur onderzoek: Accountant

Vastgesteld op: 29 juni 2020

Openstaande aanbevelingen: 3 /12

Nr	Aanbeveling	Bestuurlijke reactie	Eigenaar	Deadline	Voortgang per 1 maart 2021	Voortgang per 1 september 2021	Status/ Deadline
2	**Risicomanagement en procesbeschrijving** Risicomanagement moet verbeteren door procesbeschrijvingen te baseren op risicoanalyses, door de keycontrols te beschrijven die de risico's afdekken en door frauderisicobeheersing en -preventie zichtbaar onderdeel te maken van uw interne beheersing. In 2019 is gestart met het beschrijven van de belangrijkste processen van uw provincie. Tot heden hebben wij een beperkt deel van de beschrijvingen ontvangen. Wij adviseren u om dit project in 2020 af te ronden.	Op dit moment zijn circa 50 à 60 (deel)processen beschreven in een nieuwe tool voor de vastlegging van processen. Dit is een belangrijke basis om de kwaliteit van de processen te kunnen monitoren en hierop controles uit te kunnen voeren. De risico-analyse per proces en de key-controls zullen verder uitgewerkt worden. Met de accountant is afgesproken dat bij de interimcontrole 2020 (najaar 2020) de procesbeschrijvingen inhoudelijk verder beoordeeld zullen worden.	CZ/ Processen centraal	2021-K2	**Risicomanagement** Voor de opzet van de procesbeschrijvingen zijn kwaliteitsstandaarden geformuleerd. Kwaliteitsniveau A geeft het niveau aan waaraan procesbeschrijvingen dienen te voldoen in het kader van de accountantscontrole. Het beschrijven van procesrisico's; keycontrols en de maatregelen van interne controle maakt hier onderdeel van uit. Derhalve beschouwen we dit onderdeel van de aanbeveling als afgerond. **Voortgang procesbeschrijvingen** De accountant beveelt aan om de processen ultimo 2020 te hebben beschreven. De provincie bepaalt echter haar eigen tempo hierin. De voortgang van de procesbeschrijvingen is niet van invloed op de kwaliteit van de jaarrekening; maar draagt vooral bij aan de interne beheersing. Op termijn kan de accountant hierop steunen bij zijn werkzaamheden. De eerste tranche van processen is ultimo 2020 op kwaliteitsniveau A gebracht. De tweede procestranche is momenteel onderhanden waarbij wordt toegewerkt om deze uiterlijk in september 2021 te hebben beschreven; zodat ze bij de interimcontrole 2021 door de accountant kunnen worden meegenomen. In de periode van de jaarverantwoording is het beschrijven van de processen op onderdelen getemporiseerd, om een tijdige en kwalitatieve jaarverantwoording te kunnen borgen.	**Voortgang procesbeschrijvingen** De eerste tranche aan processen is ultimo 2020 op het vereiste kwaliteitsniveau gebracht. De tweede procestranche is gereed om bij de interimcontrole in september 2021 door de accountant kunnen worden meegenomen. Voor enkele relevante processen is door de proceseigenaar besloten de voortgang te temporiseren. Het project processen centraal wordt m.i.v. het vierde kwartaal ondergebracht in de lijn, waarna de voortgang expliciet wordt neergelegd bij de proceseigenaren. De uitkomst van de controle door de accountant in het derde kwartaal is bepalend om vast te stellen of dit punt adequaat is afgerond. Om deze reden verschuift de deadline met een kwartaal tot het moment dat de accountantscontrole heeft plaatsgevonden. Deadline wijzigt van 2021-K2 naar 2021-K3	2021-K3

3	**Functiescheiding** In enkele processen (inkopen en memoriaalboekingen) is in 2019 onvoldoende functiescheiding en interne controle ingebouwd, waardoor fouten en onzekerheden mogelijk niet of pas achteraf worden gesignaleerd.	In de procesbeschrijvingen wordt de controle-technische functiescheiding inzake inkoop en memoriaalboekingen opgenomen. Voor de memoriaalboekingen zijn vanaf medio 2019 waarborgen ingebouwd (4-ogenprincipe, eisen aan de onderbouwing) om fouten en onzekerheden te voorkomen.	CZ/ Processen centraal	2020-K4	**Functiescheiding inkoopproces.** Momenteel wordt de inkoopketen, waaronder het betaalproces beschreven. Bij deze beschrijving wordt de controle technische functiescheiding expliciet meegenomen. Het in kaart brengen van de inkoopketen bleek complexer en omvangrijker dan gedacht; waardoor het niet is gelukt deze eind 2020 af te ronden. Naar verwachting is deze beschrijving gereed in het 2e kwartaal van 2021. Deadline 2020-K4 wordt 2021-K2	**Functiescheiding inkoopproces** De procesbeschrijving inkoop is gereed; rekening houdend met de controletechnische functiescheiding. De procesbeschrijving wordt ter toetsing voorgelegd aan de accountant in het 3e kwartaal van 2021. Om deze reden verschuift de deandline van 2021-K2 naar 2021-K3. **Functiescheiding memorialen** Voor memorialen is het proces beschreven en 'live', de functiescheiding is hierin geborgd en wordt ook (automatisch) afgedwongen door gebruik te maken van de workflow in Topdesk. Voor memorialen is punt dus afgedaan	**2021-K3**
4	**Onderbesteding** Afgezet tegen de begroting 2019 na wijziging blijven de werkelijke lasten sterk achter. Totaal wordt 81,6% van de begrote lasten gerealiseerd. Op geen van de programma's is sprake van een overschrijding. De onderbesteding op programma's vormen een jaarlijks terugkerend patroon. (...). Uit verantwoordingsoogpunt is sprake van achteraf verklaarbare verschillen. Uit beleidsmatig oogpunt adviseren wij om te onderzoeken hoe dergelijke grote verschillen kunnen worden voorkomen. Zodoende loopt de jaarlijkse verantwoording meer in de pas met de meest actuele begrotingsinzichten.	Ook in de jaarrekening 2019 is onderbesteding een belangrijk punt. In 2020 zal via budgethoudersgesprekken, tussentijdse afsluiting en meer aandacht voor onderbouwing van de begroting en begrotingswijzigingen dit punt in de organisatie veel aandacht krijgen. In algemene zin constateren we dat er veelal sprake is van verschuiving van uitgaven naar een latere periode. In deze tijd van Coronacrisis zullen we hier extra alert op zijn. Ten aanzien van subsidies en inkopen zullen we via procesafspraken, tussentijdse informatie en budgethoudersgesprekken hier actief op blijven sturen.	BEL B&U CZ	2021-K4	Het fenomeen van onderbesteding en de wens om deze zoveel mogelijk terug te dringen heeft nog altijd de aandacht, zowel op bestuurlijk als op ambtelijk niveau. Het vormt ook een vast onderdeel van de budgethoudersgesprekken die inmiddels gemeengoed zijn binnen de organisatie. Dit leidt tot meer accurate bijstellingen van budgetten in de begroting. Ook aan de voorkant van het proces - bij het opstellen van de begroting - wordt kritischer beoordeeld in hoeverre de benodigde budgetten realistisch geraamd zijn. Deze maatregelen dragen bij aan een lagere onderbesteding. Daarnaast heeft in het najaar van 2020 ook een bijeenkomst plaatsgevonden met als doel oplossingen verkennen die het thema op een meer fundamentele wijze aanpakken. Dat heeft vooralsnog niet tot concrete acties geleid.	De aandacht die onderbesteding heeft gekregen, is terug te zien in een lagere onderbesteding in de jaarrekening 2020 t.o.v. de jaren ervoor. De aandacht voor de sturing op de budgetten is geborgd in de werkprocessen. Hiermee is deze aanbeveling afgerond.	**afgerond**
6	**Frauderisico-analyse** Uw organisatie beschikt niet over een actuele frauderisico-analyse die inzicht geeft in de mogelijke frauderisico's en die de beheersmaatregelen benoemt (...). Wij adviseren u om de frauderisico-analyse op te stellen en deze periodiek te agenderen in uw management en college van gedeputeerde staten. Dit draagt bij aan het actueel houden van het inzicht in de kwetsbare plekken in uw organisatie. Mogelijke gespreksonderwerpen zijn de aard, frequentie en diepgang van de uitgevoerde frauderisicoanalyses, de uitkomst daarvan en de manier waarop de organisatie de frauderisico's opvolgt en monitort.	Een eerste concept frauderisico-analyse is opgesteld. We zullen dit in 2020 een vervolg geven en dit agenderen in directie en ons college.	AD/CC	2020-K4	In 2020 heeft een onderzoek plaatsgevonden naar misbruik en oneigenlijk gebruik. In het verlengde hiervan zal fraudebeleid worden geformuleerd; en wordt een frauderisico-analyse uitgevoerd. Gestreefd wordt het fraudebeleid in het derde kwartaal 2021 op te leveren. Er bestaat nog geen beeld van de omvang van processen met fraudegevoeligheden. Vooralsnog ramen we dat de analyse hiervan eind 2021 kan worden opgeleverd. Vanwege krapte in de capaciteit en andere prioriteiten is de deadline opgeschort van 2020-K4 naar 2021-K4.	Dit punt is opgenomen in een eerdere auditopvolging; **Managementletter 2018, aanbeveling 16.** De voortgang treft u aan bij deze aanbeveling.	**vervallen**
7	**Rechtmatigheid** Met ingang van 2021 dient het college van gedeputeerde staten een rechtmatigheidsverantwoording af te geven. (...). Uw organisatie moet een proces inrichten waarbij het college van gedeputeerde staten zelf tot een oordeel kan komen over de financiële rechtmatigheid van transacties.	In de organisatie worden voorbereidingen getroffen om de rechtmatigheidsverantwoording te implementeren. Met onze goed functionerende Verbijzonderde Interne Controle zijn wij goed voorgesorteerd op deze ontwikkeling.	AD/CC	2020-K4	Binnen de provincie wordt stapsgewijs de rechtmatigheidsverantwoording geïmplementeerd. De consequenties voor de provincie zijn inzichtelijk gemaakt en de betrokken partijen PS en GS zijn geïnformeerd wat dit betekent voor hun verantwoordelijkheid op dit vlak. Vooralsnog is de wetswijziging niet van kracht, de verwachting is dat deze niet met terugwerkende kracht met ingang van 2021 zal worden doorgevoerd. De beroepsorganisatie van accountants NBA heeft enkele wezenlijke aanbevelingen gedaan die nog van invloed kunnen zijn op de verantwoording. Met de goed functionerende Verbijzonderde Interne Controle is provincie Noord-Holland goed voorgesorteerd op deze ontwikkeling. De uitkomsten van deze Verbijzonderde Interne Controle vormen de basis voor het rechtmatigheidsoordeel van GS. We verwachten dat de aanbevelingen van het NBA zullen leiden tot aanpassingen in de rechtmatigheidsverantwoording en dat deze van invloed zijn op het proces binnen PNH. Daarom is de deadline opgeschort naar 2021-K4.	Definition of done - Proces in beschreven in Engage proces - Proces is geïmplementeerd en proefgedraaid. Status - De procesbeschrijving is onderhanden en zal in K4 beschikbaar zijn. - Inmiddels is bekend geworden dat de rechtmatigheidsverantwoording pas vanaf begrotingsjaar 2022 zal ingaan. Voor 2021 worden Gedeputeerde Staten reeds meegenomen in het Verbijzonderde Interne Controleplan 2021/2022 en de tussentijdse uitkomsten van de rechtmatigheidsonderzoeken. **De externe accountant heeft deze aanbeveling herhaald;** **Accountantscontrole 2020, aanbeveling 11.**	**2021-K4**
8	**Verwerking projectsubsidies** Provincies verstrekken veel subsidies met een projectmatig karakter. (...) In mei 2020 heeft de Commissie BBV duidelijkheid gegeven over de verwerking van projectsubsidies. (...) Wij adviseren om het effect van deze uitspraak van de Commissie BBV op uw subsidieproces en op de toerekening van lasten aan jaren te inventariseren.	Intern is een werkgroep actief die de nieuwe voorschriften zal implementeren. Onderdeel hiervan is dat Provinciale Staten een grensbedrag of percentage moeten afspreken. Daarnaast is het wenselijk om een afzonderlijke bestemmingsreserve te vormen voor nog niet uitgekeerde subsidieverplichtingen. Hiervoor zullen wij in het najaar van 2020 aan uw Staten nadere voorstellen doen.	CZ/FIN	2020-K4	Het door de accountant gesignaleerde punt uit 2018 (punt 8) heeft betrekking op hetzelfde. Hoe dienen de baten toegerekend te worden (waaronder i.g.v. projectsubsidies). Over dit punt is met de commissie BBV gesproken. De financiële verordening wordt conform de uitkomsten van dit gesprek aangepast. Naar verwachting gereed in 2021-K3. Deadline 2020-K4 wordt 2021-K3	Dit punt is opgenomen in een eerdere auditopvolging; **Managementletter 2018, aanbeveling 9.** De voortgang treft u aan bij deze aanbeveling.	**vervallen**

Managementletter 2020

Auteur onderzoek: Accountant

Vastgesteld op: 1 december 2020

Openstaande aanbevelingen:

1 /9

Nr	Aanbeveling	Bestuurlijke reactie	Eigenaar	Deadline	Voortgang per 1 maart 2021	Voortgang per 1 september 2021	Status/ Deadline
5	**Risicomanagement en proces-inrichting** Koppel de beschreven processen duidelijk aan de beschrijving van de boekingsgangen in het nog af te ronden Accounting Manual.	De aanbeveling om procesbeschrijvingen te koppelen aan een beschrijving van de boekingsgangen in het nog af te ronden Accounting Manual maakt onderdeel uit van de planning. Het streven is om dit per jaareinde op hoofdlijnen voor de belangrijkste boekingsgangen af te ronden.	CZ/ Processen centraal	2021-K4	**Processen in relatie tot boekingsgangen** De processentool Engage Process is ingericht zodat de relatie met boekingsgangen die worden beschreven in het accounting handboek kan worden gelegd. Hiermee hebben we de mogelijkheid om de koppeling met het accounting manual te leggen beschikbaar. Zodra het handboek gereed is zullen de procesbeschrijvingen worden verrijkt met deze data. We verwachten dat het accounting handboek in de loop van 2021 gereed komt; en de koppelingen voor einde boekjaar zijn te leggen.	**Processen in relatie tot boekingsgangen** De processentool Engage Process is ingericht zodat de relatie met boekingsgangen die worden beschreven in het accounting handboek kan worden gelegd. Hiermee hebben we de mogelijkheid om de koppeling met het accounting manual te leggen beschikbaar. Zodra het handboek gereed is zullen de procesbeschrijvingen worden verrijkt met deze data. We verwachten dat het accounting handboek in de loop van 2021 gereed komt; en de koppelingen voor einde boekjaar zijn te leggen.	**2021-K4**
8	**Verdeelsleutel onderhoud** De accountant stelt vast dat vertraging van ca. een jaar is opgetreden in de toepassing van de nieuwe systematiek en adviseert vanwege de omvang van de bedragen die samenhangen met investeringen in en onderhoud van wegen verdere vertraging in dit traject te voorkomen.	Voor nieuwe projecten wordt vanaf 01-01-2021 deze methodiek van het onderhoud toegepast. Aansluitend gebeurt dit voor de lopende projecten. Overigens is de huidige verdeling in projecten voldoende betrouwbaar, maar wel intensiever.	CZ/FIN	2021-K3	Het voorstel om de verdeelsleutelmethodiek ligt bij de SAP structuur werkgroep die een oordeel moet geven over de uitvoerbaarheid van de oplossing binnen de SAP omgeving. Daarnaast geeft de SAP Structuurwerkgroep een oordeel of de gekozen weg voor de provincie de meest optimale weg is. Hoewel de casuïstiek zich afspeelt binnen B&U, liggen de werkzaamheden nu binnen CZ/fin.	Dit punt is opgenomen in een eerdere auditopvolging; **Managementletter 2019, aanbeveling 3.** De voortgang treft u aan bij deze aanbeveling.	**vervallen**

Accountantscontrole 2020

Auteur onderzoek: Accountant

Vastgesteld op: 22 juni 2021

Openstaande aanbevelingen: 6/11

Nr	Aanbeveling	Bestuurlijke reactie	Eigenaar	Voortgang per 1 september 2021	Status/ Deadline
1	**Procesbeschrijvingen** In onze managementletter hebben wij aandacht gevraagd voor de voortgang bij het beschrijven en de inhoudelijke kwaliteit van de procesbeschrijvingen. De hierop genomen actie betrekken wij in onze tussentijdse controle 2021.	De bevindingen vanuit de managementletter hebben geleid tot kwaliteitsafspraken en -toetsing bij de uitwerking van processen die relevant zijn vanuit het perspectief van interne beheersing. Op de voortgang en de kwaliteit van de procesbeschrijvingen wordt actief gestuurd. Proceseigenaren stellen hierin de prioriteiten. Er wordt toegewerkt naar de situatie dat de in overleg met de accountant als relevant aangemerkte processen bij de interim controle 2021 beschikbaar zijn.	CZ / Processen Centraal	Dit punt is opgenomen in een eerdere auditopvolging; **Managementletter 2020, aanbeveling 5.** De voortgang treft u aan bij deze aanbeveling.	**vervallen**
2	**IT beheersing** De ICT die relevant is voor financiële processen biedt onvoldoende basis om te kunnen vertrouwen op geautomatiseerde beheersmaatregelen en ondersteunt een meer procesmatige inrichting van de interne beheersing niet. Nog niet alle verbeteradviezen naar aanleiding van onze vorige controles zijn opgevolgd. Een belangrijk aandachtspunt voor de interne beheersing is de voortgang in verbeteringen op het gebied van ICTbeheermaatregelen, door het belang van een goed beveiligde IT-omgeving voor uw bedrijfsvoering en informatievoorziening en vanuit het oogpunt van continuïteit en betrouwbaarheid. Uw medewerkers verwachten dat de resterende tekortkomingen in de zomer van 2021 zijn opgelost.	De geconstateerde aandachtspunten worden onderschreven. De adviezen voor verdere verbetering zijn afgelopen jaar nadrukkelijk onderdeel geweest van het verder op orde krijgen van het IT beheer en hebben daar waar nodig geleid tot aanpassingen in het beheer of het verkrijgen van het benodigde inzicht. Genoemde verbeterpunten zijn ons inziens inmiddels opgelost. Afspraak is dat Noordbeek bij de interim controle 2021 voor deze punten toetst of zij in voldoende mate worden beheerst. *a) Het incomplete autorisatiebeheer in de Active Directory (AD)* betrof manco's bij gebruikers-, beheer en systeemaccounts. Hiervoor is beleid bepaald en geschoond. Door een periodieke rapportage hebben we zicht op de betreffende accounts. *b) Onvoldoende toezicht op de functie Data Base Administrator (DBA)* De provincie baseert zich in dit verband op de zgn. 3402 verklaring van de serviceprovider(s). In deze verklaring zijn de afspraken over beheersing en informatiebeveiliging opgenomen van de serviceproviders (waar onder de DBA werkzaamheden). De 3402 verklaring is een internationale outsourcing standaard, die door een onafhankelijke, daartoe bevoegde instantie (vaak een accountantskantoor) wordt afgegeven. *c) Geen eigen beheer van de Configuration Management Database (CMDB).* Het CMDB beheer vindt extern plaats. Momenteel is het interne beheer in ontwikkeling maar nog niet operationeel. Dit is niet van invloed op het jaarrekeningproces. *d) De incomplete continuïteitsmaatregelen*. De continuïteit- en beveiligingsmaatregelen zijn continu een punt van aandacht. De serviceorganisaties (SSO's) maken periodiek back-ups en testen periodiek het recover/restore proces. Gezien de laatste ontwikkelingen, het corrupt raken van back-ups door hacking, beoordelen we samen met de SSO's of hierover voldoende adequate afspraken zijn gemaakt.	CZ / CID	ad c) Het project om het PNH deel van de CMDB in eigen beheer te nemen loopt nog. De planning zoals die is aangegeven (afronding 2021-K4), is nog steeds actueel. De overige aandachtspunten beschouwen wij als afgerond. ad a) Wat betreft de aanbeveling beheeraccounts en systemaccounts zijn naast een significante vermindering van de aantallen zowel beleidsmatig als procesmatig afspraken gemaakt, waarmee is voldaan aan de implementatie van de ordening en opschoning van AD accounts en de rapportage. Binnen de provincie is op de devices (laptops) in principe twee-factor-authenticatie afgedwongen en externen krijgen altijd het verzoek om een extra factor voor authenticatie vanuit Microsoft Azure AD. I ad b) De aanbeveling met betrekking tot de DBA werkzaamheden, maakt onderdeel uit van de jaarlijkse auditwerkzaamheden. De externe IT auditor van onze shared service organisation (SSO) heeft geoordeeld dat de beheer processen op orde zijn en dit vastgelegd in een zogenaamde ISAE3402 rapportage. Tussentijds wordt maandelijks over de DBA werkzaamheden gerapporteerd door de SSO. Op basis van de beschikbare rapportages en maandelijkse werkzaamheden zien wij op dit moment geen reden om aanvullende beheersmaatregelen te implementeren, ad d) Continuïteit dient ons inziens primair vanuit de jaarrekeningcontrole te worden bezien en derhalve gericht te zijn op de werkzaamheden die Mybrand in dit verband uitvoert. Mybrand is de SSO organisatie waarbij SAP in beheer is. Om te voldoen aan de aanbeveling is met Mybrand middels het contract een aantal beheersdoelstellingen afgesproken, waarover periodiek in de servicelevelrapporten wordt gerapporteerd. Naast periodieke rapportage/bewaking wordt Mybrand jaarlijks door een externe IT-auditor getoetst op afgesproken beheerdoelstellingen en de daaraan gerelateerde beheersmaatregelen. De hierover afgegeven ISAE3402 verklaring geeft aan dat er geen afwijkingen zijn geconstateerd m.b.t de gestelde beheersmaatregelen. De provincie ziet dan ook geen continuiteitsrisico i.h.k.v. de jaarekening.	**2021-K4**
3	**Beveiligingsbeleid** U beschikt nog niet over een vastgestelde nota beveiligingsbeleid. In samenhang met het voorgaande punt bestaat het risico dat onbevoegden toegang krijgen tot uw netwerk. Omdat onzeker is of back-ups ook offline worden bewaard, bestaan risico's voor de continuïteit van uw automatiseringsomgeving.	De nota beveiligingsbeleid wordt voor het zomerreces ter goedkeuring aan de directie voorgelegd.	AD / CC / CISO	Op 15 juli 2021 is het beleidskader informatiebeveiliging door de Directie vastgesteld. De basis voor dit beleidskader vormt de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO); het kader voor informatiebeveiliging van de overheid. De uitwerking hiervan vindt plaats door middel van tactische IB beleidsdocumenten. Deze vervangen de genoemde IB-zakboekjes. Hiermee wordt deze aanbeveling als afgerond beschouwd.	**afgerond**
4	**Potentiële kwetsbaarheid jaarrekeningtraject** *Achtergrond* Het jaarrekeningtraject is in belangrijke mate afhankelijk van een beperkt aantal medewerkers. *Advies* Om kwetsbaarheid van uw organisatie voor het volgend jaarrekeningtraject te vermijden zorgt u voor verdere verbreding van kennis binnen uw organisatie.	De Provincie is zich bewust van deze kwetsbaarheid. De medewerkers betrokken in het jaarrekeningproces zijn ook verantwoordelijk voor het tot stand komen van de overige P&C producten. Er is aandacht voor de verbreding van de kennis.	CZ / FIN	Door projectmatiger te gaan werken en door aanpassing van de organisatorische inrichting binnen de sector financiën komt hier meer sturing op. Er wordt aangewerkt om externe kennis te vervangen voor kennis in huis en door versterking van het team Financieel beheer. Na interne goedkeuring (Directie en OR) kan gestart worden met de inrichting.	**2022-K1**
5	**Controletechnische functiescheiding** In het inkoopproces en bij de memoriaalboekingen dwingt de administratie geen functiescheiding af. Buiten de administratie om is functiescheiding aangebracht zodat het vier-ogen principe wordt toegepast bij de memoriaalboekingen.	We veronderstellen dat de accountant bedoelt dat de controle-technische functiescheiding niet binnen de systemen worden afgedwongen. Binnen de administratie is de functiescheiding procesmatig aangebracht. Om dit voor het inkoopproces systeemtechnisch op te lossen besloten te investeren in een purchase to pay systeem dat hierin voorziet. Voor het memoriaalproces is een geautomatiseerde workflow ingericht in Topdesk, die voorziet in bedoelde functiescheiding.	CZ / Processen Centraal	Dit punt is opgenomen in een eerdere auditopvolging; **Accountantscontrole 2019, aanbeveling 3.** De voortgang treft u aan bij deze aanbeveling.	**vervallen**
6	**SiSa** *Achtergrond* Met de SiSa-bijlage legt u verantwoording af over de besteding van de middelen die de provincie ontvangt van het Rijk. Omdat in 2020 totaal 17 veelal meerjarige regelingen onder de SiSa-verantwoording zijn gebracht, is de SiSa-bijlage uitgebreider dan in eerdere jaren, toen over 4 regelingen verantwoording werd afgelegd. Dit leidt tot een aanzienlijke extra administratieve last voor uw medewerkers en controlewerk voor ons. Uw verbijzonderde interne controlemedewerkers en wij hebben de SiSa-controle dit jaar tijdens de jaarrekeningcontrole samen uitgevoerd. Dit gaf aanleiding tot diverse aanpassingen die in de definitieve tabel zijn gecorrigeerd. *Advies* Wij adviseren om de verantwoordelijkheid voor de SiSa-bijlage centraal in de lijn te beleggen. Dit stelt de verbijzonderde interne controle in staat om gedurende het jaar al controles uit te voeren, vermindert de kans op afwijkingen en draagt bij een succesvolle afrekening van de SiSabijdragen met het Rijk.	We onderschrijven het belang om de verantwoordelijkheid voor de SiSa-bijlage centraal in de lijn te beleggen. De organisatie is inmiddels gestart uitvoering te geven aan dit punt.	CZ / FIN	De SiSa keten wordt beschreven en geïmplementeerd, als onderdeel van de keten inkomende subsidies en specifieke uitkeringen. Voor de jaarrekening 2021 zal dit vooral nog een handmatig / coördinatieproces zijn. We werken toe aan eigenaarschap in de lijn en een duidelijke beschrijving van de keten, dit vergt meer tijd (deadline daarom 2022-k4). Definition of done: - Sisa-keten is in de volle breedte beschreven. - De werkzaamheden zijn in de lijn belegd, (over alle directies heen). - Bij de jaarrekening 2021 blijkt dat dit proces adequaat functioneert.	**2022-K4**
7	**Oostelijke Vechtplassen** *Achtergrond* Uw provincie heeft via het Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen afspraken gemaakt over de realisatie van een groot aantal projecten in het gebied Oostelijke Vechtplassen. De verdeling van verantwoordelijkheden over verschillende partijen en de wisselende verhoudingen in financiering en bevoorschotting van de projecten maken de administratievoering en verantwoording van deze projecten complex. De realisatie van projecten tot en met 2020 is nog van relatief beperkte omvang. *Advies* Wij adviseren u in 2021, voordat de omvang van de projecten toeneemt, de administratie op eenduidige en inzichtelijke wijze in te richten.	We onderschrijven de complexiteit van de administratievoering en verantwoording van genoemde projecten en zijn voornemens hierop de administratie beter in te richten.	BEL / Groen	In het voorjaar van 2021 zijn de financiële risico's en enkele kwesties waarover nadere afspraken gemaakt moeten worden, in kaart gebracht door de projectcontroller. Deze zijn gedeeld met de stuurgroep en worden nu verder uitgewerkt en opgepakt. Het doel is om de afspraken te verwerken in de administratie, dat hiernaar gehandeld wordt en dat de projecten beheersbaar zijn. Om de kwetsbaarheid van de organisatie te verminderen zal de ingehuurde projectcontroller worden vervangen door een vaste kracht. Deze zal de uitvoering van de aanbeveling verder oppakken.	**2022-K1**

8	**Lokale heffingen** *Achtergrond* De paragraaf lokale heffingen moet inzicht geven in hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de geraamde lasten niet overschrijden. Ook moet worden aangegeven welke beleidsuitgangspunten ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd. De jaarstukken geven wel inzicht in de dekkingspercentages van de leges, maar de hiervoor genoemde informatie is niet beschikbaar. Voor het beeld van de jaarstukken 2020 achten wij dit niet materieel en heeft het ontbreken van de informatie geen invloed op ons oordeel. *Advies* Wij adviseren om deze informatie wel op te nemen in de jaarstukken van volgend jaar.	Over de jaren 2019/ 2020 is gestructureerd onderzoek gedaan naar de kostendekkendheid van de leges. Aan het advies van de accountant om meer inzicht te geven in de uitgangspunten die daaraan ten grondslag liggen zal met ingang van de volgende jaarrekening invulling worden gegeven.	CZ / FIN		Er vindt een nader onderzoek plaats naar de beleidsregels en te hanteren grondslagen. Na afronding van dit verdiepende onderzoek zullen de uitgangspunten in de paragraaf van de planning &control documenten opgenomen worden. Dit zal naar verwachting vanaf de begroting 2023 en Jaarstukken 2021 zijn. Definition of done - De beleidsuitgangspunten die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd zijn opgenomen in de paragraaf lokale heffingen van zowel de begroting als de jaarstukken.	**2022-K3**
9	**Verwerking projectsubsidies** *Achtergrond* Provincies verstrekken veel subsidies met een projectmatig karakter. Daarbij is onderscheid in projecten binnen één boekjaar en projecten die boekjaar overschrijdend zijn. De Commissie BBV heeft duidelijkheid gegeven over de verwerking van projectsubsidies, ingaande 1/1/2022. *Advies* Wij adviseren u de gevolgen van de uitspraak van de Commissie BBV voor uw subsidieproces te inventariseren en te verwerken.	De organisatie is procesmatig al voorbereid op de verwerking van de lastneming van meerjarige projectsubsidies in lijn met de uitgangspunten van de Commissie BBV met ingang van de voorgeschreven startdatum boekjaar 2022. In de dit najaar door Provinciale Staten vast te stellen financiële verordening wordt hiertoe een grensbedrag ad € 1,5 miljoen opgenomen. Tevens wordt een afzonderlijke bestemmingsreserve gevormd voor subsidieverplichtingen waarvan de prestatie en lastneming in toekomstige jaren plaatsvindt.	CZ / FIN		Dit punt is opgenomen in een eerdere auditopvolging; **Managementletter 2018 aanbeveling 9.** De voortgang treft u aan bij deze aanbeveling.	**vervallen**
10	**Frauderisico-analyse** *Achtergrond* Uw organisatie beschikt niet over een actuele frauderisico-analyse die inzicht geeft in de mogelijke frauderisico's en die de beheersmaatregelen benoemt om de gevolgen van frauderisico's zoveel mogelijk te beperken. Hierdoor is fraude-analyse en fraudepreventie geen zichtbaar onderdeel van uw interne beheersing. Wel merken wij uit gesprekken met uw medewerkers dat belang wordt gehecht aan het vermijden en ontdekken van fraude. *Advies* Wij adviseren u om de frauderisicoanalyse op te stellen en deze periodiek te agenderen in uw management en college van gedeputeerde staten. Dit draagt bij aan het actueel houden van het inzicht in de kwetsbare plekken in uw organisatie. Mogelijke gespreksonderwerpen zijn de aard, frequentie en diepgang van de uitgevoerde frauderisicoanalyses, de uitkomst daarvan en de manier waarop de organisatie de frauderisico's opvolgt en monitort.	De provincie Noord-Holland besteedt in de breedte en in samenhang aandacht aan fraude, weerbaarheid en ondermijning. De organisatie stelt daartoe na het zomerreces 2021 een fraudebeleidsnota en frauderisicoanalyse op gericht op het vermijden, ontdekken en bespreekbaar maken van fraude. Daarnaast heeft de provincie recentelijk het 217a onderzoek "Samen weerbaar tegen ondermijnende criminaliteit" afgerond. Het onderzoek, dat na het zomerreces met provinciale staten zal worden gedeeld, geeft inzicht in de wijze waarop de provincies gemeenten ondersteunen bij het versterken van de lokale weerbaarheid tegen ondermijnende criminaliteit. Het onderzoek heeft leerpunten (aanbevelingen) opgeleverd voor de provincie Noord-Holland.	AD / CC		Dit punt is opgenomen in een eerdere auditopvolging; **Managementletter 2019, aanbeveling 6.** De voortgang treft u aan bij deze aanbeveling.	**vervallen**
11	**Rechtmatigheidsverantwoording 2021** *Achtergrond* Met ingang van 2021 dient het college van gedeputeerde staten naar verwachting een rechtmatigheidsverantwoording af te geven. *Advies:* Richt een proces in waarbij het college van gedeputeerde staten zelf tot een oordeel kan komen over de financiële rechtmatigheid van transacties.	De provincie neemt dit advies over. De organisatie treft voorbereidingen om het proces van de totstandkoming van de rechtmatigheidsverantwoording adequaat in te richten. Met de Verbijzonderde Interne Controle is de provincie goed voorgesorteerd op deze ontwikkeling.	AD / CC		Definition of done - Proces in beschreven in Engage proces - Proces is geimplementeerd en proefgedraaid. Status - De procesbeschrijving is onderhanden en zal in K4 beschikbaar zijn. - Naar verwachting zal de rechtmatigheidsverantwoording vanaf verslagjaar 2022 ingaan. Voor 2021 worden Gedeputeerde Staten reeds meegenomen in het Verbijzonderde Interne Controleplan 2021/2022 en de tussentijdse uitkomsten van de rechtmatigheidsonderzoeken.	**2021-K4**

Archiefinspectie

Auteur onderzoek: Provincie archivaris (Concerncontrol)

Openstaande aanbevelingen: 0 /6

Nr	Inspectie-jaar (vaststelling GS dd)	Aanbeveling	Bestuurlijke reactie	Eigenaar	Deadline	Voortgang per 1 maart 2021	Voortgang per 1 september 2021	Status/ Deadline
6	2019 (16-6-2020)	Evalueer de Archiefverordening en het Besluit Informatiebeheer PNH 2014 en pas deze zo nodig aan.		CZ/CSC	2021-K4	Idem voorgaande. Archiefwet 2021 nog niet gereed.	De wetswijziging van de Archiefwet is nog steeds niet behandeld door de Kamer. Volgens de laatste verwachtingen zal deze pas in 2023 in werking zal gaan treden. Bij wijzing van deze wet zullen de Archiefverordening en het Besluit Informatiebeheer PNH 2014 bekeken en aangepast worden. De huidige verordening en besluit zijn reeds beoordeeld/geëvalueerd om te bezien of deze voorafgaand aan de wetswijziging al aanpassing behoeven. Dit is niet het geval. Afstemming met archivaris en de inspecteurs heeft hier inmiddels over plaatsgevonden. Hiermee beschouwen we deze aanbeveling als afgerond.	**afgerond**

Samen weerbaar tegen ondermijnende criminaliteit

Auteur onderzoek: Concerncontrol

Vastgesteld op: 22 juni 2021

Openstaande aanbevelingen: 5 /5

Nr	Aanbeveling	Bestuurlijke reactie	Eigenaar	Voortgang per 1 september 2021	Status/ Deadline
1	Intensiveer vanuit de Agenda Weerbaar Noord-Holland de verbinding met provinciale beleidsterreinen waarbij ondermijnende criminaliteit op lokaal niveau een vraagstuk is/kan zijn. Gebruik hierbij het bij dit rapport gevoegde overzicht met instrumenten en projecten die andere provincies toepassen.	Met de in 2020 vastgestelde Agenda Weerbaar Noord-Holland zet de provincie Noord-Holland in op (1) het versterken van de eigen weerbaarheid, (2) de inzet van eigen beleidsinstrumenten voor de preventieve aanpak van ondermijning (bijvoorbeeld op bedrijventerreinen en vakantieparken) en (3) het bijdragen aan het versterken van de lokale weerbaarheid. Uit het voorliggende onderzoek blijkt dat andere provincies grotendeels ook deze insteek kiezen. Om uiteenlopende redenen verschilt de invulling en focus hiervan per provincie wel. Het rapport constateert dat de actievere rol van de provincies de laatste jaren in de versterking van weerbaarheid door de ketenpartners wordt gewaardeerd en dat de provincies door de gemeenten, de RIEC's en andere partners ook steeds sneller en vaker als bondgenoot worden gezien. Het is goed om dit te kunnen constateren. Een belangrijke aanbeveling van het onderzoek is om weerbaarheid en de aanpak van ondermijning ook meer aandacht te geven in het regulier beleid van de provincie en ook vaker te kiezen voor een integrale benadering. Gezien de verscheidenheid aan eleidsthema's (e.g. bedrijventerreinen, vakantieparken, het buitengebied, jachthavens) waar ondermijnende criminaliteit kan spelen, zal bestuurlijke samenwerking soms noodzakelijk zijn, zowel binnen het college van Gedeputeerde Staten als in de samenwerking op deze dossiers met de gemeenten. Ik kan me dan ook goed vinden in deze aanbeveling. Dit onderzoek geeft geen aanleiding om de koers zoals wij die ingezet hebben met de Agenda Weerbaar Noord-Holland te wijzigen. Wel geeft het aanleiding om initiatieven en best practices nog meer met elkaar te delen. Vanzelfsprekend kan dit Noord-Holland en de Agenda Weerbaar Noord-Holland verder helpen en mogelijk ook aanknopingspunten bieden voor het ontplooien van nieuwe initiatieven. Het versterken van de informatiepositie van gemeenten is voor Noord-Holland een belangrijk doel. Met de door de provincie gesubsidieerde aansluiting op Meld Misdaad Anoniem, de uitrol van de uickscan Gemeentelijke Weerbaarheid en de onlangs gepubliceerde Handreiking nformatiegericht Handelen Vakantieparken zetten we hier als Noord-Holland al flink op in. Het blijft daarbij wel goed om over onze grenzen heen te kijken en te zien hoe andere provincies dit doen en om open te staan voor nieuwe ideeën.	KAB	Op 6 juli 2021 is de voortgangsrapportage Agenda Weerbaar Noord-Holland vastgesteld door GS. In het kader van de Agenda Weerbaar NH werkt de provincie langs 3 verschillende actielijnen in diverse projecten samen met gemeenten, de Hoge School van Amsterdam, adviesbureaus en de drie Regionale Informatie- en Expertise Centra (RIEC's). Op overlappende beleidsterreinen is er contact met andere provincies Zo is er met Gelderland afstemming over de aanpak op bedrijventerreinen en met Utrecht afstemming over het inzetten van een bestuurlijk interventieteam. De lijst is hierbij ook gebruikt. Daarnaast wordt deelgenomen aan periodieke interprovinciale weerbaarheids bijeenkomsten en is er rechtstreekse afstemming met andere provincies.	2023-K2
2	Zoek voor het concretiseren van het vervolg van de uitvoering van de Agenda Weerbaar Noord-Holland andere provincies op om gericht van elkaar te leren voor het versterken van de lokale weerbaarheid. Gebruik daarbij het bijgevoegde overzicht.		KAB	Zie 1.	2023-K2
3	Overweeg waar relevant het tegengaan van ondermijnende criminaliteit mee te nemen in regulier provinciaal beleid, bijvoorbeeld in het beleid van de provincie ten aanzien van bedrijventerreinen en recreatie-/vakantieparken.		KAB	Er is regelmatig contact met de collega's van de sector Regionale Economie en Erfgoed (REE) met betrekking tot ondermijning-recreatiesector en ondermijning-bedrijventerreinen. Op het gebied van de recreatiesector is een handreiking ontwikkeld die gemeenten helpt om zicht te krijgen of ondermijnende criminaliteit speelt op hun recreatieparken. Met betreking tot bedrijventerreinen is er een gezamenlijke bijeenkomst georganiseerd met REE en kijken we momenteel of we op het gebied van data kunnen samenwerken. Daarnaast is er via de HIRB regeling ook de mogelijkheid voor gemeenten en ondernemers om de veiligheid op het bedrijventerreinen te vergroten door geld van deze regeling te gebruiken voor parktoezicht en/of beveiligingscamera's.	2023-K2
4	Streef vakinhoudelijke samenwerkingsverbanden na voor het tegengaan van ondermijnende criminaliteit en draag dit gezamenlijk uit in externe communicatie. Een suggestie kan zijn om in een bepaalde week met externe partners aandacht te vragen voor het tegengaan van ondermijnende criminaliteit. Een specifiek thema op dit gebied kan centraal worden gesteld, zoals ondermijnende criminaliteit in de landbouwsector of op recreatieparken.		KAB	In externe communicatie wordt de samenwerking met andere beleidsvelden reeds uitgedragen. Hiervoor is dit jaar ook een aparte webpagina over ondermijning op de site van Noord-Holland gekomen. De organisatie van een themaweek heeft momenteel door de beperkte personele capaciteit van het team niet de grootste prioriteit.	2023-K2
5	Stimuleer als provincie gemeenten om beleidsterreinen die te maken (kunnen) hebben met vormen van ondermijnende criminaliteit met elkaar te verbinden.		KAB	De hierboven genoemde handreiking vakantieparken is hier reeds een voorbeeld van. Daarnaast worden gemeenten door deelname aan de Quickscan Gemeentelijke Weerbaarheid gestimuleerd om interne weerbaarheid niet meer te zien als enkel een verantwoordelijkheid van de OOV afdeling, maar als een organisatiebrede verantwoordelijkheid.	2023-K2

Stof tot nadenken

Auteur onderzoek: Randstedelijke rekenkamer

Vastgesteld op: 8 maart 2021

Openstaande aanbevelingen: 6 /6

Nr	Aanbeveling	Bestuurlijke reactie	Eigenaar	Voortgang per 1 september 2021	Status/ Deadline
1a	*Rol van provincie bij uitvoering VTH-taken* Versterk de rollen van GS en de OD NZKG, door via beleidskaders duidelijker aan te geven wat GS van de OD NZKG verwachten. Indien GS andere besluitvorming wensen in de uitvoering van VTH-taken door de OD NZKG, bijvoorbeeld op het gebied van gezondheid, stel dan beleid vast waarmee de OD NZKG andere besluiten kan nemen. Probeer het overnemen en overdoen van besluitvorming van de OD NZKG te voorkomen.	Samenwerking rondom Tata Steel en Harsco is cruciaal. Voor ons is de OD NZKG een belangrijke samenwerkingspartner, maar ook de gemeenten, de OD IJmond, de GGD en de Brzo-partners zijn belangrijke partners. Deze samenwerking geven we vorm in alle openheid en met respect voor eikaars rollen en bevoegdheden. In het Programma Tata Steel 2020 - 2050 hebben we uitgewerkt hoe we hier invulling aan geven. Daarnaast hebben wij het Uitvoeringsprogramma VTH Tata Steel 2020 - 2022 van de OD NZKG vastgesteld. Het Programma Tata Steel en het bijbehorende Uitvoeringsprogramma VTH vormen belangrijke kaders waarmee wij aangeven wat wij van de OD NZKG verwachten. Op het niveau van de omgevingsdiensten gelden, gezamenlijk met de deelnemende gemeenten, regionale VTH-strategieën of-beleidskaders. Hierin zijn de doelen bij de uitvoering van VTH-taken op het niveau van de OD's vastgelegd. In dezelfde documenten is ook vastgelegd hoe de taken door de OD's worden uitgevoerd. Aanvullend daarop biedt de Beleidsnota uitvoering en handhaving Noord-Holland 2020 een integraal kader waarbinnen onze VTH-taken moeten worden uitgevoerd. Deze beleidsnota actualiseren we in het eerste kwartaal van 2021. Zo willen we het bijvoorbeeld mogelijk maken om bij nieuwe vergunningen scherper te vergunnen bij industriële bedrijven, onder meer door de onderkant van de BBT-bandbreedte op te zoeken. Vanuit ons Programma Gezonde Leefomgeving en in het licht van de invoering van de Omgevingswet verkennen we waar het aspect gezondheid kan worden meegenomen in vergunningen. Met deze inzichten vullen we de beleidsnota in 2021 verder aan met onze visie voor de uitvoering van VTH-taken. We maken hierin duidelijk welke plek het thema gezondheid in de VTH-uitvoering krijgt en hoe dit bijdraagt aan een betere uitvoering van de bevoegdheden en taken door de omgevingsdiensten. Het is niet onze bedoeling om besluitvorming van de OD NZKG over te nemen en over te doen. We treden op als één overheid. Daarvoor overleggen we sinds 201 9 al periodiek op ambtelijk en bestuurlijk niveau met de IJmondgemeenten, de OD NZKG, de OD IJmond en de GGD Kennemerland. Op basis van een extern nderzoek naar de fouten bij het invorderen van vier dwangsommen van Harsco Metals, maken we in het eerste kwartaal van 2021 met de OD NZKG afspraken om dit proces geheel door de OD NZKG in ons mandaat uit te laten voeren. Ons besluit om tijdelijk de bevoegdheden voor het invorderen van dwangsommen zelf uit te oefenen, eindigt daarmee. Ter nuancering betreft dit een taak waar op jaarbasis ongeveer 1 00 uur is gemoeid. Dit ten opzichte van de circa 20.000 uur die met alle VTH- en verwante taken rondom Tata Steel zijn gemoeid. De provincie is in sommige van de onderzochte casussen sterk betrokken geweest bij taken die de OD NZKG in mandaat uitvoert. Bijvoorbeeld met aanvullend juridisch advies van onze huisadvocaat. Dit betroffen casussen met grote maatschappelijke en politiek-bestuurlijke aandacht. Bijvoorbeeld de stofemissies (grafietregens) van Harsco Metals en de hogere stofuitstoot van de sinterkoelers. De afgelopen anderhalf jaar hebben we gewerkt aan de wijze waarop de provincie en de OD NZKG effectief kunnen samenwerken in het dossier Tata Steel. De vaststelling van het Programma Tata Steel en het bijbehorende uitvoeringsprogramma VTH van de OD NZKG in november 2020 was een belangrijke stap in dat proces. Om deze programma's op te stellen is intensief samengewerkt. Hiermee is een goede basis gelegd voor zowel de provincie als de OD NZKG om ieder vanuit de eigen rol effectief op te treden.	BEL	Definition of done: Vaststellen nieuwe nota VTH beleid door GS Dit is voor een belangrijk deel opgenomen in het Programma Tata Steel 2020 - 2050 en het bijbehorende uitvoeringsprogramma VTH Tata Steel 2020 - 2022. Eind 2021 willen wij de nieuwe nota VTH beleid vaststellen. Daarin wordt o.a. opgenomen welke plek het thema "gezondheid" in de VTH-uitvoering heeft. Het overnemen/overdoen van besluitvorming komt niet als zodanig voor. In voorkomende gevallen is er wel intensieve samenwerking met de OD NZKG over specifieke besluiten die grote maatschappelijke of politiek-bestuurlijk aandacht hebben. De rollen over en weer worden daarbij gerespecteerd, samenwerking en hulp over een weer zijn bedoeld om tot betere besluiten te komen.	2021-K4

1b	*Rol van provincie bij uitvoering VTH-taken* Stel zo snel mogelijk alternatieve grens- en richtwaarden met betrekking tot geur vast voor Tata Steel.	Tot het najaar van 2020 liep een onderzoek naar de geuremissie van Hoogoven 6 en de Kooksfabrieken (door Witteveen+Bos in opdracht van de OD NZKG). Met behulp van drones hebben we de geuremissie binnen de grenzen van Tata Steel scherper in beeld gebracht. We verwachten dat de OD NZKG namens ons begin 2021 een definitief besluit kan nemen over geur bij Tata Steel op basis van ons provinciale geurbeleid. Hiermee stellen we ook alternatieve grens- en lichtwaarden voor geur vast voor Tata Steel.	BEL		Definition of done: Besluit genomen over nieuw geurbesluit voor Tata Steel. Dit wordt concreet uitgewerkt bij het nemen van een nieuw geurbesluit voor Tata Steel. We verwachten dit besluit dit jaar defnitief te kunnen nemen.	**2021-K4**
1c	*Rol van provincie bij uitvoering VTH-taken* Zet vaker bestuurlijke en beleidsmatige interventies in, wanneer GS resultaten willen bereiken die niet wettelijk en afdwingbaar zijn binnen de reguliere uitvoering van VTH-taken, zoals het aankaarten van knelpunten op landelijk of Europees niveau of het voeren van bestuurlijke gesprekken met het bedrijf.	Deze aanbeveling omarmen we. Aanvullend op de uitvoering van de VTH-taken, die wettelijk en afdwingbaar is, zetten we bestuurlijke en beleidsmatige acties in. Het onderdeel 'Bestuurlijk en beleidsmatig' in hoofdstuk 5 van het Programma Tata Steel is hier specifiek aan gewijd. Dit is een belangrijk onderdeel van ons handelen in het dossier Tata Steel. Ook voor de ontwikkelingen op de lange termijn en voor de uitdagingen die de energietransitie met zich meebrengen is bestuurlijk en beleidsmatige actie nodig. Dit is beschreven in hoofdstuk 6 van het Programma Tata Steel. Een goed voorbeeld is de bouw van de Rozaslakhal door Tata Steel. Deze hal is onder meer na meerdere bestuurlijke gesprekken van ons met Tata Steel gebouwd. Hier blijft het uiteraard niet bij. We spreken andere overheidslagen, zoals het Rijk en in het verlengde daarvan de Europese Unie, aan en stimuleren hen wanneer we kansen zien voor verbetering. Veel acties in de categorie bestuurlijk en beleidsmatig betreffen (technische)maatregelen bij Tata Steel. Met de recente aankondiging van Tata Steel om € 300 miljoen te investeren, sluit Tata Steel voor een belangrijk deel aan bij de punten die in dit verband in het programma Tata Steel zijn genoemd.	BEL		Verschillende acties die bij deze aanbeveling passen zijn opgenomen in het programma Tata Steel 2020 - 2050. In de brief aan het Rijk naar aanleiding van het RIVM rapport van april 2020 kaarten wij verschillende knelpunten in de regelgeving aan, inclusief een verzoek aan het Rijk om ook op Europees niveau aan te sturen op de actualisatie van regelgeving. Verder dringen wij bij Tata Steel voortdurend aan op het zo snel mogelijk realiseren van maatregelen die niet wettelijk en afdwingbaar zijn. In het programma Tata Steel 2020 - 2050 staan verschillende van deze maatregelen opgesomd. Ondertussen is een belangrijk deel van deze maatregelen opgenomen in de Roadmap+ van Tata Steel. Voorts is de planning en uitvoering (ook in termen van effecten) van de Roadmap+ o.a. op aandringen van de provincie in mei 2021 verder geconcretiseerd en aangescherpt. Het betreft een doorlopend proces. (Toekomstige) interventies zijn beschreven in programma Tata Steel 2020 - 2050 en worden voor reguliere VTH-taken in algemene zin opgenomen in nota VTH beleid.	**2021-K4**
4a	*Informatievoorziening OD NZKG aan GS* Stel duidelijke kaders op met betrekking tot waarover, op welke manier en wanneer de OD NZKG GS moet informeren over de uitvoering van VTH-taken bij Tata Steel en Harsco. Maak daarbij onderscheid tussen reguliere en politiek-bestuurlijke zaken.	Bij het mandaatbesluit van ons college aan de OD NZKG hebben we als bijlage een algemene instructie gevoegd met uitgangspunten over het omgaan met het mandaat in relatie tot bestuurlijke besluitvorming. Hierin benoemen we de situaties benoemd waarin de directeur het initiatief neemt om bij individuele besluiten ons, als bevoegd gezag, in de gelegenheid te stellen aanwijzingen te geven. Omwille van een gelijk speelveld voor bedrijven, blijft dit in beginsel beperkt tot kwesties van principieel juridische aard, beleidsmatig principiële aard, of politiek- of bestuurlijk- gevoelige aard. De directeur van de OD NZKG dient ons op basis van het mandaatbesluit tijdig (dus zo vroeg mogelijk) te informeren. Dit zijn kaders met betrekking tot waarover, op welke manier en wanneer de OD NZKG ons dient te informeren over de uitvoering van VTH-taken. Deze afspraken gelden ook voor Tata Steel en Harsco Metals en zijn voor iedereen te raadplegen. Zo borgen we dat we niet worden overspeeld met informatie en dat we de voor een goede invulling van onze verantwoordelijkheid en rol de noodzakelijke informatie ontvangen. Verder is afgesproken dat we, indien gewenst, de commissie halfjaarlijks in een besloten vergadering informeren over de ontwikkelingen op het gebied van VTH. Aanvullend bieden we aan de commissie technische briefings aan. De huidige informatievoorziening draagt ertoe bij dat wij en de OD NZKG onze eigen rol kunnen nemen, we geven elkaar daarvoor de ruimte. De OD NZKG maakt steeds een afweging wat voor onze rol belangrijke en noodzakelijke informatie is. Zo krijgen we van de OD NZKG de informatie die we nodig hebben voor de uitvoering van onze taak en het nemen van onze verantwoordelijkheid. Daarnaast voeren we - zoals in uw rapport in tabel 8.1 is weergegeven-met grote regelmaat overleg op alle niveaus zodat we informatie voortdurend uitwisselen over de uitvoering van VTH-taken bij Tata Steel en Harsco Metals. De portefeuillehouder geeft tijdens de vergadering van de commissie NLG een mondelinge toelichting op de inhoud van de brief. Daarnaast informeren we Provinciale Staten ook tussentijds over ontwikkelingen bij Tata Steel en Harsco Metals wanneer daar aanleiding toe is. Hiertoe is zowel ambtelijk als in de relatie met de OD NZKG geïnvesteerd in politiek-bestuurlijke sensitiviteit. Daarnaast zijn we bezig met het opstellen van het bedoelde informatieprotocol. Onze verwachting is dat dit in het eerste kwartaal van 2021 aan Provinciale Staten kan worden aangeboden. We zullen de afspraken in het mandaatbesluit met de OD NZKG evalueren en waar nodig aanpassen.	BEL		Definiton of done: Vaststelling informatieprotocol door GS. We werken hiervoor aan een informatieprotocol, we verwachten dit dit jaar vast te stellen. Los daarvan is er wekelijks vast overleg tussen de provincie en de OD NZKG waarin informatie wordt gedeeld en afgestemd.	**2021-K4**
5	*Informatievoorziening GS aan PS* Zorg dat het informatieprotocol, waarin richtlijnen worden opgenomen wanneer PS geïnformeerd moeten worden over ontwikkelingen ten aanzien van Tata Steel en Harsco, zo spoedig mogelijk wordt opgesteld en leg dit voor aan PS. Evalueer na één jaar de werking met PS.	We informeren Provinciale Staten periodiek, voorafgaand aan de commissievergadering per brief over de ontwikkelingen inzake het dossier Tata Steel en Harsco Metals. Dit is zo afgesproken in de vergadering van de commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid (NLG) van 25 november 201 9. Hiermee geven we uitvoering aan motie M22-2019. De portefeuillehouder geeft tijdens de vergadering van de commissie NLG een mondelinge toelichting op de inhoud van de brief. Daarnaast informeren we Provinciale Staten ook tussentijds over ontwikkelingen bij Tata Steel en Harsco Metals wanneer daar aanleiding toe is. Hiertoe is zowel ambtelijk als in de relatie met de OD NZKG geïnvesteerd in politiek-bestuurlijke sensitiviteit. Verder is afgesproken dat we, indien gewenst, de commissie halfjaarlijks in een besloten vergadering informeren over de ontwikkelingen op het gebied van VTH. Aanvullend bieden we aan de commissie technische briefings aan. Daarnaast zijn we bezig met het opstellen van het bedoelde informatieprotocol. Onze verwachting is dat dit in het eerste kwartaal van **2021** aan Provinciale Staten kan worden aangeboden.	BEL		Zie 4a, we werken hiervoor aan een informatieprotocol, we verwachten dit dit jaar vast te stellen.	**2021-K4**
7	*Vertrouwen omgeving* Herstel het vertrouwen van de omgeving door de omgeving beter te betrekken bij de uitvoering van VTH-taken door na te gaan aan welke informatie de omgeving behoefte heeft en probeer zo veel mogelijk aan die informatiebehoefte tegemoet te komen. De omgevingsmanager, die begin 2020 is ingesteld, en de opening van een fysieke locatie kunnen hierin een rol spelen. Maak daarbij een onderscheid tussen de politiek/bestuurlijke verzoeken voor de provincie en de technische vragen voor de OD NZKG. Logischerwijs moeten de provincie en OD NZKG hun reacties op elkaar afstemmen en als één overheid en met één boodschap richting de omgeving communiceren. Door het beter betrekken van de omgeving kan in de relatie tussen omwonenden en de provincie en OD NZKG een juridisering bij de uitvoering van de VTH-taken wellicht voorkomen worden, waardoor de OD NZKG meer tijd en capaciteit heeft voor het uitvoeren van al haar VTH-taken.	In het Programma Tata Steel 2020 - 2050 staan concrete acties om het contact met de omgeving te verbeteren. Zo is de omgevingsmanager van de OD NZKG gestart, wordt het centraal klachtenloket Tata Steel verbeterd en is een klachtencoördinator aangesteld. En per 1 februari 2021 openen we een kantoor van de OD NZKG in dorpshuis De Moriaan in Wijk aan Zee en worden door de OD NZKG gesprekstafels georganiseerd. Al deze gesprekken en verbeterde informatievoorziening zijn ook bedoeld om bij te dragen aan een vermindering van de genoemde juridisering en om het vertrouwen in van de omgeving te herstellen. We verwachten dat het enige tijd kan duren alvorens dit vertrouwen breed is hersteld. Het is cruciaal om met de omgeving in gesprek te blijven en voortdurend te laten zien welke concrete stappen we als overheden zetten en welke resultaten daarvan verwacht kunnen worden.	BEL		De omgevingsmanager is in 2020 bij de OD NZKG aangesteld, het fysieke kantoor is in februari 2021 geopend. Vanwege de coronamaatregelen is vooralsnog zeer beperkt mogelijk geweest om hier "inloopuren" o.i.d. te organiseren. De OD NZKG heeft in 2021 verschillende gesprekstafels georganiseerd over drie concrete resultaten die werk OD NZKG betreffen: Het klachtenproces, inspectie/signaalfunctie omwonende en het opstellen van inspectieonderwerpen. Verder wordt de informatie op de websites stap voor stap verbeterd en zetten wij ons er voor in om met omwonenden een proces te starten voor "gezamenlijk feitenonderzoek" naar aanleiding van de berichtgeving over omwonenden die zelf metingen willen verrichten bij en rond Tata Steel. Tot slot wordt in het najaar de eerste "opiniepeiling" gehouden onder onwonenden van Tata Steel. Die peiling moet o.a. meer zicht geven op de mate waarin de omgeving wel of geen vertrouwen heeft in de verschillende overheden. Het is op dit moment niet duidelijk in hoeverre alle beelden en meningen volledig naar voren komen in de maatschappelijke discussie rond Tata Steel. Het betreft een doorlopend (verbeter)proces. We beschouwen de aanbeveling als afgerond na analyse van vier "opiniepeilingen". Eerste peiling in 2021-K4 en vierde peiling in 2023-K2.	**2023-K3**

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr. J.M. Bierhuizen
AD/CC

Telefoonnummer +31631690638
bierhuizenj@noord-holland.nl

Verzenddatum

07 OKT. 2021

Kenmerk
1694371/1694470

Uw kenmerk

Betreft: Auditopvolging peildatum september 2021

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp:

- Auditopvolging peildatum september 2021

Wij hebben de auditopvolging peildatum september 2021 in onze vergadering van 5 oktober 2021 vastgesteld.

Auditopvolging is een instrument om de aanbevelingen van de Randstedelijke Rekenkamer, de externe accountant, de provinciearchivaris en Concerncontrol systematisch door te voeren in beleid en uitvoering. Het dient tevens als verantwoordingsinstrument naar PS en sturingsinstrument voor PS. Per halfjaar wordt gerapporteerd aan de auditstuurgroep, GS en PS.

Bijgaand ontvangt u de *notitie auditopvolging* en de *auditopvolgingslijst per 1 september 2021*. De notitie bevat een analyse van de status van de openstaande aanbevelingen per 1 september 2021. De stand van zaken zelf ligt vast in de genoemde lijst.

De volgende auditopvolging waarmee wij u informeren, is de auditopvolging peildatum maart 2022.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

voorzitter

2 bijlage(n) R.M. Bergkamp A.Th.H. van Dijk

- Notitie auditopvolging
- Auditopvolgingslijst per 1 september 2021

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	7882
Extern Zaak ID	1664727
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	28 oktober 2021
Agendapunt	5.a
Titel	Brief GS aan PS inz. advies GS aangehouden moties begroting 2022 (de door GS voorgelegde financiële opties a en b te bespreken op de begroting in de commissie EFB van 28 oktober 2021; de adviezen van GS over de aangehouden moties te bespreken in alle commissies bij de begrotingsbehandeling).
Organisatieonderdeel	CZ/FIN

Bijlagen
Brief aan PS over advies GS aangehouden moties begroting 2022.pdf
Advies GS aangehouden moties begroting 2022.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	11 oktober 2021
Natuur Landbouw & Gezondheid	25 oktober 2021
Ruimte Wonen en Klimaat	25 oktober 2021
Mobiliteit & Bereikbaarheid	28 oktober 2021
Economie Financiën en Bestuur	**28 oktober 2021**
Ingekomen stukken ter kennisname	31 oktober 2021

Toelichting

Provinciale Staten hebben meerdere moties ingediend met een bestedingsvoorstel voor het rekeningresultaat over 2020. GS adviseren in deze brief over de ingediende moties en over het beschikbare bedrag dat hiervoor ingezet kan worden.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

J. Koning

CZ/FIN

Telefoonnummer +31235144992
koningj@noord-holland.nl

Verzenddatum

07 OKT. 2021

Kenmerk

1664727/1714993

Uw kenmerk

Betreft: Advies GS aangehouden moties begroting 2022

Geachte leden,

Tijdens de PS vergadering van 28 juni jl. hebben uw Staten middels moties verschillende voorstellen aangedragen voor de besteding van de resterende middelen uit 2020, het rekeningresultaat 2020. Aanleiding hiervoor was de uitnodiging vanuit GS om ideeën voor de besteding van deze middelen aan te dragen. Uw staten hebben deze ideeën c.q. voorstellen ingebracht middels aangehouden moties in de vergadering van 28 juni jl. GS hebben toegezegd de moties te voorzien van een inhoudelijk advies en om in beeld te brengen welk deel van het rekeningresultaat gereserveerd dient te worden om bestaande risico's en onvermijdelijke ontwikkelingen af te dekken. Via deze brief doen wij u deze toegezegde informatie toekomen.

Deze brief is als volgt opgebouwd:

1. Beschikbare middelen voor nieuwe voorstellen in 2022
2. Advies GS bij de aangehouden moties
3. Beoogd besluitvormingsproces en vervolg

1. Beschikbare financiële middelen
De aanleiding voor het indienen van de moties is het rekeningresultaat 2020. Met het vaststellen van de voordracht bij de jaarstukken 2020 hebben uw Staten dit resultaat na bestemming, € 13,7 miljoen, gestort in de Algemene reserve. Bij de afweging in hoeverre dit resultaat direct ingezet kan worden voor nieuwe doelen is het relevant de financiële positie van de provincie in bredere zin te betrekken en hierbij rekening te houden met lopende risico's en urgente of onvermijdelijke ontwikkelingen.

1a. Risico's/ontwikkelingen
Bij het bepalen van de beschikbare middelen voor nieuwe voorstellen in 2022 moet rekening worden gehouden met de ontwikkelingen op het dossier 'uittreding Goois natuurreservaat'. U bent eerder geïnformeerd over de intentie van de provincie om uit te treden uit het Goois Natuurreservaat. De onderhandelingen met de Gooise gemeenten over de hiertoe te betalen uittreedsom lopen op dit moment nog. Wel is er

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

overeenstemming bereikt tussen de gemeente Amsterdam en de Gooise gemeenten over de Amsterdamse uittreding. De insteek van de provincie Noord-Holland is dat onze uittredingssom (naar rato) vergelijkbaar moet zijn met de uittredingssom voor de gemeente Amsterdam. Dit brengt ons ertoe rekening te houden met een uittreedsom van circa € 16 miljoen. Overigens is dit nog geen definitieve uitkomst. Het is nog steeds niet uitgesloten dat er geen overeenstemming wordt bereikt over de hoogte van de uittredingssom en dat een gang naar de rechter nodig is.

Voor de te betalen uittredingssom is op dit moment voor circa € 6 mln. aan dekking beschikbaar in de reserve uittreding Goois natuurreservaat. Dit zou betekenen dat voor € 10 mln. aan dekking moet worden gevonden. Hiervoor is de Algemene reserve de aangewezen dekkingsbron.

1b. Ruimte binnen de algemene reserve
De algemene reserve is bedoeld voor het vormen van een buffer om toekomstige risico's te kunnen opvangen. De minimale omvang van deze buffer wordt beïnvloed door twee normen:

- De Algemene reserve moet ten minste de geïnventariseerde risico's kunnen dekken (het weerstandsvermogen waarbij een risicosimulatie wordt gehanteerd).
  Op basis van de risico-inventarisatie, die in de begroting 2022 is opgenomen, schrijft de norm voor het weerstandsvermogen een saldo in de algemene reserve voor van minimaal € 14,5 miljoen;

- De Algemene reserve moet ten minste 25% van de structurele algemene dekkingsmiddelen bevatten. Op basis van de 25%-regel bedraagt de minimale omvang van de algemene reserve € 93 miljoen.

Hierbij geldt dat de hoogste van beide normen leidend is voor het bepalen van de minimale omvang van de algemene reserve. Dat is in dit geval de 25% norm waarmee de minimale omvang van de algemene reserve bepaald is op € 93 miljoen.

In de begroting 2022 (pag. 223) is een beginstand van de algemene reserve opgenomen van € 181,8 miljoen. Dit is inclusief het rekeningresultaat 2020 dat in deze reserve is gestort. De algemene reserve voldoet op dit moment aan de beide normen die hiervoor gelden. Een deel van de algemene reserve is echter geoormerkt voor toekomstige uitgaven, zoals de uitvoering van het coalitieakkoord. Bij het bepalen of een extra bedrag uit de algemene reserve kan worden gehaald, is het verstandig deze geoormerkte bedragen in de overwegingen mee te nemen.

Nadere duiding 25%-norm
De norm van 25% van de structurele algemene dekkingsmiddelen heeft betrekking op de algemene reserve als geheel. Voor de toets of de algemene reserve aan de norm voldoet wordt dus niet gekeken of er nog delen van de reserve geoormerkt zijn voor andere doelen. Echter,

omdat de geoormerkte bedragen binnen afzienbare termijn ingezet worden voor de betreffende doelen en uit de algemene reserve gehaald worden, is het raadzaam om bij het bepalen van de gewenste omvang van de algemene reserve, de niet-geoormerkte bedragen als uitgangspunt te nemen.

Herstelplan algemene reserve
In de voordracht bij de begroting 2019 hebben wij u geïnformeerd over de ontwikkeling van de algemene reserve en een plan voorgelegd hoe het saldo van de algemene reserve zowel op de korte als op de lange termijn blijft voldoen aan de norm die U in de Financiële Verordening heeft vastgelegd. Het uitvoeren van het herstelplan voor de algemene reserve is gebaseerd op de redenering dat het niet-geoormerkte deel van de algemene reserve aan de 25%-norm voldoet. Het herstelplan houdt in het kort in dat niet benutte ruimte onder het plafond van het BTW compensatiefonds (indien we minder BTW terugvragen dan de maximale omvang van het fonds) via de septembercirculaire aan het provinciefonds wordt toegevoegd. In 2021 wordt wederom in het kader van het herstelplan de meevaller vanuit de septembercirculaire in de laatste begrotingswijziging toegevoegd aan de algemene reserve. Met deze (laatste) extra storting zou de algemene reserve weer binnen de gestelde kaders vallen en kan het herstelplan, zoals ook aangekondigd in de kaderbrief 2022, opgeschort worden.

Overzicht geoormerkte bedragen in de algemene reserve

Algemene reserve	**Bedrag**
a. Begroot saldo algemene reserve 1-1-2022 *	€ 184.500.000
Geoormerkte bedragen	
b. Decentralisatie uitkeringen	€ 600.000
c. Tatasteel VTH-taken	€ 3.000.000
d. Uitvoering Coalitieakkoord	€ 49.200.000
e. Effecten van omzetting kapitaallastenreserves naar kapitaallasten**	€ 28.600.000
f. Totaal geoormerkte bedragen (f=a-b-c-d-e)	*€ 81.400.000*
g. Saldo algemene reserve zonder reeds geoormerkte bedragen (g=a-f)	**€ 103.100.000**
h. Minimale omvang (25% norm)	*€ 93.000.000*
i. Prognose Bestedingsruimte Algemene reserve (i=g-h)	**€ 10.100.000**
j. Prognose toekomstige uitname t.b.v. uittreding GNR	€ 10.000.000
k. Bestedingsruimte Algemene reserve incl. uittreding GNR (k=i-j)	**€ 100.000**

**Dit bedrag is inclusief de meevaller vanuit de septembercirculaire van ca. €2,7 miljoen die in de laatste begrotingswijziging in de algemene reserve gestort wordt.*
*** Dit bedrag wordt als geoormerkt beschouwd tot in ieder geval de actualisatie van het beleid voor het gebruik van reserves ter dekking van kapitaallasten is geactualiseerd.*

1c. Conclusie ruimte binnen de algemene reserve
Op basis van de hier voorgaande berekeningen en aannames, kunnen we stellen dat de algemene reserve voor wat betreft het weerstandsvermogen op dit moment aan de norm voldoet, maar dat de 25%-norm in het geding komt. Gezien de stand van de algemene reserve en de verwachte ontwikkelingen is er nagenoeg geen ruimte om een extra bedrag uit de reserve te onttrekken voor nieuw beleid, en tegelijkertijd ook op langere termijn aan de 25%-norm te blijven voldoen.

1d. Ruimte binnen begroting 2022
De begroting 2022 heeft op dit moment een voordelig saldo van € 540.000 waarvoor geen bestemming is opgenomen.

1e. Financiële opties
Voor het vervolgproces rondom de moties inzake de besteding van het rekeningresultaat 2020 zijn er dus verschillende opties waarover wij met uw Staten het gesprek willen aangaan:

a. Te besluiten om een bedrag van € 640.000 beschikbaar te stellen voor nieuw beleid in 2022. Dit bedrag is de som van de bestedingsruimte Algemene reserve (€ 100.000) en het begrotingssaldo 2022 (€ 540.000)
b. Te besluiten om als uitgangspunt te nemen het rekeningresultaat 2020, rekening houdend met verwachte ontwikkelingen, en op basis hiervan een bedrag tussen de € 0 en € 3.700.000 beschikbaar te stellen voor nieuw beleid in 2022.

Consequenties voor de algemene reserve
Optie a heeft geen consequenties voor de algemene reserve. Indien het uitgangspunt van optie b wordt gekozen en de algemene reserve aangesproken wordt voor nieuw beleid, zal dat ertoe leiden dat de stand van de algemene reserve, na inzet van de geoormerkte middelen, onder het vereiste niveau daalt. In dat geval zal er ook weer een herstelplan opgesteld moeten worden om de algemene reserve aan te vullen.

De bovenstaande consequentie willen we uitdrukkelijk onder uw aandacht brengen. Wij kiezen ervoor om beide opties aan u voor te leggen en met u te bespreken om zodoende onze voornemens uit het coalitieakkoord tot een nieuwe, meer open bestuurscultuur en een grotere betrokkenheid van Provinciale Staten nadere handen en voeten te geven. Tegelijkertijd realiseren we ons dat de vigerende normering in de Financiële verordening uw en onze ruimte voor nieuw beleid in 2022 inperkt. Het verdient aanbeveling om na afloop van de besluitvorming over deze begrotingsronde nog eens met elkaar te evalueren hoe we deze spanning tussen nieuwe beleidswensen en financiële regels en kaders in de toekomst kunnen voorkomen.

2. Advies GS aangehouden moties

2a. Toelichting op het gevolgde proces
Alle voorstellen in de moties zijn getoetst op de volgende criteria:

- Aansluiting bij bestaand beleid
- Uitvoerbaarheid
- Uitvoeringsgereedheid
- Benodigde middelen (incl. Benodigde capaciteit)
- Eenjarig/meerjarig

Op basis van deze criteria is een inhoudelijk advies gegeven per motie. In deze brief vindt u een samenvattend overzicht van de adviezen vanuit

GS bij de moties. Het uitgebreidere advies per motie is te vinden in de bijlage bij deze brief.

2b. Samenvatting advies per motie

Motie nr.	Motie titel	Portefeuille-houder	Aansluiting bij bestaand beleid?	Uitvoerbaar	Uitvoerings-gereed (in 2022)	Bedrag totaal	Eenjarig/ Meerjarig
M65-2021	Ondersteuning culturele, historische en archeologische verenigingen, stichtingen en musea	Zita Pels	Nee	Enigszins	Nee	Onbekend	Meerjarig (niet structureel)
	Roepen het college van Gedeputeerde Staten op: • Te onderzoeken of gedurende een pilotperiode de provincie een rol kan spelen in het verbinden, ontsluiten, delen en vergroten van kennis voor culturele, historische en archeologische verenigingen, stichtingen en musea, onder andere op het gebied van toegang tot externe financiële middelen; • Te onderzoeken of het Steunpunt voor Monumenten & Archeologie Noord-Holland hierin een rol kan spelen.						
M67-2021	'Reserveer meevallers voor tegenvaller'	Zita Pels	Ja	Ja	Ja	n.v.t.	Eenmalig
	Roept Gedeputeerde Staten op: • De middelen die overblijven te oormerken in de algemene reserves voor mogelijke toekomstige financiële tegenvallers.						
M68-2021	Portefeuille Dierenwelzijn	Ilse Zaal	Nee	Nee	Nee	Onbekend	Onbekend
	Roepen het College van Gedeputeerde Staten op: • Om samen met de commissie NLG tot een specifiekere uitwerking te komen van de portefeuille dierenwelzijn; • op basis van dat overleg eventueel een financiële bijdrage beschikbaar te stellen voor verdere uitwerking van de portefeuille Dierenwelzijn						
M69-2021	Onderzoek naar extra stimuleren woningbouwopgave door financiële impuls	Cees Loggen	Enigszins	Ja	Enigszins	Onbekend	Meerjarig
	Roept het College op om: • In kaart te brengen waar mogelijkheden liggen om met een financiële impuls de woningbouwproductie en binnenstedelijk bouwen extra te stimuleren						
M70-2021	Extra investeren in het Openbaar Vervoer in Noord-Holland	Jeroen Olthof	Ja	Enigszins	Nee	N.v.t.	Onbekend
	Besluit het college van GS op te roepen: • de concessiehouders financieel te ondersteunen bij het verwezenlijken van de duurzaamheidsdoelstellingen, om te voorkomen dat lijnen, diensten en haltes geschrapt moeten worden; • de financiële steun te verstrekken op basis van de doelstellingen en uitgangspunten van het Economisch Duurzaamheids- en Herstelfonds.						

Motie nr.	Motie titel	Portefeuille-houder	Aansluiting bij bestaand beleid?	Uitvoerbaar	Uitvoerings-gereed (in 2022)	Bedrag totaal	Eenjarig/ Meerjarig
M71-2021	versnellen aanpak fietsknelpunten in Noord-Holland	Jeroen Olthof	Enigszins	Enigszins	Nee	Onbekend	Meerjarig
	Besluit het college van GS op te roepen: • een eventueel positief rekeningresultaat over 2021 - na afdekking van de risico's - te bestemmen voor de versnelde aanpak van fietsknelpunten in onze provincie; • voor de volgorde van deze aanpak contact op te nemen met de Fietsersbond; hierbij, in verband met de zeer beperkte financiële ruimte bij gemeenten, in te zetten op een 100% financiering van de projecten.						
M72-2021	Toiletvoorzieningen Recreatiegebieden	Ilse Zaal	Nee	Ja	Nee	8.605.000	Meerjarig
	Verzoekt GS: 1. Voor de begroting te onderzoeken wat er nodig is om te komen tot het voldoen aan de norm van de Toiletalliantie in de Noord-Hollandse natuur- en recreatiegebieden te weten: a. Tenminste elke 25 kilometer langs een fietspad b. Tenminste elke 5 kilometer langs een wandelpad c. Bij elke parkeerplaats bij een natuur- of recreatiegebied 2. Met een voorstel te komen bij de begroting 2022						
M73 - 2021	Inventariseren quick wins walstroom zeehavens	Zita Pels	Ja	Ja	Ja	Dekking beschikbaar vanuit reserve duurzame zeehavens	Meerjarig
	Verzoekt GS: 1. te rapporteren welke projecten met betrekking tot het aanleggen van walstroom voor de beroepsvaart / zeevaart inmiddels richting uitvoering gaan; 2. te inventariseren welke kansrijke projecten er nog meer zijn; 3. Deze inventarisatie te voorzien van een prijskaartje en deze ter besluitvorming voor te leggen aan PS;						
M75-2021	extra geld reserveren voor diepgaand onderzoek slavernijverleden	Arthur van Dijk	Nee	Nee	Nee	Onbekend	Onbekend
	Verzoekt het college: • In deze samen op te trekken met Amsterdam en extra geld te reserveren voor diepgaand wetenschappelijke onderzoek naar het slavernijverleden van Amsterdam, ofwel de Staten van Holland, in Nederland.						
M76-2021	subsidie voor burgerinitiatieven om deelconcepten te stimuleren	Jeroen Olthof	Enigszins	Nee	Nee	Onbekend	Onbekend
	verzoeken het college: • Een subsidie ter beschikking te stellen voor burgerinitiatieven die zich ten doel stellen om deelconcepten in hun buurt mogelijk te maken.						

Motie nr.	Motie titel	Portefeuille-houder	Aansluiting bij bestaand beleid?	Uitvoerbaar	Uitvoerings-gereed (in 2022)	Bedrag totaal	Eenjarig/ Meerjarig
M79-2021	ondersteunen vrijwilligers verenigingen en stichtingen	GS	Enigszins	Enigszins	Nee	Onbekend	Meerjarig
	dragen het college op: • in kaart te brengen hoe verenigingen en stichtingen in onze provincie die (geheel) uit vrijwilligers bestaan, een impuls kunnen krijgen en ondersteund kunnen worden bij hun werk;. • Provinciale Staten daar voorafgaand aan de begrotingsbehandeling 2022 over te informeren;						
M80-2021	verkeersveiligheid actieve mobiliteit	Jeroen Olthof	Ja	Nee	Enigszins	Onbekend	Meerjarig
	Verzoeken het College om: • Voor de begroting van 2022 in beeld te brengen welke maatregelen effectief kunnen worden ingezet om de verkeersveiligheid voor fietsers en voetgangers te verbeteren en aan te geven wat de kosten daarvan zijn;						
M82-2021	Stimuleren Thuiswerken na Corona	Zita Pels	Ja	Ja	Ja	n.v.t.	Meerjarig
	dragen het college op: 1. in kaart te brengen hoe het regelmatig thuiswerken blijvend gestimuleerd kan worden door de provincie; 2. Provinciale Staten daar voorafgaand aan de begrotingsbehandeling 2022 over te informeren;						
M83-2021	Broedplaats Blakende Bollen	Ilse Zaal	Ja	Ja	Ja	€ 50.000	Meerjarig
	verzoeken het college: 1. middelen beschikbaar te stellen voor de ontwikkeling van een broedplaats m.n. gericht op de bollenteelt waar scholieren, studenten, wetenschappers, beleidsmakers en betrokken bewoners elkaar kunnen ontmoeten en inspireren in de zoektocht naar duurzame innovaties 2. Om daarbij te inventariseren welke initiatieven reeds gaande zijn in o.a. de biologische bollenteelt en daarbij aansluiting te zoeken 3. daarbij de nadruk te leggen op fysieke realisatie van een broedplaats en de tijdelijke aanstelling van een kwartiermaker die in de komende twee jaar de broedplaats kan helpen ontwikkelen, relaties kan leggen en als ambassadeur kan optreden 4. Provinciale Staten daar voorafgaand aan de begrotingsbehandeling 2022 over te Informeren.						
M85-2021	aquathermie en innovatief watergebruik	Edward Stigter & Cees Loggen	Ja	Ja	Ja	Middelen reeds beschikbaar in de begr 2022	Meerjarig
	dragen het college op: 1. In kaart te brengen hoe een impuls gegeven kan worden aan initiatieven op het gebied van aquathermie en innovatief watergebruik in onze provincie; 2. Provinciale Staten daar voorafgaand aan de begrotingsbehandeling 2022 over te informeren;						

Motie nr.	Motie titel	Portefeuille-houder	Aansluiting bij bestaand beleid?	Uitvoerbaar	Uitvoerings-gereed (in 2022)	Bedrag totaal	Eenjarig/ Meerjarig
	Mogelijke bestedingen rekeningresultaat 2020	Zita Pels, Edward Stigter, Jeroen Olthof, Ilse Zaal	Enigszins	Enigszins	Enigszins/Nee	Onbekend	Meerjarig
M86-2021	dragen het college op voorafgaand aan de begrotingsbehandeling: a. In kaart te brengen wat financieel en organisatorisch nodig is om de versterkingen van het cultuurlandschap duurzaam te beheren; b. Mogelijkheden voor het beter faciliteren van energie-coöperaties voor te leggen aan PS inclusief financiële consequenties; c. Een stimuleringsregeling voor specifieke fietsnetwerkprojecten voor te stellen die het realiseren van provinciale doelen zonder vertraging zeker stelt; d. In kaart te brengen op welke wijze de provincie naast technologische innovatie sociale innovaties kan aanjagen - inclusief de financiële consequenties;						
	Grote Groene Stappen Zetten	Esther Rommel en Ilse Zaal	Ja	Deel 1 en 2: Ja Deel 3: nee	Enigszins	1.450.000	Meerjarig
M87-2021	roepen het College van Gedeputeerde Staten op: om een éénmalige impuls te geven aan: • de plantaardige eiwittransitie vanuit de Voedselvisie, aangezien dit één van de belangrijkste oplossingen is om problemen op het gebied van stikstof, natuur, klimaat en dierenwelzijn aan te pakken; • enkele specifieke projecten van Groen Kapitaal; • risico's van stikstof en het niet behalen van de KRW-doelen voor natuur, bouw en dierenwelzijn uit te werken;						

Vervolgproces

Wij stellen u voor om de informatie in deze brief, het nadere gesprek over het beschikbare bedrag en de advisering vanuit GS op de aangehouden moties, te betrekken bij de besluitvorming over de begroting 2022.

Op basis van de informatie in deze brief en de bespreking in de commissie(s) is het aan u of de eerder aangehouden moties, al dan niet aangepast, definitief in worden gediend bij de behandeling van de begroting 2022 in PS. De moties die worden ingediend worden in stemming gebracht bij de begrotingsbehandeling in PS. Aangenomen

moties die direct uitvoerbaar zijn en geen structurele financiële consequenties hebben worden door GS financieel-technisch verwerkt in de eerste begrotingswijziging 2022.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

1 bijlage(n)

Advies GS aangehouden moties

Adviezen GS aangehouden moties begroting 2022

Inhoud

Motie: 65-2021 - ondersteuning culturele, historische en archeologische verenigingen, stichtingen en musea 2
Motie: 67-2021 - 'Reserveer meevallers voor tegenvaller' 4
Motie: 68-2021 – Portefeuille dierenwelzijn 5
Motie: 69-2021 – Onderzoek naar extra stimuleren woningbouwopgave door financiële impuls 6
Motie: 70-2021 – Extra investeren in het Openbaar Vervoer in Noord-Holland 8
Motie: 71-2021 - Versnellen aanpak fietsknelpunten in Noord-Holland 9
Motie: 72-2021 - Toiletvoorzieningen Recreatiegebieden 12
Motie: 73-2021 - Inventariseren quick wins walstroom zeehavens 14
Motie: 75-2021 - Extra geld reserveren voor diepgaand onderzoek slavernijverleden 15
Motie: 76-2021 - Subsidie voor burgerinitiatieven om deelconcepten te stimuleren 17
Motie: 79-2021 Ondersteunen vrijwilligers verenigingen en stichtingen 18
Motie: 80-2021 - Verkeersveiligheid actieve mobiliteit 20
Motie: 82-2021 - Stimuleren Thuiswerken na Corona 22
Motie: 83-2021 - Broedplaats Blakende Bollen 24
Motie: 85-2021 - Aquathermie en innovatief watergebruik 27
Motie: 86-2021 - Mogelijke bestedingen rekeningresultaat 2020 28
Motie: 87-2021 - Grote Groene Stappen Zetten 31

Motie: 65-2021 - ondersteuning culturele, historische en archeologische verenigingen, stichtingen en musea

Tekst Motie

Roepen het college van Gedeputeerde Staten op:

- Te onderzoeken of gedurende een pilotperiode de provincie een rol kan spelen in het verbinden, ontsluiten, delen en vergroten van kennis voor culturele, historische en archeologische verenigingen, stichtingen en musea, onder andere op het gebied van toegang tot externe financiële middelen;
- Te onderzoeken of het Steunpunt voor Monumenten & Archeologie Noord-Holland hierin een rol kan spelen.

Basis criteria

Vraag	Antwoord	Toelichting antwoord
Aansluiting bij bestaand beleid	Nee	Nee, het gevraagde onderzoek gaat buiten onze provinciale beleidsprioriteiten
Uitvoerbaarheid	Enigszins	enigszins
Uitvoeringsgereedheid	nee	Nee, eerst is beleidsontwikkeling nodig
Eenmalige of meerjarige doorwerking	Meerjarig	Minimaal 3 jaar: 1 jaar ontwikkeling en minimaal 2 jaar pilot

Inschatting financiële consequenties

Het inschatten van de financiële consequenties van deze motie vergt een nadere uitwerking en deze zijn op dit moment nog onbekend.

Inhoudelijk advies over motie

Het gevraagde onderzoek gaat buiten onze provinciale beleidsprioriteiten (bijv. door stichtingen en musea als doelgroep toe te voegen, door te verbreden naar culturele en historische organisaties en onder meer te richten op toegang tot externe middelen) en buiten de opdracht/kennis van het steunpunt.

Vervolgstappen: allereerst behoefte in deze brede doelgroep vaststellen en dat relateren aan wat er al aan ondersteuning bestaat. In de motie is de omschreven mogelijke ‘behoefte’ breed gedefinieerd. De genoemde doelgroepen in de motie zijn zeer divers van aard en onvergelijkbaar, dat vraagt om een marktanalyse en een nadere inventarisatie van beschikbare ondersteuning.

> Binnen motie 41 (noodfonds) zijn op voordracht van gemeenten 100 culturele instellingen financieel ondersteund.

Binnen motie 42 (Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds) is ruimte gemaakt voor Cultuurherstel voor coaching op het gebied van (nieuwe) businessplannen. Onderdeel van die advisering is natuurlijk ook toegang tot financiële middelen. Culturele, historische en archeologische musea kunnen aankloppen bij Cultuurherstel.

(Aankomende) subsidieregelingen binnen motie 42 staan ter beschikking van culturele - en erfgoed organisaties, cultureel-maatschappelijke initiatieven.

Als er een ‘gat’ zou zijn, dan zou bepaald moeten worden hoe het gevuld kan worden (marktwerking of steunpunt). Vervolgens kan verwacht worden dat de pilotperiode minimaal 2 jaar zal moeten duren om het informatiepunt positie te laten verwerven.

Wij ontraden de motie op basis van de huidige beleidsprioriteiten.

Motie: 67-2021 - ‘Reserveer meevallers voor tegenvaller’

Tekst Motie

Roept Gedeputeerde Staten op:

- De middelen die overblijven te oormerken in de algemene reserves voor mogelijke toekomstige financiële tegenvallers.

Basis criteria

Criteria	Antwoord	Toelichting antwoord
Aansluiting bij bestaand beleid	Ja	Het financieel beleid is dat in de begroting een integrale afweging wordt gemaakt over de besteding van beschikbare middelen. De oproep in de motie is een optie binnen deze afweging.
Uitvoerbaarheid	Ja	De motie is uitvoerbaar
Uitvoeringsgereedheid	Ja	
Eenmalige of meerjarige doorwerking	Eenmalig	

Inschatting financiële consequentie

n.v.t.

Inhoudelijk advies over motie

De resterende middelen uit 2020 (het rekeningresultaat na bestemming) zijn door uw Staten reeds in de algemene reserve gestort. De algemene reserve als geheel is bedoeld voor het opvangen van mogelijke toekomstige financiële tegenvallers. Zolang deze middelen niet voor andere doelen bestemd/geoormerkt worden zijn deze dus reeds geoormerkt voor mogelijke toekomstige financiële tegenvallers.

Indien het de voorkeur heeft van de Staten om de resterende middelen uit 2020 te reserveren in de algemene reserve voor mogelijke toekomstige financiële tegenvallers is het daarom niet nodig om hiertoe moties aan te nemen bij de begroting 2022.

Motie: 68-2021 – Portefeuille dierenwelzijn

Tekst Motie

Roepen het College van Gedeputeerde Staten op:

- Om samen met de commissie NLG tot een specifiekere uitwerking te komen van de portefeuille dierenwelzijn;
- op basis van dat overleg eventueel een financiële bijdrage beschikbaar te stellen voor verdere uitwerking van de portefeuille Dierenwelzijn

Basis criteria

Criteria	Antwoord	Toelichting antwoord
Aansluiting bij bestaand beleid	Nee	
Uitvoerbaarheid	Nee	De motie is voor GS niet uitvoerbaar zonder nadere duiding van de indiener van de motie / de Statencommissie.
Uitvoeringsgereedheid	Nee	Zie antwoord bij 'uitvoerbaarheid'
Eenmalige of meerjarige doorwerking	onbekend	Onbekend

Inschatting financiële consequentie

Het inschatten van de financiële consequenties van deze motie vergt een nadere uitwerking en deze zijn op dit moment nog onbekend.

Inhoudelijk advies over motie

De opdracht in de motie is in essentie niet in te vullen omdat het verzoek is om dit met commissie NLG uit te werken. De huidige inspanningen ten aanzien van dierenwelzijn zijn recent opgenomen in de begroting 2022. Hieruit blijkt dat het thema een plaats heeft in de uitvoering van provinciaal beleid en provinciale projecten. De provincie voert specifiek beleid ten aanzien van opvangcentra voor wilde dieren. De provincie heeft geen wettelijke taken of bevoegdheden voor dierenwelzijn in de agrarische sector; deze zijn belegd bij de Rijksoverheid.

Motie: 69-2021 – Onderzoek naar extra stimuleren woningbouwopgave door financiële impuls

Tekst Motie

Roept het College op om:

- In kaart te brengen waar mogelijkheden liggen om met een financiële impuls de woningbouwproductie en binnenstedelijk bouwen extra te stimuleren.

Basis criteria

Vraag	Antwoord	Toelichting antwoord
Aansluiting bij bestaand beleid	enigszins	In Versie 1 Masterplan Wonen wordt de verkenning van een aantal maatregelen aangekondigd, om gemeenten te helpen sneller meer én betaalbare woningen te bouwen. De verkenningen richten zich op o.a. een actieve rol in complexe binnenstedelijke transformatie en een fonds betaalbare koop. Uit de verkenningen moet blijken welke maatregelen uitgevoerd gaan worden. Daarnaast is in het Uitvoeringsprogramma binnenstedelijk bouwen & versnellen woningbouw al een zogenaamd “knelpuntenbudget” opgenomen voor financiële knelpunten bij woningbouwprojecten en is in dit Uvp ook subsidie voor extra ambtelijke inzet (flexibele schil) beschikbaar, om woningbouw te versnellen. Deze budgetten zijn nog niet volledig benut en/of gereserveerd. Zodra daar zich op is, worden voorstellen voor het vervolg gedaan via het Uvp.
Uitvoerbaarheid	Ja	De motie sluit aan bij de maatregelen uit het Masterplan en het Uitvoeringsprogramma binnenstedelijk bouwen & versnellen woningbouw. De verkenningen richten zich op stimuleren van binnenstedelijk bouwen, zoals in de motie omschreven. Wanneer uit de verkenningen blijkt dat een maatregel succesvol uitgevoerd kan worden is daar geld voor nodig.
Uitvoeringsgereedheid	enigszins	Er zullen eerst verkenningen uitgevoerd gaan worden, deze worden in september 2021 aanbesteed. Op basis van de verkenningen kan een keuze worden gemaakt welke maatregel wordt uitgevoerd. Het Uitvoeringsprogramma binnenstedelijk bouwen & versnellen woningbouw is al sinds eind 2017 in uitvoering, met maatregelen die gelijk zijn aan het voorstel uit de motie. De vorig jaar aangestelde bouwambassadeur heeft een rol om de effectiviteit hiervan te versterken.

Eenmalige of meerjarige doorwerking	Meerjarig	Meerjarig: als er een keuze gemaakt voor het inzetten van nieuw instrumentarium (bijvoorbeeld actief grondbeleid, fonds betaalbare koop), dan gaat er enige tijd overheen om actief grond aan te kopen en/of een fonds betaalbare koop op te zetten. Hoeveel tijd precies moet uit de verkenningen blijken. Vervolgens zal het gevoerde beleid jarenlang doorwerken. Ook het Uvp loopt meerjarig.

Inschatting financiële consequenties

De financiële consequenties moeten nog blijken uit de verkenningen. Ordegrootte wordt geschat op circa € 100 miljoen. Er is geen financiële dekking voor de uitvoering van deze motie vanuit bestaande budgetten.

Inhoudelijk advies over motie

De motie is overbodig want we werken hier al aan in het Masterplan wonen en het Uitvoeringsprogramma binnenstedelijk bouwen & versnellen woningbouw. In Versie 1 Masterplan Wonen (vaststelling GS op 29 juni 2021) wordt de verkenning van een aantal maatregelen aangekondigd, om gemeenten te helpen sneller meer én betaalbare woningen te bouwen. Met Uw Staten is hierover onlangs gesproken in de commissievergadering van de commissie RWK van 2 september 2021.

De verkenningen naar een actieve rol in complexe binnenstedelijke transformatie en een fonds betaalbare koop worden in september 2021 aanbesteed en zijn in het eerste kwartaal 2022 gereed. Uit de verkenningen moet blijken welke maatregelen succesvol uitgevoerd kunnen worden. Dat wordt in Versie 2 van het Masterplan Wonen (gepland voor Q1 2022) vastgesteld. Daarbij moet dan financiële dekking gevonden worden voor de verwachte uitgaven.

Motie: 70-2021 – Extra investeren in het Openbaar Vervoer in Noord-Holland

Tekst Motie

Besluit het college van GS op te roepen:

- de concessiehouders financieel te ondersteunen bij het verwezenlijken van de duurzaamheidsdoelstellingen, om te voorkomen dat lijnen, diensten en haltes geschrapt moeten worden;
- de financiële steun te verstrekken op basis van de doelstellingen en uitgangspunten van het Economisch Duurzaamheids- en Herstelfonds.

Basis criteria

Vraag	Antwoord	Toelichting antwoord
Aansluiting bij bestaand beleid	Ja	De Provincie is verantwoordelijk voor de OV-concessies Noord-Holland Noord, Haarlem-IJmond en Gooi en Vechtstreek
Uitvoerbaarheid	enigszins	Zie inhoudelijk advies
Uitvoeringsgereedheid	nee	Zie inhoudelijk advies
Eenmalige of meerjarige doorwerking	onbekend	

Inschatting financiële consequenties

Niet van toepassing, zie inhoudelijk advies

Inhoudelijk advies over motie

Er is nu geen aanleiding om te besluiten tot extra (incidentele) bijdragen voor verduurzaming van de ov-concessies. Vanaf medio 2022 zal de concessie Gooi en Vechtstreek 100% emmissievrij (Zero Emissie: ZE) en op groene stroom rijden in deze nieuwe concessie. In Haarlem-IJmond rijdt momenteel ongeveer 70% ZE en in Noord-Holland Noord ongeveer 50%.

In het transitieplan regionaal ov is een actie opgenomen om samen met de vervoerders te kijken naar verdere verduurzaming van de concessies Haarlem-IJmond en Noord-Holland Noord. Er zijn instrumenten om dit als provincie (financieel) te ondersteunen: met overnameregelingen, financieringsovereenkomsten, inzet van eerder boetegeld (circa 1,5 miljoen). Daarnaast komt er een landelijk financiële regeling voor aanschaf van duurzaam materieel. Vooralsnog is de financiële haalbaarheid hier niet de remmende factor. Vraag is vooral waar dit (kosten)efficiënt kan in deze concessieperiode.

Er is geen relatie tussen de verduurzamingsopgave en opheffen van lijnen, diensten of halten.

Motie: 71-2021 - Versnellen aanpak fietsknelpunten in Noord-Holland

Tekst Motie

Besluit het college van GS op te roepen:

- een eventueel positief rekeningresultaat over 2021 – na afdekking van de risico's – te bestemmen voor de versnelde aanpak van fietsknelpunten in onze provincie;
- voor de volgorde van deze aanpak contact op te nemen met de Fietsersbond;
- hierbij, in verband met de zeer beperkte financiële ruimte bij gemeenten, in te zetten op een 100% financiering van de projecten.

Basis criteria

Vraag	**Antwoord**	**Toelichting antwoord**
Aansluiting bij bestaand beleid	enigszins	De aanpak van fietsknelpunten heeft een plek binnen het vastgestelde fietsbeleid (Perspectief Fiets). In de Actieagenda Actieve Mobiliteit 2022-2027 wordt de aanpak van fietsknelpunten onderdeel van de integrale aanpak op verkeersveiligheid en (door-)fietsroutes. Het bestaande fietsbeleid kijkt integraler dan alleen het oplossen van fietsknelpunten *Mogelijke nadere uitwerking* De veerpont bij Ilpendam is onderdeel van het fietsnetwerk van de Vervoerregio, wordt onderdeel van het Regionaal Toekomstbeeld Fiets en sluit aan op de MRA doorfietsroute Purmerend-Amsterdam. De realisatie van veerverbinding Spaarndam is vanuit recreatief oogpunt van belang.
Uitvoerbaarheid	enigszins	De motie als voorgesteld is moeilijk uitvoerbaar. In het fietsbeleid kiezen we voor een beleidsrijke aanpak van het fietsnetwerk (die richt zich bijvoorbeeld ook realisatie van doorfietsroutes) en daar sluit een aanpak slechts gericht op knelpunten onvoldoende bij aan. *Mogelijke nadere uitwerking* De exploitatie van de pont bij Ilpendam is als zelfstandige opdracht of als onderdeel van de provinciale exploitatie van bruggen en veren mee te nemen. Tevens een bijdrage aan de recreatieve pontverbinding Spaarndam. Onder de voorwaarde dat: • Alle benodigde vergunningen moeten afgegeven zijn (afschriften) • Het beheer moet voor minimaal 5 jaar geregeld zijn (bestuursbesluiten, MJOP, bijdragebeschikking gemeente Haarlem) • De stalling van de veerpont bij de jachthaven moet geregeld zijn (overeenkomst)

		• De toegezegde dekkingen/bijdragen van andere partijen
Uitvoeringsgereedheid	Enigszins	Er is nadrukkelijk aanpassing nodig aan al uitgezette beleidskaders en subsidieregelingen. *Mogelijke nadere uitwerking* Met voldoende budget is de pont bij Ilpendam te exploiteren. Pontverbinding Spaarndam wordt uitgevoerd door het recreatieschap Spaarnwoude.
Eenmalige of meerjarige doorwerking	Meerjarig	Aanpak van fietsknelpunten vergt een meerjarige aanpak. *Voorstel* De exploitatie van de pont bij Ilpendam blijft nodig totdat er eventueel een (fiets-)brug is gerealiseerd en/of andere exploitatiemodellen zijn opgezet.

Inschatting financiële consequenties

Voorstel: financiering exploitatie pont Ilpendam en recreatieve pontverbinding Spaarndam

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Structureel? (ja/nee)
Raming: exploitatie pont Ilpendam	200.000	200.000	200.000	200.000	200.000	-	-	-	Nee (wel meerjarig)
Raming bijdrage pontverbinding Spaarnwoude	55.000	-	-	-	-	-	-	-	Nee (eenmalige bijdrage)
Totaal	**255.000**	**200.000**	**200.000**	**200.000**	**200.000**	**-**	**-**	**-**	**Nee (wel meerjarig)**

Inhoudelijk Advies motie

De aanpak Fietsknelpunten (2016) was een beleidsarm instrument om de positie van de fiets te verbeteren. Inmiddels is met de vaststelling van het Perspectief Fiets (2018), de aankomende Actieagenda Actieve Mobiliteit 2022-2027 en het Regionaal Toekomstbeeld Fiets een veel bredere beleidsagenda op dit domein aanwezig, waarbinnen de aanpak van knelpunten op het fietsnetwerk vanzelfsprekend nog een plek heeft.

Een investering in alleen de aanpak Fietsknelpunten doet tekort aan de beleidswensen. De beleidswensen en –prioriteiten, verwerkt in de Actieagenda Actieve Mobiliteit 2022-2027 en het Regionaal Toekomstbeeld Fiets zijn in samenwerking met de Fietsersbond tot stand gekomen. Een extra of uitgebreidere aanpak van fietsknelpunten lijkt ons gezien bovenstaande niet nodig.

Op dit moment worden verbeteringen in het fietsnetwerk, buiten de vastgestelde doorfietsroutes, beloond met een subsidiepercentage van 70%, en investeringen op doorfietsroutes met 80%. Ons inziens zijn deze percentages voldoende hoog om projecten bij gemeenten voldoende geprioriteerd te krijgen. Knelpunten bij financiering liggen op dit moment toch vooral in de complexiteit van fietsprojecten en in de voorbereiding daarvan; die worden door een 100% subsidie niet weggenomen.

Voorstel
Overigens zijn er wel twee urgente en door uw Staten in diverse moties ondersteunde knelpunten op de fietsinfrastructuur: de exploitatie van de pont bij Ilpendam en een eenmalige bijdrage aan de realisatie van de pont bij Spaarndam door de gemeente Haarlem samen met het recreatieschap Spaarnwoude.

Afgelopen jaar is gebleken dat de exploitatie van pontje Ilpendam gedeeltelijk onder de verantwoordelijkheid van de provincie valt en dat continueren van de exploitatie lastig door de gemeenten is op te brengen. In samenwerking met de gemeenten en de Vervoerregio Amsterdam zal worden gestudeerd op de mogelijkheden voor de aanleg van een fietsbrug nabij Ilpendam, die de exploitatie van een pont overbodig zal maken. Tegelijkertijd wordt vanuit de Actieagenda Actieve Mobiliteit 2022-2027 werk gemaakt van een visie en strategie op fiets- en voetgangersverbindingen over het water en mogelijke exploitatiemodellen daartoe, bijvoorbeeld via een verenfonds. Voor beide ontwikkelingen is echter een uitwerkingstijd nodig en in de tussentijd is een oplossing voor het exploitatietekort bij het pontje Ilpendam nodig, om te voorkomen dat deze uit de vaart gaat. Een positief rekeningresultaat kan worden ingezet om het pontje in de vaart te houden.

Daarnaast is vanuit de gemeente Haarlem samen met het Recreatieschap Spaarnwoude het verzoek gekomen om een eenmalige bijdrage te leveren van € 55.000,-- voor de realisatie van een geëlektrificeerde (recreatieve) fietsverbinding over de Mooie Nel.

Motie: 72-2021 - Toiletvoorzieningen Recreatiegebieden

Tekst Motie

Verzoekt GS:

1. Voor de begroting te onderzoeken wat er nodig is om te komen tot het voldoen aan de norm van de Toiletalliantie in de Noord-Hollandse natuur- en recreatiegebieden te weten:
    a. Tenminste elke 25 kilometer langs een fietspad
    b. Tenminste elke 5 kilometer langs een wandelpad
    c. Bij elke parkeerplaats bij een natuur- of recreatiegebied
2. Met een voorstel te komen bij de begroting 2022

Basis criteria

Vraag	**Antwoord**	**Toelichting antwoord**
Aansluiting bij bestaand beleid	Nee	Nee. De provincie heeft geen beleid ten aanzien van toiletvoorzieningen. In 2020 is een motie van PS aangenomen en behandeld, waarin een verkenning naar dit onderwerp is gedaan. Echter, het realiseren van toiletvoorzieningen is tot dusverre geen provinciale taak geweest.
Uitvoerbaarheid	Ja	Ja. Denkbaar is dat de provincie een subsidieregeling zou openstellen om beheerders van natuur- en recreatiegebieden financieel te ondersteunen om toiletvoorzieningen te realiseren.
Uitvoeringsgereedheid	Nog niet	Nog niet. Een nadere verkenning zou nodig zijn om te bepalen hoeveel toiletvoorzieningen extra gerealiseerd zouden moeten worden om aan de norm te voldoen die in de motie genoemd wordt. Ook zou nader verkend moeten worden wat de gemiddelde kosten van een toiletvoorziening zijn en wat het politiek gewenste cofinancieringspercentage is.
Eenmalige of meerjarige doorwerking	Meerjarig	Meerjarige doorwerking, omdat – onder voorbehoud van de hierboven genoemde verkenning – de norm waarschijnlijk niet in één jaar gehaald wordt.

Inschatting financiële consequenties

In de tabel hieronder is een eerste inschatting gegeven van de financiële consequenties van deze motie. Er is geen financiële dekking voor de uitvoering van deze motie vanuit bestaande budgetten.

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Structureel? (ja/nee)
Totale kosten (€)	**201.000**	**2.101.000**	**2.101.000**	**2.101.000**	**2.101.000**	-	-	-	Nee, ervan uitgaande dat de provincie incidentele subsidies verstrekt en de beheerders van natuur- en recreatiegebieden de toiletten na aanleggen onderhouden

Toelichting

Geraamd is € 0,1 mln. voor nadere verkenning in 2022 en vervolgens voor de jaren 2023-2026 een indicatieve bijdrage van 0,2 mln. per toiletvoorziening, uitgaande van 40 te realiseren locaties (= 8,0 mln., gelijkmatig verdeeld over de jaren 2023-2026). Dit is echter een zeer grove inschatting die mede afhankelijk van politieke prioriteitstelling (hoeveel cofinanciering, maar ook in hoeverre we een bestaand toilet bij bijv. horeca of winkeliers afdoende vinden). Omdat er geen ambtelijke capaciteit is voor dit onderwerp, is ook hiervoor budget geraamd (1 fte).

Inhoudelijk Advies motie

Zie voor het inhoudelijk advies de toelichting op de basis criteria. Wij ontraden de motie gelet op de beperkte aansluiting bij het provinciaal beleid.

Motie: 73-2021 - Inventariseren quick wins walstroom zeehavens

Tekst Motie

Verzoekt GS:

1. te rapporteren welke projecten met betrekking tot het aanleggen van walstroom voor de beroepsvaart / zeevaart inmiddels richting uitvoering gaan;
2. te inventariseren welke kansrijke projecten er nog meer zijn;
3. deze inventarisatie te voorzien van een prijskaartje en deze ter besluitvorming voor te leggen aan PS;

Basis criteria

Vraag	**Antwoord**	**Toelichting antwoord**
Aansluiting bij bestaand beleid	Ja	Ja, de oproep in de motie sluit aan bij een van de doelstellingen in de Uitvoeringsregeling subsidies Duurzame Zeehavens
Uitvoerbaarheid	Ja	Ja.
Uitvoeringsgereedheid	Ja	De motie wordt reeds uitgevoerd via de bestaande uitvoeringsregeling duurzame zeehavens.
Eenmalige of meerjarige doorwerking	Meerjarig	

Advies motie

De Aanleg van walstroom is één van de doelstellingen van de bestaande Uitvoeringsregeling Duurzame Zeehavens. Hiermee heeft de provincie reeds een uitvoeringsregeling waarmee het aanleggen van walstroom voor de beroepsvaart/zeevaart gestimuleerd wordt. Voor deze uitvoeringsregeling is budget beschikbaar in de begroting en initiatiefnemers worden uitgenodigd om hieruit een subsidieaanvraag te doen. De motie is overbodig omdat het beleid voor dit doel reeds bestaat en hiervoor op dit moment voldoende budget beschikbaar is

Motie: 75-2021 - Extra geld reserveren voor diepgaand onderzoek slavernijverleden

Tekst Motie

Verzoekt het college:

- In deze samen op te trekken met Amsterdam en extra geld te reserveren voor diepgaand wetenschappelijke onderzoek naar het slavernijverleden van Amsterdam, ofwel de Staten van Holland, in Nederland.

Basis criteria

Vraag	Antwoord	Toelichting antwoord
Aansluiting bij bestaand beleid	Nee	Nee, de provincie heeft geen beleid op dit thema. In 2019 is wél de motie 'educatie koloniaal verleden' aangenomen, die op dit moment in uitvoering is. Zie daarvoor ook onderaan dit formulier een uitwerking daarvan.
Uitvoerbaarheid	Nee	Diverse, ook Noord-Hollandse, grote steden hebben al een onderzoek uitgevoerd naar haar betrokkenheid bij het slavernijverleden. Ook het Rijk is gevraagd een dergelijk onderzoek te doen. Dit zou dus overlappen. Nog los van het feit dat Noord-Holland niet de 'erfopvolger' is van de toenmalige Staten Holland. Het lijkt raadzaam het nationaal onderzoek, dat op basis van de gewijzigde motie Ceder c.s., over een onafhankelijke nationaal onderzoek naar het slavernijverleden (t.v.v. 30950-259), af te wachten. De motie is in juli met ruime meerderheid aangenomen. Alleen de PVV, FvD, Groep Van Haga, JA21, SGP en BBB stemden tegen (123-32).
Uitvoeringsgereedheid	Nee	Zie toelichting op het criterium 'uitvoerbaarheid'
Eenmalige of meerjarige doorwerking	Onbekend	

Inschatting financiële consequenties

De eventuele financiële consequenties van deze motie zijn onbekend.

Inhoudelijk advies motie

In verschillende grote steden is onderzoek gedaan naar het koloniale verleden en de betrokkenheid bij slavenhandel en slavernij. De grote steden hebben gepleit voor een landelijk onderzoek.

Los hiervan besteedt de provincie Noord-Holland, naar aanleiding van een motie die door uw Staten is aangenomen, ook ruim aandacht aan het koloniaal verleden. Wij concentreren ons daarop vooral op zaken die aansluiten bij de rol van de provincie. Onlangs is bijvoorbeeld onderzoek uitgevoerd naar Paviljoen Welgelegen en de rol die Henry Hope heeft gespeeld bij de slavernij. Van de

uitkomsten is een minidocumentaire gemaakt en is de vaste tentoonstelling in ons provinciehuis uitgebreid met een video, tekst en afbeeldingen. Ook loopt er een campagne tot 2023 waarin we over dit thema tentoonstellingen organiseren in het paviljoen én in het Huis van Hilde. Daarnaast zorgen we dat het educatie programma voor scholieren onderdeel uitmaakt van de campagne. Gedeputeerde Staten waren op 1 juli jongsleden in het Oosterpark aanwezig bij de nationale herdenking van de afschaffing van de slavernij.

Dit past wat betreft GS beter bij de rol van de provincie dan meebetalen aan onderzoeken van anderen of het initiëren van eigen onderzoek, waarbij het ook de vraag is of de provincie de ‘erfopvolger’ is van de *staat* Holland. Het lijkt raadzaam het nationaal onderzoek, dat op basis van de gewijzigde motie Ceder c.s. over een onafhankelijke nationaal onderzoek naar het slavernijverleden (t.v.v. 30950-259) af te wachten. De motie is in juli met ruime meerderheid aangenomen. Alleen de PVV, FvD, Groep Van Haga, JA21, SGP en BBB stemden tegen (123-32).

Motie: 76-2021 - Subsidie voor burgerinitiatieven om deelconcepten te stimuleren

Tekst Motie

verzoeken het college:

- Een subsidie ter beschikking te stellen voor burgerinitiatieven die zich ten doel stellen om deelconcepten in hun buurt mogelijk te maken.

Basis criteria

Vraag	Antwoord	Toelichting antwoord
Aansluiting bij bestaand beleid	enigszins	Deelmobiliteit wordt genoemd in Perspectief Mobiliteit. Stimuleren van deelmobiliteit wordt momenteel opgepakt door gemeentes en marktpartijen.
Uitvoerbaarheid	Nee	Provincie heeft geen rol hier, deelmobiliteit wordt al opgepakt door gemeentes en door marktpartijen
Uitvoeringsgereedheid	nee	Er is geen bestaande regeling waarbij kan worden aangesloten
Eenmalige of meerjarige doorwerking	onbekend	

Advies motie

De provincie heeft op dit moment geen directe rol bij het subsidiëren van deelmobiliteit. Deelmobiliteit wordt opgepakt door gemeentes en marktpartijen. Burgerinitiatieven kunnen zich wenden tot de gemeente, waarbinnen deelmobiliteit gewenst is. Binnen de provincie bestaat geen regeling om deelmobiliteit te bevorderen. De motie wordt in zijn huidige vorm ontraden.

Motie: 79-2021 Ondersteunen vrijwilligers verenigingen en stichtingen

Tekst Motie

dragen het college op:

- in kaart te brengen hoe verenigingen en stichtingen in onze provincie die (geheel) uit vrijwilligers bestaan, een impuls kunnen krijgen en ondersteund kunnen worden bij hun werk;.
- Provinciale Staten daar voorafgaand aan de begrotingsbehandeling 2022 over te informeren;

Basis criteria

Vraag	Antwoord	Toelichting antwoord
Aansluiting bij bestaand beleid	enigszins	Vrijwilligersbeleid an sich bestaat niet binnen PNH. In motie 42 (onderdeel maatschappelijk weefsel) is net voor het reces 2021 een regeling gepubliceerd. Een van de drie activiteiten waarvoor gemeenten subsidie kunnen aanvragen: versterking van of innoveren bij vrijwilligers. Dit is onderdeel van een tijdelijk herstelpakket, waarbij gemeenten over 2-3 jaar subsidies kunnen benutten voor deze activiteit. Erfgoedvrijwilligers (beheer en behoud monumenten), vrijwilligers in bibliotheken en 'groene' vrijwilligers worden ook ondersteund vanwege de relatie met provinciale kerntaken. Voor de 'groene vrijwilligers' geldt dat het programma Betrekken bij Groen het meest omvangrijke ondersteuningspakket is van alle provincies. Vrijwilligers op buurtbussen wordt geregeld via de OV-concessies.
Uitvoerbaarheid	enigszins	Voor uitvoering van de motie is, is naast onderzoek om de basis(behoefte) vast te stellen, intensief contact met gemeenten, koepelorganisaties, terreinbeheerders en het IVN nodig, omdat de overige contacten buiten de provinciale taken vallen.
Uitvoeringsgereedheid	Nee	
Eenmalige of meerjarige doorwerking	Meerjarig	Vermoedelijk meerjarig om van betekenis te zijn.

Inschatting financiële consequenties

Er is op onderdelen financiële dekking voor de uitvoering van deze motie vanuit bestaande budgetten. Of, en hoeveel financiën aanvullend nodig zullen zijn voor de uitvoering van de motie is afhankelijk van de invulling en dus onbekend.

Inhoudelijk Advies motie

Zie de gegeven toelichtingen op de basis criteria. Wij ontraden om buiten de bestaande, provincie gerelateerde taken, breed op vrijwilligersbeleid in te zetten.

Motie: 80-2021 - Verkeersveiligheid actieve mobiliteit

Tekst Motie

- Voor de begroting van 2022 in beeld te brengen welke maatregelen effectief kunnen worden ingezet om de verkeersveiligheid voor fietsers en voetgangers te verbeteren en aan te geven wat de kosten daarvan zijn;

Basis criteria

Vraag	Antwoord	Toelichting antwoord
Aansluiting bij bestaand beleid	Ja	Aansluiting bij het Perspectief Fiets (2018), de Actieagenda Actieve Mobiliteit / Regionaal Toekomstbeeld Fiets (november 2021) en bij het SPV2030
Uitvoerbaarheid	Nee	Het in beeld brengen van effectieve maatregelen voor verbetering van de verkeersveiligheid voor fietsers is niet mogelijk voor de behandeling van de begroting van 2022, daarvoor is meer tijd nodig.
Uitvoeringsgereedheid	enigszins	De Actieagenda Actieve Mobiliteit 2022-2027 i.c.m. het regionaal Toekomstbeeld fiets en het SPV2030 zijn de geschikte instrumenten om de provinciale ambities op het gebied van actieve mobiliteit en verkeersveiligheid waar te maken. De Actieagenda en regionale uitvoeringsprogramma's SPV2030 worden na de behandeling van de begroting 2022 ter vaststelling aan de Staten voorgelegd.
Eenmalige of meerjarige doorwerking	Meerjarig	Een effectieve aanpak van de verkeersveiligheid voor fietsers en voetgangers vergt een meerjarige inzet

Advies motie

Er wordt gewerkt aan integrale en afgewogen voorstellen; het verbeteren van de verkeersveiligheid van fietsers en voetgangers krijgt op verschillende manieren nadere uitwerking: in de Investeringsstrategie Noord-Hollandse Infrastructuur (iNHi), de Actieagenda Actieve Mobiliteit en in de regionale Uitvoeringsprogramma's Verkeersveiligheid (SPV2030). Het in beeld brengen van effectieve maatregelen voor verbetering van de verkeersveiligheid voor fietsers en voetgangers is niet mogelijk voor de behandeling van de begroting van 2022. Hieronder schetsen wij wel u wat ten aanzien van de verkeersveiligheid voor fietsers en voetgangers wel een mogelijk tijdpad is.

Toelichting
In de Statenvergadering van november zal de Actieagenda Actieve Mobiliteit 2022-2027 ter vaststelling aan PS worden voorgelegd. De aanpak in de Actieagenda is compleet; het voorziet in een visie en aanpak op de hele breedte van de actieve mobiliteit met veel aandacht voor het verbeteren van de bereikbaarheid met actieve vervoermiddelen en de verkeersveiligheid voor fietsers en voetgangers. De Actieagenda loopt tevens parallel aan de acties die ook vanuit het SPV2030 worden

voorzien, met name het uitwerken van uitvoeringsprogramma's samen met de regio's en een nieuwe investeringsstrategie voor de provinciale infrastructuur.

Voorstel
Om alle provinciale ambities op het gebied van actieve mobiliteit en verkeersveiligheid waar te maken is een aanzienlijke financiële impuls nodig. Naast de begroting 2022 zijn de kaderbrief 2023 en de formatie na de statenverkiezingen van 2023 de momenten waarop PS extra financiën vrij zouden kunnen maken. Gezien de ver gevorderde beleidsontwikkeling, die in concept ook al met de Staten is gedeeld, adviseren wij om een deel van het positieve rekeningresultaat over 2020 te reserveren ten behoeve van de uitvoering van de Actieagenda Actieve Mobiliteit en SPV2030. Voornamelijk de aanpak van het regionale fietsnetwerk en de realisatie van doorfietsroutes vragen om extra financiën, via investeringen in onze eigen provinciale fietspaden en via subsidies aan gemeenten voor de verbetering van het fietsnetwerk.

Wij ontraden de motie zoals deze nu is geformuleerd, omdat het niet mogelijk is om de gevraagde informatie voor de behandeling van de begroting 2022 gereed te hebben. Wij zijn bezig met de verdere uitwerking van de Actieagenda actieve Mobiliteit en SVP 2030, waarin de vraagstukken ten aanzien van verkeersveiligheid voor fietsers verder worden meegenomen. Wel adviseren wij positief op het inzetten van een deel van het positief rekeningresultaat om alle provinciale ambities op het gebied van actieve mobiliteit en verkeersveiligheid waar te maken.

Motie: 82-2021 - Stimuleren Thuiswerken na Corona

Tekst Motie

dragen het college op:

- in kaart te brengen hoe het regelmatig thuiswerken blijvend gestimuleerd kan worden door de provincie;
- Provinciale Staten daar voorafgaand aan de begrotingsbehandeling 2022 over te informeren; en gaan over tot de orde van de dag.

Basis criteria

Vraag	Antwoord	Toelichting antwoord
Aansluiting bij bestaand beleid	Ja	De provincie als werkgever stimuleert en faciliteert het hybride werken voor de eigen medewerkers Er zijn uitgangspunten voor hybride samenwerken vastgesteld. Hiermee wordt onder andere een bijdrage geleverd aan de duurzaamheidsdoelen door de vermindering van fysieke mobiliteit. Ook stelt het ons in staat om goed te kunnen blijven inspelen in goede samenwerking met onze partners. We dragen als provincie de voordelen van het hybride werken daarnaast ook uit richting andere werkgevers. We vullen als provincie deze rol, samen met andere partners in de MRA regio, in via het programma SBaB. Daarnaast onderzoeken wij momenteel of een dergelijke aanpak ook voor de regio Noord-Holland Noord kan worden ingezet.
Uitvoerbaarheid	Ja	
Uitvoeringsgereedheid	Ja	
Eenmalige of meerjarige doorwerking	Meerjarig	

Advies motie

De provincie stimuleert en faciliteert het hybride werken voor de provinciale medewerkers en haar samenwerkingspartners. Dit is bestaand beleid waarvoor, in ieder geval op dit moment, geen aanvullende financiële middelen nodig zijn.

Daarnaast dragen we het hybride werken, en de voordelen hiervan op onder andere het milieu en de bereikbaarheid, ook uit naar andere werkgevers binnen de provincie. Concreet draagt de provincie via het programma Samen Bouwen aan Bereikbaarheid (SBaB) bij aan de Werkgeversaanpak binnen het MRA gebied. Met deze aanpak worden afspraken gemaakt met werkgevers om personeel meer thuis te laten werken, of om andere vormen van vervoer te kiezen.. Daarnaast onderzoeken wij momenteel of een dergelijke aanpak ook voor de regio Noord-Holland Noord kan worden ingezet.

Motie: 83-2021 - Broedplaats Blakende Bollen

Tekst Motie

verzoeken het college:
1. middelen beschikbaar te stellen voor de ontwikkeling van een broedplaats m.n. gericht op de bollenteelt waar scholieren, studenten, wetenschappers, beleidsmakers en betrokken bewoners elkaar kunnen ontmoeten en inspireren in de zoektocht naar duurzame innovaties
2. om daarbij te inventariseren welke initiatieven reeds gaande zijn in o.a. de biologische bollenteelt en daarbij aansluiting te zoeken
3. daarbij de nadruk te leggen op fysieke realisatie van een broedplaats en de tijdelijke aanstelling van een kwartiermaker die in de komende twee jaar de broedplaats kan helpen ontwikkelen, relaties kan leggen en als ambassadeur kan optreden
4. Provinciale Staten daar voorafgaand aan de begrotingsbehandeling 2022 over te Informeren.

Basis criteria

Vraag	Antwoord	Toelichting antwoord
Aansluiting bij bestaand beleid	Ja	A) Het sluit aan bij de **Uitvoeringsagenda economie 2021-2023,** waarin bij het onderdeel een sterke en duurzame agrosector is opgenomen een project te gaan uitvoeren voor verdere verduurzaming van de bollenteelt (samen met Greenport NHN, KAVB en LTO). Het sluit aan bij het coalitieakkoord om biologische teelt te stimuleren en daarbij aandacht te geven aan de bollenteelt nabij natuurgebieden. B) Natuurinclusief leren/ demo-leerbedrijf Huiberts Met budget van de Voedselvisie en Arbeidsmarkt & Onderwijs is in 2020 bijgedragen aan het programma Biodivers perspectief **("natuurinclusief leren**") van o.a. het Clusius college en Greenport Noord-Holland. Het biologisch bloembollenbedrijf van Huiberts is in dit programma één van de demo-leerbedrijven, met voorzieningen, waar ondernemers en studenten bij elkaar kunnen komen om te onderzoeken, te leren en kennis te delen. C) Aansluiting bij het beleid dat is gericht op het verbeteren van de kwaliteit van water en bodem. Verduurzaming van teelt, vermindering van erfuitspoeling draagt bij aan waterkwaliteit en biodiversiteit. Zie: https://www.clusius.nl/samenwerkingen/biodivers-perspectief Ad 1) Broedplaats/Veldlab biologisch bollenbedrijf Huiberts en NLG duurzame bollentelers

		a) Rondom het bedrijf van Huiberts is een groep telers actief, coöperatie Natural Living Growth (NLG) duurzame bollentelers, die met elkaar en proftuin Zwaagdijk (Vertify) een broedplaats /veldlab zijn om o.a. maatregelen die o.a. door Huiberts worden uitgevonden breder inzetbaar te maken. Het project heeft € 193.000 POP3-subsidie ontvangen. Mede door Corona zijn demonstraties en veldprojecten wat stil komen te liggen. Het project Evergreen met NLG en Huiiberts is afgerond en telers willen de samenwerking en kennisdeling met een broedplaats/veldlab voortzetten. Zie: https://nlgholland.com/ Greenport NHN project EFRO Evergreen b) Het project Brizonder (€ 143.000) richt zich op bodemontsmetting in de bollenteelt zonder chemische middelen. Het is een samenwerking van acht bollentelers en het Wagenings bedrijf Thatchtec BV die de innovatieve techniek heeft ontwikkeld. Er zijn veldproeven en er is afstemming met de NLG leden. **3) Kwartiermaker** Met een kwartiermaker kan een flinke impuls worden gegeven voor: 1) bestaande demoleerbedrijf Huiberts en broedplaats/veldlab met Huiberts en coöperatie NLG bollentelers doorontwikkelen; 2) bollentelers uit de binnenduinrand verbinden met deze broedplaats/veldlab; 3) ambassadeursrol vervullen en relaties aangaan en met andere initiatieven en partners die zijn gericht op verdere verduurzaming van de bollenteelt en omschakeling naar biologisch; 4) ambassadeursrol vervullen en relaties aangaan et met veldlabs in andere provincies c.q. met de Boerderij van de toekomst; 5)telers en partners te helpen bij het opzetten van structurele meerjarige projecten (bodembeheer, teelt en gewasbescherming op natuurlijke basis, waterbeheer) die aansluiten bij bijvoorbeeld Kansen voor West/ POP 3/ Landbouwportaal.
	ja	Ja, aantrekken van een kwartiermaker in samenwerking met Greenport NHN
Uitvoeringsgereedheid	ja	Ja, NLG is bestaand netwerk duurzame bollentelers Het bedrijf van Huiberts is inmiddels al praktisch inzetbaar als

		demo-leerbedrijf o.a. omdat de gronden als biologische zijn gecertificeerd.
Eenmalige of meerjarige doorwerking	Meerjarig	Meerjarig: het doel is het stimuleren en ontwikkelen van projecten voor de ontwikkeling en uitrol van innovaties en kennis, gericht op van biologische teeltmethoden in de gangbare en biologische bollenteelt, mede door inzet van kwartiermaker en structurele kennisdeling via Greenport NHN.

Inschatting financiële consequenties

In de tabel hieronder is een eerste inschatting gegeven van de financiële consequenties van deze motie. Er is geen financiële dekking voor de uitvoering van deze motie vanuit bestaande budgetten.

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Structureel? (ja/nee)
Totaal Raming jaarschijven:	50.000,-	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	Ja

Advies motie

Zie voor het inhoudelijk advies ook de toelichting op de basis criteria. Wij adviseren positief over de motie (kwartiermaker aanstellen).

Motie: 85-2021 - Aquathermie en innovatief watergebruik

Tekst Motie

dragen het college op:

1. In kaart te brengen hoe een impuls gegeven kan worden aan initiatieven op het gebied van aquathermie en innovatief watergebruik in onze provincie;
2. Provinciale Staten daar voorafgaand aan de begrotingsbehandeling 2022 over te informeren;

Basis criteria

Vraag	**Antwoord**	**Toelichting antwoord**
Aansluiting bij bestaand beleid	Ja	Auqathermie is onderdeel van de mix van energietransitie waar de provincie in haar beleid op in zet die verder bestaat uit de vormen: RES, waterstof als energiedrager, warmte via restwarmte en geothermie, energie-infrastructuur, en warmte en koude opslag). Aquathermie zien wij als een van de mogelijke duurzame warmtebronnen voor het verwarmen van de gebouwde omgeving, naast restwarmte en geothermie. Innovatief watergebruik heeft aandacht in het beleid, als het gaat om die aspecten waar wij een rol hebben. Voorbeelden zijn buffering van zoetwater op Texel en gebruik brak water in de Horstermeerpolder voor drinkwatervoorziening.
Uitvoerbaarheid	Ja	Ja voor beide onderdelen
Uitvoeringsgereedheid	Ja	Ja, Voor aquathermie brengen we reeds in kaart hoe we de inzet van deze technologie kunnen verbeteren en werken we aan planvorming voor het geven van een impuls. Voor waterinnovatie doen we al het nodige.
Eenmalige of meerjarige doorwerking	Meerjarig	

Inschatting financiële consequenties

De benodigde capaciteit en de middelen voor de in de motie beoogde inventarisaties zijn reeds beschikbaar in de begroting 2022

Inhoudelijk advies motie

Zie de gegeven toelichtingen op de basis criteria.

Motie: 86-2021 - Mogelijke bestedingen rekeningresultaat 2020

Tekst Motie

dragen het college op voorafgaand aan de begrotingsbehandeling:

a. In kaart te brengen wat financieel en organisatorisch nodig is om de versterkingen van het cultuurlandschap duurzaam te beheren;
b. Mogelijkheden voor het beter faciliteren van energie-coöperaties voor te leggen aan PS inclusief financiële consequenties;
c. Een stimuleringsregeling voor specifieke fietsnetwerkprojecten voor te stellen die het realiseren van provinciale doelen zonder vertraging zeker stelt;
d. In kaart te brengen op welke wijze de provincie naast technologische innovatie sociale innovaties kan aanjagen – inclusief de financiële consequenties;

Basis criteria

Vraag	Antwoord	Toelichting antwoord
Aansluiting bij bestaand beleid	enigszins	A. cult.historisch landschap: wij interpreteren de tekst als dat deze met name gaat over beheer van liniedijken en over beheer van cultuurlandschap in den breedte. Er is reeds beleid voor het beheer van cultuurlandschap. Zo biedt de subsidieregeling SNL (voor natuur- en landschapsbeheer) mogelijkheden voor subsidiering van het beheer van tal van landschapselementen, zoals fortterreinen, historische lanen, hoogstamboomgaarden en singels. Ook bestaat een subsidieregeling voor het beheer van tuunwallen op Texel. Voor investeringen in het landschap is het Investeringsbudget Landschapsversterking beschikbaar. De kosten voor het beheer van de liniedijken zijn een aandachtspunt. Bij de verdere uitwerking van het uitvoeringsprogramma voor de liniedijken willen we dit vraagstuk meenemen. Hoe hoog eventuele beheerkosten zijn weten we nu dus niet. Financiering van beheer van natuur- en landschapselementen vindt plaats via de SNL-subsidieregeling. We zouden dus kunnen kijken welke mogelijkheden de SNL-regeling biedt: er zijn in ieder geval subsidiemogelijkheden voor bijv. fortterreinen, lanen, hoogstamboomgaarden en nog enkele andere landschapselementen. Maar ‘algemene’ dijken zijn dan weer niet subsidiabel. Kortom: ons voorstel is om het vraagstuk eerst uit te werken in het uitvoeringsprogramma voor de liniedijken, en een gevoel te krijgen voor het

		benodigde budget en de subsidiemogelijkheden. Dan kunnen we daarna een concreter beeld geven. B. Energiecoöporaties: Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat heeft €10 miljoen vrij gemaakt voor een Ontwikkelfonds voor Energiecoöperaties. Als provincie kan worden ingestapt in het Ontwikkelfonds door zelf een bedrag beschikbaar te stellen dat vervolgens aangevuld wordt vanuit het ministerie. Energiecoöperaties in Noord-Holland kunnen dan vervolgens aanspraak maken op financiering. Het fonds kan worden ingezet voor personele ondersteuning, specialistische onderzoeken maar ook voor de risicovolle aanloopkosten van projecten. Door de risicovolle start van een coöperatief project te dekken is er een belemmering minder. Wanneer een coöperatief project financial close bereikt stort de coöperatie het beschikbaar gestelde bedrag terug met een premie. Zo houdt een dergelijk fonds zichzelf uiteindelijk in stand. Mocht het project onverhoopt niet doorgaan dan hoeft de coöperatie dit niet terug te betalen. Er wordt onderzocht of dit een interessante regeling kan zijn voor de energiecoöperaties in de provincie Noord-Holland. C. Fietsnetwerken: Aanleg van fietsnetwerken wordt aangepakt in het kader van het Perspectief Fiets en het Actieprogramma Actieve mobiliteit dat in Q4 2021 aan PS zal worden voorgelegd. D. Sociale innovaties: geen zelfstandig beleid. Onderzoek is nodig wat nodig zou zijn naast bestaande rijksregelingen die sociale innovaties (financieel) vergemakkelijken.
Uitvoerbaarheid	enigszins	A. Afhankelijk van de wens van de indiener van de motie. B. Dit wordt nog onderzocht. C. Enigszins, knelpunten in uitvoering fietsnetwerk hangt niet alleen af van geld en capaciteit van de provincie. Hiervoor is ook (vooral) medewerking van partners nodig. D. nee
Uitvoeringsgereedheid	Enigszins/Nee	*A.* nee *B.* nee *C.* Enigszins, Actieprogramma Actieve Mobiliteit wordt in Q4 2021 voorgelegd aan PS. *D.* nee

Eenmalige of meerjarige doorwerking	Ja/nee/ enigszins	A. Meerjarig (want beheer is altijd structureel van aard) B. meerjarig C. Meerjarig D. Meerjarig

Inschatting financiële consequenties

Het inschatten van de financiële consequenties van deze motie vergt een nadere uitwerking en deze zijn op dit moment nog onbekend.

Inhoudelijk advies motie

Zie de gegeven toelichten op de basis criteria

Motie: 87-2021 - Grote Groene Stappen Zetten

Tekst Motie

roepen het College van Gedeputeerde Staten op:
om een éénmalige impuls te geven aan:

1. de plantaardige eiwittransitie vanuit de Voedselvisie, aangezien dit één van de belangrijkste oplossingen is om problemen op het gebied van stikstof, natuur, klimaat en dierenwelzijn aan te pakken;
2. enkele specifieke projecten van Groen Kapitaal;
3. risico's van stikstof en het niet behalen van de KRW-doelen voor natuur, bouw en dierenwelzijn uit te werken;

Basis criteria

Vraag	**Antwoord**	**Toelichting antwoord**
Aansluiting bij bestaand beleid	Ja	Zowel voor de eiwittransitie, als voor stikstof/natuur en KRW is er bestaand beleid. Deze motie verzoekt een impuls te geven aan deze onderwerpen.
Uitvoerbaarheid	Enigszins Ja voor 1 en 2 Nee voor 3	1. in de uitvoeringsagenda van de Voedselvisie is voor 2021-2022 is op verschillende onderdelen budget opgenomen om ook eiwittransitie aan te jagen (challenges/living lab; programma the protein cluster; subsidieregeling circulaire economie). Het is mogelijk om aan die onderdelen extra budget toe te voegen. De uitvoeringsagenda is op 30 augustus 2021 besproken in cie NLG. De uitvoering gaat starten er is nu geen beeld van budgettekorten. 2. Voor het geven van een impuls aan enkele Groen Kapitaal-projecten zou eerst duidelijker moeten worden aangegeven welke projecten de indiener van de motie beoogt. Daarna kan ook de uitvoerbaarheid beoordeeld worden. Overigens hebben wij ambtelijk niet het beeld dat er een gebrek aan financiële middelen is bij de Aanpak Groen Kapitaal. Het coalitieakkoord 'Duurzaam doorpakken!' heeft nog aanvullende middelen beschikbaar gesteld voor het Groen Kapitaal Fonds. 3. Voor een inschatting van de gevolgen van het niet-behalen van stikstof- en KRW-doelen lijkt ons een separaat onderzoek overbodig, omdat deze gevolgen goed beschreven worden in reguliere onderzoeken van het Planbureau voor de Leefomgeving. Indien een dergelijk onderzoek toch op provinciale schaal uitgevoerd moet worden, dient hiervoor € 0,15 mln. te worden gereserveerd.
Uitvoeringsgereedheid	Enigszins	1. conform de planning van de uitvoering van de voedselvisie 2021-2025.

		2. Afhankelijk van de vraag welke projecten de indiener van de motie beoogt. 3. De onderzoeksvraag zou (aanzienlijk) gespecificeerd moeten worden, alvorens hier deugdelijk onderzoek naar kan worden verricht.
Eenmalige of meerjarige doorwerking	Eenmalig	1. eenmalige ophoging van budget. 2. Vermoedelijk eenmalig 3. Eenmalig

Inschatting financiële consequenties

In de tabel hieronder is een eerste inschatting gegeven van de financiële consequenties van deze motie.

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	Structureel? (ja/nee)
Totaal Raming jaarschijven : uitvoerings-budget	250.000 (deel 1) 250.000 (deel 2 250.000 (deel 3)	0 (deel 1) 100.000 (deel 2) 0 (deel 3)	0 (deel 1) 100.000 (deel 2) 0 (deel 3)	0 (deel 1) 100.000 (deel 2) 0 (deel 3)	0 (deel 1) 100.000 (deel 2) 0 (deel 3)	0 (deel 1) 100.000 (deel 2) 0 (deel 3)	0 (deel 1) 100.000 (deel 2) 0 (deel 3)	0 (deel 1) 100.000 (deel 2) 0 (deel 3)	Nee (deel 1) Ja (deel 2) Nee (deel 3)

<u>Toelichting</u>

Er is deels financiële dekking voor de uitvoering van deze motie vanuit bestaande budgetten, voor bestaande afspraken (bijv. voedselvisie). Voor extra impulsen is extra budget nodig. In bovenstaand overzicht is per onderdeel van de motie een grove inschatting gemaakt. Hiervoor geldt:

1. onduidelijk, afhankelijk van ophoging van welk onderdeel in de uitvoeringsagenda.

2. Onduidelijk. Indien de impuls uit het coalitieakkoord wordt herhaald: € 0,1 mln. structureel. Omdat deze middelen in een fonds worden gestort dat door externe partijen wordt beheerd en toegekend, is in dat geval geen aanvullende ambtelijke capaciteit nodig.

3. Inschatting: € 0,15 mln. eenmalig + ambtelijke capaciteit voor begeleiding € 0,1 mln. eenmalig

Advies motie

Zie de gegeven toelichtingen op de basis criteria.
Op dit moment is het beeld dat er geen sprake is van een tekort aan budget voor de uitvoering van de voedselvisie en groen kapitaal. Deel 3 van de motie lijkt overbodig, omdat deze gevolgen goed beschreven worden in reguliere onderzoeken van het Planbureau voor de Leefomgeving. Om deze redenen ontraden we de motie.

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	7849
Extern Zaak ID	1561442
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	28 oktober 2021
Agendapunt	5.b
Titel	IPO: Brief GS aan PS inz. Begrotingen 2022 van het IPO en BIJ12 (B-agenda EFB 28-10-2021 en C-agenda NLG en RWK 25-10-2021 en M&B 28-10-2021; commissieleden van NLG, RWK en M&B kunnen wanneer ze opmerkingen hebben over de stukken deze meegeven aan hun fractiegenoten in EFB).
Organisatieonderdeel	CZ/FIN

Bijlagen
Brief aan PS over begroting 2022 IPO en BIJ12.pdf
Begroting IPO 2022.pdf
Begroting BIJ12 2022.pdf
Beantwoording door het IPO van de vragen die gesteld zijn tijdens de technische briefing IPO begroting en BIJ 12 op 23 augustus 2021.docx
BGR2022 - Toelichting voor provincie NH IPO DH 23-8 2021.pptx
BIJ12 Presentatie PS Noord Holland Begroting 2022.pptx
BIJ12 Presentatie PS Noord Holland Begroting 2022.pptx

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	18 oktober 2021
Natuur Landbouw & Gezondheid	25 oktober 2021
Ruimte Wonen en Klimaat	25 oktober 2021
Economie Financiën en Bestuur	**28 oktober 2021**
Mobiliteit & Bereikbaarheid	28 oktober 2021
Ingekomen stukken ter kennisname	31 oktober 2021

Toelichting

Het IPO-bestuur heeft op 2 september de begrotingen 2022 van het IPO en BIJ12 vastgesteld. Middels een technische briefing op 23 augustus heeft PS kennis kunnen nemen van de begrotingen. Deze zijn daarna ongewijzigd vastgesteld door het IPO-bestuur. Deze

brief voorziet in extra informatie aangaande de wijzigingen t.o.v. de kaderbrief 2022 waarover zij op 28 juni zijn geïnformeerd.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

M.W. Vos

CZ/FIN

Telefoonnummer +31235145010
vosm@noord-holland.nl

Verzenddatum

07 OKT. 2021

Kenmerk

1561442/1708509

Uw kenmerk

Betreft: Begroting 2022 IPO en BIJ12

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp:
de door het IPO-bestuur vastgestelde begrotingen 2022 voor het IPO en BIJ12.

Inleiding
Voor de Provinciale Statenvergadering op 28 juni heeft Gedeputeerde Staten u middels een brief reeds geïnformeerd over de Kaderbrief 2022 van het IPO en BIJ12. De inhoud van deze brief sluit aan op de informatie uit die brief over de Kaderbrief 2022. Hieronder volgt een nadere toelichting. Op basis van deze toelichting heeft Gedeputeerde Stigter ingestemd met de begrotingen 2022 van beide organisaties. In de vergadering van 2 september zijn de begrotingen ongewijzigd vastgesteld door het IPO-bestuur. Een aantal Statenleden heeft deze begrotingen op 23 augustus tijdens een technische briefing besproken met de vertegenwoordigers van het IPO en BIJ12.

IPO begroting 2022
In vergelijking met de Kaderbrief 2022 is de begroting van het IPO op een aantal punten aangepast. In totaal stijgt de begroting van het IPO met €1.582.000 vergeleken met de Kaderbrief 2022. De stijging is voornamelijk het gevolg van het uitwerken van de door de provincies gemaakte afspraken over de aanpak van het Stikstofdossier. De financiële gevolgen van deze afspraken konden nog niet verwerkt worden in de Kaderbrief 2022 en zijn nu verwerkt in de Begroting 2022. Daarnaast wordt er een aantal bestuurlijke besluiten uitgewerkt waar de Gedeputeerde Staten van alle provincies en het IPO-bestuur in een eerder stadium mee akkoord zijn gegaan.

Ten opzichte van de Kaderbrief 2022 zal de bijdrage van de provincie Noord-Holland aan het IPO verder stijgen met €135.000 naar een totaal bedrag van €3.027.000.

BIJ12 Begroting 2022
De Begroting 2022 van BIJ12 wijkt op een aantal punten af van de Kaderbrief 2022. Er vindt een budgetneutrale verschuiving plaats naar de personele kosten van de interne organisatie met een waarde van €551.500. Bij de transitie van de Nationale Databank Flora en Fauna is

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

een bijdrage van het Ministerie Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid (LNV) toegevoegd ter waarde van €800.000. Verder nemen de kosten toe m.b.t. het Microsoft raamcontract (€130.000), incidentele lasten interne organisatie (€250.000), structurele lasten interne organisatie (€50.000), toevoeging personeelslasten interne organisatie (€140.000), extra kosten Spatial Data Infrastructure (€98.000), extra kosten Landelijk Grondwater Register (€70.000) en indexering (€718.000). De totale stijging bedraagt €1.456.000. Dit is exclusief de bijdrage van LNV aangezien dat inkomsten zijn en geen extra kosten. Net als bij de IPO begroting is de kostenstijging een gevolg van eerdere genomen besluiten door Gedeputeerde Staten en het IPO-bestuur. In andere gevallen is er een extra bijdrage nodig doordat de geraamde kosten onvoldoende zijn geweest, zoals bij de kosten voor het thuiswerken en de uitvoering rondom het Stikstofdossier.

De bijdrage van de provincie Noord-Holland stijgt naar €9.490.602. Een verschil van €199.602 vergeleken met de Kaderbrief 2022.

Tot slot
Nu de begrotingen 2022 van het IPO en BIJ12 zijn vastgesteld worden deze voorgelegd aan de leden tijdens de Algemene Vergadering. Wanneer deze op 2 november haar goedkeuring geeft zijn de begrotingen definitief.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

2 bijlage(n)

1. Begroting 2022 IPO

2. Begroting 2022 BIJ12

Vergadering van de AV-vergadering op 2 november 2021
Bijlage bij agendapunt

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

BEGROTING 2022

Meerjarenraming 2023-2025

Inleiding

Voor u ligt de Begroting 2022 van IPO Den Haag. Deze begroting is de uitkomst van een intensief voorbereidingstraject met het bestuur, de Staten binnen de provincies en de Algemene Vergadering.

De Begroting 2022 is gebaseerd op de in april 2021 uitgekomen IPO Kaderbrief 2022. Op 8 juli 2021 heeft het bestuur van uw vereniging alle beleidsopgaven binnen de Begroting 2022 inclusief financiële middelen besproken en integraal gewogen. Op 2 september 2021 is vervolgens de Begroting 2022 formeel vastgesteld en besloten deze ter goedkeuring door te geleiden aan de Algemene Vergadering.

De opzet van de Begroting 2022 sluit aan op de nieuwe begrotingsopzet die vanaf de vorige begroting (2021) is doorgevoerd. Dit houdt in dat alle kosten integraal toegerekend zijn aan de beleidsopgaven. Voor alle beleidsopgaven is zowel inhoudelijk als financieel een meerjarige doorkijk gemaakt. Het IPO is als belangenbehartiger flexibel georganiseerd en voert werkzaamheden (beleidsopgaven) uit conform de behoeften van de gezamenlijke provincies. Die werkzaamheden zijn altijd tijdelijk van aard; er is continu sprake van beleidsopgaven die afgerond zijn versus nieuw op te starten beleidsopgaven. Bij die meerjarige doorkijk wordt benadrukt dat het dus om een momentopname gaat en zal dus ook jaarlijks bij de besluitvorming over de begroting worden geactualiseerd.

Inhoudsopgave

Leeswijzer 6
Samenvatting Begroting 2022 7
1. Ruimtelijke ontwikkeling, waaronder waterbeheer en wonen 10
1.1. Ruimtelijke ontwikkeling 11
1.2. Water 12
1.3. Wonen 13
1.4. Implementatie Omgevingswet 14
1.5. Digitaal Stelsel Omgevingswet 15
1.6. Nederlands Hydrologisch Instrumentarium 16
2. Milieu, energie en Klimaat 17
2.1. Gezonde leefomgeving 18
2.2. Circulaire Economie 19
2.3. Klimaat en Energie 20
2.4. Omgevingsveiligheid 21
2.5. VTH-stelsel en Omgevingswet 22
2.6. Abonnementen/Kennisdeling/Internationaal 23
2.7. Coördinatie Klimaatakkoord 24
2.8. 6000 Megawatt op land 25
2.9. Regionale Energie Strategie 1.0 26
2.10. Monitoring RES 27
2.11. Industrie en bedrijventerreinen 28
2.12. Warmtetransitie 29
2.13. Energie-infrastructuur 30
3. Vitaal platteland 31
3.1. Gemeenschappelijk Landbouwbeleid 32
3.2. Duurzame landbouw 33
3.3. Klimaatakkoord landbouwgebruik 34
3.4. Programma Natuur 35
3.5. Natuurwetgeving 36
3.6. Faunabeheer 37
3.7. Natuurbeleid 38
3.8. Natura 2000 en EU-Biodiversiteit 39
3.9. Stikstof 40
3.10. Nationale Database Flora en Fauna 41

4. Mobiliteit 42
4.1. Duurzame Mobiliteit 43
4.2. Openbaar vervoer 44
4.3. Verkeersveiligheid 45
4.4. Fiets 46
4.5. Kennisplatform Verkeer en Vervoer 47
4.6. Goederenvervoer & Logistiek 48
5. Regionale economie 49
5.1. Stimuleren innovatief en breed MKB 50
5.2. Regionale Arbeidsmarkt/Human Capital 51
5.3. Circulaire economie 52
5.4. Europees regionaal beleid 53
5.5. Taskforce HRE en samenwerkingsagenda 54
5.6. Vrijetijdseconomie 55
5.7. Ruimtelijke economie 56
6. Cultuur en erfgoed 57
6.1. Toekomstperspectief culturele sector 58
6.1.1. Output 2022 58
6.2. Behoud erfgoed 59
6.3. Cultuureducatie 60
6.4. Toekomstbestendig bibliotheekstelsel 61
7. Kwaliteit Openbaar Bestuur 62
7.1. Consultaties en wetgevingstrajecten 63
7.2. Naar Krachtig Groen Herstel/Gebiedsopgaven 3.0 64
7.3. Strategische kennisfunctie 65
7.4. Financiële verhoudingen 66
7.5. Vitale vereniging 67
7.6. Europa 68
8. Werkgeverszaken 69
8.1. CAO 70
8.2. Rechtspositie en integriteit politiek ambtsdragers 71
8.3. Doorontwikkelen en borgen goed provinciaal en publiek werkgeverschap 72
9. Interprovinciale Digitale Agenda 73
9.1. Programmalijn Data 74
9.2. Programmalijn Dienstverlening 75
9.3. Programmalijn Bedrijfsvoering 76

9.3.1. Output 2022 76
9.4. Innovatie 77
9.5. Digivaardige organisatie 78
10. Overig 79
10.1. Werkbudget 80
10.2. Stelpost L&P-compensatie 81
10.3. Informatiehuizen Natuur en Externe veiligheid 82
10.4. Compensatie Zeeland 83
Bijlagen 84
1. Uitgangspunten 85
2. Specificatie 2022 programmalasten en apparaatslasten 87
3. Meerjarig overzicht beleidsopgaven 88
4. Meerjarig overzicht formatietoerekening 89
5. Specificatie bijdragen per provincie 2022 90
6. Doorkijk bijdragen per provincie 2022-2025 91
7. Afkortingenlijst 92

Leeswijzer

Doelstelling begroting

De begroting is een belangrijk instrument voor vele partijen binnen het IPO, zoals de BAC's, het IPO Bestuur en de Algemene Vergadering. Hierin worden de keuzes vastgelegd voor de inzet van de financiële middelen voor het komend begrotingsjaar. De keuzes houden verband met de opgaven en activiteiten van het IPO.

Plaats begroting in de planning en control cyclus

In de begroting wordt vastgelegd aan welke beleidsopgaven het IPO wil werken, welke resultaten ze wil bereiken en wat dat gaat kosten. De kaderbrief is hiervoor het uitgangspunt. De begroting wordt door de Algemene Vergadering vastgesteld. Gedurende het begrotingsjaar kan de begroting via de voorjaarsnota en de najaarsnota worden bijgesteld aan actuele ontwikkelingen. In de rekening wordt eindverantwoording afgelegd over de uitvoering van de resultaten.

Structuur begroting

Voorafgaand aan het nieuwe ontwerp van de IPO-begroting (2021) zijn uitgangspunten vastgesteld. Aan de hand daarvan is de begroting opnieuw opgebouwd.

De begroting bestaat uit hoofdstukken waarbinnen de programma's en projecten van het IPO worden toegelicht.

- De programma's betreffen de zeven programma's die aansluiten op de kerntaken uit IPO-Kompas 2020, aangevuld met een programma voor Werkgeverszaken, Interprovinciale Digitale Agenda en voor Overig.
- De projecten betreffen onderwerpen die voorheen onderdeel waren van de Kassiersfunctie.

Beleidsopgaven

In de begroting staan de *beleidsopgaven* centraal. Ieder programma kent één of meer beleidsopgaven. De Begroting 2022 kent in totaliteit 62 beleidsopgaven. Onder beleidsopgaven verstaan wij een geheel van activiteiten die de output vormen van het IPO en waaraan de formatie en programmamiddelen zijn toegerekend.

Iedere beleidsopgave bestaat uit:

1. Output 2022
2. Doorkijk 2023-2025
3. Relatie met andere beleidsopgaven
4. Lasten (alle bedragen x € 1.000)
    - We maken onderscheid in programmalasten (out of pocket kosten), directe personeelslasten en overige apparaatslasten.
    - Door de presentatie in 1000-tallen kunnen zich in diverse tabellen afrondingsverschillen voordoen.

Bijlagen

In de begroting zijn de volgende bijlagen opgenomen:

1. Uitgangspunten IPO-begroting
2. Specificatie 2022 programmalasten en apparaatslasten
3. Meerjarig overzicht beleidsopgaven
4. Meerjarig overzicht formatietoerekening
5. Specificatie bijdragen per provincie 2022
6. Doorkijk bijdragen per provincie 2022-2025
7. Afkortingenlijst

Samenvatting Begroting 2022

I. Opzet volgens Zero based budgetting; Inhoud is leidend, financiën is volgend.

De begroting van het IPO is sinds 2021 volledig nieuw opgezet. Aanleiding hiervoor was de wens van het bestuur tijdens de behandeling van de Kaderbrief 2021 om de IPO begroting integraal, inhoudelijk en financieel, te kunnen wegen. Hierbij zijn de inhoud en de politieke weging bepalend voor de uiteindelijke begrotingsomvang.
Het bestuur had gevraagd bij de nieuwe opzet van de begroting, de 'zero based budgetting' methodiek te hanteren. Deze vraag is ingevuld waarbij het accent gelegd is op de relatie tussen de beoogde opbrengsten en de daaraan verbonden kosten.

II. Algemeen financieel beeld

De Begroting 2022 is gebaseerd op de in april 2021 uitgekomen Kaderbrief 2022. In die kaderbrief is aangegeven dat de lasten in 2022 ten opzichte van de meerjarenraming 2022 gaan toenemen met € 3,3 miljoen. In 2023 nemen de lasten verder toe tot € 4,7 miljoen. Daarna neemt de toename af tot € 4,0 miljoen. Voornaamste oorzaken van deze toenemende lasten zijn ontwikkelingen binnen het Interprovinciale Programmaorganisatie Stikstof en het programma Gebiedsopgaven 3.0.
Op basis van deze ontwikkelingen hebben we in de Kaderbrief 2022 een indicatie opgenomen van de begrotingsomvang voor 2022. Deze indicatie - te weten € 33,9 miljoen - was het vertrekpunt voor de nieuwe Begroting 2022. In de tabel hierna is het vertrekpunt van de Begroting 2022 weergegeven.

Na het uitkomen van de Kaderbrief 2022 hebben wij de Begroting 2022 opgesteld. Het totale saldo van de IPO Begroting 2022 bedraagt (zoals blijkt uit de tabel hierna) € 35,5 miljoen. Uit de tabel blijkt tevens het saldo van de meerjarenraming 2023-2025.

Verschil met vertrekpunt

- Begroting 2022
  Ten opzichte van de Kaderbrief 2022 doet zich in de Begroting 2022 een verschil voor van € 1,582 miljoen. Dit laat zich als volgt verklaren:
  - In vergelijking met de Kaderbrief 2022 is de Begroting 2022 aangepast voor het Interprovinciale Programmaorganisatie Stikstof (IPS; beleidsopgave 3.9). De lasten vallen structureel € 1,546 miljoen hoger uit dan geraamd in de kaderbrief. De lasten zullen bij de Voorjaarsnota 2022 nog verwerkt worden over IPO Den Haag en BIJ12.
  - De hogere lasten voor IPS werken door in de toerekening van Loon- & Prijscompensatie.
- Meerjarenraming 2023-2025
  In de meerjarenraming 2023-2025 doen zich ten opzichte van de Kaderbrief 2022 verschillen voor van € 7,779 miljoen in 2023 oplopend tot € 8,663 miljoen in 2025. Deze verschillen laten zich als volgt verklaren:
  - De aanpassing van IPS werkt structureel door in de meerjarenraming.
  - Mede naar aanleiding van een Statenvraag is in de jaarschijf 2023 een stelpost van € 0,5 miljoen verwerkt vanuit de verwachting van onderbesteding in een verkiezingsjaar.
  - In de meerjarenraming is de jaarschijf 2025 toegevoegd. Voor de indexering (stelpost 2023 – 2025; beleidsopgave 10.2) betekent dat een nadeel van € 0,4 miljoen in 2025.
  - In de meerjarenraming is de compensatie voor Zeeland (beleidsopgave 10.3) rekenkundig doorgetrokken vanuit de behoefte aan een reële meerjarenraming en met de notitie dat hierover nog geen besluitvorming heeft plaatsgevonden.

In de tabel hierna is de ontwikkeling van het financieel beeld samengevat weergegeven.

	Begroting 2021	Begroting 2022	Meerjarenraming 2023	2024	2025
Saldo BGR2021 en mjr 2022-2024	30.543	30.555	21.443	21.733	21.733
Bij: Saldo Voorjaarsnota	159				
Bij: Saldo Kaderbrief 2022		3.322	4.662	4.097	4.047
Vetrekpunt BGR2022	**30.702**	**33.877**	**26.105**	**25.830**	**25.780**
Saldo BGR2022	**30.702**	**35.459**	**33.884**	**34.110**	**34.443**
Verschil met Vertrekpunt BGR2022	**0**	**1.582**	**7.779**	**8.280**	**8.663**
Verklaring verschil					
* Stikstof hogere lasten (3.9)		1.546	1.546	1.546	1.546
* Verkiezingsjaar 2023 stelpost lasten (10.1)			-500		
* Tekort stelpost LP-compensatie (10.2)		36	33	34	417
* Doortrekken compensatie Zeeland (10.3)			6.700	6.700	6.700
Verklaard verschil	**0**	**1.582**	**7.779**	**8.280**	**8.663**

x € 1.000

In de tabel hieronder is een uitsplitsing opgenomen van het saldo Begroting 2022 over de 10 programma's binnen de Begroting 2022. Deze bedragen zijn binnen de beleidsopgaven in de begroting verder uitgesplitst. Meer detailinformatie is opgenomen in de bijlagen.

	Begroting 2021	Begroting 2022	Meerjarenraming 2023	2024	2025
1. ROWW	4.823	4.284	3.448	3.544	3.594
2. Milieu, Energie en Klimaat	2.635	2.624	2.382	2.318	2.318
3. Vitaal Platteland	2.869	9.430	9.033	9.087	9.087
4. Mobiliteit	3.460	3.439	3.463	3.525	3.525
5. Regionale Economie	806	924	913	923	871
6. Cultuur	158	194	197	206	206
7. Kwaliteit Openbaar Bestuur	2.511	3.484	3.508	2.847	2.846
8. Werkgeverszaken	720	943	954	737	737
9. IDA	3.339	3.203	3.232	3.312	3.311
10. Overig	9.381	6.935	6.756	7.612	7.948
	30.702	**35.459**	**33.884**	**34.110**	**34.443**

x € 1.000

III. PM-posten

In de begroting IPO Den Haag zijn – in lijn met de wens van de AV – geen PM-posten opgenomen. Alleen de kosten die met zekerheid zijn te verwachten zijn opgenomen in de begroting, uiteraard wetende dat in de loop van het jaar, zoals altijd maar zeker met een nog te vormen nieuw kabinet, bijstelling van ambities en afspraken en dus ook begroting nodig zal zijn.

IV. Indexering

Voor de indexatie maken we gebruik van de ramingen van het Centraal Planbureau (CPB) in het Centraal Economisch Plan 2021, 31 maart 2021. Op basis hiervan indexeren we in 2022 de personele budgetten met 1,5% en de materiële budgetten met 1,4%. Deze indexatie is verwerkt bij de diverse programma's.
In de meerjarenraming 2023-2025 is rekening gehouden met hetzelfde percentage als in 2022 en financieel verwerkt binnen beleidsopgave 10.2 Stelpost L&P-compensatie.

V. Ontwikkeling personeelslasten en formatie

In de volgende tabel is de ontwikkeling van de personeelslasten weergegeven. Uit de tabel blijkt dat de personeelslasten - op basis van de meerjarige doorkijk - tussen 2022 en 2025 dalen met € 1,1 miljoen. Hierbij wordt benadrukt dat het IPO als belangenbehartiger flexibel is georganiseerd en werkzaamheden uitvoert conform de behoeften van de gezamenlijke provincies.
Die werkzaamheden zijn altijd tijdelijk van aard; er is continu sprake van beleidsopgaven die afgerond zijn versus nieuw op te starten beleidsopgaven.

	2021 (na wijz.)	2022	2023	2024	2025
Programma's	7.590	7.903	7.425	6.812	6.812
Ondersteuning	1.952	2.030	2.030	2.030	2.030
MT	642	652	652	652	652
Totale personeelslasten	**10.184**	**10.585**	**10.106**	**9.494**	**9.494**

x € 1.000

De personeelslasten zijn gebaseerd op de formatie van het IPO. De omvang van de formatie in de Begroting 2022 bedraagt 90,5 fte (vast + flexibel). Deze formatie is verdeeld over programma's, ondersteuning en het MT. In de meerjarige doorkijk daalt de formatie met 9 fte, oftewel € 1,1 miljoen. Deze daling is toegelicht bij de betreffende beleidsopgaven.

Gemiddelde salarissom

De directe personeelslasten (€ 7,9 miljoen over 2022) worden toegerekend aan de beleidsopgaven. Die toerekening vindt plaats op basis van een gemiddelde salarissom per fte. In 2022 gaat het om een bedrag van € 120.727 per fte. In de meerjarenraming 2023-2025 fluctueert dit bedrag licht. Bij iedere beleidsopgave ontstaan hierdoor kleine verschillen bij de directe personeelslasten. Deze zogenaamde autonome verschillen hebben we niet toegelicht bij de beleidsopgaven. We volstaan met de toelichting op deze plek.

Overhead (overige apparaatslasten)

De overhead (als %) wordt berekend door de personeelslasten voor ondersteuning en het MT te delen door de directe personeelslasten (personeelslasten die direct toegerekend kunnen worden aan de beleidsopgaven). Voor het begrotingsjaar 2022 komt de overhead uit op 33,9 (was in 2021 35,6%). Wijzigingen op de personele inzet binnen de beleidsopgaven, werken door in de toerekening van de overige apparaatslasten. Deze zogenaamde autonome verschillen hebben we niet toegelicht bij de beleidsopgaven maar ze doen zich daar wel voor. We volstaan met de toelichting op deze plek.

VI. Verdeling bijdragen per provincie

De lasten binnen de IPO begroting worden gedekt uit bijdragen van de provincies. Voor het bepalen van de bijdrage per provincie wordt gebruik gemaakt van een verdeelsleutel (uitgedrukt in %).

Grondslag verdeelsleutel

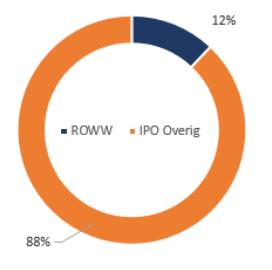
Het verdeelpercentage is gebaseerd op 50% op basis van een vast aandeel (1/12 deel) en 50% op basis van de netto algemene uitkering provinciefonds zoals opgenomen in de septembercirculaire t-1 zonder Decentralisatie Uitkeringen.
In bijlage 5 en 6 is de uitkomst van de verdeling weergegeven. Hierbij is ook een meerjarige doorkijk gegeven die aansluit op de meerjarenraming 2023-2025. Bij die meerjarige doorkijk is de verdeelsleutel voor de Begroting 2022 doorgetrokken.

1. Ruimtelijke ontwikkeling, waaronder waterbeheer en wonen

De missie is een klimaatbestendige en water robuuste ruimtelijke inrichting van Nederland in 2050. De veelheid aan opgaven die op de provincies afkomen moet in goede banen worden geleid met het oog op de schaarse ruimte waar we zorgvuldig mee om willen gaan.

Richtsnoer is de ROWW-agenda 2020-2023. Hierin zijn meerjarige ambities en doelstellingen geformuleerd op de thema's water, wonen en ruimtelijke ordening met een focus op energietransitie en bodem.

Aandeel in begroting

1.1. Ruimtelijke ontwikkeling

Heeft relatie met
2.9 - 2.13 – 4.6 – 7.2
Krachtig groen herstel

1.1.1. Output 2022

- Nieuwe afspraken maken met het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (I&W) en gemeenten over bodemtaken voor periode 2022-2025, vanwege opnieuw uitstel Omgevingswet.
- Inrichten rijksregie die niet leidt tot (re)centralisatie, maar voorwaardenscheppend is voor uitvoeringskracht provincies in samenhang met ‘een krachtig groen herstel’.

1.1.2. Doorkijk 2023 -2025

- Werken aan hernieuwbare bestuurlijke afspraken inzake ruimtelijke adaptatie op basis van de nieuwe klimaatscenario’s in 2023.
- Faciliteren platform kennisontwikkeling/uitwisseling op gebied van ruimtelijke kwaliteit en adviseert afweging bij ontwikkeling Regionale Energiestrategieën (RES) 2.0 in 2023.
- Inhoudelijke prestatieafspraken maken tussen provincies en rijk in 2022/2023 over corridorontwikkeling en verloodsing (NOVI) als vervolg op de samenwerkingsafspraken.
- Belangen behartigen gericht op optimaliseren voorwaarden ter versterking voor uitvoeringskracht provincies gericht in samenhang met ‘een krachtig groen herstel’.

1.1.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	97	0	0	0	0	-97	0	0	0
Directe personeelslasten	360	139	108	109	109	-221	-31	-30	-30
Overige apparaatslasten	231	84	69	76	76	-147	-15	-8	-8
Totaal	**688**	**223**	**177**	**185**	**185**	**-465**	**-46**	**-38**	**-38**

Toelichting verschillen

De programmalasten vervallen door einde programma Bodem. De lasten voor ruimtelijke adaptatie ad € 50.000 vervallen en zijn toegevoegd aan het werkbudget (zie 10.1).
De personele inzet (2021: 3,0 fte) wordt vanaf 2022 verlaagd naar 1,15 fte en vanaf 2023 naar 0,9 fte. Dit werkt door in de toerekening van de overige apparaatslasten.

1.2. Water

Heeft relatie met
1.1 - 1.3 - 3.4 – 3.9 – 7.2
Krachtig groen herstel

1.2.1. Output 2022

- Belangen behartigen in kader van 7e NAP, governancestructuur wateroverleggen.
- Belangen behartigen in het kader van ruimtelijke adaptie voor de gebouwde omgeving, natuur en landbouw en robuust watersysteem en vitaal en kwetsbaar.
- Opstellen handreiking/generiek kader strategisch grondwatervoorraadbeheer zodat provincies hun rol bij strategisch grondwatervoorraadbeheer adequater kunnen vervullen. Dit draagt bij aan zekerstelling van de drinkwatervoorziening, pakt droogte aan, voorkomt bodemdaling en vermindert de stikstofproblematiek.
- Bestuurlijke afspraken maken met waterschappen, gemeenten, rijk en niet-gouvernementele organisaties (NGO's) over vasthouden van water voor drinkwater en droogtegevoelige natuurgebieden als onderdeel van de ruimtelijke structurele aanpak van droogte op basis van de aanbevelingen van de Beleidstafel Droogte.
- Bijdragen aan regionale waterkeringen ontwikkelprogramma en aan de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) die kennis genereren voor de wettelijke taakuitoefening van provincies inzake waterbeleid.
- Invulling geven aan bestuurlijke afspraken rondom Informatiehuis Water (bijdrage en detachering).

1.2.2. Doorkijk 2023-2025

- Regionale waterkeringen ontwikkelprogramma is een langjarig programma dat kennis oplevert voor uitoefening van de wettelijke taak van provincies. STOWA genereert kennis voor de wettelijke taakuitoefening van provincies inzake waterbeleid.
- Het Informatiehuis Water (IHW) coördineert de informatiestromen voor waterkwaliteit en -veiligheid, onderhoudt en beheert de Aquo-standaard, beheert en ontwikkelt applicaties om de informatie te bundelen en beschikbaar te stellen.
  In de periode 2020-maart 2022 en vervolgens in de periode 2026-maart 2028 moet extra worden geïnvesteerd in IHW om IT-systemen (WKP) en kennis op peil te hebben en te houden om EU-conform te werken en om de beheerders adequaat te ondersteunen in het proces van data-aanlevering/toetsing en rapportage.
- In 2023/2024 zitten we halverwege de laatste planperiode van de KRW (2022-2027). In 2027 wordt beoogd te hebben voldaan aan de eisen van de KRW. Samen met de relevante medeoverheden wordt een tussenevaluatie opgezet.

1.2.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	820	809	552	552	552	-11	-257	-257	-257
Directe personeelslasten	252	386	383	387	387	134	-3	0	0
Overige apparaatslasten	162	234	247	271	271	72	13	38	37
Totaal	**1.234**	**1.430**	**1.183**	**1.211**	**1.210**	**195**	**-247**	**-219**	**-219**

Toelichting verschillen

De programmalasten stijgen met € 16.000 voor WKP 3.0/WKP-team. Vanaf 2023 stopt kennisimpuls waterkwaliteit waardoor de lasten dalen met € 257.000.
De personele inzet (2021: 2,1 fte) wordt vanaf 2022 verhoogd naar 3,2 fte (inclusief correctie voldoen aan IHW-afspraken). Dit werkt door in de toerekening van de overige apparaatslasten.

1.3. Wonen

Heeft relatie met
1.1 – 3.9 – 4.2 – 4.4 – 5.2 – 5.7 – 7.2
Krachtig groen herstel

1.3.1. Output 2022

- Beïnvloeding, advisering en voorbereiding van bestuurlijke afspraken in kader van de kabinetsformatie over positionering van de provincies in de aanpak van de woningbouwopgave, met als inzet het creëren van de juiste condities en afschaffing verhuurdersheffing, structureel maken van de woningbouwimpuls en Volkshuisvestingsfonds (de juiste woning op de juiste plek).
- Inzet om te komen tot een gezamenlijke monitor over de woningbouwopgave in nauwe afstemming met IDA.

1.3.2. Doorkijk 2023-2025

Het woondossier zal ook in de komende jaren nog IPO-inzet vragen in relatie tot het volgen van de nadere inhoudelijke bestuurlijke afspraken (NOVI) met de minister van BZK over de bijdrage van de provincies over de woningbouw, inclusief monitoring.

1.3.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	47	51	0	0	0	4	-51	-51	-51
Directe personeelslasten	72	266	144	145	145	194	-122	-121	-121
Overige apparaatslasten	46	161	93	102	102	115	-68	-59	-59
Totaal	**165**	**477**	**236**	**247**	**247**	**312**	**-241**	**-230**	**-230**

Toelichting verschillen
Vanaf 2022 neemt de inzet - deels eenmalig - toe voor de versterking van provincies in de belangenbehartiging bij wonen. Dit werkt door in de toerekening van de overige apparaatslasten.

1.4. Implementatie Omgevingswet

Heeft relatie met
P1 - P2 - P3 – 7.2
Krachtig groen herstel

1.4.1. Output 2022

Alle provincies in staat stellen om per 1 juli 2022 volgens Omgevingswet te werken door:

- periodiek overleg met provinciale programmamanagers en overleggen met verschillende inhoudelijk betrokkenen vanuit provincies om knelpunten te signaleren en voortgang te monitoren, ook specifiek in relatie tot consequenties van uitstel van de Omgevingswet;
- te fungeren als aanspreekpunt en kennisplatform voor zowel provincies als het gezamenlijke programma Aan de Slag met de Omgevingswet;
- deelname Programmaraad, Opdrachtgeversberaad, interbestuurlijke afstemming om provinciale vraag in te brengen, aanbod terug te leggen bij provincies en provinciale belangen te behartigen;
- het aanbieden van ondersteuningsproducten specifiek voor provincies om hun implementatieopgave te ondersteunen.

1.4.2. Doorkijk 2023-2025

De nieuwe ingangsdatum van de Omgevingswet is 1 juli 2022. Hieraan is een aantal collectieve voorwaarden verbonden, zoals een werkend DSO-LV in het najaar van 2021 en 6 maanden effectieve inregel- en oefentijd. De komende tijd wordt hard gewerkt aan het invullen van die voorwaarden. In de kadernota was geen financiële claim voorzien voor de begroting 2022, omdat uitgegaan werd van ingang van de wet per 1 januari 2022. Met de nog resterende middelen zou er voldoende ruimte zijn om het programma nog een half jaar na ingangsdatum door te laten lopen als nazorgperiode. Met de nieuwe ingangsdatum is er geen ruimte meer voor een nazorgperiode. Bovendien is interbestuurlijk afgesproken dat alle partners de komende periode nagaan wat er nog extra nodig is, naast de bestaande inspanningen, om deze invoeringsdatum wel te halen, wat mogelijk extra investeringen vraagt. Ten slotte is een risico dat de afgesproken voorwaarden niet gehaald worden, wat consequenties kan hebben voor de invoeringsdatum. Daarnaast brengen we samen met de provincies nog in kaart wat er additioneel nodig is. Omdat op dit moment onduidelijk is wat de financiële consequenties van bovenstaande zijn, wordt voorgesteld dit bij de voorjaarsnota 2022 af te wegen.

1.4.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	662	304	0	0	0	-358	-304	-304	-304
Directe personeelslasten	60	30	0	0	0	-30	-30	-30	-30
Overige apparaatslasten	39	18	0	0	0	-20	-18	-18	-18
Totaal	**761**	**353**	**0**	**0**	**0**	**-408**	**-353**	**-353**	**-353**

Toelichting verschillen

De Omgevingswet treedt op 1 juli 2022 in werking. Vanaf 2023 vervallen de lasten volledig. De inzet voor het interbestuurlijk proces uitbouw tot 2025 en het beheer DSO worden voorzien bij BIJ12.

1.5. Digitaal Stelsel Omgevingswet

Heeft relatie met
P1 - P2 - P3 – 7.2
Krachtig groen herstel

1.5.1. Output 2022

- In het bestuursakkoord Omgevingswet uit 2015 en het Financieel Akkoord uit 2016 is afgesproken dat de koepels verantwoordelijk zijn voor het beheer van het Digitaal Stelstel Omgevingswet Landelijke Voorziening (DSO-LV). De onderdelen die het programma DSO heeft opgeleverd worden in opdracht van de koepels beheerd en de provincies dragen hier jaarlijks € 1,6 mln. (prijspeil 2020; excl. Indexatie) aan bij. In 2021 wordt de beheerorganisatie ingericht en worden koepels formeel verantwoordelijk voor beheer. De verantwoordelijkheid voor het volledige DSO wordt pas overgenomen van BZK wanneer het DSO bestuurlijk geaccepteerd kan worden.
- Het IPO dient voor het beheer van DSO-LV zowel het opdrachtgeverschap als de vraagarticulatie van de provincies te organiseren. De kopgroep Omgevingswet heeft de directeur BIJ12 gevraagd hiertoe een businesscase uit te werken voor het bestuur. Op dit moment is nog geen raming te maken van de benodigde financiering. Een besluit hierover zal worden voorbereid voor de voorjaarsnota 2022.

1.5.2. Doorkijk 2023-2025

Het DSO wordt agile ontwikkeld; onderdelen die gereed komen, worden in beheer genomen. Hoe meer ontwikkeld is, hoe meer onderdelen beheerd moeten worden. Vergoeding beheerkosten DSO is jaarlijks € 1,6 mln. (prijspeil 2020; exclusief indexatie). De bijdrage van de provincies kan oplopen, afhankelijk van het dienstverleningsniveau, tot een maximum van € 3,3 mln. per jaar in het geval scenario 3 wordt bereikt. Hiervan is vooralsnog geen sprake waardoor we in de meerjarenraming € 1,6 miljoen (prijspeil 2020; exclusief indexering) aanhouden.

1.5.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	1.650	1.700	1.750	1.800	1.850	50	50	100	150
Directe personeelslasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	**1.650**	**1.700**	**1.750**	**1.800**	**1.850**	**50**	**50**	**100**	**150**

Toelichting verschillen

De financiële bijdrage is een bindende afspraak uit 2016 in het Financieel Akkoord. Jaarlijks worden de lasten - in afwijking van de reguliere indexatie - geïndexeerd met € 50.000.

1.6. Nederlands Hydrologisch Instrumentarium

Heeft relatie met
1.2 Water

1.6.1. Output 2022

- Het Nederlands Hydrologisch Instrumentarium (NHI) voorziet in de nodige hydrologische modellen die voor provincies en partners van essentieel belang zijn bij het maken van beleidsplannen en toekomstscenario's. Het IPO-bestuur heeft ingestemd met de samenwerkingsovereenkomst.
- Het beheer van deze voorziening is ondergebracht bij BIJ12 en er wordt nader onderzocht wat hiervoor benodigd is.

1.6.2. Doorkijk 2023-2025

Het Nederlands Hydrologisch Instrumentarium voorziet in de nodige hydrologische modellen die voor provincies en partners van essentieel belang zijn bij het maken van beleidsplannen en toekomstscenario's.

1.6.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	325	101	101	101	101	-224	0	0	0
Directe personeelslasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	**325**	**101**	**101**	**101**	**101**	**-224**	**0**	**0**	**0**

Toelichting verschillen

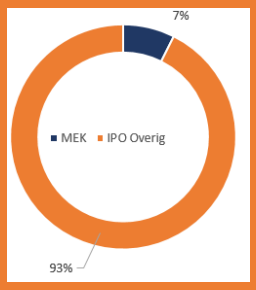
Omdat het NHI eind 2021 is uitontwikkeld en vervolgens in beheer wordt genomen, verlagen we vanaf 2022 de programmalasten.

2. Milieu, energie en Klimaat

Milieu, Toezicht en Handhaving
De Bestuurlijke Agenda Milieu, Toezicht en Handhaving (MTH) (agenda 'Gezonde en Veilige Leefomgeving') is najaar 2019 door het IPO-bestuur vastgesteld. De bestuurlijke agenda geeft aan wat de gezamenlijke provincies deze bestuursperiode willen bereiken. Dit is uitgewerkt langs 5 programmalijnen: gezonde leefomgeving, circulaire economie en VTH, klimaat en energie/energiebesparing, omgevingsveiligheid en VTH-stelsel/Omgevingswet. De bestuurlijke agenda is na vaststelling aangeboden aan de staatssecretaris van I&W. De staatssecretaris heeft dit aanbod omarmd, juist ook vanwege de match met haar toen nog voorziene 'Milieuvisie' (inmiddels vastgesteld Nationaal Milieubeleidskader). Hiermee willen de provincies onderwerpen bestuurlijk proactief agenderen en meer leidend worden in de prioriteiten van het Rijk en kunnen beschikken over de juiste instrumenten, bevoegdheden en middelen.

Klimaat en Energie
Het IPO heeft het klimaatakkoord ondertekend. De nationale klimaatopgave, en in het bijzonder de energietransitie, wordt van onderop vormgegeven via regionale strategieën zoals de Regionale Energiestrategieën (RES) en het Regionale Mobiliteitsprogramma (RMP) en een gebiedsaanpak voor de veenweiden. De inzet is nu gericht op de juiste randvoorwaarden voor de uitvoering. Belangrijk is de ruimtelijke verankering van de diverse strategieën en de aanpassing van de netcapaciteit aan de doelstellingen van hernieuwbare energie in 2030.

Aandeel in begroting

2.1. Gezonde leefomgeving

Heeft relatie met
1.1 RO
7.6 Europa

2.1.1. Output 2022

- Opleveren van een handreiking voor geur en een handreiking voor geluid.
- Opleveren van een integratiekader voor de provinciale opgaven voor gezonde leefomgeving.
- Kennis uitwisselen rondom Schone Lucht Akkoord (SLA) en doorwerking in provinciale omgevingsvisies.

2.1.2. Doorkijk 2023-2025

- Als gezamenlijke provincies op inhoud en rol nadere duiding geven aan het wettelijk kader van een ‘gezonde en veilige leefomgeving’ als benoemd in de Omgevingswet.
- De wettelijke taken en de bijbehorende instrumenten zijn inzichtelijk gemaakt en de provincies hebben hun beleids- en kerntaken opgepakt met inzet op een gezonde leefomgeving.
- Kennis uitwisselen over de provinciale inzet heeft bijgedragen aan het realiseren van de beleidsopgaven, de uitwerking van het SLA en de invulling in Omgevingsvisies- en verordeningen.
- De bestuurlijke agenda MTH heeft zijn doorwerking gekregen in het Nationaal Milieuprogramma (NMP), als uitwerking van het Nationaal Milieubeleidskader.

2.1.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	0	81	0	0	0	81	-81	-81	-81
Directe personeelslasten	91	92	91	92	92	0	-1	0	0
Overige apparaatslasten	59	56	59	64	64	-3	3	9	9
Totaal	**150**	**228**	**150**	**156**	**156**	**79**	**-79**	**-72**	**-72**

Toelichting verschillen

In 2022 zijn eenmalig lasten opgenomen voor het opleveren van handreikingen en afwegingskaders op het terrein van geur, geluidhinder en een breder afwegingskader gezondheid.

2.2. Circulaire Economie

Heeft relatie met
1.1 RO – 1.2 Water – 5.3 Circulaire ec.

2.2.1. Output 2022

- Om de beleidsambities effectief door te vertalen, wordt in 2022 gewerkt aan de implementatie van de handreiking Circulaire Economie/VTH.
- Opschalen van circulaire pilots en experimenten.
- Inventariseren en implementeren van stappen die nodig zijn in het VTH-opleidingskader.
- Advies geven aan het Rijk over de rol van provincies als bevoegd gezag ten aanzien van de informatie- en minimalisatieplicht inzake zeer zorgwekkende stoffen (ZZS).
- Bijdragen aan het opzetten en uitvoeren van een landelijk programma van Rijk en decentrale overheden van een intercompartimentale aanpak van ZZS, waaronder PFAS.

2.2.2. Doorkijk 2023-2025

- Als bevoegd gezag VTH sturen op grondstoffengebruik (ruimte voor innovaties),
- Bijdragen aan de afspraken Rijk/provincies over circulaire economie én via toezicht en handhaving zekerstellen dat geen misbruik wordt gemaakt van experimenteerruimte.
- De bestuurlijke programmalijn monitoren of beleid en uitvoering harmoniëren en waar nodig bijsturen in beleid, instrumentarium dan wel uitvoeringskaders, inclusief opdrachtgeverschap van omgevingsdiensten.
- Lobbyen voor een landelijk programma van Rijk en decentrale overheden voor een intercompartimentale aanpak van ZZS, inclusief PFAS en op de invoering van een minimalisatieplicht voor ZZS in afvalstromen.
- De bestuurlijke agenda MTH heeft zijn doorwerking gekregen in het Nationaal Milieuprogramma (NMP), als uitwerking van het Nationaal Milieubeleidskader.

2.2.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	125	122	0	0	0	-3	-122	-122	-122
Directe personeelslasten	91	92	91	92	92	0	-1	0	0
Overige apparaatslasten	59	56	59	64	64	-3	3	9	9
Totaal	**275**	**269**	**150**	**156**	**156**	**-6**	**-119**	**-113**	**-113**

Toelichting verschillen

In 2022 zijn eenmalig lasten opgenomen voor de implementatie van de handreiking Circulaire Economie/VTH, de opschaling van experimenten en het VTH-opleidingskader.

2.3. Klimaat en Energie

Heeft relatie met
2.11 Industrie en BT
4.1 Duurzame mob.

2.3.1. Output 2022

- Beleid beïnvloeden in wijzigingswetgeving waaronder verbreding energiebesparingsplicht bedrijven, normering werkgerelateerde mobiliteit, opvolging Meerjarenafspraak energie-efficiëntie- (MJA3/MEE) convenanten en koolstofdioxide- (CO2) heffing industrie.
- Kennis opbouwen relatie Omgevingswet – VTH-taken – Klimaatakkoord.
- Opstellen van een analyse over uitvoerbaarheid/betaalbaarheid van nieuwe regelgeving op het terrein van klimaat en energie in relatie tot MTH.

2.3.2. Doorkijk 2023-2025

- Realiseren van de ambities ten aanzien van CO2-reductie en energiebesparing (afspraak Klimaatakkoord) vanuit de provinciale verantwoordelijkheid voor VTH.
- Bijdragen aan uitwerking wetsvoorstel 'Verbreding energiebesparingsplicht bedrijven' en wetsvoorstel 'Normering werk gerelateerde mobiliteit', opvolging MJA3/MEE-convenanten en consultatie wetsvoorstel 'CO2-heffing industrie' en de uitwerking daarvan.
- Monitoren van uitvoerbaarheid en betaalbaarheid van wat nodig is bij provincies en Omgevingsdiensten voor de doelrealisatie klimaat.
- De bestuurlijke agenda MTH heeft zijn doorwerking gekregen in het Nationaal Milieuprogramma (NMP), als uitwerking van het Nationaal Milieubeleidskader.

2.3.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	0	25	0	0	0	25	-25	-25	-25
Directe personeelslasten	91	92	91	92	92	0	-1	0	0
Overige apparaatslasten	59	56	59	64	64	-3	3	9	9
Totaal	**150**	**173**	**150**	**156**	**156**	**23**	**-23**	**-16**	**-16**

Toelichting verschillen

In 2022 zijn eenmalig lasten opgenomen voor een analyse en advies bij de trajecten normering werkgebonden personenmobiliteit, normering CO2-reductie bij bedrijven en het convenant meerjarenafspraak CO2-reductie (MJA4).

2.4. Omgevingsveiligheid

Heeft relatie met
1.1 RO
9.3 Informatiehuizen

2.4.1. Output 2022

- Uitvoeren IPO-meerjarenagenda voor de zes Brzo (Besluit risico's zware ongevallen) - omgevingsdiensten gericht op de verbetering van de uitvoeringspraktijk.
- Uitvoeren gezamenlijke agenda omgevingsveiligheid 2021-2024 met Rijk en gemeenten.
- Deelnemen en bijdragen aan Safety Delta Nederland.
- In het kader van de Omgevingswet bijdragen aan een uitvoerbare invulling van de Modernisering Omgevingsveiligheid voor zogenaamde aandachtsgebieden en het Register Externe Veiligheid (REV).
- Verder professionaliseren van de samenwerking van de Brzo-toezichthouders in het samenwerkingsverband BRZO+.

2.4.2. Doorkijk 2023-2025

- Als bevoegd gezag voor complexe risicovolle bedrijven (Brzo-bedrijven) met de Brzo-Omgevingsdiensten inzetten op excellente uitvoering door provincies van VTH-taken.
- Uitvoeren interprovinciale meerjarenagenda van de zes Brzo-Omgevingsdiensten gericht op verbetering van de uitvoeringspraktijk; goede coördinatie van Brzo-taken door formalisering van het BRZO+-samenwerkingsverband; investeren in kennis- en informatieproducten, waaronder de Altijd Actuele Digitale Vergunning (AADV).
- Uitvoeren gezamenlijke agenda omgevingsveiligheid 2021-2024 van Rijk, provincies en gemeenten.
- Implementeren van Omgevingswet-onderdelen die niet beleidsneutraal zijn, waaronder implementatie van het instrument aandachtsgebieden (in plaats van groepsrisico) en met Rijk en decentrale partners investeren in instrumentarium en verantwoordelijkheidsverdeling van nieuwe ontwikkelingen, zoals cybersecurity bij majeure risicovolle bedrijven.
- De bestuurlijke agenda MTH heeft zijn doorwerking gekregen in het Nationaal Milieuprogramma (NMP), als uitwerking van het Nationaal Milieubeleidskader.

2.4.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	88	0	0	0	0	-88	0	0	0
Directe personeelslasten	100	100	99	100	100	1	-1	0	0
Overige apparaatslasten	64	61	64	70	70	-3	3	10	10
Totaal	**252**	**161**	**164**	**171**	**171**	**-91**	**3**	**10**	**10**

Toelichting verschillen

2021 was het laatste jaar waarin wordt ingezet op de ontwikkeling van het portaal Risicokaart.

2.5. VTH-stelsel en Omgevingswet

Heeft relatie met
P7. KOB

2.5.1. Output 2022

- Vullen instrumentenkoffer met operationele instrumenten, waaronder uitwerking bestuurlijke boete en handreiking financiële zekerheidsstelling.
- In het kader van de Uitvoeringsagenda VTH/aanpak Milieucriminaliteit een handreiking opstellen voor professionalisering van de zogenaamde big 8 (afstemming tussen beleids- en uitvoeringscyclus).
- Een nieuwe versie van de Landelijke Handhavingsstrategie (LHS) opstellen die wordt opgepakt door alle handhavingspartners.
- Bijdragen aan de implementatie van het advies van de bestuurlijke adviescommissie VTH (commissie Van Aartsen), zodat deze in lijn is met de provinciale visie op een robuust en toekomstbestendig stelsel.

2.5.2. Doorkijk 2023-2025

- Waarmaken van afgesproken provinciale inzet (trekkerschap) op de Uitvoeringsagenda VTH (evaluatie van het stelsel) en aan het Plan van Aanpak Milieucriminaliteit van Rijk en decentrale overheden van de thema's: professionalisering van de relatie beleid en uitvoering (de zogenaamde big 8), doorontwikkeling van de LHS (verbinding leggen tussen adequate uitvoering van bestuurs- en strafrecht) en 'onafhankelijkheid'.
- Een overkoepelende ambitie opstellen met een eigen provinciale visie op de ontwikkeling van het stelsel mede gerelateerd aan de uitwerking van de adviezen van de bestuurlijke commissie VTH-stelsel (commissie Van Aartsen).
- De instrumentenkoffer voor uitvoering van de VTH-taken onder de Omgevingswet verder invoeren en monitoren waaronder: bestuurlijke boete, een handreiking voor financiële zekerheidsstelling voor Brzo- en afvalbedrijven met bijbehorend uitvoeringsprogramma en de afdwingbare revisievergunning.
- De bestuurlijke agenda MTH heeft zijn doorwerking gekregen in het Nationaal Milieuprogramma (NMP), als uitwerking van het Nationaal Milieubeleidskader.

2.5.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	100	101	51	51	51	1	-50	-50	-50
Directe personeelslasten	223	225	223	225	225	1	-2	0	0
Overige apparaatslasten	143	136	144	158	158	-7	8	22	22
Totaal	**467**	**462**	**418**	**434**	**434**	**-5**	**-44**	**-28**	**-28**

Toelichting verschillen

In 2022 zijn eenmalig lasten opgenomen van € 50.000 voor de uitwerking van het advies van de onafhankelijke bestuurlijke commissie VTH (commissie Van Aartsen). De overige lasten hebben als doel om adequaat uitvoering te kunnen geven aan de uitvoering van de projectvoorstellen die bestuurlijk zijn afgesproken en waarvoor IPO de trekker is.

2.6. Abonnementen/Kennisdeling/Internationaal

Heeft relatie met
7.6 Europa

2.6.1. Output 2022

IMPEL (European Union Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law): Cofinanciering van projecten met Inspectie Leefomgeving en Transport, Omgevingsdienst.nl, ministerie I&W en EU-partners. Gericht op kwaliteit en slagkracht van provincies op het gebied van toezicht en handhaving.

2.6.2. Doorkijk 2023-2025

IMPEL: cofinanciering van projecten met Inspectie Leefomgeving en Transport, Omgevingsdienst.nl, ministerie I&W en EU-partners. Gericht op kwaliteit en slagkracht van provincies op het gebied van toezicht en handhaving.

2.6.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	41	21	21	21	21	-20	0	0	0
Directe personeelslasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	**41**	**21**	**21**	**21**	**21**	**-20**	**0**	**0**	**0**

Toelichting verschillen

Vanaf 2022 schrappen we de middelen voor milieuverkenning. Wij hebben de vrijvallende middelen toegevoegd aan het werkbudget (zie 10.1).

2.7. Coördinatie Klimaatakkoord

Heeft relatie met
P1 – P2 - P3 – P4 – 7.2
Krachtig groen herstel

2.7.1. Output 2022

- Opleveren advies en ontwikkelen voorstellen hoe om te gaan met (knelpunten) in de uitvoering van het Klimaatakkoord. Daarbij blijvend in gesprek over voldoende uitvoeringslasten.
- Opleveren plan voor data en monitoring voortgang Klimaatakkoord.
- Voorbereiden van klimaattafels en organiseren kennisdeling tussen vakcommissies.
- Signaleren, adviseren en standpunt bepalen in AAC en BAC en uitvoeren belangbehartiging via consultaties, position papers, webinars etc.
- Kennis vergaren en delen rondom innovaties als waterstof, geothermie en kernenergie.
- Organiseren van afgestemde lobby en communicatie-activiteiten met provincies.

2.7.2. Doorkijk 2023-2025

- Coördineren uitvoering klimaatakkoord. Voorbereiden van uitvoeringsoverleg klimaattafels, kopgroep klimaatakkoord en organiseren kennisdeling tussen vakcommissies.
- Signaleren, adviseren en standpunt bepalen in AAC en BAC en uitvoeren belangbehartiging via consultaties, position papers, webinars etc.
- Organiseren van kennisvergaring en -deling rondom innovaties.
- Organiseren van afgestemde lobby en communicatie-activiteiten met provincies.
- Onderhouden samenwerking met ministeries, VNG, Unie van Waterschappen (UvW) en andere partners verbonden aan het Klimaatakkoord.

2.7.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	180	211	210	212	212	31	-2	0	0
Overige apparaatslasten	116	128	135	148	148	12	7	21	20
Totaal	**296**	**339**	**345**	**360**	**360**	**43**	**6**	**21**	**21**

Toelichting verschillen

Vanaf 2022 verhogen we de inzet met 0,25 fte voor de inzet op coördinatie, belangenbehartiging en kennisdeling. Dit werkt door in de toerekening van de overige apparaatslasten.

2.8. 6000 Megawatt op land

Heeft relatie met
P1 – P2 - P3 – P4 – 7.2
Krachtig groen herstel

2.8.1. Output 2022

- De monitor Wind op Land stopt. Maar de opgave is nog niet gehaald en om die reden verplaatst een deel van de werkzaamheden zich naar de afspraken uit de regionale energiestrategieën (RES'en).
- Bijdragen aan het kennisnetwerk Shine en Blow middels een financiële bijdrage aan RVO voor de hiervoor geleverde ondersteuning.

2.8.2. Doorkijk 2023-2025

- Analyseren monitor RES'en en adviseren provincies, rekening houdend met de afspraken van het versnellingspakket dat onderdeel is uit de opgave van het energieakkoord dat loopt tot 2023 en de afspraken uit het klimaatakkoord.
- Bijdragen aan het kennisnetwerk Shine en Blow middels een financiële bijdrage aan RVO voor de hiervoor geleverde ondersteuning. Deze bijdrage was in 2021 onderdeel van werkbudget.

2.8.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	0	41	41	0	0	41	0	-41	-41
Directe personeelslasten	72	72	72	0	0	0	-1	-72	-72
Overige apparaatslasten	46	44	46	0	0	-2	2	-44	-44
Totaal	**118**	**157**	**159**	**0**	**0**	**39**	**2**	**-157**	**-157**

Toelichting verschillen

In 2022 en 2023 ramen we jaarlijks € 41.000 voor de bijdrage aan RVO voor geleverde ondersteuning voor Shine en Blow ten laste van het werkbudget (zie ook 10.1). Naar verwachting wordt vanaf 2024 op deze beleidsopgave geen inzet meer gepleegd.

2.9. Regionale Energie Strategie 1.0

Heeft relatie met
P1 – P2 - P3 – P4 – 7.2
Krachtig groen herstel

2.9.1. Output 2022

- Bijdragen aan het halen van de ambities om via de regionale energiestrategieën (RES'en) 35 terrawattuur (TWh) grootschalige elektriciteitsproductie op land in 2030 te realiseren door deel te nemen in het Nationaal Programma Regionale Energie Strategie (NP RES) en als belangenbehartiger knelpunten en kansen inbrengen namens de provincies in het Interbestuurlijk Managementteam en het Opdrachtgevend Beraad.
- Agenderen casuïstiek bij betrokken ministeries en koepels, gericht op invulling afspraak uit RES'en.
- Adviseren over de landschappelijke kwaliteit, gezondheidseffecten, programmering energie infrastructuur en ruimtelijke verankering en vertaling van de RES 1.0 in het ruimtelijk instrumentarium en organiseert hierover de kennisdeling.

2.9.2. Doorkijk 2023-2025

- Bijdragen aan het halen van de ambities om via de RES'en 35 TWh grootschalige elektriciteitsproductie op land in 2030 te realiseren door deel te nemen in het NP RES en als belangenbehartiger knelpunten en kansen inbrengen namens de provincies in het Interbestuurlijk Management Team en het Opdrachtgevend Beraad.
- Agenderen casuïstiek bij betrokken ministeries en koepels, gericht op invulling afspraak uit RES'en.
- Adviseren over de landschappelijke kwaliteit, gezondheidseffecten, programmering energie-infrastructuur en ruimtelijke verankering en vertaling van de RES 1.0 en verdere actualisaties in het ruimtelijk instrumentarium en organiseren hierover de kennisdeling.

2.9.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	168	169	168	169	169	1	-1	0	0
Overige apparaatslasten	108	102	108	119	119	-6	6	16	16
Totaal	**276**	**271**	**276**	**288**	**288**	**-5**	**4**	**17**	**17**

Toelichting verschillen
Niet van toepassing.

2.10. Monitoring RES

Heeft relatie met
P1 – P2 - P3 – P4 – 7.2
Krachtig groen herstel

2.10.1. Output 2022

Gezien de ambities en eerste appreciatie van Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) is Route35 niet meer opportuun. Wel wordt monitoring van RES'en opgetuigd. De capaciteit verschuift dus, maar blijft noodzaak.
Samen met partners opzetten van monitoring RES en deze begeleiden:

- faciliteren en organiseren platform voor kennisuitwisseling middels werkgroepen over RES'en en adviezen opstellen voor de provincies om de 35 TWh op land te realiseren;
- analyseren RES-monitor en provincies adviseren omtrent de opgave.

2.10.2. Doorkijk 2023-2025

- Gezien de ambities en eerste appreciatie van PBL is Route35 niet meer opportuun. Wel wordt monitoring van RES'en opgetuigd. De capaciteit verschuift dus maar blijft noodzaak.
- Begeleiden monitoring RES.

2.10.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	96	60	60	60	60	-36	0	0	0
Overige apparaatslasten	62	37	39	42	42	-25	2	6	6
Totaal	**158**	**97**	**98**	**103**	**103**	**-61**	**2**	**6**	**6**

Toelichting verschillen

Vanaf 2022 verlagen we de inzet naar 0,5 fte voor het monitoringstraject. Dit werkt door in de toerekening van de overige apparaatslasten.

2.11. Industrie en bedrijventerreinen

Heeft relatie met
P1 – P2 - P3 – P4 – 7.2
Krachtig groen herstel

2.11.1. Output 2022

- Bijdragen leveren aan en provincies adviseren over de invulling van een nationaal waterstof programma.
- Ondersteunen en adviseren provincies bij uitvoering van de clusters energiestrategie (CES'en) en relatie met zesde cluster en daarbij zorgen dat CES-kaders aansluiten bij provinciale wensen/behoeften.
- Bijdragen leveren aan en provincies adviseren over de PIDI/MIEK richting het jaarlijks beslismoment investeringen energie-infrastructuur (in eerste instantie gericht op industrie).
- Organiseren afstemming omtrent offshore windparken over aanlandlocaties en transport op land van energie.
- Behartigen belangen als bevoegd gezag omtrent CO2-heffing en volgt de uitwerking van de normering van de CO2.

2.11.2. Doorkijk 2023-2025

- Bijdragen leveren aan en provincies adviseren over de uitwerking van een nationaal waterstof programma.
- Ondersteunen en adviseren provincies bij uitvoering van de CES'en en relatie met zesde cluster en daarbij zorgen dat CES-kaders aansluiten bij provinciale wensen/behoeften.
- Bijdragen leveren aan en provincies adviseren over de PIDI/MIEK richting het jaarlijks beslismoment investeringen energie-infrastructuur (in eerste instantie gericht op industrie).
- Organiseren afstemming omtrent offshore windparken over aanlandlocaties en transport op land van energie.
- Behartigen belangen als bevoegd gezag omtrent CO2-heffing en volgt de uitwerking van de normering van de CO2.

2.11.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	60	60	60	60	60	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	39	37	39	42	42	-2	2	6	6
Totaal	**99**	**97**	**98**	**103**	**103**	**-2**	**2**	**6**	**6**

Toelichting verschillen
Niet van toepassing.

2.12. Warmtetransitie

Heeft relatie met
P1 – P2 - P3 – P4 – 7.2
Krachtig groen herstel

2.12.1. Output 2022

- Als belangenbehartiger standpunten inbrengen bij de totstandkoming van de warmtewet en de betaalbaarheid van de warmte/energietransitie.
- Organiseren platform voor kennisuitwisseling warmte voor o.a. nieuwe ontwikkelingen en botsproeven samen met VNG, UvW en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK).
- IPO is in rol van opdrachtgever namens provincies vertegenwoordigd in programma aardgasvrije wijken en faciliteert kennisuitwisseling tussen provincies en tussen provincies en gemeenten.
- Volgen ontwikkelingen biobrandstoffen en deze ontsluiten voor provincies.

2.12.2. Doorkijk 2023-2025

- Kennis delen, adviseren en belangen behartigen warmtewet en programma aardgasvrije wijken.
- Voorbereiden uitvoeringstafel gebouwde omgeving.
- Voorbereiden, adviseren en belangen behartigen gesprek over de betaalbaarheid van de warmtetransitie.
- Deelnemen aan de gemeenschappelijk nationaal uitvoeringsprogramma warmte.
- Kennis delen ontwikkeling biobrandstoffen, innovaties warmte transitie.

2.12.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	120	121	120	121	121	1	-1	0	0
Overige apparaatslasten	77	73	77	85	85	-4	4	12	12
Totaal	**197**	**194**	**197**	**206**	**206**	**-3**	**3**	**12**	**12**

Toelichting verschillen
Niet van toepassing.

2.13. Energie-infrastructuur

Heeft relatie met
P1 – P2 - P3 – P4 – 7.2
Krachtig groen herstel

2.13.1. Output 2022

- Opleveren advies en strategie voor de aanpak van netinfrastructuur passend bij de rol provincies en de REIS (regionale energie-infrastructuur) samen met provincies en andere partners verder uitwerken.
- Samen met partners en provincies een interbestuurlijk integraal programma ontwikkelen, zodat er duidelijke afspraken gemaakt worden omtrent programmeren van netinfrastructuur.
- Bijdrage leveren aan de uitvoering van het landelijk Programma Energie Hoofdstructuur en daar de belangen behartigen van de provincies. Daarnaast adviseren en kennis delen omtrent input op wetgeving, zoals de energiewet.
- Organiseren kennisdeling naar regionale programma's en governance omtrent energie-infrastructuur.
- Als belangenbehartiger standpunten inbrengen ten behoeve van de beleidsvisie marktordening van het Rijk over o.a. rolverdeling van overheden, netbeheerder en bedrijfsleven op het gebied van elektriciteit, warmte, waterstof en biomassa.

2.13.2. Doorkijk 2023-2025

- Verder ontwikkelen van de provinciale rol in de programmering van netinfrastructuur.
- Kennis delen omtrent knelpunten en kansen in het realiseren van de opgaven van 35 TWh, de laadinfra en industrie-infra.
- Adviseren en participeren in werkgroepen die onder de vlag van NP-RES en Rijk worden opgezet om knelpunten blijvend te bespreken en waar mogelijk op te lossen.
- Coördinerende rol begeleiden die provincies willen oppakken in ontwikkeling, advisering en belangenbehartiging.

2.13.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	96	97	96	97	97	1	-1	0	0
Overige apparaatslasten	62	58	62	68	68	-3	3	9	9
Totaal	**158**	**155**	**158**	**165**	**165**	**-3**	**3**	**9**	**9**

Toelichting verschillen
Niet van toepassing.

3. Vitaal platteland

In het landelijk gebied komen veel transities bij elkaar, zoals verduurzaming van de landbouw, voedselzekerheid, biodiversiteitsherstel en de klimaatopgave en stikstof. Veel van deze ontwikkelingen vallen binnen of sluiten aan bij de provinciale kerntaken. Een gebiedsgerichte aanpak, zoals beschreven in 'Krachtig Groen Herstel' is noodzakelijk om deze opgaven in samenhang tot uitvoering te brengen. Vanuit de kerntaak Vitaal Platteland draagt het IPO bij als belangenbehartiger bij de totstandkoming van wetgevingstrajecten, beleidsvorming zoals bijvoorbeeld van het Gemeenschappelijke Landbouw Beleid en voert het IPO regie op de gezamenlijke invulling van bestuurlijke afspraken omtrent het programma natuur. De uitwerking van het programma Stikstof en Natuur zal nog nader vormgegeven worden en de verdeling van de middelen over IPO Den Haag en BIJ12 zal bij de voorjaarsnota 2022 worden verwerkt. Ook kan de mogelijke uitwerking van een Landbouwakkoord in 2022 tot versterking van de inzet op dit dossier leiden.

Aandeel in begroting

3.1. Gemeenschappelijk Landbouwbeleid

Heeft relatie met
P1 – P2 – P5
Krachtig groen herstel

3.1.1. Output 2022

- Organiseren en ondersteunen van het proces dat leidt tot een gedragen Nationaal Strategisch Plan (GLB-NSP), dat ruimte biedt voor provinciale invulling beleid en uitvoering. IPO participeert actief in het totstandkomingsproces van het GLB-NSP door mee te schrijven aan dit plan en procesgeld ter beschikking te stellen en geeft hiermee invulling aan mede-opdrachtgeverschap.
- Bewaken voortgang van de bestuurlijke afspraken over de transitieperiode.
- Als belangenbehartiger inzetten op werkbaarheid uitvoeringsregels met specifiek aandacht voor provinciale rol met gebruikmaking van ervaringen uit provincies. IPO bereidt bestuurlijke standpuntbepaling voor ten aanzien van de te maken bestuurlijke afspraken.
- Ondersteunen proces van de implementatie van het GLP-NSP in de provincies, en de voorbereiding van het gezamenlijk programmeren vanaf 2023, door het organiseren van het netwerk van provinciale betrokkenen.

3.1.2. Doorkijk 2023-2025

- Vanaf 2023 is de opdracht van het tot stand brengen van het GLB-NSP afgerond.
- Bij de uitwerking van de governance van het GLB zal duidelijk worden op welke wijze er voor het gezamenlijk programmeren een vraag of rol voor het IPO zal zijn. Indien een coördinerende of ondersteunende interprovinciale rol noodzakelijk blijft in het GLB, dan zal dit nader in beeld worden gebracht en wordt om een nieuw besluit gevraagd. In de meerjarenbegroting is hiermee vooralsnog geen rekening gehouden.

3.1.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	195	30	0	0	0	-165	-30	-30	-30
Directe personeelslasten	336	338	96	97	97	2	-242	-241	-241
Overige apparaatslasten	216	205	62	68	68	-11	-143	-137	-137
Totaal	**747**	**573**	**158**	**165**	**165**	**-174**	**-415**	**-409**	**-409**

Toelichting verschillen
In 2022 ramen we nog € 30.000 voor proceskosten GLB-NSP. Daarna komt de raming te vervallen. Vanaf 2023 blijft 0,8 fte inzet noodzakelijk voor belangenbehartiging.

3.2. Duurzame landbouw

Heeft relatie met
P1 –P3 – P5

3.2.1. Output 2022

- Behartigen belangen bij realisatie landbouwvisie van LNV en afstemmen beleidsontwikkelingen met andere beleidsopgaven zoals stikstof, de realisatie van een gunstige staat van instandhouding natuur en de opgaven uit Klimaatakkoord.
- De verwachting is dat het Kabinet nog in 2021 zal besluiten om te werken aan de totstandkoming van een landbouwakkoord en dat provincies gevraagd worden om hierin te participeren. In dat geval wordt een nader besluit voorgelegd over de mogelijke rol van IPO bij de totstandkoming.
- Organiseren kennisuitwisseling tussen provincies op het vlak van verduurzaming van de landbouw. Hierbij ligt een belangrijke agendazettende rol bij de provinciale deskundigen.

3.2.2. Doorkijk 2023-2025

- Behartigen provinciale belangen bij realisatie landbouwbeleid van LNV en beleidsontwikkelingen afstemmen met andere beleidsopgaven zoals stikstof, de realisatie van een gunstige staat van instandhouding natuur en de opgaven uit Klimaatakkoord.
- Gesprekspartner zijn voor het Rijk voor vraagstukken op het landbouwdossier die voor meerdere, of alle, provincies van belang zijn. De keuze van vraagstukken gebeurt binnen de BAC.
- De concrete inzet zal afhankelijk zijn van de ontwikkelingen op het vlak van het Landbouwakkoord en op de landbouwmaatregelen in het kader van de stikstofaanpak.
- Gezien de grote diversiteit in de aard van de landbouw in de 12 provincies dient een overweging te worden gemaakt op welke vraagstukken provincies interprovinciaal acteren, aansluitend op de eigen provinciale inzet die provincies leveren.

3.2.3. Lasten

	Begroting 2021	Begroting 2022	Meerjarenraming 2023	2024	2025	Verschil t.o.v. 2022 2021	2023	2024	2025
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	36	36	36	36	36	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	23	22	23	25	25	-1	1	4	4
Totaal	**59**	**58**	**59**	**62**	**62**	**-1**	**1**	**4**	**4**

Toelichting verschillen
Niet van toepassing.

3.3. Klimaatakkoord landbouwgebruik

Heeft relatie met
P2 – P3
Krachtig groen herstel

3.3.1. Output 2022

- Voorbereiden afronding bestuurlijke afspraken, voor zover nog niet vervat in het klimaatakkoord over o.a. regelgeving, instrumenten, middelen en provinciale rol met betrekking tot bossenstrategie, natuur en de structurele aanpak van het veenweidedossier. Inhoudelijke inbreng op deze dossiers wordt door provincies zelf geleverd.
- Signaleren, adviseren en voorbereiden standpuntbepaling over de activiteiten waar in het klimaatakkoord ook een trekkende of regierol voor provincies is benoemd (met name veenweide en natuurbeleid/bomen, bos en natuur) en bevorderen dat deze ook in samenhang met andere beleidsopgaven wordt opgepakt.

3.3.2. Doorkijk 2023-2025

- Signaleren, adviseren en voorbereiden standpuntbepaling over de activiteiten waar in het klimaatakkoord ook een trekkende of regierol voor provincies is benoemd (met name veenweide en natuurbeleid) en bevorderen dat deze ook in samenhang met andere beleidsopgaven wordt opgepakt.

3.3.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	60	24	24	24	24	-36	0	0	0
Overige apparaatslasten	39	15	15	17	17	-24	1	2	2
Totaal	**99**	**39**	**39**	**41**	**41**	**-60**	**1**	**2**	**2**

Toelichting verschillen
Vanaf 2022 brengen we de inzet terug van 0,5 fte naar 0,2 fte voor belangenbehartiging.
De bestuurlijke afspraken voor implementatie van het bestuursakkoord zijn in 2020 en 2021 gemaakt

3.4. Programma Natuur

Heeft relatie met
1.1 RO - 1.2 Water –
2.3 K&E - P3

3.4.1. Output 2022

- Zorgdragen voor afstemming met en integratie van natuurherstelmaatregelen met de structurele aanpak stikstof. Onderdeel hiervan is de coördinatie van producten die noodzakelijk zijn voor natuur in relatie tot het stikstofdossier. Voor deze inzet is aanvullende inzet randvoorwaardelijk. Aanvullende versterking is meegenomen bij beleidsopgave 3.9.
- Voorbereiden van het gezamenlijke proces voor de totstandkoming van bestuurlijke afspraken die gericht zijn op de uitwerking van de tweede fase van het programma natuur, voor de periode 2023 tot 2030.
- Samen met het Rijk en partners uit relevante sectoren opstellen van een groei-agenda natuurinclusief met die partijen die het verschil willen maken en hierop al energie zetten (meevaren op de boeggolf van bijvoorbeeld Bouwend Nederland), die kansen benoemt en benut én kaders meegeeft aan de andere maatschappelijke opgaven op het gebied van landbouw, energie, wonen en klimaat.
- Samen met LNV en relevante partners organiseren van een vierde Natuurtop in 2022, op basis van de opgaven van het Programma Natuur.

3.4.2. Doorkijk 2023-2025

- Een versterking van de inzet op en de integraliteit van de aanpak van natuurmaatregelen en stikstof is randvoorwaardelijk voor het bereiken van de natuurdoelstellingen en voor de stikstofaanpak. Onder het onderdeel stikstof worden hiertoe voorstel voor aanvullende financiering gedaan.
- Gezamenlijk met rijk en provincies wordt verder uitwerking en invulling gegeven aan programma natuur, met een interbestuurlijk uitvoeringsprogramma gericht op zaken als programmering, monitoring en rapportage en evaluatie. In 2022/2023 worden nadere afspraken gemaakt met het rijk over de verdere invulling van het programma in de periode 2024 tot 2030.
- Ondersteunen van het proces van totstandkoming van de tweede fase van het programma natuur, de integratie daarvan in de provinciale gebiedsplannen en de daaropvolgende integratie in het nationale programma onder de wet stikstof en natuurherstel.
- Samen met het Rijk en relevante partners ontwerpen van een robuuste organisatie voor de uitrol en verdere ontwikkeling van de Agenda Natuurinclusief.

3.4.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	104	105	105	105	105	1	0	0	0
Directe personeelslasten	191	192	191	192	192	1	-1	0	0
Overige apparaatslasten	123	116	123	135	135	-6	7	19	19
Totaal	**417**	**413**	**418**	**432**	**432**	**-4**	**5**	**19**	**19**

Toelichting verschillen
Niet van toepassing.

3.5. Natuurwetgeving

Heeft relatie met
1.4 Impl. Omg.Wet –
2.3 K&E – P3

3.5.1. Output 2022

- Belangen behartigen bij beleidsontwikkelingen Rijk op deze wettelijke provinciale taak en o.a. inzetten op beleidsneutraliteit implementatie natuur in omgevingswet.
- Provincies en Rijk adviseren over beleidsontwikkelingen over stijgende faunaschades (medio 2022) en gezamenlijke aanpak ontheffingverlening Wet Natuurbescherming/Omgevingswet, onder meer ten aanzien van windturbineprojecten.
- Toetsen gedragscodes op de provinciale uitvoeringservaring.

3.5.2. Doorkijk 2023-2025

Uitvoeren van de reguliere taken belangenbehartiging en beleidsbeïnvloeding:

- Provinciale belangen inbrengen bij beleidsontwikkelingen Rijk op deze wettelijke provinciale taak;
- Provincies en Rijk adviseren over beleidsontwikkelingen, waaronder mogelijk implementatie van nieuwe benadering faunaschadevergoedingen, een gezamenlijke aanpak ontheffingverlening Omgevingswet, onder meer ten aanzien van windturbineprojecten en mogelijk meer aandacht voor (actieve) soortbeschermingsplannen (onder andere in het kader van Europese Biodiversiteitsstrategie);
- Gedragscodes toetsen op de provinciale uitvoeringservaring.

3.5.3. Lasten

	Begroting 2021	Begroting 2022	Meerjarenraming 2023	2024	2025	Verschil t.o.v. 2022 2021	2023	2024	2025
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	60	60	60	60	60	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	39	37	39	42	42	-2	2	6	6
Totaal	**99**	**97**	**98**	**103**	**103**	**-2**	**2**	**6**	**6**

Toelichting verschillen
Niet van toepassing.

3.6. Faunabeheer

Heeft relatie met
3.2 Landbouw
3.7 Natuurbeleid

3.6.1. Output 2022

- Gezamenlijke wolvenplan dat geactualiseerd blijft op basis van recente ontwikkelingen wolvendossier.
- Adviseren en ontwikkelen innovatief faunabeleid en zorgen voor standpuntbepaling dat leidt tot minder kosten voor provincies voor faunaschade.
- Afstemmen lijst met invasieve soorten (waarvoor provincies verantwoordelijkheid dragen) met provincies om haalbaarheid en uitvoerbaarheid te kunnen toetsen.

3.6.2. Doorkijk 2023-2025

- Adviseren over en ontwikkelen van innovatief en waar mogelijk maatschappelijk gedragen faunabeleid en zorgen voor standpuntbepaling dat leidt tot minder kosten voor provincies voor faunaschade.
- Afstemmen lijst met invasieve soorten (waarvoor provincies verantwoordelijkheid dragen) met provincies om haalbaarheid en uitvoerbaarheid te kunnen toetsen.

3.6.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	60	60	60	60	60	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	39	37	39	42	42	-2	2	6	6
Totaal	**99**	**97**	**98**	**103**	**103**	**-2**	**2**	**6**	**6**

Toelichting verschillen
Niet van toepassing.

3.7. Natuurbeleid

Heeft relatie met
1.2 – 2.3 – 3.4 – 3.10
Krachtig groen herstel

3.7.1. Output 2022

- Provinciale belangen behartigen bij beleidsontwikkelingen Rijk en hierover afstemmen via werkgroepen met de provincies.
- Opleveren jaarlijkse voortgangsrapportage natuur. Dit betreft een rapportage voor Provinciale Staten over de voortgang van de afspraken in het natuurpact.
- Afstemmen nieuwe beleidsontwikkelingen met provincies.
- In 2022 vindt volgens de afgesproken frequentie de volgende Natuurtop plaats. Zie ook 3.4 Programma Natuur.

3.7.2. Doorkijk 2023-2025

- Provinciale belangen behartigen bij beleidsontwikkelingen Rijk en hierover afstemmen via werkgroepen met de provincies.
- Opleveren jaarlijkse voortgangsrapportage natuur. Dit betreft een rapportage voor Provinciale Staten over de voortgang van de afspraken in het natuurpact.
- Met BIJ12 zorgdragen voor een gezamenlijk proces waarbij mogelijke knelpunten bij tijdige realisatie afspraken Natuurpact wordt benoemd.
- Nieuwe beleidsontwikkelingen afstemmen met provincies.

3.7.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	10	11	11	11	11	0	0	0	0
Directe personeelslasten	48	48	48	48	48	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	31	29	31	34	34	-2	2	5	5
Totaal	**89**	**88**	**89**	**93**	**93**	**-1**	**1**	**5**	**5**

Toelichting verschillen

In 2022 vindt volgens de afgesproken frequentie de volgende Natuurtop plaats. Over de opname hiervan in de begroting dient nog een nader besluit te worden genomen.

3.8. Natura 2000 en EU-Biodiversiteit

Heeft relatie met
1.2 – 2.3 – 3.4 – 3.9
Krachtig groen herstel

3.8.1. Output 2022

- Als belangenbehartiger van provincies input inbrengen in EU-besluitvorming biodiversiteit. EU-kaders zijn van grote impact op provinciale beleidsinvulling.
- Inbreng leveren in nieuwe beleidsstukken, waaronder het strategische plan Natura2000 (N2000) en het beleidskader doelwijziging, wordt mede beleid bepaald over N2000 en doelbereik.
- Organiseren gezamenlijke processen ter afstemming en vaststelling van de beleidsstukken voortkomende uit de actualisatie van doelensysteem N2000.
- Faciliteren kennisuitwisseling over voortgang en voert regie op verbetering van de afstemming van de provincies met andere voortouwnemers van N2000-beheerplannen.
- Voor LNV het aanspreekpunt zijn voor de afstemming rondom N2000-issues.
- Faciliteren en initiëren pilots tot het opstellen van natuurdoelanalyses.
- Op gebied van monitoring wordt centraal invulling gegeven aan verantwoording waar alle provincies baat bij hebben.

3.8.2. Doorkijk 2023-2025

- Als belangenbehartiger van provincies input inbrengen in EU-besluitvorming biodiversiteit. EU-kaders zijn van grote impact op provinciale beleidsinvulling.
- Inbreng leveren in nieuwe beleidsstukken, de handreiking voor beheerplannen en de handreiking voor vergunningverlening die voortvloeien uit actualisatie van het N2000-doelensysteem.
- Faciliteren kennisuitwisseling over voortgang en voert regie op verbetering van de afstemming van de provincies met andere voortouwnemers van N2000-beheerplannen.

3.8.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	26	26	26	26	26	0	0	0	0
Directe personeelslasten	84	121	120	121	121	37	-1	0	0
Overige apparaatslasten	54	73	77	85	85	19	4	12	12
Totaal	**164**	**220**	**223**	**232**	**232**	**56**	**3**	**12**	**12**

Toelichting verschillen

Vanaf 2022 verhogen we de inzet met 0,3 fte tot 1,0 fte voor belangenbehartiging op inzet actualisatie doelensysteem alsmede vanwege de impact op de provinciale taakuitoefening, waarvoor de ontwikkelingen op Natura2000 kaderstellend zijn.

3.9. Stikstof

Heeft relatie met
P1 – P2 – P3 – P4 – P5

3.9.1. Output 2022

- Gezamenlijke inzet van de provincies op het gebied van de stikstofaanpak voor de onderlinge juridische en beleidsmatige afhankelijkheid (stikstof houdt zich niet aan de provinciegrenzen), de inhoudelijke complexiteit en de politieke dynamiek die vraagt om een gezamenlijk optreden van de provincies richting het Rijk.
- Verzorgen gezamenlijke standpuntbepaling, kaderstelling, en ondersteuning voor de provincies bij de implementatie. De provincies zijn bevoegd gezag voor vergunningverlening en zorgen voor implementatie van de gezamenlijke afspraken binnen de eigen context.
- Aanname wet Stikstof en Natuurverbetering vraagt om gezamenlijke inzet van de provincies om te werken aan de doelen van stikstofreductie, natuurherstel en economische ontwikkeling.
- Bestendige programmaorganisatie waarbij een sterkere verbinding tussen stikstof en natuur een randvoorwaarde is om tot voortgang en een structurele aanpak te komen op thema's o.a. VTH, gebiedsgerichte aanpak, Aerius.

Ten tijde van het opstellen van deze begroting wordt gewerkt aan de verdere uitwerking voor de volgende fase van het interprovinciale programma stikstof en natuur (IPSN).

3.9.2. Doorkijk 2023-2025

Ten tijde van het opstellen van deze begroting is door IPSN een voorstel gedaan voor de programmaorganisatie in de volgende fase van de stikstofaanpak. Het plan heeft een tijdshorizon van vier jaar en maakt in een doorkijk t/m het jaar 2025 ook de financiële behoefte voor deze jaren inzichtelijk.

3.9.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	0	7.652	7.652	7.652	7.652	7.652	0	0	0
Directe personeelslasten	120	121	120	121	121	1	-1	0	0
Overige apparaatslasten	77	73	77	85	85	-4	4	12	12
Totaal	**197**	**7.845**	**7.849**	**7.857**	**7.857**	**7.648**	**3**	**12**	**12**

Toelichting verschillen

De lasten voor IPSN nemen ten opzichte van de Kaderbrief 2021 toe met € 1,6 mln. Deze lasten hebben wij als stelpost geraamd. Het IPO-bestuur heeft op 8 juli ingestemd met dit plan en in de verdere uitwerking wordt de verdeling van de programma- en personeelslasten via de Voorjaarsnota 2022 verwerkt over IPO Den Haag en BIJ12.

3.10. Nationale Database Flora en Fauna

Deze beleidsopgave vervalt vanaf 2022. Het onderwerp komt terug in de BIJ12-begroting.

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	900	0	0	0	0	-900	0	0	0
Directe personeelslasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	**900**	**0**	**0**	**0**	**0**	**-900**	**0**	**0**	**0**

Toelichting verschillen

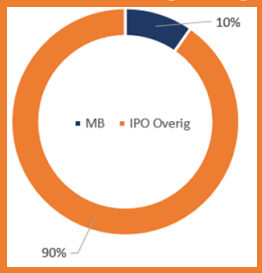
De NDFF is vanaf 2022 opgenomen in de begroting van BIJ12.

4. Mobiliteit

De ambitie is gericht op een ‘duurzame en zorgeloze mobiliteit’. Majeure inzet is het opvolgen van de afspraken uit het Klimaatakkoord, Nationaal Toekomst Beeld OV 2040, Nationaal Toekomstbeeld Fiets en het Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030.
Hierbij gaat het om een ‘netwerkaanpak’ waarbij wordt gewerkt met akkoorden met medeoverheden en partners in de keten.

Lasten
Net als in 2021 bedraagt de inzet op het programma Mobiliteit in 2022 7,2 fte.
Ten opzichte van 2021 is echter sprake van een gewijzigde toerekening aan diverse beleidsopgaven binnen dit programma hetgeen beter aansluit op de praktijk.

Aandeel in begroting

4.1. Duurzame Mobiliteit

Heeft relatie met
P1 – 2.1 – 2.2 – 2.3 - P3 – 7.2 - 7.6
Krachtig groen herstel

4.1.1. Output 2022

- Invulling geven aan de realisatie van de afspraken Klimaatakkoord via:
  - adviseren/rapporteren via het bestuurlijk Stand van zaken Uitvoering Klimaatakkoord Mobiliteit (SUM);
  - het doorontwikkelen van de monitor SUM inclusief bestuurlijk ambassadeurschap;
  - realiseren van integratie van laadinfra en waterstof infra via de provinciale regierol Nationale Agenda Laadinfrastructuur (NAL)/Regionale Agenda Laadinfrastructuur (RAL);
  - de integratie van de actieagenda duurzaam Grond-, Weg- en Waterbouw (GWW) in de nationale agenda's Klimaat neutrale en Circulaire Infrastructuur en Schoon en Emissieloos Bouwen;
  - regie, coördinatie en support op de voortgang/realisatie van de Regionale Mobiliteitsprogramma's (RMP's) - gebiedsopgave 3.0 -.
- Lessen uit de coronapandemie analyseren en vertalen naar ambities van de bestuurlijke agenda mobiliteit in het algemeen en werkgeversaanpak in het bijzonder: zakelijk reizen op duurzame manier via o.a. Coalitie Anders Reizen.
- Inzet van provincies vanuit Klimaatakkoord verbinden met de Europese Green Deal en het op te stellen Europese programma 'Duurzame en Slimme Mobiliteit'.
- Realiseren van een nationale aanpak Betalen naar Gebruik conform IPO-redeneerlijn en provinciale doelen uit het Klimaatakkoord.

4.1.2. Doorkijk 2023-2025

- Invulling blijven geven aan de realisatie van de afspraken Klimaatakkoord en onderliggende acties (SUM, RMP's, actieagenda GWW, NAL/RAL).
- Inzet van provincies vanuit Klimaatakkoord verbinden met de Europese Green Deal en het op te stellen Europese programma 'Duurzame en Slimme Mobiliteit'.
- (Mede) vormgeven van en realisatie nationaal Betalen naar Gebruik conform inzet IPO.

4.1.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	90	91	91	91	91	1	0	0	0
Directe personeelslasten	420	314	312	314	314	-106	-2	0	0
Overige apparaatslasten	270	190	201	220	220	-80	11	31	30
Totaal	**780**	**595**	**603**	**626**	**626**	**-185**	**8**	**31**	**31**

Toelichting verschillen
Zie de toelichting in het kader aan het begin van dit programma.

4.2. Openbaar vervoer

Heeft relatie met
1.1 – 2.3 – P5 – 7.2 - 7.6
Krachtig groen herstel

4.2.1. Output 2022

Coronapandemie en openbaar vervoer (OV):

- Lessen uit coronapandemie op OV-gebruik analyseren en vertalen naar de OV-ambities.

Toekomst concessies (NOVB):

- Zeker stellen van de bestuurlijke afspraken via NOVB ten aanzien van beschikbaarheidsvergoeding (of andere afspraak) met het Rijk, ten aanzien van aanbestedingskalender, sociale veiligheid, toegankelijkheid en Mobility-as-a-Service (MaaS).

Toekomstbeeld Openbaar Vervoer (TBOV):

- Uitwerken TBOV 2040 met ontwikkelagenda, onderzoeksprogramma 2021 en doorontwikkelen als programma met aandacht voor knooppunten, standpuntbepaling ten aanzien van vervoersarmoede en agenderen omvorming mobiliteitsaanbod in dunbevolkte(re) regio's.

Spoor(ordening):

- Maken (aanvullende) bestuurlijke afspraken afsprakenkader werken voor derden.
- Standpunt bepalen op meerdere (in)formele consultaties op wetgevingstrajecten en nieuw beleid vanuit de rijksoverheid, invloed uitoefenen op Hoofdrailnet-concessie vanaf 2025 en realiseren innovatie aanpak exploitatiekosten Fietsparkeren bij stations.

4.2.2. Doorkijk 2023-2025

- Agenderen (boven)regionale thema's in het kader van TBOV.
- Standpuntbepaling voor inbreng naar landsdelige en landelijke OV- en Spoortafels en monitoren afspraken bestuurlijke ontwikkelagenda, onderzoeksprogramma 2021 en meerjarig programma.
- Monitoren en evalueren afsprakenkader werken voor derden en actieagenda knooppunten.
- Standpunt bepalen bij onderzoeken, voorbereiden en indienen van diverse (in)formele consultaties op wetgevingstrajecten en nieuw beleid vanuit de rijksoverheid.
- Behartigen van belangen bij de Hoofdrailnet-concessie vanaf 2025 en verder.
- (Mede) werken aan realisatie van lagere regelgeving voor de gemoderniseerde Spoorwegwet.

4.2.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	96	169	168	169	169	73	-1	0	0
Overige apparaatslasten	62	102	108	119	119	41	6	16	16
Totaal	**158**	**271**	**276**	**288**	**288**	**114**	**4**	**17**	**17**

Toelichting verschillen

Zie de toelichting in het kader aan het begin van dit programma.

4.3. Verkeersveiligheid

Heeft relatie met
1.4 – P4 – 7.6

4.3.1. Output 2022

- Uitvoeren Strategisch Plan Verkeersveiligheid (SPV) en Startakkoord SPV, inclusief opstellen financiering strategie.
- Afstemmen, afronden en uitvoeren regionale uitvoeringsprogramma's SPV.
- Opstellen en uitwerken van de investeringsimpuls SPV (2e tranche).
- Standpunt bepalen over inzet innovatiemiddelen SPV.
- Het toelatingskader Licht Elektrische Voertuigen (LEV-Kader) en het RVV 1990.
- Bijdragen aan implementatie en uitvoering richtlijn betreffende het beheer van de verkeers-veiligheid van weginfrastructuur (Road Infrastructure Safety Management, hierna: RISM II).

4.3.2. Doorkijk 2023-2025

- Belangen behartigen naleving Startakkoord Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030.
- Kennis delen voor uitvoering, afronding en afstemming regionale uitvoeringsplannen in kader van SPV.
- Standpunt bepalen en belangen behartigen ten behoeve van wetsvoorstel APK, registratie en kentekenplicht voor landbouwvoertuigen.
- Kennisdelen ten behoeve van implementatie RISM II richtlijn.
- Standpunt bepalen en belangen behartigen ten behoeve van Aanpassing RVV 1990 (als gevolg van LEV's.

4.3.3. Lasten

	Begroting 2021	Begroting 2022	Meerjarenraming 2023	2024	2025	Verschil t.o.v. 2022 2021	2023	2024	2025
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	175	188	187	189	189	13	-1	0	0
Overige apparaatslasten	112	114	120	132	132	1	6	18	18
Totaal	**288**	**302**	**307**	**321**	**321**	**15**	**5**	**19**	**18**

Toelichting verschillen

Zie de toelichting in het kader aan het begin van dit programma.

4.4. Fiets

Heeft relatie met
1.4 – 2.3 – 7.6

4.4.1. Output 2022

- Standpunt bepalen en inzetten op de realisatie Nationaal Toekomstbeeld Fiets (NTF) .
- Uitvoeren Bestuursakkoord Fietsparkeren: rollen, verantwoordelijkheden en financiën formaliseren in het addendum op het bestuursakkoord.
- Provinciale inbreng zeker stellen in de ‘Normen fietsparkeren bij nieuwe ontwikkelingen’.
- Realiseren ambities Tour de Force (TdF).

4.4.2. Doorkijk 2023-2025

- Uitvoeren van het Bestuursakkoord Fietsparkeren.
- Belangen behartigen ten aanzien van fietsparkeren bij (OV-)knooppunten.
- Richting geven en belangenbehartiging NTF richting I&W/bestuurlijk overleg MIRT’s.
- Monitoren van de voortgang uitwerking NTF.
- Standpunt bepalen en belangen behartigen voor realisatie TdF via Tourorganisatie (Tourbureau en Tourleiding).
- Voortzetten kennisinfrastructuur/kennisbank voor doelrealisatie fietsgebruik via TdF.
- Belang behartigen ten aanzien van systeemverantwoordelijkheid en financiering fiets bij rijk.

4.4.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	149	151	151	151	151	2	0	0	0
Directe personeelslasten	108	121	120	121	121	13	-1	0	0
Overige apparaatslasten	69	73	77	85	85	4	4	12	12
Totaal	**326**	**345**	**348**	**357**	**357**	**18**	**3**	**12**	**12**

Toelichting verschillen

Zie de toelichting in het kader aan het begin van dit programma.

4.5. Kennisplatform Verkeer en Vervoer

Heeft relatie met
P4 – P5

4.5.1. Output 2022

Het KpVV-programma levert een bijdrage aan kennisontwikkeling in aanvulling op de prioritaire ambities van het programma Mobiliteit. Het IPO vult het opdrachtgeverschap namens de gezamenlijke provincies zo in, dat het programma goed aansluit op de prioriteiten van de provincies.

4.5.2. Doorkijk 2023-2025

Doorontwikkelen kennisagenda en leerplatform (o.a. opdrachtgeverschap/programmering KpVV).
In 2022 is een nieuwe overeenkomst opgesteld tot 2025. Het opdrachtgeverschap wordt zo ingevuld dat het programma goed aansluit op prioriteiten van provincies.

4.5.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	1.800	1.800	1.800	1.800	1.800	0	0	0	0
Directe personeelslasten	12	12	12	12	12	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	8	7	8	8	8	0	0	1	1
Totaal	**1.820**	**1.819**	**1.820**	**1.821**	**1.821**	**0**	**0**	**1**	**1**

Toelichting verschillen

Conform de Kaderbrief 2022 trekken we de raming voor KpVV meerjarig door.

4.6. Goederenvervoer & Logistiek

Heeft relatie met
1.1 – 2.2 – 2.3 – P5 – 7.6

4.6.1. Output 2022

- Standpunt bepalen, belangen behartigen en stimuleren van (de verduurzaming) modal shift van weg naar water en spoor.
- Verduurzamen goederenvervoer en logistiek (o.a. binnenvaart, wegtransport, clean energy hubs).
- Inbrengen provinciaal standpunt in het plan van aanpak ten aanzien van vrachtwagenheffing.
- Standpunt bepalen en belangen behartigen ten aanzien van 'ruimtelijke sturing logistiek' (verdozing/verloodsing).

4.6.2. Doorkijk 2023-2025

- Verder stimuleren modal shift van weg naar water en spoor.
- Verder realiseren van verduurzaming goederenvervoer.
- Netwerk onderhouden met I&W en transportsector ten behoeve van samenwerking.
- Lobby vrachtwagenheffing, en public affairs goederencorridors en Trans-European Transport Network (Europese Green Deal (Duurzame en Slimme Mobiliteit)).
- Verbinden goederenvervoer en logistiek met opgaven bedrijventerrein en logistieke knooppunten.
- Stimuleren van innovatie ten behoeve van doorontwikkeling logistiek/digitalisering.

4.6.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	54	66	66	66	66	12	0	0	0
Overige apparaatslasten	35	40	42	47	47	6	2	6	6
Totaal	**89**	**107**	**108**	**113**	**113**	**18**	**2**	**7**	**7**

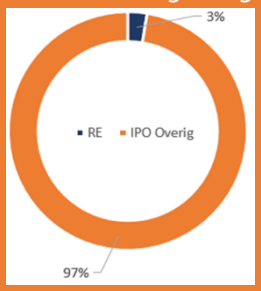
Toelichting verschillen

Zie de toelichting in het kader aan het begin van dit programma.

5. Regionale economie

De missie van het programma Regionale Economie is het bijdragen aan het herstel, ontwikkeling en duurzaam verdienvermogen van de regionale economie in de provincies. Dit gebeurt door belangenbehartiging, kennisdeling, innovatie, verduurzaming én netwerken. Het programma Regionale Economie is nog volop in ontwikkeling en bepalend is op welke beleidsopgaven provincies zelf zaken oppakken en in hoeverre een rol gezien wordt voor het IPO.
Belangrijkste onderdeel van het programma is de dynamische uitvoeringsagenda Regionale Economie. Dit vormt het kader van waaruit wordt gewerkt. Daarnaast volop inzet op circulaire economie, vrijetijdseconomie en ruimtelijke economie (vanaf 2022).

Aandeel in begroting

5.1. Stimuleren innovatief en breed MKB

Heeft relatie met
2.2 - 2.3 – 4.1 – P9
Krachtig groen herstel

5.1.1. Output 2022

Innovatief en breed midden- en kleinbedrijf (MKB), inclusief digitalisering en circulaire economie in het MKB, is een van de vier thema's uit die dynamische uitvoeringsagenda (zie 5.5).

- Betrekken van regionale clusters MKB bij alle thema's uit de dynamische uitvoeringsagenda Herstel Regionale Economie (HRE).
- Ondersteunen (breed) MKB in circulaire bedrijfsvoering door gezamenlijke programmering met Rijk en andere partners gebaseerd op IPO-krachtenkaart en 12 provinciale kansenkaarten.
- Organiseren kennisdeling over knelpunten en risico's van digitalisering van het MKB. Thema's: sleuteltechnologieën, connectiviteit, data-economie en human capital-vraagstukken.
- In samenspraak met het ministerie van EZK herijken van de inzet in KIC-convenant en kennis- en innovatieagenda's (KIA's).

5.1.2. Doorkijk 2023-2025

- De samenwerking en afspraken tussen Rijk, provincies, ROM's, MKB en VNG op het gebied van Breed MKB worden voortgezet in de dynamische uitvoeringsagenda HRE.
- Uitvoering geven aan de afspraken tussen Rijk en provincies om het MKB te ondersteunen in de transitie naar Nederland Circulair in 2050, door op basis van de Krachtenkaart Circulaire Economie o.a. regionale circulaire ecosystemen te versterken.
- Uitvoering geven aan de afspraken tussen Rijk en provincies om het MKB te ondersteunen in de digitale transitie naar een digitaal, modern en weerbaar MKB door het organiseren van kennisdelingsbijeenkomsten.
- Afstemmen provinciale inzet met provincies en Rijk in de KIA's 2020-2023 inclusief de uitkomsten van de KIC-enquête over 2022 en 2023.
- Kennisdeling, advisering, standpuntbepaling en lobby op het thema Innovatief en Breed MKB en KIA's.

5.1.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	96	85	84	85	85	-12	-1	0	0
Overige apparaatslasten	62	51	54	59	59	-10	3	8	8
Totaal	**158**	**136**	**138**	**144**	**144**	**-22**	**2**	**8**	**8**

Toelichting verschillen

Vanaf 2022 wordt vanuit deze beleidsopgave 0,1 fte overgeheveld naar beleidsopgave 5.7 Ruimtelijke economie.

5.2. Regionale Arbeidsmarkt/Human Capital

Heeft relatie met
Krachtig groen herstel

5.2.1. Output 2022

Regionale Arbeidsmarkt/Human Capital (thema Human Capital is een van de vier thema's in de dynamische uitvoeringsagenda HRE):

- Uitwerken van afspraken met het Rijk en VNG om (gezamenlijk) in te zetten op programma's die de doorstroming van onderwijs naar arbeidsmarkt verbeteren inclusief experimenteerruimte.
- Kennisdeling en belangenbehartiging bij het Rijk om in deze programma's afspraken te maken over voor banen van de toekomst.

5.2.2. Doorkijk 2023-2025

- Afspraken nakomen die met het Rijk en de VNG zijn gemaakt in programma's onderwijs-arbeidsmarkt.
- Belangen behartigen bij het Rijk en de VNG voor het duurzaam verdienvermogen van de regionale economie in de toekomst. Hiervoor zijn programma's onderwijs-arbeidsmarkt nodig die gericht zijn op banen van de toekomst.

5.2.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	96	85	84	85	85	-12	-1	0	0
Overige apparaatslasten	62	51	54	59	59	-10	3	8	8
Totaal	**158**	**136**	**138**	**144**	**144**	**-22**	**2**	**8**	**8**

Toelichting verschillen

Vanaf 2022 wordt vanuit deze beleidsopgave 0,1 fte overgeheveld naar beleidsopgave 5.7 Ruimtelijke economie.

5.3. Circulaire economie

Heeft relatie met
2.2 – 2.3 – 4.1
Krachtig groen herstel

5.3.1. Output 2022

- Invoeren in regio van de ontwikkelpaden (handreikingen) ‘Circulair inkopen en aanbesteden’, ‘circulair bestendigen omgevingsvisie en VTH-uitvoeringspraktijk’ en ‘monitoring’.
- Appèl op inzet van het Rijk op de Krachtenkaart Circulaire Economie (CE).
- Inzet van IPO Krachtenkaart en Kansenkaarten om met Rijk, medeoverheden en regionale partners tot een integraal hoofdstuk Regio in het landelijk Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie (UP CE) te komen.
- Met VNG, UvW en I&W realiseren van een aanpak in structuur en proces op circulair en duurzaam opdrachtgeverschap/circulair inkopen en aanbesteden.

5.3.2. Doorkijk 2023-2025

- Faciliteren samenwerking en kennisdeling voor invoering van de ontwikkelpaden gebaseerd op de Krachtenkaart CE door de provincies zelf.
- Bundelen van de inzet naar en vragen aan het Rijk.
- Uitwerken van afspraken met o.a. VNG, UvW en I&W over circulair en duurzaam opdrachtgeverschap.
- Integraal hoofdstuk Regio opstellen met provincies, rijk, medeoverheden en regionale partners in het UP CE.

5.3.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	0	101	76	51	0	101	-25	-50	-101
Directe personeelslasten	36	36	36	36	36	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	23	22	23	25	25	-1	1	4	4
Totaal	**59**	**160**	**135**	**113**	**62**	**100**	**-24**	**-46**	**-98**

Toelichting verschillen
Voor het opstellen van de handreikingen Krachtenkaart zetten wij tijdelijk extra middelen in.

5.4. Europees regionaal beleid

Heeft relatie met
1.3 – 2.3 – P5
Krachtig groen herstel

5.4.1. Output 2022

IPO/HNP zetten zich in om:

- de nieuwe generatie financiële instrumenten uit de structuurfondsen in de regio te laten landen en aansluiten bij de regionale opgaven (realiseren van een online EU-fondsenwijzer 2021-2027);
- met het Rijk te komen tot een integrale aanpak op de nieuwe generatie fondsen Recovery and Resilience Facility (RRF), Brexit Adjustment Reserve (BAR) en Just Transition Fund (JTF).
- samen met de VNG werk te maken van het nationale herstelplan en dit te laten aansluiten bij ons kabinetsaanbod 'Krachtig en Groen herstel' en de relatie met het EU-coronaherstelfonds (NextGenerationEU).

5.4.2. Doorkijk 2023-2025

- IPO/HNP behartigen het provinciaal belang om de synergie tussen de verschillende Europese instrumenten te bewerkstelligen, zodat de uitvoering via bestaande landsdelige operationele programma's loopt. De uitvoering van de structuurfondsen 2021-2027 is van start gegaan en het is van belang om eenduidigheid in de ondersteuning en verantwoording van de uitvoering te creëren.
- Ook zet het IPO/HNP zich in om de nieuwe fondsen (BAR en RRF) zoveel mogelijk via bestaande landsdelige structuren in de regio te laten landen.

5.4.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	36	36	36	36	36	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	23	22	23	25	25	-1	1	4	4
Totaal	**59**	**58**	**59**	**62**	**62**	**-1**	**1**	**4**	**4**

Toelichting verschillen
Niet van toepassing.

5.5. Taskforce HRE en samenwerkingsagenda

Heeft relatie met
2.2 – 2.3 – 4.1 – P9
Krachtig groen herstel

5.5.1. Output 2022

- Met Rijk (EZK en BZK), VNG, ROM's en MKB uitvoeren van de gezamenlijk dynamische uitvoeringsagenda. Centraal staat het duurzaam herstellen van de economie door het versterken van het verdienvermogen van de regio's.
- Uitwerken van afspraken met partner die per thema zijn gemaakt:
    - Ontwikkelkracht en Innovatie, inclusief werkboek met investeringsprojecten. Het werkboek dient als basis voor de programmeringstafel waarbij (private) initiatiefnemers hun voorstellen kunnen verrijken door feedback van Rijk en provincies.
    - Innovatief en breed MKB, inclusief digitalisering en circulaire economie (zie 5.1 en 5.2).
    - Human Capital (zie 5.2).
    - Gebiedsontwikkeling (binnensteden, bedrijventerreinen, campussen).

5.5.2. Doorkijk 2023-2025

De samenwerking met Rijk, VNG, ROM's en MKB die is opgestart tijdens de coronacrisis in 2020, wordt verder uitgebouwd en geïntensiveerd op de thema's van de dynamische uitvoeringsagenda herstel regionale economie. Dynamisch omdat, afhankelijk van wat de economie nodig heeft, thema's kunnen afvallen of aan de agenda worden toegevoegd.

5.5.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	0	30	30	30	30	30	0	0	0
Directe personeelslasten	155	144	143	144	144	-11	-1	0	0
Overige apparaatslasten	99	87	92	101	101	-12	5	14	14
Totaal	**254**	**261**	**265**	**275**	**275**	**7**	**4**	**14**	**14**

Toelichting verschillen

Vanaf 2022 wordt vanuit deze beleidsopgave 0,1 fte overgeheveld naar beleidsopgave 5.7 Ruimtelijke economie.

5.6. Vrijetijdseconomie

Heeft relatie met
1.3 Wonen

5.6.1. Output 2022

- Perspectief 2030 vertalen in een IPO-actieagenda. Provincies werken hierin samen met EZK en het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC). De provinciale actiepunten zijn uitgewerkt in plannen van aanpak.
- Vrijetijdseconomie is integraal onderdeel van de dynamische uitvoeringsagenda HRE en wordt in de opgavetafels (breed) MKB, Human Capital en gebiedsontwikkeling integraal opgepakt.
- De actieagenda vakantieparken wordt door partijen uitgewerkt in plannen van aanpak. Actiepunten worden uitgevoerd.
- Er is een actief kennisnetwerk.

5.6.2. Doorkijk 2023-2025

- In 2023 en verder wordt uitvoering gegeven aan de IPO-actieagenda vrijetijdseconomie. Daaronder vallen ook thema's die te maken hebben met het herstel van de vrijetijdseconomie in verband met de coronacrisis.
- Voortzetten van de uitvoering actieagenda vakantieparken.
- Belangen behartigen, kennis delen en lobby.

5.6.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	72	72	72	73	73	0	-1	0	0
Overige apparaatslasten	46	44	46	51	51	-2	2	7	7
Totaal	**118**	**116**	**118**	**123**	**123**	**-2**	**2**	**7**	**7**

Toelichting verschillen
Niet van toepassing.

5.7. Ruimtelijke economie

Heeft relatie met
1.1 Ruimtelijke ontw.

5.7.1. Output 2022

- Uitwerken van de afspraken met Rijk en VNG die in de opgavetafel gebiedsontwikkeling, als onderdeel van de dynamische uitvoeringsagenda, zijn gemaakt.
- Faciliteren, kennis delen en verbinden met andere programma's op het thema gebiedsontwikkeling in het bijzonder over (her)ontwikkeling van bedrijventerreinen, binnensteden en kernen en campussen.
- Hernieuwd opstellen kennisagenda vanwege de coronacrisis, voor de opgave Retail (best practices).

5.7.2. Doorkijk 2023-2025

- Uitwerken van ruimtelijke economie, ook in samenhang met de gebiedsopgaven passend bij de dynamische uitvoeringsagenda herstel, krijgt verder vorm.
- Faciliteren, kennisdelen en verbinden met andere programma's.
- Lobbyen richting Rijk voor een integrale aanpak en middelen.

5.7.3. Lasten

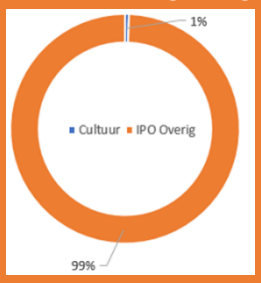
	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	0	36	36	36	36	36	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	22	23	25	25	22	1	4	4
Totaal	**0**	**58**	**59**	**62**	**62**	**58**	**1**	**4**	**4**

Toelichting verschillen
Vanaf 2022 zetten we 0,3 fte in op deze nieuwe beleidsopgave.

6. Cultuur en erfgoed

De strategische agenda formuleren vanuit position papers
Het IPO-bestuur heeft op 11 februari 2021 een strategische agenda geformuleerd door het vaststellen van position papers voor cultuur en erfgoed als basis voor inzet belangenbehartiging op o.a. actualisering Rijkscultuurbestel en kaders voor erfgoed. Gelet op deze ambitie is bij de kaderbrief 2022 de noodzaak van een intensivering van de inzet voor cultuur en erfgoed vastgesteld.
Het effect op de culturele sector van de coronacrisis is groot geweest en er wordt gewerkt aan maatregelen om de culturele sector weer overeind te krijgen. De culturele sector zal in 2022 in een opbouwfase verkeren na een lange stilstand door corona waarbij zowel de meerjarige subsidieverplichtingen - als ware er geen corona - en een nieuwe werkelijkheid naast elkaar bestaan.

Aandeel in begroting

6.1. Toekomstperspectief culturele sector

Heeft relatie met
5 Regionale economie

6.1.1. Output 2022

- Inzetten op de rol van provincies waarbij conform de visie voor cultuur wordt ingezet op wettelijke verankering van de rol van provincies in het landelijk cultuurbeleid.
- Adviseren over het Rijkscultuurstelsel met aandacht voor de regionale component, werking subsidieregelingen en bereidt bestuurlijk overleggen voor o.a. corona-aanpak, stedelijke cultuurregio's en faciliteert standpuntbepaling.
- Inzetten op een proactieve en agenderende rol van het IPO.
- Inzetten op een actieve belangenbehartiging in bijvoorbeeld de actuele voorbereiding van het rijkscultuurbestel.
- Inzetten op het herstel van de culturele sector naar een 'nieuw normaal'.

6.1.2. Doorkijk 2023-2025

- Provincies adviseren over Rijkscultuurstelsel met aandacht voor regionale component, werking subsidieregelingen en bereidt bestuurlijk overleggen voor o.a. stedelijke cultuurregio's en faciliteert standpuntbepaling.
- Overleg voeren namens de gezamenlijke provincies met OCW en VNG over deze beleidsopgave op basis van de position paper cultuur.
- In de weg naar de opvolger van het huidige rijkskader voor cultuur zal het IPO in de komende jaren actief betrokken worden.

6.1.3. Lasten

	Begroting 2021	Begroting 2022	Meerjarenraming 2023	2024	2025	Verschil t.o.v. 2022 2021	2023	2024	2025
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	48	48	48	48	48	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	31	29	31	34	34	-2	2	5	5
Totaal	**79**	**78**	**79**	**82**	**82**	**-1**	**1**	**5**	**5**

Toelichting verschillen
Niet van toepassing.

6.2. Behoud erfgoed

Heeft relatie met
1. DROWW en 5. RE

6.2.1. Output 2022

- De interprovinciale position paper erfgoed en het uitvoeringsprogramma zijn de leidraad voor de onderhandelingen met het Rijk over rol en middelen voor provincies; waaronder middelen voor de grote restauraties bij voorkeur via een gemeenschappelijk programma Rijk en provincies.
- Inzetten op versterking van de verbinding van erfgoed met ruimtelijke opgaven met een vervolg op de Erfgoed Deal (waaronder vrijkomende monumenten als kerken).
- Inzetten op voldoende middelen/rol van provincies in het nieuw op te stellen Rijkskader Erfgoed Telt.
- Borgen van de provinciale belangen in de nieuw vast te stellen bestuurlijke afspraken over restauraties en de uitvoeringsorganisatie met Rijk en VNG.

6.2.2. Doorkijk 2023-2025

- Inbreng leveren in een gezamenlijke aanpak met OCW voor de restauratie van (grote) monumenten en verbindingen tussen erfgoed en andere beleidsthema's. IPO zal blijvend (ook financiële) aandacht vragen voor de grote restauraties met het Rijk in overleg met andere overheden.
- Als belangenbehartiger vertegenwoordigen/bestuurlijk adviseren in beleidsvorming en uitvoeren met een blijvende inzet op voldoende middelen.

6.2.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	24	42	42	42	42	18	0	0	0
Overige apparaatslasten	15	26	27	30	30	10	1	4	4
Totaal	**39**	**68**	**69**	**72**	**72**	**28**	**1**	**4**	**4**

Toelichting verschillen
Vanaf 2022 verhogen we bij deze beleidsopgave de inzet met 0,15 fte.

6.3. Cultuureducatie

Heeft relatie met
N.v.t.

6.3.1. Output 2022

- Voor OCW aanspreekpunt zijn voor programma Cultuureducatie met Kwaliteit 2021-2024 en alleen een rol vervullen voor faciliteren kennisuitwisseling in 2022.
- In 2022 betrokken worden bij de herijking van bestuurlijke afspraken cultuur en onderwijs.
- Participeren in de opbouw van een nieuw Rijkskader voor cultuur waar cultuureducatie een onderdeel van is.

6.3.2. Doorkijk 2023-2025

- Voor OCW aanspreekpunt zijn voor programma Cultuureducatie met Kwaliteit 2021-2024.
- Gesprekspartner zijn over de opbouw van een nieuw Rijkskader en bestuurlijke afspraken.
- Netwerk onderhouden omtrent cultuurparticipatie.

6.3.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	12	12	12	12	12	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	8	7	8	8	8	0	0	1	1
Totaal	**20**	**19**	**20**	**21**	**21**	**0**	**0**	**1**	**1**

Toelichting verschillen
Niet van toepassing.

6.4. Toekomstbestendig bibliotheekstelsel

Heeft relatie met
N.v.t.

6.4.1. Output 2022

- Op basis van een convenant voor het bibliotheekstelsel samenwerken met netwerkpartners OCW, VNG, Koninklijke Bibliotheek, SPN en VOB, zodat bibliotheken beter in staat zijn om bij te dragen aan maatschappelijke opgaven en focus wordt gegeven aan de uitvoering van de Wet stelsel openbare bibliotheken.
- Partijen stemmen op basis van een netwerkagenda af en werken aan concrete acties om het convenant uit te voeren.
- Bij Rijk als stelselpartner aandacht claimen voor helderheid rollen en beleidsvrijheid provincies.

6.4.2. Doorkijk 2023-2025

- In de bibliotheekwet WSOB hebben de overheden een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een toekomst bestendig bibliotheekstelsel met ieder specifieke taken. De provincies dragen zorg voor interbibliothecair leenverkeer en zijn opdrachtgevers voor provinciale ondersteuningsinstellingen. De laatsten hebben een specifieke taak voor het ontwikkelen van innovaties voor de fysieke bibliotheek.
- Op basis van een convenant samenwerken met netwerkpartners aan een netwerkagenda voor het bibliotheekstelsel waarin een aantal maatschappelijke en randvoorwaardelijke thema's gezamenlijk worden opgepakt. Dit vraagt om regelmatig overleg en afstemming.

6.4.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	12	18	18	18	18	6	0	0	0
Overige apparaatslasten	8	11	12	13	13	3	1	2	2
Totaal	**20**	**29**	**30**	**31**	**31**	**9**	**0**	**2**	**2**

Toelichting verschillen
Vanaf 2022 verhogen we bij deze beleidsopgave de inzet met 0,05 fte.

7. Kwaliteit Openbaar Bestuur

Bij de kerntaak Kwaliteit van het Openbaar Bestuur gaat het om het verrichten van wettelijke taken voor consultaties en wetgevingstrajecten namens de gezamenlijke provincies, inclusief deelname aan daartoe voorbereidende en agendasettende interbestuurlijke activiteiten. Ook gaat het om het versterken van de strategische kennisfunctie en het betrekken van de wetenschap bij vraagstukken in het openbaar bestuur en het middenbestuur in het bijzonder.

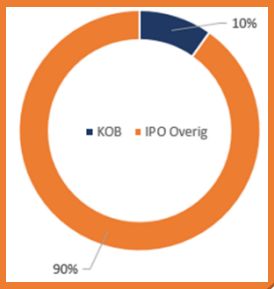
De realisatie van het kabinetsaanbod ‘naar een Krachtig Groen Herstel’ en de daarbij horende gebiedsgerichte aanpak is opgenomen in deze kerntaak.

Een andere invalshoek betreft de overheidsfinanciën. Het is belangrijk dat de belangen van het midden bestuur goed worden behartigd in dit domein.

Het IPO is een vereniging die vitaal moet zijn. Dit vraagt om ontmoeting en inspiratie voor en door leden.

Tot slot is de kwaliteit van het openbaar bestuur niet alleen op (inter)provinciale of nationale schaal van belang, maar moet deze ook gezien worden in de Europese context.

Aandeel in begroting

7.1. Consultaties en wetgevingstrajecten

Heeft relatie met
7.2 Gebiedsopgaven 3.0
Krachtig groen herstel

7.1.1. Output 2022

- Wettelijke taken uitvoeren bij consultaties en wetgeving die zich in 2022 aandienen.
- Proactief signaleren en, desgewenst, lobbyen bij de Staten-Generaal.

7.1.2. Doorkijk 2023-2025

- Actief betrokken zijn bij beleid- en regelgeving rond ‘openbaar bestuur’ die betrekking hebben op de provincies.
- Actief aanwezig zijn in het maatschappelijk en politiek debat.

7.1.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	47	21	21	21	21	-27	0	0	0
Directe personeelslasten	276	338	336	338	338	62	-3	0	0
Overige apparaatslasten	177	205	216	237	237	27	11	33	33
Totaal	**501**	**563**	**572**	**596**	**596**	**63**	**9**	**33**	**33**

Toelichting verschillen
Vanaf 2022 versterken we - conform de Kaderbrief 2022 - onze inzet met 1,0 fte.

7.2. Naar Krachtig Groen Herstel/Gebiedsopgaven 3.0

Heeft relatie met
Krachtig groen herstel

7.2.1. Output 2022

'Krachtig Groen Herstel' realiseren – mede in samenwerking met VNG en UvW, inclusief Gebiedsopgaven 3.0: de gebiedsgerichte aanpak.

7.2.2. Doorkijk 2023-2025

'Krachtig Groen Herstel' en de daarbij behorende gebiedsaanpak 3.0 is de inzet van de provincies na de verkiezingen van 2021, en voor de transitie van Nederland uit de covid-crisis.

7.2.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	0	27	27	27	27	27	0	0	0
Directe personeelslasten	0	459	455	0	0	459	-3	-459	-459
Overige apparaatslasten	0	278	293	0	0	278	16	-278	-278
Totaal	**0**	**764**	**776**	**27**	**27**	**764**	**12**	**-736**	**-736**

Toelichting verschillen

Conform de Kaderbrief 2022 zetten wij voor 2022 en 2023 3,8 fte in op deze nieuwe beleidsopgave.

7.3. Strategische kennisfunctie

Heeft relatie met
Diverse beleidsopgaven

7.3.1. Output 2022

Versterken van de interprovinciale kennisfunctie (o.a. COELO, strategische denktank, wetenschappelijke betrokkenheid).

7.3.2. Doorkijk 2023-2025

De kracht van de samenwerkende provincies is gebaat bij interprovinciale kennisuitwisseling, en betrekken van externe kennis.

7.3.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	63	125	105	105	105	62	-20	-20	-20
Directe personeelslasten	120	121	120	121	121	1	-1	0	0
Overige apparaatslasten	77	73	77	85	85	-4	4	12	12
Totaal	**260**	**319**	**302**	**310**	**310**	**58**	**-17**	**-8**	**-8**

Toelichting verschillen

Conform de Kaderbrief 2022 ramen wij extra middelen voor de realisatie van Communities of practice (+ € 62.000 in 2022, + € 42.000 vanaf 2023).

7.4. Financiële verhoudingen

Heeft relatie met
Alle beleidsopgaven

7.4.1. Output 2022

In 2022 zullen gezamenlijk met het rijk de voorstellen van het rapport Onderzoek Belastinggebied verder worden uitgewerkt, gericht op het realiseren van een toekomstgericht, stabiel en zelfstandig provinciaal belastinggebied met voldoende inkomsten; dit in grote samenhang met het beleid van het nieuwe kabinet. Daarnaast zullen de voorstellen uit het herijkingstraject 2021 voor de actualisatie van het verdeelmodel van het Provinciefonds in 2022 en verder worden uitgewerkt. Optimalisering van de omvang en verdeling onder de provincies is voor het IPO hierbij het uitgangspunt.
Daarnaast zal het rijk in 2022 een wetgevingstraject starten om het uitkeringsstelsel te moderniseren. Het IPO beïnvloedt het wetgevingstraject zodat het aantal en de groei van de SPUK's wordt teruggedrongen en er een uitkeringsvorm wordt ontwikkeld voor samenwerkingsverbanden.
Verder zullen de volgende onderwerpen in 2022 gaan spelen:

- samen met LNV een nieuwe governance Nationaal Groenfonds realiseren, gericht op het uittreden door de provincies;
- onderzoek naar wenselijkheid bijzondere leerstoel financiële verhoudingen;
- financiering en positieve financiële effecten herstel na Corona realiseren;
- implementeren aanbevelingen beleidsdoorlichting BTW-compensatiefonds (2021) gericht op verbeterde werking van het fonds voor de provincies;
- monitoren en daarbij beperken fiscale risico's verzelfstandiging Prorail;
- lid begeleidingsgroep onderzoek naar uniforme methodiek bepaling rente stortplaatsen, waardoor elke provincie dezelfde berekeningsmethodiek hanteert.

De AAC Financien en de BAC Financien geven hierbij sturing aan de ontwikkelingen. Voorbereiding van de Bestuurlijke Overleggen Financiële verhoudingen (BOFv).

7.4.2. Doorkijk 2023-2025

- Uitwerken van de besluitvorming rond herijking Verdeelmodel Provinciefonds.
- Uitwerken van de besluitvorming naar aanleiding van het onderzoek belastinggebied/fiscalisering mobiliteit.
- Realiseren voldoende financiële middelen voor uitvoeren Klimaatakkoord, zoals betrokkenheid bij herijkingsonderzoek uitvoeringslasten in 2024/2025.
- Uitwerken bevorderen van de uitkomst van de strategische besluitvorming Nationaal Groenfonds.
- Coördineren van de overleggen AAC Financiën en BAC Financiën.
- Voorbereiden Bestuurlijke Overleggen Financiële verhoudingen.

7.4.3. Lasten

	Begroting 2021	Begroting 2022	Meerjarenraming 2023	2024	2025	Verschil t.o.v. 2022 2021	2023	2024	2025
Programmalasten	104	105	105	105	105	1	0	0	0
Directe personeelslasten	227	228	226	228	228	1	-2	0	0
Overige apparaatslasten	146	138	146	160	160	-8	8	22	22
Totaal	**476**	**471**	**478**	**494**	**494**	**-5**	**6**	**22**	**22**

Toelichting verschillen
Niet van toepassing.

7.5. Vitale vereniging

Heeft relatie met
7.2 Gebiedsopgaven 3.0
Krachtig groen herstel

7.5.1. Output 2022

- Evenementen (waaronder jaarcongres, AV-bijeenkomsten).
- Netwerk-functie (waaronder versterken relatie met Staten, themabijeenkomsten).

7.5.2. Doorkijk 2023-2025

Na de covid-pandemie is het belangrijk (opnieuw) alle leden van de vereniging langs verenigingslijnen, en inhoudelijke/thematische lijnen bijeen te laten komen, dit zowel binnen de vereniging als met externe partners en betrokkenen. Dit draagt mede bij aan het neerzetten en doorleven van het zijn van een vereniging.

7.5.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	159	263	263	263	263	104	0	0	0
Directe personeelslasten	139	140	139	140	140	1	-1	0	0
Overige apparaatslasten	89	85	90	98	98	-5	5	14	14
Totaal	**388**	**488**	**491**	**501**	**501**	**100**	**4**	**14**	**14**

Toelichting verschillen
In 2021 waren de programmalasten eenmalig met € 100.000 verlaagd.

7.6. Europa

Heeft relatie met
Alle beleidsopgaven

7.6.1. Output 2022

- Met HNP belangen behartigen op dossiers agrofood, klimaat en energie, herstel regionale economie, digitalisering én leveren bij EU-instellingen input gericht op behoud van positie, EU-budget en provinciaal en regionaal belang.
- Met HNP daarnaast richten op de aandachtsgebieden: slimme en duurzame mobiliteit, circulaire economie, duurzame en gezonde leefomgeving.
- Met HNP zorgdragen voor afstemming BNC-fiches (Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen) met provincies.
- KED en HNP publiceren de wekelijkse Europese Ster en het KED beheert de online EU-fondsenwijzer 2021-2027 (initiatief HNP/IPO) en verleent juridisch advies inzake staatssteunvraagstukken.

7.6.2. Doorkijk 2023-2025

- De kennis, expertise en inzet van het HNP en IPO versterken de positie van provincies op zowel nationaal als Europees niveau in de nieuwe Europese programmaperiode 2021-2027.
- Naast bestaande thema's als agrofood, klimaat & energie en de regionale economie, worden maatschappelijke uitdagingen als de digitale transformatie en de energietransitie onderdeel van onze IPO- & HNP-agenda.
- De nieuwe agenda van Europa vraagt van het IPO en HNP om een verdere multidisciplinaire, integrale aanpak van Europese dossiers.
- Kennis delen en verder samenwerken tussen het IPO Den Haag, BIJ12 en HNP voor het bepalen van en de uitvoering van inhoudelijke lobby-agenda's. Voor de uitvoering en inzet in Brussel wordt samengewerkt met Europese partners, waaronder Permanente Vertegenwoordiging (PV), CEMR, Comité van de Regio's (CvdR) en partnerregio's.

7.6.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	256	259	259	259	259	4	0	0	0
Directe personeelslasten	384	386	383	387	387	2	-3	0	0
Overige apparaatslasten	247	234	247	271	271	-13	13	38	37
Totaal	**886**	**879**	**889**	**917**	**917**	**-7**	**10**	**38**	**38**

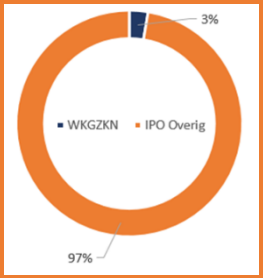
Toelichting verschillen
Niet van toepassing.

8. Werkgeverszaken

Werkgeverszaken richt zich op 3 opgaven:
1. CAO
2. Rechtspositie en integriteit politiek ambtsdragers
3. Doorontwikkelen en borgen goed provinciaal en publiek werkgeverschap.

In 2022 en jaren daarna is sprake van een aantal belangrijke, complexe en omvangrijke transities, o.a. naar een nieuw pensioenstelsel en naar een nieuwe inrichting van de arbeidsmarkt. Daarnaast zal invulling worden gegeven aan het realiseren van de Werkgeversvisie 2025. Voor het realiseren van de continue opgaven en de vermelde transities is voor twee jaar 1,2 fte extra inzet vereist.

Aandeel in begroting

8.1. CAO

Heeft relatie met
N.v.t.

8.1.1. Output 2022

- Implementeren, monitoren en doorontwikkelen cao-afspraken.
- Ondersteunen Bestuurlijke Onderhandelingsdelegatie voor nieuwe cao.

8.1.2. Doorkijk 2023-2025

- Namens de provincies en partijen bij de cao (als werkgeversvereniging) collectief arbeidsvoorwaarden/cao afspreken met vakbonden: nieuwe cao's voor de kalenderjaren 2024, 2025 en 2026 onder de huidige aanname dat dit zonder co-creatieproces wordt vormgegeven.
- Implementeren, monitoren en doorontwikkelen cao-afspraken.
- Realiseren Werkgeversvisie 2025 en voorbereiden en opstellen Werkgeversvisie 2030.
- Meenemen stakeholders bij ontwikkelingen in werkveld en toekomstige besluitvorming hierover met 'actualiteiten werkgeverszaken'.

8.1.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	199	202	202	202	202	3	0	0	0
Directe personeelslasten	120	217	216	133	133	97	-2	-84	-84
Overige apparaatslasten	77	132	139	93	93	54	7	-38	-38
Totaal	**396**	**550**	**556**	**428**	**428**	**154**	**6**	**-123**	**-123**

Toelichting verschillen
Vanwege enkele complexe transities en het realiseren van de continue processen is voor twee jaar 0,8 fte aanvullende capaciteit noodzakelijk.

8.2. Rechtspositie en integriteit politiek ambtsdragers

Heeft relatie met
7. KOB

8.2.1. Output 2022

- Belangen behartigen voor rechtspositie politiek ambtsdragers (provinciale sector).
- Bijdragen leveren aan consultatie wetgeving en beleid politiek ambtsdragers (met name voor pensioen).
- Voorbereiden aanbestedingen en contractbeheer (o.a. uitvoering APPA).

8.2.2. Doorkijk 2023-2025

- Namens de provincies bij het ministerie van BZK de belangen behartigen van onze politiek ambtsdragers. BZK ontwikkelt wet- en regelgeving waarin de rechtspositie van politiek ambtsdragers, inclusief pensioen, is vastgelegd.
- Bijdragen leveren aan consultatie wetgeving, beleid en arbeidsvoorwaardelijke aspecten, o.a. op het gebied van Integriteit, veiligheid (weerbaar bestuur), (evaluatie geharmoniseerd) rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers, pensioenstelsel Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA).
- Voorbereidingen aanbestedingen en contractbeheer (o.a. uitvoering APPA).

8.2.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	40	48	48	36	36	9	0	-12	-12
Overige apparaatslasten	25	29	31	25	25	4	2	-4	-4
Totaal	**65**	**78**	**79**	**62**	**62**	**12**	**1**	**-16**	**-16**

Toelichting verschillen
In 2022 en 2023 rekenen we 0,1 fte meer toe aan deze beleidsopgave.

8.3. Doorontwikkelen en borgen goed provinciaal en publiek werkgeverschap

Heeft relatie met
N.v.t.

8.3.1. Output 2022

- Lobbyen/belangen behartigen namens de samenwerkende provincies voor goed publiek werkgeverschap binnen en met zelfstandige publieke werkgevers (ZPW).
- Afstemmen met medeoverheden ter voorbereiding cao- en pensioenonderhandelingen en consultatie wetgeving.
- Consultatie wetgeving (wettelijke taak).
- Afstemmen met AAC Werkgeverszaken voor ontwikkeling provinciale organisaties en goed werkgeverschap.
- Borgen werking van en bemensing gezamenlijke inter- respectievelijk bovensectorale geschillenbeslechting.

8.3.2. Doorkijk 2023-2025

- Namens de provincies in de Stichting ZPW lobbyen en belangen behartigen voor goed publiek werkgeverschap. Doel: kennis delen, krachten bundelen en gesprekspartner vormen voor pensioenfonds ABP, Kabinet en andere werkgeversorganisaties zoals VNO/NCW en MKB Nederland. Portefeuilles: pensioenen, banenafspraak, arbeidsmarkt(beleid) en diversiteit. In 2023-2025 o.a. strategisch adviseren over het inrichten van het arbeidsmarktstelsel en het inrichten van het nieuwe pensioenstelsel en pensioenvraagstukken.
- Ambtelijk afstemmen ontwikkelingen aan werkgeverszijde met BZK (als coördinerend ministerie) en collegae decentrale overheden ten behoeve van onderhandelingen.
- Ambtelijk afstemmen met AAC Werkgeverszaken voor de ontwikkeling van de provinciale organisaties en goed werkgeverschap. In 2023-2025 o.a. voor arbeidsmarktprofilering en ontwikkeling strategische HRM-visie.
- Borgen werking van en bemensing van de gezamenlijke (inter- respectievelijk bovensectorale) geschillenbeslechting.

8.3.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	62	63	63	63	63	1	0	0	0
Directe personeelslasten	120	157	156	109	109	37	-1	-48	-48
Overige apparaatslasten	77	95	100	76	76	18	5	-19	-19
Totaal	**259**	**315**	**319**	**248**	**248**	**56**	**4**	**-67**	**-67**

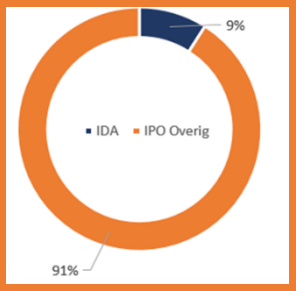
Toelichting verschillen
In 2022 en 2023 rekenen we 0,3 fte meer toe aan deze beleidsopgave.

9. Interprovinciale Digitale Agenda

De bestuurlijke ambitie in het programma Interprovinciale Digitale Agenda (IDA) is om versnelling aan te brengen in de digitale transformatie van de maatschappelijke opgaven van provincies en digitalisering structureel in te bedden in de dienstverlening van provincies, zodat provincies op alle beleidsterreinen een blijvend goede informatiepositie verwerven.
Samenwerking is hierbij essentieel. Niet alleen tussen provincies onderling, maar ook met medeoverheden, kennisinstituten en ketenpartners. Het programma IDA positioneert provincies stevig in de samenwerking met Rijk en medeoverheden als 'één digitale overheid' en geeft invulling aan de Nederlandse Digitaliseringsstrategie en de Interbestuurlijke Datastrategie.
Via IDA benutten provincies ook de kansen die de Europese strategie "Europese Digital Decade" biedt.

Lasten 2022-2025
IDA is vanaf 2022 een apart programma, bestaande uit vijf programmalijnen. Door deze omzetting alsmede doordat we binnen het totale IPO-budget € 150.000 aan personeelsbudget omzetten in programmalast ontstaan bij alle programmalijnen kleine wijzigingen tussen de jaarschijven 2021 en 2022.

Aandeel in begroting

9.1. Programmalijn Data

Heeft relatie met
1.3 – 2.3 – 2.8 – 2.9 – 2.10 – 2.12 - 3.9 – 3.10 – 7.2 – 7.6

9.1.1. Output 2022

- Deelnemen namens provincies aan Uitvoeringsprogramma 2022 Interbestuurlijke Datastrategie.
- Lobbyen provincies ten aanzien van Europees Datapakket en implementatie daarvan bij provincies.
- Datagedreven werken in maatschappelijke opgaven provincies versterken, via:
  - field labs voor ontwikkeling ‘evidence based beleid’ en ‘beleidsmonitoring’ voor belangrijke maatschappelijke opgaven (onder andere energietransitie, klimaat, wonen, mobiliteit, stikstof);
  - ontwikkeling datavoorzieningen voor ‘Gebiedsgericht werken 3.0’;
  - versterking samenwerking in data-ecosystemen (met kennisinstituten, marktpartijen en medeoverheden).
- Inzetten van data-analyses ter vergroting van weerbaarheid/bestrijding van ondermijning.
- Doorontwikkelen data governance (processen/rollen voor sturing in de datafunctie) bij provincies.
- Coördineren inspanningen provincies voor implementatie van standaarden (o.a. BIM-Pro/GEO).
- Ontwikkelen interprovinciaal sensorregister/aansluiting provincies op landelijk algoritmeregister.
- Ontwikkelen nieuwe software voor geautomatiseerde verzameling werkgelegenheidsgegevens.

9.1.2. Doorkijk 2023-2025

- Verder ontwikkelen van datagedreven werken en structurele inbedding in de maatschappelijke opgaven van provincies.
- Implementeren Datapakket Europese Commissie.
- Vervolg uitvoering Interbestuurlijke Datastrategie.

9.1.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	450	482	482	482	482	32	0	0	0
Directe personeelslasten	318	278	276	278	278	-41	-2	0	0
Overige apparaatslasten	204	168	177	195	195	-36	9	27	27
Totaal	**972**	**927**	**935**	**955**	**955**	**-45**	**7**	**27**	**27**

Toelichting verschillen

Zie de toelichting in het kader aan het begin van dit programma.

9.2. Programmalijn Dienstverlening

Heeft relatie met
1.5 DSO

9.2.1. Output 2022

- Ontwikkelen van excellente digitale dienstverlening door provincies met aandacht voor de menselijke maat, conform de Interprovinciale Visie op e-Dienstverlening.
- Faciliteren van provincies bij de ontwikkeling van voorzieningen voor digitale participatie bij besluitvorming.
- Ontwikkelen van een modelaanpak voor Fase I van de aansluiting van provincies op het Europese 'Your Europe' portaal voor dienstverlening, conform de Europese Single Digital Gateway verordening.
- Ontwikkelen van een modelaanpak voor en ondersteuning van provincies bij implementatie van Nederlandse wetten en richtlijnen op het gebied van digitale dienstverlening (o.a. Wet digitale overheid, Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer, Wet elektronische publicaties).

9.2.2. Doorkijk 2023-2025

- Verder verbeteren kwaliteit digitale dienstverlening provincies.
- Implementeren van nieuwe en bestaande (Europese en Nederlandse) wet- en regelgeving op het gebied van digitale dienstverlening.

9.2.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	225	254	254	254	254	29	0	0	0
Directe personeelslasten	318	278	276	278	278	-41	-2	0	0
Overige apparaatslasten	204	168	177	195	195	-36	9	27	27
Totaal	**747**	**699**	**707**	**727**	**726**	**-48**	**7**	**27**	**27**

Toelichting verschillen
Zie de toelichting in het kader aan het begin van dit programma.

9.3. Programmalijn Bedrijfsvoering

Heeft relatie met
N.v.t.

9.3.1. Output 2022

- Collectief Europees aanbesteden namens de twaalf provincies, IPO en BIJ12 van grote aanbestedingstrajecten met een duidelijke business case.
- (Ondersteunen bij) inrichten van contractmanagement voor gezamenlijk aanbestede (raam)contracten.
- Implementeren Wet open overheid (Woo): coördineren van en ondersteunen bij uitvoering Woo door provincies conform interprovinciaal Meerjarenplan Woo.
- Ontwikkelen van interprovinciale samenwerking op het gebied van informatieveiligheid (cyber security), in goede aansluiting op en samenwerking met Rijk en medeoverheden.
- Ondersteunen van provincies bij benutting van mogelijkheden Office365.

9.3.2. Doorkijk 2023-2025

Vanwege de duidelijke business case voor gezamenlijke inkooptrajecten zal deze activiteit ook na 2022 opportuun blijven voor provincies. De implementatie van de Wet open overheid is een meerjarig traject, dat ook nog door zal lopen in deze jaren.

9.3.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	225	254	254	254	254	29	0	0	0
Directe personeelslasten	249	217	216	218	218	-32	-2	0	0
Overige apparaatslasten	160	132	139	153	153	-28	7	21	21
Totaal	**634**	**602**	**608**	**624**	**624**	**-31**	**6**	**21**	**21**

Toelichting verschillen

Zie de toelichting in het kader aan het begin van dit programma.

9.4. Innovatie

Heeft relatie met
1.3 – 2.3 – 2.10 – 3.2 – 3.4 – 3.6
3.8 – 3.9 – 4.1 – 4.4 – 5.1 – 7.6

9.4.1. Output 2022

- Ontwikkelen en opschalen van toepassing van Articiële Intelligentie (AI) in de maatschappelijke opgaven van provincies, passend binnen kaders van wet- en regelgeving (o.a. Europees AI-pakket).
- Coördineren (samen met VNG) van eerste jaar Dutch Societal Innovation Hub (Nederlandse innovatiehub op het gebied van publieke dienstverlening).
- Coördineren implementatie interprovinciale innovatiestrategie bij provincies.
- Evalueren interprovinciale Gids Ethiek en Digitale Transformatie.
- Aansluiten provincies op initiatief Geonovum voor ‘Nationale Digital Twin van de Fysieke Leefomgeving’.
- Opstarten ‘regionale morele autoriteit’ op gebied van digitale innovatie.

9.4.2. Doorkijk 2023-2025

- Voortzetten activiteiten Dutch Societal Innovation Hub in 2023 en 2024, voor daarna: twee keer optie tot verlenging van nog eens 2 jaar.
- Blijvende aandacht voor kansen, ontwikkeling en implementatie van digitale innovaties en AI-toepassingen voor de maatschappelijke opgaven van provincies.
- Continueren activiteiten ‘regionale morele autoriteit’.

9.4.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	350	380	380	380	380	30	0	0	0
Directe personeelslasten	304	266	264	266	266	-39	-2	0	0
Overige apparaatslasten	195	161	170	187	187	-35	9	26	26
Totaal	**850**	**807**	**814**	**833**	**833**	**-43**	**7**	**26**	**26**

Toelichting verschillen
Zie de toelichting in het kader aan het begin van dit programma.

9.5. Digivaardige organisatie

Heeft relatie met
9.1 – 9.2 – 9.3 – 9.4

9.5.1. Output 2022

- Ontwikkelen van interprovinciaal platform voor vaardigheidsontwikkeling medewerkers op het gebied van digitalisering en digitale transformatie.
- Aanbieden van opleidingen en trainingen op specifieke aandachtsgebieden (o.a. Office365).

9.5.2. Doorkijk 2023-2025

Voortzetten en verdere ontwikkelen van het platform voor ontwikkeling van de digivaardige organisatie bij provincies.

9.5.3. Lasten

	Begroting 2021	Begroting 2022	Meerjarenraming 2023	2024	2025	Verschil t.o.v. 2022 2021	2023	2024	2025
Programmalasten	0	51	51	51	51	51	0	0	0
Directe personeelslasten	83	72	72	73	73	-11	-1	0	0
Overige apparaatslasten	53	44	46	51	51	-9	2	7	7
Totaal	**136**	**167**	**169**	**174**	**174**	**31**	**2**	**7**	**7**

Toelichting verschillen

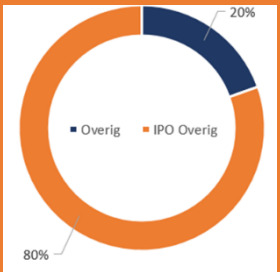
Zie de toelichting in het kader aan het begin van dit programma.

10. Overig

Het programma 'Overig' bestaat uit de volgende onderdelen:

- Werkbudget
- Stelpost loon- en prijscompensatie (indexering)
- Kassiersfuncties waarbij het IPO enkel als doorgeefluik fungeert.

Aandeel in begroting

10.1. Werkbudget

10.1.1. Toelichting

In de Begroting 2021 zijn de werkbudgetten binnen de afzonderlijke programma's gecentraliseerd en gehalveerd. Van het oorspronkelijk beschikbare bedrag ad € 300.000 resteert in de Begroting 2022 € 235.000.

10.1.2. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	221	235	-265	275	275	14	-500	40	40
Directe personeelslasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	**221**	**235**	**-265**	**275**	**275**	**14**	**-500**	**40**	**40**

Toelichting verschillen

- Wijzigingen werkbudget 2022 (zie toelichting bij de betreffende beleidsopgave):
  - 1.1 Ruimtelijke ontwikkeling: + € 50.000 (structureel)
  - 1.2 Water: - € 69.000 (structureel)
  - 2.6 Abonnementen: + € 21.000 (structureel)
  - 2.8 6000 mw op land: - € 40.000 (2022 en 2023)
  - 5.5 Taskforce HRE: - € 30.000 (structureel)
- In de jaarschijf 2023 nemen we een negatieve stelpost op van € 0,5 miljoen voor lagere lasten in het verkiezingsjaar.

10.2. Stelpost L&P-compensatie

10.2.1. Toelichting

Voor de indexatie maken we gebruik van de ramingen van het Centraal Planbureau (CPB) in het Centraal Economisch Plan 2021, 31 maart 2021 (pag. 13). Op basis hiervan indexeren we in 2022 de personele budgetten met 1,5% en de materiële budgetten met 1,4%. Deze indexatie is verwerkt bij de diverse programma's.

10.2.2. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2022	2023	2024
Lonen	0	0	145	271	418	0	145	271	418
Programmalasten	0	0	150	314	477	0	150	314	477
Bedrijfsvoeringslasten	0	0	26	52	79	0	26	52	79
Totaal	**0**	**0**	**321**	**637**	**973**	**0**	**321**	**637**	**973**

Toelichting verschillen

De indexatie over 2022 is verwerkt bij de diverse programma's. Voor de meerjarenraming is de indexatie (met dezelfde percentages) als stelpost opgenomen.

10.3. Informatiehuizen Natuur en Externe veiligheid

Deze beleidsopgave vervalt vanaf 2022. Het onderwerp komt terug in de begroting van BIJ12.

Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	2.301	0	0	0	0	-2.301	0	0	0
Directe personeelslasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	**2.301**	**0**	**0**	**0**	**0**	**-2.301**	**0**	**0**	**0**

Toelichting verschillen

Informatiehuizen is vanaf 2022 opgenomen in de begroting van BIJ12.

10.4. Compensatie Zeeland

10.4.1. Toelichting

- Vanwege een weeffout in het verdeelmodel provinciefonds ontving de provincie Zeeland van de overige 11 provincies € 6,7 miljoen ter aanvulling op de uitkering uit het Provinciefonds.
- In de BAC Financiën van 27 maart 2020 is besloten om deze afspraak te verlengen tot aan de implementatie van de herijking van het Provinciefonds.
- De weeffout heeft betrekking op het peiljaar (2008) dat gehanteerd is voor de bepaling van het veronderstelde rendement op dividend. Dividendinkomsten zijn onderdeel van de Overige Eigen Middelen die ingehouden worden op de provinciefondsuitkering. Sinds 2016 zijn de dividendinkomsten voor Zeeland nihil.
- De financiële afhandeling verloopt vanwege het administratieve karakter via de IPO-kassiersfunctie.

10.4.2. Doorkijk 2023-2025

Er is in 2018 in het IPO-bestuur afgesproken dat de provincies over de periode 2018-2020 (oftewel voor een periode van 3 jaar) jaarlijks in totaal € 6,7 miljoen bijdragen aan de provincie Zeeland. Het IPO-bestuur heeft in 2020 besloten deze bijdrage te verlengen voor de boekjaren 2021 en 2022 omdat de actualisatie van het verdeelmodel van het Provinciefonds nog niet is afgerond.

10.4.3. Lasten

	Begroting	Begroting	Meerjarenraming			Verschil t.o.v. 2022			
	2021	2022	2023	2024	2025	2021	2023	2024	2025
Programmalasten	6.700	6.700	6.700	6.700	6.700	0	0	0	0
Directe personeelslasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	**6.700**	**6.700**	**6.700**	**6.700**	**6.700**	**0**	**0**	**0**	**0**

Toelichting verschillen

Wij hebben - voor het creëren van een reëel begrotingsbeeld – de lasten 2022 in de Meerjarenraming 2023-2025 rekenkundig doorgetrokken. Hierover moet echter nog worden besloten.

Bijlagen

1. Uitgangspunten

Bij de begroting zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd.

a) De IPO-begroting is opgebouwd uit 7 programma's die aansluiten op de kerntaken uit IPO-Kompas 2020.
b) Ieder programma kent één of meer beleidsopgaven.
c) Iedere beleidsopgave kent één of meer resultaatgebieden. De resultaatgebieden bestaan uit: Belangenbehartiging, Kennisdeling-Innovatie, Netwerken en Uitvoeren
    I. Belangenbehartiging bestaat uit vijf activiteiten (kan heen en weer switchen): Signalering, (Strategische) Advisering, Standpuntbepaling, Lobby en Programmering. De inzet wordt getypeerd maar er vindt geen kostenverfijning plaats.
    II. Kennisdeling-Innovatie betreft activiteiten gericht op gezamenlijke kennis en innovaties. Bijvoorbeeld de financiering van onderzoek(sinstituten).
    III. Netwerken bestaat uit interne (bac's, aac's, jaarconferenties etc) netwerkactiviteiten en externe netwerkactiviteiten. Hiervan vindt geen kostenverfijning plaats.
    IV. Uitvoeringsactiviteiten zijn in de begroting van BIJ12 ondergebracht.
d) Er worden drie bijzondere programma's gehanteerd, te weten Werkgeverszaken, Interprovinciale Digitale Agenda en Overig.
    I. Een programma 'Overig' is nodig voor het ramen van werkbudget, het meerjarig ramen van de stelpost loon- en prijscompensatie (indexering) en het ramen van kassiersfuncties waarbij het IPO enkel als doorgeefluik fungeert.
    II. De hoogte van de indexering wordt vastgesteld bij de Kaderbrief (op basis van de Macro Economische Verkenningen). Vervolgens wordt de indexering verwerkt (d.w.z. toegerekend aan de ramingen binnen de programma's) in de begroting voor het komend jaar. Voor de meerjarenraming wordt gewerkt met een stelpost binnen het programma 'Overig'.
e) De onderwerpen die voorheen onderdeel waren van de Kassiersfunctie, worden opgenomen in de IPO-begroting.
    I. Uitgangspunt is dat de onderwerpen waar IPO-activiteiten uit voortvloeien ondergebracht worden binnen de inhoudelijke programma's, tenzij het hierbij gaat om middelen waarbij het IPO uitsluitend als doorgeefluik fungeert. In dat geval wordt gebruik gemaakt van het programma 'Overig'.
    II. Ook onderwerpen waar niet alle provincies aan bijdragen, worden ondergebracht binnen de programma's. In de begroting wordt een bijlage opgenomen waaruit de specificatie van de bijdragen per provincie blijkt.
    III. Bij onderwerpen die een structureel karakter krijgen, verdwijnt het label 'Kassiersfunctie' en is het betreffende onderwerp onderdeel geworden van de IPO-begroting.
f) Bedragen zijn afgerond in duizendtallen, formatie op 1 decimaal.
g) De programmalasten zijn binnen de programma's toegerekend naar de resultaatgebieden binnen de beleidsopgaven.
h) Werkbudgetten (zoals onderzoeken) zijn ondergebracht binnen het programma 'Overig'.
i) Inhuur is onderdeel van de personele lasten.
j) Verdeling personele lasten
    Gekozen is voor een zo eenvoudig mogelijke, transparante methodiek. De personele lasten bestaan uit:
    I. Directe personeelslasten:
        a. Salarislasten incl. sociale lasten
        b. Inhuurlasten incl. BTW
        c. Detacheringslasten incl. BTW
    II. Overige personeelslasten

k) De directe personele lasten worden verdeeld over de programma's, beleidsopgaven en resultaatgebieden. Dit geldt ook voor de activiteiten die vanuit de kassiersfunctie worden gefinancierd.
l) De verdeling van de directe personele lasten is gebaseerd op de formatie en maximum bedrag per schaal. Eén keer per jaar worden de geraamde personele lasten getoetst aan de werkelijke personele lasten (in voortraject richting de Kaderbrief).
m) Bij de verdeling van de directe personele lasten maken we onderscheid in:
    I. Toerekenbare formatie aan de beleidsopgaven (gespecificeerd naar de resultaatgebieden).
    II. Overige apparaatslasten, die onderverdeeld is in:
        a. Ondersteuning: Te verdelen naar rato van de toerekenbare formatie over alle programma's. Ondersteuning bestaat uit: Bestuursbureau, Communicatie, Public affairs, financiën, HR en Outsourcing
        b. Managementteam. Het MT wordt verdeeld over alle programma's.
        c. De overige apparaatslasten zijn verdeeld naar rato van de toerekenbare formatie over alle programma's.
n) De huisvestingslasten c.a. zijn verdeeld naar rato van de toerekenbare formatie over alle programma's.

2. Specificatie 2022 programmalasten en apparaatslasten

Programma	Beleidsopgave	Programma-lasten	Apparaats-lasten	Totaal
1. ROWW	1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	0	223	223
	1.2 Water	809	620	1.430
	1.3 Wonen	51	426	477
	1.4 Implementatie Omgevingswet	304	48	353
	1.5 Digitaal Stelsel Omgevingswet	1.700	0	1.700
	1.6 Nederlands Hydrologisch Instrumentarium	101	0	101
	Totaal programma 1	**2.966**	**1.318**	**4.284**
2. Milieu, Energie en Klimaat	2.1 Gezonde leefomgeving	81	147	228
	2.2 Circulaire Economie	122	147	269
	2.3 Klimaat en Energie	25	147	173
	2.4 Omgevingsveiligheid	0	161	161
	2.5 VTH-stelsel en Omgevingswet	101	360	462
	2.6 Abonnementen/VTH-kennisdeling internationaal	21	0	21
	2.7 Coördinatie Klimaatakkoord	0	339	339
	2.8 6000 mw op land	41	116	157
	2.9 Regionale Energie Strategie 1.0	0	271	271
	2.10 Monitoring RES	0	97	97
	2.11 Industrie en bedrijventerreinen	0	97	97
	2.12 Warmtetransitie	0	194	194
	2.13 Energie-infrastructuur	0	155	155
	Totaal programma 2	**391**	**2.233**	**2.624**
3. Vitaal Platteland	3.1 Gemeenschappelijk Landbouwbeleid	30	543	573
	3.2 Duurzame Landbouw	0	58	58
	3.3 Klimaatakkoord Landbouw Landgebruik	0	39	39
	3.4 Programma Natuur	105	308	413
	3.5 Natuurwetgeving	0	97	97
	3.6 Faunabeheer	0	97	97
	3.7 Natuurbeleid	11	78	88
	3.8 Natura 2000 en EU-Biodiversiteit	26	194	220
	3.9. Stikstof	7.652	194	7.845
	3.10. Nationale Database Flora en Fauna	0	0	0
	Totaal programma 3	**7.824**	**1.607**	**9.430**
4. Mobiliteit	4.1 Duurzame Mobiliteit	91	504	595
	4.2 Openbaar vervoer	0	271	271
	4.3 Verkeersveiligheid	0	302	302
	4.4 Fiets	151	194	345
	4.5 KpVV	1.800	19	1.819
	4.6 Goederenvervoer & Logistiek	0	107	107
	Totaal programma 4	**2.042**	**1.397**	**3.439**
5. Regionale Economie	5.1 Stimuleren innovatief en breed MKB	0	136	136
	5.2 Regionale Arbeidsmarkt, Circulair, digitalisering	0	136	136
	5.3 Circulaire Economie	101	58	160
	5.4 Europees regionaal beleid	0	58	58
	5.5 Taskforce HRE en samenwerkingsagenda	30	231	261
	5.6 Vrijetijdseconomie	0	116	116
	5.7 Ruimtelijke economie	0	58	58
	Totaal programma 5	**132**	**793**	**924**
6. Cultuur	6.1 Toekomstperspectief culturele sector	0	78	78
	6.2 Behoud erfgoed	0	68	68
	6.3 Cultuureducatie	0	19	19
	6.4 Toekomstbestendig Bibliotheekstelsel	0	29	29
	Totaal programma 6	**0**	**194**	**194**
7. Kwaliteit Openbaar Bestuur	7.1 Consultaties en wetgevingstrajecten	21	543	563
	7.2 Gebiedsopgaven 3.0	27	736	764
	7.3 Strategische kennisfunctie	125	194	319
	7.4 Financiële verhoudingen	105	366	471
	7.5 Vitale vereniging	263	225	488
	7.6 Europa	259	620	879
	Totaal programma 7	**800**	**2.684**	**3.484**
8. Werkgeverszaken	8.1 CAO	202	349	550
	8.2 Rechtspositie en integriteit politiek ambtsdragers	0	78	78
	8.3 Doorontwikkelen en borgen goed provinciaal en publiek werkgeverschap	63	252	315
	Totaal programma 8	**264**	**678**	**943**
9. IDA	9.1 Programmalijn Data	482	446	927
	9.2 Programmalijn Dienstverlening	254	446	699
	9.3 Programmalijn Bedrijfsvoering	254	349	602
	9.4 Innovatie	380	426	807
	9.5 Ontwikkeling digitale vaardigheden	51	116	167
	Totaal programma 9	**1.420**	**1.783**	**3.203**
10. Overig	10.1 Werkbudget	235	0	235
	10.2 Stelpost L&P-compensatie	0	0	0
	10.3 Informatiehuizen Natuur en Externe Veiligheid	0	0	0
	10.4 Compensatie Zeeland	6.700	0	6.700
	Totaal programma 10	**6.935**	**0**	**6.935**
Totaal generaal		**22.773**	**12.686**	**35.459**

x € 1.000

3. Meerjarig overzicht beleidsopgaven

Beleidsopgave	2021	2022	2023	2024	2025
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	688	223	177	185	185
1.2 Water	1.234	1.430	1.183	1.211	1.210
1.3 Wonen	165	477	236	247	247
1.4 Implementatie Omgevingswet	761	353	0	0	0
1.5 Digitaal Stelsel Omgevingswet	1.650	1.700	1.750	1.800	1.850
1.6 Nederlands Hydrologisch Instrumentarium	325	101	101	101	101
Totaal programma 1	**4.823**	**4.284**	**3.448**	**3.544**	**3.594**
2.1 Gezonde leefomgeving	150	228	150	156	156
2.2 Circulaire Economie	275	269	150	156	156
2.3 Klimaat en Energie	150	173	150	156	156
2.4 Omgevingsveiligheid	252	161	164	171	171
2.5 VTH-stelsel en Omgevingswet	467	462	418	434	434
2.6 Abonnementen/Kennisdeling internationaal	41	21	21	21	21
2.7 Coördinatie Klimaatakkoord	296	339	345	360	360
2.8 6000 mw op land	118	157	159	0	0
2.9 Regionale Energie Strategie 1.0	276	271	276	288	288
2.10 Monitoring RES	158	97	98	103	103
2.11 Industrie en bedrijventerreinen	99	97	98	103	103
2.12 Warmtetransitie	197	194	197	206	206
2.13 Energie-infrastructuur	158	155	158	165	165
Totaal programma 2	**2.635**	**2.624**	**2.382**	**2.318**	**2.318**
3.1 Gemeenschappelijk Landbouwbeleid	747	573	158	165	165
3.2 Duurzame Landbouw	59	58	59	62	62
3.3 Klimaatakkoord Landbouw Landgebruik	99	39	39	41	41
3.4 Programma Natuur	417	413	418	432	432
3.5 Natuurwetgeving	99	97	98	103	103
3.6 Faunabeheer	99	97	98	103	103
3.7 Natuurbeleid	89	88	89	93	93
3.8 Natura 2000 en EU-Biodiversiteit	164	220	223	232	232
3.9. Stikstof	197	7.845	7.849	7.857	7.857
3.10. Nationale Database Flora en Fauna	900	0	0	0	0
Totaal programma 3	**2.869**	**9.430**	**9.033**	**9.087**	**9.087**
4.1 Duurzame Mobiliteit	780	595	603	626	626
4.2 Openbaar vervoer	158	271	276	288	288
4.3 Verkeersveiligheid	288	302	307	321	321
4.4 Fiets	326	345	348	357	357
4.5 KpVV	1.820	1.819	1.820	1.821	1.821
4.6 Goederenvervoer & Logistiek	89	107	108	113	113
Totaal programma 4	**3.460**	**3.439**	**3.463**	**3.525**	**3.525**
5.1 Stimuleren innovatief en breed MKB	158	136	138	144	144
5.2 Regionale Arbeidsmarkt/Human Capital	158	136	138	144	144
5.3 Circulaire Economie	59	160	135	113	62
5.4 Europees regionaal beleid	59	58	59	62	62
5.5 Taskforce HRE en samenwerkingsagenda	254	261	265	275	275
5.6 Vrijetijdseconomie	118	116	118	123	123
5.7 Ruimtelijke economie	0	58	59	62	62
Totaal programma 5	**806**	**924**	**913**	**923**	**871**
6.1 Toekomstperspectief culturele sector	79	78	79	82	82
6.2 Behoud erfgoed	39	68	69	72	72
6.3 Cultuureducatie	20	19	20	21	21
6.4 Toekomstbestendig Bibliotheekstelsel	20	29	30	31	31
Totaal programma 6	**158**	**194**	**197**	**206**	**206**
7.1 Consultaties en wetgevingstrajecten	277	563	572	596	596
7.2 Naar krachtig groen herstel/Gebiedsopgaven 3.0	224	764	776	27	27
7.3 Strategische kennisfunctie	260	319	302	310	310
7.4 Financiële verhoudingen	476	471	478	494	494
7.5 Vitale vereniging	388	488	491	501	501
7.6 Europa	886	879	889	917	917
Totaal programma 7	**2.511**	**3.484**	**3.508**	**2.847**	**2.846**
8.1 CAO	396	550	556	428	428
8.2 Rechtspositie en integriteit politiek ambtsdragers	65	78	79	62	62
8.3 Goed provinciaal en publiek werkgeverschap	259	315	319	248	248
Totaal programma 8	**720**	**943**	**954**	**737**	**737**
9.1 Programmalijn Data	972	927	935	955	955
9.2 Programmalijn Dienstverlening	747	699	707	727	726
9.3 Programmalijn Bedrijfsvoering	634	602	608	624	624
9.4 Innovatie	850	807	814	833	833
9.5 Digivaardige organisatie	136	167	169	174	174
Totaal programma 9	**3.339**	**3.203**	**3.232**	**3.312**	**3.311**
10.1 Werkbudget	221	235	-265	275	275
10.2 Stelpost L&P-compensatie	0	0	321	637	973
10.3 Informatiehuizen Natuur en Externe Veiligheid	2.301	0	0	0	0
10.4 Compensatie Zeeland	6.700	6.700	6.700	6.700	6.700
10.5 Nog te verdelen apparaatslasten	159				
Totaal programma 10	**9.381**	**6.935**	**6.756**	**7.612**	**7.948**
	30.702	**35.459**	**33.884**	**34.110**	**34.443**

4. Meerjarig overzicht formatietoerekening

Programma	Beleidsopgave	2021	2022	2023	2024	2025
1. ROWW	1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	3,00	1,15	0,90	0,90	0,90
	1.2 Water	2,10	3,20	3,20	3,20	3,20
	1.3 Wonen	0,60	2,20	1,20	1,20	1,20
	1.4 Implementatie Omgevingswet	0,50	0,25	0,00	0,00	0,00
	1.5 Digitaal Stelsel Omgevingswet	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	1.6 Nederlands Hydrologisch Instrumentarium	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Totaal programma 1	**6,20**	**6,80**	**5,30**	**5,30**	**5,30**
2. Milieu, Energie en Klimaat	2.1 Gezonde leefomgeving	0,76	0,76	0,76	0,76	0,76
	2.2 Circulaire Economie	0,76	0,76	0,76	0,76	0,76
	2.3 Klimaat en Energie	0,76	0,76	0,76	0,76	0,76
	2.4 Omgevingsveiligheid	0,83	0,83	0,83	0,83	0,83
	2.5 VTH-stelsel en Omgevingswet	1,86	1,86	1,86	1,86	1,86
	2.6 Abonnementen/Kennisdeling internationaal	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	2.7 Coördinatie Klimaatakkoord	1,50	1,75	1,75	1,75	1,75
	2.8 6000 mw op land	0,60	0,60	0,60	0,00	0,00
	2.9 Regionale Energie Strategie 1.0	1,40	1,40	1,40	1,40	1,40
	2.10 Monitoring RES	0,80	0,50	0,50	0,50	0,50
	2.11 Industrie en bedrijventerreinen	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50
	2.12 Warmtetransitie	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
	2.13 Energie-infrastructuur	0,80	0,80	0,80	0,80	0,80
	Totaal programma 2	**11,57**	**11,52**	**11,52**	**10,92**	**10,92**
3. Vitaal Platteland	3.1 Gemeenschappelijk Landbouwbeleid	2,80	2,80	0,80	0,80	0,80
	3.2 Duurzame Landbouw	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30
	3.3 Klimaatakkoord Landbouw Landgebruik	0,50	0,20	0,20	0,20	0,20
	3.4 Programma Natuur	1,59	1,59	1,59	1,59	1,59
	3.5 Natuurwetgeving	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50
	3.6 Faunabeheer	0,50	0,50	0,50	0,50	0,50
	3.7 Natuurbeleid	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40
	3.8 Natura 2000 en EU-Biodiversiteit	0,70	1,00	1,00	1,00	1,00
	3.9. Stikstof	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
	3.10. Nationale Database Flora en Fauna	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Totaal programma 3	**8,29**	**8,29**	**6,29**	**6,29**	**6,29**
4. Mobiliteit	4.1 Duurzame Mobiliteit	3,50	2,60	2,60	2,60	2,60
	4.2 Openbaar vervoer	0,80	1,40	1,40	1,40	1,40
	4.3 Verkeersveiligheid	1,46	1,56	1,56	1,56	1,56
	4.4 Fiets	0,90	1,00	1,00	1,00	1,00
	4.5 KpVV	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10
	4.6 Goederenvervoer & Logistiek	0,45	0,55	0,55	0,55	0,55
	Totaal programma 4	**7,21**	**7,21**	**7,21**	**7,21**	**7,21**
5. Regionale Economie	5.1 Stimuleren innovatief en breed MKB	0,80	0,70	0,70	0,70	0,70
	5.2 Regionale Arbeidsmarkt/Human Capital	0,80	0,70	0,70	0,70	0,70
	5.3 Circulaire Economie	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30
	5.4 Europees regionaal beleid	0,30	0,30	0,30	0,30	0,30
	5.5 Taskforce HRE en samenwerkingsagenda	1,29	1,19	1,19	1,19	1,19
	5.6 Vrijetijdseconomie	0,60	0,60	0,60	0,60	0,60
	5.7 Ruimtelijke economie		0,30	0,30	0,30	0,30
	Totaal programma 5	**4,09**	**4,09**	**4,09**	**4,09**	**4,09**
6. Cultuur	6.1 Toekomstperspectief culturele sector	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40
	6.2 Behoud erfgoed	0,20	0,35	0,35	0,35	0,35
	6.3 Cultuureducatie	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10
	6.4 Toekomstbestendig Bibliotheekstelsel	0,10	0,15	0,15	0,15	0,15
	Totaal programma 6	**0,80**	**1,00**	**1,00**	**1,00**	**1,00**
7. Kwaliteit Openbaar Bestuur	7.1 Consultaties en wetgevingstrajecten	1,30	2,80	2,80	2,80	2,80
	7.2 Gebiedsopgaven 3.0	1,00	3,80	3,80	0,00	0,00
	7.3 Strategische kennisfunctie	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
	7.4 Financiële verhoudingen	1,89	1,89	1,89	1,89	1,89
	7.5 Vitale vereniging	1,16	1,16	1,16	1,16	1,16
	7.6 Europa	3,20	3,20	3,20	3,20	3,20
	Totaal programma 7	**9,55**	**13,85**	**13,85**	**10,05**	**10,05**
8. Werkgeverszaken	8.1 CAO	1,00	1,80	1,80	1,10	1,10
	8.2 Rechtspositie en integriteit politiek ambtsdragers	0,33	0,40	0,40	0,30	0,30
	8.3 Goed provinciaal en publiek werkgeverschap	1,00	1,30	1,30	0,90	0,90
	Totaal programma 8	**2,33**	**3,50**	**3,50**	**2,30**	**2,30**
9. IDA	9.1 Programmalijn Data	2,65	2,30	2,30	2,30	2,30
	9.2 Programmalijn Dienstverlening	2,65	2,30	2,30	2,30	2,30
	9.3 Programmalijn Bedrijfsvoering	2,07	1,80	1,80	1,80	1,80
	9.4 Innovatie	2,53	2,20	2,20	2,20	2,20
	9.5 Digivaardige organisatie	0,69	0,60	0,60	0,60	0,60
	Totaal programma 9	**10,60**	**9,20**	**9,20**	**9,20**	**9,20**
10. Overig	10.1 Werkbudget	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	10.2 Stelpost L&P-compensatie	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	10.3 Informatiehuizen Natuur en Externe Veiligheid	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	10.4 Compensatie Zeeland	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Totaal programma 10	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**	**0,00**
Totaal generaal		**60,64**	**65,46**	**61,96**	**56,36**	**56,36**

		1. ROWW	2. Milieu, Energie en Klimaat	3. Vitaal Platte-land	4. Mobili-teit	5. Regionale Economie	6. Cultuur	7. Kwaliteit Openbaar Bestuur	8. Werk-gevers-zaken	9. IDA	10. Overig			Totaal IPO Begroting
											10.1 Werk-budget	10.4 Compen-satie Zeeland	Totaal 10. Overig	
Te verdelen bedrag ->		**4.284**	**2.624**	**9.430**	**3.439**	**924**	**194**	**3.484**	**943**	**3.203**	235	6.700	**6.935**	**35.459**
Provincie	**Proc. aandeel**													
Groningen	7,8%	332	203	731	267	72	15	270	73	248	18	279	297	2.508
Fryslân	8,1%	348	213	766	279	75	16	283	77	260	19	501	520	2.836
Drenthe	7,3%	312	191	686	250	67	14	253	69	233	17	107	124	2.199
Overijssel	8,2%	350	215	771	281	76	16	285	77	262	19	912	931	3.264
Flevoland	6,5%	279	171	615	224	60	13	227	61	209	15	3	19	1.880
Gelderland	10,1%	433	265	953	348	93	20	352	95	324	24	1.809	1.833	4.716
Utrecht	9,0%	384	235	846	309	83	17	313	85	287	21	215	236	2.795
Noord-Holland	8,5%	365	223	803	293	79	16	297	80	273	20	579	599	3.027
Zuid-Holland	10,0%	428	262	942	343	92	19	348	94	320	23	79	102	2.951
Zeeland	6,7%	287	176	633	231	62	13	234	63	215	16		16	1.929
Noord-Brabant	9,8%	421	258	928	338	91	19	343	93	315	23	1.461	1.484	4.290
Limburg	8,0%	344	211	758	276	74	16	280	76	257	19	754	773	3.065
Totaal	**100,0%**	**4.284**	**2.624**	**9.430**	**3.439**	**924**	**194**	**3.484**	**943**	**3.203**	235	6.700	**6.935**	**35.459**

Ten opzichte van eerdere jaren zijn de provincies in dit overzicht in volgorde van Noord naar Zuid weergegeven.

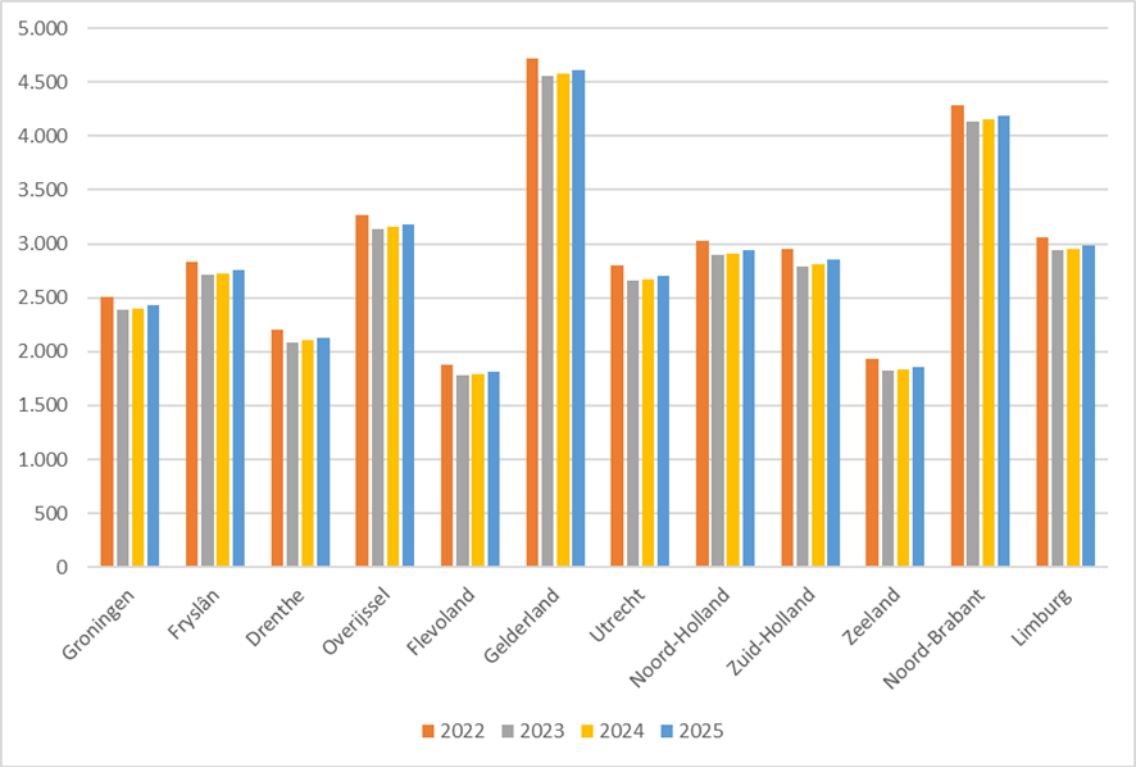
x € 1.000

6. Doorkijk bijdragen per provincie 2022-2025

De meerjarige bijdragen zijn gebaseerd op de verdeelsleutel die gehanteerd is voor de Begroting 2022.

Provincie	Proc. aandeel	2021	2022	2023	2024	2025
Groningen	7,8%	2.147	2.508	2.386	2.404	2.429
Fryslân	8,1%	2.536	2.836	2.708	2.726	2.753
Drenthe	7,3%	1.892	2.199	2.084	2.101	2.125
Overijssel	8,2%	2.913	3.264	3.135	3.154	3.181
Flevoland	6,5%	1.534	1.880	1.777	1.792	1.813
Gelderland	10,1%	4.318	4.716	4.557	4.580	4.614
Utrecht	9,0%	2.363	2.795	2.654	2.674	2.704
Noord-Holland	8,5%	2.598	3.027	2.893	2.912	2.940
Zuid-Holland	10,0%	2.467	2.951	2.793	2.816	2.849
Zeeland	6,7%	1.609	1.929	1.823	1.839	1.861
Noord-Brabant	9,8%	3.837	4.290	4.135	4.157	4.190
Limburg	8,0%	2.489	3.065	2.938	2.957	2.983
Totaal	**100,0%**	**30.702**	**35.459**	**33.884**	**34.110**	**34.443**

Verschil t.o.v. 2022		**-1.575**	**-1.349**	**-1.016**

7. Afkortingenlijst

Afkorting	Volledige omschrijving
AAC	ambtelijke adviescommissie
AADV	Altijd Actuele Digitale Vergunning
ABP	Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds
ACS	Ambtelijke Commissie Stikstof
AI	Articiële Intelligentie
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
APK	Algemene Periodieke Keuring
Appa	Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers
AV	Algemene Vergadering
AZ	ministerie van Algemene Zaken
BAC	bestuurlijke adviescommissie
BAR	Brexit Adjustment Reserve
BCS	Bestuurlijke Commissie Stikstof
BDU	brede doeluitkering
BLOW	bestuursovereenkomst landelijke ontwikkeling windenergie
BNG	betalen naar gebruik
BOb	Bestuurlijk Omgevingsberaad
BOD	Bestuurlijke Onderhandelingsdelegatie
BOFv	Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen
BRB	Beraad Ruimtelijk Beleid
BRO	Basis Registratie Ondergrond
Brzo	Besluit risico's zware ongevallen
BUZA	ministerie van Buitenlandse Zaken
BZK	ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
BZPW	bestuurlijk Stichting Zelfstandige Publieke Werkgevers
CdK	Commissaris van de Koning
CE	circulaire economie
CES	cluster energiestrategie
CO2	koolstofdioxide
CvdR	Comité van de Regio's
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
EFRO	Europees Fonds voor Regionale economie
ERIAFF	European Regions for Innovation in Agriculture, Food and Forestry
ESF	Europees Sociaal Fonds
ESIF	Europese structuur- en investeringsfondsen
EU	Europese Unie
EZK	ministerie van Economische Zaken en Klimaat
FTK	financieel toetsingskader

GIR	Gemeenschappelijke Inspectie Ruimte
GLB-NSP	gemeenschappelijk landbouwbeleid-nationaal strategisch plan
GWW	grond-, weg- en waterbouw
HNP	Huis Nederlandse Provincies (in Brussel)
HRE	herstel regionale economie
I&W	ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
IBP	interbestuurlijk programma
IDA	Interprovinciale Digitale Agenda
IFV	Interbestuurlijke en financiële verhoudingen
IHW	Informatiehuis Water
ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport
JTF	Just Transition Fund
IMPEL	European Union Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law
IPO	Interprovinciaal Overleg
IPS	interprovinciaal programma stikstof
KIA	kennis- en innovatieagenda
KIC	kennis- en Innovatieconvenant
KOB	kwaliteit openbaar bestuur
KpVV	Kennisplatform Verkeer en Vervoer
KRW	Kaderrichtlijn Water
LCW	Landelijke Coördinatiecommissie Waterverdeling
LEV	licht elektronische voertuigen
LGR	Landelijke Grondwater Register
LHS	landelijke handhavingsstrategie
LNV	ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
LV	landelijke voorziening
LVMB	Landelijk Verkeersmanagement Beraad
MAP's	EU-milieuactieprogramma's
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
MJA/MEE	meerjarenafspraak energie-efficiëntie
MKB	midden- en kleinbedrijf
MTH	milieu, toezicht en handhaving
N2000	Natura2000
NAL	Nationale Agenda Laadinfrastructuur
NAP	Actieprogramma Nitraatrichtlijn
NAS	nationale klimaatadaptatiestrategie
NGO	niet-gouvernementele organisatie
NGR	Nationaal Geo Register
NHI	Nederlands Hydrologisch Instrumentarium
NMP	Nationaal Milieuprogramma
NOVB	Nationaal Openbaarvervoerberaad
NOVI	Nationale Omgevingsvisie

NP-RES	Nationaal Programma Regionale Energiestrategie
NSP	nationaal strategisch plan
NTF	Nationaal Toekomstbeeld Fiets
OCW	ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
OEM	overige eigen middelen
OGB	opdrachtgeversberaad
Olo	Omgevingsloket Online
OM	Openbaar Ministerie
OV	openbaar vervoer
PBL	Planbureau voor de Leefomgeving
PFAS	poly- en perfluoralkylstoffen
PHEV	plug in hybride elektrische voertuigen
PIDI/MIEK	Nationaal Programma Infrastructuur Duurzame Industrie / Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat
RAL	Regionale Agenda Laadinfrastructuur
REIS	regionale energie-infrastructuur
RES'en	regionale energiestrategieën
REV	Register Externe Veiligheid
RFF	Recovery and Resilience Facility
RISM	Road infrastructure safety management
RMP	regionaal mobiliteitsprogramma
ROM's	regionale ontwikkelingsmaatschappijen
ROWW	ruimtelijke ontwikkeling, water en wonen
RVO	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
SDG's	Sustainable Development Goals
SDN	Safety Delta Nederland
Shine	sustainable houses in inclusive neighbourhoods
SLA	schoneluchtakkoord
SPN	Stichting Samenwerkende Provinciale Ondersteuningsinstellingen Nederland
SPUK	specifieke uitkering
SPV	Strategisch Plan Verkeersveiligheid
STOWA	Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer
SUM	stand van zaken uitvoering Klimaatakkoord Mobiliteit
TBOV	toekomstbeeld openbaar vervoer
TdF	Tour de Force
Twa	terrawattuur
UP CE	landelijk Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie
UvW	Unie van Waterschappen
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VOB	Vereniging Openbare Bibliotheken
VP	vitaal platteland
VSO	Verbond voor Sectorwerkgevers Overheid
VTH	vergunningverlening, toezicht en handhaving

WKO	warmte- en koudeopslag
WKP	waterkwaliteitsportaal
Woo	Wet open overheid
WSOB	Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen
ZBO	zelfstandig bestuursorgaan
ZPW	zelfstandige publieke werkgevers
ZZS	zeer zorgwekkende stoffen

Jaarplan en begroting BIJ12 2022

Jaarplan en begroting 2022
Meerjarenagenda 2022-2025

Versie 4.0
2 augustus 2021

Inhoudsopgave

Samenvatting 3

1 Inleiding 6
1.1 Opzet jaarplan en begroting 2022 6
1.2 De rol en positie van BIJ12 6
1.3 BIJ12 en IPO 6
1.4 Belangrijke ontwikkelingen 6
1.5 Voorlopige reserveringen voor nieuwe taken 10
1.6 Algemene uitgangspunten voor de begroting 2022 12

2 Jaarplan en begroting 2022 en lange termijndoelstellingen 14
2.1 Expertiseteam Stikstof en Natura 2000 14
2.2 Natuurinformatie en Natuurbeheer 17
2.3 Faunazaken 22
2.4 AdviesCommissie Schade Grondwater (ACSG) 24
2.5 Drugsafvaldumpingen 26
2.6 Gemeenschappelijke beheer organisatie (GBO provincies) 27
2.7 Interne organisatie 30

3 Totaaloverzicht begroting 2022 34
3.1 Lasten 2022 34
3.2 Baten 2022 34

4 Meerjarenperspectief en verdeling provinciale bijdragen 35
4.1 Meerjarenperspectief van de begroting BIJ12 2022-2025 35
4.2 Verdeling provinciale bijdragen 2022 37
4.3 Indicatie provinciale bijdragen vanaf 2023 38
4.4 Historisch overzicht provinciale bijdragen vanaf 2018 39
4.5 Verloopoverzicht reserves BIJ12 40

Samenvatting

BIJ12 voert structurele werkzaamheden uit voor de gezamenlijke provincies en heeft al jaren een stabiele begroting waarbinnen nieuwe opgaven vaak budgetneutraal zijn opgevangen. Er is momenteel echter een aantal grotere ontwikkelingen die op verzoek van de provincies leiden tot een aanzienlijke uitbreiding van de opgaven van BIJ12. Deze zijn in voorliggend jaarplan/begroting 2022 toegelicht en waar van toepassing, financieel vertaald. Op de onderdelen waarvoor die vertaling (nog) niet mogelijk is, is dat aangegeven en toegelicht en worden, waar nodig, in de loop van de tijd begrotingswijzigingen voorgelegd middels de Najaarsnota 2021 of de Voorjaarsnota 2022.

Begrotingswijzigingen BIJ12

Voorliggende begrotingswijzigingen zijn gebaseerd op de Kaderbrief 2022 en de begrotingswijzigingen uit de Voorjaarsnota 2021 voor zover deze betrekking hebben op 2022 en verder. Er is een aantal aanpassingen en aanvullingen ten opzichte van de Kaderbrief 2022 dat hieronder is toegelicht. Het totale overzicht van de wijzigingen in 2022 en verder staat onderaan deze samenvatting. De belangrijkste zijn hieronder toegelicht.

Op basis van eerdere besluitvorming wordt voorgesteld in 2022 de begroting met €2,4 miljoen te verhogen voor de transitie van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF). Hiervan wordt €0,8 miljoen gedekt door het ministerie LNV. Tevens vindt op basis van het besluit over de huisvesting van BIJ12 een verhoging van de huisvestingskosten met €368.000 plaats. Voorts is in 2021 is naar aanleiding van securityproblemen geconstateerd dat binnen BIJ12 een structurele versterking van ICT expertise noodzakelijk is. Op dit moment is ingeschat dat een structurele ophoging van €1,4 miljoen nodig is om de informatieveiligheid en de ICT-capaciteit duurzaam op niveau te houden. Dit is ook aangekondigd in de Voorjaarsnota 2021.
De uitbreiding van de opgaven van BIJ12 leiden bij de interne organisatie tot een verhoging van de personele kosten en de kantoorautomatisering (ICT). Dit is veelal al meegenomen bij nieuwe opgaven (zoals binnen de €2,4 miljoen van de NDFF). Waar dat nog niet is gebeurd, is dat alsnog verwerkt. Dit is toegelicht in paragraaf 2.7.4.

De voorgestelde wijzigingen zijn in feite onvermijdelijk. Het gaat om wijzigingen die gebaseerd zijn op eerdere besluitvorming en om opgaven die op verzoek van de gezamenlijke provincies bij BIJ12 zijn belegd. De financiën zijn nodig om BIJ12 bij de start van 2022 deze noodzakelijke werkzaamheden voor de provincies te laten verrichten.

Nieuwe taak: Gedragscode provinciale infrastructuur

De provincies vroegen BIJ12 de vijfjaarlijkse evaluatie en actualisatie van de Gedragscode Provinciale Infrastructuur in het kader van de Wet Natuurbescherming te verzorgen. Voor deze nieuwe taak gaat het in 2022 en 2023 om een bedrag van €40.000.

Voorlopige reserveringen BIJ12

Er zijn in 2022 twee nieuwe taken voorzien die de komende maanden nog om verdere uitwerking en bespreking vragen om de precieze werkzaamheden en inzet te bepalen. Het is echter wel belangrijk om voor 2022 een (maximaal) bedrag te reserveren, zodat bij de start van 2022 noodzakelijke werkzaamheden kunnen worden verricht. Begin 2022 worden definitieve voorstellen voorgelegd aan het IPO-bestuur, die vervolgens wordt vertaald in de Voorjaarsnota 2022. Het gaat om het beheer van de informatieproducten Natuur en Externe Veiligheid (voorlopige reserveringen van €1,7 miljoen) en om het beheer van het interprovinciale raamcontract Microsoft (voorlopige reservering van €175.000 per jaar). Beide reserveringen zijn vooralsnog

verdeeld over de inhoudelijke units (Natuurinformatie en Natuurbeheer, GBO provincies) en de personele kosten van de Interne organisatie.

Overige (toekomstige) ontwikkelingen

Van een aantal ontwikkelingen is nog niet duidelijk welke (financiële) gevolgen deze hebben voor het jaarplan en de begroting van BIJ12 in 2022. Dit betreft de opgaven van BIJ12 voor het Uitvoeringsprogramma Natuur, de opvolging van het Interprovinciale Programmaorganisatie Stikstof (IPS) en het Nationaal Strategisch Plan (NSP) in het kader van het nieuwe Gemeenschappelijk LandbouwBeleid (GLB). Daarnaast zijn de transitiekosten in 2022 als gevolg van de op dit moment lopende Europese aanbesteding van het technisch beheer van de ICT-diensten bij BIJ12, nu nog niet in te schatten. Deze kosten worden de komende maanden duidelijk en zijn afhankelijk van de nieuwe technisch beheerder op basis van de aanbesteding. Dit geldt ook voor mogelijke kosten voor eventuele nieuwbouw van applicaties als gevolg van de securityproblematiek.
BIJ12 zal - net als in 2021 - het door de nieuwe programmadirecteur verder vorm te geven Programma Stikstof en Natura2000, ondersteunen met onder meer monitoring en rapportages, kennis en informatie en Aerius. De doorwerking van het besluit van het bestuur over de exacte kosten voor BIJ12 worden de komende maanden uitgewerkt en bij de Voorjaarsnota 2022 verwerkt.
Voor de overige onderwerpen geldt dat deze – waar dat nodig is – terugkomen in de Najaarsnota 2021 of de Voorjaarsnota 2022.

Organisatieontwikkeling

Het blijft belangrijk om alle ontwikkelingen bij BIJ12 in samenhang met elkaar te bezien, zodat de verschillende trajecten bijdragen aan de verbetering en ontwikkeling van de organisatie. In 2021 wordt daarom een programma opgezet onder leiding van een externe programmamanager met kennis van en ervaring met organisatieontwikkeling. Hiermee wordt gezorgd dat op alle relevante ontwikkelingen bij BIJ12 voortgang wordt gehouden, waarbij ook rekening wordt gehouden met hun eigen dynamiek en planningen, en waarmee ook de samenhang binnen BIJ12 wordt bewaakt. Dit programma loopt door in 2022 en hiervoor is een bedrag van €50.000 opgenomen bij ‘interne organisatie’.

Wijzigingen ten opzichte van de Kaderbrief 2022

Voor een aantal (nieuwe) werkzaamheden (Beheer informatieproducten, NDFF, BIJ12-brede helpdesk) is ten opzichte van de Kaderbrief in totaal €551.500 budgetneutraal verschoven naar de personele kosten van de Interne organisatie (bedrijfsvoering). Dat deel van de werkzaamheden vindt namelijk bij bedrijfsvoering plaats.
Er is nu ook een betere inschatting van de kosten voor het beheer van het raamcontract Microsoft, waarmee (in plaats van €45.000 bij GBO) in totaal een voorlopige reservering van €175.000 is opgenomen, waarvan €35.000 bij de Interne organisatie.
In totaal nemen de personele kosten bij de interne organisatie toe met €977.000. Naast de (budgetneutrale) €551.500 en de in de Kaderbrief genoemde versterking van de ICT-organisatie (€250.000), betreft het de €35.000 voor het beheer van het raamcontract Microsoft en is €90.000 toegevoegd voor de ondersteuning van de overige nieuwe opgaven én om de toename van algemene personele kosten (zoals kosten voor werving en selectie) op te vangen.
Verder is bij de NDFF de €800.000 bijdrage van LNV toegevoegd. Dit is een verhoging van de begroting met €800.000, die geheel gedekt wordt door LNV.
Er zijn kosten voor de interne organisatie die nog niet bekend waren bij het opstellen van de Kaderbrief 2022. Het gaat om een structurele toename van de kosten voor accounts, support en hardware (ICT €50.000) door toename van de formatie en om incidentele kosten voor de ontwikkeling van de kantoorautomatisering (€100.000), een noodzakelijke aanpassing van de website (€50.000), kosten voor het inrichten van thuiswerkplekken (€50.000) en de hierboven genoemde €50.000 voor de organisatieontwikkeling.

Met de Voorjaarsnota 2021 is voorgesteld met ingang van 2021 de kosten voor Spatial Data Infrastructure jaarlijks te verhogen met €98.000. Dit betreft zowel kosten voor het Landelijk Grondgebruik Nederland (LGN) als een correctie op de kosten voor de Centrale Data en Services (CDS). Dit was nog niet bekend ten tijde van de kaderbrief, maar is nu vertaald in voorliggende begroting.
Verder wordt opgemerkt dat in de Kaderbrief de begroting 2022 voor de aanpassing van het Landelijk Grondwaterregister niet goed in de tabel stond. In de tekst van de Kaderbrief stond het wel juist: Het betreft €153.000 (in plaats van 83.000) waarvan €70.000 wordt gedekt door het ministerie van BZK.
Tot slot was in de Kaderbrief de indexering nog niet meegerekend.

Overzicht begrotingswijzigingen BIJ12 2022, inclusief meerjarenbegroting

Hieronder staat een overzicht van alle begrotingswijzigingen in de BIJ12-begroting 2022 (en verder). In de kolom "Voorjaarsnota 2021' is te zien welke wijzigingen voortkomen vanuit de Voorjaarsnota 2021.

Onderdeel	VJN 2021	2022	2023	2024	2025
1. Stikstof en Natura 2000					
Organisatie stikstofdossier	134	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
(Budgetneutrale) interne verschuiving voor BIJ12 brede helpdesk		25-	25-	25-	25-
2. Natuurinformatie en Natuurbeheer					
Beheer Informatie producten	-	1.450	1.450	1.450	1.450
Gedragscode Provinciale Infrastructuur	-	40	40		
Transitie NDFF	-	1.355	2.855	3.255	2.455
Bijdrage LNV t.b.v. NDFF*		800	800	800	800
Nationaal Hydrologisch Instrumentarium	38	75	75	75	75
Stichting Certificering SNL	-	187	105	105	105
(Budgetneutrale) interne verschuiving voor BIJ12 brede helpdesk		21-	21-	21-	21-
3. Faunazaken					
Ophogen onderzoeksbudget MARF	100	100	100	100	100
Project onderzoek drempelsystematiek faunaschade	129	113	-	-	-
Wolvenplan	160	-	-	-	-
(Budgetneutrale) interne verschuiving voor BIJ12 brede helpdesk	-	8-	8-	8-	8-
4. AdviesCommissie Schade Grondwater (ACSG)					
Karteringsystematiek	46	-	-	-	-
Verhoging opslag Commissiekosten	-	20	20	20	20
Verhoging capaciteit secretariaat	90	181	181	181	181
5. Gemeenschappelijke beheer organisatie (GBO-provincies)					
Organisatieontwikkeling in relatie tot security	1.400	1.400	1.400	1.400	1.400
Beheer interprovinciaal raamcontract Microsoft	-	140	140	140	140
Provinciaal GeoRegister (PGR)	64-				
Spetial Dat Infrastructure (SDI)	98	98	98	98	98
Landelijk Grondwater Register	50	153	-	-	-
Publieke Dienstverlening Op de Kaart (PDOK)	80	80	80	80	80
Risicokaart	325	-	-	-	-
(Budgetneutrale) interne verschuiving voor BIJ12 brede helpdesk		3-	3-	3-	3-
Aanbesteding ICT	110	-	-	-	-
	98				
6. Interne organisatie					
Toename personele kosten		977	977	977	977
Comunicatie & publicaties		50	-	-	-
Afronding project DMS & implementatie brede Helpdesk		100	-	-	-
Organisatieontwikkeling		50	-	-	-
Inrichten thuiswerkplek		50	-	-	-
Structurele kosten voor accounts, support en hardware		50	50	50	50
Huisvesting BIJ12	284	368	368	368	368
Totaal effect	**3.078**	**7.780**	**8.682**	**9.042**	**8.242**
Dekking uit bijdragen derden	395	870	870	870	870
Reserves	180				
Totaal effect ten laste van provincies	**2.503**	**6.910**	**7.812**	**8.172**	**7.372**

* Bijdrage LNV tbv NDFF is over 2024 en 2025 nog geen officieel besluit genomen

x € 1.000

1 Inleiding

1.1 Opzet jaarplan en begroting 2022

Voor u liggen – geïntegreerd – het jaarplan en de begroting van BIJ12 voor 2022. Hoofdstuk 1 geeft algemene informatie en uitgangspunten voor het jaarplan en de begroting van 2022. Het beschrijft ook de belangrijkste ontwikkelingen. Hoofdstuk 2 beschrijft per organisatieonderdeel de hoofdpunten voor 2022, de lange termijndoelstellingen en de vertaling naar de begroting van 2022. Hoofdstuk 3 geeft het totaalbeeld van de begroting en hoofdstuk 4 geeft het meerjarenperspectief, de verdeling 2022 per provincie en de ontwikkeling van de reservepositie.

1.2 De rol en positie van BIJ12

Sinds 1 januari 2014 is BIJ12 operationeel als onderdeel van de vereniging IPO. BIJ12 ondersteunt provincies bij de uitvoering van hun gemeenschappelijke taken. De provincies bepalen de beleidskaders; de werkzaamheden van BIJ12 zijn beleidsarm. Het gaat om concrete uitvoeringstaken en taken ter ondersteuning daarvan:

1. De coördinatie van de uitvoering van het subsidiestelsel Natuur en Landschap
2. Het beheer van gemeenschappelijke informatiesystemen
3. Het afhandelen van aanvragen faunaschades (tegemoetkomingsaanvragen faunaschade, dassenovereenkomsten, edelherten- en ganzenregeling en wolvenschade) veroorzaakt door natuurlijk in het wild levende dieren én het adviseren over het voorkomen en bestrijden van deze schades
4. Secretariële en inhoudelijke ondersteuning van de onafhankelijke AdviesCommissie Schade Grondwater (ACSG) en het opstellen van adviezen over schade door grondwateronttrekkingen en –winningen
5. De (proces)coördinatie van monitoring, dataopslag, informatie, analyse en rapportages van natuurgegevens, met name voor de verantwoording richting Rijk en EU
6. De ondersteuning van of namens de provincies op het stikstofdossier en Uitvoeringsprogramma Natuur
7. De uitvoering van de provinciale subsidieregeling ter compensatie van gedupeerden van drugsafvaldumpingen.

De uitvoering van deze taken wordt ondersteund door de unit bedrijfsvoering voor onder meer een rechtmatige inkoop, een gezonde financiële administratie en professionele communicatie.

1.3 BIJ12 en IPO

De vereniging IPO bestaat uit IPO Den Haag en BIJ12. BIJ12 heeft een eigen jaarplan/begroting die is afgestemd op die van IPO Den Haag en in samenhang daarmee wordt aangeboden. De vereniging IPO hanteert één verantwoordingsstructuur (P&C-cyclus).

1.4 Belangrijke ontwikkelingen

Er is sinds de start van BIJ12 (2014) hard gewerkt aan de ontwikkeling en professionalisering van de organisatie. In 2016 bleek uit een evaluatie dat BIJ12 in hoge mate gewaardeerd wordt door de provincies. Ditzelfde beeld is bevestigd in een in 2020 uitgevoerde quick scan. Op basis van deze quick scan heeft het IPO-bestuur in februari 2021 wel de governance van BIJ12 verbeterd en aangescherpt.

BIJ12 voert structurele werkzaamheden uit voor de gezamenlijke provincies. Hierbij is al jaren sprake van een stabiele begroting waarbinnen nieuwe opgaven vaak budgetneutraal zijn opgevangen. Er is momenteel echter een aantal grotere ontwikkelingen die op verzoek van de provincies leiden tot een aanzienlijke uitbreiding van de opgaven van BIJ12. Deze zijn hieronder toegelicht en waar van toepassing, vertaald in voorliggende begroting. Op de onderdelen waarvoor die vertaling (nog) niet

mogelijk is, is dat aangegeven en worden, waar nodig, in de loop van de tijd begrotingswijzigingen voorgelegd en opgenomen in de Najaarsnota 2021 of de Voorjaarsnota 2022.

Organisatieontwikkeling

Krachtige gezamenlijke uitvoeringsorganisatie: toename opgaven BIJ12

Met name de laatste jaren nam het besef van de meerwaarde van een krachtige gezamenlijke uitvoeringsorganisatie van de provincies toe. Hiermee groeide ook de wens van de provincies om meer opgaven bij BIJ12 te beleggen. Het voorliggende jaarplan/begroting gaat in op diverse nieuwe opgaven van BIJ12, zoals de uitvoering van de transitie van de NDFF, de ontwikkelingen rondom stikstof, het uitvoeringsprogramma natuur en NSP/GLB (Nationaal Strategisch Plan/Gemeenschappelijk LandbouwBeleid) en het beheer van informatieproducten in het kader van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).

Basis op orde: interne organisatie

Door de toenemende vraag aan BIJ12 om bestaande taken uit te breiden, nam ook de druk op de BIJ12-medewerkers toe. Dit heeft in het bijzonder effect op de ondersteunende functies en de hiervoor benodigde personele capaciteit. Een verzwaring van enkele functies, zoals communicatie, HR, contractbeheer, financiën en inkoop is nodig. De laatste jaren wordt tijdelijk personeel ingehuurd om de continuïteit te kunnen garanderen. Om de dienstverlening kwalitatief op het juiste niveau te brengen en te houden is structurele personele formatie nodig. Zoals ook in de Voorjaarsnota 2021 is vermeld, is hiervoor in ieder geval een extra (jaarlijks) budget noodzakelijk van €250.000. Daarnaast geldt dat de interne organisatie meegroeit met de toename van de opgaven van BIJ12 (zie paragraaf 2.7.3, Interne organisatie).

Basis op orde: informatieveiligheid en ICT

2021 was ook een bijzonder jaar vanwege de security-issues die met extra inzet en financiering zijn opgelost. Het blijft echter van belang om informatieveiligheid blijvend te borgen binnen BIJ12. Hiervoor zijn extra functies en een professionelere organisatie nodig. Dit vraagt in ieder geval de komende jaren ruim €1,4 miljoen extra (zie paragraaf 2.6.3, GBO).

Om de informatieveiligheid en de ICT binnen BIJ12 duurzaam op een aanvaardbaar niveau te krijgen, is in 2021 begonnen met een heroriëntatie op de organisatie van BIJ12, gericht op een adequate inrichting van de organisatie. Hiertoe is gestart met de verbetering van de governance en de processen binnen de unit GBO en het IV-team (Team Informatievoorziening). Dit wordt in 2022 voortgezet. Onderdeel van deze verbetering is de vereenvoudiging van de financiering van het beheer en ontwikkeling van informatievoorzieningen en applicaties. Dit alles is nodig voor de professionalisering van BIJ12 als informatieverwerkende organisatie, waarin ICT-opgaven steeds belangrijker worden. Door de invoering van een basisfinanciering en de versterking van de ondersteunende functies, zoals informatiebeleid en -beveiliging, ICT-architectuur, ICT-standaarden en lifecycle-management, technisch contractbeheer en change management, wordt beoogd het beheer per applicatie efficiënter uit te kunnen voeren voor de provincies. In 2022/2023 moet deze verbetering zijn doorgevoerd.

In 2021 wordt een voorstel ontwikkeld voor nieuwbouw, (door)ontwikkeling of afbouw van bestaande applicaties. Dit voorstel wordt in de tweede helft van 2021 besproken met de provincies en voorgelegd aan het IPO-Bestuur. Een voorstel voor financiering in 2022 volgt in het najaar en is daarom nog niet meegenomen in deze begroting.

Heroriëntatie op de organisatie
De ontwikkelingen zoals hierboven maar ook verder in dit jaarplan/begroting zijn geschetst, leidden al in 2021 tot een heroriëntatie op de organisatie. Deze is er op gericht dat BIJ12 haar werkzaamheden voor de provincies efficiënt en effectief uit kan blijven voeren, mét oog voor de medewerkers. Deze organisatieontwikkeling werkt door in 2022. Er zijn in 2021 verschillende trajecten en projecten in gang gezet om de organisatie te verbeteren, zoals:

- een heroriëntatie op de organisatie van GBO en op de informatievoorziening in het algemeen
- passende inrichting van de werkprocessen van het Expertiseteam Stikstof vanwege de aanzienlijke toename van de opgaven op het Stikstofdossier sinds 2020
- de transitie en uitvoering van de NDFF
- verkenning van de samenwerking op bedrijfsvoering met IPO Den Haag.

Het blijft belangrijk om al deze ontwikkelingen binnen BIJ12 in samenhang met elkaar te bezien, zodat de verschillende trajecten bijdragen aan de verbetering en ontwikkeling van de gehele organisatie binnen BIJ12, alsook binnen de hele vereniging IPO. Om op alle relevante ontwikkelingen voortgang te houden, waarbij rekening wordt gehouden met hun eigen dynamiek en planningen, én de samenhang binnen BIJ12 en binnen de vereniging IPO, wordt in 2021 een programma opgezet onder leiding van een externe programmamanager met kennis van en ervaring met organisatieontwikkeling. Dit programma loopt door in 2022.

Uitvoeringsprogramma Natuur

Nieuwe afspraken tussen provincies en rijk over investeringen in natuurkwaliteit in het kader van het Uitvoeringsprogramma Natuur hebben ook los van de verbinding met stikstof, gevolgen voor de werkzaamheden van BIJ12. De financiële gevolgen zijn afhankelijk van keuzes die partijen maken over de uitvoering van het programma en zijn daarom nog niet opgenomen in voorliggende begroting. Zodra de gevolgen voor BIJ12 wel bekend zijn, worden deze vertaald in de Najaarsnota 2021 of de Voorjaarsnota 2022. Deze gevolgen betreffen waarschijnlijk:

- Inhoudelijke programma ondersteuning: structurele verzwaring van het expertiseteam Stikstof en Natura 2000 én meer inzet in het leveren van kennis en inhoudelijke expertise.
- Monitoring en Rapportage: structurele verzwaring van de opgave voor unit Natuurinformatie en Natuurbeheer en/of het expertiseteam Stikstof en Natura 2000.
- Subsidiestelsel Natuur en Landschap: tijdelijk en mogelijk structurele – beperkte – verzwaring van de opgave voor unit Natuurinformatie en Natuurbeheer.
- Onderzoeksmiddelen voor het kennisnetwerk Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit (OBN): verhoging van onderzoeksbudget en structurele verzwaring van de opgave voor de unit Natuurinformatie en Natuurbeheer en het team Bedrijfsvoering in verband met het rechtmatig aanbesteden van onderzoeken.

Organisatie en financiering Stikstof en Natura 2000

In de kaderbrief 2022 is een meer bestendige invulling van de huidige Interprovinciale Programmaorganisatie Stikstof (IPS) aangekondigd. Deze heeft tot doel de opgaven binnen het stikstofdossier langs de reguliere besluitvormingslijnen binnen IPO te organiseren en tot een meer integrale werkwijze met het uitvoeringsprogramma natuur te komen. Hiermee wordt de huidige tijdelijke financiering via een kassiersfunctie verlaten en wordt deze doorvertaald naar een meerjarenbegroting binnen IPO-verband. Dit resulteert in een robuuste opdracht aan BIJ12 op het stikstofdossier en meer specifiek het Expertiseteam Stikstof en Natura 2000. Een belangrijk uitgangspunt hierbij is om de personele inzet vanuit BIJ12, IPO Den Haag en de provincies de komende jaren in te kunnen blijven zetten voor de opgaven in het stikstofdossier en daarbij continuïteit van kennis te garanderen. Op dit moment is nog sprake van een te grote

afhankelijkheid van inhuur, waardoor continuïteit van kennis niet kan worden geleverd. Daarbij is sprake van een zeer schaarse arbeidsmarkt voor deze expertise, waardoor inhuur van mensen te duur is, vergeleken met de inzet van vast personeel.

Op het raakvlak met het Uitvoeringsprogramma Natuur heeft de nieuwe programmaorganisatie naar verwachting gevolgen voor de opdracht en taken van de unit Natuurinformatie en Natuurbeheer. De opgaven voor natuur en stikstof worden hierbij ambtelijk en bestuurlijk met elkaar in verbinding gebracht. Voor de bijdrage van BIJ12 staat hierbij ondersteuning vanuit kennis en expertise bij de uitvoering van de Wet stikstofreductie en natuurherstel centraal. De definitieve begroting voor organisatie Stikstof en Natura 2000 is leidend voor de precieze opdracht, taken en financiële consequenties voor BIJ12. Deze wordt de komende maanden uitgewerkt en worden middels de Voorjaarsnota 2022 verwerkt in de begroting van BIJ12.

Transitie Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF)

Op basis van het besluit van het IPO-bestuur in het najaar 2020 over de transitie van de NDFF worden de activiteiten in het kader van de uitvoering en transitie van de NDFF onderdeel van de begroting van BIJ12. Volgens dit besluit wordt voor de bijdrage vanuit de provincies €1,6 miljoen toegevoegd aan de begroting 2022 van de unit Natuurinformatie en Natuurbeheer (€1.383.000) en de Interne organisatie (€245.000). De komende jaren loopt de bijdrage van provincies verder op door kosten van de transitie en het wegvallen van inkomsten uit abonnementen. Conform bovengenoemd besluit van het IPO-bestuur, dalen vanaf 2025 de kosten naar een stabiel niveau: in 2023 gaat het om een toegevoegd bedrag van €3,1 miljoen, in 2024 om €3,5 miljoen en in 2025 om €2,7 miljoen.
Hierbij wordt er ook vanuit gegaan dat het ministerie van LNV de door haar toegezegde bijdrage van €0,8 miljoen continueert, wat betekent dat de begroting (bij de unit Natuurinformatie en Natuurbeheer) jaarlijks met €0,8 miljoen extra wordt verhoogd (in 2022 gaat het dus om een totale verhoging van €2,4 miljoen), waarvan die €0.8 miljoen wordt gedekt door het ministerie van LNV.

Aanbesteding technisch beheer ICT diensten en transitiekosten

In 2020 is gestart met de aanbesteding van het technisch beheer van de ICT diensten bij BIJ12. Dit was noodzakelijk vanwege het aflopen van het bestaande contract met de huidige leverancier (ATOS). In het vierde kwartaal van 2021 wordt het resultaat van het selectieproces van leveranciers verwacht. Afhankelijk van deze keuze alsmede een te kiezen transitiestrategie in overleg met de nieuwe leverancier, worden in 2022 (aanzienlijke) transitiekosten verwacht die op kunnen lopen tot €800.000. Op dit moment kan echter nog geen betrouwbare inschatting worden gemaakt, waardoor deze nog niet is opgenomen in voorliggende begroting. De komende maanden wordt gewerkt aan een meer reële schatting van de kosten. Op basis hiervan wordt in de Najaarsnota 2021 een reservering opgenomen. Voor meer toelichting, zie paragraaf 2.6.4.

Huisvesting

In 2021 besloot het IPO-bestuur om voor de huisvesting van BIJ12 het bestaande kantoor aan te passen aan het actuele programma van eisen en samen met de OV-campus de derde verdieping van het huidige kantoorpand in gebruik te nemen. Na goedkeuring door de Algemene Vergadering op 28 juni 2021 en na (her)inrichting van beide verdiepingen, werkt BIJ12 vanaf 1 januari 2022 in haar vernieuwde en uitgebreide kantoor, waar zij ook de provincies en hun partners weer ontvangt in haar vergader- en ontmoetingscentrum. In 2022 wordt de samenwerking met de OV-campus verder vormgegeven.

Digitaal Stelstel Omgevingswet Landelijke Voorziening (DSO-LV).

In het bestuursakkoord Omgevingswet uit 2015 en het Financieel Akkoord uit 2016 is afgesproken dat provincies en gemeenten in de vorm van de koepels IPO en VNG verantwoordelijk zijn voor het beheer van het Digitaal Stelstel Omgevingswet Landelijke Voorziening (DSO-LV). De onderdelen die het programma DSO heeft opgeleverd, worden in opdracht van de koepels beheerd en de provincies dragen hier jaarlijks €1,6 miljoen (prijspeil 2020, exclusief indexatie) aan bij. In 2021 wordt de beheerorganisatie ingericht en worden de koepels formeel verantwoordelijk voor het beheer. De verantwoordelijkheid voor het volledige DSO wordt pas overgenomen van het ministerie van BZK wanneer het DSO bestuurlijk geaccepteerd kan worden. De vereniging IPO dient voor het beheer van DSO-LV zowel het opdrachtgeverschap als de vraagarticulatie van de provincies te organiseren. De kopgroep Omgevingswet vroeg de directeur BIJ12 hiertoe een businesscase uit te werken voor het IPO-bestuur. Op dit moment is nog geen raming te maken van de benodigde financiering. Een besluit hierover wordt voorbereid voor de Voorjaarsnota 2022.

1.5 Voorlopige reserveringen voor nieuwe taken

Nieuwe taak: Beheer informatieproducten Digitaal stelsel Omgevingswet (DSO)

Het team Implementatie Omgevingswet ontwikkelde afgelopen jaren informatieproducten voor Natuur en Externe Veiligheid. Het betreft drie informatieproducten voor Externe Veiligheid en twee voor Natuur. Dit is gedaan in opdracht van 11 GS-en met een investering van de provincies (met uitzondering van Limburg). Deze informatieproducten worden in de loop van 2021 opgeleverd en zijn van groot belang om de wettelijke taken van provincies goed te kunnen uitvoeren en de informatie over deze thema's ordentelijk te ontsluiten. Zo ondersteunen de informatieproducten Externe Veiligheid de wettelijke taakuitvoering, onder andere vanuit het besluit BRZO/Seveso[1] die door omgevingsdiensten wordt gedaan. Het ondersteunt bestuurlijke besluiten door het beschikbaar hebben van betrouwbare en actuele informatie. De informatieproducten natuur ontsluiten onder andere de informatie over beschermde en bedreigde soorten die essentieel is voor de uitvoering van de Wet Natuurbescherming die op zal gaan in de Omgevingswet. Deze informatie ontbreekt op dit moment in het huidige Omgevingsloket met alle negatieve gevolgen, zoals bouwstops en langdurige ontheffingsprocedures voor initiatiefnemers en verlies aan biodiversiteit, tot gevolg.

Het (tijdelijk) beheer van de informatieproducten voor 2020 en 2021 viel onder de verantwoordelijkheid van de programmadirecteur Implementatie Omgevingswet (besluit GS-en van juni 2019). Onderdeel van zijn opdracht was het onderbrengen van de informatieproducten bij een organisatie die het structureel beheer op zich kan nemen. Op dat moment werd al geconcludeerd dat BIJ12 daarvoor een gerede kandidaat was. BIJ12 is daarom nauw betrokken bij de ontwikkeling van de informatieproducten, zodat de producten daarna goed in beheer kunnen worden genomen.

Het programma Implementatie Omgevingswet en de financiering van de ontwikkeling en het beheer loopt tot en met 2021. Voor 2022 en verder moet een aantal besluiten worden genomen. Kort gezegd gaat het om:

1. De beslissing over de keuze welke (van de vijf) informatieproducten de gezamenlijke provincies in beheer houden vanaf 2022.
   Het gebruik en het beheer van de informatieproducten Natuur is van groot belang om de wettelijke taken van de provincies op dit gebied goed uit te kunnen voeren en de informatiepositie van de provincies op het thema Natuur te versterken. Voor Externe Veiligheid wordt momenteel onderzocht welke van de

[1] BRZO staat voor Besluit Risico's Zware Ongevallen. Sevesobedrijven zijn bedrijven waar gevaarlijke stoffen worden geproduceerd, verwerkt, behandeld of opgeslagen)

drie noodzakelijk of functioneel zijn om bij de provincies in beheer te houden en welke mogelijk elders kunnen ondergebracht.
2. De beslissing om dit beheer onder te brengen bij BIJ12.
   Gezien de voorbereiding, eerdere besluitvorming en de rol die BIJ12 op dit moment al heeft, lijkt het logisch om dit beheer bij BIJ12 onder te brengen. Aan de hand van een nader uit te werken businesscase kan de keuze voor BIJ12 of een andere beheerpartij nader onderzocht worden.
3. De bijbehorende financiering per 2022
   In de kaderbrief 2022 is aangekondigd dat een eerste inschatting van de structurele kosten op basis van een raming uitkomt op een bedrag van €1,7 miljoen op jaarbasis. Deze productgerichte kosten betreffende noodzakelijke personele formatie bij BIJ12 om het beheer goed uit te kunnen voeren en kosten voor onder meer licenties. Het beheer vergt daarnaast versterking van de ondersteunende processen voor BIJ12 in onder meer bedrijfsvoering (interne organisatie) en er is een bijdrage aan het applicatielandschap van BIJ12 voor de vijf informatieproducten opgenomen. De komende maanden wordt samen met de provincies de business case voor het beheer van de informatieproducten uitgewerkt. Dit kan het geraamde bedrag beïnvloeden. Dit wordt bijgesteld in de Voorjaarsnota 2022.

Om een definitief besluit te kunnen nemen over bovenstaande punten én om dit besluit via de ambtelijke adviescommissie en bestuurlijke adviescommissies goed te kunnen voorbereiden, moet nog een aantal stappen worden gezet. Nu is echter al duidelijk dat – ook bij uitstel van de inwerkingtredingsdatum van de Omgevingswet – blijvend gezamenlijk beheer van minimaal de informatieproducten natuur noodzakelijk is. Voor Externe Veiligheid zijn de uitkomsten van de verkenning input voor de besluitvorming.

Met het definitieve bestuurlijke besluit over de financiën, moet ook een besluit over de te kiezen verdeelsleutel worden genomen. Hierbij lijkt het logisch dit te doen in analogie met de ontwikkelkosten. Dat zou betekenen dat zowel de kosten voor de Natuur-informatieproducten als de kosten voor de producten van Externe Veiligheid conform de IPO-verdeelsleutel worden verdeeld. Het is echter op dit moment nog niet duidelijk of dit uiteindelijk ook de meest wenselijke verdeling is.

Met de voorliggende begroting 2022 wordt voorgesteld voorlopig voor 2022 €1.7 miljoen te reserveren. Dit is dus een voorlopige maximale reservering. In de Voorjaarsnota 2022 volgt dan definitieve besluitvorming op bovenstaande drie punten, inclusief de bijbehorende begroting. Van het bedrag is €250.000 bedoeld voor de interne organisatie (paragraaf 2.7.3). De (overige) €1.450.000 wordt vooralsnog toegevoegd aan de begroting van Natuurinformatie en Natuurbeheer (paragraaf 2.2.3) waarmee ook voorlopig de verdeelsleutel voor natuurtaken van BIJ12 (zie paragraaf 1.6) wordt toegepast. Het niet opnemen van deze reservering in de begroting, betekent dat wanneer positief wordt besloten over het beheer, BIJ12 begin 2022 niet kan beginnen met het beheer van de informatieproducten, omdat er dan hiervoor geen geld op de begroting staat.

In de komende maanden wordt de businesscase verder uitgewerkt en besproken met de betreffende ambtelijke adviescommissie en bestuurlijke adviescommissies (Vitaal Platteland en MTH), op basis waarvan het IPO-bestuur begin 2022 een definitief voorstel wordt voorgelegd, die vervolgens wordt vertaald in de Voorjaarsnota 2022.

Nieuwe taak: Beheer Interprovinciale raamcontract Microsoft

Het IPO sloot voor alle provincies in 2021 een raamcontract af met Microsoft. Alle provincies kunnen zo tegen gunstige juridische en commerciële voorwaarden gebruik maken van Microsoftdiensten, zoals Office365. Provincies realiseren hiermee een besparing op licentiekosten, zodra zij aansluiten op het raamcontract.

Microsoft kent een complexe licentiestructuur met meerdere producten, die door provincies kunnen worden gebruikt. Door het contract actief te beheren wordt een maximaal rendement uit het contract gehaald. Zo kan het slim inzetten van licenties leiden tot reductie van kosten. Na de zomer 2021 volgt een voorstel voor het beheer van dit contract vanaf 2022 door BIJ12. Hierin wordt de governance van beheer van het contract, zowel voor de provincies als met Microsoft, professioneel ingericht en worden deelnemende provincies begeleid bij het instappen. In dit voorstel worden de kosten van het beheer door BIJ12 en de meerwaarde hiervan voor de provincies opgenomen. Vooralsnog wordt rekening gehouden met een bedrag van maximaal €175.000 per jaar[2]. Hiervan wordt €140.000 toegevoegd aan de begroting van GBO (paragraaf 2.6.3) en €35.000 aan de begroting van de Interne organisatie (paragraaf 2.7.3). Dit bedrag wordt in de tweede helft van 2021 mogelijk aangepast op basis van een bestuurlijk besluit over de business case. Dit bedrag wordt dan gecorrigeerd in de Voorjaarsnota 2022.

1.6 Algemene uitgangspunten voor de begroting 2022

Indexatie

Voor de begroting 2022 wordt ten opzichte van 2021 in principe de nullijn aangehouden, met uitzondering van de jaarlijkse indexering. Er is aangesloten bij de uitgangspunten voor indexatie vanuit de Kaderbrief 2022 die door de hele vereniging IPO voor 2022 gehanteerd worden.
Voor de indexatie van de materiële kosten is gebruik gemaakt van de ramingen van het Centraal Planbureau (CPB) in de CEP, 31 maart 2021. Op basis hiervan worden in 2022 de personele budgetten met 1,5% en de materiële budgetten met 1,4% geïndexeerd. Omdat in de meerjarenramingen van BIJ12 rekening is gehouden met een indexatie van 1,6%, is het financiële effect beperkt. In de begroting 2022 is de doorwerking exact doorgerekend.
De begroting wordt vervolgens enkel in het geval van wijziging van het takenpakket, na vaststelling door het IPO-bestuur, aangepast. Daarbij wordt ook steeds gekeken of dit binnen de basisbegroting kan worden opgelost.

Verdeelsleutels en bijdragen provincies

De systematiek van financiering door de provincies komt overeen met de begroting van 2021 en is verwerkt in de provinciale bijdragen voor 2022. Voor de uitvoeringskosten van de natuurtaken vindt bevoorschotting wederom volgens een gewogen percentage (berekend op basis van de verdelingen van de commissie Jansen) plaats. Voor de tegemoetkomingen faunaschade is de bevoorschotting gelijk aan de raming van de open-eind-regeling uit de begroting 2021. In voorgaande jaren is de raming van de tegemoetkomingen Faunaschade geactualiseerd met de Voorjaarsnota. Gebleken is echter dat er een betere inschatting gemaakt kan worden, wanneer deze bijstelling bij de Najaarsnota plaatsvindt (zie ook paragraaf 2.3.4). De bijstelling vindt dit jaar daarom plaats bij de Najaarsnota 2021.
Bij GBO-provincies is de afgesproken verdeling per applicatie toegepast.
Bij de jaarrekening 2022 vindt op basis van de realisatie een verrekening plaats met de betaalde voorschotten.

[2] [2] In de Kaderbrief was per abuis een bedrag van €45.000 opgenomen.

NB De financiering van de ondersteuning op het stikstofdossier door BIJ12 verliep in 2021 via de Kassiersfunctie van het IPO. Vanaf 2022 gaat de financiering volgens de reguliere systematiek van IPO en BIJ12. Een besluit over de verwerking hiervan in de begroting van BIJ12 wordt momenteel voorbereid en wordt daarna via de Voorjaarsnota 2022 verwerkt in de begroting van BIJ12.

Dekking kosten Interne organisatie

Evenals in voorgaande jaren (sinds 2019) vindt intern geen doorbelasting naar de units meer plaats. De kosten voor de interne organisatie worden apart begroot. Indien er extra taken bijkomen bij de units en deze ook leiden tot meer werkzaamheden voor de interne organisatie (bedrijfsvoering), wordt hier in de raming rekening mee gehouden. De verdeling vindt plaats op basis van een gewogen percentage van de totale begroting van BIJ12.

Personele kosten

De personele kosten zijn bij elke unit gebaseerd op het aantal fte's in het formatieplan van BIJ12 en wijzigingen die per unit worden toegelicht. De raming van de salarissen is aangepast aan de cao 2019-2020. Voor het individuele POB-budget is 1,3% van de totale loonsom aangehouden (totaalbedrag €138.595, opgenomen bij de deelbegroting Interne Organisatie).

2 Jaarplan en begroting 2022 en lange termijndoelstellingen

Dit hoofdstuk beschrijft per organisatieonderdeel eerst de hoofdpunten voor 2022: Wat willen we bereiken in 2022? Veel taken van BIJ12 zijn reguliere taken en komen terug in de lange termijn doelstellingen die ook per onderdeel zijn beschreven. Daarna wordt een link gelegd met de begroting 2022 met de vraag: Wat mag het kosten?
Het jaarplan en de begroting geven kort de hoofdlijnen. Het jaarplan en de begroting worden in overleg met (ambtelijke) provinciale contactpersonen per dossier verder uitgewerkt in het werkplan BIJ12 voor 2022. Het werkplan beantwoordt in detail de vraag: Wat gaan we ervoor doen?

2.1 Expertiseteam Stikstof en Natura 2000

2.1.1 Wat willen we bereiken in 2022?

Op het stikstofdossier is voor 2022 een meer structurele inbedding binnen IPO-verband voorzien. De invulling daarvan en daaruit voortvloeiende taken voor BIJ12 worden de komende maanden uitgewerkt en worden middels de Voorjaarsnota 2022 verwerkt in de begroting van BIJ12. Wel is duidelijk dat de volgende taken - in het verlengde van de opdracht voor BIJ12 in 2021 – uitgangspunt blijven:

1. Ontsluiten en verbinden van kennis, onderzoek en data ter versterking van de informatiepositie van provincies.
2. Inhoudelijke projectondersteuning op het raakvlak van beleidsontwikkeling en uitvoering ter ondersteuning van het vervolg op de Interprovinciale Programmaorganisatie Stikstof (IPS) en van de gezamenlijke provincies.
3. Ontwikkelen en beheren van ondersteunende tooling en kaders.
4. Aanvullende financiering vanuit het ministerie van LNV voor het landelijke Informatiepunt stikstof.
5. Opdrachtverlening namens provincies voor de opdracht met het Rijk aan het RIVM ten aanzien van AERIUS.

BIJ12 geeft hier invulling aan via haar kerntaken op het vlak van onder meer monitoring, data, advisering, helpdesk, campus en communicatie. Deze zijn afgestemd op de nieuwe beleidsontwikkelingen en de politiek-bestuurlijke setting. Een voorbeeld hiervan vormt de structurele inbedding van de data- en informatievoorziening voor provincies op het stikstofdossier. Dit als uitvloeisel van het binnen het programma Interprovinciale Digitale Agenda (IDA) opgezette Living Lab Stikstof. De functie die BIJ12 hierbij heeft als schakel tussen beleid en uitvoering en het via kennis en expertise namens en voor provincies ondersteunen van die uitvoering, verbreedt zich naar verwachting verder naar het Uitvoeringsprogramma Natuur. Aan dit programma wordt in samenwerking met het ministerie van LNV uitvoering gegeven, als onderdeel van de structurele aanpak stikstof. Het vormt hiermee een belangrijke randvoorwaarde voor de aanpak stikstof, maar kent nadrukkelijk ook een bredere eigenstandige opgave. Een meer integrale benadering en werkwijze tussen stikstof en natuur is hierbij uitgangspunt. Het Expertiseteam draagt hier in nauwe samenwerking met de unit Natuurinformatie en Natuurbeheer aan bij vanuit haar kerntaken. De precieze invulling hiervan en een eventuele verdere verbreding is mede afhankelijk van het nieuwe kabinetsbeleid.

Voor een groot deel is in 2021 aan deze taken uitvoering gegeven middels inhuur vanwege de tijdelijke financiering van de Interprovinciale Programmaorganisatie Stikstof (IPS). In 2021 is geconstateerd dat hiermee een te grote afhankelijkheid van externen is opgebouwd. Behalve dat dit relatief duur is, bestaat hiermee een te groot risico op het vlak van kennisborging. Met de Voorjaarsnota 2021 is een eerste

stap gezet naar een meer bestendige inzet via formatie en is een verdere uitbouw daarvan als onderdeel van de nieuwe organisatie op het stikstofdossier voorzien. Opleiding van jong talent in combinatie met ervaring voor zowel BIJ12 zelf als provincies, vormt hierbij een belangrijke pijler.

2.1.2 *Lange termijndoelstellingen 2022-2025*

Thema	**Wat heeft BIJ12 in 2025 bereikt?**
Versterking informatiepositie provincies	Middels structurele inzet voorzien in de voor de IPS benodigde actuele kennis, informatie en rapportage. Dit ter versterking van de informatiepositie van provincies op het vlak van data, kennisdeling en -borging, zowel interprovinciaal als met de relevante stakeholders.
Ontwikkelen en beheren	Ontwikkeling en beheer van ondersteunende tooling, kaders en overig instrumentarium ter bevordering van de uniformiteit en samenwerking tussen provincies op het raakvlak van beleid en uitvoering.
Project- en procesondersteuning vervolg programmaorganisatie en provincies	Op het raakvlak van inhoud en proces voorzien in de gevraagde professionele project- en procesondersteuning voor provincies ter uitvoering van de aanpak stikstof en het Uitvoeringsprogramma Natuur.

2.1.3 *Wat mag het kosten: begroting 2022*

Lasten	**€**
Personele kosten	843.643
Beheer AERIUS	1.980.770
Onderzoek/Kennisdeling	286.129
Monitoring en rapportage	111.154
Ondersteuning programmamanagement	235.689
Overige uitvoeringskosten	95.342
Informatiepunt Stikstof	363.000
Totaal Expertiseteam Stikstof en Natura 2000	**3.915.724**

2.1.4 *Toelichting op de begroting 2022*

Bij de Voorjaarsnota 2021 was alleen sprake van een administratieve budgetneutrale wijziging voor 2021. De begroting 2022 volgt de begroting van 2021, met vastgestelde indexering.

In de Voorjaarsnota 2021 is voorgesteld een aantal functies waarop nu wordt ingehuurd om te zetten naar formatie vanwege structurele taken op het stikstofdossier en een te grote opgebouwde afhankelijkheid van inhuur. Hierbij is aangegeven dat de meerjarige dekking hiervoor wordt meegenomen in de begroting 2022, voor het vervolg op het programma IPS. De bedoeling is te komen tot een bestendige organisatie voor provincies op het stikstofdossier, in samenhang met het Uitvoeringsprogramma natuur. In 2022 wordt de financiering via de kassiersfunctie van het IPO verlaten om te komen tot een inbedding in de reguliere begrotingen van BIJ12 en IPO Den Haag. Binnen het voorstel voor het vervolg op het programma IPS is een verdere omzetting van tijdelijke inzet naar structurele inzet ter uitvoering van de Wet stikstofreductie en natuurherstel voorzien. Daarnaast kan een hogere bijdrage voor (door)ontwikkeling van AERIUS in 2022 aan de orde zijn, ter implementatie van het advies Commissie Hordijk en benodigde doorontwikkeling van het instrumentarium. Het vervolg op het programma IPS vraagt nog verdere uitwerking en doorvertaling naar de begroting van BIJ12 en IPO Den Haag. Het besluit hierover wordt middels de Voorjaarsnota 2022 verwerkt in de begroting van BIJ12.

In verband met een interne (budgetneutrale) verschuiving van formatieruimte op ondersteunende functies, ten behoeve van de BIJ12-brede helpdesk (het BIJ12 loket) is de personele begroting van het expertiseteam met €25.000 verlaagd (zie ook paragraaf 2.7.4.)

Overzicht begrotingswijzigingen Stikstof en Natura 2000	2022	2023	2024	2025
Organisatie stikstofdossier	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
(Budgetneutrale) interne verschuiving voor BIJ12 brede helpdesk	25-	25-	25-	25-
Totaal effect	**25-**	**25-**	**25-**	**25-**
				x € 1.000

2.2 Natuurinformatie en Natuurbeheer

2.2.1 Wat willen we bereiken in 2022 voor Natuurinformatie?

Een goede informatiepositie op het gebied van natuur is essentieel voor de provincies. Adequate natuurinformatie is noodzakelijk bij de uitvoering van de Omgevingswet, bij de onderbouwing van beleid en maatregelen voor stikstofgevoelige natuur en voor sturing en verantwoording bij de ontwikkeling van het Natuurnetwerk Nederland, zoals vastgelegd in het Natuurpact. Ook de door provincies en rijk afgesproken versnelde realisatie van Natura 2000-doelen vereist een betrouwbaar inzicht in de actuele toestand van de natuur en in mogelijkheden om die natuur te versterken.

BIJ12 ondersteunt provincies hierbij door standaarden voor monitoring te ontwikkelen en beheren, door namens de provincies op te treden als opdrachtgever voor landelijke monitoringprogramma's, gegevens te verzamelen, te valideren en centraal beschikbaar te maken, informatieproducten te ontwikkelen en te onderhouden en door bij te dragen aan analyse en rapportage van natuurinformatie. Het gaat daarbij om informatie over de inspanningen en resultaten op het gebied van natuurontwikkeling, -kwaliteitsverbetering en -beheer, maar ook om informatie over de effecten daarvan op flora, fauna, vegetaties en habitats. Ketenpartners van provincies worden hier nauw bij betrokken.

Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF)

De uitvoering en de transitie van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) binnen BIJ12 wordt zichtbaar in de begroting en werkplan voor 2022 (zie ook paragraaf 1.4). De NDFF is hét Nederlandse knooppunt voor verspreidingsgegevens over flora en fauna. Met de aanstaande implementatie van de Omgevingswet is het noodzakelijk de gegevens uit de NDFF zo veel mogelijk als open data beschikbaar te maken. Voor de unit Natuurinformatie en Natuurbeheer betekent dit een toevoeging van zeven medewerkers aan het team. Ook worden de uitvoeringskosten verhoogd om de transitie op ICT-gebied mogelijk te maken. Dit alles past binnen de kaders die het IPO-bestuur hiervoor in 2020 vaststelde.

Gedragscode Provinciale Infrastructuur

De provincies vroegen BIJ12 (via het Vakberaad Bouw en Beheer, AAC- en BAC-Mobiliteit) de vijfjaarlijkse evaluatie en actualisatie van de Gedragscode Provinciale Infrastructuur in het kader van de Wet Natuurbescherming te verzorgen. Op 8 juli 2021 wordt IPO-bestuur voorgesteld in te stemmen met de business case die hiervoor is opgesteld. Zorgdragen voor een actuele gedragscode wordt hiermee een vast onderdeel van het werkpakket van de unit Natuurinformatie en Natuurbeheer. De eerste actualisatie is noodzakelijk per 1 juni 2023 (in verband met Omgevingswet). Deze wordt in 2022 verder voorbereid. De daarna volgende actualisatie is - mits er geen relevante wetswijziging plaatsvindt - per 1 juni 2028.

Nationaal Hydrologisch Instrumentarium (NHI)

In 2020 stemde het IPO-bestuur in met een samenwerkingsovereenkomst voor het Nationaal Hydrologisch Instrumentarium. Hiermee stellen de provincies een jaarlijkse bijdrage van €650.000 beschikbaar voor ontwikkeling en onderhoud van modellen en andere voorzieningen ten behoeve van het (grond-)waterbeheer. Voor gecoördineerde inbreng van provincies bij de sturing op dit budget in programmateam, stuurgroep en deelname aan de projectgroep, wordt het team van de unit Natuurinformatie en Natuurbeheer aangevuld met 0,8 fte.

Stikstof en Uitvoeringsprogramma natuur

Nieuwe afspraken tussen provincies en rijk in het kader van de Aanpak Stikstof en het daaraan gekoppelde Uitvoeringsprogramma Natuur stellen nieuwe eisen op het

gebied van monitoring en rapportage. In 2021 wordt een businesscase opgesteld die inzicht geeft in de gewenste rapportages en de daarvoor noodzakelijke informatie stromen en de kwaliteit daarvan. De eerdere afspraken over monitoring en rapportage in het kader van de PAS, worden daarmee herzien. De businesscase geeft ook inzicht in de gevolgen voor BIJ12, in het bijzonder voor het expertiseteam Stikstof en Natura 2000 en de unit Natuurinformatie en Natuurbeheer. Enerzijds gaat het daarbij om een herziening van werkprocessen. Gelet op de eisen die gesteld worden aan de kwaliteit van data en rapportage wordt anderzijds verwacht dat een en ander ook tot een taakverzwaring leidt. In de tweede helft van 2021 wordt bepaald welke gevolgen dit heeft voor het takenpakket en kosten voor deze units. Wij verwerken dit in de Najaarsnota 2021.

Beheer informatieproducten

Zie paragraaf 1.5.

2.2.2 *Lange termijndoelstellingen voor Natuurinformatie 2022-2025*

Thema	**Wat heeft BIJ12 in 2025 bereikt?**
Monitoring natuurkwaliteit en natuurbeleid	De benodigde informatie voor door provincies en Rijk afgesproken rapportages over ontwikkeling en beheer van de natuur in het kader van het Natuurpact, in de Aanpak stikstof en Natura 2000 en in het Uitvoeringsprogramma Natuur en informatie voor specifieke (wettelijke) taken is: – beschikbaar voor meervoudig gebruik – gebaseerd op gestandaardiseerde gegevensinwinning en -verwerking
Informatievoorziening Natuur	De benodigde informatie-infrastructuur (processen, procedures, ketenorganisatie, informatievoorzieningen): – voldoet aan de wensen voor beleids- en monitoringsinformatie – wordt effectief en efficiënt beheerd
NDFF	De transitie van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) naar een platform voor open data over biodiversiteit is geïmplementeerd.

2.2.3 *Wat willen we bereiken in 2022 voor Natuurbeheer?*

BIJ12 ondersteunt de provincies bij de uitvoering en verbetering van het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL), het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) en andere regelingen voor beheer en ontwikkeling van natuur en biodiversiteit. Ze ondersteunt en faciliteert de provincies bij een stabiel en kosteneffectief stelsel met een effectief aanvraagproces. Jaarlijkse actualisatie van normkosten, rapportages en informatievoorziening zijn hier onderdeel van.

Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) / Nationaal Strategisch Plan (NSP)

Het Nationaal Strategisch Plan (NSP) in het kader van het nieuwe Gemeenschappelijk LandbouwBeleid (GLB) heeft mogelijk gevolgen voor de positie en taken van BIJ12. Naar aanleiding van besluitvorming over het NSP in 2021 wordt in beeld gebracht welke gevolgen dit heeft voor BIJ12 en wat nodig is om het NSP te implementeren in de ondersteuning, producten en ICT-systemen van BIJ12. Dit gebeurt in nauw overleg met provincies en in afstemming met onder andere RVO. Zo nodig wordt in de Najaarsnota of de Voorjaarnota 2022 teruggekomen op de gevolgen voor het takenpakket en de kosten.

Uitvoeringsprogramma Natuur

BIJ12 draagt bij aan de uitvoering van afspraken tussen provincies en rijk in het Uitvoeringsprogramma Natuur door:

- Provincies te adviseren over randvoorwaarden, effecten en risico's van verhoging van de beheersvergoeding voor natuurbeheer.

- Keuzes van provincies over verhoging van vergoedingen voor natuurbeheer te verwerken in regelingen, systemen en rapportages.

Transitie Kleine beheerders

De 'Transitie Kleine beheerders' is er op gericht subsidiering van natuurbeheer door partijen met een klein natuurareaal efficiënter uit te voeren en de kwaliteit van het beheer door deze partijen te versterken door samenwerking in natuurcollectieven. In 2020 zijn naar aanleiding van een midterm-review hierover aanvullende afspraken gemaakt. De implementatie daarvan wordt in 2022 afgerond met de overdracht van het ondersteunende ICT-systeem naar de (koepel van) kleine beheerders. Ook de certificering van kleine beheerders door de Stichting Certificering SNL is onderdeel van de transitie. Hiervoor is meer tijd nodig dan voorzien; de laatste particuliere beheerders worden in 2022 gecertificeerd. De gevolgen voor de bekostiging van de stichting door de provincies is opgenomen in deze begroting (zie paragraaf 2.2.6). In 2022 wordt uitgewerkt wat de gevolgen voor de stichting voor 2023 en daarop volgende jaren zijn, gegeven de keuzes die provincies maken over onder andere de kwaliteitsborging bij de kleine beheerders en eventuele aanpassing van het programma van eisen van certificering.

Overige

De aansturing van het onderzoeksprogramma 'OBN natuurkennis' (Kennisnetwerk Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit) wordt voortgezet. De aanvullende middelen voor onderzoek in het kader van het OBN worden rechtmatig ingezet voor kennisontwikkeling.

Afhankelijk van nadere besluitvorming over de ondersteuning van de wettelijke beheerplancyclus voor de Natura 2000-gebieden, zorgt BIJ12 voor procesondersteuning bij afstemming van de beheerplanprocessen bij de provincies.

2.2.4 *Lange termijndoelstellingen voor Natuurbeheer 2022-2025*

Thema	**Wat heeft BIJ12 in 2025 bereikt?**
Landelijke coördinatie Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) en Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb)	Het SNL en ANLb en andere regelingen voor beheer en ontwikkeling van natuur en biodiversiteit: – functioneren conform de vastgestelde eisen van de opdrachtgevers – worden ondersteund door doeltreffende gegevensrapportages en informatievoorzieningen
Ondersteuning vernieuwing natuursubsidies en Natura 2000-beheerplannen	– Nieuwe afspraken over vergoeding voor natuurbeheer in het kader van Uitvoeringsprogramma Natuur zijn geïmplementeerd. – Nieuwe afspraken over agrarisch natuurbeheer in het kader van het GBL / NSP zijn geïmplementeerd.
Onderzoeksprogramma Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit (OBN)	– Onderzoeksprogrammering en -communicatie OBN sluiten aan bij prioriteiten in de kennisbehoefte van provincies en natuurbeheerders. – OBN onderzoek versterkt de inzet van middelen voor natuurherstel in het kader van Uitvoeringsprogramma Natuur.

2.2.5 *Wat mag het kosten: begroting 2022*

Lasten	**€**
Personele kosten	3.712.507
Uitvoeringskosten natuurinformatie	2.841.679
Uitvoeringskosten natuurbeheer	2.516.972

Uitvoeringskosten NDFF	1.785.000
Totaal Natuurinformatie en Natuurbeheer	**10.856.158**

2.2.6 *Toelichting op de begroting 2022*

De begroting 2022 volgt de – bij de Voorjaarsnota 2021 gewijzigde - begroting van 2021, met vastgestelde indexering. De volgende besluiten uit de Voorjaarsnota 2021 werken door in de meerjarenbegroting:

- (Budgetneutrale) verschuiving van uitvoeringskosten natuurinformatie (€134.000) en uitvoeringskosten natuurbeheer (€41.000) naar personele kosten
- Voor de coördinatie van de inbreng van provincies in het Nationaal Hydrologisch Instrumentarium is €75.000 toegevoegd aan de personele kosten.

Aanvullend daarop hebben diverse genoemde ontwikkelingen gevolgen voor de begroting 2022:

- Beheer informatieproducten: Voor het beheer van de informatieproducten wordt - zoals toegelicht in paragraaf 1.5 - een voorlopige reservering van €1,7 miljoen opgenomen, waarvan €1.450.000 bij Natuurinformatie en Natuurbeheer (personele kosten €1.025.000 en uitvoeringskosten natuurinformatie €425.000) en €250.000 bij de Interne organisatie (zie paragraaf 2.7.4).
- Transitie van de NDFF: Naar aanleiding van eerdere besluitvorming over de transitie van de NDFF door het IPO-bestuur wordt in 2022 een bedrag van €2.155.000 toegevoegd aan de begroting van Natuurinformatie en Natuurbeheer (zie ook paragraaf 1.4, waarin ook de begroting van de daarna volgende jaren zijn toegelicht). Hiervan wordt €725.000 toegevoegd aan de personele kosten en €1.430.000 aan de post uitvoeringskosten NDFF. Hiervan wordt €800.000 gedekt door een bijdrage vanuit LNV.
- Stichting Certificering SNL. De tijdelijke verhoging van de begroting voor de Stichting voor de periode 2017 - 2021 in verband met de transitie van de kleine beheerders, wordt in 2022 voorgezet. Bij de verhoging van de begroting is rekening gehouden met de afbouw van het eigen vermogen van de stichting. De begroting van de stichting Certificering dient voor 2022 vooralsnog te worden aangepast in verband met de certificering van deze laatste groep beheerders naar €552.000. In de huidige begroting is €365.000 opgenomen. Het betreft in 2022 dus een verhoging van €187.000 op de uitvoeringskosten natuurbeheer. De begroting 2023 en daarop volgende jaren dient te worden afgestemd op de vanaf dat moment uit te voeren werkzaamheden van de stichting, waaronder de eigen kwaliteitsborging en de uitbreiding van de audits naar €470.000 (plus €105.000).
- Voor de actualisatie van de Gedragscode provinciale infrastructuur wordt in 2022 en 2023 €25.000 toegevoegd aan de uitvoeringskosten natuurinformatie en €15.000 aan personele kosten.
- In verband met een interne (budgetneutrale) verschuiving van formatieruimte op ondersteunende functies zijn ten behoeve van de BIJ12-brede helpdesk (het BIJ12 loket) de personele kosten van Natuurinformatie en Natuurbeheer met €21.000 verlaagd (zie ook paragraaf 2.7.4.).

Gevolgen van verschillende ontwikkelingen in 2021 zijn hier nog niet in opgenomen omdat de financiële consequenties nog niet kunnen worden bepaald. Wanneer er financiële consequenties zijn, worden deze vertaald in de Voorjaarsnota 2022. Het betreft:

- Ondersteunende ICT voor het subsidiestelsel natuurinformatie en SNL. Kosten voor ondersteuning van de kleine natuurbeheerders met een informatiesysteem voor aanvragen en verantwoorden van SNL-subsidies. In de tweede helft van 2021 kan worden bepaald of dit tot aanpassing van de begroting leidt.
- De aanbesteding van het technisch beheer van applicaties (zie paragraaf 2.6, unit GBO), waaronder ook voorzieningen voor natuurinformatie en gegevensuitwisseling in het kader van het subsidiestelsel SNL, kan leiden tot andere kosten

voor beheer en doorontwikkeling van deze applicaties en eventuele transitie naar een andere beheerder. Eind 2021 of begin 2022 kan worden bepaald of dit tot aanpassing van de begroting leidt. Zo nodig komen we hier in de Voorjaarsnota 2022 op terug.

- Uitvoeringsprogramma Natuur. De uitkomsten van de in paragraaf 2.2.1 toegelichte businesscase Monitoring en Rapportage worden vertaald naar financiële gevolgen voor de personele lasten en uitvoeringskosten.
- Verhoging van onderzoeksmiddelen voor het programma OBN natuurkennis vanuit het Uitvoeringsprogramma Natuur leidt tot een verhoging van de deelbegroting van Natuurinformatie en Natuurbeheer. Omdat dit ook gevolgen heeft voor de inkoopcapaciteit die noodzakelijk is om middelen rechtmatig in te zetten, werkt dit ook door in de begroting voor de Interne organisatie. In de
- Tweede helft van 2021 wordt bepaald of dit tot aanpassing van de begroting leidt.

Overzicht begrotingswijzigingen Natuurinformatie en Natuurbeheer	2022	2023	2024	2025
Beheer Informatieproducten	1.450	1.450	1.450	1.450
Gedragscode Provinciale Infrastructuur	40	40		
Transitie NDFF	1.355	2.855	3.255	2.455
Bijdrage LNV t.b.v. NDFF	800	800	800	800
Nationaal Hydrologisch Instrumentarium	75	75	75	75
Stichting Certificering SNL	187	105	105	105
(Budgetneutrale) interne verschuiving voor BIJ12 brede helpdesk	21-	21-	21-	21-
Totaal effect	**3.886**	**5.304**	**5.664**	**4.864**
Dekking uit bijdragen derden	800	800	800	800
Totaal effect ten laste van provincies	**3.086**	**4.504**	**4.864**	**4.064**
				x € 1.000

2.3 Faunazaken

2.3.1 *Wat willen we bereiken in 2022?*

BIJ12 ontzorgt de provincies bij het afhandelen van faunaschades (tegemoetkomingsaanvragen faunaschade, dassenovereenkomsten, edelherten- en ganzenregeling en wolvenschade). Ter ondersteuning van deze processen is de applicatie Mijn-Faunazaken ontwikkeld. De doorontwikkeling van deze applicatie wordt in 2022 voortgezet.

De opdracht aan taxatiebureaus inclusief digitalisering, levert gedetailleerdere schadecijfers op. Aanvullend hierop startte in 2020 een tweejarig onderzoek naar de taxatiemethodiek van gras om op basis hiervan de schadebepalingen in 2021 te verbeteren. In 2022 worden de resultaten hiervan opgeleverd. Aanvullend is in 2021 extra ingezet op controletaxaties vanuit Faunazaken. De verwachting is dat dit leidt tot gewijzigde richtlijnen en protocollen voor taxaties voor 2022.

In 2020 breidde BIJ12 de advisering aan de provincies en faunabeheereenheden verder uit en laat deze nu beter aansluiten op hun behoeften. De wens van provincies is dat BIJ12 zich hiermee verder ontwikkelt tot het kennis- en expertisecentrum op het gebied van faunaschade. Dit wordt onder andere ingevuld door het leveren van periodieke rapportages en het ontsluiten van onderzoek. Provincies geven ook aan dat ze onderzoek belangrijk vinden. Aan diverse onderzoeken in 2020-2021 kon echter geen uitvoering worden gegeven vanwege ontoereikend onderzoeksbudget. Mede hierom is met de Voorjaarsnota 2021 op verzoek van de BAC VP, het bedrag voor de onderzoeksagenda structureel verhoogd.

De Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade (MARF) biedt de 12 Gedeputeerde Staten minimaal één advies per jaar aan. In 2021 evalueren de provincies de instelling en impact van de adviesraad. In voorliggende begroting wordt uitgegaan van voortzetting van de taken met het huidige budget.

In haar eerste advies stelde de MARF een nieuwe drempelsystematiek voor. Eind 2019 gaven de provincies de opdracht aan BIJ12 om de drempelsystematiek verder uit te (laten) werken, inclusief drempelverhogende factoren én deze te testen in een botsproef. Op 22 oktober 2020 stemde de BACVP in met het plan van aanpak, de start van het project en het reserveren van bijbehorende financiële middelen.
Het betreft een traject van twee jaar. De verwachting is dat dit project in 2022 wordt afgerond. De verwachte kosten zijn – conform bovengenoemd advies van het de BAC VP - opgenomen in voorliggende begroting.

2.3.2 *Lange termijndoelstellingen 2022-2025*

Thema	**Wat heeft BIJ12 in 2025 bereikt?**
Uitvoering	(Kosten)efficiënte afhandeling van faunaschades
Wolven-meldpunt	Landelijke loketfunctie voor registratie wolvenmonitoring met adequate kennisdeling over de wolf in Nederland
Onderzoek	Kwalitatief hoogwaardig onderzoek naar uitvoering faunaschadebeleid en -beheer in Nederland conform de onderzoeksagenda BIJ12-Faunazaken
Advisering en voorlichting	Landelijke expertise faunaschadebeleid. BIJ12 voorziet provincies van advies en voorlichting, mede op basis van de uitgevoerde onderzoeken en faunaschadebeleid, over het voorkomen, bestrijden en betalen van faunaschade.

2.3.3 *Wat mag het kosten: begroting 2022*

Lasten	**€**
Personele kosten	1.243.401
Uitvoeringskosten	1.254.924
AEWA ganzenonderzoek	0
Open-eind-regeling afhandelen faunaschades	30.342.209
Totaal Faunazaken	**32.840.533**

2.3.4 *Toelichting op de begroting 2022*

De begroting 2022 volgt de – bij de Voorjaarsnota 2021 gewijzigde - begroting van 2021, met vastgestelde indexering. Met de Voorjaarsnota 2021 zijn de structurele verhoging van het onderzoeksbudget met €100.000 én de uitvoering van het onderzoek naar de drempelsystematiek met eenmalige kosten in 2022 van €113.000, vastgesteld (voor een toelichting: zie paragraaf 2.3.2).

Van de in paragraaf 2.3.3. genoemde uitvoeringskosten heeft €610.000 betrekking op de Maatschappelijke AdviesRaad Faunaschade (MARF) en de onderzoeksagenda BIJ12-Faunazaken.

De raming van de open-eind-regeling afhandelen faunaschades is gelijk aan de begroting voor 2021. De kosten van de tegemoetkomingen zijn onder meer afhankelijk van het faunaschadebeleid, aantal aanvragen, aantal schadeveroorzakende dieren, hoogte van de schade en gewasprijs. In voorgaande jaren is de raming van de tegemoetkomingen Faunaschade geactualiseerd met de Voorjaarsnota. Gebleken is echter dat er een betere inschatting gemaakt kan worden, wanneer deze bijstelling bij de Najaarsnota plaatsvindt. Dit betekent wel dat pas op een laat moment de begroting van 2022 kan wijzigen.

In verband met een interne (budgetneutrale) verschuiving van formatieruimte op ondersteunende functies , ten behoeve van de BIJ12-brede helpdesk (het BIJ12 loket) zijn de personele kosten van Faunazaken met €8.000 verlaagd (zie ook paragraaf 2.7.4.)

Overzicht begrotinswijzigingen Faunazaken	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Ophogen onderzoeksbudget MARF	100	100	100	100
Project onderzoek drempelsystematiek faunaschade	113	-	-	-
(Budgetneutrale) interne verschuiving voor BIJ12 brede helpdesk	8-	8-	8-	8-
Totaal effect	**205**	**92**	**92**	**92**
				x € 1.000

2.4 AdviesCommissie Schade Grondwater (ACSG)

2.4.1 *Wat willen we bereiken in 2022?*

BIJ12 biedt secretariële en inhoudelijke ondersteuning aan de AdviesCommissie Schade Grondwater en levert hen kwalitatief hoogwaardige adviezen over schade door grondwaterinfiltratie of –onttrekking. BIJ12 begeleidt voor de provincies het gebiedsproces dat volgt bij het tot stand komen van de adviezen naar aanleiding van de verzoeken van de afzonderlijke GS'en aan de ACSG.

In de afgelopen jaren bleek dat het aantal verzoeken om onderzoek is verdubbeld en dat de druk aanhoudt. Op dit moment is de ACSG niet in staat om binnen een maatschappelijk wenselijke termijn een verzoek om onderzoek op te pakken en af te ronden. Het bestuur heeft in de Voorjaarsnota 2021 besloten de vaste formatie vanaf 2021 uit te breiden met 2 fte en de al bestaande tijdelijke inhuur te continueren tot en met 2024. Met deze maatregelen is het secretariaat van de ACSG minder kwetsbaar is en heeft zij meer slagkracht om tegemoet te komen aan de maatschappelijk wenselijke proceduretermijnen.

Verder worden processen - waar mogelijk en in samenspraak met de commissie - ingekort. Hierbij komt extra aandacht voor het mogelijk toepassen van bagatelschade (een kleine schade waarvan de kosten die moeten worden gemaakt voor onderzoek niet opwegen tegen het totaalbedrag aan schade). Daarnaast wordt in 2021 een onderzoek uitgevoerd voor een nieuwe karteringssystematiek voor de landbouwprojecten. De nieuwe systematiek moet leiden tot een werkwijze die zorgt voor een vereenvoudiging (en dus besparing in tijd en kosten) op de karteringskosten in de toekomst. De besparing is naar verwachting in 2022 op projecten terug te zien.

Ook wordt in het kader van verwachtingsmanagement helder gecommuniceerd over de doorlooptijden en hoe het proces vanaf een verzoek door GS tot en met het advies aan externe betrokkenen in elkaar zit.

In 2020/2021 zijn de verzoeken om onderzoek naar landbouwschade van Droogteschade.nl namens een groot aantal landbouwers ontvangen. Er is besloten tot een gefaseerde aanpak van de ingediende verzoeken. In drie projecten is de ACSG haar schadeonderzoek gestart conform de reguliere procedure. Dit wordt in 2022 voortgezet.

2.4.2 *Lange termijndoelstellingen 2022-2025*

Thema	**Wat heeft BIJ12 in 2025 bereikt?**
Advisering	Kwalitatief hoogwaardige adviezen over schade door grondwater infiltratie of –onttrekking opleveren binnen een maatschappelijk wenselijke termijn
Ondersteuning	Voorziet de AdviesCommissie Schade Grondwater van professionele secretariële en inhoudelijke ondersteuning.

2.4.3 *Wat mag het kosten: begroting 2022*

Lasten	**€**
Personele kosten	583.606
Uitvoeringskosten	346.001
Totaal ACSG	**929.606**

2.4.4 *Toelichting op de begroting 2022*

De begroting 2022 volgt de – bij de Voorjaarsnota 2021 gewijzigde - begroting van 2021, met vastgestelde indexering. Met de Voorjaarsnota 2021 is besloten tot een

structurele toename van €181.000 bij de personeelskosten (uitbreiding 2 fte, zie paragraaf 2.4.2). Ook zijn de uitvoeringskosten structureel verhoogd met €20.000 om op voorhand rekening te houden met de commissiekosten (zie ook hieronder).

De begroting bevat zowel de algemene secretariële kosten als de personele- en uitvoeringskosten ten behoeve van de schadeadviezen aan de provincies. De personele kosten zijn gebaseerd op 4 fte (inclusief de uitbreiding van 2 fte) vanuit het formatieplan. Daarnaast wordt de tijdelijke inhuur (1,5 fte/schaal 11) in 2022 verlengd conform de Voorjaarsnota 2021. De kosten voor de inhuur zijn opgenomen in de uitvoeringskosten. In het meerjarenperspectief worden de kosten voor de extra inhuur vooralsnog geraamd tot en met 2024.

De kosten voor de afzonderlijke projecten worden bij de afrekening op basis van daadwerkelijke kosten toegekend aan de desbetreffende projecten/provincies en zijn afhankelijk van de door de GS'en ingediende verzoeken. Met de Voorjaarsnota 2021 is besloten de opslag voor de commissiekosten structureel te verhogen van 5% naar 10%. Afgelopen jaren bleek dat de commissiekosten per project toenamen. Het is wenselijk om hier op voorhand rekening mee te houden en dit niet via de eindafrekening te verrekenen.

Overzicht begrotingswijzigingen AdviesCommissie Schade Grondwater (ACSG)	2022	2023	2024	2025
Verhoging opslag Commissiekosten	20	20	20	20
Verhoging capaciteit secretariaat	181	181	181	181
Totaal effect	**201**	**201**	**201**	**201**
				x € 1.000

2.5 Drugsafvaldumpingen

2.5.1 *Wat willen we bereiken in 2022?*

De minister van Justitie en Veiligheid heeft voor de periode 2019 tot en met 2024 aan de provincies een structurele rijksbijdrage van €1 miljoen per jaar toegezegd voor de compensatie van de primaire kosten die overheden en particulieren/terreinbeheerders maken voor het opruimen van gedumpt drugsafval.
Op basis van een modelregeling, hebben alle provincies hiervoor een subsidieregeling vastgesteld en BIJ12 gemandateerd deze regeling voor al de 12 provincies met ingang van 2021 uit te voeren.

2.5.2 *Lange termijndoelstellingen 2022-2025*

Thema	**Wat heeft BIJ12 in 2025 bereikt?**
Uitvoering	(Kosten)efficiënte afhandeling van subsidieaanvragen
Organisatie	Professionele organisatie voor de uitvoering van de subsidieregeling

2.5.3 *Wat mag het kosten: begroting 2022*

Lasten	**€**
Personele kosten	45.000
Uitvoeringskosten	55.000
Uit te keren subsidies	900.000
Totaal Drugsafvaldumpingen	**1.000.000**

2.5.4 *Toelichting op de begroting 2022*

De begroting voor 2022 is ongewijzigd ten opzichte van 2021. Aangezien het om een vaste rijksbijdrage van €1 miljoen gaat, is het bedrag niet geïndexeerd.

2.6 Gemeenschappelijke beheer organisatie (GBO provincies)

2.6.1 Wat willen we bereiken in 2022?

Bij GBO-provincies staat beheer van door provincies (gezamenlijk) gebruikte informatiesystemen centraal. Vanuit kennis en expertise op het gebied van ketenapplicaties vervult de unit ook een adviserende rol binnen IT-projecten om de overgang van project- naar beheerfase zo vloeiend mogelijk te laten verlopen. BIJ12 denkt mee met provincies over landelijke ontwikkelingen en deelt haar kennis en ervaringen over beheer en applicaties.
Voor alle applicaties worden zogenoemde basiscomponenten ingezet. Deze worden niet alleen ingezet voor provinciale informatiesystemen; provincies kunnen ook individueel gebruik maken deze componenten. BIJ12 zorgt voor verbindingen tussen provincies, zodat zij wederzijds voordeel kunnen hebben van elkaars ontwikkelingen.

Organisatieontwikkeling

Zoals in paragraaf 1.4 (Algemene ontwikkelingen) is toegelicht, wordt gewerkt aan een adequate inrichting van de organisatie en wat nodig is om de informatieverwerkende functie van BIJ12 en de ICT adequaat in te richten en te organiseren. Het voorstel is om de bestaande (GBO) organisatie her in te richten. Hierin worden ondersteunende functies zoals informatiebeveiliging, ICT-architectuur, ICT-standaarden en lifecycle-management versterkt (zie paragraaf 2.6.4). Deze versterking van ICT-kennis en -capaciteit is onontbeerlijk om de informatieveiligheid van de applicaties te kunnen borgen. Verder wordt het opdrachtgeverschap aangescherpt en wordt de financiering vereenvoudigd. Dit is nodig om op een professionele wijze klaar te zijn voor de ontwikkeling van BIJ12 als informatieverwerkende organisatie, waarin ICT-opgaven steeds belangrijker worden. Deze ontwikkeling loopt door in 2022.

Beheer raamcontract Microsoft

In paragraaf 1.5 is toegelicht dat het voornemen is dat BIJ12 vanaf 2022 het beheer van het interprovinciale raamcontract Microsoft verzorgt. Vooruitlopend op de hierboven geschetste organisatieontwikkeling wordt deze taak vooralsnog ondergebracht bij de unit GBO.

Ontwikkeling applicaties

In 2021 is naar aanleiding van securityproblemen geconstateerd dat verbetering en soms herbouw van applicaties noodzakelijk is. Er wordt onderzocht voor welke applicaties dit nodig is en er worden hiervoor in overleg met provincies voorstellen uitgewerkt. Hiermee wordt een voorstel ontwikkeld voor nieuwbouw, (door)ontwikkeling of afbouw van bestaande applicaties. Dit voorstel wordt in de tweede helft van 2021 besproken met de provincies en voorgelegd aan het IPO-Bestuur. Een voorstel voor financiering in 2022 volgt in het najaar en is daarom nog niet meegenomen in deze begroting.

Toekomstige wijzigingen aan applicaties worden uitgevoerd op basis van de architectuurprincipes die BIJ12 in 2021 in overleg met provincies en op basis van standaarden en best practices, uitwerkt. Aanpassingen aan applicaties die op grond van wetswijzigingen zijn vereist, worden vooruitlopend hierop uitgevoerd.

Met de Voorjaarsnota 2021 is – op basis van een advies van de AAC ROWW – al besloten tot een aanpassing van het Landelijk Grondwater Register (LGR) vanwege zowel security-eisen als vanwege een verplichting vanuit de Wet BRO (Basisregistratie Ondergrond). Deze aanpassing is in 2021 gestart en wordt in 2022 afgerond.

2.6.2 *Lange termijndoelstellingen 2022-2025*

Thema	Wat heeft BIJ12 in 2025 bereikt?
Efficiënt beheer	- BIJ12 is de preferred supplier voor het beheer van generieke applicaties en infrastructuur voor provincies. - Gegarandeerde dienstverlening tegen efficiënte kosten door optimale en schaalbare inzet van mensen en herbruikbare middelen
Kwaliteit dienstverlening van de in beheer genomen applicaties	- Er is sprake van een continu verbeterproces van de dienstverlening op basis van een met de provincies afgestemde PDCA-cyclus
Goed werkende systemen en informatie	– De applicaties zijn up to date op het gebied van techniek en security en worden regulier getest en gemonitord. – Ondersteunende processen zijn ingericht en worden beheerd en geactualiseerd (lifecyclemanagement, logisch en technisch cmdb, inbeheername nieuwe projecten, etc.)
Uniforme werkwijze en regelingen	- Basis voor (door)ontwikkeling zijn overheidsbrede architectuurprincipes - Te ontwikkelen en/of in beheer te nemen applicaties zijn in lijn met de vastgestelde architectuurprincipes en maken gebruik van de vastgestelde basisinfrastructuur die BIJ12 beheert. Scrum/agile als methodiek wordt geïmplementeerd om de dienstverlening continu te verbeteren - Processen zijn op orde en worden nageleefd waarbij voldaan wordt aan de BIO en de ISO kwaliteitsstandaarden: ISO20000/27001

2.6.3 *Wat mag het kosten: begroting 2022*

Lasten	**€**
Personele kosten	2.895.791
Uitvoeringskosten	3.675.024
Totaal GBO-provincies	**6.570.815**

2.6.4 *Toelichting op de begroting 2022*

Structurele versterking ICT expertise

In 2021 is naar aanleiding van securityproblemen geconstateerd dat binnen BIJ12 een structurele versterking van ICT expertise noodzakelijk is. Op dit moment is ingeschat dat een structurele ophoging van €1,4 miljoen nodig is om de informatieveiligheid en de ICT-capaciteit duurzaam op niveau te houden. Dit bedrag en de bijbehorende personele capaciteit is vooralsnog toegevoegd aan de (deel)begroting van de unit GBO provincies. Dit bedrag is overigens exclusief eventuele voorstellen voor nieuwbouw van applicaties. Hiervoor worden in de Najaarsnota 2021 en/of de Voorjaarsnota 2022 voorstellen gedaan, omdat financiële implicaties hiervan op dit moment nog niet te duiden zijn.

Landelijk Grondwaterregister

Conform de vastgestelde Voorjaarsnota 2021, wordt voor de aanpassing van het Landelijk Grondwaterregister (LGR) in 2022 €153.000 toegevoegd aan de begroting. Hiervan wordt €70.000 gedekt door het ministerie van BZK. Er is ook nog een subsidieaanvraag van €80.000 gedaan bij het ministerie van I&W, waarmee vrijwel alle kosten zouden zijn gedekt. Wanneer de subsidie wordt toegekend, wordt dit aangepast met de Najaarsnota 2021 of de Voorjaarsnota 2022.

Aanbesteding technisch beheer ICT diensten en transitiekosten

Zoals in paragraaf 1.4 is toegelicht, vindt in 2021 de wettelijk verplichte aanbestedingsprocedure plaats voor het technisch beheer van de ICT diensten van BIJ12. Deze heeft gevolgen voor de begroting van 2022 in verband met de transitiekosten. Een concrete inschatting van de kosten is op dit moment niet goed mogelijk omdat veel afhangt van de keuze van de leverancier en de te kiezen transitiestrategie. In een slechtste geval is straks sprake van tijdelijke dubbele hosting van applicaties. De totale kosten kunnen oplopen tot €800.000. De kosten kunnen echter pas later in 2021, nadat de keuze voor een leverancier en de migratiestrategie bekend is, nader gespecificeerd worden. Het streven is om in de Najaarsnota 2021 alsnog een reservering te maken.
Deze kosten zijn onvermijdelijk, omdat de wettelijke contractuele termijn van het huidige contract afloopt en dientengevolge ook een migratie moet plaatsvinden. Deze kosten worden gebaseerd op een as-is migratie, waarbij voorziene upgrades van applicaties worden verrekend met de applicatie investeringskosten.

Overige

Voor het beheer van het interprovinciale raamcontract Microsoft zoals hierboven toegelicht, wordt vooralsnog €140.000 opgenomen in de begroting (zie ook paragraaf 1.5). Met de Voorjaarsnota 2022 wordt – mede op basis van de ervaring die in 2021 wordt opgedaan bij de provincie Overijssel - waar deze taak in 2021 is ondergebracht – het bedrag mogelijk bijgesteld.

Met de Voorjaarsnota 2021 is – op basis van een advies van de AAC Financiën – besloten het gebruik van de services van PDOK (Publieke Dienstverlening Op de Kaart) op te nemen in de begroting van BIJ12. Het betreft een jaarlijkse bijdrage van €80.000 met ingang van 2021. Met de Voorjaarsnota is ook besloten met ingang van 2021 de kosten voor Spatial Data Infrastructure jaarlijks te verhogen met €98.000. Dit betreft zowel kosten voor het Landelijk Grondgebruik Nederland (LGN, op advies van de AAC ROWW) als een correctie op de kosten voor de Centrale Data en Services (CDS). Dit is vertaald in deze begroting.

In verband met een interne (budgetneutrale) verschuiving van formatieruimte op ondersteunende functies , ten behoeve van de BIJ12-brede helpdesk (het BIJ12 loket) is de personele begroting van GBO met €2.600 verlaagd (zie ook paragraaf 2.7.4.).

Verder geldt dat de bestaande activiteiten van GBO provincies in 2022 worden gecontinueerd. De personele en uitvoeringskosten zijn geïndexeerd.

Overzicht begrotingswijzigingen Gemeenschappelijke beheer organisatie	2022	2023	2024	2025
5. Gemeenschappelijke beheer organisatie (GBO-provincies)				
Organisatieontwikkeling in relatie tot security	1.400	1.400	1.400	1.400
Beheer interprovinciaal raamcontract Microsoft	140	140	140	140
Spatial Data Infrastructure (SDI)	98	98	98	98
Landelijk Grondwater Register	153	-	-	-
Publieke Dienstverlening Op de Kaart (PDOK)	80	80	80	80
(Budgetneutrale) interne verschuiving voor BIJ12 brede helpdesk	3-	3-	3-	3-
Totaal effect	**1.868**	**1.715**	**1.715**	**1.715**
Dekking uit bijdragen derden	70	70	70	70
Totaal effect ten laste van provincies	**1.798**	**1.645**	**1.645**	**1.645**
				x € 1.000

2.7 Interne organisatie

2.7.1 Wat willen we bereiken in 2022?

In 2021 is verder invulling gegeven aan het strategisch opleidingsplan en zijn incompany trainingen aangeboden. Deze serie incompany trainingen wordt in 2022 doorgezet en er vindt ook opnieuw een marktbenadering plaats voor de uitvoering van het strategisch opleidingsplan.

In 2021 zijn tijdelijke maatregelen getroffen om de BIJ12 website te laten voldoen aan de wettelijke eisen met betrekking tot de digitale toegankelijkheid. In 2022 wordt de BIJ12 website herbouwd om volledig aan de wettelijke eisen met betrekking tot de digitale toegankelijkheid te voldoen, de huidige technische beperkingen op te heffen en de website toekomstbestendig te maken.

In 2021 is gestart met de implementatie van de eerstelijns helpdesk, het BIJ12 loket. In 2022 wordt de implementatie van het BIJ12 loket zowel organisatorisch als technisch afgerond. In 2022 wordt ook het in 2021 gestarte project DMS (Document Management Systeem) afgerond

De versterking van de ICT-expertise en de toename van de opgaven van BIJ12 afgelopen jaren, leiden tot een heroriëntatie op de opgaven en de positionering van Bedrijfsvoering en de hiervoor benodigde personele capaciteit. Een uitbreiding en/of verzwaring van enkele functies zoals communicatie, HR, contractbeheer, financiën, facilitair en inkoop is nodig. Om de dienstverlening kwalitatief op het juiste niveau te brengen en te houden, is structurele personele formatie nodig. In 2022 wordt de formatie en positionering van Bedrijfsvoering versterkt.

In 2021 besloot het IPO-bestuur om voor de huisvesting van BIJ12 het bestaande kantoor aan te passen aan het actuele programma van eisen en samen met de OV-campus de derde verdieping van het huidige kantoorpand in gebruik te nemen. In 2021 zijn de noodzakelijk aanpassingen gedaan, in 2022 betrekt BIJ12 het vernieuwde kantoor en wordt de samenwerking met de OV campus onderzocht en waar mogelijk ingevuld.

In 2021 is de samenwerking met focus op ondersteuning op bedrijfsvoeringsfuncties als HR, Financiën en ICT/Kantoorautomatisering met IPO Den Haag weer geactiveerd. In 2022 wordt verder invulling gegeven aan de samenwerking op het brede vakgebied van bedrijfsvoering.

2.7.2 Lange termijndoelstellingen 2022-2025

Thema	**Wat heeft BIJ12 in 2024 bereikt?**
Communicatie	De output van BIJ12 is bekend bij haar partners
Financiën	Provincies hebben adequaat inzicht in de financiële voortgang BIJ12
Vergadercentrum	Professioneel en klantvriendelijk vergadercentrum BIJeen voor provincies en BIJ12
Personeel	Medewerkers BIJ12 werken resultaatgericht
ICT/Kantoorautomatisering	Goed werkende systemen en informatie: de ICT-voorziening van BIJ12 is ingericht op plaats- en tijdonafhankelijk werken, is flexibel op afstand en is marktconform

2.7.3 *Wat mag het kosten: begroting 2022*

Lasten	**€**
Personele kosten	3.329.631
Huisvesting en ICT	1.504.632
Communicatie en publicaties	112.648
Overige kosten	278.200
Totaal Interne organisatie	**5.225.111**

2.7.4 *Toelichting op de begroting 2022*

De begroting bevat de personele kosten, huisvesting en ICT, communicatie en publicaties en overige kosten. De personele kosten zijn gebaseerd op het formatieplan en de benodigde uitbreiding voor de versterking van Bedrijfsvoering. De totale begroting 2022 voor de Interne Organisatie neemt toe ten opzichte van de begroting 2021. Deze structurele toename wordt veroorzaakt door de toename van de opgaven en (daarmee) de formatie van BIJ12. Dit werkt door in de ondersteunende werkzaamheden en producten van Bedrijfsvoering.

Personele kosten

De toename van de structurele personele kosten wordt met name veroorzaakt door de toename van de formatie van Bedrijfsvoering door de in voorliggende begroting toegelichte uitbreiding van de opgaven van BIJ12. Het gaat in totaal om een bedrag van €976.500. Dit wordt hieronder toegelicht.

Om de organisatie blijvend te kunnen ondersteunen wordt bij de toename van de opgaven van BIJ12 voor de formatie van Bedrijfsvoering een opslagpercentage gehanteerd van circa 20% van de formatieve toename. Voor 2022 gaat het om (zie ook onderstaande tabel):

- De opslag in verband met de invoeging van de NDFF (€125.000). Dit bedrag maakt onderdeel uit van het bedrag uit het besluit van het IPO-bestuur in het najaar 2020 over de transitie van de NDFF.
- Werkzaamheden die belegd zijn bij bedrijfsvoering (secretariële ondersteuning en helpdesk werkzaamheden) voor een bedrag van €120.000 in verband met de invoeging van de NDFF. Dit bedrag maakt ook onderdeel uit van het bedrag uit het besluit van het IPO-bestuur in het najaar 2020 over de transitie van de NDFF en staat los van de hierboven genoemde opslag.
- De opslag in verband met de in paragraaf 1.5 toegelichte voorlopige reservering voor het beheer van de informatieproducten (€250.000). Dit bedrag maakt onderdeel uit van de totale reservering van €1,7 miljoen.
- De opslag in verband met de in paragraaf 1.5 toegelichte voorlopige reservering voor het beheer van het raamcontract Microsoft (€35.000). Dit bedrag maakt onderdeel uit van de totale reservering van €175.000.
- De opslag voor overige structurele extra opgaven voor BIJ12. Het gaat om de toename van de formatie bij ACSG en (voor Natuurinformatie en Natuurbeheer, zie paragraaf 2.2) nieuwe werkzaamheden voor de gedragscode provinciale Infrastructuur en NHI (€90.000) .
- Een budget neutrale interne verschuiving van formatieruimte vanuit Natuurinformatie en Natuurbeheer (€21.000). het Expertiseteam Stikstof en Natura 2000 (€25.000), Faunazaken (€5.500) ACSG (€2.500) en GBO (€2.500) ten behoeve van de BIJ12 brede helpdesk (BIJ12 loket) (€56.500).
- De structurele doorwerking van de Voorjaarsnota 2021 ten aanzien van de versterking van de van bedrijfsvoering in het kader van organisatieontwikkeling in relatie tot security (€250.000)
- De toename van de personele kosten door de toename van de uitgaven aan opleidingen, plaatsen van vacatures en de begeleiding van medewerkers door de

arbodienst (totaal €50.000). Dit hangt ook samen met de uitbreiding van de formatie van BIJ12 door de toename van het aantal opgaven zoals toegelicht in voorliggende begroting/jaarplan.

In onder meer paragraaf 1.4 is toegelicht dat de verwachting is dat in het kader van het Uitvoeringsprogramma Natuur en de opgave voor Stikstof, de formatie van BIJ12 verder groeit. Het is nog niet duidelijk hoe. Dit zal straks ook gevolgen hebben voor de personele inzet en daarmee de personele kosten voor de Interne organisatie. Omdat het nog niet duidelijk is wat de inzet wordt, is dit nog niet vertaald in voorliggende (concept)begroting.

Op de begroting is het individuele ontwikkelbudget vanuit de cao opgenomen (1,3% van de totale loonsom).

Tabel: Toename personele kosten

Opgave	**Bedrag**	**Achterliggend besluit**
Invoeging NDFF (ondersteuning vanuit BV)	€ 125.000	Besluit invoeging NDFF
Invoeging NDFF (werkzaamheden NDFF)	€ 120.000	Besluit invoeging NDFF
Reservering beheer informatieproducten	€ 250.000	Kaderbrief/Begroting 2022
Reservering beheer raamcontract Microsoft	€ 35.000	Kaderbrief/Begroting 2022
Overige structurele opgaven	€ 90.000	Kaderbrief/Begroting 2022
BIJ12 loket (interne verschuiving)	€ 56.500	Nieuw (budgetneutraal)
Versterking bedrijfsvoering in kader organisatieontwikkeling in relatie tot security	€ 250.000	Voorjaarsnota 2021
Toename algemene personele kosten door uitbreiding formatie BIJ12 door toename opgaven	€ 50.000	Nvt (gevolg toename opgave BIJ12)
Totaal	**€ 976.500**	

Huisvesting en ICT

De toename van de post huisvesting en ICT wordt veroorzaakt door de extra benodigde werk- en vergaderplekken (huisvesting €368.000)
Daarnaast zijn er kosten voor huisvesting en ICT die nog niet bekend waren bij het opstellen van de Kaderbrief 2022:

- Structurele kosten voor accounts, support en hardware (ICT €50.000) door toename formatie.
- In 2022 is er een incidentele toename van de kosten voor ICT die wordt veroorzaakt door de afronding van het project DMS en de verdere implementatie van het BIJ12 loket (€100.000).
- Voor het inrichten van de thuiswerkplek wordt een regeling uitgewerkt. Vooralsnog wordt hiervoor €50.000 opgenomen.

Communicatie en publicaties

De incidentele toename van de kosten voor communicatie en publicaties wordt veroorzaakt door herbouw van de website van BIJ12 zoals toegelicht in paragraaf 2.7.2 (€50.000). Dit was nog niet bekend bij het opstellen van de Kaderbrief.

Overige kosten

De incidentele toename van de post Overige kosten wordt veroorzaakt door de begeleiding van de organisatieontwikkeling van BIJ12 (€50.000). Dit was nog niet bekend bij het opstellen van de Kaderbrief. In paragraaf 1.4 wordt de organisatieontwikkeling toegelicht.

Tot slot

De uitvoeringskosten zijn op een aantal posten geïndexeerd (1,4%). Waar mogelijk is de indexatie achterwege gelaten.

Overzicht begrotingswijzigingen Interne organisatie	2022	2023	2024	2025
Toename personele kosten	977	977	977	977
Comunicatie & publicaties	50			
Organisatieontwikkeling	50			
Afronding project DMS & implementatie brede Helpdesk	100			
Inrichten thuiswerkplek	50			
Structurele kosten voor accounts, support en hardware	50	50	50	50
Huisvesting BIJ12	368	368	368	368
Totaal effect	**1.645**	**1.395**	**1.395**	**1.395**
				x € 1.000

3 Totaaloverzicht begroting 2022

3.1 Lasten 2022

Lasten	Begroting BIJ12 2022
Expertiseteam Stikstof en N2000	3.915.724
Natuurinformatie en Natuurbeheer (incl. provinciaal deel NDFF)	10.856.158
Faunazaken (incl. open-eind-regeling faunaschades)	32.840.533
ACSG	929.600
Drugsafvaldumpingen	1.000.000
GBO-provincies	6.570.815
Interne organisatie	5.225.111
Totaal lasten	**61.337.947**

3.2 Baten 2022

Baten	Begroting BIJ12 2022
Bijdragen provincies uitvoerende taken	58.874.947
Overige baten	2.163.000
Onttrekking reserve	300.000
Totaal baten	**61.337.947**

De overige baten bestaan uit de bijdragen van het rijk voor het informatiepunt Stikstof (€363.000) de drugsafvaldumpingen (€1.000.000) en de bijdrage van LNV voor het NDFF (€800.000)

4 Meerjarenperspectief en verdeling provinciale bijdragen

4.1 Meerjarenperspectief van de begroting BIJ12 2022-2025

Prijspeil 2022, vergelijking met de gewijzigde begroting 2021. Personele kosten op basis van formatieplan BIJ12. Uitvoeringskosten incl. btw.

Lasten	Begroting na VJN 2021	Begroting 2022 Structureel	Begroting 2022 Incidenteel	Primaire begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
Expertiseteam Stikstof en Natura2000							
Personele kosten	989.880	843.641		843.641	843.641	843.641	843.641
Beheer Aerius	1.980.770	1.980.770		1.980.770	1.980.770	1.980.770	1.980.770
Onderzoek/kennisdeling	282.457	286.129		286.129	286.129	286.129	286.129
Monitoring en rapportage	109.728	111.154		111.154	111.154	111.154	111.154
Overige uitvoeringskosten/communicatie	94.118	95.342		95.342	95.342	95.342	95.342
Programma ondersteuning	232.664	235.689		235.689	235.689	235.689	235.689
Informatiepunt Stikstof	363.000	0	363.000	363.000	0	0	0
Expertiseteam Stikstof en Natura2000	**4.052.618**	**3.552.724**	**363.000**	**3.915.724**	**3.552.724**	**3.552.724**	**3.552.724**

Lasten	Begroting na VJN 2021	Begroting 2022 Structureel	Begroting 2022 Incidenteel	Primaire begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
Natuurinfomatie en Natuurbeheer							
Personele kosten	1.904.552	3.712.507		3.712.507	3.712.507	3.712.507	3.712.507
Beheer informatieproducten	2.381.618	2.541.679	300.000	2.841.679	3.741.679	3.701.679	3.701.679
Uitvoeringskosten NDFF		1.785.000		1.785.000	2.185.000	2.585.000	1.785.000
Provinciaal aandeel uitvoering NDFF	335.000	0		0	0	0	0
Uitvoeringskosten natuurbeheer	2.300.071	2.434.972	82.000	2.516.972	2.434.972	2.434.972	2.434.972
Natuurinformatie en Natuurbeheer	**6.921.241**	**10.474.158**	**382.000**	**10.856.158**	**12.074.158**	**12.434.158**	**11.634.158**

Lasten	Begroting na VJN 2021	Begroting 2022 Structureel	Begroting 2022 Incidenteel	Primaire begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
Faunazaken							
Personele kosten	1.230.091	1.243.401		1.243.401	1.243.401	1.243.401	1.243.401
Uitvoeringskosten	1.257.553	1.141.924	113.000	1.254.924	1.141.924	1.141.924	1.141.924
AEWA ganzenonderzoek	49.711	0	0	0	0	0	0
Aanvulling wolvendraaiboek	160.000	0		0	0	0	0
Open-eind-regeling afhandelen faunaschades	29.952.822	30.342.209		30.342.209	30.342.209	30.342.209	30.342.209
Faunazaken	**32.650.177**	**32.727.533**	**113.000**	**32.840.533**	**32.727.533**	**32.727.533**	**32.727.533**

Lasten	Begroting na VJN 2021	Begroting 2022 Structureel	Begroting 2022 Incidenteel	Primaire begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
Secretariaat ACSG							
Personele kosten	489.914	583.606		583.606	583.606	583.606	583.606
Uitvoeringskosten	387.900	346.001		346.001	346.001	346.001	346.001
Secretariaat AdviesCommissie Schade Grondwater	**877.814**	**929.606**	**0**	**929.606**	**929.606**	**929.606**	**929.606**

Lasten	Begroting na VJN 2021	Begroting 2022 Structureel	Begroting 2022 Incidenteel	Primaire begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
Regeling drugsafvaldumpingen							
Personele kosten	45.000	45.000		45.000	45.000	45.000	0
Uitvoeringskosten	55.000	55.000		55.000	55.000	55.000	0
Uit te keren subsidies	900.000	900.000		900.000	900.000	900.000	0
Totaal regeling drugsafvaldumpingen	**1.000.000**	**1.000.000**	**0**	**1.000.000**	**1.000.000**	**1.000.000**	**0**

Lasten	Begroting na VJN 2021	Begroting 2022 Structureel	Begroting 2022 Incidenteel	Primaire begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
GBO-provincies							
Personele kosten	2.768.398	2.895.791		2.895.791	2.895.791	2.895.791	2.895.791
uitvoeringskosten	3.834.706	3.675.024		3.675.024	3.675.024	3.675.024	3.675.024
GBO-provincies	**6.603.104**	**6.570.815**	**0**	**6.570.815**	**6.570.815**	**6.570.815**	**6.570.815**

Lasten	Begroting na VJN 2021	Begroting 2022 Structureel	Begroting 2022 Incidenteel	Primaire begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
Interne organisatie							
Personele kosten: Salarissen en sociale lasten	1.915.250	2.615.939		2.615.939	2.615.939	2.615.939	2.615.939
Personele kosten: overige	558.803	663.693	50.000	713.693	663.693	663.693	663.693
Huisvesting en ICT	1.194.769	1.404.632	100.000	1.504.632	1.404.632	1.404.632	1.404.632
Diverse kosten	385.811	340.848	50.000	390.848	340.848	340.848	340.848
Totaal Interne organisatie	**4.054.632**	**5.025.111**	**200.000**	**5.225.111**	**5.025.111**	**5.025.111**	**5.025.111**
Totaal lasten BIJ12	**56.159.586**	**60.279.947**	**1.058.000**	**61.337.947**	**61.879.947**	**62.239.947**	**61.239.947**

prijspeil 2021

Baten BIJ12	Begroting na VJN 2021	Begroting 2022 Structureel	Begroting 2022 Incidenteel	Primaire begroting 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025
Bijdragen provincies uitvoerende taken	53.991.503	58.479.947	395.000	58.874.947	59.779.947	60.139.947	59.139.947
Diverse baten	1.363.000	1.800.000	363.000	2.163.000	1.800.000	1.800.000	1.800.000
Onttrekking aan geoormerkte middelen	480.083	0	300.000	300.000	300.000	300.000	300.000
Totaal baten BIJ12	**56.159.586**	**60.279.947**	**1.058.000**	**61.337.947**	**61.879.947**	**62.239.947**	**61.239.947**
Saldo begroting BIJ12	0	0	0	0	0	0	0

4.2 Verdeling provinciale bijdragen 2022

Overzicht provinciale bijdragen ten behoeve van dekking structurele kosten 2022 begroting BIJ12

Provincies	Totale provinciale bijdrage	Interne organisatie (gewogen percentage totale begroting)	Bijdrage Interne organisatie	ACSG en natuurtaken N2000 en Stikstof, Natuurinformatie en Natuurbeheer, Faunazaken (gewogen percentage)	Bijdrage uitvoeringskosten ACSG en natuurtaken Stikstof en N2000, Natuurinformatie en Natuurbeheer, Faunazaken (gewogen)	Faunazaken actualisatie tegemoetkomingen/ taxatiekosten, ganzenregeling	GBO (verdeelsleutel op basis van deelname applicatie)
Groningen	2.542.165	6,08%	317.816	5,41%	905.712	806.668	511.969
Fryslân	14.183.467	10,64%	555.791	11,61%	1.943.584	11.148.464	535.628
Drenthe	2.833.120	8,79%	459.294	9,37%	1.568.350	325.052	480.423
Overijssel	4.312.746	10,49%	547.895	11,39%	1.905.737	1.320.857	538.257
Gelderland	7.406.523	10,97%	573.172	11,26%	1.883.760	4.276.604	672.986
Utrecht	3.584.908	6,83%	356.737	5,98%	1.000.462	1.636.874	590.834
Noord-Holland	9.490.602	7,94%	414.983	7,78%	1.302.341	7.224.504	548.773
Zuid-Holland	3.881.393	8,51%	444.508	7,95%	1.330.860	1.454.069	651.956
Zeeland	2.504.381	5,39%	281.463	4,85%	812.558	967.399	442.962
Noord-Brabant	3.633.030	11,70%	611.445	12,46%	2.084.714	294.117	642.754
Limburg	3.009.459	8,37%	437.544	8,49%	1.421.378	620.167	530.370
Flevoland	1.493.155	4,30%	224.463	3,45%	577.358	267.432	423.902
Totaal	**58.874.947**	100%	**5.225.111**	100%	**16.736.813**	**30.342.209**	**6.570.815**

4.3 Indicatie provinciale bijdragen vanaf 2023

Op verzoek van de provincies wordt een indicatie afgegeven van de provinciale bijdragen vanaf 2023. Hierbij dient wel rekening te worden gehouden met de volgende kanttekeningen:
-Indicatie betreft prijspeil 2022, exclusief de jaarlijkse indexering voor materiële en personele kosten voor 2023 e.v.
-Indicatie is exclusief de jaarlijkse actualisatie van de open-eind-regeling tegemoetkomingen faunaschade.
-Indicatie is exclusief de tussentijdse begrotingswijzigingen bij Najaarsnota 2021 en Voor- en Najaarsnota 2022.
-Indicatie is excusief de besluitvorming die ten tijde van het opstellen van de begroting 2022 en het meerjarenperspectief t/m 2025 nog diende plaats te vinden.
Door de kleine verschillen in de ramingen voor 2023 zijn er marginale verschillen in de gewogen percentages ten opzichte van 2022.

Indicatie jaarlijkse provinciale bijdragen ten behoeve van dekking structurele kosten 2023-2025 begroting BIJ12

Provincies	Totale provinciale bijdrage	Interne organisatie (gewogen percentage totale begroting)	Bijdrage Interne organisatie	ACSG en natuurtaken N2000 en Stikstof, Natuurinformatie en Natuurbeheer, Faunazaken (gewogen percentage)	Bijdrage uitvoeringskosten ACSG en natuurtaken Stikstof en N2000, Natuurinformatie en Natuurbeheer, Faunazaken (gewogen)	Faunazaken actualisatie tegemoetkomingen/ taxatiekosten, ganzenregeling	GBO (verdeelsleutel op basis van deelname applicatie)
Groningen	2.590.485	6,06%	304.503	5,42%	967.345	806.668	511.969
Fryslân	14.345.027	10,86%	545.663	11,86%	2.115.272	11.148.464	535.628
Drenthe	2.917.012	8,80%	442.455	9,35%	1.669.082	325.052	480.423
Overijssel	4.405.434	10,48%	526.547	11,32%	2.019.773	1.320.857	538.257
Gelderland	7.547.504	11,11%	558.352	11,43%	2.039.561	4.276.604	672.986
Utrecht	3.630.621	6,77%	340.339	5,96%	1.062.574	1.636.874	590.834
Noord-Holland	9.565.417	7,95%	399.601	7,80%	1.392.539	7.224.504	548.773
Zuid-Holland	3.958.515	8,51%	427.517	7,99%	1.424.974	1.454.069	651.956
Zeeland	2.531.778	5,31%	267.044	4,79%	854.373	967.399	442.962
Noord-Brabant	3.728.510	11,67%	586.261	12,36%	2.205.377	294.117	642.754
Limburg	3.051.773	8,26%	415.083	8,33%	1.486.154	620.167	530.370
Flevoland	1.507.870	4,21%	211.747	3,39%	604.789	267.432	423.902
Totaal	**59.779.948**	100%	**5.025.111**	100%	**17.841.813**	**30.342.209**	**6.570.815**

4.4 Historisch overzicht provinciale bijdragen vanaf 2018

Het verloop van de provinciale bijdragen wordt bepaald door:
-Jaarlijkse indexatie
-Jaarlijkse actualisatie van de tegemoetkomingen faunaschade
-Tussentijdse begrotingswijzigingen
Bijdragen zijn conform de vastgestelde begrotingen na wijzigingen, exclusief de jaarlijkse afrekening op basis van de jaarrekening.

Verloop totale provinciale bijdragen vanaf 2018, bijdragen na wijzigingen bij VJN en NJN

Provincies	2018	2019	2020	2021	2022 primaire begroting
Groningen	2.068.720	2.112.720	2.007.148	2.061.859	2.542.165
Fryslân	12.507.137	12.637.843	13.127.026	13.152.307	14.183.467
Drenthe	2.144.079	2.257.109	2.181.017	2.235.134	2.833.120
Overijssel	3.629.809	3.953.982	3.560.149	3.591.878	4.312.746
Gelderland	6.430.244	6.525.624	6.505.791	6.543.573	7.406.523
Utrecht	2.964.937	2.993.062	2.983.931	3.022.258	3.584.908
Noord-Hollan	10.513.992	10.591.867	8.861.264	8.814.293	9.490.602
Zuid-Holland	3.285.940	3.366.103	3.220.938	3.186.324	3.881.393
Zeeland	2.008.462	2.059.776	2.064.264	2.111.287	2.504.381
Noord-Brabar	2.777.172	2.904.735	2.919.139	2.899.206	3.633.030
Limburg	2.370.450	2.533.985	2.523.451	2.531.512	3.009.459
Flevoland	906.548	936.320	1.123.897	1.147.450	1.493.155
Totaal	**51.607.491**	**52.873.125**	**51.078.016**	**51.297.082**	**58.874.947**

4.5 Verloopoverzicht reserves BIJ12

Op basis van de in de gewijzigde begroting 2021 en begroting 2022 opgenomen onttrekkingen aan de reserves laat de reservepositie van BIJ12 het volgende beeld zien:

verloop reserves	saldo 31-12-2020	geplande onttrekking Begroting 2021	voorgestelde onttrekking Voorjaarsnota 2021	saldo 31-12-2021	geplande onttrekking Begroting 2022	saldo 31-12-2022
Vegetatie karteringen	1.600.000	300.000		1.300.000	300.000	1.000.000
PAS	234.770		134.000	100.770		100.770
GBO	310.290			310.290		310.290
ACSG	46.083		46.083	0		0
Totaal	**2.191.143**	**300.000**	**180.083**	**1.711.060**	**300.000**	**1.411.060**

Beantwoording door het IPO van de vragen die gesteld zijn tijdens de technische briefing IPO begroting en BIJ 12 op 23 augustus 2021.

1. Bij hoofdstuk 2.2. Circulaire economie staat:
Lobbyen voor een landelijk programma van Rijk en decentrale overheden voor een intercompartimentale aanpak van Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS), incl. PFAS.
Waarom is dat hier ondergebracht en niet bij het hoofdstuk gezonde leefomgeving?
Antwoord: ZZS hebben natuurlijk een gezondheidscomponent, maar ook milieu-breed. Met name vanuit MTH vormen ZZS een probleem in de afvalketen en daarmee een rem op circulaire economie. Afval is onderdeel van het programma Circulaire Economie binnen de IPO-bestuurlijke agenda MTH en daarom is dit ondergebracht onder hoofdstuk 2.2 Circulaire Economie.

2. Adviseren en ontwikkelen innovatief faunabeleid en zorgen voor standpuntbepaling dat leidt tot minder kosten voor provincies voor faunaschade.
Is dit goed geformuleerd? Doelstelling moet toch zijn minder faunaschade. (Minder schade leidt tot minder kosten, maar minder kosten wil niet perse betekenen dat er minder schade is; en het doel zou moeten zijn dat er minder schade is?)
Antwoord: We zetten in op een innovatief faunabeleid, wat meer dan nu gericht is op het voorkomen van faunaschade, en op een sterkere betrokkenheid van andere partijen. Het achterliggende doel is een vermindering van faunaschade, wat uiteindelijk ook leidt tot een verlaging van de kosten van faunaschade.

3. Innovatie: vraag m.b.t. beperken schade bij flora en fauna. Wordt er vanuit innovatie onderzoek gedaan naar toepassing/gebruik van niet dodelijke middelen? Hoe is die inzet? Als het niet wordt gedaan, waarom niet?
Antwoord: BIJ12 heeft een jaarlijks onderzoeksbudget van € 460.000.
Hier wordt invulling aan gegeven aan de hand van een door provincies vastgestelde onderzoeksagenda. De onderzoeksagenda voor 2020-2021 is te vinden op de website van BIJ12: https://www.bij12.nl/wp-content/uploads/2021/06/Onderzoeksagenda-BIJ12-Faunazaken-2020-2021.pdf
Op de website worden ook afgeronde onderzoeken gepubliceerd: https://www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/onderzoek/

Op dit moment lopen zeven onderzoeksprojecten waarvan BIJ12 (mede)opdrachtgever is:
- Een veldstudie naar maatregelen om aanrijdingen met reeën te voorkomen: Hierbinnen wordt zowel gekeken naar dodelijke als niet-dodelijke middelen
- Een veldstudie naar verstorende effecten van afschot rond N2000: Er wordt niet specifiek gekeken naar niet-dodelijke middelen
- Onder zoek naar BirdAlert: Een niet-dodelijk verjagingsmiddel
- Herziening taxatierichtlijnen: wordt niet specifiek gekeken naar niet-dodelijke middelen
- Onderzoek naar ontwikkeling van gras onder invloed van ganzenvraat: gerelateerd aan voorgaand onderzoek, wordt niet specifiek gekeken naar niet-dodelijke middelen
- Onderzoek naar inzet drones bij maistaxaties: wordt niet specifiek gekeken naar niet-dodelijke middelen
- Bijdrage aan onderzoek naar ganzenpopulaties op flyway niveau (Binnen AEWA): betreft monitoring en populatiemodellering, wordt niet specifiek gekeken naar niet-dodelijke middelen

Een onderzoek naar beleidsprikkels voor grondgebruikers om niet dodelijke verjagingsmiddelen in te zetten gaat binnenkort van start.

In de afgelopen jaren zijn verschillende onderzoeken afgerond die zich specifiek richtten op niet-dodelijke verjagingsmiddelen. De laatst opgeleverde onderzoeken richtten zich op het inzetten van kuddewaakhonden bij het voorkomen van predatie door wolven binnen de schapenhouderij en een onderzoek naar de inzet van lazers bij het verjagen van ganzen. Afgeronde onderzoeken zijn te raadplegen op de website van BIJ12.

Gezien de verwevenheid van verschillende onderzoeken en ongelijke tijdspaden is lastig aan te geven welk deel van het onderzoekbudget jaarlijks aan niet-dodelijke middelen wordt besteed. Een grove inschatting is dat we de afgelopen jaren jaarlijks tussen de +/- €90.000-€130.000,- aan onderzoeken aan niet-dodelijke middelen hebben besteed.

Begrotingen 2022
* IPO Den Haag
* BIJ12

Technische briefing provincie Noord-Holland

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Opzet begroting IPO Den Haag (nieuw vanaf 2021)

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

In 2020 is door IPO-bestuur besloten om de begroting van IPO Den Haag opnieuw op te zetten, conform de ‘Zero Based Budgetting’ methodiek: Kosten integraal toerekenen aan producten (opbrengsten) voor provincies.

Opbrengsten voor provincies (verdeeld over programma’s en beleidsopgaven) bestaan uit:

- Belangenbehartiging
- Kennisdeling-Innovatie
- Netwerken
- Uitvoeren (door BIJ12)

Vervolgens heeft het IPO-bestuur de nieuwe begroting 2021 integraal afgewogen. De Algemene vergadering heeft deze in nov 2020 goedgekeurd.

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Tot stand komen begrotingen

P&C-cyclus IPO

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Wat ging vooraf

1. Kaderbrief 2022 is in april 2021 vrijgegeven voor bespreking met PS.
2. Uit besprekingen met PS kwamen geen belemmeringen voor uitwerking KB in conceptbegrotingen 2022 voor IPO Den Haag en BIJ12.
3. Meerjarige doorwerking VJN2021 is verwerkt. AV heeft begr.wijz. bij VJN2021 op 28 juni jl. goedgekeurd.

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Begroting 2022

IPO Den Haag

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Begroting 2022 IPO Den Haag

Voorstellen uit Kaderbrief 2022 zijn uitgewerkt in BGR2022
Bijzonderheden:

1. Stikstof: € 1,5 miljoen hogere lasten.
2. Compensatie Zeeland is vanaf 2023 rekenkundig doorgetrokken.
3. In 2023 negatieve stelpost van € 0,5 miljoen opgenomen vanwege Verkiezingsjaar.
4. Jaarschijf 2025 toegevoegd: Effect op stelpost L&P-compensatie van € 0,4 miljoen.
5. Geen pm-posten.

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Begroting 2022 IPO Den Haag

	Begroting 2021	Begroting 2022	Meerjarenraming 2023	2024	2025
Saldo BGR2021 en mjr 2022-2024	30.543	30.555	21.443	21.733	21.733
Bij: Saldo Voorjaarsnota *	159				
Bij: Saldo Kaderbrief 2022		3.322	4.662	4.097	4.047
Vetrekpunt BGR2022	**30.702**	**33.877**	**26.105**	**25.830**	**25.780**
Saldo BGR2022 (afwegingsmodel)	**30.702**	**35.459**	**33.884**	**34.110**	**34.443**
Verschil met Vertrekpunt BGR2022	**0**	**1.582**	**7.779**	**8.280**	**8.663**
Verklaring verschil					
* Stikstof hogere lasten (3.9)		1.546	1.546	1.546	1.546
* Verkiezingsjaar 2023 stelpost lasten (10.1)			-500		
* Tekort stelpost LP-compensatie (10.2)		36	33	34	417
* Doortrekken compensatie Zeeland (10.3)			6.700	6.700	6.700
Verklaard verschil	**0**	**1.582**	**7.779**	**8.280**	**8.663**

** Onder voorbehoud van goedkeuring AV*

x € 1.000

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Begroting BIJ12 2022

Provinciale Staten Noord-Holland

23 augustus 2021

Algemene toelichting begroting 2022 BIJ12

Na jarenlange stabiele begroting (ondanks nieuwe en uitbreiding van taken) van circa € 53 miljoen…

- Verhoging € 7,8 mln (waarvan € 6,9 mln provinciale bijdrage)
- Dit is inclusief wijzigingen vanuit Voorjaarsnota 2021
- BIJ12 verricht vooral structurele opgaven voor de gezamenlijke provincies
- Toename: nieuwe structurele taken of tijdelijke projecten
- Zonder vaststelling begroting kan BIJ12 bij start 2022 deze voor de provincies noodzakelijke werkzaamheden niet verrichten
- Voorgestelde toename in feite onvermijdelijk
  - Gebaseerd op eerdere besluitvorming
  - Opgaven op verzoek van gezamenlijke provincies

Belangrijkste wijzigingen t.o.v. 2021

Belangrijkste begrotingswijzigingen **2022**

- NDFF (incl. € 800.000 bijdrage LNV) € 2.400.000[1]
- Versterking ICT-expertise (VJN 2021) € 1.400.000
- Huisvesting (VJN 2021) € 368.000
- Organisatie Stikstofdossier € PM

Voorlopige reserveringen **2022**

- Beheer informatieproducten € 1.700.000[2]
- Beheer raamovereenkomst Microsoft € 175.000[3]

[1]Waarvan € 245.000 bij interne organisatie
[2]Waarvan € 250.000 bij interne organisatie
[3]Waarvan € 35.000 bij interne organisatie

Overige wijzigingen

Overige wijzigingen vanuit VJN 2021

• Nationaal Hydrologisch Instrumentarium	€	75.000
• Verhoging onderzoeksbudget MARF	€	100.000
• Project Faunaschade (incidenteel)	€	113.000
• Personele capaciteit ACSG	€	181.000
• Diverse applicaties GBO	€	331.000

Overige wijzigingen

• Overig effect interne organisatie	€	497.000
• Stichting Certificering SNL (transitie kl. beh.)	€	187.000
• Nieuwe taak: gedragscode infrastructuur	€	40.000
• Diverse incidentele kosten interne organisatie	€	250.000
• Verhoging Commissiekosten ACSG	€	20.000

Alle wijzigingen t.o.v. (oorspronkelijke) begroting 2021

Onderdeel	VJN 2021	2022	2023	2024	2025
1. Stikstof en Natura 2000					
Organisatie stikstofdossier	134	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
(Budgetneutrale) interne verschuiving voor BIJ12 brede helpdesk		25-	25-	25-	25-
2. Natuurinformatie en Natuurbeheer					
Beheer Informatie producten	-	1.450	1.450	1.450	1.450
Gedragscode Provinciale Infrastructuur	-	40	40	40	40
Transitie NDFF	-	1.355	2.855	3.255	2.455
Bijdrage LNV t.b.v. NDFF*		800	800	800	800
Nationaal Hydrologisch Instrumentarium	38	75	75	75	75
Stichting Certificering SNL	-	187	105	105	105
(Budgetneutrale) interne verschuiving voor BIJ12 brede helpdesk		21-	21-	21-	21-
3. Faunazaken					
Ophogen onderzoeksbudget MARF	100	100	100	100	100
Project onderzoek drempelsystematiek faunaschade	129	113	-	-	-
Wolvenplan	160	-	-	-	-
(Budgetneutrale) interne verschuiving voor BIJ12 brede helpdesk	-	8-	8-	8-	8-
4. AdviesCommissie Schade Grondwater (ACSG)					
Karteringsystematiek	46	-	-	-	-
Verhoging opslag Commissiekosten	-	20	20	20	20
Verhoging capaciteit secretariaat	90	181	181	181	181
5. Gemeenschappelijke beheer organisatie (GBO-provincies)					
Organisatieontwikkeling in relatie tot security	1.400	1.400	1.400	1.400	1.400
Beheer interprovinciaal raamcontract Microsoft	-	140	140	140	140
Provinciaal GeoRegister (PGR)	64-				
Spetial Dat Infrastructure (SDI)	98	98	98	98	98
Landelijk Grondwater Register	50	153	-	-	-
Publieke Dienstverlening Op de Kaart (PDOK)	80	80	80	80	80
Risicokaart	325	-	-	-	-
(Budgetneutrale) interne verschuiving voor BIJ12 brede helpdesk		3-	3-	3-	3-
Aanbesteding ICT	110	-	-	-	-
	98				
6. Interne organisatie					
Toename personele kosten		977	977	977	977
Comunicatie & publicaties		50	-	-	-
Afronding project DMS & implementatie brede Helpdesk		100	-	-	-
Organisatieontwikkeling		50	-	-	-
Inrichten thuiswerkplek		50	-	-	-
Structurele kosten voor accounts, support en hardware		50	50	50	50
Huisvesting BIJ12	284	368	368	368	368
Totaal effect	**3.078**	**7.780**	**8.682**	**9.082**	**8.282**
Dekking uit bijdragen derden	395	870	870	870	870
Reserves	180				
Totaal effect ten laste van provincies	**2.503**	**6.910**	**7.812**	**8.212**	**7.412**

* Bijdrage LNV tbv NDFF is over 2024 en 2025 nog geen officieel besluit genomen

x € 1.000

Vergelijk kaderbrief 2022 en VJN 2021

	Begroting 2021	Begroting 2022	Meerjarenbegroting 2023	2024	2025
Saldo BGR2021 en mjr 2022-2024	52.960	52.840	52.477	52.477	52.477
Bij:Saldo voorjaarsnota	3.200				
Bij:Saldo Kaderbrief 2022		6.242	7.464	7.824	7.024
Vertrekpunt BGR2022	**56.160**	**59.082**	**59.941**	**60.301**	**59.501**
Saldo BGR2022	56.160	61.338	60.980	61.380	59.580
Verschil met vertrekpunt BGR2022	-	2.256	1.039	1.079	79
Verklaring verschil	-	**2.256**	**1.039**	**1.079**	**79**
* Hogere lasten raamcontract MS		130	**130**	**130**	**130**
* incidentele lasten interne organisatie		250			
* structuele lasten interne organisatie		50	50	50	50
* Toevoeging pers lasten interne organisatie*		140	140	140	140
* Kosten SDI niet in overzicht kaderbrief		98	98	98	98
* kosten LGR niet in overzicht kaderbrief		70			
* Bijdrage LNV tbv NDFF		800	800	800	800
* Gedragscode Provinciale Infrastructuur				40	40
* Indexering		718	718	718	718
*Afvaldumping		-	-	-	1.000-
Verklaring verschil	-	2.256	1.936	1.976	976
			897-	897-	897-

)*50k toename alg ksn, 90koverige structuele opgave

overige structuele opgave

Begroting BIJ12 2022

Provinciale Staten Noord-Holland

23 augustus 2021

Algemene toelichting begroting 2022 BIJ12

Na jarenlange stabiele begroting (ondanks nieuwe en uitbreiding van taken) van circa € 53 miljoen…

- Verhoging € 7,8 mln (waarvan € 6,9 mln provinciale bijdrage)
- Dit is inclusief wijzigingen vanuit Voorjaarsnota 2021
- BIJ12 verricht vooral structurele opgaven voor de gezamenlijke provincies
- Toename: nieuwe structurele taken of tijdelijke projecten
- Zonder vaststelling begroting kan BIJ12 bij start 2022 deze voor de provincies noodzakelijke werkzaamheden niet verrichten
- Voorgestelde toename in feite onvermijdelijk
  - Gebaseerd op eerdere besluitvorming
  - Opgaven op verzoek van gezamenlijke provincies

Belangrijkste wijzigingen t.o.v. 2021

Belangrijkste begrotingswijzigingen **2022**

- NDFF (incl. € 800.000 bijdrage LNV) € 2.400.000[1]
- Versterking ICT-expertise (VJN 2021) € 1.400.000
- Huisvesting (VJN 2021) € 368.000
- Organisatie Stikstofdossier € PM

Voorlopige reserveringen **2022**

- Beheer informatieproducten € 1.700.000[2]
- Beheer raamovereenkomst Microsoft € 175.000[3]

[1]Waarvan € 245.000 bij interne organisatie
[2]Waarvan € 250.000 bij interne organisatie
[3]Waarvan € 35.000 bij interne organisatie

Overige wijzigingen

Overige wijzigingen vanuit VJN 2021

• Nationaal Hydrologisch Instrumentarium	€	75.000
• Verhoging onderzoeksbudget MARF	€	100.000
• Project Faunaschade (incidenteel)	€	113.000
• Personele capaciteit ACSG	€	181.000
• Diverse applicaties GBO	€	331.000

Overige wijzigingen

• Overig effect interne organisatie	€	497.000
• Stichting Certificering SNL (transitie kl. beh.)	€	187.000
• Nieuwe taak: gedragscode infrastructuur	€	40.000
• Diverse incidentele kosten interne organisatie	€	250.000
• Verhoging Commissiekosten ACSG	€	20.000

Alle wijzigingen t.o.v. (oorspronkelijke) begroting 2021

Onderdeel	VJN 2021	2022	2023	2024	2025
1. Stikstof en Natura 2000					
Organisatie stikstofdossier	134	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
(Budgetneutrale) interne verschuiving voor BIJ12 brede helpdesk		25-	25-	25-	25-
2. Natuurinformatie en Natuurbeheer					
Beheer Informatie producten	-	1.450	1.450	1.450	1.450
Gedragscode Provinciale Infrastructuur	-	40	40	40	40
Transitie NDFF	-	1.355	2.855	3.255	2.455
Bijdrage LNV t.b.v. NDFF*		800	800	800	800
Nationaal Hydrologisch Instrumentarium	38	75	75	75	75
Stichting Certificering SNL	-	187	105	105	105
(Budgetneutrale) interne verschuiving voor BIJ12 brede helpdesk		21-	21-	21-	21-
3. Faunazaken					
Ophogen onderzoeksbudget MARF	100	100	100	100	100
Project onderzoek drempelsystematiek faunaschade	129	113	-	-	-
Wolvenplan	160	-	-	-	-
(Budgetneutrale) interne verschuiving voor BIJ12 brede helpdesk	-	8-	8-	8-	8-
4. AdviesCommissie Schade Grondwater (ACSG)					
Karteringsystematiek	46	-	-	-	-
Verhoging opslag Commissiekosten	-	20	20	20	20
Verhoging capaciteit secretariaat	90	181	181	181	181
5. Gemeenschappelijke beheer organisatie (GBO-provincies)					
Organisatieontwikkeling in relatie tot security	1.400	1.400	1.400	1.400	1.400
Beheer interprovinciaal raamcontract Microsoft	-	140	140	140	140
Provinciaal GeoRegister (PGR)	64-				
Spetial Dat Infrastructure (SDI)	98	98	98	98	98
Landelijk Grondwater Register	50	153	-	-	-
Publieke Dienstverlening Op de Kaart (PDOK)	80	80	80	80	80
Risicokaart	325	-	-	-	-
(Budgetneutrale) interne verschuiving voor BIJ12 brede helpdesk		3-	3-	3-	3-
Aanbesteding ICT	110	-	-	-	-
	98				
6. Interne organisatie					
Toename personele kosten		977	977	977	977
Comunicatie & publicaties		50	-	-	-
Afronding project DMS & implementatie brede Helpdesk		100	-	-	-
Organisatieontwikkeling		50	-	-	-
Inrichten thuiswerkplek		50	-	-	-
Structurele kosten voor accounts, support en hardware		50	50	50	50
Huisvesting BIJ12	284	368	368	368	368
Totaal effect	**3.078**	**7.780**	**8.682**	**9.082**	**8.282**
Dekking uit bijdragen derden	395	870	870	870	870
Reserves	180				
Totaal effect ten laste van provincies	**2.503**	**6.910**	**7.812**	**8.212**	**7.412**

* Bijdrage LNV tbv NDFF is over 2024 en 2025 nog geen officieel besluit genomen

x € 1.000

Vergelijk kaderbrief 2022 en VJN 2021

	Begroting 2021	Begroting 2022	Meerjarenbegroting 2023	2024	2025
Saldo BGR2021 en mjr 2022-2024	52.960	52.840	52.477	52.477	52.477
Bij:Saldo voorjaarsnota	3.200				
Bij:Saldo Kaderbrief 2022		6.242	7.464	7.824	7.024
Vertrekpunt BGR2022	**56.160**	**59.082**	**59.941**	**60.301**	**59.501**
Saldo BGR2022	56.160	61.338	60.980	61.380	59.580
Verschil met vertrekpunt BGR2022	-	2.256	1.039	1.079	79
Verklaring verschil	-	**2.256**	**1.039**	**1.079**	**79**
* Hogere lasten raamcontract MS		130	**130**	**130**	**130**
* incidentele lasten interne organisatie		250			
* structuele lasten interne organisatie		50	50	50	50
* Toevoeging pers lasten interne organisatie*		140	140	140	140
* Kosten SDI niet in overzicht kaderbrief		98	98	98	98
* kosten LGR niet in overzicht kaderbrief		70			
* Bijdrage LNV tbv NDFF		800	800	800	800
* Gedragscode Provinciale Infrastructuur				40	40
* Indexering		718	718	718	718
*Afvaldumping		-	-	-	1.000-
Verklaring verschil	-	2.256	1.936	1.976	976
			897-	897-	897-

)*50k toename alg ksn, 90koverige structuele opgave

overige structuele opgave

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	7966
Extern Zaak ID	1686695
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	28 oktober 2021
Agendapunt	8.a
Titel	Financiën: Voordracht Actualisatie financiële verordening (A-agenda EFB 28-10-2021)
Organisatieonderdeel	CZ/FIN

Bijlagen
PS-Voordracht Financiële verordening 2021.pdf
Financiële verordening 2021.docx
Brief aan PS over actualisatie financiële verordening 2021.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	18 oktober 2021
Economie Financiën en Bestuur	**28 oktober 2021**
Ingekomen stukken ter kennisname	31 oktober 2021
PS-vergadering	8 november 2021

Toelichting

4-jaarlijks vindt een actualisatie plaats van de financiële verordening. De laatste actualisatie dateert van 2019. In verband met landelijke afspraken over de interpretatie van wetgeving is een actualisatie van een beperkt aantal artikelen nu tussentijds nodig. Daarnaast zijn de artikelen met betrekking tot concerncontrol en de auditfunctie aangepast.

Provincie Noord-Holland

2021

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem,

Onderwerp: Financiële verordening provincie Noord-Holland 2021

Kenmerk: 1686695/1686752

Bijlagen:

Financiële verordening provincie Noord-Holland 2021

1. Inleiding

Voorgelegd wordt de Financiële verordening provincie Noord-Holland 2021.

In de financiële verordening worden de regels gegeven die op grond van de artikelen 216, 217 en 217a van de Provinciewet door Provinciale Staten moeten worden vastgesteld. Het betreft hier de kaderstellende rol van Provinciale Staten.

De vigerende financiële verordening dateert uit 2019. Ongeveer eens in de vier jaar wordt deze normaal gesproken geactualiseerd.

2. Toelichting

De reden dat nu een tussentijdse actualisatie voorligt komt voort uit het feit dat landelijk overeenstemming is bereikt over de wijze van verantwoorden van subsidies. Ten tijde van het opstellen van de huidige financiële verordening was daarover nog geen uitsluitsel te geven.
Op dit moment zijn deze subsidieregels uitgewerkt en is het nodig deze met ingang van het boekjaar 2021 in de financiële verordening op te nemen om deze bij de accountantscontrole over de jaarrekening 2021 als normenkader te kunnen toepassen. Dit is de belangrijkste noodzaak voor deze actualisatie.
Het betreft daarom geen volledige 4-jaarlijkse actualisatie. De meeste artikelen zijn ongewijzigd gelaten. Wel wordt van de gelegenheid gebruik gemaakt om kleine aanpassingen te doen van onderdelen, die in de uitvoeringspraktijk tot minder effectieve uitvoering leiden. Daarnaast zijn de hoofdstukken m.b.t.de control en auditfunctie geactualiseerd op basis van nieuwe werkwijzen.
Als laatste is de verordening doorgelopen op taal- en interpunctiefouten, die tot onduidelijkheden in de interpretatie zouden kunnen leiden. Deze laatste kleine aanpassingen zonder inhoudelijke wijziging zijn niet afzonderlijk toegelicht, de oude toelichtingen blijven van toepassing..

3. Overzicht van inhoudelijke wijzigingen

Onder dit kopje zijn de wijzigingen toegelicht, die inhoudelijk van aard zijn.

Artikel 2.2 lid 2 Inrichting begroting

In dit artikel stond vermeld “wordt van de lopende investeringen het geautoriseerde investeringskrediet en de raming van de uitputting van het investeringskrediet in het lopende boekjaar weergegeven.” Omdat de ingangsdatum van de afschrijvingstermijn sinds 2020 conform de voorschriften is gewijzigd van einde boekjaar naar gereedkomen actief, wordt dit artikel daarop aangepast en wordt de verwachte datum van gereedkomen vermeld.

Artikel 3.2 lid 3 Waardering en afschrijving

In dit artikel is een fout in de interpunctie hersteld waardoor een verkeerde interpretatie kon ontstaan. Daarnaast is de verwijzing naar de beleidsnota’s waarmee de provinciale investeringsprogramma’s worden vastgesteld, veralgemeniseerd om te voorkomen dat de verordening moet worden aangepast als zo’n programma van naam wijzigt. Op dit moment betreft het de investeringsprogramma’s iMPI en PNO. Dit artikel beoogt niet daar een wijziging in aan te brengen.

Artikel 3.2 lid 5 Waardering en afschrijving

In dit artikel is de nazorgtermijn gewijzigd van 1 naar 3 jaar. In de praktijk is een nazorgtermijn van 1 jaar niet realistisch gebleken. Daardoor komen te veel nazorgkosten niet bij de betreffende investering in de boeken terecht. Dit wordt nu hersteld door de nazorgtermijn op 3 jaar te zetten.

Artikel 3.4 Reserves en voorzieningen

Dit artikel is aangevuld met de regels voor subsidiereserves (Zie ook toelichting bij artikel 3.5).

Artikel 3.5 Subsidies

Artikel 3.5 luidde voorheen als volgt: “Voor de lastneming van subsidies worden de regels in het BBV en de uitleg daarvan door de commissie BBV gevolgd. Vanaf het moment dat het BBV deze regels verplicht stelt, zal de provincie deze regels voor lastneming volgen.”

Inmiddels is er duidelijkheid over de uitleg van deze regelgeving en passen wij onze verordening hier op aan.

Door provincies worden veel subsidies verstrekt die een projectmatig karakter hebben. Daarbij valt onderscheid te maken in projecten binnen één boekjaar en projecten die boekjaar overschrijdend zijn.

In de huidige handelswijze worden subsidies die in het jaar worden verstrekt voor het gehele bedrag, dus ook als het een project betreft wat boekjaar overstijgend is, als last verantwoord in het jaar waarin de beschikking is verstrekt. De commissie BBV is van mening dat de lasten van subsidies die betrekking hebben op projecten en op verschillende boekjaren aan die verschillende jaren moeten worden toegerekend.

Een groot deel van de door de provincie verstrekte subsidies betreft projectsubsidies. Het standpunt van de commissie BBV zou tot een enorme administratieve lastenverzwaring, zowel bij subsidieontvangers als bij provincie, leiden. Uit oogpunt van efficiency en het voldoen aan de eisen

van het BBV is door de provincies een afspraak gemaakt met de accountants van de provincies over de hoogte van een grensbedrag. Deze afspraak is zowel binnen de Sectorcommissie decentrale overheden (SDO) van de NBA (Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants) als het IPO vastgelegd. Dit voorkomt dat bij wisseling van accountantskantoor discussie kan ontstaan over de hoogte van het grensbedrag.

De afspraak is dat een grensbedrag moet liggen tussen de 0,00% en 0,25% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves over het boekjaar (in de primitieve begroting), waarbij 0,25% de bovengrens is en de provincies investeren in de kwaliteit van de interne beheersing van het subsidieproces. Omdat Provincies behoefte hebben om naar subsidie ontvangers zekerheid te bieden en ook voor de bestendige gedragslijn in onze interne processen en besluitvorming voor PS, is het werken met een vast drempelbedrag gewenst. Door het SDO en het IPO is afgesproken om dit grensbedrag tenminste iedere vier jaar te actualiseren. Daarmee loopt dit veelal gelijk met periodieke herziening van de financiële verordening. Het heeft de voorkeur bij iedere vaststelling/herziening het grensbedrag te baseren op een doorkijk van de meerjarenbegroting van ook circa vier jaar zodat het risico dat het grensbedrag het maximum van 0,25% overschrijdt wordt beperkt.

Voor de provincie Noord-Holland leidt dit tot een grensbedrag van € 1.500.000.

Voor subsidies boven het bepaalde grensbedrag die tevens boekjaar overschrijdend zijn worden de daarmee gepaard gaande lasten voor de volgende jaren gereserveerd in daarvoor ingestelde bestemmingsreserve(s). De provincies hebben binnen IPO verband een voorkeur aangegeven om dit via de reserves te doen waarmee tot uitdrukking wordt gebracht dat deze gereserveerde gelden een verplichtend karakter hebben jegens de subsidieaanvrager. Het zijn immers toegezegde en in rechte afdwingbare bedragen: ze zijn in feite ‘beklemd’. Dus lasten in de volgende jaren worden op basis van de subsidiebeschikkingen via toevoeging en latere onttrekkingen aan deze beklemde reserve(s) via de jaarrekening verantwoord. Voordeel hiervan is dat helder is wat de hoogte van de reeds verplichte bedragen is die nog niet tot last hebben geleid. Omdat van dergelijke reserves een verloopoverzicht moet worden opgenomen in de jaarrekening, kan zo goed inzicht worden gegeven aan Provinciale Staten.

Artikel 3.6 Capaciteit

In de voorgaande versie van dit artikel stond dat Provinciale Staten de verdeling van de capaciteitskosten vaststelt. Inmiddels is er een vraag- en antwoord uitspraak van de commissie BBV dat dit een bevoegdheid van GS is. Daarom is de tekst gewijzigd van “vaststellen” in “kennis nemen van”. In de praktijk is verder gebleken dat het gebruiken van twee verschillende toerekeningssystemen naast elkaar tot veel onduidelijkheden leidt in de verantwoording. Daarom is de verplichting tot het gebruik van verschillende systemen geschrapt uit de verordening. Daarnaast is naar aanleiding van een opmerking van de accountant dit artikel aangepast omdat “overhead” geen programma is, maar een eigenstandig onderdeel van de begroting en jaarrekening. Daarmee is dit artikel nu beter in overeenstemming met BBV gebracht.

Hoofdstukken 5 t/m 7

Deze hoofdstukken zijn geheel vervangen door de hoofdstukken 5 t/m 6

Toelichting Hoofdstuk 5

In de financiële verordening 2019 is het onderzoek naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het door gedeputeerde staten gevoerde bestuur exclusief opgedragen aan de interne auditfunctie. De sector onderzoek en informatie van de directie beleid voert echter ook onderzoek uit naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het gevoerde bestuur in opdracht van gedeputeerde staten. De bestaande omissie dat aan die sector hiervoor geen formele opdracht is gegeven wordt hierbij hersteld.

Door deze toevoeging is het ook noodzakelijk om de indeling van de verordening op dit punt aan te passen. Bij deze wijziging is een nieuw hoofdstuk 5 opgenomen dat specifiek gaat over het onderzoek op grond van artikel 217a van de Provinciewet.

De bepaling dat het onderzoek bedoeld in artikel 217a van de Provinciewet uitsluitend door gedeputeerde staten kan worden opgedragen, staat ook al in de huidige verordening 2019. Tot slot staat in de huidige verordening een verplichting om de onderzoeken op te nemen in een jaarplan. In de praktijk kan zich echter ook lopende het jaar een noodzaak voordoen om een bepaald onderzoek op te dragen. Deze verplichting is derhalve niet meer opgenomen. Wel is nu een verplichting opgenomen om de onderzoeksrapporten aan provinciale staten te zenden. Deze verplichting is nieuw en komt overeen met de reeds bestaande praktijk.

Toelichting Hoofdstuk 6

In de huidige financiële verordening zijn waarborgen voor een onafhankelijke en goede uitvoering van de controlfunctie opgenomen. Bij deze wijziging zijn de huidige bepalingen herschikt zodat deze beter leesbaar zijn.

Verder is expliciet vastgelegd dat de interne controle als bedoeld in artikel 4.5, eerste lid, en de interne auditfunctie onder de hiërarchische aansturing van de concerncontroller worden uitgevoerd. Voor de interne auditfunctie is dit in de huidige verordening ook al geregeld. De rol van de verbijzonderde interne controle (vic) is nieuw toegevoegd aan de financiële verordening.

Sinds enkele jaren is de vic-functie binnen de provincie ingericht. Deze functie valt onder de verantwoordelijkheid van de concerncontroller. Op dit moment geeft de externe accountant het oordeel over de rechtmatigheid. De accountant steunt bij zijn oordeelsvorming hiervoor op de werkzaamheden die door de VIC functie wordt uitgevoerd. Vanaf het boekjaar 2022 dienen gedeputeerde staten zelf een rechtmatigheidsverantwoording op te stellen die is opgenomen in de jaarrekening. De onafhankelijke verbijzonderde interne controle is nodig om aan gedeputeerde staten de informatie en zekerheid te verschaffen op grond waarvan de rechtmatigheidsverantwoording kan worden afgegeven.

De positionering van de interne auditfunctie en de verantwoordelijkheid voor de interne controle bij de concerncontroller is van belang voor de onafhankelijke uitvoering van die taken. Om de onafhankelijke uitvoering sluitend te regelen is thans verder nog expliciet geregeld dat de coördinator verbijzonderde interne controle en de programmamanager interne audit indien nodig rechtstreeks toegang hebben tot gedeputeerde staten. Deze bevoegdheid was eerder voor de programmamanager interne audit al vastgelegd in een door gedeputeerde staten vastgesteld auditstatuut. Het auditstatuut komt te vervallen en wordt vervangen door het bredere controlstatuut genoemd in artikel 6.6 (voorheen 5.4.2). Voor de onafhankelijke uitvoering van zijn

taken is het eveneens nodig te regelen dat de concerncontroller en zijn medewerkers onderzoek kunnen doen en daarvoor indien nodig ongehinderde toegang hebben tot alle informatie en personen binnen de provincie. Het huidige artikel 5.4, vijfde lid, is inhoudelijk niet gewijzigd maar wel redactioneel ingekort. De concerncontroller zal bij de raadpleging van persoonsgegevens waar nodig advies vragen van de functionaris gegevensbescherming.

Het bestaande artikel 5.5 over de informatievoorziening aan de directie en gedeputeerde staten is uit de verordening geschrapt. Deze bepalingen zijn meer uitvoerend van karakter en zullen derhalve worden overgebracht naar het controlstatuut dat gedeputeerde staten vaststellen. Voor de interne toetsing van de rechtmatigheid van het financiële beheer en de inrichting van de provinciale organisatie wordt jaarlijks een plan opgesteld. In het controlstatuut zal eveneens worden vastgelegd dat gedeputeerde staten dit plan vaststellen.

Het huidige hoofdstuk 6 over interne audit is komen te vervallen. De bepalingen uit dit hoofdstuk zijn ondergebracht in hoofdstuk 5 en de artikelen 6.2, derde lid; 6.3, derde lid, vierde en vijfde lid en 6.5. De bepalingen over de informatievoorziening van de interne auditfunctie (in de huidige verordening opgenomen in artikel 6.4) zijn geschrapt. Deze bepalingen zullen worden overgebracht naar het controlstatuut.

Toelichting schrappen oud hoofdstuk 7

Hoofdstuk 7 van de huidige financiële verordening over de auditstuurgroep is in zijn geheel geschrapt. De auditstuurgroep was belast met de voorbereiding van besluiten van gedeputeerde staten op het gebied van de interne auditfunctie. Dit hing samen met het feit dat de voormalige commissaris van de Koning, portefeuillehouder voor concerncontrol, geen eigen stafvergadering had om GS vergaderingen voor te bereiden. De huidige commissaris van de Koning, ook portefeuillehouder voor concerncontrol, heeft wel een eigen staf. Zodoende worden thans alle besluiten van gedeputeerde staten op het terrein van concerncontrol en daarbinnen de interne auditfunctie en de interne controlefunctie voorbereid in de staf van de portefeuillehouder. Hiermee is de noodzaak van een specifieke auditstuurgroep komen te vervallen.

4. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

mw. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr.

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 12 oktober 2021;

gelet op ,

besluiten:

1. De Financiële verordening provincie Noord-Holland 2019 in te trekken;
2. De Financiële verordening provincie Noord-Holland 2021 vast te stellen.

Haarlem, 13 december 2021

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Besluit van Provinciale Staten van Noord-Holland van PM, tot vaststelling van de Financiële verordening provincie Noord-Holland

Provinciale Staten van Noord-Holland;

Gelezen het voorstel van Gedeputeerde Staten van x xx 2021, nr. xxxxxx;

Gelet op de artikelen 216 en 217a van de Provinciewet en het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten;

Overwegende dat het uit oogpunt van actualisatie wenselijk is de Financiële verordening Noord-Holland 2019 te vervangen door bijgaande Financiële verordening Provincie Noord-Holland 2021.

Besluiten de volgende verordening vast te stellen:

Financiële verordening Provincie Noord-Holland

Hoofdstuk 1. Algemene bepalingen 5

Artikel 1.1 Begripsbepaling 5

Hoofdstuk 2. Begroting en verantwoording 6

Artikel 2.1 Programma-indeling 6

Artikel 2.2 Inrichting begroting en jaarstukken 6

Artikel 2.3 Kaders begroting 6

Artikel 2.4 Autorisatie begroting en investeringskredieten 6

Artikel 2.5 Tussentijdse rapportage 7

Artikel 2.6 Jaarstukken 7

Hoofdstuk 3. Financieel beleid 8

Artikel 3.1 Financiële beleidskaders 8

Artikel 3.2 Waardering en afschrijving van vaste activa 8

Artikel 3.3 Voorziening voor oninbare vorderingen 9

Artikel 3.4 Reserves en voorzieningen 9

Artikel 3.5 Subsidies 10

Artikel 3.6 Toerekening capaciteitskosten 10

Artikel 3.7 Kostprijsberekening 10

Artikel 3.8 Prijzen economische activiteiten 11

Artikel 3.9 Vaststelling hoogte belastingen, rechten, heffingen 12

Hoofdstuk 4. Financiële organisatie en financieel beheer 13

Artikel 4.1 Administratie 13

Artikel 4.2 Register van bezittingen en overeenkomsten 13

Artikel 4.3 Afrekeningsverschillen 13

Artikel 4.4 Financiële organisatie 13

Artikel 4.5 Interne controle....14
Hoofdstuk 5. Doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoek....15
Artikel 5.1 Opdrachtgever....15
Artikel 5.2 Opdrachtnemers....15
Artikel 5.3 Informatievoorziening....15
Hoofdstuk 6. De concerncontroller....16
Artikel 6.1 Benoeming....16
Artikel 6.2 Positie....16
Artikel 6.3 Taken....16
Artikel 6.4 Bevoegdheden....16
Artikel 6.5 Nadere regels....16
Hoofdstuk 7. Slotbepalingen....17
Artikel 7.1 Intrekken oude verordening....17
Artikel 7.2 Inwerkingtreding en citeertitel....17
Toelichting Financiële verordening....18
Aangevulde toelichtingen op gewijzigde artikelen....18
Artikel 1.1 Begripsbepaling....18
Artikel 2.2 lid 2 Inrichting begroting....18
Artikel 2.4 lid 3 en lid 6 Autorisatie begroting....18
Artikel 2.6 lid 1, 2 en 3 Jaarstukken....18
Artikel 3.2 lid 3 Waardering en afschrijving....18
Artikel 3.2 lid 5 Waardering en afschrijving....18
Artikel 3.4 Reserves en voorzieningen....18
Artikel 3.5 Subsidies....18
Artikel 3.6 Capaciteit....19
Hoofdstukken 5 t/m 7....19

Toelichting Hoofdstuk 5 19
Toelichting Hoofdstuk 6 20
Toelichting schrappen oud hoofdstuk 7 21
Artikel 7.2 21
Ongewijzigde toelichtingen 22
Artikel 3.1 Financiële beleidskaders 22
Artikel 3.2 Waardering en afschrijving vaste activa, tweede lid materiële vaste activa 22
Artikel 3.2 Waardering en afschrijving vaste activa, tweede lid financiële vaste activa 22
Artikel 3.2 Waardering en afschrijving vaste activa, vierde lid, start afschrijvingen 22
VERVANGEN: Artikel 3.5 Subsidies 22
Artikel 3.7 Kostprijsberekening 22
Artikel 3.9 Vaststelling hoogte belastingen, rechten en heffingen 23
Artikel 4.3 Afrekeningsverschillen 23
Vervangen: Hoofdstukken 5 t/m 7 23

Hoofdstuk 1. Algemene bepalingen

Artikel 1.1 Begripsbepaling

a. activa: het geheel van materiële en immateriële bezittingen van een organisatie die een zekere waarde vertegenwoordigen;

b. activeren: het op de balans presenteren van de financiële waarde van het aangeschafte of vervaardigde kapitaalgoed met meerjarig nut dat vanaf dat moment als bezitting kan worden beschouwd;

c. administratie: het systematisch verzamelen, vastleggen, verwerken en verstrekken van informatie ten behoeve van het besturen, functioneren en beheersen van de provinciale organisatie en de verantwoording die daarover moet worden afgelegd;

d. afrekeningsverschil: bedragen die bij afsluiting van het begrotingsjaar nog moeten worden betaald dan wel ontvangen worden op de balans gezet. Wanneer de definitieve betaling of ontvangst blijkt af te wijken van het balansbedrag is sprake van een afrekeningsverschil. Het afrekeningsverschil wordt ten gunste of ten laste van het lopende begrotingsjaar gebracht;

e. BBV: het besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten;

f. garantstelling: een schriftelijke verklaring van de provincie aan een geldverstrekker (doorgaans een bank) dat de geldnemer aan zijn verplichtingen zal voldoen, waarbij wordt geregeld dat wanneer de geldnemer in betalingsproblemen komt, de provincie zorgt dat de financiële verplichtingen waarvoor zij garant staat, worden nagekomen;

g. investeringen met een economisch nut: investeringen die verhandelbaar zijn of kunnen bijdragen aan het genereren van middelen, bijvoorbeeld door het vragen van heffingen, leges of prijzen;

h. investeringen met een maatschappelijk nut: investeringen in de openbare ruimte die een publieke taak vervullen en geen middelen genereren. Het betreft investeringen in bijvoorbeeld wegen, vaarwegen en groenvoorzieningen;

i. investeringskrediet: door Provinciale Staten ter beschikking gestelde middelen ter realisering van een investering;

j. verplichting: een jegens de provincie bestaande aanspraak op grond van een onvoorwaardelijke schriftelijke verbintenis/opdracht of een besluit tot subsidieverstrekking;

k. weerstandscapaciteit: de middelen en mogelijkheden waarover de provincie kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. De weerstandscapaciteit blijkt bijvoorbeeld uit de omvang van de reserves en uit de resterende belastingcapaciteit;

l. weerstandsvermogen: de verhouding tussen de weerstandscapaciteit en de risico's die de provincie loopt;

m. doelmatigheid: de mate waarin de gewenste prestaties worden gerealiseerd met een zo beperkt mogelijk inzet van middelen of met de beschikbare middelen zo veel mogelijk resultaat bereiken;

n. doeltreffendheid: de mate waarin de gewenste prestaties en maatschappelijke effecten van het provinciale beleid daadwerkelijk worden bereikt;

o. rechtmatigheid: het in overeenstemming zijn met geldende wet- en regelgeving, waaronder mede begrepen provinciale verordeningen en besluiten van Provinciale Staten.

Hoofdstuk 2. Begroting en verantwoording

Artikel 2.1 Programma-indeling

1. Provinciale Staten stellen bij aanvang van iedere statenperiode een programma-indeling voor die statenperiode vast.
2. Het opnemen van extra paragrafen naast de verplichte paragrafen is voorbehouden aan Provinciale Staten.
3. Jaarlijks zenden Gedeputeerde Staten de begroting voor het volgende jaar tijdig ter vaststelling aan Provinciale Staten.

Artikel 2.2 Inrichting begroting en jaarstukken

1. De begroting en de jaarstukken bestaan uit de volgende verplichte onderdelen: het programmaplan inclusief het overzicht van algemene dekkingsmiddelen, de paragrafen, het overzicht van baten en lasten inclusief toelichting, de uiteenzetting van de financiële positie inclusief toelichting en de bijlage met het overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld. Daarnaast bevatten de begroting en de jaarstukken een overzicht van incidentele baten en lasten, waarbij als minimum grensbedrag € 500.000 wordt gehanteerd.
2. Bij de uiteenzetting van de financiële positie in de begroting wordt van de nieuwe investeringen per investering het benodigde investeringskrediet en van de lopende investeringen het geautoriseerde investeringskrediet weergegeven. Van zowel nieuwe als lopende investeringen wordt de verwachte datum van gereedkomen vermeld.
3. In de jaarrekening wordt van de investeringen de uitputting van de geautoriseerde investeringskredieten en de actuele raming van de totale uitgaven en inkomsten en een prognose van de toekomstige uitgaven en inkomsten weergegeven.
4. Bij de uiteenzetting van de financiële positie in begroting wordt in aanvulling op het bepaalde in artikel 20 en artikel 21 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten inzicht gegeven in de ontwikkeling van de schuldpositie als gevolg van de begroting, de meerjarenraming, de investeringen en de grondexploitatie.

Artikel 2.3 Kaders begroting

1. Gedeputeerde Staten bieden voor het zomerreces aan Provinciale Staten een kaderbrief aan met een voorstel voor het beleid en de financiële kaders van de begroting voor het volgende begrotingsjaar en de meerjarenraming.
2. In de begroting wordt een post onvoorzien opgenomen.

Artikel 2.4 Autorisatie begroting en investeringskredieten

1. Provinciale Staten autoriseren met het vaststellen van de begroting de baten en de lasten per programma.
2. De kredieten worden in de begroting opgenomen en worden bij de vaststelling van de begroting ter besluitvorming aan Provinciale Staten voorgelegd. Deze investeringskredieten worden bij de begrotingsbehandeling geautoriseerd.
3. Gedeputeerde Staten informeren Provinciale Staten via tussentijdse rapportages voorzien van een dekkingsvoorstel als zij verwachten, dat:

a. de lasten van een programma de geautoriseerde lasten dreigen te overschrijden;
b. de investeringsuitgaven van een investeringskrediet het geautoriseerde investeringskrediet dreigen te overschrijden;
c. de baten van een programma de geautoriseerde baten dreigen te onderschrijden;
d. de dekking van een investeringskrediet wijzigt.

4. Bij de behandeling van de tussenrapportages in Provinciale Staten bedoeld in artikel 2.5, eerste lid, kunnen Gedeputeerde Staten voorstellen doen voor het wijzigen van de geautoriseerde baten en lasten, het aanvragen van nieuwe kredieten en het wijzigen van de geautoriseerde investeringskredieten. In geval van investeringen met een meerjarig karakter doen Gedeputeerde Staten indien nodig ook bij iedere begroting op grond van geactualiseerde ramingen voorstellen voor het wijzigen van de geautoriseerde investeringskredieten.
5. Voor een investering waarvan het investeringskrediet niet met het vaststellen van de begroting is geautoriseerd, leggen Gedeputeerde Staten voorafgaand aan het aangaan van verplichtingen een investeringsvoorstel voorzien van een investeringskrediet inclusief de dekking aan de Provinciale Staten voor.
6. Delen van incidentele budgetten kunnen eenmalig naar een volgend jaar worden doorgeschoven als uitgestelde intentie in de laatste begrotingswijziging wanneer ze voldoen aan de volgende voorwaarden:
   a. het betreft een (deel van een) incidenteel budget, zoals vermeld in de betreffende paragraaf Incidenteel/structureel van de begroting;
   b. als gevolg van factoren van buitenaf, niet beïnvloedbaar door de provincie, zijn nog geen verplichtingen aangegaan voor het betreffende (deel)budget;
   c. het (deel van) het budget kan slechts éénmaal een jaar worden doorgeschoven;
   d. het door te schuiven deelbudget bedraagt maximaal het saldo van het niet bestede deel van het totale budget bij de jaarrekening.

Artikel 2.5 Tussentijdse rapportage

1. Gedeputeerde Staten informeren Provinciale Staten door middel van minimaal drie tussentijdse rapportages in het verslagjaar. De tussentijdse rapportage bevat tenminste een overzicht met de bijgestelde raming van:
   a. de baten en de lasten per programma;
   b. het totale saldo van de baten en lasten;
   c. de beoogde toevoegingen en onttrekkingen aan reserves per programma;
   d. het resultaat, volgend uit de onderdelen c en d; en
   e. de uitputting van de investeringskredieten.
2. In de tussenrapportages worden voorgestelde bijstellingen van de oorspronkelijke ramingen van de baten en lasten op operationele doelen, prioriteiten en investeringskredieten in de begroting groter dan € 100.000 toegelicht.
3. Voor grote projecten hebben Provinciale Staten nadere spelregels vastgesteld in het “Afsprakenkader Grote Projecten”.

Artikel 2.6 Jaarstukken

1. Jaarlijks zenden Gedeputeerde Staten het concept jaarverslag en de concept jaarrekening van het voorgaande jaar tijdig ter vaststelling aan Provinciale Staten.
2. In de jaarrekening wordt de uitputting van de geautoriseerde investeringskredieten weergegeven.
3. In de jaarrekening worden per operationeel doel de verschillen met de ramingen in de begroting voor respectievelijk de baten en lasten, onttrekkingen en stortingen groter dan € 250.000 toegelicht.

Hoofdstuk 3. Financieel beleid

Artikel 3.1 Financiële beleidskaders

1. Gedeputeerde Staten zenden aan Provinciale Staten ter vaststelling een voorstel voor de volgende nota's waarin het voorgestelde beleid is beschreven:
    a. ten minste eenmaal in de vier jaar Kadernota verbonden partijen, Nota Infrastructurele kapitaalgoederen, Nota Reserves en Nota Weerstandsvermogen & risicomanagement;
    b. voor zover noodzakelijk Financieringstatuut; Nota Leningen en garantstellingen en Nota Grondbeleid.

Artikel 3.2 Waardering en afschrijving van vaste activa

1. Immateriële en materiële vaste activa worden afgeschreven volgens de lineaire afschrijvingsmethodiek. De provincie kan voor de vastgestelde (sub)categorieën slechts voor één afschrijvingsmethode kiezen.
2. De te hanteren afschrijvingsduur van de verschillende soorten activa is in onderstaande tabel vastgelegd.

Soort vaste activa	Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten	Afschrijvingstermijn
Immateriële vaste activa	Kosten agio en disagio geldleningen	De looptijd van de lening met een maximum van 10 jaar
	Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	4 jaar
Materiële vaste activa	Investeringen met economisch nut	Bedrijfsgebouwen: a. aankoop: 40 jaar b. renovatie: 25 jaar c. machines, apparaten en technische installaties: 15 jaar ICT: a. bekabeling en verbindingen: 10 jaar b. overige ICT-middelen: 3 jaar
	Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	Aanleg/reconstructie van grond-, weg en waterbouwkundige werken: a. wegen: 50 jaar b. kunstwerken: 50 jaar c. technische installaties: 5, 8 of 15 jaar d. openbaar vervoer busbanen: 50 jaar e. oevers houten + stalendamwand koud gevormd: 40 jaar

		f. oevers damwand warmgewalst: 80 jaar g. groen natuurbrug/ecoduct: 50 jaar
Financiële vaste activa	Bijdragen aan activa in eigendom van derden als bedoeld in artikel 61 Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten	Gelijk aan afschrijvingstermijn van eigen activa, zoals boven is opgenomen, waarbij de afschrijvingsduur maximaal de afschrijvingstermijn (gebruiksduur) is van het betreffende actief bij de derde.

3. Activering
    a. Investeringen met een verkrijgings- of vervaardigingsprijs in elk geval groter dan € 500.000 worden geactiveerd;
    b. Voor de investeringen in mobiliteit en groen, zoals deze zijn opgenomen in de door PS vastgestelde integrale investeringsprogramma's voor deze beleidsterreinen en voor gronden en terreinen geldt geen drempelbedrag;
    c. Directe kosten gerelateerd aan de personele capaciteit, die worden ingezet voor de realisatie van de investering, niet zijnde de overheadkosten, worden geactiveerd;
    d. Er wordt geen overhead aan de investeringen toegerekend;
    e. Wanneer de gebruiksduur afwijkt van de afschrijvingstermijnen in de tabel wordt in de kredietaanvraag geargumenteerd de afwijkende afschrijvingstermijn ter besluitvorming aan Provinciale Staten voorgelegd;
    f. Provinciale bijdragen aan activa van derden worden in principe in de vorm van een subsidie ten laste van de exploitatie gebracht. Wanneer er geargumenteerd voor wordt gekozen deze te activeren dan zijn de afschrijvingstermijnen van toepassing.
4. De afschrijving op vaste activa start:
    a. Voor investeringen met een economisch nut of in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut, in het jaar volgend op het jaar waarin het werk in gebruik of gereed is gekomen;
    b. Voor projecten in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut, waarvan de precieze datum van ingebruikname niet kan worden vastgesteld, in het jaar waarop de uitgave is gedaan.
5. Voor nazorg op de investeringsprojecten geldt dat na het opleveren en ingebruikname van een investering een nazorgtermijn van maximaal drie jaar kan worden ingesteld wanneer verwacht wordt dat de kosten van nazorg groter zijn dan € 100.000. Deze nagekomen lasten worden nog ten laste van het investeringskrediet verantwoord. Na deze drie jaar wordt het project ook financieel afgesloten. Wanneer de ingeschatte nazorgkosten lager zijn dan € 100.000 komen deze nazorgkosten ten laste van de exploitatie. Het project wordt dan financieel afgesloten in het boekjaar waarin het werk in gebruik of gereed is gekomen.

Artikel 3.3 Voorziening voor oninbare vorderingen

1. Voor de vorderingen op verbonden partijen en derden wordt een voorziening wegens oninbaarheid gevormd op basis van een individuele beoordeling op inbaarheid van de openstaande vorderingen.

Artikel 3.4 Reserves en voorzieningen

1. In de beleidsbegroting, de financiële begroting, het jaarverslag en de jaarrekening vindt geen toerekening van rente over de reserves en voorzieningen aan de taakvelden plaats, tenzij dit op basis van wet- en regelgeving wordt opgelegd.
2. Voor de instelling van elke bestemmingsreserve zenden Gedeputeerde Staten een concept instellingsbesluit ter vaststelling aan Provinciale Staten waarin wordt aangegeven:
    a. de functie van de reserve;
    b. de bestemming van de reserve;
    c. het operationeel doel;

d. de voeding van de reserve;
e. de looptijd van de reserve;
f. de maximale hoogte van de reserve.

3. Als een bestemmingsreserve voor een investeringsvoornemen binnen de looptijd niet heeft geleid tot een investering, valt het saldo van de bestemmingsreserve vrij en wordt deze aan de algemene reserve toegevoegd.
4. De omvang van de algemene reserve bedraagt tenminste 25% van de structurele algemene dekkingsmiddelen zoals die verantwoord zijn in de meest recente jaarrekening, met een minimum gelijk aan het saldo van het netto risicobedrag dat voor het boekjaar waarop deze jaarrekening betrekking heeft is bepaald.
5. Voor de stortingen in en onttrekkingen aan de reserves worden de volgende beleidsregels gehanteerd:
   a. In de jaarrekening vinden stortingen plaats in de reserve voor het bedrag dat via de begroting of begrotingswijzigingen door Provinciale Staten gedurende het begrotingsjaar is geaccordeerd. Uitgezonderd zijn de stortingen in de reserves kapitaallasten en de reserves subsidies;
   b. De storting in de reserves kapitaallasten is gelijk aan de lasten van de desbetreffende investering waarvan de kapitaallasten worden gedekt door een onttrekking uit de reserve kapitaallasten en is nooit hoger dan het bedrag dat door Provinciale Staten uit een reserve als dekking ter beschikking is gesteld;
   c. De storting in de reserves subsidies is gelijk aan de hoogte van de verleende subsidies;
   d. In de jaarrekening vinden onttrekkingen plaats aan de reserve ter dekking van een project, activiteit of subsidie tot maximaal het bedrag dat voor dat project of activiteit door Provinciale Staten beschikbaar is gesteld in het boekjaar;
   e. De onttrekking is nooit hoger dan de maximaal te dekken lasten voor deze bestemming in het boekjaar.
6. In de volgende gevallen kan van de regel in artikel 3.4 lid 5 onderdeel d worden afgeweken:
   a. Indien een reserve volgens het instellingsbesluit de functie heeft van egalisatiereserve en de totale meerjarige in het bestedingsplan begrote lasten niet wijzigen;
   b. Indien het een specifiek door Provinciale Staten geaccordeerd project of activiteit betreft met dekking uit een reserve en de totale lasten van het project of activiteit niet wijzigen, maar verschuiven over boekjaren;
   c. Indien het een subsidie betreft waarvoor een bedrag is gestort in een reserve subsidies tot maximaal het in het boekjaar als last genomen subsidiebedrag.

Artikel 3.5 Subsidies

1. Voor het toerekenen van een last van een verleende subsidie aan een boekjaar wordt een grensbedrag van € 1.500.000,- gehanteerd voor het ramen en verantwoorden van een subsidie voor een activiteit die boekjaar-overschrijdend is.
2. Subsidies onder deze grens worden als last genomen in het jaar van het afgeven van de verleningsbeschikking.
3. Bij afgifte van een verleningsbeschikking waarvan het subsidiebedrag hoger is dan het grensbedrag en de gesubsidieerde activiteit boekjaar-overschrijdend is, wordt het

subsidiebedrag aan een specifieke bestemmingsreserve met als functie "verleende subsidie" toegevoegd.

Artikel 3.6 Toerekening capaciteitskosten

1. Provinciale Staten nemen bij de begroting kennis van de verdeling van de totale capaciteitskosten over respectievelijk de vastgestelde programma's, overhead en investeringen. Hiervoor worden in de paragraaf bedrijfsvoering de totale capaciteitskosten en de verdeelsleutel over deze onderdelen vermeld. De bij de begroting of begrotingswijziging vastgestelde verdeelsleutel wordt ook bij de jaarrekening gebruikt voor de verdeling van de totale capaciteitskosten.
2. In afwijking van artikel 3.6, eerste lid kunnen aan investeringskredieten capaciteitskosten worden toegerekend op basis van gerealiseerde uren x tarief.

Artikel 3.7 Kostprijsberekening

1. Voor het bepalen van de geraamde kostprijs van rechten en heffingen waarmee kosten in rekening worden gebracht, en van goederen, werken en diensten die worden geleverd aan overheidsbedrijven en derden, wordt een extracomptabel stelsel van kostentoerekening gehanteerd. Bij deze kostentoerekening worden naast de directe kosten, de overheadkosten en de rente van de inzet van vreemd vermogen, reserves en voorzieningen voor de financiering van de in gebruik zijnde activa betrokken. Voor de bestede of te besteden uren die onderdeel zijn van de kostprijs van het recht, de heffing, het werk of dienst worden de meest actuele uurtarieven gebruikt die jaarlijks door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties worden gepubliceerd (de "Handleiding overheidstarieven").
2. Bij de directe kosten worden betrokken de bijdragen aan en onttrekkingen van voorzieningen voor de noodzakelijke vervanging van de betrokken activa en de afschrijvingskosten van de in gebruik zijnde activa. Voor de rechten en heffingen waarmee kosten in rekening worden gebracht, worden daarbij ook de compensabele belasting over de toegevoegde waarde (BTW) en de gederfde inkomsten van het kwijtscheldingsbeleid betrokken.
3. Voor de toerekening van de overheadkosten worden de overheadkosten die kunnen worden toegerekend aan activiteiten die geheel of deels worden bekostigd met een specifieke uitkering of subsidie, binnen het taakveld overhead geadministreerd en in de desbetreffende verantwoordingen over de besteding toegerekend aan die activiteiten.
4. Voor de toerekening van de overheadkosten worden de overheadkosten die kunnen worden betrokken in de aangifte vennootschapsbelasting, binnen het taakveld overhead apart geadministreerd en voor de belastingaangifte aan de kostprijs van de vennootschapsbelastingplichtige activiteiten toegerekend.
5. Voor de toerekening van de overheadkosten aan de kostprijs van rechten en heffingen waarmee kosten in rekening worden gebracht, en van goederen, werken, diensten die worden geleverd aan overheidsbedrijven en derden, voor zover dat niet activiteiten als bedoeld in het derde en vierde lid betreffen, wordt uitgegaan van een aandeel in de totale overheadkosten ter grootte van de geraamde directe kosten van de economische categorieën Salarissen en sociale lasten en Ingeleend personeel die worden besteed aan de desbetreffende goederen, werken, diensten, rechten en heffingen, gedeeld door de totale geraamde directe kosten van de economische categorieën Salarissen en sociale lasten en Ingeleend personeel.

6. Het percentage van de omslagrente voor de toerekening van rente voor de financiering van de in gebruik zijn de activa, bedoeld in het eerste lid, wordt jaarlijks met de begroting vastgesteld, wanneer er sprake is van externe financiering. Het percentage van deze omslagrente wordt bepaald uit het gewogen gemiddelde van het bij de begroting geraamde rentepercentage van de rentekosten op de opgenomen langlopende leningen, kortlopende leningen en kredieten. De uitkomst van dit percentage van de omslagrente wordt op een half procent afgerond.
7. In afwijking van het eerste lid worden bij vennootschapsbelastingplichtige activiteiten en grondexploitaties alleen de rentekosten voor de inzet van vreemd vermogen aan de kostprijs toegerekend. Bij projectfinanciering worden dan de werkelijke rentekosten toegerekend. In andere gevallen wordt uitgegaan van het gewogen gemiddelde rentepercentage van de portefeuille leningen.

Artikel 3.8 Prijzen economische activiteiten

1. Voor de levering van goederen, diensten of werken door de provincie aan overheidsbedrijven en derden waarbij de provincie in concurrentie met marktpartijen treedt, wordt ten minste de geraamde integrale kostprijs in rekening gebracht. Onderdeel van de integrale kostprijs is het aantal bestede of te besteden uren. Daarbij worden voor de bedragen van deze uren de meest actuele uurtarieven gebruikt die jaarlijks door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties worden gepubliceerd (de “Handleiding overheidstarieven”). Provinciale Staten kunnen hier vanwege publiek belang van afwijken. In dat geval doen Gedeputeerde Staten vooraf voor elk van deze activiteiten afzonderlijk een voorstel voor een besluit aan Provinciale Staten, waarin het publiek belang van de levering van de desbetreffende goederen, diensten of werken wordt gemotiveerd.
2. Bij het verstrekken van leningen of garanties door de provincie aan overheidsbedrijven en derden worden ten minste de geraamde integrale kosten in rekening gebracht.
3. Provinciale Staten kunnen hier vanwege publiek belang van afwijken. In dat geval doen Gedeputeerde Staten vooraf een voorstel voor een besluit aan Provinciale Staten, waarin het publiek belang van de lening of de garantie wordt gemotiveerd.
4. Bij het verstrekken van kapitaal door de provincie aan overheidsbedrijven en derden gaan Gedeputeerde Staten uit van een vergoeding van ten minste de geraamde integrale kosten van de verstrekte middelen. Provinciale Staten kunnen hier vanwege publiek belang van afwijken. In dat geval doen Gedeputeerde Staten vooraf een voorstel voor een besluit aan Provinciale Staten, waarin het publiek belang van de kapitaalverstrekking wordt gemotiveerd.
5. Besluiten van Provinciale Staten met de motivering van het publiek belang als bedoeld in de vorige leden zijn niet nodig als minder dan de integrale kostprijs in rekening wordt gebracht en sprake is van:
    a. leveringen van goederen, diensten of werken en het verstrekken van leningen, garanties en kapitaal aan andere overheden voor zover deze leveringen en verstrekkingen zijn bedoeld voor de uitoefening van de publieke taak door die andere overheid;
    b. een bevoordeling van activiteiten in het kader van een bij wet opgedragen publiekrechtelijke taak;
    c. een bevoordeling van activiteiten in het kader van een toegekend bijzonder of uitsluitend recht waarvoor prijsvoorschriften gelden;
    d. een bevoordeling van sociale werkplaatsen;

e. een bevoordeling van onderwijsinstellingen;

f. een bevoordeling van publieke media-instellingen; en

g. een bevoordeling die valt onder de reikwijdte van de staatssteunregels van het Werkingsverdrag van de Europese Unie en daarmee verenigbaar is.

Artikel 3.9 Vaststelling hoogte belastingen, rechten, heffingen

1. Gedeputeerde Staten doen Provinciale Staten jaarlijks een voorstel voor een besluit met betrekking tot de hoogte van de provinciale tarieven, heffingen, leges.
2. Besluiten tot het invoeren, wijzigen of afschaffen van provinciale opcenten op de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting treden in werking met ingang van 1 januari van enig jaar.

Hoofdstuk 4. Financiële organisatie en financieel beheer

Artikel 4.1 Administratie

1. De administratie is zodanig van opzet en werking, dat zij in ieder geval dienstbaar is voor:
   a. het sturen en het beheersen van activiteiten en processen in de provinciale organisatie als geheel en in de directies;
   b. het verstrekken van informatie over ontwikkelingen in de omvang van de vaste activa, voorraden, vorderingen, schulden, contracten, garanties en de subsidieverplichtingen;
   c. het verschaffen van informatie over uitputting van de toegekende budgetten en investeringskredieten en voor het maken van kostencalculaties;
   d. het verschaffen van informatie over indicatoren met betrekking tot de provinciale productie van goederen en diensten en de maatschappelijke effecten van het provinciale beleid;
   e. het afleggen van verantwoording over de rechtmatigheid, de doelmatigheid en de doeltreffendheid van het gevoerde bestuur in relatie tot de gestelde beleidsdoelen, de begroting en relevante wet- en regelgeving; en
   f. de controle van de registratie van gegevens als zodanig en van de daaraan ontleende informatie, alsmede voor de controle op de rechtmatigheid, de doelmatigheid en de doeltreffendheid van het gevoerde bestuur in relatie tot de gestelde beleidsdoelen, de begroting en relevante wet- en regelgeving.

Artikel 4.2 Register van bezittingen en overeenkomsten

1. Gedeputeerde Staten dragen zorg voor een actuele en volledige registratie van onroerende goederen.
2. Gedeputeerde Staten dragen zorg voor een actuele en volledige registratie van overeenkomsten.

Artikel 4.3 Afrekeningsverschillen

1. Van de in de balanspost opgenomen bedragen wegens privaatrechtelijke verplichtingen wordt jaarlijks beoordeeld of de openstaande verplichting nog tot betaling zal leiden. Bedragen die niet meer betaald zullen worden, vloeien terug naar de exploitatie .
2. In afwijking van artikel 4.3, eerste lid wordt, wanneer de factuur bij investeringen afwijkt van de verplichting, het verschil ten gunste of ten laste van de investeringen gebracht.
3. In afwijking van artikel 4.3 eerste lid kunnen in de nota reserves nadere regels zijn opgenomen, of afrekeningsverschillen van projecten en activiteiten die gedekt worden uit reserves, terugvloeien naar de reserve waar ze oorspronkelijk uit werden onttrokken.
4. De afrekeningsverschillen voorgaande jaren worden verantwoord en toegelicht op het taakveld waar ze betrekking op hebben.

Artikel 4.4 Financiële organisatie

1. Gedeputeerde Staten dragen zorgt voor:
   a. een eenduidige indeling van de provinciale financiële organisatie en een eenduidig toewijzing van de provinciale taken aan de directies;
   b. een adequate scheiding van taken, functies, bevoegdheden, verantwoordelijkheden;

c. de verlening van mandaten en volmachten voor het aangaan van verplichtingen ten laste van de toegekende budgetten en investeringskredieten;

d. de interne regels voor taken en bevoegdheden, de verantwoordingsrelaties en de bijbehorende informatievoorziening van de financieringsfunctie;

e. de kostenverdeelsleutels voor het eenduidig toewijzen van baten en lasten aan de programma's;

f. de interne regels voor de inkoop en de aanbesteding van goederen, werken en diensten binnen het door Provinciale Staten vastgestelde beleid;

g. het beleid en de interne regels voor de steunverlening en de toekenning van subsidies aan ondernemingen en instellingen binnen het door Provinciale Staten vastgestelde beleid;

h. de interne regels voor het voorkomen van misbruik en oneigenlijk gebruik van provinciale regelingen en eigendommen, opdat aan de eisen van rechtmatigheid, controle en verantwoording wordt voldaan binnen het door Provinciale Staten vastgestelde beleid.

Artikel 4.5 Interne controle

1. Gedeputeerde Staten zorgen ten behoeve van het getrouwe beeld van de jaarrekening en de rechtmatigheid van de baten en lasten en de balansmutaties, voor de interne toetsing van de getrouwheid van de informatieverstrekking en de rechtmatigheid van de beheershandelingen. Tevens zorgen Gedeputeerde Staten ervoor dat deze interne toetsing tenminste bestaat uit een planmatige periodieke controle en dat bij afwijkingen voor zover mogelijk maatregelen tot herstel worden genomen.

2. Gedeputeerde Staten zorgen voor de systematische controle van de registratie en de ontwikkeling van de bezittingen en het financieel vermogen van de provincie. Bij afwijkingen in de registratie nemen Gedeputeerde Staten maatregelen voor herstel van de tekortkomingen.

Hoofdstuk 5. Doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoek

Artikel 5.1 Opdrachtgever

Uitsluitend Gedeputeerde Staten zijn opdrachtgever voor het onderzoek bedoeld in artikel 217a van de Provinciewet.

Artikel 5.2 Opdrachtnemers

1. Het onderzoek bedoeld in artikel 217a van de Provinciewet wordt uitgevoerd door :
    a. de interne auditfunctie van de sector concerncontrol; en
    b. de sector onderzoek en informatie van de directie beleid.
2. De interne auditfunctie van de sector concerncontrol stelt de Randstedelijke Rekenkamer op de hoogte van de uit te voeren onderzoeken.

Artikel 5.3 Informatievoorziening

De uitkomsten van het onderzoek worden vastgelegd in een rapport. Gedeputeerde Staten stellen dit rapport vast en zenden dit rapport ter kennisname aan Provinciale Staten.

Hoofdstuk 6. De concerncontroller

Artikel 6.1 Benoeming

Gedeputeerde Staten benoemen een concerncontroller.

Artikel 6.2 Positie

1. De functie van concerncontroller is onderdeel van de ambtelijke organisatie en valt hiërarchisch rechtstreeks onder de algemeen directeur/provinciesecretaris.
2. Ter ondersteuning van zijn werkzaamheden worden aan de concerncontroller één of meer medewerkers toegevoegd. Deze medewerkers vallen hiërarchisch onder de concerncontroller.
3. De functies van concerncontroller en van zijn medewerkers zijn onverenigbaar met enige andere functie binnen de provinciale organisatie.

Artikel 6.3 Taken

1. De concerncontroller adviseert gevraagd en ongevraagd over het beheersmatig behalen van de provinciale doelen aan:
   a. de directeuren;
   b. de algemeen directeur/provinciesecretaris;
   c. Gedeputeerde Staten.
2. De taakuitoefening van de concerncontroller kan niet worden ingeperkt door die van provinciale commissies of instanties met een vergelijkbare taakstelling.
3. Onder de hiërarchische aansturing van de concerncontroller wordt:
   a. de interne auditfunctie aangestuurd door de programmamanager interne audit en
   b. de interne controle bedoeld in artikel 4.5, eerste lid, aangestuurd door de coördinator verbijzonderde interne controle.
4. De interne auditfunctie heeft, naast de taak genoemd in artikel 5.2, eerste lid, tot taak:
   a. overige audits uit te voeren;
   b. andere werkzaamheden.
5. Voor de overige audits en andere werkzaamheden bedoeld in het vierde lid, onderdelen a en b, kunnen Gedeputeerde Staten, de algemeen directeur, een directeur of de concerncontroller als opdrachtgever optreden.

Artikel 6.4 Bevoegdheden

1. De concerncontroller is bevoegd, indien het provinciaal belang dit naar zijn oordeel vereist, en gehoord Gedeputeerde Staten, zich rechtstreeks tot Provinciale Staten te richten.
2. De coördinator verbijzonderde interne controle en de programmamanager interne audit zijn bevoegd, indien het provinciaal belang dit naar hun oordeel vereist, zich rechtstreeks tot Gedeputeerde Staten te richten.
3. De concerncontroller en zijn medewerkers zijn te allen tijde bevoegd binnen de provinciale organisatie alles te onderzoeken en ook verder alles te doen wat hij noodzakelijk acht om zijn

taken te kunnen vervullen. De concerncontroller en zijn medewerkers hebben daartoe ongehinderd toegang tot alle informatie en personen binnen de Provincie Noord-Holland die hij voor de uitoefening van zijn taken nodig acht.

4. Provinciale ambtenaren zijn verplicht hun medewerking te verlenen aan het gestelde in het derde lid.

Artikel 6.5 Nadere regels

Gedeputeerde Staten stellen een controlstatuut vast waarin de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de concerncontroller nader worden uitgewerkt.

Hoofdstuk 7. Slotbepalingen

Artikel 7.1 Intrekken oude verordening

1. De Financiële verordening provincie Noord-Holland (provinciaal blad 2019-8660) wordt ingetrokken

Artikel 7.2 Inwerkingtreding en citeertitel

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van 1 januari 2022 en werkt terug tot 1 januari 2021 uitsluitend voor zover het betreft de vaststelling van de jaarrekening over 2021.
2. Deze verordening wordt aangehaald als: Financiële verordening provincie Noord-Holland.

Haarlem, xx xxxxxxx 2021

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Toelichting Financiële verordening

Aangevulde toelichtingen op gewijzigde artikelen

Artikel 1.1 Begripsbepaling

Uit dit artikel zijn de begrippen beleidsvoornemens, boekwaarde en overheidsbedrijf verwijderd, omdat deze niet voorkwamen en voorkomen in de verordening.

Artikel 2.2 lid 2 Inrichting begroting

In dit artikel stond vermeld “wordt van de lopende investeringen het geautoriseerde investeringskrediet en de raming van de uitputting van het investeringskrediet in het lopende boekjaar weergegeven.” Omdat de ingangsdatum van de afschrijvingstermijn sinds 2020 conform de voorschriften is gewijzigd van einde boekjaar naar gereedkomen actief, wordt dit artikel daarop aangepast en wordt de verwachte datum van gereedkomen vermeld.

Artikel 2.4 lid 3 en lid 6 Autorisatie begroting

Deze leden zijn inhoudelijk ongewijzigd, maar eenduidiger geformuleerd.

Artikel 2.6 lid 1, 2 en 3 Jaarstukken

Lid 1 is gesplitst in lid 1 en 2. Lid 3 leidde in de uitvoeringspraktijk tot onduidelijkheden en is daarom verduidelijkt en tevens aangepast naar aanleiding van de wijzigingen in artikel 2.2

Artikel 3.2 lid 3 Waardering en afschrijving

In dit artikel is een fout in de interpunctie hersteld waardoor een verkeerde interpretatie kon ontstaan. Daarnaast is de verwijzing naar de beleidsnota’s waarmee de provinciale investeringsprogramma’s worden vastgesteld, veralgemeniseerd om te voorkomen dat de verordening moet worden aangepast als zo’n programma van naam wijzigt. Op dit moment betreft het de investeringsprogramma’s iMPI en PNO. Dit artikel beoogt niet daar een wijziging in aan te brengen.

Artikel 3.2 lid 5 Waardering en afschrijving

In dit artikel is de nazorgtermijn gewijzigd van 1 naar 3 jaar. In de praktijk is een nazorgtermijn van 1 jaar niet realistisch gebleken. Daardoor komen te veel nazorgkosten niet bij de betreffende investering terecht. Dit wordt nu hersteld door de nazorgtermijn op 3 jaar te zetten.

Artikel 3.4 Reserves en voorzieningen

Dit artikel is aangevuld met de regels voor subsidiereserves (Zie ook toelichting bij artikel 3.5). Daarnaast is de nummering van de leden aangepast.

Artikel 3.5 Subsidies

Artikel 3.5 luidde voorheen als volgt: “Voor de lastneming van subsidies worden de regels in het BBV en de uitleg daarvan door de commissie BBV gevolgd. Vanaf het moment dat het BBV deze regels verplicht stelt, zal de provincie deze regels voor lastneming volgen.”

Inmiddels is er duidelijkheid over de uitleg van deze regelgeving en passen wij onze verordening hier op aan.

Door provincies worden veel subsidies verstrekt die een projectmatig karakter hebben. Daarbij valt onderscheid te maken in projecten binnen één boekjaar en projecten die boekjaar overschrijdend zijn.

In de huidige handelswijze worden subsidies die in het jaar worden verstrekt voor het gehele bedrag, dus ook als het een project betreft wat boekjaar overstijgend is, als last verantwoord in het jaar waarin de beschikking is verstrekt. De commissie BBV is van mening dat de lasten van subsidies die betrekking hebben op projecten en op verschillende boekjaren aan die verschillende jaren moeten worden toegerekend.

Een groot deel van de door de provincie verstrekte subsidies betreft projectsubsidies. Het standpunt van de commissie BBV zou tot een enorme administratieve lastenverzwaring, zowel bij subsidieontvangers als bij provincie, leiden. Uit oogpunt van efficiency en het voldoen aan de eisen van het BBV is door de provincies een afspraak gemaakt met de accountants van de provincies over de hoogte van een grensbedrag. Deze afspraak is zowel binnen de Sectorcommissie decentrale overheden (SDO) van de NBA (Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants) als het IPO vastgelegd. Dit voorkomt dat bij wisseling van accountantskantoor discussie kan ontstaan over de hoogte van het grensbedrag.

De afspraak is dat een grensbedrag moet liggen tussen de 0,00% en 0,25% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves over het boekjaar (in de primitieve begroting), waarbij 0,25% de bovengrens is en de provincies investeren in de kwaliteit van de interne beheersing van het subsidieproces. Omdat Provincies behoefte hebben om naar subsidie ontvangers zekerheid te bieden en ook voor de bestendige gedragslijn in onze interne processen en besluitvorming voor PS, is het werken met een vast drempelbedrag gewenst. Door het SDO en het IPO is afgesproken om dit grensbedrag tenminste iedere vier jaar te actualiseren. Daarmee loopt dit veelal gelijk met periodieke herziening van de financiële verordening. Het heeft de voorkeur bij iedere vaststelling/herziening het grensbedrag te baseren op een doorkijk van de meerjarenbegroting van ook circa vier jaar zodat het risico dat het grensbedrag het maximum van 0,25% overschrijdt wordt beperkt.

Voor de provincie Noord-Holland leidt dit tot een grensbedrag van € 1.500.000.

Voor subsidies boven het bepaalde grensbedrag die tevens boekjaar overschrijdend zijn worden de daarmee gepaard gaande lasten voor de volgende jaren gereserveerd in daarvoor ingestelde bestemmingsreserve(s). De provincies hebben binnen IPO verband een voorkeur aangegeven om dit via de reserves te doen waarmee tot uitdrukking wordt gebracht dat deze gereserveerde gelden een verplichtend karakter hebben jegens de subsidieaanvrager. Het zijn immers toegezegde en in rechte afdwingbare bedragen: ze zijn in feite ‘beklemd’. Dus lasten in de volgende jaren worden op basis van de subsidiebeschikkingen via toevoeging en latere onttrekkingen aan deze beklemde reserve(s) via de jaarrekening verantwoord. Voordeel hiervan is dat helder is wat de hoogte van de reeds verplichte bedragen is die nog niet tot last hebben geleid. Omdat van dergelijke reserves een verloopoverzicht moet worden opgenomen in de jaarrekening, kan zo goed inzicht worden gegeven aan Provinciale Staten.

Artikel 3.6 Capaciteit

In de voorgaande versie van dit artikel stond dat Provinciale Staten de verdeling van de capaciteitskosten vaststelt. Inmiddels is er een vraag- en antwoord uitspraak van de commissie BBV dat dit een bevoegdheid van GS is. Daarom is de tekst gewijzigd van “vaststellen” in “kennis nemen van”. In de praktijk is verder gebleken dat het gebruiken van twee verschillende toerekeningssystemen naast elkaar tot veel onduidelijkheden leidt in de verantwoording. Daarom is de verplichting tot het gebruik van verschillende systemen geschrapt uit de verordening. Daarnaast is naar aanleiding van een opmerking van de accountant dit artikel aangepast omdat “overhead” geen programma is, maar een eigenstandig onderdeel van de begroting en jaarrekening. Daarmee is dit artikel nu beter in overeenstemming met BBV gebracht.

Hoofdstukken 5 t/m 7

Deze hoofdstukken zijn geheel vervangen door de hoofdstukken 5 t/m 6

Toelichting Hoofdstuk 5

In de financiële verordening 2019 is het onderzoek naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het door gedeputeerde staten gevoerde bestuur exclusief opgedragen aan de interne auditfunctie. De sector onderzoek en informatie van de directie beleid voert echter ook onderzoek uit naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van het gevoerde bestuur in opdracht van gedeputeerde staten. De bestaande omissie dat aan die sector hiervoor geen formele opdracht is gegeven wordt hierbij hersteld.

Door deze toevoeging is het ook noodzakelijk om de indeling van de verordening op dit punt aan te passen. Bij deze wijziging is een nieuw hoofdstuk 5 opgenomen dat specifiek gaat over het onderzoek op grond van artikel 217a van de Provinciewet.

De bepaling dat het onderzoek bedoeld in artikel 217a van de Provinciewet uitsluitend door gedeputeerde staten kan worden opgedragen, staat ook al in de huidige verordening 2019. Tot slot staat in de huidige verordening een verplichting om de onderzoeken op te nemen in een jaarplan. In de praktijk kan zich echter ook lopende het jaar een noodzaak voordoen om een bepaald onderzoek op te dragen. Deze verplichting is derhalve niet meer opgenomen. Wel is nu een verplichting opgenomen om de onderzoeksrapporten aan provinciale staten te zenden. Deze verplichting is nieuw en komt overeen met de reeds bestaande praktijk.

Toelichting Hoofdstuk 6

In de huidige financiële verordening zijn waarborgen voor een onafhankelijke en goede uitvoering van de controlfunctie opgenomen. Bij deze wijziging zijn de huidige bepalingen herschikt zodat deze beter leesbaar zijn.

Verder is expliciet vastgelegd dat de interne controle als bedoeld in artikel 4.5, eerste lid, en de interne auditfunctie onder de hiërarchische aansturing van de concerncontroller worden uitgevoerd. Voor de interne auditfunctie is dit in de huidige verordening ook al geregeld. De rol van de verbijzonderde interne controle (vic) is nieuw toegevoegd aan de financiële verordening.

Sinds enkele jaren is de vic-functie binnen de provincie ingericht. Deze functie valt onder de verantwoordelijkheid van de concerncontroller. Op dit moment geeft de externe accountant het

oordeel over de rechtmatigheid. De accountant steunt bij zijn oordeelsvorming hiervoor op de werkzaamheden die door de VIC functie wordt uitgevoerd. Vanaf het boekjaar 2022 dienen gedeputeerde staten zelf een rechtmatigheidsverantwoording op te stellen die is opgenomen in de jaarrekening. De onafhankelijke verbijzonderde interne controle is nodig om aan gedeputeerde staten de informatie en zekerheid te verschaffen op grond waarvan de rechtmatigheidsverantwoording kan worden afgegeven.

De positionering van de interne auditfunctie en de verantwoordelijkheid voor de interne controle bij de concerncontroller is van belang voor de onafhankelijke uitvoering van die taken. Om de onafhankelijke uitvoering sluitend te regelen is thans verder nog expliciet geregeld dat de coördinator verbijzonderde interne controle en de programmamanager interne audit indien nodig rechtstreeks toegang hebben tot gedeputeerde staten. Deze bevoegdheid was eerder voor de programmamanager interne audit al vastgelegd in een door gedeputeerde staten vastgesteld auditstatuut. Het auditstatuut komt te vervallen en wordt vervangen door het bredere controlstatuut genoemd in artikel 6.6 (voorheen 5.4.2). Voor de onafhankelijke uitvoering van zijn taken is het eveneens nodig te regelen dat de concerncontroller en zijn medewerkers onderzoek kunnen doen en daarvoor indien nodig ongehinderde toegang hebben tot alle informatie en personen binnen de provincie. Het huidige artikel 5.4, vijfde lid, is inhoudelijk niet gewijzigd maar wel redactioneel ingekort. De concerncontroller zal bij de raadpleging van persoonsgegevens waar nodig advies vragen van de functionaris gegevensbescherming.

Het bestaande artikel 5.5 over de informatievoorziening aan de directie en gedeputeerde staten is uit de verordening geschrapt. Deze bepalingen zijn meer uitvoerend van karakter en zullen derhalve worden overgebracht naar het controlstatuut dat gedeputeerde staten vaststellen. Voor de interne toetsing van de rechtmatigheid van het financiële beheer en de inrichting van de provinciale organisatie wordt jaarlijks een plan opgesteld. In het controlstatuut zal eveneens worden vastgelegd dat gedeputeerde staten dit plan vaststellen.

Het huidige hoofdstuk 6 over interne audit is komen te vervallen. De bepalingen uit dit hoofdstuk zijn ondergebracht in hoofdstuk 5 en de artikelen 6.2, derde lid; 6.3, derde lid, vierde en vijfde lid en 6.5. De bepalingen over de informatievoorziening van de interne auditfunctie (in de huidige verordening opgenomen in artikel 6.4) zijn geschrapt. Deze bepalingen zullen worden overgebracht naar het controlstatuut.

Toelichting schrappen oud hoofdstuk 7

Hoofdstuk 7 van de huidige financiële verordening over de auditstuurgroep is in zijn geheel geschrapt. De auditstuurgroep was belast met de voorbereiding van besluiten van gedeputeerde staten op het gebied van de interne auditfunctie. Dit hing samen met het feit dat de voormalige commissaris van de Koning, portefeuillehouder voor concerncontrol, geen eigen stafvergadering had om GS vergaderingen voor te bereiden. De huidige commissaris van de Koning, ook portefeuillehouder voor concerncontrol, heeft wel een eigen staf. Zodoende worden thans alle besluiten van gedeputeerde staten op het terrein van concerncontrol en daarbinnen de interne auditfunctie en de interne controlefunctie voorbereid in de staf van de portefeuillehouder. Hiermee is de noodzaak van een specifieke auditstuurgroep komen te vervallen. De auditstuurgroep had expliciet tot taak om periodiek de voornaamste bevindingen van de concerncontroller te bespreken en daarbij aandacht te geven aan eventuele verschillen van inzicht tussen de concerncontroller en gedeputeerde staten of de provinciesecretaris. Het is waardevol

om dit te blijven doen. Dit zal dan ook expliciet in het controlstatuut door gedeputeerde staten worden vastgelegd.

In de auditstuurgroep zit thans één extern lid met een deskundige achtergrond op het gebied van auditing. Dit bood een extra zekerheid voor de kwaliteit van de onderzoeken. In plaats daarvan zal de interne auditfunctie periodiek extern worden beoordeeld.

Artikel 7.2

De verordening gaat in per 1 januari 2022, maar wordt ook van toepassing verklaard op de jaarrekening 2021 en daarmee op alle handelingen in 2021 die daaraan ten grondslag liggen. De verordening bevat een aantal aanpassingen die nodig zijn naar aanleiding van gewijzigde interpretatie van wetgeving op het gebied van subsidies en betrekking hebben op het gehele boekjaar 2021.

Ongewijzigde toelichtingen

Artikel 3.1 Financiële beleidskaders

De nota reserves behandeld in ieder geval het voorgestelde beleid met betrekking reserves en voorziening en de noodzaak tot het aanhouden van reserves.

Artikel 3.2 Waardering en afschrijving vaste activa, tweede lid materiële vaste activa

Voorbereidingskosten met aankoop of levensduur verlengend onderhoud worden geactiveerd. Technische installaties bij aankoop of nieuwbouw bedrijfsgebouw niet op levensduur activeren maar op de afschrijvingstermijn aankoop/nieuwbouw.

Artikel 3.2 Waardering en afschrijving vaste activa, tweede lid financiële vaste activa

Provinciale bijdragen aan activa van derden worden in principe in de vorm van een subsidie ten laste van de exploitatie gebracht. Wanneer er geargumenteerd voor wordt gekozen deze te activeren dan zijn de afschrijvingstermijnen van toepassing.

Volgens artikel 61 van het BBV Bijdragen aan activa in eigendom van derden kunnen worden geactiveerd, indien:

a. er sprake is van een investering door een derde;
b. de investering bijdraagt aan de publieke taak;
c. de derde zich heeft verplicht tot het daadwerkelijk investeren, op een wijze zoals is overeengekomen en;
d. de bijdrage kan worden teruggevorderd, indien de derde in gebreke blijft of de provincie onderscheidenlijk gemeente anders recht kan doen gelden op de activa die samenhangen met de investering.

Aan alle vier de voorwaarden (cumulatief) moet voldaan zijn.

Artikel 3.2 Waardering en afschrijving vaste activa, vierde lid, start afschrijvingen

Voor een eenduidig definitie wordt als moment van technisch gereed of ingebruikname de volgende momenten gekozen:

- Projecten welke worden uitgevoerd op basis van UAV-2012: Proces verbaal van opneming, H9, van het hoofdcontract;
- Projecten welke worden uitgevoerd op basis van UAV-GC 2005: Proces verbaal van oplevering, H24 van het hoofdcontract.

Bij grote langlopende projecten wordt zoveel mogelijk met deelkredieten gewerkt.

VERVANGEN: Artikel 3.5 Subsidies

~~Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft in haar brief van 19 augustus 2019 het Interprovinciaal Overleg (IPO) medegedeeld dat de oude werkwijze voor het boekjaar 2019 gedoogd wordt. De oude werkwijze hield in dat wanneer de provincie een subsidie verstrekt de verstrekking als prestatie beschouwd werd. De subsidieverstrekking werd als last verantwoord in de jaarrekening. Op dit moment vind discussie plaats of dat ook nog voor 2020 het geval zal~~

~~zijn. De nieuwe werkwijze brengt hogere administratieve lasten met zich mee, voor zowel subsidieverstrekker als subsidieontvanger.~~

Artikel 3.7 Kostprijsberekening

Voor de bepaling van de kostprijs van een recht, heffing, werk of dienst wordt bepaald hoeveel uren er besteed worden. Die uren worden vermenigvuldigd met een uurtarief. Daarbij is aansluiting gezocht bij de tarieven die het Rijk jaarlijks publiceert. Deze tarieven worden door veel overheidsorganisaties gebruikt voor de berekeningen van kostprijzen. Om de vergelijkbaarheid met andere overheidsorganisaties te bevorderen sluit de Provincie Noord-Holland zich hierbij aan.

Artikel 3.9 Vaststelling hoogte belastingen, rechten en heffingen

Een desbetreffend besluit wordt vóór 1 december van het voorafgaande jaar in afschrift ter kennis gebracht van Onze Minister van Financiën (artikel 222a Provinciewet, lid 1).

Artikel 4.3 Afrekeningsverschillen

Een verplichting bestaat als de prestatie in een boekjaar is geleverd, maar de factuur is nog niet ontvangen.

Dit artikel verwijst ook naar de nota reserves, waar op basis van de functie van een reserve (o.a. egalisatiereserve, budgetgerichte reserve, doelgerichte reserve) regels staan hoe omgegaan moet worden met goedkoper of duurder uitvallende projecten en activiteiten.

Vervangen: Hoofdstukken 5 t/m 7

~~Deze hoofdstukken zijn thans ongewijzigd. De verwachting is dat een of meer van deze hoofdstukken volgend jaar wel zullen moeten worden gewijzigd. Dat jaar zal in het BBV de verplichting voor GS wordt opgenomen om met ingang van het begrotingsjaar 2021 een rechtmatigheidsverantwoording op te nemen in de jaarrekening. Die verplichting kan gevolgen hebben voor de control- en auditfunctie.~~

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
W. Cavens
CZ/FIN

Telefoonnummer +31235144215
cavensw@noord-holland.nl

Verzenddatum

13 OKT. 2021

Kenmerk
1686695/1686752

Uw kenmerk

Betreft: Actualisatie financiële verordening 2021

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen, over een actualisatie van de financiële verordening.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

2 bijlage(n)

Voordracht, Financiële verordening 2021

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	8157
Extern Zaak ID	921516
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	28 oktober 2021
Agendapunt	10.a
Titel	MRA: Voordracht Definitieve samenwerkingsafspraken MRA (A-agenda EFB 28-10-2021)
Organisatieonderdeel	BEL/B&S

Bijlagen
Brief aan PS over samenwerkingsafspraken MRA.pdf
statenvoordracht 921516-1720874.docx
Mail MRA inz. aanbieding definitieve samenwerkingsafspraken.docx
Aanbiedingsbrief_Samenwerkingsafspraken.pdf
verslag_RegiegroepMRA_20211008_def.pdf
Definitieve_SamenwerkingsafsprakenMRA.pdf
NotaBeantwoording_IngekomenWensenenOpvattingen.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Economie Financiën en Bestuur	**28 oktober 2021**
Ingekomen stukken ter kennisname	31 oktober 2021
Overdracht vanuit GS	1 november 2021
PS-vergadering	15 november 2021

Toelichting

Op 13 september 2021 hebben PS gesproken over de concept-samenwerkingsafspraken van de Metropoolregio Amsterdam (MRA) en terzake twee moties aangenomen. Het College van GS heeft de voorzitter van de transitiecommissie van de MRA per brief geïnformeerd over de opvattingen van PS en GS inzake de concept-samenwerkingsafspraken. Naar aanleiding van alle binnengekomen opmerkingen heeft het MRA-secretariaat een definitieve versie van de samenwerkingsafspraken opgesteld. Die legt het College van GS aan de hand van een Statenvoordracht voor aan PS.

Provincie
Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr. J.J. van den Berg
BEL/BS

Telefoonnummer +31235144076
bergjj@noord-holland.nl

Verzenddatum

27 OKT. 2021

Kenmerk
921516/1720876

Uw kenmerk

Betreft: samenwerkingsafspraken MRA

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met enkele bijlagen, betreffende de samenwerkingsafspraken van de Regiegroep Metropoolregio Amsterdam van 15 oktober 2021.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Provincie Noord-Holland

2021

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 26 oktober 2021

Onderwerp: Samenwerkingsafspraken MRA

Kenmerk: 921516-1720874

Bijlagen: 2

1. Inleiding

Voor het afgelopen zomerreces heeft de Regiegroep van de MRA de conceptversie van de samenwerkingsafspraken verzonden aan raden en Staten. Op 6 september 2021 is die conceptversie aan de hand van een Statenvoordracht besproken in de commissie EFB en op 13 september 2021 in de plenaire vergadering van PS. In aanvulling op de door GS gemaakte opmerkingen, heeft PS in twee moties (moties 2021-153 en 2021-157) nog enkele aanvullende aandachtspunten geformuleerd. Dit geheel aan opmerkingen is nadien toegezonden aan de transitiecommissie.

Op basis van de binnengekomen aandachtspunten en suggesties van alle MRA-overheden is door de transitiecommissie, met ambtelijke ondersteuning van het MRA-bureau, een definitieve versie van de samenwerkingsafspraken opgesteld. Dit is op 15 oktober aan alle MRA-partners voor bespreking verzonden, samen met een notitie waarin het MRA-bureau een handzaam overzicht presenteert van alle ontvangen suggesties en opmerkingen, en aangeeft of en hoe die in de definitieve versie zijn verwerkt.

De Statencommissie EFB zal de definitieve versie van de samenwerkingsafspraken behandelen op 28 oktober, waarna bespreking in de Statenvergadering van 8 november staat geagendeerd. De ambitie is om het traject feestelijk af te ronden op 10 december tijdens de MRA-bijeenkomst ‘State of the Region’.

In deze voordracht informeert het College u over haar visie op het voorliggende document.

2. Beoordeling van de samenwerkingsafspraken

Bij de inhoudelijke bespreking van de definitieve versie van de samenwerkingsafspraken willen we ons concentreren op de vraag in hoeverre de eerder door ons College en door uw Staten aangegeven aandachtspunten daarin zijn opgenomen. Het gaat daarbij in hoofdzaak om de volgende elementen:

- De rollen en vergaderfrequentie van de nieuw op te richten organen;

- De relatie tussen de MRA en de Vervoerregio;
- De positie van de deelregio's binnen de MRA;
- De inbreng van raden en Staten;
- De rol van de MRA-raadtafel;
- De relatie tussen deze procedurele afspraken en de inhoudelijke koers van de MRA.

Uit het door het MRA-bureau opgestelde overzicht van alle binnengekomen wensen en opmerkingen blijkt dat de hierboven genoemde aandachtspunten niet alleen door de provincie Noord-Holland zijn aangestipt, maar ook naar voren zijn gebracht door veel andere MRA-partners.

Aan veel verlangens kan tegemoet gekomen worden vanwege het feit dat het aankomende jaar 2022 beschouwd wordt als een 'overgangsjaar', waarin de nu nog papieren afspraken in de praktijk zullen worden getest. Naar aanleiding van de dan opgedane ervaringen kunnen het bestuur en de Algemene Vergadering vervolgens besluiten om de afspraken hier en daar wat bij te stellen.

Het College ziet in deze definitieve versie voldoende terug van de eigen opmerkingen die ook in de voorgaande Statenvoordracht aan u zijn gemeld. Enkele tekstuele onduidelijkheden zijn in deze versie verbeterd.

Ook aan de strekking van de twee Statenmoties moties 2021-153 en 2021-157 wordt tegemoet gekomen. De tekstsuggestie van motie 2021-153 (over de inbreng van de raadtafel) is overgenomen. De suggesties van 2021-157 (over het informeren van burgers, bijvoorbeeld door het '*livestreamen*' van vergaderingen) worden op dit moment nog niet omarmd, maar de mogelijkheid wordt open gehouden om hiertoe in de nabije toekomst alsnog toe over te gaan.

Het College is van mening dat geen overwegende bezwaren bestaan die maken dat aan de nu voorliggende definitieve samenwerkingsafspraken steun zou moeten worden onthouden. Deze afspraken bieden, zeker nu naar aanleiding van de opgedane praktijkervaringen nog bijgesteld kunnen worden, een goede basis om de ook voor de provincie Noord-Holland belangrijke bestuurlijke samenwerking in de MRA verder te versterken. Wij zien het aankomende jaar 2022 daarom met belangstelling en vertrouwen tegemoet.

3. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

mw. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 921516-1720874

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 26 oktober 2021;

besluiten:

1. In te stemmen met de samenwerkingsafspraken betreffende de Metropoolregio Amsterdam van 15 oktober 2021.

Haarlem,

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Mail MRA d.d. 15 oktober 2021 over definitieve samenwerkingsafspraken

Aan alle raads- en Statenleden in de metropoolregio Amsterdam,

p/a alle raads- en Statengriffiers in de metropoolregio Amsterdam.

Geachte raads- en Statenleden in de metropoolregio Amsterdam,

Bijgaand treft u de definitieve de definitieve versie van de Samenwerkingsafspraken voor onze samenwerking in de Metropoolregio Amsterdam.

De Regiegroep heeft op 8 oktober jl. de wensen en opvattingen van raden, Staten en colleges besproken. Naar aanleiding hiervan zijn de Samenwerkingsafspraken op een aantal punten aangescherpt. Een overzicht hiervan vindt u in de zogenaamde 'nota van beantwoording', zie bijlage.

De definitieve Samenwerkingsafspraken zijn als bijlage aan dit mailbericht toegevoegd.

De Samenwerkingsafspraken zijn gelijktijdig ter vaststelling in naar uw college verzonden. Om de betrokkenheid van de raden en Staten - die ook bij het proces van de tot standkoming van deze afspraken vaak sterk betrokken zijn geweest - te borgen, bevelen wij u van harte aan om de samenwerkingsafspraken ook ter bekrachtiging in uw gemeenteraad of Provinciale Staten te agenderen. We vormen weliswaar een bestuurlijke netwerksamenwerking, maar draagvlak onder de gekozen volksvertegenwoordigers is essentieel om als bestuurder in het informele netwerk daadkrachtig te kunnen opereren.

Tijdens de *State of the Region* op 10 december aanstaande willen we gezamenlijk feestelijk stil staan bij onze hernieuwde samenwerking.

Mocht u naar aanleiding van dit bericht of een van de bijlagen vragen of opmerkingen hebben, dan verneem ik het graag.

Bijlagen:

- Aanbiedingsbrief
- **Definitieve Samenwerkingsafspraken**
- Nota Beantwoording Ingekomen wensen en opvattingen
- Verslag Regiegroep 8 oktober 2021

Met vriendelijke groet,

Remco Rienties
Adjunct-directeur Metropoolregio Amsterdam (MRA)

Secretaris Agendacommissie en Regiegroep

Programmamanager Toerisme

T 06 - 20002447

E r.rienties@metropoolregioamsterdam.nl

W metropoolregioamsterdam.nl

Aanwezig: ma, di, do, vr

metropool
regioamsterdam

WTC Amsterdam • I-Tower • second floor
Strawinskylaan 1779 • 1077 XX Amsterdam

//

Hartelijke groet,

Arjen Overbeek
Sr. Adviseur raden en Staten

Projectleider Metropoolregio Actueel

M +31 (0)6 227 667 25
E a.overbeek@metropoolregioamsterdam.nl

metropool
regioamsterdam

Metropoolregio Amsterdam
Strawinskylaan 1779
(WTC Amsterdam, I-toren)
1077 XX Amsterdam
www.metropoolregioamsterdam.nl

De gemeente Amsterdam streeft naar optimale dienstverlening en zorgvuldige afhandeling van e-mailverkeer. Als deze e-mail niet voor u is bestemd, laat dit dan weten aan de afzender en verwijder de e-mail. Voor meer informatie: www.amsterdam.nl/proclaimer.

metropool
regioamsterdam

Retouradres: Strawinskylaan 1779, 1077 XX Amsterdam

Aan de deelnemers van de Metropoolregio Amsterdam

Datum 15 oktober 2021
Contact Remco Rienties, 06 – 20002447 (r.rienties@metropoolregioamsterdam.nl)
Onderwerp Definitieve Samenwerkingsafspraken Metropoolregio Amsterdam

Geachte deelnemers van de Metropoolregio Amsterdam,

Met groot genoegen sturen wij u de definitieve versie van de Samenwerkingsafspraken voor onze samenwerking in de Metropoolregio Amsterdam. Een set afspraken waarmee we naar ons idee de samenwerking in de regio verder versterken, slagvaardiger en transparanter maken. Waarbij we ook de raden en Staten beter betrekken, en ons richting Den Haag en Brussel beter positioneren.

Deze Samenwerkingsafspraken zijn het resultaat van een lang en intensief proces. De vele gesprekken en werksessies hebben voor ons zomerreces geresulteerd in een conceptversie van de Samenwerkingsafspraken. Gedurende de afgelopen maanden is hierover in uw gemeente of provincie het gesprek gevoerd, veelal ook met uw raden of Staten. Dit heeft een grote hoeveelheid wensen en opvattingen opgeleverd over de Samenwerkingsafspraken, die op 8 oktober jongstleden in de Regiegroep besproken zijn. Naar aanleiding hiervan zijn de Samenwerkingsafspraken op een aantal punten aangescherpt. Een overzicht hiervan vindt u in de zogenaamde 'nota van beantwoording' die bijgesloten is bij de Samenwerkingsafspraken.

We sturen u deze Samenwerkingsafspraken ter vaststelling in uw college. Om de betrokkenheid van de raden en Staten - die ook bij het proces van de tot standkoming van deze afspraken vaak sterk betrokken zijn geweest - te borgen, bevelen wij u van harte aan om de samenwerkingsafspraken ook ter bekrachtiging in uw gemeenteraad of Provinciale Staten te agenderen. We vormen welliswaar een bestuurlijke

netwerksamenwerking, maar draagvlak onder de gekozen volksvertegenwoordigers is essentieel om als bestuurder in het informele netwerk daadkrachtig te kunnen opereren.

Tijdens de *State of the Region* op 10 december aanstaande willen we gezamenlijk feestelijk stil staan bij onze hernieuwde samenwerking. Het zou dan ook mooi zijn als u voor die tijd de Samenwerkingsafspraken heeft vastgesteld. Conform afspraken in de Regiegroep zal vlak na 10 december zowel het Bestuur als de Algemene Vergadering worden opgericht. Deze zullen nog in december bijeenkomen voor een eerste vergadering. Tot die tijd zullen wij als transitiecommissie conform de wens van de Regiegroep fungeren als tijdelijk bestuur. In die hoedanigheid treffen we ook de noodzakelijke voorbereidingen om na 10 december te kunnen gaan werken volgens de nieuwe Samenwerkingsafspraken.

Hoewel het vaststellen van de Samenwerkingsafspraken voelt als het eind van een lang en intensief proces, is het vooral het begin van een nieuwe fase. Een fase waarin we ons gezamenlijk nog sterker inzetten om de Metropoolregio Amsterdam duurzamer, bereikbaarder, mooier, evenwichtiger en nog heel veel meer te maken. En ook een fase waarin we met elkaar in gesprek blijven over de vorm van onze samenwerking. Niet alleen gedurende het overgangsjaar, maar ook in alle jaren daarna.

Namens de Transitiecommissie, met vriendelijke groet,

Femke Halsema,
Voorzitter Metropoolregio Amsterdam

Strawinskylaan 1779 (WTC, I-toren)
1077 XX Amsterdam

info@metropoolregioamsterdam.nl
www.metropoolregioamsterdam.nl

Strawinskylaan 1779 (WTC, I-toren)
1077 XX Amsterdam

info@metropoolregioamsterdam.nl
www.metropoolregioamsterdam.nl

metropool
regioamsterdam

notulen

Overleg	Regiegroep Metropoolregio Amsterdam
Datum	8 oktober 2021
Locatie	MRA Bureau (en een aantal digitale inbellers)
Contact	Remco Rienties, 06 – 20002447, r.rienties@metropoolregioamsterdam.nl

Aanwezigen	**Femke Halsema** (Voorzitter), **Arthur van Dijk** (Noord-Holland), **Leen Verbeek** (Flevoland), **Thijs Kroese** (Transitiecommissie), **Pieter Heiligers** (Heiligers), **Alexander Luijten (**deelregio Gooi- en Vecht), **Willem Jansen** (deelregio Amstelland-Meerlanden), **Jeroen Verwoort** (deelregio IJmond), **Jan Hamming** (deelregio Zaanstreek-Waterland), **Lieke Sievers** (deelregio Zaanstreek-Waterland), **Gerard Kuipers** (deelregio Gooi- en Vecht), T**japko Poppens** (deelregio Amstelland-Meerlanden), **Victor Everhardt** (deelregio Amsterdam), **Marja Ruigrok** (Vervoerregio Amsterdam), **Floor Roduner** (deelregio Zuid-Kennemerland), **Adam Elzakalai** (deelregio Almere-Lelystad), **Don Bijl** (deelregio Zaanstreek-Waterland), **Sebastiaan Nieuwland** (deelregio IJmond), **Marianne Schuurmans** (deelregio Amstelland-Meerlanden), **Astrid Nienhuis** (deelregio Zuid-Kennemerland), **Gido Oude Kotte** (deelregio Amstelland-Meerlanden), **Willem Jansen** (deelregio Amstelland-Meerlanden)
Secretarissen	**Emiel Reiding, Remco Rienties**
Digitaal	**Maaike Veeningen** (Agendacommissie), **Jop Fackeldey** (Flevoland), **Marvin Polak** (deelregio Zaanstreek-Waterland), **Judith Michel-de Jong** (deelregio Zaanstreek-Waterland), **Lieke Sievers** (deelregio Zaanstreek-Waterland), **Ellen Verheij** (deelregio Zuid-Kennemerland), **Marjan van der Weele** (deelregio Zuid-Kennemerland),
Afwezig	**Franc Weerwind** (deelregio Almere-Lelystad), **Pieter Broertjes** (deelregio Gooi- en Vecht), **Mieke Baltus** (deelregio Almere-Lelystad), **Robbert Berkhout** (Agendacommissie)

1. Opening en mededelingen

In de vergadering wordt stil gestaan bij het vele werk dat de afgelopen maanden is gedaan om de concept Samenwerkingsafspraken tot stand te brengen.

Vanuit Almere is toegelicht hoe de raadsbehandeling aldaar is verlopen. Er is een aantal zorgen dat daar speelt over bijvoorbeeld de rol en samenstelling van de raadtafel, de efficiency van de nieuwe samenwerking, enzovoort. Het gesprek wordt hier in Almere nog verder over gevoerd. In de Regiegroep is geconstateerd dat in het overgangsjaar ook nog veel ruimte is voor nadere uitwerking en scherper stellen van de afspraken.

2. Samenwerkingsafspraken MRA

Vlak voor het zomerreces zijn de concept Samenwerkingsafspraken verzonden aan alle MRA-deelnemers, zodat zij hierover wensen en opvattingen konden vormen. In de Regiegroep zijn de ingekomen wensen en opvattingen besproken, en dan met name die opmerkingen die mogelijk om een wijziging in de samenwerkingsafspraken vragen. Een overzicht van alle ingekomen wensen en opvattingen en de afspraken die hierover in de Regiegroep zijn gemaakt, is te vinden in de bijgesloten 'nota van beantwoording'. Hieronder zijn een aantal discussie punten waar langer bij is stilgestaan nader uitgelicht.

Over de samenstelling van het bestuur is besloten dat er op dit moment geen aparte afgevaardigde van de Vervoerregio plaats zal nemen in het bestuur. Op voorstel van de Vervoerregio is afgesproken dat de komende tijd eerst wordt gekeken naar effect van de verbreding van het platform mobiliteit, en de verhouding tussen de Vervoerregio Amsterdam en de Metropoolregio Amsterdam. Later kan dan eventueel nog overwogen worden om de VRA een plek in het bestuur te geven mocht dat wenselijk blijken. Ook is in de Regiegroep nogmaals uitgesproken dat de samenstelling van het bestuur conform gestelde teksten geschied, dus met vanuit elke deelregio een vertegenwoordiger die ook zitting heeft in een van de platforms. De tekst over het splitsen van deelregio's worden weggelaten uit de samenwerkingsafspraken. In plaats daarvan wordt een tekst opgenomen over dat het bestuur uit maximaal 10 leden bestaat, en dat in geval van splitsing van deelregio's we vasthoudern aan de oorspronkelijke deelregio's.

De uitwerking van de raadtafel en het betrekken van de raden en staten moet nog meer vorm krijgen. Dit zal in samenwerking met de huidige raadtafel gebeuren, en in afstemming met griffiers, raads- en statenleden, enzovoort. Timing en voorspelbaarheid worden in de Regiegroep als essentieel gezien voor het beter betrekken van raden en Staten. De Termijnagenda kan hiervoor erg belangrijk worden, evenals het tijdig aanleveren van stukken.

Over de benodigde inzet voor de MRA-directie heeft de Regiegroep twee heldere afspraken gemaakt. De 30 fte wordt niet langer als een mogelijkheid beschouwd, maar als een gegeven welke niet ter discussie staat. Daarnaast is bestuurlijk commitment uitgesproken door alle aanwezigen om die 30 fte naar rato van inwonertal om niet te gaan leveren. Het bestuur zal hiertoe met een verdeelsleutel komen, en inzichtelijk maken op welke punten de huidige MRA-directie wordt versterkt.

Van alle overige ingebrachte wensen en opvattingen is in de bijlage bij dit verslag ('nota van beantwoording') een overicht opgenomen van de afgesproken vervolgacties.

3. Oprichting Bestuur

In de Regiegroep is afgesproken dat niet vooruitgelopen zal worden op het vaststellen van de definitieve samenwerkingsafspraken. Er zal daarom nu geen Bestuur worden opgericht, maar pas na 10 december. Tot die tijd zal de huidige Transitiecommissie fungeren als tijdelijk bestuur, en opdracht geven aan de MRA-directie om de noodzakelijke voorbereidingen te treffen om na 10 december gelijk de nieuwe samenwerkingsafspraken in de praktijk te kunnen brengen.

Gemaakte afspraken:

3.1 Het bestuur zal pas na 10 december worden opgericht

3.2 Tot die tijd zal de huidige transitiecommissie fungeren als tijdelijk bestuur

4. Oprichting Algemene Vergadering

In de Regiegroep is afgesproken dat niet vooruitgelopen zal worden op het vaststellen van de definitieve samenwerkingsafspraken. Er zal daarom nu geen bestuur Algemene Vergadering worden opgericht, maar pas na 10 december. Tot die tijd zal de huidige (uitgebreide) Regiegroep in functie blijven. De MRA-Directie zal in afstemming met de beoogd kwartiermakend voorzitter en de Transitiecommissie de noodzakelijke voorbereidingen treffen om na 10 december gelijk de nieuwe samenwerkingsafspraken in de praktijk te brengen.

Gemaakte afspraken:

4.1 De Algemene Vergadering zal pas na 10 december worden opgericht

4.2 In aanloop naar de oprichting van de AV zal de MRA-directie in afstemming met de beoogdkwartiermaker en de Transitiecommissie de noodzakelijke voorbereidingen treffen om na 10 december de nieuwe samenwerkingsafspraken in de praktijk te brengen.

5. Samenstelling Raadtafel

Uit de ingekomen wensen en opvattingen blijkt dat over de samenstelling en de rol van de raadtafel de meningen nog verschillen. In de Regiegroep is benadrukt dat het belangrijk is om dit nader uit te werken in overleg met raden en Staten en de huidige raadtafel. De huidige Raadtafel bereid met ondersteuning van de MRA-directie een voorstel voor welke ervaringen kunnen worden meegenomen bij de vorming van een nieuwe raadtafel.

6. Rondvraag en sluiting

Bij de rondvraag is benadrukt dat bij gemeenteraden ook heel veel steun is uitgesproken voor de MRA-samenwerking. Men is er echt van overtuigd dat het nuttig is om samen te werken.

De transitiecommissie heeft aangegeven dat mocht hier behoefte aan zijn, dat zij dan gaarne bereid zijn om het gesprek over de MRA samenwerking in gemeenteraden of provinciale staten aan te gaan.

Later vandaag is in Zaanstad de oprichting van de ROM, een mooie nieuwe stap in de verdere versteviging van de samenwerking in de MRA.

metropool
regioamsterdam

Samenwerkingsafspraken Metropoolregio Amsterdam

Definitieve versie, 15 oktober 2021
(ter vaststelling verzonden aan alle deelnemers)

Strawinskylaan 1779 (WTC, I-toren)
1077 XX Amsterdam

info@metropoolregioamsterdam.nl
www.metropoolregioamsterdam.nl

Preambule

In een intensief proces, met grote betrokkenheid van de deelnemers, zijn deze Samenwerkingsafspraken tot stand gekomen. Heldere, eenduidige afspraken waarmee we onze MRA klaar maken voor de nabije toekomst.

Deze afspraken zijn bedoeld voor eenieder die in de samenwerking een rol speelt. Bestuurders, hun ambtenaren en de volksvertegenwoordigers in de gemeenteraden en Provinciale Staten.

Uiteindelijk doen we alles in MRA-verband natuurlijk voor onze inwoners, bedrijven en bezoekers. Het is echter niet eenvoudig om hun een directe rol te geven in onze informele, bestuurlijke samenwerking. Daarom is de rol van de raden en Staten ook zo ontzettend belangrijk, zodat belangen evenwichtig kunnen worden afgewogen.

Daarbij wil ik benadrukken dat de MRA geen bestuurslaag vormt. De MRA is geen juridische entiteit en heeft geen mogelijkheden om bindende besluiten te nemen. Deze verantwoordelijkheid ligt bij de democratische organen: de raden en de Staten. Daar veranderen deze Samenwerkingsafspraken niets aan.

Deze Samenwerkingsafspraken vervangen het convenant uit oktober 2016. Er was behoefte aan het herijken van de afspraken in het convenant. Met name om de transparantie een impuls te geven door de posities en onderlinge verhoudingen duidelijker te maken. Met een Bestuur, een Algemene Vergadering en een Directie kunnen de afspraken bijdragen aan een duidelijker profiel van de MRA. Waarbij de positie van de raden en Staten en de rol van de deelregio's is versterkt. Zodat we gezamenlijk meer betrokkenheid gaan voelen bij de inhoudelijke voortgang. Met deze afspraken geven we de MRA een steviger basis en kunnen we met vol vertrouwen onze samenwerking nog beter maken.

Femke Halsema,
Voorzitter Metropoolregio Amsterdam

Inhoudsopgave

Preambule
Samenvatting en leeswijzer

DEEL 1 – Samenwerkingsafspraken

A. Inleiding
A.1 - Noodzaak van de MRA
A.2 - Doel van deze samenwerkingsafspraken

B. Cultuur van de samenwerking
B.1 - Basisprincipes
B.2 – Bestuurlijke ambitie en doelstellingen
B.3 - Deelregionale samenwerking

C. Structuur van de samenwerking
C.1 - Raden en Staten en de Raadtafel
C.2 - Algemene Vergadering
C.3 - Bestuur
C.4 - Platforms en portefeuillehoudersoverleggen
C.5 - Directie
C.6 - Financiering

D. Lijst van deelnemers

DEEL 2 – Werkafspraken

2.1 Zo werkt de MRA
2.2 Vierjaarlijkse cyclus: MRA Agenda (inclusief meerjarenbegroting)
2.3 Vierjaarlijkse cyclus: Samenwerkingsafspraken
2.4 Jaarlijkse cyclus: input vanuit raden en Staten (Voortgangsnota en Termijnagenda)
2.5 Jaarlijkse cyclus: bestuurlijke grip op de uitvoering
2.6 Externe rol van de MRA
2.7 Procedure 'vaststellen met wensen en opvattingen raden & Staten'

2.8 Procedure 'vaststellen in Bestuur / AV'
2.9 Overzicht best practices deelregionale samenwerking
2.10 Overzicht best practices lokaal of provinciaal gesprek tussen raad of Staten en Bestuur over de MRA

Begripsbepalingen

Samenvatting

In de Metropoolregio Amsterdam (MRA) werken 32 gemeenten, twee provincies en de Vervoerregio Amsterdam met elkaar samen om de leefkwaliteit van onze inwoners te verbeteren. Er is sprake van een informele samenwerking op basis van gedeelde opgaven, die over de grenzen van gemeenten heen gaan. Bestuurders stemmen daarin met elkaar af om tot afspraken te komen over de gezamenlijke aanpak. Alle bevoegdheden blijven volledig bij de raden en Staten van de deelnemers. De MRA is een informeel samenwerkingsverband envormt geen aparte bestuurslaag met eigen bevoegdheden of wettelijke taken.

We hebben in de MRA een bestuurlijke en ambtelijke samenwerking en we vertrekken daarbij vanuit de kaders die raden en Staten meegeven. Daarom is draagvlak bij raden en Staten esentieel om de bestuurders effectief hun werk te kunnen laten doen in de regionale samenwerking. Veel van de regionale activiteiten vragen immers om een lokale uitwerking. De inwoners van de MRA verhouden zich tot de lokale en provinciale politiek, niet direct tot de schaal van de MRA. Raden en Staten kunnen op elk gewenst moment hun bestuurder(s) ter verantwoording roepen over wat zich in MRA-verband afspeelt. Het stellen van kaders door raden en Staten, het goed en tijdig informeren van raden en Staten en het regelmatig vragen om wensen en opvattingen vanuit raden en Staten is daarom essentieel voor een vruchtbare MRA-samenwerking.

Het '***wat***' van de samenwerking – de inhoudelijke opgaven waar we gezamenlijk aan werken – wordt elke vier jaar vastgelegd in de MRA Agenda, die raden en Staten goedkeuren. Als onderdeel van de MRA Agenda wordt ook een MRA Investeringsagenda opgesteld, waarin de benodigde investeringen inzichtelijk worden gemaakt om de ambities uit de MRA Agenda te verwezenlijken. Ook wordt een meerjarenbegroting opgenomen, waarin de gevraagde bijdrage van de MRA-deelnemers voor vier jaar inzichtelijk wordt gemaakt. Elk jaar kunnen raden en Staten bijsturen op basis van een Voortgangsnota in het voorjaar en een Termijnagenda in het najaar. Om het Bestuur grip te geven op de uitvoering wordt jaarlijks een uitwerking gemaakt van de MRA Agenda en de meerjarenbegroting.

'***Hoe***' we vormgeven aan de samenwerking is omschreven in deze Samenwerkingsafspraken, die we elke vier jaar evalueren en waar nodig bijstellen. De kern van de samenwerking wordt gevormd door de bestuurlijke platforms, waar bestuurders van de MRA-deelnemers vooral sturen op de uitvoering van de MRA Agenda. In het Bestuur van de MRA worden de meer

strategische en integrale afwegingen gemaakt, die veelal platform-overstijgend zijn, en vindt de dagelijkse aansturing van de MRA-samenwerking plaats. Het Bestuur is het gezicht naar buiten en speelt een centrale rol in de nationale en Europese lobby. De Algemene Vergadering (AV) stelt financiële en procesmatige kaders, en is primair gericht op het behouden en vergroten van draagvlak voor de MRA-samenwerking onder de deelnemers. Het Bestuur legt verantwoording af aan de AV. Voor het draagvlak is het van groot belang om een transparant proces te waarborgen. Dit doen we onder meer door de agenda's van bestuurlijke overleggen en overzichten van gemaakte afspraken openbaar te maken.

Het Bestuur en de Algemene Vergadering worden geadviseerd door de MRA Raadtafel. De democratisch vertegenwoordigende organen (raden en Staten) zijn met één lid vertegenwoordigd in de Raadtafel. De Raadtafel geeft de Algemene Vergadering gevraagd en ongevraagd advies over de processen die de raden en Staten aangaan, waaronder de jaarlijkse Voortgangsnota en Termijnagenda en het proces van 'wensen en opvattingen'. De Raadtafel heeft geen inhoudelijke rol. Voor de betrokkenheid van de raden en Staten is niet alleen de Raadtafel van belang, maar vooral het gesprek tussen de raden en Staten en hun eigen colleges.

Leeswijzer

Dit document is opgebouwd in twee delen. Deel één zijn de eigenlijke Samenwerkingsafspraken, over de noodzaak voor samenwerking in de MRA, het doel van deze afspraken en de cultuur en structuur van onze samenwerking.
Deel twee bevat de werkafspraken. De verschillende cycli en processen worden hierin stapsgewijs beschreven.

DEEL 1
SAMENWERKINGSAFSPRAKEN

A. Inleiding

A.1 - De noodzaak van de MRA-samenwerking

De Metropoolregio Amsterdam is het samenwerkingsverband van de provincies Noord-Holland en Flevoland, 32 gemeenten en de Vervoerregio Amsterdam. Elke gemeente en deelregio brengt kwaliteiten in die het totaal versterken. De kracht van de MRA is de diversiteit, zowel economisch als stedelijk en landschappelijk.

De regionale samenwerking rond Amsterdam kent een lange voorgeschiedenis. We werken nu als Metropoolregio Amsterdam in de huidige vorm op basis van het convenant uit oktober 2016. De MRA is en blijft een netwerk van autonome overheden. In de MRA werken we niet samen vanuit eigen lokale belangen, maar vanuit een streven naar gezamenlijk resultaat op onderwerpen die de grenzen van de gemeenten overstijgen. Die zien we in de domeinen duurzaamheid, economie, mobiliteit en ruimtelijke vraagstukken, ook vanuit een sociaal-maatschappelijke invalshoek.

De samenwerking in onze regio is altijd opgebouwd vanuit vertrouwen. Dit vertrouwen, tezamen met gelijkwaardigheid, is breed gewaardeerd en maakt het mogelijk dat we op een informele manier met elkaar samenwerken. Alle bevoegdheden blijven bij de raden en Staten van de deelnemers: de MRA vormt geen aparte bestuurslaag met eigen bevoegdheden of wettelijke taken. De informele netwerksamenwerking in de MRA, vrijwillig maar niet vrijblijvend, geeft de deelnemers naast haar eigen beleid iets extra's. De kracht van samen, de kracht van de Metropoolregio Amsterdam.

A.2 - Doel en status van deze Samenwerkingsafspraken

Informeel bestuurlijk samenwerken betekent niet dat we alles in een vrije vorm doen. Juist niet; daadkracht en draagvlak kunnen we alleen hand in hand laten gaan, als er heldere afspraken zijn over hoe we de samenwerking vormgeven. Daarvoor dienen deze Samenwerkingsafspraken. Zodat we duidelijke kaders hebben voor onze samenwerking. Vaak op hoofdlijnen, maar waar nodig ook meer gedetailleerd uitgewerkt in werkafspraken (zie deel twee).

B. Cultuur van de samenwerking

B.1 - Basisprincipes

Als samenwerkende overheden in de MRA hanteren we een aantal basisprincipes voor onze samenwerking. Deze basisprincipes vormen de grondslag voor de wijze van samenwerken. Eventuele wijzigingen in de manier waarop we samenwerken, geven we binnen dit kader vorm.

- De inhoud staat voorop. De activiteiten en voorstellen in MRA-verband dienen de centrale ambitie en de bijbehorende doelstellingen en de MRA Agenda.
- In de MRA werken we niet alleen samen vanuit eigen lokale belangen, maar vanuit onderling vertrouwen en vanuit een streven naar gezamenlijk resultaat (regionaal rendement).
- De basis voor de samenwerking in de MRA ligt in de zeven deelregio's. Vanuit de deelregio's verhouden we ons ook tot gebieden buiten de MRA (zoals Noord-Holland Noord, regio's rond Utrecht, Zwolle en Leiden).
- Politiek draagvlak is onmisbaar, omdat de cruciale besluiten alleen door democratische organen kunnen worden genomen. We zorgen voor zorgvuldige processen met voldoende tijd voor deelregionale afstemming en betrekken raden en Staten op de door hen gewenste momenten.
- We zijn volledig transparant over vergaderingen van MRA-gremia en zorgen ervoor dat alle agenda's en verslagen van alle bestuurlijke overleggen openbaar zijn.
- Lang niet alle opgaven lenen zich voor het schaalniveau van de MRA. Er wordt daarom zorgvuldig afgewogen op welk schaalniveau een opgave het beste kan worden opgepakt. Daarbij geldt: lokaal of deelregionaal wat kan, op MRA-schaal wat meerwaarde heeft.
- De MRA heeft een interne en een externe functie. Dat vraagt om versterking van de onderlinge samenwerking door te begeesteren, bestuurders en maatschappelijke partners bijeen te brengen en draagvlak te zoeken bij gewenste grote, regionale ontwikkelingen. Als tweede betekent dit het vergroten van de bekendheid, het gezag en de overtuigingskracht van de regio bij de eigen inwoners, de Rijksoverheid, in Europa en op internationale fora.

Aanvullingen op of wijzigingen van deze kernwaarden en basisprincipes worden gedaan via de procedure voor het wijzigen van de Samenwerkingsafspraken (zie 2.3 en 2.7 in deel twee).

B.2 – Ambitie en doelstellingen

De samenwerking in de MRA komt tot stand vanuit de inhoud, en die inhoud wordt elke vier jaar opgenomen in de MRA Agenda. Dat gebeurt op verschillende beleidsterreinen. Om de integraliteit in onze afwegingen en uitvoering te bevorderen, formuleren we gezamenlijk een overkoepelende ambitie en doelstellingen. Deze ambitie en doelstellingen tekenen de kracht en het onderscheidende vermogen van de MRA. Ze geven focus aan het bestuurlijke gesprek en zijn de basis voor de externe profilering. Over (het proces rondom) de ambitie en de doelstellingen maken we de volgende afspraken:

- Elke vier jaar worden de centrale ambitie en de doelstellingen geformuleerd om de integraliteit van bestuurlijke afwegingen te bevorderen, focus te geven aan het bestuurlijke gesprek en de interne en externe profilering te versterken.
- Deze ambitie en doelstellingen zijn overkoepelend aan de MRA Agenda. Dit betekent dat opgaven en de uitwerking daarvan die we opnemen in de MRA Agenda direct of indirect bijdragen aan de realisatie van de geformuleerde ambitie en de doelstellingen.
- Voor het formuleren en vaststellen van de ambitie en de doelstellingen komt het Bestuur (mede namens de bestuurlijke platforms) met een voorstel. De ambitie en de doelstellingen worden vastgesteld door de Algemene Vergadering: zij benut hiervoor de procedure voor 'wensen en opvattingen' richting de raden en Staten (zie 2.7 in deel twee).
- Om de relatie tussen de inhoud (het '*wat*') en de wijze waarop we samenwerken (het '*hoe*') te versterken, zijn de ambitie en de doelstellingen onderdeel van de Samenwerkingsafspraken. Dit betekent dat zij worden geëvalueerd op het moment dat de Samenwerkingsafspraken worden geëvalueerd, en niet op het moment dat de MRA Agenda wordt vernieuwd. Hierdoor is er enerzijds een koppeling tussen inhoud en vorm, en vormen de ambitie en de doelstellingen anderzijds een brug tussen de oude en de nieuwe MRA Agenda. (Zie 2.2 en 2.3 in deel twee voor de procedure rond het vernieuwen van de MRA Agenda en het evalueren van de Samenwerkingsafspraken.)
- Voor de periode 2022 – 2026 hanteren we de ambitie en doelstellingen zoals hieronder weergegeven. In 2025 zullen de ambitie en doelstellingen worden geëvalueerd en indien wenselijk worden geactualiseerd.

Voor de periode 2022 – 2026 hebben we als samenwerkende overheden in de Metropoolregio Amsterdam een overkoepelende ambitie, zoals ook verwoord in de in 2020 vastgestelde MRA Agenda:

> ***We streven naar een Metropoolregio Amsterdam als een internationale economische topregio met hoge leefkwaliteit. Dat doen we door te investeren in een toekomstbestendige en evenwichtige metropool.***

Daarbij hebben we voor de periode 2022 – 2026 drie thema's geformuleerd. De voorbeelden van onderwerpen die onder die drie thema's vallen, zijn een niet-limitatieve opsomming.

1.	**De meest inventieve regio van Europa, met de best opgeleide bevolking**	• Creatief ondernemerschap • Tech, Data, Artificial Intelligence • Life sciences & Health • Groene innovatie • *et cetera*
2.	**Een regio voor iedereen, naar de menselijke maat**	• Sociaal evenwichtig • Open & divers • Hoge leefkwaliteit (wonen, landschap, cultuur) • Nabijheid van (publieke) diensten • *et cetera*
3.	**Een duurzaam verbonden regio**	• Internationaal knooppunt • Systeemsprong haven, OV, luchtvaart, verduurzaming • Digitale hub • *et cetera*

B.3 - Deelregionale samenwerking

De diversiteit van de MRA krijgt gestalte in de eigenheid van de deelregio's. Veel van de programma's of acties die op de schaal van de MRA worden afgesproken, vragen ook om een deelregionale of lokale doorvertaling in de uitvoering. De omvang van de MRA maakt het echter niet efficiënt om in alle overleggen met meer dan 30 deelnemers het gesprek te voeren. Goed georganiseerde deelregio's zijn daarom erg belangrijk. Maar juist vanwege de eigenheid van de deelregio's past het niet om vanuit deze Samenwerkingsafspraken voor te schrijven hoe men zich in een deelregio dient te organiseren. Dat neemt niet weg dat het verstandig is om een aantal afspraken van algemene aard te maken over de deelregio's in relatie tot de MRA-samenwerking.

- De MRA bestaat uit zeven deelregio's. Uitgangspunt hiervoor is de huidige geografische indeling: Amsterdam, Amstelland-Meerlanden, Zuid-Kennemerland, IJmond, Zaanstreek-Waterland, Gooi en Vechtstreek, Almere-Lelystad.
- Iedere deelregio is met minimaal één afgevaardigde vertegenwoordigd in het Bestuur, de bestuurlijke platforms en de portefeuillehoudersoverleggen
- De deelregio is het voorportaal van veel MRA-overleggen. Dit vraagt om een goede afstemming in de deelregio in de voorbereiding. Daarbij is het de verantwoordelijkheid van de vertegenwoordigende gemeente(n) in het MRA-gremium om het deelregionale geluid in te brengen. Ook vormt/vormen deze gemeente(n) de eerste lijn in de terugkoppeling naar de eigen deelregio.
- Deelregionale afstemming en voorbereiding betekent niet dat de gemeenten het binnen een deelregio overal over eens moeten zijn: het is goed mogelijk dat de scheidslijnen in de MRA rond onderwerpen anders lopen en andere coalities ontstaan. Het is aan de vertegenwoordigende gemeente(n) uit een deelregio om er in een MRA-overleg voor te zorgen dat alle gemeenten van hun deelregio zich gehoord voelen en hierover in de eigen deelregio een terugkoppeling te geven.
- Elke deelregio zorgt voor één ambtelijk en één bestuurlijk eerste aanspreekpunt.
- De benodigde inzet voor de MRA Directie en de flexibele schil (die nodig is voor de uitvoering van de uitvoeringslijnen uit de MRA Agenda) wordt 'om niet' ter beschikking gesteld door de MRA-deelnemers (zie ook C.5.). Om ook kleinere gemeenten de kans te geven om hieraan bij te dragen, wordt de benodigde inzet per deelregio in beeld gebracht en is het aan de deelregio om gezamenlijk te bezien hoe de gevraagde inzet kan worden geleverd.

Als het 'om niet' leveren van mensen voor de Directie en de flexibele schil niet haalbaar is, dan betalen de betreffende deelnemers naar rato een extra financiële bijdrage.

- Elke deelregio gaat zelf over de wijze waarop (en de intensiteit waarmee) zij hun deelregionale samenwerking vormgeven. Niettemin is een aantal suggesties en 'best practices' te benoemen die de deelregionale samenwerking (en de relatie tussen de deelregio en de MRA) kunnen verstevigen. Een overzicht hiervan is te vinden in 2.9 in deel twee.
- Op hun verzoek kunnen de deelregio's worden ondersteund door de MRA Directie bij het agenderen en faciliteren in de deelregio van te bespreken MRA-onderwerpen.

C. Structuur van de samenwerking

Voor draagvlak binnen de MRA en transparantie van de samenwerking is een heldere structuur van de samenwerking noodzakelijk. De rol en positie van de verschillende gremia in het bestuurlijke netwerk vragen daarom een eenduidige beschrijving. Zodanig dat de onderlinge verhoudingen duidelijk zijn. De basis voor de samenwerking wordt gevormd door het draagvlak en vertrouwen van de raden en Staten. Zij bepalen de kaders en daarmee de democratische legitimatie van de samenwerking. Onder meer door bespreking van de Termijnagenda en de Voortgangsnota kunnen zij op de kaders bijsturen. Op het proces worden de raden en Staten geadviseerd door de MRA Raadtafel. Binnen de kaders handelt het Bestuur, dat verantwoording aflegt aan de Algemene Vergadering. De bestuurlijke platforms zorgen voor de inhoudelijke voortgang. De Directie houdt overzicht en legt de verschillende lijnen bij elkaar, zodat vergadermomenten goed worden voorbereid.

C.1 - Raden en Staten en de Raadtafel

De MRA-samenwerking is op de eerste plaats een samenwerking van bestuurders. Draagvlak bij raden en Staten voor de afspraken die bestuurders wensen te maken, is een basisvoorwaarde. Het goed informeren en tijdig betrekken van raden en Staten bij wat er speelt in MRA-verband is dan ook essentieel. Het gesprek dat idealiter in de raden en Staten wordt gevoerd met het eigen college gaat over de impact van de MRA-samenwerking, hoe deze impact verder kan worden vergroot, wat de MRA voor de betreffende deelnemer kan betekenen en wat de deelnemer voor de MRA kan betekenen.

Over de positie en de rol van raden en Staten maken we de volgende afspraken:

- Er worden geen bevoegdheden overgedragen aan de MRA. Daarmee blijft de democratische besluitvorming bij de raden en Staten. De MRA is geen extra bestuurslaag.
- De relatie tussen het eigen college en raad of Staten is en blijft de basis bij het opstellen van afspraken op MRA-schaal. Dit gesprek in eigen raad en Staten met het college is een basisvoorwaarde voor het goed functioneren van het bestuurdersnetwerk. In deel 2 (2.10) zijn best practices opgenomen voor het bevorderen van dit gesprek.
- De raden en Staten worden via de MRA-website geïnformeerd over de agenda's en de verslagen met gemaakte afspraken van het MRA Bestuur, de platforms en de portefeuillehoudersoverleggen. Daarmee wordt inzicht gegeven in de onderwerpen (en welke externe overleggen of onderhandelingen, zoals het BO MIRT) op welk moment in discussie of behandeling zijn. Zo zijn raden en Staten beter op de hoogte

van wat er binnen de MRA gezamenlijk wordt ondernomen. Dit geeft raden en Staten de mogelijkheid naar wens op de inhoud invloed uit te oefenen. Belangrijk daarvoor is dat elke deelnemer in de AV vertegenwoordigd is, zodat bestuurlijk duidelijk is wie positie heeft in de structuur van de samenwerking, ook als men individuele belangen van een gemeente of provincie wil inbrengen.
De transparantie wordt verder vergroot door het bespreken van MRA-thema's tijdens periodieke deelregionale raads- en Statenledenbijeenkomsten.

- Bij de inhoudelijke voortgang in de MRA worden raden en Staten betrokken door een Voortgangsnota in het voorjaar en een Termijnagenda in het najaar (zie 2.4 in deel twee voor een nadere uitwerking van deze jaarlijkse cyclus).
- Het Bestuur en de Algemene Vergadering laten zich adviseren door de MRA Raadtafel. De Raadtafel geeft het MRA Bestuur en de AV gevraagd en ongevraagd advies over de processen die de raden en Staten aangaan, waaronder de jaarlijkse Voortgangsnota, de Termijnagenda en het proces van 'wensen en opvattingen'.
- De democratisch vertegenwoordigende organen (raden en Staten) zijn met één lid vertegenwoordigd in de MRA Raadtafel. Ook benoemen zij een vaste vervanger, voor als het afgevaardigde lid verhinderd is.
- De raden en Staten worden betrokken in de volgende gevallen (met verwijzing naar de paragraaf in deel 2 waarin dit waar nodig is uitgewerkt):

    - Het opstellen en vaststellen van de vierjaarlijkse MRA Agenda (2.2)
    - De evaluatie en het opstellen van de Samenwerkingsafspraken (2.3)
    - De jaarlijkse Voortgangsnota en Termijnagenda (2.4)
    - Die inhoudelijke MRA-projecten waarvoor lokale of provinciale besluitvorming nodig is (omdat bijvoorbeeld een wijziging van bestemmingsplannen nodig is of omdat de betreffende activiteit vraagt om nadere lokale uitwerking).
    - Voorstellen van het Bestuur om het proces van 'wensen en opvattingen' die de raden en Staten aangaan in te zetten (2.7).
    - Punten over procedurele zaken waarvan de Raadtafel bespreking nodig acht.

C.2 - Algemene Vergadering

De Algemene Vergadering (AV) is het algemeen bestuur van de MRA. Zij controleert het bestuur en is de primaire link met de deelnemers. In de AV worden financiële en procesmatige kaders gesteld, en wordt het gesprek gevoerd over de langere termijn en de cultuur van de MRA-samenwerking. De vergaderingen van de AV gaan niet over inhoudelijke onderwerpen: deze zijn belegd bij de bestuurlijke platforms, de portefeuillehouderoverleggen en het Bestuur.

- De Algemene Vergadering heeft als taken:
    - Het zorgen voor draagvlak voor de regionale activiteiten van de MRA.
    - Het monitoren en evalueren van de samenwerking en – indien gewenst – te komen met voorstellen tot aanpassing van de Samenwerkingsafspraken.
    - Het jaarlijks vaststellen van de Voortgangsnota en de Termijnagenda.
    - Op basis van de Termijnagenda de voortgang van de samenwerking bewaken.
- Elke deelnemer van de MRA heeft rechtstreeks zitting in de AV. Dat betekent dat alle gemeenten, beide provincies en de Vervoerregio Amsterdam (VRA) een bestuurder afvaardigen in de AV. De leden van de AV hebben in de samenwerking een belangrijke schakelfunctie naar hun eigen raden en Staten, ook waar het gaat om onderwerpen die op de agenda van andere gremia staan.
- De deelnemers bepalen zelf welke bestuurder zij afvaardigen (inclusief vervanging en opvolging) naar de AV, waarbij op deelregionale schaal wordt afgestemd om een evenwichtige verhouding van burgemeesters en wethouders te bevorderen.
- De leden van het Bestuur zijn bij de bijeenkomsten van de AV aanwezig.
- Indien een van de leden van de AV vertrekt, dan is het aan de betreffende deelnemer om een andere bestuurder als nieuw lid naar de AV af te vaardigen.
- Bij de oprichting van de AV zal de burgemeester van Almere voor een periode van twee jaar fungeren als kwartiermakend voorzitter. Hij zal verdere afspraken rond het voorzitterschap en functioneren van de AV tezamen met de AV maken.
- De frequentie van de bijeenkomsten van de AV wordt bepaald door de AV, doch is bij aanvang ten minste viermaal per jaar. Hiertoe zal in het voorafgaande jaar een planning worden opgesteld door de MRA Directie. Als de AV besluit tot een extra bijeenkomst (die niet op de planning staat), wordt dit tijdig kortgesloten met de Raadtafel, zodat deze ook de gelegenheid heeft om een bijeenkomst in te plannen. De AV zal naar verloop van tijd monitoren of de beoogde frequentie voldoet, of dat aanpassing nodig is.

Proces agendavorming Algemene Vergadering

De agenda voor de bijeenkomsten van de Algemene Vergadering komt als volgt tot stand:

1. De MRA Directie stelt een conceptagenda op en baseert deze op:
    - Formele agendapunten die noodzakelijk zijn vanuit de rol van de AV (bijvoorbeeld in de vaststelling van documenten).
    - Afspraken uit voorgaande bijeenkomsten.
    - Agendapunten die zijn aangedragen door een van de bestuurlijke platforms of het Bestuur.
    - Agendapunten over procedurele zaken die zijn geadviseerd door de MRA Raadtafel.
    - Agendapunten die zijn aangeleverd door een van de deelnemers.
2. De ambtelijke secretarissen van de AV bespreken de conceptagenda met de voorzitter en vicevoorzitter van de AV en passen op basis van de uitkomsten van dat gesprek de agenda aan.
3. Tegelijk met het verzenden van de agenda en de bijbehorende bijlagen naar alle deelnemers wordt de agenda ook gepubliceerd op de website van de MRA.
4. Ter vergadering wordt de agenda vastgesteld, met input van de leden.

C.3 - Bestuur

Het Bestuur fungeert als dagelijks bestuur van de MRA. Zij stuurt op de realisatie van de centrale ambities en doelstellingen en de integrale uitvoering van de de MRA Agenda. Het Bestuur is het gezicht van de MRA, zowel intern als extern.

- Het Bestuur heeft als taken:
  - de dagelijkse coördinatie van de MRA-werkzaamheden.
  - de bewaking van de samenhang en voortgang van de activiteiten van de MRA.
  - boven de deelbelangen uit te stijgen en bredere ontwikkelingen die voor de MRA van strategisch belang zijn te signaleren.
  - het jaarlijks vaststellen van een uitwerking van de MRA Agenda en meerjarenbegroting, Voortgangsnota, uitgewerkte begroting en Termijnagenda. Deze worden voorgelegd aan de Algemene Vergadering.
  - de vaststelling van de jaarlijkse lobby-agenda, in het verlengde van de vastgestelde MRA Agenda, de bijbehorende ambities/doelstellingen en de jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda. Het Bestuur is primair verantwoordelijk voor de uitvoering van de lobby-agenda, en stemt hiertoe af met overige bestuurlijke MRA-gremia.
- Het Bestuur bestaat uit maximaal tien leden. De burgemeester van Amsterdam is de voorzitter van het Bestuur, de commissaris van de Koning van de provincie Noord-Holland is eerste vicevoorzitter en de CdK van Flevoland is tweede vicevoorzitter. Elk van de zeven deelregio's is daarnaast vertegenwoordigd in het Bestuur. Elke deelregio draagt hiertoe een bestuurder voor die ook lid is van een bestuurlijk platform. Hierbij wordt gestreefd naar een evenredige verdeling over de platforms. Vanuit het platform Mobiliteit is het nodig dat een goede koppeling met de Vervoerregio wordt geborgd. De MRA Directie levert twee ambtelijke secretarissen voor het Bestuur.
- Als een deelregio wordt opgesplitst, vaardigen de nieuwe deelregio's gezamenlijk één bestuurder af naar het bestuur. Het totaal aantal leden van het bestuur blijft daarmee maximaal tien leden.
- In het Bestuur wordt niet gewerkt met vervangers. Als een van de andere leden van het Bestuur vertrekt, dan vaardigt de betreffende deelregio een vervanger af, rekening houdend met bovenstaande aandachtspunten.
- Binnen het Bestuur worden portefeuilles verdeeld, onder meer voor governance en financiën. Het Bestuur komt minimaal eens per maand bij elkaar. Het Bestuur zal gedurende het overgangsjaar bekijken of deze frequentie aanpassing behoeft.

Proces agendavorming Bestuur

De agenda voor de bijeenkomsten van het Bestuur komt als volgt tot stand:

1. De MRA Directie stelt een conceptagenda op, en baseert deze op:
    - Formele agendapunten die noodzakelijk zijn vanuit de rol van het Bestuur (bijvoorbeeld in de vaststelling van documenten).
    - Afspraken uit voorgaande bijeenkomsten.
    - Agendapunten die zijn aangedragen door een van de bestuurlijke platforms of de Algemene Vergadering.
    - Agendapunten over procedurele zaken die zijn geadviseerd door de MRA Raadtafel.
    - Agendapunten die zijn aangeleverd door een van de deelnemers.
2. De ambtelijke secretarissen van het Bestuur bespreken de conceptagenda met de voorzitter van het Bestuur en passen op basis van de uitkomsten van dat gesprek de agenda aan.
3. Tegelijk met het verzenden van de agenda en de bijbehorende bijlagen naar de leden van het Bestuur wordt de agenda ook gepubliceerd op de website van de MRA en ter kennisname verzonden naar alle leden van de AV.

C.4 – Platforms en portefeuillehouderoverleggen

De bestuurlijke platforms en de portefeuillehoudersoverleggen (PHO's) vormen het hart van de MRA-samenwerking. In de platforms en PHO's vindt het inhoudelijke gesprek plaats en wordt zorggedragen voor de regionale afstemming over de verschillende onderwerpen.

- De bestuurlijke platforms zijn verantwoordelijk – door het maken van onderlinge afspraken - voor de uitvoering van de uitvoeringslijnen uit de MRA Agenda en dragen zo bij aan de realisatie van MRA-doelstellingen.

- Ten behoeve van deze uitvoering van de MRA Agenda stelt elk platform jaarlijks een uitwerking van de MRA Agenda en de meerjarenbegroting op (inclusief doelen/beoogde resultaten).
- Elke deelregio is in elk platform vertegenwoordigd met één bestuurder - beide provincies hebben elk één gedeputeerde in ieder platform. De Vervoerregio Amsterdam heeft louter zitting in het Platform Mobiliteit. De bestuurlijke platforms kunnen zelf besluiten per deelregio meer bestuurders te laten deelnemen.
- De deelregio's bepalen zelf welke wethouder zij afvaardigen naar een bestuurlijk platform. Als een lid van een platform vertrekt, is het aan de deelregio om een andere bestuurder af te vaardigen naar het platform.
- Elk platform kiest een voorzitter en een vicevoorzitter via een transparante procedure. Over deze procedure maken zij zelf afspraken, die worden vastgelegd in een vergadering van het platform en worden bijgevoegd als bijlage bij de Samenwerkingsafspraken.
- De leden van de bestuurlijke platforms komen minimaal vier keer per jaar bij elkaar.
- Onder een platform kan voor specifieke onderwerpen een PHO worden ingesteld. Het platform en het PHO maken afspraken over de onderlinge verhoudingen.
- Ook een andere overlegvorm dan een PHO onder een platform is mogelijk, bijvoorbeeld met andere dan alleen bestuurlijke partners.
- De Algemene Vergadering kan op voorstel van het Bestuur besluiten om een bestuurlijk platform in te stellen of op te heffen.
- Platformoverstijgende onderwerpen worden idealiter in één platform besproken (volgens het 'zwaartepuntprincipe'). De integrale voorbereiding hiertoe is een taak van de directeurenoverleggen en de secretarissen van de betrokken platforms en/of PHO's. De Directie coördineert de agendering.
- De leden van de bestuurlijke platforms zijn primair zelf verantwoordelijke voor de communicatie met de deelregio's en hun raden en Staten. De agenda's van de platforms en de verslagen met gemaakte afspraken worden op de MRA-website geplaatst.

C.5 – MRA Directie

Om de MRA-samenwerking tot een succes te maken, is een krachtige MRA Directie essentieel. De kern van de MRA Directie is nodig om de MRA-samenwerking te laten functioneren en aan te jagen, en daaromheen is een flexibele schil nodig voor de inhoudelijke voortgang op de uitvoeringslijnen uit de MRA Agenda.

De MRA Directie:

- ondersteunt het Bestuur, de bestuurlijke platforms (en daaraan gekoppelde andere overleggen) en Algemene Vergadering in al hun werkzaamheden.

- draagt zorg voor een optimale betrokkenheid van raden en Staten bij de MRA-samenwerking en ondersteunt daartoe onder meer de Raadtafel.
- voert de dagelijkse werkzaamheden uit voor de uitvoering van de MRA Agenda
- voert een actieve interne- en externe communicatie.
- beheert de MRA-financiën en voert daartoe een deugdelijke administratie.
- signaleert en initieert thema's die regionale afstemming vereisen, en faciliteert het maken van regionale afspraken hierover.
- stelt elke vier jaar een directieplan op, waarin zij inzichtelijk maakt welke inzet nodig is om enerzijds de MRA-samenwerking mogelijk te maken (de kern van de Directie) en anderzijds de uitvoering van de MRA Agenda te bewerkstelligen (de flexibele schil). Het Bestuur komt op basis van dit plan met een voorstel aan de Algemene Vergadering om deze inzet beschikbaar te stellen.
- wordt gevormd door medewerkers die vanuit de MRA-deelnemers (op basis van een verdeelsleutel op deelregioniveau) 'om niet' ter beschikking worden gesteld. Indien geen inzet 'om niet' kan worden geleverd, wordt dit door betreffende partijen gecompenseerd door een aanvullende financiële bijdrage.
- 'leent' de rechtspersoonlijkheid van de gemeente Amsterdam, omdat de MRA Directie deze zelf niet heeft. Detacheringscontracten vanuit deelnemers naar de MRA verlopen daarom via de gemeente Amsterdam. Indien nieuwe medewerkers voor de MRA van buiten worden aangetrokken, komen zij in dienst van de gemeente Amsterdam. Ook het aangaan van financiële verplichtingen door de MRA verloopt via de geleende rechtspersoonlijkheid van de gemeente Amsterdam.

C.6 - Financiering

Om de ambities voor de MRA-samenwerking te kunnen realiseren, is financiële en ambtelijke inzet nodig vanuit de deelnemers van de MRA.

Over de benodigde inzet maken we de volgende afspraken:

- Elke gemeente en provincie levert jaarlijks een financiële basisbijdrage voor de financiering van de samenwerking. De algemene kostenverdeelsleutel is naar rato van het inwonertal van de deelnemende gemeenten, op basis van de CBS-cijfers van 1 januari van het voorgaande jaar. De provincies Noord-Holland en Flevoland dragen als basisbijdrage evenveel bij als de grootste gemeente uit hun provincie.
- De hoogte van de bijdrage per inwoner wordt telkens voor vier jaar vastgesteld in een meerjarenbegroting, gelijktijdig met het vaststellen van de nieuwe MRA Agenda. Er wordt daarbij jaarlijks rekening gehouden met een indexatie van de bijdrage per inwoner, die maximaal gelijk is aan de gemiddelde inflatie over de afgelopen vier jaar.

- Indien het Bestuur tot de conclusie komt dat een tussentijdse wijziging van de bijdrage nodig is, moet een wijziging van de meerjarenbegroting plaatsvinden. Hiervoor wordt dezelfde procedure doorlopen als voor het opstellen en vaststellen van de meerjarenbegroting (zie de werkafspraken in deel twee).
- Voor afspraken over en een overzicht van de planning & control-cyclus wordt verwezen naar de paragrafen 2.1 tot en met 2.4
- Verrekening van overschotten of tekorten over jaarbegrotingen vinden plaats na vier jaar, na afloop van de meerjarenbegroting en de termijn van de MRA Agenda. Na vier jaar zal het Bestuur een voorstel voorleggen aan de Algemene Vergadering over wat te doen met het dan geldende overschot of hoe het dan geldende tekort te financieren.
- Deelnemers kunnen aanvullend op de vastgestelde MRA-opgaven besluiten om op vrijwillige basis in *coalitions of the willing* gezamenlijk andere regionale programma's en/of projecten te initiëren. Deze programma's of projecten vragen van de betrokken deelnemers dan om een aanvullende financiering en afspraken over het leveren van bestuurlijke en ambtelijke inzet.
- Voor de benodigde inzet voor de MRA Directie en flexibele schil zijn afspraken opgenomen in de paragrafen over deelregionale samenwerking en de MRA Directie.

D. Lijst van deelnemers

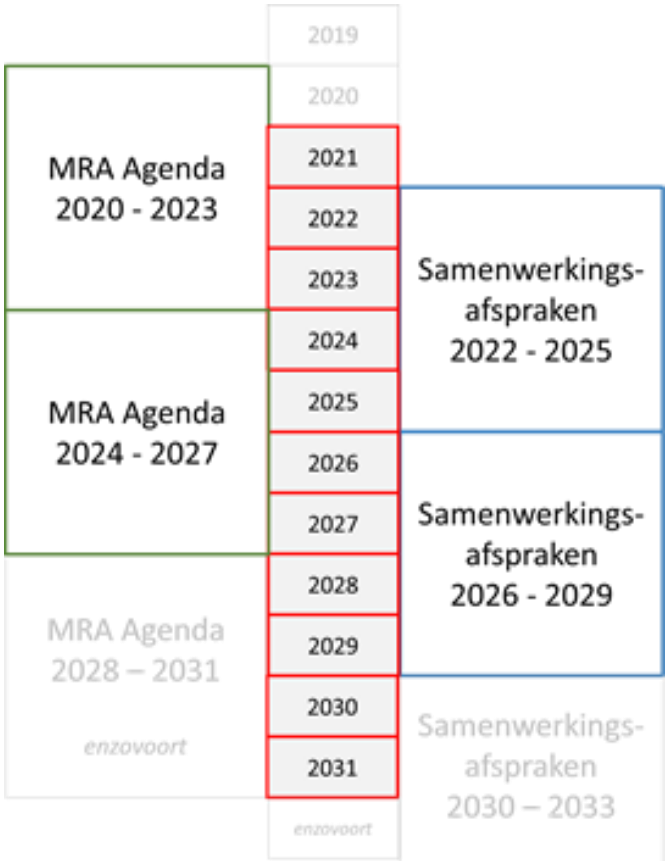
Gemeenten:
Aalsmeer
Almere
Amstelveen
Amsterdam
Beemster (tot 1 januari 2022, daarna onderdeel van Purmerend)
Beverwijk
Blaricum
Bloemendaal
Diemen
Edam-Volendam
Gooise Meren
Haarlem
Haarlemmermeer
Heemskerk
Heemstede
Hilversum
Huizen
Landsmeer
Laren
Lelystad
Oostzaan
Ouder-Amstel
Purmerend
Uitgeest
Uithoorn
Velsen
Waterland
Weesp (tot 24 maart 2022, daarna onderdeel van Amsterdam)
Wijdemeren
Wormerland
Zaanstad
Zandvoort

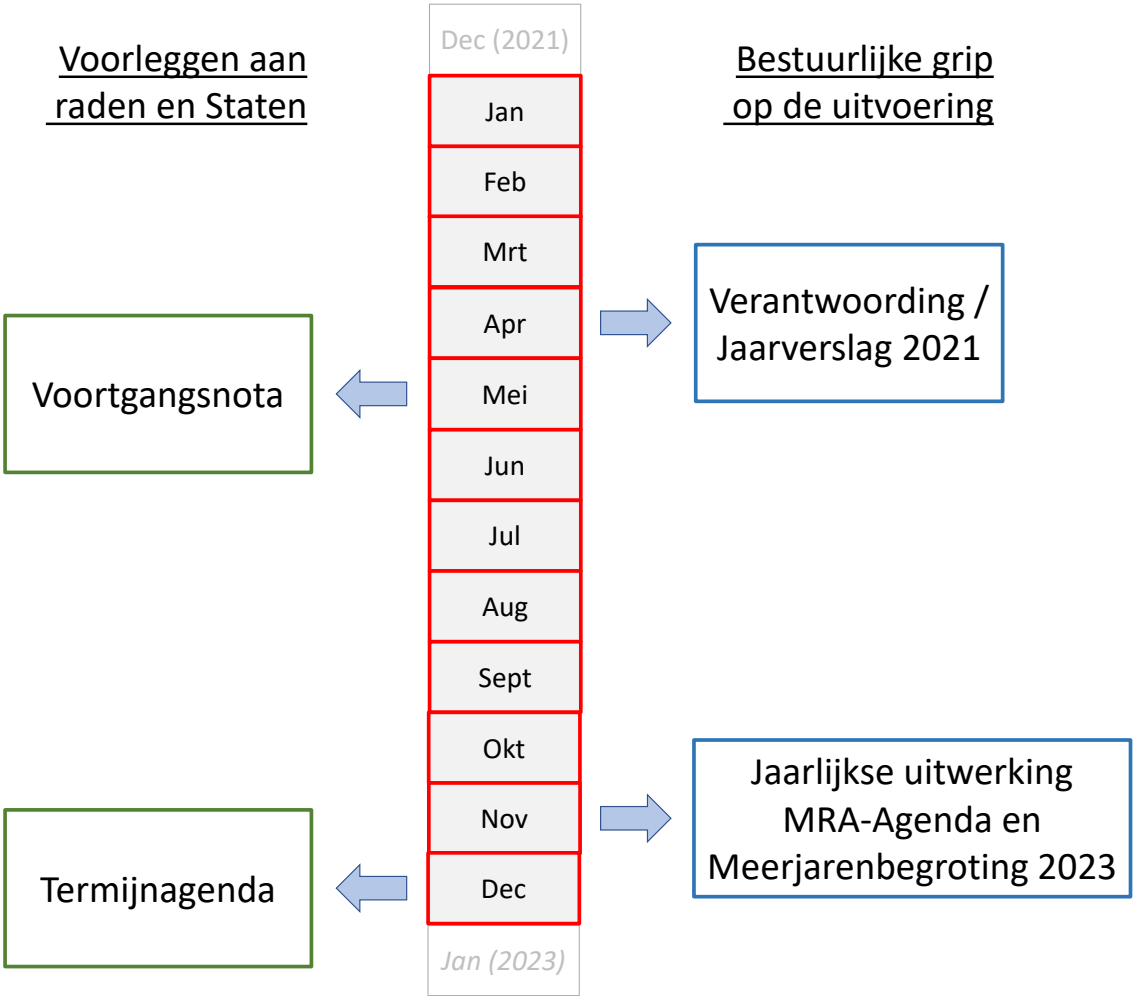
Overige deelnemers:
Provincie Flevoland
Provincie Noord-Holland
Vervoerregio Amsterdam

DEEL 2
WERKAFSPRAKEN

2.1 Zo werkt de MRA

De MRA is een bestuurlijke samenwerking vanuit de inhoud. **Deze inhoud leggen we elke vier jaar vast in een MRA Agenda**. Daarin zijn voor verschillende 'uitvoeringslijnen' doelen en activiteiten opgenomen. Daarnaast stellen we jaarlijks voor het gesprek met raden en Staten een Voortgangsnota en een Termijnagenda op. Voor de bestuurlijke grip op de uitvoering werken we elk jaar de MRA Agenda en de meerjarenbegroting uit en stellen we een lobby-agenda op. Over welke gremia hier een rol in spelen, zijn afspraken opgenomen in deel één van de samenwerkingsafspraken (C - de structuur van de MRA). **De manier waarop we met elkaar samenwerken, hebben we vastgelegd in Samenwerkingsafspraken,** die we elke vier jaar evalueren en waar nodig bijstellen. In dit hoofdstuk zijn afspraken opgenomen over de hier genoemde vierjaarlijkse (zie afbeelding hieronder) en jaarlijkse (zie afbeelding op de volgende pagina) documenten, met daarbij verwijzingen naar de uitgewerkte procedures in de andere paragrafen.

Kerndocumenten die een vierjaarlijkse cyclus hebben:

- MRA Agenda, met als onderdeel daarvan de MRA Investeringsagenda
- Een meerjarenbegroting (inclusief gevraagde bijdrage per inwoner)
- Samenwerkingsafspraken

Kerndocumenten die een jaarlijkse cyclus hebben:

- Voortgangsnota
- Termijnagenda
- Jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda en de meerjarenbegroting
- Lobby-agenda

De MRA Agenda, de meerjarenbegroting en de Samenwerkingsafspraken vormen de kaders van de MRAsamenwerking. Deze worden daarom pas vastgesteld na raadpleging van raden en Staten. Jaarlijks krijgen de raden en Staten bovendien de mogelijkheid om bij te sturen via bespreking van de Voortgangsnota en de Termijnagenda. Alle bevoegdheden en kaderstellende taken blijven op deze wijze bij de raden en Staten. Om grip te houden op de uitvoering wordt voor het Bestuur en de bestuurlijke platforms jaarlijks een uitwerking gemaakt van de MRA Agenda en de meerjarenbegroting en wordt een lobby-agenda opgesteld.

Voor elk van deze documenten zijn in de volgende paragrafen werkafspraken geformuleerd.

2.2 Vierjaarlijkse cyclus: MRA Agenda (inclusief meerjarenbegroting)

- Elke vier jaar wordt een nieuwe MRA Agenda vastgesteld. Deze MRA Agenda bestaat uit:
  - de eigenlijke MRA Agenda, waarin de inhoud van de MRA-samenwerking meerjarig wordt vastgelegd.
  - de MRA Investeringsagenda, waarin de benodigde investeringen om de inhoud van de MRA Agenda te realiseren zijn opgenomen.
  - een meerjarenbegroting voor de MRA-samenwerking, waarin onder meer is opgenomen welke bijdrage per inwoner voor de komende vier jaar nodig is.
- De MRA Agenda wordt opgesteld binnen de kaders van de centrale ambitie en de doelstellingen die in de Samenwerkingsafspraken zijn vastgelegd.
- De bestuurlijke platforms zijn bestuurlijk primair verantwoordelijk voor de uitvoering van de uitvoeringslijnen uit de MRA Agenda. Het Bestuur ziet toe op het maken van de juiste integrale afwegingen en de realisatie van de centrale doelstellingen uit de Samenwerkingsafspraken.
- De MRA Directie is ambtelijk opdrachtnemer en primair verantwoorlijk voor de coördinatie van de uitvoering van de MRA Agenda.

Proces voor het ***opstellen of wijzigen*** van de MRA Agenda:

Het opstellen of wijzigen van de MRA Agenda is een groot en interactief proces, dat telkens op een andere wijze wordt vormgegeven. Er zijn wel algemene procestappen te noemen, die telkens (in min of meer deze vorm) terugkeren:

1) De AV geeft elke vier jaar opdracht voor het opstellen van een nieuwe MRA Agenda, of tussentijds voor het wijzigen van de lopende MRA Agenda. Het Bestuur is de opdrachtnemer en werkt hiertoe nauw samen met de bestuurlijke platforms.

2) De MRA Directie levert een projectleider en ondersteuning om het proces te trekken. Deelnemers leveren inzet voor in het projectteam.
3) Aan het begin wordt gezamenlijk een procesnotitie opgesteld, waarin het te doorlopen proces voor de nieuwe MRA Agenda gezamenlijk wordt vastgesteld. Hiertoe hanteren we de procedure uit paragraaf 2.7
4) Aan de basis van de inhoud ligt ook een evaluatie van de (inhoud en de geboekte resultaten van de) lopende agenda. Het Bestuur is hiervoor verantwoordelijken betrekt hierbij de bestuurlijke platforms, de colleges en de raden en Staten.
5) Op basis van de evaluatie wordt een inhoudelijk startdocument opgesteld, met daarin de hoofdlijnen/ bestuurlijke opdrachten die verder uitwerkt gaan worden in uitvoeringslijnen.
6) Elk jaar voordat een nieuwe MRA Agenda wordt opgesteld, worden vanuit de Samenwerkingsafspraken ook de centrale ambitie en drie doelstellingen herijkt: ook dit vormt input voor het inhoudelijke kader uit het startdocument.
7) Op basis van het inhoudelijke startdocument wordt in een interactief proces met alle deelnemers, andere overheden en partners uit de triple helix gewerkt aan een conceptdocument (al dan niet in meerdere ronden en versies).
8) Het conceptdocument wordt vervolgens in twee ronden met raden en Staten (zie procedure 'vaststellen met wensen en opvattingen raden & Staten' in paragraaf 2.7) vastgesteld.

Bij het opstellen van de MRA Agenda wordt ook een meerjarenbegroting opgesteld:

1) Op basis van de concept-MRA Agenda maakt het Bestuur een meerjarenbegroting voor de uitvoering van de MRA Agenda.
2) Hiertoe raadpleegt het Bestuur ook de bestuurlijke platforms en de AV (via de procedure 'vaststellen in bestuur / AV', zie paragraaf 2.8).

Proces voor het ***vaststellen*** van de (nieuwe of gewijzigde) MRA Agenda (inclusief meerjarenbegroting en MRA Investeringsagenda):

- Voor het vaststellen van de MRA Agenda wordt de procedure 'vaststellen met wensen en opvattingen raden & Staten' in paragraaf 2.7 tweemaal doorlopen: de eerste keer om wensen en opvattingen op te halen voor het conceptdocument, de tweede keer om het definitieve concept vast te stellen.
- Naast vaststelling in de Algemene Vergadering worden de deelnemers aangemoedigd de MRA Agenda te laten bekrachtigen in het eigen college of DB en in de eigen raad, Regioraad of Staten.

2.3 Vierjaarlijkse cyclus: Samenwerkingsafspraken

- Eens in de vier jaar worden de Samenwerkingsafspraken geëvalueerd en waar nodig bijgesteld. In de Samenwerkingsafspraken zijn afspraken opgenomen over hoe de MRA-samenwerking en de onderdelen daarvan werken en wie waarvoor verantwoordelijk is.
- Daarnaast zijn er drie centrale inhoudelijke ambities/doelstellingen in opgenomen. Deze vormen een inhoudelijk kader voor de MRA Agenda.
- Het doel van de Samenwerkingsafpsraken is om helderheid te scheppen over de wijze waarop we met elkaar samenwerken (kaders stellen, transparantie, verwachtingenmanagement).
- De looptijd van de Samenwerkingsafspraken is vier jaar en de start is halverwege de vierjarige looptijd van de MRA Agenda. Zie ook het schema in paragraaf 2.1.

Proces voor het evalueren, ***opstellen***of wijzigen van de Samenwerkingsafspraken:

1) Elke vier jaar worden de Samenwerkingsafspraken geevalueerd en waar nodig bijgesteld.
2) De Algemene Vergadering is hier opdrachtgever en het Bestuur is opdrachtnemer. De MRA Raadtafel adviseert over het te doorlopen proces.
3) Voor aanvang van de evaluatie stelt het Bestuur een procesnotitie op, die via de procedure 'vaststellen met wensen en opvattingen raden & Staten' in paragraaf 2.7 ook getoetst wordt bij de Raadtafel en de raden en Staten.
4) Nadat de procesnotitie is vastgesteld in de AV wordt conform het vastgestelde proces een evaluatie uitgevoerd. De resultaten hiervan worden besproken in de AV, waarna afspraken worden gemaakt voor kaders voor de nieuwe Samenwerkingsafspraken.
5) Op basis daarvan schrijft het Bestuur nieuwe Samenwerkingsafspraken: hiervoor wordt een interactief proces ingericht met input vanuit alle deelnemers, hun raden en Staten, de bestuurlijke platforms en indien wenselijk onze partners uit de triple helix.
6) Het conceptdocument dat daaruit volgt, gaat vervolgens in twee rondes naar raden en Staten ter vaststelling.

Proces voor het ***vaststellen*** van de (nieuwe of gewijzigde) Samenwerkingsafspraken:

- Voor het vaststellen van de Samenwerkingsafspraken wordt de procedure 'vaststellen met wensen en opvattingen raden & Staten' in paragraaf 2.7 tweemaal doorlopen: de eerste keer om wensen en opvattingen op te halen voor het conceptdocument en de tweede keer om het definitieve concept vast te stellen.

- Naast vaststelling in de Algemene Vergadering worden de deelnemers aangemoedigd de Samenwerkingsafspraken te laten bekrachtigen in het eigen college of DB en in de eigen gemeenteraad, Regioraad of Provinciale Staten.

2.4 Jaarlijkse cyclus: input vanuit raden en Staten (Voortgangsnota en Termijnagenda)

Draagvlak bij raads- en Statenleden is essentieel voor het functioneren van de MRA. Voor dit draagvlak is het van belang dat in de raden en Staten het goede gesprek wordt gevoerd. Een gesprek over de toegevoegde waarde van de regionale samenwerking, over wat de regionale samenwerking kan betekenen voor een gemeente of provincie, maar ook over wat een gemeente of provincie kan betekenen voor de regionale samenwerking. Welke ambities willen we realiseren, hoe verhouden lokale of provinciale ambities zich tot regionale ambities, en wat is ervoor nodig om die ambities waar te maken? Om dit gesprek te faciliteren, gaan we als MRA elk jaar in het voorjaar een Voortgangsnota opstellen en in het najaar een Termijnagenda. Deze kunnen worden benut in het gesprek in raden en Staten om zo het draagvlak te vergroten en input te genereren voor de activiteiten die in MRA-verband worden uitgevoerd. Hierover maken we de volgende afspraken:

Voortgangsnota:

- Elk jaar stellen we een Voortgangsnota op, die we in het voorjaar verzenden naar alle deelnemers. Deze nota bestaat in elk geval uit:
    - Een overzicht (op hoofdlijnen) van uitgevoerde activiteiten en behaalde resultaten.
    - Een overzicht (op hoofdlijnen) van de realisatie van de begroting.
    - Een aantal concrete bespreekpunten naar aanleiding van de resultaten over afgelopen jaar en het vastgestelde werkplan voor het lopende jaar, als input voor de uitvoering in het lopende jaar.
- Na het gesprek over de Voortgangsnota in raden en Staten halen we vanuit de deelnemers voor komend jaar op welke veranderingen/aanscherpingen/aandachtspunten zij graag zouden zien ten opzichte van vorig jaar. Dit vormt input voor enerzijds de aansturing van de uitvoering van dit jaar en anderzijds het werkplan voor volgend jaar.

Proces voor het ***opstellen*** van de Voortgangsnota:

- Het Bestuur stelt met behulp van input vanuit de bestuurlijke platforms een Voortgangsnota op en raadpleegt hierbij de AV (zie de procedure 'vaststellen in bestuur / AV' in paragraaf 2.8).
- De MRA Raadtafel kan gevraagd en ongevraagd adviseren over het verdere proces.

Proces voor het ***vaststellen*** van de Voortgangsnota:

- Voor het vaststellen van de Voortgangsnota wordt de procedure 'vaststellen met wensen en opvattingen raden & Staten' in paragraaf 2.7 doorlopen.
- Op basis van de Voortgangsnota wordt ook de gevraagde bijdrage per inwoner herbevestigd, zodat gemeenten deze kunnen vastleggen in hun begroting voor volgend jaar.

Termijnagenda:

- Elk jaar stellen we een Termijnagenda op, die we in het najaar verzenden naar alle deelnemers. Deze Termijnagenda bestaat in elk geval uit:
  - Op hoofdlijnen de belangrijkste activiteiten en te verwachten resultaten voor het komende jaar (afgeleid de jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda en de meerjarenbegroting).
  - Per uitvoeringslijn (indien van toepassing) de bestuurlijke bespreekpunten.
  - Een overzicht van wanneer welk onderwerp (indien van toepassing) naar raden en Staten zal gaan en vanuit welke rol/met welk doel.
  - Een overzicht van de deelregionale informatiebijeenkomsten die komend jaar periodiek voor raden & Staten georganiseerd zullen worden, met daarbij de beoogde onderwerpen.

Proces voor het ***opstellen*** van de Termijnagenda:

- Het Bestuur stelt met behulp van input vanuit de bestuurlijke platforms een Termijnagenda op en raadpleegt hierbij de AV (zie de procedure 'vaststellen in bestuur / AV' in paragraaf 2.8).
- De MRA Raadtafel kan gevraagd en ongevraagd adviseren over het verdere proces.

Proces voor het ***vaststellen*** van de Termijnagenda:

- Voor het vaststellen van de Termijnagenda wordt de procedure 'vaststellen met wensen en opvattingen raden & Staten' in paragraaf 2.7 doorlopen.

2.5 Jaarlijkse cyclus: bestuurlijke grip op de uitvoering

Naast de MRA Agenda en de jaarlijkse documenten van de Voortgangsnota en Termijnagenda zijn concrete plannen nodig die bestuurders die actief zijn in de MRA meer grip geven op de uitvoering van de MRA Agenda. Hiertoe maken we een jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda en de meerjarenbegroting. Dit document wordt opgesteld met input vanuit de bestuurlijke platforms, vastgesteld in het Bestuur en bekrachtigd in de Algemene Vergadering. Ook wordt jaarlijks een lobby-agenda opgesteld. Over de lobby-agenda zijn werkafspraken opgenomen in paragraaf 1.6.

Jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda en meerjarenbegroting:

- De jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda omvat een gedetailleerd overzicht van wat komend jaar aan acties gaat worden uitgevoerd voor de uitvoeringslijnen van de MRA Agenda, en welke resultaten daarbij worden verwacht.
- Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen zaken die vragen om een bestuurlijk gesprek (met daarbij dan ook de bespreekpunten) en zaken die gewoon uitgevoerd kunnen worden (ambtelijk, of onder aansturing van de bestuurlijk trekker).
- Er wordt daarbij een duidelijke relatie gelegd tussen de uitvoeringslijnen van de MRA Agenda en de overkoepelende ambities.
- De jaarlijkse uitwerking van de meerjarenbegroting is een begroting op hoofdlijnen, met daarin enkele algemene posten en daarnaast een benodigd bedrag per uitvoeringslijn.
- Het proces voor het opstellen en vaststellen van de jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda en de meerjarenbegroting is opgenomen in bijlage 2 en 4.
- Het Bestuur is bestuurlijk verantwoordelijk voor de uitvoering. De MRA Directie is ambtelijk opdrachtnemer en coördineert de uitvoering.

Proces voor het ***opstellen*** van de jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda en de meerjarenbegroting:

- Voor het opstellen van de jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda en de meerjarenbegroting wordt de procedure 'vaststellen in bestuur / AV' uit paragraaf 2.8 gebruikt.

Proces voor het ***vaststellen*** van de jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda en de meerjarenbegroting:

- Voor het vaststellen van de jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda en de meerjarenbegroting wordt de procedure 'vaststellen in bestuur / AV' uit paragraaf 2.8 gebruikt.

2.6 Externe rol van de MRA

Naast de interne rol van de MRA-samenwerking heeft de MRA ook nadrukkelijk een externe rol. Primair in de lobby richting Den Haag en Europa, maar bijvoorbeeld ook in de gezamenlijke profilering richting bedrijven en bewoners die zich hier mogelijk willen vestigen en richting zakelijke en leisurebezoekers die een bezoek aan de MRA overwegen.

Over de externe rol van de MRA maken we de volgende afspraken:

- De MRA kent een proactieve public affairs- en lobbyaanpak richting Rijk, Europa en samenwerkingsverbanden, waarbij de drie MRA-ambities centraal staan. Elk jaar stelt het Bestuur in afstemming met de bestuurlijke platforms hiertoe ***een lobby-agenda*** op voor de MRA.
- De activiteiten op het gebied van public affairs en lobby leveren een bijdrage aan belangenbehartiging, kennisdeling, beïnvloeding rond en financiering van de uitvoeringslijnen uit de MRA Agenda.
- De lobby-agenda bestaat uit de speerpunten van de drie bestuurlijke platforms, aangevuld met algemene boodschappen en activiteiten die het profiel van de MRA in Den Haag, Europa en internationaal versterken.
- Daarnaast bevat de lobby-agenda ook een overzicht van de benodigde ambtelijke en bestuurlijke capaciteit.
- Het staat elke deelnemer vrij om in MRA-verband in de lobby op te trekken. Zogenoemde 'coalitions of the willing' kunnen, na instemming van het Bestuur en binnen de kaders van de lobby-agenda, uit naam van de MRA spreken.
- De lobby-agenda valt onder beheer van het Bestuur. Andere bestuurders uit het MRA-netwerk kunnen ook activiteiten uitvoeren voor de lobby-agenda. De directeur van de MRA is ambtelijk opdrachtnemer voor de uitvoering.

- Voor de uitvoering van de lobby-agenda stellen de deelnemers specialisten op het gebied van public affairs ter beschikking. In de praktijk beschikken de provincies en de grotere gemeenten binnen de MRA over deze specialisten.
- Inhoudelijke activiteiten die raken aan de externe profilering of positionering van de MRA (bijvoorbeeld activiteiten die betrekking hebben op het aantrekken van bedrijven, bewoners of bezoekers) worden primair afgestemd in het bestuurlijke platform dat de bijbehorende uitvoeringslijn onder zijn hoede heeft. Indien nodig vindt nadere (platformoverstijgende) afstemming plaats in het Bestuur.
- Als MRA leren we ook van andere (inter)nationale stedelijke regio's: we stellen ons daarom op als actief partner in (inter)nationale netwerken van regio's. Dit stelt ons ook in staat om gezamenlijk met andere regio's op te trekken in subsidieaanvragen in Europa.

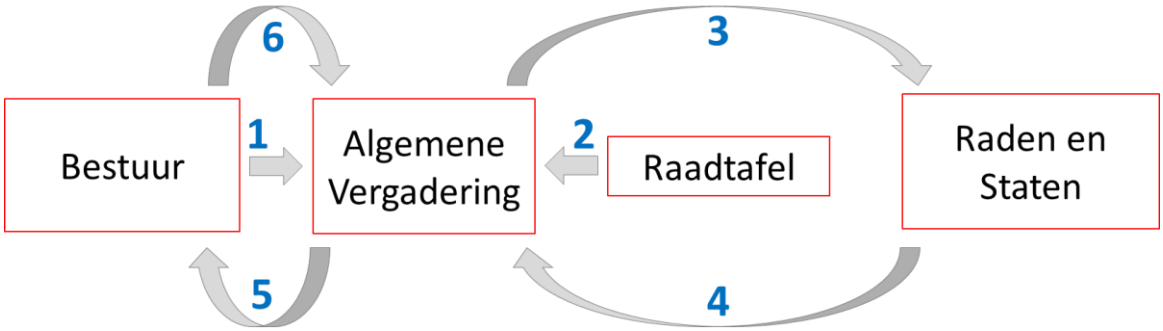
Proces voor het ***opstellen*** van de lobby-agenda:

- Op basis van input vanuit onder meer de programmamanagers van de uitvoeringslijnen en de lobbyisten van de MRA-deelnemers wordt een eerste overzicht van de lobby-prioriteiten opgesteld.
- Dit overzicht wordt besproken in de bestuurlijke overleggen van de platforms: hier wordt focus aangebracht.
- Uit het eerste overzicht en de door de bestuurlijke platforms aangebrachte focus daarin wordt een eerste lobby-agenda opgesteld. Hiervoor worden de prioriteiten bij elkaar gebracht, en in samenhang met elkaar verbonden.
- Daarnaast wordt een overzicht gemaakt van activiteiten die nodig zijn ter algemene profileering van de MRA.

Proces voor het ***vaststellen*** van de lobby-agenda:

- Voor het vaststellen van de lobby-agenda wordt de procedure 'vaststellen in bestuur / AV' uit paragraaf 2.8 uit doorlopen. De lobby-agenda wordt vastgesteld in het Bestuur en ter kennisname naar de AV verzonden.

2.7 Procedure 'vaststellen met wensen en opvattingen raden & Staten'

Stappen in het algemeen:

1) Het Bestuur stelt een conceptdocument vast en verzend dit (drie weken voor de vergadering van de AV) naar de AV en de MRA Raadtafel. Het conceptdocument wordt als 'ter kennisname-document' op de MRA-website geplaatst.
2) Een week voor de vergadering van de AV komt de Raadtafel bij elkaar; deze komt indien wenselijk met een advies, dat wordt nagezonden naar de AV.
3) De AV stelt het document vast en geeft opdracht deze versie te verzenden naar raden en Staten, met het verzoek het document lokaal of provinciaal te bespreken en wensen en opvattingen mee te geven aan hun AV-lid ter bespreking in de volgende AV. De reactietermijn hiervoor is 8 weken.
4) De wensen en opvattingen worden via het lid van de AV ingebracht in de Algemene Vergadering.
5) Op basis van bespreking in de AV komt de AV met een advies aan het Bestuur over wat te wijzigen aan het document/ de uitvoering van het document.
6) Het Bestuur komt met een reactie naar de AV en de deelnemers over wat zij voornemens is te doen met het advies en hoe dit wordt gedaan.
7) De Algemene Vergadering stelt het uiteindelijke document met de wijzigingen van het Bestuur vast.

Dit proces is **bijvoorbeeld** van toepassing op de jaarlijkse vaststelling van de Voortgangsnota en de Termijnagenda. Hieronder is dit proces ter illustratie in de tijd uitgewerkt:

Voortgangsnota (elk voorjaar):

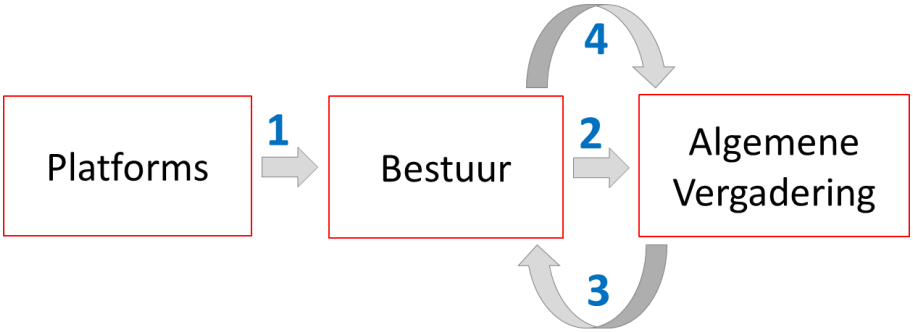
- Begin februari: **het Bestuur** stelt de concept-Voortgangsnota vast, herbevestigt daarbij de benodigde bijdrage per inwoner voor het volgende jaar (of komt met een beargumenteerd voorstel om deze bijdrage aan te passen) en verzendt de Voortgangsnota (drie weken voor de vergadering) naar de AV en de MRA Raadtafel. Het conceptdocument wordt als 'ter kennisname–document' op de MRA-website geplaatst.
- Eind februari/begin maart: een week voor de AV komt **de MRA Raadtafel** bij elkaar en komt indien wenselijk met een advies, dat nagezonden wordt naar de AV .
- Begin maart: **de AV** stelt de concept-Voortgangsnota vast en geeft opdracht om dit al dan niet gewijzigde concept naar de **raden en Staten** te verzenden, met daarbij het verzoek om de gevraagde bijdrage per inwoner in de eigen begroting op te nemen. Ook doet zij daarbij het verzoek om de Voortgangsnota te bespreken en wensen en opvattingen aan hun eigen AV-lid mee te geven ter bespreking in de volgende AV.
- Begin mei: **de AV** komt bij elkaar en bespreekt daar de input die de deelnemers hebben voor de Voortgangsnota en welke punten daarvan meegegeven moeten worden aan het Bestuur voor de uitvoering in het lopende jaar, en welke punten aandacht moeten krijgen in de uitvoering voor volgend jaar.
- Eind mei: **het Bestuur** komt met een reactie op het verzoek van de AV, waarmee zij inzichtelijk maakt wat zij voornemens is te gaan doen met de ingekomen input. Deze reactie wordt gedeeld met alle MRA-deelnemers.

Termijnagenda (elk najaar):

- Eind september: **het Bestuur** stelt de concept-Termijnagenda vast en verzendt de Termijnagenda (drie weken voor de vergadering) naar de AV en de MRA Raadtafel. Het conceptdocument wordt als 'ter kennisname–document' op de MRA-website geplaatst.
- Eerste helft oktober: een week voor de AV komt **de MRA Raadtafel** bij elkaar en komt indien wenselijk met een advies, dat nagezonden wordt naar de AV.
- Tweede helft oktober: **de AV** stelt de concept-Termijnagenda vast en geeft opdracht om deze al dan niet gewijzigde versie naar de raden en de Staten te verzenden, met daarbij het verzoek om de Termijnagenda te bespreken en wensen en opvattingen aan hun eigen AV-lid mee te geven ter bespreking in de volgende AV.

- Half december: **de AV** komt bij elkaar en bespreekt daar de input die de deelnemers hebben voor de Termijnagenda en welke punten daarvan meegegeven moeten worden aan het Bestuur voor het komende jaar.
- Eind januari: **het Bestuur** komt met een reactie op het verzoek van de AV, waarmee zij inzichtelijk maakt wat zij voornemens is te gaan doen met de ingekomen input. Deze reactie wordt gedeeld met alle MRA-deelnemers.

2.8 Procedure 'vaststellen in bestuur/ AV'

Stappen in het algemeen:

1) De bestuurlijke platforms stellen (in opdracht van het Bestuur) een conceptdocument op en verzenden dit naar het Bestuur.
2) Het Bestuur stelt het document vast en verzendt dit (drie weken voor de vergadering) naar de AV.
3) De AV bespreekt het document en kan door middel van gedragen adviezen nog wijzigingen suggereren voor het Bestuur.
4) Het Bestuur komt met een reactie op de adviezen die zijn aangenomen in de AV en geeft (beargumenteerd) inzicht in wat er met deze adviezen gaat worden gedaan in het vastgestelde document.

Dit proces is **bijvoorbeeld** van toepassing op de jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda en de meerjarenbegroting. Hieronder is dit proces ter illustratie in de tijd uitgewerkt:

- Mei/Juni: de **MRA Directie** haalt bij de programmamanagers en bestuurlijk trekkers van de uitvoeringslijnen de eerste input op voor de beoogde activiteiten en benodigde financiering daarvan voor volgend jaar, en maakt daarbij (indien van

toepassing) inzichtelijk welke keuzes/ dillema's er zijn en welke witte vlekken er zijn in de relatie tussen de uitvoeringslijnen en de drie ambities.

- Juni: bespreking in **de bestuurlijke platforms,** waar richting gegeven wordt aan de jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda en meerjarenbegroting op basis van de eerste input die door de MRA Directie is opgehaald en de keuzes/dillema's die daarbij naar voren zijn gekomen. Ook wordt hier het gesprek gevoerd over mogelijke nieuwe activiteiten of de eindigheid van lopende activiteiten. De bestuurlijke platforms formuleren adviezen hierover aan het Bestuur.
- Eind juni: **het Bestuur** bespreekt de adviezen en geeft opdracht voor het opstellen van de jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda en meerjarenbegroting aan de MRA Directie.
- Juni-Augustus: de **MRA Directie** stelt de jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda en meerjarenbegroting op.
- September: de jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda en neerjarenbegroting wordt besproken in **de bestuurlijke platforms**. Zij formuleren adviezen over eventuele wijzigingen en integrale vraagstukken (of bijvoorbeeld de relatie tussen de uitvoeringslijnen en de ambities) aan het Bestuur.
- Begin oktober: **het Bestuur** stelt de jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda en meerjarenbegroting vast en verzendt deze naar de AV.
- Tweede helft oktober: de vastgestelde jaarlijkse uitwerking van de MRA Agenda en meerjarenbegroting wordt besproken in **de AV,** waar de deelnemers door middel van gedragen adviezen voor wijzigingen in de uitwerking kunnen meegeven aan het Bestuur.
- Eind november: het **Bestuur** komt met een reactie op de adviezen die zijn aangenomen in de AV en geeft (beargumenteerd) inzicht in wat er met deze adviezen gaat worden gedaan in de uitwerking voor komend jaar.

2.9 Overzicht best practices deelregionale samenwerking

De MRA-samenwerking is opgebouwd uit de zeven deelregio's. Elke deelregio heeft een eigen identiteit en ambities. De optelsom is de kracht van de samenwerking.

Elke deelregio's heeft ambities, die soms zijn vastgesteld in een deelregionale agenda.
Het belang van de deelregionale samenwerking komt het sterkst tot uiting bij het uitvoeren van de deelregionale agenda en het delen van kennis van de MRA-ontwikkelingen. De deelregio fungeert als voorportaal voor enerzijds besprekingen in de eigen colleges en raden

en anderzijds ter voorbereiding op de bestuurlijke platforms, waarin de gemeenten via de deelregio zijn vertegenwoordigd.
Naast de eigen identiteit verschillen de deelregio's ook in governance om te komen tot uitvoering van hun deelregionale agenda; van het maken van afspraken tot besluitvorming.

Op basis van de ervaringen van de afgelopen jaren wordt hieronder een aantal 'best practices' genoemd op deelregionaal niveau.

Inhoud voorop

- Stel een inhoudelijke deelregionale agenda op, en actualiseer deze per raadsperiode.
- Maak in de inhoudelijke deelregionale agenda de inhoudelijke verbinding expliciet met de MRA Agenda.
- Kennisdeling en het onderlinge gesprek over deelregionale ontwikkelingen staat voorop tijdens de deelregionale raads- en collegebijeenkomsten.

Deelregionale stroomlijning

- Stroomlijn alle deelregionale activiteiten in een structureel overleg. Dit kan bestaan uit raadsleden, bestuurders, griffiers en/of bestuursadviseurs. De MRA Directie kan desgewenst aansluiten.
- Stel een deelregionale termijnagenda op die een relatie heeft met de gemeentelijke termijnagenda's en de Termijnagenda van de MRA.

Creëer een plek van ontmoeting en gesprek

- Bied vijfmaal per jaar een deelregionale raadsbijeenkomst aan, waar ontmoeting een vast onderdeel van het programma is.
- Nodig daarbij minimaal de bestuurders uit die namens de deelregio in een bestuurlijk platform zitting hebben en de leden van de Algemene Vergadering uit de deelregio. Nodig desgewenst ook de Statenleden uit.

Bestuurders ontmoeten elkaar

- Creëer een paar maal per jaar een deelregionale bestuurdersbijeenkomst, waar ontmoeting een vast onderdeel van het programma is, bijvoorbeeld middels een gezamenlijke lunch.
- Bied in het programma naast inhoud ook ruimte voor reflectie door gastsprekers. De MRA Directie kan daarbij ondersteunen.

2.10 Overzicht best practices lokaal of provinciaal gesprek tussen raad of Staten en bestuur over MRA

Een goed functionerend bestuurdersnetwerk bestaat bij de gratie van een goede relatie tussen bestuurders en volksvertegenwoordigers. Raads- en Statenleden maken de samenwerking en uitvoering van de taken waar de bestuurders voor staan immers mogelijk. Essentieel daarbij is dat transparant is wat wanneer gebeurt en dat volksvertegenwoordigers op tijd relevante informatie ontvangen. Pas dan kan het 'goede gesprek' tussen volksvertegenwoordigers en bestuurders worden gevoerd.

Op basis van de ervaringen van de afgelopen jaren wordt hieronder een aantal 'best practices' genoemd op gemeentelijk en provinciaal niveau. De connectie tussen de MRA en de raden en Staten dient idealiter niet alleen een vorm te hebben vanuit de MRA als geheel, maar ook op het niveau van de eigen raad of Staten.

Agendeer de MRA-samenwerking structureel

- De agendacommissie creëert een vast punt op de agenda van de raad/Staten-vergadering: 'MRA-ontwikkelingen'.
- Maak een aparte commissie MRA of commissie Regionale ontwikkelingen
- Agendeer in het college en de raad/Staten de Voortgangsrapportage in het voorjaar en de Termijnagenda in het najaar.
- Organiseer in de deelregio vijfmaal per jaar een gezamenlijk MRA-themaoverleg en zorg daarbij voor ontmoeting met andere raads- en Statenleden.

Proactief

- Op basis van de agenda's en verslagen op de MRA-website en het maandelijkse MRA Bericht aan raden en Staten kan iedere volksvertegenwoordiger in gesprek met de eigen bestuurder(s) (lid van de Algemene Vergadering of platform) als er vragen, wensen of suggesties zijn.
- Omgekeerd, de bestuurders informeren met ondersteuning van de eigen ambtenaren en de MRA Directie de volksvertegenwoordigers over wat de MRA-ontwikkelingen voor de gemeente of provincie betekenen.
- Vaste MRA-paragraaf in ieder voorstel aan de raad/Staten: wat is de relatie tot een of meerdere uitvoeringslijnen, en wat doet de gemeente/provincie daarmee?

Maak de relatie MRA en gemeente/provincie zichtbaar

- MRA-samenwerking opnemen in het introductieprogramma van de nieuwe raden en Staten.
- MRA-samenwerking opnemen in het introductieprogramma van de nieuwe colleges.
- Het college stelt maandelijks een MRA-informatiebrief op over de gemeentelijke activiteiten binnen de MRA-ontwikkelingen; waaraan is gewerkt, wat komt er op ons af en wat zijn de dillema's waar we mee aan de slag gaan?
- Het college kan hiervoor ook een toelichting geven op het maandelijkse Bericht aan raden en Staten (opgesteld door de MRA Directie).

Agendacommissie van raden en Staten

- Termijnagenda van de MRA is vast agendapunt van de agendacommissie.
- Bij de bespreking van de Termijnagenda is het lid van de MRA Raadtafel en het lid van de Algemene Vergadering aanwezig.
- Agendacommissie is actief in het aanbieden van MRA-onderwerpen en maakt de keuze wat ter informatie aan de raad/Staten wordt gestuurd, welke ter bespreking in een commissie en welke ter besluitvorming in raad/Staten. Mede naar aanleiding van adviezen van de Raadtafel.

Klein overleg van MRA-mensen

- Kwartaaloverleg tussen uw lid van de Algemene Vergadering, lid van de MRA Raadtafel, lid van een bestuurlijk platform/portefeuillehoudersoverleg, burgemeester/CdK, griffier en secretaris om de klokken gelijk te zetten.
- Termijnagenda van de MRA vast agendapunt.

Maak verschil tussen oordeelvorming en besluitvorming ('wensen en opvattingen')

- De kortste procedure is om MRA-voorstellen via college aan de commissie ter oordeelsvorming aan te bieden (bijvoorbeeld voor de Termijnagenda en de Voortgangsnota).
- Het proces van 'wensen en opvattingen' via de weg college, commissie en vaststelling in raad/Staten wordt in ieder geval gebruikt bij besluitvorming over de MRA Agenda, de vierjaarlijkse meerjarenbegroting en specifiek aangewezen onderwerpen uit de Termijnagenda.

De MRA Directie faciliteert de informatievoorziening aan raads- en Statenleden door:

- Het maandelijkse Bericht aan raden en Staten.
- Een MRA-brede bijeenkomst voor alle raden en Staten, eenmaal per jaar.
- Op verzoek van MRA Raadtafel een MRA-brede themabijeenkomst te organiseren voor alle raads- en Statenleden.
- Het creëren van transparantie over wat waar en wanneer gebeurt door middel van het plaatsen van onder meer agenda's en verslagen platform, Bestuur en Algemene Vergadering op de MRA-website.
- Advisering over MRA-zaken aan griffiers.
- Advisering in de voorbereiding van deelregionale bijeenkomsten.
- Ten behoeve van lokale of provinciale bijeenkomsten en deelregionale raadsledenbijeenkomsten het netwerk van ambtelijke trekkers van de uitvoeringslijnen aan te bieden.
- Advisering en ondersteuning te verlenen aan de MRA Raadtafel.
- Aanbieden van introductieprogramma na iedere gemeenteraads- en Provinciale Staten-verkiezing.
- Ondersteuning aan opstellers van collegeprogramma's.

Begripsbepalingen

- **Ambitie en doelstellingen**
  Een centrale inhoudelijke ambitie, uitgewerkt in een beperkt aantal inhoudelijke doelstellingen die we vastleggen in de Samenwerkingsafspraken en die dienen als kader voor de MRA Agenda. Zie ook bijlage 1 voor de ambitie en doelstellingen voor de periode 2022-2026.
- **Algemene Vergadering (AV)**
  Een bestuurlijk overlegorgaan van de Metropoolregio Amsterdam, dat functioneert als algemeen bestuur. Alle deelnemers van de MRA zijn hier rechtstreeks in vertegenwoordigd.
- **Basisprincipes**
  Gezamenlijke principes die de grondslag vormen voor de manier waarop we met elkaar samenwerken in de MRA.
- **Bestuur**
  Een bestuurlijk overlegorgaan van de Metropoolregio Amsterdam, dat functioneert als dagelijks bestuur. Alle deelregio's zijn hierin vertegenwoordigd middels bestuurders die ook zitting hebben in een van de bestuurlijke platforms.
- **Coalition of the willing**
  Een groep deelnemers die gezamenlijk besluit een extra activiteit uit te voeren, aanvullend op of als verdere uitwerking van de MRA Agenda. Zij regelen hiertoe ook zelf de benodigde inzet.
- **Deelnemers**
  De colleges van de gemeenten en provincies en het het DB van de Vervoerregio Amsterdam die samenwerken in de MRA.
- **Deelregio's**
  Zeven geografische deelgebieden van de MRA: Amsterdam, Amstelland-Meerlanden, Zaanstreek-Waterland, Zuid-Kennemerland, IJmond, Gooi- en Vechtstreek en Almere-Lelystad.
- **Flexibele schil**
  De ambtelijke inzet die nodig is voor de uitvoering van de MRA Agenda en die afhankelijk van de inhoud van de agenda en de accenten die worden gelegd in de uitvoering kan wisselen in omvang.
- **MRA Investeringsagenda**
  Uitwerking van de MRA Agenda waarin de benodigde investeringen inzichtelijk worden gemaakt om de uitvoeringslijnen uit de MRA te kunnen realiseren.
- **Lobby-agenda**
  Jaarlijkse agenda voor de activiteiten op het gebied van lobby of public affairs richting Den Haag en Brussel.

- **Metropoolregio Amsterdam (MRA)**
  1) Geografisch gebied dat 32 gemeenten en delen van twee provincies omvat (zie ook bijlage 9, de lijst van deelnemers).
  2) Het samenwerkingsverband tussen de genoemde deelnemers.
- **Meerjarenbegroting**
  Begroting voor een periode van vier jaar die tezamen met de MRA Agenda wordt opgesteld, waarin voor die periode is vastgelegd welke middelen nodig zijn voor de MRA-samenwerking en welke bijdrage daarvoor nodig is vanuit de deelnemers.
- **MRA Agenda**
  Agenda waarin voor een periode van vier jaar de opgaven en uitwerking in uitvoeringslijnen daarvan zijn vastgelegd voor de MRA.
- **MRADirectie**
  Een vaste ambtelijke organisatie die nodig is om de MRA-samenwerking te laten functioneren. Daarnaast is inzet nodig vanuit een flexibele schil om de uitvoering van de MRA Agenda mogelijk te maken.
- **Platforms**
  Formele inhoudelijke bestuurlijke overleggen die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van een aantal uitvoeringslijnen uit de MRA Agenda. Vooralsnog hebben we drie bestuurlijke platforms: Economie, Ruimte en Mobiliteit.
- **Portefeuillehouderoverleggen**
  Informele inhoudelijke bestuurlijke overleggen over specifieke onderdelen van uitvoeringslijnen, die wenselijk zijn om af te stemmen over de uitvoering van die onderdelen.
- **MRA Raadtafel**
  Een adviesorgaan dat gevraagd en ongevraagd advies kan geven over het proces van het betrekken van raden en Staten aan bestuur en de AV, bestaande uit een raadslid of een Statenlid per deelnemer.
- **Regionaal rendement**
  Het denken in opbrengst voor de regio. Op hoofdlijnen: als iets goed is voor de regio, is het ook goed voor de delen van de regio, en als iets goed is voor een deel van de regio, is het ook goed voor de regio.
- **Samenwerkingsafspraken**
  Dit document waarin de afspraken zijn vastgelegd over hoe we met elkaar samenwerken. Wordt elke vier jaar herzien.
- **Termijnagenda**
  Zie de werkafspraken in paragraaf 2.4 voor een uitgebreide uitleg hiervan.
- **Voortgangsnota**
  Zie de werkafspraken in paragraaf 2.4 voor een uitgebreide uitleg hiervan.

metropool
regioamsterdam

memo

Aan	Deelnemers van de Metropoolregio Amsterdam
Van	Transitiecommissie
Contact	Remco Rienties (r.rienties@metropoolregioamsterdam.nl / 06 – 20002447)
Onderwerp	Overzicht gemaakte afspraken over verwerking ingekomen reacties op de concept Samenwerkingsafspraken
Datum	15 oktober 2021

Inleiding

In de Regiegroep van 8 oktober jongstleden zijn de wensen en opvattingen besproken die de deelnemers hebben ingezonden naar aanleiding van de concept Samenwerkingsafspraken. In deze notitie treft u een samenvatting van de ingekomen reacties, gerubriceerd op thema, met daarbij de afspraken die in de Regiegroep zijn gemaakt over eventuele vervolgacties voor de betreffende punten in de definitieve Samenwerkingsafspraken.

In de meeste reacties is waardering en erkenning uitgesproken voor de grote hoeveelheid en het goede werk dat is verzet door de transitiecommissie en de MRA directie. In het bijzonder wordt op enkele plaatsen ook waardering uitgesproken voor de extra energie die is gestoken in het goed betrekken van de raden en staten, en hoe de input van de deelnemers op het voorstel is verwerkt in deze samenwerkingsafspraken. Daarnaast wordt ook nu weer in veel ingekomen reacties de noodzaak van de MRA samenwerking onderschreven. Dergelijke opmerkingen zijn in deze samenvatting buiten beschouwing gelaten. In deze samenvatting zijn alleen die punten opgenomen die vragen om een aanpassing of aanvulling van de concept Samenwerkingsafspraken.

Om de reacties te kunnen groeperen, en zo een samenvatting te krijgen, zijn de teksten zoals deze hieronder zijn opgenomen (daar waar het betreffende punt is ingebracht door meerdere deelnemers) in veel gevallen niet letterlijk 1 op 1 de teksten uit de brieven, maar is een formulering gekozen die recht doet aan de opmerkingen van alle deelnemers die het punt hebben ingebracht.

Inhoud van de samenwerking

Over de inhoud van de samenwerking is eigenlijk maar 1 opmerking binnengekomen:

- Gemeente Haarlem vraagt de MRA in te zetten op een transitie van korte vluchten tot 750 kilometer richting hogesnelheidsspoor om zo een bijdrage te leveren aan de klimaatopgave. Dit vraagt om een krachtige lobby vanuit de MRA richting politiek Den Haag om te komen tot de noodzakelijke investeringen in het spoorwegnetwerk zodat er meer hogesnelheidstreinen kunnen rijden naar het buitenland. Daarbij is het cruciaal dat de regio zo goed mogelijk aangetakt wordt op de stations waar de hogesnelheidstreinen halteren. We roepen de MRA op een visie te ontwikkelen op de benodigde infrastructurele maatregelen om de bewoners en bezoekers van de MRA zo goed mogelijk aansluiting te geven op de hogesnelheidstreinstations in de MRA (Haarlem)

  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. De samenwerkingsafspraken zijn niet de plek voor dergelijke inhoudelijke wensen. De meest voor de handliggende plek om het vraagstuk van vliegen irt internationaal treinverkeer op te pakken is het Platform Mobiliteit. In de nieuwe governance zijn alle deelregio's vertegenwoordigd in het Platform Mobiliteit: de deelregio Zuid-Kennerland kan dit punt daar zelf in brengen.

Doelen/ Ambities

Met betrekking tot de centrale ambities/ doelstelingen die in de samenwerkingsafspraken zijn opgenomen zijn een aantal wensen en opvattingen binnen gekomen:

- De ambities en doelstellingen dienen te worden gekoppeld aan de MRA Agenda ofwel de looptijd van de ambities en doelstellingen MRA samen te laten vallen met het moment van evaluatie van de MRA Agenda en de Samenwerkingsafspraken (Wormerland)

  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. De ambities en doelstellingen worden ook gekoppeld aan de MRA Agenda. De uitvoeringslijnen uit de MRA Agenda blijven overeind: de ambities en doelstellingen vormen hier een overkoepelend instrument, bedoeld om integrale afwegingen en focus in het bestuurlijke gesprek te bevorderen. De looptijd is bewust contrair: hierdoor wordt een extra moment van evaluatie/ bijstelling ingebouwd.

- Uitwerking van de overkoepelende doelstellingen volgt in de MRA-agenda en werkplannen. Wij geven hierbij nogmaals aan dat het streven naar sociaal evenwicht moet worden ingevuld vanuit de ruimtelijk economische opgaven en niet leiden tot

het oppakken van taken vanuit het sociaal domein binnen de MRA (Hilversum, Gooise Meren, Huizen, Wijdemeren, Weesp, Laren, Blaricum)
Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Vooralsnog worden de sociaal-maatschappelijke vraagstukken aangevlogen vanuit de huidige drie platforms. Er wordt nu bij het vernieuwen van de MRA-governance geen extra platform sociaal opgericht, met specifieke taken uit het sociaal domein. Toekomstige veranderingen zijn niet bij voorbaat uitgesloten, maar krijgen vorm door initiatieven van onderop: deelnemers die gezamenlijk ambities formuleren, en op basis daarvan in een coalition-of-the-willing verandering in de MRA proberen te bewerkstelligen.

- Zoals wij in onze eerdere zienswijze hebben aangegeven, zien wij de titel van de eerste ambitie "De meest inventieve regio van Europa, met de best opgeleide bevolking", graag vervangen worden door: "De meest inventieve regio van Europa met gelijke en maximale onderwijskansen voor elke inwoner", om in de ambitie uit te drukken dat economische versterking gericht is op deelname van alle inwoners. (Hilversum)
  Afspraak: dit punt behoeft bij nader inzien geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. We willen de zinsnede best opgeleide beroepsbevolking graag behouden: het streven om alle inwoners te laten deelnemen komt goed tot zijn recht in combinatie met de tweede ambitie: een regio voor iedereen.

Principes (w.o. deelregio's)

De wensen en opvattingen die betrekking hebben op de principes uit de samenwerkingsafspraken (waaronder de deelregionale samenwerking):

- Vanuit veel deelnemers is veel feedback gekomen op de zinsnede dat het niet mogelijk is om een deelregio op te splitsen. Het zou aan de deelregio's zelf moeten zijn om te bepalen hoe zij zich organiseren (Amstelveen, Aalsmeer, Uithoorn, Haarlemmermeer, Ouder-Amstel, Zaanstad, Purmerend, Edam-Volendam, Waterland, Wormerland, Oostzaan, Landsmeer, Uitgeest, Beemster, Provincie Noord-Holland)
  Afspraak: Deze zinsnede is in de samenwerkingsafspraken opgenomen in verband met het besluit van de Regiegroep om het bestuur samen te stellen via deelregionale vertegenwoordiging. Hiermee werd beoogd om in de toekomst te voorkomen dat het bestuur alsnog toenemen in omvang. De zinsnede over dat het niet mogelijk is om een deelregio op te splitsen zal worden verwijderd. In de plaats

daarvan zal elders een zinsnede worden opgenomen dat het bestuur van de MRA uit maximaal 10 leden bestaat.

- Het is belangrijk dat voor iedereen inzichtelijk is waarover in MRA verband (platforms, bestuur, algemene vergadering) wordt gesproken en welke afspraken er worden gemaakt. Daarom moet van de platforms en het bestuur van de MRA kort na elke vergadering het verslag c.q. de afspraken én de besproken documenten worden gepubliceerd, vergelijkbaar met de openbare besluitenlijsten van colleges van gemeenten en provincies. Voor de vergaderingen van de Algemene Vergadering moet vooraf de agenda én bijbehorende documenten wordt gepubliceerd en kort na afloop het verslag c.q. de gemaakte afspraken, vergelijkbaar met de werkwijze van raden en Staten (Haarlem, Zandvoort)
  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Op dit moment is het streven al om op deze wijze te opereren. Dat gaat steeds beter, en zal in de nabije toekomst verder verbeterd worden. Overigens zijn niet alle bijlagen geschikt om te openbaren (bijvoorbeeld omdat het strategische inbreng bevat voor toekomstige overleggen met externe partners). In die gevallen wordt gepoogd om zo goed mogelijk verslag te doen van de gevoerde discussie.

Het betrekken van de Raden en Staten

Wensen en opvattingen die zijn binnengekomen over het betrekken van Raden en Staten:

- Goede informatiestromen en communicatie zijn belangrijk: daarin wordt vaak wel de MRA-raadtafel genoemd maar niet de raden en staten. Er is meer duidelijkheid nodig over de informatiestroom naar de raden en staten. Ook over de terugkoppeling uit belangrijke overleggen (bijvoorbeeld in de externe rol richting BO MIRT en BOL) naar raden en Staten. De rol van de raden en staten moet beter worden uitgewerkt (Haarlemmermeer, Zaanstad, Hilversum, Gooise Meren, huizen, Wijdemeren, Weesp, Laren, Blaricum, Provincie Flevoland, Almere, Lelystad)
  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. De beoogde veranderingen in de nieuwe governance zijn hier op gericht. Doormiddel van de voortgangsnota, termijn agenda en openbaarheid over agenda's, stukken en verslagen moet de basis op orde zijn. Daarnaast zijn extra inspaningen voorzien door middel van inhoudelijke deelregionale bijeenkomsten, werksessies, enzovoort. De terugkoppeling vanuit de externe rol (overleggen met Rijk, etc) wordt ook onderdeel hiervan.

- De raden en staten nemen wel de besluiten maar de mogelijkheid om aan de voorkant mee te praten is beperkt (Zaanstad)

  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Door de raden veel beter (ook inhoudelijk) te informeren, en met regelmaat het gesprek aan te gaan in deelregionale bijeenkomsten of werksessies kan ook aan de voorkant de input van raads- en statenleden worden meegenomen in processen. Bij de basisdocumenten (MRA-Agenda, samenwerkingsafspraken, etc.) zal hier ook veel ruimte voor worden gemaakt

- Om als gemeente te kunnen acteren binnen de MRA en de omschreven processen is het belangrijk om al in een vroeg stadium zicht te hebben op wat gaat komen (termijnagenda, meerjarenplanning), en dat de 8 weken termijn minimaal wordt gehandhaafd. Beter zou zijn om deze termijn naar 9 of 10 weken te verlengen, en bovendien het zomerreces en kerstreces niet mee te rekenen bij deze termijn (Hilversum, Gooise Meren, Huizen, Wijdemeren, Weesp, Laren, Blaricum)

  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Dit punt is luid en duidelijk gehoord, en zal de volle aandacht behouden. Wat betreft het niet meerekenen van de recessen: dat werd in het verleden ook al niet meegerekend. Voor de Regiegroep van oktober werden de stukken daarom niet 8 weken van tevoren verzonden (half augustus), maar al voor het zomerreces (14-16 weken van tevoren).

- Een aantal deelnemers zijn gevallen over het gebruik van het woordje 'slechts' onderaan pagina 39 van het document (*Het proces van 'wensen en opvattingen' via de weg college, commissie en vaststelling in raad/Staten wordt **slechts** gebruikt bij besluitvorming over de MRA Agenda, de vierjaarlijkse meerjarenbegroting en specifiek aangewezen onderwerpen uit de Termijnagenda*). Men is van mening dat hier het woord 'slechts' moet worden vervangen voor het woord minimaal (Provincie Noord-Holland, Wormerland, Zaanstad, Provincie Flevoland, Almere, Lelystad)

  Afspraak: het is belangrijk om te benoemen dat pagina 39 een bijlage betreft, waarin 'best practices' zijn benoemd om het gesprek tussen raden en staten te bevorderen. Het is inspiratie/kennisdeling waar deelnemers van elkaar kunnen leren. De tekst vormt in die zin geen afspraak uit de samenwerkingsafspraken. Het worod 'slechts' zal hier worden vervangen door 'in ieder geval', maar dat veranderd niets aan de in de eigenlijke Samenwerkingsafspraken opgenomen afspraken en procedures.

- Wij onderschrijven het belang dat de bestuurders van de MRA meerdere keren per jaar met de gemeenteraden en provinciale staten het goede gesprek voeren over de kaders (termijnagenda, voortgangsnota, lobbyagenda en (meerjaren)begroting), zodat onze volksvertegenwoordigers goed aangehaakt zijn en indien nodig tijdig kunnen bijsturen (Provincie Flevoland, Almere, Lelystad)
  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Hier ligt (naast de omschreven middelen) ook primair een rol bij de bestuurders die lokaal (of provinciaal) hier ook regelmatig het gesprek over aan moeten gaan

Raadtafel

Er zijn veel opmerkingen binnen gekomen over de invulling/ rol van de raadtafel, die nog verder uitgewerkt zou moeten worden. Ook zijn er een aantal concrete suggesties voor aandachtspunten daarbij:

- De precieze invulling en werkwijze van de MRA Raadtafel behoeft, in samenspraak met raden, Staten en griffiers, verdere uitwerking (Zaanstad, Purmerend, Edam-Volendam, Waterland, Wormerland, Oostzaan, Landsmeer, Uitgeest, Beemster, Provincie Flevoland, Almere, Lelystad, Velsen) Daarbij dient verbinding gezocht te worden met reeds bestaande politieke platforms op deelregionale schaal (Amstelveen, Aalsmeer, Uithoorn, Haarlemmermeer, Ouder-Amstel)
  Concrete suggesties voor de rol/ functie van de raadtafel:
  - We kunnen de raadtafel en de samenhang met andere gremia nog sterker maken door concreter te worden en bijvoorbeeld af te spreken dat standaard een vertegenwoordiger van de raadstafel en het bestuur en de algemene vergadering bij elkaars vergadering als toehoorder aanwezig is (Velsen, Beverwijk)
  - Wij zien de raadtafel als een orgaan dat voorafgaand aan een traject advies geeft op het proces om te komen tot een eindproduct. Het inhoudelijke gesprek over de MRA kan op elk moment gevoerd worden met de verantwoordelijk bestuurder. Wij verzoeken u deze rol te verhelderen. (Provincie Noord-Holland)
  - De raadtafel een rol te geven in de terugkoppeling en bewaking van de inbreng van raden over de termijnagenda en voortgangsnota en inzake de thema's uit de MRA Agenda vanuit deelregionale raadsbijeenkomsten (Wormerland)
  - In onze ogen dient de Raadtafel uitsluitend een rol te spelen bij de voorbereiding van kennisuitwisseling en ontmoeting van alle raadsleden (Diemen)

Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. De precieze rol van de raadtafel zal nader worden uitgewerkt gezamenlijk met de leden van de raadtafel. Ook zullen hiertoe andere stakeholders (raads- en statenleden, griffiers, leden van het bestuur/AV) worden bevraagd. In de oprichtingsbijeenkomst van de nieuwe raadtafel zullen afspraken worden gemaakt voor hoe dit proces verder vorm krijgt, ook in relatie tot de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2022.

- Er is ook een aantal deelnemers dat opmerkingen heeft bij **de samenstelling** van de Raadtafel:
    - We verzoeken u nogmaals naar naar de optie te kijken waarbij per deelnemers twee leden in de Raadtafel zitting nemen (een twee-ogen principe zonder politieke lading waardoor raads- of statenleden met meer rugdekking kunnen opereren) te kijken en een onderbouwing te geven bij de definitieve keuze in de samenwerkingsafspraken. (Hilversum, Gooise Meren, huizen, Wijdemeren, Weesp, Laren, Blaricum) … het aantal leden van de raadtafel dat een gemeente heeft moet afhangen van de grootte van de gemeente (Provincie Flevoland, Almere, Lelystad)
    - Wij vinden de "inrichting" van de Raadtafel te rigide geformuleerd en pleiten er opnieuw voor geen eisen te stellen aan de samenstelling van de Raadtafel (Diemen)

  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. De teksten zoals ze nu in de Samenwerkingsafspraken staan blijven vooralsnog staan, en het proces in de raadtafel (over de functie/invulling/rol van de raadtafel) wachten we af om te bezien wat hier uit komt betreffende dit punt.

Proces

Ingekomen wensen en opvattingen die betrekking hebben om het proces rondom de samenwerkingsafspraken of op MRA-processen in het algemeen:

- Wat ons betreft moeten alle bestuurlijke inspanningen er op zijn gericht dit jaar tot een afronding te komen van de besluitvorming, waarna met hernieuwd elan werk kan worden gemaakt van de MRA-samenwerking (Diemen)

  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Dit is precies de inzet. Het is van belang om nog dit jaar in de nieuwe opzet te gaan werken, ook met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen van 2022.

- Een aantal deelnemers benadrukt het belang van voldoende tijd in MRA-processen in het algemeen (en dit proces voor de samenwerkingsafspraken in het bijzonder), om zo de mogelijkheid te borgen van een zorgvuldig intern proces binnen gemeenten en provincies, en een gedegen deelregionale voorbereiding. De huidige 8 weken termijn is daarbij minimaal, beter zou zijn om 9 of 10 weken te hanteren (Bloemendaal, Heemstede, Huizen)
  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Dit punt is luid en duidelijk gehoord, en zal de volle aandacht behouden.

- In het overgangsjaar moeten we regelmatig met elkaar de nieuwe governance bespreken (Provincie Flevoland, Almere, Lelystad)
  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Het nieuwe bestuur zal hiertoe met een procesvoorstel komen richting de nieuwe AV

Algemene Vergadering, Bestuur en Platforms / PHO's

- Waar een 'coalition of the willing' wordt gevormd moet wel bewust afgewogen worden of het onderwerp nog steeds passend is op de MRA schaal (Hilversum, Gooise Meren, huizen, Wijdemeren, Weesp, Laren, Blaricum)
  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Afhankelijk van waar het idee voor de nieuwe coalition of the willing land (in welk Platform, PHO, bestuur of AV) moet ook de afweging daar gemaakt worden over op welk schaalniveau het nieuwe initiatief het beste kan worden opgepakt. Als het een verandering betreft die raakt aan de structuur van de MRA (bijvoorbeeld de komst van een nieuw Platform), dan wordt dit besproken in het Bestuur, die hierover met een voorstel naar de AV komen. Zaken van meer tijdelijke aard (projecten of programma's) kunnen veelal binnen de structuur van de platforms blijven.

- Zo zitten er in de (uitgebreide) beschrijving van de procedures soms lacunes. Wie controleert bijvoorbeeld het Bestuur, heeft de Algemene vergadering daar wel de juiste instrumenten voor en hoe zijn de raden en Staten hiervoor in positie? (Zaanstad)
  Afspraak: dit punt behoeft op dit moment nog geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. In het overgangsjaar moet nog veel worden uitgewerkt. Ook de zaken die hier worden genoemd moeten daarbij aan de orde komen. De samenwerkingsafspraken zijn zoals gezegd niet in beton gegoten; als tijdens het

overgangsjaar blijkt dat ze aanpassing of aanvulling behoeven dan zal daartoe een voorstel worden gedaan.

- Wij zijn van mening dat de samenwerkingsafspraken voor wat betreft de Raadtafel, (actieve) informatievoorziening en de verhouding tussen de verschillende gremia nog aangescherpt moeten worden (Provincie Flevoland, Almere, Lelystad)
  Afspraak: dit punt behoeft op dit moment nog geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. In het overgangsjaar moet nog veel worden uitgewerkt. Ook de zaken die hier worden genoemd moeten daarbij aan de orde komen. De samenwerkingsafspraken zijn zoals gezegd niet in beton gegoten; als tijdens het overgangsjaar blijkt dat ze aanpassing of aanvulling behoeven dan zal daartoe een voorstel worden gedaan.

- We vragen ons af of alle voorgestelde MRA-gremia gaan bijdragen aan minder bestuurlijke drukte en meer slagkracht, en missen een organogram waarin ook duidelijk staat wie in welk gremium wat gaat doen en hoe de verschillende gremia zich tot elkaar verhouden (Provincie Flevoland, Almere, Lelystad)
  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. De transitiecommissie heeft er vertrouwen in dat in de nieuwe structuur de MRA met meer slagkracht kan opereren, en meer vruchten van de samenwerking kan plukken. De verhoudingen tussen de gremia krijgen vorm in de voorgestelde procedures: deze laten zich lastig vatten in een bevredigend en kloppend organogram.

Algemene Vergadering

- In de samenwerkingsafspraken ten aanzien van besluitvorming in de Algemene Vergadering (AV) zou een stemverhouding moeten worden opgenomen op basis waarvan voorstellen worden aangenomen, dan wel worden verworpen (Uithoorn)
  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Het gaan werken met stemverhoudingen brengt een aantal nieuwe vragen en dillema's met zich mee. Vooralsnog hebben we er als MRA altijd voor gekozen om niet te werken met stemmen, en dus ook niet met stemverhoudingen. Ons voorstel is om op deze voet verder te gaan, en aft e spreken om – mochten deelnemers ontevreden zijn over de uitkomsten van bestuurlijke discussies en de afspraken die naar aanleiding daarvan worden gemaakt – hier open met elkaar het gesprek over te voeren. Er kan vervolgens bekeken worden of een verandering hierin gewenst is.

- Het is de vraag of deze hoge vergaderfrequenties van AV en bestuur realistisch zijn. Wij verzoeken u dan ook om in de afspraken ruimte te laten om van deze frequentie af te kunnen wijken indien nodig (Provincie Noord-Holland)
  Afspraak: de teksten over dit punt in de Samenwerkingsafspraken zullen zo geformuleerd worden dat deze ruimte geboden wordt. In het overgangsjaar zal bekeken worden hoe deze frequentie bevalt. De afgelopen jaren leert de ervaring dat er vaak extra overleggen bij worden gepland (zowel van de platforms als van bijvoorbeeld de Regiegroep), omdat er veel te bespreken is. Mocht gaande weg blijken dat de frequentie toch te hoog of te laag is, dan kan deze door het betreffende gremium worden bijgesteld.

- In lijn met het advies van de evaluatiecommissie is de frequentie van vergaderen van de AV en Bestuur omhooggegaan. In tegenstelling tot het advies van de evaluatiecommissie zijn beide gremia uitgebreid qua omvang (t.o.v. agendacommissie en regiegroep). De praktijk zal moeten uitwijzen of de samenhang tussen de vele MRA-activiteiten en de resultaatgerichtheid daarvan ook inderdaad verbeterd worden dankzij deze vollere vergaderkalender met meer bestuurders (Zaanstad, Purmerend, Edam-Volendam, Waterland, Wormerland, Oostzaan, Landsmeer, Uitgeest, Beemster)
  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Dit zal worden gemonitord. Indien bijstelling nodig is, dan kan het betreffende gremium hiertoe een wijziging doorvoeren

- De agenda van de Algemene Vergadering komt onder meer tot stand door agendapunten vanuit de MRA-raadtafel, maar het is niet duidelijk of die dezelfde status hebben als inbreng van de andere deelnemers. Het is belangrijk dat duidelijker geformuleerd wordt wat de bedoeling is (Haarlemmermeer)
  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. De MRA-directie voert het secretariaat van alle bestuurlijke gremia, en is nauw betrokken bij de raadtafel. Als spin-in het web nemen zij initiatief voor de agenda's voor deze overleggen, en zij zorgen er daarbij voor dat alle wensen met betrekking tot agendapunten zo goed mogelijk een plek krijgen. Bij alle vergaderingen is daarnaast ruimte om bij aanvang van de vergadering nieuwe agendapunten te opperen, alwaar de vergadering al dan niet meer in kan stemmenn.

- In de beschrijving onder C2 staat dat de vergadering van de AV niet over inhoudelijke onderwerpen gaat. Tegelijkertijd geeft u in de samenvatting aan dat de

AV kaderstellend en controlerend is. In de samenvatting staat ook dat alle bevoegdheden en kaderstellende taken bij de raden en staten blijven. Het vaststellen van kaders en het beoordelen of – gegeven de door de raden en staten vastgestelde kaders – de MRA effectief haar doelen realiseert, is wel degelijk een inhoudelijk rol. Wij verzoeken u dit in de definitieve samenwerkingsafspraken nog iets meer aan te scherpen (Hilversum, Gooise Meren, huizen, Wijdemeren, Weesp, Laren, Blaricum)
Afspraak: dit punt zullen we in het stuk duidelijker omschrijven, om zo goed een onderscheid te maken tussen de rol van de platforms/PHO's, het bestuur en de AV.

Bestuur

- Het college en raad vragen aandacht voor het creëren van bestuurlijk draagvlak voor de bestuurlijke afspraken die we in MRA verband willen maken. Oplossingen voor regionale opgaven zullen immers niet per definitie kunnen rekenen op politiek-bestuurlijk draagvlak. Het peilen van de verschillende belangen die er spelen én de bestuurlijke weging van die belangen zou goed passen bij het nieuw te vormen bestuur (Amstelveen, Aalsmeer, Uithoorn, Haarlemmermeer, Ouder-Amstel)
  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Dit past inderdaad goed bij de rol van het bestuur, maar (zeker het peilen van de belangen) past ook goed bij de rol van de platforms en de AV. De weging moet primair bij het bestuur liggen, die indien nodig hiertoe ook punten kan agenderen in de AV of de platforms.

- Wij zijn voorstander van deelregionale vertegenwoordiging in de platforms. Maar geven de voorkeur aan een zakelijk bestuur zonder deelregionale vertegenwoordiging. Daarmee nemen wij helaas een minderheidsstandpunt in. Wij respecteren de gemaakte keuze van de Regiegroep en hechten er aan dat wij gezamenlijk alert blijven of hetgeen wij met elkaar hebben afgesproken ook in de praktijk leidt tot een daadkrachtige en herkenbare MRA waarbij de inhoud voorop staat (Provincie Flevoland, Almere, Lelystad)
  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Gedurende het overgangsjaar (maar ook daarna) blijven we continu met elkaar in gesprek om het functioneren van de nieuwe governance te evalueren en waar nodig bij te stellen.

- Wij vinden een eigenstandige positie van de VRA in het bestuur belangrijk gezien het belang van de VRA als deelnemer voor het realiseren van grootschalige

regionale ontwikkelingen op het gebeid van mobiliteit, alsmede de expertise en de inzet van menskracht en middelen van de VRA (Haarlemmermeer, Vervoerregio Amsterdam)

Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. De Regiegroep acht het op dit moment niet wenselijk om de Vervoerregio een eigenstandige positie te geven in het bestuur. De Vervoerregio heeft voorgesteld om eerst de nieuwe samenstelling van het Platform Mobiliteit (waarin nu alle deelregio's zelf zijn vertegenwoordigd) te implementeren, en om dat na verloop van tijd gezamenlijk in de Regiegroep te beschouwen of het alsnog wenselijk is om de VRA een eigen plek in het bestuur te geven.

- Ondanks alle procedureafspraken is de verhouding tussen bestuur en directie niet erg duidelijk (Zaanstad)
  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Hierover moeten nog afspraken gemaakt worden tussen bestuur en directie (bijvoorbeeld de wijze waarop de directie het bestuur bediend). Gedurende het overgangsjaar zal hier een grote slag worden gemaakt, en zullen indien nodig voorstellen worden geformuleerd voor de aanscherping van de samenwerkingsafspraken.

Platforms / PHO's

- Conform het huidige MRA-convenant leveren de platforms een jaarverslag op ten behoeve van een inhoudelijke terugkoppeling en verantwoording naar colleges en raden en staten. Wij willen dat ook in de samenwerkingsafspraken terugzien (Haarlemmermeer, Ouder-Amstel, Zaanstad, Purmerend, Edam-Volendam, Waterland, Wormerland, Oostzaan, Landsmeer, Uitgeest, Beemster)
  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. In de nieuwe situatie is dit nog steeds het geval: een gedetailleerde verwantwoording zal bestuurlijk worden vastgesteld, en richting de raden en Staten zal de Voortgangsnota hiertoe dienen. Over losse projecten en programma's wordt ook regelmatig binnen de platforms gesproken over voortgang en verantwoording.

- Wij vinden dat de platforms - zonder inmenging van het dagelijks bestuur – hun werk moeten kunnen doen om de opgaven van de MRA te realiseren (uitvoeringslijnen MRA-Agenda 2020 – 2024) (Provincie Flevoland, Almere, Lelystad)
  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. De platforms zijn primair verantwoordelijk voor de realisatie van de uitvoeringslijnen:

het bestuur heeft hier o.a. een rol in op het gebied van bevorderen van integraliteit, externe profilering, etc.

- Inhoudelijk spelen de platforms een grote rol. Daar leveren de portefeuillehouders stof voor aan. De verhouding van de raden en staten met de betreffende portefeuillehouder is daarbij essentieel. Het is beider verantwoordelijkheid dat input tijdig afgestemd en geleverd wordt. De afspraken zijn te weinig geborgd in de afspraken binnen de MRA (Zaanstad)
  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. De MRA heeft hierin vooral een faciliterende rol, door middel van een goede informatievoorziening richting haar deelnemers en hun raden en staten. Als er vanuit deelnemers wensen zijn met betrekking tot de rol die de MRA-directie of leden van de MRA-gremia zouden kunnen spelen in het lokale (of deelregionale) gesprek tussen raden- of staten en hun college's, dan vernemen we dat graag, en kijken we hoe daar invulling aan gegeven kan worden.

- Wat betreft de platforms vinden wij het jammer dat er geen speciaal platform over het sociaal domein is toegevoegd aan de platforms van wonen, mobiliteit en landschap. De Zaanse raad heeft meermalen aangegeven veel belang te hechten aan dit onderwerp (Zaanstad)
  Afspraak: dit punt behoeft op dit moment nog geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Vooralsnog worden de sociaal-maatschappelijke vraagstukken aangevlogen vanuit de huidige drie platforms. Er wordt nu bij het vernieuwen van de MRA-governance geen extra platform sociaal opgericht, met specifieke taken uit het sociaal domein. Toekomstige veranderingen zijn niet bij voorbaat uitgesloten, maar krijgen vorm door initiatieven van onderop: deelnemers die gezamenlijk ambities formuleren, en op basis daarvan in een coalition-of-the-willing verandering in de MRA proberen te bewerkstelligen.

- De wisselwerking tussen platform en portefeuillehoudersoverleg wordt niet verder uitgewerkt in de samenwerkingsafspraken. Het is de verantwoordelijkheid van het platform om hierover goede afspraken te maken. Het is goed om na het overgangsjaar of bij de volgende vierjaarlijkse evaluatie te kijken of nadere uitwerking gewenst is. Ook moet goed afgewogen worden wanneer het instellen van een vast portefeuillehoudersoverleg het juiste instrument is of wanneer een andere invulling kan worden gekozen. Bijvoorbeeld door als platform een themasessie over een bepaald onderwerp te organiseren voor alle

portefeuillehouders van participanten. De afspraken bieden hiervoor ruimte. (Hilversum, Gooise Meren, huizen, Wijdemeren, Weesp, Laren, Blaricum)
Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Het is inderdaad de bedoeling om in het overgangsjaar maar ook in de daaropvolgende periode te bezien of de structuur goed functioneert, of dat er toch aanpassingen nodig zijn. Overigens staat het alle wethouders vrij om met elkaar te overleggen over onderwerpen waarover zij regionale afstemming noodzakelijk achten (dit zou je kunnen zien als het instellen van een PHO). Het betreffende PHO maakt daarmee niet automatisch onderdeel uit van de basisstructuur van de MRA.

- Alle deelregio's zijn vertegenwoordigd in de platforms. De afspraken bieden echter ook de mogelijkheid om te besluiten dat per deelregio meer bestuurders kunnen deelnemen. Wij zijn hier niet direct voorstander van. Natuurlijk kan een bestuurder als bestuurlijk trekker, vanuit een expertise of lokaal belang uitgenodigd worden bij een agendapunt maar dit is iets anders dan structureel deelnemen aan de overleggen (Hilversum, Gooise Meren, huizen, Wijdemeren, Weesp, Laren, Blaricum)
  Afpraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Dit is aan de platforms zelf. Als zij besluiten dat per deelregio ook meer dan 1 vertegenwoordiger welkom is, dan kan dat.

MRA Directie

- Opnieuw bepleiten wij de noodzaak om bij de MRA-werkorganisatie uit te gaan van een kernformatie van circa 30 FTE. Voor de argumentatie verwijzen wij u kortheidshalve naar onze eerste reactie van april jl. Het voorliggende voorstel ademt onmiskenbaar de sfeer van een compromis, maar getuigt in onze ogen van "struisvogelpolitiek". Impliciet is ongewenste kostenverhoging voor deelnemers het motief. Dat is jammer. De keuze voor samenwerking is niet vrijblijvend. En wie A zegt, moet ook B durven zeggen. Wij zien het voorliggende capaciteitsvoorstel en de bekostiging ervan als een groot risico voor het bereiken van de doelen en willen langs deze weg opnieuw een pleidooi houden voor de noodzakelijke kernformatie van circa 30 FTE. Het is funest als er jaarlijks forse capaciteitsdiscussies ontstaan (Diemen)
  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. In de Regiegroep is afgesproken de noodzaak voor de 30 fte als gegeven te beschouwen en daarmee verder niet ter discussie te stellen. Ook hebben alle deelnemers zich gecommiteerd om de benodigde inzet naar rato om niet te leveren.

- Het is nog onvoldoende duidelijk wat het 'om niet' leveren van ambtelijke inzet of het doen van een extra financiele bijdrage voor de 30 fte van de MRA-directie betekent voor individuele gemeenten/ deelregio's (Amstelveen, Aalsmeer, Haarlemmermeer, Ouder-Amstel, Uitgeest, Velsen, Zaanstad, Purmerend, Edam-Volendam, Waterland, Wormerland, Oostzaan, Landsmeer, Uitgeest, Beemster)
  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Dit is precies waarom er nu gewerkt wordt aan een directieplan en een voorstel voor het leveren van inzet voor de 30 fte.

- Voor (met name kleinere) gemeenten kan het lastig worden om om-niet inzet te leveren of een extra financiele bijdrage. Hoe gaan we daarmee om? (Uithoorn, Velsen, Beverwijk Zaanstad, Purmerend, Edam-Volendam, Waterland, Wormerland, Oostzaan, Landsmeer, Uitgeest, Beemster)
  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Conform de afspraken in de Regiegroep hierover zal daarom de verdeelsleutel voor de gevraagde capaciteit van 30 fte inzichtelijk worden gemaakt op de schaal van de deelregio's. Binnen de deelregio's kunnen gemeenten vervolgens gezamenlijk bepalen hoe die gevraagde inzet geleverd kan worden. Daarbij is voldoende ruimte om tot maatwerk te komen voor iedereen.

- Voor de verdeelsleutel voor het bijdragen van inzet voor de MRA-directie moet het inwoneraantal als vertrekpunt dienen (Huizen)
  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Voor de verdeelsleutel die nu in de maak is, is het inwoneraantal inderdaad het vertrekpunt.

- Het zou goed zijn om de volledige benodigde capaciteit voor de MRA-directie op te nemen in de begroting (Zaanstad, Gooise Meren, Blaricum), en deze ook uit de begroting te financieren, zo nodig met een hogere bijdrage per inwoner. Op die manier leveren alle deelnemers een evenredige bijdrage (Haarlem)
  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Uiteindelijk maken we straks in de nieuwe situatie precies inzichtelijk welke MRA-deelnemer welke bijdrage levert aan de 30 fte van de MRA-directie, en welke MRA deelnemer welke bijdrage levert aan de flexibele schil. Op die manier is voor elke deelnemer duidelijk hoe haar eigen bijdrage zich verhoudt tot de inzet van de

andere deelnemers. De MRA-directie zal (zodra de benodigde inzet rond is) dit inzichtelijk maken, en agenderen in Bestuur en AV.

- De Haarlemse raad verwacht dat bij een uitbreiding van het bureau er expliciet aandacht is voor diversiteit en inclusie (Haarlem)

  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Hier is de volle aandacht voor. Overigens hebben de deelnemers hier zelf ook een rol: bij het om-niet leveren van inzet hebben zij zelf ook invloed op hoe de samenstelling van de directie eruit komt te zien.

- De inzet voor de MRA-directie en de flexibele schil wordt op basis van een verdeelsleutel op deelregioniveau verdeeld. In de concept samenwerkingsafspraken is de verdeelsleutel voor de basisbijdrage naar inwoneraantal. Voor de personele inzet is de verdeelsleutel nog niet nader gedefinieerd. We verzoeken u invulling te geven aan een verdelingssystematiek die niet alleen rekening houdt met inwonersaantal maar ook met ieders ambitieniveau en wat eenieder binnen de doelstellingen te halen en te brengen heeft. (Hilversum, Gooise Meren, huizen, Wijdemeren, Weesp, Laren, Blaricum)

  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Voor de 30 fte voor de MRA-directie is dit een lastig uit te werken idee. Voor de flexibele schil is dit wel een goed idee, en zelfs een logische werkwijze: als deelnemers of deelregio's grote waarde hechten aan specifieke onderwerpen of uitvoeringslijnen uit de MRA agenda, kunnen ze daar extra inzet leveren voor de MRA.

Documenten

De samenwerkingsafspraken zelf

- In de definitieve versie van de Samenwerkingsafspraken kunnen de hoofd- en bijzaken beter gescheiden worden. Daarbij kunnen wellicht diverse procedurele passages uit de hoofdtekst verschoven worden naar de bijlagen. (Zaanstad, Purmerend, Edam-Volendam, Waterland, Wormerland, Oostzaan, Landsmeer, Uitgeest, Beemster)

  Afspraak: We lopen hier nog een keer goed doorheen, maar blijven daarbij wel waken voor een duidelijk en goed leesbaar document.

- De concept-samenwerkingsafspraken beogen het doel van de MRA, de nieuw in te stellen gremia, hun verantwoordelijkheden en rollen, alsmede de werkprocedures, uitputtend te beschrijven. Dit levert een lijvig document op. Daarin schuilt het risico

dat de lezer het overzicht verliest. In de definitieve versie zouden de hoofd- en bijzaken beter gescheiden kunnen worden, bijvoorbeeld door het document te beginnen met een inleiding over het doel van de MRA. Diverse procedurele passages kunnen vervolgens uit de hoofdtekst verschoven worden naar de bijlage, waarin de werkafspraken/procedures worden geschetst. Ook zou een professionele eindredacteur de tekst nog eens moeten nalopen op onduidelijkheden, dubbellingen en taalfouten (Provincie Noord-Holland)
Afspraak: We lopen hier nog een keer goed doorheen, maar blijven daarbij wel waken voor een duidelijk en goed leesbaar document.

- Uiteraard zal het succes van de samenwerkingsafspraken afhangen van de wijze waarop aan die afspraken invulling wordt gegeven. Dit is voor het college een blijvend punt van aandacht, dus niet alleen in het kader van de vierjaarlijkse evaluaties (Heemstede)
  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Niet alleen gedurende het overgangsjaar maar ook gedurende alle daarop volgende jaren blijven we continu met elkaar in gesprek om de samenwerking zo vruchtbaar mogelijk te houden. We beperken ons daarom niet tot de officiele evaluatie momenten, maar zijn pro-actief en flexibel in het verbeteren van de wijze waarop we met elkaar samenwerken.

- Tenslotte is het college teleurgesteld in het feit dat bij de stukken geen beantwoording van de ingekomen zienswijzen, wensen en opvattingen of een overzicht van de doorgevoerde wijzigingen is gevoegd. Gelet op de gewenste zorgvuldigheid van het proces van dit voor de governance van de MRA kaderstellende onderwerp hadden wij dit op zijn plaats gevonden (Heemstede)
  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Eens, dat gaan we vanaf nu wel doen, middels een notitie zoals de nu voorliggende, waarin we de ingekomen wensen en opvattingen samenvatten, en vervolgens aangeven of en zo ja wat er mee gedaan gaat worden.

- Ook is voor ons niet duidelijk wie de samenwerkingsafspraken monitort c.q. controleert en wat de consequenties zijn van het niet nakomen van de afspraken (Zaanstad)
  Afspraak: dit punt behoeft op dit moment nog geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Deze rol ligt bij het Bestuur en de MRA-directie.

Eventuele wijzigingen worden voorgelegd aan de AV. De consequenties van het niet nakomen van afspraken zijn in eerste instantie een bestuurlijk gesprek hierover.

- Wij zouden graag zien dat de definitieve versie van deze samenwerkingsafspraken alleen de hoofdzaken beschrijft (details en best practices kunnen naar de bijlagen), voorzien wordt van een organogram waarin ook duidelijk zichtbaar is hoe de verschillende MRA-gremia zich tot elkaar verhouden. Bovendien zou het fijn zijn als er een infographic of animatie van de samenwerkingsafspraken gemaakt kan worden. Zodat het voor alle leden van de MRA zichtbaar en herkenbaar blijft wat wij met elkaar willen bereiken en wat dit betekent voor hoe wij met elkaar willen samenwerken (Provinvcie Flevoland, Almere, Lelystad)

  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. De details en best practices maken reeds onderdeel uit van de bijlagen, en niet van het kern document. De verhoudingen tussen de verschillende gremia zijn gevat in de proces omschrijvingen, en laten zich moeilijk vatten in een bevredigend en kloppend organorgram. Voor wat betreft de communicatie over de samenwerkingsafspraken zal een plan gemaakt worden, waar de genoemde opties goede input voor vormen.

Voortgangsnota/Termijnagenda

- Het eigenlijke inhoudelijke werk vindt plaats in de platforms en in de portefeuillehoudersoverleggen van de MRA. Conform het huidige MRA-convenant leveren de platforms een jaarverslag op. Hier gaat in de nieuwe samenwerkingsafspraken het nodige veranderen. Over de voortgang van de MRA-activiteiten zal, tegen het licht van de drie overkoepelende MRA-thema's, teruggemeld gaan worden in een 'Voortgangsnota' en een 'Termijnagenda'. Het voordeel hiervan kan zijn dat het zodoende beter mogelijk wordt om met raden en Staten het gesprek te voeren over de hoofdlijnen van de MRA-samenwerking. Het is de bedoeling meer integraliteit te verkrijgen in plaats van in details te blijven steken. Een risico is wel dat het inhoudelijke werk van de platforms en portefeuillehoudersoverleggen verder af komt te staan van raadsleden en Statenleden. Wij verwachten daarom dat ook in de voortgangsnota en de termijn agenda voldoende ruimte zal worden gemaakt voor inhoudelijke aandachtspunten (Provincie Noord-Holland)

  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Dit is precies wat de nieuwe structuur beoogt: minder in discussie over details uit begroting of verantwoording, actiever het inhoudelijke gesprek over de onderwerpen en aandachtspunten die de deelnemers en hun raden of staten belangrijk vinden.

- De voortgangsnota en termijnagenda zijn een goede aanvulling, maar het mag nog concreter worden wat daarin komt. Bijvoorbeeld hoe gezorgd wordt dat deze nota's voldoen aan de behoefte van raden en staten (Haarlemmermeer)
  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. In het overgangsjaar gaan we aan de slag volgens de nieuwe werkwijze. De MRA-directie maakt in opracht van het bestuur een termijnagenda en een voortgangsnota. Werkenderwijs zullen er vanuit veel verschillende hoeken suggesties komen ter verbetering van de termijnagenda en voortgangsnota, waardoor deze in de loop der tijd steeds beter worden, en steeds beter aan zullen sluiten bij de behoefte van raden en staten.

Overige opmerkingen

- De bijlage met werkafspraken biedt een behoorlijk compleet overzicht. Dat is vanuit de –zo gewenste- transparantie een goede gedachte. Deze volledigheid zou ten koste kunnen gaan van flexibiliteit en snelheid. De MRA moet kunnen blijven inspringen op nieuwe kansen en ontwikkelingen, bijvoorbeeld bij het Rijk. Daarnaast zal het elke twee jaar opstarten van een proces om ofwel de MRA-agenda ofwel de samenwerkingsafspraken aan te passen, veel ambtelijke capaciteit vragen. Dit kan ten koste gaan van de resultaatgerichtheid. Zoals al wordt aangegeven zijn de werkafspraken in de bijlage een voorzet en zal in de praktijk moeten blijken hoe ze uitpakken (Provincie Noord-Hollland)
  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Resultaatgerichtheid staat voorop. Gaandeweg de komende jaren zal worden bezien of de huidige bedachte planning haalbaar is, of dat hier aanpassing noodzakelijk is.

- Het college constateert wel dat sprake is van een spanningsveld tussen enerzijds het benadrukken van het informele karakter van de MRA-samenwerking, en anderzijds de behoefte om de samenwerkingsafspraken vrij gedetailleerd vast te willen leggen, maar vervolgens ook weer niet alles (vgl. stemverhouding). Het college realiseert zich dat, in ogenschouw nemende de evaluatie van de MRA-samenwerking nadere afspraken nodig zijn, maar is hierbij wel zoekende naar de balans tussen beide aspecten. Het college spreekt hierbij de verwachting uit dat de focus niet alleen of met name op (administratieve) verantwoording komt te liggen, maar ook op het behalen van (kwalitatieve) resultaten en dat het een niet ten koste gaat van het ander. Het overgangsjaar met betrekking tot de werkafspraken dient naar oordeel

van het college dan ook te worden gebruikt om de voornoemde balans duidelijk en transparant in beeld te brengen (Uithoorn)
Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Resultaatgerichtheid staat voorop. Gaandeweg de komende jaren zal worden bezien of de huidige bedachte planning haalbaar is, of dat hier aanpassing noodzakelijk is.

- Er is behoefte aan meer helderheid over de evaluatie en de evaluatietermijn. Aangegeven wordt dat de samenwerkingsafspraken over vier jaar worden geëvalueerd. De MRA-werkgroep adviseert om binnen twee jaar een beknopte evaluatie te doen (Haarlemmermeer)
  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Eens, en zelfs eerder dan dat. Gedurende het overgangsjaar zal continu worden gemonitord hoe de nieuwe werkwijze bevalt, en waar verbetering mogelijk is.

- Vraagt aandacht voor de positie van gemeenten aan de randen van de MRA (Uitgeest)
  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Hier is kennis van genomen.

- Momenteel betalen de gemeenten €1,50 (plus een beetje via indexatie) per inwoner. In de concept Samenwerkingsafspraken staat dat de omvang van de totale begroting met het (4-jaarlijks) vaststellen van de MRA-agenda wordt bepaald: "De hoogte van de bijdrage per inwoner wordt telkens voor vier jaar vastgesteld in een Meerjarenbegroting, gelijktijdig bij het vaststellen van de nieuwe MRA Agenda." Wij vinden dat de contributie 'de range van €1,50' (plus een beetje via indexatie) per inwoner niet moet verlaten (Velsen, Beverwijk)
  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Hier is kennis van genomen.

- De gemeenteraad van Haarlem mist in het voorstel de relatie van de MRA tot de Vervoerregio Amsterdam (VRA). Wij zijn van mening dat MRA en VRA veel meer als één organisatie dienen op te treden om te komen tot een krachtige regie op het gebied van mobiliteit. Wij wijzen er daarbij op dat in de Metropoolregio Den Haag Rotterdam de vervoersautoriteit is opgenomen en dat hier geen sprake meer is van twee aparte organisaties. Wij beseffen dat de bestuurlijke grenzen van MRA en VRA niet helemaal gelijklopen en daardoor een samenvoeging bemoeilijken. Dit staat

echter in onze ogen een nauwere samenwerking en eerste stappen naar organisatorische integratie niet in de weg. Hierdoor kan de bestuurlijke drukte in de metropoolregio worden beperkt. Onze wens is dat door een andere organisatorische opzet ook de invloed van de gemeenteraden in Zuid-Kennemerland op het openbaar vervoerbeleid groter wordt. Wij vinden het een weeffout dat de gemeenteraad van Ouder-Amstel via de VRA op dit moment meer te zeggen heeft over de bussen van Rnet in Haarlem dan de gemeenteraad van Haarlem zelf (Haarlem)
Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Het ligt het meest voor de hand dat de gemeente Haarlem dit zelf eerst bilateraal met de Vervoerregio (en de Provinicie Noord-Holland?) bespreekt, en daarna wellicht ook in het platform Mobiliteit. Daar kan bekenen worden welke verdere stappen kunnen worden gezet. Indien men daar niet naar tevredenheid uit komt, kan het onderwerp worden geagendeerd in het bestuur en/of de AV.

- De samenwerkingsafspraken bieden meer mogelijkheden voor betrokkenheid van kleine gemeenten. Bijvoorbeeld door de directe vertegenwoordiging in de Algemene Vergadering en Raadtafel. Wij verzoeken u wel om bij het invullen van de informatievoorziening zoals beschreven in de samenwerkingsafspraken ook te kijken naar compacte informatievoorziening en bij kleine gemeenten op te halen of dit voldoende wordt gefaciliteerd (Hilversum, Gooise Meren, huizen, Wijdemeren, Weesp, Laren, Blaricum)
  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Het niet niet helemaal duidelijk waar hier precies op wordt gedoeld. In onze communicatie werken we veelal zo compact en efficient mogelijk. De stukken voor overleggen zijn soms noodzakelijkerwijs wat uitgebreider. Als deelnemers suggesties hebben voor hoe deze informatievoorziening naar kleine gemeenten te verbeteren, dan staat de MRA-directie daar altijd voor open.

- Het is overigens niet alleen van belang om raden en Staten beter bij de MRA-samenwerking te betrekken, maar ook de inwoners van de Metropoolregio. We roepen het MRA-bestuur en het MRA-bureau op de mogelijkheid te onderzoeken dat van belangrijke MRA-vergaderingen een livestream beschikbaar komt, zodat ook burgers het verloop van die vergaderingen kunnen volgen (Provincie Noord-Hollland)
  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Dit is vooralsnog even een stap te ver, en bovendien voor veel van de vergaderingen niet

wenselijk (als binnen een platform de strategie wordt besproken voor hoe te gaan opereren naar het Rijk bijvoorbeeld, of als een gesprek plaatsvind over hoe we ons willen verhouden tot onze triple helix partners, enzovoort). We gaan eerst een stap zetten door meer transparant te zijn in het delen van stukken.

- De Haarlemse raad verzoekt in overweging te nemen, naar het voorbeeld van de Metropoolregio Den Haag, om de inwoners van de MRA-spreekrecht toe te kennen. Inwoners kunnen hier dan gebruik van maken tijdens de openbare vergaderingen van de MRA als zij een belang hebben bij een onderwerp dat op de agenda van de vergadering staat (Haarlem)
  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Dit is vooralsnog even een stap te ver, en bovendien voor veel van de vergaderingen niet wenselijk. Wel vinden we het een goed idee om te kijken hoe we de inwoners van de MRA ook een stem kunnen laten hebben/ input kunnen laten geven. De MRA-Directie zal hiertoe met een voorstel komen.

- We maken ons zorgen over de aandacht voor de standpunten van de kleinere oppositie partijen binnen de (raden en staten van de deelnemers van de) MRA (Provincie Flevoland, Almere, Lelystad)
  Afspraak: dit punt behoeft geen aanpassing van de Samenwerkingsafspraken. Het is aan de deelnemers van de MRA om hier tot een goede inbreng te komen in de MRA-gremia, waar ook de kleinere partijen in hun raad of staten zich achter kunnen scharen.

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	7814
Extern Zaak ID	921516
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	28 oktober 2021
Agendapunt	10.b
Titel	MRA: Brief GS aan PS inz. Samenwerkingsafspraken MRA
Organisatieonderdeel	BEL/B&S

Bijlagen
Brief aan PS over samenwerkingsafspraken MRA.pdf
M157-2021 AANGENOMEN.pdf
M153-2021 AANGENOMEN.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	27 september 2021
Ingekomen stukken ter kennisname	30 september 2021
Economie Financiën en Bestuur	**28 oktober 2021**

Toelichting

Op 13 september 2021 hebben PS gesproken over de concept-samenwerkingsafspraken van de MRA en terzake twee moties aangenomen. Het College van GS heeft de voorzitter van de transitiecommissie van de MRA per brief geïnformeerd over de opvattingen van PS en GS inzake de concept-samenwerkingsafspraken.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr. J.J. van den Berg
BEL/BS

Telefoonnummer +31235144076
bergjj@noord-holland.nl

Verzenddatum

22 SEP. 2021

Kenmerk
921516/1708202

Uw kenmerk

Betreft: samenwerkingsafspraken MRA

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter informatie de brief die verzonden is aan burgemeester Halsema betreffende de concept-samenwerkingsafspraken van de Regiegroep Metropoolregio Amsterdam van 4 juli 2021. Deze brief is in concept-vorm besproken in uw Statenvergadering van 13 september. Het dictum van de aangenomen moties 2021-153 en 2021-157 is in de brief verwerkt. Wij stellen daarom voor de moties 2021-153 en 2021-157 als afgedaan te beschouwen.

Hoewel het besproken document uitdrukkelijk bedoeld is om aan de hand van heldere procesafspraken de onderlinge samenwerking tussen de MRA-overheden te verbeteren, bleek tijdens de behandeling in de Statenvergadering dat de daarin voorgestelde 'ambities' en 'doelstellingen', zoals geformuleerd op de pagina's 10 en 11 van de concept-samenwerkingsafspraken, voor enige onduidelijkheid zorgden. De begrippen 'leidende thema's' of 'uitgangspunten' passen wellicht beter in de context van procesafspraken over samenwerking dan 'doelstellingen'. Ook werden vragen gesteld naar de relatie met de inhoudelijke doelen van de vorig jaar vastgestelde MRA Agenda 2.0. Deze bevindingen zullen in de komende vergaderingen van de transitiecommissie en de regiegroep aan de orde worden gesteld.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Aan mevr. F. Halsema, voorzitter van de Metropoolregio Amsterdam

Strawinskylaan 1779

1077 XX AMSTERDAM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr. J.J. van den Berg
BEL/BS

Telefoonnummer +31235144076
bergjj@noord-holland.nl

Verzenddatum
22 SEP. 2021

Kenmerk
921516/1695346

Uw kenmerk

Betreft: opmerkingen provincie Noord-Holland betreffende de concept-samenwerkingsafspraken MRA

Geachte mevrouw Halsema,

Voor het zomerreces heeft het MRA-secretariaat aan alle gemeenteraden van de MRA-gemeenten en aan Provinciale Staten van Flevoland en Noord-Holland een conceptversie gestuurd van de nieuwe MRA-samenwerkingsafspraken, met het verzoek om dit in eerste aanleg te bespreken en opmerkingen te doen toekomen. Op basis van de binnengekomen opmerkingen zal dan in oktober vervolgens een bijgewerkte tweede versie van de samenwerkingsafspraken voor commentaar worden voorgelegd aan raden en Staten.

Provinciale Staten van Noord-Holland hebben, mede aan de hand van een voordracht van het College, op 6 september in commissieverband over het voorliggende concept gesproken, en vervolgens ook plenair in de Statenvergadering van 13 september.

Er is waardering uitgesproken voor het werk van de transitiecommissie en voor het document dat nu in conceptvorm voorligt. Wel meent PS dat de samenwerkingsafspraken in een aantal opzichten verbeterd kunnen worden. Het gaat daarbij om de volgende aspecten:

- De concept-samenwerkingsafspraken beogen het doel van de MRA, de nieuw in te stellen gremia, hun verantwoordelijkheden en rollen, alsmede de werkprocedures, uitputtend te beschrijven. Dit levert een lijvig document op. Daarin schuilt het risico dat de lezer het overzicht verliest. In de definitieve versie zouden de hoofd- en bijzaken beter gescheiden kunnen worden, bijvoorbeeld door het document te beginnen met een inleiding over het doel

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

van de MRA. Diverse procedurele passages kunnen vervolgens uit de hoofdtekst verschoven worden naar de bijlage, waarin de werkafspraken/procedures worden geschetst. Ook zou een professionele eindredacteur de tekst nog eens moeten nalopen op onduidelijkheden, dubbellingen en taalfouten.

- De bijlage met werkafspraken biedt een behoorlijk compleet overzicht. Dat is vanuit de –zo gewenste- transparantie een goede gedachte. Deze volledigheid zou ten koste kunnen gaan van flexibiliteit en snelheid. De MRA moet kunnen blijven inspringen op nieuwe kansen en ontwikkelingen, bijvoorbeeld bij het Rijk. Daarnaast zal het elke twee jaar opstarten van een proces om ofwel de MRA agenda ofwel de samenwerkingsafspraken aan te passen, veel ambtelijke capaciteit vragen. Dit kan ten koste gaan van de resultaatgerichtheid. Zoals al wordt aangegeven zijn de werkafspraken in de bijlage een voorzet en zal in de praktijk moeten blijken hoe ze uitpakken.

- Het eigenlijke inhoudelijke werk vindt plaats in de platforms en in de portefeuillehoudersoverleggen van de MRA. Conform het huidige MRA-convenant leveren de platforms een jaarverslag op. Hier gaat in de nieuwe samenwerkingsafspraken het nodige veranderen. Over de voortgang van de MRA-activiteiten zal, tegen het licht van de drie overkoepelende MRA-thema's, teruggemeld gaan worden in een 'Voortgangsnota' en een termijnagenda. Het voordeel hiervan kan zijn dat het zodoende beter mogelijk wordt om met raden en Staten het gesprek te voeren over de hoofdlijnen van de MRA-samenwerking. Het is de bedoeling meer integraliteit te verkrijgen in plaats van in details te blijven steken. Een risico is wel dat het inhoudelijke werk van de platforms en portefeuillehoudersoverleggen verder af komt te staan van raadsleden en Statenleden. Wij verwachten daarom dat ook in de voortgangsnota en de termijn agenda voldoende ruimte zal worden gemaakt voor inhoudelijke aandachtspunten.

- De MRA-samenwerking wordt intensiever en neemt aan belang toe. De evaluatiecommissie concludeerde in 2019 dat de MRA nog teveel een 'papieren samenwerking' was en resultaatgerichter zou moeten worden. De voorliggende conceptafspraken bepleiten in het kader daarvan een bestuur van tien leden dat 'minimaal' eens per maand vergadert, plus een zeer breed samengestelde algemene vergadering die 'ten minste' vier keer per jaar bijeen komt. Het is de vraag of deze hoge vergaderfrequenties realistisch zijn. Wij verzoeken u dan ook om in de afspraken ruimte te laten om van deze frequentie af te kunnen wijken indien nodig.

- De MRA bestaat uit zeven deelregio's, zo staat vermeld op p.12. Voor de volledigheid wijzen wij erop dat de MRA bestaat uit zeven deelregio's, twee provincies (Noord-Holland en Flevoland) en de Vervoerregio Amsterdam. Overigens wordt dit verderop in de samenwerkingsafspraken (zoals bij de samenstelling van de diverse gremia binnen de MRA) wél op een juiste manier uitgewerkt.

- De deelregio's vormen (samen met provincies en de Vervoerregio) de basis van de MRA, hebben veel autonomie en kunnen zelf bepalen hoe ze hun onderlinge intergemeentelijke afstemming vormgeven. Tegen die achtergrond is het wat curieus om in de conceptafspraken te lezen (in paragraaf B.3) dat *'het niet mogelijk is om deelregio's op te splitsen'*. Vanuit de bestuurlijke grondgedachte van de MRA vinden wij het beter om het aan gemeenten zelf over te laten hoe en met wie men zich wenst te organiseren. Het streven van de MRA zou er op gericht moeten zijn om de positie van de deelregio's te versterken. Wij verzoeken u deze passage te schrappen.

- We zien het als een vooruitgang dat de positie van de raadtafel wordt versterkt. De conceptafspraken stellen (in paragraaf C.1) dat *'Het Bestuur en de Algemene Vergadering zich laten adviseren door de MRA Raadtafel. Deze geeft het MRA Bestuur en de AV gevraagd en ongevraagd advies over de processen, die de raden en Staten aan gaan, waaronder de jaarlijkse Termijnagenda en het proces van 'wensen en opvattingen'.'* Wij zien de raadtafel als een orgaan dat voorafgaand aan een traject advies geeft op het proces om te komen tot een eindproduct. Het inhoudelijke gesprek over de MRA kan op elk moment gevoerd worden met de verantwoordelijk bestuurder. Wij verzoeken u deze rol te verhelderen.

- Om raden en Staten goed te kunnen betrekken bij de MRA-samenwerking is het van belang dat zij hun wensen en opvattingen altijd moeten kunnen inbrengen als dat noodzakelijk of relevant is. Dit zal minimaal plaatsvinden bij agendering van de MRA-Agenda en bij de vierjaarlijkse meerjarenbegroting, maar niet slechts alleen dan. Wij zijn daarom van mening dat de op bladzijde 39 gebruikte formulering anders zou moeten luiden. In de tekstpassage na het tweede bolletje van onderen, zou het woord 'slechts' vervangen moeten worden door het woord 'minimaal'.

- Het is overigens niet alleen van belang om raden en Staten beter bij de MRA-samenwerking te betrekken, maar ook de inwoners van de Metropoolregio. We roepen het MRA-bestuur en het MRA-

bureau op de mogelijkheid te onderzoeken dat van belangrijke MRA-vergaderingen een livestream beschikbaar komt, zodat ook burgers het verloop van die vergaderingen kunnen volgen.

Provinciale Staten van Noord-Holland spreken de wens uit, dat de concept-samenwerkingsafspraken in de definitieve versie aangepast zullen worden conform de hierboven vermelde aandachtspunten.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

M157-2021/PS 13-09-2021
AANGENOMEN

Partij voor de Dieren
Statenfractie Noord-Holland

Motie MRA en transparantie

Provinciale Staten van Noord-Holland in vergadering bijeen op maandag 13 september ’21, ter behandeling van de voordracht Samenwerkingsafspraken MRA;

constaterende dat;

- dit een belangrijk moment is voor kaderstellend PS om scherp richting te geven aan MRA;
- de inleiding van de voordracht Samenwerkingsafspraken MRA stelt dat PS door middel van moties wensen en bedenkingen voor de concept-samenwerkingsafspraken mee kan geven;

overwegende dat;

- de huidige concept-samenwerkingsafspraken inzetten op volledige transparantie over vergaderingen van MRA-gremia;
- er wordt ingezet op beter betrekken van de Raden en Staten;
- de inzet en activiteiten van MRA raken aan de belangen van inwoners en hun leefomgeving;
- er nog weinig wordt gezegd over de noodzaak om burgers beter te betrekken bij het werk en toekomst van MRA;

verzoeken GS om;

de volgende wensen/opvattingen op te nemen in de brief van GS inzake opmerkingen provincie Noord-Holland betreffende de concept-samenwerkingsafspraken:

- dat het wenselijk is om activiteiten te ondernemen waarmee burgers beter worden betrokken bij MRA-activiteiten en MRA-koers;
- dat daarbij ook de mogelijkheid van livestreamen van relevante belangrijke MRA-vergaderingen, zodat burgers ze mee kunnen volgen wordt onderzocht;

en gaan over tot de orde van de dag.

Ines Kostic
Partij voor de Dieren

Eric Jensen
JA21

M153-2021/PS 13-09-2021
AANGENOMEN

Motie tekstwijziging samenwerkingsafspraken MRA “slechts”

Provinciale Staten van Noord-Holland, in vergadering bijeen op 13 september 2021 hebben kennis genomen van de statenvoordracht Samenwerkingsafspraken MRA (VD-48);

constateren dat:

- concept-samenwerkingsafspraken betreffende de Metropoolregio Amsterdam (MRA) voorgelegd zijn aan Provinciale Staten en besproken in de commissie EFB op 6 september;
- Provinciale Staten gevraagd worden hun wensen en opvattingen over dit concept kenbaar te maken;

overwegen dat:

- Staten- en Raadsleden wensen en opvattingen bij de MRA altijd moeten kunnen inbrengen als dat noodzakelijk en/of relevant is;
- dit **minimaal** zal gaan plaatsvinden bij agendering van de MRA Agenda en bij de vierjaarlijkse meerjarenbegroting, maar niet slechts alleen dan;

zijn van mening dat:

- de op bladzijde 39 gebruikte formulering anders zou moeten luiden:
  In het concept in de alinea “Maak verschil tussen oordeelsvorming en besluitvorming” staat dat het “proces van ‘wensen en opvattingen’ via de weg college, commissie en vaststelling in raden en staten **slechts** gebruikt wordt bij besluitvorming over MRA Agenda, de vierjaarlijkse meerjarenbegroting en specifiek aangewezen onderwerpen uit de termijnagenda.” Dit moet zijn **minimaal.**

verzoeken het college om:

- deze wens op te nemen in de brief van GS inzake opmerkingen provincie Noord-Holland betreffende de concept samenwerkingsafspraken;

en gaan over tot de orde van de dag.

Arja Kapitein (D66)
Mirjam van Meerten-Kok (VVD)
Robert Zaal (GroenLinks)
Jorrit Carton (PvdA)
Christa Kuiper-Kuipers (CDA)
Ines Kostic (Partij voor de Dieren)
Ilse Bezaan (PVV)
Wil van Soest (50plus PvdO)
Suleyman Koyuncu (DENK)
Gerard Kohler (JA21)

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	7644
Extern Zaak ID	1594094
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	28 oktober 2021
Agendapunt	13.a
Titel	Bestuur: Brief GS aan PS inz. Tweede deelbesluit Wob-verzoek Telegraaf inzake datacenters (c-agenda EFB 28-10-2021)
Organisatieonderdeel	CZ/JZ

Bijlagen
Brief aan PS over beslissing op Wob-verzoek Telegraaf inzake datacenters (deelbesluit 2).pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	20 september 2021
Ingekomen stukken ter kennisname	30 september 2021
Economie Financiën en Bestuur	**28 oktober 2021**

Toelichting

De Wet openbaarheid van bestuur (Wob) regelt het recht op informatie van de overheid. Overheidsinformatie is in principe openbaar. De Wob kent een aantal gevallen waarin de gevraagde informatie niet openbaar kan worden gemaakt. Meer over de Wob is te vinden op www.noord-holland.nl/wob.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr. M.S. van Muiswinkel
CZ/JZ/WCD

Telefoonnummer +31235143839
martijn.van.muiswinkel@noord-

Verzenddatum
16 SEP. 2021

Kenmerk
1594094/1701264

Uw kenmerk
Nvt

Betreft:
Beslissing Wob-verzoek Telegraaf inzake datacenters (deelbesluit 2)

Geachte leden,

Met deze brief stellen wij u in kennis van bijgevoegde beslissing van 14 september 2021 op een Wob-verzoek.

Op 8 maart 2021 hebben wij een verzoek om informatie in het kader van de Wob ontvangen van de Telegraaf. Het verzoek ziet, kort samengevat, op informatie over (de ontwikkeling van) het beleid rondom gevestigde en toekomstige datacenters in de gemeente Hollands Kroon.

Wij hebben, gelet op de omvang van het verzoek, met verzoeker afgesproken het verzoek op te splitsen. Op 26 mei 2021 is een eerste deelbesluit genomen met betrekking tot de categorieën 'MER' en 'bestemmingsplan'. Daarbij zijn ongeveer 200 documenten grotendeels openbaar gemaakt.

Het onderhavige besluit betreft onder meer categorieën zoals bevoegd gezag, datacenterstrategie, duurzaamheid, interbestuurlijk toezicht, Leges, restwarmte, stroomverbruik, vergunningverlening en archeologie. Deze categorieën omvatten ruim 600 documenten. De documenten worden grotendeels openbaar gemaakt.

Ons besluit zal samen met de openbaar gemaakte documenten op de Wob-pagina van de website van de provincie Noord-Holland worden

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

gepubliceerd, https://www.noord-holland.nl/Loket/Wob_verzoek/Wob_verzoeken_2021.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris voorzitter

R.M. Bergkamp A.Th.H. van Dijk

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	7783
Extern Zaak ID	1133514
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	28 oktober 2021
Agendapunt	13.b
Titel	Werklocaties: Brief GS an PS inz. Monitor Werklocaties Noord-Holland 2020-2021 (C-agenda EFB 28-10-2021, M&B 28-10-2021 en RWK 25-10-2021)
Organisatieonderdeel	BEL/RE&E

Bijlagen
Brief aan PS over monitor Werklocaties Noord-Holland 2020-2021.pdf
Bijlage MONITOR WERKLOCATIES

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	11 oktober 2021
Ruimte Wonen en Klimaat	25 oktober 2021
Economie Financiën en Bestuur	**28 oktober 2021**
Mobiliteit & Bereikbaarheid	28 oktober 2021
Ingekomen stukken ter kennisname	31 oktober 2021

Toelichting

De Monitor Werklocaties 2020-2021 geeft informatie over feitelijke ontwikkelingen op bedrijventerreinen, kantoorlocaties en gemengde locaties in Noord-Holland. De monitor laat de ontwikkelingen in 2020 zien, met peildatum van 1 januari 2021. Het afgelopen jaar zijn de Noord-Hollandse werklocaties ondanks COVID-19 redelijk overeind gebleven. De kantorenmarkt is iets ruimer, maar de bedrijventerreinenmarkt is juist krapper geworden.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

M. van Wijk

BEL/REE

Telefoonnummer +31235144268

wijkm@noord-holland.nl

Verzenddatum

30 SEP. 2021

Kenmerk

1133514/1700872

Uw kenmerk

Betreft: Monitor Werklocaties Noord-Holland 2020-2021

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp:
Monitor Werklocaties Noord-Holland 2020-2021.

De Monitor Werklocaties brengt de feitelijke ontwikkelingen in beeld op de Noord-Hollandse gemengde werklocaties, kantorenlocaties en (zeehaven)bedrijventerreinen.

Het betreft ontwikkelingen in 2020 met als peildatum 1 januari 2021. Deze jaarlijkse monitor sluit nauw aan de Monitor Ruimte-intensivering Noordzeekanaalgebied en de MRA Monitor Plabeka (Platform Bedrijventerreinen Kantoren). In samenhang worden ontwikkelingen op de werklocaties in beeld gebracht. Daartoe zijn ook gedetailleerde online dashboards en atlas voor alle werklocaties online beschikbaar.

Het afgelopen jaar zijn de Noord-Hollandse werklocaties ondanks COVID-19 redelijk overeind gebleven. De kantorenmarkt is iets ruimer, maar de bedrijventerreinenmarkt is juist krapper geworden. Wij zetten ons in om werklocaties duurzaam toekomstbestendig te maken. Deze monitor levert inzicht in de stand van zaken daarvan. Wij zetten ons ook in om in voldoende goede werklocaties te voorzien. De voortgang en programmeringsafspraken in Noord-Holland Zuid worden gemonitord in de Monitor Plabeka. In Noord-Holland Noord is recentelijk een vraagraming vastgesteld en worden programmeringsafspraken uitgewerkt, mede op basis van inzichten uit deze monitor.

Kantorenlocaties

De kantorenmarkt heeft een omvang van 12 miljoen vierkante meter, waarvan 6,4 miljoen op kantorenlocaties. Een kwart van de werkgelegenheid in Noord-Holland is te vinden op kantorenlocaties: 343.000 banen. In 2020 is het gebruik van kantoorruimte op

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

kantorenlocaties gelijk gebleven, terwijl de voorraad licht toenam. De kantorenleegstand is daarmee voor het eerst sinds 2014 opgelopen, tot 11,8%. De planvoorraad nam sterk toe: van 2,1 naar 3,1 miljoen vierkante meter, vooral stedelijke verdichtingslocaties. Hiermee is de kantorenmarkt ruimer geworden. Steeds meer kantoorpanden hebben een energielabel van C of hoger, maar een vijfde daarvan heeft nog een verduurzamingsopgave om in 2023 in aanmerking te komen voor gebruik.

Bedrijventerreinen

Op de bedrijventerreinenmarkt is sprake van schaarste. De leegstand van bedrijfspanden is gedaald van 4% naar 3,5%. Er is in 2020 in totaal 47 hectare bedrijventerreinen en 16 hectare zeehaventerreinen uitgegeven. De totale planvoorraad is toegenomen tot 1386 hectare.

Het is van belang om de bedrijventerreinen up-to-date te houden met beheer en herstructurering (onder meer via HIRB+ en OTW). Op 38% van de verouderde locaties zijn plannen om te herstructureren, op een derde zijn juist transformatieplannen. Herstructurering wordt deels betaald met de HIRB (Herstructurering Intelligent Ruimtegebruik op Bedrijventerreinen). Afgelopen jaar hebben zes projecten HIRB-subsidie ontvangen, waarmee het budget in 2020 opnieuw was uitgeput. De HIRB Duurzaamheid is subsidie gericht op fysieke duurzame energiemaatregelen voor bedrijfsgebouwen op bedrijventerreinen en loopt sinds dit jaar. Deze subsidieregeling is onderdeel van het Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds. Voor de helft van het budget zijn inmiddels aanvragen gedaan.

Wij zetten in op toekomstbestendigere werklocaties via Ondersteuning Toekomstbestendige Werklocaties (OTW). In 2020 is bij 21 projecten aan gemeenten, omgevingsdiensten en ondernemersorganisaties subsidie toegekend, met name voor verduurzaming. Hiermee is de regeling in 2020 uitgeput. Dit jaar is ook in beeld gebracht hoe het stroomverbruik op de bedrijventerreinen in Noord-Holland zich ontwikkelt. Het gebruik neemt daarbij sneller toe dan het aantal aansluitingen. Bij gas is juist sprake van minder verbruik ten opzichte van het aantal aansluitingen.

Voor veel ambities en te bereiken doelen op bedrijventerreinen is een goede organisatiegraad van cruciaal belang. Op Noord-Hollands bedrijventerreinen is bij 33% sprake van georganiseerd beheer. Dit is een verdubbeling sinds 2017. OTW-subsidies dragen hier ook aan bij.

Gemengde werkmilieus

Gemengde werkmilieus kennen in 2020 voor het eerst een afname van de werkgelegenheid, tot 760.000 banen, met name in woonwijken en centrumgebieden. Dit is een gevolg van krimp in de horeca en zakelijke dienstverlening door COVID-19. De opname en gebruik van kantoorruimte in gemengde gebieden blijft dalen.

Duiding van de uitkomsten

De monitor Werklocaties (en monitor Plabeka) beschrijven de feitelijke ontwikkelingen in de provincie Noord-Holland en de MRA. Wat betekenen deze ontwikkelingen voor het ruimtelijk-economisch beleid op lange termijn? En valt het dan toch mee met de impact van de coronacrisis? Voor de duiding hebben de opstellers van de monitor Plabeka een essay geschreven dat niet alleen voor de Metropoolregio Amsterdam relevant is, maar waarvan wij denken dat dit ook relevant is voor Noord-Holland Noord.

De monitors zijn jaren geleden in het leven geroepen in een periode met een hoge kantorenleegstand en een overaanbod van bedrijventerreinen. Vanaf 2010 tot en met de crisis was het adagium in de MRA 'snoeien om te kunnen bloeien'. Er was een duidelijke noodzaak om in de regio meer en beter met elkaar samen te werken en te komen tot duidelijke afspraken over de ontwikkeling van kantoren en bedrijventerreinen. Vanaf 2017 is gebleken dat de ruimtelijke economie zich sneller dan gedacht heeft hersteld uit de financiële crisis. Tegelijkertijd heeft de oplopende druk op de woningmarkt ervoor gezorgd dat een substantieel deel van het verouderde kantorenvastgoed is getransformeerd naar andere functies en dat 'verouderde' bedrijventerreinen aan het verkleuren zijn naar gemengde woon-werkgebieden of naar volledige woongebieden. De keerzijde van de medaille is dat de balans tussen wonen, werken en andere functies uit balans dreigt te raken. Recent zijn deze zorgen ook geuit door de bestuurlijk trekkers Plabeka met een brief aan de portefeuillehouders Economie van de MRA.

Het adagium van 'snoeien' lijkt voorbij en het is nu tijd om te gaan 'naar verantwoord bloeien', zoals de opstellers van het Plabeka-essay dat zien. Of gooit de coronacrisis voorlopig roet in het eten? De coronacrisis heeft een behoorlijke impact. Sectoren die beschouwd worden als belangrijke banenmotoren zijn hard geraakt, zoals de luchtvaartsector, detailhandel en horeca- en cultuursector. Tot 1 januari van dit jaar heeft dit voor een beperkt deel doorgewerkt in de opnames van kantoren en de uitgiftes van bedrijventerreinen. De cijfers zijn weliswaar wat lager dan de voorgaande jaren, maar geven nog steeds aan dat de economie het nog best goed heeft gedaan. Zo heeft er in de zakelijke dienstverlening, de ICT, techniek en de logistiek en groothandel onveranderd groei plaatsgevonden.

Nu de kruitdampen van de coronacrisis weer enigszins zijn opgetrokken en bedrijven weer voorzichtig naar de toekomst durven te kijken, komen ook de belangrijke opgaven waar de MRA voor staat weer op de agenda. Er zal in ieder geval weer volop (her)ontwikkeld worden. Een aantal ontwikkelingen die onveranderd beleidsmatig en bestuurlijk op de agenda moeten komen te staan zijn onder meer:

- Ramingen bedrijventerreinen en kantoren en het gebruik daarvan bij (afwijking op) programmeringsafspraken.
- Meer inzicht in de diversiteit van gemengde werkmilieus.
- Transformatieopgave van haven- en bedrijventerreinen en inzicht in realisatiekansen.
- Vraag in Amsterdam naar ruimte in buurgemeenten ten opzichte van feitelijke verhuisbewegingen.
- Bemoedigende ontwikkelingen schaarste ruimtevraag en -aanbod in Noordzeekanaalhavens.
- Herontwikkeling bedrijventerreinen met HIRB en kansen voor marktpartijen.
- De nieuwe kantorenmarkt na corona.
- Informatiebasis voor de energiezuinigheid van bedrijfsvastgoed op de bedrijventerreinen op orde brengen.

Tot slot

De Monitor laat zien dat de werklocaties in Noord-Holland in coronajaar 2020 redelijk overeind zijn gebleven. Daarmee komen diverse onderwerpen (weer) op de beleidsagenda, waaronder de balans tussen ruimte voor wonen, werken en andere functies. Dit zal in de komende periode nog nader worden uitgewerkt in actualisaties van vraagraming, programmering en in de uitwerking van de Verstedelijkingsstrategie.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

1 bijlage

Monitor Werklocaties Noord-Holland 2020-2021

Monitor Werklocaties Noord-Holland 2020-2021

September 2021

ECONOMIE

Inhoud

4 | MANAGEMENT SAMENVATTING

6 | 1 Inleiding

8 | 2 Gemengde werklocaties

8 2.1 Inleiding
8 2.2 Spreiding en ontwikkeling werkgelegenheid
11 2.3 Ontwikkeling functiegebruik
12 2.4 Ontwikkeling leegstand
13 2.5 Verhuisbewegingen bedrijven op gemengde locaties

16 | 3 Kantorenmarkt

16 3.1 Kantorenlocaties en werkgelegenheid
16 3.2 Voorraad en aanbod
18 3.3 Leegstand
19 3.4 Transformatie
21 3.5 Kwalitatieve kenmerken kantorenlocaties
22 3.6 Verhuisbewegingen bedrijven op kantorenlocaties

25 | 4 Bedrijventerreinen

25 4.1 Inleiding
25 4.2 Uitgifte bedrijventerreinen
29 4.3 Aanbod bedrijventerreinen
32 4.4 Leegstand
32 4.5 Veroudering
33 4.6 Herstructurering
34 4.7 Transformatie
35 4.8 Georganiseerd beheer
36 4.9 Verduurzaming, energie- en ruimtegebruik
39 4.10 Verhuisbewegingen bedrijven op bedrijventerreinen

Nooduitgang
vrijlaten a.u.b.

MANAGEMENT SAMENVATTING

De Monitor Werklocaties 2020-2021 brengt ontwikkelingen in beeld op de Noord-Hollands gemengde werklocaties, kantorenlocaties en (zeehaven) bedrijventerreinen. Deze monitor brengt de ontwikkelingen in 2020 in beeld met als peildatum 1 januari 2021.

Een kwart van de werkgelegenheid is te vinden op kantorenlocaties: 343.000 banen. De kantorenmarkt in Noord-Holland heeft een omvang van 12 miljoen vierkante meter, waarvan 6,4 miljoen op kantorenlocaties. In 2020 is het gebruik van kantoorruimte op kantorenlocaties gelijk gebleven, terwijl de voorraad licht toenam. De kantorenleegstand is daarmee opgelopen tot 11,8 %. De planvoorraad nam sterk toe: van 2,1 naar 3,1 miljoen vierkante meter. Hiermee is de kantorenmarkt ruimer geworden. Steeds meer kantoorpanden hebben een energielabel van C of hoger, maar een vijfde daarvan heeft nog een verduurzamingsopgave om in 2023 in aanmerking te komen voor verhuur.

Op de bedrijventerreinenmarkt is sprake van schaarste. Er is in 2020 in totaal 47 hectare droge en 16 hectare natte bedrijfskavels uitgegeven. De totale planvoorraad is toegenomen met voornamelijk zachte voorraad tot 1386 hectare. De leegstand van bedrijfspanden is gedaald van 4% naar 3,5%. Het is van belang om de bedrijventerreinen up-to-date te houden met beheer en herstructurering (onder meer via HIRB+ en OTW). Het aantal verouderde bedrijventerreinen is gelijk gebleven. Voor 38% van deze locaties zijn plannen om te herstructureren, voor een derde zijn juist transformatieplannen. Er is opnieuw een groei van bedrijventerreinen met georganiseerd beheer.

Gemengde werkmilieus kennen in 2020 voor het eerst een afname van de werkgelegenheid tot 760.000, met name in woonwijken en centrumgebieden ten gevolge van krimp in de horeca en zakelijke dienstverlening. De opname en gebruik van kantoorruimte in gemengde gebieden blijft dalen.

		2019-2020 -> 2020-2021
Kantorenlocaties	Banen	343.000 (24% aandeel)
	Voorraad	6,4 mln m²
	Plancapaciteit	Gestegen tot 3,1 mln m²
	Leegstand kantoren	Gestegen tot 11,8%
	Transformatie	Gedaald tot 105.000 m²
Bedrijven- en zeehaven-terreinen	Banen	319.000 (22% aandeel)
	Voorraad (netto uitgegeven)	6829 hectare
	Uitgifte	Gedaald van 84 tot 63 hectare
	Plancapaciteit	Toegenomen tot 1386 ha
	Leegstand bedrijven	Gedaald tot 3,5%
	Veroudering met herstructureringsplannen	57 (38%)
	Veroudering met transformatieplannen	48 (32%)
	Georganiseerd beheer	Gestegen tot 114 locaties (4.360 ha.)
Gemengde werkmilieus	Banen	760.000 (53% aandeel)
	Kantorenvoorraad	Gedaald tot 3,5 mln m²
	Leegstand kantoren	10%

KEMPPI
Nick

1 Inleiding

De Provincie Noord-Holland streeft naar een optimaal vestigingsklimaat voor ondernemers in Noord-Holland. De provincie ondersteunt het vestigingsklimaat door in te zetten op goede bereikbaarheid, goede ruimtelijke ordening en een gezonde leefomgeving. In het coalitieakkoord 2019-2022 blijven duurzaam ruimtegebruik en herstructurering van bedrijventerreinen van belang en worden aanvullende ambities voor leefbaarheid, verduurzaming en CO_2-reductie geformuleerd. Transformatie van bedrijventerreinen is alleen mogelijk als er voldoende vestigingslocaties overblijven.

De inzet is om zowel kwantitatief als kwalitatief blijvend te voorzien in de behoefte aan duurzame werklocaties. Regionaal zijn er afspraken gemaakt over planning en programmering en het verbeteren en verduurzamen van bestaande bedrijventerreinen en kantoorlocaties. In Noord-Holland Noord zijn regionale afspraken in de convenanten met West-Friesland, Regio Alkmaar en Kop van Noord-Holland vastgelegd en deze worden geactualiseerd op basis van de recent vastgestelde behoefteraming. De regionale afspraken zijn voor Noord-Holland Zuid vastgelegd in Plabeka 3.1 (Platform voor Bedrijven en Kantoren). In de MRA wordt de behoefteraming komend jaar geactualiseerd.

Deze Monitor Werklocaties sluit dit jaar opnieuw nauw aan op de Monitor Plabeka van de Metropoolregio Amsterdam. Deze monitor biedt inzicht in de ontwikkelingen op gemengde locaties, kantorenlocaties en (haven)bedrijventerreinen van Noord-Holland in 2020 met als peildatum 1-1-2021. De belangrijkste cijfers van deze Monitor Werklocaties zijn ook op verschillende schaalniveaus online te raadplegen met de interactieve dashboards. In het overzicht zijn de belangrijkste ontwikkelingen in het afgelopen jaar samengevat. De Monitor sluit eveneens aan op de Monitor Ruimte-intensivering Noordzeekanaalgebied. De jaarlijkse gemeentelijke enquête dient als basis voor beide monitors. Daarnaast worden externe databronnen gebruikt, zoals het arbeidsplaatsenregister LISA (met peildatum 1-4-2020) en de kantorenmarktinformatie van Kantorenmonitor B.V. De cijfers zijn bewerkt door BCI/Tympaan.

Net als in de vorige monitor is gebruik gemaakt van BAG-gegevens om inzicht te hebben in het gebruik van de verblijfsobjecten (VBO's) op de werklocaties. Daarnaast is er met behulp van CBS-microdata inzicht in leegstand in de bedrijfspanden op bedrijventerreinen vanaf 2017. Ten opzichte van vorig jaar is er verdieping en aanvulling op:

- Inzicht in jaarlijkse bedrijfsverplaatsingen van en naar werklocaties.
- Grootste energie-verbruikende bedrijventerreinen.
- Ontwikkeling georganiseerd beheer bedrijventerreinen.
- Uitgifte ten opzichte van vraagraming in Noord-Holland Noord.
- Verhouding van uitgifte en planvoorraad.
- Uitsplitsing van uitgifte naar bedrijfstak en milieucategorie.

De Monitor Werklocaties hanteert een onderscheid tussen deelregio's.
Een overzicht van werklocaties, gemeenten en deelregio's vindt u in de online dashboards voor bedrijventerreinen, kantorenlocaties en gemengde werkmilieus en op Atlasplabeka.nl.

- Noord-Holland Noord (Kop van Noord-Holland, West-Friesland en Regio Alkmaar (inclusief Castricum en Uitgeest).
- Noord-Holland Zuid (Amsterdam, Amstelland-Meerlanden, Gooi en Vechtstreek (inclusief Weesp), IJmond, Zaanstreek-Waterland en Zuid-Kennemerland).

2 Gemengde werklocaties

Gemengde werkmilieus kennen in 2020 voor het eerst een afname van de werkgelegenheid (-1,2%), met name in woonwijken en centrumgebieden ten gevolge van krimp in de horeca en zakelijke dienstverlening. De opname en gebruik van kantoorruimte in gemengde gebieden blijft dalen. In vrijwel alle deelregio`s is een daling of stabilisatie van de leegstand van verblijfsoppervlakte zichtbaar.

2.1 Inleiding

Gemengde milieus zijn andere type vestigingsmilieus dan kantorenlocaties en bedrijventerreinen, de formele locaties. Op gemengde werkmilieus worden geen enquêtes bijgehouden over uitgifte en aanbod, of kwalitatieve kenmerken zoals veroudering, parkmanagement etc. Dit type werkmilieus zijn vooral in de steden en grotere kernen aanwezig. Het gaat hier om de werkgelegenheid, de spreiding en ontwikkeling daarvan.

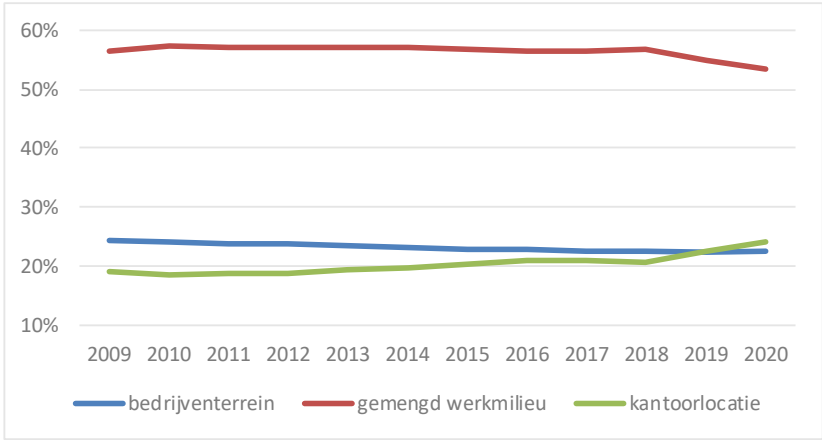
Onder gemengde werkmilieus worden alle locaties waar gewerkt wordt, buiten bedrijventerreinen en kantoorlocaties verstaan. Deze milieus kenmerken zich door een mix van onder andere wonen, werken, recreatie en voorzieningen. In het kader van de Monitor zijn er zes soorten gemengde werkmilieus onderscheiden, welke aansluiten bij de voorgaande monitoren Plabeka:

- *Centrumgebieden*: centra van gemeenten/woonkernen met meer dan 20.000 inwoners. Kenmerkend is de concentratie aan voorzieningen. Veel voorkomend type bedrijvigheid zijn retail, horeca, (overige) dienstverlening.
- *Woonwijken*: alles binnen het bestaand stedelijk gebied maar buiten het centrumgebied. Hiertoe behoren woonwijken, maar ook voorzieningen en groen binnen de stad. Het type bedrijvigheid dat binnen een woonwijk gevestigd is zijn onder meer zzp'ers, bedrijven aan huis, scholen/ onderwijsinstellingen, zorgfuncties, horeca en buurt-winkelcentra.
- Het *landelijk gebied* is alles buiten het bestaand stedelijk gebied. Indicatief ligt de dichtheid van bebouwing hier lager dan 1.000 adressen per km^2. Dit gebeid is gekenmerkt door onder meer land- en (glas)tuinbouw, leisure en uiteenlopende bedrijvigheid in landelijk gebied.
- *Creatieve wijken*: woon-werkgebieden in (grote) steden die door menging met zelfstandige kantoorruimtes voorzien in een behoefte aan informeel stedelijk werkmilieu. Bedrijvigheid in de creatieve industrie (moderne maakindustrie, mode, cultuur), kennis/onderwijsinstellingen en retail is hier gevestigd en is veelal in (creatieve) bedrijfsverzamelgebouwen te vinden.
- *Productieve wijken*: woon-werkgebieden in (grote) steden die bedrijven integreren in het stedelijk woonmilieu, en zo divers ondernemerschap voor de stad behouden. Type bedrijvigheid: moderne maakindustrie, stadsverzorgende bedrijvigheid en retail.
- *Stadsstraten*: economische functielinten met een duidelijke verkeersfunctie, maar ook een nadrukkelijke verblijfsfunctie. Onder meer de retail, de horeca en vele diensten in kantoren zijn hier gevestigd.

2.2 Spreiding en ontwikkeling werkgelegenheid

Meer dan de helft van de werkgelegenheid is te vinden op gemengde werkmilieus. De werkgelegenheid op gemengde werkmilieus is stabiel rond 56%. In 2020 nam dit af tot 53%. Ook in absolute aantallen nam de werkgelegenheid af. Daarentegen groeit het aandeel en aantal banen op kantorenlocaties in 2020. Een kwart van de banen is inmiddels daar te vinden.

Figuur 2.1 Ontwikkeling aandeel banen op locatie t.o.v. totale werkgelegenheid in Noord-Holland (%)

Bron: LISA 2020, bewerking BCI en Tympaan

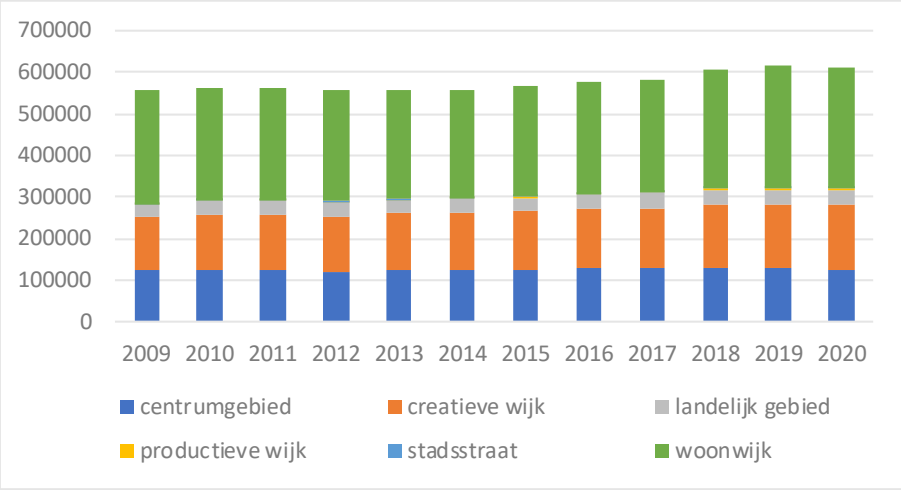
Het aantal banen in de gemengde werkmilieus is voornamelijk te vinden in de woonwijken (waaronder zelfstandigen zonder personeel vanuit huis). De betrokken kantoorruimte in gemengde gebieden is zowel in de woonwijken als in de centrumgebieden te vinden. Overige locaties zijn gemengde werkmilieus, maar niet nader onderverdeeld.

Tabel 2.1 Gemengde werkmilieus: kantorenvoorraad en banen per segment (2020)

Segment	Aantal banen
centrumgebied	126.105
woonwijk	289.084
creatieve wijk	154.444
overige	150.888
landelijk gebied	37.999
stadsstraat	543
productieve wijk	888
Totaal	**759.951**

Bron: LISA, bewerking BCI en Tympaan

Figuur 2.2 Ontwikkeling werkgelegenheid gemengde werkmilieus per segment, exclusief overige locaties (2009-2020)

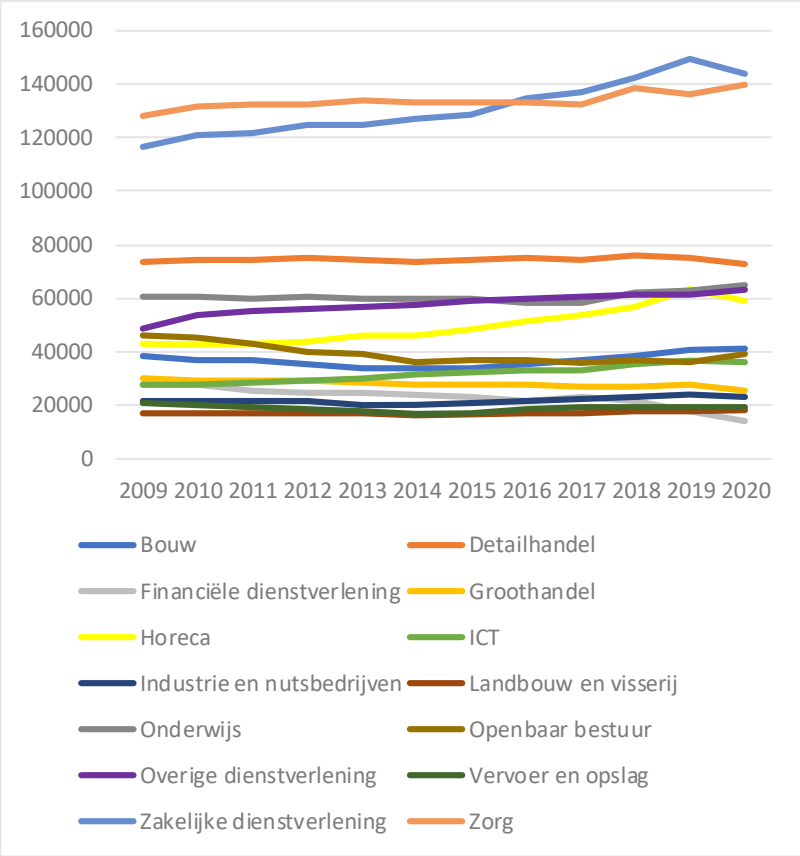

Bron: LISA, bewerking BCI en Tympaan

In figuur 2.2 is zichtbaar dat in 2020 voor het eerst sinds 2014 sprake is van een daling van de werkgelegenheid in de gemengde werkmilieus van 1,2%, bijna 9.000 banen. De daling is voornamelijk te vinden in centrumgebieden (-4.000 banen) en woonwijken (-10.000). Daar stond een groei van ruim 3.000 banen in de creatieve wijken en het landelijk gebied (circa 1.500 banen) tegenover.

De daling van de werkgelegenheid in gemengde werkmilieus is in figuur 2.3. naar sector inzichtelijk. De krimp is duidelijk zichtbaar in de zakelijke dienstverlening en horeca, mede ten gevolgen van COVID-19. Daar staat de groei in de zorg, onderwijs en openbaar bestuur tegenover.

Figuur 2.3 Ontwikkeling werkgelegenheid sectoren in gemengde werkmilieus (2009-2020)

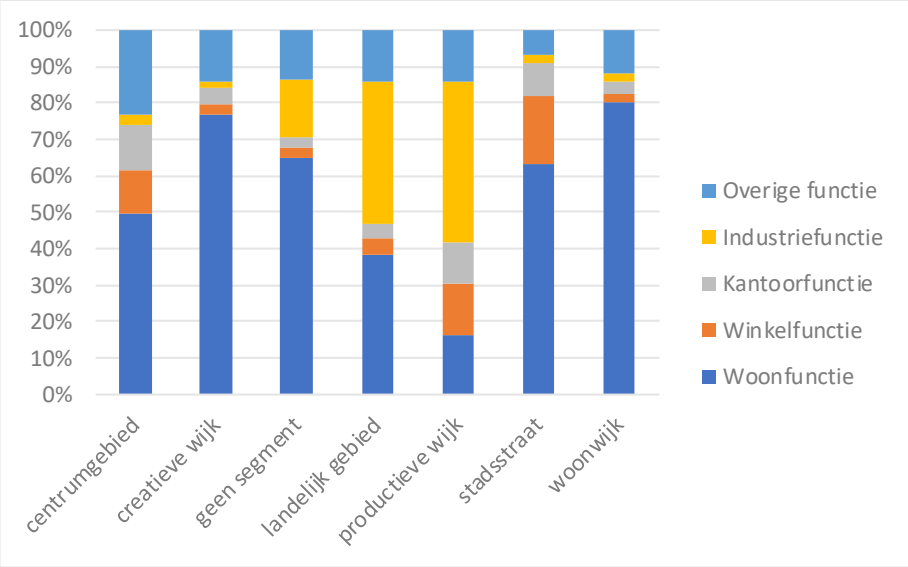
Bron: LISA, bewerking BCI en Tympaan

Venture Studio
BEVEILIGD DOOR
BouWatch
Delph
MyReputationLab

2.3 Ontwikkeling functiegebruik

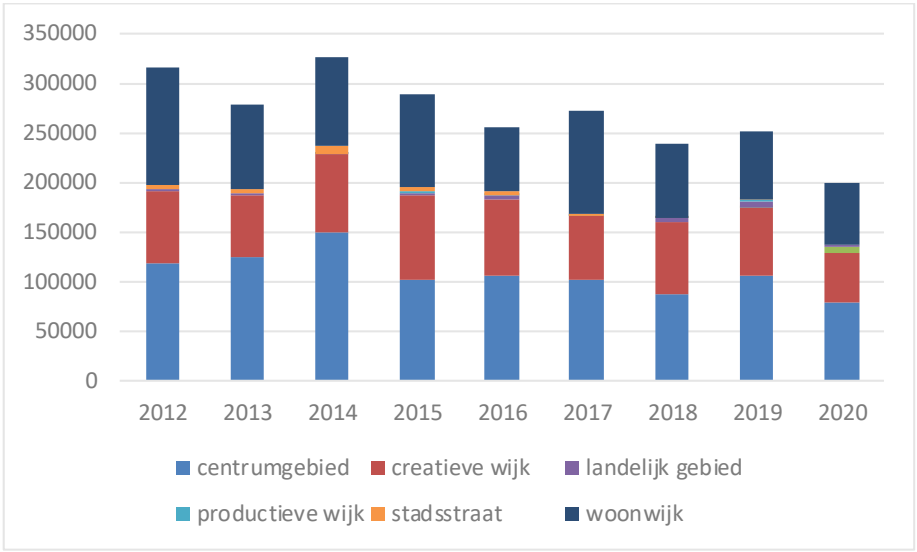
Figuur 2.4 toont de verdeling van de belangrijkste gebruiksfuncties van gebouwen in de BAG over gemengde werkmilies. In alle milieus is de woonfunctie het meest voorkomend. Productieve wijken en landelijk gebied kennen ook een deel industriefunctie. In afwijking van de MRA kent het Noord-Holandse gemiddelde relatief weinig industriefunctie in het landelijk gebied.

Figuur 2.4 Verdeling van gebruiksfunctie over gemengde werkmilieus (per 1 januari 2021)

Bron: BAG, bewerking BCI en Tympaan

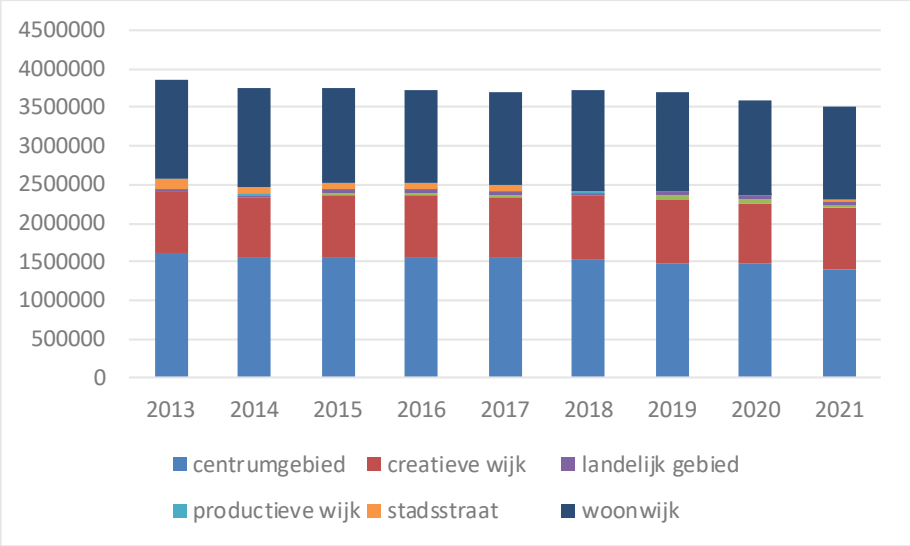
Figuur 2.5 Betrokken kantorenvoorraad in m² (x1.000) in gemengde werkmilieus (2012-2020)

Bron: Kantorenmonitor B.V. 2021, bewerking BCI en Tympaan

De aangehuurde kantorenvoorraad in gemengde milieus kent sinds 2014 een dalende lijn. Afgelopen jaar nam de betrokken kantorenvoorraad af tot minder dan 200.000 vierkante meter, in alle segmenten op de gemengde werkmilieus. Het aantal vierkante meter in gebruik genomen kantoren nam daarbij af tot 3,5 mln m² (figuur 2.5).

Figuur 2.6 Kantorenvoorraad in gebruik in gemengde werkmilieus x1.000 m² (2013-2021)

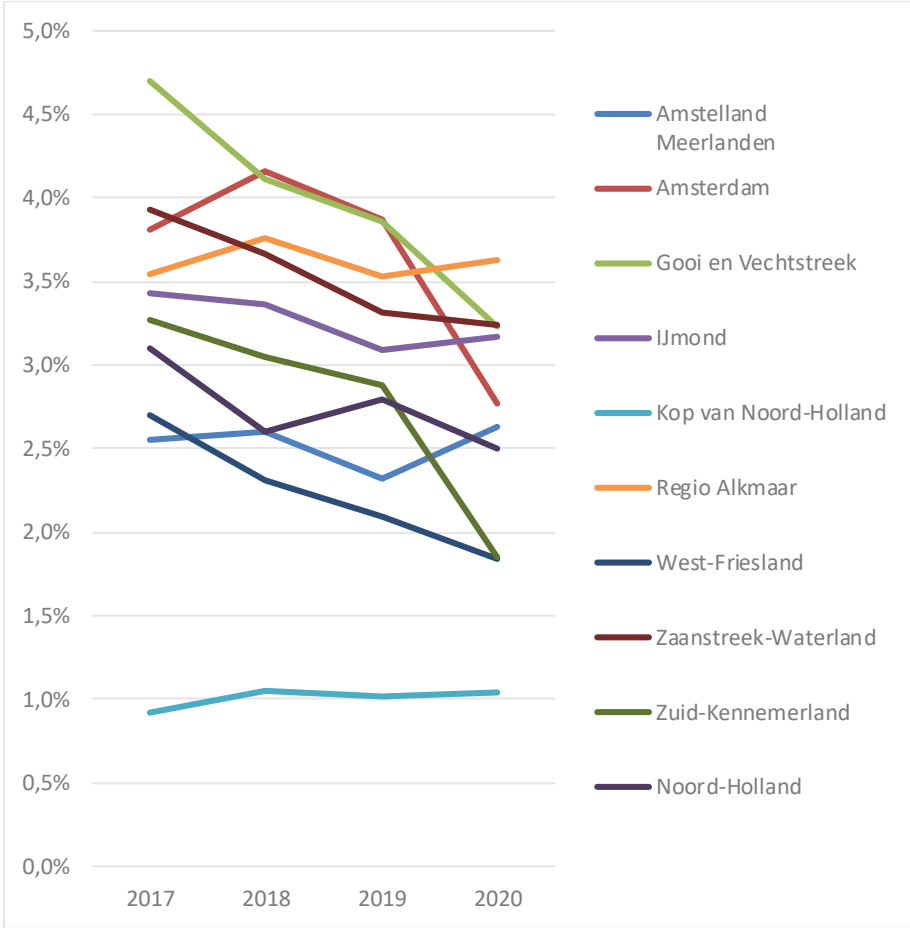

Bron: Kantorenmonitor B.V. 2021, bewerking BCI en Tympaan

2.4 Ontwikkeling leegstand

Figuur 2.7 biedt inzicht in de leegstaande oppervlakte van verblijfs-objecten (niet-zijnde woningen). In alle deelregio`s is een daling of stabilisatie van de leegstand zichtbaar (tussen 2017 en 2020), behalve in Amstelland-Meerlanden. In de regio Kop van Noord-Holland is de leegstand in verblijfsobjecten significant lager dan in andere deelregio's van Noord-Holland.

Figuur 2.7 Leegstand in verblijfsoppervlakte (%) in gemengde werkmilieus

Bron: CBS, bewerking BCI en Tympaan

De leegstand van kantoorruimte binnen de gemengde werkmilieus wordt gemonitord in de Kantorenmonitor BV (tabel 2.2). Deze leegstand is toegenomen met 4% sinds 2018. De meeste regio's zijn rond het gemiddelde van 10%. Alleen het leegstandspercentage in de regio Alkmaar (22%) wijkt hier sterk van af, maar de leegstand is in absolute zin beperkt tot bijna 13.000 m². Op gemengde werklocaties in IJmond is relatief het meeste kantoorruimte omgezet in andere bestemmingen, 8%.

Tabel 2.2: Kantorenvoorraad in gemengde milieus, leegstand en transformatie in m² en % (2021)

Deelregio	Voorraad (m²)	Leegstand (m²)	Leegstand %	Trans-formatie (m²)	% trans-formatie van voorraad
Amstelland Meerlanden	315.828	21.177	7%	13.428	4%
Amsterdam	2.455.176	255.886	10%	36.823	1%
Gooi en Vechtstreek	466.273	58.546	13%	19.392	4%
IJmond	98.305	5.942	6%	7.405	8%
Regio Alkmaar	55.133	11.561	21%	2.110	4%
Zaanstreek-Waterland	229.304	18.424	8%	11.416	5%
Zuid-Kennemerland	279.448	20.945	7%	9.170	3%
Noord-Holland	**3.899.467**	**392.481**	**10%**	**99.744**	**3%**

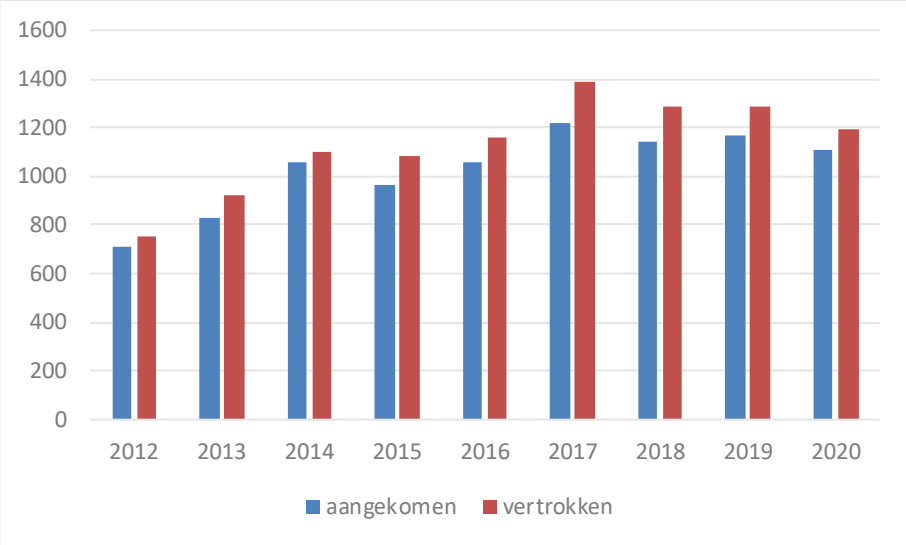
Bron: Kantorenmonitor B.V. 2021

N.B.: Leegstand is in deze monitor alleen berekend als er van minimaal 10 verblijfsobjecten (vbo), die geen woning zijn, gemengde werkmilieus bekend is of er sprake is van leegstand (populatie). De oppervlakte van de leegstand is alleen weergegeven als er minimaal 5 vbo's op een informatie locatie leegstaan en als geen van die vbo's meer dan 50% van de totale leegstand beslaat.

2.5 Verhuisbewegingen bedrijven op gemengde locaties

In 2020 zijn er 1.110 bedrijven van minimaal vijf medewerkers op gemengde werklocaties gevestigd en zijn er 1.196 bedrijven daar vertrokken. Daarmee maken de verhuisbewegingen op gemengde werklocaties 61% van het totaal aantal verplaatsingen in Noord-Holland. De verhuisdynamiek is gestaag afgenomen sinds de piek in 2017, waarbij ook het verhuissaldo negatief is. Groeiende bedrijven verplaatsten vaker op termijn naar relatief nieuwe kantorenlocaties en bedrijventerreinen. Daar is het verhuissaldo op langere termijn dan ook positief.

Figuur 2.8 Aantal verhuizingen bedrijven met 5 werknemers of meer van én naar gemengde werklocaties Noord-Holland

Bron: LISA, bewerking provincie Noord-Holland

Het zijn vooral bedrijven in de groothandel en detailhandel, zakelijke dienstverlening en in de zorg die verplaatsen. Dit zijn grote sectoren in centrumgebieden en zijn in verhouding tot het aantal vestigingen en de werkgelegenheid.

De gemiddelde verhuisafstand van en naar gemengde werklocaties is afgelopen jaar sterk toegenomen tot een gemiddelde van 3905 meter. In 2019 was de gemiddelde afstand nog 3076 meter. In 2013 verhuisden bedrijven op gemengde locaties nog over 2181 meter. Die afstand neemt sindsdien gestaag toe.

Figuur 2.9 laat de verhuisdynamiek van Noord-Hollandse bedrijven zien met een sterke concentratie van bedrijven die verplaatsen binnen Amsterdam en in mindere mate in stedelijke centra Haarlem en Alkmaar. In 2020 zijn er relatief veel bedrijfsverplaatsingen van Amsterdam naar gemengde werklocaties in Gooi en Vechtstreek. Nader onderzoek is nodig om te duiden of dit structureel of incidenteel is, en om deze patronen te kunnen verklaren.

Figuur 2.9 Verhuisbewegingen bedrijven van én naar gemengde locaties in 2020 (links) en 2016-2020 (rechts).

Bron: LISA, bewerking provincie Noord-Holland

FOX VAKANTIES

3 Kantorenmarkt

De kantorenmarkt in Noord-Holland heeft een omvang van 12 miljoen vierkante meter, waarvan 6,4 miljoen op kantorenlocaties. In 2020 is het gebruik van kantoorruimte op kantorenlocaties gelijk gebleven, terwijl de voorraad licht toenam. De kantorenleegstand is daarmee opgelopen voor het eerst sinds 2013 opgelopen (11,8%). De planvoorraad nam sterk toe: van 2,1 naar 3,1 miljoen vierkante meter. Inmiddels is bijna een kwart van de werkgelegenheid op kantorenlocaties te vinden. Steeds meer kantoorpanden hebben een energielabel van C of hoger, maar een vijfde daarvan heeft nog een verduurzamingsopgave om in 2023 in aanmerking te komen voor verhuur.

3.1 Kantorenlocaties en werkgelegenheid

De 'formele' kantorenlocaties zijn afgebakende kantoorgebieden met een voorraad van minimaal 500 m² vbo. Deze kantorenlocaties zijn ingedeeld in 6 segmenten:

- Een *functionele kantoorlocatie* is een meer generieke, (overwegend) monofunctionele kantoorlocatie en is niet multimodaal ontsloten.
- Een *innovatiedistrict* is een woon-werkgebied waar, meestal rond een kennisinstituut, clusters van bedrijven verbinding zoeken voor de ontwikkeling van startups en nieuwe innovatieve concepten.
- Een *internationaal vestigingsmilieu* is een hoogwaardige, internationaal verbonden kantoorlocatie. Geschikt voor vestiging van internationale hoofdkantoren, met veel voorzieningen in de omgeving.
- Een *multimodaal knooppunt* is een locatie die door verschillende vormen van verkeersinfrastructuur (voor auto en OV) uitstekend is
- *Transformatielocatie* is een locatie die (op termijn) zal transformeren naar een andere bestemming.

De totale kantorenvoorraad van Noord-Holland is 12 miljoen vierkante meter en bestaat uit:
- Kantoren op 75 formele kantorenlocaties (6,4 miljoen vierkante meter)
- Kantoren op gemengde locaties (4,0 miljoen vierkante meter), zie hoofdstuk 2.
- Kantoren op bedrijventerreinen.

In Noord-Holland zijn 75 formele kantorenlocaties met in totaal 6,4 miljoen vierkante metervoorraad (tabel 3.1). Daarvan is 5,6 miljoen vierkante meter in gebruik. Op de formele kantorenlocaties zijn 343.000 banen. Er is per baan gemiddeld minder kantoorruimte beschikbaar (17 m²) beschikbaar dan in 2019 (20 m²).

Tabel 3.1 Kantoren naar segmenten, oppervlakte in gebruik en aantal banen (2020)

Segment	Aantal locaties	Kantoor-gebruik (x1.000 m²)	Aantal banen	Aantal m² per baan
Creatief	1	31	1.599	19,4
Functioneel	40	1.014	55.825	18,2
Innovatie	4	398	34.303	11,6
Internationaal	9	1.718	114.177	15
Multimodaal	11	1.626	85.045	19,1
Transformatie	8	802	49.070	16,3
Woonwerk	3	102	4.958	20,6
Totaal	**75**	**5.660**	**343.378**	

Bron: LISA 2020, Kantorenmonitor BV 2020, bewerking BCI en Tympaan

3.2 Voorraad en aanbod

Tabel 3.2 biedt inzicht in voorraad en aanbod van de kantorenlocaties naar deelregio. Op de formele kantorenlocaties is de leegstand op kleine kantorenlocaties Schagen (Kop) en station Beverwijk (IJmond) nihil. De regio Alkmaar heeft een leegtand van 8% en West-Friesland van 5,3% op de formele kantorenlocaties. Amstelland-Meerlanden heeft met 15,4% de meeste leegstand.

Tabel 3.2 Voorraad en aanbod kantoren op formele kantoorlocaties (x 1000 m²), per 1 januari 2021

Deelregio	Voorraad	In gebruik	Hard aanbod tot 2030	Zacht planaanbod tot 2030	Zacht planaanbod na 2030
Amstelland-Meerlanden	1.437	1.215	463	364	242
Amsterdam	4.280	3.805	635	1.085	100
Gooi en Vechtstreek	175	164	55	0	0
IJmond	7	7	0	0	0
Kop van Noord-Holland	5	5	0	0	0
Regio Alkmaar	187	172	77	0	0
West-Friesland	95	90	8	2	0
Zaanstreek Waterland	104	91	38	3	0
Zuid-Kennemerland	122	109	37	0	0
Noord-Holland	**6.412**	**5.658**	**1.313**	**1.454**	**342**

Bron: Kantorenmonitor en Provincie Noord-Holland o.b.v. monitoring, bewerking BCI en Tympaan

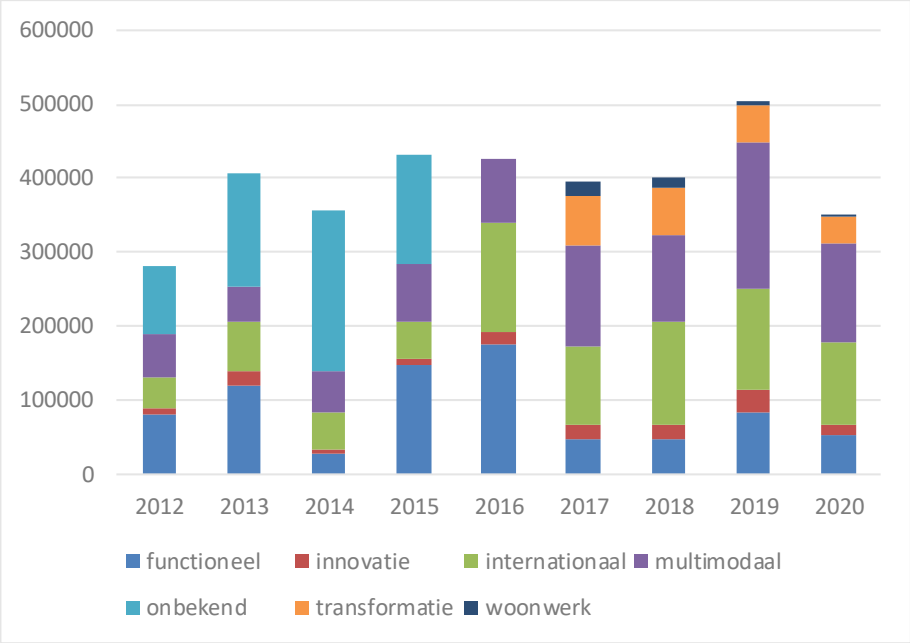
In Noord-Holland is naast leegstand in de bestaande voorraad ook 3,1 miljoen vierkante meter planaanbod beschikbaar. Het harde planaanbod is vooral in Amsterdam en Amstelland-Meerlanden, het zachte planaanbod is vooral in Amsterdam beschikbaar. In beide regio's is afgelopen jaar het planaanbod fors toegenomen met menging en verdichtingslocaties rond en binnen de ring A10. Na 2030 is er inmiddels in Noord-Holland nog 342.000 vierkante meter voorzien. Noord-Holland Noord heeft in totaal 85.000 m² planvoorraad, vooral in Alkmaar.

In 2019 is in Noord-Holland 503.000 vierkante meter nieuw betrokken op de formele kantorenlocaties. Daarmee zet de groei van de afgelopen jaren voort. De groei is met name op de multimodaal ontsloten locaties.

Nieuwbouw op kantorenlocaties heeft de laatste zeven jaren heeft alleen plaatsgevonden in Amsterdam en Amstelland-Meerlanden. In 2020 is in totaal 146.000 vierkante meter nieuwbouw opgeleverd.

In 2020 is minder nieuwe kantoorruimte betrokken dan in 2019. Structureel wordt er minder functionele kantoorruimte betrokken, terwijl er juist meer multimodale en internationale locaties worden betrokken (figuur 3.1).

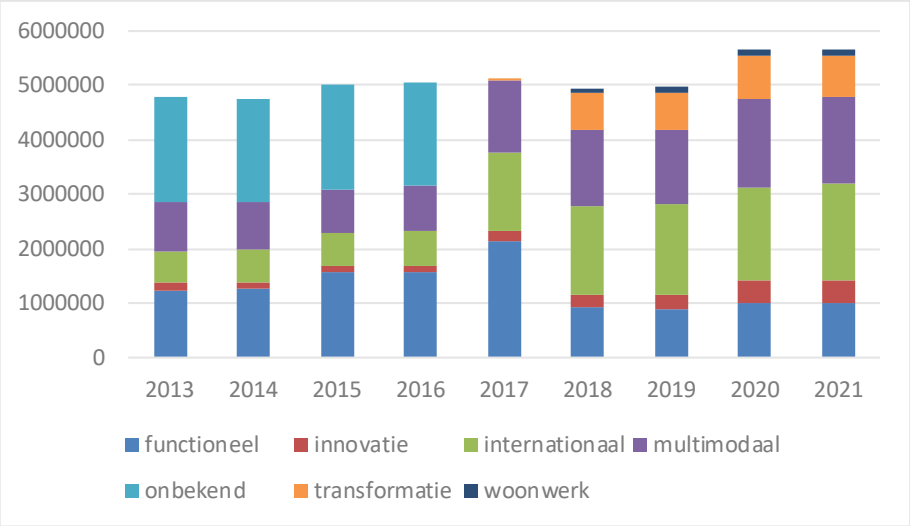
Figuur 3.1 Ontwikkeling in totaal betrokken vierkante meters kantoren (x 1.000)

Bron: Kantorenmonitor BV, 2021, bewerking BCI en Tympaan

Het totale kantorengebruik in Noord-Holland kent meerjarig een stijgende lijn (figuur 3.2). De ontwikkeling in kantorengebruik en in totaal in gebruik zijnde vierkante meters kantoren komt voornamelijk voor rekening van de multimodale knooppunten en internationale vestigingsmilieus. Op 1 januari 2021 was het kantoorgebruik bijna identiek aan het jaar ervoor.

Figuur 3.2 Ontwikkeling kantoorgebruik 2013-2021 (x 1000 m²)

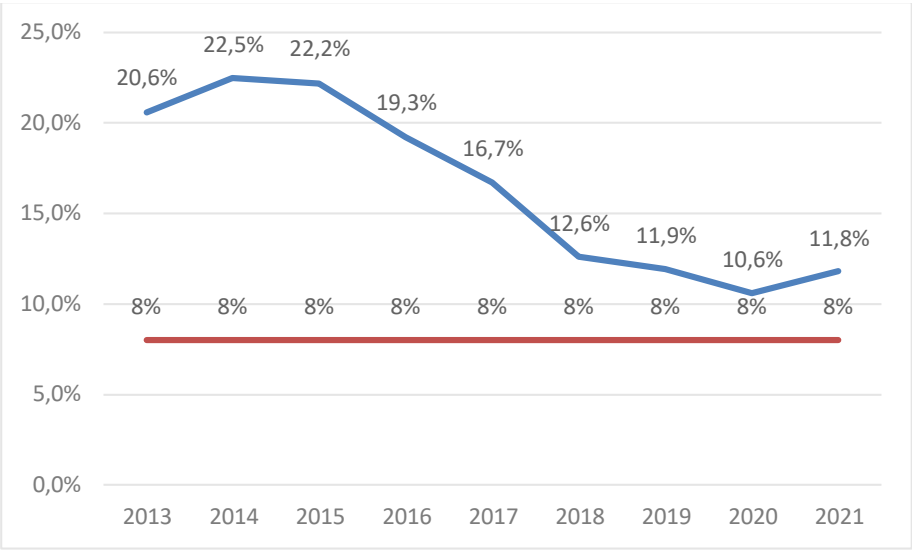
Bron: Kantorenmonitor BV, 2021, bewerking BCI en Tympaan

3.3 Leegstand

De kantorenleegstand op 'formele' kantoorlocaties bedraagt in 2020 ruim 754.000 m². Dat is een stijging van 1,2% tot 11,8% gemiddeld. Het is de eerste stijging van de leegstand sinds 2013 (figuur 3.3).

De totale leegstand van kantoren (formele, gemengde locaties én kantoren op bedrijventerreinen) is 1,5 mln vierkante meter in Noord-Holland. De leegstand varieert van 13,6% in Amstelland-Meerlanden tot 1,9% in de Kop van Noord-Holland. Amsterdam, Gooi en Vecht en Regio Alkmaar zitten rond de gemiddelde leegstand.

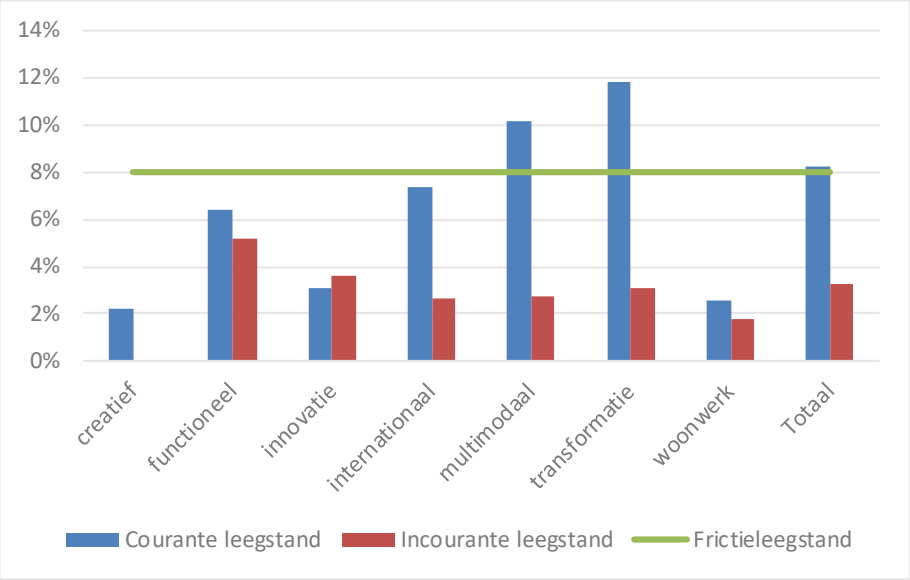
Figuur 3.3 Ontwikkeling leegstand kantoren (%) op kantoorlocaties

Bron: Kantorenmonitor BV, 2021, bewerking BCI en Tympaan

Van de leegstand is 8% courante leegstand, dat wil zeggen minder dan drie jaar leegstand. Incourante leegstand komt vaker voor bij functionele kantorenlocaties dan bij andere type kantorenlocaties (zie figuur 3.4).

Figuur 3.4 Percentage (incourante) leegstand op 1 januari 2021

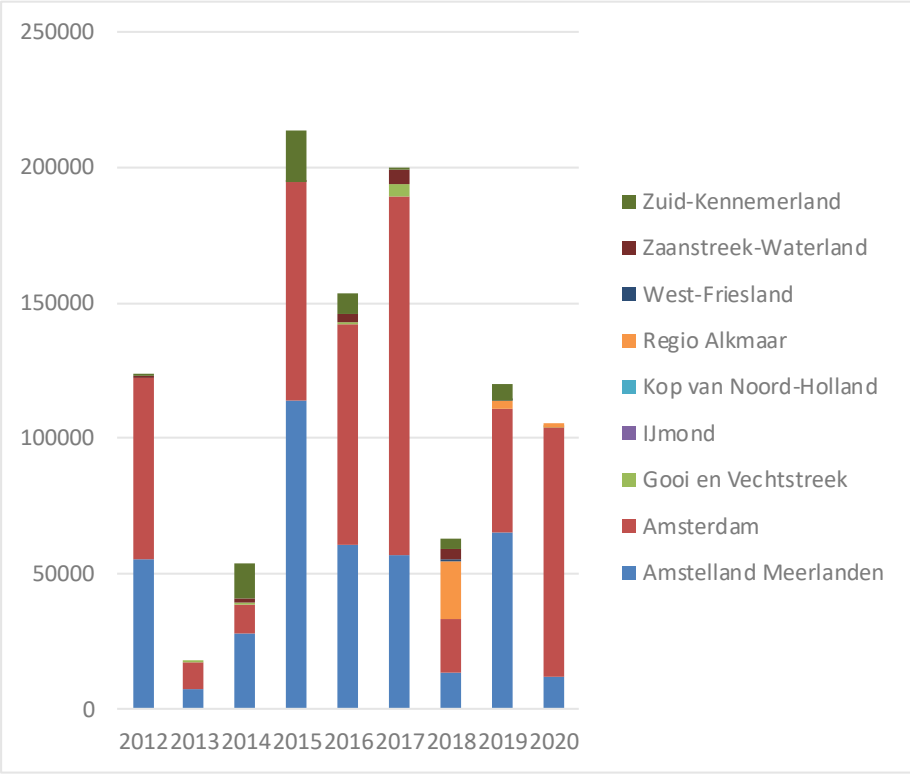
Bron: Kantorenmonitor BV, 2020, bewerking BCI en Tympaan

De kantorenlocaties met de grootste leegstand in Noord-Holland zijn de
- Connexxion locatie in Alkmaar (50%)
- Dreef Mr. Lottelaan in Haarlem (41%)
- Lelylaan in Amsterdam (38%).

3.4 Transformatie

In 2020 is 105.000 m² onttrokken van de kantorenvoorraad op kantorenlocaties, gemengde werkmilieus en bedrijventerreinen. Dit is vrijwel allemaal in Amsterdam. 12.000 m² is onttrokken in Amstelland Meerlanden en in Noord-Holland Noord is ook kantoorruimte onttrokken: 1.256 m² in de regio Alkmaar. De transformatie van kantoren naar voornamelijk woningen in aantal verblijfsobjecten is zichtbaar in figuur 3.6.

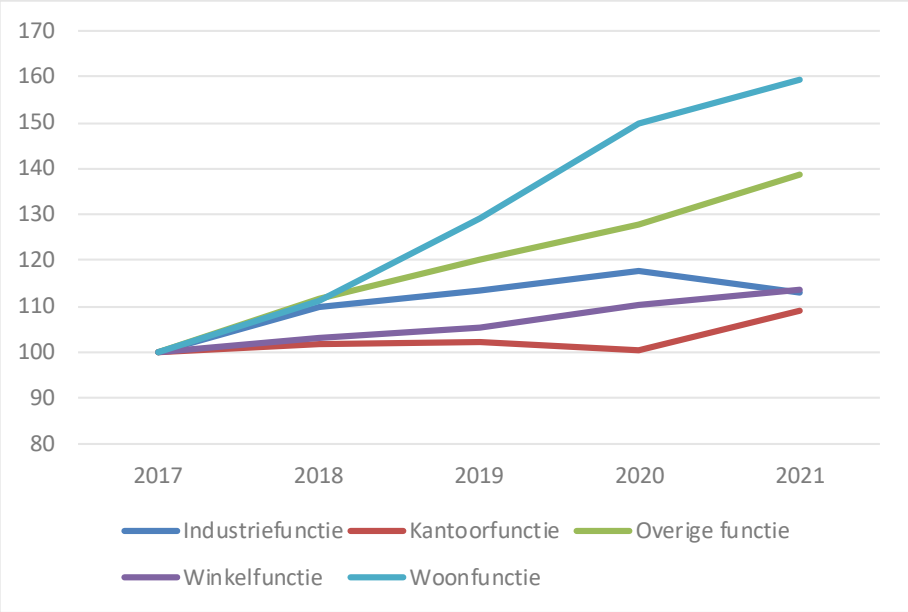
Figuur 3.5 Saldo onttrekkingen kantoren op alle locaties per deelregio in de periode 2012-2020 (m²)

Bron: Kantorenmonitor B.V. 2021, bewerking BCI en Tympaan

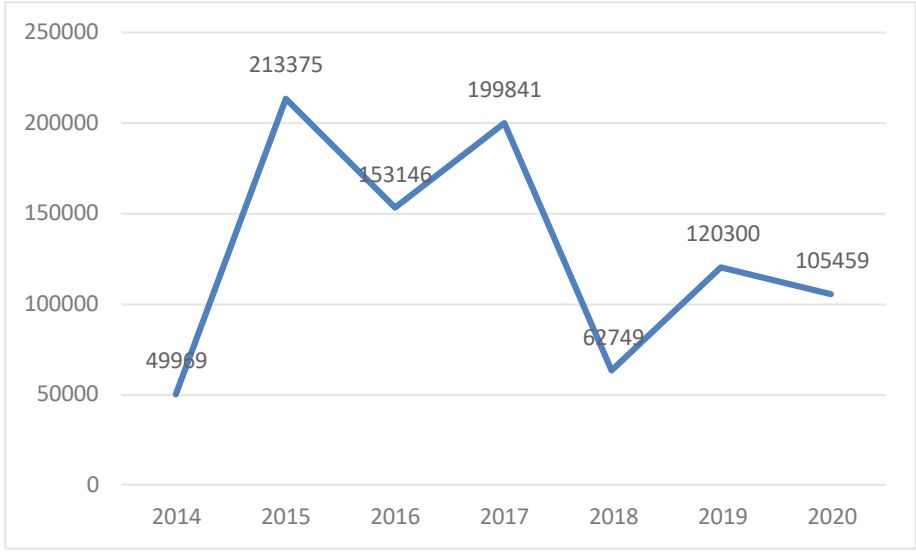
Figuur 3.6 Ontwikkeling in aantal verblijfsobjecten

Bron: BAG per 1 januari 2021, bewerking Tympaan

Figuur 3.7 laat zien dat na de transformatiepieken in 2015 en 2017 het aantal getransformeerde meters kantoor is gedaald. Dit houdt verband met de aangetrokken markt en de daling van de incourante leegstand. In alle Noord-Hollands regio's is in 2020 minder getransformeerd, met uitzondering van Amsterdam.

Figuur 3.7 Aantal getransformeerde meters kantoor 2014-2020

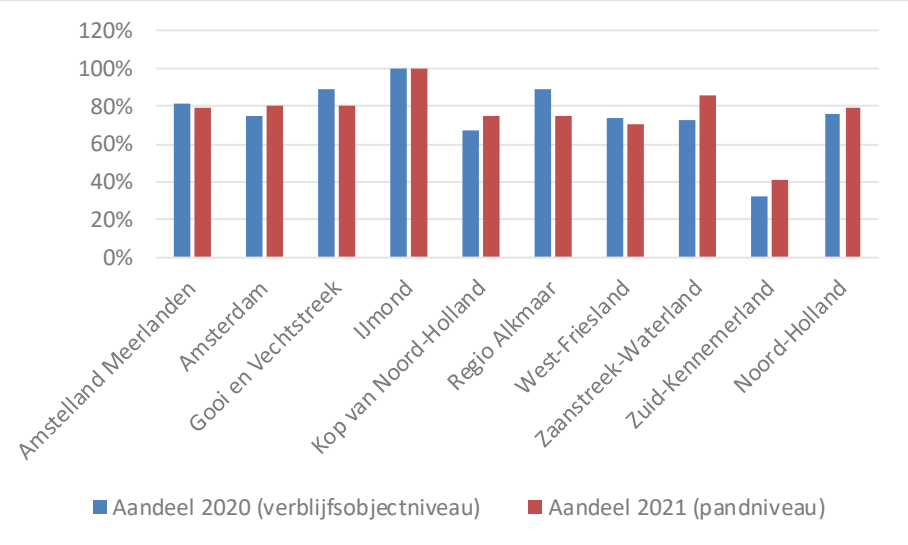
Bron: Kantorenmonitor BV, 2021, bewerking BCI en Tympaan

Gemeenten hebben in de jaarlijkse enquête ook aangegeven voor een aantal locaties ook in de komende jaren transformatie te plannen of te voorzien. Het gaat in totaal 371.000 vierkante meter. Vorig jaar was de transformatieambitie nog 130.000 vierkante meter kantoor, dat grotendeels wordt omgezet naar wonen.

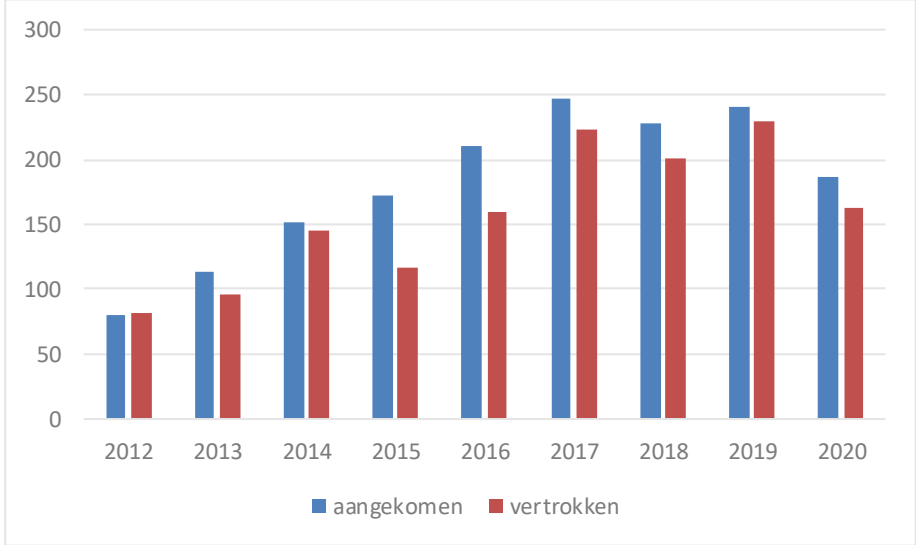
3.5 Kwalitatieve kenmerken kantorenlocaties

Per 1 januari 2023 moet elk kantoorgebouw minimaal energielabel C hebben. Voldoet het gebouw dan niet aan de eisen, dan mag het kantoorpand per 1 januari 2023 niet meer als kantoor worden gebruikt. Deze verplichting staat in het Bouwbesluit 2012 (RVO). Daarom is in Figuur 3.8 weergegeven hoe de ontwikkeling in energie labels van C en hoger is voor alleen de kantoorpanden. 80% van alle Noord-Hollandse kantoorpanden met een energielabel op kantoorlocaties kent een energielabel van A++++ t/m C. 20% voldoet nog niet aan de eisen, de overige panden hebben nog geen energielabel. Door een wijziging in de definitie zijn de cijfers voor 2020 en 2021 niet geheel met elkaar vergelijkbaar. Er zijn daarbij minder panden met een energielabel dan energie labels van verblijfsobjecten in één pand.

Figuur 3.8 Aandeel energie labels A++++ t/m C van totaal aantal labels van panden op kantoorlocaties. Bron: RVO (2021), bewerking BCI en Tympaan

Figuur 3.9 Aantal verhuizingen bedrijven met 5 werknemers of meer van én naar kantorenlocaties in Noord-Holland

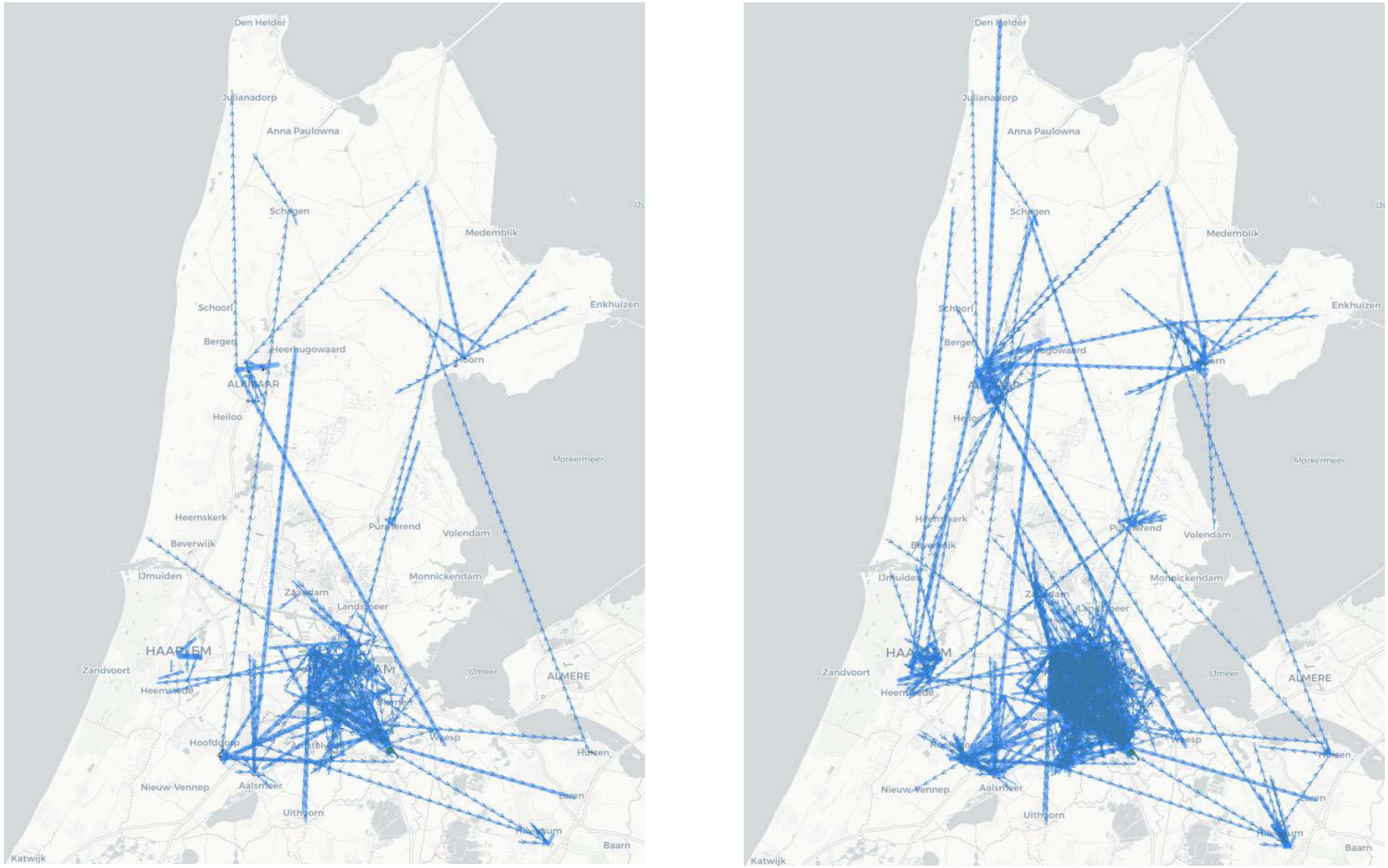
3.6 Verhuisbewegingen bedrijven op kantorenlocaties

Jaarlijks vestigen meer bedrijven zich op kantorenlocaties dan er vertrekken. In 2020 zijn er 187 bedrijven van minimaal 5 medewerkers op kantorenlocaties gevestigd en zijn er 163 bedrijven daar vertrokken. Daarmee maken de verhuisbewegingen op gemengde werklocaties 10% van het totaal aantal bedrijfsverplaatsingen in Noord-Holland.
Het zijn vooral bedrijven in de ICT, zakelijke en financiële dienstverlening die verplaatsen. De verhuisdynamiek op kantorenlocaties is lager dan voorheen. Tussen 2016 en 2019 waren er meer dan 200 vertrekkende én 200 gelande bedrijven op de formele kantorenlocaties. Figuur 3.9 Aantal verhuizingen bedrijven met 5 werknemers of meer van én naar kantorenlocaties in Noord-Holland

Bron: LISA, bewerking provincie Noord-Holland

De gemiddelde verhuisafstand van en naar kantorenlocaties is afgelopen jaar sterk toegenomen tot een gemiddelde van 5304 meter. In 2019 was de gemiddelde afstand nog 3286 meter. In 2013 verhuisden bedrijven op kantorenlocaties nog over gemiddeld 2783 meter. Die afstand neemt sindsdien gestaag toe en is inmiddels verdubbeld.
Figuur 3.10 laat de verhuisdynamiek van Noord-Hollandse kantoren zien met een sterke concentratie van bedrijven die verplaatsen binnen Amsterdam en in mindere mate binnen Haarlem en binnen Alkmaar en tussen Amsterdam en Haarlemmermeer (Schiphol-Hoofddorp). Kantoorverplaatsingen tussen en naar andere deelregio's zijn in 2020 op één hand te tellen.

Figuur 3.10 Verhuisbewegingen bedrijven van én naar kantorenlocaties in 2020 (links) en 2016-2020 (rechts).

Bron: LISA, bewerking provincie Noord-Holland

4 Bedrijventerreinen

In 2020 is ruim 47 hectare grond uitgegeven op bedrijventerreinen en bijna 16 hectare aan haventerreinen. In alle deelregio's van Noord-Holland is in 2021 nog hard aanbod (990 ha) waarvan 652 ha direct beschikbaar. De leegstand is verder gedaald tot 3,5%. De veroudering op bedrijventerreinen is gelijk gebleven, maar herstructureringsopgave is in oppervlakte toegenomen. Een derde van de bedrijventerreinen kent georganiseerd beheer en dit aandeel loopt langzaam op, maar verschilt sterk per regio. Het energiegebruik op bedrijventerreinen is dit jaar voor het eerst inzichtelijk gemaakt in deze monitor, evenals de verhouding tussen uitgifte en planvoorraad per regio en de bedrijfstype bij de uitgiften.

4.1 Inleiding

Bedrijventerreinen zijn belangrijke vestigingslocaties voor hoofdzakelijk groothandel, bouw, industrie en nutsbedrijven en vervoer en opslag. Ook werkgelegenheid in sectoren als zakelijke dienstverlening en ICT zijn voor meer dan 20% gevestigd op deze locaties.

De Provincie Noord-Holland heeft 329 bedrijven- en zeehaventerreinen die zijn ingedeeld in 8 segmenten. Ten opzicht van de vorige rapportage zijn de segmenten transformatie en datacenters toegevoegd.

- Een campus heeft een grote diversiteit aan kennisintensieve bedrijvigheid met een lage milieuhinder. Terreinen kenmerken zich door een duurzame en parkachtige uitstraling en liggen vaak nabij onderwijsinstellingen.
- Gemengde bedrijventerreinen zijn bestemd voor reguliere bedrijvigheid in milieuhindercategorie 1, 2, 3 en eventueel 4. Deze terreinen kennen een gevarieerd aanbod aan bedrijvigheid, voornamelijk lichte, moderne industrie en overige ('modale') industrie.
- Hoogwaardig bedrijventerrein kenmerken zich door een hoog kwaliteitsniveau en een representatieve uitstraling. Ze zijn specifiek bestemd voor bedrijven met hoogwaardige activiteiten, onderzoek en zakelijke dienstverlening.
- Op industriële terreinen zit overwegend zware industrie. Bedrijvigheid in hindercategorie 5 is toegestaan.
- Logistieke bedrijventerreinen huisvesten (grootschalige) logistieke en distributieactiviteiten. Ze worden gekenmerkt door relatief grote kavels en een goede ontsluiting over weg, spoor, en/of water.
- Bij zeehaventerreinen wordt er onderscheidt gemaakt tussen kade gebonden (direct aan een havenbekken of diep vaarwater, met laad- en losfaciliteiten) en haven gerelateerd (binnen 2,5 km. van een havenbekken, bestemd voor activiteiten gerelateerd aan de haven zoals logistiek of dienstverlening).
- *Transformatie* bedrijventerrein kenmerken zich door een functieverandering die ingezet is en op termijn moet leiden tot een gebied dat geheel getransformeerd is tot een multifunctionele locatie dan wel monofunctionele woonwijk.
- *Datacenters*: bedrijventerreinen met hoofdzakelijk vestiging van datacenters.

Tabel 4.1 maakt inzichtelijk dat de 329 bedrijven- en zeehaventerreinen in Noord-Holland gezamenlijk 6829 hectare beslaan en ruimte bieden aan 319.00 banen. Ten opzichte van vorig jaar is het aantal banen toegenomen met bijna 6.000, terwijl het totaal uitgegeven oppervlak is gedaald met bijna 500 hectare. De afname is met name zichtbaar op de gemengde terreinen en kadegebonden haventerreinen. Dit jaar worden de datacenter-bedrijventerreinen apart geregistreerd. Mogelijk heeft de aanwezige baan betrekking op de bouwfase van het datacenter.

Tabel 4.1 Segmentering bedrijventerreinen, netto uitgegeven (ha) en aantal banen (2020)

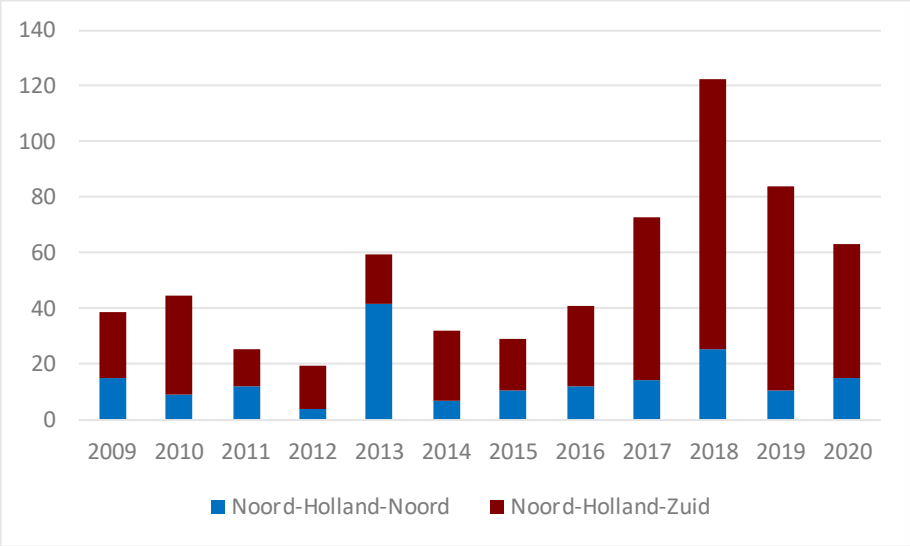
Segment	Aantal terreinen	Netto oppervlak uitgegeven	Aantal banen in 2020
Campus	2	33	5.948
Datacenter	1	22	1
Gemengd bedrijventerrein	238	3.431	186.235
Haventerrein (haven gerelateerd)	21	825	29.288
Haventerrein (kade gebonden)	19	1.154	14.386
Hoogwaardig bedrijventerrein	14	314	31.041
Industrieel bedrijventerrein	14	548	25.909
Logistiek bedrijventerrein	11	333	14.988
Transformatiegebied	9	169	11.151
Totaal	**329**	**6.829**	**318.947**

Bron: Provincie Noord-Holland, LISA 2020, bewerking BCI en Tympaan (per 1 januari 2021)

4.2 Uitgifte bedrijventerreinen

In 2020 is ruim 47 hectare grond uitgegeven op bedrijventerreinen en bijna 16 hectare aan haventerreinen. Daarmee is er een daling ten opzichte van 2019. Een kwart van de uitgifte was in Noord-Holland Noord (ruim 15 hectare, figuur 4.1).

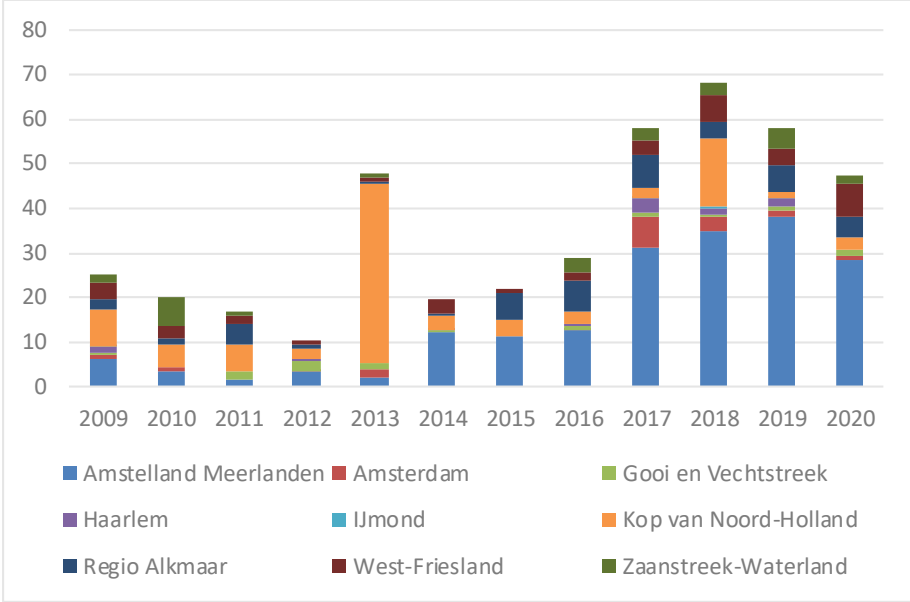
Figuur 4.1 Uitgiften bedrijven- en zeehaventerreinen 2009-2020 naar regio (netto hectare)

Bron: Provincie Noord-Holland, 2021

De deelregio Amstelland-Meerlanden kent met ruim 28 ha de meeste gronduitgifte, gevolgd door Amsterdam (12 ha, voornamelijk haventerrein) en West-Friesland. Ten opzichte van 2018 en 2019 kent voornamelijk Amsterdam (in 2018 nog goed voor 44,4 ha) dit jaar minder gronduitgifte in vergelijking met de andere deelregio's. In Noord-Holland Noord zijn de uitgiften allemaal in dit segment gemengd. In de Kop van Noord-Holland is minder uitgegeven dan vorig jaar.

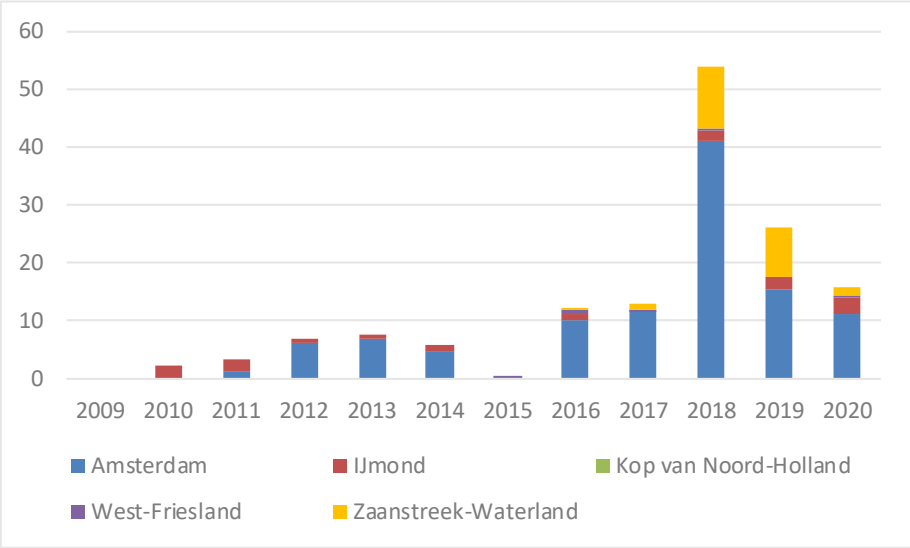
Figuur 4.2 Uitgifte droge bedrijventerreinen per deelregio 2009-2020

Bron: Provincie Noord-Holland, bewerking BCI en Tympaan (per 1 januari 2021)

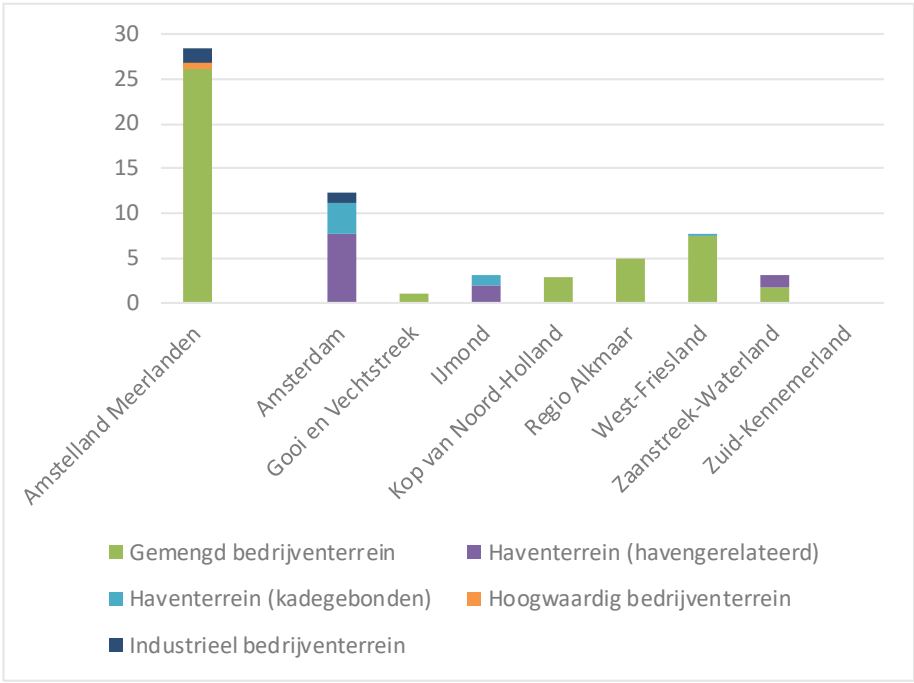
Het uitgegeven havenareaal is in 2020 ook verder gedaald. Dit nam niet alleen in Amsterdam, maar ook in Zaanstad af (figuur 4.3). In de IJmond nam de uitgifte in 2020 juist iets toe. Op Amsterdam en IJmond na zijn de meeste uitgiften van bedrijventerreinen in het gemengde segment (figuur 4.4).

Figuur 4.3 Uitgifte haventerreinen per deelregio (2020)

Bron: Provincie Noord-Holland, bewerking BCI en Tympaan (per 1 januari 2020)

Figuur 4.4 Uitgifte bedrijventerreinen per deelsegment (2020)

Bron: Provincie Noord-Holland, bewerking BCI & Tympaan

Uitgifte van bedrijventerreinen kan ook worden uitgesplitst naar milieucategorie. Jaarlijks wordt in de enquête gemeenten gevraagd naar de hoogste milieucategorie van het gevestigde bedrijf, daar waar bekend. Op driekwart van de uitgegeven bedrijfsruimte komen categorie-3 bedrijven. Bij één op de acht uitgegeven hectares gaat het om categorie-4.

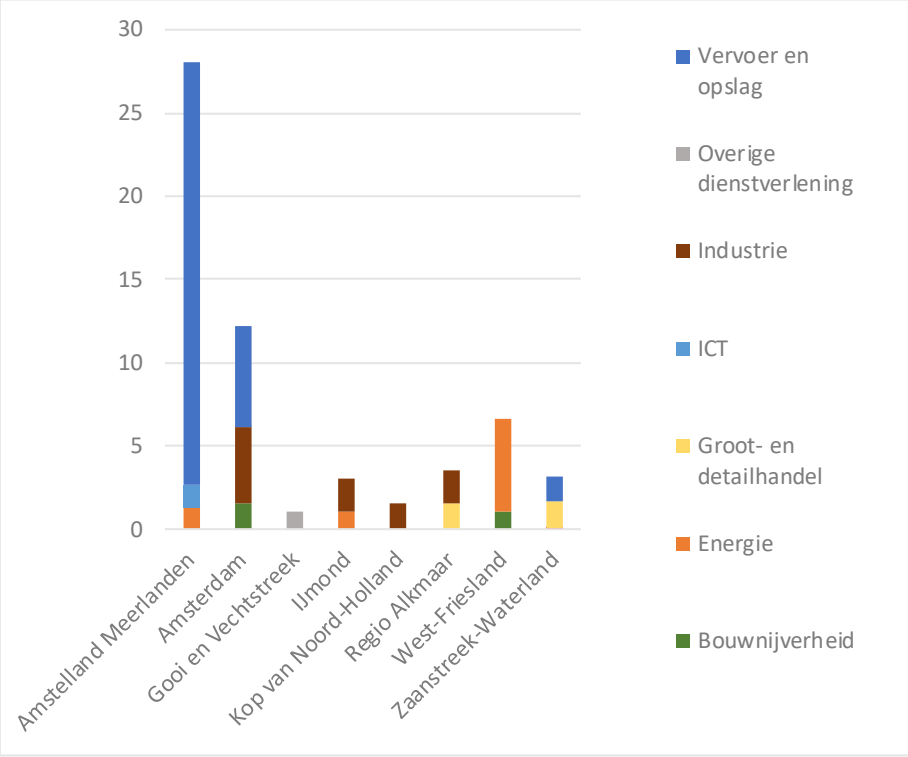
Tabel 4.2 Uitgifte per segment in 2020 in Noord-Holland, inclusief milieucategorieën (ha)

Segment	Categorie ≤2	Categorie 3	Categorie 4	Categorie 5
Campus				
Gemengd	2,42	36,36	5,09	
Haven gerelateerd		7,67	2	1,7
Kade gebonden		0,28	1	3,24
Hoogwaardig		0,8		
Industrieel	1,4	1,2	0	
Logistiek				
Transformatie				
Totaal	**3,82**	**46,31**	**8,09**	**4,94**

Bron: Provincie Noord-Holland o.b.v. monitoring (per 1-1-2021)

Tot slot kunnen uitgiften ook worden onderverdeeld naar economische sector, op basis van de SBI indeling. Figuur 4.5 laat zien dat de helft van de uitgiften in 2020 waarvan de SBI code bekend is betrekking hebben op vervoer en opslag. Dit speelt vooral in Groot-Amsterdam. De tweede bedrijfstak in Noord-Holland bij uitgifte is de industrie, waarvan een deel in het havengebied van Amsterdam en op industrieel locaties in IJmond, Kop van Noord-Holland en Alkmaar.

Figuur 4.5 Uitgifte bedrijventerrein naar bedrijfstak (SBI) in hectare

Bron: Provincie Noord-Holland o.b.v. monitoring (per 1-1-2021)

De grootste uitgiften waren in 2020

- Schiphol Trade Park (19,7 hectare, vervoer en opslag in figuur 4.5), op afstand gevolgd door
- Zevenhuis (5,6 ha in energie/industrie),
- Wilhelminahoeve Haarlemmermeer (4,5 ha)
- Atlaspark in Amsterdam (4,2 ha, eveneens vervoer en opslag).

4.3 Aanbod bedrijventerreinen

In alle deelregio's van Noord-Holland is in 2021 nog hard aanbod (990 ha) waarvan 652 ha direct beschikbaar. Dit beeld van het aanbod terstond uit te geven in tabel 4.3 is vergelijkbaar met de vorige monitor, maar de totale voorraad is wél toegenomen tot 1386 hectare. Dit kan worden verklaard door het toevoegen van zacht aanbod aan de planvoorraad, zoals locaties bij Middenmeer en in de Purmer.

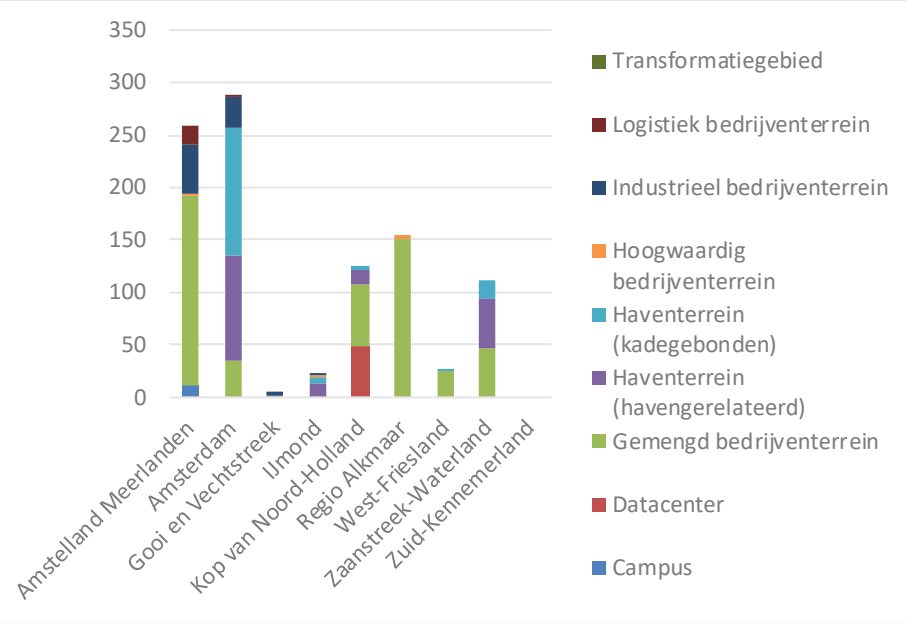
Tabel 4.3 Aanbod bedrijventerreinen (hard en zacht planaanbod) (ha) per 1 januari 2021

	hard en terstond uitgeefbaar planaanbod t/m 2030	hard planaanbod tot 2030, totaal	zacht plan-aanbod tot 2030	zacht planaanbod na 2030
Amstelland Meerlanden	117	258	5	42
Amsterdam	254	286	0	0
Gooi en Vechtstreek	2	5	5	0
IJmond	27	24	0	0
Kop van Noord-Holland	69	125	3	209
Regio Alkmaar	87	154	10	0
West-Friesland	19	26	12	0
Zaanstreek-Waterland	74	112	110	0
Zuid-Kennemerland	3	0	0	0
Totaal	**652**	**990**	**145**	**251**

Bron: Provincie Noord-Holland, bewerking BCI en Tympaan

In Amstelland Meerlanden is voornamelijk ruimte in het segment 'gemengd' beschikbaar, in de Kop van Noord-Holland voor datacenters (figuur 4.6). Amsterdam heeft vooral haventerrein als harde planvoorraad. Het betreft zowel kadegebonden als havengerelateerde terreinen. Zaanstreek en IJmond hebben nog beperkt haventerrein in aanbod (tabel 4.4). In totaal is er nog 324 ha haventerrein beschikbaar, de helft van de totale voorraad bedrijventerreinen terstond van 652 ha.

Figuur 4.6 Hard planaanbod bedrijventerreinen per segment, per deelregio t/m 2030

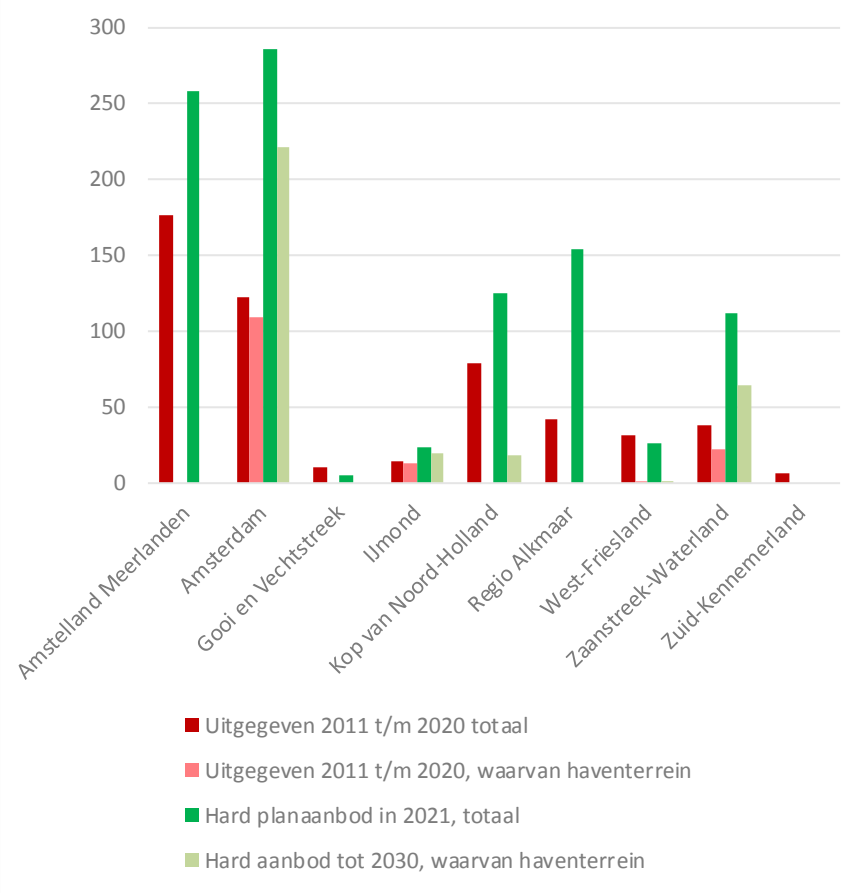
Bron: Provincie Noord-Holland, bewerking BCI en Tympaan

Tabel 4.4 Hard en terstond uit te geven aanbod zeehaventerreinen tot 2030, per 1 januari 2021 (ha)

Deelregio	Haventerrein (havengerelateerd)	Haventerrein (havengebonden)
Amsterdam	99,7	122,3
IJmond	12,3	7,5
Kop van Noord-Holland	14,0	3,5
West-Friesland	0	1,0
Zaanstreek-Waterland	47,2	16,9
Totaal	**173,2**	**151,2**

Om de verhouding tussen vraag (uitgifte) en (plan)aanbod in beeld te brengen, is in figuur 4.7 de uitgifte van de afgelopen tien jaar afgezet tegen het harde planaanbod in 2021. Ook als onderscheid wordt gemaakt tussen natte en droge bedrijventerreinen, zijn de meeste regio's in evenwicht. In Amsterdam werden en worden voornamelijk haventerreinen uitgegeven, terwijl in Amstelland-Meerlanden de meeste droge terreinen zijn uitgegeven en voorradig zijn. In de regio Alkmaar is het aanbod van alle regio's het ruimst met een verhouding 1 op 4, terwijl Zuid-Kennemerland in verhouding het krapst is. In regio Alkmaar lopen echter ruimtelijke ordeningsprocedures om het harde aanbod bij locatie de Vaandel te verminderen (zie ook tabel 4.3).

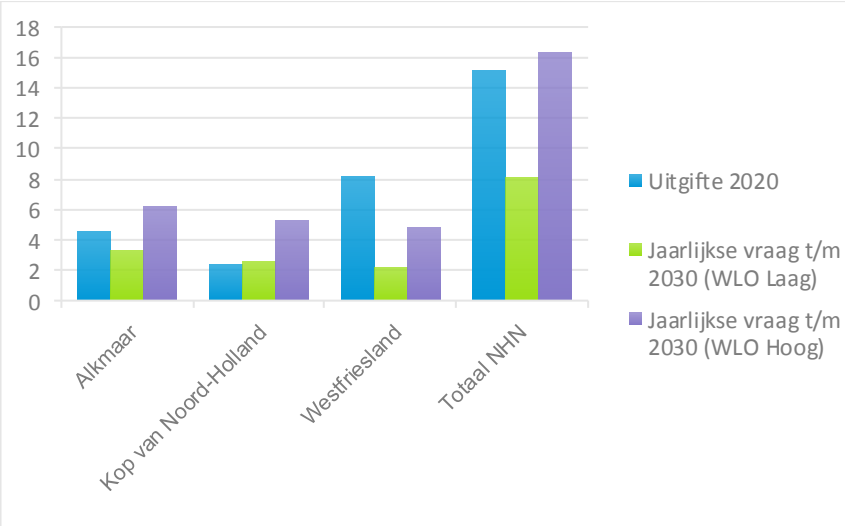
Figuur 4.7 Hard planaanbod en uitgifte, per deelregio t/m 2030 (ha)

Bron: Provincie Noord-Holland o.b.v. monitoring (per 1-1-2021)

De uitgifte kan ook afgezet worden tegen de vraagraming. Voor Noord-Holland Zuid is dit beschreven in de Monitor Plabeka 2020-2021. Voor Noord-Holland Noord is dit in figuur 4.8 in beeld gebracht. De uitgifte in 2020 past binnen de bandbreedtes van de WLO-scenario's, maar verschilt duidelijk per deelregio. Opgesplitst naar economische sectoren was de uitgifte bovengemiddeld in de industrie, bouw, handel en reparatie. De uitgifte was minder dan verwacht in de dienstensector.

Figuur 4.8 Uitgifte ten opzichte van vraagraming in Noord-Holland Noord

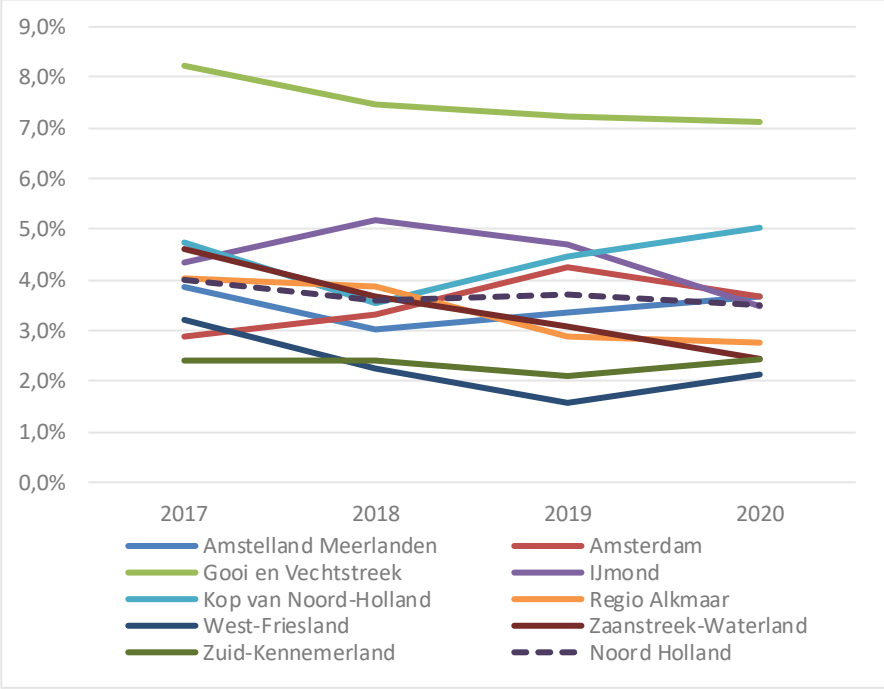
Bron: Provincie Noord-Holland o.b.v. monitoring (per 1-1-2021), bewerking Stec Groep

C1
uitrit
vrijhouden

4.4 Leegstand

Leegstand van bedrijfsruimte op bedrijventerreinen is een belangrijke indicator om de marktsituatie op bedrijventerreinen te duiden. In deze monitor is opnieuw de (administratieve) leegstand van verblijfsobjecten met bedrijfsfunctie op basis van CBS microdata in beeld gebracht.

Figuur 4.9 Leegstaande oppervlakte verblijfsobjecten op bedrijventerreinen (%)

Bron: Resultaten gebaseerd op eigen berekeningen Tympaan op basis van niet-openbare microdata van het CBS

Gemiddeld in Noord-Holland wordt de bedrijfsruimtemarkt nog krapper met een dalende leegstand van 4% naar 3,5%. De leegstandpercentages van de deelregio's in Noord-Holland zijn binnen de bandbreedte van 2 tot 5%. Alleen de regio Gooi en Vechtstreek (7,1%) wijkt daar van af en is de markt iets ruimer.

Bedrijventerreinen met de hoogste (administratieve) leegstand in oppervlakte gemeten zijn

- BusinessPark27 in Blaricum (41%)
- Lagedijk in Schagen (22%)
- Gooimeer-Noord in Naarden (16%).

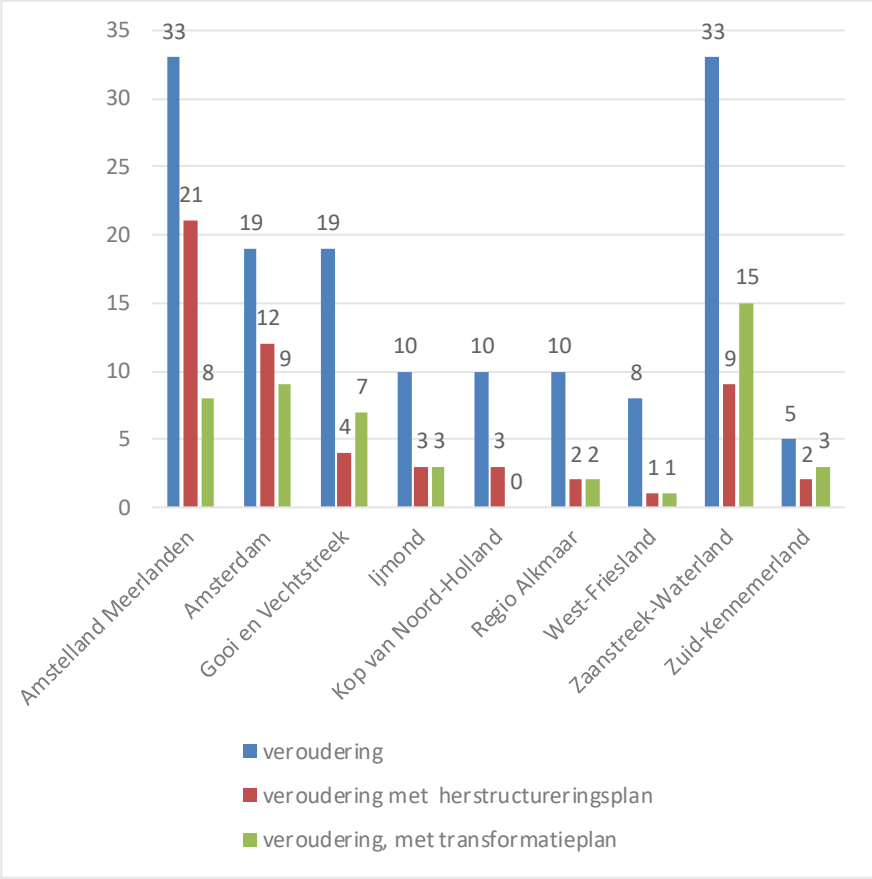
4.5 Veroudering

Veroudering wordt via de jaarlijkse gemeentelijke enquête op basis van lokale deskundigheid van de respondenten in beeld gebracht. Om veroudering van de 147 terreinen (2020: 149) tegen te gaan zetten publieke en private partijen in op herstructureringsplannen voor de bedrijventerreinen. In totaal is aangegeven dat 2803 hectare bruto terrein verouderd is. In 2020 was dit nog 3042 hectare. Veroudering kan door gemeenten worden opgepakt met herstructurering of transformatie, maar afwachten wat marktpartijen doen is ook een optie. Op 38% van de verouderde terreinen zijn plannen tot herstructurering, op 32% transformatie (figuur 4.10).

In Noord-Holland Noord leidt veroudering absoluut en relatief minder vaak tot herstructurerings- of transformatieplannen. In Amsterdam en Amstelland-Meerlanden wordt veroudering vrijwel overal opgepakt met herstructurering of transformatie. In Zaanstreek-Waterland is op bijna de helft van de verouderde locaties transformatie voorzien; veelal naar wonen in Zaanstad.

Ten opzichte van 2019-2020 is het aantal verouderde en te herstructureren in Noord-Holland Noord en Zaanstreek-Waterland gelijk gebleven. In Gooi en Vechtstreek en Amsterdam is het aandeel herstructurering bij veroudering in 2020 afgenomen vanwege transformatieplannen. Amstelland-Meerlanden laat een stijging in zowel veroudering en herstructurering van bedrijventerreinen zien.

Figuur 4.10 Veroudering, herstructurerings- en transformatieplannen op Noord-Holland bedrijven- en zeehaventerreinen (aantal) op 1-1-2021

Bron: Provincie Noord-Holland (2021)

4.6 Herstructurering

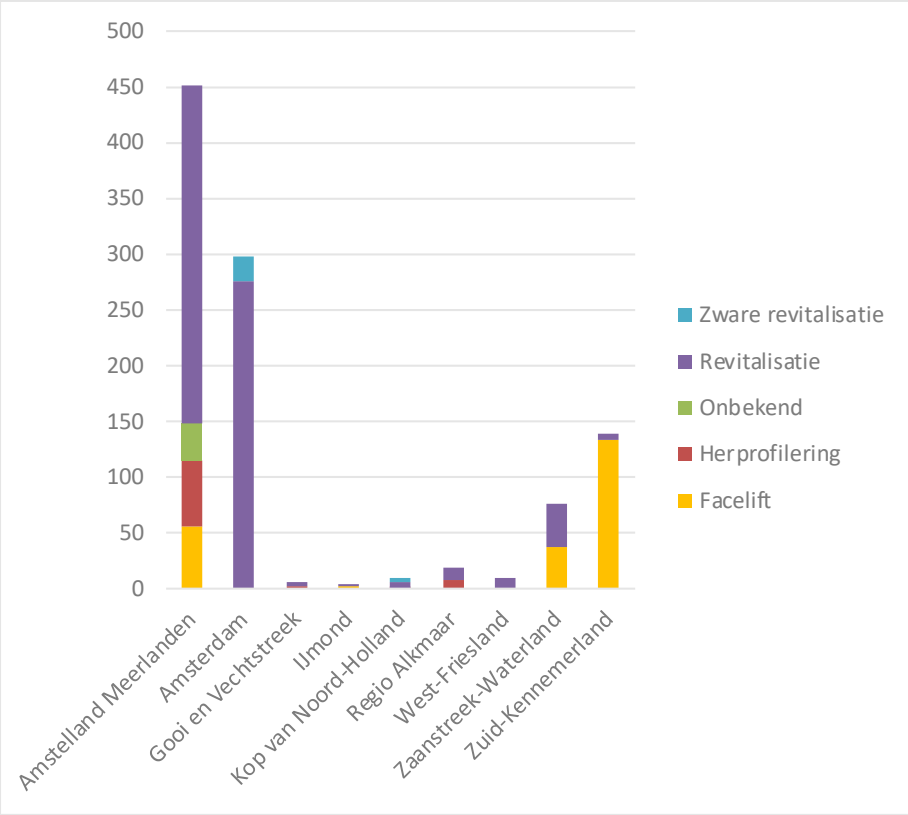
De herstructureringsopgave- zoals opgegeven door gemeenten in de enquête - is in Noord-Holland in aantal locaties gelijk gebleven. Het is echter in oppervlakte toegenomen van 788 hectare in 2020 tot 1013 hectare in 2021, een stijging van 29%. De stijging is grotendeels te vinden in Amstelland-Meerlanden (Haarlemmermeer) en Zaanstreek-Waterland (Zaandam), terwijl Amsterdam juist een sterke afname kent.

De herstructureringsopgave van 1013 hectare in totaal is ook naar type onderscheiden:

- Facelift, 228 hectare
- Revitalisering, 653 hectare
- Zware revitalisering, 27 hectare
- Herprofilering, 71 hectare
- Onbekend, 34 hectare

Ten opzichte van 2019 en 2020 kent de herstructureringsopgave een nog groter aandeel revitalisering. Ook is het aantal hectares met beoogde face lift toegenomen.

Figuur 4.11: Herstructureringsopgave per deelregio naar type herstructurering (in hectare)

Bron: Provincie Noord-Holland, bewerking BCI en Tympaan (per 1 januari 2021)

De voortgang van de herstructurering is in beeld gebracht naar fase. De locaties van de in totaal 57 locaties zijn beter in beeld, maar van 5 locaties is de voortgang onbekend. Voor 21 herstructureringsplannen is er een plan van aanpak bekend, vergelijkbaar met 2020. Er zijn 6 terreinen met een masterplan of revitaliseringsplan. Herstructurering is op 20 terreinen in uitvoering, een forse stijging ten opzichte vorig jaar (5).

De herstructurering wordt deels betaald met HIRB-subsidies (tabel 4.5). De verleende subsidies zijn in lijn met de veroudering en herstructureringsopgaven zoals hierboven beschreven.

Tabel 4.5 Overzicht verleende subsidies herstructurering HIRB 2020

Deelregio	Gemeente	Bedrijventerrein	Type herstructurering
Amstelland-Meerlanden	Haarlemmermeer	De Liede	Herinrichting
Amsterdam	Amsterdam	Westhaven Zuid	Revitalisering
Amsterdam	Amsterdam	Sloterdijk-3	Herinrichting
Gooi en Vechtstreek	Hilversum	Kerkelanden	Herinrichting
IJmond	Heemskerk	Houtwegen	Revitalisering-herprofilering
IJmond	Zaanstad	Noorderveld & Molletjesveer	Verduurzaming

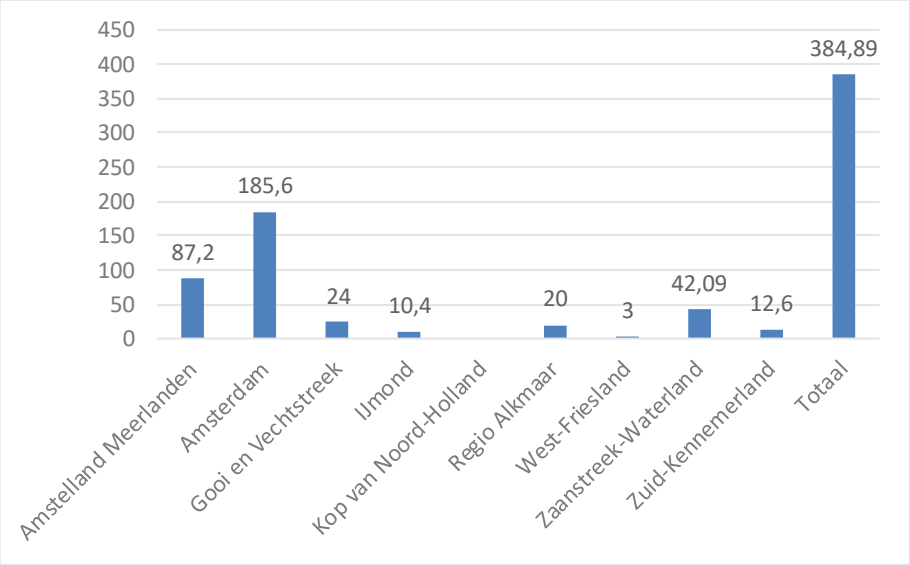
Bron: Provincie Noord-Holland

Net als in 2019 is in 2020 het budget voor de herstructurering HIRB volledig uitgeput. In totaal was er voor 8 projecten subsidie aangevraagd voor in totaal €2 miljoen. Het beschikbare subsidiebedrag was €1,5 miljoen. Dit betekent dat er voor 6 projecten subsidie beschikbaar was. Voor meer informatie zie ook deze website.

4.7 Transformatie

De inschatting van het transformatievolume van bedrijventerreinen is in 2021 bijna 385 hectare (figuur 4.12). Dit is op een totaal van 6829 hectare netto uitgegeven 5,6%. In 2020 was de opgave nog meer dan 1000 hectare. Het verschil laat zich verklaren door de invoer in de jaarlijkse enquête op Amsterdamse transformatielocaties en het bedrijventerreinenbeleid, waarbij de insteek is om meer te intensiveren en te mengen en de bedrijfsfunctie (naast andere functies) waar mogelijk te behouden.

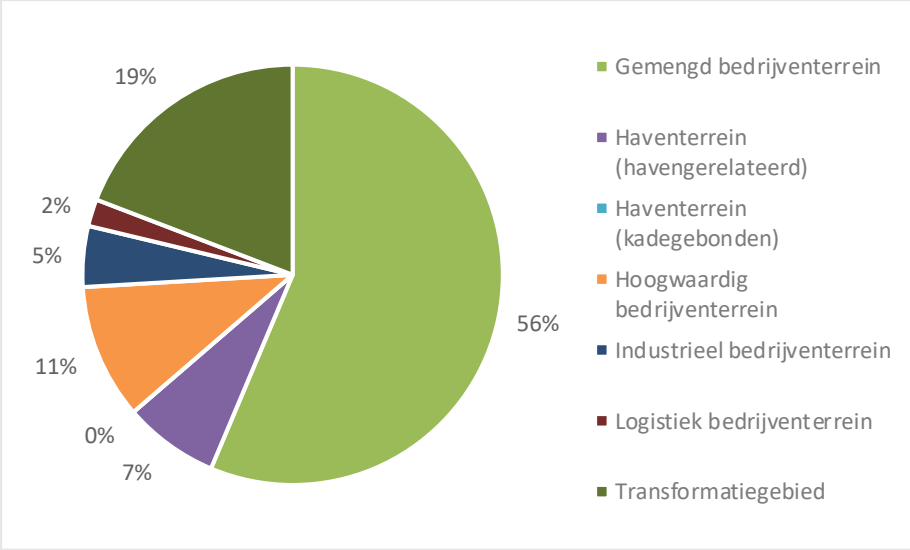
Figuur 4.12: Geschatte transformatievolume t/m 2030 (in netto ha) per deelregio

Bron: Provincie Noord-Holland, bewerking BCI en Tympaan (per 1 januari 2021)

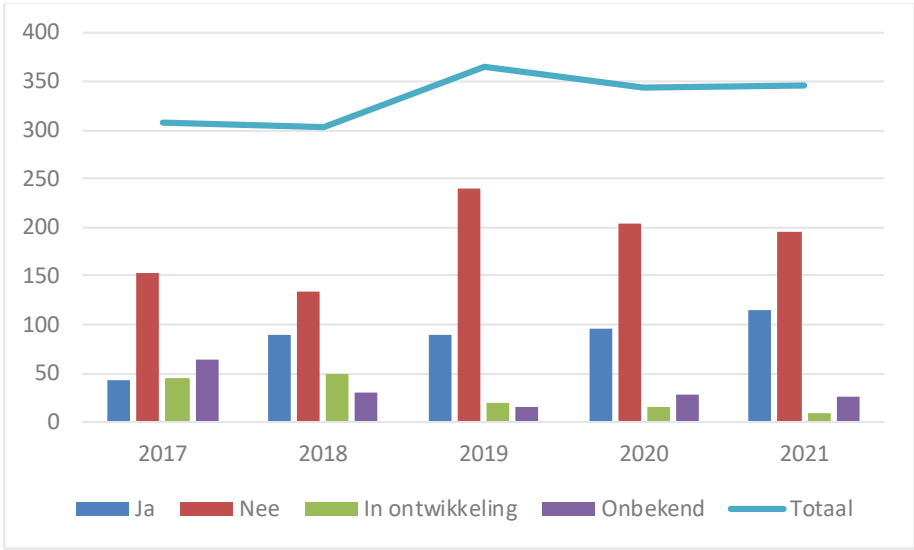
Ruim de helft van de geplande transformatie heeft plaats in gemengde (stedelijke) bedrijventerreinen (figuur 4.13). Eén op de vijf hectare transformatie is op een aangewezen transformatiegebied. Dit is een nieuwe categorie toegevoegd ten opzichte van eerdere monitors, om de ontwikkelingen in dit type locaties beter in beeld te brengen. Het aandeel van andere type bedrijventerreinen met transformatieplannen is afgelopen jaar gestegen van 11% naar 25%. Hier is de trend zichtbaar dat er meer trasformatieplannen spelen in omvang, maar ook over diverse type bedrijventerreinen.

Figuur 4.13 : Geschatte transformatievolume t/m 2030 (%) naar segment

Bron: Provincie Noord-Holland, bewerking BCI en Tympaan (per 1 januari 2021)

Figuur 4.14 Ontwikkeling bedrijventerreinen met georganiseerd beheer

Bron: Provincie Noord-Holland (invoer in IBIS) 2017-2021

4.8 Georganiseerd beheer

Voor veel ambities en te bereiken doelen op bedrijventerreinen is een goede organisatiegraad van cruciaal belang. Zo kunnen er met een goed georganiseerd collectief stappen worden gezet in het verduurzamen van bedrijventerreinen of het ontwikkelen van collectieve voorzieningen. Voorbeelden zijn gedeelde parkeervoorzieningen (goed voor het intensiever kunnen benutten van de ruimte) en collectieve beveiliging.

In Noord-Holland is bij 33% van het aantal bedrijventerreinen sprake van georganiseerd beheer. Dit is een verdubbeling sinds 2017 (14%). Het aantal bedrijventerreinen met beheer in ontwikkeling neemt wel af. Daarnaast is er beter inzicht, waardoor het aantal onbekende locaties afneemt.

Er zijn grote regionale verschillen in de mate van organisatie. In de afgelopen jaren was het aandeel bedrijventerreinen met parkmanagement in Noord-Holland Zuid hoger dan in Noord. IJmond kent het hoogste aandeel georganiseerde terreinen en de grootste stijging in 2020. Hier is inmiddels tweederde van de terreinen georganiseerd. In Amsterdam is nu ook een kleine meerderheid van de bedrijventerreinen georganiseerd, 51%.

Tabel 4.6 Organisatievormen op bedrijventerreinen per deelregio

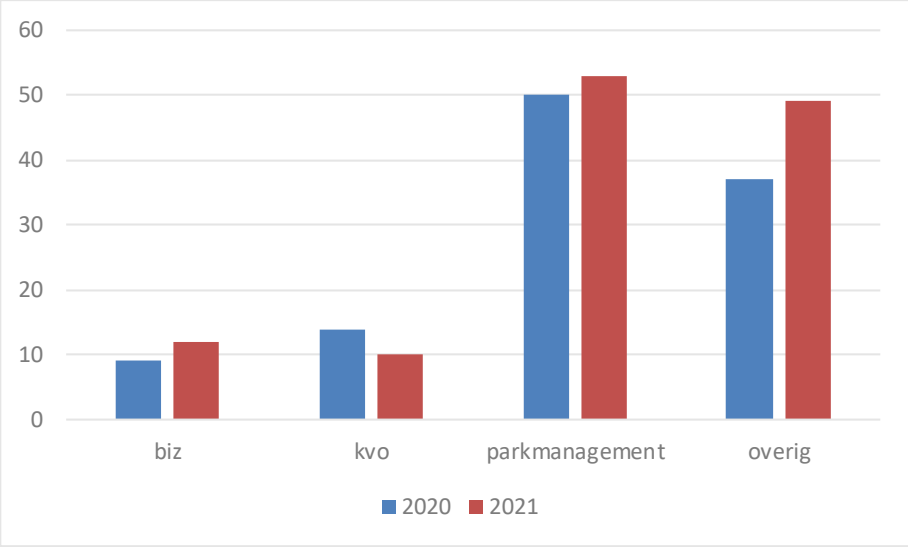
	Georganiseerd	In ontwikkeling	Aandeel
Amstelland Meerlanden	32	2	38%
Amsterdam	20	1	51%
Gooi en Vechtstreek	9	1	36%
IJmond	15	1	68%
Kop van Noord-Holland	8	2	16%
Regio Alkmaar	7	1	20%
West-Friesland	11	0	31%
Zaanstreek-Waterland	11	1	22%
Zuid-Kennemerland	1	0	17%
Totaal	**114**	**9**	**33%**

Bron: Provincie Noord-Holland o.b.v. monitoring (per 1-1-2021)

Georganiseerd beheer kan ook gemeten worden naar oppervlakte in plaats van aantal. In netto uitgegeven oppervlakte heeft 64% (4.360 ha.) van Noord-Hollands bedrijventerreinen georganiseerd beheer en 32% (2.193 ha.) niet. Van de 32 grootste bedrijventerreinen (> 50 hectare uitgegeven) zijn er 23 met georganiseerd beheer. Het betreft locaties als Boekelermeer, Waarderpolder, Tata Steel en Haven Amsterdam, waardoor voor die deelregio's in tabel 4.6 een genuanceerder beeld ontstaat.

Van het georganiseerd beheer is parkmanagement (incl. bedrijvenvereniging) de meest voorkomende vorm. Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO) en bedrijveninvesteringszones (BIZ) komen minder vaak voor (figuur 4.15). Amsterdam kent ook andere vormen van beheer, zoals het beheer door Haven Amsterdam.

Figuur 4.15 Type organisatievormen op bedrijventerreinen

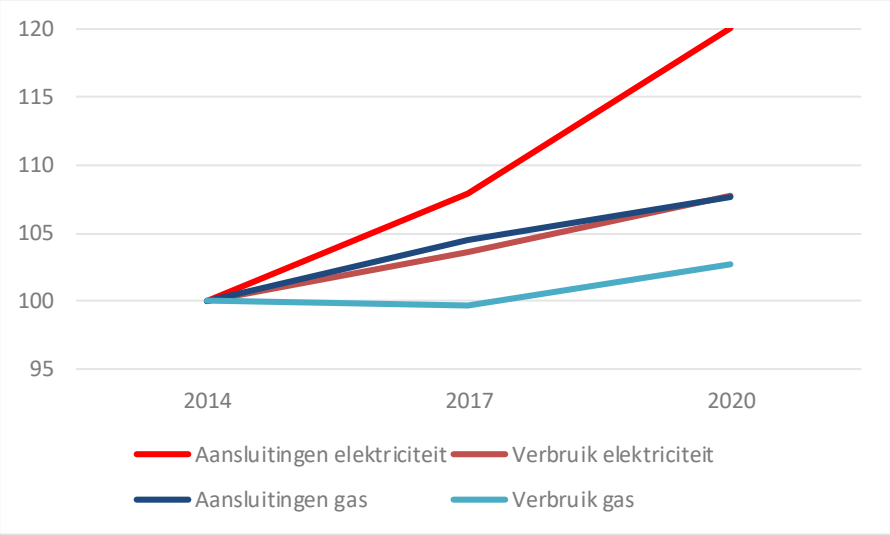

Bron: Provincie Noord-Holland o.b.v. monitoring (per 1-1-2021)

4.9 Verduurzaming, energie- en ruimtegebruik

In figuur 4.16 is te zien hoe het stroomverbruik op bedrijventerreinen in Noord-Holland zich ontwikkelt. Het geïndexeerd gebruik neemt daarbij sneller toe dan het aantal aansluitingen. Bij gas is juist sprake van minder verbruik ten opzichte van het aantal aansluitingen.

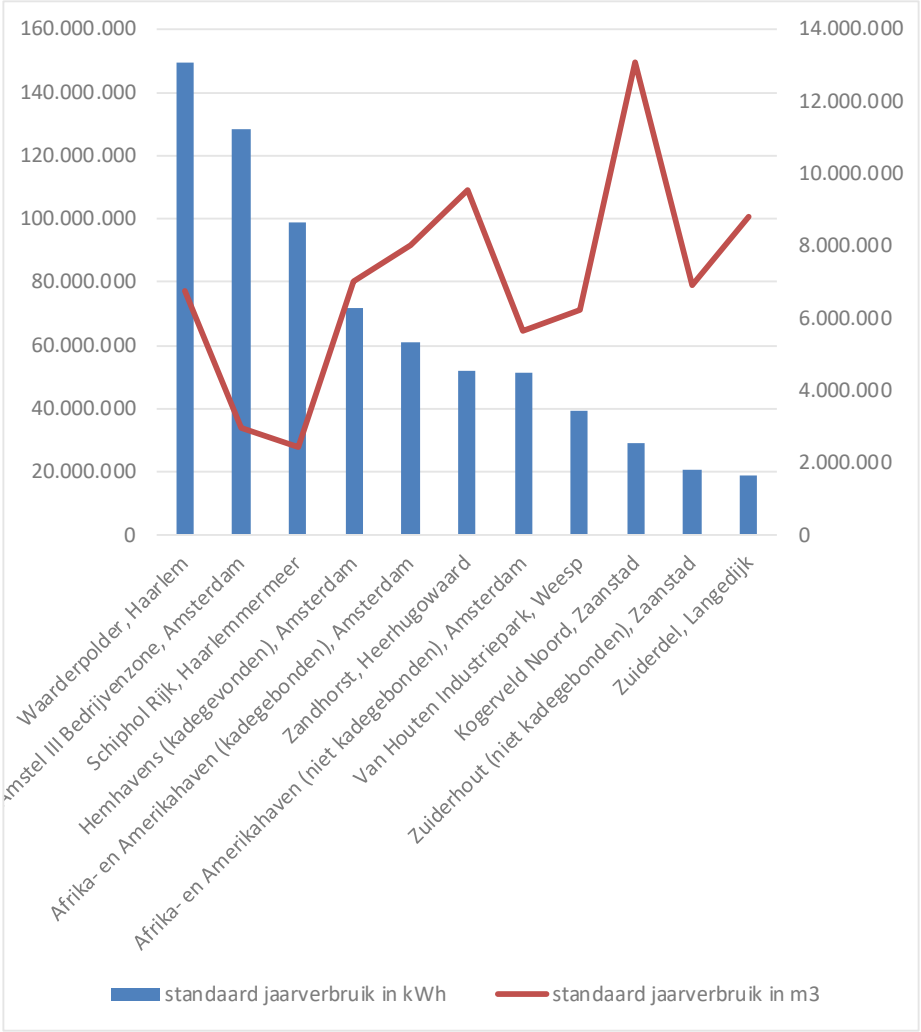
Figuur 4.16 Gas- en elektriciteitsaansluitingen en -verbruik op bedrijventerreinen (indeling 2020)

Bron: Liander (2021), bewerking BCI en Tympaan

Indien we het gas- en elektriciteitsverbruik nader willen bekijken op terreinniveau is er een beperking van gegevens. Alleen locaties met 5 verbruikers of meer zijn inzichtelijk te maken. Daardoor vallen locaties als Tata in Velsen-Noord en Microsoft in Middenmeer hierbij af. Figuur 4.17 maakt wel andere grotere terreinen in Noord-Holland inzichtelijk. Waarderpolder, Amstel III en Schiphol-Rijk gebruiken veel stroom, voor onder meer datacenters. Grootste gasverbruikers in deze top-10 zijn Kogerveld-Noord (Cargill en Zor) en Zandhorst in Heerhugowaard.

Figuur 4.17 Bedrijventerreinen top-10 gas- en elektriciteitsverbruik bij 5 verbruikers of meer (2020)

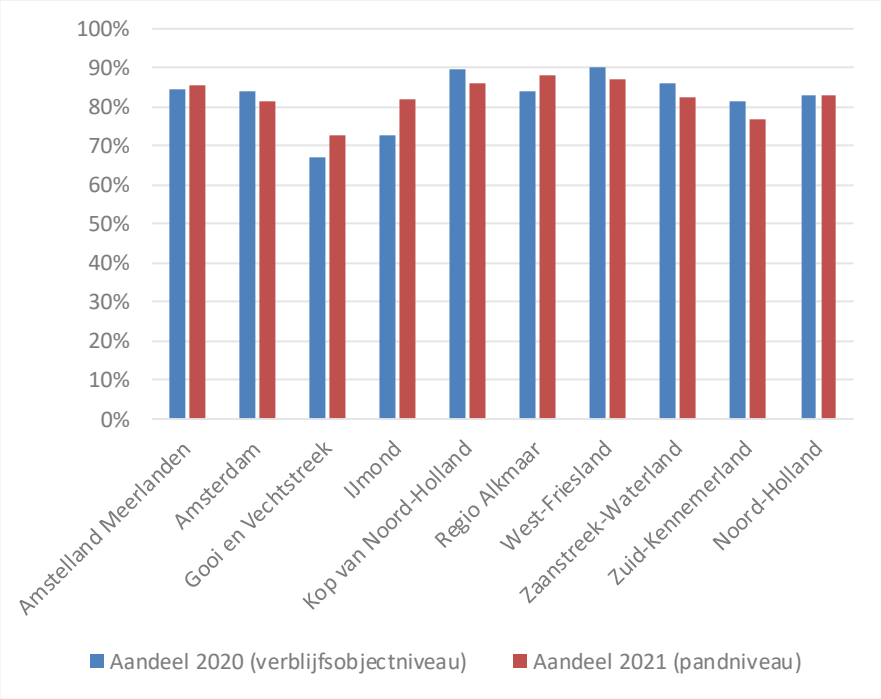
Bron: Liander (2021) via atlasplabeka.nl

Een andere indicator voor duurzaamheid zijn energielabels. In 2020 werden energielabels op verblijfsobjectniveau geregistreerd door RVO. In 2021 vond de registratie van energie labels plaats op pandniveau. Hierdoor kunnen de aantallen uit beide jaren niet tegen elkaar worden afgezet. Wel is het mogelijk om voor 2020 en 2021 het aandeel A++++ t/m C labels per deelregio van het totaal aantal A++++ - C labels in beeld te brengen.

Het aandeel van labels zegt nog niet alles over het verduurzamen van de bedrijfspanden op bedrijventerreinen, in die zin dat het verkrijgen van het label gebaseerd is op de huidige situatie en niet op de maatregelen die genomen gaan worden. Op dit moment kan er niet gemonitord worden hoeveel van de C-labels naar een hoger label zijn gegaan.

Anders dan voor kantoren zijn er geen vereiste labels op bedrijfsvastgoed van toepassing. Wel zijn er ook op bedrijventerreinen veel kantoorpanden aanwezig, ook voor die panden is een label C of hoger van toepassing. Kantoorpanden met een C-label zijn in ieder geval couranter dan labels met een lager label, aangezien ze op termijn nog steeds verhuurbaar zijn.

Figuur 4.18 Aandeel energie labels A++++ t/m C van totaal aantal labels op bedrijventerreinen

Bron RVO (2021), bewerking BCI en Tympaan

Om bedrijventerreinen toekomstbestendig te houden en te maken, verstrekt de provincie Noord-Holland subsidies Ondersteuning Toekomstbestendige Werklocaties. In totaal was €425.000 beschikbaar, dit bedrag is volledig verstrekt voor 21 projecten, aangevraagd door gemeenten, omgevingsdiensten en ondernemersorganisaties. West-Friesland en Zaanstreek-Waterland hebben beiden voor vier projecten subsidie toegekend gekregen. Ten opzichte van vorig jaar waren er minder aanvragen uit Amstelland-Meerlanden en regio Alkmaar.

De meeste subsidies zijn toegekend voor verduurzamingsprojecten: 12. Er waren twee gehonoreerde verzoeken voor ondernemersorganisatie en vijf voor toekomstvisies.

Tabel 4.7 Overzicht subsidies verduurzaming en beheer OTW 2019

Amstelland-Meerlanden	Lokale duurzame stroomvoorziening Schiphol Trade Park
	Onderzoek Toekomstperspectief incourant Vastgoed Amstelland-Meerlanden regio
Amsterdam	Business Park Amsterdam-Osdorp Energiepositief
	Sloterdijk 2 Zuid
	BIZ Paasheuvel Village
Gooi en Vechtstreek	Uitvoeringsplan Toekomstbestendige bedrijventerreinen Wijdemeren
IJmond	Energiescans Green Deal Velsen
	Uitbreiding en verlenging BIZ in havengebied IJmuiden
	Energiepositief Bedrijventerrein Beverwijk
Kop van Noord-Holland	Duurzame Energie Collectief Den Helder
West-Friesland	Verduurzaming Krabbersplaat, Schepenwijk en Ketenwaal Enkhuizen
	Verduurzamen bedrijventerrein WFO Hoorn
	Verduurzaming bedrijvenpark A7 West Wognum - Nibbixwoud
	Opstellen toekomstscenario's bedrijventerrein Gildenweg Hoorn
Zaanstreek-Waterland	H20 Esports Campus Amsterdam Purmerend
	Scan bedrijventerreinen Molletjesveer, Noorderveld, Westerspoor en Assendelft-Noord Zaanstad
	SAENZ U.A. Duurzame energie opwekken en benutten
	Energietransitie bedrijventerreinen Zaanstad 2.0
	Energiepositief bedrijventerrein Heemstede
Zuid-Kennemerland	Groene Connecties Waarderpolder
	Energiepositief Bedrijventerrein Haarlem

Bron: Provincie Noord-Holland, 2021

Het ruimtegebruik, veelal uitgedrukt in terreinquotiënten (vierkante meter per baan) loopt sterk uiteen per segment van bedrijventerreinen. De segmenten met een hoog terreinquotiënt zijn terreinen die sectoren die veel ruimte vragen, zoals datacenters, Tata in de IJmond en de Haven van Amsterdam. Dit is minder terug te zien in het creëren van veel werkgelegenheid, maar is wel degelijk belangrijk voor de economie.

Tabel 4.8 Netto areaal bedrijventerreinen, aantal banen en ruimtegebruik per segment

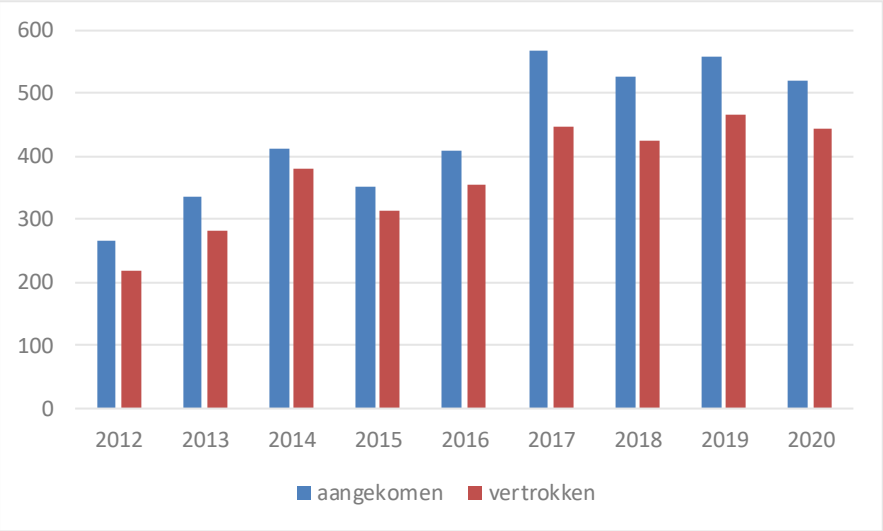
Segment	Netto oppervlak uitgegeven (ha)	Aantal banen in 2020	Terrein-quotiënt (m^2/baan)
Campus	33	5.948	56
Datacenter	22	1	220.000
Gemengd bedrijventerrein	3.431	186.235	184
Haventerrein (haven gerelateerd)	825	29.288	282
Haventerrein (kade gebonden)	1154	14.386	802
Hoogwaardig bedrijventerrein	314	31.041	101
Industrieel bedrijventerrein	548	25.909	212
Logistiek bedrijventerrein	333	14.988	222
Transformatiegebied	169	11.151	152
Totaal	**6.828**	**318.947**	

Bron: LISA, Provincie Noord-Holland o.b.v. monitoring, bewerking BCI en Tympaan (per 1 januari 2021)

4.10 Verhuisbewegingen bedrijven op bedrijventerreinen

Jaarlijks vestigen meer bedrijven zich op bedrijventerreinen dan er vertrekken. In 2020 zijn er 520 bedrijven van minimaal 5 medewerkers op bedrijventerreinen gevestigd en zijn er 444 bedrijven daar vertrokken. Daarmee maken de verhuisbewegingen op bedrijventerreinen 27% uit van het totaal aantal bedrijfsverplaatsingen in Noord-Holland. Het zijn relatief veel bedrijven in de ICT en zakelijke dienstverlening die verplaatsen; het aantal verhuizende bedrijven in de industrie energie is relatief laag. De verhuisdynamiek op bedrijventerreinen is in tegenstelling tot kantoren- en gemengde locaties ongeveer gelijk gebleven sinds 2016 en een lichte stijging ten opzichte van de periode daarvoor.

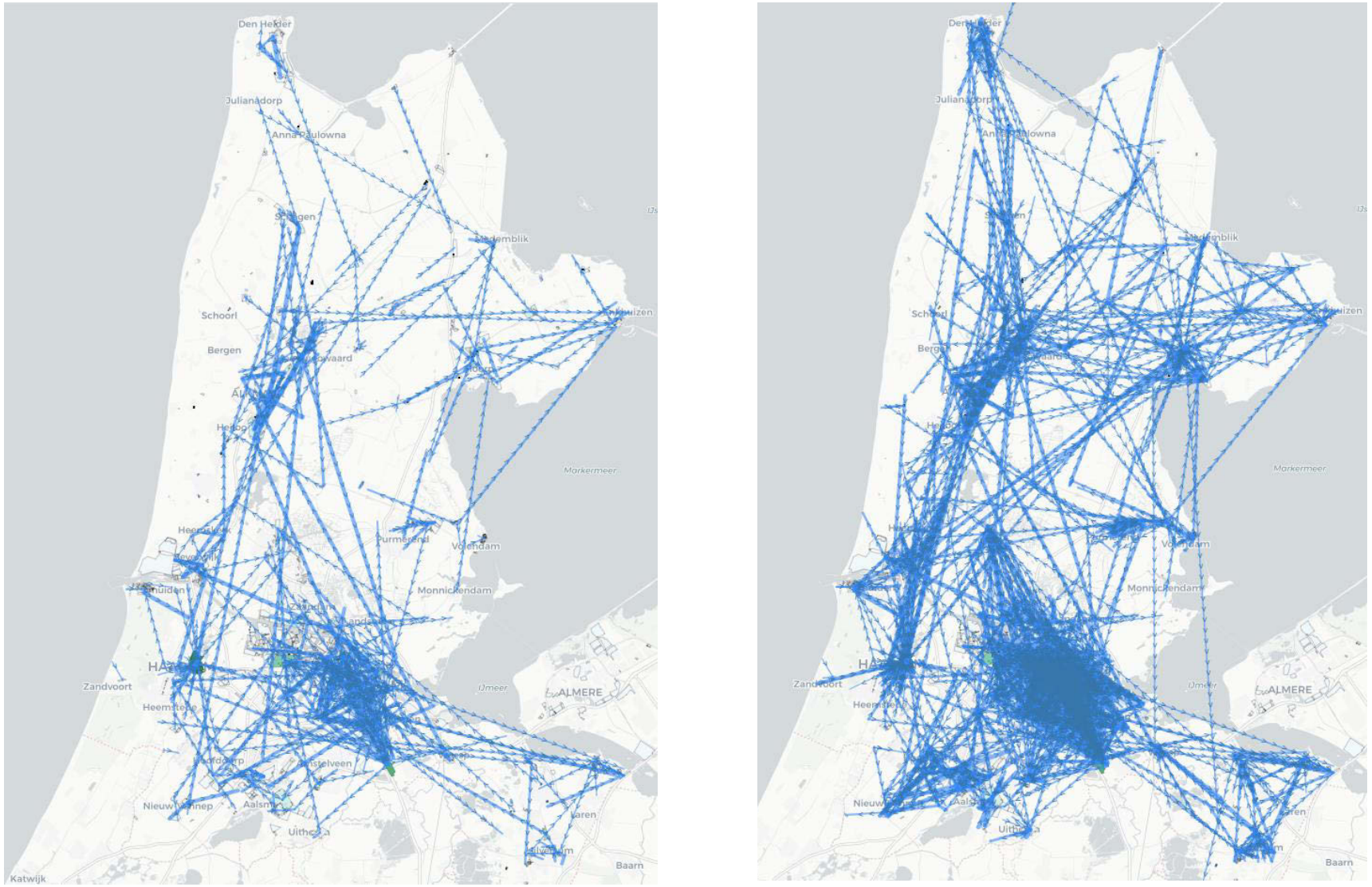
Figuur 4.19 Aantal verhuizingen bedrijven met 5 werknemers of meer van én naar bedrijventerreinen in Noord-Holland

Bron: LISA, bewerking provincie Noord-Holland

De gemiddelde verhuisafstand van en naar bedrijventerreinen is in 2020 gemiddeld 4351 meter. In 2019 was de gemiddelde afstand nog 3505 meter. De gemiddelde verhuisafstand van en naar bedrijventerreinen is in meerjarig perspectief echter redelijk stabiel tussen de 3 en 4 kilometer. Het zijn veelal bedrijfsverplaatsingen binnen de eigen gemeente of binnen de deelregio. Figuur 4.20 laat de verhuisdynamiek zien met een sterke concentratie van bedrijven die verplaatsen binnen en tussen Amsterdam en Zaanstreek, en in mindere mate Amstelland-Meerlanden, Gooi en Vechtstreek en Haarlem. Bedrijfsverplaatsingen tussen Noord-Holland Noord en -Zuid zijn beperkt en geconcentreerd in Kennemerland (Haarlem, Beverwijk en Alkmaar).

Figuur 4.20 Verhuisbewegingen bedrijven van én naar bedrijventerreinen in 2020 (links) en 2016-2020 (rechts).

Bron: LISA, bewerking provincie Noord-Holland

Colofon

Uitgave
Provincie Noord-Holland
Postbus 123 | 2000 MD Haarlem
Tel.: 023 514 31 43 | Fax: 023 514 40 40
www.noord-holland.nl
post@noord-holland.nl

Eindredactie
Provincie Noord-Holland
Directie BEL | Sector Regionale Economie en Erfgoed

Fotografie
Provincie Noord-Holland en Hans Vonk

Grafische verzorging
Think Next Level
Amsterdam, september 2021

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	7895
Extern Zaak ID	1710805
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	28 oktober 2021
Agendapunt	13.c
Titel	Economie/energie/NZKG/Tata: Brief GS aan PS inz. Just Transition Fund - Transitieplan IJmond (C-agenda NLG en RWK 25-10-2021 en EFB en M&B 28-10-2021 (EFB trekkende cie).
Organisatieonderdeel	BEL/RE&E

Bijlagen
Transitieplan IJmond
Brief aan PS over Just Transition Fund.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	11 oktober 2021
Natuur Landbouw & Gezondheid	25 oktober 2021
Ruimte Wonen en Klimaat	25 oktober 2021
Mobiliteit & Bereikbaarheid	28 oktober 2021
Economie Financiën en Bestuur	**28 oktober 2021**
Ingekomen stukken ter kennisname	31 oktober 2021

Toelichting

De Europese Unie heeft het Just Transition Fund opgericht om regio's die nog sterk leunen op fossiele brandstoffen, te ondersteunen bij de transitie naar een duurzame industrie. De IJmond-gemeenten en de provincie Noord-Holland hebben gezamenlijk een Transitieplan IJmond opgesteld om een beroep te kunnen doen op de middelen die binnen het fonds voor de IJmond-regio zijn gereserveerd. Het Transitieplan bevat een strategie op hoofdlijnen voor het 'transitiepad' naar een duurzame (staal)industrie in de IJmond en het Noordzeekanaal-gebied. Vanuit het fonds is € 58,5 miljoen gereserveerd voor de IJmond.

TRANSITIEPLAN JTF IJMOND

Eindversie (geactualiseerd)

22 september 2021

Provincie Noord-Holland

GEMEENTE VELSEN

gemeente beverwijk

gemeente CASTRICUM

gemeente Heemskerk

Gemeente Uitgeest

BUREAUBUITEN economie & omgeving

CE Delft

TRANSITIEPLAN JTF IJMOND

Eindversie

Bureau BUITEN & CE Delft, onder begeleiding van de Omgevingsdienst IJmond, de gemeenten in de COROP-regio IJmond, de provincie Noord-Holland, het projectbureau Noordzeekanaalgebied, en de arbeidsmarktregio's Zuid-Kennemerland en IJmond en Noord-Holland Noord.

Aangeboden aan: PFO JTF 25 augustus 2021

Geactualiseerd op: 22 september 2021 o.b.v. actuele berichtgeving over de waterstofplannen Tata Steel en het stopzetten van het Athos-project.

Projectnummer 1632

Inhoudsopgave

Samenvatting 4

1 Inleiding: JTF bevordert rechtvaardige transitie naar duurzame industrie IJmond 7

2 Urgentie: duurzame (staal)industrie, transitie NZKG & toekomstbestendige arbeidsmarkt 11

2.1 Staalindustrie gaat gepaard met CO_2-emissie & druk op leefomgeving 11
2.2 Bredere transitieopgave NZKG 14
2.3 Behoud banen & verdienvermogen 15
2.4 Krappe arbeidsmarkt 17
2.5 Aandachtspunten bij transitieplan IJmond 19

3 IJmondiale kansen voor een rechtvaardige en succesvolle transitie 21

3.1 Strategische ligging aan zee, multimodaal verbonden en in de MRA en het NZKG 21
3.2 Bestaande netwerken & samenwerkingsverbanden 23

4 Vier transitiepaden voor JTF IJmond 25

4.1 Transitiepad 1: naar duurzame staalindustrie in IJmond 26
4.2 Transitiepad 2: benutten kansen verduurzaming NZKG t.b.v. diverse en toekomstbestendige economie in de IJmond 27
4.3 Transitiepad 3: Verduurzaming overige industriële bedrijvigheid IJmond 30
4.4 Transitiepad 4: rechtvaardige transitie naar een toekomstbestendige arbeidsmarkt 31
4.5 Steun aan type activiteiten: infrastructuur, innovatie en om- en bijscholing 33
4.6 Steun aan verschillende doelgroepen: grootbedrijf, MKB, en andere partners in een ecosysteemaanpak 35

5 Financiële kaders & strategie 36

5.1 Kaders JTF/JTM 36
5.2 Financiële inzet JTF IJmond 37
5.3 Praktische uitwerking financiële strategie JTF en inzet binnen andere pijlers JTM 39

6 Vervolgproces tot aan uitvoering JTF en randvoorwaarden bij selectie JTF-projecten 40

6.1 Vervolgproces tot aan uitvoering JTF 40
6.2 Aanzet tot randvoorwaarden / selectiecriteria voor JTF-projecten in de IJmond 40
6.3 Eerste beeld project inventarisatie 41

Bijlage 42

Samenvatting

Aanleiding en doel: rechtvaardige transitie IJmond naar duurzame industrie, als onderdeel van het NZKG
De IJmond behoort tot één van de vijf grote industriële clusters van Nederland. In het kader van de energietransitie moeten ook deze industriële clusters verduurzamen. Omdat industriële clusters vooralsnog vooral gebruik maken van fossiele brandstoffen, heeft de Europese Unie het Just Transition Fund opgericht om deze clusters te ondersteunen bij de transitie naar een duurzame industrie. Met deze ondersteuning wordt geprobeerd te voorkomen dat de energietransitie sociaaleconomische negatieve gevolgen heeft voor de industriële clusters en de omgeving. De IJmond is onder andere door de aanwezigheid van TATA Steel, sterk afhankelijk van fossiele brandstoffen en een grote uitstoter van CO_2. Hierdoor ligt er voor de IJmond een grote transitieopgave en is de COROP-regio IJmond aangewezen als één van de zes Nederlandse regio's die in aanmerking komt voor middelen uit het JTF.

Het hoofddoel voor de JTF inzet in de IJmond is: ***Bijdragen aan de rechtvaardige transitie naar een duurzame industrie en economie in de IJmond, als onderdeel van het Noordzeekanaalgebied (NZKG).***

De noodzaak om de industrie in de IJmond te verduurzamen komt voort uit een viertal urgenties:
- De hoge CO2-emissie industrie IJmond en druk op de leefomgeving.
- De opgave voor de energietransitie in het NZKG als geheel, die én IJmond voor specifieke opgaven stelt én belangrijke kansen oplevert voor de IJmond.
- Het belang van behoud van banen en verdienvermogen in de IJmondiale industrie.
- De krappe arbeidsmarkt en veranderende eisen aan human capital.

IJmondiale kansen inzetten voor verduurzaming van de industrie en economie
Naast de noodzaak om de IJmond te verduurzamen, beschikt de IJmond over diverse kansen om de transitie naar een groene industrie en economie succesvol te doorlopen en de economische positie te versterken. De belangrijkste kansen van de IJmond zijn:
- **De strategische geografische ligging en de verbondenheid met de rest van het NZKG en de MRA:** de ligging van de IJmond aan zee, de verbondenheid met de haven van Amsterdam - als onderdeel van het Noordzeekanaalgebied - en de ligging in de economisch sterke MRA bieden volop ontwikkel- en verduurzamingskansen voor de IJmond. Eén van deze kansen voor de IJmond is de rol die regio kan pakken als **'energy hub'.**
- **Aanwezige kennis en expertise en bestaande samenwerkingsverbanden:** overheden, industrie en onderwijspartners in de IJmond en het bredere Noordzeekanaalgebied werken al jarenlang samen in verschillende initiatieven en samenwerkingsverbanden aan innovatie, arbeidsmarktbeleid en verduurzaming. Deze samenwerkingsverbanden vormen een solide basis waarop de IJmond met het JTF kan voortborduren.

Inzet voor het JTF op 4 transitiepaden
Met het JTF stimuleert de regio IJmond de rechtvaardige transitie naar een duurzame industrie en economie, langs vier parallelle 'transitiepaden'. Deze transitiepaden komen voort uit de urgenties en werken toe richting het geformuleerde JTF-hoofddoel. Met deze inzet op de vier transitiepaden levert de IJmond ook een bijdrage aan de bredere verduurzamingsplannen uitgewerkt in de Regioplannen en de CES van het NZKG. Daarnaast zetten deze transitiepaden ook in op mogelijke kansen die vanuit de strategische geografische ligging aan zee, de verbondenheid met de haven van Amsterdam - als onderdeel van het Noordzeekanaalgebied - en de ligging in de economisch sterke MRA voortkomen. Eén van deze kansen voor de IJmond is de rol die regio kan pakken als 'energy hub'. De vier transitiepaden met daarbij de inzet op hoofdlijnen zijn weergegeven onderstaande figuur:

Transitie naar een duurzame staalindustrie in de IJmond

- **Ondersteuning waterstof (H2ermes)**
- **Elektrificatie**
- **Verminderen druk leefomgeving** als randvoorwaarde

Benutten kansen verduurzaming NZKG t.b.v. diverse, toekomstbestendige economie IJmond

IJmond als "energy hub" en technische werkplaats:

- Aanlanding **wind op zee**
- **Waterstofeconomie** (H2ermes, nieuwe toepassingen)
- Infra voor CO2-afvang en hergebruik (CCU)

Verduurzaming overige industriële bedrijvigheid IJmond

- **Verduurzaming energieverbruik** bedrijven (o.a. Greenbiz, Techport Innovation Center)
- Bijdrage aan **verslimming en verduurzaming** industrie in bredere zin
- **Circulaire businessmodellen**

Transitie naar een toekomstbestendige arbeidsmarkt

- **Aantrekken en behouden** van talent (jongeren én professionals), o.a. via **Techport**
- **Leven lang ontwikkelen** & inzet op skillsontwikkeling
- **Kennistoepassing** op de werkvloer

Update JTF transitieplan per 22 september: versnelde waterstofroute Tata, stopzetten Athos
De recente keuze van Tata Steel om in te zetten op de waterstofroute met de Direct Reduced Iron (DRI)[1] technologie, zorgt voor een versnelling van het realiseren van groen staal en minder uitstoot. DRI is een technologie waarmee ijzer wordt gemaakt op basis van aardgas of waterstof, uitgevoerd in combinatie met een of meer elektrische ovens. De beschikbaarheid van voldoende groene waterstof is op dit moment nog gering, maar zal geleidelijk aan de aardgastoepassing kunnen vervangen. De overgang naar staalproductie o.b.v. waterstof valt binnen de scope van het JTF-transitieplan.
Als gevolg van het besluit van Tata Steel is het Athos-project voor CO_2-transport, -hergebruik en -opslag in het Noordzeekanaalgebied stopgezet; dit plan maakt dus géén onderdeel meer uit van de scope van het JTF.

Doelgroepen & ecosysteemaanpak

Omdat het JTF is bedoeld om de transitie van het gehele 'ecosysteem' van bedrijven, kennis- en onderwijsinstellingen en overheden in de IJmond mogelijk te maken, streven we bij deze vier transitiepaden naar een ecosysteemaanpak op basis van bestaande initiatieven. Daarbij is de inzet om zowel initiatieven vanuit het grootbedrijf als het bredere MKB te ondersteunen waarbij verbindingen met samenwerkingspartners in het verdere NZKG en elders in Nederland gemaakt kunnen worden.

Thematische focus

De JTF-middelen in IJmond worden gericht ingezet op drie activiteiten:

- Innovatie
- Infrastructuur (gericht op de energietransitie en een duurzame en schone industrie)
- Om- en bijscholing van werkenden en werkzoekenden.

Financiële kaders

Er is € 58,5 mln aan Europese middelen uit het JTF voor de IJmond. Dat is het bedrag inclusief 3,25% middelen voor programmabeheer (Technische bijstand). Op programmaniveau kan maximaal 50% worden bijgedragen vanuit de Europese middelen. Dat betekent dat bedrijven en overheden gezamenlijk een tenminste vergelijkbare cofinanciering moeten leveren. Op projectniveau moet altijd rekening worden gehouden met de regels over Staatssteun.

IJmond zet de JTF-middelen in:

- gericht op de 4 transitiepaden;
- en op drie thema's: innovatie, infrastructuur en om- en bijscholing;
- met de opgaven centraal en past de financiële verdeling over de thema's hierop aan;
- complementair aan andere financieringsmogelijkheden voor energietransitie en verduurzaming;
- en zodanig dat de inzet leidt tot een afname van de milieudruk en verbetering van de leefkwaliteit voor de omgeving.

IJmond is voornemens de JTF-middelen (ook wel pijler-1 middelen van het Just Transtion Mechanism (JTM)) voornamelijk in te zetten in de vorm van subsidie. Mogelijk wordt een deel aangewend als risicokapitaal voor (groeiende) bedrijven. Voor één en of meerdere warmtenetten en/of voor regionale waterstofnetten/-infrastructuur in de IJmond wordt – in samenspraak met het Ministerie van EZK en de EIB - gekeken of gebruik kan worden gemaakt van pijler 3 van het JTM.

Selectiecriteria voor JTF-projecten in de IJmond

Op dit moment zetten bedrijven, overheden en kennis- en onderwijsinstellingen in de regio IJmond en in het bredere Noordzeekanaalgebied volop in op de uitwerking, concretisering en uitvoering van de verduurzamingsplannen. Om te bepalen welke projecten mogelijk in aanmerking komen voor financiële steun formuleren we op voorhand enkele randvoorwaarden waar JTF-projecten in de IJmond in elk geval aan moeten voldoen. Deze voorwaarden zijn:

1. **Ruimtelijke inpassing** aan de voorkant regelen.
2. **Timing**: projecten moeten uitvoeringsgereed zijn en binnen looptijd JTF af te ronden zijn (voor 57% van de middelen t/m 2026 en de resterende 43% t/m 2029).
3. Positieve **bijdrage aan leefkwaliteit en leefomgeving**.
4. **Robuuste bijdrage aan verduurzaming industrie** IJmond én zo mogelijk het Noordzeekanaalgebied op langere termijn.
5. **Ecosysteem-aanpak** op basis van samenwerkingen tussen grootbedrijf, MKB, kennis- en onderwijspartners en regionale overheden.
6. I**nnovatieprojecten** moeten zich richten op demonstratie en opschaling van innovaties die bijdragen aan een duurzame en schone industrie en economie.
7. **(Infrastructuur-)projecten** moeten qua termijn en budget passen binnen de JTF kaders, er moet sprake zijn van open access, een 'hefboomwerking' voor de transitie en een aantoonbare financieringsbehoefte.
8. **Arbeidsmarkt en sociale effecten:** projecten moeten een positieve bijdrage leveren aan duurzaam behoud van arbeid en aan arbeidsmarktopgaven in de regio.

1 Inleiding: JTF bevordert rechtvaardige transitie naar duurzame industrie IJmond

Aanleiding: (staal)industrie IJmond is belangrijke economische drager, met forse transitieopgave
IJmond is een van de vijf grote **industriële clusters** van Nederland, en de industrie is dan ook van groot belang voor de regionale werkgelegenheid. Staalgigant Tata Steel is met ca. 9.000 directe banen in IJmuiden één van 's lands grootste industriële spelers, maar ook andere toonaangevende internationale spelers en MKB'ers bepalen het regionale economische profiel van de IJmond. Denk aan toeleveranciers voor Tata Steel, papierfabriek Crown Van Gelder, machinefabrikant BSE IJmond, Post Staalbouw, noodstroomexpert Zwart Techniek, en vele andere partijen in de maakindustrie en metaalsector.

De **staalindustrie** is een belangrijke economische drager in de IJmond, maar kent tegelijkertijd een **forse CO_2-uitstoot**. Het is sociaaleconomisch van groot belang dat de transitie naar een duurzame (staal)industrie succesvol verloopt, om een 'fossiele lock-in' – en daarmee verlies van werkgelegenheid en economische kracht – te voorkomen. Ook zijn er zorgen over de **druk van de industrie op de leefomgeving** in de IJmond. Naast de staalindustrie staat ook de bredere (maak)industrie in de IJmond en het Noordzeekanaalgebied voor de opgave de impact op milieu en klimaat te reduceren. Werk aan de winkel dus, maar de transitie naar een schone (staal)industrie zorgt ook weer **nieuwe economische kansen** voor de IJmond, en voor een **schonere leefomgeving**.

Het bedrijfsleven, overheden, kennisinstellingen en andere partijen in de IJmond en in het bredere Noordzeekanaalgebied werken al volop samen aan de verduurzaming van de industrie. Zo beschrijven de industrie en andere partners waaronder overheden in het **Regioplan NZKG** (2020) en de **CES NZKG** de inzet en projecten om de doelen uit het klimaatakkoord te behalen. In totaal hebben de plannen de potentie om tot 15 Mton te besparen[1]. Ook werken partijen binnen **Techport** aan een toekomstbestendige arbeidsmarkt voor de maak- en onderhoudsindustrie en werkt de Omgevingsdienst IJmond samen met bedrijven in de **GreenBiz IJmond** om bedrijven te verduurzamen.

JTF als fonds dat een succesvolle en rechtvaardige transitie in de IJmond kan bevorderen
Het **Just Transition Fund (JTF)** – onderdeel van het Just Transition Mechanism (JTM) – is een belangrijk instrument om de Green Deal van de Europese Commissie (EC) te realiseren. Het JTF bevordert een rechtvaardige transitie in regio's die sterk afhankelijk zijn van emissie-intensieve industrieën en voor grote transitieopgaven staan. Het JTF kan in de IJmond een wezenlijke bijdrage leveren aan de transitie naar een duurzame industrie en economie. Er is voor de IJmond naar verwachting €58,5 mln. beschikbaar, waarvan het grootste deel binnen 5 jaar moet worden besteed (zie kader en H.7).

[1] 15 Mton is gebaseerd op een longlist aan projecten die gezamenlijk 15Mton aan CO_2 besparing kunnen realiseren. Het is echter niet op voorhand te bepalen of deze reducties ook daadwerkelijk toe te rekenen valt tot het NZKG. Ter indicatie: 15 Mton is min of meer gelijk aan de gehele CO2-reductieopgave voor de Nederlandse industrie zoals afgesproken in het Klimaatakkoord.

Belangrijkste kaders JTF

De **JTF-allocatie** voor Nederland bedraagt €623 mln. Het kabinet heeft in december 2020 voorgesteld zes COROP-regio's aan te wijzen voor JTF-steun, waaronder de regio IJmond. Het indicatieve JTF-budget voor de IJmond is €58,5 mln. De overige middelen landen in Zuid-Nederland (West-Brabant, Zeeland, Zuid-Limburg), Groot-Rijnmond en de provincie Groningen. Het JTF-geld komt zowel uit het Meerjarig Financieel Kader (43%) als uit NextGenerationEU ('coronaherstelplan; 57%). Voor het Next-Gen-deel geldt een vastleggingsperiode t/m 2023 en een uitvoerings-periode t/m 2026; het grootste deel van het JTF moet dus al **op korte termijn (binnen 5 jaar) worden besteed.**

De belangrijkste kaders voor het JTF zijn de JTF-verordening en de CPR-verordening (Common Provisions Regulation, waar ook het JTF onder valt). De JTF-verordening is op 18 mei 2021 aangenomen door het Europees Parlement. Deze beschrijft 15 mogelijke acties om te ondersteunen; daarbinnen geeft de EC in het Country Report 2020 aan dat activiteiten van het JTF in Nederland moeten worden gericht op 3 activiteiten:

- investeringen in **onderzoek en innovatie**, onder meer door universiteiten en openbare onderzoeksorganisaties, en ter bevordering van de overdracht van geavanceerde technologieën;
- investeringen in het gebruik van **technologie, alsook in systemen en infrastructuur** voor betaalbare schone energie, met inbegrip van technologieën voor energieopslag, en ter vermindering van broeikasgasemissies;
- **bij- en omscholing** van werknemers en werkzoekenden;

Doel, proces, en status JTF-transitieplan IJmond

In het JTF-transitieplan beschrijft de regio IJmond de beoogde inzet van de JTF-gelden in de regio. Het hoofddoel is daarbij: ***"Bijdragen aan de rechtvaardige transitie naar een duurzame industrie en economie in de IJmond, als onderdeel van het Noordzeekanaalgebied (NZKG)"***

Het JTF-transitieplan dient meerdere doelen:

- **Inhoudelijke onderbouwing** voor het regionale hoofdstuk van de IJmond in het Territorial Just Transition Plan (TJTP; nationaal 'JTF-plan') en JTF-programma dat moeten worden ingediend bij de EC.
- **Handreiking aan het Rijk**, voor de dialoog tussen Rijk en regio over de uitvoering van het JTF in Nederland.
- **Handreiking aan de stakeholders in de IJmond en het verdere Noordzeekanaalgebied**, voor de verdere uitwerking van de plannen die het JTF kan ondersteunen.

We merken in algemene zin op dat het JTF-transitieplan gelezen moet worden als een **strategie op hoofdlijnen** die het 'transitiepad' naar een duurzame (staal)industrie in de IJmond en het Noordzeekanaalgebied beschrijft, en die daarbinnen aanduidt aan welk type activiteiten het JTF-geld in de IJmond nuttig besteed kan worden. Het plan heeft de functie om de IJmond binnen het nationale JTF-plan te positioneren, zodat de regionale ambities goed in het nationale plan landen en de JTF-middelen zo effectief mogelijk bijdragen aan de transitie in de IJmond. Het JTF-transitieplan bevat met nadruk **géén selectie van projecten;** pas ná afronding van het programmeringsproces met het Rijk en de EC volgt een fase van uitwerking (door stakeholders), indiening, beoordeling en toewijzing van JTF-projecten.

Het **JTF-transitieplan moet bovendien met klem níet gelezen worden als een bestuurlijke instemming of medewerking voor projecten** vanuit de IJmond-gemeenten of de provincie Noord-Holland, of het nu gaat om ruimtelijke ontwikkelingen, infrastructurele projecten, of andersoortige maatregelen. Alleen projecten die in beginsel 'uitvoeringsgereed' zijn komen in aanmerking voor ondersteuning met JTF-gelden, en initiatiefnemers moeten dit zelf op voorhand regelen en aantonen alvorens ze een aanvraag voor JTF-ondersteuning indienen. Hoofdstuk 6 gaat in op de randvoorwaarden voor JTF-projecten in de IJmond.

Proces en status JTF-transitieplan als eindversie

De **Omgevingsdienst IJmond (ODIJ)** treedt op als **regionaal aanspreekpunt** namens de gemeenten in de COROP-IJmond en de provincie Noord-Holland voor het Rijk in de programmering van het JTF. De ODIJ is daarom ook opdrachtgever voor voorliggend JTF-transitieplan, waarbij ze wordt ondersteund door Bureau BUITEN en CE Delft. Het transitieplan komt tot stand onder begeleiding van een **ambtelijke werkgroep** met regiogemeenten in de IJmond, de provincie Noord-Holland, het projectbureau Noordzeekanaalgebied, en de arbeidsmarktregio's Zuid-Kennemerland en IJmond Regionaal Werkbedrijf of WSP ZKIJ) en Noord-Holland Noord (Regionaal Platform Arbeidsmarktbeleid of RPA NHN). Het transitieplan wordt bovendien in samenspraak met **stakeholders** (bedrijven, kennis- en onderwijsinstellingen, samenwerkingsverbanden) opgesteld (zie ook bijlage 1).

Voorliggend stuk is de **eindversie van het JTF-transitieplan** zoals deze op 25 augustus is vastgesteld door regiobestuurders in het Portefeuillehoudersoverleg JTF IJmond. Het transitieplan wordt hierna ter accordering voorgelegd aan de Colleges van B&W van de vijf IJmondgemeenten, en met het Rijk gedeeld.

Het JTF-transitieplan is in juli en augustus ambtelijk besproken en met externe stakeholders gedeeld, en vervolgens aangescherpt op basis van feedback vanuit de werkgroep en stakeholders, en aangevuld met een projecteninventarisatie.

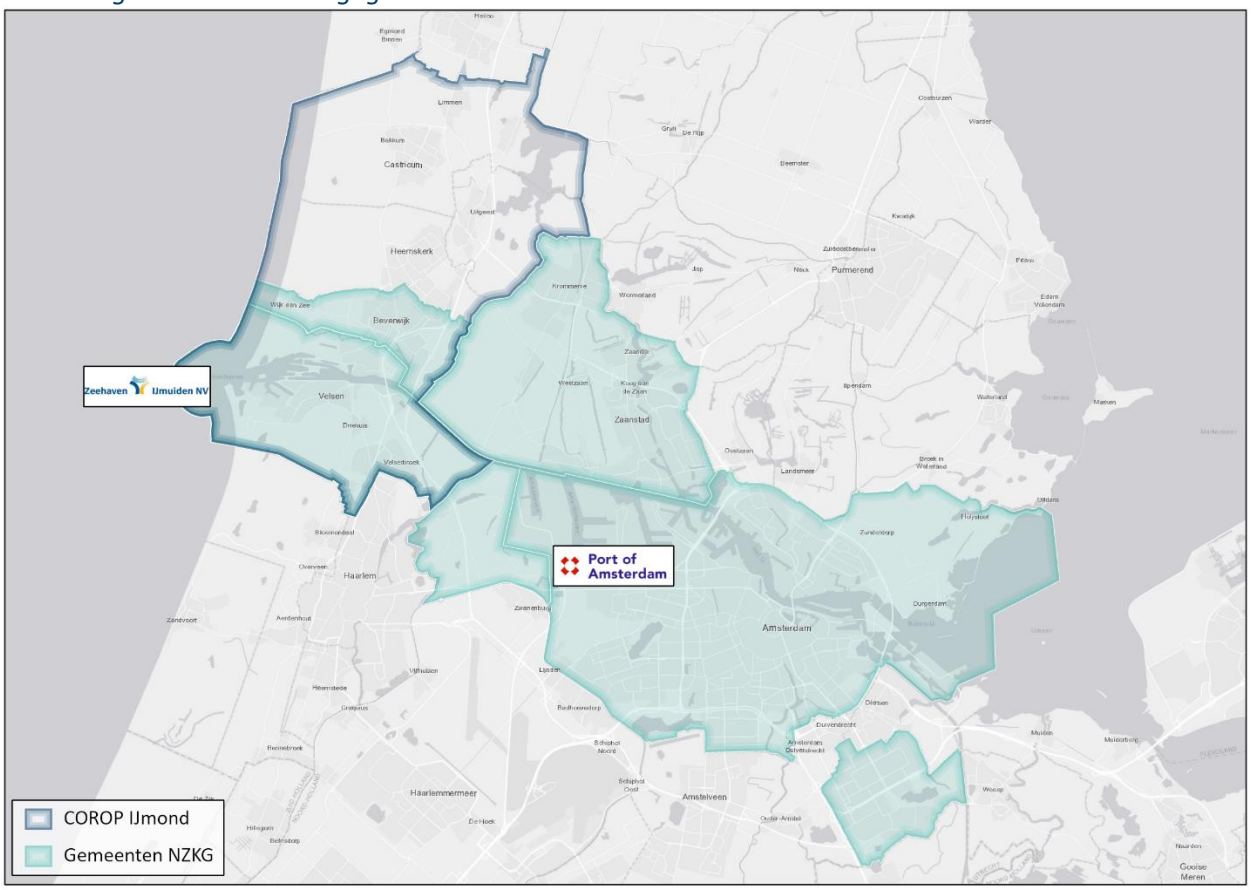
Scope in doelgroep, geografische afbakening en tijd

De verduurzaming van de staalindustrie (Tata Steel) is de voornaamste aanleiding om JTF-middelen aan de regio IJmond toe te wijzen. Deze opgave heeft dan ook een belangrijke plek in het transitieplan. Tegelijkertijd benadrukken we dat de **scope van het JTF in de IJmond qua doelgroep en opgave breder is dan de verduurzaming van Tata Steel alleen**; belangrijke doelgroepen zijn het bredere MKB in de IJmond, overig grootbedrijf in de IJmond en het Noordzeekanaalgebied, kennis en onderwijspartijen in de IJmond en omgeving en regionale overheden. Met deze doelgroepen wil de regio IJmond in een 'ecosysteemaanpak' binnen het JTF werken aan een rechtvaardige en succesvolle transitie naar een duurzame staalindustrie, én aan de verduurzaming van de verdere industrie, en daarmee ook aan een schonere leefomgeving in de IJmond en van het Noordzeekanaalgebied.

Een volgend aandachtspunt betreft de geografische scope. Voor het JTF is de COROP-regio IJmond geselecteerd: het grondgebied van de gemeenten Beverwijk, Castricum, Heemskerk, Uitgeest, en Velsen. Dit betekent dat de regio IJmond als zodanig centraal staat in het JTF-transitieplan, en dat de impact van JTF-acties in ieder geval duidelijk in de vijf gemeenten van het COROP-gebied IJmond moet landen.

Tegelijkertijd is de IJmond economisch en regionaal sterk verweven met de bredere regio. In het bijzonder is de **IJmond onderdeel van het Noordzeekanaalgebied (NZKG),** dat ruimtelijk-economisch en infrastructureel één samenhangend systeem vormt. Dit biedt economische kansen voor de IJmond, die de regio kan benutten. Binnen het NZKG wordt ook volop samengewerkt aan verduurzaming – onder meer binnen het Projectbureau NZKG en de het Regioplan NZKG. Het Regioplan en de CES NZKG vormen dan ook belangrijke onderleggers voor het JTF-transitieplan en mogelijke acties binnen het JTF, mits de impact óók of voornamelijk in de IJmond landt. In H. 4 gaan we hier verder op in.

Figuur 1: Ligging COROP-regio IJmond in het Noordzeekanaalgebied, waarbij het totale oppervlakte van de NZKG-gemeenten is weergegeven

Daarnaast komen binnen de COROP-regio **twee arbeidsmarktregio's** samen, te weten Zuid-Kennemerland en IJmond (Velsen, Beverwijk en Heemskerk) en Noord-Holland-Noord (Uitgeest en Castricum). Vanuit deze twee arbeidsmarktregio's wordt de verbinding gemaakt met regionale samenwerkingsverbanden en regionale actieplannen met betrekking tot arbeidsmarktvraagstukken.

Tot slot benadrukken we dat de JTF-gelden voor een belangrijk deel al in de komende 5 jaar moet worden uitgegeven. Qua tijdshorizon richten we ons in het JTF-transitieplan daarom vooral op de **komende 5 à 10 jaar**, met uiteraard ook oog voor de mate waarin acties bijdragen aan de transitie op langere termijn.

2 Urgentie: duurzame (staal)industrie, transitie NZKG & toekomstbestendige arbeidsmarkt

De urgentie om het JTF in te zetten op de transitie naar een duurzame industrie en economie in de IJmond valt in vier redenen of opgaven uiteen. Ten eerste gaat de (staal)productie in de IJmond gepaard met hoge CO_2-emissies en druk op de leefomgeving. Ten tweede staat ook het Noordzeekanaalgebied als geheel voor een forse verduurzamingsopgave, en kan de IJmond daar een belangrijke rol in spelen. Ten derde is het van groot sociaaleconomisch belang dat de IJmond erin slaagt de werkgelegenheid en het verdienvermogen van de industrie te behouden, en nieuwe economische kansen die voortkomen uit transitie naar een duurzame economie te benutten. Ten vierde en laatste is voldoende en passend opgeleid talent een randvoorwaarde voor de transitie, die in het licht van een krappe arbeidsmarkt en snel veranderende eisen aan human capital zeker ook inzet vereist.

2.1 *Staalindustrie gaat gepaard met CO_2-emissie & druk op leefomgeving*

Huidige CO_2-uitstoot IJmond relatief hoog door staalproductie
In de IJmond is de energie-intensieve industrie sterker vertegenwoordigd dan gemiddeld in Nederland. Er wordt veel (fossiele) energie verbruikt en CO_2 uitgestoten op een klein oppervlak, zie ook onderstaande tabel. Het grootste deel van de CO_2-uitstoot (~99%) van de industrie in de IJmond is afkomstig van staalfabrikant Tata Steel en de elektriciteitscentrales van Vattenfall, die de restgassen van de staalproductie verbranden.

Tabel 1: Elektriciteits- en gasverbruik en de CO2-uitstoot in de COROP-regio IJmond.

Indicator	Aandeel IJmond in landelijk verbruik/uitstoot
Totaal elektriciteitsverbruik bedrijven	3,4 miljoen kWh/j 4,3% van landelijk verbruik door bedrijven in Nederland
Totaal gasverbruik bedrijven	565 miljoen m3/j (veel gebruik kolen, relatief weinig gas) 1,8% van landelijk verbruik door bedrijven in Nederland
Totale CO_2-uitstoot bedrijven	11% van de totale CO_2-uitstoot door bedrijven in Nederland
	2 van de 12 grootste uitstoters in Nederland **Tata Steel en centrales IJmond**: 10,9 Mton/j, samen goed voor: • 98,8% van CO_2-uitstoot van de industrie in IJmond, • 92% van alle CO_2-uitstoot in IJmond • 7% van alle CO_2-uitstoot in Nederland

Bron: CBS, bewerking Bureau BUTEN & CE Delft

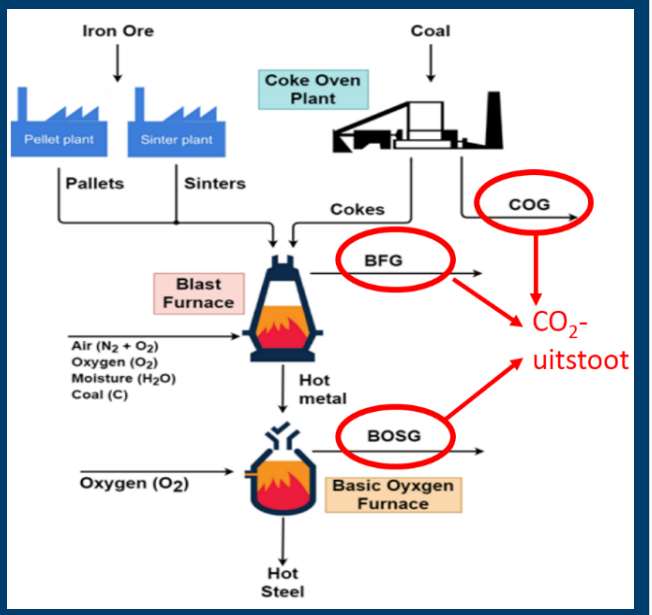
Het staalproductieproces in een notendop
Tata Steel gebruikt het hoogovenproces en het oxystaalproces om staal te maken. Daarbij wordt steenkool gebruikt om ijzererts te reduceren tot ruwijzer én om het ruwijzer te smelten. Zie het kader op de volgende pagina voor een korte uitleg van het proces om staal te maken.

Het proces begint met de voorbehandeling van steenkool in de cokesovens en de productie van pellets en sinters uit steenkool. Deze voorbehandeling maakt de grondstoffen geschikt om in het

hoogovenproces te gebruiken. In de hoogoven wordt het ijzererts (Fe_2O_3) met koolstof uit de cokes, pellets en sinters gereduceerd tot ijzer (Fe). De koolstof wordt hierbij omgezet tot koolmonoxide (CO) en CO_2. De restgassen van de cokes-, pellet- en sinterfabrieken en van de hoogovens en oxystaalconverters worden afgevoerd en verbrand in de elektriciteitscentrales van Vattenfall.

Het hoogovenproces bij Tata Steel in het kort

- Als eerste stap in de productie van staal worden de grondstoffen geschikt gemaakt om aan de hoogoven toegevoegd te worden: steenkool wordt cokes, uit ijzererts worden pellets en sinters gemaakt.
- De pellets, sinters en cokes worden van bovenaf in de hoogoven geladen. De hoogoven (Blast Furnace) wordt van onderaf gestookt met poederkool en hete lucht.
- De koolstof in de kolen reduceert het ijzererts (Fe_2O_3) tot ijzer. De koolstof zelf wordt hierdoor omgezet in koolmonoxide (CO) en CO_2.
- Onderin de hoogoven wordt het ijzer gesmolten en vervolgens afgetapt. Overtollig koolstof wordt in de oxystaalconverter (Basic Oxygen Furnace) met zuurstof uit het ruwijzer verwijderd: zo ontstaat sterk staal.

- Het vloeibare staal wordt vervolgens verder bewerkt tot eindproducten in o.a. gietinstallaties en walserijen.
- De restgassen van de processtappen bestaan voornamelijk uit CO en CO_2 en worden verbrand in de elektriciteitscentrales van Vattenfall.

De afbeelding rechts toont schematisch hoe dit proces verloopt, en laat zien waar in het proces CO en CO_2 vrijkomt.

Mogelijkheden voor broeikasgasreductie staalproductie op een rij

De staalproductie moet verduurzaamd worden omdat het **huidige proces veel fossiele CO_2-uitstoot**. Tata Steel heeft inmiddels bekend gemaakt dat zij definitief staal wil gaan maken met waterstof[2]. De andere verduurzamingsroutes zijn hiermee niet langer relevant. Hieronder schetsen we voor de volledigheid toch kort de belangrijkste mogelijkheden voor verduurzaming van de staalproductie in algemene zin. In Hoofdstuk 4 gaan we verder in op de plannen die er liggen en beschrijven we de mogelijke bijdrage hieraan vanuit het JTF.

- **Staal maken met waterstof (gekozen als route door Tata Steel per 15 september 2021)**. In een nieuw proces (Direct Reduced Iron (DRI)) kan ijzererts gereduceerd worden met groene waterstof in plaats van koolstof. Het ijzer wordt vervolgens gesmolten in een vlamboogoven op elektriciteit. Vrijwel iedere staalfabrikant is bezig om een proces op waterstof te ontwikkelen, maar er zijn nog geen installaties die de techniek op grote schaal toepassen.

Naast de voorkeursoptie van DRI – waar Tata steel inmiddels voor heeft gekozen – zijn aanvullende mogelijkheden voor CO_2-reductie en verduurzaming van de staal in algemene zin:

- **CO_2-afvang en opslag bij hoogovens**. De CO_2 uit de hoogovens wordt afgevangen en opgeslagen onder de Noordzee. De cokes-, pellet- en sinterfabrieken blijven bestaan. Deze fabrieken kunnen CO_2-neutraal gemaakt worden met een combinatie van CCS, elektrificatie en waterstof, maar de

[2] https://www.tatasteeleurope.com/nl/corporate/nieuws/tata-steel-kiest-voor-waterstofroute

oplossing per fabriek staat nog niet vast. Tata Steel heeft aangegeven zich te committeren aan 40% CO_2-reductie in 2030, onafhankelijk van de exacte keuze voor een techniek.

- **CO_2-afvang en hergebruik.** De CO en CO_2 uit de restgassen worden samen met groene waterstof omgezet in nieuwe chemische producten, zoals brandstoffen en plastics. Hierdoor wordt er minder aardolie verbruikt, maar (via een omweg) wordt er nog steeds fossiele CO_2 uit steenkool toegevoegd aan de atmosfeer.
- **HIsarna.** Een nieuw proces op basis van steenkool. Hierbij zijn de cokes,- pellet- en sinterfabrieken niet langer nodig en kan meer CO_2 worden afgevangen. De bouw van een nieuwe fabriek op basis van fossiele brandstoffen is echter expliciet uitgesloten van steun vanuit het JTF.
- **Biomassa**. Cokes kunnen vervangen worden door 'biocokes' uit biomassa. De koolstof van duurzame[3] biomassa is recent uit de atmosfeer opgenomen en telt dus niet mee in de CO_2-uitstoot. De beschikbaarheid van voldoende biomassa die duurzaam geteeld is, is een belangrijke uitdaging.
- **Elektrolyse**. IJzererts wordt met elektriciteit direct gesplitst in ijzer en zuurstof. Het ijzer wordt vervolgens gesmolten in een vlamboogoven op elektriciteit. Dit proces bevindt zich nog in de onderzoeksfase.

Overigens staat de aanpak van de overlast voor de leefomgeving los van de CO_2-reductieopgave. De overlast wordt aangepakt met de Roadmap Plus.

Urgentie schonere staalindustrie: verminderen van de druk op de leefomgeving

Naast de CO_2-uitstoot die met staalproductie gepaard gaat, maakt ook de **druk op de leefomgeving** de transitie naar een schone staalindustrie in de IJmond urgent. De belangrijkste gezondheidsrisico's op een rij op basis van informatie van het RIVM[4,5,6,7,8,9]:

- (**Ultra)fijnstof**: (Ultra)fijnstof komt vrij bij verbrandingsprocessen in onder andere de industrie en mobiliteit. Wanneer fijnstof ingeademd wordt kan dit via de longen in het bloed en andere organen achterblijven. Ultrafijnstof is nog kleiner dan regulier fijnstof en blijft daardoor nog langer in het lichaam. Door langdurige blootstelling aan (ultra)fijnstof ontstaan serieuze gezondheidsrisico's.
- **Stikstofoxide (NO_x):** stikstofoxide ontstaat bij verbrandingsprocessen op hoge temperaturen in de industrie en mobiliteit. Stikstofoxiden slaan neer in de natuur (depositie), waardoor de bodem verrijkt wordt met stikstof. De veranderende samenstelling van de bodem resulteert in een afname van de biodiversiteit.
- **Loodvervuiling en andere zware metalen (grafietregen):** het vrijkomen van zware metalen en PAK's (kankerverwekkende stoffen) als gevolg van industriële processen geeft gezondheidsrisico's. Het vrijkomen van deze stoffen is met name schadelijk voor jonge kinderen, maar de gezondheidsrisico's moeten voor ouderen ook zeker niet onderschat worden.
- **Geurhinder (H_2S), o.a. door vrijkomen ruw kooksovengas**: H_2S is een zwavelverbinding die vrij kan komen bij industriële processen en voornamelijk voor geuroverlast zorgt. Afhankelijk van de duur van blootstelling kunnen ook andere gezondheidsklachten waaronder hoofpijn en lichte irritatie van de ogen en luchtwegen optreden.
- **Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS)**: ZZS zijn stoffen die gevaarlijk zijn voor mens en milieu omdat ze bijvoorbeeld de voortplanting belemmeren, kankerverwekkend zijn of zich in de voedselketen ophopen. Mensen en ecosystemen komen in contact met ZZS via het milieu (lucht, water of bodem), voedsel, de werkplek, of via producten zoals huishoudchemicaliën.
- **Geluidsoverlast, o.a. door afzuiginstallaties, schrootpark, transport**; Geluid heeft invloed op de woon- en leefomgeving van mensen. Het horen van te veel geluid kan behalve onprettig, ook

[3] Lang niet alle biomassa is duurzaam. De inzet van niet-duurzame biomassa kan zelfs leiden tot een netto toename van CO_2-uitstoot ten opzichte van steenkool.
[4] https://www.rivm.nl/fijn-stof/ultrafijn-stof
[5] https://www.rivm.nl/stikstof/stikstofoxiden-nox
[6] https://www.rivm.nl/inschatting-gezondheidsrisicos-grafietregen
[7] https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/620201001.pdf
[8] https://rvs.rivm.nl/onderwerpen/zeer-zorgwekkende-stoffen
[9] https://www.rivm.nl/geluid

schadelijk voor de gezondheid zijn. Gezondheidsrisico's zijn er in de vorm van slecht slapen, of een verhoogde bloeddruk wat de kans op een hartinfarct vergroot.

De **effecten van de staalindustrie op de leefomgeving** en de acceptatie daarvan staan sterk in de **actualiteit**, met onder andere een strafzaak van omwonenden tegen Tata Steel, diverse discussies rond de omgevingsvergunning van Tata Steel en de handhaving daarvan, en een plan van het FNV voor versnelde verduurzaming van Tata Steel (Plan Zeester en plan Groen Staal). Ook het recente vonnis in de klimaatzaak die Milieudefensie tegen Shell heeft aangespannen, is illustratief voor het maatschappelijk debat rondom de acceptatie van negatieve klimaat- en milieueffecten die bedrijven veroorzaken.

Deze ontwikkelingen onderstrepen de **maatschappelijke urgentie** van verduurzaming van de (staal)industrie. De noodzaak om het milieu en de inwoners van de IJmond en aangrenzende regio's als Zuid-Kennemerland te beschermen is de voornaamste reden om te investeren in een schone industrie, maar in het licht van een rechtvaardige transitie is er nog een tweede argument. Als de industrie er namelijk onvoldoende in zou slagen te verduurzamen, loopt ze het risico dat het maatschappelijk draagvlak of de "**license to operate**" voor de aanwezigheid van de industrie wegvalt, met alle sociaaleconomische gevolgen van dien (zie H. 2.3). Het is daarom van groot belang dat de JTF-inzet naast CO_2-reductie resulteert in een afname van de negatieve effecten op de leefomgeving.
De industrie maakt zelf ook werk van deze opgave; Tata Steel zet met de **Roadmap Plus** in op het versneld terugdringen van de hinder voor de leefomgeving. Hierin staan zo'n 300 miljoen euro aan investeringen die Tata Steel versneld (vóór 2025) gaat doen, zodat er al in 2023 een belangrijke hinderreductie is bereikt.

Het terugdringen van de overlast voor de omgeving is hard nodig voor een duurzame staalindustrie, maar op zichzelf niet voldoende voor een succesvolle transitie op de lange termijn. De CO_2-uitstoot moet namelijk tegelijkertijd ook substantieel naar beneden. Directe steun aan investeringen die *enkel* de omgevingseffecten van fossiele processen terugdringen valt dan ook buiten de kaders van het JTF. Wij zien echter wél goede **meekoppelkansen** door in te zetten op maatregelen die én bijdragen aan verduurzaming van de staalindustrie én de overlast reduceren.

Verdere verduurzamingsopgave industrie in de IJmond
Hoewel Tata Steel de grootste uitstoter is in de IJmond, is de verduurzamingsopgave breder dan dat:

- Papierfabriek **Crown van Gelder** in Velsen heeft een CO_2-uitstoot 120 kton/j en gebruikt aardgas om papier te drogen. Er wordt onder andere ingezet op een **elektrische boiler**.
- **ENCI** in IJmuiden produceert cement uit hoogovenslak. De grondstoffen moeten gedroogd worden, waarvoor aardgas gebruikt wordt. Dit geeft een CO_2-uitstoot van 10-15 kton/j.
- De **niet energie-intensieve industrie** in de IJmond moet ook verduurzamen. De **maak- en onderhoudsindustrie** en **logistiek** zijn belangrijke sectoren in de IJmond. Hun opgave bestaat uit verduurzaming van hun gebouwschil, het realiseren van lokale opwek, verduurzamen van transport en de verduurzaming van zowel het eigen productieproces als het grondstofgebruik en de afdanking van hun producten.
- Ook **bestaande bedrijvigheid** die zelf geen grote verduurzamingsopgave heeft, kan wel een rol spelen in de verduurzaming van anderen. Zo kan **Linde Gas** in Velsen de zuurstof die H2ermes als restproduct produceert integreren in haar huidige levering van zuurstof aan Tata Steel. Ook beheert Linde Gas het OCAP-netwerk waarmee CO_2 aan de glastuinbouw wordt geleverd.

2.2 *Bredere transitieopgave NZKG*

De IJmond is onderdeel van het grotere Noordzeekanaalgebied (NZKG) en de samenwerking daarbinnen. Naast de IJmond zijn de havens van Amsterdam en de industrie in de Zaanstreek belangrijke gebieden binnen het NZKG. Het **NKZG is één samenhangend systeem**, zowel economisch als infrastructureel. Veel planvorming vindt dan ook plaats op NZKG-niveau. Het Regioplan NZKG en de

Cluster Energiestrategie (CES) NZG vormen belangrijke onderleggers voor mogelijke acties in het JTF. De impact moet dan wel ten minste deels, maar het liefst grotendeels, in de IJmond landen.

Het NZKG heeft zijn eigen verduurzamingsopgaven, die echter wel samenhangen met de verduurzaming van de IJmond. Enkele grote opgaven voor het NZKG zijn:

- De **Haven van Amsterdam is de grootste (fossiele) benzinehaven** ter wereld en zal moeten overstappen naar duurzame brandstoffen of andere activiteiten.
- De **voedselindustrie in Zaanstreek** moet van het aardgas af. Deze industrie ligt in dichtbebouwd gebied en heeft dus deels dezelfde uitdagingen met de omgeving als Tata Steel.
- Het **NZKG** zal **van netto producent naar netto verbruiker van elektriciteit** veranderen, door het sluiten van de Hemwegcentrale (2020), sluiting van één of meerdere hoogovengascentrales eind jaren '20 en een sterk toegenomen elektriciteitsverbruik door waterstofproductie, elektrificatie van de industrie en meer datacenters.[10] De vraag neemt toe van ca. 500 MW nu naar 1500+ MW in 2030. Om te kunnen voorzien in deze toenemende elektriciteitsbehoefte en mogelijke waterstofproductie, moet er in de regio en breder voldoende elektriciteit beschikbaar zijn. Om te voorzien in deze elektriciteitsbehoefte is een belangrijke rol weggelegd voor (offshore) windenergieprojecten.

Ten slotte hangt de verduurzaming van de industrie samen met de (verduurzaming van) de gebouwde omgeving: de industrie kan restwarmte leveren voor de verwarming van huizen en vrijgekomen stikstofruimte kan ingezet worden om woningen te bouwen.

Het JTF is specifiek bedoeld om de verduurzaming van de IJmondiale economie en industrie te stimuleren; het fonds richt zich dus enkel op het IJmondiale deel van het Noordzeekanaalgebied, plus de aanvullende IJmondgemeenten die niet binnen het NZKG liggen (Castricum en Heemskerk). De bredere regionale context en ligging in het NZKG is echter wél van groot belang voor het JTF-transitieplan van de IJmond. Immers kunnen de verduurzamingsopgaven in overige delen van het NZKG economische kansen voor de IJmond opleveren. Op deze kansen gaan we in hoofdstuk 4 nader in.

2.3 *Behoud banen & verdienvermogen*

Het belang van behoud van banen en verdienvermogen en van een diverse en toekomstbestendige economie is de derde reden om JTF-middelen in de IJmond in te zetten.

Het economisch belang van de energie-intensieve sectoren[11] in de COROP-regio IJmond is groot
De energie-intensieve sectoren (incl. staalindustrie) zijn gezamenlijk goed voor bijna 20% van de totale toegevoegde waarde of het bruto regionaal product (BRP) van de IJmond (tabel 2). Het aandeel energie-intensieve sectoren in het BRP van de IJmond is beduidend groter dan Nederland als geheel (11%) en de provincie Noord-Holland als geheel (5,5%). Afgezet tegen de totale toegevoegde waarde van de IJmondiale economie van €6,2 miljard (CBS, 2019), komt dit neer op grofweg €1,24 miljard aan toegevoegde waarde vanuit de energie-intensieve sectoren (LISA, 2019). In de IJmond is met name de procesindustrie, met 16,8% aandeel in het BRP van groot belang. Andere grote bedrijven actief binnen de procesindustrie zijn ook Crown van Gelder, Linde Gas en ENCI.

Tabel 2: Aandeel energie-intensieve sectoren IJmond in regionaal, provinciaal en landelijk BRP.

[10] Hierbij wordt gekeken naar productie en verbruik binnen het Noordzeekanaalgebied zoals afgebakend in de Visie NZKG, dus zonder gebieden in zee waar energie wordt opgewerkt. Evengoed heeft het NZKG wel een belangrijke rol in het bieden van de infrastructuur voor offshore windenergie.
[11] Bureau BUITEN heeft de afbakening gevolgd van de "Monitor topsectoren 2018; Sectorplan Procesindustrie". Het gaat om sectoren met de volgende SBI-codes in het LISA Werkgelegenheidsregister: Energie: 0620, 0910, 272, 3511, 3512. 3513, 3514, 3530; Agrofood: 10, 11, 12; Procesindustrie: 6, 8, 10, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 35; Chemische industrie: 19, 20, 22.

	COROP-regio IJmond	Provincie Noord-Holland	Nederland
(Fossiele) energie	0,4%	0,6%	2,1%
Agrofood-industrie	1,1%	1,7%	2,2%
Chemische industrie	1,4%	1,0%	2,3%
Procesindustrie excl. chemie en fossiele energie *	16,8%	2,2%	4,1%
Totaal aandeel energie-intensieve sectoren in toegevoegde waarde	**19,6%**	**5,5%**	**11%**

Bron: LISA 2019, bewerking Bureau BUITEN

** N.b. een deel van procesindustrie bestaat uit chemische industrie en agrofoodindustrie. Dit aandeel is afgehaald van het aandeel procesindustrie zoals dat in deze tabel is weergegeven, om dubbeltelling te voorkomen.*

Concluderend: het economisch belang van de energie-intensieve sectoren voor de IJmond – met de staalindustrie als zwaartepunt - is in absolute en relatieve zin groot.

Energie-intensieve sectoren als bron van werkgelegenheid binnen de COROP-regio IJmond.
De energie-intensieve sectoren in de IJmond zijn ook van groot belang voor de lokale en regionale werkgelegenheid (tabel 3). Binnen de IJmond zorgen de energie-intensieve sectoren voor bijna 15% van de lokale werkgelegenheid. Provinciaal en landelijk ligt het aandeel van de energie-intensieve sectoren in de totale werkgelegenheid met resp. 3,2% en 6,6% beduidend lager. In absolute cijfers komt de totale werkgelegenheid binnen de IJmond uit op 78.785 banen, met daarbinnen 14,6% of 11.500 banen in de energie-intensieve sectoren (LISA, 2019). Hiervan is TATA Steel met ca. 9.000 banen verreweg de grootse werkgever. Andere grote werkgevers zijn Crown van Gelder, Vattenfal, Linde Gas en Enci.

Naast het genereren van directe werkgelegenheid in de IJmond zijn er indirect ook veel bedrijven betrokken bij de productie in de IJmond als toeleveranciers en/of afnemers. Voor Europese staalbedrijven waaronder TATA Steel wordt de ‘multiplier’ voor indirecte werkgelegenheid geschat op een waarde tussen de 3 en 4. De indirecte werkgelegenheid die TATA Steel daarmee genereert komt uit op ca. 30.000 á 35.000 banen (Eurofer, 2020 & FNV, 2021). We merken op dat deze banen niet alleen in de IJmond landen, maar in de hele regio en (inter)nationaal. Ook merken we op dat er methodologische kanttekeningen te plaatsen zijn bij dergelijke multipliers en dat het lastig is hier absolute getallen aan te hangen. Wel staat vast dat er **veel indirecte werkgelegenheid in de IJmond en het NZKG met de aanwezigheid van TATA Steel gepaard gaat.**

Concluderend: het economisch belang van de energie-intensieve sectoren voor de IJmond en daarbuiten, is ook in termen van werkgelegenheid groot. Een rechtvaardige transitie vraagt daarom om inzet op duurzaam behoud van deze werkgelegenheid voor de regio en daarbuiten.

Tabel 3: Aandeel werkgelegenheid energie-intensieve sectoren regionaal, provinciaal en landelijk

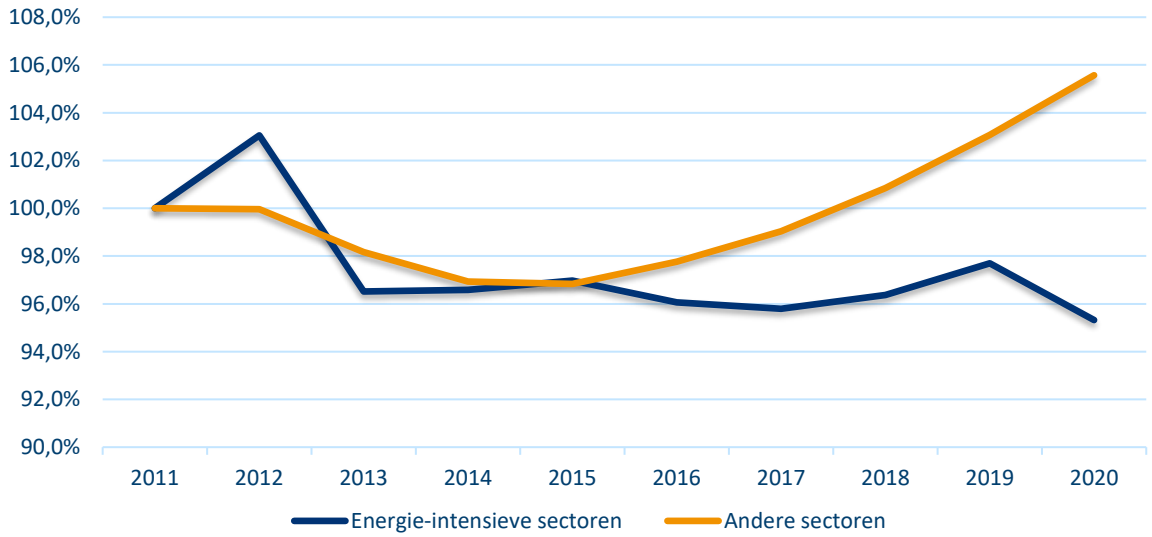
	COROP-regio IJmond	Provincie Noord-Holland	Nederland
(Fossiele) energie	0,2%	0,3%	0,4%
Agrofood-industrie	0,8%	1,0%	1,6%
Chemische industrie	0,6%	0,6%	1,1%
Procesindustrie excl. chemie en fossiele energie	13,0%	1,3%	3,6%
Totaal aandeel energie-intensieve sectoren in werkgelegenheid	**14,6%**	**3,2%**	**6,6%**

Bron: LISA 2019, bewerking Bureau BUITEN

Energie-intensieve werkgelegenheid blijft belangrijk maar diversificatie van de economie neemt toe. Hoewel de werkgelegenheid in de IJmond nog veelal afhankelijk is van de energie-intensieve sectoren, diversifieert deze ook. In onderstaande figuur is de ontwikkeling van het aantal banen voor de energie-intensieve sectoren en overige sectoren (die laatste als gezamenlijke categorie) weergegeven in indexcijfers. Wat opvalt is dat het totaal aan energie-intensieve banen de afgelopen 10 jaar met zo'n 5% is gedaald. Dit is veelal het gevolg van toenemend arbeidsproductiviteit als gevolg van automatisering, robotisering en digitalisering in de industrie: er zijn minder werknemers nodig voor dezelfde hoeveelheid werk. Daarentegen steeg het aantal banen in de andere sectoren met bijna 6%.

Nog steeds is de industrie en andere energie-intensieve werkgelegenheid relatief van groot belang voor de IJmondiale economie. Maar het relatieve belang van de energie-intensieve industrie in de werkgelegenheid neemt af, omdat andere sectoren momenteel harder groeien. Er is daardoor een autonome ontwikkeling gaande van diversificatie van de IJmondiale werkgelegenheid. In het licht van het JTF betekent dit twee dingen: het is van sociaaleconomisch belang de werkgelegenheid die gepaard gaat met de industrie zoveel mogelijk te behouden, maar er is óók potentie tot diversificatie, en het JTF kan ook hieraan bijdragen.

Figuur 2: Procentuele ontwikkeling werkgelegenheid IJmond energie-intensieve en andere sectoren.

Bron: LISA 2019, bewerking Bureau BUITEN

2.4 *Krappe arbeidsmarkt*

De krapte op de arbeidsmarkt en de veranderende eisen aan human capital vormen de vierde aanleiding om JTF-middelen in te zetten in de IJmond. Immers is voldoende én passend opgeleid en 'skilled' personeel een randvoorwaarde voor een succesvolle transitie naar een duurzame economie.

Werkloosheid en aantal moeilijk vervulbare vacatures neem toe.
De werkloosheid lag précorona historisch laag, maar nam als gevolg van de coronacrisis in de arbeidsmarktregio's Zuid-Kennemerland en IJmond en Noord-Holland Noord toe. In deze periode is het werkloosheidspercentage opgelopen van 3,1% eind 2019 naar 4,3% eind 2020. Deze stijging was echter van tijdelijke aard; de werkloosheid bedraagt nog 3,6% in het eerste kwartaal van 2021 (Bron, UWV). Tegelijkertijd blijft het aantal moeilijk vervulbare vacatures in een aantal sectoren wel toenemen. Sectoren waar werkgevers moeilijk aan nieuw personeel weten te komen zijn vooral technisch van aard:

- **Technische beroepen** waaronder; bedrijfstechnici, lassers, metaalsnijders, monteurs, elektriciens, werkvoorbereiders en installatiemonteurs.
- **ICT-beroepen** waaronder; programmeurs en systeemontwikkelaars.

- **Transport en logistieke** beroepen.
- **Onderwijsberoepen** waaronder; docenten exacte vakken.

Concluderend: het grote aantal moeilijk vervulbare vacatures kan duiden op krappe arbeidsmarkt en een mogelijke mismatch tussen vraag en aanbod. JTF-middelen kunnen daarom ingezet worden op het aantrekken en behouden van nieuw en bestaand personeel voor de techniek.

Door energietransitie neemt vraag naar technisch personeel verder toe
De energietransitie heeft effect op de arbeidsmarkt. Het overschakelen op duurzame bronnen van energieopwekking vraagt om extra personeel voor de energiesector. Uit de scenarioverkenning van het PBL blijkt dat, afhankelijk van hoe de energietransitie tot 2030 verloopt, de werkgelegenheid in de IJmond met 1.000 tot 1.700 banen toeneemt (en na 2050 nog meer). Relatief gezien is deze toename in de IJmond het grootst vergeleken met de andere regio's in Noord-Holland. Het gaat bij deze extra banen wederom om veelal technische beroepen waaronder machinebouw, architecten/ingenieursbureaus, elektrische apparatuur, basismetaal en reparatie/installatie van machines. Door digitalisering, automatisering en robotisering stijgt de arbeidsproductiviteit en kan een deel van de vraag naar (technisch) personeel worden opgevangen, maar ook daarmee blijft de krapte bestaan. Voor het slagen van de transitie naar een duurzame industrie in het belangrijk dat de krapte op de arbeidsmarkt voor duurzame energieopwekking, waaronder de (offshore)windindustrie ook voldoende aandacht krijgt. Wanneer de duurzame energiesector niet over voldoende personeel kan beschikken voor duurzame energieopwekking, komt ook de verdere verduurzaming van de industrie in de IJmond en het NZKG in het geding.

Figuur 3: Verandering in spanning op de arbeidsmarkt als gevolg van de klimaattransitie per provincie.

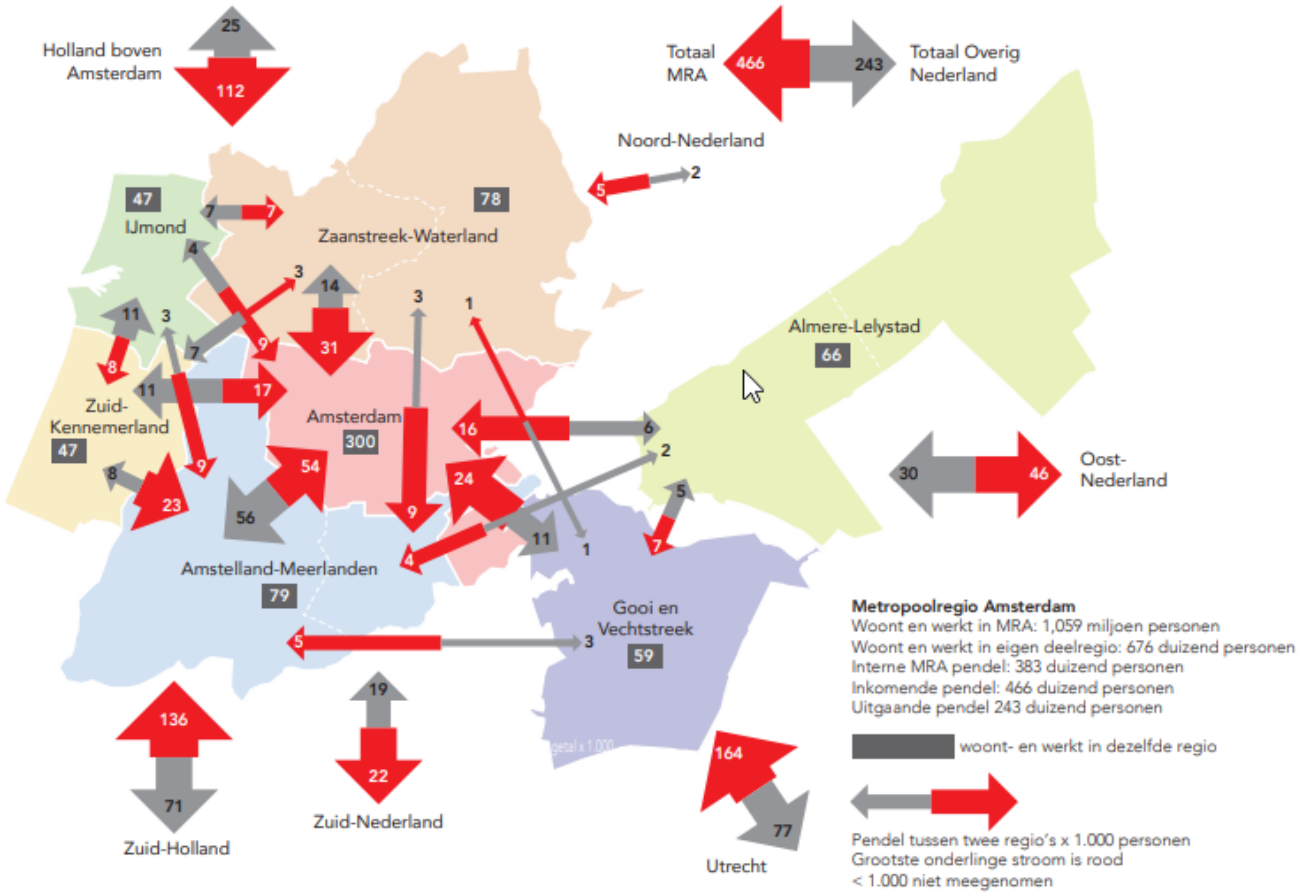

Bron: Regionale arbeidsmarkteffecten van de energietransitie: een scenarioverkenning, PBL, 2020.

Denken en samenwerken over regiogrenzen
Werkgelegenheid en banenbehoud zijn echter geen thema's die alleen binnen de COROP-regio kunnen worden opgepakt. De verbinding met de andere delen van de arbeidsmarktregio's en zelfs de MRA is van wezenlijk belang om aan de vraag naar mensen te kunnen voldoen. De pendelbewegingen woon-werk binnen de MRA maken dit duidelijk (zie onderstaande figuur). De IJmond staat voor wat betreft de arbeidsmarkt vooral in verbinding met de aangrenzende regio's; Zuid-Kennemerland, Zaanstreek-Waterland en Noord-Holland Noord.

Voor het JTF betekent dit dat arbeidsmarktprojecten in de IJmond altijd moeten passen in de regionale context en inzet, en dat het nodig is samen te werken met partners (arbeidsmarktregio's, werkgevers, onderwijsinstellingen) in de buurregio's.

Figuur 4 overzicht van de pendel tussen de verschillende regio's in de MRA.

Bron: Economische Verkenningen MRA 2019, cijfers op basis van CBS.

2.5 *Aandachtspunten bij transitieplan IJmond*

Tot slot zijn er in het kader van een rechtvaardige transitie drie aandachtspunten van belang voor de IJmond:

- **Druk op de ruimte vraagt om zorgvuldige ruimtelijke afwegingen en slimme ruimte-intensieve oplossingen:** ten eerste is de IJmond een dichtbevolkte regio, waar – net als in veel andere delen van de MRA – wonen, werken, energie, recreatie en toerisme, mobiliteit en andere functies om de ruimte 'strijden'. Dit vraagt – in het kader van de transitie naar een duurzame industrie en economie – om zorgvuldige ruimtelijke en planologische afwegingen en om slimme, 'ruimte-intensieve' oplossingen. In hoofdstuk 5 gaan we nader in op de randvoorwaarden die de regio IJmond stelt aan projecten die met de JTF-gelden worden ondersteund.

- **Verduurzaming van de industrie is noodzakelijk voor een schone leefomgeving én voor de 'license to operate' (maatschappelijk draagvlak) voor de industrie.** Een tweede belangrijk aandachtspunt gaat over de druk op de leefomgeving (luchtkwaliteit, geur, geluid) die met staalproductie en andere economische activiteiten in de regio gepaard gaat (zie ook paragraaf 2.1). Het is in het kader van een rechtvaardige transitie van groot belang om oog te hebben voor deze zorgen in het JTF-transitieplan. In de eerste plaats vanwege het belang van een gezonde leefomgeving, maar ook omdat een schonere (staal)industrie noodzakelijk is voor de 'license to operate' op de langere

termijn, en daarmee voor behoud van banen en economische activiteit. Een belangrijk aandachtspunt – en een randvoorwaarde – voor het JTF in de IJmond is dat de inzet van de gelden bijdraagt aan vermindering van de druk op de leefomgeving. Hier gaan we in hoofdstuk 4 (transitiepaden) en hoofdstuk 5 (randvoorwaarden bij uitwerking en selectie van projecten) verder op in.

- **Belang van een rechtvaardige transitie, opvangen van nadelige effecten en tegengaan van energiearmoede.** De energietransitie kan in bredere zin ook negatieve sociaaleconomische neveneffecten kan hebben. Verlies van fossiele werkgelegenheid is een groot risico – en hier richt het JTF Transitieplan IJmond zich vooral op – maar ook toenemende energiearmoede is een serieus risico. Dit treedt op wanneer mensen onvoldoende financiële middelen voor bv. verwarming, verlichting of om te koken, of vervoerskosten moeilijk kunnen betalen. Het is zaak dat de energietransitie niet zorgt voor (meer) energiearmoede. Binnen het JTF-Transitieplan is er daarom onder meer aandacht voor gebruik van restwarmte (Warmtenet, ook voor huishoudens) en voor toegankelijke oplossingen voor duurzame mobiliteit (bv. o.b.v. waterstof).

3 IJmondiale kansen voor een rechtvaardige en succesvolle transitie

<u>In het kort</u>: De IJmond beschikt over diverse kansen om de transitie naar een groene industrie en economie succesvol te doorlopen. De strategische geografische ligging aan zee, de verbondenheid met de haven van Amsterdam - als onderdeel van het Noordzeekanaalgebied - en de ligging in de economisch sterke MRA bieden kansen. Eén van deze kansen voor de IJmond is de rol die regio kan pakken als 'energy hub'. Daarnaast bieden bestaande netwerken & samenwerkingsverbanden een solide basis waarop de IJmond met het JTF kan voortborduren.

Figuur 5: de IJmond als onderdeel van het bredere Noordzeekanaalgebied.

Bron: Visie Noordzeekanaalgebied 2040.

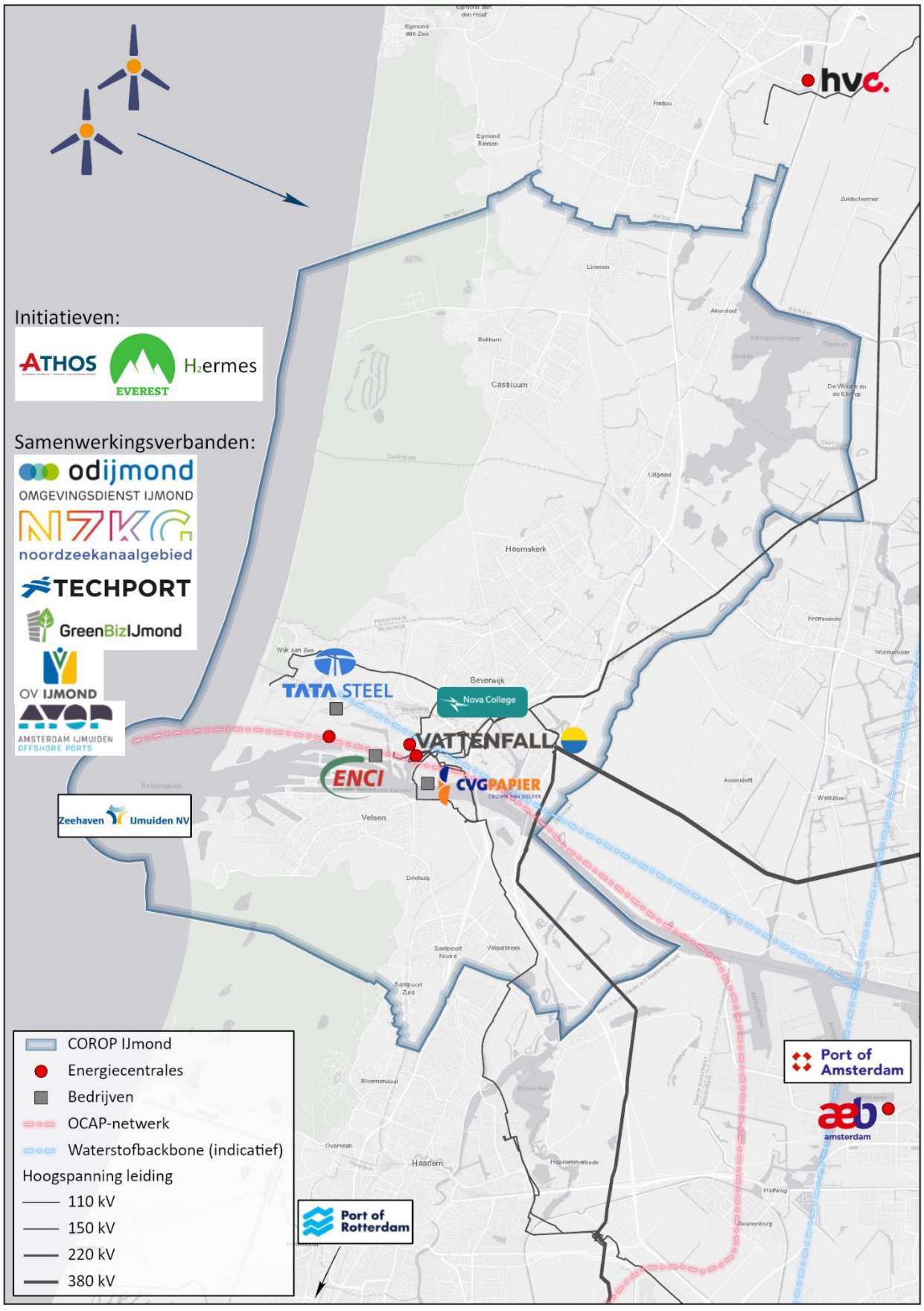
3.1 *Strategische ligging aan zee, multimodaal verbonden en in de MRA en het NZKG*

De IJmond is een onderdeel van het bredere Noordzeekanaalgebied (zie figuur 4). In figuur 5 is de COROP-regio IJmond in kaart gebracht en zijn de belangrijkste bedrijven en initiatieven weergeven. IJmond is onderdeel van de MRA en is gunstig aan zee gelegen. De belangrijkste kansen met betrekking tot de ligging van de IJmond zijn;

- **Ligging aan zee & infrastructuur voor offshore windenergie:** De Port of IJmuiden ligt direct aan zee en aan de monding van het Noordzeekanaal. Het havengebied kent een oppervlakte van 187,5 ha incl. havenbekkens. De haven faciliteert offshore olie- en gasprojecten en de assemblage en bouw van offshore windmolenparken. Daarnaast staan er momenteel, naast de drie al aanwezige high voltage

stations, nog vijf high voltage stations ter ontwikkeling op de planning. High voltage stations zijn nodig om energie van bijv. windmolens te transformeren en distribueren op het hoogspanningsnet.

Figuur 6: Ligging JTF gebied COROP-Regio IJmond en belangrijke verbindingen, spelers en initiatieven.

- **Multimodale ontsluiting ontsloten**: IJmond ligt in de MRA en is multimodaal ontsloten. Via de Rijkswegen A9 en A22, het spoor en waterwegen (Noordzeekanaal en de Noordzee) kunnen arbeidskrachten en goederen de IJmond bereiken.
- **IJmond als onderdeel van de MRA en het Noordzeekanaalgebied**. De economie van de IJmond hangt sterk samen met die van het NKZG als geheel en die van de MRA. Door de ligging nabij Amsterdam en Haarlem heeft de IJmond toegang tot een groot arbeidsmarktpotentieel (talent in de regio), kennis- en onderwijsinstellingen als 'leveranciers van kennis en talent' én samenwerkingspartners. Strategische partners voor de IJmond in de regio zijn onder meer de **Port of Amsterdam (**samenwerkingskansen rondom hernieuwbare energieprojecten en waterstof), energiebedrijven (o.a. Alliander, Eneco Wind, Westpoort Warmte), industriebedrijven, afvalverwerkers als AEB Amsterdam en HVC Alkmaar en meer. Ook met bijvoorbeeld de Zaanstreek zijn er de nodige samenwerkingskansen; zo speelt de staalindustrie als leverancier van verpakkingsmateriaal een belangrijk rol in de agro-food industrie.

De bovenstaande kansen bieden kansen voor de ontwikkeling van de IJmond **'Energy Hub'** voor de het NZKG en de MRA. Oftewel: een werkplaats voor bestaande en toekomstige wind- en zonneparken, een aanlandingsplaats voor elektriciteit van zee, een schone productieplaats voor waterstof, via een waterstofbackbone verbonden met de rest van de MRA, en een plek voor transport en hergebruik van CO_2. Het JTF kan deze ontwikkeling ondersteunen; in hoofdstuk 4 werken we dit verder uit.

3.2 *Bestaande netwerken & samenwerkingsverbanden*

Overheden, industrie en onderwijspartners in de IJmond en het bredere Noordzeekanaalgebied werken al jarenlang samen in verschillende initiatieven en samenwerkingsverbanden aan innovatie, arbeidsmarktbeleid en verduurzaming. De samenwerkingsverbanden en initiatieven vormen een solide basis waarop de IJmond met het JTF kan voortborduren, door nieuwe projecten te ondersteunen die voortkomen uit deze samenwerkingsverbanden (zie H. 4). Ook kan de regio via deze partijen de belangrijkste doelgroepen voor het JTF (o.a. grootbedrijf en MKB) bereiken. De Omgevingsdienst IJmond speelt voor het JTF een centrale rol als aanspreekpunt vanuit het Rijk. De belangrijkste initatieven en samenwerkingsverbanden zijn:

- **Projectbureau NZKG:** het Projectbureau NZKG zorgt voor het programmamanagement van het Uitvoeringsprogramma en de gezamenlijke communicatie met de omgeving. Daarnaast coördineert het projectbureau de Cluster Energie Strategie NZKG en het uitvoeringsprogramma Energietransitie NZKG. En vervult het projectbureau het projectleiderschap van de projecten Leefbaarheid en Duurzaamheid in het NZKG, Monitor Ruimte-intensivering en het Gezamenlijk vestigingsbeleid. Aangesloten partners bij het NZKG zijn onder andere; Provincie Noord-Holland, gemeenten in het NZKG (Amsterdam, Zaanstad, Haarlemmermeer, Velsen, Heemskerk en Beverwijk), Port of Amsterdam, netbeheerders (Tennet, Alliander en Gasunie), Rijksoverheid (Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Ministerie van Economische Zaken en Klimaat), energieproducent Vattenfall, Tata Steel en ondernemersvereniging ORAM en Zaanstad Maakstad.
- **Techport**: is een publiek-private samenwerkingsorganisatie tussen bedrijfsleven (o.a. TATA Steel, Crown van Gelder, Damen, Selmers etc.) onderwijsinstellingen (o.a. Nova College, Haprotech, De Bonhoeffer etc.) en overheden (Provincie Noord-Holland en de IJmond gemeenten). Dit doet Techport door inhoudelijk te focussen op de thema's digitalisering en Smart Industry/Smart Maintenance om zo de industrie schoner en slimmer te maken. Door het versterken van het innovatief vermogen van het bedrijfsleven en door in te zetten op een goede aansluiting van onderwijs en arbeidsmarkt werkt Techport aan de toekomst van de maak- en onderhoudsindustrie. Daarnaast zet Techport in op een gezonde arbeidsmarkt waarbij de focus met name ligt op het aantrekken en behouden van voldoende technisch personeel.
- **Greenbiz IJmond:** is een vereniging voor en door ondernemers, gericht op het verduurzamen van individuele bedrijven en bedrijventerreinen binnen de IJmond. Greenbiz richt zich hierbij met name

op het MKB en zet vooral in op het verduurzamen van de energievoorziening (Greenbiz Energy), het hergebruik van materialen (Greenbiz Circulair) en het opleiden van personeel (Greenbiz Educatie).

- **Arbeidsmarktregio's en andere arbeidsmarktpartijen**: de COROP-regio IJmond maakt deel uit van de arbeidsmarktregio's Zuid-Kennemerland & IJmond en Noord-Holland. De regio's zetten in op het aantrekken, opleiden en omscholen van (technisch) personeel, evenals onderwijsinstellingen als het Nova College. Initiatieven zijn o.a. het Leer en Werk Loket, de Pilot Techniek, het ontwikkelfonds voor vakmanschap en het mobiliteitscentrum en de technologiecoalitie (voor een compleet overzicht van de initiatieven zie transitiepad 4).
- **Ondernemersvereniging IJmond (OVIJ):** de OVIJ is de ondernemersvereniging van de IJmond. Bij de OVIJ zijn ruim 500 ondernemers uit verschillende sector aangesloten. Vanuit de maakindustrie zijn naast het MKB ook de grotere bedrijven waaronder; TATA Steel, Enci en Crown van Gelder aangesloten.
- **Amsterdam IJmuiden Offshore Ports (AYOP):** AYOP is een vereniging bestaande uit bedrijven, regionale overheden en kennis- en onderwijsinstellingen die actief zijn in de offshore olie & gas en (offshore) windenergiesector in het Noordzeekanaalgebied. AYOP zet zich specifiek in op: het promoten van de regio als vestigingslocatie, kennisuitwisseling, samenwerkingen en het creëren van een netwerk/ecosysteem. AYOP is ook buiten de IJmond actief en werkt daarom op IJmondiale schaal nauw samen met Techport.

4 Vier transitiepaden voor JTF IJmond

Met het JTF stimuleert de regio IJmond de rechtvaardige transitie naar een duurzame industrie en economie, langs vier parallelle 'transitiepaden'. Het eerste pad behelst de transitie naar een duurzame staalindustrie in de IJmond, met minder CO_2-uitstoot én een schonere leefomgeving.
Het tweede pad betreft de verduurzamingsopgave van het Noordzeekanaalgebied als geheel; deze opgave is breder dan de staalindustrie alleen en hier zijn ook al concrete plannen voor op NZKG-schaal. De IJmond kan zich hierbinnen profileren als 'energy hub' en technische werkplaats voor het NZKG en de MRA. Er is overlap tussen de eerste twee transitiepaden; we ondersteunen daarom met het JTF projecten die én bijdragen aan de verduurzaming van de staalindustrie én aan de verduurzaming van de overige industrie in de IJmond en het NZKG, zoals investeringen in de waterstofeconomie en elektrificatie.
Het derde transitiepad zet in op de verduurzaming van het energie- en materialengebruik in de overige industrie in de IJmond; hier wordt in de regio met initiatieven als Greenbiz en Techport al volop op ingezet.
Het vierde en laatste transitiepad is dat naar een toekomstbestendige arbeidsmarkt, door inzet op het aantrekken en behouden van talent, leven lang ontwikkelen & kennistoepassing op de werkvloer.
Onderstaande figuur geeft de vier transitiepaden die centraal staan schematisch weer. We lichten ze hieronder nader toe.

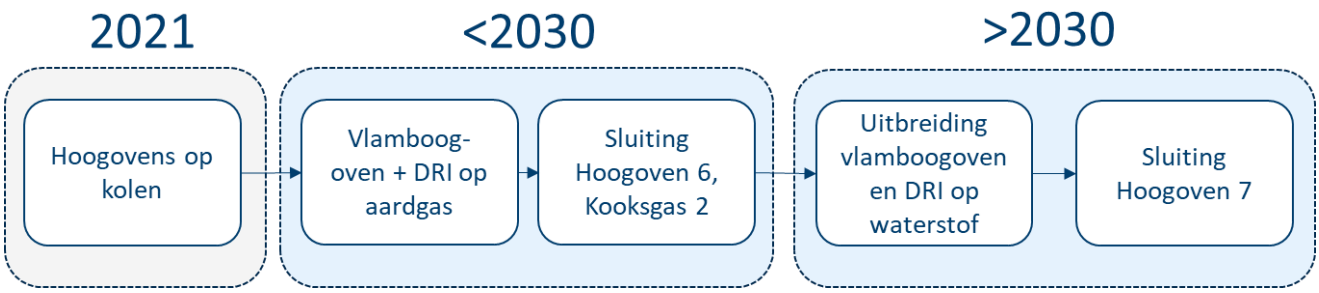
Figuur 7: vier centrale transitieplannen waar de IJmond met het JTF op inzet

4.1 *Transitiepad 1: naar duurzame staalindustrie in IJmond*

Het transitiepad van Tata Steel richting een duurzame staalindustrie stond lange tijd nog ter discussie. Inmiddels heeft Tata Steel gekozen voor staal maken op waterstof. In de onderstaande figuur is het pad schematisch weergegeven.

Figuur 8: Route naar een duurzame staalindustrie zoals beoogd door Tata Steel

De keuze voor reductie met waterstof zorgt voor een snellere overstap van kolen naar waterstof en dringt de overlast voor de omgeving sneller terug dan de andere routes. De cokes- en sinterfabrieken zijn niet langer nodig bij reductie met waterstof, maar een aangepaste versie van de Pelletfabriek wel.

Aangezien er geen grote volumes CO_2 meer worden afgevangen bij Tata Steel, is de basis voor het CO_2-opslagproject Athos ook weggevallen. Athos heeft inmiddels kenbaar gemaakt om de ontwikkeling van CO_2-afvoer en opslag rond IJmuiden te staken.[12]

In meer detail zijn er nu de volgende projecten bekend:

- De overstap **op staalproductie zonder CO_2-uitstoot** met reductie van ijzererts met **waterstof** en het smelten van ijzer met elektriciteit in een vlamboogoven. Staalproductie op basis van waterstof past goed binnen de JTF-kaders en zou in aanmerking kunnen komen voor steun als de planvorming uiterlijk 2027 gereed is en de uitvoering uiterlijk in 2029 is afgerond.
- De productie van groene waterstof benodigd voor de reductie van ijzererts kan geleverd worden door de elektrolysers van **H2ermes** (zie 4.2).
- Tata Steel heeft diverse plannen om fabrieksonderdelen te elektrificeren.

Er zijn nog meer initiatieven die wel bijdragen aan de transitie van de staalindustrie, maar buiten de kaders van het JTF vallen:

- De **Roadmap Plus** van Tata Steel zet in op het verminderen van de overlast van de Pelletfabriek voor de leefomgeving (geur, geluid, luchtkwaliteit) en bedraagt € 300 mln. t/m 2025. De uitvoering van de Roadmapprojecten ligt bij Tata Steel zelf en valt buiten de kaders van het JTF. Binnen het JTF kunnen echter wel meekoppelkansen gefinancierd worden, dus projecten waarbij vermindering van overlast en CO_2-reductie hand in hand gaan.

Inzet JTF binnen de transitie naar duurzame staalproductie

Allereerst merken we op dat het JTF-transitieplan voor de IJmond niet het kader is waarin besloten wordt over de route naar een duurzame staalproductie en het tempo waarin de route wordt afgelegd. Wel is het JTF bij uitstek geschikt om de transitie naar een duurzame staalindustrie te stimuleren. Aangezien de totale benodigde investeringen het JTF-budget ruimschoots overstijgen, doen we dit gericht. We stellen voor de inzet van het JTF binnen transitiepad 1 de volgende lijn voor, langs de lijnen van innovatiebevordering en de aanleg van technologie en infrastructuur:

- **Inzet op robuuste maatregelen die in alle paden naar duurzame staalindustrie passen.** Hoewel Tata Steel inmiddels een route heeft gekozen, is er nog geen investeringsbeslissing genomen.

[12] https://athosccus.nl/nieuws/athos-project-stopt-in-huidige-vorm-na-besluit-tata-steel/

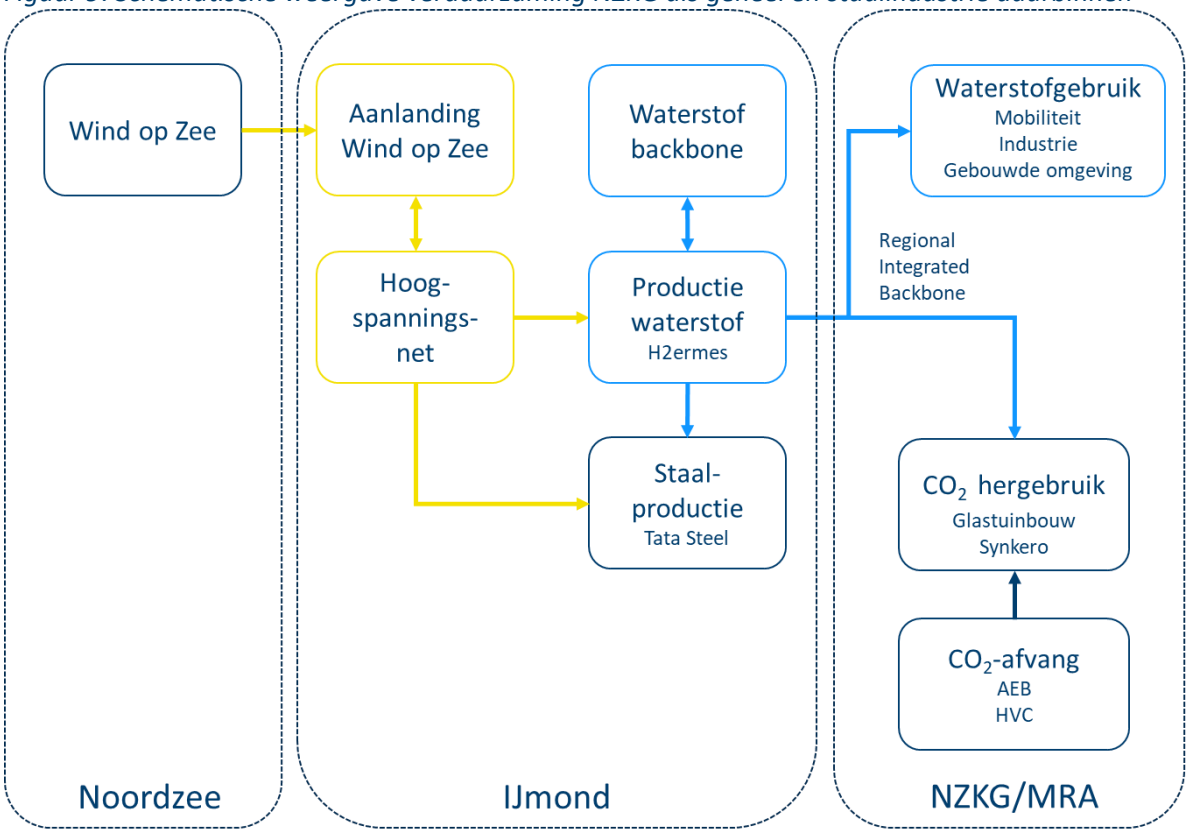
Daarmee is de fasering en het exacte effect van de plannen nog onzeker. De keuze om staal te maken met **waterstof en elektriciteit** is echter al wel gemaakt en investeringen in die opties kunnen als robuust gezien worden.

- **Inzet op maatregelen die én verduurzaming staalindustrie én verduurzaming NZKG mogelijk maken.** Er zit een grote inhoudelijke overlap tussen de verduurzaming van de staalindustrie in de IJmond, en de verduurzaming van het NZKG als geheel. We investeren daarom bij voorkeur in projecten die én bijdragen aan de verduurzaming van de staalindustrie én aan die verduurzaming van het NZKG als geheel. Zo is het effect voor de regio maximaal. Het zal hierbij veelal gaan om inzet op waterstof en elektriciteit (zie bovenste bullet) maar mogelijk ook op andere technieken. We werken deze lijn in paragraaf 4.2 verder uit.
- **Verbetering van de kwaliteit van leefomgeving:** gezien de negatieve impact van de staalproductie op de leefomgeving ondersteunen we bij voorkeur maatregelen die én bijdragen aan de kwaliteit van de leefomgeving én passen binnen het transitiepad naar een duurzame staalindustrie. Een voorbeeld is de geplande overstap op waterstofgedreven productie – mits dit binnen de looptijd van het JTF van de grond komt – maar ook andere maatregelen zijn mogelijk. Het is daarbij niet de insteek om private verplichtingen of plannen die ook zonder het JTF van de grond komen te ondersteunen, maar aanvullende maatregelen die de druk op de leefomgeving ook naast de CO_2-reductie, kunnen verlichten., Projecten die de druk op de leefomgeving per saldo structureel verhogen passen niet binnen het JTF.

4.2 *Transitiepad 2: benutten kansen verduurzaming NZKG t.b.v. diverse en toekomstbestendige economie in de IJmond*

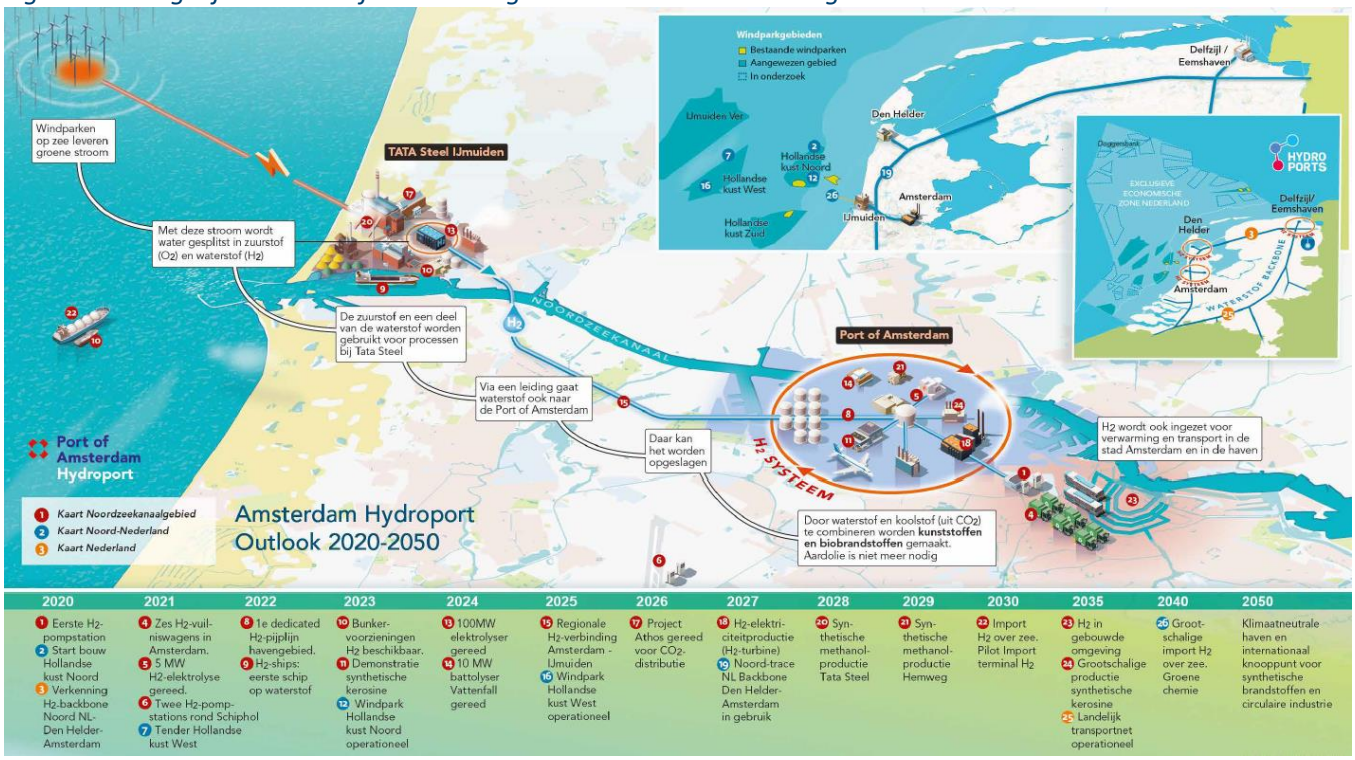
De verduurzaming van het NZKG als geheel biedt belangrijke kansen voor de IJmond. In de onderstaande figuur zijn de belangrijkste ontwikkelingen weergegeven en hun onderlinge samenhang. In deze paragraaf gaan we verder in op elk van de ontwikkelingen, en op de inzet met het JTF daarbinnen.

Figuur 9: Schematische weergave verduurzaming NZKG als geheel en staalindustrie daarbinnen

- **Aanlanding van wind op zee** biedt kansen voor de **elektrificatie van de industrie** in de IJmond en het NZKG, bijvoorbeeld voor de gloeiovens van de verzinklijnen en de warmwalsband van Tata Steel. De aanlanding van wind op zee kan deels compenseren voor het sluiten van diverse elektriciteitscentrales in de regio. Daarnaast kan (een deel van) de elektriciteit van wind op zee gebruikt worden voor de **productie van groene waterstof**. Er is tot 2024 aanlanding van 2,1 GW voorzien. Met het aanwijzen van nieuwe windparken kan dat in de toekomst nog meer worden.
- **Groene waterstof** wordt geproduceerd uit hernieuwbaar opgewekte elektriciteit. Het project **H2ermes** is daar een concreet voorbeeld van met een productiecapaciteit van 100 MW. Waterstof kan op termijn gebruikt worden voor **duurzame** staalproductie. Daarnaast kan waterstofproductie bijdragen aan de transitie van de rest van de regio door ook in te zetten op **aansluiting op de landelijke "waterstofbackbone"** (nationale ringleiding) en de aanleg van **lokale waterstofinfrastructuur – "Regional Integrated Backbone"** (RIB) (zie figuur 9).
- Daarnaast ondersteunt de productie en distributie van waterstof nieuwe toepassingen, bijvoorbeeld de productie van **synthetische brandstoffen** (Synkero) of de toepassing van **waterstof als brandstof** in de industrie, zwaar vervoer of de gebouwde omgeving. Ook het recent aangekondigde initiatief Advanced Methanol Amsterdam (productie van methanol uit huisvuil in de Haven van Amsterdam) biedt kansen; een te verkennen denklijn is of AMA met extra CO_2 en groene waterstof aangeleverd vanuit de IJmond meer methanol kan produceren.
- **CO_2-afvangen** wordt door diverse partijen in het MRA verkend, waaronder afvalverwerkers **AEB en HVC**. CO_2-hergebruik (CCU of Carbon Capture Usage) biedt kansen voor de regio. CO_2 wordt al lokaal hergebruikt in de glastuinbouw. Door koppeling van de afvanginitiatieven en de bestaande **OCAP-leiding** wordt het aanbod voor de tuinbouw vergroot. Hergebruik van CO_2 als grondstof voor synthetische brandstof (**Synkero** in de Haven van Amsterdam) staat ook gepland. Voor deze projecten is **nieuwe regionale infrastructuur** nodig (zie figuur 10).
- **Industriële** restwarmte kan **gebruikt** worden om het voorgenomen warmtenet in de IJmond te voeden vanuit meerdere bronnen. Het warmtenet helpt om de gebouwde omgeving te verduurzamen. De elektrolysers H2ermes en diverse installaties van Tata Steel worden onderzocht als bronnen voor het warmtenet. Hieruit blijkt dat ook nieuwe warmtebronnen kunnen zorgen voor een blijvende beschikbaarheid van restwarmte als de configuratie van Tata Steel in de toekomst veranderd.
- **Overige initiatieven rond energieproductie** staan niet vermeld in de figuur, maar er zijn diverse projecten. Op dit moment is de IJmond al uitvalsbasis voor het beheer- en onderhoud van de offshore windparken (Averijhaven/Energiehaven), en deze positie kan in de toekomst verder worden uitgebouwd. Op de langere termijn kan de regio IJmond ook een rol hebben in de productie en het onderhoud van drijvende zonneparken. Getijdenenergie wordt onderzocht met de startup Symphony Wave Power.

Figuur 10: Mogelijke waterstofontwikkelingen in het Noordzeekanaalgebied tot 2050

Bron: Regioplan Noordzeekanaalgebied Juni 2020.

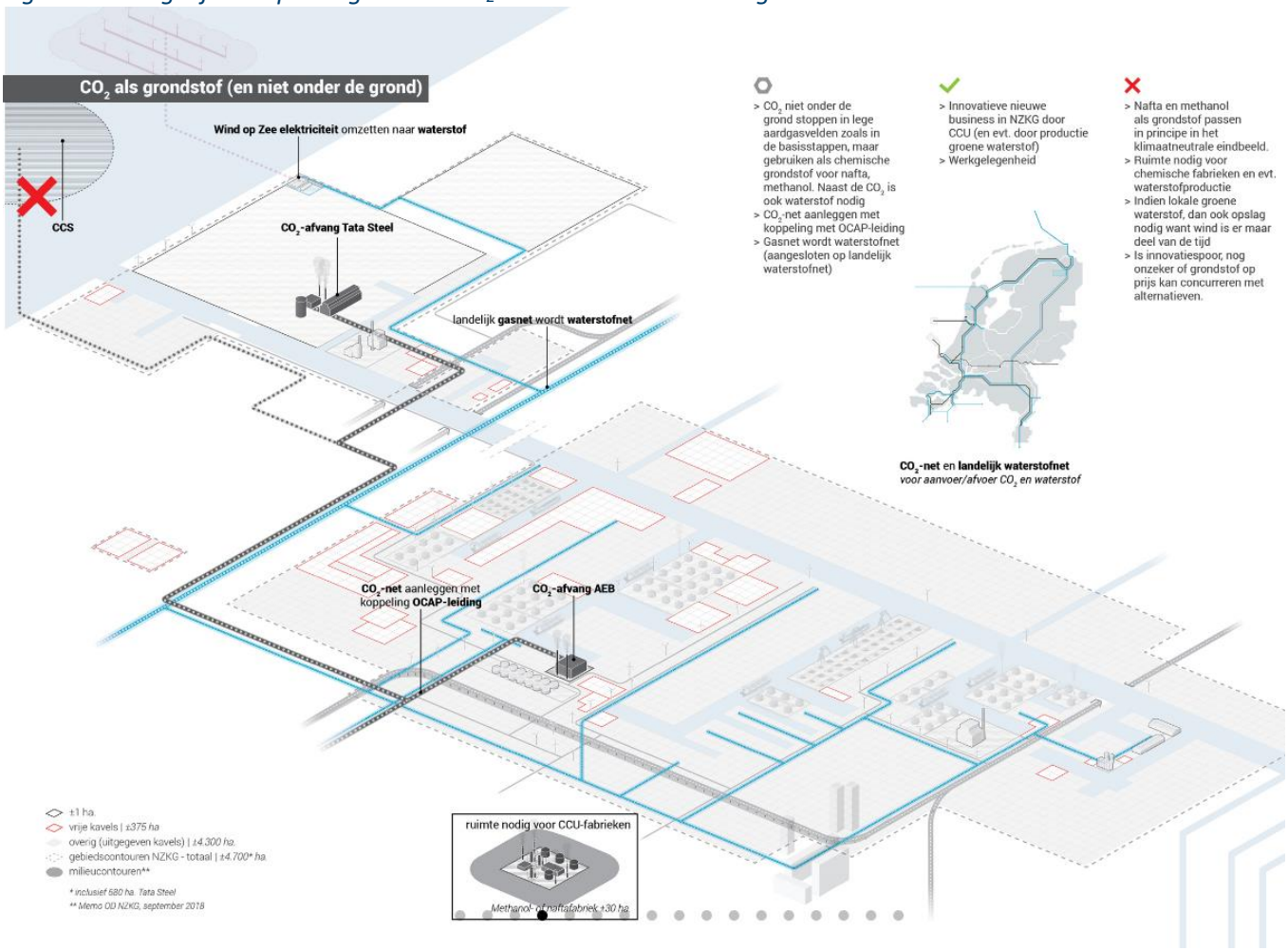
Inzet JTF binnen de verduurzaming van het Noordzeekanaalgebied als geheel
Samenvattend zou de IJmond vanwege haar strategische ligging, grote lokale energievraag, sterke energie-infrastructuur en kennisbasis goed kunnen functioneren als “energy hub” voor het NZKG en de bredere MRA en als “slimme werkplaats” voor (duurzame) industrie. In een energy hub komen meerdere energiestromen samen en vindt opslag en conversie naar andere energiedragers plaats. Inzet op een dergelijke rol voor de IJmond sluit goed aan op onder meer de MRA Agenda en Made In IJmond, waar deze ambitie ook in verwoord is.

De inzet op IJmond als Energy Hub past binnen het JTF-kader omdat het bijdraagt aan de **diversificatie en het toekomstbestendig maken van de regionale economie in de IJmond.** Immers leiden de hierboven genoemde ontwikkelen tot nieuwe economische kansen voor de IJmond. De Energy Hub biedt bovendien de juiste randvoorwaarden om verduurzaming van de (staal)industrie in de IJmond mogelijk te maken, én ondersteunt ook de bredere transitie van de industrie in de rest van het NZKG.

Concreet kan het JTF door inzet op **innovatiebevordering** (bv. nieuwe vormen van energieproductie, ontwikkeling en toepassing van synthetische brandstoffen) en op de **aanleg van technologie en infrastructuur** (bv. groene waterstofproductie, aansluiting op de landelijke waterstofbackbone, CCU, infrastructuur voor groene energieproductie op zee) de positie van de IJmond als Energy Hub versterken.

Een belangrijke voorwaarde hierbij is wel dat de JTF-activiteiten in de IJmond zelf moeten landen en primair daar effect moeten sorteren. Daarnaast zijn **ruimtegebruik (beperkte fysieke- en milieukundige ruimte), de druk op de leefomgeving en maatschappelijk draagvlak belangrijke aandachtspunten** (zie paragraaf 2.5); projecten die de druk op de leefomgeving structureel vergroten in de IJmond passen niet binnen een rechtvaardige transitie.

Figuur 11: Mogelijke toepassingen voor CO_2 in het Noordzeekanaalgebied.

Bron: Regioplan Noordzeekanaalgebied Juni 2020.

4.3 *Transitiepad 3: Verduurzaming overige industriële bedrijvigheid IJmond*

Een derde transitiepad betreft het verduurzamen van de overige industriële bedrijvigheid in de IJmond. Binnen de IJmond werken verschillende organisaties aan het verduurzamen van de industrie, waaronder Techport en Greenbiz IJmond. Door verschillende activiteiten ondersteunen zij bedrijven bij het verdere verduurzamen van zowel de productie als de logistieke processen. De Greenbiz en Techport richten zich hierbij op het bedrijfsleven, van MKB tot grootbedrijf (zie ook H. 3).

We dragen met het JTF bij aan twee sporen in de verduurzaming van de overige (niet-staal-)industrie in de IJmond:

1. Stimuleren van het verduurzamen van de energievoorziening
2. Stimuleren van circulair gebruik van materialen en restproducten

Het JTF kan geen activiteiten financieren die reeds gestart zijn, maar kan wel nieuwe projecten ondersteunen die voortkomen uit bestaande initiatieven of geheel nieuwe projecten. Er ligt in de regio een solide basis van samenwerkingsverbanden om op voor te borduren. De inzet nader toegelicht:

Stimuleren van het verduurzamen van de energievoorziening
De productie- en logistieke processen van industriële bedrijven in de IJmond (en elders) zijn energie-intensief. De IJmond zet JTF-middelen in op verduurzaming van deze processen, via de volgende lijnen:

- **B-2-B-uitwisseling van groene energie.** Een voorbeeld is **Greenbiz Energy:** een samenwerkingsplatform vanuit de Greenbiz IJmond met als doel de lokale energievraag te matchen met lokaal aanbod van groene energie. Via het platform kunnen ondernemers binnen de IJmond energie aan elkaar verkopen. Hierdoor wordt het elektriciteitsnet op piekmomenten ontzien en kunnen ondernemers tegen lagere prijzen lokaal stroom inkopen. JTF-middelen kunnen bijvoorbeeld ingezet worden op de verdere uitbouw van een dergelijk platform, op de aansluiting van andere energieprojecten op het platform of op nieuwe, soortgelijke platforms.
- **Smart maintenance & manufacturing.** Door onderhoudsprocessen slimmer in te richten en optimaal gebruik te maken van digitalisering, kunnen bedrijven bijdragen aan het reduceren van het energie- en materialengebruik in de industrie. Met het **Techport Innovation Centre (TPIC)** wil Techport innovaties ondersteunen die een bijdrage leveren aan de digitalisering van de maak- en onderhoudsindustrie en (daarmee) het reduceren van energieverbruik. Daarnaast werkt Techport momenteel de plannen uit voor het opzetten van fieldlabs/proefopstellingen gericht op 'smart' energiebesparing. Dergelijke initiatieven kunnen vanuit het JTF worden ondersteund.
- **Digitale werkplaats voor MKB.** Om het MKB verder te ondersteunen bij het verduurzamen en te faciliteren met de energietransitie overweegt Techport het opzetten van een digitale werkplaats. Binnen deze digitale werkplaats kunnen MKB-bedrijven aan de hand van data het energieverbruik inzichtelijk maken en daarmee energiebesparing nastreven. Binnen de digitale werkplaats kan een expertisecentrum worden ingericht waar bedrijven verdere ondersteuning met betrekking tot energiebesparing kunnen aanvragen. Relevant in deze context is dat er momenteel in Haarlem, onder de noemer Cupola XS, in de voormalige Koepelgevangis een fysieke locatie ingericht wordt, waar MKB-ondernemers digitale toepassingen verder kunnen ontwikkelen. Cupola XS biedt daarmee ook kansen voor ondernemers vanuit de IJmond om de MKB-bedrijven verder te digitaliseren.
- **Energiebesparing en elektrificatie** kunnen al op de korte termijn bijdragen aan CO_2-reductie. Papierfabrikant Crown van Gelder heeft plannen om een elektroboiler te installeren. Ook diverse nabewerkingsstappen van Tata Steel en het drogen van cement bij ENCI zouden geëlektrificeerd kunnen worden.

Naast het MKB en kennispartijen kunnen ook energiecoöperaties een rol spelen in de verduurzaming van de energievoorziening.

Stimuleren van circulair gebruik van materialen en restproducten

Naast het energiegebruik heeft ook het materiaalgebruik van de industrie een grote milieu-impact. JTF-middelen kunnen daarom circulair materiaalgebruik in de IJmond stimuleren:

- **Hergebruik warmte:** De mogelijke ontwikkeling van een warmtenet kan de overige industriële bedrijvigheid verder verduurzamen. Afhankelijk van het type bedrijf kunnen de overige industriële bedrijven aangesloten worden op het warmtenet als leverancier of afnemer van restwarmte. Daarnaast biedt het warmtenet ook kansen om nabijgelegen woonwijken en andere bedrijventerreinen van warmte te voorzien. Een dergelijke ontwikkeling leent zich meer voor pijler 3 van het JTM dan voor ondersteuning uit het JTF.
- **Greenbiz Circulair** is een initiatief vanuit de Greenbiz IJmond en onderdeel van het Interreg project "Upcycle Your Waste", gericht op benutten van afvalstromen als grondstoffen. Momenteel kunnen MKB-bedrijven een afvalscan aanvragen; een volgende stap is het daadwerkelijk benutten van deze reststromen in de bestaande industriële processen. JTF-middelen kunnen het opschalen van initiatieven die voortkomen uit Greenbiz Circulair (of andere circulaire initiatieven) bevorderen.

4.4 *Transitiepad 4: rechtvaardige transitie naar een toekomstbestendige arbeidsmarkt*

Bijdrage transitiepaden 1, 2, en 3 aan een rechtvaardige transitie voor de IJmond

We zetten met het gehele JTF-transitieplan in op een rechtvaardige transitie. In eerste instantie doen we dit door bij te dragen aan een schonere industrie (transitiepad 1 en 3) en daarmee een schonere leefomgeving. Dit draagt bovendien bij aan het maatschappelijk draagvlak ('license to operate') voor de industrie. Ten tweede zetten we in op de diversificatie van de IJmondiale economie: náást het behoud van banen in de staalindustrie willen we ook de nieuwe economische kansen benutten die uit de transitie naar een groene economie (in het NZKG als geheel) gepaard gaan. Daarbinnen is de IJmond goed geëquipeerd om zich te positioneren als "Energy Hub" (transitiepad 2). Ook activiteiten als de aanleg en uitbreiding van een warmtenet (te ondersteunen via de derde pijler van het JTM) kan bijdragen aan een rechtvaardige transitie.

Inzet op om- en bijscholing voor een rechtvaardige en toekomstbestendige arbeidsmarkt
Door de verduurzaming van de industrie in de IJmond verandert ook de vraag naar arbeid. Trends als digitalisering en elektrificatie van de maak- en onderhoudsindustrie vragen om nieuwe (technische)skills van het bestaande en nieuwe personeel. We constateren dat niet iedereen kan meekomen met deze ontwikkelingen, en we willen voorkomen dat er doelgroepen achterblijven.

Bovendien is de arbeidsmarkt vooral voor technische beroepen nu al krap, en neemt deze krapte als gevolg van de energietransitie toe. Dit vraagt om gericht beleid om talent voor de regio aan te trekken en te behouden.

Samenvattend zetten we daarom met het JTF in op drie lijnen binnen het thema arbeidsmarkt:

1. **Aantrekken en behouden van talent:** om te kunnen voorzien in de (toekomstige) behoefte op de arbeidsmarkt is het van belang nieuw personeel aan te trekken voor de industrie in de IJmond en bestaand personeel te behouden. Hierbij is het van belang om met een brede blik te kijken naar wat nodig is om werkenden te behouden en aan te trekken.
2. **Leven lang leren en ontwikkelen:** door digitalisering en andere IT-toepassingen in de maak- en onderhoudsindustrie (Smart Maintenance/Industry 4.0) veranderen de benodigde vaardigheden van het personeel. In samenwerking met onderwijsinstellingen én bedrijven moet daarom ingezet worden op bijscholing en het leven lang leren en ontwikkelen van technisch personeel in de industrie.
3. **Kennistoepassing:** om kennis vanuit innovatieprojecten te laten landen in de arbeidsmarkt is het van belang in te zetten op kennistoepassing, dit kan bv. door skills labs en proefopstellingen. Deze lijn draagt ook bij aan transitiepad C.

Binnen transitiepad 4 hebben de **arbeidsmarktregio's een centrale rol in de uitvoering** (Zuid-Kennemerland IJmond en Noord-Holland Noord). Zij kunnen daarbij samen optrekken met partners vanuit het provinciale manifest Werken & Ontwikkelen 2030. Daarnaast kunnen partijen die lokaal actief zijn in de IJmond waaronder; de onderwijsinstellingen (o.a. Nova College), de vakbonden (FNV), sectorpartijen (Metaalunie) en Techport ook betrokken worden. Onderstaande tabel geeft een overzicht van bestaande en geplande initiatieven, onderverdeeld naar de drie sporen, waar het JTF op kan voortborduren.

Tabel 3: overzicht van bestaande en nieuwe arbeidsmarkt initiatieven in de IJmond

Aantrekken en behouden van talent	Leven lang leren en ontwikkelen	Kennistoepassing
	Tata Steel Academy	Techport Innovation Centre
	Techport Skillslab	Techport Digitale werkplaats
	Duurzame Inzetbaarheid (FNV)	Cupola XS
	Servicepunt Techniek NH (TC)	
IJmond Werkt!	Leer Werk Loket (ZKIJ)	
Greenbiz Educatie	Bijscholingscurriculum (ZKIJ)	
Pilot Techniek (ZKIJ)	Ontwikkelfonds (RPA NHN)	
Havenspot (HBA)	House of Skills Regionale Mobiliteitsteams	

TC = Technologie-coalitie
HBA = Havenbedrijf Amsterdam
ZKIJ = Arbeidsmarktregio Zuid-Kennemerland IJmond
RPA NHN = Arbeidsmarktregio Noord-Holland Noord.

4.5 *Steun aan type activiteiten: infrastructuur, innovatie en om- en bijscholing*

De Europese JTF-verordening biedt de mogelijkheid om in te zetten om 15 verschillende activiteiten. Om de vier geschetste transitiepaden te faciliteren en te versnellen, zet de IJmond in op drie activiteiten:

Voor transitiepaden 1, 2 en 3 gaat het om de volgende activiteiten:
1. Investeringen in **onderzoek en innovatie**, onder meer door universiteiten en openbare onderzoeksorganisaties, en ter bevordering van de overdracht van geavanceerde technologieën;
2. Investeringen in het gebruik van **technologie, alsook in systemen en infrastructuur** voor betaalbare schone energie, met inbegrip van technologieën voor energieopslag, en ter vermindering van broeikasgasemissies;

Voor transitiepad 4 gaat het om de volgende activiteit:
3. **Bij- en omscholing** van werknemers en werkzoekenden;

Een nadere toelichting per type activiteit:
- **Innovatie:**
  - **Mogelijke inhoudelijke thema's** voor innovatiebevordering binnen de eerste drie transitiepaden zijn o.a. nieuwe waterstoftoepassingen (bv. productie van synthetische brandstoffen), innovaties ter verduurzaming van de staalindustrie, innovaties op het gebied van duurzame energiewinning (bv. getijdenenergie) of innovaties op het gebied van smart maintenance & manufacturing.
  - Het ligt voor de hand projecten te ondersteunen met een **TRL (Technological Readiness Level) van 6 t/m 9**. Het gaat dan in de (staal)industrie om het stadium voorbij *prototyping*/praktijktest, richting *demonstration* tot de fase van een proefinstallatie (de schaal van een proeffabriek is al snel te groot). Immers is het beeld dat innovaties op bovengenoemde thema's het experimentele stadium zijn ontstegen, en dat de IJmond en het bredere Noordzeekanaalgebied beschikt over partijen – grootbedrijf, MKB, en anderen – die de schaalgrootte en slagkracht hebben om innovaties een stap verder te brengen. Hierbij lopen partijen echter ook tegen de nodige technologische en niet-technologische onzekerheden aan; investeren in de opschaling van innovatie is dus vaak risicovol. Inzet van JTF-gelden als subsidie voor innovatieprojecten in hogere 'TRL's' kan opschaling bevorderen.

- De inzet is om innovatieprojecten in een **ecosysteemaanpak** uit te voeren; zie H. 4.6.

- **Infrastructuur & technologie:**
  - **De inhoudelijke focus voor aanleg van infrastructuur en technologie** ligt, in lijn met transitiepaden 1 en 2, primair op: aanlanding en omzetting van windenergie, elektrificatie van de industrie en bijbehorende energie-infrastructuur en groene waterstofproductie. Daarnaast is er ook behoefte aan infrastructurele investeringen op het gebied van CO_2-afvang, transport en hergebruik. Binnen de derde pijler van het JTM is ook het opzetten van een industrieel warmtenet denkbaar, voor uitwisseling van warmte tussen bedrijven onderling of met de gebouwde omgeving. Ook is de ontwikkeling van een regionale waterstofbackbone goed denkbaar als inzet onder pijler drie.
  - **Voorwaarden aan infrastructuurprojecten in het JTF**. Er zijn al met al **forse investeringen nodig** in de IJmond en het NZKG op het gebied van elektrificatie, waterstof, CO_2, warmte en meer. Er ligt dan ook een forse publieke én private financieringsopgave. Het JTF is hierbinnen een welkome doch bescheiden financieringsbron om in de komende jaren. Wel is het van belang het JTF daarbinnen gericht in te zetten; niet alle infra-projecten lenen zich immers voor het JTF. Er moet in ieder geval sprake zijn van:
    - **Projecten die op korte termijn van start gaan** (uitvoering t/m 2026 of t/m 2029)
    - **Projecten die qua budgetomvang binnen het JTF passen**. Gezien de hoge kosten voor de aanleg van technologie en infrastructuur, afgezet tegen het JTF-budget, zal het vooral gaan om relatief kleinschalige infrastructuur. Waterstofinfrastructuur leent zich naar verwachting eerder voor ondersteuning binnen het JTF dan CCS-infra, gezien de hoge kosten van laatstgenoemde. Bovendien is waterstofinfrastructuur in transitiepad 1 én 2 een “no-regret-maatregel”, die in alle scenario’s deel uitmaakt van het beoogde eindbeeld. En gezien de budgettaire beperkingen is het logischer te investeren in **ontbrekende schakels binnen de IJmond en aantakking op nationale netwerken**, dan op grote nationale verbindingen. Tot slot gaat de uitbouw of opschaling van het nationale elektriciteitsnet de schaal van het JTF ver te boven.
    - **Investeringen die zonder publieke ondersteuning niet financieel haalbaar zijn** (ook niet met terugbetaling op termijn); dit zal moeten worden aangetoond.
    - **Investeringen met een ‘hefboomwerking’**: ontbrekende ‘puzzelstukken’ in (de financiering van) een duurzame en toekomstbestendige infrastructuur, die een impuls kunnen geven aan de opschaling en toepassing van duurzame technologieën.
    - **Open access:** om infra-projecten ook staatsteuntechnisch te kunnen verantwoorden, moet het gaan om voorzieningen die voor alle marktpartijen (evt. tegen betaling) toegankelijk zijn.

- **Om- en bijscholing:**
  - Er is ruimte voor arbeidsmarktprojecten (transitiepad 4), gericht op het aantrekken en behouden van (jong) talent, op een leven lang leren en ontwikkelen van human capital, en op kennistoepassing door mensen in de praktijk. Er is daarbij nadrukkelijk ruimte voor projecten die bv. werklozen of mensen met afstand tot de arbeidsmarkt begeleiden naar werk in de techniek of industrie, en voor projecten die inzetten op begeleiding van ‘werk naar werk’. Het is van belang de JTF-inzet aanvullend te laten zijn op regulier arbeidsmarktbeleid en inzet vanuit werkgevers- en werknemersorganisaties – zoals de Opleidings- en Ontwikkelingsfondsen - en hier de koppeling mee te leggen.
  - Uitgangspunt voor de regio is dat de inhoudelijke financiële behoefte leidend is bij de uitvoering van het JTF. Dat houdt in: zoveel middelen voor om- en bijscholing als nodig, maar geen vooraf bepaalde en van bovenaf opgelegde quota voor de inzet van middelen voor om- en bijscholing.

4.6 *Steun aan verschillende doelgroepen: grootbedrijf, MKB, en andere partners in een ecosysteemaanpak*

Doelgroepen JTF IJmond op een rij
In de IJmond zijn vele verschillende typen organisaties en bedrijven gevestigd of actief. De onderstaande tabel geeft een overzicht van de aanwezige stakeholders naar organisatietype. De primaire doelgroep bestaat uit het grootbedrijf en MKB, maar projecten waarin (ook) kennis- en onderwijsinstellingen, overheden of samenwerkingsverbanden deelnemen zijn zeker ook mogelijk.

Tabel 4: stakeholders naar organisatietype in de IJmond.

Type	Stakeholders
Grootbedrijf IJmond/NZKG	Tata Steel, Liander, Vattenfall, Engie, overig grootbedrijf NZKG
MKB/overige bedrijven IJmond/NZKG	MKB incl. start- en scale-ups in IJmond en NZKG. O.a., ENCI, Crown van Gelder, Linde Gas Benelux
Kennis- en onderwijsinstellingen, arbeidsmarktpartijen	House of Skills, IJmond Werkt/werkbedrijf, Technologiecoalitie, Techport, Nova College, TNO, InHolland, FNV, Metaalunie en Metaalunie Jong Management (MJM), werknemers en jongeren/jong talent.
Overheden	Rijk (EZK, SZW), Omgevingsdienst IJmond, Provincie Noord-Holland, gemeenten (Beverwijk, Castricum, Heemskerk, Uitgeest, Velsen), Projectbureau NZKG, arbeidsmarktregio's ZKIJ/RPA, Port of Amsterdam, Zeehaven IJmuiden
Samenwerkings-verbanden / koepels	Techport, Greenbiz IJmond, OV IJmond, AYOP, VNO-NCW West, MKB Nederland
Inwoners/samenleving	Zowel **individuele inwoners** van de IJmondgemeenten, als inwoners in georganiseerd verband waaronder **energiecoöperaties** of lokale belangengroepen of maatschappelijke organisaties.

Ecosysteemaanpak: samenwerking in triple helix, voortbouwend op bestaande structuren
Het JTF is niet bedoeld om de individuele ambities van (private) partijen te ondersteunen, maar om de transitie van het gehele 'ecosysteem' van bedrijven, kennis- en onderwijsinstellingen en overheden in de IJmond mogelijk te maken. Om dit te bereiken, kiezen we voor een ecosysteemaanpak: we ondersteunen projecten die uitgaan van samenwerking in de triple helix, tussen grootbedrijf, MKB, overheden, en kennis-, onderwijs- en arbeidsmarktpartijen.

We bouwen daarbij voort op de vele activiteiten en bestaande samenwerkingsverbanden binnen de IJmond en het NZKG. Bestaande samenwerkingsverbanden hebben het netwerk dat nodig is om transities te versnellen en hebben toegang tot een bredere achterban van bedrijven en andere partijen. Ook gezien de (beperkte) doorlooptijd van het JTF is het raadzaam goed aan te sluiten op bestaande initiatieven.

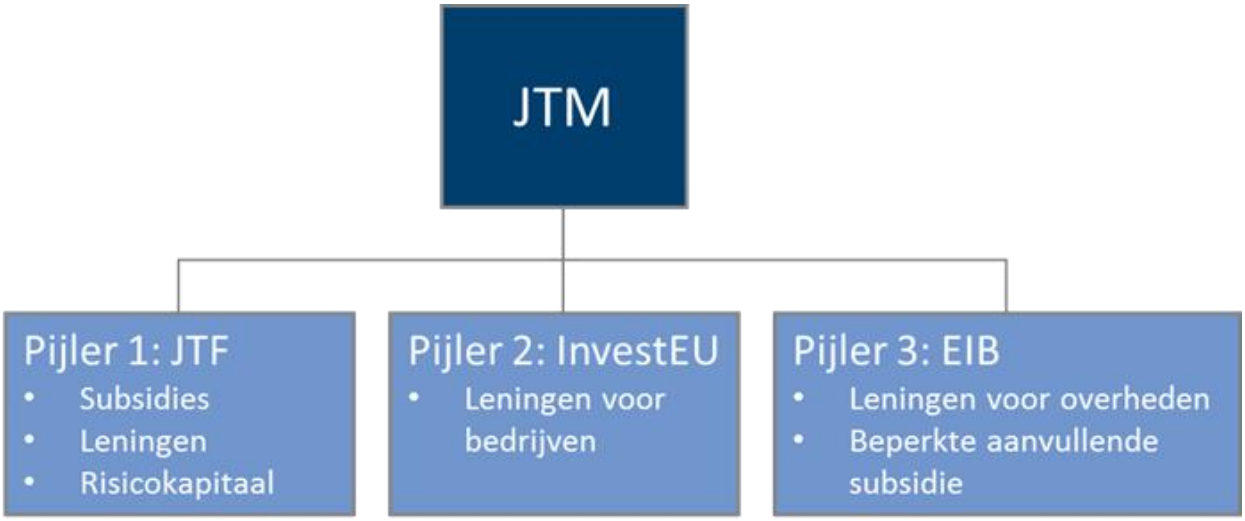
Zowel partijen binnen de IJmond als binnen het grotere Noordzeekanaalgebied en omgeving vallen binnen de scope. Ontwikkelingen zoals de waterstofinfrastructuur, elektrificatie, CO_2-afvang, transport en benutting, en een warmtenet overstijgen immers de grenzen van de COROP-regio IJmond. Het is daarom van belang ook samen te werken met partners in de bredere regio. Daarnaast is deze regionale context ook van belang voor de arbeidsmarkt. Om lokaal de krapte op de arbeidsmarkt te verlichten en in te zetten op 'leven lang leren' is ook samenwerking over regiogrenzen nodig. Randvoorwaarde is wel dat de effecten van JTF-ondersteunde activiteiten altijd direct in de IJmond landen.

5 Financiële kaders & strategie

5.1 *Kaders JTF/JTM*

Het JTF is de eerste pijler van het Just Transition Mechanism (JTM) dat de Europese Commissie heeft opgezet in het kader van de Green Deal.

Figuur 12: De drie pijlers van het Just transtion Mechanism

Dit transitieplan is met name gericht op de eerste pijler, het JTF, maar kijkt ook naar de mogelijkheden in de twee andere pijlers voor de IJmond.

Financiële kaders JTF
Op Europees niveau is er binnen het JTF € 17,5 mrd beschikbaar. Die € 17,5 mrd is opgebouwd uit twee begrotingscomponenten: € 7,5 mrd (43%) komt uit de reguliere meerjarenbegroting van de EU (het MFK) en € 10 mrd (57%) komt uit de extra middelen die in het kader van coronaherstel zijn overeengekomen onder de noemer Next Generation EU (NG). De begrotingstechnische herkomst van de middelen is relevant, omdat er aan de NG-middelen een specifieke looptijd is gekoppeld. De NG-middelen moeten uiterlijk ultimo 2023 zijn vastgelegd uiterlijk in 2026 zijn besteed (‘n+3’). De reguliere MFK-middelen moeten zijn vastgelegd in 2027 en zijn besteed in 2029 (‘n+2’).

Nederland komt in aanmerking voor € 622,5 mln uit het JTF (in lopende prijzen). Het Rijk heeft voorgesteld dat hiervan € 58,5 mln is bestemd voor IJmond.

Het JTF kan worden ingezet in de vorm van subsidie, maar ook als financieel instrument. Dat laatste is de EC-verzamelnaam voor leningen, garanties en/of kapitaaldeelname (risicokapitaal voor bedrijven).

Het JTF financiert maximaal 50% van de in aanmerking komende kosten op programmaniveau. Voor individuele projecten kan dat lager of hoger dan die 50% zijn, met de kanttekening dat altijd rekening moet worden gehouden met de staatssteunregels. Er is dus naast de JTF-middelen altijd cofinanciering nodig uit publiek en/of private middelen. Verwacht wordt dat het Rijk een bescheiden bijdrage aan deze cofinanciering zal leveren. Het merendeel van de cofinanciering zal moeten komen van bedrijven, regionale en lokale overheden, onderwijsinstellingen, en overige regiopartners.

Naast subsidie kan het JTF ook worden ingezet als zogeheten 'financieel instrument'. Het geld kan dan *revolving* worden ingezet in de vorm van leningen of garanties of in de vorm van kapitaaldeelname in een bedrijf (risicokapitaal). Ook kan worden gedacht aan het inzetten van Social Impact Bonds, waarbij de ondernemer financiering pas krijgt uitgekeerd bij het behalen van een vooraf bepaald maatschappelijk rendement. De inzet als financieel instrument vergt een specifieke voorbereiding, waaronder een onderzoek naar het functioneren van de kapitaalmarkt. Uit een dergelijk onderzoek moet dan de meerwaarde blijken van de inzet van het JTF langs die

Voor de uitvoering van het programma mag maximaal 3,25% van de middelen worden aangewend in de vorm van Technische Bijstand (TB), ten laste van de € 58,5 mln. Op programmaniveau moet er sprake zijn van 50% cofinanciering; de TB, die als zogeheten *flat rate* in de uiteindelijke financiële tabel wordt verwerkt, hoeft niet afzonderlijk te worden gecofinancierd, maar het is dan wel de vraag of er voldoende TB-middelen beschikbaar zijn.

Cofinanciering vanuit de regio
De rol van gemeenten is op het gebied van de cofinanciering voor het programma (zowel voor projecten als voor Technische Bijstand) nog niet concreet ingevuld, en zal de komende maanden vorm moeten krijgen vanuit de overleggen met de regio en het Rijk. Inzet voor de gemeenten zou kunnen zijn alleen projecten te co-financieren op de thema's waar het bedrijfsleven, de regio en de provincie niet voldoende middelen voor kunnen vrijmaken vanuit bestaande budgetten. Projecten op het gebied van de arbeidsmarkt en in mindere mate op het gebied van infrastructuur die geen directe koppeling hebben met het bedrijfsleven, lenen zich hier mogelijk voor. Volgend op het gesprek tussen Rijk en Regio dienen ook nadere afspraken binnen de regio – tussen gemeenten, provincie, de ODIJ en andere publieke partners – gemaakt te worden.

Tweede en derde pijler JTM
De tweede en derde pijler van het JTM bestaan uit leningen (2^{e} en 3^{e} pijler) en een beperkte subsidie (3^{e} pijler). De tweede pijler is gericht op bedrijven. De derde pijler gericht op overheden. Voor beide pijlers geldt dat het om leningen gaat ten behoeve van investeringen die weliswaar op termijn uit kunnen, maar in de markt (nog) lastig zijn te financieren. Ook moet het gaan om investeringen die passen binnen de reikwijdte van het JTM/JTF, dus gericht moeten zijn op energietransitie en CO2-reductie. In pijler 2 kan het bijvoorbeeld gaan over pijpleidinginfrastructuur die in beginsel commercieel kan worden uitgebaat maar waarvan de financieringsrisico's door bedrijven nog te hoog worden bevonden.

Voor pijler 3 gaat het dan bijvoorbeeld om de financiering van een warmtenet en of waterstofinfrastructuur. In het TJTP moet concrete belangstelling voor de andere pijlers zijn opgenomen, als eerste stap naar verdere concretisering. In paragraaf 5.2

Vanwege de beschikbaarheid van leningen in deze andere JTM-pijlers, ligt het voor de hand om de JTF-middelen (pijler 1) **niet** in de vorm van leningen in te zetten. Als wordt overwogen om JTF in te zetten als financieel instrument, dan is het logisch om dat te doen in de vorm van risicokapitaal voor 'groene' scale-ups.

5.2 *Financiële inzet JTF IJmond*

Met de kaders uit de voorafgaande paragraaf in het achterhoofd en de hoofdlijnen van de vier transitiepaden uit hoofdstuk 4 wordt hier de **financiële strategie voor de inzet van het JTF in IJmond** uitgewerkt:

1. **Zet het JTF gericht in ten behoeve van de rechtvaardige transitie naar een duurzame en schone industrie in de IJmond, binnen de 4 transitiepaden.** Verduurzaming van de industrie (staalindustrie, overige industrie) staat centraal in de aanpak. Daarbij is oog voor de kansen in de IJmond in de

aansluiting op ontwikkelingen elders in het NZKG en voor de kansen en knelpunten op de arbeidsmarkt om de transities mogelijk te maken en de gevolgen ervan op te vangen.

2. **Breng focus aan en investeer gericht in innovatie, infrastructuur en om- en bijscholing.** Binnen de vier transities zet de IJmond in onderzoek en innovatie (met name gericht op de hogere TRL-niveaus), investeringen in het gebruik van technologie en systemen en infrastructuur en op om- en bijscholing van werknemers en werkzoekenden. Hiermee wordt focus aangebracht ten opzichte van de JTF-verordening, die op Europese schaal een groter aantal mogelijke activiteiten benoemt. De inzet van IJmond sluit daarmee tevens aan op het aanbevelingen van de EC.

3. **Stel de opgaven centraal bij de verdeling van JTF-middelen over type activiteiten.** Zorg dat de verdeling van financiële middelen over 'innovatie', 'infrastructuur' en 'om- en bijscholing' voortkomt uit een inhoudelijke analyse van de opgaven. Naar de aard van de activiteiten zijn projecten in de sfeer van (groene) infrastructuur financieel vaak omvangrijker dan innovatie- of arbeidsmarktprojecten. IJmond laat de opgaven leidend zijn en past de verdeling van middelen hierop aan.

4. **Zet het JTF complementair in aan andere (publieke) financieringsmogelijkheden.** De benodigde investeringen voor de energietransitie en verduurzaming van de industrie zijn vele malen groter dan dat de JTF-polsstok reikt. Daarom hanteert IJmond de volgende onderscheidende karakteristieken voor de inzet van het JTF:

   - **Geografische focus**: het JTF is gericht op het COROP-gebied IJmond. Dat impliceert dat voor projecten waarvan de baten vooral elders in het NZKG neerslaan er eerder naar andere mogelijkheden dan het JTF zal worden gekeken.
   - **Thematiek**: het JTF is gericht op rechtvaardige transitie naar een duurzame en circulaire economie met de omschakeling van de (staal- en andere) industrie als centrale ambitie in de IJmond. De inzet op de thema's innovatie, infrastructuur en om- en bijscholing zorgt voor gerichte inzet.
   - **Schaal**: de geografische en thematische concentratie leidt waarschijnlijk tot een gemiddelde projectomvang met een EU-bijdrage in de ordegrootte van € 1-10 mln., met een ondergrens van €250.000 voor arbeidsmarktprojecten en van €500.000 voor overige projecten. De verschillende ondergrenzen volgen uit de verwachting dat arbeidsmarktprojecten gemiddeld minder groot in financiële omvang zijn dan innovatie- of infraprojecten. Advies blijft evenwel te sturen op grotere projecten (vanaf 1 mln.), met het oog op efficiënte en impactvolle uitvoering. Voor infrastructurele projecten kan die omvang groter zijn (mits er sprake is van een aantoonbare onrendabele top). Arbeidsmarktprojecten kunnen ook van bescheidener omvang zijn.
   - **Tijdshorizon**: vooral de NG-middelen moeten op korte termijn worden weggezet (zie ook 5.1).
   - **Gebruik JTF als 'kickstarter' en zorg voor afstemming met Groeifonds en RRF:** Er zijn naast het JTF nog vele andere financieringsbronnen voor de energietransitie en vergroening, soms ook van een grote(re) omvang, zoals het RRF (Recovery and Resilience Fund), het nationale Groeifonds en het nieuwe Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (MIEK). Het JTF – en zeker het NG-deel – kan ontwikkelingen in de komende 2 tot 5 jaar in gang zetten, die daarna met andere middelen verder worden gebracht. Met de inzet van JTF-middelen wordt mede de basis gelegd onder het uitlokken van veel grotere investeringen door het bedrijfsleven. Er wordt, met andere woorden, een vliegwiel op gang gebracht. Het is daarom ook van belang om binnen IJmond en het NZKG goed af te stemmen wat met het JTF kan worden gefinancierd en voor welke (grotere) opgaven naar het Groeifonds, het RRF of het MIEK wordt gekeken.

5. **Toewijzing van middelen mag niet leiden tot toename milieudruk**. Een rechtvaardige transitie in de IJmond impliceert tevens dat de milieudruk op de omgeving niet mag toenemen op middellange en lange termijn en bij voorkeur afneemt. Bij het toewijzen van middelen wordt dit een belangrijk criterium.

5.3 *Praktische uitwerking financiële strategie JTF en inzet binnen andere pijlers JTM*

Mede met het oog op het aanjaagkarakter van het JTF en de beschikbaarheid van leningen in de pijlers 2 en 3 van het JTM kiest de IJmond ervoor de JTF-middelen voornamelijk in de vorm van **subsidie** uit te keren.

De **mogelijkheid** wordt opengehouden om in samenspraak met de nieuwe ROM in Noord-Holland te kijken naar het beschikbaar stellen van **risicokapitaal** voor groene scale-ups in lijn met de doelen van het JTF. Middelen daarvoor moeten dan in een apart (sub)fonds worden ondergebracht en het beheer van dat fonds zou dan bij de ROM kunnen worden ondergebracht.

Er is in de IJmond concrete interesse in het gebruiken **van pijler 3 van het JTM**. Dit kan binnen de IJmond worden ingezet op ten minste twee concrete ideeën (en mogelijk ook nog op aanvullende ideeën) die mogelijk een businesscase hebben die voor medefinanciering vanuit de derde JTM-pijler in aanmerking kunnen komen:

- **Er wordt gewerkt aan de totstandkoming van verschillende warmtenetten in de IJmond**.
- Daarnaast wordt er gewerkt aan de **ontwikkeling van een regionale waterstofbackbone en een mogelijke waterstofproductiefabriek**.

Momenteel wordt er onderzocht of er voor deze projectideeën in samenspraak één gezamenlijk JTM-projectvoorstel kan worden geformuleerd, om met het Rijk te delen zodat dit in het nationale JTF-plan (TJTP) kan worden opgenomen. De regio IJmond is vervolgens voornemens die businesscase(s) verder uit te werken en wil in samenspraak met initiatiefnemers voor de projecten (tezamen) en het Ministerie van EZK en de EIB de kansen voor het benutten van pijler-3 middelen (lening en een deel subsidie) concretiseren. Mogelijk is er bij het bedrijfsleven ook sprake van belangstelling voor pijler 2. Dat moet nog nader worden verkend en zal – als daar inderdaad sprake van is - in het nationale TJTP worden opgenomen.

6 Vervolgproces tot aan uitvoering JTF en randvoorwaarden bij selectie JTF-projecten

6.1 *Vervolgproces tot aan uitvoering JTF*

Op dit moment zetten bedrijven, overheden en kennis- en onderwijsinstellingen in de regio IJmond en in het bredere Noordzeekanaalgebied volop in op de uitwerking, concretisering en uitvoering van de verduurzamingsplannen. Dit gebeurt op de schaal van het Noordzeekanaalgebied (activiteiten van het projectbureau, het Regioplan en de CES NZKG en de projecten die daaruit volgen), van de IJmond (met o.a. het economisch gebiedsprogramma Made in IJmond en de Techport Meerjarenagenda) en lokaal. De verduurzaming van de industrie en de economie in de IJmond en het bredere Noordzeekanaalgebied is dus echt 'work in progress'. Het opstellen van voorliggend JTF-transitieplan en – daaropvolgend – het formuleren en uitvoeren van een JTF-programma is één van de vele stappen die – parallel en achter elkaar – gezet moeten worden.

Binnen de context van het JTF moet het voorliggende transitieplan van de IJmond eveneens worden gezien worden als 'work in progress' en een tussenstap. Het transitieplan zelf is afgerond; conceptversies zijn stakeholders, de ambtelijke begeleidingsgroep en bestuurders besproken, en opmerkingen die daaruit voortkwamen zijn verwerkt. Ook hebben stakeholders kansrijke eerste projectideeën gedeeld; de resultaten van deze projectinventarisatie zijn opgenomen in het stuk. Evengoed zijn er nog de nodige vervolgstappen te zetten.

Het JTF-Transitieplan IJmond – en conceptversies die daaraan voorafgaan – dienen als inhoudelijke onderbouwing en uitwerking van de inzet van het JTF in de IJmond. Om deze inzet concreet te maken, werkt de regio de komende maanden aan het opstellen van een IJmondiaal regiohoofdstuk binnen het nationale Territorial Just Transition Plan. Daarnaast moet er ook een operationeel programma voor het JTF worden opgesteld. Op welk schaalniveau dit gebeurt en hoe de precieze governance van het JTF wordt ingevuld is op dit moment nog onderwerp van het gesprek tussen het Rijk (ministeries van EZK en SZW) en de JTF-regio's. Na de programmering volgt een fase van het uitwerken van projectaanvragen (door initiatiefnemers), het beoordelen en selecteren van projecten, en de uitvoering en monitoring van projecten.

6.2 *Aanzet tot randvoorwaarden / selectiecriteria voor JTF-projecten in de IJmond*

We formuleren aan de voorkant enkele randvoorwaarden, waar JTF-projecten in de IJmond in elk geval aan moeten voldoen om in aanmerking te komen voor financiële steun. Het is aan initiatiefnemers zelf om, tijdens de uitvoering van het JTF, vooraf te voorzien in deze voorwaarden. Deze voorwaarden zijn – in het JTF-programmeringsproces – verder uit te werken tot subsidie- of selectiecriteria. Voor de onderbouwing van deze criteria verwijzen we naar de voorgaande hoofdstukken.

1. **Ruimtelijke inpassing aan de voorkant regelen:** Zoals in hoofdstuk 1 al aangegeven, is de ruimtelijke inpasbaarheid van initiatieven een belangrijk aandachtspunt in de hoogstedelijke regio IJmond. We vragen initiatiefnemers vooraf helder te maken hoe een zorgvuldige ruimtelijke en planologische afweging doorlopen is. Randvoorwaarde is bovendien dat de ruimtelijke inpassing aan de voorkant – dus voor het aanvragen van projecten – geregeld is door initiatiefnemers.
2. **Timing: projecten moeten uitvoeringsgereed zijn en binnen looptijd JTF af te ronden (t/m 2026 en 2029) zijn:** Gezien de beperkte doorlooptijd van het JTF is het van belang dat projecten in beginsel 'uitvoeringsgereed' zijn; er moet concreet zicht zijn op succesvolle uitvoering en afronding binnen de looptijd van het JTF (t/m 2026 en t/m 2029). Projecten met grote risico's op vertraging of afstel lenen zich niet goed voor ondersteuning vanuit het JTF.

3. **Positieve bijdrage aan leefkwaliteit en leefomgeving:** Een belangrijke randvoorwaarde is dat projecten in transitiepad 1 (verduurzaming staalindustrie) een positieve uitwerking hebben op de kwaliteit op de leefomgeving, en nu of op termijn de druk op de leefomgeving vanuit de industrie kunnen verminderen. Projecten die de druk op de leefomgeving structureel vergroten passen niet binnen de scope van het JTF.
4. **Robuuste bijdrage aan verduurzaming industrie IJmond én Noordzeekanaalgebied op langere termijn:** Gezien de onzekerheden in de route naar een duurzame staalindustrie in de IJmond en de verdere industrie in het Noordzeekanaalgebied, gaan we voor projecten die een 'robuuste bijdrage' leveren op zowel het niveau van de IJmond als het NZKG. Daarmee bedoelen we: geen oplossingen die tijdelijk zijn of een hoog risico op verzonken kosten hebben, maar oplossingen die in alle scenario's passen binnen het langetermijnbeeld van een duurzame industrie. Het gaat dan primair om de inzet op elektrificatie en op een waterstofeconomie, maar mogelijk ook om houdbare toepassingen voor CO_2-hergebruik of warmte-uitwisseling.
5. **Ecosysteem-aanpak:** De inzet is om innovatieprojecten in een **ecosysteemaanpak** uit te voeren: géén losse projecten door één enkele initiatiefnemer, maar samenwerkingen tussen grootbedrijf, MKB en kennis- en onderwijspartijen. Randvoorwaarde is dat initiatiefnemers onderbouwen hoe projecten de transitie van de regio IJmond als geheel ondersteunen; de impact van projecten moet dus breder zijn dan enkel de directe impact op initiatiefnemer.
6. **Innovatieprojecten:** projecten moeten zorgen voor de demonstratie en opschaling van innovaties die passen binnen de weg naar een duurzame industrie en economie. Indicatief zetten we in op projecten met een TRL van 6 t/m 9. Zie paragraaf 4.5 voor nadere toelichting.
7. **Infrastructuurprojecten:** projecten moeten qua termijn en budget passen binnen de JTF-scope, er moet sprake zijn van (de mogelijkheid tot) open access, een 'hefboomwerking' en van een aantoonbare financieringsbehoefte. Zie paragraaf 4.5 voor nadere toelichting.
8. **Arbeidsmarktprojecten:** projecten moeten een positieve bijdrage leveren aan duurzaam behoud van arbeid en aan arbeidsmarktopgaven in de regio**.** Gezien het belang van personeel om de energietransitie succesvol te doen doorlopen, is het van belang dat er bij de selectie van projecten goed gekeken wordt hoe en of het project een bijdrage levert aan relevante opgave(s) op de arbeidsmarkt, of omgaat met de situatie van (oplopende) tekorten aan personeel.

6.3 *Eerste beeld project inventarisatie*

Er lopen in de IJmond en het bredere NZKG al volop initiatieven die bijdragen aan de transitie naar een duurzame en schone industrie en economie. Het transitieproces is dus al volop bezig. Ook zijn er volop ideeën voor aanvullende projecten de komende jaren. In bijlage 3 vindt u een eerste overzicht van concrete projecten die in de komende jaren met JTF-geld mogelijk een stap verder gebracht kunnen worden. Dit beeld komt voort uit een eerste projecteninventarisatie onder stakeholders. Het betreft 'work in progress'; de inventarisatie van projecten die passen binnen de 4 transitiepaden zal de komende tijd verder worden doorgezet. Ook worden de al geformuleerde projectideeën nog verder uitgewerkt en wordt de mogelijke inzet van het JTF hierbinnen geconcretiseerd. De uitkomsten van deze exercitie worden benut voor de programmering van het JTF in de IJmond en de uiteindelijke uitvoering van het programma.

We merken op dat er nog geen uitgebreide inhoudelijke toets heeft plaatsgevonden op deze projecten, noch een selectie of prioritering. Bijlage 3 toont enkel aan dat er veel initiatiefnemers met concrete projecten in de IJmond zijn die passen binnen het JTF-transitieplan.

Bijlage

Bijlage 1: Overzicht stakeholders

Organisatie	Gesprekspartner(s)
Ambtelijke begeleidingsgroep:	
Omgevingsdienst IJmond	Vera van Vuren
Provincie Noord-Holland	Ivon Soldaat
Projectbureau Noordzeekanaalgebied	Ingrid Post
Arbeidsmarktregio: Zuid-Kennemerland IJmond	Nadira Rambocus
Arbeidsmarktregio: Noord-Holland Noord	Brian Verweij
De Buch	Marcel Arends
Gemeente Beverwijk	Wouter Hol & Erik Warns
Gemeente Velsen	Nienke van der Staay/Martijn Haeser
Gemeente Heemskerk	Bianca Baart
Betrokken stakeholders (interview en/of stakeholdersessie):	
Tata Steel	Cock Pietersen & Donald Voskuil
Port of Amsterdam	Thomas Hermans
Projectbureau Noordzeekanaalgebied	Geert Haenen
Omgevingsdienst IJmond	Nick Ruiter & Marcus Sloog
Greenbiz IJmond	Jan Boudesteijn
Techport	Henno van Horsen & Gerik ten Berge
OV IJmond	Ton van der Scheer & Leen Wisker
FNV	Matthijs van Manen & Roel Berghuis & Cihan Lacin
Metaalunie	Monique van der Voort
Nova College	Edward Straus.

Bijlage 2: Factsheet randvoorwaarden JTF in de IJmond

De belangrijkste kaders voor het JTF in de IJmond volgens de Europese verordening[13], de aanbevelingen uit het Country Report 2020 en het voorstel uit de kamerbrief van 8 december 2020.

Aspect	Randvoorwaarde JTF IJmond
Totale JTF-enveloppe NL	€ 622,5 mln
Budgetverdeling JTF-enveloppe MFK - NextGen	NextGen: €355,7 mln (57% van het totaalbudget) MFK: €266,8 mln (43% van het totaalbudget)
Aandeel COROP-regio IJmond	€ 58,5 mln. (voorlopig voorstel Rijk)
Beoordeling plannen	Het Territorial Just Transition Plan (TJPT) op lidstaat- of regionaal niveau beschrijft onder meer de selectie van gebieden, het transitieproces en -problemen, de beoogde inzet van de JTF-middelen en de governance-structuur hierbij. Verplicht is, naast het TJTP, het indienen van operationele programma's op lidstaat- of regionaal niveau voor de uitvoering van het JTF.
Mogelijke type acties (volgens aanbevelingen EC) [14]	Investeringen in onderzoeks- en innovatieactiviteiten, onder meer door universiteiten en openbare onderzoeksinstanties, en ter bevordering van de overdracht van geavanceerde technologieën; Investeringen in het gebruik van technologie, alsook in systemen en infrastructuur voor betaalbare schone energie, met inbegrip voor technologieën voor energieopslag, en ter vermindering van broeikasgasemissies; Bijscholing en omscholing van werknemers en werkzoekenden.
Maximale EU-cofinanciering	50% (max. Europese cofinanciering voor meer ontwikkelde regio's) op programmaniveau, zie volgende pagina), mits passend binnen AGVV.
Looptijd JTF–uitgaven	NextGenEU: vastleggingsperiode t/m 2023, uitvoering n+3 (t/m 2026) MFK: vastleggingsperiode t/m 2027, uitvoering n+2 (t/m 2029)
Type instrumenten (volgens CPR)	Subsidies Leningen (revolverend fonds) Garanties Een optie is hierbij om gebruik te maken van de andere pijlers van het JTM (InvestEU / leningsfaciliteit EIB). Meer hierover in H. 5.
Verwachte grootte van JTF-projecten	Voor subsidieprojecten: verwacht indicatief projectbudget van € 1 à €10 miljoen (kleiner is niet zinvol, groter kan eventueel wel). Voor JTF als financieel instrument: grotere totale projectomvang (10 tot enkele tientallen miljoenen), waarbij vanuit JTF-geld een financieringsbijdrage van max. ca. 10 miljoen te realiseren is.

[13] JTF-verordening (COM(2020) 22 final 2020/0006 en CPR-verordening COM(2018) 375 final, met compromisvoorstellen 11 december 2020. Finale versie zoals aangenomen in EP op 18 mei 2021 is te vinden op https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0219_NL.html

[14] De JTF-verordening beschrijft 15 mogelijke acties, maar de EC beschrijft in het Country Report 2020 dat kernactiviteiten van het JTF in Nederland kunnen worden gericht op investeringen in onderzoeks- en innovatieactiviteiten; investeringen in de aanleg van technologie en infrastructuren t.b.v. de energietransitie en bijscholing en omscholing van werknemers.

Doelgroep	MKB als primaire doelgroep JTF kan ook steun verlenen aan partijen anders dan MKB, waaronder grootbedrijf (mits noodzakelijk binnen TJTP en passend in AGVV)
Uitgesloten acties	De ontmanteling of de bouw van kerncentrales De productie, de verwerking en de afzet van tabak(sproducten) Ondernemingen in moeilijkheden, tenzij het verlenen van steun is toegestaan op grond van tijdelijke staatssteunregels die zijn vastgesteld om het hoofd te bieden aan uitzonderlijke omstandigheden of in het kader van de-minimissteun ter ondersteuning van investeringen ter vermindering van de energiekosten in het kader van het energietransitieproces Investeringen met betrekking tot de productie, de verwerking, het vervoer, de distributie, de opslag of de verbranding van fossiele brandstoffen
Onder voorwaarden	Investeringen in CCS/CCU-technieken en –toepassingen t.b.v. blauwe waterstof die als hefboom kunnen werken binnen een transitiepad naar groene waterstof

Bijlage 3: Overzicht van mogelijke projecten in de IJmond

DISCLAIMER: In deze tabel is een overzicht van mogelijke projecten opgenomen. Deze lijst is dynamisch, wordt nog verder uitgewerkt en is nog niet inhoudelijk beoordeeld. Er heeft dus nog géén selectie van projecten plaatsgevonden die voor JTF-steun in aanmerking komen, en aan deze lijst kunnen geen rechten worden ontleend.

Overzicht eerste beeld mogelijke projecten o.b.v. een voorlopige inventarisatie

Projectnaam	Organisatie	Activiteit	Thema
H2ermes	Nobian	Infrastructuur	Waterstof
Warmtenet IJmond	HVC	Infrastructuur	Warmtenetwerk
NXT Hydrogen IJmond	GP Groot brandstoffen en oliehandel	Infrastructuur	Waterstof
Regional Integrated Backbone	Gasunie	Infrastructuur	Waterstof
Restwarmte voor de IJmond	TATA Steel	Infrastructuur	Restwarmte
Transitie bekledingslijnen	TATA Steel	Innovatie	Elektrificatie/ waterstof
Elektroboiler	Crown van Gelder	Innovatie	Elektrificatie
H2 Short sea (Zero-emmission Coaster)	Van Dam Shipping	Innovatie	Elektrificatie/ waterstof
Fieldlab Smart Energy	Techport	Innovatie/arbeidsmarkt	Divers
Symphony Wave Power Installation, Production, Operations and Maintenance	Techport	Innovatie/arbeidsmarkt	Divers

Oriëntatie, kennis- en expertisecentrum Offshore Wind	Techport & AYOP	Innovatie/arbeidsmarkt	Divers
Servicepunt Techniek Techport	Techport	Arbeidsmarkt	Instroom technische personeel

BUREAUBUITEN
economie & omgeving

Bureau BUITEN
Economie en Omgeving

Achter Sint Pieter 160
NL-3512 HT Utrecht

info@bureaubuiten.nl
+31 (0)30 - 231 89 45

www.bureaubuiten.nl

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
I.A. Soldaat
BEL/REE

Telefoonnummer +31235144181
soldaati@noord-holland.nl

Verzenddatum

07 OKT. 2021

Kenmerk
1710805/1710809

Uw kenmerk

Betreft: Just Transition Fund

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp:
Just Transition Fund - Transitieplan IJmond.

Just Transition Fund
De Europese Unie heeft het Just Transition Fund (JTF) opgericht om regionale clusters in Europa te ondersteunen die voor grote transitieopgaven staan vanwege de klimaattransitie en waar daardoor grote sociaaleconomische uitdagingen te vinden zijn. JTF ondersteunt deze regionale clusters bij de transitie naar een duurzame industrie. Nu leunen deze clusters nog sterk op fossiele brandstoffen en dat moet veranderen. De IJmond is zo'n cluster vanwege Tata Steel. De recente keuze van Tata Steel voor de overstap naar waterstof voor staal is hierbij relevant. De IJmond is door het Rijk aangewezen als één van de zes Nederlandse regio's die in aanmerking komt voor budget uit het JTF.
De JTF gelden betreffen een bijdrage aan een zachte landing van de energietransitie in de regio. JTF is niet bedoeld om de energietransitie te realiseren maar JTF is een vliegwiel, bedoeld om al voorgenomen inzet en investering een extra zetje te geven.

Transitieplan IJmond
De IJmond-gemeenten (Beverwijk, Castricum, Heemskerk, Uitgeest en Velsen) en de provincie Noord-Holland hebben gezamenlijk een regionaal transitieplan opgesteld om een beroep te kunnen doen op geld dat binnen het fonds voor de IJmond-regio is gereserveerd. Het Transitieplan IJmond beschrijft de beoogde inzet van de JTF-gelden in de regio. In totaal gaat het om 58,5 miljoen euro.

Het Transitieplan IJmond is een strategie op hoofdlijnen die het 'transitiepad' naar een duurzame (staal)industrie in de IJmond en het Noordzeekanaalgebied beschrijft, aan welk type activiteiten het JTF-geld in de IJmond nuttig besteed kan worden en welke consequenties dit

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

heeft voor vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Opleidings- & Ontwikkelingsfondsen kunnen als cofinanciering dienen.

Doel en noodzaak

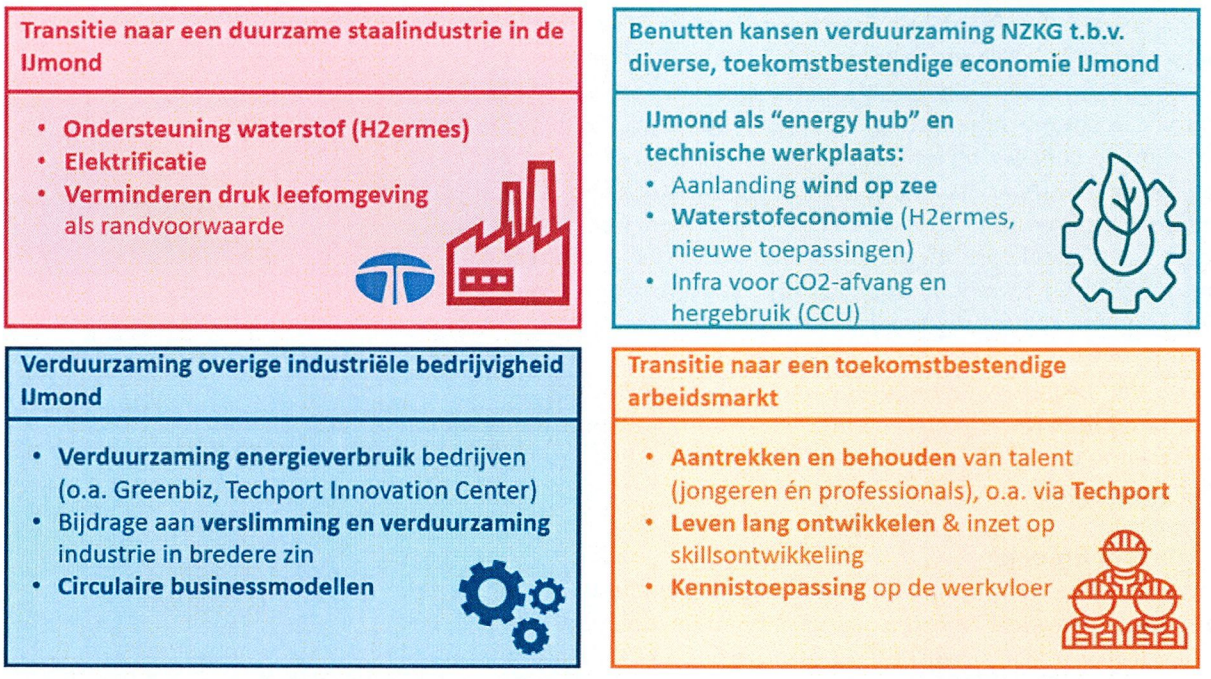
Het doel van de JTF inzet in de IJmond is: Bijdragen aan de rechtvaardige transitie, ook gericht op de werknemers, naar een duurzame industrie en economie in de IJmond, als onderdeel van het Noordzeekanaalgebied (NZKG).

De noodzaak om de industrie te verduurzamen is urgent vanwege:

- De hoge CO2-emissie industrie IJmond en druk op de leefomgeving.
- De opgave voor de energietransitie in het NZKG als geheel.
- Het belang van behoud van banen en verdienvermogen in de IJmondiale industrie.
- De krappe arbeidsmarkt en veranderende eisen aan kennis en vakmanschap van werknemers.

Vier transitiepaden

Met het JTF stimuleert de regio IJmond de rechtvaardige transitie naar een duurzame industrie en economie, langs vier parallelle 'transitiepaden'. De vier transitiepaden met daarbij de inzet op hoofdlijnen zijn weergegeven in onderstaande figuur:

De middelen en uiteindelijk de uitvoering van projecten leveren op drie gebieden winst op. Het draagt bij aan de versnelde uitvoering van de energietransitie in de regio. Het brengt nieuwe economische kansen en technische (product)innovaties tot stand. En het creëert kansen voor de ontwikkeling van de regionale werkgelegenheid.

Participatie
Het transitieplan is in samenspraak met stakeholders (ongeveer 30 bedrijven, kennis- en onderwijsinstellingen, samenwerkingsverbanden) opgesteld.

Nog geen besluit op inzet of toekenning
Het Transitieplan IJmond is geen definitieve bestuurlijke instemming of medewerking/ financiering voor projecten vanuit de provincie of de gemeenten. Of het nu gaat om ruimtelijke ontwikkelingen, infrastructurele projecten, of andersoortige maatregelen.
Bij de besluitvorming over de projectaanvragen vanaf voorjaar 2022 toetsen we vervolgens expliciet de ruimtelijke afwegingen.
Cofinanciering dienen de projectaanvragers op voorhand zelf te regelen. Voor de arbeidsmarktprojecten kunnen de Opleidings- & Ontwikkelingsfondsen mogelijk als cofinanciering dienen.

Tot Slot
Het Transitieplan IJmond dient als input voor het Nationale Transitie Plan. Met het Transitieplan IJmond willen we de regionale ambities goed in het nationale plan laten landen en de JTF-gelden zo effectief mogelijk laten bijdragen aan de transitie in de IJmond.
Het Nationale Transitie Plan wordt dit najaar aan de colleges ter instemming voorgelegd en wordt u daarna ter informatie aangeboden.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dij

1 bijlage
Just Transition Fund- Transitieplan IJmond

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	7962
Extern Zaak ID	1529548
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	28 oktober 2021
Agendapunt	13.d
Titel	ROM: Brief GS aan PS inz. benoeming bestuurders en verlenen volmachten (C-agenda EFB 28-102021)
Organisatieonderdeel	BEL/RE&E

Bijlagen
Brief aan PS over oprichting Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) voor Noord-Holland.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	18 oktober 2021
Economie Financiën en Bestuur	**28 oktober 2021**
Ingekomen stukken ter kennisname	31 oktober 2021

Toelichting

n.v.t.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon
K.J. van Seeters
BEL/REE

Telefoonnummer +31235143308
seetersk@noord-holland.nl

Verzenddatum
12 OKT. 2021

Kenmerk
1529548/1707857

Uw kenmerk

Betreft: Oprichting Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) voor Noord-Holland

Geachte leden,

In navolging van uw besluit van 28 juni 2021 tot deelname in een Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) in Noord-Holland (8302988), delen wij u het volgende mee:

Op 6 juli 2021 hebben wij een bekrachtigingsbesluit genomen tot het aangaan van de deelneming in de 'ROM Regio bv' en van de bijhorende overeenkomst en documenten. Op 7 oktober 2021 is de ROM opgericht, bij notaris Pels Rijcken. Op 8 oktober is de ROM officieel gelanceerd met de definitieve naam 'ROM InWest'.

Wij hebben op 5 oktober 2021 ingestemd met de benoeming van de voorzitter en leden van de Raad van Commissarissen (RvC). De benoemingen voldoen aan de vereisten die vanuit het oogpunt van 'good governance' worden gesteld. Er is een evenwichtige verdeling tussen mannen en vrouwen in de RvC. De benoemingen voldoen aan de limitering van het aantal toezichthoudende functies conform de wet Bestuur en Toezicht. De voorgedragen bestuurders en commissarissen zijn onafhankelijk zoals bedoeld in de Nederlandse Corporate Governance Code.

Het gaat om de benoeming van:

a) Mw. Josephine de Zwaan als voorzitter van de RvC;
b) Mw. Désirée van Boxtel als Lid RvC;
c) Dhr. Kuldip Singh als Lid RvC;
d) De heren Thijs Pennink (directeur Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord NV) en Emiel Reiding (secretaris-directeur MRA-bureau) als bestuurder van de ROM Regio BV

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Deze benoemingen gaan in per 8 oktober 2021 en gelden voor een periode van 4 jaar.

Wij hebben ook ingestemd met de benoeming van een tijdelijk directeur, voor de periode tot het aantreden van de directeur. Het gaat om dhr. Vincent van Woerkom als tijdelijk directeur-bestuurder van de ROM ad interim voor een periode van maximaal 6 maanden. De procedure voor de benoeming van de directeur loopt nog.

Er zal snel na de oprichting een bestuurlijk overleg plaatsvinden. De bestuurlijk trekkers van dit traject - onder wie gedeputeerde Zaal - hebben de toekomstig aandeelhouders hiervoor per brief uitgenodigd. In dit overleg zullen wij onder meer de onderwerpen adresseren die wij met uw Staten hebben besproken bij het oprichtingsbesluit op 28 juni 2021.

Wij zullen uw Staten berichten over de definitieve invulling van de functie van directeur en regelmatig op de hoogte houden van belangrijke ontwikkelingen van deze deelneming.

Meer informatie en actualiteiten van de ROM zijn vanaf 8 oktober te vinden op www.rominwest.nl .

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	8022
Extern Zaak ID	1443366
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	28 oktober 2021
Agendapunt	13.e
Titel	Economie: Brief GS aan PS inz. Definitieve vaststelling Uitvoeringsagenda Economie 2021-2023 (C-agenda EFB 28-10-2021)
Organisatieonderdeel	BEL/RE&E

Bijlagen
1443366-1713006 Uitvoeringsprogramma Economie.pdf
Brief aan PS over uitvoeringsagenda Economie 2021-2023.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	18 oktober 2021
Economie Financiën en Bestuur	**28 oktober 2021**
Ingekomen stukken ter kennisname	31 oktober 2021

Toelichting

In het coalitieakkoord 'Duurzaam Doorpakken' streeft het college ten aanzien van de economie van Noord-Holland o.a. naar een optimaal vestigingsklimaat, duurzame innovatie en versnelling van de verduurzaming van de economie. In de Uitvoeringsagenda Economie 2021-2023 'Groen Herstel' laat het college zien wat de ambities zijn per thema en waarop ingezet gaat worden voor de periode 2021-2023.

GROEN HERSTEL

Uitvoeringsagenda Economie 2021-2023

Lees verder

september 2021

Inhoud

Voorwoord

1
Inleiding

2
Groen Herstel en Brede Welvaart

3
De Noord-Hollandse sectoren en clusters

4
Strategische doelen

Bijlagen

Voorwoord

Het voelt goed om gedeputeerde economie van de provincie Noord-Holland te zijn. Goed, omdat onze mooie provincie één van de sterkste economische regio's van Nederland is, met een substantiële bijdrage aan het Bruto Binnenlands Product (21%) en de werkgelegenheid (18%) van Nederland. We hebben deze positie te danken aan een uitstekend vestigingsklimaat waarbinnen bedrijven, bedrijfsclusters en mensen zich optimaal kunnen ontplooien.

Het Noord-Hollandse vestigingsklimaat heeft een stevig fundament. Dit heeft ze te danken aan de gunstige geografische ligging in Nederland en Europa, de aantrekkingskracht van Amsterdam, de aanwezigheid van Schiphol en een hoogwaardige arbeidsmarkt en kennisinfrastructuur. Daarnaast biedt de provincie een prettige woon- en leefomgeving met een rijke cultuurhistorie en vele culturele en vrijetijdsvoorzieningen. Deze condities hebben ervoor gezorgd dat er zich een aantal kenmerkende clusters hebben ontwikkeld. Denk aan de zakelijke en financiële dienstverlening in en rond Amsterdam, de Greenports, en de clusters rondom de luchthaven, media (Hilversum) en zeehavens. Met deze kwaliteiten is Noord-Holland een regio van kansen. Daarmee heeft onze provincie ook een grote aantrekkingskracht op jongeren, internationale kenniswerkers, startende creatieve ondernemers en gesettelde bedrijven met een sterke internationale oriëntatie of ambities in die richting. Ik laat mij graag inspireren door de vele innovatieve ondernemers die Noord-Holland rijk is en spoor ze aan om hun creatieve ideeën verder te ontwikkelen. In heel veel gevallen kunnen wij ondernemers ook echt helpen een initiatief verder te brengen!
Tegelijk zie ik ook een aantal uitdagingen voor Noord-Holland. Die uitdagingen zien we soms aankomen maar kunnen ons ook onverwacht overkomen en laten zien dat niets vanzelfsprekend is. Eerst kwam de Brexit. Met het aangekondigde vertrek van het Verenigd Koninkrijk uit de EU ontstonden er zorgen over wat dit zou kunnen betekenen voor de Nederlandse, en daarin de Noord-Hollandse economie. We hebben immers sterke economische relaties met onze Noordzeebuur. Denk alleen maar aan export van bloemen, planten en bulkgoederen en de visserij. Inmiddels is Brexit een feit en leren we ons aan te passen aan de nieuwe situatie. Toen kwam de coronapandemie. De maatregelen daartegen maakten duidelijk waar Noord-Holland ook kwetsbaar kan zijn. De Noord-Hollandse economie bleek namelijk het zwaarst getroffen te zijn van alle provincies. Op moment van verschijnen van deze Uitvoeringsagenda Economie lijkt het erop dat het maatschappelijk verkeer zich weer gaat normaliseren en dat de economie zich zal herstellen.

Maar misschien wel de grootste uitdaging waar we voor staan, is het bereiken van een echt duurzame, concurrerende economie. Een concurrerende economie waar geen grondstoffen en energie worden verspild, die geen ecologische schade toebrengt en waar iedereen die kan, mee doet en zich kan ontplooien. Een economie waar innovatie een drijvende kracht is en waar innovatie bij voorkeur gepaard gaat met sociaal ondernemen of sociale innovaties. Kortom, een economie die de brede welvaart bevordert. Dat is ons vergezicht. Ons motto is dan ook: groen herstel.

In deze nieuwe Uitvoeringsagenda Economie hebben we daarom – in vergelijking met de vorige Uitvoeringsagenda – een aantal nieuwe ambities geformuleerd. Deze hebben we gekoppeld aan de transitieopgaven waarvoor we staan. Het gaat dan om het verduurzamen van onze energievoorziening en het circulair maken van de economie. Deze zijn ook gekoppeld aan de klimaatopgaven vanuit het Klimaatakkoord. Ook de stikstofdiscussie speelt daarin een rol. Tot slot hebben we in onze Voedselvisie ambities geformuleerd naar een duurzame en gezonde voedselketen, die met name invloed heeft op het agrosectordeel van deze agenda. Bij nieuwe ambities horen ook nieuwe instrumenten. Met de oprichting van de ROM (regionale ontwikkelingsmaatschappij) verwachten we tempo te kunnen maken. Uiteindelijk zal de ROM een stimulerende rol vervullen voor de regionale economie en het financieringsklimaat. Ik ben ervan overtuigd dat we met deze nieuwe Uitvoeringsagenda Economie de goede weg inslaan en daarmee bij dragen aan het verbeteren van de brede welvaart in Noord-Holland. We hebben daar ook uw hulp bij nodig, want we kunnen het niet alleen. Graag ga ik met medeoverheden, ondernemers, bedrijven en kennisinstellingen de uitdagingen aan en aan de slag.

Ilse Zaal
Gedeputeerde economie, arbeidsmarkt, landbouw en visserij

1 Inleiding

Een gezonde en duurzame economie is belangrijk voor iedereen in de provincie Noord-Holland. Het draagt bij aan welvaart en welzijn en biedt perspectieven voor toekomstige generaties. Iedereen moet daarin kunnen meedoen en de ruimte krijgen om zijn of haar talenten te kunnen ontwikkelen.

Het college van Gedeputeerde Staten heeft haar economische ambities in juni 2019 als volgt verwoord in het coalitieakkoord 'Duurzaam doorpakken':

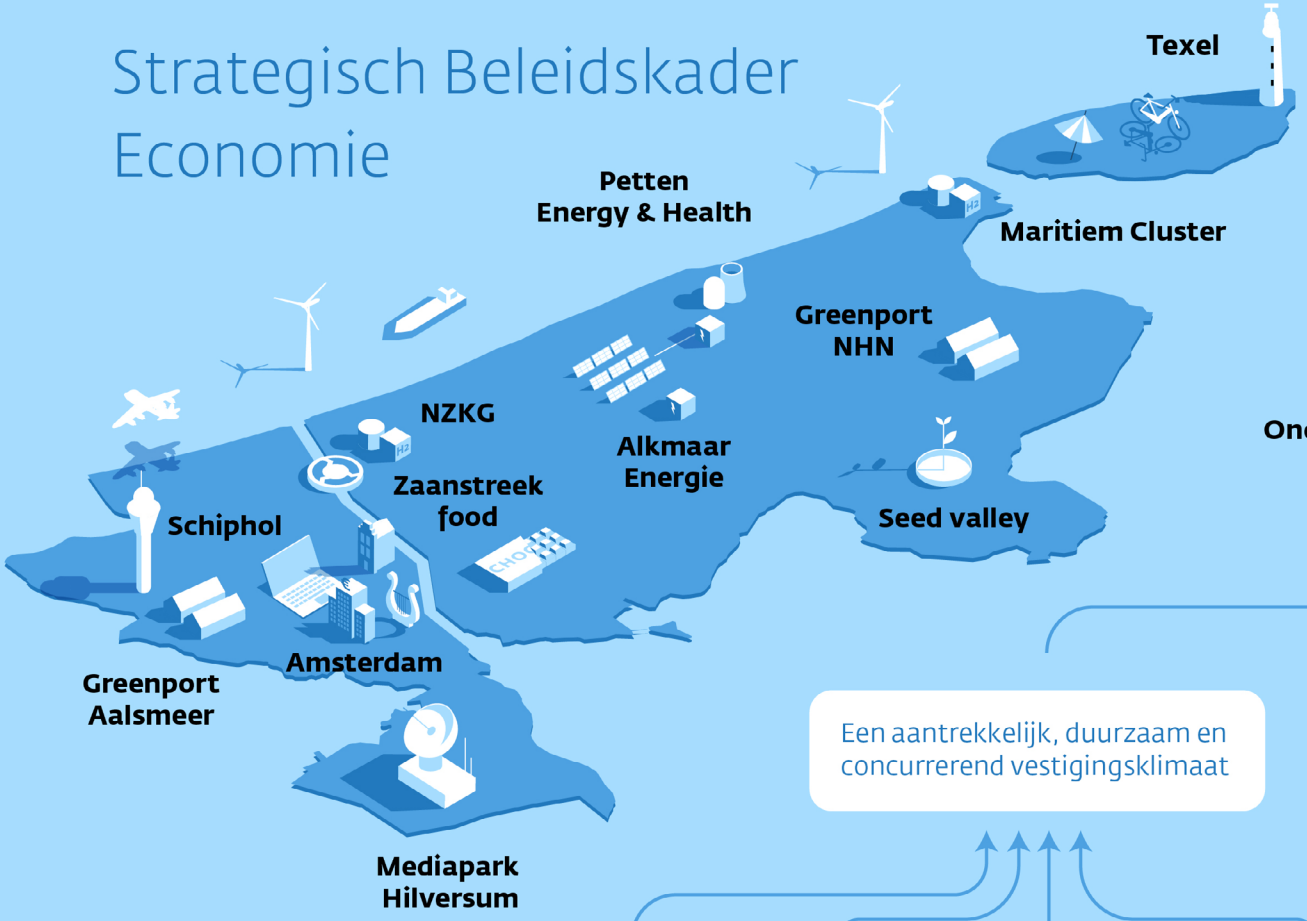
> *Noord-Holland is een dynamische provincie, waar 2,8 miljoen mensen wonen en 1,6 miljoen mensen hun werk vinden. En daar zijn we trots op. De Noord-Hollandse economische structuur is vitaal en veelzijdig. Wij streven naar een optimaal vestigingsklimaat voor ondernemers in Noord-Holland. We stellen geen strengere normen dan de wettelijke, maar stimuleren bedrijven om duurzame maatregelen te nemen. De provincie ondersteunt het vestigingsklimaat door in te zetten op goede bereikbaarheid, goede ruimtelijke ordening en een gezonde leefomgeving. Om de verduurzaming van de economie te versnellen, ondersteunen en stimuleren we over de volle breedte duurzame innovatie.*

Deze economische ambities krijgen in deze Uitvoeringsagenda Economie vorm en inhoud. In de Uitvoeringsagenda laten we zien wat onze ambities zijn per thema en wat we gaan doen. De focus is het operationele niveau, de activiteiten en de projecten. De looptijd is de periode 2021-2023. Voor de grote transitieopgaven waar we voor staan is dit uiteraard te kort maar in deze periode willen we gaan versnellen. Jaarlijks rapporteren wij over de vorderingen, waarbij bekeken wordt of een actualisatie nodig is.

De Uitvoeringsagenda Economie is het uitvoeringsdeel van het Strategisch Beleidskader Economie. Het Strategisch Beleidskader Economie bevat de hoofdlijnen van het economisch beleid en geeft de door ons gewenste richting van de economie voor de middellange termijn aan. Dat is wat ons betreft een duurzame, vernieuwende en ondernemende economie die ten dienste staat van het verbeteren van de brede welvaart in Noord-Holland. Deze drie begrippen 'duurzaam', 'vernieuwend' en 'ondernemend' zijn richtinggevende principes die wij toepassen op de drie economische thema's die vallen onder vestigingsklimaat (werklocaties, arbeidsmarkt en innovatieklimaat), op de agrosector en op internationalisering. In onderstaande figuur vatten we het Strategisch Beleidskader Economie samen.

Strategisch Beleidskader Economie

Barometer Welvaart en Welzijn

Ondernemerschap

Innovatie

Duurzaamheid

Missie

Wij maken ons sterk voor welvaart en welzijn in Noord-Holland door een duurzame, vernieuwende en ondernemende economie

Een aantrekkelijk, duurzaam en concurrerend vestigingsklimaat

Een sterk innovatie-klimaat

Aantrekkelijke en duurzame werklocaties

Goede bereikbaarheid

Een veerkrachtige arbeidsmarkt

Internationalisering

Een sterke en duurzame agrosector

Provincie Noord-Holland

Externe participatie

Deze uitvoeringsagenda is mede tot stand gekomen door een participatietraject met de belangrijkste stakeholders van de provincie waarbij digitale groepsgesprekken hebben plaatsgevonden. In ieder gesprek hebben we gepoogd om stakeholders met een gemeenschappelijke deler aan tafel te krijgen. Die gemeenschappelijke deler vonden we in de focus op één regio, één sector of in verwachte expertise op één van de richtinggevende principes uit het Strategisch Beleidskader Economie. Zo is er gesproken met o.a. deelnemers namens Noord-Holland Noord, agrosector, detailhandel, digitale economie, de Metropoolregio Amsterdam en zijn deelnemers uitgenodigd op de thema's ondernemend, duurzaam, vernieuwend en 'groen herstel'. De bevindingen van dit participatietraject zijn in een rapport gebundeld. Samengevat: de economische thema's uit het Strategisch Beleidskader Economie worden herkend en worden gezien als actueel. De drie richtinggevende principes (duurzaam, vernieuwend en ondernemend) worden ook herkend en ook als verbonden beschouwd. Quotes: "je kunt niet vernieuwen als je niet onderneemt" en "je kunt niet duurzaam zijn als je niet vernieuwt". 'Groen herstel' wordt gezien als een accent en als logisch in het verlengde van de richtinggevende principes: wanneer uitvoeringsacties toewerken naar een duurzame, vernieuwende en ondernemende economie, dragen deze ook bij aan een groen herstel van de economie.

De participanten geven ook nog de meer algemene adviezen om mee te nemen bij de uitvoering van de agenda:

- Integrale en gebiedsgerichte aanpak
- Borgen van de middellange termijn
- Brug slaan naar het lokaal niveau
- Invullen verantwoordelijkheidshiaat (daar waar geen eigenaar is voor een opgave kan de provincie en rol spelen om de partijen gezamenlijk aan tafel te krijgen).

In bijlage 4 staat een uitgebreidere samenvatting van het participatietraject en hoe met de suggesties is omgegaan.

Expertmeeting commissie EFB

In maart 2021 is een expertmeeting georganiseerd met de commissie EFB (Economie, Financiën en Bestuur) over de 'nieuwe economie', die ook bedoeld was als input voor de nieuwe Uitvoeringsagenda. Drie sprekers brachten hun expertise in op de thema's van de verduurzaming van de economie, herstel uit de coronacrisis en het agenderen van 'brede welvaart' als focus van economisch beleid.

Relaties met andere beleidsopgaven

Naast gesprekken met onze externe stakeholders is er ook gekeken naar de relaties met andere beleidsterreinen van de provincie, want de transitieopgaven waarvoor de provincie en anderen staan, zijn integrale opgaven. Die relaties zijn samengevat in onderstaande infographic.

Leeswijzer

De voorliggende uitvoeringsagenda is kernachtig en vrij visueel ingestoken. In hoofdstuk 2 lichten we de koers 'groen herstel' en de missie voor 'brede welvaart' nader toe. In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de Noord-Hollandse sectoren en clusters. Tot slot worden de opgaven, ambities, onze provinciale inzet en instrumenten die we daarvoor hanteren op de vijf strategische doelen uiteengezet. De provinciale inzet en instrumenten in hoofdstuk 4 zijn niet uitputtend. Voor een volledig overzicht van alle activiteiten, verwijzen wij u naar de activiteitenmatrix in bijlage 1.

Relaties economie met andere beleidsvragen
De provincie werkt aan integrale oplossingen voor economische en andere opgaven.
Zeehavens
Klimaat
Circulaire economie
Water
Europa
Energietransitie
Natuur
Stikstof
Schiphol
Wonen
OV-knooppunten
Verstedelijkingsstrategie
Ruimte
Erfgoed en monumenten
Mobiliteit
Recreatie en toerisme
Provincie Noord-Holland

2 Groen herstel en brede welvaart

Met als motto 'Groen Herstel', kiezen wij in de nieuwe Uitvoeringsagenda voor een focus op duurzame (groene) transitieopgaven en herstel uit de coronacrisis. Dit sluit ook aan op het thema 'economische transitie' van de Omgevingsvisie. Natuurlijk is inzet op transitieopgaven een kwestie van lange adem en houdt dit niet op in 2023. Het vergezicht waaraan we willen bijdragen, is een concurrerende, duurzame en inclusieve Noord-Hollandse economie waar bedrijven en mensen zich kunnen ontplooien, waar geen grondstoffen en energie worden verspild en knelpunten zoals rondom klimaat zijn aangepakt. Wij doen dit vanuit onze rol als provinciale overheid en met de mogelijkheden die ons ten dienste staan.

Coronacrisis

De Noord-Hollandse economie is in de basis een sterke en veerkrachtige economie. Toch kwam door de coronacrisis heel duidelijk de kwetsbaarheid ervan naar voren. In maart 2020 begon de rijksoverheid met contactbeperkende maatregelen tegen corona en met steunpakketten voor bedrijven die gedwongen werden om hun bedrijfsactiviteiten te beperken of zelfs stil te leggen. Daarmee werd snel duidelijk hoe groot de impact zou worden op de economie. Aanvankelijk werd rekening gehouden met een beperkte lockdown van een half jaar. Dit bleek te optimistisch. Pas na ruim een jaar lijkt er zicht te zijn op normalisering van het maatschappelijk verkeer. De vraag is hoe de economie zich de komende jaren zal herstellen. Per saldo is de Nederlandse economie in 2020 met 3,8% gekrompen. Van alle provincies bleek Noord-Holland met een krimp van 7% het zwaarst getroffen te zijn (zie ook de coronamonitor). De verklaring daarvoor is:

- Noord-Holland heeft een relatief groot aandeel in sectoren die hard getroffen zijn. Het gaat om horeca, zakelijke en overige dienstverlening, toerisme, detailhandel, vervoer en opslag en cultuur.
- De Noord-Hollandse economie is sterk internationaal georiënteerd en de voorzieningen die dit ondersteunen, met name luchtverkeer van en naar Schiphol, hebben bijna stil gestaan. Haarlemmermeer heeft daarom als regio de grootste krimp in Nederland in 2020 laten zien (-18%).
- Noord-Holland heeft een relatief groot aandeel in de flexibele schil van de arbeidsmarkt (ZZP'ers, uitzendkrachten, zelfstandigen). De flexibele schil is hard geraakt door productieverlagingen en vraaguitval.

Inmiddels wordt weer uitgegaan van een herstel van de economie vanaf 2021 (CPB, maartraming). De provincie Noord-Holland heeft in 2020 een aantal maatregelen getroffen om de gevolgen van de coronacrisis te verzachten en te investeren in verduurzaming en in de maatschappelijke infrastructuur. Als belangrijkste maatregel tegen de effecten van corona hebben Provinciale Staten een Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds van € 100 miljoen in het leven geroepen. Het economisch herstel- en duurzaamheidsfonds wordt de komende jaren ingezet voor minder CO_2-uitstoot in de gebouwde omgeving, steun aan de culturele en maatschappelijke sector en voor meer en goed geschoold personeel voor de technische sector. Corona zorgt voor minder investeringen en vertraging in projecten die bijdragen aan het verminderen van de CO_2-uitstoot. De provincie wil daarom een deel van het herstelfonds gebruiken om de verduurzaming op gang te houden en tegelijk te zorgen voor economische activiteit en herstel. Ontzorgen van woningeigenaren en ondernemers op bedrijventerreinen door middel van gerichte subsidies is hier een onderdeel van. Voor het onderdeel maatschappelijke en culturele sector gaat het om een aantal instrumenten zoals een regeling voor gemeenten voor het ondersteunen van maatschappelijke voorzieningen en regelingen voor cultuurherstel en innovatie in cultuur. Ook is er een noodfonds voor culturele instellingen van € 10 miljoen ingesteld. De culturele sector is zwaar getroffen door de coronamaatregelen, terwijl de sector ook veel economische betekenis heeft. Om de schade in deze sector te beperken, zijn deze maatregelen ingesteld.

Aanvullend op het Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfond, is de oprichting van de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) Noord-Holland de belangrijkste maatregel die in deze Uitvoeringsagenda Economie is opgenomen voor het herstel uit de coronacrisis. Naast het aanjagen van (duurzame) innovatieprojecten, heeft de ROM ook als belangrijke taak om het coördinerend loket in Noord-Holland te zijn voor ondersteuningsmogelijkheden die de rijksoverheid getroffen bedrijven biedt.

Transitieopgaven

Onze maatschappij staat voor een groot aantal uitdagingen die ook impact zullen hebben op de economie. In het kader van het Klimaatakkoord zijn diverse afspraken gemaakt over energie, industrie, mobiliteit, landbouw, en de gebouwde omgeving. Voor de industrie is onder meer afgesproken dat deze in 2050 circulair is en vrijwel geen CO_2 meer uitstoot. Voor de landbouw geldt de afspraak dat deze in 2050 klimaatneutraal is. Voor de gebouwde omgeving spelen vooral de kwesties van warmte en energiehuishouding. Voor energie is afgesproken dat in 2030 70% van de elektriciteit van hernieuwbare bronnen is. Dit vraagt om een stevige inzet op energietransitie die

ook bedrijven zullen raken, maar ook nieuwe kansen bieden voor nieuwe verdienmodellen, zoals rondom waterstof. In het Klimaatakkoord is ook afgesproken dat Rijk en provincies samen een Bossenstrategie opstellen. Eind 2020 is deze Bossenstrategie inclusief beleidsagenda 2030 vastgesteld. Door o.a. aanleg extra bos en toepassing van hout wordt een bijdrage geleverd aan herstel van de biodiversiteit en de klimaatopgave. Daarvoor is niet alleen fysieke ruimte maar ook innovatiekracht nodig.

De Uitvoeringsagenda Economie heeft ook een duidelijke relatie naar een andere transitieopgave: die naar een circulaire economie. In het programma 'Nederland Circulair in 2050' heeft de rijksoverheid in 2016 de ambitie vastgelegd dat Nederland in 2030 voor 50% circulair is en in 2050 volledig. Dit is onder meer uitgewerkt in een Grondstoffenakkoord. De provincie Noord-Holland heeft deze ambitie in 2017 onderschreven (Ontwikkelingsperspectief Circulaire Economie Noord-Holland) en onlangs herbevestigd in de Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025. De Actieagenda zet in op het versnellen van de transitie en op een systeemverandering. De Uitvoeringsagenda Economie draagt daaraan bij op diverse manieren. Zo richten onze innovatie-instrumenten als GO!-NH, PIM, Innovatiefonds Noord-Holland en PDENH, zich voor een belangrijk deel op circulaire economie. De provincie gaat ervan uit dat er straks nog één economie overblijft, een circulaire economie. Dat betekent ook dat er over enkele jaren geen aparte agenda's meer voor economie en circulaire economie zullen zijn.

Daarnaast speelt de stikstofproblematiek. In bepaalde verbindingen met zuurstof of waterstof kan stikstof schadelijk zijn voor mens en milieu. Daarom heeft de EU daarvoor richtlijnen ingesteld. In 2019 werd in een bestuursrechtelijke uitspraak de Nederlandse aanpak tegen stikstof (Programma Aanpak Stikstof) onderuitgehaald. Als gevolg daarvan werd een groot aantal bouwprojecten stilgelegd. Het kabinet heeft in 2020 een pakket van (compenserende) maatregelen aangekondigd dat deels deze problematiek oplost, maar er blijven nog onzekerheden. Wat dit precies voor het bedrijfsleven, de landbouw en woningbouw gaat betekenen, is nog onduidelijk, maar de impact kan groot zijn. Mede om die reden komt de provincie in 2021 met een Uitvoeringagenda Stikstof.

In relatie met bovenstaande transitieopgaven heeft de provincie de Voedselvisie 2020-2030 vastgesteld. De Voedselvisie adresseert de manier van het produceren, distribueren, verwerken en consumeren van voedsel. In toenemende mate leidt dit tot problemen rondom milieu, bodem, klimaat, stikstof, dierenwelzijn en gezondheid. Daardoor komt ook het verdienmodel van de agrarische ondernemer onder druk te staan. Dit vraagt om een nieuwe balans tussen de economische, ecologische, ruimtelijke en sociale aspecten van onze voedselproductie, waarin alle schakels van de voedselketen betrokken zijn. De Voedselvisie heeft daarom grote impact op het landbouwonderdeel van onze Uitvoeringsagenda.

Deze transitiethema's zijn sturend voor onze activiteiten in de Uitvoeringsagenda en worden in de uitwerking van de acties meegenomen.

Transitieopgaven

CO_2

Klimaat

Nederland heeft zich gecommitteerd aan de klimaatdoelen van Parijs. Duurzaam ruimtegebruik kan daar aan bijdragen.

Energietransitie

In 2030 moet 70% van de elektriciteit uit hernieuwbare bronnen komen. Deze transitie vraagt om andere vaardigheden en biedt nieuwe kansen.

Stikstof

Teveel stikstof is schadelijk voor de natuur en mens. Nieuwe ontwikkelingen worden daardoor beperkt.

Voedselvisie

Verduurzaming van de voedselketen leidt tot lagere milieu-impact, meer gezondheid en brengt ook andere verdienmodellen voor de landbouwsector.

Circulaire economie

Grondstoffen raken uitgeput. Door o.a. ketens te sluiten en afval te beperken, werken we aan een circulaire economie. In 2050 zijn we volledig circulair.

Provincie Noord-Holland

Brede welvaart

Noord-Holland is een sterke economie die internationaal concurrerend is en bijdraagt aan de welvaart, welzijn en gezondheid van al onze inwoners. Iedere Noord-Hollander moet de mogelijkheid hebben om deel te nemen in de economie en bij te dragen aan duurzame economische ontwikkeling. Een economie die de brede welvaart versterkt, brengt ook geen schade toe aan de ecologie, biodiversiteit en dierenwelzijn.

In 2016 heeft de provincie Noord-Holland, als één van de eerste overheden in Nederland, het begrip 'brede welvaart' omarmd en verankerd als missie van het economisch beleid. Daarbij werd aangesloten bij een (inter)nationale discussie over wat welvaart is. De centrale vraag daarbij is of de wijze van het meten van welvaart, in beeld gebracht met de ontwikkeling van het bruto binnenlands product (BBP), wel voldoende aansluit bij hoe burgers welvaart beleven. Het BBP meet alleen de omvang van de economie. Het BBP zegt niets over het welzijn van mensen, zoals gezondheid, tevredenheid met de leefomgeving, sociale interactie en levensgeluk. Ook meet het BBP niet de kosten van de economie, zoals milieuschade en verlies aan grondstoffen. Toch is het goed om het BBP ook in relatie tot brede welvaart te blijven meten, want er blijkt wereldwijd een sterke relatie te zijn tussen een hoog BBP en hoge mate van brede welvaart (CBS, Monitor Brede Welvaart). Een hoog BBP betekent meestal ook een hoge levensstandaard (hoger inkomen, koopkracht, opleiding, eigen woning, hoogwaardige zorginstellingen, en hogere investeringen in de kwaliteit van de leefomgeving), hetgeen zich uit in een hogere mate van welzijnsbeleving.

Om een beeld te kunnen geven van de stand van zaken van brede welvaart en trends daarin te signaleren, heeft de provincie Noord-Holland de Barometer Welvaart & Welzijn ontwikkeld. De Barometer is niet bedoeld als een doelmonitor voor het meten van de effecten van ons beleid, maar als een trendmonitor. Geen doelmonitor, want het bevat een groot aantal indicatoren waar (economisch) beleid geen of zeer beperkte invloed op heeft of de provincie geen bevoegdheden in heeft: indicatoren als 'inkomensongelijkheid', 'levensgeluk' of 'arbeidsongeschikten'. Toch willen we deze indicatoren zien, om te begrijpen wat de stand van zaken van brede welvaart in Noord-Holland is en hoe deze zich ontwikkeld. Daarmee faciliteren we de (politieke) discussie daarover.

We definiëren brede welvaart als een set van 27 indicatoren, onderverdeeld in 8 thema's: economie, demografie, wonen, inkomen & vermogen, werk, opleiding, milieu & leefomgeving en levensgeluk. Dit zijn de economische, sociale en ecologische dimensies van brede welvaart. De indicatoren worden elk jaar geactualiseerd en vergeleken met het jaar daarvoor om een ontwikkeling te kunnen zien. Met een kleurcode wordt aangegeven of de ontwikkeling positief, negatief of neutraal is.

De Uitvoeringsagenda Economie draagt op verschillende manieren bij aan brede welvaart. Dat staat beschreven bij de strategische doelen verder op in dit document. Het gaat daarbij om aspecten van brede welvaart waar de provincie vanuit haar bevoegdheden en rol in het maatschappelijk verkeer tot op zekere hoogte invloed op heeft. Het gaat dan om zaken als werkgelegenheid (baanzekerheid en kwalitatief goed werk), inclusiviteit (arbeidsmarkt), opleiding en persoonlijke ontwikkeling, verbeteren van de leefomgeving (bijvoorbeeld door verduurzaming en meer oog hebben voor ruimtelijke kwaliteit en voorkomen van verdozing van het landschap), gezondheid (bijvoorbeeld door uitvoering van de voedselvisie en verduurzaming van de landbouw) en milieu (energietransitie en klimaatmaatregelen). De provincie kan het niet alleen, maar met hulp van onze samenwerkingspartners kunnen we hier resultaten bereiken.

We gaan door met de Barometer Welvaart & Welzijn en rapporteren jaarlijks erover in de Voortgangsrapportage Uitvoeringsagenda Economie. Daar waar de provincie Noord-Holland in 2016/2017 nog pionierde met het ontwikkelen van de Barometer, is inmiddels het onderwerp volwassen geworden. De lancering van de Monitor Brede Welvaart van het CBS is daarvan het beste voorbeeld. In 2021 vindt er dan ook een actualisatie plaats van de Barometer, waarbij deze meer zal aansluiten op de Monitor Brede Welvaart.

3 De Noord-Hollandse sectoren en clusters

Sectoranalyse

Noord-Holland biedt uitstekende vestigingscondities die sectoren nodig hebben om zich goed kunnen ontwikkelen. Wat zijn die sectoren? In de onderstaande grafiek geven we daarvan een beeld. We zien hier de werkgelegenheidsontwikkeling in de sectoren van Noord-Holland (bron: LISA 2020). De enquête is in 2019 uitgevoerd (peildatum 1 januari 2020), dat betekent dat er nog geen corona-effecten te zien zijn.

Noord-Hollandse specialisaties zijn de Zakelijke Dienstverlening (grootste sector in Noord-Holland met stijgende werkgelegenheid), de ICT, Horeca, Vervoer en Opslag, en Financiële Dienstverlening. Ook de Overige Diensten (waaronder de culturele sector) is groter in Noord-Holland dan in andere provincies. Alle niet-commerciële dienstverlening (overheid, zorg, onderwijs) staan aan de linkerkant van de grafiek en zijn geen specialisaties van Noord-Holland. Toch zijn dit ook grote sectoren, zo is de sector Zorg in omvang de derde sector van Noord-Holland. De sector Groot- en Detailhandel (265.000 banen) was lange tijd de grootste sector van Noord-Holland, nu is dat Zakelijke Diensten. De Zorgsector (ruim 211.000 banen) is qua omvang de derde sector van Noord-Holland, maar toch ook relatief ondervertegenwoordigd in onze provincie. De minst vertegenwoordigde sector ten opzichte van Nederland in Noord-Holland is de Industrie, de cijfers laten zien dat dit geen specialisatie van Noord-Holland is, hoewel het zeker niet de kleinste sector is. Dit is een Noord-Hollands gemiddelde, want regionaal zien we duidelijke verschillen. Zo is de sector Industrie de grootste sector in de IJmond (21,1% aandeel in de werkgelegenheid aldaar, met Tata Steel als belangrijkste vertegenwoordiger van deze sector) en het is de op twee na grootste sector in Zaanstad.

Er zijn in totaal ruim 1,6 miljoen banen in Noord-Holland in 2019. Per saldo is de werkgelegenheid in Noord-Holland in de periode 2015-2019 gegroeid met 10,6%. De regio's Amsterdam en Amstelland-Meerlanden hebben de grootste bijdrage aan deze groei geleverd.

Noord-Hollandse clusters

Clusters zijn concentraties van bedrijven die in elkaars nabijheid zitten omdat ze elkaar nodig hebben of anderszins elkaar versterken bijvoorbeeld door ketensamenwerking. Deze concentraties van bedrijven zijn vaak sectoroverstijgend. Bij clustervorming spelen vestigingsplaatsfactoren een belangrijke rol. Denk bijvoorbeeld aan de aanwezigheid van een kennisinstelling die bepaalde arbeidsmarktspecialisaties inbrengt. Of een grootstedelijk gebied die door de vele voorzieningen een voedingsbodem voor creativiteit is en een grote afzetmarkt vertegenwoordigt. Of de aanwezigheid van een grote haven of luchthaven voor transport.

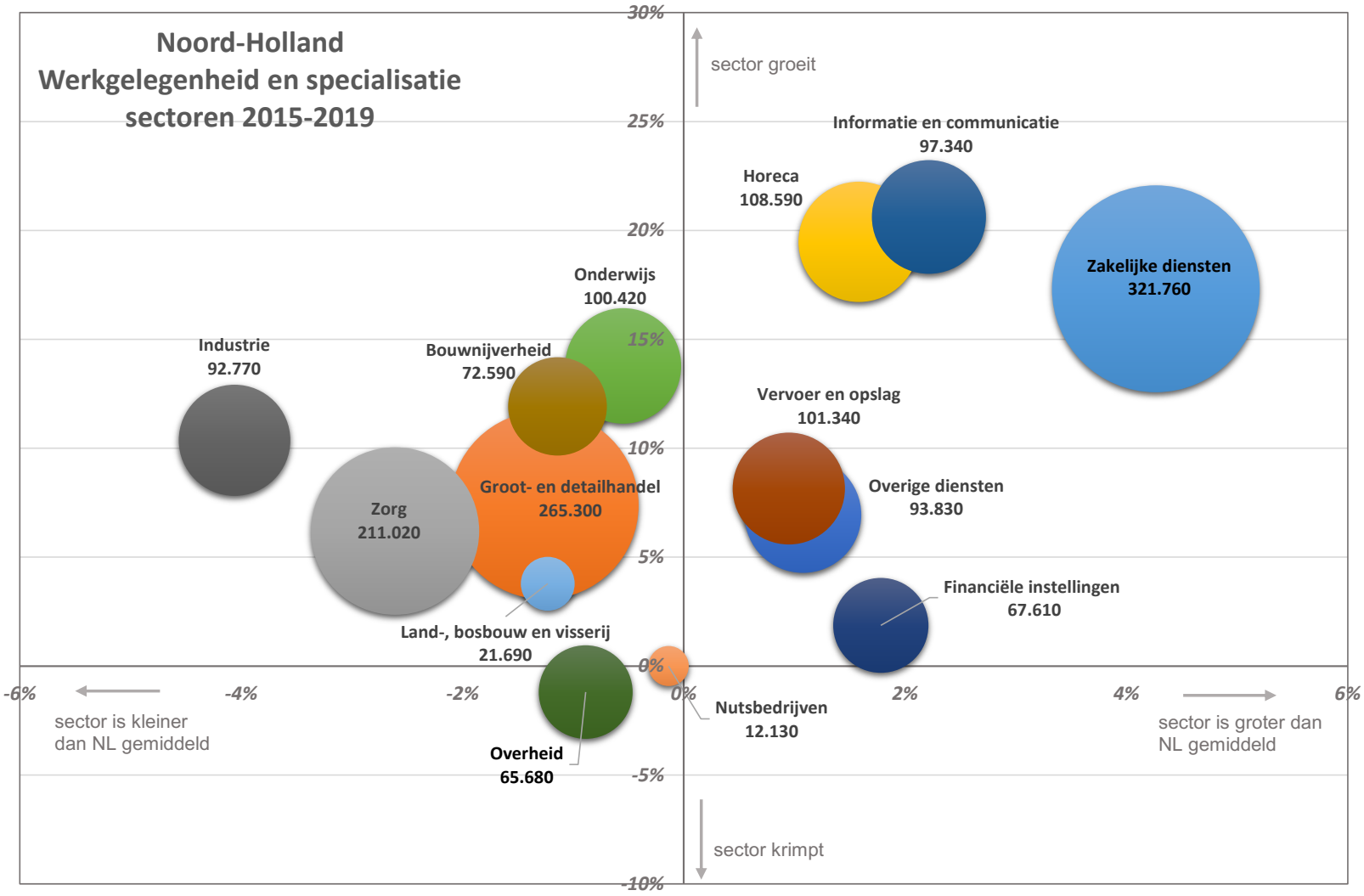
Sterke Noord-Hollandse clusters zien we rondom Schiphol (sector vervoer door de lucht) waar naast luchtvaartbedrijven ook diverse toeleverende bedrijven en indirect van luchtvaart afhankelijke bedrijven geconcentreerd zijn. De belangrijke vestigingsplaatsfactor is hier de nationale luchthaven in Haarlemmermeer. In Hilversum (Mediapark) en ook in Amsterdam zitten clusters van mediabedrijven die de Nederlandse omroeporganisaties bedienen, mediaproducties maken en koploper zijn in media-innovatie. In de land- en tuinbouw zijn de Greenports belangrijke clusters. Greenport Aalsmeer is ontstaan vanuit de bloemenveiling, die de grootste in de wereld is. Het Noordzeekanaalgebied is een belangrijke cluster voor watergebonden economie, vooral gericht op het verwerken van bulkgoederen. Daarnaast is het gebied gericht op het accommoderen van grootschalige industrie, met Tata Steel als belangrijkste vertegenwoordiger. In het NZKG is zich ook een cluster aan het ontwikkelen rondom de circulaire economie en mogelijk ook waterstof. Het NZKG en vooral de Zaanstreek vormen een cluster rondom de voedselverwerkende industrie. Hier speelt enerzijds de aanwezigheid van water als transportmodaliteit een grote rol en anderzijds is dit historisch ontstaan vanwege de sterke aanwezigheid van de levensmiddelenindustrie en groothandel in de Zaanstreek. In Amsterdam en omgeving zijn diverse grote clusters ontstaan, vooral rondom commerciële dienstverlening. De financiële sector is een duidelijke specialisatie van Amsterdam. Deze sector is sterk internationaal georiënteerd en kan de komende jaren verder groeien als gevolg van de Brexit. De verwachting is dat Londen zijn positie als belangrijkste financieel centrum van Europa zal verliezen en dat een aantal financiële instellingen een alternatieve vestigingslocatie in de EU zullen zoeken. Amsterdam en omgeving is vooral sterk in de zakelijke en juridische dienstverlening, wat ook de grootste specialisatie is van de Noord-Hollandse economie in zijn geheel. Belangrijke vestigingsplaatsfactoren daarvoor zijn het grootstedelijk gebied van de hoofdstad, Schiphol en de hoogwaardige arbeidsmarkt. In Amsterdam is door zijn (inter)nationale aantrekkingskracht ook een concentratie van economische activiteiten aanwezig

rondom cultuur, horeca, toerisme en detailhandel. De cultuursector maakt onderdeel uit van de creatieve industrie die met name in de Amsterdamse regio aanzienlijk is, met zo'n 10% van de banen aldaar. Naast cultuur gaat het om creatieve beroepen als ontwerp, vormgeving, architectuur, media, reclame en softwareontwikkeling. De hoofdstad van Nederland is voor dit cluster met zijn vele voorzieningen en zijn ruimdenkendheid een ideaal ecosysteem. Overige voorbeelden van clusters in Noord-Holland zijn Alkmaar rondom energie (Investa), Petten (Energy & Health Campus), Den Helder (maritiem, offshore en energie) en West-Friesland/ Kop van Noord-Holland (Seed Valley). Texel is na Amsterdam de belangrijkste toeristische bestemming van Noord-Holland.

Voor al deze clusters geldt dat er specifieke vestigingsplaatsfactoren zijn die het mogelijk maken dat ze zich verder kunnen ontwikkelen. Dit zijn de randvoorwaarden die sectoren en clusters nodig hebben. De Uitvoeringsagenda Economie richt zich primair op het versterken van vestigingsfactoren omdat dit het beste aansluit bij onze rol, bevoegdheden en instrumenten. Met het versterken van het vestigingsklimaat verwachten we daarom de meeste beleidsimpact te hebben en daarmee clusters te kunnen versterken.

De provincie stimuleert regionale en thematische clusters op verschillende manieren. In de nieuwe regionale ontwikkelingsmaatschappij (ROM) komt bij investeringen uit het MKB fonds ter grootte van ongeveer € 60 miljoen de nadruk te liggen op hightech (artificiële intelligentie (AI) en digitalisering), life sciences & health en agrifood. Hiermee wordt invulling gegeven aan het missiegedreven topsectoren- en innovatiebeleid van het Rijk. De ROM heeft daarbij het innovatief MKB als doelgroep. Ook het Programma Innovatief MKB (PIM), dat MKB bedrijven begeleidt voor financieringsvragen, en het Europese Kansen voor West (KvW) investeringsprogramma opereren langs de lijnen van het missiegedreven topsectoren- en innovatiebeleid. Daarnaast gaan we ook verkennen hoe wij met kennisinstellingen meer kunnen samenwerken op gemeenschappelijke ambities. Ook in clusters rondom tuinbouw (Greenports) en waterstof (Green deal H_2 Gateway) in Den Helder en Energy & Health in Petten speelt de provincie een stimulerende en clusterversterkende rol. Door te investeren in innovatie, delen van kennis en het verbinden van partijen. Maar ook door gemeenten te stimuleren regionaal af te stemmen en samen te werken zoals dat gebeurt bij winkelgebieden.

Sectoranalyse Noord-Holland
Horizontale as: relatieve omvang van sectorale werkgelegenheid in Noord-Holland ten opzichte van de gemiddelde omvang van die sector in Nederland in 2019 (over- of ondervertegenwoordiging).Verticale as: percentuele ontwikkeling (groei of krimp) van de werkgelegenheid in de sector in 2019 t.o.v. 2015.

Grootte bol: omvang van de werkgelegenheid.

4 Vestigingsklimaat en de vijf strategische doelen

Het versterken van de Noord-Hollandse brede welvaart en welzijn is ons hoofddoel en werken aan een duurzame, vernieuwende en ondernemende economie is onze focus. Concreet betekent dit dat we met ons economisch beleid werken aan een aantrekkelijk, duurzaam en concurrerend vestigingsklimaat.

Het vestigingsklimaat is het totaal van randvoorwaarden waarbinnen de economie zich kan ontplooien. Dit bepaalt hoe aantrekkelijk een land of een regio is om een vestiging (zoals een distributiecentrum of hoofdkantoor) te openen, om te innoveren en te groeien. Voor investeerders bepaalt het vestigingsklimaat of men zaken wil doen op een bepaalde locatie. Bedrijven die in Noord-Holland gevestigd zijn dragen niet alleen bij aan de investeringen of arbeidsplaatsen maar ook aan maatschappelijke opgaven zoals de klimaatopgave, de transitie van ons voedselsysteem en het sluiten van circulaire ketens.

De vijf economische doelen uit deze uitvoeringsagenda dragen alle bij aan het Noord-Hollandse vestigingsklimaat en zijn:

1. **Een sterk innovatieklimaat**
2. **Aantrekkelijke en duurzame werklocaties**
3. **Een veerkrachtige arbeidsmarkt**
4. **Internationalisering**
5. **Een sterke en duurzame agrosector**

NB: voor het onderdeel 'een veerkrachtige arbeidsmarkt' bestaat er ook een meer verdiepende beleidsnotitie, de Beleidsnotitie Uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt en Onderwijs 2021-2023. De voorliggende Uitvoeringsagenda Economie bevat de hoofdlijnen van deze beleidsnotitie.

Zoals we in het vorige hoofdstuk hebben aangegeven, stimuleren we via onze focus op vestigingsplaatsfactoren ook de belangrijkste clusters van Noord-Holland. Denk daarbij ook aan onze inspanningen voor het Energy & Health cluster te Petten, het Noordzeekanaalgebied, het maritiem gebied te Den Helder en de Greenports. Een bijzonder cluster in dit verband is het agrocluster, die we in ons economisch beleid apart hebben opgenomen als een strategisch doel. De reden daarvoor is dat de agrosector een sterke relatie heeft met de maatschappelijke opgaven waarvoor we staan. Voor alle grote opgaven als, energietransitie, circulaire economie, voedsel, stikstof, klimaat en biodiversiteit, is de land- en tuinbouw een belangrijk onderdeel van de oplossing. Dat uit zich ook in het ruimtebeslag, want zo'n 50% van het grondgebied van Noord-Holland heeft een agrarische bestemming. Het gaat om de verduurzaming van de agrosector, maar ook om het bieden van een toekomstperspectief voor deze sector.

Op de volgende pagina's zullen deze thema's een voor een worden behandeld. Allereerst wordt ter introductie het belang van dit thema voor het vestigingsklimaat en daarmee de Noord-Hollandse economie toegelicht. Vervolgens gaan we in op de opgaven, ambities, onze provinciale inzet en hoe deze thema's bijdragen aan de brede welvaart in Noord-Holland.

1. Een sterk innovatieklimaat

Het innovatieklimaat is een belangrijke randvoorwaarde voor economische ontwikkeling. De maatschappij verandert voortdurend. Behoeftes veranderen en nieuwe markten komen op. Ook worden grondstoffen schaarser en zien we toenemende digitalisering. Het bedrijfsleven beweegt mee door te innoveren. Met nieuwe productieprocessen, nieuwe bedrijfsmodellen en nieuwe manieren van financiering. Recent kunnen we daar de economische crisis als gevolg van de coronamaatregelen als nieuwe uitdaging aan toevoegen. Met stilstaan verliest het bedrijfsleven uiteindelijk zijn concurrerend vermogen. Door te innoveren kan het bedrijfsleven zich aanpassen aan nieuwe situaties.

1. Een sterk innovatieklimaat

Opgaven & ambities

De huidige economische crisis als gevolg van de coronamaatregelen vraagt om krachtig economisch stimuleringsbeleid. Een breed gedragen uitgangspunt van dit herstel- en stimuleringsbeleid is dat dit zich richt op de maatschappelijke transitieopgaven op de middellange en lange termijn: verduurzaming van de landbouw, industrie, gebouwde omgeving en mobiliteitssystemen, circulair grondstoffengebruik, digitalisering en een duurzame energievoorziening en energie infrastructuur.

De realisatie en financiering van deze transitieopgaven zijn complex en vragen om een krachtige inzet van overheden. Bestaande bedrijven die in de 'overleefmodus' terecht zijn gekomen door de coronacrisis maar in potentie vitaal zijn, willen we helpen omschakelen naar de 'groeimodus' door risico's van onderinvestering in onderzoek en innovatie te voorkomen. Tegelijkertijd kunnen duurzame ondernemers en innovaties hulp gebruiken bij opschalen en is er om de transitie naar een groene circulaire economie te versnellen nog veel meer duurzame innovatie en ondernemerschap nodig.

De voortschrijdende digitalisering van de economie stelt andere eisen aan het vestigingsklimaat zoals connectiviteit, dataopslag en digitale vaardigheden van mensen. Tegelijkertijd biedt digitalisering kansen voor vernieuwend ondernemerschap en kunnen toepassingen van artificiële intelligentie, data science en machine learning als katalysator dienen voor de transitieopgaven.

Uitgelicht

De provincie richt samen met Noord-Hollandse gemeenten en het ministerie van EZK een Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) op. De ROM zal via een transitie- en mkb-fonds investeringskapitaal bieden voor de transitieopgaven van de economie, innovatie bij het mkb en een duurzaam herstel uit de coronacrisis bevorderen. In totaal hebben de beoogde fondsen een omvang van €160 miljoen. Aanvullend zal de ROM een belangrijke rol spelen bij regionale business development en in de uitvoering van landelijk economisch beleid en regelingen.

Op het gebied van het innovatieklimaat stellen we onszelf de volgende ambities:

Wij willen innovatie en ondernemerschap stimuleren, vooral ten behoeve van de verduurzaming van de economie.

Wij willen de digitale economie versterken.

Wat is dan onze inzet?

We zetten verschillende instrumenten in. Op het gebied van financiering zijn er het Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland (PDENH), het Innovatiefonds Noord-Holland en heeft de provincie geïnvesteerd in het Life Sciences Fund Amsterdam (LSFA) om innovatie in de gezondheids- en medische sector te stimuleren. Het Programma Innovatief Investeringsgereed mkb Noord-Holland (PIM) fungeert als een loket voor ondernemers op zoek naar financiering en met het Rijksprogramma MIT financieren we haalbaarheidsprojecten en research en development. Daarnaast bieden we versnellingsprogramma's aan startups, scale-ups en het MKB via de 'accelerator' GO!-NH.

In het programma Kansen voor West werken we met Europa, het Rijk, de vier randstad provincies en de vier grote steden aan de stimulering van innovatie en CO_2-reductie door het verstrekken van EFRO subsidies. In 2021 stellen we hiertoe een programma Kansen voor West III op. In de MRA werken we samen om innovatie binnen clusters te bevorderen en werken we met maatschappelijke 'challenges' om dit te stimuleren. In Noord-Holland Noord geven we de economische samenwerking met de regionale partners vorm via onder meer het Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord. In de jaarplannen van het Ontwikkelingsbedrijf brengen wij onze speerpunten in, waaronder inzet op circulaire economie. Om de digitale economie te versterken richten we een programma digitale economie op en zetten we in op een European Digital Innovation Hub, een triple-Helix samenwerking met als doel om ondernemingen voor te bereiden op de toekomst van Artificial Intelligence, big data, robotisering en soortgelijke ontwikkelingen. Hierbij is gekozen voor thema's die aansluiten bij ons provinciaal beleid: smart industry (maakindustrie), smart farming (landbouw, tuinbouw), smart mobility (mobiliteit) en smart health (gezondheid).

In 2021 richten we een Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) op. De ROM bestaat uit twee investeringsfondsen: een transitiefonds gericht op investeringen in energietransitie en circulaire economie, en een mkb-fonds gericht op groei en innovatie van het Noord-Hollandse MKB. Het mkb-fonds richt zich op economische sectoren die sterk zijn in de regio en in het landelijke 'missiegedreven Topsectorenbeleid' van belang zijn: agri-food, hightech/digitaal en life sciences en health. De ROM zal aanvullend werken aan regionale business development en een belangrijke rol vervullen in de uitvoering van landelijk economisch beleid en landelijke regelingen.

Verder kent de provincie een groot aantal kennisinstellingen met een sterk profiel in topsectoren zoals digitalisering en AI, life sciences & health en de agri-food sector. We gaan de komende tijd inventariseren hoe we met deze onderwijs- en kennisinstellingen meer kunnen samenwerken op gemeenschappelijke ambities. We maken gebruik van de expertise van de kennisinstellingen bij de uitvoering van provinciale programma's en verkennen waar wetenschappelijke infrastructuur kan worden gestimuleerd via campussen en laboratoria, of door hulp te bieden bij nationale en Europese fondswerving.

Brede welvaart

Het stimuleren van innovatief en duurzaam ondernemerschap draagt bij aan brede welvaart doordat dit het toekomstige verdienvermogen van Noord-Holland veiligstelt en de transitie naar een uitstootarme, grondstofefficiënte economie versnelt. Dit verbetert het klimaat en de directe leefomgeving van mensen. Met het faciliteren van innovatie wordt de transitie naar een kenniseconomie versneld: daarmee komt economisch groei vooral van meer hoogwaardige arbeid en minder van het produceren van laagwaardige, milieubelastende goederen. Betere digitale vaardigheden dragen ook positief bij aan de arbeidsmarktpositie en daarmee de persoonlijke ontwikkeling van Noord-Hollanders. Digitalisering biedt tevens kansen om de economie te dematerialiseren en dus grondstoffengebruik te verminderen. De instrumenten Innovatiefonds NH, PDENH en ROM belonen ook maatschappelijk ondernemen zoals een baan bieden aan mensen met een achterstand op de arbeidsmarkt en/of bijdragen aan maatschappelijke opgaven.

2. Aantrekkelijke en duurzame werklocaties

De beschikbaarheid van voldoende ruimte (kwalitatief en kwantitatief) voor bedrijvigheid is een belangrijke vestigingsplaatsfactor en daarmee een basisvoorwaarde voor economische ontwikkeling. Voor werklocaties zoals detailhandel, verblijfsrecreatie, zeehavens en kantoor- en bedrijventerreinen is het van belang om toekomstbestendig te zijn en te blijven. Dit vertaalt de provincie in aantrekkelijke en duurzame werklocaties. Aantrekkelijk voor bedrijven om te vestigen maar ook voor werknemers en consumenten om er te verblijven. De provincie zet dan ook in op een goede balans tussen vraag en aanbod van werklocaties en regionale afstemming. Duurzame werklocaties betekent ook dat we voldoende ruimte willen bieden aan transitieopgaven zoals de energietransitie en circulaire economie. Een groot deel van de werkgelegenheid slaat echter ook neer buiten de formele werklocaties, vooral in het binnenstedelijk gebied. Daarvoor zetten wij samen met onze partners in op een verstedelijkingsstrategie en ook het programma OV Knooppunten. Dat inzet op aantrekkelijke woon-werk milieus.

2. Aantrekkelijke en duurzame werklocaties

Opgaven & ambities

Op het gebied van aantrekkelijke en duurzame werklocaties constateren we opgaven op drie gebieden. Ten eerste de programmering van werklocaties. Vraag en aanbod voor werklocaties moet in balans zijn zodat er geen over- of onderaanbod van kantoren, bedrijventerreinen of winkelgebieden ontstaat. Ook zijn er op bedrijventerreinen knelpunten voor het accommoderen van hogere milieu categorieën. Deze knelpunten nemen toe doordat er door verstedelijking een steeds grotere druk op de ruimte is. Terwijl die ruimte voor hogere milieu categorieën juist ook nodig is in de transitie naar de circulaire economie. Verstedelijking biedt echter ook kansen voor het versterken van het stedelijk vestigingsklimaat. De druk op de ruimte is ook zichtbaar in de discussie rondom de 'verdozing' van het landschap door bijvoorbeeld distributiecentra of het feit dat voor huisvesting van arbeidsmigranten bedrijventerreinen steeds vaker in beeld komen. Daarnaast vraagt de grote groei van datacenters in Noord-Holland ook om meer sturing op de programmering en een goede landschappelijke inpassing.

Ten tweede is de onderhoudsstaat van werklocaties van belang. Zonder investeringen in beheer, onderhoud of fysieke verbeteringen verouderen ze snel en zijn ze ook niet bestand tegen de gevolgen van klimaatverandering. De ruimte in Noord-Holland is schaars, dus investeren in deze werklocaties is duurzamer dan ruimte voor nieuwe bedrijventerreinen of verblijfsrecreatiegebieden aan te wijzen. Daarnaast hebben we te maken met een toenemende leegstand in winkelgebieden en verouderde werkgebieden waar transformatie of functiemenging een betere oplossing voor kan zijn dan door middel van investeringen de huidige functies te behouden. Tot slot kunnen de verschillende werklocaties ook een grotere bijdrage leveren aan de grote opgaven van deze tijd. Bijvoorbeeld aan energietransitie, circulaire economie, klimaatbestendigheid, biodiversiteit en ruimtelijke kwaliteit. Beschikbaarheid van energie op bedrijventerreinen is hierbij een aandachtspunt.

Uitgelicht

Noord-Hollandse winkelgebieden kampen met toenemende structurele leegstand. Tegelijkertijd zijn er in Noord-Holland de komende tien jaar 130.000 woningen nodig. Onderzoek heeft laten zien dat er momenteel circa 10.000 woningen te realiseren zijn door transformatie van winkelvastgoed, oplopend tot 25.000 woningen. Met het Wonen voor Winkels traject stimuleert en faciliteert de provincie meerjarig het realiseren van kansrijke transformatieprojecten. Met gemeenten en specialisten brengen we de kansen verder in kaart en proberen te komen tot concrete projectvoorstellen. Een aanjager gaat de transformatieprocessen lokaal versnellen door in gesprek te gaan met eigenaren, ondernemers en gemeenten.

Op het gebied van aantrekkelijke en duurzame werklocaties hebben we de volgende ambities:

Wij willen dat er voldoende ruimte voor bedrijven beschikbaar is en daarbij ook ruimte bieden aan transitieopgaven op werklocaties.

Wij willen de toekomstbestendigheid van werklocaties verbeteren.

Wij willen dat werklocaties een grotere bijdrage gaan leveren aan transitieopgaven.

Wat is dan onze inzet?

Voor nieuwe bedrijventerreinen, kantoren en winkelgebieden richten we ons op regionale afstemming en programmeringsafspraken. Voor kantoren, bedrijventerreinen maar ook voor winkelgebieden. Dit doen we bijvoorbeeld door de uitvoeringsstrategie Plabeka in de MRA, regionale programmeringsafspraken in Noord-Holland Noord en twee Regionale Adviescommissies detailhandel. Maar ook door te zorgen voor voldoende ruimte voor bedrijven met hogere milieu categorieën die ook nodig zijn voor de circulaire economie. Voor het verbeteren van de toekomstbestendigheid van bestaande werklocaties zetten we in op maatregelen om kwaliteitsverbetering of beheer te stimuleren. Bijvoorbeeld door de verschillende HIRB+ regelingen (Ondersteuning Toekomstbestendige Werklocaties en Ondersteuning Toekombestendige Winkelgebieden) maar ook met het transformatieproject Wonen voor Winkels. In het kader van de samenwerking Amsterdam Logistics werken we aan zero emissie logistiek en wat daarvoor op werklocaties qua energie-infrastructuur nodig is (dit valt onder de portefeuille mobiliteit). Tot slot stimuleren we ook de verduurzaming van werklocaties op verschillende manieren zodat kantoren, bedrijventerreinen of havens een grotere bijdrage gaan leveren aan de transitieopgaven. Dit gebeurt in eerste instantie door een goed beeld te krijgen van de huidige situatie, bijvoorbeeld door onderzoek te doen naar de ruimtebehoefte van circulaire en havengerelateerde bedrijvigheid en door de duurzaamheidsmonitor voor bedrijventerreinen die we willen opstarten. Een dergelijke duurzaamheidsmonitor helpt om de bestaande instrumenten zoals onze HIRB+ regelingen gerichter in te zetten om werklocaties sneller te verduurzamen. Vervolgens willen we concrete resultaten verbinden aan dit beeld, bijvoorbeeld door te werken aan een duurzaamheidsstrategie voor bedrijventerreinen. De duurzaamheidsstrategie kunnen we kracht bijzetten met onze bestaande instrumenten, bijvoorbeeld door via de HIRB ook op energiebesparing in te zetten.

Brede welvaart

Duurzame en aantrekkelijke werklocaties dragen niet alleen bij aan het vestigingsklimaat maar ook aan de brede welvaart. In het hier en nu omdat mensen lange tijd op werklocaties verblijven. Zij zijn de tijdelijke 'bewoners' van de werklocaties. We werken aan bedrijventerreinen of kantorenlocaties die uitnodigen tot een gezonde wandeling door het groen tijdens de lunchpauze met voorzieningen zoals de supermarkt op fietsafstand. Maar ook in de toekomst doordat eerst bedrijventerreinen worden opgeknapt of winkels worden getransformeerd naar woningen voordat er nieuwe locaties worden ontwikkeld. Door overaanbod te voorkomen, selectief te zijn waar bedrijven zich het beste kunnen vestigen en instrumenten te ontwikkelen om duurzame bouw te stimuleren, blijft er ook voor toekomstige generaties nog groene ruimte en landelijk gebied over. Ook moeten werklocaties een grotere bijdrage leveren aan de belevingswaarde van de omgeving. Tot slot wordt via onze instrumenten ook ingezet op het verbeteren van de veiligheid op werklocaties en daarmee het veiligheidsgevoel van werknemers en passanten.

3. Een veerkrachtige arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt is een belangrijke vestigingsplaatsfactor. Het gaat hier om de beschikbaarheid van voldoende mens-kracht, vaardigheden en talent. Dit is een basisvoorwaarde van bedrijven die ergens een vestigingsplaats overwegen. Een arbeidsmarkt die veerkracht heeft en de voortdurende bewegingen en veranderende vraag in de markt kan volgen, is van enorme kracht voor de regio en voor de ontwikkeling van de mensen daarin. Een succesvolle transitie naar een duurzame economie is zo'n beweging die om andere vaardigheden vraagt, vooral op gebied van technische beroepen.

3. Een veerkrachtige arbeidsmarkt

Opgaven & ambities

Door verdergaande technologisering en digitalisering veranderen, ontstaan of verdwijnen er steeds meer functies met bijbehorende aantallen banen. Aan de andere kant ontstaan veel nieuwe banen in groeisectoren zoals ICT en duurzame energie. Daarmee is de mismatch in de aansluiting van arbeidsmarkt en onderwijs meer en meer een vraagstuk van innovatie bij bedrijven, om- en bijscholing van zittend personeel en het ontwikkelen van werkzoekenden richting banen van de toekomst. Zonder de juiste vaardigheden en kwalificaties in de arbeidsmarkt zullen er knelpunten ontstaan bij de realisatie van de transitieopgaven rondom o.a. klimaat, energie en circulaire economie. De coronacrisis heeft het belang van die technologische en digitale vaardigheden voor een duurzame economie en arbeidsmarkt onderstreept. Er dreigen dan ook vooral tekorten in de technische en technologische beroepen. Gelijktijdig biedt deze krapte kansen voor het bevorderen van een inclusieve arbeidsmarkt.

We hebben de volgende ambitie voor een veerkrachtige arbeidsmarkt:

Wij willen voldoende gekwalificeerde werknemers in de techniek en technologie ten behoeve van de transitieopgaven waarbij we streven naar inclusiviteit.

Uitgelicht

In 2020/2021 zijn met ruim 160 aanjagers vanuit bedrijven, onderwijs en overheid online gesprekken gevoerd met als doel het arbeidsmarktbeleid en instrumenten te actualiseren. Het daaruit voortgekomen Manifest werken en ontwikkelen 2030 is een gezamenlijke ambitie, visie en agenda op het gebied van werken & ontwikkelen. Met dit manifest zetten ondernemers, onderwijsinstellingen en overheden uit Noord-Holland een vervolgstap in het intensiveren en verbinden van regionale samenwerkingen voor een duurzame en veerkrachtige arbeidsmarkt.

Wat is dan onze inzet?

Wij zetten in op het verbeteren van de aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs. Dit doen we onder meer door het bevorderen van doorgaande leerlijnen (v)mbo-HBO in aansluiting met de vraag vanuit de transitieopgaven en door het slim verbinden van innovatieontwikkelingen bij bedrijven aan het onderwijs. Wij zetten ook regionale promotieactiviteiten in voor jong en oud. Met onze Promotie Events Techniek willen wij opnieuw meer dan 10.000 basisschoolleerlingen per jaar van hun talent voor techniek bewust maken. Voor al onze inzet geldt: de triple helix verbindingen in en tussen regionale Techniek- en Technologiecampussen (T&T) blijven onze belangrijkste uitvoeringsinstrumenten en samenwerkingspartners.

Wij versnellen 'werk naar werk' en de daarvoor benodigde duurzame inzetbaarheid van onze (potentiële) beroepsbevolking. Dit doen we onder andere door gezamenlijke instrumenten te ontwikkelen, zoals een éénduidige loketfunctie voor matching van bedrijven, werkenden en werkzoekenden. Maar ook door een aanpak voor verbetering van de leercultuur bij bedrijven en het ontwikkelen van skillsgerichte om- en bijscholingstrajecten. Met de incidentele inzet van coronaherstelmiddelen wil de provincie ook werkenden en werkzoekenden zelf, waar nodig, ondersteunen in hun ontwikkelmogelijkheden richting oriëntatie, begeleiding en opleiding voor het werk van de toekomst.

Wij versterken regionale campusvorming, door vanaf 2022 een subsidieregeling in te zetten, waarmee partijen mee-investeren in een robuust ecosysteem rond werk en ontwikkelen. Hierin heeft elke economische regio minimaal één multilevel triple helix T&T-campus. In de MRA werken wij bijvoorbeeld samen met de House of Skills, waarin gewerkt wordt met een aanpak gericht op het versterken van de vaardigheden van mensen.

Met onze inzet op het Manifest Werken & Ontwikkelen 2030 Noord-Holland en de bijbehorende actieagenda, faciliteren wij de regievoering en samenwerking in en door de triple helixpartijen in het werkveld van de arbeidsmarkt. Onze werkambassadeur blijven wij inzetten als onafhankelijk verbinder van het netwerk en als adviseur van Gedeputeerde Staten. De werkagenda van de werkambassadeur heeft een focus gekregen op *energietransitie, verduurzaming van de havens en transformatie van de agrarische sector.* Dit laatste is inclusief aandacht voor een arbeidsmarkt, die nodig is voor het realiseren van een duurzaam voedselsysteem. De werkambassadeur is ook aanjager van de realisatie van de actieagenda van het Manifest Werken & Ontwikkelen 2030 NH. Hierbij is inclusiviteit een richtinggevend uitgangspunt.

Een inclusieve arbeidsmarkt is een arbeidsmarkt, waarin iedereen die wil, mee kan doen. Onze inzet is om inclusiviteit op de arbeidsmarkt geen eigenstandig beleid te laten zijn, maar juist integraal deel uit te laten maken van de inzet op aansluiting, werk naar werk en campusvorming. Daarnaast zetten we vanuit het Herstel- en Duurzaamheidsfonds in op specifieke doelgroepen met een (dreigende) afstand tot de arbeidsmarkt:

a) Mensen van 15-67 zonder startkwalificatie (lager dan MBO-2): we willen voortbouwen op het project Groenstart. Hiervoor willen we een bijdrage leveren aan onderwijsvernieuwing voor deze doelgroep. Dit traject moet betere arbeidsperspectieven bieden, vooral gericht op techniek, bouw, zorg en recycling. Deze lessen gaan we regionaal en sectoraal verbreden in de ontwikkelcoalitie Inclusiviteit op de Arbeidsmarkt uit het manifest W&O 2030.
b) Mensen van 15-67 met alleen lager onderwijs of zonder erkend onderwijs zoals statushouders: we gaan subsidie beschikbaar stellen om de ontwikkelde aanpak op Schiphol met West-Air Express uit te breiden naar andere bedrijven en doelgroepen in en buiten de luchtvaartketen. De aanpak helpt mensen te oriënteren op de arbeidsmarkt en leidt toe naar een baan.
c) Langdurig werkzoekenden: we willen met een campus een pilot starten, waarin we verkennen hoe met innovatie van werk- en productieprocessen een nu nog onbenut deel van de beroepsbevolking kan worden ingezet.

Brede welvaart

Met het inzetten op de arbeidsmarkt, zetten we niet alleen in op het oplossen van knelpunten, maar ook in op het bieden van baanzekerheid voor mensen en ontwikkelen van de potentie die in ieder mens zit. Uit alle onderzoeken over brede welvaart blijkt dat baanzekerheid een belangrijke factor is die bijdraagt aan hoe mensen hun eigen welzijn ervaren. Ook het bieden van ontwikkelmogelijkheden via onderwijs, training of loopbaankansen draagt bij aan brede welvaart. Het gaat ons daarbij om inclusiviteit: iedereen kan meedoen, ook mensen met een achterstand.

4. Internationalisering

Noord-Holland behoort tot de top van internationaal georiënteerde regio's van Nederland. De aantrekkingskracht van onze provincie voor internationale bedrijven is groot en ook een groeiend aantal Noord-Hollandse bedrijven beweegt zich op internationale markten. De aantrekkelijkheid van ons vestigingsklimaat komt door diverse vestigingsfactoren, waaronder de ruimte, de aantrekkingskracht van Amsterdam, de (digitale) bereikbaarheid, de beschikbaarheid van talent en de rijke cultuurhistorie. Internationale bedrijven zijn waardevol voor de Noord-Hollandse economie en kunnen ook een bijdrage leveren aan de maatschappelijke opgaven waarvoor wij staan.

4. Internationalisering

Opgaven & ambities

Het vestigingsklimaat van Noord-Holland biedt veel kansen voor internationale bedrijven en tegelijkertijd voor Noord-Hollandse bedrijven om uit te breiden naar internationale markten. De randvoorwaarden van het vestigingsklimaat zijn in het algemeen uitstekend, maar er zijn ook knelpunten die om aandacht vragen, zoals de toenemende druk op de energie-infrastructuur en de beschikbaarheid van talent. Door die knelpunten zullen internationale bedrijven minder vaak kiezen voor Noord-Holland als vestigingsplaats. Het is belangrijk om een goede relatie te houden met internationale bedrijven in onze regio om de knelpunten die zij ervaren, vroegtijdig te signaleren. De internationale bedrijven die zich in Noord-Holland vestigen kunnen ook een bijdrage leveren aan de transitieopgaven zoals de energietransitie, voedselvoorziening, duurzame mobiliteit en circulaire economie.

Op het gebied van het aantrekken van internationale bedrijven hebben we de volgende twee ambities:

Wij willen dat internationale bedrijven die zich in Noord-Holland vestigen, ook een bijdrage leveren aan onze brede maatschappelijke opgaven.

Wij willen het Noord-Hollandse MKB ondersteunen dat zich internationaal wil oriënteren.

Uitgelicht

De provincie hanteert een leidraad voor internationale zaken. Dit is een raamwerk voor de provincies om keuzes te maken om de kansen voor internationale samenwerking op provinciale opgaven, kennisuitwisseling en een optimaal vestigingsklimaat beter te benutten.

Wat is dan onze inzet?

Om internationale bedrijven aan te trekken en te behouden zetten we in op samenwerking met regionale en landelijke partners en het bedrijfsleven. Samenwerking met partners is essentieel om Nederland op een eenduidige manier te promoten. We agenderen op bestuurlijk niveau daar waar knelpunten liggen ten nadele van het vestigingsklimaat en zoeken hoe we de investeringsbeslissing van internationale bedrijven positief kunnen beïnvloeden. Hiervoor werken we onder andere samen met het Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland-Noord (ONHN), Amsterdam in Business, Amsterdam Trade & Innovate, the Netherlands Foreign Investment Agency en in andere gelegenheidscoalities. We werken samen met gemeenten, waarbij we benadrukken dat economische motieven voor vestiging van internationale bedrijven zwaarder moeten wegen dan financiële motieven. We voeren relatiegesprekken met internationale bedrijven waarbij gezocht wordt naar synergie en mogelijke samenwerking op de provinciale opgaven en transitieopgaven zoals de energietransitie, voedselvoorziening, duurzame mobiliteit en circulaire economie. Waar nodig ondersteunen we inkomende handelsmissies en verbinden we deze met regionale initiatieven. Als afwegingskader is hiervoor de Provinciale Leidraad voor Internationale zaken opgesteld. Tegelijkertijd onderzoeken we hoe we het regionale MKB kunnen ondersteunen bij internationalisering. Hierin wordt de verbinding gezocht met de provinciale MKB instrumenten zoals PIM NH en GO!-NH. Verder biedt de provincie samen met Amsterdam Trade en Innovate een Globaliser aan. Dit 10-weekse programma helpt Noord-Hollandse bedrijven die duurzame innovaties ontwikkelen internationaliseren. De pilot van de Globaliser wordt geëvalueerd.

Brede welvaart

Door bij het aantrekken van internationale bedrijven in te zetten op de maatschappelijke opgaven van de provincie en de grote transitieopgaven in het algemeen wordt naast werkgelegenheid en economische activiteiten de brede welvaart van de provincie gestimuleerd. Deze bedrijven kunnen bijdragen aan een gezondere leefomgeving via de energietransitie, voedselvoorziening, duurzame mobiliteit en een circulaire economie.

5. Een sterke en duurzame agrosector

De keten rondom de agrosector heeft een aanzienlijk economisch belang en is met name op gebied van export en innovatie een wereldleider. De agrosector is ook van wezenlijk belang voor een zekere en veilige voedselvoorziening. Er is ook sprake van een grote impact op het ruimtegebruik (circa 50% van het oppervlak) en leefbaarheid in de provincie Noord-Holland. Belangrijke clusters zijn Greenport Aalsmeer en Greenport Noord-Holland Noord met Seed Valley. De agrosector staat voor grote uitdagingen en is op weg naar een manier van produceren waarbij economische, ruimtelijke, ecologische en sociale waarden meer in balans zijn. De duurzame agrosector draagt vanuit een gezond verdienmodel bij aan grote opgaven zoals natuurherstel (stikstofreductie), tegengaan bodemdaling, klimaatadaptatie, energietransitie, verbeteren van de waterkwaliteit, herstel biodiversiteit, circulaire economie en een gezonde leefomgeving.

5. Een sterke en duurzame agrosector

Opgaven & ambities

Onder dit thema gaat het om het veehouderij, akkerbouw, vollegrondsgroenteteelt, bloembollenteelt (inclusief broeierijen), (glas-)tuinbouw en uitgangsmaterialen en visserij.

Met onze vruchtbare landbouwgrond, kassen, het Nederlandse klimaat en innovatiekracht dragen we bij aan de nationale en mondiale voedselvoorziening. Ook sierteelt en bloembollen zijn unieke sectoren en belangrijk voor de export. De agrosector is in transitie naar een economisch, ecologisch en sociaal duurzaam systeem. De agrosector kan een bijdrage leveren aan de grote opgaven van deze tijd. Bijvoorbeeld aan energietransitie, circulaire economie, klimaatbestendigheid, biodiversiteit, stikstofreductie en ruimtelijke kwaliteit. De verdere verduurzaming en ontwikkeling van de agrosector vergt grote investeringen en brengt nieuwe verdienmodellen voor de sector en de keten. Dat vraagt om innovatiekracht en ondernemerschap. Daarnaast is de druk op ruimte groot. Enerzijds vanuit ontwikkelingen in de sector zelf, anderzijds vanwege de ruimtevraag voor duurzame energie, natuur en woningbouw.

Op het gebied van een sterke en duurzame agrosector hebben we de volgende ambities:

Wij willen een verdere verduurzaming van de agrosector voor het behoud van innovatie- en concurrentiekracht en toekomstperspectief voor ondernemers.

Wij willen dat er voldoende areaal is voor een sterke, duurzame en innovatieve agrosector.

Uitgelicht

Precisielandbouw of Smart Farming betekent dat planten (of dieren) precies de behandeling krijgen die ze nodig hebben, met grote nauwkeurigheid bepaald dankzij de nieuwste ICT technologie waaronder GPS, sensortechnologie en robotica. Technologie kan helpen bij het nemen van strategische beslissingen en bij uitvoerende activiteiten. Hierdoor kan de productie worden geoptimaliseerd en kunnen duurzamere gewassen groeien. Het grote verschil met de klassieke landbouw is dat in plaats van het bepalen van de benodigde actie per perceel, precisielandbouw het mogelijk maakt om acties per vierkante meter of zelfs per plant te bepalen.

Wat is dan onze inzet?

We blijven ons inzetten voor regionale, nationale en internationale samenwerking in de agrosector. Wij leveren cofinanciering voor het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3) om zo bij te dragen aan innovatie en verduurzaming. In gebiedsprocessen streven wij naar integrale oplossingen rondom landbouw, water, natuur, bodemdaling en klimaat. We willen hierbij ook de ontwikkelkansen en de transitieopgaven van de agrosector betrekken.

We blijven de innovatiekracht, verduurzaming en kennisdeling faciliteren en versterken, onder andere door middel van de Greenports. We doen dit voor de glastuinbouw, akkerbouw, bollenteelt, vollegrondsgroenteteelt en veehouderij. In de (glas-)tuinbouw is de innovatie gericht op kwaliteit van gewassen, klimaatneutrale productiemethoden en nieuwe technieken (smart farming). We zien een ontwikkeling naar schaalvergroting en ketenintegratie. Daarbij zetten wij ons in we voor voldoende arbeidskrachten met de juiste kennis en vaardigheden en zetten we ons in voor goede huisvesting voor buitenlandse werknemers. In de Greenports werken ondernemers, overheden en kennisinstellingen aan gemeenschappelijke opgaven die bijdragen aan een toekomstbestendige agribusiness.

We gaan met onze partners de uitvoeringsagenda Voedselvisie 2021-2022 realiseren. We zetten in op kringlooplandbouw, regeneratieve landbouw en korte ketenprojecten. Dat doen we door middel van een gebiedsgerichte aanpak, samenwerkend netwerken, en met inzet op kennis- en datadeling en innovatie. We streven naar een schone en veilige productie van gezond, betaalbaar en smaakvol voedsel voor iedereen. Wij stimuleren bijvoorbeeld een project als het onderzoek naar 'duurzame bloemkool'. Hierbij wordt onderzocht wat de impact is van strorijk stalmest op de akker bij het telen van bloemkool. Hierbij wordt gekeken naar de effecten op bodemkwaliteit en de onder- en bovengrondse biodiversiteit. Binnen de MRA werken we bovendien samen aan het uitvoeringsprogramma Voedsel Verbindt.

Tenslotte geven we voor de visserij uitvoering aan de bestuurlijke afspraken over de verduurzaming van de visserij.

Brede welvaart

Met onze inzet leveren we een bijdrage aan de brede welvaart. We dragen bij aan goede werkomstandigheden en businessmodellen voor agrariërs, aan economische ontwikkeling en aan het verbeteren van gezond voedsel en een vitaal landelijk gebied. De innovatie in productiemethoden die wij stimuleren, dragen bij aan dierenwelzijn en een gezonde leefomgeving. Inzet op korte (voedsel)ketens draagt bij aan een grotere waardering van de agrosector door Noord-Hollanders, waarbij beperking van logistieke bewegingen goed is voor mens en milieu. Dit uit zich in een hogere waardering van de omgeving door de bewoners van Noord-Holland en een betere gezondheid door het structureel aanbieden van gezonder voedsel. Innovaties in bijvoorbeeld de zaadveredeling draagt bij aan weerbare gewassen en het oplossen van het mondiale voedselvraagstukken. En in het algemeen dragen bloemen en planten en een groene leefomgeving bij aan het welzijn van mensen.

Bijlagen

Bijlage 1: Activiteitenmatrix

Bijlage 2: Financiën

Bijlage 3: Overzicht fondsen en instrumenten

Bijlage 4: Rode draad participatietraject

Bijlage 1 Activiteitenmatrix

Strategisch doel	Opgaven	Ambities	Inzet	Producten	Instrumenten
Een sterk innovatieklimaat	• Om de transitie naar een duurzame economie te versnellen, is meer duurzame innovatie en ondernemerschap nodig. • Realisatie en financiering van de transitieopgaven voor energie en circulaire economie zijn complex en vragen om een krachtige inzet van overheden, waarbij innovatie een grote rol speelt. • De huidige economische crisis als gevolg van de coronamaatregelen vraagt om krachtig economisch stimuleringsbeleid vooral op gebied van innovatie. • Er liggen uitdagingen om duurzame innovaties en duurzaam ondernemerschap op te schalen.	Wij willen innovatie en ondernemerschap stimuleren, vooral ten behoeve van de verduurzaming van de economie.	• Wij richten samen met regionale overheden en het Rijk medio 2021 de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) voor de MRA en Noord-Holland Noord op. • Via de ROM maximaliseren we de effecten van onze bestaande fondsen in samenhang met andere financieringsmogelijkheden. • Via de ROM zetten we in op business development op gebied van transitieopgaven en innovatie. • Via de ROM stroomlijnen we onze samenwerking met het Rijk, bijvoorbeeld voor de steunmaatregelen n.a.v. corona en toekomstige rijksregelingen. • Via bestuurlijke samenwerking in de Metropoolregio Amsterdam (via Platform Economie) en in Noord-Holland Noord werken wij aan versterking van de economie en innovatie in deze regio's. • We stimuleren innovaties en innovatieve bedrijven met een focus op duurzame energie, circulaire economie naast reguliere economie. • Wij intensiveren samenwerking met kennisinstellingen op gemeenschappelijke ambities via campussen als het Amsterdam Science Park. • Wij stimuleren circulaire innovaties en ondernemerschap via het Ontwikkelingsbedrijf NHN.	• De oprichting van de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Noord-Holland (ROM) in 2021. • Ondersteuning van 25 MKB'ers per jaar via de GO!-NH programma's gericht op duurzame innovaties. • Begeleiding en advisering van innovatieve ondernemers op zoek naar financiering via PIM. PIM beoogt 390 maatwerktrajecten/ 72 masterclasses/1000 doorverwijzingen. • Ongeveer 150 subsidies per jaar voor haalbaarheidsprojecten en R&D via de MIT-regeling. • Ongeveer 12 Proof-of-Concept projecten (≤ €300.0000) per jaar worden met het Innovatiefonds Noord-Holland ondersteund. • Participaties in duurzame projecten via het Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland (€250.000 - €7.000.000). • Ondersteuning van een tiental bedrijven met €9,6 miljoen aan Europese steunmiddelen via REACT-EU • Het nieuwe Kansen voor West-3 programma waarin met EFRO middelen van de EU duurzame innovatieprojecten worden ondersteund in de periode 2022-2027. • Activiteiten voor aanjagen circulaire innovaties en ondernemerschap via de jaarplannen van het Ontwikkelingsbedrijf NHN.	• ROM Noord-Holland, inclusief: • Transitiefonds • Breed MKB fonds • MRA samenwerking (gefinancierd via het Regionaal Budget Platform Economie) • Samenwerking Noord-Holland Noord via het Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord (ONHN) • PIM (Programma Innovatief MKB) • GO!-NH • MIT (MKB Innovatie Topsectoren) • Innovatiefonds NH • PDENH (Participatiefonds Duurzame Economie NH) • Financieringstafels • React-EU (via Kansen voor West-2) • Kansen voor West-3 (EFRO)
	• De voortschrijdende digitalisering van de economie stelt andere eisen aan het vestigingsklimaat, zoals connectiviteit, dataopslag en vaardigheden van mensen. • De voortschrijdende digitalisering van de economie biedt veel kansen voor innovatie en ondernemerschap.	We willen de digitale economie versterken.	• Wij zetten een programma digitale economie op dat zich richt op het versterken van de digitale economie. • Wij zetten in op het EU-initiatief voor een regionaal steunpunt voor digitale innovatie (European Digital Innovation Hub) gericht op smart industry, smart agriculture, smart mobility en smart health. • Wij blijven inzetten op het oplossen van knelpunten en witte gebieden in het breedbandnetwerk.	• Voorstel voor Programma Digitale Economie. • Een voorstel aan de EU mede namens partners voor het organiseren van de European Digital Innovation Hub. • Oplossingen voor lokale knelpunten voor het breedbandnetwerk in samenwerking met gemeenten.	• European Digital Innovation Hub • Programma Smart Industry

Strategisch doel	Opgaven	Ambities	Inzet	Producten	Instrumenten
Aantrekkelijke en duurzame werklocaties	• Mismatch (over- of onderaanbod) tussen vraag en aanbod voor werklocaties is ongewenst. • Er zijn op werklocaties knelpunten voor het accommoderen van hogere milieu categorieën wat versterkt wordt door transitieopgaven zoals voor circulaire economie. • De grote groei van datacenters in Noord-Holland vraagt om meer sturing. • Er zijn kansen om regionale clusters zoals rondom energy en health te versterken. • Veranderend consumentengedrag vraagt om een andere inzet op detailhandel. •	Wij willen dat er voldoende ruimte voor bedrijven beschikbaar is en ook ruimte bieden aan transitieopgaven op werklocaties.	• Wij zorgen ervoor dat de planvoorraad en jaarlijkse uitbreidingsruimte van kantoren en bedrijven in evenwicht is met de marktvraag. • Wij verkrijgen meer inzicht in de ruimtebehoefte van circulaire bedrijvigheid in Noord-Holland. • Wij zetten in op voldoende ruimte op bedrijventerreinen voor hogere milieu categorieën en sturingsinstrumenten daarvoor. • Meer inzet op het herbenutten van vrijkomende ruimte op verouderde bedrijventerreinen. • Wij scheppen duidelijkheid over de vestiging van datacenters in Noord-Holland. • Wij zetten in op het versterken van clusters, met name een energiecluster in Den Helder, het Energy & Health cluster te Petten, en het Noordzeekanaalgebied. • We scheppen duidelijkheid over de ruimtelijk-economische perspectieven van zeehavens. • Wij blijven inzetten op regionale afstemming van detailhandelsontwikkelingen. • We verkennen in hoeverre een aanpassing van het detailhandelsinstrumentarium gewenst is. • Wij zetten in op het optimaal benutten van OV-knooppunten als geconcentreerde woon- en werklocaties.	• Programmeringsafspraken voor werklocaties in de nieuwe Uitvoeringsstrategie Plabeka, die samen met regionale partners in de MRA medio 2022 worden gemaakt. • Onderzoek ruimtebehoefte circulaire en haven(gerelateerde) bedrijvigheid, wordt meegenomen in de actualisatie van de behoefteraming Plabeka. • Voldoende ruimte voor Hogere Milieu Categorieën worden in de programmeringsafspraken van Plabeka en de drie regio's in NHN meegenomen. • Jaarlijkse monitoring van vraag en aanbod en programmering van werklocaties. De kennis wordt actief met gemeenten gedeeld via rapportages en dashboards. • Herbenutting van bestaande terreinen wordt onderdeel van programmeringsafspraken en de HIRB+ regeling. • Datacenterstrategie Noord-Holland, op te stellen in overleg met gemeenten en andere stakeholders. • Lange Termijn Perspectief en gebiedsplan voor het kerngebied Nieuwe Diep-Nieuwe Werk voor het Maritiem Cluster Den Helder, op te stellen samen met overheden en bedrijfsleven. • Strategisch plan als basis om het ecosysteem van Energy & Health te Petten verder uit te bouwen en open te stellen. Onderdeel van dit plan is een inrichtingsplan van het terrein. De campus is ook de site waar de nieuwe Pallas-reactor zal worden gebouwd. • Een visie (Havennotitie) op de ruimtelijke-economische perspectieven van de zeehavens van Noord-Holland. • Actuele regionale visies op detailhandel, die verplicht zijn vanuit de omgevingsverordening.	• Uitvoeringsstrategie Plabeka • Regionale programma's werklocaties regio's NHN • Behoefteraming circulaire economie NH • Omgevingsverordening NH • Datacenterstrategie NH • Bestuursplatform NZKG • Ontwikkelingsbedrijf NHN • SADC • Regionaal Ontwikkelingsmaatschappij Noordzeekanaalgebied • Regionale Adviescommissies detailhandel • Regionale visies detailhandel • Koopstromen & marktruimte onderzoek detailhandel • Monitor werklocaties NH • Monitor detailhandel NH • Energy & Health Campus Petten • Regiodeal Maritiem cluster Kop van Noord-Holland (Den Helder • Programma OV Knooppunten
	• Werklocaties verouderen snel zonder investeringen in beheer, onderhoud of fysieke verbetering. • Er ligt een grote revitaliseringsopgave van verblijfsrecreatiegebieden • Transformatie en of functiemenging kunnen kansrijke oplossingsrichtingen zijn voor de toenemende leegstand in winkelgebieden of verouderde werkgebieden.	Wij willen de toekomstbestendigheid van werklocaties verbeteren.	• Voor het vergroten van de toekomstbestendigheid van bestaande bedrijventerreinen zetten wij in op het herstructureren van 60 ha per jaar. • Wij streven ernaar dat minimaal 50% van de Noord-Hollandse bedrijventerreinen een vorm van gezamenlijk beheer heeft. • Wij zetten in op de revitaliseringsopgave in de verblijfsrecreatie door 15 bedrijven te ondersteunen bij het versterken van de bedrijfsvoering • We zetten in op transformatiekansen van winkels om zo winkelgebieden toekomstbestendiger te maken.	• Herstructureringsprojecten op 60 ha/jaar verouderd bedrijventerrein. • Eerste stappen naar duurzaam beheer van bedrijventerreinen, waarvoor ONHN en Projectbureau Herstructurering (PHB) worden ingezet. • 15 recreatiebedrijven worden ondersteund bij het versterken van de bedrijfsvoering. • 20 gemeenten of winkeliersverenigingen worden ondersteund bij het toekomstbestendiger maken van hun winkelgebied. • Aanpak Wonen voor Winkels: stimuleren en faciliteren van gemeenten in het transformeren van leegstaande winkels naar woningen.	• HIRB+ uitvoeringsregelingen • Projectbureau Herstructurering MRA • Ontwikkelingsbedrijf NHN • SADC • Regionale Adviescommissies detailhandel

Strategisch doel	Opgaven	Ambities	Inzet	Producten	Instrumenten
Aantrekkelijke en duurzame werklocaties 	Werklocaties kunnen een grotere bijdrage leveren aan energietransitie, circulaire economie, klimaatbestendigheid, biodiversiteit en ruimtelijke kwaliteit.	Wij willen dat werklocaties een grotere bijdrage gaan leveren aan transitieopgaven.	• Wij verkennen de mogelijkheid om een duurzaamheidsmonitor voor bedrijventerreinen op te zetten en we werken onze ambities op verduurzaming verder uit in een Verduurzamingsstrategie Werklocaties. • Wij verkennen en ondersteunen mogelijkheden van circulaire economie op bestaande bedrijventerreinen. • Wij zetten in op verduurzaming van verblijfsrecreatie door middel van het subsidiëren van een verduurzamingsscan/plan van 10 bedrijven. • Wij stimuleren het versnellen en versterken van collectieve duurzaamheidsmaatregelen op werklocaties, zoals energie coöperaties en smart grids. • Wij stimuleren duurzame werklocaties nabij OV-knooppunten • Wij zetten in op het zo veel mogelijk energie- en CO2-neutraal worden van bedrijventerreinen: • Bedrijfsdaken worden zo veel mogelijk benut voor zonne-energie • Stimuleren gebruik restwarmte zoals datacenters en industrie • Ontwikkelen van nieuwe werklocaties op basis van circulaire principes • Vergroenen van werklocaties (bomen, biodiversiteit, klimaatadaptatie, recreatief medegebruik)	• Verkenning naar de opzet van een duurzaamheidsmonitor bedrijventerreinen. • Verduurzamingsstrategie Werklocaties Noord-Holland. • Circulaire gebiedsontwikkeling door SADC. Via het Strategisch Meerjarenplan en Bedrijfsplannen van SADC sturen wij daarop aan. • Uitvoeren van een verduurzamingsscan/plan bij 10 recreatiebedrijven. • (Motie 2020-42) Duurzaamheidsmaatregelen bij bedrijven via een van de uitwerkingen van motie 42 inzake maatregelen tegen de coronacrisis, vormgegeven in HIRB+ duurzaamheid. • (Motie 2020-42) Uitgebreide opdracht (PHB en ONHN) voor verduurzaming + samenwerking bedrijventerreinen en uitvoering van 5 pilots. • Project Zero Emissie Corridor van Amsterdam Logistics.	• HIRB+ uitvoeringsregelingen • Uitvoering motie 42 • Pilotprojecten circulaire economie • Verduurzamingscan verblijfsrecreatie • Uitvoeringsregeling duurzame zeehavens • Duurzaamheidsmonitor werklocatie • Verduurzamingsstrategie • Ontwikkelingsbedrijf NHN • SADC • Bestuursplatform NZKG • Amsterdam Logistics

Strategisch doel	Opgaven	Ambities	Inzet	Producten	Instrumenten
Een veerkrachtige arbeidsmarkt	• Zonder de juiste vaardigheden en kwalificaties in de arbeidsmarkt zullen er knelpunten ontstaan bij de realisatie van de transitieopgaven rondom o.a. klimaat, energie en circulaire economie. • Er dreigen vooral tekorten in de technische en technologische beroepen.	Wij willen voldoende gekwalificeerde werknemers in de techniek en technologie ten behoeve van de transitieopgaven waarbij we streven naar inclusiviteit.	• We investeren in een robuust ecosysteem rond werk en ontwikkelen, waarin elke economische regio minimaal één multilevel triple helix campus heeft. • We zoeken en ondersteunen slimme verbindingen tussen investeringen in innovaties voor onze transitieopgaven en de beroeps- en onderwijspraktijk. • Samen met onze partners ontwikkelen van instrumenten voor mobiliteit van vakmensen tussen sectoren (van werk naar werk). • We stimuleren een leercultuur bij bedrijven voor de doorontwikkeling van de (potentiële) beroepsbevolking en bevordering van innovatie. • We stimuleren de instroom van technici door het promoten van techniek en technologie	• Een Uitvoeringsregeling gericht op duurzame bedrijfsvoering en mede-eigenaarschap van de triple helix van multilevel campussen in de regio, opengesteld in 2021. • De jaarlijkse werkagenda van de Werkambassadeur. De voeding van de Werkagenda komt voort uit het onderhouden van de actieagenda in het Manifest Werken en Ontwikkelen 2030 van de triple helix. • Minimaal 1 brede technologietafel per jaar en 4 bijeenkomsten van adviescommissie over actualiteit en regievoering op het manifest door alle triple helixpartijen te ondersteunen. • 6 tot 8 ontwikkelcoalities per jaar uit het Manifest in de ontwikkeling en verbinding van hun gezamenlijke plannen en instrumenten op de doelen uit het Manifest. O.a. voor Werk, naar Werk, Zij-instroom, en bevorderen techniekpromotie en leercultuur. • Jaarlijks 8 regionale Promotie Events Techniek voor PO en VO en uitbreiding van het bestaande netwerk via een ontwikkelcoalitie in het kader van het Manifest. • Jaarlijkse rapportage over de Noord-Hollandse arbeidsmarktcijfers. • Verkenning van de mogelijkheden voor een provinciaal dashboard Arbeidsmarktinformatie tezamen met een ontwikkelcoalitie uit het manifest. • Regionale afstemmingsgremia op NHN en MRA-niveau.	• Uitvoeringsregeling triple helix campusvorming • Werkambassadeur • Triple helix campussen • Manifest Werken en Ontwikkelen 2030 • Promotie werken in techniek en technologie • Technologietafels en ontwikkelcoalities • Monitor Arbeidsmarkt
Internationa-lisering	• Het vestigingsklimaat van Noord-Holland biedt veel kansen voor internationale bedrijven en voor Noord-Hollandse bedrijven voor de internationale markt. • Internationale bedrijven kunnen ook een bijdrage leveren aan brede maatschappelijke opgaven zoals circulaire economie, energietransitie, voedsel en duurzame mobiliteit. • Het vestigingsklimaat wordt bedreigd door zaken als gebrekkige energie-infrastructuur en beschikbaarheid van talent.	• Wij willen dat internationale bedrijven die zich in Noord-Holland vestigen, ook een bijdrage leveren aan onze brede maatschappelijke opgaven. • Wij willen Noord-Hollandse MKB bedrijven ondersteunen die zich internationaal willen oriënteren.	• Ondersteunen van potentiële internationale vestigers die een bijdrage kunnen leveren aan brede maatschappelijke opgaven. • Bestuurlijk agenderen van knelpunten van het vestigingsklimaat. • Onderzoeken hoe het MKB ondersteund kan worden bij internationalisering.	• Ambtelijke en bestuurlijke inzet voor de positieve beïnvloeding van de investeringsbeslissing van het internationale bedrijf die een vestigingsplek zoekt. • Relatiegesprekken met internationale bedrijven waarbij gezocht wordt naar synergie en mogelijke samenwerking op de provinciale opgaven • Samenwerking tussen regionale partners en provinciale MKB instrumenten zoals PIMNH en GO-NH!. • Evaluatie van Globaliser projecten en een aanvullen onderzoek over de behoefte van ondersteuning van het MKB bij internationalisering.	• Provinciale Leidraad Internationalisering • Ontwikkelingsbedrijf NHN • Samenwerkingspartners Amsterdam Trade & Innovate, NFIA, etc. • Pilot Globaliser voor internationalisering MKB

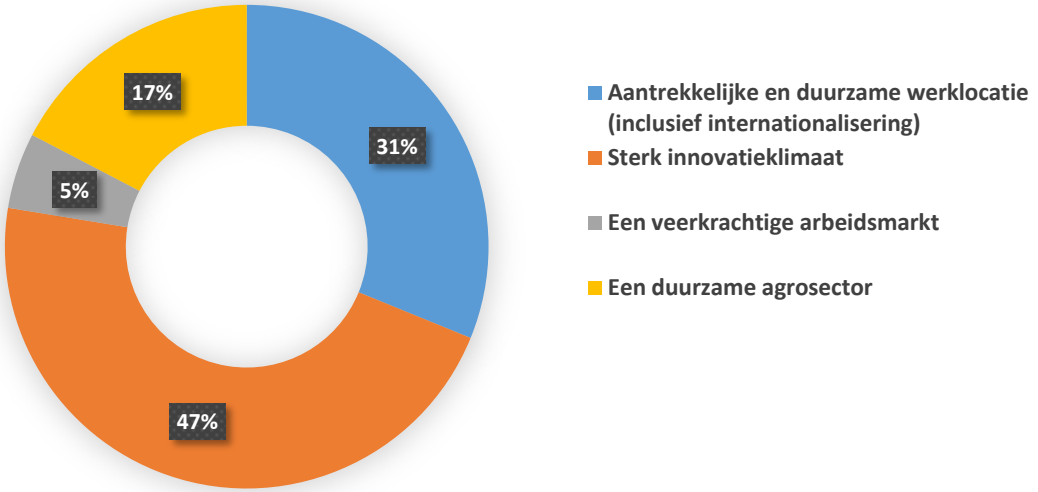
Bijlage 1 Activiteitenmatrix

Strategisch doel	Opgaven	Ambities	Inzet	Producten	Instrumenten
Een sterke en duurzame agrosector	• Om de verdere verduurzaming van het agri&foodsysteem te versnellen is meer innovatie en ondernemerschap nodig. • Realisatie en financiering van de transitieopgaven voor agri&food zijn complex en vragen van een krachtige inzet van overheden waarbij innovatie en digitalisering een grote rol spelen. • De landbouw moet in staat kunnen zijn om een bijdrage te kunnen leveren aan een gezonde leefomgeving (water, bodem, biodiversiteit), biodiversiteit (stikstofreductie), en waterkwaliteit. • Er liggen uitdagingen voor voedselvraagstukken, energietransitie en andere opgaven in de landbouw die vragen om verdere ontwikkeling en verduurzaming van teelt en innovaties (o.a. op de ontwikkeling van weerbare gewassen, nieuwe teelttechnieken en digitalisering).	Wij willen een verdere verduurzaming van de agrosector voor het behoud van innovatie- en concurrentiekracht en toekomstperspectief voor ondernemers.	• Uitvoeren agenda Voedselvisie 2021-2024 met inzet op: o Regeneratieve landbouw: in 2030 is de grondgebonden landbouw natuurinclusief (niveau II); o Kringlooplandbouw: in 2030 zijn kringlopen op een zo laag mogelijk niveau gesloten; o Korte ketens: in 2030 eten we 25% uit de regio. • Wij werken samen met andere programma's en opgaven, zoals gezonde leefomgeving, klimaat en energie, bodemdaling, actieagenda Circulaire Economie, masterplan biodiversiteit, regiebureau NNN, strategische aanpak stikstof, regionale waterprogramma's. • Wij dragen bij aan het nieuwe Nationaal Strategisch Plan voor het EU-Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) en implementeren dit beleid en cofinancieren projecten uit het Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP). • Wij geven provinciaal invulling aan landelijk stikstofbeleid voor de landbouw en ontwikkelen provinciaal beleid en instrumentarium. • Wij faciliteren de versterking en verduurzaming van de glastuinbouw op de thema's innovatie, economische en duurzame ruimtelijke ontwikkeling, klimaatneutrale tuinbouw, toekomstbestendige arbeidsmarkt, imago en positionering, agro-logistiek, samenwerking met gemeenten. • Wij ondersteunen smart farming/digitalisering. • Aandacht voor verzilting, watertekort, wateroverlast. • Met de greenports zetten wij ons andere in voor het realiseren van een klimaatneutrale tuinbouw; moderniseren en verduurzamen van tuinbouwareaal; vitale teelt (resistent uitgangsmateriaal, gezonde bodem, gezonde planten, innovaties in teeltsystemen, duurzame kassen) kennisontwikkeling en toepassing (ict/ big data, robots, sensoren, nieuwe technieken) het versterken van de Internationale Innovatie en Ontwikkelkracht van de sector; kennis bundelen en ontsluiten op het gebied van markttoegang, het zorgen voor voldoende arbeidskrachten met de juiste kennis en vaardigheden, inzet voor goede huisvesting voor buitenlandse werknemers. • Met de waterschappen werken wij aan doorontwikkeling van het landbouwportaal.	• Uitvoering van de Voedselvisie 2021-2022: - Zeven gebiedsprojecten, drie eiwittransitieprojecten, één logistiek project en vijf korte ketenprojecten. - Samenwerking op gebiedsniveau met gemeenten m.b.t. kringlooplandbouw, regeneratieve landbouw en korte ketens • (co-)financiering van EU-projecten. • Monitoring (duurzaamheids-) prestaties van de land en tuinbouw in Noord-Holland. Verlenging agrimatie 2021-2023. • Uitvoeringsagenda Greenport Noord-Holland Noord, w.o. de Agenda Human Capital en Innovatie voor Greenport Noord-Holland Noord. • Uitvoeringsagenda Greenport Aalsmeer • Transitiecollege Kas als energiebron • Uitvoeringsagenda Voedsel Verbindt • Project voor verdere verduurzaming bollenteelt (samen met Greenport NHN, KAVB en LTO). • Jaarplan Greenports Nederland Internationalisering 2021 • Actieplan transitie IJsselmeervisserij	• Uitvoeringsregelingen voor openstelling van (Europese, Rijks en provinciale) subsidies - Plattelands-ontwikkelings-programma (POP) - Waddenfonds (budget lokale innovaties en visserij) • Netwerk Voedsel Verbindt • Platform www.boerenbusinessinbalans.nl • Greendeals • Monitor Agrimatie • Greenport NHN en Seed Valley • Greenport Aalsmeer • Greenports Nederland • Landelijk Milieuoverleg Bloembollen • Fieldlab bloembollen • Landbouwportaal • Bestuurlijk platform Visserij

Strategisch doel	Opgaven	Ambities	Inzet	Producten	Instrumenten
Een sterke en duurzame agrosector	• De vraag naar grond is vanuit verschillende transities (ook die vanuit de landbouw) en opgaven groot. De transitie naar een duurzamere landbouw sector is lastig, onder andere door druk op de ruimte in het landelijk gebied en onrendabele business cases. Dit vraagt om heldere kaders. • Individuele agrarische bedrijven kunnen in de knel t.o.v. kwetsbare functies, water en landschap. Dit vraagt om oplossingsrichtingen zoals aanpassing, verplaatsing of herstructurering. • Bedrijven in de agrosector hebben behoefte aan ontwikkelruimte. • Bedrijven in de agrosector hebben behoefte aan voldoende geschoold personeel.	Wij willen dat er voldoende areaal is voor een sterke, duurzame en innovatieve agrosector	• Wij streven naar integrale oplossingen rondom landbouw, energie, water, natuur, bodemdaling en klimaat. • Wij ondersteunen van gemeenten bij het opstellen van agrarische visies/ Omgevingsvisies/ Omgevingsplannen. • Samen met de partners van Greenport Aalsmeer en Greenport NHN onderzoeken wij de ruimtebehoefte voor (glas-)tuinbouw. • Wij verkrijgen meer inzicht in de ruimtebehoefte van de landbouw. • Wij ondersteunen de agrosector en visserij om kansen te creëren met verbreding van activiteiten.	• Voorstellen voor actualisatie van de Omgevingsverordening (balans economie/ innovatie/leefbaarheid/land-schap) • Verkenning naar mogelijkheden voor inzet van provinciale grond voor transitie- en verduurzamingsopgaven. • Monitor van ontwikkelingen in glastuinbouw (glasmonitor). • Herijking van de Ruimtelijke Visie Greenport Aalsmeer. • Ontwikkeling van gebiedsvisies energie	• Omgevingsverordening Noord-Holland 2022 • Glastuinbouwmonitor • Subsidies verplaatsing glastuinbouw • Structuurverbetering en transformatie landbouwgebieden • Afstemming met de Greenports en gemeenten • Regionale veenweidestrategie

Bijlage 2 Financiën

Strategisch doel	Begroot 2021	Begroot 2022	Begroot 2023	Totaal
Aantrekkelijke en duurzame werklocatie (inclusief internationalisering)	6.915	6.905	6.905	20.725
Sterk innovatieklimaat	16.589	9.276	4.995	30.860
Een veerkrachtige arbeidsmarkt	1.274	1.124	974	3.372
Een duurzame agrosector	3.959	3.745	3.841	11.545
Totaal lasten	28.737	21.050	16.715	66.502
Totaal baten	-7.585	-72	-72	-7729
Saldo van baten en lasten	21.152	20.978	16.643	58.773
Stortingen				
Resv. Herstructurering Bedrijventerreinen	2500	2500	2500	7500
Resv. MKB innovatie-instrumenten	3750	5672	5672	15094
Resv. Europese landbouwprojecten	5000	0	500	5500
Onttrekkingen				
Resv. Herstructurering Bedrijventerreinen	-6069	-2575	-2575	-11219
Resv. MKB innovatie-instrumenten	-5347	-4646	-315	-10308
Resv. Europese landbouwprojecten	-1195	-732	-678	-2605
Resultaat	**19.792**	**21.197**	**21.747**	**62.736**

Bijlage 3 Overzicht fondsen en instrumenten

Naam	Toelichting	Planning
Europees		
Recovery and Resilience Facility (RRF)	Het RRF vormt het belangrijkste onderdeel van Next Generation EU, het Europese herstelpakket. Het is bedoeld als steun voor de EU-lidstaten, gericht op grootschalige hervormingen en investeringen die de economische en maatschappelijke impact van de coronacrisis verzachten. Met name door vergroening en digitalisering. RRF-middelen moeten daarnaast bijdragen aan hervormingen van bijvoorbeeld de arbeids- en woningmarkt. Voor Nederland komt 5,6 miljard beschikbaar.	Nederland moet een nationaal plan opstellen voor besteding van de middelen. Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat heeft hierin het voortouw. Er is voor de eerste invulling van het plan een uitvraag voor regionale projecten gedaan via de regioambassadeurs. Duidelijk is dat het gaat om grootschalige projecten (≥€30 mln.) die op korte termijn uitvoeringsgereed moeten zijn. Inmiddels is duidelijk dat het indienen van een nationaal plan voor RRF wordt overgelaten aan het volgende kabinet (indieningstermijn: april 2022).
Just Transition Fund	Het JTF is onderdeel van de Europese Green Deal. Doel hiervan is financiële ondersteuning bieden aan regio's die in hun economische structuur en werkgelegenheid zwaar getroffen worden door de klimaattransitie. Via een rekenmethodiek is vastgesteld hoe de totale JTF middelen (€7,5 miljard) over heel Europa verdeeld kunnen worden. Voor Nederland komt €623 miljoen beschikbaar in de periode 2021-2027.	Inmiddels is €58,5 miljoen toegekend voor de IJmond regio (COROP-gebied). Precieze voorwaarden zijn nog onbekend. Het Rijk bepaalt hoe de JTF-middelen verdeeld gaan worden over Nederland. Op dit moment vinden gesprekken plaats over of de uitvoering centraal of decentraal moet plaatsvinden. In het laatste geval is het mogelijk dat dit via het EFRO-programma Kansen voor West gebeurt. Verwachting is dat een belangrijk deel van de JTF-middelen bestemd zal zijn voor scholing en verbetering aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt.
Brexit Adjustment Reserve	Op Europees niveau is de Brexit Adjustment Reserve (BAR) ingesteld om de economische effecten van de Brexit op te vangen. In totaal is hiervoor 5,4 miljard euro beschikbaar. Naar verwachting ontvangt Nederland hieruit een bedrag van 714 miljoen.	Er wordt een nationaal plan opgesteld om deze middelen in te zetten. De provincie krijgt mogelijk geen rol bij de verdeling van de middelen, maar roept het Rijk op snel te handelen en lobbyt in IPO- en Randstadverband om de middelen breder in te zetten dan voor visserij en handel. Zo vraagt zij aandacht voor de bijzondere positie van het MKB omdat zij vaak onevenredig geraakt worden.
Digital Europe Programma	Met het Digital Europe Program (€7,5 miljard, 2021-2027) wil de Europese Commissie de digitale transformatie van de Europese economie en samenleving ondersteunen via: 1) bevordering van technologie (o.a. high-performance computing, kunstmatige intelligentie en cyberbeveiliging), 2) stimuleren van digitale vaardigheden en 3) uitrol en optimaal gebruik van digitale capaciteiten en interoperabiliteit. Binnen onderdeel twee worden o.a. Europese Digitale Innovatiehubs (EDIH) opgezet om de digitale transformatie van (MKB) bedrijven en overheden te ondersteunen.	In Nederland worden naar verwachting 6 EDIH's opgericht. De Smart Industry HUB Noordwest Nederland, een Triple-Helix samenwerking tussen de provincies Flevoland, Utrecht en Noord-Holland, heeft een aanvraag ingediend. Er is gekozen voor thema's die aansluiten bij ons provinciaal beleid, namelijk: smart industry, smart farming, smart mobility en smart health. De uitslag van de Europese EDIH call wordt rond de zomer verwacht. Over de start van andere onderdelen van het programma is nog geen duidelijkheid.
Kansen voor West (Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling)	Kern van de EFRO-programma's is het ongedaan maken van regionale onevenwichtigheden en het bevorderen van innovatie in de regio en binnen het MKB, in samenwerking met kennis- en onderwijsinstellingen. Nederland is hiervoor opgedeeld in 4 regio's. Kansen voor West (KvW) is het samenwerkingsverband van de vier Randstadprovincies; Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht, Flevoland en de vier grote steden; Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht. In dit programma werken sociale, economische, publieke en private partners samen om een impuls te geven aan de regionale economie.	Voor de uitvoering van Kansen voor West II was voor de gehele programmaperiode ruim €182 miljoen aan EFRO-middelen beschikbaar. Voor de provincie Noord-Holland was onder KvW II €22 miljoen EFRO beschikbaar. In 2021 loopt het Kansen voor West II programma af. In 2022 is de start van het Kansen voor West III programma beoogd. Vooralsnog wordt hierbij uitgegaan van eenzelfde bedrag als de vorige periode.
REACT – EU (Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling)	Onderdeel van het Europees herstelinstrument (Next Generation EU) is "REACT-EU". Dit betreft een verlenging van de operationele programma's van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) ter bevordering van groen en digitaal herstel van de economie.	De REACT middelen zijn een aanvulling op het Kansen voor West 2 programma. Middelen worden via openstellingen besteed vanaf 15 februari 2021 en moeten uiterlijk 31 december 2023 zijn uitgegeven. Op basis van de verdeelsleutel bij Kansen voor West 2, is voor de provincie Noord-Holland €9,6 miljoen beschikbaar. €3 miljoen hiervan wordt uitgezet via het Innovatiefonds Noord-Holland.
Subsidie Plattelands-ontwikkeling (POP3)	Het derde plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3) is een Europees subsidieprogramma voor het ontwikkelen, verduurzamen en innoveren van de agrarische sector in Nederland.	De POP3-subsidies zijn verdeeld in nationale regelingen (rijksregelingen) en subsidies per provincie. De provincie Noord-Holland verstrekt de POP3 'Jonge Landbouwers' subsidie (ter ondersteuning voor de verduurzaming van bedrijven van jonge landbouwers) en de POP3 'uitvoering van LEADER-projecten' (bedoeld voor duurzame groei, het stimuleren van een circulaire en biobased economie, agrotoeristische infrastructuur en oplossingen voor demografische veranderingen).

Naam	Toelichting	Planning
Interreg	Interreg is een Europese subsidieregeling voor ruimtelijke en regionale ontwikkeling. Aan de projecten die onder Interreg vallen werken partijen uit verschillende landen samen, hierbij zijn twee voor de provincie interessant: • Interreg North West Europe (smart climate resilience, energy transition, circular economy, innovation capacity, social inclusive society) • Interreg North Sea Region (smart, circular, green, sustainable economies, climate resilience, maritime governance)	Lancering van het nieuwe programma wordt tussen september en november 2021 verwacht.
Life	LIFE bestaat uit 2 programma's (milieu en klimaat), gericht op een circulaire, energie-efficiënte, koolstofarme, biodivers en klimaat-robuuste economie.	Bij schrijven van de uitvoeringsagenda economie wordt het meerjarig werkprogramma naar verwachting eind april 2021 aangenomen.
Horizon Europe	Het voornaamste Europese programma voor onderzoek en innovatie, voorheen bekend als Horizon 2020. Het programma loopt van 2021-2027 en heeft een budget van ruim €95 miljard.	Interessant voor organisaties actief in onderzoek, technologische ontwikkeling en/of innovatie (in internationaal verband). De publicatie van de werkprogramma's/opening van de calls wordt 15 april 2021 verwacht.
Connecting Europe Facility	De Connecting Europe Facility (CEF) is een financieringsinstrument van de EU voor meer groei, banen en concurrentievermogen. Het is gericht op Europese netwerken op het gebied van transport, energie en digitaal.	Projecten die zich richten op het verbeteren en versterken van het TEN-T netwerk, komen in aanmerking voor subsidie. Bijvoorbeeld het oplossen van ontbrekende schakels in het netwerk of wegnemen van bestaande infrastructurele knelpunten.
Nationaal		
Nationaal Groeifonds	Het Groeifonds richt zich op investeringen (≥€30 mln.) die het verdienvermogen van Nederland op de langere termijn versterken. Het Groeifonds richt zich op 3 investeringsterreinen: 1) kennisontwikkeling (onderwijs, leven lang leren), 2) research & development en innovatie (ontwikkeling clusters en regionale ecosystemen), 3) fysieke infrastructuur (mobiliteit, energie, digitaal).	Er is 20 miljard beschikbaar voor 2021 – 2025. Er zijn inmiddels projectvoorstellen ingediend voor de 1e tranche, waarvan 4 voorstellen verbonden zijn met de provincie Noord-Holland (Schaalsprong OV MRA, Quantum Delta, AiNed, Groenvermogen) en een positief advies hebben gekregen van de beoordelingscommissie.
Invest-NL	Focusgebieden: carbonneutraal, circulair, innovatieve scale-ups en toegankelijke gezondheidszorg. Invest-NL verschaft investeringen vanaf €5 miljoen.	Invest-NL is actief en heeft contact met provinciale investeringsfondsen.
Provinciaal		
Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds	De provincie Noord-Holland heeft €100 miljoen beschikbaar gesteld om de economische en maatschappelijke effecten van de uitbraak van corona te verzachten. Het economisch herstel- en duurzaamheidsfonds wordt ingezet voor minder CO2-uitstoot en verduurzaming in de gebouwde omgeving, versterken van de culturele en maatschappelijke sector en versterken van personeel voor de technische sector.	Tijdelijk actief sinds 2020, eindigt eind 2023.
MIT-regeling	De Uitvoeringsregeling subsidie MKB innovatiestimulering topsectoren Noord-Holland (MIT) past binnen de programma's en missies van het Missiegedreven Topsectoren- en Innovatiebeleid. Subsidies zijn beschikbaar voor haalbaarheidsstudies (≤€20.000) en R&D samenwerkingsprojecten (≤€350.000)	Aanvragen weer mogelijk vanaf medio 2021.
Innovatiefonds	Het Innovatiefonds verstrekt (converteerbare) leningen (≤€300.000) aan innovatieve startups en MKB-ers die een 'Proof-of-Concept' willen uitvoeren. Doelsectoren: Agri/Food, creative, energie, HTSM, LSH, logistiek, tuinbouw, ICT, water.	Aanvragen doorlopend mogelijk.
PDENH	Het Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland investeert (€250.000 - €7 mln.) in bedrijven en projecten in de circulaire economie, energietransitie en duurzame mobiliteit.	Aanvragen doorlopend mogelijk.

Naam	Toelichting	Planning
ROM	De nieuwe Noord-Hollandse regionale ontwikkelingsmaatschappij krijgt een transitiefonds voor grootschalige investeringen in energietransitie en circulaire economie en een MKB-fonds die hoofdzakelijk kleinschaliger investeringen in groei en innovatie van het MKB zal doen. De bandbreedte van investeringen is tussen de €300.000 - €5 miljoen.	De ROM oprichting is beoogd per 1 juli 2021. Daarna zullen de fondsen actief worden.
HIRB+ duurzaamheid Noord-Holland 2021	De provincie Noord-Holland wil met deze subsidie de verduurzaming op Noord-Hollandse bedrijventerreinen stimuleren. De provincie geeft subsidie voor het realiseren van fysieke duurzaamheidsmaatregelen die gericht zijn op energie besparing en gebruik of opwek van duurzame energie.	Het maximum subsidiebedrag is € 200.000, waarbij uiteenlopende percentages voor de subsidiabele kosten gelden afhankelijk van het type activiteit.
HIRB+ herstructurering en intelligent ruimtegebruik bedrijventerreinen Noord-Holland	De provincie Noord-Holland wil met deze subsidie de kwaliteit van de bestaande bedrijventerreinen en haventerreinen in Noord-Holland verbeteren. De provincie geeft subsidies voor fysieke maatregelen, procesmaatregelen die verband houden met fysieke maatregelen en subsidies ten behoeve van de verbetering van het aanzicht van bedrijfspanden of duurzaamheidsmaatregelen voor bedrijfspanden.	Het maximum subsidiebedrag is € 500.000, waarbij uiteenlopende percentages voor de subsidiabele kosten gelden afhankelijk van het type activiteit.
HIRB+ revitalisering verblijfsrecreatie	De provincie Noord-Holland wil de verblijfsrecreatieve sector revitaliseren en toekomstbestendig maken en houden. De provincie geeft daarom subsidie voor onderzoek of planvorming ten behoeve van kwaliteitsverbetering, en onderzoek of planvorming ten behoeve van verduurzaming waarbij toeristisch-recreatieve verhuur centraal staat.	Het maximum subsidiebedrag is 50% van de noodzakelijke kosten tot €12.500. De regeling staat open tussen 15 april 2021, 09:00 uur en 30 december 2021, 17:00 uur. Subsidie aanvragen kan door eigenaren, exploitanten en VvE's van campings of vakantieparken voor toeristisch-recreatieve verhuur. Op het complex moeten minimaal 40 plekken of huisjes aanwezig zijn.
HIRB+ toekomstbestendige winkelgebieden	Het doel van deze subsidie is het verhogen van het kwaliteitsniveau van de Noord-Hollandse winkelstructuur door het terugdringen van leegstand, het opzetten of verbeteren van samenwerking, het initiëren van duurzame maatregelen of het opstellen van een transformatievisie.	Het maximum subsidiebedrag is 50% van de noodzakelijke kosten tot maximaal €25.000.
PIM	Het programma Investeringsgereed Innovatief MKB (PIM) helpt ondernemers in Noord-Holland met financieringsvragen, maatwerkadvies en masterclasses.	Het PIM loket is doorlopend voor ondernemers beschikbaar.

* Voor een overzicht van alle subsidies en subsidieregelingen van de provincie Noord-Holland, zie: www.noord-holland.nl/loket/Subsidies/Subsidieregelingen

Bijlage 3 Overzicht fondsen en instrumenten

Bijlage 4 Rode draad participatietraject

Tijdens de groepsgesprekken zijn verschillende concrete acties benoemd die de provincie zou kunnen oppakken.
We geven hier een totaaloverzicht van de meest concrete actiepunten en een reactie.

Genoemde acties in gesprekken
• **Op het gebied van bijvoorbeeld Smart Grid moet de provincie vaker mee-investeren, in plaats van alleen faciliteren. De provincie kan onrendabele toppen financieren door enerzijds de onrendabele toppen te dekken en anderzijds de onrendabele toppen zo klein mogelijk te krijgen.** Vanuit het economische beleid zijn verschillende investeringsfondsen opgetuigd en financieringsinstrumenten voorhanden: het Innovatiefonds Noord-Holland (INH), het Participatiefonds Duurzame Economie (PDENH), de MIT-regeling en het financieringsloket PIM. De energietransitie staat hoog op de prioriteitenlijst van de provincie en daarmee ook van deze instrumenten. Investeringen in Smart Grids vanuit economische invalshoek (gericht op innovatie en ondernemerschap) geschieden vanuit deze instrumenten.
• **Het organiserend en innovatief vermogen van toeristische en detailhandelsbedrijven aanjagen. De provincie kan bijdragen doordat zij over grenzen van gemeenten en de provincie heen kijkt. Breng bedrijven bij elkaar, draag goede voorbeelden uit en organiseer op die manier inspiratie voor het toepassen van goede ideeën in Noord-Holland.** Dit advies neemt de provincie over in haar werkwijze en bovendien passen we dit al toe in het detailhandelsbeleid door het organiseren van webinars en kennisbijeenkomsten.
• **De provincie mag meer maatwerk leveren om zo de beste hulp te bieden aan verschillende ondernemingen. Laat hierin de markt oplossingen aandragen, maar biedt wel een algemeen ingericht instrument en ondersteun zo het organisatievermogen van bedrijven. Een instrument wat er nu al is, is de OTW-subsidie. Deze kan uitgebreid worden.** De provincie stimuleert graag marktgedreven oplossingen. De ervaringen met de OTW subsidies zijn zeer positief. Na afloop van dit programma in 2023 zal het programma wederom geëvalueerd worden.
• **Ga in gesprek met een brede groep stakeholders uit de agrosector om de strategische opgaven voor de sector te actualiseren, opdat hierop gerichte uitvoeringsacties kunnen volgen.** Het identificeren van strategische opgaven gebeurt via de lopende gesprekken met de agrosector vanuit het landbouwteam. Daar waar deze strategische opgaven niet zijn benoemd in de uitvoeringsagenda ligt dit aan het feit dat de agenda gericht is op uitvoering en minder op het benoemen van nieuwe, grootschalige beleidslijnen.

Genoemde acties in gesprekken
• **HIRB+ uitbreiden naar herstructurering van glastuinbouwgebieden.** Naar aanleiding van de evaluatie van het HIRB programma 2016-2019 is dit onderzocht. De conclusie is dat een subsidie verstrekken voor deze opgave niet toereikend is maar een meer sturende rol vraagt van de provincie.
• **Ontwikkeling van het PRIP (Provinciaal Ruimtelijk Initiatieven Platform).** Het PRIP is een werkwijze waarbij een integraal samengestelde groep ambtenaren zich buigt over één casus om gezamenlijk in korte tijd (één uur) tot een helder standpunt te komen. Op deze wijze denkt de provincie in een vroeg stadium van een (gebieds-)proces mee. Dat het PRIP genoemd wordt beschouwen als algemene aanmoediging voor de PRIP werkwijze: integraal, snel en proactief.
• **De provincie zou, wanneer hier budget voor is, meer moeten investeren in subsidieregelingen voor de detailhandel.** Voor deze periode hebben wij €1,7 miljoen beschikbaar tot 2023 voor de subsidieregeling detailhandel.
• **De provincie moet een platform oprichten dat zich richt op kennis delen, inspireren, voorbeelden aandragen en verbindingen leggen tussen gemeenten, detailhandel binnen en buiten de provincie. Kennisnetwerk opzetten.** We hebben geen positieve ervaringen met het organiseren van een kennisplatform voor detailhandel. Daarom focussen we ons op webinars en kennisbijeenkomsten.
• **Provincie kan een trekkersrol op zich nemen dat zich inzet voor het stimuleren van afstemming MRA/ provincie/gemeenten op het gebied van kunstmatige intelligentie.** De provincie is doordrongen van het belang van de digitale economie en de toepassingsgebieden van digitale technologieën zoals kunstmatige intelligentie. Onlangs heeft de provincie een verkenning uit laten voeren naar de stand van de digitale economie in Noord-Holland met als doel om de stimulerende en verbindende rol van de provincie op dit punt uit te werken. Bovenstaand advies wordt hierin meegenomen.
• **Omtrent digitalisering is er een vraag naar een overkoepelende visie die zich niet beperkt tot één beleidstak. De provincie moet hierin meer de regie nemen en kan dienen als verbinder.** De digitalisering van de economie hebben we opgenomen als ambitie in de uitvoeringsagenda.

Genoemde acties in gesprekken

- **De provincie dient duidelijkheid te geven in waar ruimte voor groei voor datacenters is. Hier zou een langetermijnvisie voor ontwikkeld moeten worden.**

De provincie ontwikkelt een datacenterstrategie. De omgevingsverordening wordt hiervoor als instrument gebruikt. De datacenterstrategie wordt hoogstwaarschijnlijk na de zomer van 2021 vastgesteld.

- **De provincie kan een programma opzetten om het brede MKB te bedienen, in plaats van de 'usual suspects'. Dit kan gedaan worden door een MKB-ambassadeur aan te nemen, een ambassadeur die mogelijkheden aandraagt. De ambassadeur gaat aan tafel met partijen en kan zo mogelijkheden ontdekken.**

We hebben diverse instrumenten om mkb'ers te ondersteunen. De taak om het brede MKB te bedienen is belegd bij verschillende organisaties in de provincie die het regionale speelveld goed kennen. Dit zijn onder andere het Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland-Noord en de Amsterdam Economic Board. Daarnaast zal de nieuwe Regionale Ontwikkelingsmaatschappij zich buigen over regionale business development van het MKB en gaat de portefeuillehouder Economie regelmatig met verschillende partijen om tafel.

- **De provincie zou kunnen inzetten op de toegankelijkheid voor ondernemers voor potentiële innovaties, aan de hand van 'voucher regelingen'. Zo worden de ondernemers ontzorgd.**

Ontwikkeling en toepassing van innovatie is een belangrijk speerpunt in het economische beleid van de provincie. Daartoe zijn verschillende instrumenten opgericht om ondernemers te helpen innoveren. Het Innovatiefonds Noord-Holland verstrekt financiering voor de ontwikkeling van 'Proof-of-Concept' producten en diensten. De MIT-regeling subsidieert research & development en haalbaarheidsstudies, en voor ondernemers die nog in de 'ideeënfase' zitten is er de GO!-NH accelerator.

Genoemde acties in gesprekken

- **De provincie kan gemeenten (die steeds minder specialisten in huis hebben en veel taken erbij krijgen) ondersteunen bij het vormen van een collectief voor kennisdeling, bijvoorbeeld rond contractvorming, contractbegeleiding; praktische toepassingen.**

We hebben een positieve houding ten aanzien van kennisdeling met gemeenten. Op het gebied van kennisdeling over contractvorming en contractbegeleiding voor gemeenten zien we hier geen rol voor weggelegd in de economische uitvoeringsagenda.

- **Doorzetten van succesvolle regelingen, zoals HIRB+ en het Innovatiefonds.**

De aanmoediging om de HIRB+ regeling en het Innovatiefonds door te zetten beschouwen we als een succes en nemen we ter harte.

- **De provincie dient locaties aan te wijzen voor zowel bedrijvigheid als werklocaties. Mengen is slechts tot op zekere hoogte uitvoerbaar.**

Dit is opgenomen in de uitvoeringsagenda.

- **Het groeiende gevecht voor ruimte vraagt in de toekomst een scherper beleid van de provincie. De provincie zal een belangrijke rol gaan spelen in het maken van deze keuzes. De provincie kan hierin onderzoeken faciliteren op het gebied van wonen/bedrijvigheid/recreatie.**

Het ruimtelijke aspect is een steeds belangrijker component geworden in de ontwikkeling van economische activiteiten en nemen we daarom integraal mee in deze uitvoeringsagenda.

Bijlage 4 Rode draad participatietraject

Uit de groepsgesprekken zijn aanvullende punten gekomen. Hieronder zijn deze per groep geordend. Deze punten worden zoveel mogelijk meegenomen in de uitvoering van het economische beleid, of doorgespeeld aan collega's binnen de provincie wanneer het andere werkvelden betreft.

Groepsgesprekken	Aanvullende punten
Metropoolregio Amsterdam	• Informatie voor het MKB beter stroomlijnen; sommige (goede) regelingen (bijv. PIM) zijn nu nog onvoldoende bekend. • Initiatieven lopen stuk omdat subsidiering in 'proof of concept' fase in veel bestaande regeling lastig is. Kan de provincie in dat gat duiken? • Het debat over de ruimte: waar is straks nog ruimte voor economie in de regio? De provincie kan regionale balans bewaken en leidende principes voor het indelen van de ruimte formuleren.
Noord-Holland Noord	• De regio mist een integraal perspectief om aan een sterke regio te werken, waaronder ook gerichte uitvoeringsacties passen: hoe maken we de regio aantrekkelijk? • Het regionale MKB komt moeilijk mee bij grote transities (energie, digitalisering). • Tekort aan m.n. technisch arbeidspotentieel in de regio is urgent; samenwerking met onderwijs versterken? • Onrendabele toppen bij grotere projecten (bijv. 'smart grid'). • Verantwoordelijkheidshiaat bij opruimen "oude rommel" op werklocaties.
Agro	• De opgaven in de agrosector in het SBE zijn heel gefragmenteerd beschreven; partijen opperen om met een brede werkgroep aan de slag te gaan om een actueel, integraal verhaal neer te zetten. • De vorige uitvoeringsagenda was te sectoraal, terwijl de opgaven integraal zijn. De relatie tussen economie, duurzaamheid, natuur, agro en de ruimtelijke ordening ontbrak. • Daarbij is nu behoefte aan een scherpere koppeling tussen beleid en daadwerkelijke uitvoering: wie doet wat en wanneer. • Huisvesting arbeidsmigranten; kan de provincie doorzettingskracht organiseren?
Detailhandel	• Coronacrisis heeft de sector hard geraakt en dwingt bedrijven om primair naar korte termijn te kijken; in uitvoeringsacties moet ook oog worden gehouden voor het agenderen van grote transities (o.a. digitalisering). • Mogelijke rol voor de provincie om netwerk te organiseren met als doel ondernemers te ondersteunen door het delen van kennis. Genoemde best practice: Kennisnetwerk Zuid-Holland
Digitaal	• Verantwoordelijkheidshiaat bij vervuilde grond voor aanleg van gewenste glasvezelverbinding; kan de provincie bemiddelen? • Eenduidig beleid over huisvesting datacenters. • Opstellen van een bredere digitaliseringsagenda: waar werken we in de provincie Noord-Holland naartoe (en welke energie-infrastructuur, onderwijs, etc. horen daarbij)? • Grote potentie voor ontwikkeling van een ecosysteem en profilering rondom AI, maar niemand neemt de lead. Partijen weten elkaar te vinden, maar het blijft bij individuele plannen. • Kennisachterstand in het onderwijs; aandacht voor digitalisering in het mbo en hbo kan een stuk sterker.
Duurzaam	• Stimuleren van het delen van innovaties tussen sectoren. • Hoge verantwoordingslasten bij subsidieregelingen en fondsen zorgen voor verloren gaan van goede initiatieven bij het MKB. • Verantwoordelijkheidshiaat op uitvoeringsniveau: visie en beleid is goed, maar ondersteuning bij uitvoering ontbreekt.
Vernieuwend	• Innovatiefonds loopt goed en loopt sneller leeg dan beoogd. In het bijzonder veel aanvragen vanuit gentherapie, AI en verduurzaming. Reden tot continueren? • Moeilijk om MKB te betrekken bij grote transities door het ontbreken van een agenda: waar willen we naartoe? Best practices: digitaliseringsagenda's in Flevoland en Utrecht. • Groeifondsen vragen vaak naar projecten van een omvang die niet haalbaar is voor het MKB; belangrijk om regelingen niet te groot en complex te maken. • Tekort aan 'enabling technologies': faciliteiten die nodig zijn om hightech startups op weg te helpen. • European Digital Innovation Hubs: kansen voor de Uitvoeringsagenda?
Ondernemend	• Bedrijfsleven vindt het lastig om zich te verenigen. • Te afgebakende regelingen, bottlenecks in energie-infrastructuur en het tekort aan arbeidspotentieel remmen duurzame innovatie. • Tekort aan arbeidspotentieel beschouwen in relatie tot de aantrekkelijkheid van regio's en de woningbouwopgave. • Betrekken van het onderwijs bij het bedrijfsleven is soms lastig.
Groen Herstel	• Energie infrastructuur: de netcapaciteit is nu de belangrijkste bottleneck voor de fossiele transitie van de Amsterdamse haven. • Balans in de regio: wonen, voorzieningen én werken. Borgen van voldoende ruimte voor zwaardere bedrijven die belangrijk zijn voor o.a. circulaire ambities. • Grote bedrijven zitten nog te weinig aan tafel voor versterking van de Noord-Hollandse economie. Best practice: Brainport. Daarbij een verantwoordelijkheidshiaat: wie neemt de leiding? • Profilering en prioritering worden gemist ("net niet"), daardoor bijvoorbeeld Brexit-bedrijven misgelopen?

Bijlage 4 Rode draad participatietraject

Colofon

Uitgave
Provincie Noord-Holland
Postbus 123 | 2000 MD Haarlem
Tel.: 023 514 31 43 | Fax: 023 514 40 40
www.noord-holland.nl
post@noord-holland.nl

Eindredactie
Provincie Noord-Holland

Fotografie
Beeldbank

Illustraties
Jorris Verboon

Grafische verzorging
Xeroxmediaservices

Haarlem, september 2021

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
J.W. Vonk
BEL/REE

Telefoonnummer +31235143584
VONKJW@Noord-Holland.nl

Verzenddatum

13 OKT. 2021

Kenmerk
1443366/1713006

Uw kenmerk

Betreft: Uitvoeringsagenda Economie 2021-2023

Geachte leden,

Graag informeren wij u over ons besluit van 12 oktober jl. over de definitieve vaststelling van de Uitvoeringsagenda Economie 2021-2023.

In ons coalitieakkoord 'Duurzaam Doorpakken' hebben wij aangegeven dat we voor de economie van Noord-Holland streven naar onder meer een optimaal vestigingsklimaat, duurzame innovatie en versnelling naar een duurzame economie. In de Uitvoeringsagenda Economie 2021-2023 laten we zien wat onze ambities zijn en wat onze inzet is op de verschillende thema's. De titel 'Groen Herstel' verwijst enerzijds naar de focus op duurzame (groene) transitieopgaven en anderzijds naar economisch herstel uit de coronacrisis.

De Uitvoeringsagenda Economie 2021-2023 richt zich op vijf strategische doelen:

1. *Een sterk innovatieklimaat*
   Met dit thema zetten we in op het stimuleren van innovatie en ondernemerschap in het MKB, vooral gericht op het verduurzamen van de economie en op de digitale economie.
2. *Aantrekkelijke en duurzame werklocaties*
   Dit thema gaat over de ruimtelijk-economische aspecten van de economie en het vestigingsklimaat, en richt zich met name op de verdere verduurzaming en toekomstbestendigheid van werklocaties (bedrijventerreinen, kantoren, havens, winkelgebieden en verblijfsrecreatie).
3. *Een veerkrachtige arbeidsmarkt*
   Onze inzet op de arbeidsmarkt en het onderwijs focust op technische beroepen en vaardigheden die nodig zijn voor het realiseren van de transitieopgaven. Een verdere uitwerking hiervan is de Uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt en Onderwijs.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Dreef 3
2012 HR Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL 0010.03.124.B.08

4. *Internationalisering*
   Dit gaat over de internationale aantrekkingskracht van Noord-Holland en Noord-Hollandse MKB bedrijven die zich internationaal oriënteren. Onze focus voor dit thema is de bijdrage die internationale bedrijven kunnen leveren aan de transitieopgaven.
5. *Een sterke en duurzame agrosector*
   De agrosector draagt bij aan onze voedselvoorziening, heeft een aanzienlijk exportbelang en kenmerkt zich ook door veel innovatie. Onze inzet richt zich o.a. op de verdere verduurzaming van de sector en de bijdrage die het levert aan de uitvoering van de Voedselvisie.

De Uitvoeringsagenda Economie 2021-2023 is in concept besproken in uw commissie Economie, Financiën en Bestuur op 6 september jl. De commissie heeft in brede zin steun uitgesproken en heeft de portefeuillehouder Economie enkele suggesties meegegeven. Dit heeft geleid tot een paar kleine tekstuele verduidelijkingen, maar geen inhoudelijke wijzigingen ten opzichte van het concept.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

1 bijlage

Uitvoeringsagenda Economie 2021-2023

Raad voor de leefomgeving en infrastructuur

Bezuidenhoutseweg 30 Postbus 20906 info@rli.nl t. (+31)6 2180 0302
2594 AV Den Haag 2500 EX Den Haag www.rli.nl

Aan de minister van Economische Zaken en Klimaat
De heer drs. S.A. Blok
Postbus 20401
2500 EK DEN HAAG

Datum:	13 oktober 2021	**Contact:**	Bart Swanenvleugel
Kenmerk:	RLI-2021/2484	**Telefoon:**	06 52012691
Cc:		**E-mail:**	Bart.swanenvleugel@rli.nl

Betreft: Rli-advies Investeren in duurzame groei

Geachte heer Blok,

De Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli) heeft het afgelopen jaar met belangstelling de ontwikkelingen gevolgd rond het Nationaal Groeifonds (hierna: Groeifonds), waarmee het kabinet wil investeren in de toekomstige groei van de Nederlandse economie. Nu de eerste ronde voor het indienen van projectvoorstellen voorbij is en de tweede ronde voor de deur staat signaleren wij, op basis van de opgedane ervaringen, dat er mogelijkheden zijn om de meerwaarde van het Groeifonds te vergroten. In dit briefadvies lichten wij deze mogelijkheden toe.

Het kabinet heeft het Groeifonds in 2020 opgericht met als doel om op lange termijn het verdienvermogen van Nederland op peil te houden. Dit behoud van verdienvermogen – en daarmee van welvaart en welzijn – is op dit moment minder vanzelfsprekend dan het de afgelopen decennia was. Onder invloed van verschillende ingrijpende veranderingen, zoals de digitalisering van de maatschappij en de transitie naar een klimaatneutrale, grondstofarme en natuurinclusieve economie wordt de concurrentiekracht van onze traditionele economie onzekerder. De huidige, vertrouwde verdienmodellen zullen in de economie van de toekomst niet meer voldoende geld opleveren om welvaart en welzijn op het gewenste niveau te brengen.
Wij onderschrijven als Rli daarom de gedachte achter het Groeifonds: dat gerichte publieke investeringen, aanvullend op de uitgaven vanuit de reguliere rijksbegroting, een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de toekomstige welvaart.

In deze brief benoemen wij zes aandachtspunten bij de kabinetsopdracht aan de onafhankelijke Adviescommissie Nationaal Groeifonds (hierna: commissie van het Groeifonds), de eerste oogst aan investeringsvoorstellen en de beoordeling van deze eerste reeks investeringsvoorstellen. Daarbij nemen we de opdracht zoals geformuleerd in het wetsvoorstel Wet Nationaal Groeifonds als uitgangspunt. Onder de aandachtspunten formuleren we onze observaties en analyses en laten die vergezeld gaan van aanbevelingen. Wij denken dat deze kunnen helpen om de impact van het Groeifonds op het duurzaam verdienvermogen voor de toekomst te vergroten. Onze aanbevelingen zijn in de eerste plaats gericht aan het kabinet, dat als opdrachtgever van de commissie van het Groeifonds de kaders heeft gedefinieerd waarbinnen de investeringen uit het Groeifonds gestalte moeten krijgen. Sommige aanbevelingen zijn mede gericht aan de commissie van het Groeifonds zelf; waar dit het geval is geven we dit expliciet aan.

We betrekken in dit advies ook de overwegingen die de commissie van het Groeifonds naar aanleiding van de eerste indieningsronde heeft geformuleerd. Op diverse punten sluiten de overwegingen van de commissie aan bij de aandachtspunten en aanbevelingen die wij in dit briefadvies naar voren brengen.

Dit advies wordt aangeboden aan de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Economische Zaken en Klimaat, Financiën, Infrastructuur en Waterstaat en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, en aan de voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Aandachtspunt 1: de kabinetsopdracht voor het Groeifonds moet beter aansluiten op de eigen groeistrategie van het kabinet

In 2019 heeft het kabinet een nationale groeistrategie voor de lange termijn vastgelegd (EZK, 2019). De groeistrategie is erop gericht het 'duurzame verdienvermogen' in Nederland voor toekomstige generaties te versterken en de nationale economie een 'groeisprong' te laten maken. Deze ambities worden in de strategie nadrukkelijk verbonden met de noodzakelijke transitieopgaven in de fysieke leefomgeving:

> ".. de voortbrenging van onze welvaart [moet] weer in de pas worden gebracht met de ambities ten aanzien van klimaat en natuur. Dat vraagt […] om een transitie naar een klimaatneutrale en circulaire economie" (EZK, 2019, p. 5).

Het Groeifonds is vervolgens ingesteld als één van de instrumenten waarmee het kabinet invulling wil geven aan de doelen van de groeistrategie.

Het Groeifonds is dus een rechtstreeks uitvloeisel van de nationale groeistrategie. Wij signaleren echter dat het kabinet in zijn opdrachtverlening aan de commissie van het Groeifonds de oorspronkelijke ambities flink heeft ingeperkt. Wat met het Groeifonds moet worden bereikt wordt in de betreffende brief niet meer omschreven als het versterken van het duurzame verdienvermogen, maar als 'het structureel vergroten van bruto binnenlands product'. Het kabinet legt dit als volgt uit:

> "Door de productiviteit van de Nederlandse economie te vergroten, neemt ons nationale inkomen in de toekomst toe. Dit [...] leidt [...] tot meer belastinginkomsten voor de overheid, waardoor Nederland ook in de toekomst kan blijven profiteren van hoogwaardige collectieve arrangementen, zoals onze gezondheidszorg en pensioenen [...], kwalitatief hoogstaand onderwijs, uitstekende infrastructuur en een aantrekkelijke, groene leefomgeving, ook voor volgende generaties" (Financiën 2020, p. 2-3).

Deze toelichting bij de opdracht voor het Groeifonds impliceert dat het kabinet de bestaande economie wil laten groeien om het financieel mogelijk te maken dat we blijvend kunnen profiteren van – onder meer – een 'aantrekkelijke groene leefomgeving'. Van de ambitie uit de groeistrategie om een "transitie naar een klimaatneutrale en circulaire economie" te maken en de bestaande economie dus juist *te vernieuwen*, is in de opdrachtomschrijving weinig meer over. Wij signaleren dat er op dit punt sprake is van een inconsistentie. De opdrachtomschrijving voor het Groeifonds lijkt voorbij te gaan aan het gegeven dat economische groei tot op heden gepaard gaat met meer CO_2-uitstoot, een hoger grondstoffengebruik en ernstig biodiversiteitsverlies.

De inperking van het oorspronkelijke ambitieniveau komt mede tot uitdrukking in een subtiele semantische verschuiving die het kabinet heeft aangebracht in de opdrachtomschrijving voor het Groeifonds. Het 'duurzame verdienvermogen' uit de groeistrategie is in de opdracht aan de Groeifondscommissie vertaald in 'structurele bbp-groei'. Daarmee geeft het kabinet een draai aan het woord 'duurzaam'. In relatie tot het Groeifonds wordt dit woord – anders dan het in het politieke en maatschappelijke discours gebruikelijk is – nu toegepast als een synoniem van 'structureel'. Op die manier tempert het kabinet de oorspronkelijke ambities uit de groeistrategie. De aanvankelijk beoogde verduurzamingsimpuls verdwijnt als gevolg daarvan achter de horizon. Wij vinden dat niet te rechtvaardigen, omdat deze impuls voor de transitie naar een concurrerende klimaatneutrale en circulaire economie juist van levensbelang is.

Ook vanuit Europees perspectief zou het te verkiezen zijn wanneer het kabinet de oorspronkelijke groene ambities uit de nationale groeistrategie onverkort zou handhaven in de opdracht aan het Groeifonds. De interpretatie van het begrip 'duurzaam' uit de groeistrategie sluit namelijk veel beter aan op de economische strategie van de Europese Unie (EU). Met de 'Europese Green Deal'

wil de Europese Commissie een nieuw economisch model ontwerpen dat van Europa het eerste klimaatneutrale continent ter wereld maakt en zorgt voor nieuwe innovatie- en investeringsmogelijkheden en nieuwe banen. Op EU-niveau worden op dit moment diverse Green Deal-maatregelen uitgewerkt en wetgeving ontwikkeld die ook voor Nederland bepalend gaan zijn. Er is dus alle reden om, aansluitend bij het Europese beleid, het Groeifonds nadrukkelijk in te zetten voor de verduurzaming van de economie.

In de opdracht voor het Groeifonds wordt overigens wel gesteld dat de investeringen die vanuit het fonds worden gedaan niet strijdig mogen zijn met de ambities van het kabinet op het gebied van klimaat. Wij menen echter dat de ambitie uit de groeistrategie om méér vraagt dan beleid dat "niet strijdig" is met verduurzaming. De ambitie om een duurzame economie te creëren die ook op langere termijn internationaal concurrerend is en voldoende verdienvermogen genereert, heeft naar ons oordeel alleen kans van slagen als het investeren in economische groei hand in hand gaat met het verduurzamen van de leefomgeving en de zorg voor een rechtvaardige samenleving, met een open oog voor hun onderlinge afhankelijkheid.

Aanbeveling 1
Ga in de opdracht aan het Groeifonds uit van 'duurzaam verdienvermogen' zoals bedoeld in de groeistrategie en richt de investeringen op versterking van het verdienvermogen binnen een CO_2-neutrale, grondstofarme, natuurinclusieve en sociaal rechtvaardige economie.

Wij adviseren het kabinet om te bewaken dat het geld dat vanuit het Groeifonds wordt ingezet om het bbp structureel te vergroten, ten goede komt aan projecten die zich, conform de groeistrategie, ondubbelzinnig richten op het realiseren van daadwerkelijk duurzaam verdienvermogen. Alleen een duurzaam verdiend bbp zal uiteindelijk ook van structurele waarde blijken te zijn. Toekomstig verdienvermogen moet daarom passen binnen de ecologische grenzen van de planeet. De groeistrategie vertaalt deze ecologische grenzen in "CO_2-neutraal en grondstofarm". Wij menen dat daar ook 'natuurinclusief' aan toegevoegd moet worden vanwege de urgentie van de biodiversiteitsopgave.

Vanzelfsprekend is ook sociale rechtvaardigheid een onmisbare component van een duurzame economie en voor het draagvlak voor de transities. De verschillende kanten van sociale rechtvaardigheid, zoals werkgelegenheid, inkomensverschillen en de verdeling van maatschappelijke baten, moeten volgens ons daarom een centrale plek innemen in het reguliere overheidsbeleid. Daarom zullen de maatschappelijke effecten van investeringen uit het Groeifonds ook sociaal rechtvaardig moeten zijn. Dit rechtvaardigt volgens ons dat het Groeifonds een missie als richtingbepalend neemt, die gericht is op het realiseren van duurzaam – dat wil zeggen binnen de ecologische grenzen van de planeet en sociaal rechtvaardig – verdienvermogen.

Vermeden moet worden dat de investeringen vanuit het fonds onderdelen van de economie ondersteunen, die in de toekomst niet langer houdbaar zijn. Dit betekent onder meer dat niet elke investering in technologische vernieuwing op voorhand wenselijk is. In de digitaliserende economie ligt het voor de hand dat menig investeringsvoorstel zich zal richten op digitale toepassingen. Maar zoals wij in ons advies Digitaal Duurzaam (2021) hebben betoogd leidt niet elke investering in digitalisering tot *duurzaam* verdienvermogen.

Investeringen zullen zich daarom moeten richten op projecten die – ook op langere termijn – passen bij een duurzame economie en die zo mogelijk ook helpen om zo'n duurzame economie (verder) tot ontwikkeling te laten komen.

Aandachtspunt 2: investeringen vanuit het Groeifonds hebben meer richting nodig om bij te dragen aan duurzaam verdienvermogen
Het kabinet heeft, zoals hiervoor aangegeven, 'structurele bbp-groei' als centrale doel gesteld in de opdracht voor het Groeifonds. Het is echter de vraag of dit begrip geschikt is als richtinggevend kompas voor publieke investeringen die passen bij de ontwikkeling naar een toekomstbestendige, duurzame economie. De praktijk wijst uit van niet. 'Structurele bbp-groei' blijkt een doelstelling

waaraan op talloze manieren invulling kan worden gegeven. De investeringsvoorstellen die in de eerste ronde zijn ingediend bij de commissie van het Groeifonds richten zich dan ook op een veelheid aan thema's en kennen sterk uiteenlopende invalshoeken. Dit is te beschouwen als een illustratie van de omvang en diversiteit van de opgave waar het Groeifonds aan kan bijdragen. Maar de veelheid aan thema's en invalshoeken wijst tegelijkertijd op richtingloosheid en versnippering.

Ook het Centraal Planbureau (CPB) heeft naar aanleiding van de eerste ronde van projectvoorstellen voor het Groeifonds vastgesteld dat bbp-groei een te eenzijdig richtsnoer vormt voor het doen van overheidsinvesteringen. Niet alleen omdat effecten op natuur en milieu, gezondheid en sociaal welzijn hierin niet worden meegenomen, maar ook omdat de doelstelling om het bbp te vergroten weinig richtinggevend is als het gaat om de afweging welke ontwikkelingen vanuit maatschappelijk oogpunt gewenst zijn (CPB, 2021).

Een analyse van TNO bevestigt deze observatie. Het instituut signaleert dat veel van de investeringsvoorstellen voor het Groeifonds uit de eerste ronde niet zijn gericht op een fundamentele transitie naar een duurzame economie. Ook leggen ze nauwelijks verbinding met de grote transitieopgaven waar Nederland voor staat op het gebied van onder meer mobiliteit, energie, digitalisering en klimaatadaptatie en de potentieel disruptieve gevolgen daarvan. De ingediende voorstellen voor infrastructuurprojecten bijvoorbeeld, beogen vooral knelpunten weg te nemen in de manier waarop we *binnen de huidige economie* mensen, goederen en energie transporteren (TNO, 2021).

De TNO-analyse bevestigt een observatie die wij in een eerder advies uit 2019 deden, namelijk dat een transitieproces zonder duidelijke stip op de horizon of richtinggevend perspectief vooral gericht zal zijn op de instandhouding van het bestaande (Rli, 2019). Volgens ons is dan ook het risico reëel dat de investeringen die met het Groeifonds worden gedaan, als gevolg van de zojuist genoemde richtingloosheid en het ontbreken van verbinding met de transitieopgaven, de bestaande economie in stand houden en op gespannen voet komen te staan met daadwerkelijke vernieuwing van de economie.

In ons advies uit 2019 signaleerden wij een zekere 'visieverlegenheid' bij de overheid en een terughoudendheid in het doen van uitspraken over het type samenleving dat de duurzaamheidstransities ons moeten gaan brengen. Bij de instelling het Groeifonds zien wij deze visieverlegenheid terug. In feite wordt het kiezen van richting overgelaten aan de (consortia van) marktpartijen, kennisinstellingen, medeoverheden en maatschappelijke organisaties die investeringsvoorstellen indienen. Wij denken echter dat het juist de overheid zou moeten zijn die in de transitie naar een duurzame economie de route naar een duurzame economie uitstippelt en de bijbehorende randvoorwaarden stelt. Duidelijk moet bijvoorbeeld zijn wat de te bereiken doelen zijn, welke overheidsmiddelen beschikbaar zijn en welke inkomenseffecten aanvaardbaar zijn. Binnen die randvoorwaarden en doelstellingen kan de markt vervolgens de oplossingen en verdienmodellen ontwikkelen die daarbij horen. De voorziene transities vragen nu eenmaal om coördinatie, omdat bepaalde maatschappelijke opgaven het zelfoplossend vermogen van de markt te boven gaan. Denk hierbij aan de keuze voor toekomstige energiemixen en de realisatie van de daarbij horende infrastructuur.

Aanbeveling 2
Geef richting aan de investeringen die vanuit het Groeifonds worden gedaan, door aan te sluiten bij al geformuleerde doelstellingen voor relevante maatschappelijke opgaven die een duurzame economie helpen realiseren.

Om te komen tot Groeifondsinvesteringen die daadwerkelijk zijn gericht op het realiseren van duurzaam verdienvermogen zoals bedoeld in de groeistrategie, zou het kabinet in zijn opdracht voor het Groeifonds directer aansluiting moeten zoeken bij de doelstellingen die al eerder zijn geformuleerd voor relevante maatschappelijke opgaven en waarvan de oplossing van belang is voor het realiseren van de groeistrategie.

Met deze aanbeveling delen wij de visie van de commissie van het Groeifonds. Deze heeft, vooruitblikkend op de tweede ronde voor het indienen van projecten, aangegeven dat zij investeringsvoorstellen zou verwelkomen die bijdragen aan maatschappelijke vraagstukken:

> De commissie ziet graag voorstellen die ingaan op de grote maatschappelijke transities, zoals bijvoorbeeld de energietransitie, en daarmee zowel economische groei als duurzaamheid versterken. […] Op het terrein van *R&D en Innovatie* verwelkomt de commissie voorstellen die zowel het verdienvermogen vergroten als bijdragen aan de grote maatschappelijke vraagstukken zoals de energietransitie, duurzaamheid, gezondheid, zorg, en fysieke en digitale veiligheid. […] Op het terrein van *Infrastructuur* moedigt de commissie aan om voorstellen in te dienen op het gebied van digitale infrastructuur, energie infrastructuur, waterinfrastructuur en innovatieve voorstellen op het gebied van mobiliteit (Commissie Nationaal Groeifonds, 2021, p. 21-22).

De Verenigde Naties hebben de duurzame ontwikkelingsdoelen geformuleerd, die mede door Nederland zijn onderschreven. De VN-ontwikkelingsdoelen hebben betrekking op zeventien maatschappelijke opgaven, die elk zijn geoperationaliseerd in een set concrete doelen. Deze kunnen handvatten bieden voor het bepalen van richting. Ook de VN-ontwikkelingsdoelen hebben overigens een bredere invalshoek dan de groeistrategie omdat ze naast de ecologische component van duurzaamheid ook de sociale component van groot belang achten voor een duurzame economie (zie aanbeveling 1). De EU is in haar beleid al aan de slag gegaan met verschillende van deze opgaven.[1] Het is van groot belang dat investeringen uit het Groeifonds passen binnen de Europese Green Deal, onder andere om bij investeringen uit het Groeifonds optimaal gebruik te kunnen maken van cofinanciering uit de beschikbare Europese budgetten.

Ook op nationaal niveau zijn er diverse sectoroverstijgende maatschappelijke opgaven die richting kunnen geven aan de investeringen vanuit het Groeifonds. Zo sluiten de doelen op het gebied van klimaat (95% CO_2-reductie in 2050) en grondstofgebruik (volledig circulaire economie in 2050) nauw aan bij de groeistrategie. En ook in het kader van het missiegedreven innovatiebeleid zijn met een groot aantal partijen uit het veld (bedrijfsleven, kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties) al relevante maatschappelijke missies en bijbehorende doelen geformuleerd.

Wij vinden het belangrijk om hierbij wel aan te tekenen dat niet álle maatschappelijke opgaven en missies die door het huidige kabinet of eerdere kabinetten zijn vastgesteld dan wel door de commissie van het Groeifonds worden aangedragen, (even) relevant zijn voor het realiseren van duurzaam verdienvermogen – het hoofddoel van het Groeifonds. Terecht stelt het CPB dat een prioritering van maatschappelijke opgaven nodig is om tot een effectieve inzet van het budget uit het Groeifonds te komen (CPB, 2021). Zo'n prioritering is deels een politieke afweging; wij bepleiten in dit verband voor actieve burgerbetrokkenheid bij de doelen en missies van het groeifonds. Maar tot op zekere hoogte is ook objectieve onderbouwing mogelijk, onder meer door te kijken naar welke maatschappelijke opgaven op termijn het meest relevant zijn voor het realiseren van toekomstig groeivermogen. Het debat hierover kan een waardevolle bijdrage leveren aan de ontwikkeling van een duurzame economie in Nederland.

Een aandachtspunt is wat ons betreft dat deze exercitie van prioriteren en selecteren niet moet leiden tot het aanwijzen van strak afgebakende, dichtgetimmerde investeringsgebieden gekoppeld aan specifieke economische sectoren, bedrijfstakken, instellingen of groepen. Het is niet de bedoeling dat de overheid het programmamanagement voor het bedrijfsleven voert en het moet ook geen vrijbrief zijn voor 'picking winners', waarbij de overheid gaat bepalen welke sectoren of bedrijven voor het toekomstig verdienvermogen het meest van belang zouden zijn. De door het kabinet aangegeven richting zou juist de hele samenleving moeten prikkelen tot het formuleren

[1] Denk aan de beleidsinitiatieven die invulling geven aan de missies van de Green Deal 'een netto-uitstoot van broeikasgassen van nul tegen 2050', 'economische groei zonder uitputting van grondstoffen' en 'geen mens of regio die aan zijn lot wordt overgelaten'en aan de vijf missies die zijn geformuleerd in het Europese onderzoeks- en innovatieprogramma 'Horizon Europe': (1) aanpassing aan klimaatverandering; (2) kanker; (3) klimaatneutrale en slimme steden; (4) gezonde oceanen, zeeën, kust- en binnenwateren; (5) gezondheid van de bodem en voeding.

van voorstellen die bijdragen aan oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken die het duurzaam verdienvermogen kunnen vergroten.

Aandachtspunt 3: het Groeifonds moet inhoudelijk aanvullend zijn op reguliere overheidsinvesteringen

Om in aanmerking te komen voor een investeringsbijdrage uit het Groeifonds moeten ingediende projecten voldoen aan de randvoorwaarde van additionaliteit. Bij elk investeringsvoorstel toetst de commissie van het Groeifonds daarom of de investering niet óók door private partijen zou kunnen worden gedaan. Daarnaast gaat de commissie na of de investering geen bestaande of geplande begrotingsuitgave uit de rijksbegroting betreft. Dit is niet ondenkbaar, want de ambities uit de groeistrategie worden niet uitsluitend gerealiseerd met de investeringen uit het Groeifonds. Er wordt immers ook regulier overheidsbudget besteed aan voor de groeistrategie relevante beleidsterreinen. En ook die inzet draagt bij (of zou dat moeten doen) aan de extra structurele bbp-groei die met de groeistrategie wordt beoogd.

Deze laatste vaststelling werpt de vraag op wat *op fondsniveau* precies de additionaliteit van het Groeifonds is ten opzichte van reguliere begrotingsbudgetten en reguliere fondsen, zoals het Mobiliteitsfonds en het Deltafonds en het reguliere innovatie- en wetenschapsbeleid. Het kabinet geeft in zijn opdracht voor het Groeifonds aan dat investeringen additioneel moeten zijn aan bestaande publieke investeringen, maar een precisering daarvan ontbreekt. Wij vinden dat een gemis. Wat ons betreft moet worden voorkomen dat het Groeifonds wordt gebruikt om de (financiële) gaten van bestaande fondsen, zoals het Mobiliteitsfonds, te dichten. Dat dreigt echter wel te gaan gebeuren. De in de eerste ronde voor het Groeifonds ingediende 'schaalsprongprojecten' voor het openbaar vervoer (ov) bijvoorbeeld, verschillen hooguit in hun financiële omvang van reguliere investeringen uit het Mobiliteitsfonds. De keuze om voor deze projecten het Groeifonds aan te wenden, is mede gemaakt omdat er in het Mobiliteitsfonds nog maar in beperkte mate budget beschikbaar is.

Als de additionaliteit van het Groeifonds op de keper beschouwd vooral financieel van aard is en neerkomt op het aanvullen van tekorten in de reguliere begroting, zien wij weinig toegevoegde waarde ten opzichte van reguliere budgetten en fondsen.

Aanbeveling 3
Creëer duidelijkheid over het type publieke investeringen waarvoor het Groeifonds, gegeven zijn specifieke doelstelling, kan worden ingezet. Expliciteer daarbij de inhoudelijke additionaliteit ten opzichte van reguliere begrotingsbudgetten en fondsen, in het bijzonder ten opzichte van investeringen uit het Mobiliteitsfonds en het Deltafonds en zorg voor voldoende vulling van de bestaande fondsen.

Wij doen deze aanbeveling omdat volgens ons scherpere inhoudelijke keuzes nodig zijn in de investeringsdoelen waarvoor het Groeifonds wordt aangewend. De inhoudelijke meerwaarde van investeringsvoorstellen ten opzichte van bestaand beleid (inhoudelijke additionaliteit) dient daarbij naar ons oordeel zwaarder te wegen dan het ontbreken van voldoende financiële middelen in het bestaand beleid. De opgave om het duurzaam economisch verdienvermogen voor de toekomst veilig te stellen en te verbinden met de duurzaamheidstransities is zo groot en zo fundamenteel voor de Nederlandse economie, dat de investeringen uit het Groeifonds echt iets zouden moeten toevoegen aan bestaande beleidsinspanningen. Het zal dan in de meeste gevallen gaan om investeringen die vanwege hun innovatieve karakter, en daarmee samenhangend hoger risicoprofiel, nog niet vanuit bestaand beleid worden gedaan, ofschoon ze invulling geven aan de missie(s) die de overheid voor ogen heeft (zie aanbeveling 2).
De inhoudelijke additionaliteit die wij hier bepleiten vereist overigens dat de reguliere fondsen uit de rijksbegroting voor de komende jaren in voldoende mate worden gevuld, om noodzakelijke reguliere investeringen te kunnen blijven doen.

Bereikbaarheid als voorbeeld
De voor het Groeifonds ingediende 'schaalsprongprojecten' voor het ov zouden naar ons oordeel uit het reguliere Mobiliteitsfonds moeten worden bekostigd en niet uit het Groeifonds – juist vanwege het belang van inhoudelijke additionaliteit van het Groeifonds. De bijdrage van de schaalsprongprojecten aan het duurzaam verdienvermogen is naar verwachting namelijk beperkt (CPB, 2016) en niet gericht op de lange termijn. Voor de financiering van deze projecten zou vanuit de reguliere begroting extra budget aan het Mobiliteitsfonds moeten worden toegewezen. Dit is een inzicht dat de commissie van het Groeifonds deelt. Zij stelt:

> De omvang en de daaraan verbonden kosten van de 'schaalsprongen' op het gebied van infrastructuur gaan de reikwijdte en het budget van het NGF te boven. Gezien het belang van een integrale aanpak van wonen, werken, scholing en reizen adviseert de commissie het kabinet hiervoor in de reguliere begroting voldoende middelen uit te trekken (Commissie Nationaal Groeifonds, 2021, p. 18).

Aandachtspunt 4: stimuleer samenhang in de investeringen vanuit het Groeifonds en samenhang met overig overheidsbeleid
In de opdracht voor het Groeifonds is aangegeven dat investeringen vanuit het Groeifonds dienen plaats te vinden in drie pijlers: 'kennisontwikkeling', 'research, development & innovatie' (RD&I) en 'infrastructuur'. De investeringen vanuit het Groeifonds, in infrastructuur, in RD&I en in de kennis en vaardigheden van de (beroeps)bevolking zullen gezamenlijk Nederland verder moeten brengen in de richting van een CO_2-neutrale, grondstofarme, natuurinclusieve en sociaal rechtvaardige economie, om daarmee ons duurzame verdienvermogen voor de toekomst zeker te stellen. Samenhang in investeringen die worden gedaan, vergroot de kans om de missie(s) van het Groeifonds (aanbeveling 2) te laten slagen. Die samenhang wordt nu onvoldoende gestimuleerd of bewaakt.

Daarmee bedoelen we niet dat elk projectvoorstel betrekking moet hebben op ten minste twee dan wel drie pijlers, maar wel dat synergie tussen de investeringen meerwaarde kan hebben en daarom dient te worden bevorderd. In de investeringsvoorstellen die in de eerste ronde voor het Groeifonds zijn ingediend en gehonoreerd, is deze potentiële synergie nauwelijks zichtbaar. Zo leggen de voorgestelde RD&I-projecten een sterk accent op technologische vernieuwing en wordt vooral ingezet op het ontwikkelen en toepasbaar maken (valoriseren) van technologieën, met het oog op bbp-groei. De samenhang met ontwikkelingen in het onderwijs en de mogelijkheden die dergelijke sleuteltechnologieën (kunnen) bieden voor de gewenste ontwikkeling naar een duurzame economie, komen maar beperkt aan bod.

Voor de ingediende schaalsprongprojecten binnen de pijler infrastructuur, en zeker de onderdelen waarvoor inmiddels geld is gereserveerd, geldt iets soortgelijks. Deze projectonderdelen richten zich primair op het realiseren c.q. verbeteren van klassieke infrastructuurverbindingen, in samenhang met de verstedelijkingsopgave. Er wordt niet of nauwelijks een relatie gelegd met investeringen in RD&I of in kennis die kan bijdragen aan het verbeteren van de duurzame bereikbaarheid voor iedereen in stedelijke gebieden.

De eenzijdige oriëntatie van de verschillende projectvoorstellen schrijven wij deels toe aan het feit dat de overheid zelf, maar ook het maatschappelijk speelveld, is georganiseerd in sectorale structuren. Het ontbreekt daardoor aan kruisbestuiving tussen partijen in verschillende netwerken en aan een goed samenspel van regime- en nichespelers (Rli, 2019). Dit belemmert het ontstaan van cross-sectorale innovatie die een samenhangende benadering van maatschappelijke opgaven zou kunnen versterken. Volgens ons zou niet de manier waarop het maatschappelijk speelveld is georganiseerd of de vaak nog sectorale werkwijze van betrokken overheden de oriëntatie van projectvoorstellen moeten bepalen, maar de maatschappelijke opgave die centraal staat.

Voor het vergroten van het duurzaam verdienvermogen zijn investeringen uit het Groeifonds uiteraard niet het enige beschikbare overheidsinstrument. Volgens ons verdient ook de samenhang tussen het Groeifonds en ándere overheidsinstrumenten meer aandacht. Wij vinden dat investeringen uit het Groeifonds niet los mogen worden gezien van de variëteit aan ander beleid en instrumenten die de overheid inzet en kan inzetten om de transitie naar een duurzame economie te verwezenlijken. Het Groeifonds nodigt nu niet uit tot doordenken van wat er naast een publieke investering nodig is voor het verwezenlijken van de ambities uit de groeistrategie, zoals mogelijke inzet van beprijzing, regelgeving, de ondersteuning van netwerken of voorlichting. Terwijl de transitie naar een duurzame economie vraagt om de inzet van een reeks instrumenten die goed onderling samenhangen.

Voorts denken wij dat in de drie pijlers van het Groeifonds de samenhang met Europees beleid en Europese programma's als Horizon Europe of LIFE nog te weinig wordt gelegd. Bij veel maatschappelijke vraagstukken zijn er aanknopingspunten voor een internationale benadering, die het vinden van oplossingsrichtingen ten goede kan komen.

Aanbeveling 4
Voer regie op de samenhang tussen (a) de investeringen vanuit het Groeifonds en (b) het Groeifonds en andere fondsen/beleidsinstrumenten. Doe dit vanuit de invalshoek van duurzame economische groei: wat is er nodig om de daarbij horende maatschappelijke doelen te behalen?

Wij denken dat de effectiviteit van het Groeifonds erbij gebaat is als er meer regie wordt gevoerd op het versterken van de samenhang tussen investeringen uit de verschillende pijlers ten opzichte van de geprioriteerde missies van het Groeifonds (aanbeveling 2) én op de samenhang tussen Groeifondsinvesteringen en investeringen vanuit andere fondsen of andere beleidsinstrumenten van de overheid. Het is cruciaal dat het kabinet op fondsniveau een sterke regie voert door waar mogelijk de verbinding te leggen tussen de geprioriteerde missies van het Groeifonds en bestaande nationale programma's, zoals 'Nederland Circulair in 2050', het 'Programma Energiehoofdstructuur', en 'Duurzaam Door'. De samenhang van investeringsvoorstellen uit de drie pijlers ten opzichte van die missies zou in de voorselectie van voorstellen moeten meewegen. Wij achten het voeren van die regie een verantwoordelijkheid voor het kabinet zelf. Maar ook de commissie van het Groeifonds zou in haar advisering meer nadruk kunnen leggen op de samenhang tussen investeringen en projecten die de potentiële synergie benutten van een positiever oordeel kunnen voorzien. Ook van de indienende consortia mag aandacht worden gevraagd voor hoe hun investeringsvoorstellen zich verhouden tot andere investeringen en beleid gericht op de missie(s) van het Groeifonds.

Om invulling te geven aan haar regierol zal het kabinet ook haar eigen rol bij de realisatie van duurzaam verdienvermogen in samenhang met het Groeifonds moeten beschouwen. De rijksoverheid moet randvoorwaarden scheppen om met de investeringen uit het Groeifonds maximale opbrengsten te realiseren voor de samenleving. Dat kan bijvoorbeeld door bestaand beleid en/of regelgeving op te ruimen of aan te passen, door nieuwe prijsmechanismen of regulering te introduceren, door spelers uit verschillende pijlers met elkaar te verbinden of door investeringen te koppelen aan Europese programma's en fondsen.

In haar rapport over de eerste indieningsronde merkt de commissie van het Groeifonds op dat de overheid deze voorwaardenscheppende rol bij de ingediende projectvoorstellen nauwelijks heeft vervuld. De commissie doet de aanbeveling aan de indieners om in samenspraak met de betrokken ministeries na te gaan wat de overheid kan doen om de kansen op succes te vergroten. De commissie doet in haar rapport bovendien zelf al enkele aanbevelingen in die richting. Een voorbeeld is de oproep om de aanleg van buisleidingen te faciliteren door alvast passend budget te reserveren voor de planologische verankering. Wij ondersteunen deze aanbeveling van de commissie. Wel menen wij dat de overheid als regisseur en fondsbeheerder hierbij het voortouw zou moeten nemen.

Aandachtspunt 5: breng het beoordelingskader meer in lijn met de doelstelling 'duurzaam verdienvermogen'

Extra bbp-groei genereren is het hoofddoel van het Groeifonds. Wij constateerden eerder in deze brief al (bij aandachtspunt 2) dat bbp-groei op zichzelf genomen een onvoldoende richtinggevend doel is om te komen tot investeringen die een toekomstbestendige, duurzame economie bevorderen.

Het is in de praktijk bovendien lastig om het bbp-effect van individuele projectvoorstellen in te schatten, zo blijkt uit verschillende analyses van de ingediende voorstellen (RVO, 2021; SEO, 2021). Ook de commissie van het Groeifonds zelf komt in haar advies aan het kabinet tot deze conclusie (Commissie Nationaal Groeifonds, 2021). De in de projectvoorstellen ingeschatte effecten op het toekomstig verdienvermogen kunnen volgens de commissie soms moeilijk aan een project worden toegerekend. Ook zijn deze ingeschatte effecten, vanwege de uiteenlopende aannames die eraan ten grondslag liggen, onderling nauwelijks te vergelijken. De inschattingen zeggen zodoende waarschijnlijk maar weinig over de daadwerkelijke omvang van het toekomstige bbp-effect.

Toetsing van projectvoorstellen op hun bijdrage aan de bbp-groei, het hoofddoel van het Groeifonds, blijkt dus maar in zeer beperkte mate mogelijk. Daar komt nog bij dat een bbp-doel voor het Groeifonds als geheel ontbreekt: de omvang van de met het Groeifonds beoogde additionele bbp-groei is niet gekwantificeerd.

Alle ándere potentiële effecten van ingediende projectvoorstellen worden in kaart gebracht in de maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) die van elk investeringsvoorstel voor het Groeifonds wordt gemaakt. Een positief saldo van maatschappelijke baten en kosten vormt in het gehanteerde beoordelingskader een randvoorwaarde voor financiering vanuit het Groeifonds. Investeringsvoorstellen met een negatief saldo krijgen in principe geen bijdrage. Deze randvoorwaarde biedt op zichzelf enige mate van zekerheid dat de investeringen uit het fonds de maatschappij per saldo ten goede komen. Echter, een positief MKBA-saldo zegt nog niets over de bijdrage van een project aan afzonderlijke maatschappelijke doelen. Het instrument MKBA geeft namelijk geen intrinsieke voorkeur voor bepaalde maatschappelijke baten. Zoals wij hierboven hebben toegelicht (aanbeveling 2), menen wij dat het Groeifonds die intrinsieke voorkeur wél zou moeten hebben: de baten moeten betrekking hebben op duurzaam verdienvermogen in de gangbare betekenis van het woord 'duurzaam' en projecten zouden zich dus moeten richten op daarmee verbonden maatschappelijke opgaven.

Daarbij vragen wij aandacht voor het gegeven dat duurzaamheidsgrenzen in de toekomst het verdienvermogen van bestaande economische activiteiten zullen beperken. In het geval van stikstof is dat nu al te zien. Als projecten toekomstige bbp-groei (elders in de economie) mogelijk maken doordat zij ruimte creëren binnen de duurzaamheidsgrenzen, krijgen zij in de huidige MKBA-systematiek geen extra positieve waardering. Ook daardoor geeft een MKBA-saldo niet het complete beeld over de potentie van projecten om economische groei veilig te stellen in een duurzame economie. Omwille van deze toekomstige bbp-groei, vinden wij het van belang dat het Groeifonds ook investeringen mogelijk maakt in projecten die toekomstige belemmeringen voor het groeivermogen wegnemen.

De commissie van het Groeifonds beoordeelt ingediende projectvoorstellen tot slot ook nog op de criteria 'strategische onderbouwing', 'kwaliteit van het plan' en 'kwaliteit van de samenwerking en governance'.[2] Zij geeft daarmee tevens een *kwalitatief* oordeel over verschillende aspecten van de voorstellen.

Met name het criterium 'strategische onderbouwing' geeft de commissie de ruimte om projectvoorstellen te toetsen aan de mate waarin zij bijdragen aan de realisatie van de groeistrategie en van andere rijksdoelen en om stil te staan bij de samenhang tussen projectvoorstellen. De onderliggende toetselementen – waaronder het criterium 'draagt bij aan maatschappelijke transities' – vormen een aangrijpingspunt om te kijken naar wat een project kan betekenen voor onder meer de transitie naar een klimaatneutrale, circulaire en natuurinclusieve economie.

[2] Daarnaast gelden nog twee randvoorwaarden voor projectvoorstellen – additionaliteit en subsidiariteit – die in dit briefadvies niet nader aan de orde komen.

De commissie heeft in de eerste beoordelingsronde deze ruimte ook benut. De relatie met rijksdoelen op het gebied van de transitieopgaven is echter niet in alle gevallen gelegd en er is vooralsnog weinig aandacht uitgegaan naar wat de optelsom van projecten betekent voor het verdienvermogen van de toekomst en naar de manier waarop Groeifondsprojecten onderling samenhangen (zie ook aandachtspunt 4).

Aanbeveling 5
Neem expliciet in het beoordelingskader op dat moet worden gekeken naar de bijdrage van voorgestelde projecten aan het duurzame karakter van het verdienvermogen.

5a. Hanteer een eigenstandige positieve langetermijnbijdrage aan bbp-groei van een project niet als selectiecriterium maar als randvoorwaarde.

Wij adviseren om bij de beoordeling van projectvoorstellen het eigenstandig bbp-effect van het project niet langer als selectiecriterium te gebruiken, maar als randvoorwaarde. Wij adviseren daarmee om de inschatting relatief licht te houden en de vorm te geven van een binaire randvoorwaarde (verwacht bbp-effect: 'voldoet' of 'voldoet niet'). Het doel van meer economische groei realiseren blijft dan wel in beeld (projecten zonder eigenstandig positief bbp-effect komen op deze manier niet in aanmerking voor een bijdrage uit het Groeifonds), maar er wordt tegelijkertijd recht gedaan aan het gegeven dat het bbp-effect van projecten moeilijk is te berekenen en daardoor in de praktijk weinig toegevoegde waarde heeft bij het toekennen van scores aan verschillende investeringsvoorstellen. Eventueel zou wel een drempelwaarde kunnen worden gehanteerd op grond waarvan een investeringsvoorstel een minimaal geschat bbp-effect moet hebben. Ook zou eventueel per pijler de beoordeling kunnen worden gedifferentieerd – vanwege onzekerheid over het bbp-effect van RD&I-projecten bijvoorbeeld.

5b. Benut niet alleen het MKBA-saldo maar ook de informatie over de afzonderlijke onderdelen uit de MKBA's bij de beoordeling van de 'strategische onderbouwing' van projectvoorstellen en de verantwoording van het keuzeproces.

Wij beschouwen de (positieve) uitkomst van een MKBA op zichzelf als een voor de hand liggende en bruikbare randvoorwaarde die aan investeringsvoorstellen kan worden gesteld, ook al schiet het saldo van de MKBA tekort om een onderbouwd oordeel te kunnen geven over de bijdrage van een investeringsvoorstel aan alle relevante componenten van brede welvaart.
Daar staat tegenover dat een MKBA wel de te verwachten effecten van voorgestelde projecten – zowel kwantitatief als kwalitatief – inzichtelijk maakt. Dit kan uiteindelijk helpen bij het maken van onderbouwde afwegingen over de bijdrage van ingediende projectvoorstellen aan brede welvaart. Het is juist dit type afwegingen dat bij de beoordeling van de strategische onderbouwing van voorgestelde projecten aan bod komt. Wij bepleiten daarom dat de commissie van het Groeifonds de MKBA-uitkomsten niet uitsluitend gebruikt als randvoorwaarde om investeringsvoorstellen te selecteren, maar de MKBA-studies ook gaat benutten als transparante informatiebron om (bij het criterium 'strategische onderbouwing') de bijdrage aan de realisatie van relevante maatschappelijke doelen te beoordelen (zie aanbeveling 5c).

5c. Voeg een extra selectiecriterium toe dat zich richt op de bijdrage van investeringsvoorstellen aan de realisatie van de maatschappelijke doelen die in de "missies" voor het Groeifonds expliciet benoemd worden.
Wij adviseren om voorgestelde projecten voortaan mede te beoordelen op hun bijdrage aan voor de groeistrategie relevante maatschappelijke doelen of missies (zie aanbeveling 2). Op dit moment hanteert de commissie van het Groeifonds een positief saldo van maatschappelijke kosten en baten als randvoorwaarde. Voor het waarborgen van daadwerkelijk duurzaam verdienvermogen is dat volgens ons een te smalle benadering omdat daarmee ook projecten in beeld komen die niet (noemenswaardig) bijdragen aan de gekozen missie.
Investeringsvoorstellen die over het geheel genomen negatieve effecten hebben voor maatschappelijke doelen op het gebied van CO_2-uitstoot, grondstofgebruik, natuurinclusiviteit of sociale rechtvaardigheid, passen naar ons oordeel niet in de economie van de toekomst.

Bijvoorbeeld als een investeringsvoorstel extra uitstoot van broeikasgassen met zich meebrengt en ook geen bijdrage levert aan een reductie elders in de economie, zou het betreffende project moeten worden uitgesloten van financiering. De investeringen uit het Groeifonds zouden de duurzame economie naar ons oordeel bij voorkeur een stap dichterbij moeten brengen. Dit kan ook met projecten die milieuruimte scheppen voor toekomstige bbp-groei in andere sectoren. Aangezien de indicatoren 'bbp-groei' en 'positief MKBA-saldo' de positieve betekenis van dergelijke investeringsvoorstellen voor het toekomstig duurzaam verdienvermogen niet volledig meenemen, zouden zij volgens ons een grotere honoreringskans moeten krijgen, ook als de directe baten-kosten balans minder gunstig is dan die van andere projecten (maar nog wel positief).
Wij adviseren daarom een positief afweegcriterium te introduceren, dat voorstellen honoreert naarmate zij een grotere bijdrage aan transitiedoelen leveren. Daarbij moeten ook, als randvoorwaarde, harde ondergrenzen worden gehanteerd voor de effecten op de ecologische en sociale grenzen van de planeet, afgeleid van de voor de groeistrategie relevante maatschappelijke doelen. Denk daarbij aan grenzen voor CO_2-uitstoot of effecten op materiaal- en grondstoffengebruik. Het niet respecteren van die grenzen kan dan fungeren als uitsluitingscriterium.

Aandachtspunt 6: Betrek de samenleving meer bij de investeringen uit het Groeifonds en de richting die deze geven aan de toekomstige ontwikkeling van Nederland
Een goed en inzichtelijk beoordelingskader voor ingediende projectvoorstellen is niet alleen van belang voor de legitimatie van de investeringskeuzes. Zo'n beoordelingskader kan ook worden benut bij het geven van uitleg aan het brede publiek over de redenen waarom de overheid deze investeringen wil doen. De ambities van het Groeifonds en de groeistrategie van de overheid zijn immers voor alle Nederlanders van belang. Het gaat bovendien om geleend geld, waaraan in de toekomst alle belastingplichtige burgers meebetalen. Het brede publiek moet kunnen begrijpen waarom juist deze keuzes zijn gemaakt en niet andere.

Er is in de eerste ronde door de commissie van het Groeifonds zichtbaar veel tijd en energie gestoken in een gedegen en objectieve onderbouwing van haar oordeel. De commissie is daarin bovendien transparant; alle onderliggende documentatie is bijvoorbeeld goed ontsloten via internet. Maar het geheel oogt – ten dele onvermijdelijk – ook technocratisch, vooral door de kwantitatieve beschouwingen van bbp-effecten en MKBA's. Het valt ons bovendien op dat de relatief kleine groep partijen die betrokken is bij de advisering over de investeringen voornamelijk bestaat uit materiedeskundigen en deskundigen met economische kennis. Het risico op groepsdenken ligt daarmee op de loer. Een bredere blik op de investeringsvoorstellen en een wervend en enthousiasmerend verhaal over waarom en hoe de geselecteerde investeringen de samenleving op weg helpen naar een duurzame toekomst waarin welvaart en welzijn zijn gewaarborgd, kan helpen om zowel het maatschappelijk draagvlak voor het Groeifonds als de effectiviteit van het fonds op de langere termijn verder te versterken.

Aanbeveling 6
Communiceer meer met de buitenwereld over de (beoogde) resultaten van het Groeifonds en over de werkzaamheden van de commissie van het Groeifonds. Beperk deze communicatie niet tot het domein van experts en indienende partijen. Gebruik de keuzes die met het Groeifonds worden gemaakt als inbreng in het maatschappelijk debat over de ontwikkeling naar een duurzame economie en het wenkend perspectief dat deze duurzame economie oplevert.

Met het oog op de politieke verantwoording over rijksuitgaven is het belangrijk dat het kabinet helder en begrijpelijk communiceert over de overwegingen achter de investeringen uit het Groeifonds en over de bereikte resultaten. Om het risico van groepsdenken te verkleinen zou de groep beoordelaars aangevuld kunnen worden met transitiekennis en kennis van financiële markten.

Maar ook het afleggen van *maatschappelijke* verantwoording is volgens ons belangrijk. Met een goede communicatiestrategie kan het Groeifonds een bijdrage leveren aan het maatschappelijk debat over de ontwikkeling van een duurzame economie in Nederland en het draagvlak daarvoor

helpen vergroten. Het valt daarom te overwegen om burgers te betrekken bij het selecteren van de doelen en missies van het Groeifonds – zoals in aanbeveling 2 genoemd – en de wijze waarop men tot beoordeling komt, om zo de betrokkenheid van de samenleving bij de investeringen te vergroten. Tegelijkertijd is heldere communicatie richting het bedrijfsleven van groot belang. Als het Groeifonds een aanjager wil zijn van een nieuwe, duurzame economie, dan hoort daar immers bij dat het Nederlandse bedrijfsleven weet welke investeringen toekomstbestendig zijn.
Behalve de rijksoverheid heeft ook de commissie van het Groeifonds volgens ons een rol te vervullen in deze maatschappelijke verantwoording, door aandacht te besteden aan begrijpelijke en enthousiasmerende communicatie over haar adviezen. Van groot belang is dat de overwegingen over het criterium 'strategische onderbouwing' en de relatie die daarbij wordt gelegd met de maatschappelijke opgaven, transparant worden gecommuniceerd.

Bij helder en begrijpelijk communiceren hoort ook dat het kabinet duidelijkheid schept over wat de samenleving *terugkrijgt* voor de investeringen uit het Groeifonds. Het gaat immers om investeringen die met publiek geld worden gedaan, waarbij de overheid (een deel) van het risico op zich neemt. Opbrengsten van de investeringen moeten daarom niet alleen bij private partners terechtkomen, maar zullen uiteindelijk mede ten goede moeten komen aan de samenleving.
De commissie van het Groeifonds heeft dit ook gesignaleerd. De commissie adviseert in dat licht om bij positief beoordeelde projecten concrete voorwaarden af te spreken over toegankelijkheid en eigendom van publiek bekostigde investeringen. Met name bij de RD&I-voorstellen zouden heldere afspraken moeten worden gemaakt over het toepasbaar maken (valoriseren) van ontwikkelde technologie en mogelijke verkoop in de toekomst.

Ten slotte
In dit advies hebben wij willen benadrukken dat het Groeifonds zich dient te richten op investeringen die daadwerkelijk het *duurzaam* verdienvermogen versterken. Dat wil zeggen dat het moet gaan om investeringen die ook op lange termijn passen bij een CO_2-neutrale, grondstofarme, natuurinclusieve en sociaal rechtvaardige economie. De oorspronkelijke kabinetsambities voor het verduurzamen van de economie dreigen anders te veel buiten beeld te raken bij de investeringen die uit het Groeifonds worden gedaan.

Met dit advies hopen wij enkele handvatten te hebben aangereikt waarmee het kabinet in samenwerking met de commissie van het Groeifonds en binnen de kaders van het wetsvoorstel Nationaal Groeifonds de inzet van het Nationaal Groeifonds kan verbeteren. Wij sluiten daarbij niet uit dat op termijn blijkt dat de focus op bbp-groei en de gekozen verdeling van de investeringen over de drie pijlers 'kennisontwikkeling', 'RD&I' en 'infrastructuur' de groeisprong naar een duurzame Nederlandse economie die past bij de ambities van de Europese Green Deal, in onvoldoende mate helpen maken. Dan is mogelijk alsnog een herformulering nodig van de opdracht in de Wet Nationaal Groeifonds en het beoordelingskader voor investeringen.

Hoogachtend,
Raad voor de leefomgeving en infrastructuur,

ir. J.J. de Graeff
voorzitter

dr. R. Hillebrand
algemeen secretaris

Literatuur

Adviescommissie Nationaal Groeifonds (2021a). *Expert rapporten eerste beoordelingsronde 2021 – infrastructuur.* Bijlage bij Commissie Nationaal Groeifonds (2021). Te raadplegen via: https://www.nationaalgroeifonds.nl/documenten/rapporten/2021/04/09/expert-rapporten-eerste-beoordelingsronde-2021-%E2%80%93-infrastructuur

Adviescommissie Nationaal Groeifonds (2021b). *Expert rapporten eerste beoordelingsronde 2021 – R&D&I.* Bijlage bij Commissie Nationaal Groeifonds (2021). Te raadplegen via: https://www.nationaalgroeifonds.nl/documenten/rapporten/2021/04/09/expert-rapporten-eerste-beoordelingsronde-2021-%E2%80%93-rdi

Boot, A. (2021). Exit uit de coronasteun lukt alleen via het stimuleren van de productiviteit. *NRC Handelsblad*, 14 juni 2021.

Commissie Nationaal Groeifonds (2021). *Rapport eerste beoordelingsronde*. Publicatienr. 0321-073. Den Haag: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat.

CPB (2016). *Investeren in infrastructuur: Nederland is nog niet af, rol lokale overheden neemt toe*. CPB Policy Brief 2016/06. Den Haag: Centraal Planbureau.

CPB (2021). *CPB-analyse voorstellen Nationaal Groeifonds: eerste beoordelingsronde 2021*. CPB Notitie maart 2021. Den Haag: Centraal Planbureau.

EZK (2019). *Structurele duurzame economische groei.* Brief aan de Tweede Kamer van de minister van Economische Zaken en Klimaat d.d. 13 december 2019, over de groeistrategie voor Nederland op de lange termijn. Tweede Kamer, vergaderjaar 2019-2020, 29 696, nr. 7.

Financiën (2020). *Nota over de toestand van 's Rijks Financiën*. Brief aan de Tweede Kamer van de minister van Financiën d.d. 7 september 2020, over de vormgeving van het op te richten Nationaal Groeifonds. Tweede Kamer, vergaderjaar 2019-2020, 35 300, nr. 83.

Rli (2016). *Dichterbij en sneller: kansen voor betere bereikbaarheid in stedelijke regio's*. Den Haag: Raad voor de leefomgeving en infrastructuur.

Rli (2018a). *Van B naar Anders: investeren in mobiliteit voor de toekomst*. Den Haag: Raad voor de leefomgeving en infrastructuur.

Rli (2018b). *Nationale Omgevingsvisie: lakmoesproef voor het omgevingsbeleid.* Den Haag: Raad voor de leefomgeving en infrastructuur.

Rli (2019). *Naar een duurzame economie: overheidssturing op transities*. Den Haag: Raad voor de leefomgeving en infrastructuur.

Rli (2021). *Digitaal duurzaam*. Den Haag: Raad voor de leefomgeving en infrastructuur.

RVO (2021). *Analyse voorstellen Nationaal Groeifonds ronde 2020-2021*. In: Adviescommissie Nationaal Groeifonds (2021b).

SEO (2021). *Notitie Beoordeling onderbouwing bbp-effecten R&D&I voorstellen*. Rapportnummer 2021-20. Amsterdam: SEO Economisch Onderzoek.

TNO (2021). *TNO-notitie ter ondersteuning van de beoordeling van de Infrastructuurvoorstellen Nationaal Groeifonds.* In: Adviescommissie Nationaal Groeifonds (2021a).

BIJLAGE Totstandkoming advies

Raad voor de leefomgeving en infrastructuur
De Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli) is het strategische adviescollege voor regering en parlement op het brede domein van duurzame ontwikkeling van de leefomgeving en infrastructuur. De raad is onafhankelijk en adviseert gevraagd en ongevraagd over langetermijnvraagstukken. Met een integrale benadering en advisering op strategisch niveau wil de raad bijdragen aan de verdieping en verbreding van het politiek en maatschappelijk debat en aan de kwaliteit van de besluitvorming.

De leden van de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur
Ir. J.J. (Jan Jaap) de Graeff (voorzitter)
Drs. P. (Pallas) Agterberg
Drs. J.A. (Jeanet) van Antwerpen
Prof. mr. N.S.J. (Niels) Koeman
J. (Jantine) Kriens
Drs. E.M.J. (Emmy) Meijers
Drs. K.J. (Krijn) Poppe
Ir. C.M. (Karin) Sluis
Prof. dr. E.T. (Erik) Verhoef
Em. prof. dr. A.N. (André) van der Zande

Junior-raadsleden
E. (Eva) Gaaff MSc
J.A.L. (Joris) van den Boom MSc
Y. (Yourai) Mol BPhil

Algemeen secretaris
Dr. R. (Ron) Hillebrand

Samenstelling van de raadscommissie
Ir. J.J. (Jan Jaap) de Graeff (voorzitter)
Drs. P. (Pallas) Agterberg
Prof. dr. E.T. (Erik) Verhoef
Em. prof. dr. A.N. (André) van der Zande

Samenstelling van het projectteam
Drs. B. (Bart) Swanenvleugel, projectleider
F.F.B. (Linda) van Asselt, projectassistent
Drs. L. (Luc) Boot, projectmedewerker (tot 15 augustus 2021)

Referenten
Ir. A.G. (Annemieke) Nijhof MBA, Algemeen directeur Deltares
Drs. H. (Hans) Stegeman, Hoofd Research & Investment Strategy Triodos Investment Management

Tekstredactie
Saskia van As, Tekstkantoor Van As

Vertaling
Dit advies is vertaald in het Engels en te downloaden via www.rli.nl

Publicatie Rli 2021/4

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	7741
Extern Zaak ID	1553143
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	28 oktober 2021
Agendapunt	14.a
Titel	Energie/Financiën: Versterking kapitaalstructuur Alliander (A-agenda RWK 25-10-2021 met uitnodiging EFB / C-agenda EFB 28-10-2021)
Organisatieonderdeel	BEL/OMB

Bijlagen
Brief aan PS over Alliander - versterking kapitaalstructuur.pdf
Voordracht PS Alliander sept 2021.docx
Alliander provincie Noord-Holland.pdf
BIJLAGE 1 Achtergrondinformatie Versterking kapitaalstructuur Alliander.pdf
BIJLAGE 2A Alliander - convertible hybrid loan agreement.pdf
BIJLAGE 2B Alliander NLse vertaling CLA.pdf
BIJLAGE 2C Alliander - Term sheet re convertible hybrid loan.pdf
BIJLAGE 3A Mededeling voorgenomen collegebesluit.pdf
BIJLAGE 3B_Mededeling definitief collegebesluit.pdf
BIJLAGE4A - Letter of Comfort KPMG.pdf
BIJLAGE4B - Comfort Letter Stek_3371048_1.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	27 september 2021
Ingekomen stukken ter kennisname	30 september 2021
Ruimte Wonen en Klimaat	25 oktober 2021
Economie Financiën en Bestuur	**28 oktober 2021**
PS-vergadering	8 november 2021

Toelichting

Alliander heeft haar aandeelhouders op 31 mei 2021 een verzoek gestuurd om het vermogen van Alliander te versterken. Elke aandeelhouder is gevraagd om ten minste naar rato van het aandelenbezit een lening te verstrekken. De lening zal over enkele jaren worden

omgezet in eigen vermogen/extra aandelen in Alliander. Dit extra vermogen zal door Alliander worden aangewend voor de fors oplopende investeringen in de energietransitie. Gezien deze belangen zijn GS voornemens - onder de voorwaarde dat er voldoende duidelijkheid bestaat over de lange-termijn financiering van de net-infrastructuur - een lening van € 55 miljoen te verstrekken aan Alliander. Dit voornemen wordt aan PS voorgelegd opdat PS in staat worden gesteld hun wensen en bedenkingen ter kennis van GS te brengen.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
M van de Ven
BEL/RO

Telefoonnummer +31235143858
venm@noord-holland.nl

Verzenddatum
22 SEP. 2021

Kenmerk
1553143/1700690

Uw kenmerk

Betreft: Alliander; versterking kapitaalstructuur

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, over de versterking van de kapitaalstructuur van Alliander.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

2 bijlagen:

Voordracht met ontwerpbesluit

Brief Alliander met bijlagen

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Provincie Noord-Holland

2021

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 21 september 2021

Onderwerp: Alliander; versterking kapitaalstructuur

Kenmerk: 1553143/1700690

Bijlagen:
Brief Alliander met bijlagen

1. Inleiding

Alliander is het grootste Nederlandse regionale netwerkbedrijf voor de levering van elektriciteit en gas. Alliander is medio 2009 voortgekomen uit de splitsing van de N.V. Nuon in enerzijds Nuon Energy (thans Vattenfall, het productie- en leveringsbedrijf) en anderzijds Alliander (het netwerkbedrijf). Het werkgebied van Alliander omvat de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland (noordelijk deel), Gelderland, Flevoland en Friesland.

De aandeelhouders in Alliander zijn dezelfde publieke partijen als voorheen in het ongesplitste Nuon. De Provincie Noord-Holland heeft een belang van 9,16% in het aandelenkapitaal van Alliander. Andere grootaandeelhouders zijn de provincie Gelderland (44,4%), de provincie Friesland (12,6%) en de gemeente Amsterdam (9,16%). De kleinere aandeelhouders zijn verschillende gemeenten in het verzorgingsgebied van Alliander.

Alliander heeft in de zomer van 2020 aangegeven haar aandeelhouders te gaan benaderen voor het verstrekken van aanvullende financiering. De afgelopen maanden heeft Alliander dit verder uitgewerkt; Alliander vraagt de aandeelhouders om een bedrag van € 600 miljoen als lening ter beschikking te stellen, waarbij de lening over enkele jaren wordt omgezet in aandelenkapitaal. Voor de provincie Noord-Holland zou dat (pro-rata) een lening van afgerond € 55 miljoen betekenen.

Op 31 mei 2021 heeft Alliander een pakket naar de individuele aandeelhouders gezonden ten behoeve van bestuurlijke besluitvorming. Besluitvorming vindt op twee niveaus plaats:

- Als aandeelhouder in Alliander zal de provincie Noord-Holland in december 2021 een besluit moeten nemen over het toestaan van het aantrekken van middelen door Alliander (i.c. de uitgifte van converteerbare leningen);

- De provincie zal een besluit moeten nemen over het al of niet verstrekken van de middelen aan Alliander en over de omvang daarvan. Alliander vraagt de provincie Noord-Holland om

ten minste (afgerond) € 55 miljoen euro in de vorm van een converteerbare lening ter beschikking te stellen.

Op basis van de informatie van Alliander zijn wij voornemens in te stemmen met de gevraagde financiering door Alliander en tevens zijn wij voornemens een leningsovereenkomst met Alliander aan te gaan voor een pro-rata gedeelte van de door de vennootschap benodigde financiering.

Alvorens GS deze besluiten kunnen nemen, leggen wij u hierbij, op grond van de artikelen 158 en 167 van de Provinciewet onze bevindingen voor, opdat u in staat wordt gesteld wensen en bedenkingen bij de voorgenomen besluiten ter kennis van ons te brengen.

2. Doelstellingen en evaluatiecriteria

Noodzakelijke versterking van het elektriciteitsnet

Alliander is verantwoordelijk voor vrijwel het gehele regionale energienetwerk in Noord-Holland. Het huidige elektriciteitsnetwerk staat enorm onder druk; in een groot aantal gebieden in Noord-Holland zijn problemen om verbruikers aan te sluiten (met name in Noord-Holland Zuid) en om energie-opwekking (zon en wind) aan het net te koppelen (met name in Noord-Holland Noord).

Het elektriciteitsverbruik zal de komende jaren sterk toenemen. In de Systeemstudie Noord-Holland uit 2019 is berekend dat het verbruik in 2050 zal verdubbelen tot verviervoudigen. Door de energietransitie zal bijvoorbeeld een deel van de woningen overschakelen van gas naar elektrische verwarming met warmtepompen, de industrie zal veel meer elektriciteit gaan gebruiken in plaats van gas en een groot deel van de auto’s gaat elektrisch rijden. Maar ook economische groei en toename van het aantal woningen zal een groei van het elektriciteitsverbruik veroorzaken.

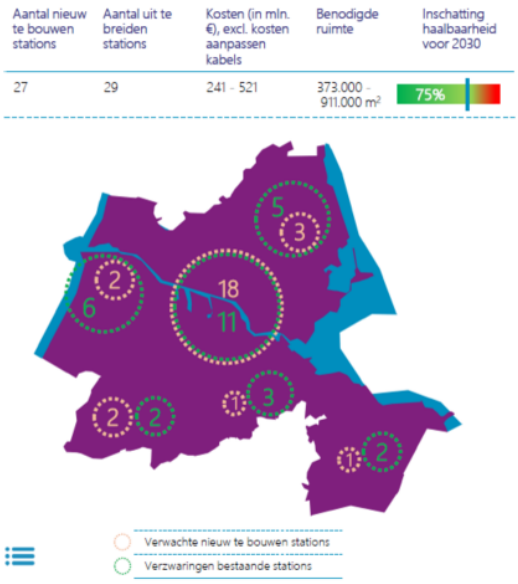
Daarnaast neemt de duurzame opwekking van energie sterk toe. Deze opwekking is veelal decentraal gelokaliseerd en is niet stuurbaar omdat deze afhankelijk is van de weersomstandigheden (zon en wind). Daardoor zullen decentraal pieken en dalen in het elektriciteitstransport ontstaan.

Door de toename van opwekking van elektriciteit en het elektriciteitsverbruik moet de transportcapaciteit op de elektriciteitsnetten worden uitgebreid. De capaciteit zal de komende jaren op veel plekken worden verdubbeld. Dit leidt tot enorme investeringen in het netwerk. Deze investeringen vinden deels plaats in het hoofdnetwerk van Tennet (380-110 kV netwerk) en deels in het netwerk van de regionale netbeheerders. De regionale netbeheerder investeert in de netwerkverbindingen lager dan 110 kV en de bijbehorende transformatorstations. Deze investeringen zijn gericht op de middenspanningsnetten (om bijvoorbeeld zonne- en windparken aan te sluiten) en de laagspanningsnetten op wijkniveau. De investeringen op wijkniveau zijn noodzakelijk voor de aansluiting van bijvoorbeeld zon op dak en om te voldoen aan de elektriciteitsvraag als gevolg van de warmtetransitie (warmtepompen) en de laadinfrastructuur.

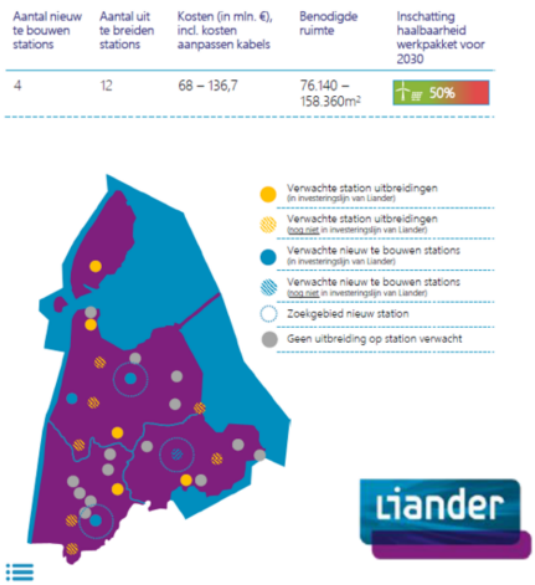
Kosten van verzwaring van het elektriciteitsnet
PricewaterhouseCoopers heeft op 15 april 2021 een rapport uitgebracht over de totale investeringsbehoefte van Tennet en de drie grootste regionale netbeheerders (waaronder Alliander). Geschat wordt dat het een bedrag betreft van ruim € 100 miljard aan investeringen in elektriciteit en gasleidingen tot 2050. Op termijn zullen de investering in de regionale gasleidingen teruglopen maar naar verwachting zal een deel van het netwerk gebruikt worden voor transport van waterstof en groen gas. Daarnaast zal Alliander in de toekomst moeten investeren in het verwijderen van niet-gebruikte gasleidingen. De jaarlijkse investeringen in het elektriciteitsnetwerk verdubbelen ten opzichte van de afgelopen tien jaar.

Voor de middellange termijn heeft Alliander in haar Investeringsplan 2020 de investeringsbehoefte voor de periode 2020-2029 in beeld gebracht. Dit Investeringsplan wordt elke twee jaar geactualiseerd en aan de ACM ter goedkeuring voorgelegd. Door Alliander wordt in de hele provincie aan versterking van het netwerk gewerkt. Nieuwe stations worden bijvoorbeeld gebouwd in Oostzaan, in de Haarlemmermeer en op Strandeiland en Zeeburgereiland in Amsterdam. Uitbreidingen en verzwaringen vinden plaats op stations zoals in Wijdewormer, Oterleek en Nieuwe Meer. Daarnaast bevinden zich meerdere stations in de verkennings- en planvormingsfase.

In 2020 heeft Alliander € 425 miljoen geïnvesteerd in de energie-infrastructuur van Noord-Holland, bijna de helft van de totale investeringen van € 882 miljoen. Alliander verwacht in de periode 2022-2026 ruim € 2 miljard in de energie-infrastructuur in de provincie te investeren. Alliander heeft voor de Regionale Energie Strategieën onderzocht hoeveel transformatorstations er voor 2030 vernieuwd en uitgebreid moeten worden in Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid.

Noord-Holland Zuid

Noord-Holland Noord

Wettelijk is Alliander verplicht om energieverbruikers en producenten van energie aan te sluiten op het netwerk. Door samen te werken met overheden en deel te nemen aan de RES-tafels stuurt Alliander op net-efficiëntie. De investeringen worden uiteindelijk via transporttarieven betaald door de consumenten en bedrijven met een aansluiting op het net. De ACM controleert de investeringsplannen van de netbedrijven en ziet er daarmee op toe dat de investeringen zo efficiënt mogelijk worden uitgevoerd.

De investeringen van Alliander zijn noodzakelijk om de doelstellingen van de energietransitie te realiseren. Zonder deze investeringen is het niet mogelijk de duurzame energie-opwekking aan te sluiten en de elektrificatie van woningen, industrie en mobiliteit te realiseren. Ook de provincie heeft zich gecommitteerd aan de doelstellingen uit het Nationale klimaatakkoord (2019).

Methodiek financiering
Alliander opereert in een gereguleerde markt, dat betekent dat zij (door haar 100% dochter Liander) een wettelijke taak heeft als netbeheerder in een bepaalde regio. De werkzaamheden vloeien voort uit wettelijke bepalingen in de Elektriciteitswet en de Gaswet.

De kosten van die werkzaamheden worden bij burgers, bedrijven en andere gebruikers in rekening gebracht via een opslag op de energierekening. De hoogte van die opslag wordt periodiek vastgesteld door de ACM in methodebesluiten. In de methodebesluiten legt de ACM voor de komende vijf jaar de methodiek vast voor het berekenen van de inkomsten die netbeheerders mogen ontvangen. De tarieven die de netbeheerders mogen rekenen zijn gebaseerd op deze toegestane inkomsten, vastgesteld op het efficiënte kostenniveau inclusief een rendement dat in het economisch verkeer gebruikelijk is.

Doordat gewerkt wordt met deze vaste methodiek voor de tarieven, ontstaat een probleem met fors toenemende investeringen, zoals met de energietransitie. De kosten van de investeringen worden over een termijn van 40 jaar uitgesmeerd, maar de jaarlijkse uitgaven van de netbeheerder nemen sneller toe dan de uitgestelde inkomsten. Alliander vangt dit gat op met extra leningen op de kapitaalmarkt, maar hieraan zit een grens gezien de financieringseisen die worden gesteld door de ACM.

Dat betekent dat Alliander het eigen vermogen moet versterken. Alliander heeft drie methoden voor versterking benoemd:

1. Besparingen binnen de eigen bedrijfsvoering, waardoor het resultaat toeneemt;

2. Aanpassingen van de tariefstructuur of Rijksdeelname in Alliander;

3. Minder dividend voor de aandeelhouders of een kapitaalstorting door de aandeelhouders.

Ad 1

Alliander is in 2018 gestart met een reorganisatie, waarbij kritisch gekeken is naar alle bedrijfsonderdelen. Begin 2021 is een structurele besparing van ruim € 100 miljoen per jaar bereikt.

Ad 2

Op 19 april 2021 heeft de ACM een ontwerpmethodebesluit gepubliceerd voor de periode 2022-2026 waarin enige aanpassingen zijn gedaan die tegemoetkomen aan de wensen van de netbeheerders. Een fundamentele aanpassing qua afschrijvingstermijnen is echter niet opgenomen, omdat de ACM een balans zoekt tussen de ruimte voor investeringen in de energietransitie door de netbeheerders en de betaalbaarheid voor consumenten.

Een andere wijze van versterking van de eigen-vermogenspositie van Alliander is een Rijksdeelname in Alliander. Dit is onderdeel van Haagse verkenningen en wordt als een serieuze optie voor de middellange termijn gezien, zoals blijkt uit de brief van de Minister van EZK d.d. 21 april 2021 waarin is aangegeven dat een Rijksdeelname in de regionale netbeheerders wordt overwogen.

Ad 3

In combinatie met de maatregelen onder 1 en 2 voorziet Alliander dat de komende jaren extra eigen vermogen moet worden gestort door de aandeelhouders teneinde de financiële ratio's binnen Alliander op een niveau te houden dat door de ACM wordt vereist.

Een vergelijkbaar traject hebben de andere regionale netbeheerders Enexis en Stedin de afgelopen maanden doorlopen.

3. Financiering, communicatie en (burger)participatie

Gezien de kapitaalbehoefte heeft Alliander najaar 2020 in kaart gebracht welk bedrag minimaal nodig is als kapitaalstorting door de huidige aandeelhouders om de komende jaren de nieuwe reguleringsperiode door te komen; dit bedrag wordt geraamd op € 600 miljoen.

Na weging van een aantal wijzen van financiering, stelt Alliander voor om dit bedrag in de vorm van converteerbare geldleningen door de aandeelhouders te doen plaatsvinden. Conversie van een lening naar aandelenkapitaal gaat plaatsvinden indien de financiële kaders binnen Alliander het noodzakelijk maken dat het eigen vermogen wordt aangevuld. Naar de huidige inzichten zal dat gefaseerd tussen 2025 en 2028 plaatsvinden.

Het voordeel van een lening (voor de aandeelhouders die meedoen aan dit instrument) is dat Alliander een vaste rentevergoeding op de lening betaalt (ca. 2%) die preferent is ten opzichte van een dividenduitkering op het aandelenkapitaal. Dat voordeel verdwijnt bij een toekomstige omzetting in aandelen; dan delen alle aandelen pro-rata mee in de jaarlijkse dividenduitkering.

Alternatieve opties voor het versterken van het eigen vermogen van Alliander zijn minder wenselijk. Alliander geeft zelf aan dat inhouding van dividend een optie is, maar dat dit minder gewenst is omdat aandeelhouders een vergoeding dienen te krijgen voor het verstrekte kapitaal. Bovendien zou dat een gat slaan in de begrotingen van de aandeelhouders (voor de provincie Noord-Holland bedroeg het dividend de afgelopen vijf jaar gemiddeld € 10 miljoen per jaar). Uitstel van het investeringsprogramma is ook een optie, maar is zeer ongewenst vanwege de urgente investeringen in de energietransitie en de noodzaak van vervanging van oudere kabels en leidingen.

Het voorstel van Alliander is de afgelopen maanden op verzoek van de groot-aandeelhouders getoetst door KPMG (financiële deel) en Stek advocaten (juridische deel). Het positieve oordeel van beide advieskantoren treft u aan bij de stukken.

Gezien de belangen die gemoeid zijn met een robuuste en toekomstgerichte infrastructuur zijn wij voornemens in te stemmen met het verzoek van Alliander voor het vertrekken van een lening. Wij menen dat een pro-rata deel voor elke aandeelhouder de meest zuivere oplossing voor deze financieringsvraag is en zullen daarom niet intekenen voor een groter deel.

Om de energietransitie mogelijk te maken zal er tot 2050 veel moeten worden geïnvesteerd in de uitbreiding van het elektriciteitsnet. Naar verwachting zal Alliander over een aantal jaren opnieuw extra middelen nodig hebben voor financiering van deze opgave. De provincie Noord-Holland is niet voornemens na het verstrekken van deze lening opnieuw op deze manier bij te dragen aan dit vraagstuk.

Wij zijn van mening dat het een verantwoordelijkheid van de Rijksoverheid is om een structurele oplossing te bieden voor de financieringsbehoefte zoals die door Alliander en de andere netbeheerders wordt aangegeven. Wij zijn met de Rijksoverheid in gesprek over de concrete stappen die men wil zetten qua versterking van de kapitaalpositie van de netbeheerders. Wij zullen u tijdens de behandeling van deze voordracht informeren over deze gesprekken. Bij onze definitieve besluitvorming eind november zullen wij de uitkomst van deze gesprekken meewegen, evenals uw wensen en bedenkingen.

De condities van de te verstrekken leningen zijn uitgewerkt in de bijgevoegde conceptovereenkomst van aandeelhouderslening. Hierin zijn marktconforme voorwaarden voor de lening opgenomen die in lijn zijn met wet- en regelgeving omtrent staatsteun.

De looptijd van de lening is in principe vastgesteld op 60 jaar, maar zoals aangegeven zal over enkele jaren omzetting naar aandelenkapitaal plaatsvinden.
Er wordt een rentepercentage van ca. 2% gehanteerd, gebaseerd op de looptijd van de lening en kredietwaardigheid van Alliander.

Alliander zal de komende weken een aantal voorlichtingsbijeenkomst voor raads- en statenleden organiseren. U kunt hieraan deelnemen voor meer inhoudelijke informatie over de financieringsbehoefte en de lening.

De data voor deze voorlichtingsbijeenkomsten zijn:

Dinsdag	21 september	van 19.00 tot 20.30 uur
Woensdag	6 oktober	van 19.00 tot 20.30 uur
Dinsdag	12 oktober	van 19.00 tot 20.30 uur
Woensdag	27 oktober	van 19.00 tot 20.30 uur

U kunt zich hiervoor aanmelden door een e-mail te sturen naar: aandeelhouders@alliander.com.

Uitwerking voor Provincie Noord-Holland

Als de Provincie Noord-Holland naar rato van het aandelenbelang meedoet aan het verstrekken van een lening aan Alliander, betekent dat een bedrag van afgerond € 55 miljoen. Financieel-technisch zijn de consequenties als volgt:

Financiering van de lening

Het aangaan van de lening is een balansmutatie; het loopt niet via de exploitatiebegroting. De provincie heeft voldoende middelen bij het Ministerie van Financiën staan om voor dit bedrag niet te hoeven lenen. Het betekent wel dat voor toekomstige uitgaven eventueel eerder geleend moet gaan worden dan wanneer dit bedrag niet wordt verstrekt aan Alliander.

Dekking rentelasten

Conform het financiële beleid van de Provincie Noord-Holland worden geen rentelasten aan deze lening toegerekend, aangezien het om inzet van eigen middelen gaat en er geen externe rentelasten worden betaald.

Renteopbrengst/dividend

De te ontvangen rente op de lening (ca. 2% x € 55 miljoen = € 1,1 miljoen per jaar) is een extra bate ten opzichte van de huidige situatie waar deze middelen conform het Schatkistbankieren renteloos uitstaan bij het Ministerie van Financiën. Na omzetting in aandelen wordt pro-rata meegedeeld in de toekomstige dividendopbrengsten.

Risico's

De provincie loopt met haar lening aan Alliander een zeer klein risico, omdat leningen (en de rente daarop) preferent zijn ten opzichte van het eigen vermogen van Alliander.

Op termijn (naar verwachting in 2025 en 2028) zal de lening worden opgezet in extra aandelen in Alliander. De huidige deelneming in Aliander wordt niet als risicovol gezien en er is geen reden om

dat vanaf 2028 anders te zien, gezien de wettelijke taken van Alliander en de gereguleerde tarieven.

Het risico vanwege de onzekerheden rondom de toekomstige dividendstroom maakt onderdeel uit van de standaard risico inschatting van 25% op geraamde dividenden.

4. Proces en procedure

Na uw besluitvorming zullen wij een besluit nemen over het aangaan van de overeenkomst van aandeelhouderslening en het uitbrengen van onze stem in de aandeelhoudersvergadering van Alliander.

5. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

mw. R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. ……

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 21 september 2021;

gelet op de artikel 158 en 167 van de Provinciewet;

besluiten:

1. Kennis te nemen van het voorgenomen besluit van Gedeputeerde Staten tot het aangaan van een leningsovereenkomst van € 55 miljoen met Alliander en vast te stellen dat Provinciale Staten hiermee in staat zijn gesteld hun wensen en bedenkingen ter kennis van Gedeputeerde Staten te brengen;

2. Kennis te nemen van het voorgenomen besluit van Gedeputeerde Staten om als aandeelhouder in Alliander in te stemmen met het besluit tot verlenen van goedkeuring aan het bestuur van Alliander tot de uitgifte van converteerbare leningen tot een bedrag ad € 600 miljoen en vast te stellen dat Provinciale Staten hiermee in staat zijn gesteld hun wensen en bedenkingen ter kennis van Gedeputeerde Staten te brengen;

3. Een kapitaalkrediet van € 55 miljoen ter beschikking te stellen teneinde de leningsovereenkomst met Alliander als genoemd onder 1. te kunnen aangaan.

Haarlem,

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

Locatiecode 2PB1111, Postbus 50, 6920 AB Duiven

Bezoekadres
Utrechtseweg 68
6812 AH Arnhem
Postadres
Locatiecode 2PB1111
Postbus 50
6920 AB Duiven

www.alliander.com

Aan het college van
de provincie Noord-Holland

Datum
31 mei 2021

Betreft
Verzoek tot versterking kapitaalstructuur Alliander

Geacht college,

U bent aandeelhouder van Alliander en Alliander is verantwoordelijk voor de vitale energie-infrastructuur in uw provincie. De energietransitie en het Klimaatakkoord hebben enorme impact op onze taak als netbeheerder. Dit is aanleiding geweest om in het najaar van 2020 gesprekken met onze grootaandeelhouders op te starten over versterking van de kapitaalstructuur van Alliander. U ontving hier al eerder informatie over in ons schrijven van 2 oktober 2020 en 17 februari 2021. Tijdens de Algemene vergadering van Aandeelhouders (AvA) van 7 april 2021 zijn wij uitgebreid ingegaan op de achtergrond en noodzaak van versterking van de kapitaalstructuur. Tevens is aangegeven dat een concreet en individueel financieringsverzoek op korte termijn zou volgen. Met dit voorliggende verzoek doen wij een beroep op u als aandeelhouder om ons te steunen bij de uitvoering van onze publieke taak.

Financiering van de energietransitie
Alliander werkt volop mee aan het realiseren van een duurzame energievoorziening, vanuit het maatschappelijke belang om energie voor iedereen betrouwbaar, betaalbaar en bereikbaar te houden. Dat is waar wij iedere dag aan werken. Door ons netwerk continue te verbeteren bereiden wij het voor op de toekomst, waarin iedereen duurzame energie kan gebruiken, produceren en delen.

De energietransitie versnelt en leidt tot meer duurzame lokale opwek én een groeiende vraag naar elektrisch vermogen. Dit vraagt grote aanpassingen van het energiesysteem. Als gevolg hiervan moet de capaciteit van onze elektriciteitsnetten de komende jaren op veel plekken worden verdubbeld.

Dit vergt grootschalige investeringen in onze netten en wij verwachten dat de totale investeringen op korte termijn oplopen tot ongeveer € 1,2 miljard per jaar. Dat is meer dan een verdubbeling ten opzichte van de afgelopen jaren. Door de combinatie van sterk toenemende investeringen, lange terugverdientijden (+/- 40 jaar) en lage rendementen, neemt de financieringsbehoefte van Alliander sterk toe. Onze investeringen worden voornamelijk gefinancierd met behulp van vreemd vermogen, waar ook voldoende eigen vermogen tegenover moet staan.

Om de benodigde investeringen te kunnen financieren, werken wij parallel aan een drietal sporen:
- Wendbare, slagvaardige en kostenefficiënte organisatie: in 2018 zijn wij een kostenbesparingsprogramma gestart om zowel de kosten van de organisatie te verlagen als de productiviteit te verhogen. Fundament onder het programma is de continue aandacht voor

het verhogen van het kostenbewustzijn in de gehele organisatie en het kritisch afwegen welke activiteiten echt nodig zijn om ons werk, met behoud van veiligheid en kwaliteit, te kunnen uitvoeren. Daarnaast richt het programma zich op het vereenvoudigen en verbeteren van de processen, onder andere door activiteiten te standaardiseren en te digitaliseren. Hiermee willen we slimmer en efficiënter gaan werken. Het afgelopen jaar is ook gewerkt aan een nieuwe inrichting van de Alliander organisatie. Deze reorganisatie is ingegeven door de grote hoeveelheid werk en de hoge investeringen die het gevolg zijn van de energietransitie. Als gevolg van deze reorganisatie verdwijnen 200 arbeidsplaatsen. Op 1 januari 2021 is de nieuwe organisatie van start gegaan;
- Verbeteren inkomstensystematiek: er vinden momenteel intensieve gesprekken plaats met de Autoriteit Consument & Markt (ACM) om de inkomstensystematiek van netbeheerders beter toe te snijden op de uitdagingen van de energietransitie. Ook worden gesprekken gevoerd met ACM en de ministeries van Financiën en Economische Zaken en Klimaat (EZK) over mogelijke oplossingen voor het bredere financieringsprobleem in de sector.
- Versterken eigen vermogen: om de investeringen te doen en tegelijkertijd financieel solide te blijven, is aanvullend eigen vermogen nodig. Zonder additioneel eigen vermogen, neemt de kredietwaardigheid van Alliander af en zijn wij onvoldoende in staat om de investeringen te financieren tegen acceptabele rentekosten.

De afgelopen maanden heeft Alliander samen met de leden van het Grootaandeelhoudersoverleg[1] verkend op welke wijze de kapitaalstructuur van Alliander kan worden versterkt. Zoals hiervoor aangegeven, hebben we de voortgang van deze verkenning op verschillende momenten met u gedeeld. Deze gesprekken zijn in constructieve sfeer verlopen, met oog voor zowel het belang van Alliander als dat van alle aandeelhouders.

Op basis van deze gesprekken is Alliander voornemens om de kapitaalstructuur te versterken door uitgifte van een reverse converteerbare hybride obligatielening ter grootte van € 600 miljoen. Een dergelijke lening telt bij uitgifte al voor 50% mee als eigen vermogen en kan, wanneer nodig, te zijner tijd deels of geheel worden omgezet in aandelen. Op deze wijze kan de financiële soliditeit van Alliander worden geborgd, blijft Alliander in staat om de komende jaren dividend aan de aandeelhouders uit te keren en kunnen wij onze publieke taak als netbeheerder blijven realiseren.

Concreet verzoek
Het totaal benodigde bedrag van de reverse converteerbare hybride obligatielening bedraagt € 600 miljoen, met een minimale ondergrens van € 550 miljoen. Dit laatste betekent dat wanneer voor minder dan € 550 miljoen wordt ingeschreven, Alliander het recht heeft om van de voorgenomen lening af te zien. De kapitaalstructuur moeten dan op een andere manier worden versterkt, waarbij inhouding van dividend tot de mogelijkheden behoort. De verdere voorwaarden en condities die bij de reverse converteerbare hybride obligatielening horen, zijn opgenomen in de leningsovereenkomst (zie bijlagen 2A, 2B, 2C). Ook zijn bijgevoegd een Letter of Comfort van KPMG en van STEK (zie bijlagen 4A en 4B). Hierin geven de onafhankelijke adviseurs, die het Grootaandeelhoudersoverleg hebben bijgestaan, aan dat het voorstel dat wij u doen op zorgvuldige wijze is ontstaan en de voorwaarden solide zijn.

De hoogte van uw obligatielening wordt in beginsel bepaald naar rato van uw aandelenbezit, zodat bij een eventuele conversie van de lening naar aandelen geen wijziging in de aandelenverhoudingen optreedt. Echter, om zeker te stellen dat het benodigde bedrag bijeengebracht wordt, wordt u ook gevraagd om aan te geven of u bereid bent om meer dan pro-rata deel te nemen, bij voorkeur 25% boven het pro-rata aandeel. Hier wordt alleen gebruik van gemaakt wanneer niet alle aandeelhouders bereid zijn om pro-rata deel te nemen.

[1] Het Grootaandeelhoudersoverleg bestaat uit bestuurlijke vertegenwoordigers van de aandeelhouders Gelderland, Friesland, Noord Holland, Amsterdam en namens het Nuval-platform en de oud-EWR-gemeenten.

Volgens het aandeelhoudersregister beschikt uw provincie over 12.528.787 aandelen in Alliander N.V. Dit is 9,159%. Het concrete verzoek betreft daarmee een bedrag van minimaal € 54.952.843.

Om zicht te krijgen op uw bereidheid tot deelname en uw besluitvormingsproces, stellen wij het op prijs om uiterlijk 15 oktober 2021 geïnformeerd te worden over uw voornemen. Hiertoe hebben wij bijgevoegd format opgesteld (zie bijlage 3A). U kunt hierop ook aangeven of u bereid bent op de Buitengewone Algemene Vergadering van Aandeelhouders (BAvA) van Alliander van 2 december 2021 de Raad van Bestuur aan te wijzen als bevoegd orgaan tot uitgifte van aandelen en tot het beperken of uitsluiten van het voorkeursrecht van bestaande aandeelhouders bij de uitgifte van aandelen als gevolg van een mogelijke conversie van de obligatielening.

Uiterlijk op 1 december 2021 ontvangen wij graag uw definitieve besluit tot deelname aan de obligatielening. Ook hiervoor is een formulier in de bijlage toegevoegd (zie bijlage 3B). Hierop kunt u zowel uw minimale als uw maximale participatie in de lening opnemen. Uitgifte van de obligatielening is voorzien voor 15 december 2021.

Ondersteuning van uw besluitvormingsproces
Wij realiseren ons dat ons verzoek om een zorgvuldige afweging vraagt en wij willen u in uw besluitvormingsproces optimaal ondersteunen. Daartoe organiseren wij op 16 en 18 juni 2021 informatiebijeenkomsten voor collegeleden en adviseurs. Hiervoor ontvangt u separaat een uitnodiging.

Ten behoeve van het politieke besluitvormingsproces worden in september en oktober meerdere verdiepende informatiebijeenkomsten georganiseerd voor gemeenteraden en Provinciale Staten.

Achterliggend treft u meer informatie over de noodzaak voor versterking van de eigen vermogenspositie, de drie sporen om de benodigde investeringen te kunnen financieren en het beoogde instrument voor de kapitaalversterking.

Tot slot
Wij beseffen dat wij met dit financieringsverzoek een fors beroep op u doen. Echter, gezien het belang van de continuïteit van onze investeringen in de energietransitie en gelijktijdig de wens om onze dividenduitkering aan u te kunnen behouden, doen wij met klem een beroep op u om te participeren voor tenminste uw pro-rata aandeel.

Mocht u naar aanleiding van deze brief en het achterliggende informatiepakket nog vragen of opmerkingen hebben, dan kunt u via mail contact opnemen met Walter Bien (walter.bien@alliander.com) of Michiel Olij (michiel.olij@alliander.com).

Met vriendelijke groet,

Maarten Otto,
voorzitter Raad van Bestuur/CEO

Walter Bien,
lid Raad van Bestuur/CFO

Bijlagen:
1 Presentatie achtergrondinformatie Versterking kapitaalstructuur Alliander
2A Engelstalige leningsdocumentatie
2B Nederlandse vertaling leningsdocumentatie
2C Term sheet
3A Format Mededeling voorgenomen collegebesluit
3B Format definitieve collegebesluit
4A Letter of comfort KPMG
4B Letter of comfort Stek

Achterliggende informatie

De maatschappelijke opdracht van Alliander
Alliander zorgt ervoor dat het licht brandt, de huizen warm of koel zijn en bedrijven draaien. Zowel vandaag als in het duurzame morgen.

In het Klimaatakkoord is de afspraak gemaakt dat in 2030 70% van alle elektriciteit uit hernieuwbare bronnen komt. Dat gebeurt onder meer door met Regionale Energiestrategieën (RES-en) tot 35 TWh duurzame opwek op land te komen. Tegelijk groeit de vraag naar elektriciteit. Auto's worden elektrisch, de industrie vervangt olie en gas door duurzame opgewekte stroom en huizen worden op een duurzame manier verwarmd.

Deze afspraken betekenen een enorme verandering voor ons werk. Het elektriciteitsnet, ooit aangelegd om te voorzien in de vraag naar energie, is in 2030 veranderd in een multifunctionele verbinder van vraag, aanbod en opslag. Om dat mogelijk te maken moet het elektriciteitsnet drastisch worden verbouwd, uitgebreid en bestaande gasnetten worden aangepast. In feite herontwerpen wij het hele energiesysteem.

Om de afspraken uit het Klimaatakkoord waar te maken, wacht ons de komende tien jaar een enorme hoeveelheid werk. Het is onze maatschappelijke opdracht om dat werk gedaan te krijgen en dit vergt onder meer dat we voldoende financieringsruimte hebben om de voor de energietransitie benodigde investeringen te kunnen doen. Het is immers noodzakelijk dat Nederland de klimaatdoelen haalt en dat klanten - ook naar de toekomst toe - de capaciteit en energie krijgen die zij nodig hebben.

Alliander moet kunnen blijven investeren
Om de capaciteit van het net te verdubbelen, moet de komende 10 jaar evenveel werk worden verzet als in de afgelopen 40 jaar en moet het investeringsniveau worden verdubbeld ten opzichte van de afgelopen jaren.

De sterke toename van investeringen leidt tot substantieel hogere afschrijvingen en financieringslasten. Deze hogere kosten worden op basis van het huidige wettelijk kader met enkele jaren vertraging, over een periode van circa 40 jaar (= de economische levensduur van de infrastructuur) doorberekend in de tarieven voor huishoudens en bedrijven. Door deze lange terugverdientijden, wordt Alliander gedwongen om de sterk toenemende investeringen in toenemende mate voor te financieren. Ook omdat de gereguleerde inkomsten – als gevolg van de zeer lage rente in het afgelopen decennium – hiervoor onvoldoende ruimte bieden.

Door de combinatie van sterk toenemende investeringen, lange terugverdientijden en lage rendementen neemt de financieringsbehoefte van Alliander sterk toe. Hiervoor wordt vreemd vermogen aangetrokken, waar voldoende eigen vermogen tegenover moet staan.

De investeringsopgave van Alliander vereist dat wij een robuust en kredietwaardig netwerkbedrijf zijn, zodat wij ook in de toekomst onze maatschappelijke taak kunnen blijven uitvoeren. Dit betekent onder andere dat wij:
- onze stabiele A rating moeten behouden om financiering aan te kunnen blijven trekken tegen acceptabele voorwaarden, en
- een financiële buffer hebben om risico's op te kunnen vangen, ook op de langere termijn.

Werken aan verschillende sporen
De financiering van de energie-infrastructuur is een vraagstuk dat alle netwerkbedrijven in Nederland raakt. De gezamenlijke netbeheerders hebben daarom de financieringsbehoefte van de hele sector in beeld gebracht[2] en een aantal oplossingsrichtingen verkend met het ministerie van EZK, het ministerie van Financiën, de ACM en VNG/IPO. Deze oplossingen lopen langs de assen van: (i) een wendbare, slagvaardige en kostenefficiënte organisatie, (ii) verbeteren van de inkomstensystematiek en (iii) versterking van het eigen vermogen. Uiteindelijk is een breed en gecombineerd samenspel van oplossingsrichtingen noodzakelijk om de financiële uitdagingen als gevolg van oplopende investeringen in de energietransitie op te vangen.

[2] Zie rapport PwC (i.o.v. NBNL) De energietransitie en de financiële impact voor netbeheerders

Wendbare, slagvaardige en kostenefficiënte organisatie De komende jaren moet Alliander meer werk verzetten, snel reageren op ontwikkelingen in het energiesysteem en samen met partners het energiesysteem van de toekomst ontwerpen en maken. Daartoe werken wij aan een slagvaardige, wendbare en kostenefficiënte organisatie.

In 2018 zijn wij een meerjarig, organisatie-breed kostenbesparingsprogramma gestart om zowel de kosten te verlagen als de productiviteit te verhogen. Centraal hierin staan de continue aandacht voor het verhogen van het kostenbewustzijn in de gehele organisatie en het kritisch afwegen welke activiteiten nodig zijn om ons werk - met behoud van veiligheid en kwaliteit - te kunnen uitvoeren. Wij richten ons ook op het aanscherpen van inkoopafspraken en op het verlagen van de indirecte kosten. Tevens richt het programma zich op het vereenvoudigen en verbeteren van de processen, onder andere door activiteiten te standaardiseren en te digitaliseren. Met al deze maatregelen is ultimo 2020 ruim € 100 miljoen structureel bespaard ten opzichte van 2017. Dit betreft zowel kostenreducties als efficiëntieverbeteringen. Daarnaast werkt Alliander aan slimme oplossingen en innovaties om de capaciteit van het bestaande elektriciteitsnet beter te benutten en investeringen te beperken.

Verbeteren inkomstensystematiek
Er vinden momenteel intensieve gesprekken plaats met de Autoriteit Consument & Markt (ACM) om de inkomstensystematiek van netbeheerders beter toe te snijden op de uitdagingen van de energietransitie. Ook worden gesprekken gevoerd met ACM en de ministeries van Financiën en Economische Zaken en Klimaat (EZK) over mogelijke oplossingen voor het bredere financieringsprobleem in de sector.

Kapitaalversterking door aandeelhouders
Versterking van het eigen vermogen is noodzakelijk om het financiële fundament van Alliander te verstevigen. Vanaf oktober 2020 heeft Alliander daarom onderzocht op welke wijze in de kapitaalbehoefte van Alliander kan worden voorzien en welke rol aandeelhouders hierin kunnen spelen. Op basis van deze gesprekken wil Alliander de kapitaalstructuur versterken door uitgifte van een reverse converteerbare hybride obligatielening ter grootte van € 600 miljoen.

Beoogd financieringsinstrument
Met de leden van het Grootaandeelhoudersoverleg zijn verschillende financieringsopties verkend, met als doel te komen tot een optie die past bij de kapitaalbehoefte van Alliander en oog heeft voor de belangen van de aandeelhouders. De leden van het Grootaandeelhoudersoverleg zijn gedurende het gehele proces bijgestaan door hun eigen adviseurs van KPMG Advisory (financieel) en Stek Advocaten (juridisch).

De verschillende opties voor een kapitaalinjecties zijn uitgebreid afgewogen. Hierbij is onder meer gekeken naar een nieuwe uitgifte van aandelen en beperking van het dividend. Alles afwegende bleek een reverse converteerbare hybride lening van € 600 miljoen voor zowel de aandeelhouders als Alliander het meest geëigende instrument passend bij de huidige omstandigheden. Met de beoogde obligatielening blijft Alliander komende jaren in staat dividend uit te keren en de investeringen in de energietransitie te continueren.

De belangrijkste kenmerken van een dergelijke lening zijn:

Hybride karakter:	De lening heeft het karakter van zowel eigen als vreemd vermogen, Dit hangt samen met de zeer lange looptijd (60 jaar indien er niet wordt afgelost of geconverteerd) en het achtergestelde karakter. Concreet betekent dit dat de lening bij uitgifte al voor 50% meetelt als eigen vermogen.
Recht van conversie:	Het is een reverse converteerbare lening, wat betekent dat de leningnemer (Alliander NV) het recht heeft de lening gedeeltelijk of geheel om te zetten in aandelen, indien de A rating op grond van objectieve omstandigheden onzeker wordt.

Rendement en risico:	Zolang de lening uitstaat wordt een marktconforme rente vergoed. Het risicoprofiel van Alliander is zeer laag.
Signaal aan de markt:	Met de beoogde aandeelhouderslening krijgt de kapitaalmarkt een duidelijk signaal dat de aandeelhouders Alliander steunen.
Formele uitgifte obligatielening:	Naar verwachting 15 december 2021

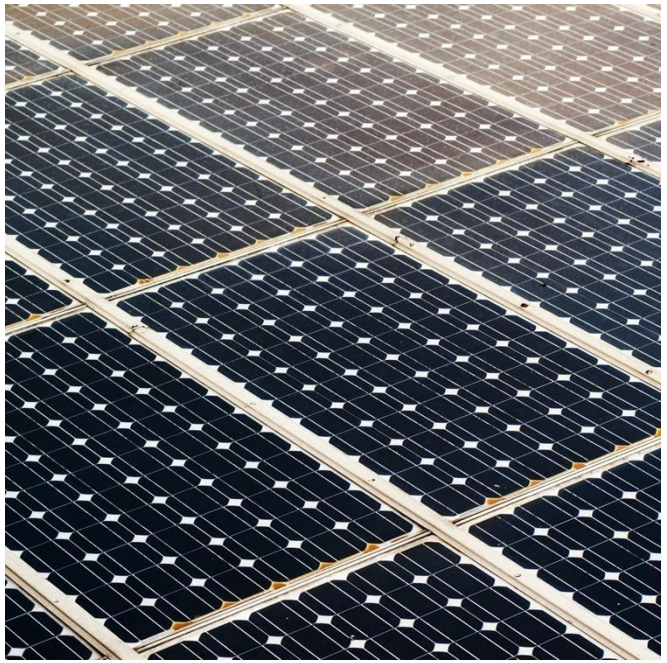
BIJLAGE 1 – Achtergrond-informatie Versterking kapitaalstructuur Alliander

Introductie en inhoudsopgave

Verzoek aan aandeelhouders voor versterking kapitaalstructuur Alliander

Introductie

- Deze presentatie geeft een nadere toelichting op het verzoek van Alliander aan haar aandeelhouders voor versterking van de kapitaalstructuur.
- In sectie 1 van deze presentatie wordt het verzoek op hoofdlijnen toegelicht. In de bijlagen zijn verdiepingen opgenomen voor verschillende relevante thema's.

Inhoudsopgave

Sectie 1: Versterking kapitaalstructuur Alliander — Pagina 3

Sectie 2: Bijlagen

- Bedrijfsprofiel Alliander — Pagina 17
- Groei Alliander door energietransitie — Pagina 21
- Sector regulering en financiering van de energietransitie — Pagina 31
- Financieel beleid Alliander — Pagina 36
- Instrumenten voor versterken eigen vermogen — Pagina 40
- Kenmerken van voorkeursinstrument — Pagina 52
- Mogelijk financieel arrangement met de BNG — Pagina 57

Versterking kapitaalstructuur Alliander

Versterking kapitaalstructuur Alliander

Alliander geeft vorm aan de energietoekomst van Nederland. Een toekomst waarin iedereen duurzame energie kan gebruiken, produceren en delen.

Missie Alliander

Alliander staat voor een energievoorziening die iedereen onder gelijke condities toegang geeft tot betrouwbare, betaalbare en duurzame energie. Dat is waar wij iedere dag aan werken.

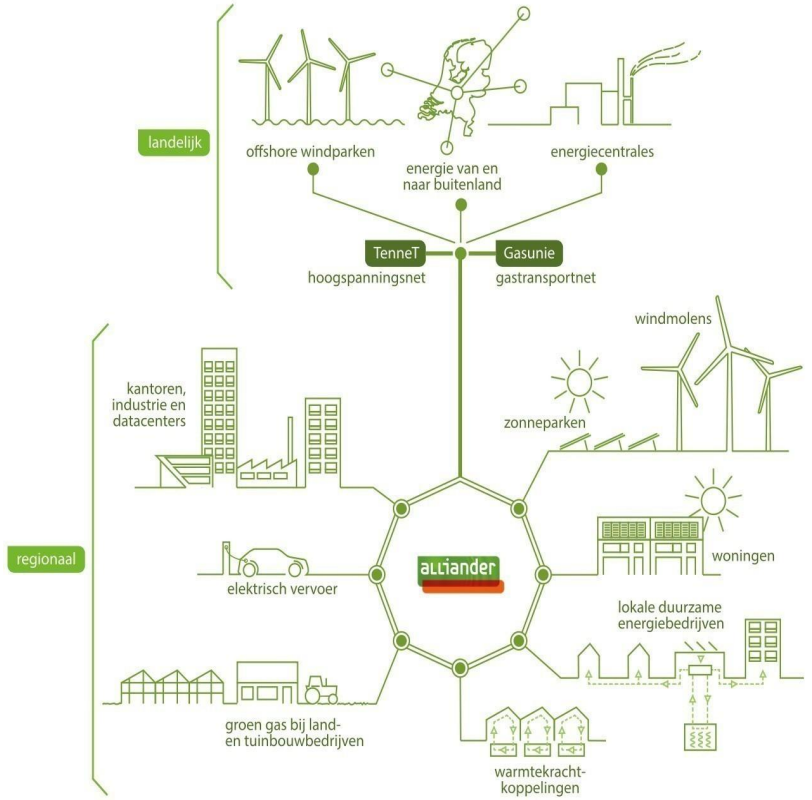
Alliander ontwikkelt en beheert energienetten. Via onze kabels en leidingen ontvangen ruim drie miljoen Nederlandse huishoudens en bedrijven elektriciteit, gas en warmte. We beheren meer dan 90.000 km elektriciteitsnet en 40.000 km gasnet en zijn er trots op dat onze netten tot één van de betrouwbaarste ter wereld behoren.

We zorgen ervoor dat het licht brandt, de huizen warm zijn en de bedrijven draaien. Dit doen we vanuit het maatschappelijk belang om energie voor iedereen betrouwbaar, betaalbaar en bereikbaar te houden.

Werkgebied

Onze plaats in de energieketen

Meer informatie

Versterking eigen vermogenspositie Alliander

De energietransitie versnelt en leidt tot meer duurzame lokale opwek en een groeiende vraag naar elektrisch vermogen

Klimaatakkoord

In het Klimaatakkoord is de afspraak gemaakt dat in 2030 70% van alle elektriciteit uit hernieuwbare bronnen komt. Dat gebeurt onder meer door met Regionale Energiestrategieën (RES-en) tot 35 TWh duurzame opwek op land te komen.

Tegelijk groeit de vraag naar elektriciteit. Auto's worden elektrisch, de industrie vervangt olie en gas door duurzame opgewekte stroom en huizen worden op een duurzame manier verwarmd.

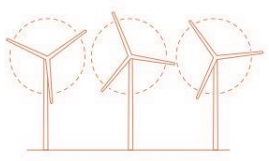
Huidige ontwikkelingen

De overgang naar een duurzame energievoorziening is in volle gang. Op steeds meer daken liggen zonnepanelen en op veel plaatsen verrijzen windparken. Elektrisch vervoer komt sterk op. En gemeenten spreken de ambitie uit van het aardgas af te gaan en over te stappen naar duurzame alternatieven.

De toename van duurzaam opgewekte energie en groeiende elektrificatie betekenen dat onze netten fors moeten worden uitgebreid en verzwaard. Dit vraagt grote aanpassingen van het energiesysteem.

Klimaatakkoord: doelen 2030

35 terawatt-uur duurzame energie

1,5 miljoen woningen van het aardgas

1,2 miljoen laadpunten

Bijdrage Alliander aan energietransitie (2019 -2020)

Opgesteld vermogen zonne-energie

3.444 MW +55%

2.222 MW in 2019

Opgesteld vermogen windenergie

1.714 MW +30%

1.321 MW in 2019

Ingevoede hoeveelheid groen gas

54,9 miljoen m^3 +33%

41,4 miljoen m^3 in 2019

Aantal publieke laadpalen

8.459 +39%

6.066 in 2019

Meer informatie

Versterking kapitaalstructuur Alliander

De capaciteit van onze elektriciteitsnetten moet op veel plekken worden verdubbeld, waardoor onze investeringen oplopen tot € 1,2 miljard per jaar

Capaciteitstoename

De afspraken uit het Klimaatakkoord betekenen een enorme verandering voor ons werk. Het elektriciteitsnet, ooit aangelegd om te voorzien in transport van energie van de centrale naar de klant is in 2030 veranderd in een multifunctionele verbinder van vraag, aanbod en opslag.

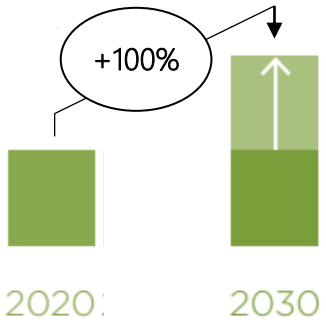
Om dat mogelijk te maken moet het elektriciteitsnet drastisch worden uitgebreid. In feite herontwerpen wij het hele energiesysteem.

Als netbeheerder staat Alliander voor de opdracht om de capaciteit van het elektriciteitsnet op een groot aantal plekken te verdubbelen in 2030.

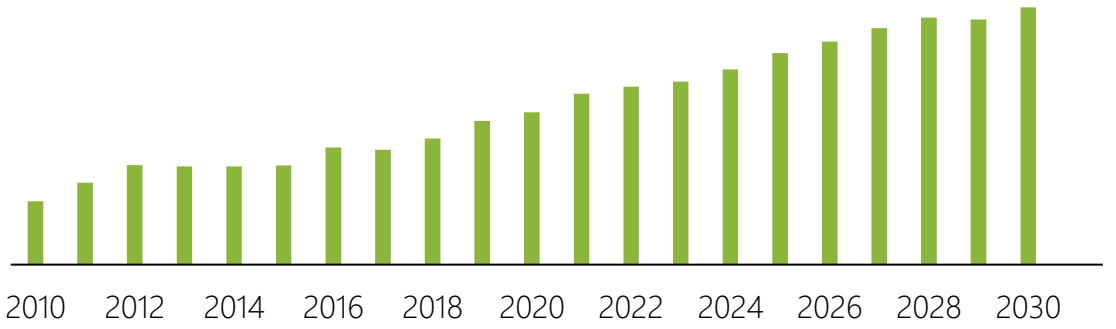
Toenemende investeringen

- Om de capaciteit van het net te verdubbelen, moet de komende 10 jaar evenveel werk worden verzet als in de afgelopen 40 jaar en moet het investeringsniveau worden verdubbeld ten opzichte van de afgelopen jaren.
- De investeringen voor Alliander – voor de periode 2021-2030 – zullen gemiddeld € 1,2 miljard per jaar bedragen
- Op de lange termijn (na 2030) neemt de onzekerheid over de benodigde investeringen toe, maar de verwachting is niet dat de investeringen zullen dalen
- De groeiende investeringen en de financiering daarvan is een vraagstuk dat alle netwerkbedrijven in Nederland raakt.

Verdubbeling van de netcapaciteit

Investeringen Alliander per jaar – 2010 t/m 2030

Meer informatie

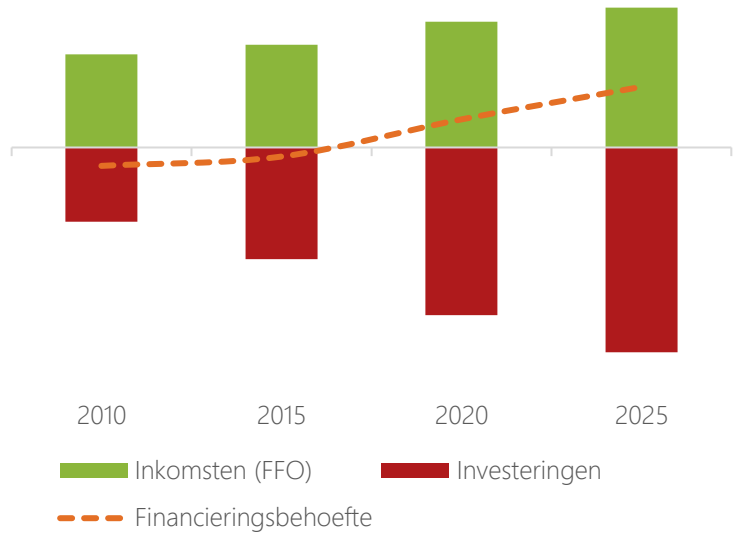
Versterking kapitaalstructuur Alliander

Door de combinatie van sterk toenemende investeringen, lange terugverdientijden en lage rendementen, neemt de financieringsbehoefte van Alliander sterk toe

Toenemende financieringsbehoefte Alliander

- De sterke toename van investeringen leidt tot substantieel hogere afschrijvingen en financieringslasten. Deze hogere kosten worden op basis van het huidige wettelijk kader met enkele jaren vertraging, over een periode van circa 40 jaar (= de economische levensduur van de infrastructuur), doorberekend in de tarieven voor huishoudens en bedrijven.
- Door deze lange terugverdientijden wordt Alliander gedwongen om de groeiende investeringen in toenemende mate te voorfinancieren.
- Door de combinatie van sterk toenemende investeringen, lange terugverdientijden en lage rendementen neemt de financieringsbehoefte van Alliander sterk toe. Hiervoor wordt vreemd vermogen aangetrokken, waar voldoende eigen vermogen tegenover moet staan.
- De investeringsopgave van Alliander vereist dat wij een robuust en kredietwaardig netwerkbedrijf zijn, zodat wij ook in de toekomst onze maatschappelijke taak kunnen blijven uitvoeren. Dit betekent onder andere dat wij:
  - onze A rating moeten behouden (welke ook het uitgangspunt is voor de regulatorische kapitaalvergoeding welke is vastgesteld door de ACM), om financiering aan te kunnen blijven trekken tegen acceptabele voorwaarden, en;
  - een financiële buffer hebben om risico's op te kunnen vangen.

Toenemende financieringsbehoefte

Inkomsten uitgedrukt in FFO Funds From Operations (vrije kasstroom). Getoonde grafiek ter illustratie.

Meer informatie

Versterking kapitaalstructuur Alliander

Om de benodigde investeringen te kunnen financieren, werken wij parallel aan een drietal sporen

Alliander

- In 2018 is Alliander gestart met een kostenbesparingsprogramma om zowel de kosten te verlagen als productiviteit te verhogen.
- Daarnaast werkt Alliander aan slimme oplossingen en innovaties om de capaciteit van het bestaande elektriciteitsnet beter te benutten en investeringen te beperken.
- Tot slot worden er aanvullende kasstromen gegenereerd buiten het gereguleerde domein.

Alliander stuurt op kostenbesparingen en zet actief in op innovaties en alternatieve kasstromen. Dit biedt echter onvoldoende ruimte om de benodigde investeringen zelf te bekostigen.

Overheid

- Er vinden momenteel intensieve gesprekken plaats met de Autoriteit Consument & Markt (ACM) om de inkomstensystematiek van netbeheerders beter toe te snijden op de uitdagingen van de energietransitie.
- Ook worden gesprekken gevoerd met ACM en de ministeries van Financiën en Economische Zaken en Klimaat (EZK) over mogelijke oplossingen voor het bredere financieringsprobleem in de sector.

De gesprekken met EZK en Financiën worden de komende tijd gecontinueerd, maar eventuele resultaten worden pas op de lange(re) termijn verwacht.

Aandeelhouders

- Om de investeringen in de energietransitie te kunnen doen en tegelijkertijd financieel solide te blijven, is versterking van de kapitaalstructuur nodig.
- Zonder versterking van de kapitaalstructuur, neemt de kredietwaardigheid van Alliander af (met hogere rentelasten tot gevolg) en is Alliander onvoldoende in staat om de investeringen te financieren tegen acceptabele renteniveaus.

Het Grootaandeelhoudersoverleg herkent de noodzaak van versterking van de kapitaalstructuur. Gezamenlijk zijn verschillende mogelijkheden verkend.

Versterking kapitaalstructuur Alliander

Na een zorgvuldig proces is in samenspraak met het Grootaandeelhoudersoverleg gekozen voor een reverse converteerbare hybride obligatielening van € 600 miljoen

Reverse converteerbare hybride obligatielening

De verschillende opties voor een kapitaalinjectie zijn uitgebreid afgewogen. Hierbij is onder meer gekeken naar

- Geen dividend vanaf boekjaar 2021;
- Uitgifte nieuwe aandelen, en
- Reverse converteerbare hybride obligatielening

Uiteindelijk heeft Alliander in samenspraak met de Grootaandeelhouders gekozen voor uitgifte van een **reverse convertible hybride obligatielening** ter grootte van **€ 600 miljoen**.

Voordelen voor aandeelhouders en Alliander

Een dergelijke lening heeft het karakter van zowel eigen als vreemd vermogen (= hybride) en telt bij uitgifte al voor 50% mee als eigen vermogen.

Bovendien heeft Alliander het recht de lening gedeeltelijk of geheel om te zetten in aandelen (= reverse converteerbaar), als de A rating op grond van objectieve omstandigheden onzeker wordt.

Op deze wijze:

- Wordt de **financiële solliditeit** van Alliander geborgd
- Blijft Alliander in staat om de komende jaren **dividend aan de aandeelhouders** uit te keren en krijgen de aandeelhouders een **aantrekkelijk marktconform rendement** op de lening
- Kan Alliander zijn maatschappelijke opdracht blijven realiseren en de **investeringen in de energietransitie continueren**

De omvang van de gevraagde lening, de voorwaarden waartegen de lening wordt verstrekt en de rentevergoeding zijn getoetst door Stek (juridisch) en KPMG (financieel). Deze onafhankelijke adviseurs, die het Grootaandeelhoudersoverleg hebben bijgestaan, geven aan dat het voorstel van Alliander op zorgvuldige wijze is ontstaan en de voorwaarden solide zijn. Zie voor meer informatie de letters of comfort van KPMG en Stek (BIJLAGE 4A en 4B).

Meer informatie

Versterking kapitaalstructuur Alliander

De lening combineert de eigenschappen van een hybride lening met die van een reverse converteerbare lening

Beknopte kenmerken (zie BIJLAGE 2A, 2B en 2c)

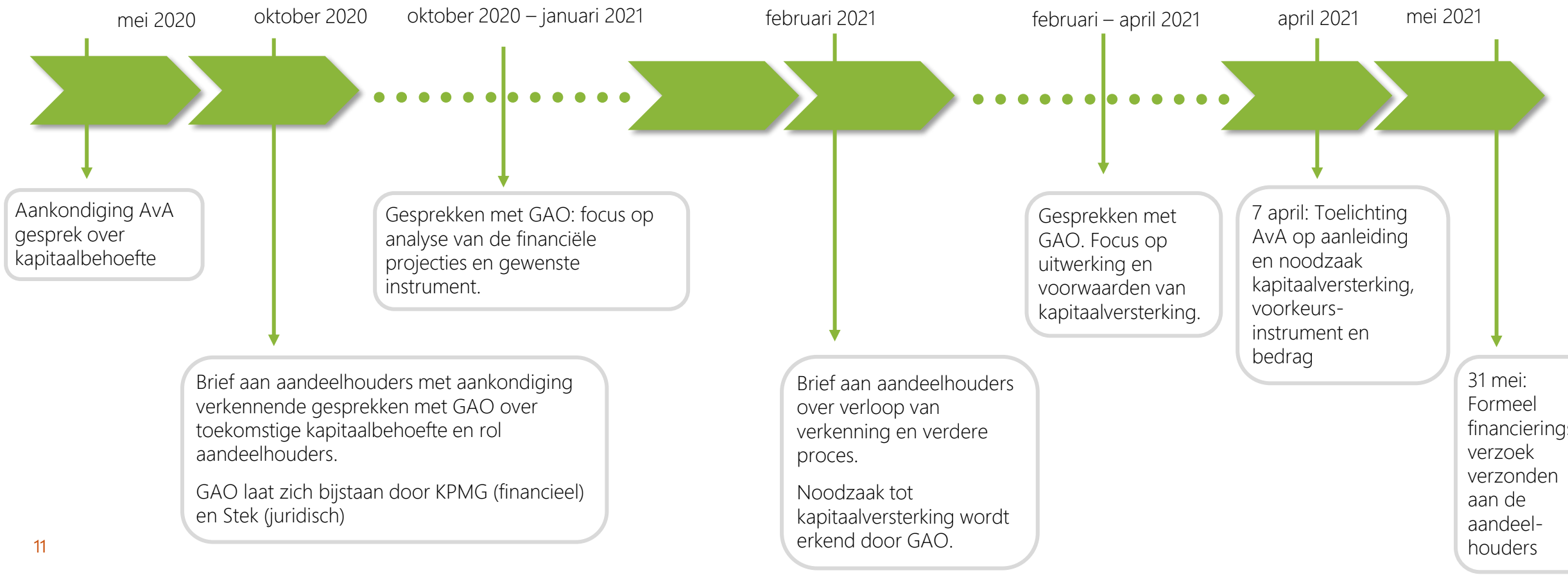
Type lening	Reverse converteerbare hybride obligatielening
Hoofdsom	€ 600 miljoen
Looptijd	60 jaar, tenzij eerder afgelost of geconverteerd
Rentevaste periode	Tarief wordt elke 10 jaar vastgezet
Rentevaste vergoeding	Marktconforme opslag van 1,975% boven 10-jaars swap rate *)
Cumulatieve rentebetalingen	Er is mogelijkheid tot uitstel rentebetaling, maar rente wordt altijd uitbetaald
Mogelijke aflossing	Door Alliander bij elke renteherziening of eerder onder bepaalde voorwaarden
Conversie	Onder strikte voorwaarden kan de lening door Alliander worden geconverteerd naar gewone aandelen
Uitgifte	15 december 2021

*) de 10-jaars swap rate is een veel gebruikte basis waarmee de rente voor leningen wordt bepaald. De swap rate wordt dagelijks continue genoteerd en gepubliceerd.

Meer informatie

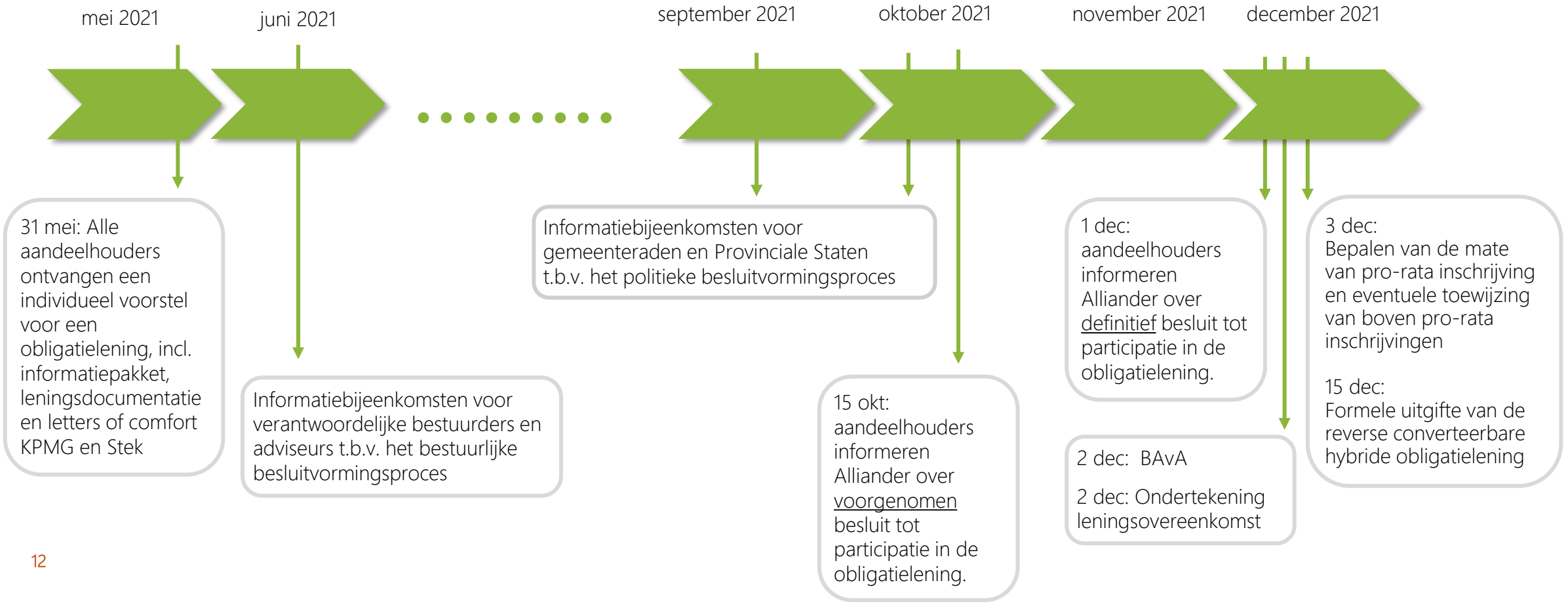
Versterking kapitaalstructuur Alliander

Het afgelopen jaar hebben we een zorgvuldig en intensief proces doorlopen met het Grootaandeelhoudersoverleg (GAO) en hun adviseurs

Versterking kapitaalstructuur Alliander

Tot aan de formele uitgifte van de lening worden de volgende vervolgstappen beoogd

Versterking kapitaalstructuur Alliander

Concreet verzoek aan aandeelhouders

- Het totaal benodigde bedrag van de reverse converteerbare hybride obligatielening bedraagt € 600 miljoen, met een minimale ondergrens van € 550 miljoen. Dit laatste betekent dat Alliander het recht heeft om af te zien van de lening op het moment dat voor minder dan € 550 miljoen wordt ingeschreven door de aandeelhouders. In een dergelijke situatie, zal versterking van de kapitaalstructuur op een andere wijze gerealiseerd moeten worden en lijkt inhouding van het dividend onvermijdelijk.

- Aandeelhouders wordt gevraagd om pro-rata deel te nemen. Om zeker te stellen dat het benodigde bedrag bijeengebracht wordt, worden de aandeelhouders gevraagd om aan te geven in hoeverre zij bereid zijn om meer dan pro-rata deel te nemen, bij voorkeur 25% boven het pro-rata aandeel.

- Om de uitkomst van het proces goed in te kunnen schatten, ontvangt Alliander graag uiterlijk 15 oktober 2021 het voorgenomen collegebesluit (BIJLAGE 3A). Hierop kan ook de bereidheid worden aangegeven om de Raad van Bestuur aan te wijzen als bevoegd orgaan tot uitgifte van aandelen in geval mogelijke conversie van de obligatielening.

- Aandeelhouders wordt gevraagd om Alliander uiterlijk op 1 december 2021, middels het bijgevoegde formulier (zie BIJLAGE 3B, te informeren over het definitieve besluit tot participatie in de obligatielening.

- Op 2 december 2021 vindt er een Buitengewone Algemene Vergadering van Aandeelhouders (BAvA) plaats ten einde Alliander N.V. in staat te stellen aandelen uit te geven indien aan de specifieke voorwaarden van de leningsdocumentatie wordt voldaan. In overeenstemming met het bepaalde in artikel 6 en 7 van de statuten van Alliander N.V. wordt voorgesteld te besluiten tot aanwijzing van de Raad van Bestuur als bevoegd orgaan tot uitgifte van aandelen in verband met een mogelijke conversie van de obligatielening en tot het beperken of uitsluiten van het voorkeursrecht van bestaande aandeelhouders bij de uitgifte van aandelen, voor de duur van 5 jaar vanaf de datum van de BAvA. Zolang de lening uitstaat moet dit besluit ieder jaar opnieuw worden genomen.

Versterking kapitaalstructuur Alliander

Concreet verzoek aan aandeelhouders

Op 3 december wordt de mate van pro-rata inschrijvingen en eventuele toewijzing van boven pro-rata inschrijvingen bepaald.

Dit gaat volgens de hieronder volgende regels:

1. In het geval dat het totaal van alle inschrijvingen groter is dan EUR 550 miljoen en kleiner dan EUR 600 miljoen krijgt iedereen precies het bedrag waarvoor is ingeschreven.
2. In het geval dat het totaal van de inschrijvingen groter is dan EUR 600 miljoen, wordt eerst iedereen een percentage van de obligatielening toegewezen dat gelijk is aan maximaal het percentage aandelenbelang van de inschrijver in Alliander. Dit zijn de Initial Allocated Commitments.
3. Het deel van de obligatie lening dat dan nog niet is toegewezen is de Remaining Available Sum. Alliander zal dit bedrag verdelen onder de boven pro-rata inschrijvers in verhouding met het aandeel van iedere boven pro-rata inschrijver op het totale bedrag dat door de boven pro-rata inschrijvers boven pro-rata is ingeschreven.

Zie hiervoor de leningsdocumentatie, artikel 5 (BIJLAGE 2A, 2B en 2C).

Versterking kapitaalstructuur Alliander

Tot slot

- Wij beseffen dat wij met dit financieringsverzoek een fors beroep op onze aandeelhouders doen, maar gezien het belang van de continuïteit van onze investeringen in de energietransitie en gelijktijdig de wens om onze dividenduitkering te behouden, doen wij met klem een beroep op iedere aandeelhouder om te participeren voor (tenminste) het pro-rata deel in de voorgenomen reverse converteerbare hybride obligatielening.

- Voor vragen of opmerkingen kunt u via mail contact opnemen met
  - Walter Bien, walter.bien@alliander.com
  - Michiel Olij, michiel.olij@alliander.com

Bijlagen

Bedrijfsprofiel Alliander

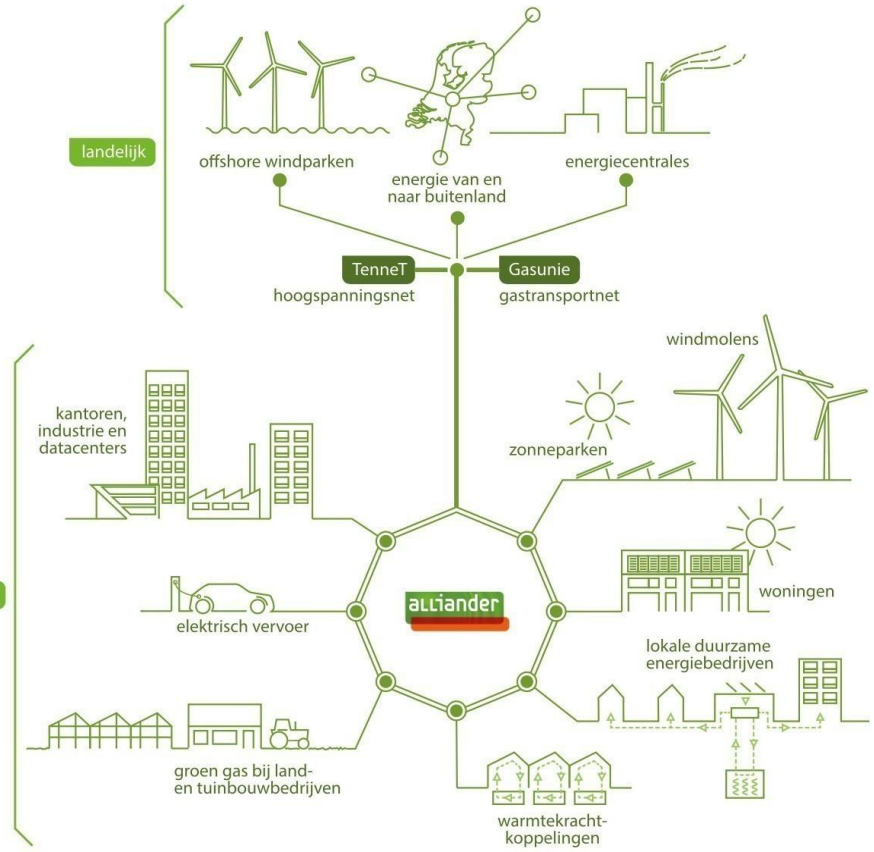
Bedrijfsprofiel Alliander

Onze rol in de energieketen

- Alliander N.V. is een netwerkbedrijf dat bestaat uit een groep bedrijven met ongeveer 7.000 medewerkers. Samen staan we voor hoogwaardige kennis van het energienet. We investeren in de ontwikkeling van het energienet en verkennen en realiseren innovatieve oplossingen. Met onze stakeholders overleggen we over toekomstplannen en dragen we oplossingen aan voor complexe vraagstukken op het gebied van de energietransitie. Dit doen we vanuit het maatschappelijk belang om energie voor iedereen betrouwbaar, betaalbaar en bereikbaar te houden.

- Netbeheerder Liander, onderdeel van Alliander, heeft de wettelijke taak de gas- en elektriciteitsnetwerken te beheren en te ontwikkelen. We staan 24/7 klaar om storingen te verhelpen, want zonder energie staat alles stil. Energie die wij distribueren, komt onder meer uit energiecentrales, windparken en import via de landelijke elektriciteits- en gasnetten van respectievelijk TenneT en Gasunie. Liander werkt samen met veel partijen in de energiesector en organisaties die willen innoveren op het gebied van energie. De netbeheerder zorgt voor een juiste data-uitwisseling met onder andere leveranciers in de huidige energiemarkt en werkt samen met overheden rondom vraagstukken over de warmtetransitie. Daarnaast helpen we organisaties bij innovaties met onze datadiensten en we werken samen aan ontwikkeling van de vraag- en aanbodgestuurde flexibele energiemarkt. Daarnaast leveren steeds meer consumenten en bedrijven energie die ze zelf produceren terug aan onze energienetten. Hierdoor ontstaat een wisselwerking en verwevenheid tussen vraag en aanbod van energie.

- Andere onderdelen van ons netwerkbedrijf faciliteren actief markten met producten en diensten die bijdragen aan een toekomstbestendig energienet. We bouwen en onderhouden de infrastructuur en managen vraag en aanbod van energie. We maken inzichtelijk wie, wanneer, waar en in welke hoeveelheid energie produceert of verbruikt. Als onafhankelijke partij geven wij klanten inzichten die hen helpen bij de ontwikkeling van hun energievoorziening. Wij laten de mogelijkheden van het energienet zien en zijn duidelijk over de maatschappelijke kosten die verschillende keuzes met zich meebrengen.

Bedrijfsprofiel Alliander

Alliander bestaat uit een groep bedrijven waarvan Liander de grootste is

Onze bedrijven

Liander

- Netbeheerder Liander beheert en ontwikkelt het energienet in haar werkgebied. De netbeheerder heeft de maatschappelijke taak miljoenen consumenten en bedrijven dagelijks van gas en elektriciteit te voorzien. Liander omvat ruim 90% van de omzet van de Alliander groep.

Kenter

- Kenter is een dienstverlener op het gebied van energievoorzieningen, meetdiensten en laadoplossingen. Kenter plaatst onder meer transformatoren, meters, levert meetdata en geeft inzicht in energieverbruik met online (verbruiks)analyses.

Telecomcluster Alliander

- Alliander Telecom levert telecommunicatie voor besturing en beveiliging van kritische infrastructuur (zoals de energienetwerken). Utility Connect biedt draadloze datacommunicatie aan voor o.a. slimme meters. TReNT levert glasvezeldiensten in Oost-Nederland. 450connect exploiteert een draadloos communicatienetwerk voor kritische infrastructuur, door nauwe samenwerking met de Duitse netwerksector.

Firan

- Firan ontwikkelt, realiseert en exploiteert netten voor o.a. warmte en koude, zonnestroom, windenergie en CO_2. Samen met publieke en private partners werkt Firan aan de energietransitie voor gebouwen, gebieden en gemeenten.

ENTRNCE

- ENTRNCE heeft een digitaal handelsplatform ontwikkelt waar zij alle mogelijke energietransacties tussen leveranciers en verbruikers in de energiemarkt faciliteert.

Hoe wij georganiseerd zijn

Alliander AG (Duitsland)

- Alliander AG is met name op kleinere schaal actief in Noordrijn-Westfalen en Berlijn waar zij elektriciteits- en gasnetten, openbare verlichting en verkeerslichten beheert.

Qirion

- Qirion onderhoudt het hoog- en middenspanningsnet in een deel van Nederland en creëert duurzame en innovatieve oplossingen voor nieuwe en bestaande energienetten.

Overige dochterondernemingen

- Overige activiteiten waaronder bodemonderzoek, grondwerk en uitvoering en Smart Grid technologie worden verricht door respectievelijk Qterra, Stam & Co en Locamation.

Bedrijfsprofiel Alliander

2020 in cijfers

Kerncijfers

Netto-omzet

2,0 € miljard

1,9 € miljard in 2019

Balanstotaal

9,4 € miljard

8,8 € miljard in 2019

Omvang netwerk elektriciteit

92.000 km

91.000 km in 2019

Omvang netwerk gas

42.000 km

42.000 km in 2019

Resultaat

224 € miljoen

253 € miljoen in 2019

Investeringen materiële vaste activa

890 € miljoen

834 € miljoen in 2019

Aantal klantaansluitingen

5,8 miljoen

5,8 miljoen in 2019

Aantal eigen medewerkers

5.881 fte

5.703 fte in 2019

Uitvalduur elektriciteit

23,2 minuten

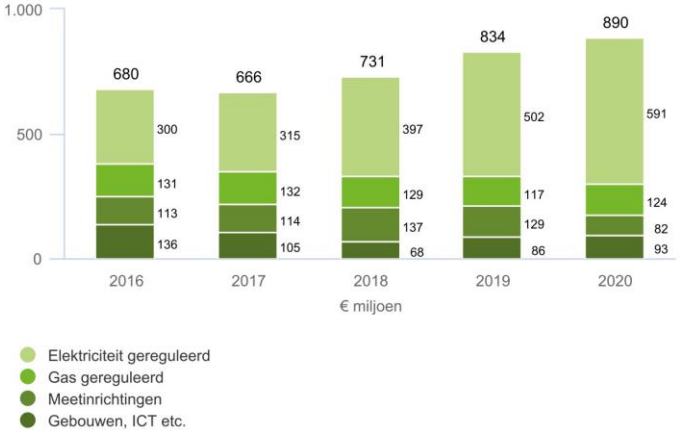
21,9 minuten in 2019

Lost Time Injury Frequency

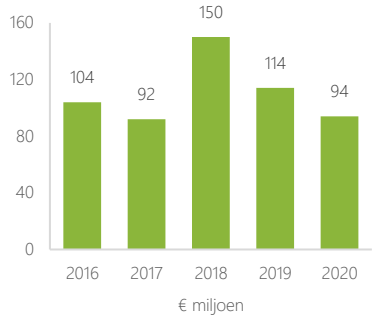
1,8

2,1 in 2019

Bruto investeringen

Dividend

Groei Alliander door energietransitie

Groei Alliander door energietransitie

CO_2 reductie is de kern van het klimaatakkoord en heeft grote invloed op de elektriciteitssector

Drijvers		Doelstellingen	Maatregelen
P2H	Industrie 57,2 Mton[1]	• 2030: 21.5 Mton CO_2 reductie • 2050: Nagenoeg emissievrije industrie	• Nationale CO_2 heffing i.c.m. verlaging Europese emissierechten • Waterstof als energiedrager voor procesindustrie (tot 600° C) • Verplicht stellen van CO_2 beperkende maatregelen met maximaal 5 jaar terugverdientijd
	Elektriciteit opwekking 45,2 Mton[1]	• 2030: 32.8 Mton CO_2 reductie • 2050: Emissievrije productie	• Opschalen hernieuwbare elektriciteitsopwekking met 84 TWh in 2030 • Focus op wind op zee • Afbouw kolencentrales tot 2030
	Verkeer en vervoer 35,6 Mton[1]	• 2030: 10.6 Mton CO_2 reductie • 2050: Emissievrij verkeer	• Inzet op 100% aandeel van elektrische auto's in nieuwverkoop na 2030 • Verlagen van zakelijke (auto)kilometers met 8 miljard in 2030
	Landbouw 26,9 Mton[1]	• 2030: 4.7 Mton CO_2 reductie • 2050: Balans tussen opslag & productie van hernieuwbare energie/ biomassa en emissie van onvermijdbare uitstoot	• Elektrisch verwarmen kassen en gebruik restwarmte • Verduurzamen veehouderij (precisiebemesting, kunstmest vervanging) • Inrichten van land en wateroppervlak op CO2 vastlegging en gebruik
	Gebouwde omgeving 24,4 Mton[1]	• 2030: 9.1 Mton CO_2 reductie • 2050: Alle woningen en gebouwen goed geïsoleerd, duurzaam verwarmd en voorzien van schone elektriciteit	• Verduurzaming van 1,5 miljoen bestaande woningen in 2030 • Jaarlijks verduurzamen van 50.000 woningen en gebouwen vanaf 2021 en 200.000 per 2030 d.m.v. aardgasvrije nieuwbouw, subsidiëren van verduurzaming huidige woning

Bronnen: Strategy & PwC, Klimaatakkoord, IPCC

[1]Mton CO_2 equivalent uitstoot in 2018.

Groei Alliander door energietransitie

De energietransitie vereist dat er de komende jaren sterk geïnvesteerd moeten worden in de energie-infrastructuur in Nederland

(Inter)nationale klimaatdoelen

Op 1 januari 2020 is de Klimaatwet ingegaan, waarin de CO_2 doelstellingen van 49% reductie in 2030 en 95% in 2050 zijn vastgelegd. De Europese Klimaatwet scherpt deze doelstellingen verder aan.
De energietransitie vereist dat de gehele energie-infrastructuur in Nederland de komende jaren verzwaard wordt, omdat de elektriciteitsvraag in 2050 verdubbeld is.
Onze grootste uitdaging is ervoor te zorgen dat de energie-infrastructuur hiervoor op tijd klaar is.

Nieuwe vereisten aan de elektriciteits- en gasnetten

Elektriciteitsverbruik neemt toe	• Sterk toenemende vraag door elektrificatie • Opkomst van datacenters
Systeem wordt meer decentraal	• Hogere peakload en een 'tweerichtingsverkeer' in alle netvlakken • Balancering meer in regionale netten
Hernieuwbare energie is niet stuurbaar	• Belangrijke rol biomassa/biogas en waterstof richting 2050 • Relatief veel geïnstalleerd vermogen nodig per eenheid opwek
Wind op Zee zal aangesloten worden	• Realisatie beide fases Wind op Zee richting 2030 • TenneT wettelijk verplicht tot aanleg net op zee • Investeringen op land door TenneT
Hogere volatiliteit in het dagprofiel	• Meer weersafhankelijk door opwek achter de meter • Toename volatiliteit door toename elektrisch vervoer • Sturing op moment en hoogte van elektriciteitsverbruik

Bron: Strategy & PwC

Consequenties voor de netbeheerders

1. Verzwaren van het net
2. Aanleg nieuwe infrastructuur
3. Nieuwe aansluitingen

Groei Alliander door energietransitie

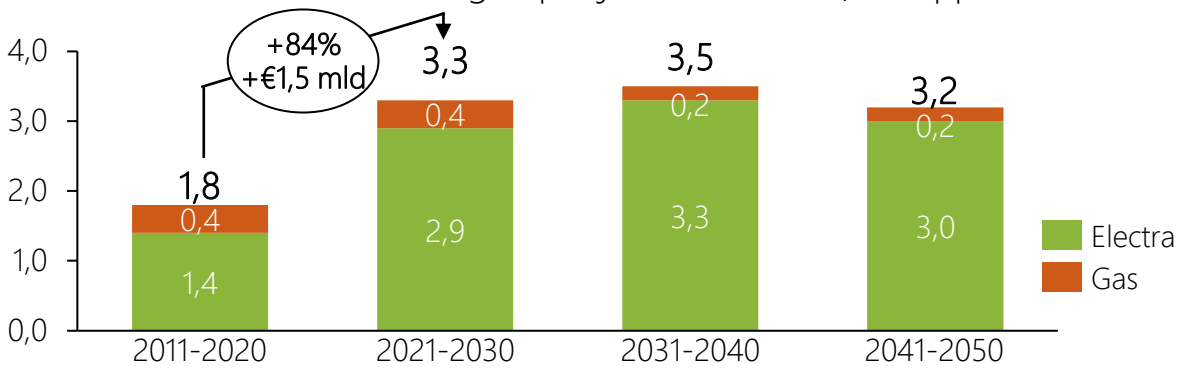
Door de investeringen in de energie infrastructuur zal de kapitaalbehoefte van de sector en Alliander de komende 20 jaar sterk toenemen

Investeringen

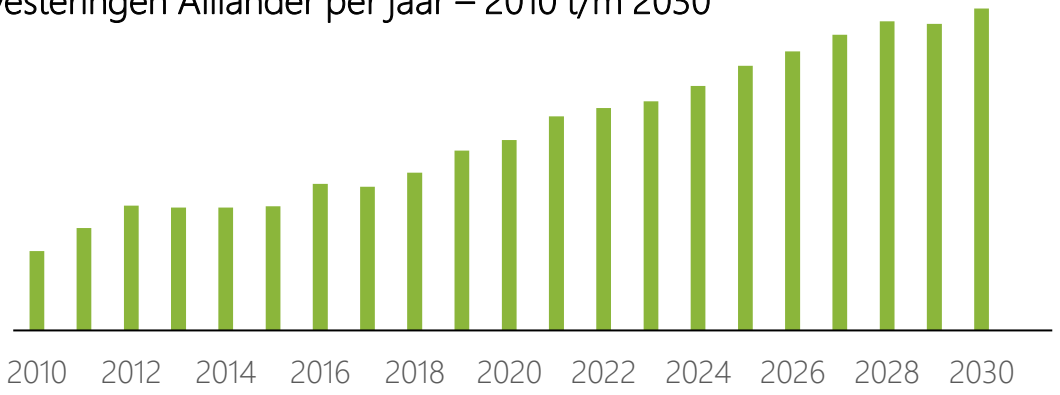
- TenneT, Alliander, Enexis en Stedin zullen per jaar gezamenlijk gemiddeld €1,5 miljard extra gaan investeren – een verdubbeling ten op zichte van het recente gemiddelde investeringsniveau. Gezamenlijk moeten zij € 102 miljard investeren in het elektriciteitsnet en de regionale gasnetten.
- Door de benodigde investeringen in het hoogspanningsnet alsmede het net op zee, is de verwachting dat de kosten die TenneT doorberekent aan Regionale Netbeheerders ("RNB's") ook zullen stijgen
- De investeringen van Alliander zijn sinds 2018 aan het stijgen. Deze stijging zal de komende jaren versneld worden ingegeven door de energietransitie. De investeringen voor Alliander – voor de periode 2019-2030 – zullen gemiddeld €1,2 miljard per jaar bedragen
- Op de lange termijn (na 2030) neemt de onzekerheid over de benodigde investeringen toe, maar de verwachting is niet dat de investeringen zullen dalen
- De verhoogde investeringen zullen primair gefinancierd worden met vreemd vermogen. Dit is echter alleen mogelijk indien er tevens nieuw eigen vermogen beschikbaar wordt gesteld, waarmee de rating en voor Alliander belangrijke ratio's in stand gehouden kunnen worden.

Investeringen TenneT, Alliander, Enexis en Stedin

Gemiddelde netto investeringen per jaar 2011-2050 (reëel pp 2020 in €mld)[1]

Investeringen Alliander per jaar – 2010 t/m 2030

[1]*Netto getallen zijn investeringen minus klantbijdragen, exclusief prijseffect, exclusief meters, exclusief GTS*

Bronnen: Rapport Fien, Liander, Enexis, Stedin, TenneT

Groei Alliander door energietransitie

We werken nauw samen met onze stakeholders om de doelstellingen te realiseren

Werkpakket Alliander

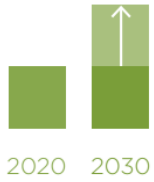

Zonneparken, datacenters en andere snel ontwikkelende energie-intensieve sectoren vragen steeds meer energie.

De energietransitie vraagt om intensieve samenwerking tussen gemeenten, provincies, netbeheerders en andere partners binnen en buiten de energiesector.

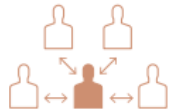
Capaciteitstoename

Als netbeheerder staat Liander voor de opdracht om de capaciteit van het elektriciteitsnet op een groot aantal plekken minstens te hebben verdubbeld in 2030.

Onze focus

Om de afspraken uit het Klimaatakkoord waar te maken, hebben we als maatschappij een enorme hoeveelheid werk te verzetten in het komende decennium. Als netbeheerder bereiden we ons zo voor:

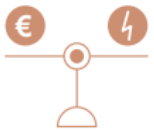
We zetten in op een integraal transitieplan samen met stakeholders. In essentie herontwerpen we als maatschappij het gehele energiesysteem

We investeren proactief in ons netwerk op basis van regionale energiestrategieën, klantcontacten en systeemstudies

We vergroten productiviteit en efficiency en richten ons op innovatie, standaardisatie en het inzetten van tijdelijke concepten

Het nog optimaler benutten van het bestaande net om de maatschappelijke kosten zo laag mogelijk te houden

Groei Alliander door energietransitie

Werkpakket Liander - investeringen in Friesland

Friesland

- Voor de komende tijd wordt ingezet op investeringen in de diverse onder- en regelstations en het versterken van het distributienet met grote 20 kV-ringen, om te voldoen aan de verwachte capaciteitsvraag als gevolg van zonopwek en de industrievraag.
- Als eerste worden belangrijke stations in het zuidelijke deel van Friesland (Wolvega en Oosterwolde) en het noordoostelijke deel (Dokkum – Holwerd – Ameland) verzwaard en wordt op veel plaatsen het middenspanningsnet versterkt om transportbeperkingen op te lossen en een toekomstbestendig net te maken. Daarna worden de stations Lemmer en Bergum beiden uitgebreid met nieuwe 110/20 kV-transformatoren van 80 MVA.
- Daarnaast wordt een nieuw onderstation bij Bolsward gebouwd, dat ook ingezet wordt om de groei in duurzame energie in het zuidwesten van de provincie op te vangen. Tevens worden verdere plannen met TenneT gemaakt voor een geheel nieuw onderstation nabij Leeuwarden om verdere toekomstige groei op te vangen.
- Voor de periode tot 2029 voorziet Liander op dit moment voor de regio Friesland (en Noordoostpolder) dat van de zeventig stations circa veertig stuks overbelast raken. Liander is daarom voornemens om circa dertig nieuwe stations te stichten en er circa veertig uit te breiden. Verdere concretisering van deze investeringen zal plaatsvinden via de RES.

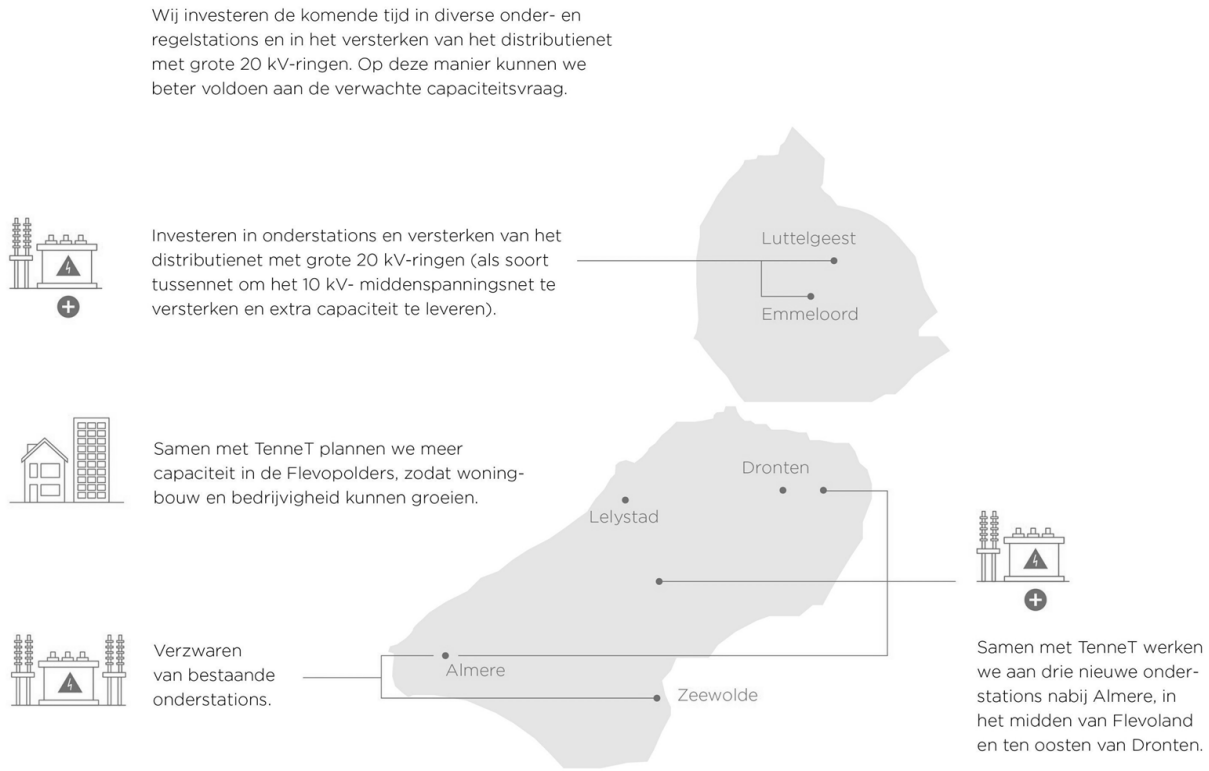

Groei Alliander door energietransitie

Werkpakket Liander - investeringen in Flevoland

Flevoland

- Om de knelpunten het hoofd te bieden investeert Liander in de Noordoostpolder in de onderstations Emmeloord en Luttelgeest en het versterken van het distributienet met grote 20 kV-ringen. Deze 20 kV-ringen worden als het ware een tussennet om het 10 kV- middenspanningsnet te versterken en extra capaciteit te leveren.
- In de Flevopolder worden bestaande onderstations uitgebreid (onder andere Dronten, Lelystad, Zeewolde en Almere) en wordt samen met TenneT gewerkt aan drie nieuwe onderstations (nabij Almere, in het midden van de polder en ten oosten van Dronten).
- De verzwaringen van de onderstations Dronten, Lelystad in het oosten van de Flevopolder zijn voornamelijk voor duurzame opwek. Daarnaast worden binnen de planperiode twee nieuwe onderstations gebouwd (in het midden van de polder en ten oosten van Dronten) voor het aansluiten van duurzame opwek.
- Het onderstation Zeewolde wordt verzwaard. Enerzijds zien we een grote vraag voor wat betreft duurzame opwek en anderzijds de komst van datacentra. Ook de verdere ontwikkeling van de woningbouw in Oosterwold en bedrijventerrein Stichtsekant worden hiermee gefaciliteerd. Een nieuw te realiseren onderstation Almere is voornamelijk bedoeld voor de stad Almere. Om verdere groei in het oosten van Almere voor zowel woningbouw als ook bedrijvigheid mogelijk te maken wordt met TenneT samen de planvorming opgestart voor een schaalsprong in de benodigde capaciteit in de westzijde van de Flevopolder
- Voor de periode tot 2029 voorziet Liander op dit moment voor de regio Flevoland dat van de 38 stations circa 24 stuks overbelast raken. Liander is daarom voornemens om circa vijf nieuwe stations te stichten en er circa twintig stations uit te breiden. Verdere concretisering van deze investeringen zal plaatsvinden via de RES.

Groei Alliander door energietransitie

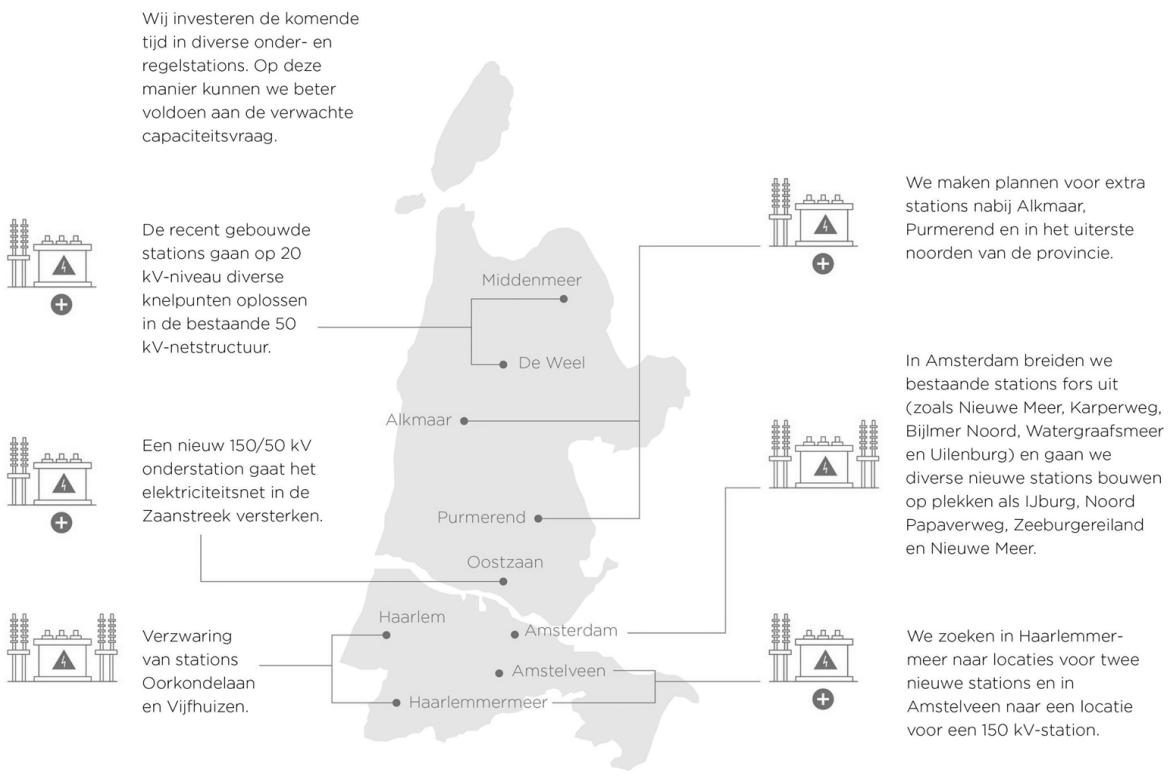
Werkpakket Liander - investeringen in Noord-Holland

Noord-Holland

- In het noordelijke deel van Noord-Holland wordt geïnvesteerd in verzwaringen van diverse stations. De recent gestichte stations Middenmeer en De Weel gaan op 20 kV-niveau diverse knelpunten oplossen in de bestaande 50 kV-netstructuur. Daarnaast wordt een nieuw 150/50 kV onderstation bij Oostzaan gebouwd om het elektriciteitsnet in de Zaanstreek te versterken. Voor de verdere tijdshorizon worden nu ook al plannen gemaakt voor extra stations nabij Alkmaar en het uiterste noorden van de provincie. De noodzaak hiervoor en de geografische locatie zal vanuit de RES onderbouwd worden.

- In Amsterdam vindt een grote uitbreiding plaats van bestaande stations (zoals Nieuwe Meer, Karperweg, Bijlmer Noord, Watergraafsmeer en Uilenburg) en worden diverse nieuwe stations gebouwd op plekken als IJburg, Noord Papaverweg, Zeeburgereiland en Nieuwe Meer. Hiervoor werkt Liander nauw samen met de gemeente Amsterdam. Verder wordt in Haarlem gewerkt aan de verzwaring van station Oorkondelaan en in Haarlemmermeer aan station Vijfhuizen. Tevens wordt in de Haarlemmermeer gezocht naar een locatie voor twee nieuwe stations en wordt in Amstelveen met de gemeente ook naar een locatie voor een nieuw 150 kV-station gezocht om het bestaande elektriciteitsnet te uit te breiden voor de sterk toenemende vermogensvraag.

- Voor de periode tot 2029 voorziet Liander op dit moment voor de regio Noord-Holland dat van de 46 stations circa dertig stuks overbelast raken. Liander is daarom voornemens om minimaal tien nieuwe stations te stichten (oplopend tot circa 24) en er minimaal 25 uit te breiden (oplopend tot 32). Verdere concretisering van deze investeringen zal plaatsvinden via de RES.

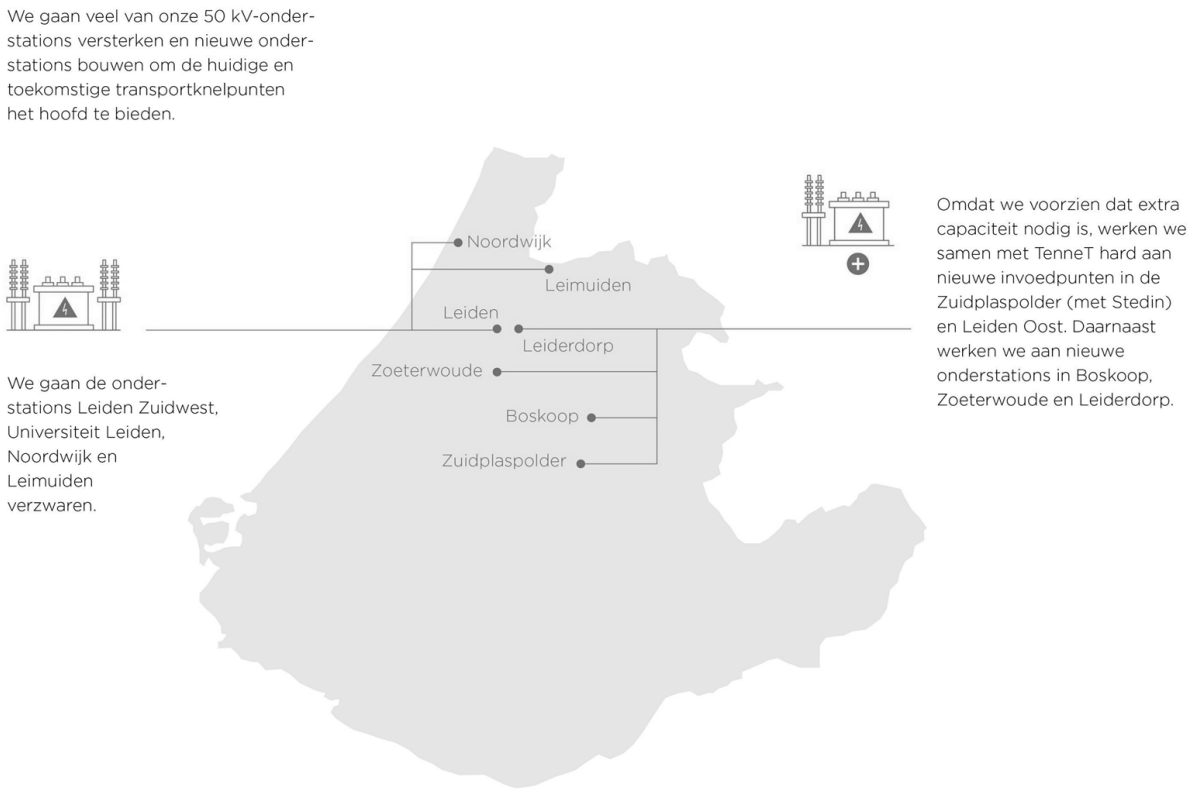

Groei Alliander door energietransitie

Werkpakket Liander - investeringen in Zuid-Holland

Zuid-Holland

- Liander dient veel van haar 50 kV-onderstations te versterken en nieuwe onderstations te bouwen om de huidige en toekomstige transportknelpunten het hoofd te bieden. Verzwaring van de onderstations Zoeterwoude, Leiden Zuidwest, Leiden Rijksuniversiteit, Leiderdorp, Noordwijk en Leimuiden staan op stapel, waarvoor in de komende jaren eerst de benodigde ruimte moet worden gevonden. Tevens wordt momenteel voortvarend gewerkt om het nieuwe onderstation Boskoop en de nieuwe invoedingspunten vanuit TenneT, Zuidplaspolder (samen met TenneT en Stedin) en Leiden Oost (samen met TenneT) tot stand te brengen.
- Voor de periode tot 2029 voorziet Liander op dit moment voor de regio Zuid-Holland dat van de achttien stations circa vijf stuks overbelast raken. Liander is daarom voornemens om circa tien nieuwe stations te stichten en er circa vijf uit te breiden. Verdere concretisering van deze investeringen zal plaatsvinden via de RES.

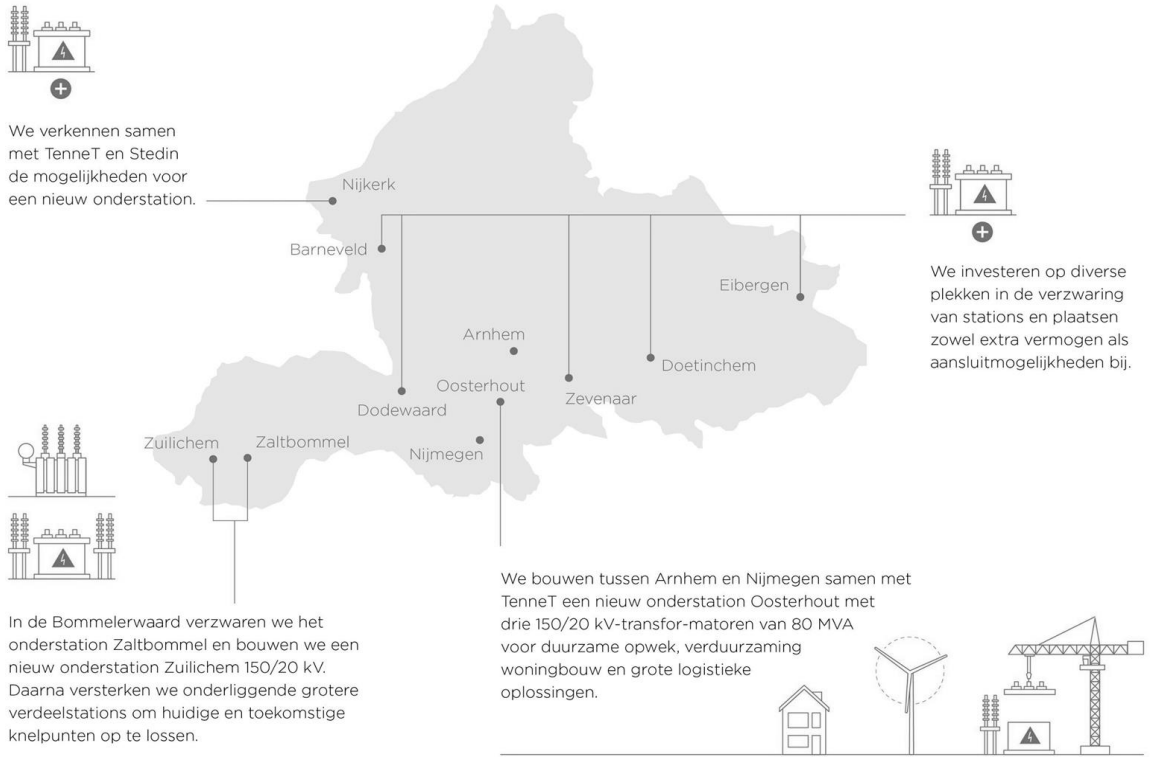

Groei Alliander door energietransitie

Werkpakket Liander - investeringen in Gelderland

Gelderland

- Liander investeert op diverse plekken in verzwaring van stations. De stations Barneveld, Dodewaard, Zevenaar, Doetinchem en Eibergen zijn hier voorbeelden van. Zowel extra vermogen als ook aansluitmogelijkheden worden bijgeplaatst.
- De grotere projectgebieden zijn de Bommelerwaard en het knooppunt Arnhem - Nijmegen. In deze twee gebieden worden ook geheel nieuwe stations (in samenspraak met TenneT) gebouwd voor verdere versterking van het elektriciteitsnet.
- In de Bommelerwaard wordt onderstation Zaltbommel verder verzwaard met 150/20 kV en wordt een nieuw onderstation 150/20 kV gebouwd in Zuilichem. Daarna worden bijna alle onderliggende grotere verdeelstations versterkt om huidige en toekomstige knelpunten op te lossen.
- In het gebied tussen Arnhem en Nijmegen wordt enerzijds volop ingezet op grote logistieke oplossingen en anderzijds speelt de duurzame opwek en verduurzaming van woningbouw een grote rol. Om knelpunten het hoofd te bieden wordt samen met TenneT een nieuw onderstation Oosterhout gesticht met drie 150/20 kV-transformatoren van 80 MVA.
- Voor de verdere toekomst worden in de buurt van Nijkerk de mogelijkheden voor een nieuw onderstation samen met TenneT en Stedin verkend. De groei ten noorden en oosten van Amersfoort zal immers verder doorgaan gezien de gunstige ligging nabij de snelweg A1. Om deze groei beter te kunnen voorspellen zet Liander samen met de omgevingspartners in op de RES als instrument.
- Voor de periode tot 2029 voorziet Liander op dit moment voor de regio Gelderland dat van de 39 stations circa 28 stuks overbelast raken. Liander is daarom voornemens om circa vijftien nieuwe stations te stichten en er circa zeven uit te breiden. Verdere concretisering van deze investeringen zal plaatsvinden via de RES.

Sectorregulering en financiering van de energietransitie

Sectorregulering en financiering van de energietransitie

De markt waarin Alliander actief is wordt gereguleerd door de ACM

Regulering in Nederland

Als netbeheerder heeft Alliander de wettelijke taak om consumenten en bedrijven dagelijks van gas en elektriciteit te voorzien. Dit moet tegen de voorwaarden die hun basis vinden in de Elektriciteitswet.
De regionale netbeheerders werken in een gereguleerde markt zonder directe concurrentie. Het is immers niet kostenefficiënt om meerdere netten naast elkaar aan te leggen. Gelet op de monopolistische marktstructuur houdt de Autoriteit Consument & Markt (ACM) toezicht.
De ACM is verantwoordelijk voor de regulering van de transmissiesysteembeheerders ("TSO's") en regionale netbeheerders van de elektriciteitsvoorziening en aardgasnetten in Nederland en doet dit middels 3 tot 5-jarige reguleringsperioden.

Regulatorische doelen

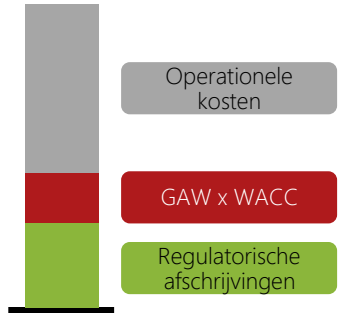
- Netwerkbeheerders prikkelen om op een efficiënte manier te opereren
- Voorkomen dat netbeheerders tarieven doorbelasten boven het (efficiënte) kostenniveau
- Netwerkbeheerders een passend rendement op hun investeringen laten maken
- Optimale transportkwaliteit aanmoedigen (voor elektriciteits-RNBs)

Gereguleerde tarifering en rendement

De ACM stelt de maximum transport- en aansluittarieven vast in de tarievenbesluiten. Deze tarieven worden zo vastgesteld dat de aanleg, het beheer en de exploitatie van de energienetten de economische kosten van de investeringen dekt.
De tarieven bestaan uit twee componenten: (i) de kapitaallasten en (ii) de operationele kosten.

- De kapitaallasten bestaan uit afschrijvingen en een vermogenskostenvergoeding voor de verschaffers van vreemd en eigen vermogen. De vermogenskostenvergoeding volgt uit het product van de gewogen gemiddelde vermogenskostenvoet (WACC voor weighted average cost of capital) en de gereguleerde activawaarde (GAW).
- De operationele kosten zijn kosten voor personeel, inkoop van goederen, inkoopkosten bovenliggende netbeheerder en diensten die nodig zijn om de taken uit te voeren.

Toegestane inkomsten RNB's

Aan het begin van de reguleringsperiode bepaalt de ACM de GAW en de afschrijvingstermijnen voor verschillende activacategorieën. De afschrijvingen en de vermogenskostenvergoeding worden opgenomen in de maatstafregulering en landen in de tarieven van de netbeheerders. Gedurende de looptijd van de investeringen vindt vergoeding hierover plaats via de tarieven aan klanten, waardoor deze op lange termijn kostendekkend zijn. Bij groei zijn de uitgaven op korte termijn daardoor echter hoger dan de inkomsten.

Sector regulering en financiering van de energietransitie

Simultaan zetten 3 factoren uit de regulering druk op de netto kasstroom van de netbeheerders

Drie simultane effecten

1. Wanneer investeringen sterk stijgen, stijgen de inkomsten niet navenant en neemt de financieringsbehoefte toe op de middellange termijn

2. Wanneer de gereguleerde WACC daalt neemt de financieringsbehoefte verder toe

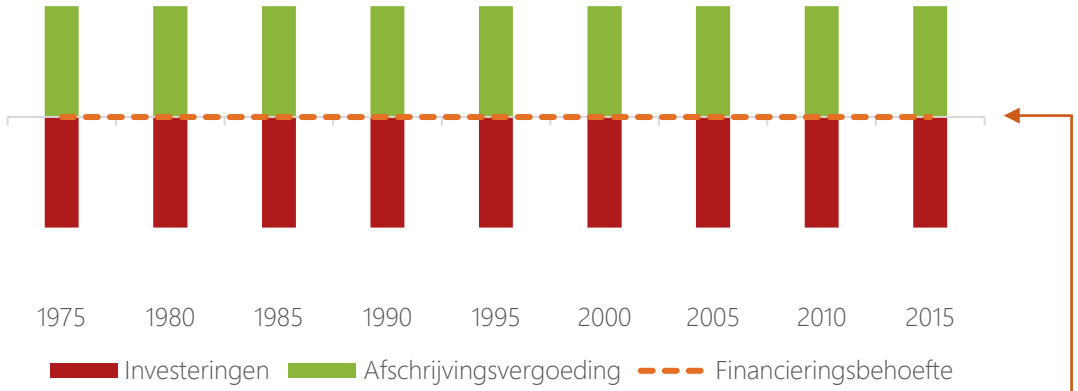
3. Inkomsten worden bepaald op basis van historische kosten, waardoor deze achterlopen bij toenemende kosten

Sectorregulering en financiering van de energietransitie

Factor 1: Wanneer investeringen sterk stijgen, stijgen de inkomsten niet navenant en neemt de financieringsbehoefte toe

Ideaalcomplex: stabiel patroon investeringen

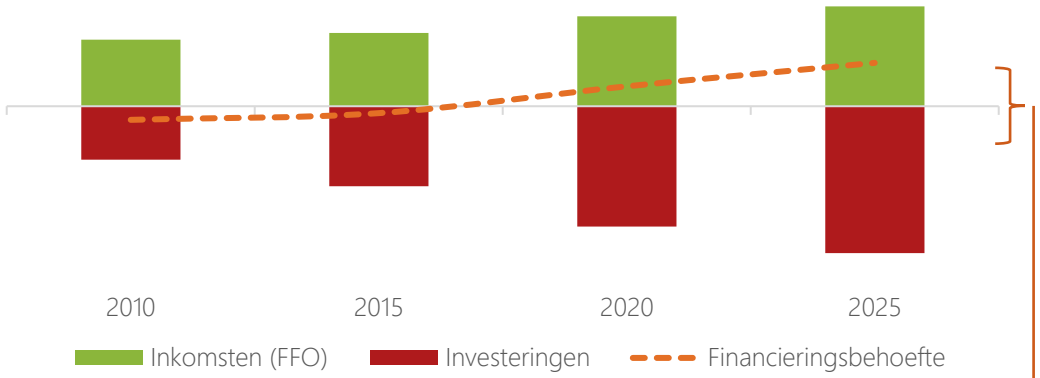
1

- Inkomsten uit investeringen bestaan uit een vermogenskostenvergoeding plus een vergoeding gelijk aan de afschrijving.
- Bij een stabiel niveau van investeringen lopen de afschrijvingsvergoedingen op tot een niveau waarop ze de nieuwe investeringen volledig dekken. Dit noemen we een ideaalcomplex.

Bron: Strategy & PwC

Energietransitie: blijvend hoge investeringen

Inkomsten uitgedrukt in FFO (vrije kasstroom). Getoonde grafiek ter illustratie

De financieringsbehoefte zal toenemen door een combinatie van:

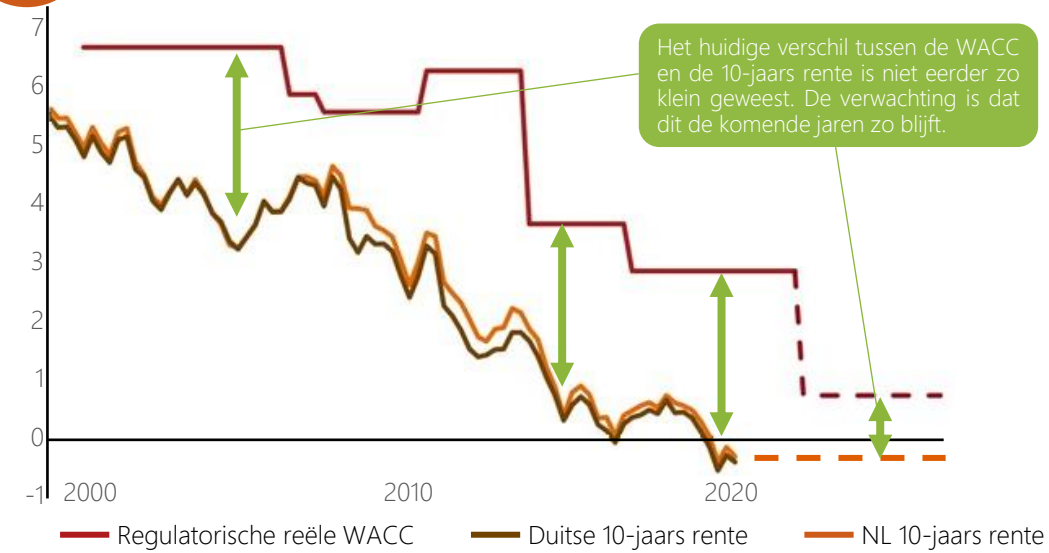
- Sterk toenemende investeringen;
- Een lange terugverdientijd (~40 jaar), en;
- Lage rendementen.

Als dit voor een lange periode zo blijft (energietransitie) zal de resulterende financieringsbehoefte blijven toenemen. Deze behoefte wordt ingevuld door het aantrekken van schuld (vreemd vermogen).

Sectorregulering en financiering van de energietransitie

Factor 2 & 3: Een dalende WACC verlaagt de inkomsten. Kosten stijgen maar vergoeding vindt plaats op basis van (lagere) historische kosten

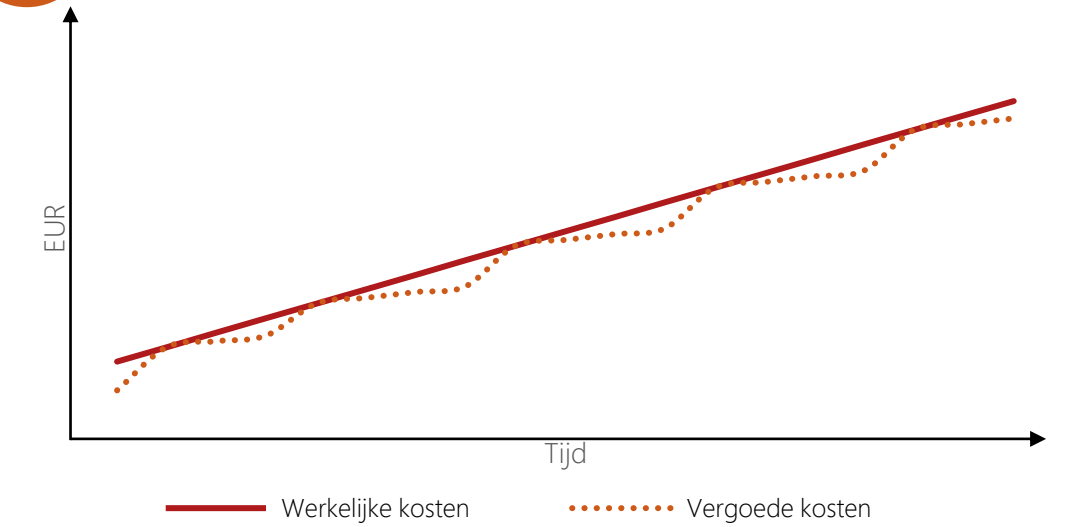
2 Dalende reële WACC en rente

- Een dalende rentestand heeft voordelen, namelijk dat het aantrekken van financiering goedkoper wordt. Echter, voor de regionale netbeheerders heeft het ook nadelen omdat de inkomsten (eg. het gereguleerde tarief en rendement) afnemen. De ACM kijkt daarbij naar de Duitse en Nederlandse rente.
- De ACM stelt deze vergoeding periodiek vast op basis van marktdata. De verwachting is dat voor de komende reguleringsperiode de kapitaalsvergoeding naar beneden wordt bijgesteld. Hierdoor nemen de inkomsten af en zal er dus ook minder beschikbare ruimte zijn voor het financieren van de energietransitie.

Uitgaande van een daling van de gereguleerde WACC vóór belastingen naar 0,7% (structureel laag) in de nieuwe reguleringsperiode.
Bron: Strategy & PwC

3 Stijgende kosten RNB

- De kosten die Alliander vergoed krijgt worden bepaald op basis van de gemiddelde historische gemaakte kosten van de netbeheerders.
- Wanneer de kosten een blijvende stijging laten zien, zullen de inkomsten voor de regionale netbeheerders permanent achterblijven, wat een grote impact heeft op het bedrijfsresultaat en daarmee ook op de kredietratio's van Alliander.
- Door het effect van de 'zaagtand' schommelt het beeld enigszins gedurende elke reguleringsperiode. Dit raakt direct het resultaat en daarmee ook de dividenden.

Financieel beleid Alliander

Financieel beleid Alliander

Bijgesteld financieel beleid past bij uitdaging van energietransitie

Financieel beleid ondersteunt strategie Alliander

Het financieel beleid ondersteunt het algemene beleid en de strategie van Alliander. Het beleid richt zich op:

1) het te allen tijde beschikken over voldoende middelen om te kunnen voldoen aan de regulatorische en financiële verplichtingen van de onderneming,
2) een adequaat aandeelhouders rendement en
3) bescherming voor obligatiehouders en andere vreemd vermogen verschaffers, met behoud van financiële draagkracht, discipline, flexibiliteit om te groeien en te investeren in onze onderneming.

Het handhaven van een solide A rating* profiel is een belangrijk onderdeel van het beleid. Zo behoudt Alliander een goede uitgangspositie om tegen gunstige voorwaarden vreemd vermogen aan te trekken en om te kunnen groeien als onderneming. De belangrijkste ratio in het bepalen van de rating is de beschikbare operationele kasstromen ten opzichte van de schuldpositie (FFO/netto schuld).

* *Rating agencies beoordelen bedrijven op hun financiële stabiliteit en de kans op tijdige betaling van aflossing en rente. De hoogst haalbare rating is AAA. Beneden BBB komt een bedrijf in de gevarenzone vanuit het perspectief van kredietverleners. Bij de door Alliander nagestreefde A rating zullen kredietverleners tegen gunstige voorwaarden geld ter beschikking stellen omdat de kans op rentebetaling en aflossing zeer groot is. De ACM gaat in haar tariefregulering ook uit van een A rating.*

Energietransitie heeft geleid tot bijstellen beleid

Door ontwikkelingen vanuit de energietransitie staat met name deze FFO / netto schuld verhouding sterk onder druk:

- De energietransitie vraagt om forse investeringen, waardoor de schuldpositie in rap tempo oploopt. De beschikbare operationele kasstromen (FFO) nemen veel minder snel toe.
- Hierdoor daalt de FFO/netto schuld verhouding. Hoe lager deze ratio, hoe lager de rating en de kredietwaardigheid.
- Het vermogen om meer schuld aan te trekken komt daarmee in gevaar en de rentelasten stijgen.

Tegelijkertijd is er binnen de wens om een solide A rating profiel te handhaven ruimte voor een lagere ondergrens in het eigen beleid. Ook bij een FFO/netto schuld verhouding van ten minste 15% zal dit rating profiel behouden kunnen blijven. Derhalve is in mei 2021 in het financiële beleid de streefwaarde van 20% verlaagd naar 15%.

In de voorwaarden van de obligatielening is overeengekomen dat Alliander de lening kan converteren in aandelen als de FFO/netto schuld ratio structureel onder de 16% komt. Op deze manier wordt geborgd dat er tijdig kan worden ingegrepen indien de FFO/netto schuld ratio dichtbij 15% komt.

De volgende sheets gaan in op de belangrijkste kenmerken van het nieuwe beleid en bieden een toelichting op de wijzigingen.

Financieel beleid Alliander

Kenmerken van bijgesteld beleid en wijzigingen t.o.v. huidig beleid (I)

Algemene uitgangspunten

- Zekerstellen van een adequate omvang van liquide middelen en gecommitteerde kredietfaciliteiten;
- Te allen tijde zeker stellen van toegang tot de kapitaalmarkt;
- Zekerstellen van een gebalanceerd aflossingsschema
- Handhaving van een buffer ten opzichte van reguleringscriteria conform Besluit Financieel Beheer Netbeheer (BFBN) waarbij Alliander niet de grens opzoekt;
- Centrale financiering van bedrijfsonderdelen* en centraal cash management;
- Schulden worden in principe op Alliander N.V. niveau aangetrokken
- Onderdeel van bedrijfsbeleid en strategie;
- Transparante berichtgeving;

De algemene uitgangspunten blijven ongewijzigd.

Financieel kader

- FFO/netto schuld verhouding ≥15%
- Rentedekking ≥ 3,5
- Netto schuldratio ≤ 60%
- Solide A ratingprofiel
- Voldoen aan de regulatorische vereisten voor de netbeheerders (BFBN)

- Minimum FFO/netto schuld ratio is aangepast van 20% naar 15%. Het financieel beleid is en blijft gericht op behoud van een A rating profiel. Het bestaande minimum van 20% is echter strikter dan noodzakelijk voor het A rating profiel. De grens van 15% is meer in lijn met dit profiel en biedt daarmee meer financiële ruimte.

*) met betrekking tot financiering van non-core activiteiten, van entiteiten waarover Alliander geen 100% control heeft of in andere specifieke gevallen wordt door Treasury, na overleg met de Raad van Bestuur, andere financieringsvormen overwogen.

Financieel beleid Alliander

Kenmerken van bijgesteld beleid en wijzigingen t.o.v. huidig beleid (II)

Dividendbeleid

- Stabiel dividend
- Pay-out: 45% van de winst na belastingen, gecorrigeerd voor fair value mutaties, periodieke vergoedingen voor leningen die via het eigen vermogen worden verwerkt en bijzondere posten die niet hebben geleid tot kasstromen, tenzij investeringen of financiële criteria een hogere toevoeging aan de algemene reserves vereisen
- Solvabiliteit minimaal 30%

In het nieuwe beleid wordt verduidelijkt dat de periodieke vergoedingen voor leningen die onder International Financial Reporting Standards (IFRS) als eigen vermogen zijn geclassificeerd, gecorrigeerd worden op de dividendgrondslag. Dit doet recht aan preferente positie van de hybride schuldhouders t.o.v. de aandeelhouders.

Instrumenten voor versterken eigen vermogen

Instrumenten voor versterken eigen vermogen

De verschillende mogelijke financiële instrumenten zijn beoordeeld aan de hand van onderstaande randvoorwaarden en criteria

Randvoorwaarden	Toelichting
Solide credit rating	Gelet op de regulatoire kapitaalvergoeding (vastgesteld door de ACM) streeft Alliander naar tenminste een A-rating.
Aandeelhoudersflexibiliteit	Het instrument moet de flexibiliteit bieden aan aandeelhouders om onafhankelijk van elkaar te besluiten om te participeren.

Criteria aan instrument	Toelichting (NB: er is geen verschillende zwaarte aan de verschillende criteria toegekend)
Effectiviteit	De mate waarin een instrument bijdraagt aan het versterken van het eigen vermogen en behoud van een A-rating. Dit verschilt per instrument, bepaalde instrumenten worden door de rating agencies deels als vreemd vermogen geclassificeerd (geen 100% weging als eigen vermogen).
Financiële flexibiliteit*	Flexibiliteit kan worden bereikt door trapsgewijs kapitaal aan te trekken, de mogelijkheid om schuld naar eigen vermogen te converteren en/of de mogelijkheid om de betaalverplichting (tijdelijk) uit te kunnen stellen.
Fiscale aftrekbaarheid**	In hoeverre komt de vergoeding op het financieel instrument in aanmerking voor een fiscale korting uit hoofde van renteaftrekbaarheid en overige fiscaal relevante aspecten met financiële gevolgen.
Kosten	(i) De hoogte van de verschuldigde vergoeding op het financiële instrument. (ii) De impact op de winst- en verliesrekening en de balans van Alliander.
Eenvoud	De instrumenten verschillen in complexiteit, uitvoerbaarheid, transparantie, in hoeverre overeenstemming nodig is tussen de aandeelhouders, juridische implicaties (e.g. statutenwijziging, onderhandse of notariële akte, goedkeuring AvA) en de transactiekosten gemoeid met het financiële instrument.
Aantrekkelijkheid voor de aandeelhouders***	De mate waarin het interessant is voor de aandeelhouder om te participeren in het instrument.

** Flexibiliteit geniet de voorkeur omdat hierdoor (ceteris paribus) minder beslag wordt gelegd op het vermogen van de aandeelhouders en daarmee wordt een hoger rendement (%) op geïnvesteerd vermogen gerealiseerd.*

*** Dit criterium is enkel van toepassing op instrumenten die een vreemd vermogen karakter hebben (en rente met zich meedragen).*

**** Gedefinieerd als criterium maar inhoudelijk ter beoordeling gelaten door de aandeelhouders.*

Instrumenten voor versterken eigen vermogen

Een overzicht van de mogelijke financiële instrumenten die nader zijn uitgewerkt en onderzocht

A	Instrument	Beschrijving
A	Agiostorting	Eenvoudige vorm van onvoorwaardelijk kapitaal.
B	Gewone aandelen huidige klasse (nieuwe uitgifte)	Recht op zeggenschap en een aandeel in de winst in de vorm van dividend.
C	Gewone aandelen nieuwe klasse met beperking stemrecht (nieuwe uitgifte)	Geven de mogelijkheid om te differentiëren in winst en/of stemrecht t.o.v. bestaande gewone aandelen.
D	(Cumulatief) preferente aandelen	Recht op een vast dividend met voorrang op gewone aandelen.
E	Achtergestelde lening (of 'hybride lening')	Lening met een hogere rentecoupon op basis van het hogere risicoprofiel. Kan (deels) als eigen vermogen classificeren in de berekeningen van vermogensratio's bij rating agencies en (bank)convenanten.
F	Senior lening	Vaste of variabele rentecoupon met ('senior') leningsvoorwaarden en vooraf vastgestelde looptijd.
G	Reverse converteerbare obligatielening	Een lening met optie om te converteren naar aandelen leidend tot een (gelijktijdige) verhoging van het eigen vermogen en verlaging van vreemd vermogen.
	Inhouden dividend	Niet verder beoordeeld omdat dit als zeer onaantrekkelijk voor de aandeelhouders is beoordeeld en conform het financieel beleid van Alliander gestreefd wordt naar bestendige betaling van dividend

Instrumenten voor versterken eigen vermogen

A: Agiostoring

Eenvoudige vorm van onvoorwaardelijk kapitaal. Uitvoerbaar op voorwaarde dat alle aandeelhouders pro rata participeren in de storting

+

- Directe versterking van het eigen vermogen
- Minder vreemd vermogen en daarmee in de toekomst een hoger dividend
- Zeer eenvoudig qua uitvoering

—

- Kan alleen plaatsvinden als alle aandeelhouders pro-rata hun aandelen belang mee doen
- Geen extra vergoeding op de kapitaalstorting
- Sterk, maar eenmalig signaal naar de kapitaalmarkt

Instrumenten voor versterken eigen vermogen

B: Gewone aandelen huidige klasse (nieuwe uitgifte)

Deze variant zorgt voor een permanente aanvulling van het eigen vermogen.

+ Directe versterking van het eigen vermogen

+ Minder vreemd vermogen en daarmee in de toekomst een hoger dividend

— Sterk maar eenmalig signaal naar de markt door commitment aandeelhouders

— Notariële akte(n) van uitgifte vereist

— Waardering nodig. Indien niet alle aandeelhouders pro rata participeren in de nieuwe uitgifte beperkte wijziging van zeggenschapsverhoudingen.

Instrumenten voor versterken eigen vermogen

C: Gewone aandelen nieuwe klasse met beperking stemrecht (nieuwe uitgifte)

Deze variant zorgt voor een permanente aanvulling van het eigen vermogen waarbij differentiatie mogelijk is tussen economische rechten en zeggenschap.

+

- Directe versterking van het eigen vermogen
- Minder vreemd vermogen en daarmee in de toekomst een hoger dividend
- Bij toetreding van nieuwe aandeelhouders verbreding van de aandeelhoudersbasis (pluspunt voor rating agencies)

—

- Sterk maar eenmalig signaal naar de markt door commitment aandeelhouders
- Notariële akte(n) van uitgifte vereist
- Waardering nodig indien niet alle aandeelhouders pro rata participeren in de nieuwe uitgifte
- Statutenwijziging vereist

Instrumenten voor versterken eigen vermogen

D: (Cumulatief) preferente aandelen

Deze vorm van financiële instrumenten geeft een vast rendement aan aandeelhouders en hebben structuur eigenschappen op basis waarvan kredietbeoordelaars ze (gedeeltelijk) meetellen als eigen vermogen.

+ Wordt niet a priori als 100% eigen vermogen beschouwd en hierdoor is meer kapitaal nodig om dezelfde rating te bewerkstelligen
+ Minder vreemd vermogen en daarmee in de toekomst een hoger dividend
+ Nieuwe klasse aandelen kan als klasse worden ingetrokken met terugbetaling (kapitaal-verminderingsprocedure)

— Sterk maar eenmalig signaal naar de markt door commitment aandeelhouders
— Notariële akte(n) van uitgifte vereist
— Aanvullende laag in vermogensstructuur, derhalve verhoging van complexiteit met subjectieve pricing
— Statutenwijziging vereist
— Leidt tot structurele ongelijkheid c.q. prioriteit voor bepaalde aandeelhouders

Instrumenten voor versterken eigen vermogen

E: Achtergestelde lening (of 'hybride lening')

Deze lening heeft karakteristieken van zowel vreemd- als eigen vermogen. Deze dient wel te voldoen aan voorwaarden als (i) achtergesteldheid (ii) (zeer) lange looptijd en (iii) uitstelmogelijkheden ten aanzien van rente- en aflosverplichtingen. Dit type lening is verhoudingsgewijs duur en kan ook van de kapitaalmarkt worden aangetrokken.

+ Telt doorgaans voor 25-75% mee als eigen vermogen afhankelijk van de voorwaarden
+ Optie uitstel rente en aflossing (bij niet perpetual)
+ Rente aftrekbaar onder voorwaarden (waaronder niet winstafhankelijk gestructureerd)
+ Kan ook via de kapitaalmarkt bij derden worden aangetrokken

— Er is meer kapitaal nodig om dezelfde ratingimpact te bewerkstelligen
— Eigen vermogen weging door rating agencies vermindert in de loop van de tijd richting de einddatum
— Hogere rente dan gewone (senior) lening

Instrumenten voor versterken eigen vermogen

F: Senior lening

Senior lening heeft een lage rentevergoeding maar telt niet mee als eigen vermogen en dus geen verbetering van de kapitaalstructuur. Dit type vermogen zal logischerwijs uit de reguliere kapitaalmarkt worden gehaald.

+

- Rente fiscaal aftrekbaar
- Veruit de voordeligste manier van financieren gezien zeer lage rente standen
- Pricing en voorwaarden zijn objectief vast te stellen op basis van vergelijkbare transacties in de markt

—

- Geen versterking van het eigen vermogen
- A-rating blijft bij toenemende behoefte aan financiering niet behouden
- Beperkingen vanuit bankconvenanten en eisen ACM op gebied van solvabiliteit
- Vervroegde aflossing normaliter alleen met betalen van boeterente

Instrumenten voor versterken eigen vermogen

G Reverse converteerbare obligatielening

Een lening met optie om te converteren naar aandelen leidend tot een (gelijktijdige) verhoging van het eigen vermogen en verlaging van vreemd vermogen. Kan tot conversie veel kenmerken delen met die van een achtergestelde lening. Bij een conversierecht voor Alliander als leningnemer is sprake van een ‘reverse convertible’ .

+ Rente tot aan conversie fiscaal aftrekbaar
+ Telt tot aan conversie voor een deel mee als eigen vermogen (veelal 50%)
+ Optie geeft flexibiliteit aan Alliander om schuld te verlagen op gewenste timing
+ Relatief hoge rente vergoeding door conversierecht van Alliander en illiquiditeit
+ Sterk signaal aan de markt

— Complexer instrument door optie-element, derhalve meer afstemming nodig met aandeelhouders en rating agencies en fiscus
— Indien conversie niet plaatsvindt vervalt na verloop van tijd de gedeeltelijke behandeling als eigen vermogen
— Voor Alliander relatief duur instrument

Instrumenten voor versterken eigen vermogen

Na een zorgvuldig totstandkomingsproces is gekozen voor de reverse converteerbare hybride obligatielening

Analyse financiële instrumenten

Gegeven de randvoorwaarden met betrekking tot het behoud van een solide credit rating en de gewenste aandeelhoudersflexibiliteit is in samenspraak met de aandeelhouders gekozen voor de reverse convertible hybride obligatielening als voorkeursinstrument.

Reverse converteerbare hybride obligatielening

Deze optie combineert de voor- en nadelen van een hybride lening met die van een reverse converteerbare lening. Het instrument is **effectief** vanwege de conversieoptie voor Alliander naar aandelen (wanneer nodig) en het **vaste rendement voor participerende aandeelhouders** tot het moment van conversie. Bovendien is de rente onder voorwaarden **fiscaal aftrekbaar** voor Alliander. Gegeven de onzekerheid omtrent de timing en omvang van het benodigde kapitaal is flexibiliteit (het kunnen terugbetalen en/of converteren van de lening) van groot belang.

Kenmerken

- Een achtergestelde lening met een lange looptijd
- Vaste rentecoupon
- Mogelijkheid om rentebetalingen uit te stellen. Uitgestelde betalingen zijn te allen tijden betaalbaar, ook als Alliander dividenden uitkeert of andere betalingen doet onder soortgelijke instrumenten
- Met optie voor Alliander om (o.b.v. objectieve triggers) de lening om te zetten in aandelen: eigen vermogen vergroten én schuld verlagen zonder aanvullend kapitaal op te halen.
- Indien de optie niet tussentijds wordt uitgeoefend, bestaat naar keuze van Alliander aan het einde van de looptijd en bij renteherziening de mogelijkheid van aflossing van de hoofdsom.

Kenmerken van voorkeursinstrument

Kenmerken van voorkeursinstrument

Kenmerken van de reverse converteerbare hybride obligatielening

Beknopte kenmerken

Type lening	Reverse converteerbare hybride obligatielening
Leningverstrekkers	Aandeelhouders van Alliander
Hoofdsom	€ 600 miljoen
Looptijd	60 jaar, tenzij eerder afgelost of geconverteerd
Rentevaste periode	Tarief wordt elke 10 jaar vastgezet
Rentevergoeding	Twee werkdagen voor de transactiedatum zal het tarief worden vastgesteld op basis van de basisrente en afgesproken risico-opslag, waarbij de totale rente niet lager dan 0% kan zijn. Afgesproken rente is 1,975% boven 10-year swap rate.
Renteherziening	Voor het eerst in 2031, daarna elke 10 jaar
Cumulatieve rentebetalingen	Er is mogelijkheid tot uitstel rentebetaling, maar rente blijft altijd betaalbaar
Mogelijke aflossing	Door Alliander bij elke renteherziening of eerder onder bepaalde voorwaarden
Conversie	Onder voorwaarden kan de lening door Alliander worden geconverteerd naar aandelen op basis van een waardering van het aandeel op het moment van de conversie
Uitgifte	15 december 2021

Zie ook de volgende pagina en de bijgevoegde leningsdocumentatie (BIJLAGE 2A, 2B en 2C)

Kenmerken van voorkeursinstrument
Reverse converteerbare hybride obligatielening

Overige voorwaarden

- Optionele aflossing en Aflossing bij Speciale Gebeurtenissen:
  - Verlies aftrekbaarheid rente, verlies 50% eigen vermogen toekenning door kredietbeoordelaars en als Alliander reeds 80% van de lening heeft teruggekocht.
- Substitutie of Aanpassing in plaats van een Aflossing bij Speciale Gebeurtenissen[1]
- De overige clausules in de lening zijn standaard clausules voor hybride instrumenten, behalve de conversiemogelijkheid
- De lening is overdraagbaar tussen aandeelhouders, tenzij de overdracht wijzigingen in de zeggenschap tot gevolg heeft
- De renteopslag is marktconform vastgesteld, zie volgende pagina

Conversie van de hybride obligatielening

- Alliander heeft de mogelijkheid om de lening geheel of gedeeltelijk te converteren in aandelen. Dit recht ontstaat wanneer:
  - Alliander een lagere credit rating krijgt dan A (S&P) of A2 (Moody's)
  - Kredietbeoordelaars aankondigen dat de rating naar verwachting op korte termijn onder de A/A2 (creditwatch) zal worden aangepast
  - De FFO/Netto schuld structureel onder 16% komt
  - De gedelegeerde bevoegdheid tot uitgifte van aandelen aan het bestuur van Alliander ongeldig is verklaard, wordt ingetrokken of een resterende geldigheid van 3 maanden of minder heeft.

[1]*Standaard clausules voor een hybride instrument*

Kenmerken van voorkeursinstrument

Indicatieve rente

Toelichting

- Door de interne benchmark methode te combineren met de beschikbare marktdata van de externe benchmark methode kan een prijspunt bepaald worden voor een nieuwe, achtergestelde, hybride lening met een eerste call datum over 10 jaar.

1. De actuele spread boven de swap rate van de huidige hybride lening van Alliander bedraagt circa 0,95% op grond van de huidige single A issue rating. Dit is circa 59 basispunten goedkoper dan vergelijkbare instrumenten met BBB- rating in de markt.
2. De opslag (zonder conversiepremie) in de markt voor 10 jaar is berekend op circa 2,13%. Gecorrigeerd voor het ratingvoordeel voor Alliander van 59 basispunten bedraagt de opslag indicatief 1,55%.
3. De opslag voor het conversie recht (optie element) in de lening is (kwalitatief) bepaald op 20 basispunten op grond van de gewenste triggers voor het conversierecht voor Alliander.
4. De illiquiditeitsopslag voor verminderde verhandelbaarheid van de lening is (kwalitatief) bepaald op 22,5 basispunten. De marktconforme opslag bedraagt daarmee in totaal 1,975%

Prijsbepaling 10-jaars indicatieve rente hybride lening Alliander

	Rente opbouw	
	10-jaars opslag op basis van (BBB-) regresssie-analyse	2,13%
1	Ratingvoordeel	(0,59%)
2	**Indicatieve marktconforme opslag (10 jaar)**	**1,55%**
3	Opslag voor het conversierecht	0,20%
4	Illiquiditeitspremie	0,225%
	Indicatieve gefixeerde all-in spread	**1,975%**
	10-jaars swap rate per 17/5/21	0,14%
	Indicatieve all-in rente converteerbare hybride lening	**2,115%**

Op basis van een actuele 10-jaars swap rate van 0,14% per 17/5/21 bedraagt de indicatieve rente in totaal 2,115% voor Alliander. Swap rate wordt bij het aangaan van de lening definitief vastgesteld op basis van openbare noteringen en kan in december 2021 hoger of lager staan. De opslag van 1,975% staat vast.

Kermerken van het voorkeursinstrument

Procedure in geval van conversie

De lening kan onder bepaalde objectieve omstandigheden worden geconverteerd in gewone aandelen. Deze omstandigheden zijn:
(i) een rating downgrade,
(ii) een credit watch of
(iii) een structurele daling van de FFO/Netto schuld ratio onder de 16%.
In deze situaties heeft Alliander het recht een bedrag van minimaal € 200 miljoen van de uitstaande lening te converteren in aandelen.

Bij conversie wordt het volgende zorgvuldige proces doorlopen:
In samenspraak met een Lenders Committee van de aandeelhouders wordt een onafhankelijke adviseur aangesteld (een Independent Valuation Service Provider)
Deze onafhankelijke adviseur valideert de noodzaak voor conversie, het voorgestelde te converteren bedrag en bepaalt de conversieprijs waartegen leningdelen worden omgezet in aandelen Alliander
Het Lenders Commitee laat met een eigen adviseur een fairness opinion uitvoeren op het werk van de Independent Valuation Service provider
Indien overeenstemming op alle punten vindt conversie plaats.

In geval van een down grade of credit watch situatie wordt hetzelfde proces doorlopen, echter ontbreekt de nadere toets op het te converteren bedrag.

Mogelijk financieel arrangement met de BNG

Financiering bij BNG Bank

Achtergrond BNG Bank

BNG Bank is van en voor de publieke sector. Bij de BNG draait het niet om zoveel mogelijk winst, maar om maximale maatschappelijke impact. Dat is de drijfveer.

- BNG Bank, waarvan u aandeelhouder bent, is begin 20e eeuw opgericht door Vereniging van Nederlandsche Gemeenten (VNG) om bij te dragen aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken
- BNG Bank richt zich specifiek op de publieke sector in Nederland en het vergroten van klantpartnerschap
  - Stelt de publieke sector in staat maatschappelijke doelstellingen te realiseren
- BNG Bank heeft vier *Sustainable Development Goal* doelstellingen waarvan er twee uitstekend aansluiten bij de energietransitie en de uitdaging van Alliander:
  - Betaalbare duurzame energie
  - Duurzame steden en gemeenschappen
- Wat kan BNG Bank voor aandeelhouders van Alliander betekenen wat betreft de deelname in de obligatielening?
  - BNG Bank biedt financiering aan voor alle looptijden tegen zo laag mogelijke prijzen
  - BNG Bank stelt financieringsoplossingen en expertise ter beschikking waarmee klanten hun maatschappelijke doelstellingen realiseren
  - BNG Bank bouwt aan langdurige relaties met stakeholders en speelt proactief in op hun behoeften

Financiering bij BNG Bank

Indicatie van rente tarieven

BNG Bank biedt aandeelhouders financiering tegen aantrekkelijke voorwaarden

BNG faciliteert verschillende type financieringen. Er kan gekozen worden:

- tussen rentevaste geldleningen of leningen met renteaanpassingen naar verloop van tijd (bijvoorbeeld aangepast aan de reguleringsperioden).
- tussen geldleningen met kortere looptijden of leningen met een langere looptijd.
- tussen aflossingsvrije leningen en leningen met lineair of annuïtair aflossingsprofiel.

Voor indicatieve rentetarieven, zie de tabel hiernaast.

(rentetarieven volgen de markt en veranderen per minuut; voor up to date indicaties kunt u contact opnemen met uw accountmanager)

	Aflossingsvrij	Annuïtair
rentevastperiode		
5 jaar	-/- 0,10%	-/- 0,20%
10 jaar	0,30%	0,05%
20 jaar	0,75%	0,50%
30 jaar	0,80%	0,65%
40 jaar	0,85%	0,75%
50 jaar	0,85%	0,75%

Indicatie van de rentetarieven van BNG Bank
- *tarieven op 28-05-2020*
- *geldig voor gemeenten en provincies*
- *tarieven op basis van contante storting*

Financiering bij BNG Bank

Contactgegevens en proces

Alle gemeenten en provincies zijn reeds klant bij BNG Bank

- Voor het aangaan van een lange termijn financiering t.b.v. een investering in Alliander, adviseren wij om contact op te nemen met de accountmanager van uw gemeente/provincie of te bellen met de accountdesk van BNG Bank:
  tel. 070 – 308 1740
- Of gebruik kan worden gemaakt van de BNG hangt mede af van de financiële situatie bij de Gemeente of Provincie.
- BNG Bank kan en mag u uitdrukkelijk niet adviseren wel of niet tot aankoop van een convertible over te gaan.
- Mocht u interesse hebben in een informatie sessie over verschillende type leningen (met/zonder tussentijdse aflossing, verschillende looptijden, vaste/variabele rente), dan kunt u uw interesse ook bij Alliander kenbaar maken. Bij voldoende gegadigden zullen we in samenwerking met de BNG Bank een webinar organiseren om u te informeren en waar u ook uw vragen kunt stellen.

EINDE

BIJLAGE 2A

EUR 600,000,000
FIXED RATE CONVERTIBLE SHAREHOLDER LOAN FACILITY

2 DECEMBER 2021

ALLIANDER N.V.
as Borrower

and

THE SHAREHOLDERS
as the Lenders

ALLEN & OVERY
Legal Consultants

Allen & Overy LLP

0031821-0000769 EUO3: 2002225271.20

CONTENTS

Clause **Page**

1. Definitions and Interpretation 1
2. Subordination 12
3. The Facility 13
4. Purpose 13
5. Allocation of Commitments 13
6. Conditions of Utilisation 14
7. Loans 14
8. Repayment and Prepayment 14
9. Substitution or Variation 16
10. Costs of Utilisation 16
11. Interest 17
12. Conversion 18
13. Taxation 22
14. Mitigation by the Lenders 24
15. Costs and Expenses 25
16. Representations and Warranties 25
17. Undertakings 28
18. Events of Default 29
19. Changes to Parties 31
20. Lender Committee 32
21. The Closing Agent 32
22. Conduct of business by the Lenders and the Closing Agent 33
23. Administration 33
24. Notices 35
25. Calculations and Certificates 36
26. Partial Invalidity 36
27. Remedies and Waivers 37
28. Amendments and Waivers 37
29. Counterparts 37
30. Governing Law 37
31. Execution of the Agreement by Attorney 37
32. Enforcement 37

Schedule

1. The Lenders 38
2. Conditions precedent 39
3. Form of request 40
4. Form of Transfer Certificate 41
5. Form of Commitment Proposal 43
6. Valuation Framework 44

Signatories 45

THIS EUR 600,000,000 FIXED RATE CONVERTIBLE SHAREHOLDER LOAN FACILITY (the **Agreement)** is made on 2 December 2021.

BETWEEN:

(1) **ALLIANDER N.V.**, a public company (*naamloze vennootschap*) incorporated under the laws of the Netherlands and registered with the Dutch Chamber of Commerce under number 34108286 (the **Borrower**);

(2) **THE SHAREHOLDERS** of the Borrower listed in Schedule 1 (The Lenders) as Lenders (the **Lenders**); and

(3) [●], in its capacity as closing agent (the **Closing Agent**).

IT IS AGREED:

1. DEFINITIONS AND INTERPRETATION

1.1 Definitions

In this Agreement:

10 Year Swap Rate means, in respect of any Reset Period, the mid-swap rate expressed as an annual rate for swap transactions in euro with a term of 10 years commencing on the relevant Reset Date as displayed on Bloomberg screen "[●]" or, if such rate is not displayed on such screen as at the relevant time, the mid-swap rate expressed as an annual rate for swap transactions in euro with a term of 10 years commencing on the relevant Reset Date as displayed on such other page or service as the Borrower and the Lender Committee (acting on the instructions of the Majority Lenders) jointly determine may replace it for the purposes of displaying swap rates of leading reference banks for swaps in euro (in each case, the **Reset Screen Page**) as at 11:00 a.m. (Central European time) on the relevant Reset Date. In the event that the relevant 10 Year Swap Rate does not appear on the Reset Screen Page on the relevant Reset Date, the 10 Year Swap Rate will be the Reset Reference Bank Rate on such Reset Date;

10 Year Swap Rate Quotations means, in relation to any Reset Period, the arithmetic mean of the bid and offered rates for the annual fixed leg (calculated on a 30/360 day count basis) of a fixed-for-floating euro interest rate swap which (a) has a term of ten years commencing on the relevant Reset Date, (b) is in an amount that is representative of a single transaction in the relevant market at the relevant time with an acknowledged dealer of good credit in the swap market, and (iii) has a floating leg based on the 6-month EURIBOR rate (calculated on the basis of the actual number of days elapsed and a year of 360 days) or, if the 6-month EURIBOR rate is no longer being calculated or administered as at the relevant Reset Date, any alternative rate which has replaced EURIBOR in customary market usage for the purposes of determining floating rates of interest in respect of euro-denominated securities (the **Alternative Rate**) or any successor to or replacement of EURIBOR which is formally recommended by any Relevant Nominating Body (the **Successor Rate**), as adjusted by a spread (which may be positive or negative), or the formula or methodology for calculating a spread, in either case, which the IFA determines is required to be applied to the Alternative Rate or the Successor Rate (as the case may be) to reduce or eliminate, to the extent reasonably practicable in the circumstances, any economic prejudice or benefit (as the case may be) to the Lenders as a result of the replacement of EURIBOR rate with the Successor Rate or the Alternative Rate (as the case may be) (the **Adjustment Spread**), each as determined by the IFA. The Alternative Rate or the Successor Rate and any Adjustment Spread will be notified to the Borrower by the IFA, and promptly thereafter by the Borrower to the Lenders, provided however, that if the IFA determines, in good faith and following consultation with the Borrower, that there is no Successor Rate and clear market consensus

as to whether any rate has replaced EURIBOR in customary market usage for the purposes of determining floating rates of interest in respect of euro-denominated securities, the IFA may determine an appropriate alternative rate and Adjustment Spread, and the decision of the IFA will be binding on the Borrower, the Lender Committee and the Lenders. If the IFA is unable to determine an appropriate alternative rate, the Reset Reference Bank Rate for the relevant period will be in the case of each Reset Period other than the Reset Period commencing on the First Reset Date, the Reset Reference Bank Rate in respect of the immediately preceding Reset Period, or (ii) in the case of the Reset Period commencing on the First Reset Date, equal to the last available 10 year mid-swap rate for euro swap transactions, expressed as an annual rate, on the Reset Screen Page;

2018 Securities mean the €500,000,000 Reset Perpetual Capital Securities issued by the Borrower on 8 February 2018 (XS1757377400);

Additional Amount means any additional amount payable by the Borrower under and in accordance with Clause 13.2(c);

Arrears of Interest has the meaning provided in Clause 11.4(b);

Articles of Association means the articles of association (*statuten*) of the Borrower as amended from time to time;

Authorisation means an authorisation, consent, approval, resolution, licence, exemption, filing, registration or declaration;

Business Day means, a day (other than a Saturday or Sunday) on which banks are open for general business in the Netherlands;

A **Change of Control** shall be deemed to have occurred at each time (whether or not approved by the Management Board or Supervisory Board of the Borrower) that any person or persons (**Relevant Person(s)**) acting in concert or any person or persons acting on behalf of any such Relevant Person(s), at any time directly or indirectly or acquire(s) or come(s) to own (A) more than 50 per cent. of the issued Ordinary Shares of the Borrower or (B) such number of the shares in the capital of the Borrower carrying more than 50 per cent. of the voting rights normally exercisable at a general meeting of shareholders of the Borrower;

Closing Date means 15 December 2021;

Commitment Proposal means a document substantially in the form set out in Schedule 5 (Form of Commitment Proposal);

Commitments means, in relation to each Lender, the amount set opposite its name in Schedule 1 (The Lenders) and the amount of any other Commitment transferred to it under this Agreement, in each case to the extent not cancelled, reduced or transferred by it under this Agreement;

a **Compulsory Arrears of Interest Settlement Event** shall have occurred:

(a) if the Borrower declares, resolves on, pays or distributes a dividend or makes a payment (other than a dividend in the form of shares) on any of the shares in its share capital;

(b) if the Borrower declares, pays or distributes a dividend or makes a payment on any Parity Obligations, except where such dividend or payment was not discretionary under the terms of such Parity Obligations;

(c) if the Borrower redeems, repurchases or otherwise acquires any of the shares in its share capital (other than (a) in connection with any employee benefit plans or similar arrangements

with or for the benefit of employees, officers, directors or consultants, (b) as a result of the exchange or conversion of one class or series of capital stock for another class or series of capital stock or (c) as a result of any equity swap or asset swap or similar arrangement concluded by the Borrower with a third party); or

(d) if the Borrower redeems, repurchases or otherwise acquires any Parity Obligations, except for (a) redemption of Parity Obligations on their scheduled maturity date, or (b) a conversion into or exchange for shares in the share capital of the Borrower, or (c) if the Borrower offers to prepay, repurchase or otherwise acquire the Loans and Parity Obligations in whole or in part in a public offer where the amounts of the Loans and Parity Obligations repurchased or acquired are in proportion to their principal amounts then outstanding;

Conversion Date has the meaning provided in in Clause 12.4(e);

Conversion Event means:

(a) a downgrade of the Borrower's long term issuer credit rating below:

(i) [A] by S&P;

(ii) [A2] by Moody's; or

(iii) a similar rating level by another credit rating agency (A) that is recognised by the Dutch Central Bank and (B) with whom the Borrower has a contractual relationship pursuant to which the Borrower is assigned a long term issuer credit rating (a **Recognised Credit Rating Agency**);

(b) one of the credit ratings set out under paragraph (a) above being put under Credit Watch, or being subject to a similar rating action that could lead to a downgrade to a level one notch below [A] by S&P, [A2] by Moody's or from a similar rating level by a Recognised Credit Rating Agency;

(c) the FFO/Net Debt Ratio falls below 16% and the Borrower expects, based on reasonable assumptions, that within 18 months after the date by reference to which it is determined that it has fallen below 16% (i) the FFO/Net Debt Ratio will not increase to at least 16% or (ii) the FFO/Net Debt Ratio will fall below 15%; or

(d) the Issuance Authorisation being declared null and void, revoked or having a remaining validity of 3 months or less;

Conversion Notice has the meaning provided in Clause 12.4(a);

Conversion Price has the meaning provided in Clause 12.1(b);

Conversion Right has the meaning provided in Clause 12.1(a);

Conversion Shares means the Ordinary Shares to be issued and delivered to the Lenders by the Borrower on the Settlement Date on and subject to the terms set out in Clause 12 (Conversion);

Credit Watch means the Borrower being included on a list of a Rating Agency or a Recognised Credit Rating Agency which signals that it may downgrade the Borrower's credit rating;

Default means an Event of Default or any event or circumstance specified in Clause 23 (Events of Default) which would (with the expiry of a grace period, the giving of notice, the making of any

determination under this Agreement or any combination of any of the foregoing) be an Event of Default;

Deferred Interest Payment has the meaning given to it in Clause 11.4(a);

Deferral Notice has the meaning given to it in Clause 11.4(a);

Dutch Civil Code means *Burgerlijk Wetboek*;

Electricity Act 1998 means the Act of 2 July 1998 of the Netherlands, concerning the rules on production, transportation and supply of electricity (*Elektriciteitswet 1998*), as amended from time to time and most recently by the Act of 27 March 2019 amending the Electricity Act 1998 (Stb. 2019, 123) of the Netherlands;

Electricity Network means an electricity network (*net*) as described in Section 1, Subsection 1, sub i, of the Electricity Act 1998 which is owned and operated by one or more entities of the Group pursuant to Chapter 3 of the Electricity Act 1998;

EURIBOR means the Euro Interbank Offered Rate;

Euro or € or EUR means the currency introduced at the start of the third stage of economic and monetary union pursuant to the Treaty establishing the European Community, as amended;

Event of Default means any event or circumstance specified as such in Clause 18 (Events of Default);

Facility means the euro term loan made available under this Agreement as described in Clause 3 (The Facility);

FFO/Net Debt Ratio means the Borrower's reported 12-months result after taxes, (A) corrected for (i) changes in the deferred tax assets and liabilities, (ii) the equity component of compensation for the Loans, (iii) exceptional items and (iv) fair value changes, (B) increased by the balance of depreciation and amortisation of tangible and intangible fixed assets and of income received in advance and (C) divided by the net debt position;

First Reset Date means 15 December 2031;

Gas Act means the Act of 22 June 2000 of the Netherlands, concerning the rules on transportation and supply of natural gas (*Gaswet*), as amended from time to time and most recently by the Act of 27 March 2019 amending the Gas Act (Stb. 2019, 123) of the Netherlands;

Gas Network means a gas network (*gastransportnet*) as described in Section 1, Subsection 1, sub d, of the Gas Act which is owned and operated by one or more entities in the Group pursuant to paragraph 1.2 of the Gas Act;

Group means the Borrower and its Subsidiaries and **member of the Group** shall be construed accordingly;

Heat Act means the Act of 17 June 2013 of the Netherlands, concerning rules on supply of heat (*Warmtewet*), as amended from time to time and most recently by the Act of 4 July 2018 amending the Heat Act (Stb. 2018, 311) of the Netherlands;

Heat Network means an energy distribution network as defined in the Heat Act;

Hybrid Securities or **Hybrid Loans** means securities or loans that at the time of their sale or issuance have been and are continuing to be assigned "equity credit" (or such other nomenclature used by S&P from time to time);

IFA means an independent financial adviser of international reputation or an independent financial adviser with appropriate expertise appointed by the Borrower in its sole discretion;

IFRS means the international financial reporting standards within the meaning of IAS Regulation 1606/2002;

Independent Valuation Opinion means the most recent opinion prepared on behalf of the Borrower at the start of each regulatory period applicable to the Borrower pursuant to the Sector Regulation, in accordance with, amongst other things, a valuation framework for purposes of valuating the Ordinary Shares, as included in Schedule 6 (Valuation Framework);

Independent Valuation Service Provider means an independent financial institution of international reputation, an independent accountancy firm of international standing or independent financial adviser with appropriate expertise;

Initial Allocated Commitments has the meaning given to it in Clause 5.1(b);

Interest Payment means in respect of an interest payment on an Interest Payment Date, the amount of interest payable for the relevant Interest Period applicable to a Loan;

Interest Payment Date means in relation a Loan, the last day of each Interest Period applicable to such Loan;

Interest Period means, in relation to a Loan, each period determined in accordance with Clause 11 (Interest);

Interest Rate means:

(a) for any year until the First Reset Date, the rate per annum agreed between the Borrower and the Lenders in accordance with Clause 10.2 (Interest rate for any year until the First Reset Date);

(b) for any year from the First Reset Date, a rate per annum which shall be the aggregate of:

(i) the Margin; and

(ii) the applicable 10 Year Swap Rate, as determined two Business Days prior to the applicable Reset Date,

provided that if such aggregate is less than zero, the interest rate shall be deemed to be zero;

Issuance Authorisation means the authority delegated to the management board of the Borrower in accordance with section 2:96 of the Dutch Civil Code to issue such number of ordinary shares with the purpose of converting the Conversion Amount into Ordinary Shares in accordance with the terms of this Agreement as set out in the authorisation for the maximum statutory period of 5 years, as said authority is in place or renewed on a yearly basis;

Junior Instruments means the Ordinary Shares, any preference shares in the capital of the Borrower and, if there are any preference shares outstanding, any other instruments outstanding which by their terms are expressed to rank *pari passu* with the preference shares, such instruments;

Lender means each Lender included in Schedule 1 (The Lenders) and each Shareholder which becomes a lender under the Loan in accordance with Clause 5 (Allocation of Commitments);

Lender Committee means a committee of Lenders that may be installed by the Lenders in accordance with Clause 20 (Lender Committee);

Liquidation Preference means an amount equal to the aggregate outstanding principal amount of the Loan together with any accrued and unpaid interest (including Arrears of Interest) up to the date of a Winding-up of the Borrower;

Loan means the term loan facility made available under this Agreement on the Closing Date;

Loan Amount means EUR 600,000,000;

Majority Lenders means a Lender or Lenders whose Commitments aggregate more than 66⅔ per cent. of the Total Commitment (or, if the Commitments have been reduced to zero, aggregated more than 66⅔ per cent. of the Commitments immediately prior to that reduction);

Mandatory Settlement Date means the earlier of:

(a) the tenth (10) Business Day following the occurrence of a Compulsory Arrears of Interest Settlement Event;

(b) the date on which the Loans are repaid in accordance with Clause 8 (Repayment and Prepayment) or Clause 18 (Events of Default); or

(c) the Conversion Date in respect of a Loan,

provided that in respect of item (c) above, a Mandatory Settlement Date shall only occur in respect of such part of a Loan that is converted into Ordinary Shares in accordance with Clause 12 (Conversion) and not in respect of such part of a Loan that remains outstanding thereafter;

Margin means 1.975 per cent. per annum;

Market Abuse Regulation means Regulation (EU) No 596/2014 of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014 on market abuse, as amended;

Material Adverse Effect means a material adverse effect on:

(a) the business, assets, operations or financial condition of the Group; or

(b) the ability of the Borrower to perform its payment obligations under this Agreement;

Mitigation Period shall have the meaning given to such term in Clause 14.1(a);

Moody's means Moody's France SAS;

Ordinary Shares means fully paid ordinary shares in the capital of the Borrower currently with a par value of €1 (one Euro) each;

Oversubscribing Lender means a Lender that has provided a Commitment Proposal that is in excess of its Relevant Pro Rata Loan Amount;

Parity Obligations means any obligations of the Borrower which rank, or are expressed to rank, *pari passu* with the Loans, including the 2018 Securities;

Party means a party to this Agreement;

Pricing Report shall have the meaning given to such term in Clause 10.2(d);

Qualifying Loan means a loan that contains terms not materially less favourable to the Lenders than the terms of the Loan (as reasonably determined by the Borrower (in consultation with an independent investment bank or counsel of international standing)) and provided that a certification to such effect (and confirming that the conditions set out in paragraph (a) to (h) below have been satisfied) of two senior financial officers of the Borrower shall have been delivered to the Lenders prior to the substitution or variation of the relevant Loan upon which certificate the Lenders shall rely absolutely, **provided that**:

(a) the qualifying loan shall be entered into by the Borrower or any wholly-owned direct or indirect Subsidiary of the Borrower with a guarantee of the Borrower, such that the Lenders have the same material rights and claims as provided under the Loan;

(b) the qualifying loan (and/or, as appropriate, the guarantee as aforesaid) shall, upon a Winding-up of the Borrower, rank *pari passu* with the Loan;

(c) the qualifying loan shall contain terms which provide for at least the same interest rate from time to time applying to the Loan and preserve the same interest payment dates;

(d) the qualifying loan shall preserve the obligations (including the obligations arising from the exercise of any right) of the Borrower as to prepayment of the Loan, including (without limitation) as to timing of, and amounts payable upon, such prepayment;

(e) the qualifying loan shall preserve any existing rights to any accrued interest, any Deferred Interest Payment and any other amounts payable under the Loan which, in each case, has accrued to Lenders and not been paid;

(f) the qualifying loan shall preserve the conversion mechanism and Issuance Authority mechanism agreed upon in this Agreement;

(g) the qualifying loan shall not contain terms providing for loss absorption through principal write-down; and

(h) the qualifying loan shall otherwise contain substantially identical terms to the Loans, save where (without prejudice to the requirement that the terms are not materially less favourable to Lenders than the terms of the Loans as described above) any modifications to such terms are required to be made to avoid the occurrence or effect of a Rating Event, a Tax Deduction Event or, as the case may be, a Withholding Tax Event, provided that any such modifications required for Dutch tax purposes shall only be permitted if the Borrower has certified to the Lenders that it has consulted with and obtained written advice to this effect from a reputable tax advisor for purposes of such modification;

Rating Agency means Moody's or any of its subsidiaries and their successors or S&P or any of its subsidiaries and their successors or any rating agency substituted for any of them (or any permitted substitute of them) by the Borrower from time to time;

Rating Event means (i) any Rating Agency, which has assigned a sponsored credit rating to the Borrower, or Recognised Rating Agency publishes any amendment to, clarification of, or change in hybrid capital methodology or a change in the interpretation thereof after the date of this Agreement, as a result of which the Loans would no longer be eligible for the same or a higher category of "equity credit" or such similar nomenclature as may be used by that Rating Agency or Recognised Rating Agency from time to time to describe the degree to which the terms of an instrument are supportive of

the Borrower's senior obligations, attributed to the Loans at the Closing Date or, if later, at the time when S&P first publishes its confirmation of the "equity credit" attributed by it to the Loans (an **Equity Credit Change**) or (ii) the Borrower has received confirmation from any Rating Agency, which has assigned a sponsored rating to the Borrower, or Recognised Rating Agency that due to any amendment to, clarification of, or change in hybrid capital methodology or a change in the interpretation thereof, an Equity Credit Change has occurred. For the purposes of this definition, **sponsored rating** means a credit rating assigned by a credit rating agency with whom the Borrower has a contractual relationship pursuant to which the Loans are assigned a rating and the Loans are assigned an equity credit;

Relevant Amount means, at any Relevant Time, the aggregate principal amount of the Borrower's outstanding Hybrid Securities and Hybrid Loans at that time;

Relevant Nominating Body means:

(a) the central bank for the Euro, or any central bank or other supervisory authority which is responsible for supervising the administrator of EURIBOR; or

(b) any working group or committee sponsored by, chaired or co-chaired by or constituted at the request of (i) the central bank for the Euro, (ii) any central bank or other supervisory authority which is responsible for supervising the administrator of EURIBOR, (iii) a group of the aforementioned central banks or other supervisory authorities or (iv) the Financial Stability Board or any part thereof;

Relevant Pro Rata Loan Amount means in respect of each Lender the pro rata Loan Amount calculated by reference to the aggregate of Ordinary Shares held by it to the aggregate of Ordinary Shares held by all Shareholders;

Relevant Time means the time of the first prepayment after the applicable Closing Date or, if the aggregate principal amount of the Borrower's outstanding Hybrid Securities and Hybrid Loans have increased after the applicable Closing Date, the time of the first prepayment after the most recent increase;

Remaining Available Sum means the Loan Amount minus the Initial Allocated Commitments;

Repayment Date has the meaning given to it in Clause 8.2;

Repayment Notice has the meaning given to it in Clause 8.3;

Representation means each of the representations and warranties set out in Clause 16.1 (Representations and warranties);

Request means a request for a Loan, substantially in the form of Schedule 3 (Form of request);

Reset Date means the First Reset Date and each date falling on the tenth anniversary of the First Reset Date;

Reset Period means the period from one Reset Date to the next following Reset Date;

Reset Reference Bank Rate means the percentage rate determined by the Borrower and the Lender Committee (acting on the instructions of the Majority Lenders) jointly on the basis of the 10 Year Swap Rate Quotations provided by five leading swap dealers in the interbank market selected by the Borrower and the Lender Committee (the **Reset Reference Banks**) to the Borrower and the Lender Committee at approximately 11am (Central European time) on the relevant Reset Date. If (a) at least three quotations are provided, the 10 Year Swap Rate will be determined by the Borrower and the Lender Committee on the basis of the arithmetic mean (or, if only three quotations are provided, the

median) of the quotations provided, eliminating the highest quotation (or, in the event of equality, one of the highest) and the lowest quotation (or, in the event of equality, one of the lowest); (b) if only two quotations are provided, the Reset Reference Bank Rate will be the arithmetic mean of the quotations provided; (c) if only one quotation is provided, the Reset Reference Bank Rate will be the quotation provided; and if no quotations are provided, the Reset Reference Bank Rate for the relevant period will be (i) in the case of each Reset Period other than the Reset Period commencing on the First Reset Date, the Reset Reference Bank Rate in respect of the immediately preceding Reset Period, or (ii) in the case of the Reset Period commencing on the First Reset Date, equal to the last available 10 year mid-swap rate for euro swap transactions, expressed as an annual rate, on the Reset Screen Page;

Sector Regulation means any mandatory regulatory requirement pursuant to EU or the Netherlands energy sector regulation, including but not limited to any mandated reorganisation, amalgamation, acquisition, disposal or consolidation of an Electricity Network and/or Gas Network and/or Heat Network;

Securities means any securities including, without limitation, shares in the capital of the Borrower, or options, warrants or other rights to subscribe for or purchase or acquire shares in the capital of the Borrower;

Selected Independent Valuation Service Provider has the meaning provided in Clause12.3(b);

Senior Obligations means all subordinated or unsubordinated obligations of the Borrower other than (a) Parity Obligations; and (b) Junior Instruments;

Substantial Repurchase Event shall be deemed to occur if prior to the giving of the relevant notice of prepayment the Borrower or any of its Subsidiaries repurchases (and effects corresponding cancellations) or prepays all Loans in respect of 80% or more in the aggregate principal amount of the Loans;

Settlement Date means the date on which the Ordinary Shares are delivered on exercise of the Conversion Right;

Shareholders means the holders of Ordinary Shares in the capital of the Borrower from time to time;

S&P means S&P Global Ratings Europe Limited or any successor to its rating business;

Subsidiary means an entity of which a person has direct or indirect control or owns directly or indirectly more than 50 per cent. of the voting capital or similar right of ownership and **control** for this purpose means the power to direct the management and the policies of the entity whether through the ownership of voting capital, by contract or otherwise;

Tax means any tax, levy, impost, duty or other charge, or withholding of a similar nature (including any penalty or interest payable in connection with any failure to pay or any delay in paying any of the same);

Tax Deduction Event means that the Borrower has obtained an opinion in writing from a reputable firm of tax advisors of good standing (pre-approved by the Majority Lenders, such approval not unreasonably to be withheld), a decision of the Dutch tax authorities and/or a court ruling to the effect that interest payments under any of the Loans were, but are or will no longer be, tax-deductible by the Borrower for Dutch corporate income tax purposes by reason of:

(i) any actual or proposed change in or amendment to the laws, regulations or rulings of the Netherlands or any political subdivision or taxing authority thereof or therein; or

(ii) any actual or proposed change in the official application or interpretation of such laws, regulations or rulings; or

(iii) any action which shall have been taken by any taxing authority or any court of competent jurisdiction of the Netherlands or any political subdivision or taxing authority thereof or therein, whether or not such action was taken or brought with respect to the Borrower,

which change, amendment or execution becomes effective, taking of action occurs, or proposal is made, on or after the date of this Agreement and **provided that** such Tax Deduction Event cannot be avoided by the Borrower taking all reasonable measures available to it;

Termination Date means 15 December 2081;

Transfer Certificate means a certificate, substantially in the form of Schedule 4 (Form of Transfer Certificate) or any other form agreed between the Majority Lenders and the Borrower;

Total Commitments means the aggregate of the Commitments;

Unpaid Sum means any sum due and payable but unpaid by the Borrower under this Agreement;

Utilisation means the utilisation of a Loan under the Facility;

Utilisation Date means each date on which the Facility is utilised;

Winding-up means a situation where or the event that (i) an order is made or a decree or resolution is passed for the winding-up, liquidation or dissolution of the Borrower, or (ii) a trustee (*curator*) is appointed by the competent District Court in the Netherlands in the event of bankruptcy (*faillissement*) affecting the whole or a substantial part of the undertaking or assets of the Borrower and such appointment is not discharged within 30 days; and

Withholding Tax Event means that the Borrower has obtained an opinion in writing from a reputable firm of tax advisors of good standing (pre-approved by the Majority Lenders, such approval not unreasonably to be withheld) to the effect that the Borrower would be required to pay Additional Amounts upon the next due date for a payment in respect of any of the Loans by reason of:

(i) any actual or proposed change in or amendment to the laws, regulations or rulings of the Netherlands or any political subdivision or taxing authority thereof or therein; or

(ii) any actual or proposed change in the official application or interpretation of such laws, regulations or rulings; or

(iii) any action which shall have been taken by any taxing authority or any court of competent jurisdiction of the Netherlands or any political subdivision or taxing authority thereof or therein, whether or not such action was taken or brought with respect to the Borrower,

which change, amendment or execution becomes effective, taking of action occurs, or proposal is made, on or after the date of this Agreement and **provided that** such Withholding Tax Event cannot be avoided by the Borrower taking all reasonable measures available to it.

1.2 Construction

(a) Unless a contrary indication appears, any reference in this Agreement to:

(i) the list of contents and headings are for ease of reference only and shall not be taken into account in construing this Agreement;

(ii) "Clauses" and "Schedules" are to be construed as references to the clauses of, and schedules to, this Agreement;

(iii) the words "include(s)", "including" and "in particular" shall be construed as being by way of illustration or emphasis only and shall not be construed as, nor shall they take effect as, limiting the generality of any preceding words;

(iv) the expression "this Clause" shall, unless followed by reference to a specific provision, be deemed to refer to the whole clause (not merely the clause, paragraph or other provision) in which the expression occurs;

(v) any "assignee" of a person shall include any person who has assumed all or some of the rights and/or obligations of the relevant person, whether by assignment (*cessie*), transfer of contract (*contractsoverneming*), novation or otherwise;

(vi) "in writing" means any communication made by letter or email;

(vii) "assets" includes revenues, property and rights of every kind, present, future, actual and contingent and whether tangible or intangible (including uncalled share capital);

(viii) the words "other" and "otherwise" shall not be construed *ejusdem generis* with any preceding words where a wider construction is possible;

(ix) words importing the "plural" shall include the "singular" and vice versa and words importing genre shall include any genre;

(x) any "person" or "Person" includes one or more of that person's assignees, transferees, successors in title, delegates, sub-delegates and appointees (in the case of a Party, in so far as such assignees, transferees, successors in title, delegates, sub-delegates and appointees are permitted) and any person, firm, company, corporation, government, state or agency of a state or any association, trust or partnership (whether or not having separate legal personality);

(xi) a "regulation" includes any regulation, rule, official directive, request or guideline (whether or not having the force of law, but if not having the force of law, only if the persons to whom it is intended to apply generally comply with it) of any governmental, intergovernmental or supranational body, agency, department or regulatory, self-regulatory or other authority or organisation;

(xii) any "statute" or "statutory provision" includes any statute or statutory provision which amends, extends, consolidates or replaces it, or which has been amended, extended, consolidated or replaced by it, and any orders, regulations, instruments or other subordinate legislation made under it; and

(xiii) this "Agreement" or any other agreement or instrument is a reference to the Agreement or other agreement or instrument as amended, varied, novated, supplemented or replaced from time to time.

(b) Unless the contrary intention appears, a reference to a "month" or "months" is a reference to a period starting on one day in a calendar month and ending on the numerically corresponding day in the next calendar month, except that:

(i) if the numerically corresponding day is not a Business Day, the period shall end on the next Business Day in that calendar month in which that period is to end if there is one, or if there is not, on the immediately preceding Business Day;

(ii) if there is no numerically corresponding day in that month in which that period is to end, that period shall end on the last Business Day in that month; and

(iii) notwithstanding paragraph (a) above, a period which commences on the last Business Day of a month will end on the last Business Day in the next month or the calendar month in which it is to end, as appropriate.

The above rules will only apply to the last month of any period.

(c) Unless the contrary intention appears, a reference to a "year" or "years" is a reference to a period starting on one day in a calendar month and ending on the numerically corresponding day in the next calendar year, except that:

(i) (subject to Clause 1.2(b)) if the numerically corresponding day is not a Business Day, that period shall end on the next Business Day in that calendar year in which that period is to end if there is one or, if there is not, on the immediately preceding Business Day;

(ii) if there is no numerically corresponding day in the calendar year in which that period is to end, that period shall end on the last Business Day in that calendar year; and

(iii) if an Interest Period begins on the last Business Day of a calendar year, that Interest Period shall end on the last Business Day in the calendar year in which that Interest Period is to end.

The above rules (a) to (c) will only apply to the last year of any period.

(d) Section, clause and schedule headings are for ease of reference only.

1.3 Third party rights

(a) Unless expressly provided to the contrary in this Agreement, a person who is not a Party has no right to enforce or to enjoy the benefit of any term of this Agreement.

(b) Notwithstanding any term of this Agreement, the consent of any person who is not a Party is not required to rescind or vary this Agreement at any time.

1.4 Dutch terms

In this Agreement, a reference to:

(a) a "necessary action to authorise" includes without limitation, where applicable, compliance with any requirements of *Wet op de ondernemingsraden* (Works Councils Act of the Netherlands);

(b) any "step or procedure" taken in connection with insolvency proceedings includes a Dutch entity having filed a notice under section 36 of the *Invorderingswet 1990* (Tax Collection Act of the Netherlands); and

(c) a "merger" includes a *juridische fusie*.

2. SUBORDINATION

(a) Obligations under the Facility (including in respect of interest and Arrears of Interest) are unsecured and subordinated in accordance with this Clause 2. In the event of the Winding-up

of the Borrower, the Lenders shall be entitled to claim a cash payment equal to the Liquidation Preference. Such claim of the Lenders under the Facility shall rank:

(i) junior to the Senior Obligations;

(ii) *pari passu* with the Parity Obligations; and

(iii) senior only to the Junior Instruments.

(b) Accordingly, no amounts shall be payable in such Winding-up of the Borrower in respect of the Facility unless all the claims of all other Senior Obligations shall have been paid in full.

(c) Subject to applicable law, no Lender may exercise or claim any right of set-off in respect of any amount owed to it by the Borrower arising under or in connection with the Facility and each Lender will be deemed to have waived all such rights of set-off.

(d) This Clause 2 is an irrevocable stipulation (*derdenbeding*) for the benefit of the creditors of the Senior Obligations and each such creditor may rely on and enforce this Clause 2 under Section 6:253 of the Dutch Civil Code.

3. THE FACILITY

Subject to the terms of this Agreement, the Lenders make available to the Borrower a euro term loan facility in a maximum aggregate amount equal to the Total Commitments.

4. PURPOSE

4.1 Purpose

The Borrower shall apply all amounts borrowed by it under the Facility towards its general corporate and working capital purposes, including but not limited to refinancing of its existing financial indebtedness.

4.2 Monitoring

No Lender is bound to monitor or verify the application of any amount borrowed pursuant to this Agreement.

5. ALLOCATION OF COMMITMENTS

The Commitments of each Lender shall be established and allocated in accordance with the provisions of this Clause 5.

5.1 Lenders

(a) Each Lender shall no later than 10 Business Days prior to the Closing Date, deliver to the Borrower a duly completed and executed Commitment Proposal.

(b) Upon receipt of all Commitment Proposals, the Borrower shall allocate the available commitments, taking into account the Loan Amount and provided that if the aggregate of the Commitment Proposals exceed the Loan Amount, each Lender's allocated Commitments shall be no greater than the proportion born by the aggregate of Ordinary Shares held by it to the aggregate of Ordinary Shares held by all Shareholders. The total commitments so allocated shall constitute the **Initial Allocated Commitments**.

(c) If the Remaining Available Sum is greater than zero, the Borrower shall allocate the Remaining Available Sum to each Oversubscribing Lender, by allocating a Commitment to each such Oversubscribing Lender which is a percentage of the Remaining Available Sum equal to the percentage of the amount by which its Commitment Proposal exceeds the Relevant Pro Rata Loan Amount relative to the Remaining Available Amount.

(d) The Borrower shall, no later than 8 Business Days prior to the Closing Date, inform each Lender of its final Commitments and deliver to each Lender an updated Schedule 1 (The Lenders) setting out the final Commitments of each Lender on the Closing Date.

6. CONDITIONS OF UTILISATION

6.1 Conditions precedent to utilisation

(a) The Borrower may not deliver a Request unless the Closing Agent has received all the documents and other evidence listed in Schedule 2 (Conditions precedent) in form and substance satisfactory to the Closing Agent. The Closing Agent shall notify the Borrower and the Lenders promptly upon being so satisfied.

(b) Other than to the extent that the Majority Lenders notify the Closing Agent in writing to the contrary before the Closing Agent gives the notification described in paragraph (a) above, the Lenders hereby authorise (but do not require) the Closing Agent to give that notification. The Closing Agent shall not be liable for any damages, costs or losses whatsoever as a result of giving any such notification.

6.2 Further conditions precedent

The obligations of each Lender to participate in any Loan are subject to the further conditions precedent that on both the date of the Request and the Utilisation Date for that Loan, the Borrower represents and warrants for the benefit of the Lenders that:

(a) no Default has occurred and is continuing or would result from the proposed Loan; and

(b) the Representations made by the Borrower (other than the representations set out in Clause 16.7 (No Conversion Event) and Clause 17.11(Tax Deduction)) by reference to the facts and circumstances then existing were true in all material respects.

7. LOANS

7.1 Delivery of a request

The Borrower shall utilise the Facility by delivery to the Closing Agent of a duly completed Request not later than 5 Business Days prior to the Closing Date.

7.2 Lenders' participation

If the conditions set out in this Agreement have been met, each Lender shall make its participation in each Loan available by the applicable Closing Date.

8. REPAYMENT AND PREPAYMENT

8.1 The Borrower shall repay the Loans in full on the Termination Date.

8.2 The Borrower may, if it gives the Lenders no earlier than 45 days' and no later than 15 days' notice, prepay the whole of the Loans (together with any accrued and unpaid interest and any outstanding Arrears of Interest up to (but excluding) the date of repayment), as follows:

(a) on any Reset Date at 100% of the outstanding principal amount of each Loan; or

(b) on any Business Day following the occurrence of a Rating Event, a Substantial Repurchase Event, a Tax Deduction Event or a Withholding Tax Event, in each case at 101% of the outstanding principal amount of each Loan, (each such prepayment date, a **Repayment Date**).

8.3 Any notice of repayment given by the Borrower pursuant to this Clause 8 (a **Repayment Notice**) shall be irrevocable. The Repayment Notice shall specify:

(a) the Repayment Date;

(b) the principal amount of the Loans outstanding, in each case as at the latest practicable date prior to the publication of the Repayment Notice; and

(c) the amount of accrued interest and Arrears of Interest (if any) payable in respect of the Loans on the Repayment Date.

8.4 Cancellation

If all or part of any Lender's participation in a Loan is repaid or in respect of which Conversion Rights are exercised, an amount of that Lender's Commitment (equal to the amount of participation which is repaid or the amount of the Loan in respect of which Conversion Rights are exercised) will be deemed to be cancelled on the date of repayment or the Conversion Date, as applicable.

8.5 Multiple notices

If more than one notice of repayment is given pursuant to this Clause 8, the first of such notices shall prevail.

8.6 Re-borrowing

The Borrower may not re-borrow any part of the Facility which is repaid or in respect of which Conversion Rights have been exercised pursuant to Clause 12 (Conversion).

8.7 Limitation

The Borrower shall not prepay all or any part of a Loan or cancel all or any part of the Commitment except at the times and in the manner expressly provided for in this Agreement.

8.8 Prepayment intention

The Borrower intends (without thereby assuming a legal or contractual obligation) that it will prepay the Loans only to the extent that the part of the aggregate outstanding principal amount of the Loans to be prepaid which was assigned "equity credit" (or such similar nomenclature used by S&P from time to time) at the time of the entering into of the Loans does not exceed such part of the net proceeds received by the Borrower or any Subsidiary of the Borrower after the applicable Closing Date but on or prior to the date of such prepayment from the sale or issuance of securities or the borrowing of a loan by the Borrower or such Subsidiary to third party purchasers or from third party lenders (other than group entities of the Borrower) which are assigned by S&P "equity credit" (or such similar nomenclature used by S&P from time to time) (but taking into account any changes in hybrid capital

methodology or another relevant methodology or the interpretation thereof since the entering into of the Loans), unless:

(a) the long-term corporate credit rating assigned by S&P to the Borrower at the time of such prepayment is at least equal to the rating at the time of the last additional hybrid issuance and the Borrower is comfortable that such rating would not fall below this level, as a result of such prepayment;

(b) in the case of a prepayment, such prepayment is, taken together with relevant repurchases or redemptions of other Hybrid Securities or Hybrid Loans of the Borrower: (i) in any period of 12 consecutive months starting at the Relevant Time, of less than 10% of the Relevant Amount; or (ii) in any period of 10 consecutive years starting at the Relevant Time, of less than 25% of the Relevant Amount, provided that such prepayment has no materially negative effect on the Borrower's credit profile;

(c) if, in the case of a prepayment, such prepayment is in an amount necessary to allow the Borrower's aggregate amount of hybrid capital remaining outstanding after such prepayment to remain below the maximum aggregate principal amount of hybrid capital to which S&P would assign equity content under its prevailing methodology;

(d) the Loans are prepaid pursuant to a Substantial Repurchase Event, or a Tax Deduction Event, a Withholding Tax Event or a Rating Event;

(e) the Loans are not assigned an "equity credit" by S&P (or such similar nomenclature then used by S&P) at the time of such prepayment; or

(f) such prepayment occurs on or after the Reset Date falling on 15 December 2051.

9. SUBSTITUTION OR VARIATION

The Borrower may, upon the occurrence of a Rating Event, a Tax Deduction Event or a Withholding Tax Event, at any time, without the consent of the relevant Lenders, either: (a) substitute the Loans (in full) for; or (b) vary the terms of the Loans with the effect that the Loans remain or become, as the case may be, a Qualifying Loan. The Lenders shall be obliged to co-operate with such substitution or variation.

10. COSTS OF UTILISATION

10.1 Interest

The rate of interest on the Loan is the Interest Rate.

10.2 Interest rate for any year until the First Reset Date

(a) The interest rate for any Interest Period until the First Reset Date will be calculated by reference to the midpoint of a range of 10 Year Swap Rates that is quoted on each of the second to seventh Business Day before the Closing Date by Ernst & Young together with KPMG (the **Selected Parties**), rounded to the nearest 5 basis points, in accordance with this Clause 10.2.

(b) Two Business Days prior to the Closing Date, the applicable 10 Year Swap Rate as determined pursuant to paragraph (a) above will be added to the Margin to create the interest rate applicable to the Loan.

(c) For purposes of paragraph (a) and (b) above, any reference to a 'Reset Date' in the definition of 10 Year Swap Rate shall be deemed to refer to each of the second to seventh Business Day before to the Closing Date.

(d) A Pricing Report will be drafted by the Selected Parties, which will be shared with the Borrower and Lenders, excluding any information that cannot be made public on the basis of applicable law (including, for avoidance of doubt, the Market Abuse Regulation) (the **Pricing Report**).

10.3 Payment of interest

The Borrower shall pay accrued interest on each Loan on the last day of each Interest Period with the final interest payment in respect of each Loan being paid on the earlier of the Termination Date and the applicable Repayment Date for the Loan.

11. INTEREST

11.1 Interest Periods

(a) Subject to paragraph (d) below, interest accrued on the Loans shall be payable in arrears and calculated by reference to successive Interest Periods of one (1) years' duration (or such shorter period as may be agreed between the Borrower and the Lender, acting reasonably, with respect to: (i) the Repayment Date for the Loans; or (ii) the last Interest Period in respect of the Loans).

(b) Interest on the Loans shall be calculated and payable on the basis of the actual number of days elapsed in a 360-day year.

(c) No Interest Period for the Loans shall extend beyond the earlier of the Termination Date and the applicable Repayment Date.

(d) The first Interest Period for the Loan starts on the Closing Date. The first Interest Period ends on the first anniversary of the Closing Date.

11.2 Non-business days

If an Interest Period would otherwise end on a day which is not a Business Day, that Interest Period will instead end on the next Business Day in that calendar month (if there is one) or the preceding Business Day (if there is not) and the Interest payable shall be adjusted accordingly.

11.3 Accrual of interest

Each Loan will cease to bear interest:

(a) where the Conversion Right shall have been exercised by the Borrower, from the relevant Conversion Date (subject as provided in Clause 12 (Conversion)); or

(b) where such Loan is repaid pursuant to Clause 8 (Repayment and Prepayment) or Clause 18 (Events of Default), from the due date for repayment thereof unless, upon due presentation thereof, payment of principal in respect of such Loan is improperly withheld or refused, in which event interest will continue to accrue at the rate specified in Clause 10.1 (Interest) (both

before and after judgment) until the day on which all sums due in respect of a Loan up to that day are received by or on behalf of the relevant Lender.

11.4 Optional deferral of interest by the Borrower

(a) The Borrower may, at its discretion, elect to defer all or part of any Interest Payment (a **Deferred Interest Payment**) which is otherwise scheduled to be paid on an Interest Payment Date by giving notice (a **Deferral Notice**) of such election to the Lenders in accordance with Clause 24 (Notices) not less than 10 Business Days prior to the relevant Interest Payment Date. Subject to Clause 11.5 (Mandatory settlement of interest), if the Borrower elects not to make all or part of any Interest Payment on an Interest Payment Date, then it will not have any obligation to pay such interest on the relevant Interest Payment Date and any such non-payment of interest will not constitute an Event of Default or any other breach of its obligations under this Agreement or for any other purpose.

(b) Any Deferred Interest Payment shall itself bear interest (such further interest together with the Deferred Interest Payment, being **Arrears of Interest**), at the Interest Rate prevailing from time to time, from (and including) the date on which (but for such deferral) the Deferred Interest Payment would otherwise have been due to be made to (but excluding) the relevant optional settlement date of such Arrears of Interest specified in the Deferral Notice or, as appropriate, such other date on which such Deferred Interest Payment is paid in accordance with Clause 11.5 (Mandatory settlement of interest), in each case such further interest being compounded to the Loans on each Interest Payment Date.

(c) Non-payment of Arrears of Interest shall not constitute a default by the Borrower under this Agreement or for any other purpose, unless such payment is required in accordance with Clause 11.5 (Mandatory settlement of interest).

11.5 Mandatory settlement of interest

Notwithstanding the provisions of this Clause 11 relating to the ability of the Borrower to defer Interest Payments, the Borrower shall pay any outstanding Arrears of Interest, in whole but not in part, on the first occurring Mandatory Settlement Date following the Interest Payment Date on which a Deferred Interest Payment first arose.

12. CONVERSION

12.1 Conversion Right

(a) If

(i) a Conversion Event has occurred and as long as it is continuing; or

(ii) the Majority Lenders have so requested and the Borrower has so agreed,

and subject to and as provided in this Agreement, the Borrower shall be entitled to convert each Loan and any outstanding Arrears of Interest, together with any accrued and unpaid interest to (but excluding) the relevant Conversion Date (together, the **Convertible Amount**) relating to such Loan into new and/or existing Ordinary Shares, as determined by the Borrower, credited as fully paid (a **Conversion Right**).

If the Lenders do not agree with the Convertible Amount as determined by the Borrower, the Selected Independent Valuation Service Provider shall be requested to determine the Convertible Amount and any such determination shall be binding on all Parties.

(b) The number of Ordinary Shares to be issued on exercise of a Conversion Right in respect of a Loan shall be determined by dividing the Convertible Amount outstanding on the Conversion Date by the market value per Ordinary Share (such value per Ordinary Share, as calculated in accordance with Clause 12.2, the **Conversion Price**) in effect on the relevant Conversion Date.

(c) Conversion Rights may only be exercised in respect of the Convertible Amount in relation to such Loan (if any).

(d) The resultant Conversion Price, if not an integral multiple of €1.00 (one Euro), shall be rounded down to the nearest whole multiple of €1.00 (one Euro). The part of the Conversion Price that will not be converted because of the aforementioned rounding off, will be paid in cash by the Borrower to the relevant Lenders before issuing the Conversion Shares.

(e) Fractions of Conversion Shares will not be issued to the Lenders upon the exercise of a Conversion Right and no cash payment will be made in lieu thereof.

(f) Any interest amounts unpaid and accrued during the period from (and including) the dividend payment date immediately preceding the relevant Conversion Date to (but excluding) the relevant Conversion Date, forming part of the Convertible Amount relating to a Loan, shall be deducted by the Borrower from any dividend amount payable in respect of the Ordinary Shares received by a Lender following exercise by the Borrower of its Conversion Right on the dividend payment date immediately succeeding the relevant Conversion Date.

(g) The Borrower undertakes that prior to the exercise by it of its Conversion Right, it shall use its best efforts to investigate whether in its sole determination it is commercially feasible to issue Hybrid Loans or Hybrid Securities to parties other than the Lenders instead of exercising its Conversion Right and the Borrower will discuss this investigation with the Lender Committee. In making such determination the Borrower shall amongst other things take into account its funding plan, its financial policy framework and any guidance received from the Rating Agencies in respect of the impact of any decision not to exercise its Conversion Right on the Borrower's credit ratings and the FFO/Net Debt Ratio.

(h) Upon the first exercise by the Borrower of its Conversion Right, each Loan, together with any accrued and unpaid interest to (but excluding) the relevant Conversion Date and any outstanding Arrears of Interest, shall be converted into Ordinary Shares in accordance with this Clause 13.1 for an amount at least equal to EUR 200,000,000 in aggregate principal amount of the Loans or, in the case or the occurrence of an event mentioned under (c) of the definition of Conversion Event, any amount in excess of EUR 200,000,000 in aggregate principal amount of the Loans that as determined by the Selected Independent Valuation Service Provider is required to accomplish that an event mentioned under (c) of the definition of Conversion Event no longer occurs. The Borrower shall provide the substantiated analysis of such determination by the Selected Independent Valuation Service Provider to the Lenders prior to the exercise of its Conversion Right. Any such exercise by the Borrower of its Conversion Right shall be for a *pro rata* part of each Loan.

(i) Upon the exercise by the Borrower of its Conversion Right in the case or the occurrence of an event mentioned under (c) of the definition of Conversion Event, the Selected Independent Valuation Service Provider shall validate the expectation of the Borrower that within 18 months after the date by reference to which it is determined that it has fallen below 16% (i) the FFO/Net Debt Ratio will not increase to at least 16% or (ii) the FFO/Net Debt Ratio will fall below 15% and shall include such validation in the valuation report referred to in Clauses 12.2 and 12.3. If no such validation can be made by the Selected Independent Valuation

Service Provider a Conversion Event mentioned under (c) of the definition of Conversion Event shall be deemed not to have occurred.

(j) If as a result of the exercise by the Borrower of its Conversion Right a Change of Control would occur, the Convertible Amount of the Loan of the Lender that would as a result of such exercise by the Borrower of its Conversion Right directly or indirectly or acquire(s) or come(s) to own (A) more than 50 per cent. of the issued Ordinary Shares of the Borrower or (B) such number of the shares in the capital of the Borrower carrying more than 50 per cent. of the voting rights normally exercisable at a general meeting of shareholders of the Borrower, will be determined by the Borrower in such a manner that a Change of Control shall not occur and any remaining amount of the Loan of that Lender not converted into Ordinary Shares shall be repaid by the Borrower to that Lender on the relevant Conversion Date.

12.2 Conversion Price

(a) The Conversion Price shall be calculated by the Selected Independent Valuation Service Provider, which shall prepare a valuation report for this purpose. Upon receipt of the valuation report, the Borrower shall request Lender Committee to appoint an Independent Valuation Service Provider to prepare a fairness opinion in respect of the valuation report for the benefit of the Lenders. For this purpose, the valuation report prepared by the Selected Independent Valuation Service Provider shall be shared with the Independent Valuation Service Provider appointed by the Lender Committee and the valuation report will be available for inspection by the Lender Committee at the registered office of the Borrower.

(b) The Selected Independent Valuation Service Provider shall base the valuation of the Ordinary Shares on:

(i) events, circumstances and assumptions assuming a Conversion Event has occurred based on events, circumstances and assumptions on the last day of the month ending prior to the date of the Conversion Notice;

(ii) the premise of value and framework assumptions, which were used in the most recent Independent Valuation Opinion, as included in Schedule 6 (Valuation Framework), to the extent possible and considered to be reasonable by the Selected Independent Valuation Service Provider.

12.3 Independent Valuation Service Provider

(a) The Conversion Notice sent by the Borrower to the Lenders shall include the details of no more than three parties that the Borrower would be willing to appoint as Independent Valuation Service Provider.

(b) Within 3 Business Days of receipt by the Lenders of the Conversion Notice, the Lender Committee shall select one of the three proposed parties as Independent Valuation Service Provider (the **Selected Independent Valuation Service Provider**) and shall inform the Borrower accordingly. In case the Borrower is not so informed or the Lenders have not made a selection, in each case within 3 Business Days of receipt by the Lenders of the Conversion Notice, it shall appoint, in its sole discretion, any of the three parties suggested to the Lenders in the Conversion Notice.

(c) The engagement of the Selected Independent Valuation Service Provider shall provide for a 60-day term to prepare the valuation report and promptly deliver the valuation results to the Borrower.

(d) Should the Selected Independent Valuation Service Provider not issue the valuation report in accordance with the terms of this Clause 12 or significantly qualify the valuation:

(i) the Borrower shall immediately inform the Lenders in writing; and

(ii) the Borrowers and the Lenders shall appoint a different valuation services provider in accordance with this Clause 12.3.

(e) The Selected Independent Valuation Service Provider will be given access to the Borrower's most recent long term financial plan taking into account the facts and circumstances which have precipitated the Conversion Event, and other information reasonably required by the Selected Independent Valuation Service Provider in order to prepare the valuation on the basis of a non-disclosure agreement and will be made an insider for the purposes of the Market Abuse Regulation.

12.4 Procedure for exercise of Conversion Right

(a) The Conversion Right may be exercised by the Borrower by delivering to the Lenders, during usual business hours, a duly completed and signed notice of conversion (a **Conversion Notice**) stating the Convertible Amount and specifying the outstanding principal amount of the Loans, the amount of any accrued and unpaid interest and any amount of Arrears of Interest related thereto, the Borrower's explicit statement of exercise of the Conversion Right, the Conversion Event that has resulted in the Conversion Right and a substantiation thereof, the names and details of the three proposed Independent Valuation Service Providers, a confirmation that the proposed conversion will comply with applicable fiscal and other laws and regulations applicable to the Borrower and containing such further information as may reasonably be required pursuant to this Agreement.

(b) Conversion Rights shall be exercised subject in each case to any applicable fiscal and other laws or regulations applicable to the Borrower.

(c) If the delivery of the Conversion Notice as described in paragraph (a) above is made after the end of normal business hours or on a day which is not a Business Day in the Netherlands, such delivery shall be deemed for all purposes of this Agreement to have been made on the next following Business Day.

(d) A Conversion Notice, once delivered, shall be irrevocable.

(e) The conversion date in respect of a Loan (the **Conversion Date**) shall be the first day of the second calendar month immediately following the receipt by the Borrower of the valuation report prepared by the Selected Independent Valuation Service Provider, or such later date as may be agreed by the Borrower and the Lender Committee (acting on the instructions of the Majority Lenders) in writing.

(f) Upon the delivery of a Conversion Notice and if required for purposes of effectuating the Conversion Right, the Borrower shall promptly:

(i) provide evidence of the Issuance Authorisation; and

(ii) if required, call a shareholders' meeting for the purpose of amending the Articles of Association and increasing the share capital of the Borrower by an amount to be calculated in accordance with the Conversion Price, subject to applicable law; and

(iii) provide a draft notarial deed of issue of shares with an irrevocable power of attorney to be signed by each Lender for the execution of the notarial deed of issue of shares.

The Borrower and the Shareholders, and to the extent required under applicable law or the Articles of Association, the Lenders, shall take any such action, at the cost and expense of the Borrower, as may be necessary to effect the registration and effectiveness of the capital increase.

12.5 Ordinary Shares

Ordinary Shares issued upon exercise of Conversion Rights will be fully paid and will in all respects rank *pari passu* with the fully paid Ordinary Shares in issue on the relevant Conversion Date, except in any such case for any right excluded by mandatory provisions of applicable law and except that such Ordinary Shares will not rank for (or, as the case may be, the relevant holder shall not be entitled to receive) any rights, distributions or payments the record date or other due date for the establishment of entitlement for which falls prior to the relevant Conversion Date.

12.6 Limitations on ownership of Ordinary Shares

The Lenders acknowledge that the Ordinary Shares issued upon conversion of any Loan are subject to the provisions of Dutch corporate law and the limitations on ownership in accordance with the Articles of Association of the Borrower, relating to the requirement that the Borrower must at all times be directly or indirectly owned or controlled by the Dutch State, municipalities or provinces.

12.7 Issuance Authorisation

Each year the Lenders and other shareholders of the Borrower shall be asked by the Borrower to cast their vote at a shareholders' meeting of the Borrower, in favour of such a resolution to ensure that the Issuance Authorisation again has a validity of the maximum statutory period of 5 years.

13. TAXATION

13.1 Definitions

(a) In this Agreement:

(i) **Protected Party** means a Lender which is or will be subject to any liability, or required to make any payment, for or on account of Tax in relation to a sum received or receivable (or any sum deemed for the purposes of Tax to be received or receivable) under this Agreement.

(ii) **Tax Credit** means a credit against, relief or remission for, or repayment of any Tax.

(iii) **Tax Deduction** means a deduction or withholding for or on account of Tax from a payment under this Agreement.

(iv) **Tax Payment** means either the increase in a payment made by an Obligor to a Lender under Clause 13.2 (Tax gross-up) or a payment under Clause 13.3 (Tax indemnity).

13.2 Tax gross-up

(a) The Borrower shall make all payments to be made by it without any Tax Deduction, unless a Tax Deduction is required by law.

(b) The Borrower shall promptly upon becoming aware that it must make a Tax Deduction (or that there is any change in the rate or the basis of a Tax Deduction) notify the Lender Committee accordingly. Similarly, a Lender shall notify the Lender Committee on becoming so aware in respect of a payment payable to that Lender. If the Lender Committee receives such notification from a Lender it shall notify the Borrower.

(c) If a Tax Deduction is required by law to be made by the Borrower, the amount of the payment due from the Borrower shall be increased to an amount (the **Additional Amount**) which (after making any Tax Deduction) leaves an amount equal to the payment which would have been due if no Tax Deduction had been required.

(d) If the Borrower is required to make a Tax Deduction, it shall make that Tax Deduction and any payment required in connection with that Tax Deduction within the time allowed and in the minimum amount required by law.

(e) Within thirty days of making either a Tax Deduction or any payment required in connection with that Tax Deduction, the Borrower shall deliver to the Lender Committee for the Lender entitled to the payment such evidence reasonably satisfactory that the Tax Deduction has been made or (as applicable) any appropriate payment paid to the relevant taxing authority.

13.3 Tax indemnity

(a) The Borrower shall (within three Business Days of demand by the Lender Committee) pay to a Protected Party an amount equal to the loss, liability or cost which that Protected Party determines will be or has been (directly or indirectly) suffered for or on account of Tax by that Protected Party in respect of this Agreement.

(b) Paragraph (a) above shall not apply:

(i) with respect to any Tax assessed on a Lender if that Tax is imposed on or calculated by reference to the net income (deemed) received or receivable by that Lender; or

(ii) to the extent a loss, liability or cost is compensated for by an increased payment under Clause 13.2 (Tax gross-up).

(c) A Protected Party making, or intending to make a claim under paragraph (a) above shall promptly notify the Lender Committee of the event which will give, or has given, rise to the claim, following which the Lender Committee shall notify the Company.

(d) A Protected Party shall, on receiving a payment from the Borrower under this Clause 13.3, notify the Lender Committee.

13.4 Tax credit

If the Borrower makes a Tax Payment and the relevant Lender determines that:

(a) a Tax Credit is attributable to an increased payment of which that Tax Payment forms part, to that Tax Payment or to a Tax Deduction in consequence of which that Tax Payment was required; and

(b) that Lender has or could have obtained and utilised that Tax Credit,

the Lender shall pay an amount to the Borrower which that Lender determines will leave it (after that payment) in the same after-Tax position as it would have been in had the Tax Payment not been required to be made by the Borrower.

13.5 Stamp taxes

The Borrower shall pay and, within three Business Days of demand, indemnify each Lender against any cost, loss or liability that Lender incurs in relation to all stamp duty, registration and other similar Taxes payable in respect of this Agreement.

13.6 Value added tax

(a) All amounts expressed to be payable under this Agreement by any Party to a Lender which (in whole or in part) constitute the consideration for any supply for VAT purposes are deemed to be exclusive of any VAT which is chargeable on that supply, and accordingly, subject to paragraph (b) below, if VAT is or becomes chargeable on any supply made by any Lender to any Party under this Agreement and such Lender is required to account to the relevant tax authority for the VAT, that Party must pay to such Lender (in addition to and at the same time as paying any other consideration for such supply) an amount equal to the amount of the VAT (provided such Lender promptly provides an appropriate VAT invoice to that Party).

(b) If VAT is or becomes chargeable on any supply made by any Lender (the **Supplier**) to any other Lender (the **Recipient**) under this Agreement, and any Party other than the Recipient (the **Relevant Party**) is required by the terms of this Agreement to pay an amount equal to the consideration for that supply to the Supplier (rather than being required to reimburse or indemnify the Recipient in respect of that consideration):

(i) (where the Supplier is the person required to account to the relevant tax authority for the VAT) the Relevant Party must also pay to the Supplier (at the same time as paying that amount) an additional amount equal to the amount of the VAT. The Recipient must (where this paragraph (a) applies) promptly pay to the Relevant Party an amount equal to any credit or repayment the Recipient receives from the relevant tax authority which the Recipient reasonably determines relates to the VAT chargeable on that supply; and

(ii) (where the Recipient is the person required to account to the relevant tax authority for the VAT) the Relevant Party must promptly, following demand from the Recipient, pay to the Recipient an amount equal to the VAT chargeable on that supply but only to the extent that the Recipient reasonably determines that it is not entitled to credit or repayment from the relevant tax authority in respect of that VAT.

(c) Where this Agreement requires any Party to reimburse or indemnify a Lender for any cost or expense, that Party shall reimburse or indemnify (as the case may be) such Lender for the full amount of such cost or expense, including such part thereof as represents VAT, save to the extent that such Lender reasonably determines that it is entitled to credit or repayment in respect of such VAT from the relevant tax authority.

(d) In relation to any supply made by a Lender to any Party under this Agreement, if reasonably requested by such Lender, that Party must promptly provide such Lender with details of that Party's VAT registration and such other information as is reasonably requested in connection with such Lender's VAT reporting requirements in relation to such supply.

14. MITIGATION BY THE LENDERS

14.1 Mitigation

(a) If any circumstances arise which could result in any amount becoming payable under or pursuant to, or cancelled pursuant to, any of Clause 13 (Taxation) and Clause 8 (Repayment and Prepayment), the Parties will consult with each other until the expiry of thirty (30) days (each such period, a **Mitigation Period**) to try to find a means of avoiding or mitigating the effect of such additional payment obligation, but subject always to the Borrower's right pursuant to Clause 8 (Repayment and Prepayment).

(b) No Party will be obliged to implement any arrangement proposed during the consultations referred to in paragraph (a) above.

(c) Paragraph (a) above does not in any way limit the obligations of the Borrower under this Agreement.

(d) The Majority Lenders may, by written notice to the Borrower, terminate the Mitigation Period at any time if:

(i) an Event of Default has occurred and is continuing; or

(ii) the continuation of the consultations would cause the Lenders to breach any applicable law.

14.2 Limitation of liability

(a) The Borrower shall promptly indemnify the Lenders for all costs and expenses reasonably incurred by any of the Lenders as a result of steps taken by a Lender under Clause 14.1 (Mitigation). The Lenders shall reasonably substantiate the amount of, and the grounds for, any such claim for indemnification.

(b) The Lenders are not obliged to take any steps under Clause 14.1 (Mitigation) if, in the opinion of the Majority Lenders, to do so might be prejudicial to the Lenders.

15. COSTS AND EXPENSES

15.1 Transaction costs

Each of the Parties will be responsible for their own costs and expenses (including legal fees) incurred by them in connection with the negotiation, preparation, printing and execution of this Agreement and any other documents referred to in this Agreement. Any costs and expenses for account of the Lenders that are incurred by the Borrower will be set-off against any dividend amounts in respect of Ordinary Shares payable to the Lenders on the immediately succeeding dividend payment date.

15.2 Amendment costs

If the Borrower requests an amendment, waiver or consent, the Borrower shall reimburse the Lenders for the amount of all documented costs and expenses (including legal fees) reasonably incurred by the Lenders in responding to, evaluating, negotiating or complying with that request or requirement. The Lenders shall provide such Borrower with an invoice setting out such costs and expenses in reasonable detail.

15.3 Enforcement costs

The Borrower shall immediately on demand, pay to the Lenders the amount of all costs and expenses (including legal fees of one legal advisor to the Lenders) incurred by the Lenders in connection with the enforcement of, or the preservation of any rights under, this Agreement.

16. REPRESENTATIONS AND WARRANTIES

16.1 Representations and warranties

Each of the Lenders has entered into this Agreement in reliance on the representations given in this Clause 16, and the Borrower, unless the context requires otherwise, makes the representations set out in this Clause 16.

16.2 Status

It is a public company, duly incorporated and validly existing under the laws of the Netherlands.

16.3 Binding obligations

The obligations expressed to be assumed by it in this Agreement are, subject to any general principles of law limiting its obligations which are specifically referred to in any legal opinion delivered pursuant to Clause 7 (*Conditions of Utilisation*), legal, valid, binding and enforceable obligations.

16.4 Non-conflict with Other Obligations

The entry into and performance by it of, and the transactions contemplated by, this Agreement do not and will not conflict with:

(a) any law or regulation applicable to it;

(b) its or any of its Subsidiaries' constitutional documents; or

(c) any agreement or instrument binding upon it or any of its Subsidiaries or any of its or any of its Subsidiaries' assets or constitute a default or termination event (however described) under any such agreement or instrument,

in each case to the extent it has or is reasonably like to have a Material Adverse Effect.

16.5 Power and authority

It has the power to enter into and perform, and has taken all necessary action to authorise, (i) the entry into and performance of, this Agreement and (ii) the transactions contemplated by this Agreement.

16.6 No Default

No Default is outstanding or will result from the execution of, or the performance of any transaction contemplated by, this Agreement.

16.7 No Conversion Event

No Conversion Event has occurred.

16.8 Governing Law and Enforcement

Subject to any qualifications or reservations as to matters of law of general application as set out in any legal opinion delivered pursuant to Clause 7 (*Conditions of Utilisation*),

(a) the choice of Dutch law as the governing law of this Agreement will be recognised and enforced in the Netherlands; and

(b) any judgment obtained in the Netherlands in relation to this Agreement will be recognised and enforced in the Netherlands.

16.9 Centre of main interests and establishments

For the purposes of Regulation (EU) 2015/848 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on insolvency proceedings (the **Regulation**), its centre of main interest (as that term is used

in Article 3(1) of the Regulation) is situated in the Netherlands and it has no "establishment" (as that term is used in Article 2(10) of the Regulation) in any other jurisdiction.

16.10 No Misleading Information

Any information provided in writing by it or its representatives in connection with the entering into of this Agreement was true and accurate in all material respects as at the date it was provided and no information has been given or withheld that results in such information being untrue or misleading in any material respect, provided that the Borrower makes no representation or warranty as to the completeness or accuracy of forecasts, estimates, projections, statements of intent or statements of opinion provided to the Lenders or their representatives and advisers.

16.11 Tax Deduction

(a) It takes the position that it is not required to make any Tax Deduction from any payment it may make under this Agreement to a Lender.

(b) It takes the position that the deduction of interest paid, accrued or otherwise due under this Agreement is not restricted on the basis of article 10, paragraph 1, sub a, b or d, of the Corporate Tax Act (*Wet op de vennootschapsbelasting 1969*).

16.12 Tax status

No notice under Article 36 Tax Collection Act (*Invorderingswet 1990*) has been given by the Borrower.

16.13 Tax payment and filings

(a) It has duly and punctually paid and discharged all Taxes imposed upon it or its assets within the time period allowed without incurring recovery interest (*invorderingsrente*) or penalties (save to the extent that (i) payment is being contested in good faith, (ii) it has maintained adequate reserves for the payment of such Taxes and (iii) payment can be lawfully withheld).

(b) It is not (and none of its Subsidiaries is) materially overdue in the filing of any Tax returns and it is not (and none of its Subsidiaries) is overdue in the payment of any amount in respect of Tax, in each case to the extent having or being reasonably likely to have a material adverse effect.

(c) No claims or investigations are being or are reasonably likely to be conducted against it (or any of its Subsidiaries) with respect to Taxes such that a liability of, or claim against, any member of the Group would have or would be reasonably likely to have a material adverse effect.

16.14 Stamp duty

No stamp, transaction, registration or similar taxes are assessable or payable in the Netherlands in connection with the execution, delivery, performance and enforcement of this Agreement.

16.15 Times for making representations

(a) The representations set out in this Clause 16 are made by the Borrower on the date of this Agreement.

(b) Unless a representation is expressed to be given at a specific date, each representation (other than the representations set out in Clause 16.7 (No Conversion Event) and Clause 16.11 (Tax

Deduction)) is deemed to be repeated by the Borrower on each Closing Date, on the date of each Utilisation Request and the first day of each Interest Period.

(c) The representation set out in Clause 16.7 (No Conversion Event) is deemed to be repeated by the Borrower on each Closing Date.

(d) When a representation is made (or repeated as set out above) after the date of this Agreement, it will be deemed to be made (or repeated as set out above) by reference to the facts and circumstances then existing at the time made (or repeated as set out above), taking into account any changes in law since the date of this Agreement.

17. UNDERTAKINGS

The undertakings in this Clause 17 remain in force from the date of this Agreement for as long as any Commitment is in force or any amount is outstanding under this Agreement. The Borrower shall, save with the prior approval of the Majority Lenders,

(a) not in any way modify the rights attaching to the Ordinary Shares with respect to voting, dividends or liquidation nor issue any other class or type of equity share capital carrying any rights which are more favourable than such rights attaching to the Ordinary Shares, but so that nothing in this paragraph (a) shall prevent:

(i) any consolidation, reclassification or subdivision of the Ordinary Shares;

(ii) any modification of such rights which is not, in the determination in its absolute discretion of an independent financial adviser (pre-approved by the Majority Lenders, such approval not unreasonably to be withheld), prejudicial to the interests of the Lenders;

(iii) any alteration to the articles of association of the Borrower made in connection with the matters described in this Clause 17 to the extent permitted under this Clause 18 or which is supplemental or incidental to any of the foregoing (including any amendment made to enable or facilitate procedures relating to such matters and any amendment dealing with the rights and obligations of holders of Securities, including Ordinary Shares, dealt with under such procedures);

(iv) any issue of equity share capital where the issue of such equity share capital results, or would, but for the provisions of Clause 12.4 (Procedure for exercise of Conversion Right) relating to roundings, otherwise result in an adjustment to, or a consideration with respect to the determination of, the Conversion Price;

(v) any issue of equity share capital or modification of rights attaching to the Ordinary Shares, where prior thereto the Borrower shall have instructed an independent financial adviser to determine in its absolute discretion what (if any) adjustments should be made to, or considerations should be made with respect to the determination of, the Conversion Price as being fair and reasonable to take account thereof and such independent financial adviser shall have determined in its absolute discretion either that no adjustment or consideration is required or that an adjustment to or consideration in respect of the determination of the Conversion Price is required and, if so, the new Conversion Price as a result thereof and the basis upon which such adjustment or consideration in respect of the determination is to be made and, in any such case, the date on which the adjustment or consideration in respect of the determination shall take effect (and so that the adjustment or consideration in respect of the determination shall be made and shall take effect accordingly)*;*

(b) not make any issue, grant or distribution or take or omit to take any other action if the effect thereof would be that, on the exercise of Conversion Rights, Ordinary Shares could not, under any applicable law then in effect, be legally issued as fully paid;

(c) not reduce its issued share capital or any uncalled liability in respect thereof, or any non-distributable reserves, except:

(i) pursuant to the terms of issue of the relevant share capital;

(ii) by means of a purchase or redemption of share capital of the Borrower to the extent, in any such case, permitted by applicable law;

(iii) where the reduction does not involve any distribution of assets;

(iv) solely in relation to a change in the currency in which the nominal value of the Ordinary Shares is expressed;

(v) to create distributable reserves;

(vi) by way of transfer to reserves as permitted under applicable law;

(vii) where the reduction is permitted by applicable law and an independent financial adviser, acting as expert and in its absolute discretion, advises that the interests of the Lenders will not be materially prejudiced by such reduction;

(viii) where the reduction is permitted by applicable law and results in an adjustment to, or a consideration with respect to the determination of, the Conversion Price or is otherwise taken into account for the purposes of determining whether such an adjustment or consideration with respect to the determination should be made; or

(ix) provided that, without prejudice to the other provisions of this Agreement, the Borrower may exercise such rights as it may from time to time be entitled pursuant to applicable law to purchase, redeem or buy back its Ordinary Shares and any depositary or other receipts or certificates representing Ordinary Shares without the consent of any Lender;

(d) provide to the Lenders, by no later than 5 Business Days prior to the Closing Date, all of the documents and evidence referred to in Schedule 2 (Conditions precedent) in form and substance satisfactory to the Lenders (acting reasonably) provided that the conditions may be waived by the Lenders in whole or in part; and

(e) pay and discharge all Taxes due and payable by it prior to the accrual of any fine or penalty for late payment, unless (and only to the extent that) (i) payment of those Taxes is being contested in good faith, (ii) adequate reserves are being maintained for those Taxes and the costs required to contest them (iii) the payment can be lawfully withheld and (iv) failure to pay those Taxes is not reasonably likely to have a material adverse effect.

18. EVENTS OF DEFAULT

Each of the events or circumstances set out in this Clause 18 is an Event of Default (save for Clause 18.4 (Acceleration)).

18.1 Non-payment of principal

The Borrower does not pay any amount of principal payable under this Agreement at the place and in the currency in which it is expressed to be payable within 14 days of the due date.

18.2 Non-payment of interest

Subject to Clause 11.4 (Optional deferral of interest by the Borrower), the Borrower does not pay any amount of interest payable under this Agreement at the place and in the currency in which it is expressed to be payable within 14 days of the due date.

18.3 Insolvency proceedings

An order is made or an effective resolution is passed for the Winding-up of the Borrower except in any such case for the purpose of and followed by a merger, reconstruction or amalgamation the terms of which have been previously approved by Majority Lenders.

18.4 Acceleration

(a) On and at any time after the occurrence of an Event of Default which is continuing the Majority Lenders may:

(i) by notice to the Borrower cancel the Commitment whereupon it shall immediately be cancelled;

(ii) in the case of Clause 18.1 (Non-payment of principal) and Clause 18.2 (Non-payment of interest)), at their discretion and, subject to any applicable laws, without further notice, institute proceedings for the Winding-up of the Borrower in the Netherlands (but not elsewhere) and/or prove in any Winding-up of the Borrower, but may take no other action in respect of such default; and

(iii) in the case of Clause 18.3 (Insolvency proceedings), declare the Loans immediately become due and repayable at their outstanding principal amount together with accrued interest and any Arrears of Interest and/or prove in the Winding-up of the Borrower, subject always to the ranking provided in Clause 2 (Subordination).

(b) Subject as provided in this Clause 18.4, a Lender may at its discretion and without further notice institute such proceedings or take such steps or actions against Borrower as it may think fit to enforce any term or condition binding on the Borrower but in no event shall the Borrower, by virtue of the institution of any such proceedings, steps or actions, be obliged to pay any sum or sums, in each case, sooner than the same would otherwise have been payable by it.

(c) No remedy against the Borrower, other than as referred to in this Clause 18, shall be available to the Lenders whether for the recovery of amounts owing under this Agreement or in respect of any breach by the Borrower of any of its other obligations under or in respect of this Agreement.

19. CHANGES TO PARTIES

19.1 Transfers

(a) In this Clause 19:

Transfer Date means, for a Transfer Certificate, the later of:

(A) the proposed Transfer Date specified in the relevant Transfer Certificate; and

(B) the date on which the New Lender or the Borrower, as applicable, executes the relevant Transfer Certificate.

(b) The Borrower may not assign any of its rights or transfer any of its rights or obligations under this Agreement without the prior written consent of all the Lenders.

(c) A Lender (the **Existing Lender**) may transfer its contractual position in accordance with Section 6:159 Dutch Civil Code to:

(i) any other Lender (a **New Lender**), provided such Lender is a Shareholder at the time of the transfer and provided that such transfer does not result in a Change of Control; and

(ii) the Borrower,

in each case, in accordance with applicable law (including, for avoidance of doubt, the Market Abuse Regulation).

(d) The Borrower and each Lender agree and confirm that it in advance provided its co-operation (as required by Section 6:159 Dutch Civil Code) to any transfer which complies with paragraph (c) above.

(e) Any reference in this Agreement to a Lender includes a New Lender but excludes a Lender if no amount is or may be owed to or by it under this Agreement.

19.2 Procedure for transfer

(a) Subject to the conditions set out in Clause 19.1 (Transfers) a transfer is effected in accordance with paragraph (b) below when the New Lender or the Borrower, as applicable, executes an otherwise duly completed Transfer Certificate delivered to it by the Existing Lender.

(b) On the Transfer Date:

(i) the entire or part of the legal relationship under the Agreement of the existing Lender which is a party to the Transfer Certificate, expressed to be transferred thereby, will be transferred to the New Lender or the Borrower, as applicable, by way of an assumption of contract (*contractsoverneming*) pursuant to Section 6:159 Dutch Civil Code; and

(ii) the New Lender shall become a Party as a **Lender**.

(c) The New Lender shall notify the Borrower of any transfer promptly on execution of the Transfer Certificate in respect of such transfer and shall as soon as reasonably practicable after it has executed a Transfer Certificate, send to the Borrower a copy of that Transfer Certificate.

(d) The Existing Lender shall notify the Borrower promptly of any proposed transfer.

20. LENDER COMMITTEE

(a) The Majority Lenders shall, within 6 months from the date of this Agreement, establish a committee of Lenders whose Commitments aggregate more than 10 per cent. of the Total Commitment (or, if the Commitments have been reduced to zero, aggregated more than 10 per cent. of the Commitments immediately prior to that reduction) (the **Lender Committee**).

(b) The Lender Committee shall (i) promptly when constituted inform the Borrower of the identity of its members, (ii) promptly inform the Borrower of any changes in its members and (iii) at all times ensure that the Borrower is in possession of the relevant contact details of each member of the Lender Committee.

(c) The Lender Committee shall have an administrative role only for purposes of organising the group of Lenders and, if required, supporting the role of the Closing Agent under the documentation.

21. THE CLOSING AGENT

21.1 No fiduciary duties

Nothing in this Agreement constitutes the Closing Agent as trustee or fiduciary of any other person.

21.2 Rights and discretions of the Closing Agent

(a) The Closing Agent may rely on:

(i) any representation, warranty, notice or document believed by it to be genuine, correct and appropriately authorised; and

(ii) any statement made by any person regarding any matters which may reasonably be assumed to be within his knowledge or within his power to verify.

(b) The Closing Agent may assume (unless it has received notice to the contrary) that:

(i) no Default has occurred (unless it has actual knowledge of a Default arising under Clause 18.1 (Non-payment of principal) and/or Clause 18.2 (Non-payment of interest);

(ii) any right, power, authority or discretion vested in any Party has not been exercised; and

(iii) any notice or request delivered or made by the Borrower is made on behalf of and with the consent and knowledge of the Borrower.

(c) The Closing Agent may engage, pay for and rely on the advice or services of any lawyers, accountants, surveyors or other experts.

(d) The Closing Agent may act in relation to this Agreement through its personnel and agents.

(e) Notwithstanding any other provision of this Agreement to the contrary, the Closing Agent shall not be obliged to do or omit to do anything if it would or might in its reasonable opinion constitute a breach of any law or regulation or a breach of a fiduciary duty or duty of confidentiality.

21.3 Exclusion of liability

(a) No Party (other than the Closing Agent) may take any proceedings against any officer, employee or agent of the Closing Agent in respect of any claim it might have against the Closing Agent or in respect of any act or omission of any kind by that officer, employee or agent in relation to this Agreement and any officer, employee or agent of the Closing Agent may rely on this Clause 21.3 subject to Clause 1.3 (Third party rights). This paragraph (a) constitutes an irrevocable third party stipulation for no consideration (*onherroepelijk derdenbeding om niet*) as referred to in Section 6:253 Dutch Civil Code for the benefit of any officer, employee or agent of the Closing Agent.

(b) The Closing Agent will not be liable for any delay (or any related consequences) in crediting an account with an amount required under this Agreement to be paid by the Closing Agent if the Closing Agent has taken all necessary steps as soon as reasonably practicable to comply with the regulations or operating procedures of any recognised clearing or settlement system used by the Closing Agent for that purpose.

22. CONDUCT OF BUSINESS BY THE LENDERS AND THE CLOSING AGENT

No provision of this Agreement will:

(a) interfere with the right of the Lenders or the Closing Agent to arrange its affairs (tax or otherwise) in whatever manner it thinks fit;

(b) oblige the Lenders or the Closing Agent to investigate or claim any credit, relief, remission or repayment available to it or the extent, order and manner of any claim; or

(c) oblige the Lenders or the Closing Agent to disclose any information relating to its affairs (tax or otherwise) or any computations in respect of Tax,

except as expressly otherwise set out herein.

23. ADMINISTRATION

23.1 Payments

(a) Payments of principal and interest in respect of a Loan will be made by transfer to the registered account of the Lenders.

(b) All payments in respect of a Loan are subject to all applicable fiscal and other laws and regulations.

23.2 Application of certain payments

(a) If a Lender receives a payment that is insufficient to discharge all the amounts then due and payable by the Borrower under this Agreement or receives any surplus amounts, such Lender shall apply that payment or such amounts towards the obligations of the Borrower under this Agreement in the following order:

(i) first, in or towards payment *pro rata* of any unpaid fees, costs and expenses of a Lender under this Agreement (as certified by that Lender upon request of the Borrower (such certification being conclusive evidence of such fees, costs and expenses and without the Lender being required to provide any further evidence in this respect));

(ii) secondly, in or towards payment *pro rata* of any accrued interest, Arrears of Interest, fee or commission due but unpaid under this Agreement;

(iii) thirdly, in or towards payment *pro rata* of any principal due but unpaid under this Agreement; and

(iv) fourthly, in or towards payment *pro rata* of any sum due but unpaid under this Agreement.

(b) If a Lender (a **Recovering Lender**) receives or recovers any amount from the Borrower in excess of the pro rata amount it is entitled to under this Agreement, then:

(i) the Recovering Lender shall, within 3 Business Days, notify details of the receipt or recovery, to the Lenders;

(ii) the Lender Committee (acting on the instructions of the Majority Lenders) shall determine whether the receipt or recovery is in excess of the amount the Recovering Lender is entitled to under this Agreement; and

(iii) the Recovering Lender shall, within 3 Business Days of demand by the Lender Committee (acting on the instructions of the Majority Lenders), pay to the Lenders an amount (the **Sharing Payment**) equal to such receipt or recovery less any amount which the Lender Committee (acting on the instructions of the Majority Lenders) determines may be retained by the Recovering Lender as its share of any payment to be made, in accordance with this Agreement.

(c) The Lenders shall treat the Sharing Payment as if it had been paid by the Borrower to the Lenders and the Lender Committee (acting on the instructions of the Majority Lenders) shall instruct the relevant Lenders to distribute the Sharing Payment between the Lenders (other than the Recovering Lender) in accordance with the terms of this Agreement towards the obligations of the Borrower to such Lenders.

(d) Clause 23.1 (Payments) will override any appropriation made by the Borrower.

23.3 No set-off permissible by the Borrower

(a) All payments to be made by the Borrower under this Agreement shall be calculated and be made without (and free and clear of any deduction for) set-off or counterclaim.

(b) Paragraph (a) above shall not apply to any payments to be made by the Borrower in relation to any rights and obligations the Borrower acquired from an Existing Lender in accordance with Clause 19.1(c).

23.4 Business Days

(a) Any payment which is due to be made on a day that is not a Business Day shall be made on the next Business Day in the same calendar month (if there is one) or the preceding Business Day (if there is not).

(b) During any extension of the due date for payment of any principal or Unpaid Sum under this Agreement interest is payable on the principal or Unpaid Sum at the rate payable on the original due date and in accordance with the provisions of Clause 10.3 (Payment of interest).

23.5 Currency of amount

(a) Subject to this Clause 23.5, Euro is the currency of account and payment for any sum due from the Borrower under this Agreement.

(b) Each payment in respect of costs, expenses or Taxes shall be made in the currency in which the costs, expenses or Taxes are incurred.

(c) Any amount expressed to be payable in a currency other than Euro shall be paid in that other currency.

24. NOTICES

24.1 Communications in writing

Any communication to be made under or in connection with this Agreement shall be made in writing.

24.2 Addresses

(a) Except as provided below, the contact details of each Party for all communications in connection with this Agreement are those notified by that Party for this purpose to the Closing Agent on or before the date it becomes a Party.

(b) The contact details of the Borrower for this purpose are:

Address:	Utrechtseweg 68 6812 AH Arnhem The Netherlands
Email:	[●]
Attention:	[●]

(c) The contact details of the Closing Agent for this purpose are:

Address:	[●]
Email:	[●]
Attention:	[●]

(d) Any communication or document made or delivered by one person to another under or in connection with this Agreement will only be effective, if by way of letter, when it has been left at the relevant address or 5 Business Days after being deposited in the post postage prepaid in an envelope addressed to it at that address,

and, if a particular department or officer is specified as part of its address details provided under this Clause 24.2 (Addresses), if addressed to that department or officer.

24.3 Electronic communication

(a) Any communication to be made between the Parties under or in connection with this Agreement may be made by electronic mail or other electronic means, if the Parties:

(i) agree that, unless and until notified to the contrary, this is to be an accepted form of communication;

(ii) notify each other in writing of their electronic mail address and/or any other information required to enable the sending and receipt of information by that means; and

(iii) notify each other of any change to their address or any other such information supplied by them.

(b) Any electronic communication made between the Parties will be effective only when actually received in readable form and in the case of any electronic communication made by the Borrower to the Closing Agent or the Lender Committee, as applicable, only if it is addressed in such a manner as the Closing Agent or the Lender Committee, as the case may be, shall specify for this purpose.

24.4 English language

(a) Any notice given under or in connection with this Agreement must be in English.

(b) All other documents provided under or in connection with this Agreement must be:

(i) in English; or

(ii) if not in English, and if so required by the Lender, accompanied by a certified English translation and, in this case, the English translation will prevail unless the document is a constitutional, statutory or other official document.

25. CALCULATIONS AND CERTIFICATES

25.1 Certificates and determinations

Any certification or determination by the Borrower of a rate or amount under this Agreement is, in the absence of manifest error, conclusive evidence of the matters to which it relates.

25.2 Day count convention

Any interest, commission or fee accruing under this Agreement will (unless otherwise expressly stated in this Agreement) accrue from day to day and is calculated on the basis of the actual number of days elapsed and a year of 360 days.

26. PARTIAL INVALIDITY

If, at any time, any provision of this Agreement is or becomes illegal, invalid or unenforceable in any respect under any law of any jurisdiction, neither the legality, validity or enforceability of the remaining provisions nor the legality, validity or enforceability of such provision under the law of any other jurisdiction will in any way be affected or impaired.

27. REMEDIES AND WAIVERS

No failure to exercise, nor any delay in exercising, on the part of the Lenders, any right or remedy under this Agreement shall operate as a waiver, nor shall any single or partial exercise of any right or remedy prevent any further or other exercise or the exercise of any other right or remedy. The rights and remedies provided in this Agreement are cumulative and not exclusive of any rights or remedies provided by law.

28. AMENDMENTS AND WAIVERS

Any term of this Agreement may be amended or waived only with the written consent of the Majority Lenders and the Borrower and any such amendment or waiver will be binding on all Parties.

29. COUNTERPARTS

This Agreement may be executed in any number of counterparts, and by each party on separate counterparts. Each counterpart is an original, but all counterparts shall together constitute one and the same instrument.

30. GOVERNING LAW

This Agreement and any non-contractual obligations arising out of or in connection with it are governed by Dutch law.

31. EXECUTION OF THE AGREEMENT BY ATTORNEY

If a Party incorporated in the Netherlands, is represented by an attorney in connection with the signing and/or execution of this Agreement or any other agreement, deed or document referred to in this Agreement or made pursuant to this Agreement, it is hereby expressly acknowledged and accepted by the other Parties that the existence and scope of the attorney's authority and the effect of attorney's exercise or purported exercise of his authority shall be governed by Dutch law.

32. ENFORCEMENT

(a) The courts of Amsterdam, the Netherlands have exclusive jurisdiction to settle any dispute arising out of or in connection with this Agreement (including a dispute relating to the existence, validity or termination of this Agreement or any non-contractual obligation arising out of or in connection with this Agreement) (a **Dispute**).

(b) The Parties agree that the courts of Amsterdam, the Netherlands are the most appropriate and convenient courts to settle Disputes and accordingly no Party will argue to the contrary.

SCHEDULE 1

THE LENDERS

Name	Commitment (€)
[●]	[●]
[●]	[●]
[●]	[●]
[●]	[●]
[●]	[●]
[●]	[●]
[●]	[●]
[●]	[●]

SCHEDULE 2

CONDITIONS PRECEDENT

1. The borrower

(a) A copy of the constitutional documents of the Borrower, including an up-to-date extract of the trade register of the chamber of commerce.

(b) A copy of a resolution of the board of directors of the Borrower:

(i) approving the terms of, and the transactions contemplated by, this Agreement and resolving that it execute this Agreement;

(ii) authorising a specified person or persons to execute this Agreement on its behalf; and

(iii) authorising a specified person or persons, on its behalf, to sign and/or despatch all documents and notices to be signed and/or despatched by it under or in connection with this Agreement.

(c) A copy of a resolution of the supervisory board of the Borrower evidencing its approval of the execution of, and the terms of, and the transactions contemplated by, this Agreement.

(d) Evidence of (i) the request for advice from each works council, or central or European works council with jurisdiction over the transactions contemplated by this Agreement and (ii) positive or neutral advice and, to the extent subject to conditions, such conditions shall not (A) lead, or be reasonably expected to lead, to a breach of the terms of this Agreement and (B) be negative for the Lenders.

2. Legal opinion

(a) A legal opinion of Allen & Overy LLP, legal advisers to the Borrower, substantially in the form distributed to the Lenders prior to signing this Agreement.

(b) A tax opinion of KPMG Meijburg, tax advisers to the Borrower, substantially in the form distributed to the Lenders prior to signing this Agreement.

3. Financial update

A financial update to be provided by the Borrower to KPMG no later than 15 September 2021 consisting of (i) the Borrower's Interim Accounts (S1) (including the Borrower's semi-annual balance sheet), (ii) an impact analysis of published and final "methode besluit" on financial projections, (iii) a trading update of Capex and (iv) an overview of other events or developments which may have a significant impact on the net debt position or financial forecast of the Borrower.

4. Other documents and evidence

Evidence that any fees, costs and expenses due from the Borrower have been paid or will be paid by the date of this Agreement.

SCHEDULE 3

FORM OF REQUEST

To: **[●]** as Closing Agent

From: Alliander N.V.

Date: 8 December 2021

Alliander N.V. – EUR 600,000,000 Fixed Rate Convertible Shareholder Loan Facility dated 2 December 2021 (the **Agreement)**

1. We refer to the Agreement. This is a Request.

2. We wish to borrow a Loan on the following terms:

   (a) Utilisation Date: 15 December 2021

   (b) Amount: €600,000,000

3. Payment instructions are: **[●]**.

4. We confirm that each condition precedent under the Agreement which must be satisfied on the date of this Request is so satisfied.

5. We represent and warrant for the benefit of the Lenders that:

   (a) no Default is continuing or would result from the proposed Loan; and

   (b) the Representations made by us (other than the representations set out in Clause 17.7 (*No Conversion Event*) and Clause 17.11 (*Tax Deduction*)) by reference to the facts and circumstances then existing were true in all material respects.

6. This Request is irrevocable.

Alliander N.V.

By:

SCHEDULE 4

FORM OF TRANSFER CERTIFICATE

To: [**[●]** as New Lender (the **New Lender**)]/[the Borrower]

From: [**THE EXISTING LENDER**] (the **Existing Lender**)

Date: **[●]**

Alliander N.V. – EUR 600,000,000 Fixed Rate Convertible Shareholder Loan Facility dated 2 December 2021 (the **Agreement)**

We refer to the Agreement. This is a Transfer Certificate.

1. The Existing Lender transfers by way of transfer of contract to the [New Lender]/[Borrower] the Existing Lender's rights and obligations referred to in the Schedule below in accordance with the terms of the Agreement.

2. The proposed Transfer Date is **[●]**.

3. [On the Transfer Date the New Lender becomes Party to the Agreement as a Lender.]

4. [The administrative details of the New Lender for the purposes of the Agreement are set out in the Schedule.]

5. This Transfer Certificate acts as notice to the Borrower of the transfer referred to in this Transfer Certificate.

6. This Transfer Certificate may be executed in any number of counterparts and this has the same effect as if the signatures on the counterparts were on a single copy of this Transfer Certificate.

7. This Transfer Certificate and any non-contractual obligations arising out of or in connection with it are governed by Dutch law.

8. This Transfer Certificate has been entered into on the date stated at the beginning of this Transfer Certificate.

THE SCHEDULE

Rights and obligations to be transferred

[*insert relevant details, including applicable Commitment (or part)*]

[**Administrative details of the New Lender**

[*insert address for notices and payment details etc.]*]

[EXISTING LENDER]/[BORROWER]	**[NEW LENDER]**
By: [●]	By: **[●]**
By: [●]	

SCHEDULE 5

FORM OF COMMITMENT PROPOSAL

To: Alliander N.V.

From: **[●]**

Date: **[*a date no later than 1 December*] 2021**

Alliander N.V. – EUR 600,000,000 Fixed Rate Convertible Shareholder Loan Facility to be dated 2 December 2021 (the **Agreement)**

1. We refer to the Agreement. This is a Commitment Proposal.

2. We are the legal owner of **[●]** Ordinary Shares in the Borrower.

3. We confirm that our proposed Commitment is EUR **[●]**.

4. We acknowledge that our final Commitment will be allocated by you in accordance with Clause 5 (Allocation of Commitments) of the Agreement.

5. Our administrative details for the purposes of the Agreement are set out below:

   [●].

6. This Commitment Proposal is irrevocable.

[●]

By:

SCHEDULE 6

VALUATION FRAMEWORK

Valuation will be based on the fair market value principle:

Fair market value is the price at which the shares of the Borrower would change hands between a willing buyer and a willing seller, neither being under any compulsion to buy or to sell and both having reasonable knowledge of relevant facts.

Fair value will be determined using generally accepted valuation methodologies, preferably the income approach is deployed. In case part of shares will be transferred, the valuation will be based on *pro rata parte* of the 100% value (i.e. no discounts due to lack of control and/or liquidity).

SIGNATORIES

The Borrower

Alliander N.V.

By _____	By _____
Name:	Name:
Title:	Title:

[LENDER AND CLOSING AGENT SIGNATURE PAGES TO BE ADDED]

BIJLAGE 2B

BIJ VERSCHILLEN TUSSEN DE ENGELSE VERSIE EN DE NEDERLANDSE VERSIE VAN DE CONVERTEERBARE AANDEELHOUDERSLENING MET VASTE RENTE IS DE TEKST VAN DE ENGELSE VERSIE LEIDEND

EUR 600.000.000
CONVERTEERBARE AANDEELHOUDERSLENING MET VASTE RENTE

2 DECEMBER 2021

ALLIANDER N.V.
als Leningnemer

en

DE AANDEELHOUDERS
als de Leningverstrekkers

ALLEN & OVERY
Legal Consultants

Allen & Overy LLP

INHOUDSOPGAVE

Artikel **Pagina**

1. Definities en interpretatie....1
2. Achterstelling....13
3. De Faciliteit....14
4. Doel....14
5. Toewijzing van Commitments....14
6. Trekkingsvoorwaarden....15
7. Leningen....16
8. Aflossing en Vervroegde Aflossing....16
9. Vervanging of Aanpassing....17
10. Trekkingskosten....18
11. Rente....18
12. Conversie....20
13. Belastingheffing....24
14. Mitigeren door de Leningverstrekkers....27
15. (On)kosten....27
16. Verklaringen en Garanties....28
17. Algemene verplichtingen....30
18. Verzuimgebeurtenissen....32
19. Wijzigingen in de partijen....33
20. Leningverstrekkerscommissie....34
21. De Closing Agent....35
22. Bedrijfsvoering van de Leningverstrekkers en de Closing Agent....36
23. Administratie....36
24. Kennisgevingen....38
25. Berekeningen en bekrachtigingen....39
26. Partiële Nietigheid....40
27. Rechtsmiddelen en Afstandsverklaringen....40
28. Wijzigingen en Afstandsverklaringen....40
29. Ondertekening in veelvoud....40
30. Toepasselijk recht....40
31. Ondertekening van de Overeenkomst door een Gevolmachtigde....40
32. Handhaving....40

Bijlagen

1. De Leningverstrekkers....42
2. Opschortende voorwaarden....43
3. Model van een verzoek....45
4. Model van het Transfer Certificaat....46
5. Model voor een Commitment Voorstel....48
6. Waarderingskader....49

Signatories....50

DEZE EUR 600.000.000 CONVERTEERBARE AANDEELHOUDERSLENING MET VASTE RENTE (de **Overeenkomst)** is gedateerd 2 december 2021.

TUSSEN:

(1) **ALLIANDER N.V.**, een naamloze vennootschap opgericht naar Nederlands recht en ingeschreven in de Kamer van Koophandel onder nummer 34108286 (de **Leningnemer**);

(2) **DE AANDEELHOUDERS** van de Leningnemer genoemd in Schedule 1 (De Leningverstrekkers) als Leningverstrekkers (de **Leningverstrekkers**); en

(3) [●], in de hoedanigheid van closing agent (de **Closing Agent**).

ER WORDT OVEREENGEKOMEN:

1. DEFINITIES EN INTERPRETATIE

1.1 Definities

In deze Overeenkomst:

10-jaars Swaprente: de mid-swaprente met betrekking tot een Herzieningsperiode uitgedrukt als een jaarlijkse rente voor swaptransacties in euro met een looptijd van 10 jaar die aanvangt op de betreffende Herzieningsdatum zoals gepubliceerd op Bloombergscherm "[●]", of, indien er geen rente beschikbaar is op dit scherm op het betreffende moment, de mid-swaprente uitgedrukt als jaarlijkse rente voor swaptransacties in euro met een looptijd van 10 jaar die aanvangt op de betreffende Herzieningsperiode op een andere pagina of informatiedienst waarvan de Leningnemer en de Leningverstrekkerscommissie (hierbij optredend volgens de instructies van de Meerderheid van Leningverstrekkers) gezamenlijk bepalen dat deze het Bloomberg-scherm kunnen vervangen voor het publiceren van swaprentes van toonaangevende referentiebanken voor swaps in euro (in beide gevallen, de **Herzieningsrente Schermpagina**) om 11:00 uur (Centraal Europese Tijd) op de betreffende Herzieningsdatum. Indien de betreffende 10-jaars Swaprente niet wordt gepubliceerd op de Herzieningsrente Schermpagina op de betreffende Herzieningsdatum, dan geldt op deze Herzieningsdatum de Referentiebank Herzieningsrente als 10-jaars Swaprente;

10-jaars Swaprente Quotations: met betrekking tot een Herzieningsperiode het rekenkundig gemiddelde van bied- en laattarieven voor de jaarlijkse vaste rente (vastgesteld op een 30/360-dagen-basis) van een renteswap van vaste naar variabele rente in euro (a) met een looptijd van tien jaar die aanvangt op de betreffende Herzieningsdatum, (b) van een omvang die representatief is voor een enkele transactie in de betreffende markt op het betreffende moment bij een erkende dealer met een goede kredietwaardigheid in de swapmarkt en (iii) waarvan de variabele rente is gebaseerd op het 6-maands EURIBOR-tarief (berekend op basis van het aantal werkelijk verstreken dagen en een jaar van 360 dagen) of, indien het 6-maands EURIBOR-tarief niet meer wordt vastgesteld of gepubliceerd, een alternatieve rente die EURIBOR heeft vervangen in het dagelijks gebruik op de markt voor het bepalen van variabele rentetarieven van effecten in euro's (de **Alternatieve Rente**) of een opvolger of vervanger van EURIBOR die formeel wordt aanbevolen door een Relevant Nominating Body (de **Vervangingsrente**), plus een spread (die zowel positief als negatief kan zijn) of de formule of methodologie voor de berekening van een spread, waarvan, in elk der gevallen, de OFA heeft vastgesteld dat deze moet worden toegepast op de Alternatieve Rente of de Vervangingsrente (welke van toepassing is) om, in zoverre dit redelijkerwijs haalbaar is, economische schade of voordeel voor de Leningverstrekkers als gevolg van de vervanging van het EURIBOR-tarief door de Vervangingsrente of de Alternatieve rente (de **Aanpassingsspread**), beide zoals vastgesteld door de OFA, te verminderen of te voorkomen. De OFA stelt de Leningnemer op de hoogte van de Alternatieve Rente of de Vervangingsrente en een Aanpassingsspread, waarop de Leningnemer

onverwijld de Leningverstrekkers informeert, met dien verstande dat wanneer de OFA te goeder trouw en in overleg met de Leningnemer vaststelt dat er geen Vervangingsrente en geen duidelijke marktconsensus is over een mogelijke vervangende rente voor EURIBOR naar goed gebruik op de markt voor het vaststellen van variabele rentetarieven voor effecten uitgedrukt in euro's, de OFA een passende alternatieve rente en Aanpassingsspread vaststelt, waarbij de beslissing van de OFA bindend is voor de Leningnemer, de Leningverstrekkerscommissie en de Leningverstrekkers. Als de OFA niet bij machte is om een passende alternatieve rente vast te stellen, is de Referentiebank Herzieningsrente voor de betreffende periode voor iedere Herzieningsperiode, behoudens de Herzieningsperiode die aanvangt op de Eerste Herzieningsdatum, de Referentiebank Herzieningsrente zoals die gold in de voorgaande Herzieningsperiode, of (ii) als de Herzieningsperiode aanvangt op de Eerste Herzieningsdatum, de laatst beschikbare 10-jaars mid-swaprente voor swaptransacties in euro's, uitdrukt als een jaarlijkse rente, op de Herzieningsrente Schermpagina.

2018-Effecten: de Eeuwigdurende Achtergestelde Obligatielening van € 500.000.000 die door Leningnemer is uitgegeven op 8 februari 2018 (XS1757377400);

Bijkomend Bedrag: een bijkomend bedrag te betalen door de Leningnemer voortvloeiend uit en in overeenstemming met Artikel 13.2(c);

Achterstallige Rente: heeft de daaraan in Artikel 11.4(b) toegekende betekenis;

Statuten: de statuten van de Leningnemer zoals van tijd tot tijd gewijzigd;

Goedkeuring: een goedkeuring, instemming, toestemming, besluit, vergunning, vrijstelling, deponering, registratie of verklaring;

Werkdag: een dag (uitgezonderd zaterdagen en zondagen) waarop banken in Nederland geopend zijn voor algemene diensten;

Wijziging in Zeggenschap: wordt geacht te hebben plaatsgevonden (al dan niet met instemming van de Raad van Bestuur of de Raad van Commissarissen van de Leningnemer) indien een of meerdere personen (**Relevant(e) Perso(o)n(en)**) die in onderling overleg handelt/handelen of perso(o)n(en) die of uit naam van Relevant(e) Perso(o)n(en) handelt/handelen, direct of indirect (A) meer dan 50 procent van de uitstaande Gewone Aandelen van de Leningnemer of (B) een zodanig aantal aandelen in het kapitaal van de Leningnemer verwerft (verwerven) of verkrijgt (verkrijgen) dat hier meer dan 50% van de stemrechten aan is verbonden die normaliter kunnen worden uitgeoefend in een algemene aandeelhoudersvergadering;

Afsluitdatum: 15 december 2021;

Commitment Voorstel: een document dat wezenlijk de vorm heeft zoals weergegeven in Schedule 5 (Model voor een Commitment Voorstel);

Commitments: het bedrag dat met betrekking tot iedere Leningverstrekker in Schedule 1 (De Leningverstrekkers) achter zijn naam staat vermeld en het bedrag van andere Commitments die uit hoofde van Overeenkomst aan hem zijn overgedragen, voor zover deze niet overeenkomstig de bepalingen van deze Overeenkomst zijn ingetrokken, verlaagd of door hem zijn overgedragen;

een **Verplichte Vereffening van Achterstallige Rente** vindt plaats:

(a) als de Leningnemer dividend aankondigt, hiertoe besluit, betaalt of uitkeert of een betaling doet (anders dan een dividend in de vorm van aandelen) over aandelen in zijn aandelenkapitaal;

(b) als de Leningnemer dividend aankondigt, betaalt of uitkeert of een betaling doet over Gelijkwaardige Verplichtingen, tenzij dit dividend of deze uitkering onder de bepalingen van een Gelijkwaardige Verplichting niet discretionair is.

(c) als de Leningnemer aandelen inkoopt, terugkoopt of op andere wijze verkrijgt (anders dan (a) in relatie tot een beloningsregeling voor het personeel of gelijksoortige regelingen met of ten gunste van werknemers, directieleden, directeuren of consultants, (b) als gevolg van de omruiling of conversie van een klasse of serie van aandelenkapitaal voor een andere klasse of serie van aandelenkapitaal of (c) als gevolg van een aandelenruil of activaruil of gelijksoortige regeling zoals overeengekomen door de Leningnemer en een derde partij); of

(d) als de Leningnemer Gelijkwaardige Verplichtingen intrekt, inkoopt of op andere wijze verkrijgt, tenzij in het geval van (a) aflossing van Gelijkwaardige Verplichtingen op de geplande vervaldatum, of (b) conversie naar of omruiling in aandelen van het aandelenkapitaal van de Leningnemer, of (c) als de Leningnemer voorstelt om de Leningen en de Gelijkwaardige Verplichtingen geheel of gedeeltelijk af te lossen, terug te kopen of op andere wijze te verkrijgen middels een openbare bieding waarbij de bedragen van de Leningen en de Gelijkwaardige Verplichtingen die worden teruggekocht of verkregen in proportie zijn met de uitstaande hoofdsommen op dat moment.

Conversiedatum: heeft de daaraan in Artikel 12.4(e) toegekende betekenis;

Conversie Event:

(a) een downgrade van de kredietrating voor langlopende kredieten van de Leningnemer naar een rating lager dan:

(i) [A] door S&P;

(ii) [A2] door Moody's, of

(iii) een gelijkwaardige rating door een ander kredietbureau (A) dat wordt erkend door De Nederlandse Bank en (B) waarmee de Leningnemer een contractuele verbintenis heeft waaronder de Leningnemer een kredietrating voor langlopende kredieten is toegekend (een **Erkend Ratingbureau**);

(b) een van de kredietratings zoals opgenomen in lid (a) above onder Credit Watch komt te vallen of er een gelijksoortige gebeurtenis plaatsvindt die kan leiden tot een downgrade naar één niveau onder [A] door S&P, [A2] door Moody's, of naar een gelijkwaardig ratingniveau van een Erkend Ratingbureau;

(c) de FFO/Nettoschuld-ratio is lager dan 16% en de Leningnemer verwacht op basis van redelijke aannames dat binnen 18 maanden na de datum waarop is vastgesteld dat deze ratio lager is dan 16% (i) de FFO / Nettoschuld-ratio niet gaat stijgen naar ten minste 16% of (ii) de FFO / Nettoschuld-ratio lager zal worden dan 15%, of

(d) de Aanwijzing tot Uitgifte nietig wordt verklaard, wordt ingetrokken of een resterende geldigheid heeft van 3 maanden of minder;

Conversienotificatie: heeft de daaraan in Artikel 12.4(a) toegekende betekenis;

Conversiekoers: heeft de daaraan in Artikel 12.1(b) toegekende betekenis;

Conversierecht: heeft de daaraan in Artikel 12.1(a) toegekende betekenis;

Conversie-aandelen: de Gewone Aandelen die worden uitgegeven en geleverd aan de Leningverstrekkers door de Leningnemer op de Vereffeningsdatum uit hoofde van en in overeenstemming met de voorwaarden zoals uiteengezet in Artikel 12 (Conversie);

Credit Watch: de Leningnemer is opgenomen op een lijst van een Ratingbureau of een Erkend Ratingbureau waarmee het signaal wordt afgegeven dat dit bureau overweegt om de kredietrating van de Leningnemer te verlagen;

Verzuim: een Verzuimgebeurtenis of enig andere gebeurtenis of omstandigheid als bedoeld in Artikel 23 (Verzuimgebeurtenis) die (na afloop van een hersteltermijn, het sturen van een ingebrekestelling, het komen tot een vaststelling uit hoofde van deze Overeenkomst of een combinatie hiervan) een Verzuimgebeurtenis oplevert.

Uitgestelde Rentebetaling: heeft de daaraan in Artikel 11.4(a) toegekende betekenis;

Uitstelverzoek: heeft de daaraan in Artikel 11.4(a) toegekende betekenis;

BW: het Burgerlijk Wetboek;

Elektriciteitswet 1998: Wet van 2 juli 1998, houdende regels met betrekking tot de productie, het transport en de levering van elektriciteit, zoals van tijd tot tijd gewijzigd, voor het laatst door de Wet van 27 Maart 2019 tot wijziging van de Elektriciteitswet 1998 (Stb. 2019/123);

Elektriciteitsnetwerk: een elektriciteitsnetwerk (*net*) zoals beschreven in artikel 1, eerste lid, onderdeel i van de Elektriciteitswet 1998 dat in eigendom is en wordt beheerd door een of meerdere entiteiten van de Groep, in overeenstemming met hoofdstuk 3 van de Elektriciteitswet 1998;

EURIBOR: de Euro Interbank Offered Rate;

Euro of € of EUR: de valuta die is geïntroduceerd aan het begin van de derde fase van de economische en monetaire unie voortkomend uit het Verdrag tot oprichting van Europese Gemeenschap, zoals gewijzigd;

Verzuimgebeurtenis: een in Artikel 18 (Verzuimgebeurtenissen) genoemde gebeurtenis of omstandigheid;

Faciliteit: de uit hoofde van deze Overeenkomst beschikbaar gestelde lening in euro's, zoals omschreven in Artikel 3 (De Faciliteit);

FFO/Nettoschuldratio: het gerapporteerde resultaat na belastingen van de Leningnemer, (A) gecorrigeerd voor (i) veranderingen in de uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen, (ii) het aandelencomponent van de vergoeding voor de Leningen, (iii) buitengewone baten en lasten en (iv) aanpassingen van reële waardes, (B) verhoogd met de nettowaarde van de afschrijvingen op materiële en immateriële vaste activa en van vooruitontvangen opbrengsten en (C) gedeeld door de netto schuldpositie;

Eerste Herzieningsdatum: 15 december 2031;

Gaswet: Wet van 22 juni 2000, houdende regels met betrekking tot het transport en de levering van gas, zoals van tijd tot tijd gewijzigd, voor het laatst door de Wet van 27 Maart 2019 tot wijziging van de Gaswet (Stb. 2019/123);

Gasnetwerk: een gasnetwerk (*gastransportnet*) zoals beschreven in artikel 1, eerste lid, onderdeel d van de Gaswet dat in eigendom is en wordt beheerd door een of meerdere entiteiten van de Groep, in overeenstemming met artikel 1.2 van de Gaswet;

Groep: de Leningnemer en zijn Dochterondernemingen, waarbij **lid van de Groep** op dezelfde wijze dient te worden geïnterpreteerd;

Warmtewet: Wet van 17 juni 2013, houdende regels met betrekking tot de levering van warmte, zoals van tijd tot tijd gewijzigd, voor het laatst door de Wet van 4 juli 2018 tot wijziging van de Warmtewet (Stb. 2018/311);

Warmtenet: een energietransportnetwerk zoals gedefinieerd in de Warmtewet;

Hybride Effecten of **Hybride Leningen**: effecten of leningen die op het moment dat zij worden verkocht of uitgegeven en daarna worden gezien als 'equity credit' (of een andere nomenclatuur die van tijd tot tijd door S&P wordt gebruikt);

OFA: een onafhankelijke financieel adviseur met een internationale reputatie of een onafhankelijke financieel adviseur met passende deskundigheid die door de Leningnemer naar eigen oordeel wordt aangesteld;

IFRS: de internationale grondslagen voor financiële verslaggeving als bedoeld in IAS-Verordening 1606/2002;

Onafhankelijke Waarderingsopinie: de meest recente opinie opgesteld uit naam van de Leningnemer aan het begin van iedere reguleringsperiode die van toepassing is op de Leningnemer uit hoofde van de Regulering van de Sector, in overeenstemming met, onder andere, een waarderingskader voor het waarderen van de Gewone Aandelen, zoals opgenomen inSchedule 6 (Waarderingskader);

Onafhankelijke Waarderingsadviseur: een onafhankelijk financiële instelling met een internationale reputatie, een onafhankelijke accountant van internationale standing of een onafhankelijke financieel adviseur met passende deskundigheid;

Initiële Toegewezen Commitments: heeft de daaraan in Artikel 5.1(b) toegekende betekenis;

Rentebetaling: het rentebedrag dat met betrekking tot een rentebetaling op een Rentebetaaldag moet worden betaald over de betreffende Renteperiode van een Lening;

Rentebetaaldatum: inzake een Lening, de laatste dag van een Renteperiode zoals van toepassing op deze Lening;

Renteperiode: inzake een Lening, een vastgestelde periode in overeenstemming met Artikel 11 (Rente);

Rentepercentage:

(a) voor ieder jaar tot de Eerste Herzieningsdatum het jaarlijkse rentetarief zoals overeengekomen tussen de Leningnemer en de Leningverstrekkers in overeenstemming met Artikel 10.2 (Rentepercentage voor ieder jaar tot de Eerste Herzieningsdatum):

(b) voor ieder jaar vanaf de Eerste Herzieningsdatum, een jaarlijks rentetarief dat is opgebouwd uit:

(i) de Marge; en

(ii) de toepasselijke 10-jaars Swaprente, vastgesteld twee Werkdagen voorafgaand aan de toepasselijke Herzieningsdatum,

met dien verstande dat indien deze som lager is dan nul, het rentepercentage nul is;

Aanwijzing tot Uitgifte: de bevoegdheid die aan de raad van bestuur van de Leningnemer is gedelegeerd in overeenstemming met artikel 2:96 BW om een zodanig aantal gewone aandelen uit te geven met als doel om het Conversiebedrag te converteren naar Gewone Aandelen in overeenstemming met de bepalingen van deze Overeenkomst, zoals opgenomen in de aanwijzing voor een maximale statutaire periode van 5 jaar, waarbij de aanwijzing ofwel van kracht blijft of jaarlijks wordt hernieuwd;

Junior Instrumenten: Gewone Aandelen, preferente aandelen in het kapitaal van de Leningnemer en, indien er preferente aandelen uitstaan, andere instrumenten die dezelfde rang innemen (*pari passu*) als de preferente aandelen;

Leningverstrekker: iedere Leningverstrekker zoals opgenomen inSchedule 1 (De Leningverstrekkers) en iedere Aandeelhouder die een leningverstrekker wordt uit hoofde van de Lening in overeenstemming met Artikel 5 (Toewijzing van Commitments);

Leningverstrekkerscommissie: een commissie van Leningverstrekkers die door de Leningverstrekkers kan worden aangesteld in overeenstemming met Artikel 20 (Leningverstrekkerscommissie);

Liquidatiepreferentie: een bedrag gelijk aan de totale uitstaande hoofdsom van de Lening plus alle opgebouwde en onbetaalde rente (inclusief Achterstallige Rente) per de datum van de Ontbinding van de Leningnemer;

Lening: de uit hoofde van deze Overeenkomst beschikbaar gestelde leningsfaciliteit op de Afsluitdatum;

Leningsbedrag: EUR 600.000.000;

Meerderheid van Leningverstrekkers: een of meerdere Leningverstrekker(s) waarvan de gezamenlijke Commitments meer dan 66⅔ bedragen van de Totale Commitment (of, indien de Commitments zijn afgenomen naar nul, meer dan 66⅔ van de Commitments bedroegen direct voorafgaand aan deze verlaging);

Verplichte Vereffeningsdatum: de eerste van:

(a) de tiende (10) Werkdag na het plaatsvinden van een Verplichte Vereffening van Achterstallige Rente;

(b) de datum waarop de Leningen worden terugbetaald in overeenstemming met Artikel 8 (Aflossing en Vervroegde Aflossing) of Artikel 18 (Verzuimgebeurtenissen);

(c) of de Conversiedatum van een Lening,

met dien verstande dat in het geval van (c) een Verplichte Vereffeningsdatum alleen plaatsvindt voor het gedeelte van een Lening dat is geconverteerd naar Gewone Aandelen in overeenstemming met Artikel 12 (Conversie) en niet voor het gedeelte van een Lening dat daarna blijft uitstaan;

Marge: 1,975 procent per jaar;

Europese Verordening marktmisbruik: Verordening (EU) nr. 596/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 16 april 2014 betreffende marktmisbruik, zoals gewijzigd;

Materieel Nadelig Effect: een wezenlijk nadelig effect op:

(a) de bedrijfsvoering, bezittingen, activiteiten of financiële status van de Leningnemer; of

(b) de mogelijkheid van de Leningnemer om zijn verplichtingen uit hoofde van deze Overeenkomst na te komen;

Mitigatieperiode: heeft de betekenis die daaraan is toegekend in Artikel 14.1(a);

Moody's: Moody's France SAS;

Gewone Aandelen: volledig volgestorte gewone aandelen in het aandelenkapitaal van de Leningnemer met momenteel een nominale waarde van € 1 (één euro) per aandeel;

Overschrijvende Leningverstrekker: een Leningverstrekker die een Commitment Voorstel indient dat hoger ligt dan zijn Gerechtigde Pro Rata Leningsbedrag;

Gelijkwaardige Verplichtingen: alle verplichtingen van de Leningnemer die dezelfde rang innemen (*pari passu*) als de Leningen, waaronder de 2018-Effecten;

Partij: een partij bij deze Overeenkomst;

Rentevaststellingsverslag: heeft de betekenis die daaraan is toegekend in Artikel 10.2(d);

Kwalificerende Lening: een lening waarvan de voorwaarden niet wezenlijk minder gunstig zijn voor de Leningverstrekkers dan de voorwaarden van de Lening (zoals in redelijkheid vastgesteld door de Leningnemer (in overleg met een investeringsbank of een advocaat met een internationale reputatie)), waarbij door twee senior financiële functionarissen van de Leningnemer hierover een bekrachtiging is afgeven (waarbij wordt bevestigd dat aan de voorwaarden zoals opgenomen in artikel (a) tot en met (h) below wordt voldaan) aan de Leningverstrekkers alvorens substitutie of aanpassing van de betreffende Lening plaatsvindt, waarbij Leningverstrekkers volledig op de bekrachtiging van Leningnemer vertrouwen, **met dien verstande dat**:

(a) de kwalificerende lening wordt aangetrokken door de Leningnemer of een directe of indirecte 100%-Dochtermaatschappij van de Leningnemer met een garantie van de Leningnemer, waaronder de Leningverstrekkers dezelfde materiële rechten en vorderingen hebben als onder de Lening;

(b) de kwalificerende lening (en/of, wat van toepassing is, genoemde garantie) bij Ontbinding van de Leningnemer dezelfde rang inneemt (*pari passu*) als de Lening;

(c) de voorwaarden van de kwalificerende lening voorzien in ten minste hetzelfde rentepercentage zoals dat van tijd tot tijd van toepassing is op de Lening en dezelfde rentebetaaldata;

(d) de kwalificerende lening dezelfde verplichtingen voor de Leningnemer bevat (waaronder de verplichtingen die voortvloeien uit de uitoefening van een recht) met betrekking tot vervroegde aflossing van de Lening, inclusief (maar niet beperkt tot) de timing en de te betalen bedragen van een vervroegde aflossing;

(e) de kwalificerende lening de bestaande rechten bevat met betrekking tot opgebouwde rente, Uitgestelde Rentebetalingen en andere te betalen bedragen uit hoofde van de Lening die, in ieder geval, verschuldigd zijn aan de Leningverstrekkers en nog niet zijn betaald;

(f) de kwalificerende lening het conversiemechanisme en de Aanwijzing tot Uitgifte bevat zoals overeengekomen in deze Overeenkomst;

(g) de kwalificerende lening geen bepalingen bevat die voorzien in verliezen door het afschrijven van de hoofdsom; en

(h) de kwalificerende lening in overige opzichten wezenlijk dezelfde voorwaarden bevat als de Leningen, tenzij (onverminderd de vereiste dat de voorwaarden niet wezenlijk minder gunstig mogen zijn voor de Leners dan de voorwaarden van de Leningen zoals hierboven beschreven) wijzigingen van de voorwaarden is vereist om een Aanpassing van de Rating, of de gevolgen daarvan, een Belastinginhouding of een Voorheffing te voorkomen, met dien verstande dat dergelijke wijzigingen die worden vereist door de Nederlandse belastingwetgeving alleen zijn toegestaan indien de Leningnemer aan de Leningverstrekkers bekrachtigt dat hij advies hierover heeft ingewonnen en schriftelijk heeft ontvangen van een gerespecteerde fiscaal adviseur met het oog op deze aanpassing;

Ratingbureau: Moody's of een van zijn dochtermaatschappijen en zijn rechtsopvolgers of S&P en een van zijn dochtermaatschappijen en hun rechtsopvolgers of een ratingbureau dat door de Leningnemer van tijd tot tijd als vervanger van deze bureaus wordt aangesteld (of een toegestane vervanging daarvan);

Aanpassing van de Rating: (i) een Ratingbureau dat door de Leningnemer is aangesteld om een rating toe te kennen en hiervoor wordt betaald, of een Erkend Ratingbureau publiceert na de datum van deze Overeenkomst een wijziging, verduidelijking of aanpassing van de methodologie gebruikt voor hybride leningen of een aanpassing van de interpretatie daarvan, waardoor de Leningen niet langer in aanmerking komen voor dezelfde of een hogere categorie binnen 'equity credit' of een andere nomenclatuur zoals van tijd tot tijd gebruikt door dat Ratingbureau of Erkend Ratingbureau, om de mate vast te stellen waarin de voorwaarden van een instrument bijdragen aan de senior verplichtingen van de Leningnemer, toegekend aan de Leningen op de Afsluitdatum of, indien op een later tijdstip, wanneer S&P voor de eerste keer de 'equity credit' publiceert die het toekent aan de Leningen (een **Wijziging van Equity Credit**) of (ii) de Leningnemer ontvangt bekrachtiging van een Ratingbureau dat een rating heeft toegekend aan de Leningnemer en daarvoor wordt betaald, of van een Erkend Ratingbureau, dat een Wijziging van Equity Credit heeft plaatsgevonden als gevolg van een wijziging, verduidelijking of aanpassing van de methodologie gebruikt voor hybride leningen of een aanpassing van de interpretatie daarvan; Met het oog op deze definitie betekent **een rating waarvoor wordt betaald** een kredietrating toegekend door een ratingbureau waarmee de Leningnemer een contractuele relatie is aangegaan om de Leningen een rating toe te kennen en de Leningen te kwalificeren als ‘equity credit’;

Uitstaande Hoofdsom: de op een Relevant Moment totale uitstaande hoofdsom van de uitstaande Hybride Effecten en Hybride Leningen van de Leningnemer op dat moment;

Relevant Nominating Body:

(a) de centrale bank van de euro of een andere centrale bank of toezichthoudende instantie die verantwoordelijk is voor het toezicht op de beheerder van EURIBOR;

(b) een werkgroep of commissie die wordt betaald door, wordt voorgezeten of mede voorgezeten door of is opgesteld op verzoek van (i) de centrale bank van de euro of een andere centrale bank of toezichthoudende instantie die verantwoordelijk is voor het toezicht op de beheerder van EURIBOR, (ii) een groep van genoemde centrale banken of andere toezichthoudende instanties of (ii) de Raad voor financiële stabiliteit of een onderdeel daarvan;

Gerechtigde Pro Rata Leningsbedrag: het pro rata Leningsbedrag van een Leningverstrekker berekend op basis van het totaal aantal Gewone Aandelen dat door die Leningverstrekker wordt aangehouden gedeeld door alle Gewone Aandelen die door alle Aandeelhouders worden aangehouden;

Relevant Moment: het moment waarop de eerste vervroegde aflossing plaatsvindt na de toepasselijke Afsluitdatum of, indien de totale uitstaande hoofdsom van de uitstaande Hybride Effecten en Hybride Leningen van de Leningnemer na de toepasselijke Afsluitdatum is verhoogd, het moment waarop de eerste vervroegde aflossing na de meest recente verhoging plaatsvindt;

Resterende Beschikbare Som: het Leningsbedrag minus de Initiële Toegewezen Commitments;

Aflosdatum: heeft de daaraan in Artikel 8.2 toegekende betekenis;

Aflosverzoek: heeft de daaraan in Artikel 8.3 toegekende betekenis;

Verklaringen: alle verklaringen en garanties zoals opgenomen in Artikel 16.1 (Verklaringen en garanties);

Verzoek: een verzoek om een Lening, wezenlijk in de vorm zoals weergegeven in Schedule 3 (Model van een verzoek);

Herzieningsdatum: de Eerste Herzieningsdatum en iedere datum die valt op de tiende verjaardag na de Eerste Herzieningsdatum;

Herzieningsperiode: de periode tussen de ene Herzieningsdatum en de volgende Herzieningsdatum;

Referentiebank Herzieningsrente: het percentuele tarief zoals gezamenlijk vastgesteld door Leningnemer en de Leningverstrekkerscommissie ((hierbij optredend volgens de instructies van de Meerderheid van Leningverstrekkers) op basis van de 10-jaars Swaprente Quotations, die door vijf toonaangevende swapdealers in de interbancaire markt, die zijn geselecteerd door de Leningnemer en de Leningverstrekkerscommissie (de **Herzieningsreferentiebanken**), zijn aangeleverd aan de Leningnemer en de Leningverstrekkerscommissie om circa 11:00 uur (Centraal Europese Tijd) op de betreffende Herzieningsdatum; Indien (a) ten minste drie quotations zijn ontvangen wordt de 10-jaars Swaprente vastgesteld door de Leningnemer en de Leningverstrekkerscommissie op basis van het rekenkundig gemiddelde (of als er slechts drie quotations zijn aangeleverd, de mediaan) van de ontvangen quotations, waarbij de hoogste quotation (of in het geval de twee hoogste quotations gelijk zijn, één van deze twee hoogste) en de laagste quotation (of in het geval de twee laagste quotations gelijk zijn, één van deze twee laagste) worden geschrapt; (b) slechts twee quotations zijn ontvangen is de Referentiebank Herzieningsrente het rekenkundig gemiddelde van de twee ontvangen quotations; (c) slechts één quotation is ontvangen dan is de Referentiebank Herzieningsrente de quotation die is ontvangen, en als er geen enkele quotation is ontvangen, dan is de Referentiebank Herzieningsrente gelijk aan die van de voorgaande Herzieningsperiode, of (ii) als de Herzieningsperiode aanvangt op de Eerste Herzieningsdatum, de laatste beschikbaar 10-jaars mid-swaprente voor swaptransacties in euro's, uitdrukt als een jaarlijkse rente, op de Herzieningsrente Schermpagina.

Sectorregulering: dwingende wettelijke vereisten uit hoofde van Europese of Nederlandse regulering van de energiesector, waaronder maar niet beperkt tot verplichte reorganisatie, samenvoeging, overname, vervreemding of consolidatie van een Elektriciteitsnetwerk en/of een Gasnetwerk en/of een Warmtenet;

Effecten: alle effecten, waaronder maar niet beperkt tot aandelen in het kapitaal van de Leningnemer, of opties, warrants of andere rechten om zich in te schrijven voor aandelen in het kapitaal van de Leningnemer of deze te kopen of te verwerven;

Aangestelde Onafhankelijke Waarderingsadviseur: heeft de daaraan in Artikel 12.3(b) toegekende betekenis;

Senior Verplichtingen: alle achtergestelde of niet-achtergestelde verplichtingen van de Leningnemer anders dan (a) Gelijkwaardige Verplichtingen; en (b) Junior Instrumenten;

Substantiële Terugkoop: vindt plaats indien de Leningnemer of een Dochtermaatschappij, nadat hiertoe een verzoek tot vervroegde aflossing is ingediend, op alle Leningen 80% of meer van de uitstaande hoofdsom van de Leningen terugkoopt (met de hieruit volgende doorhalingen) of vervroegd aflost;

Vereffeningsdatum: de datum waarop de Gewone Aandelen worden geleverd na uitoefening van de Conversierechten;

Aandeelhouders: de houders van Gewone Aandelen in het aandelenkapitaal van de Leningnemer van tijd tot tijd;

S&P: S&P Global Ratings Europe Limited of elke rechtsopvolger van zijn ratingactiviteiten;

Dochteronderneming: een rechtspersoon waarover een persoon direct of indirect zeggenschap heeft of waarvan een persoon meer dan de helft van het stemgerechtigde kapitaal of gelijksoortige eigendomsrechten bezit, waarbij **zeggenschap** in dit geval de bevoegdheid inhoudt om het beheer en het beleid van de rechtspersoon te bepalen, door middel van eigendom van stemgerechtigd kapitaal, middels een overeenkomst of op andere wijze;

Belastingen: alle belastingen, heffingen, accijnzen of andere lasten of inhoudingen van vergelijkbare aard (inclusief boetes en rente die daarover verschuldigd is vanwege een uitgebleven of te late afdracht);

Belastinginhouding: de ontvangst door Leningnemer van een schriftelijke opinie van een gerespecteerd kantoor van fiscale adviseurs van goede reputatie (vooraf goedgekeurd door de Meerderheid van Leningverstrekkers, waarbij deze goedkeuring niet onredelijk mag worden onthouden), een besluit van de Nederlandse belastinginstanties en/of een gerechtelijke uitspraak waaruit voortvloeit dat rentebetalingen uit hoofde van de Leningen fiscaal aftrekbaar waren, maar niet langer fiscaal aftrekbaar zijn of zullen zijn door de Leningnemer uit hoofde van de Nederlandse vennootschapsbelasting, als gevolg van:

(i) een daadwerkelijke of voorgestelde wijziging of aanpassing van de wetten, regelgeving of rulings in Nederland of een politieke onderafdeling of belastinginstantie;

(ii) een daadwerkelijke of voorgestelde wijziging in de formele toepassing of interpretatie van deze wetten, regelgeving of rulings;

(iii) een handeling van een belastinginstantie of bevoegde rechtbank in Nederland of een politieke onderafdeling of belastinginstantie, ongeacht of deze handeling werd uitgevoerd of gedaan met het oog op de Leningnemer,

waardoor een wijziging, aanpassing of uitvoering van kracht wordt, een handeling plaatsvindt, of een voorstel wordt gedaan, op of na de datum van deze Overeenkomst en **met dien verstande dat** een Belastinginhouding niet kan worden voorkomen door de Leningnemer die hiertoe alle redelijke maatregelen heeft genomen die tot zijn beschikking staan;

Beëindigingsdatum: 15 december 2081;

Transfercertificaat: een certificaat, wezenlijk in de vorm van Schedule 4 (Model van het Transfer Certificaat) of op een andere wijze overeengekomen tussen de Meerderheid van Leningverstrekkers en de Leningnemer;

Totale Commitments: het totale bedrag van de Commitments;

Openstaand Bedrag: elk uit hoofde van deze Overeenkomst verschuldigd en opeisbaar bedrag dat nog niet door de Leningnemer is voldaan.

Trekking: de trekking van een Lening onder de Faciliteit;

Trekkingsdatum: iedere datum waarop onder de Faciliteit wordt getrokken;

Ontbinding: een situatie of omstandigheid waarin (i) een beschikking wordt gegeven of een vonnis wordt uitgesproken of een besluit wordt genomen tot ontbinding, vereffening of liquidatie van de Leningnemer, of (ii) een curator wordt aangesteld door de bevoegde rechtbank in Nederland in geval van een faillissement dat betrekking heeft op het geheel of een aanzienlijk deel van de onderneming of het vermogen van de Leningnemer en deze aanstelling niet binnen 30 dagen wordt opgeheven; en

Voorheffing: de ontvangst door Leningnemer van een schriftelijke opinie van een gerespecteerd kantoor van fiscale adviseurs van goede reputatie (vooraf goedgekeurd door de Meerderheid van Leningverstrekkers, waarbij deze goedkeuring niet onredelijk mag worden onthouden), waaruit voortvloeit dat de Leningnemer een Bijkomend Bedrag dient te betalen op de eerstvolgende vervaldatum waarop een betaling dient plaats te vinden met betrekking tot een Lening als gevolg van:

(i) een daadwerkelijke of voorgestelde wijziging of aanpassing van de wetten, regelgeving of rulings in Nederland of een politieke onderafdeling of belastinginstantie;

(ii) een daadwerkelijke of voorgestelde wijziging in de formele toepassing of interpretatie van deze wetten, regelgeving of rulings;

(iii) een handeling van een belastinginstantie of bevoegde rechtbank in Nederland of een politieke onderafdeling of belastinginstantie, ongeacht of deze handeling werd uitgevoerd of gedaan met het oog op de Leningnemer,

waardoor een wijziging, aanpassing of uitvoering van kracht wordt, een handeling plaatsvindt, of een voorstel wordt gedaan, op of na de datum van deze Overeenkomst en **met dien verstande dat** een Voorheffing niet kan worden voorkomen door de Leningnemer die hiertoe alle redelijke maatregelen heeft genomen die hem tot beschikking staan;

1.2 Interpretatie

(a) Tenzij uit de context anders blijkt, een verwijzing in deze Overeenkomst naar:

(i) de inhoudsopgave en kopjes boven de artikelen is uitsluitend opgenomen ter verwijzing en dient geen onderdeel te vormen bij de interpretatie van deze Overeenkomst;

(ii) "Artikelen" en "Bijlagen" dient te worden opgevat als verwijzing naar de artikelen en bijlagen van deze Overeenkomst;

(iii) de woorden "inclusief", "met inbegrip van" en "in het bijzonder" wordt uitsluitend ter illustratie of benadrukking gebruikt en dient niet te worden opgevat als een beperking van de algemene strekking van voorafgaande woorden, noch als een beperking van die strekking;

(iv) de uitdrukking "dit Artikel" heeft betrekking op, tenzij deze gevolgd wordt door een verwijzing naar een specifieke bepaling, het gehele artikel (niet alleen naar de titel van het artikel, het lid of een andere bepaling), waarnaar de uitdrukking verwijst;

(v) een "cessionaris" van een persoon betreft een persoon die alle of een deel van de rechten en/of verplichtingen van de betreffende persoon op zich neemt, hetzij door cessie, contractsoverneming, novatie of anderszins;

(vi) "schriftelijk" betekent alle communicatie per brief of e-mail;

(vii) "activa" betekent alle huidige, toekomstige en voorwaardelijke inkomsten, bezittingen en rechten, zowel materieel en immaterieel (inclusief niet-opgevraagd aandelenkapitaal);

(viii) de woorden "overig(e)" en "anders(zins)" dient niet *ejusdem generis* te worden opgevat met voorafgaande woorden als een bredere interpretatie mogelijk is;

(ix) woorden uitgedrukt in het meervoud hebben ook betrekking op het enkelvoud en woorden in de mannelijke, vrouwelijke of onzijdige vorm hebben ook betrekking op ieder ander geslacht;

(x) een "persoon" of "Persoon" heeft betrekking of alle cessionarissen, rechtsopvolgers, rechtverkrijgenden, gedelegeerde, ondergedelegeerde, en aangestelde personen (in het geval van een Partij, voor zover een cessionaris, rechtsopvolger, rechtverkrijgende, gedelegeerde, ondergedelegeerde, en aangestelde personen is toegestaan) en iedere persoon, firma, vennootschap, regering, staat of agentschap van een staat of elke vereniging, trust of partnerschap (al dan niet met een afzonderlijke rechtspersoonlijkheid);

(xi) "regelgeving" betreft alle regels, voorschriften, officiële richtlijnen, verzoeken of aanwijzingen (al dan niet met rechtskracht, maar indien zonder kracht van wet, alleen indien de personen op wie het voorschrift van toepassing is, zich er in het algemeen aan houden) uitgevaardigd door een overheids-, intergouvernementeel of supranationaal lichaam, instelling, departement of andere toezichthouder of zelfregulerende toezichthouder of andere autoriteit of organisatie;

(xii) een "wet" of "wettelijke bepaling" omvat tevens elke wet of wettelijke bepaling die deze wijzigt, uitbreidt, consolideert of vervangt, of die door deze wet of wettelijke bepaling is gewijzigd, uitgebreid, geconsolideerd of vervangen, alsmede alle besluiten, verordeningen, instrumenten of andere ondergeschikte wetgeving die op grond daarvan zijn vastgesteld; en

(xiii) deze "Overeenkomst" of enige andere overeenkomst of akte is een verwijzing naar de Overeenkomst of andere overeenkomst of akte zoals die van tijd tot tijd wordt gewijzigd, gevarieerd, vernieuwd, aangevuld of vervangen.

(b) Tenzij uit de context anders blijkt is een verwijzing naar een "maand" of naar "maanden" een verwijzing naar een periode die begint op een dag in een kalendermaand en eindigt op de numeriek overeenkomstige dag in de volgende kalendermaand, met dien verstande dat:

(i) indien de numeriek overeenkomstige dag geen Werkdag is, de periode eindigt op de eerstvolgende Werkdag in die kalendermaand waarin die periode dient te eindigen indien deze er is, of indien deze er niet is, op de onmiddellijk daaraan voorafgaande Werkdag;

(ii) indien er in die maand geen numeriek overeenkomstige dag is waarop die periode dient te eindigen, die periode dan eindigt op de laatste Werkdag van die maand; en

(iii) behoudens lid (a) above, een periode die aanvangt op de laatste Werkdag van een maand eindigt op de laatste Werkdag van de volgende maand of de kalendermaand waarin deze dient te eindigen, wat van toepassing is.

Bovenstaande geldt alleen voor de laatste maand van een periode.

(c) Tenzij uit de context anders blijkt is een verwijzing naar een "jaar" of naar "jaren" een verwijzing naar een periode die begint op een dag in een kalendermaand en eindigt op de numeriek overeenkomstige dag in de volgende kalenderjaar, met dien verstande dat:

(i) (behoudens Artikel 1.2(b)) indien de numeriek overeenkomstige dag geen Werkdag is, die periode eindigt op de eerstvolgende Werkdag in dat kalenderjaar waarin die periode dient te eindigen indien deze er is, of indien deze er niet is, op de onmiddellijk daaraan voorafgaande Werkdag;

(ii) indien er in dat kalenderjaar geen numeriek overeenkomstige dag is waarop die periode dient te eindigen, die periode dan eindigt op de laatste Werkdag van dat kalenderjaar; en

(iii) indien een Renteperiode aanvangt op de laatste Werkdag van een kalenderjaar, die Renteperiode dan eindigt op de laatste Werkdag van het kalenderjaar waarin die Renteperiode eindigt.

Bovenstaande regels (a) tot en met (c) gelden alleen voor het laatste jaar van een periode.

(d) Titels van artikelen, leden en bijlagen dienen slechts het leesgemak.

1.3 Rechten van Derden

(a) Tenzij uitdrukkelijk anders is bepaald in deze Overeenkomst heeft een persoon die geen partij is geen recht om een bepaling van deze Overeenkomst af te dwingen of om hier voordeel uit te behalen.

(b) Behoudens de bepalingen van deze Overeenkomst is er nooit instemming benodigd van een persoon die geen Partij is om deze Overeenkomst te beëindigen of aan te passen.

1.4 Nederlandse termen

In deze Overeenkomst:

(a) omvat een "noodzakelijke handeling om toestemming te verkrijgen" zonder beperking, indien van toepassing, het voldoen aan de vereisten van de Wet op de ondernemingsraden;

(b) houdt elke "stap of procedure" die in verband met een insolventieprocedure wordt ondernomen ook in dat een Nederlands rechtspersoon een kennisgeving uit hoofde van artikel 36 van de Invorderingswet 1990 heeft ingediend; en

(c) kan "fusie" ook een juridische fusie betekenen.

2. ACHTERSTELLING

(a) Verplichtingen onder de Faciliteit (inclusief met betrekking tot rente en Achterstallige Rente) zijn niet gedekt door zekerheden (onderpand) en zijn achtergesteld in overeenstemming met dit Artikel 2. In het geval van Ontbinding van de Leningnemer hebben de Leningverstrekkers

recht op een uitbetaling in contanten in overeenstemming met de Liquidatiepreferentie. Deze vordering van de Leningverstrekkers onder de Faciliteit is wat betreft rangorde:

(i) ondergeschikt aan de rang van Senior Verplichtingen;

(ii) *pari passu* met de Gelijkwaardige Verplichtingen; en

(iii) uitsluitend van een hogere categorie dan de Junior Instrumenten.

(b) Dienovereenkomstig zijn er geen bedragen te voldoen in het geval van Ontbinding van de Leningnemer onder de Faciliteit, tenzij alle vorderingen van alle andere Senior Verplichtingen volledig zijn voldaan.

(c) In overeenstemming met toepasselijk recht mag geen enkele Leningverstrekker een recht uitoefenen of opeisen voor verrekening van een bedrag dat de Leningnemer aan hem is verschuldigd in het kader van of verband houdend met de Faciliteit en een Leningverstrekker wordt geacht afstand te hebben gedaan van ieder recht op verrekening.

(d) Dit Artikel 2 betreft een derdenbeding ten gunste van de schuldeisers van de Senior Verplichtingen en een schuldeiser kan zich beroepen op dit Artikel 2 en naleving afdwingen in overeenstemming met artikel 6:253 BW.

3. DE FACILITEIT

De Leningverstrekkers stellen, met inachtneming van de bepalingen van deze Overeenkomst, een leningsfaciliteit aan de Leningnemer beschikbaar in euro voor een maximaal totaalbedrag gelijk aan de Totale Commitments.

4. DOEL

4.1 Doel

Alle door de Leningnemer onder de Faciliteit geleende gelden moeten worden aangewend ter financiering van algemene bedrijfs- en werkkapitaalbehoeften, inclusief maar niet beperkt tot de herfinanciering van bestaande financiële schulden.

4.2 Controle

De Leningsverstrekkers zijn niet gehouden de toepassing van de uit hoofde van deze Overeenkomst geleende gelden te controleren of verifiëren.

5. TOEWIJZING VAN COMMITMENTS

De Commitments van iedere Leningverstrekker worden vastgesteld en toegewezen in overeenstemming met de bepalingen van dit Artikel 5.

5.1 Leningverstrekkers

(a) Elke Leningverstrekker dient niet later dan 10 Werkdagen voorafgaand aan de Afsluitdatum een correct ingevuld en ondertekend Commitment Voorstel in bij de Leningnemer.

(b) Na ontvangst van alle Commitment Voorstellen zal de Leningnemer de beschikbare commitments toewijzen, daarbij rekening houdend met het Leningsbedrag en met dien verstande dat indien het totaalbedrag van de Commitment Voorstellen hoger is dan Leningsbedrag, de toegewezen Commitment voor iedere Leningverstrekker niet hoger is dan

het naar rato door hem aangehouden totaal aantal Gewone Aandelen ten opzichte van het totaal aantal Gewone Aandelen zoals die worden aangehouden door alle Aandeelhouders. De totale commitments die worden toegewezen betreffen de **Initiële Toegewezen Commitments**

(c) Indien de Resterende Beschikbare Som groter is dan nul, dan wijst de Leningnemer de Resterende Beschikbare Som toe aan de Overschrijvende Leningverstrekkers door een Commitment toe te wijzen aan een Overschrijvende Leningverstrekker op basis van een percentage van de Resterende Beschikbare Som dat gelijk is aan het percentage van het bedrag waarmee zijn Commitment Voorstel het Gerechtigde Pro Rata Leningsbedrag overschrijft ten opzichte van de Resterende Beschikbare Som.

(d) De Leningnemer stelt iedere Leningverstrekker uiterlijk 8 Werkdagen voorafgaand aan de Afsluitdatum op de hoogte van zijn definitieve Commitments en zal aan iedere Leningverstrekker een hernieuwd Schedule 1 (De Leningverstrekkers) leveren waarop alle definitieve Commitments van alle Leningverstrekkers op de Afsluitdatum vermeld staan.

6. TREKKINGSVOORWAARDEN

6.1 Opschortende voorwaarden voor trekking

(a) Leningnemer kan alleen een Verzoek indienen indien de Closing Agent alle in Schedule 2 (Opschortende voorwaarden) vermelde documenten en overige bewijsstukken heeft ontvangen, in een voor de Closing Agent aanvaardbare vorm en inhoud. De Closing Agent stelt de Leningnemer en de Leningverstrekkers onmiddellijk in kennis zodra hij dit heeft vastgesteld.

(b) De Leningverstrekkers autoriseren hierbij de Closing Agent om de kennisgeving zoals beschreven in paragraaf (a) above af te geven (maar verplichten hem daartoe niet), tenzij de Meerderheid van Leningverstrekkers de Closing Agent voorafgaand deze kennisgeving schriftelijk anders informeren. De Closing Agent is niet aansprakelijk voor schades, kosten of verliezen als gevolg van het afgeven van deze kennisgeving.

6.2 Aanvullende opschortende voorwaarden

De Leningverstrekkers zijn uitsluitend verplicht om te participeren in een Lening onder de volgende opschortende voorwaarden die inhouden dat de Leningnemer op zowel de datum van het Verzoek als op de Trekkingsdatum van een Lening verklaart en garandeert aan de Leningverstrekkers dat:

(a) er geen sprake is van een Verzuim of een voortdurend Verzuim en deze niet kan ontstaan als gevolg van de voorgenomen Lening; en

(b) de Verklaringen van de Leningnemer (anders dan de verklaringen in Artikel 16.7 (Geen Conversie Event) en Artikel 17.11 (Belastinginhouding)) onder verwijzing naar de toen geldende feiten en omstandigheden in alle wezenlijke opzichten waarheidsgetrouw zijn.

7. LENINGEN

7.1 Indienen van een verzoek

De Leningnemer verricht een trekking onder de Faciliteit door het indienen bij de Closing Agent van een volledig ingevuld Verzoek uiterlijk 5 Werkdagen voorafgaand aan de Afsluitdatum.

7.2 Participatie Leningverstrekkers

Iedere Leningverstrekker stelt zijn deel van iedere Lening per de toepasselijke Afsluitdatum beschikbaar zodra aan de in deze Overeenkomst opgenomen voorwaarden is voldaan.

8. AFLOSSING EN VERVROEGDE AFLOSSING

8.1 De Leningnemer lost de Leningen volledig af op de Beëindigingsdatum.

8.2 De Leningnemer kan, indien hij hier de Leningverstrekkers hiervan minimaal 15 dagen en maximaal 45 dagen van tevoren van in kennis stelt, de gehele Lening (plus alle opgebouwde en onbetaalde rente en openstaande Achterstallige Rente tot aan (maar met uitsluiting van) de dag van de terugbetaling)) als volgt vervroegd aflossen:

(a) op iedere Herzieningsdatum voor 100% van de uitstaande hoofdsom van iedere Lening; of

(b) op elke Werkdag na het plaatsvinden van een Aanpassing van de Rating, een Substantiële Terugkoop, een Belastinginhouding of een Voorheffing, in alle gevallen voor 101% van de uitstaande hoofdsom van iedere Lening, (iedere dag waarop zo'n vervroegde aflossing plaatsvindt wordt aangeduid als een **Aflosdatum**.

8.3 Een verzoek tot aflossing door de Leningnemer in overeenstemming met dit Artikel 8 (een **Aflosverzoek**) is onherroepelijk. In het Aflosverzoek worden vermeld:

(a) de Aflosdatum;

(b) de hoofdsom van de uitstaande Leningen, in alle gevallen op de laatst haalbare datum voorafgaand aan het indienen van het Aflosverzoek; en

(c) het bedrag aan opgebouwde rente en Achterstallige Rente (indien van toepassing) dat voldaan moet worden uit hoofde van de Leningen op de Aflosdatum.

8.4 Intrekking

Indien een participatie van een Leningverstrekker geheel of gedeeltelijk is afgelost of de Conversierechten van deze participatie zijn uitgeoefend, dan wordt een bedrag ter hoogte van de Commitment van die Leningverstrekker (gelijk aan het bedrag van de participatie die is afgelost of het bedrag van de Lening waarvoor de Conversierechten zijn uitgeoefend) opgezegd op de dag van de aflossing of de Conversiedatum, welke van toepassing is.

8.5 Meerdere verzoeken

Indien meer dan één verzoek voor aflossing wordt ingediend in overeenstemming met dit Artikel 8, dan heeft het eerste verzoek voorrang.

8.6 Opnieuw lenen

De Leningnemer kan een deel van de Faciliteit die is afgelost of waarvan de Conversierechten zijn uitgeoefend in overeenstemming met Artikel 12 (Conversie) niet opnieuw lenen.

8.7 Beperking

De Leningnemer kan een Lening niet geheel of gedeeltelijk vervroegd aflossen of de Commitment geheel of gedeeltelijk opzeggen anders dan op de momenten en op de wijze zoals uitdrukkelijk opgenomen in deze Overeenkomst.

8.8 Voornemen tot vervroegde aflossing

Het is de intentie van de Leningnemer (zonder hierbij een juridische of contractuele verplichting aan te gaan) om de Leningen vervroegd af te lossen, uitsluitend voor zover het gedeelte van de totale uitstaande hoofdsom van de Leningen waarvan het voornemen is om vervroegd af te lossen dat werd gezien als 'equity credit' (of een andere nomenclatuur die van tijd tot tijd door S&P wordt gebruikt) op het moment van het aangaan van de Leningen niet hoger is dan het gedeelte van de netto-opbrengsten die zijn ontvangen door de Leningnemer of door Dochterondernemingen van de Leningnemer na de betreffende Afsluitdatum maar op of voorafgaand aan de datum van deze vervroegde aflossing uit de verkoop of uitgifte van effecten of door het aantrekken van een lening door de Leningnemer of een Dochtermaatschappij bij derde partijen of van andere financiers (anders dan groepsentiteiten van de Leningnemer) die door S&P wordt gekenmerkt als 'equity credit' (of een andere nomenclatuur die van tijd tot tijd door S&P wordt gebruikt) (rekening houdend met wijzigingen in de methodologie voor hybride kapitaal of een andere relevante methodologie of interpretatie ervan na het aangaan van de Leningen), tenzij:

(a) de rating voor langlopende kredieten zoals toegekend door S&P aan de Leningnemer op het moment van een vervroegde aflossing ten minste gelijk is aan de rating op het moment van de laatste additionele uitgifte van hybride kapitaal en de Leningnemer vertrouwen heeft dat deze rating niet lager zal worden dan die rating als gevolg van de vervroegde aflossing;

(b) bij een vervroegde aflossing deze vervroegde aflossing, samen met een inkoop of terugkoop van andere Hybride Effecten of Hybride Leningen van de Leningnemer, plaatsvindt: (i) in een periode van 12 opeenvolgende maanden, aan te vangen op het Relevante Moment, of minder dan 10% van de Uitstaande Hoofdsom; of (ii) in een periode van 10 opeenvolgende jaren, aan te vangen op het Relevante Moment, of minder dan 25% van de Uitstaande Hoofdsom, met dien verstande dat deze vervroegde aflossing geen materieel negatief effect heeft op de kredietwaardigheid van de Leningnemer;

(c) in het geval van een vervroegde aflossing deze vervroegde aflossing een dusdanig bedrag omvat waardoor het totale bedrag aan hybride kapitaal van de Leningnemer dat uitstaat na deze vervroegde aflossing lager is dan de maximale totale hoofdsom aan hybride kapitaal waaraan S&P een equity-component toekent onder de gehanteerde methodologie;

(d) de Leningen vervroegd worden afgelost als gevolg van een Substantiële Terugkoop, een Belastinginhouding, een Voorheffing of een Aanpassing van de Rating;

(e) de Leningen niet worden bestempeld als 'equity credit' door S&P (of een andere nomenclatuur die van tijd tot tijd door S&P wordt gebruikt) op het moment van de vervroegde aflossing; of

(f) de vervroegde aflossing plaatsvindt op of na de Herzieningsdatum van 15 december 2051.

9. VERVANGING OF AANPASSING

De Leningnemer kan na het plaatsvinden van een Substantiële Terugkoop, een Belastinginhouding, een Voorheffing of een Aanpassing van de Rating op ieder moment zonder goedkeuring van de

betreffende Leningverstrekkers: (a) de (volledige) Leningen vervangen door een Kwalificerende Lening; of (b) de voorwaarden van de Leningen aanpassen waardoor de Leningen een Kwalificerende Lening blijven of worden, welke van toepassing is. De Leningverstrekkers zijn verplicht mee te werken aan een dergelijke vervanging of aanpassing.

10. TREKKINGSKOSTEN

10.1 Rente

De rente op de Lening is het Rentepercentage.

10.2 Rentepercentage voor ieder jaar tot de Eerste Herzieningsdatum

(a) De rente voor een Renteperiode tot aan de Eerste Herzieningsdatum wordt berekend op basis van het middelste punt van een range van 10 jaar Swaprentes die wordt gepubliceerd op elke tweede tot zevende Werkdag voorafgaand aan de Afsluitdatum door Ernst & Young samen met KPMG (de **Aangewezen Partijen**), afgerond op de dichtstbijzijnde 5 basispunten, in overeenstemming met dit Artikel 10.2.

(b) Twee Werkdagen voorafgaand aan de Afsluitdatum wordt de toepasselijke 10-jaars Swaprente, zoals vastgesteld in overeenstemming met bovenstaande paragraaf (a), opgeteld bij de Marge om tot de rente te komen die van toepassing is op de Lening.

(c) Ten behoeve van bovenstaande paragrafen (a) en (b), iedere verwijzing naar een 'Herzieningsdatum' in de definitie van de 10-jaars Swaprente verwijst naar iedere tweede tot zevende Werkdag voorafgaand aan de Afsluitdatum.

(d) Er wordt een Rentevaststellingsverslag opgesteld door de Aangewezen Partijen, dat wordt gedeeld met de Leningnemer en de Leningverstrekkers, met uitzondering van informatie die niet openbaar mag worden gemaakt op basis van toepasselijke wet- en regelgeving (inclusief, ter vermijding van twijfel, de Marktmisbruikverordening) (het **Rentevaststellingsverslag**).

10.3 Rentebetaling

De Leningnemer betaalt de opgebouwde rente over iedere Lening op de laatste dag van iedere Renteperiode, waarbij de laatste rentebetaling voor iedere Lening zal worden betaald op de Beëindigingsdatum of de toepasselijke Aflosdatum van de Lening, indien deze vroeger valt.

11. RENTE

11.1 Renteperiodes

(a) Behoudens paragraaf (d) below wordt de rente op de Leningen betaald in termijnen en berekend op basis van opeenvolgende Renteperiodes met een looptijd van één (1) jaar (of een kortere periode indien dit is overeengekomen tussen de Leningnemer en de Leningverstrekker, in alle redelijkheid, met betrekking tot: (i) de Aflosdatum van de Leningen; of (ii) de laatste Renteperiode van de Leningen).

(b) De Rente over de Leningen wordt berekend en is verschuldigd op basis van het feitelijke aantal verstreken dagen en een jaar van 360 dagen.

(c) Geen enkele Renteperiode van de Leningen loopt langer door dan de vroegste van de Beëindigingsdatum en de toepasselijke Aflosdatum.

(d) De eerste Renteperiode van de Leningen vangt aan op de Afsluitdatum. De eerste Renteperiode eindigt op de eerste verjaardag na de Afsluitdatum.

11.2 Niet-Werkdagen

Indien een Renteperiode zou eindigen op een dag die geen Werkdag is, eindigt deze Werkdag in plaats daarvan op de eerstvolgende Werkdag in die kalendermaand (indien deze er is) of de voorgaande Werkdag (als deze er niet is) en wordt de verschuldigde rente dienovereenkomstig aangepast.

11.3 Opbouw van rente

Er wordt geen rente opgebouwd over een Lening:

(a) wanneer het Conversierecht is uitgeoefend door de Leningnemer, vanaf de betreffende Conversiedatum (in overeenstemming met Artikel 12 (Conversie)); of

(b) indien een Lening wordt afgelost in overeenstemming met Artikel 8 (Aflossing en Vervroegde Aflossing) of Artikel 18 (Verzuimgebeurtenissen), vanaf de vervaldag voor deze aflossing, tenzij, nadat hier een deugdelijk voorstel toe is gedaan, de aflossing van de hoofdsom van deze Lening ten onrechte wordt tegengehouden of geweigerd, in welk geval de rente blijft worden opgebouwd tegen het tarief zoals opgenomen in Artikel 10.1 (Rente) (zowel voor als na de beoordeling ervan) tot de dag waarop alle verschuldigde bedragen met betrekking tot een Lening tot die dag zijn ontvangen door of uit naam van de betreffende Leningverstrekker.

11.4 Optioneel uitstel van rente door de Leningnemer

(a) De Leningnemer kan, naar eigen inzicht, kiezen om een Rentebetaling geheel of gedeeltelijk uit te stellen (een **Uitgestelde Rentebetaling**), die gepland stond om betaald te worden op een Rentebetaaldatum, door een kennisgeving in te dienen (een **Uitstelverzoek**) met deze keuze aan de Leningverstrekkers in overeenstemming met Artikel 24 (Kennisgevingen), ten minste 10 Werkdagen voorafgaand aan de betreffende Rentebetalingsdatum. Behoudens Artikel 11.5 (Verplichte vereffening van de rente), als de Leningnemer verkiest om een Rentebetaling niet of niet geheel te voldoen op een Rentebetaaldatum, dan is hij niet verplicht om deze rente op de betreffende Rentebetaaldatum te voldoen, en dientengevolge vormt het niet voldoen van rente geen Verzuimgebeurtenis of een schending van de verplichtingen voortkomend uit deze Overeenkomst of op enige andere wijze.

(b) Over elke Uitgestelde Rentebetaling is rente verschuldigd (waarbij een dergelijke rente samen met de Uitgestelde Rentebetalingen de **Achterstallige Rente** vormt), tegen de van tijd tot tijd geldende Rente, vanaf (en met inbegrip van) de dag waarop (zonder dit uitstel) de Uitgestelde Rentebetaling verschuldigd was geweest tot (maar met uitsluiting van) de betreffende optionele vereffeningsdatum van Achterstallige Rentebetalingen zoals opgenomen in het Uitstelverzoek of, welke van toepassing is, een andere datum waarop de Uitgestelde Rentebetalingen dienen te worden betaald in overeenstemming met Artikel 11.5 (Verplichte vereffening van de rente), waarbij in beide gevallen deze rente op iedere Rentebetaaldatum wordt toegevoegd aan de Leningen.

(c) Het niet voldoen van Achterstallige Rente wordt niet beschouwd als een verzuim door de Leningnemer uit hoofde van deze Overeenkomst of op enige andere wijze, tenzij een betaling verplicht is uit hoofde van Artikel 11.5 (Verplichte vereffening van de rente).

11.5 Verplichte vereffening van de rente

Onverminderd de bepalingen van dit Artikel 11 met betrekking tot het vermogen van de Leningnemer om Rentebetalingen uit te stellen, dient de Leningnemer alle uitstaande Achterstallige Rente in zijn

geheel (niet gedeeltelijk) te voldoen op de eerstvolgende Verplichte Vereffeningsdag na de Rentebetaaldag waarop een Uitgestelde Rentebetaling voor het eerst plaatsvond.

12. CONVERSIE

12.1 Conversierecht

(a) Als

(i) er sprake is van een Conversie Event en voor zolang deze aanhoudt, of

(ii) als de Meerderheid van Leningverstrekkers hierom hebben verzocht en de Leningnemer hiermee instemt,

en onder voorbehoud van en in overeenstemming met deze Overeenkomst, is de Leningnemer gerechtigd om iedere Lening en alle Achterstallige Rente, samen met opgebouwde of onbetaalde rente tot aan (maar met uitsluiting van) de betreffende Conversiedatum (gezamenlijk het **Converteerbare Bedrag**) met betrekking tot een Lening te converteren in nieuwe en/of bestaande volledig volgestorte Gewone Aandelen, te bepalen door de Leningnemer (een **Conversierecht**).

Indien de Leningverstrekkers niet instemmen met het Conversiebedrag zoals vastgesteld door de Leningnemer, dan wordt de Aangestelde Onafhankelijke Waarderingsadviseur verzocht om het Converteerbare Bedrag vast te stellen en deze vaststelling is bindend voor alle Partijen.

(b) Het aantal Gewone Aandelen dat wordt uitgegeven als gevolg van de uitoefening van een Conversierecht uit hoofde van een Lening, wordt vastgesteld door het uitstaande Converteerbare Bedrag op de Conversiedatum te delen door de marktwaarde per Gewoon Aandeel (dit is de waarde per Gewoon Aandeel zoals vastgesteld overeenkomstig Artikel 12.2, de **Conversieprijs**), die van kracht is op de relevante Conversiedatum.

(c) Conversierechten mogen alleen worden uitgeoefend uit hoofde van het Converteerbare Bedrag met betrekking tot een Lening (indien deze er is).

(d) De hieruit voortvloeiende Conversieprijs wordt, indien deze geen integraal veelvoud is van € 1,00 (één euro), naar beneden afgerond op het dichtstbijzijnde gehele veelvoud van € 1,00 (één euro). Het deel van de Conversieprijs dat niet wordt geconverteerd als gevolg van bovenstaande afronding, wordt in contanten voldaan door de Leningnemer aan de Leningverstrekkers voorafgaand aan de uitgifte van de Conversie-aandelen.

(e) Er worden geen fracties uitgegeven van Conversie-aandelen aan de Leningverstrekkers bij de uitoefening van een Conversierecht en er vindt geen betaling in contanten plaats ter compensatie hiervan.

(f) Onbetaalde en opgebouwde rentebedragen gedurende de periode van (en met inbegrip van) de dag van de dividenduitkering direct voorafgaand aan de betreffende Conversiedatum tot (maar met uitsluitsel van) de betreffende Conversiedatum, die onderdeel zijn van het Conversiebedrag met betrekking tot een Lening, worden door de Leningnemer afgetrokken van het te betalen dividend uit hoofde van de Gewone Aandelen die door de Leningverstrekker worden ontvangen na uitoefening door de Leningnemer van zijn Uitoefeningsrecht op de dag van de dividenduitkering direct volgend op de betreffende Conversiedatum.

(g) De Leningnemer verplicht zich ertoe om voorafgaand aan de uitoefening van zijn Conversierecht alles in het werk te stellen om te onderzoeken of het naar zijn eigen oordeel commercieel haalbaar is om Hybride Leningen of Hybride Effecten uit te geven aan andere

partijen dan de Leningverstrekkers in plaats van zijn Conversierecht uit te oefenen, en de Leningnemer zal dit onderzoek bespreken met de Leningverstrekkerscommissie. Bij het vaststellen van dit oordeel houdt de Leningnemer onder andere rekening met zijn financieringsplan, zijn financiële beleidskader en richtlijnen ontvangen van de Ratingbureaus met betrekking tot de impact van een besluit om het Conversierecht niet uit te oefenen op de rating van de Leningnemer en op de FFO/Nettoschuld-ratio.

(h) Bij de eerste uitoefening door de Leningnemer van zijn Conversierecht wordt iedere Lening, samen met opgebouwde en onbetaalde rente tot (maar met uitsluitsel van) de betreffende Conversiedatum en openstaande Achterstallige Rente geconverteerd naar Gewone Aandelen in overeenstemming met dit Artikel 13.1 voor een totaalbedrag van ten minste EUR 200.000.000 aan totale hoofdsom van de Leningen, of in het geval van een gebeurtenis zoals opgenomen onder (c) van de definitie van een Conversie Event, een bedrag van meer dan EUR 200.000.000 aan totale hoofdsom van de Leningen waarvan door de Aangestelde Onafhankelijke Waarderingsadviseur is vastgesteld dat het benodigd is om een gebeurtenis zoals genoemd onder (c) van de definitie van een Conversie Event niet meer te laten plaatsvinden. De Leningnemer levert een onderbouwde analyse aan van een dergelijke vaststelling door de Aangestelde Onafhankelijke Waarderingsadviseur aan de Leningverstrekkers voorafgaand aan de uitoefening van zijn Conversierecht. Iedere uitoefening door de Leningnemer van zijn Conversierecht vindt plaats voor een *pro rata* gedeelte van iedere Lening.

(i) Indien de Leningnemer zijn Conversierecht uitoefent in het geval van een gebeurtenis zoals genoemd onder (c) van de definitie van een Conversie Event, dient de Aangestelde Onafhankelijke Waarderingsadviseur de verwachting van de Leningnemer te bekrachtigen dat de FFO/Net Debt-ratio binnen 18 maanden na de datum waarop is vastgesteld dat deze lager is dan 16%, (i) niet zal stijgen naar ten minste 16% of (ii) zal dalen onder de 15% en deze bekrachtiging op te nemen in het waarderingsrapport zoals genoemd in Artikel 12.2 en 12.3. Als deze bekrachtiging niet kan worden opgesteld door de Aangestelde Onafhankelijke Waarderingsadviseur is er geen sprake van een Conversie Event in overeenstemming met (c) van de definitie van een Conversie Event.

(j) Indien als gevolg van de uitoefening van de Leningnemer van zijn Conversierecht een Wijziging in Zeggenschap zou plaatsvinden, dan wordt het Converteerbare Bedrag van de Lening van die Leningverstrekker die als gevolg van een dergelijke uitoefening door de Leningnemer van zijn Uitoefenrecht direct of indirect (A) meer dan 50 procent van de uitstaande Gewone Aandelen van de Leningnemer verwerft of verkrijgt of (B) een zodanig aantal aandelen in het kapitaal van de Leningnemer verkrijgt die meer dan 50 procent van de stemrechten inhouden die normaliter kunnen worden uitgeoefend in een algemene aandeelhoudersvergadering, zal door de Leningnemer op zodanige wijze worden vastgesteld dat er geen Wijziging in Zeggenschap plaatsvindt en het resterende bedrag van de Lening van de betreffende Leningverstrekker dat niet in Gewone Aandelen wordt geconverteerd, door de Leningnemer aan die Leningverstrekker worden terugbetaald op de betreffende Conversiedatum.

12.2 Conversieprijs

(a) De Conversieprijs wordt berekend door de Aangestelde Onafhankelijke Waarderingsadviseur, die voor dit doeleinde een waarderingsrapport opstelt. Na ontvangst van het waarderingsrapport verzoekt de Leningnemer de Leningsverstrekkerscommissie om een Onafhankelijke Waarderingsadviseur te benoemen om een fairness opinie af te geven met betrekking tot het waarderingsrapport ten behoeve van de Leningverstrekkers. Hiertoe wordt het waarderingsrapport dat is opgesteld door de Aangestelde Onafhankelijke Waarderingsadviseur gedeeld met de Onafhankelijke Waarderingsadviseur die is aangesteld

door de Leningsverstrekkerscommissie en het waarderingsrapport wordt ter inzage beschikbaar gesteld door de Leningverstrekkers op het hoofdkantoor van de Leningnemer.

(b) De Aangestelde Onafhankelijke Waarderingsadviseur baseert de waardering van de Gewone Aandelen op:

(i) gebeurtenissen, omstandigheden en aannames waarbij er vanuit wordt gegaan dat een Conversie Event heeft plaatsgevonden naar aanleiding van gebeurtenissen, omstandigheden en aannames op de laatste dag van de maand die eindigt voorafgaand aan de datum van de Conversienotificatie;

(ii) de aannames van de uitgangspunten en het framework van de meest recent opgestelde Onafhankelijke Waarderingsopinie, zoals opgenomen in Schedule 6 (Waarderingskader), voor zover dit mogelijk is en deze door de Aangestelde Onafhankelijke Waarderingsadviseur als redelijk worden beschouwd.

12.3 Onafhankelijke Waarderingsadviseur

(a) De Conversienotificatie dat wordt ingediend door de Leningnemer aan de Leningverstrekkers bevat de gegevens van niet meer dan drie partijen die de Leningnemer zou willen benoemen als Onafhankelijke Waarderingsadviseur.

(b) Binnen 3 Werkdagen na ontvangst door de Leningverstrekkers van het Leningverzoek selecteert de Leningverstrekkerscommissie een van de drie voorgestelde partijen als Onafhankelijke Waarderingsadviseur (de **Aangestelde Onafhankelijke Waarderingsadviseur**) en stelt de Leningnemer hiervan op de hoogte. Indien de Leningnemer niet wordt geïnformeerd of de Leningverstrekkers geen selectie maken benoemt de Leningnemer, in beide gevallen binnen 3 Werkdagen na ontvangst van de Leningverstrekkers van het Leningverzoek, naar eigen inzicht een van de drie aan de Leningverstrekkers voorgestelde partijen in de Conversienotificatie.

(c) De aanstelling van de Aangestelde Onafhankelijke Waarderingsadviseur kent een looptijd van 60 dagen om het waarderingsrapport op te stellen en de waarderingsresultaten onverwijld in te dienen bij de Leningnemer.

(d) In het geval dat de Aangestelde Onafhankelijke Waarderingsadviseur geen waarderingsrapport oplevert in overeenstemming met de bepalingen van dit Artikel 12 of de waardering significant in twijfel trekt, dan:

(i) stelt de Leningnemer onverwijld de Leningverstrekkers hiervan schriftelijk in kennis; en

(ii) benoemen de Leningnemer en de Leningverstrekkers een andere waarderingsadviseur in overeenstemming met dit Artikel 12.3.

(e) De Aangestelde Onafhankelijke Waarderingsadviseur krijgt van de Leningnemer toegang tot het meest recente financiële langetermijnplan, waarbij rekening wordt gehouden met feiten en omstandigheden die hebben geleid tot het Conversie Event, en andere informatie die naar alle redelijkheid wordt gevraagd door de Aangestelde Onafhankelijke Waarderingsadviseur voor het opstellen van de waardering, op basis van een geheimhoudingsverklaring en waarbij de

Aangestelde Onafhankelijke Waarderingsadviseur als insider wordt gekenmerkt uit hoofde van de Marktmisbruikverordening.

12.4 Procedure voor de uitoefening van het Conversierecht

(a) Het Conversierecht kan door de Leningnemer worden uitgeoefend door bij de Leningverstrekkers, tijdens gewone kantooruren, een volledig ingevuld en ondertekend verzoek tot conversie (een **Conversienotificatie**) in te dienen, waarin het Converteerbare Bedrag en de uitstaande hoofdsom van de Leningen worden vermeld, het bedrag aan opgebouwde en onbetaalde rente en het bedrag aan Achterstallige Rente over deze leningen, de expliciete verklaring van de Leningnemer zijn Conversierecht te willen uitoefenen, het Conversie Event dat heeft geresulteerd in het Conversierecht en een onderbouwing hiervan, de namen en gegevens van de drie voorgestelde Onafhankelijke Waarderingsadviseurs, een bevestiging dat de voorgestelde conversie voldoet aan toepasselijke fiscale en andere wet- en regelgeving die van toepassing is op Leningnemer, en andere informatie die in alle redelijkheid is vereist uit hoofde van deze Overeenkomst.

(b) Conversierechten worden in elk geval uitgeoefend met inachtneming van alle toepasselijke fiscale en andere wet- en regelgeving die op de Leningnemer van toepassing zijn.

(c) Indien de indiening van de Conversienotificatie zoals beschreven in lid (a) above na sluiting van normale kantooruren of op een dag die geen Werkdag is in Nederland plaatsvindt, dan wordt deze indiening uit hoofde van deze Overeenkomst beschouwd als te hebben plaatsgevonden op de eerstvolgende Werkdag.

(d) Een Conversienotificatie is na indiening onherroepelijk.

(e) De conversiedatum met betrekking tot een Lening (de **Conversiedatum**) is de eerste dag van de tweede kalendermaand direct volgend op de ontvangst door de Leningnemer van het waarderingsrapport dat is opgesteld door de Geselecteerde Onafhankelijke Waarderingsadviseur, of op een latere datum zoals schriftelijk overeengekomen door de Leningnemer en de Leningverstrekkerscommissie (hierbij optredend volgens de instructies van de Meerderheid van Leningverstrekkers).

(f) Na indiening van een Conversienotificatie en indien vereist voor het uitoefenen van het Conversierecht zal de Leningnemer onverwijld:

(i) bewijs aanleveren van de Aanwijzing tot Uitgifte; en

(ii) indien vereist een aandeelhoudersvergadering bijeenroepen om de Statuten aan te passen en het aandelenkapitaal van de Leningnemer te verhogen met een bedrag dat is vastgesteld op basis van de Conversieprijs, met inachtneming van toepasselijke wetgeving;

(iii) een concept aanleveren van een notariële akte voor de uitgifte van de aandelen met een onherroepelijke volmacht ter ondertekening door alle Leningverstrekkers voor het passeren van de notariële akte voor de uitgifte van de aandelen.

De Leningnemer en de Aandeelhouders, en in zoverre vereist door de toepasselijke wet of de Statuten, de Leningverstrekkers, nemen op kosten en voor rekening van de Leningnemer alle maatregelen die nodig kunnen zijn om de registratie en de uitvoering van de kapitaalverhoging te bewerkstelligen.

12.5 Gewone Aandelen

Gewone aandelen die worden uitgegeven als gevolg van de uitoefening van de Conversierechten zullen volgestort zijn en zijn in alle opzichte in rang gelijk (*pari passu*) aan de uitstaande volgestorte Gewone Aandelen op de betreffende Conversiedatum, tenzij in het geval dat een recht niet is toegestaan door dwingende bepalingen van toepasselijk recht en tenzij deze Gewone Aandelen niet in aanmerking komen voor rechten, uitkeringen of betalingen (of, in voorkomend geval, de betreffende houder niet gerechtigd is om te ontvangen) waarvan de registratiedatum of andere vervaldatum voor de vaststelling van het recht daarop voorafgaand aan de relevante Conversiedatum valt.

12.6 Beperkingen op het eigendom van Gewone Aandelen

De Leningverstrekkers erkennen dat de uitgegeven Gewone Aandelen uit hoofde van de conversie van een Lening onderworpen zijn aan de bepalingen van het Nederlandse vennootschapsrecht en de eigendomsbeperkingen overeenkomstig de Statuten van de Leningnemer, met betrekking tot de eis dat de Leningnemer ten alle tijden direct of indirect in eigendom moet zijn of onder zeggenschap moet staan van de Nederlandse Staat, gemeenten of provincies.

12.7 Aanwijzing tot Uitgifte

De Leningverstrekkers en de andere aandeelhouders van de Lenignemer worden jaarlijks verzocht door de Leningnemer om hun stem uit te brengen op de aandeelhoudersvergadering van de Leningnemer in het voordeel van een besluit om zeker te stellen dat de Aanwijzing tot Uitgifte wederom voor een maximale statutaire periode van 5 jaar geldig is.

13. BELASTINGHEFFING

13.1 Definities

(a) In deze Overeenkomst:

(i) **Beschermde Partij**: een Leningverstrekker waarop een verplichting rust of zal komen te rusten tot de afdracht van Belasting over uit hoofde van deze Overeenkomst ontvangen of te ontvangen bedragen (of een bedrag dat voor de toepasselijke Belastingen geacht wordt te zijn of te worden ontvangen).

(ii) **Belastingkrediet**: een krediet op, of vrijstelling of kwijtschelding van, of teruggaaf van, Belastingen.

(iii) **Belastinginhouding**: een aftrek of inhouding in verband met Belastingen op ontvangen bedragen uit hoofde van deze Overeenkomst.

(iv) **Belastingbetaling**: de verhoging van een door een Leningnemer aan een Leningverstrekker voldaan bedrag op grond van Artikel 13.2 (Fiscale brutering) of een voldaan bedrag op grond van Artikel 13.3 (Belastingvrijwaring).

13.2 Fiscale brutering

(a) De Leningnemer voldoet alle door hem verschuldigde bedragen zonder daarop Belasting in te houden, tenzij Belastinginhouding wettelijk is voorgeschreven.

(b) De Leningnemer stelt de Leningverstrekkerscommissie er onmiddellijk van in kennis zodra de Leningnemer gewaarwordt dat hij verplicht is tot Belastinginhouding (of van een wijziging in het tarief of de grondslag voor Belastinginhouding). Een Leningverstrekker stelt eveneens de Leningverstrekkerscommissie in kennis zodra hij zich bewust wordt van een aan die

Leningverstrekker verschuldigd bedrag. De Leningverstrekkerscommissie stelt Leningnemer van de ontvangst van een dergelijke kennisgeving van een Leningverstrekker in kennis.

(c) Wanneer wettelijk is voorgeschreven dat een Leningnemer verplicht is tot een Belastinginhouding, wordt het door die Leningnemer verschuldigde bedrag verhoogd met een zodanig bedrag (het **Additionele Bedrag**) dat (na de Belastinginhouding) een bedrag overblijft gelijk aan het bedrag dat verschuldigd zou zijn zonder de Belastinginhouding.

(d) Wanneer een Leningnemer verplicht is een Belastinginhouding te doen, zal die Leningnemer aan deze verplichting voldoen en voldoet alsmede alle overige in verband daarmee af te dragen bedragen binnen de gestelde termijn en voor het wettelijk voorgeschreven minimumbedrag.

(e) De Leningnemer verstrekt de Leningverstrekkerscommissie ten behoeve van de Leningverstrekker die recht heeft op betaling uiterlijk dertig dagen na de Belastinginhouding of het voldoen van een bedrag in verband met die Belastinginhouding een bewijs in een aanvaardbare vorm dat de Belastinginhouding heeft plaatsgevonden of (waar van toepassing) een passend bedrag is afgedragen aan de betreffende belastingdienst.

13.3 Belastingvrijwaring

(a) De Leningnemer dient (binnen drie Werkdagen na daartoe door de Leningverstrekker te zijn verzocht) aan een Beschermde Partij een bedrag te betalen gelijk aan het verlies, de aansprakelijkheid of kosten die volgens de desbetreffende Beschermde Partij vanwege Belastingen voor hem zijn ontstaan (direct of indirect) uit hoofde van deze Overeenkomst.

(b) Bovenstaande paragraaf (a) above is niet van toepassing:

(i) ten aanzien van Belastingen die zijn opgelegd aan een Leningverstrekker wanneer die Belastingen zijn opgelegd over of berekend met verwijzing naar de door die Leningverstrekker ontvangen of te ontvangen netto-inkomsten (of een bedrag dat geacht wordt te zijn of worden ontvangen); of

(ii) voor zover het verlies, de aansprakelijkheid of de kosten worden gecompenseerd door een verhoogde betaling als bedoeld in Artikel 13.2 (Fiscale brutering).

(c) Een Beschermde Partij die op grond van paragraaf (a) above een vordering indient of voornemens is dit te doen, stelt de Leningverstrekkerscommissie onverwijld in kennis van de gebeurtenis die aanleiding heeft gegeven of zal geven voor die vordering, waarvan de Leningverstrekkerscommissie de Leningnemer vervolgens in kennis stelt.

(d) Een Beschermde Partij stelt de Leningverstrekkerscommissie in kennis van elke ontvangst van een betaling van een Leningnemer uit hoofde van dit Artikel 13.3.

13.4 Belastingkrediet

Wanneer de Leningnemer een Belastingbetaling verricht en de betreffende Leningverstrekker stelt vast dat:

(a) een Belastingkrediet van toepassing is op een verhoogde betaling waarvan die Belastingbetaling deel uitmaakt, of op die Belastingbetaling of op een Belastinginhouding in verband waarmee de Belastingbetaling moest plaatsvinden; en

(b) de Leningverstrekker heeft dat Belastingkrediet verkregen en aangewend,

dan voldoet de Leningverstrekker een bedrag aan de Leningnemer waarvan de Leningverstrekker vaststelt dat deze daardoor (na voldoening) in dezelfde positie verkeert, post-Belastingen, als het geval zou zijn geweest als de Leningnemer niet verplicht was geweest tot de Belastingbetaling.

13.5 Overdrachtsbelasting

De Leningnemer betaalt en vrijwaart binnen drie Werkdagen na verzoek iedere Leningverstrekker voor alle kosten, verliezen of verplichtingen voor een Leningverstrekker met betrekking tot zegel-, registratie- of vergelijkbare Belastingen te voldoen uit hoofde van deze Overeenkomst.

13.6 Belasting over de toegevoegde waarde

(a) Alle bedragen die uit hoofde van deze Overeenkomst door een Partij aan een Leningverstrekker zijn verschuldigd die (geheel of gedeeltelijk) een vergoeding bevatten voor leveringen voor BTW worden geacht exclusief BTW te zijn die wordt gerekend over die levering, en dienovereenkomstig, overeenkomstig lid (b) below, indien BTW is verschuldigd of verschuldigd gaat zijn over een levering die gedaan is door een Leningverstrekker aan een Partij uit hoofde van deze Overeenkomst en deze Leningverstrekker BTW-plichtig is voor de relevante belastinginstantie, dan dient deze Partij aan deze Leningverstrekker (in aanvulling op en op hetzelfde moment als de betaling van een andere vergoeding voor de levering) een bedrag te voldoen dat gelijk is aan het BTW-bedrag (waarbij de Leningverstrekker onverwijld een passende BTW-factuur verstrekt aan die Partij).

(b) Indien BTW verschuldigd is of wordt over een levering van een Leningverstrekker (de **Leverancier**) aan een andere Leningverstrekker (de **Ontvanger**) uit hoofde van deze Overeenkomst, en een Partij anders dan de Ontvanger (de **Betreffende Partij**) uit hoofde van de bepalingen van deze Overeenkomst verplicht is om een bedrag te voldoen dat gelijk is aan de vergoeding voor die levering aan de Leverancier (anders dan wanneer de Betreffende Partij verplicht is om de Ontvanger voor deze vergoeding te vergoeden of te vrijwaren):

(i) (in het geval dat de Leverancier de tot voldoening van de BTW gehouden persoon is) de Betreffende Partij dient ook een aanvullend bedrag gelijk aan het bedrag van de BTW te voldoen (op hetzelfde moment als het voldoen van dit bedrag). De Ontvanger voldoet onverwijld (indien paragraaf (a) van toepassing is) aan de Betreffende Partij een bedrag gelijk aan een krediet of teruggave dat de Ontvanger ontvangt van de betreffende belastinginstantie die door de Ontvanger in alle redelijkheid wordt vastgesteld als de BTW die is verschuldigd is over de levering, en

(ii) (in het geval dat de Ontvanger de tot voldoening van de BTW gehouden persoon is) de Betreffende Partij voldoet onverwijld, na verzoek van de Ontvanger, aan de Ontvanger een bedrag dat gelijk is aan de BTW die wordt berekend over de levering, maar alleen voor zover door de Ontvanger in redelijkheid is vastgesteld dat hij niet in aanmerking komt voor krediet of teruggave met betrekking tot deze BTW door de betreffende belastinginstantie.

(c) Wanneer uit hoofde van deze Overeenkomst een Partij verplicht is om een Leningverstrekker te vergoeden of te vrijwaren voor kosten of uitgaven, dan vergoedt of vrijwaart die Partij (welke het geval is) de Leningverstrekker voor het hele bedrag van deze kosten of uitgaven, inclusief het gedeelte dat de BTW betreft, behoudens voor de mate waarin de Leningverstrekker in alle redelijkheid vaststelt dat hij recht heeft op krediet of teruggave met betrekking tot deze BTW van de betreffende belastinginstantie.

(d) Met betrekking tot een Levering door een Leningverstrekker aan een Partij uit hoofde van deze Overeenkomst, dient een Partij de Leningverstrekker, indien zij daar in alle redelijkheid om verzoekt, de gegevens aan te leveren ten aanzien van de BTW-registratie van die Partij en

andere informatie die in alle redelijkheid kan worden opgevraagd uit hoofde van de BTW-rapportageverplichtingen van de Leningverstrekker ten aanzien van de levering.

14. MITIGEREN DOOR DE LENINGVERSTREKKERS

14.1 Beperking

(a) Indien zich omstandigheden voordoen die kunnen leiden tot het ontstaan van verschuldigde bedragen als gevolg van of in overeenstemming met, of introkken worden in overeenstemming met Artikel 13 (Belastingheffing) en Artikel 8 (Aflossing en Vervroegde Aflossing), treden Partijen met elkaar in overleg binnen een periode van dertig (30) dagen (een **Mitigatieperiode**) om te trachten het effect van deze bijkomende betalingsverplichting te voorkomen of te beperken, maar te allen tijde met in achtneming van de rechten van Leningnemer uit hoofde van Artikel 8 (Aflossing en Vervroegde Aflossing).

(b) Een Partij is nooit verplicht om regelingen zoals voorgesteld gedurende het overleg waarnaar wordt verwezen in paragraaf (a) above te adopteren.

(c) Bovenstaande paragraaf (a) above beperkt op geen enkele wijze de voor de Leningnemer uit deze Overeenkomst voortvloeiende verplichtingen.

(d) De Meerderheid van Leningverstrekkers kunnen op ieder moment de Mitigatieperiode beëindigen door een schriftelijke kennisgeving in te dienen bij de Leningnemer wanneer:

(i) er sprake is van een Verzuimgebeurtenis die nog steeds voortduurt; of

(ii) de voortzetting van het overleg zorgt dat Leningverstrekkers in overtreding zijn van toepasselijke wet- en regelgeving.

14.2 Beperking van aansprakelijkheid

(a) De Leningnemer vrijwaart onmiddellijk elke Leningverstrekkers tegen alle door die Leningverstrekker in redelijkheid gemaakte kosten en uitgaven als gevolg van de door hem genomen stappen overeenkomstig Artikel 14.1 (Beperking). De Leningverstrekkers dienen het bedrag van de vordering tot schadeloosstelling en de gronden waarop het is gebaseerd in alle redelijkheid te onderbouwen.

(b) De Leningverstrekkers zijn niet verplicht tot het nemen van de stappen als bedoeld in Artikel 14.1 (Beperking) als, naar de mening van de Meerderheid der Leningverstrekkers, dit nadelig zou kunnen zijn voor de Leningverstrekkers.

15. (ON)KOSTEN

15.1 Transactiekosten

Iedere Partij is verantwoordelijk voor zijn eigen kosten en uitgaven (waaronder juridische kosten) die zijn opgelopen door hen in verband met de onderhandelingen, voorbereidingen, afdrukken en uitvoeren van deze Overeenkomst en alle andere documenten waarnaar wordt verwezen in deze Overeenkomst. Kosten en uitgaven voor rekening van de Leningverstrekkers die zijn voldaan door de Leningnemer worden verrekend met een dividendbetaling uit hoofde van de Gewone Aandelen die betaalbaar is aan de Leningverstrekkers op de eerstvolgende dividendbetaaldatum.

15.2 Wijzigingskosten

Wanneer de Leningnemer verzoekt om een aanpassing, afstand of toestemming, dan vergoedt Leningnemer de Leningverstrekkers het bedrag van alle vastgelegde kosten en uitgaven (inclusief juridische kosten) die de Leningverstrekkers in alle redelijkheid hebben gemaakt in verband met het reageren op, beoordelen van, onderhandelen over of voldoen aan dat verzoek of voorschrift. De Leningverstrekkers leveren een factuur aan bij de Leningnemer van alle kosten en uitgaven in redelijk detail.

15.3 Handhavingskosten

De Leningnemer verbindt zich de Leningverstrekkers onverwijld na hun verzoek de kosten en uitgaven (inclusief juridische kosten van één juridische adviseur voor de Leningverstrekkers) te vergoeden die de Leningverstrekkers hebben gemaakt in verband met het handhaven of in stand houden van uit deze Overeenkomst voortvloeiende rechten.

16. VERKLARINGEN EN GARANTIES

16.1 Verklaringen en garanties

Elke Leningverstrekker is deze Overeenkomst aangegaan op basis van de in dit Artikel 16 opgenomen verklaringen en garanties, en de Leningnemer, tenzij uit de context anders blijkt, verstrekt de verklaringen in dit Artikel 16.

16.2 Status

Het is een naamloze vennootschap, rechtsgeldig opgericht, en bestaand, naar Nederlands recht.

16.3 Bindende verplichtingen

De verplichtingen door hem op zich genomen uit hoofde van deze Overeenkomst, zijn, met inachtneming van algemene juridische voorbehouden waarnaar specifiek wordt verwezen in een juridische opinie volgend uit Artikel 7 (*Trekkingsvoorwaarden*), rechtsgeldige, geldige, bindende en afdwingbare verplichtingen.

16.4 Geen strijdigheid met andere verplichtingen

De inwerkingtreding en uitvoering van, en de transacties overwogen in, deze Overeenkomst, zijn niet en komen niet in strijd met:

(a) een daarop toepasselijke wet of daarop toepasselijk voorschrift;

(b) zijn statuten of de statuten van een Dochteronderneming; of

(c) een overeenkomst of instrument dat bindend is voor hem of een van zijn Dochterondernemingen of (een deel van) zijn vermogen of dat van een Dochteronderneming of vormen een niet-nakoming of beëindiging (hoe dan ook omschreven) uit hoofde van een dergelijke overeenkomst of dergelijk instrument,

voor zover een dergelijke strijdigheid een Materieel Nadelig Effect heeft of zou kunnen hebben.

16.5 Macht en bevoegdheid

Hij is bevoegd om (i) deze Overeenkomst en (ii) de door deze Overeenkomst beoogde transacties aan te gaan en uit te voeren en hij heeft alle noodzakelijke maatregelen genomen om de daartoe benodigde goedkeuringen te verlenen.

16.6 Geen verzuim

Er is geen sprake van een Verzuim noch wordt dit in redelijkheid verwacht te zullen voortvloeien uit de inwerkingtreding of uitvoering van, of uit een transactie overwogen in, deze Overeenkomst.

16.7 Geen Conversie Event

Er heeft zich geen Conversie Event voorgedaan.

16.8 Toepasselijk Recht en Rechtsbevoegdheid

Behoudens beperkingen of voorbehouden voortvloeiend uit de algemene strekking van de wet zoals opgenomen in een juridische opinie die is aangeleverd uit hoofde van Artikel 7 (*Trekkingsvoorwaarden*),

(a) wordt de keuze voor het Nederlandse recht dat van toepassing is op de Overeenkomst erkend en afgedwongen in Nederland, en

(b) wordt iedere rechterlijke uitspraak die in Nederland wordt verkregen met betrekking tot de Overeenkomst erkend en afgedwongen in Nederland.

16.9 Centrum van voornaamste belangen en vestigingen

Voor de strekking van Verordening (EU) 2015/848 van 20 mei 2015 betreffende insolventieprocedures (herschikking) (de **Verordening**), is het centrum van de voornaamste belangen (in de zin van artikel 3(1) van de Verordening) gelegen in Nederland en heeft hij geen vestigingen (in de zin van artikel 2(10) van de Verordening) in een ander land.

16.10 Geen onjuiste verklaringen

Alle informatie die door hem of zijn vertegenwoordigers bij het aangaan van deze Overeenkomst schriftelijk is verstrekt was in wezenlijk opzicht juist en correct op het moment waarop deze is verstrekt en er is geen informatie verstrekt of onthouden waardoor deze informatie in wezenlijk opzicht onjuist of misleidend was, met dien verstande dat de Leningnemer geen verklaring of garantie afgeeft met betrekking tot de volledigheid of juistheid van voorspellingen, inschattingen of (voorgenomen) opinies die zijn verstrekt aan de Leningverstrekkers of hun vertegenwoordigers en adviseurs.

16.11 Belastinginhouding

(a) Hij van mening is dat er is geen verplichting tot Belastinginhouding rust op een betaling die hij verricht op grond van deze Overeenkomst aan een Leningverstrekker.

(b) Hij van mening is dat de aftrek van betaalde, opgebouwde of anderzijds verschuldigde rente uit hoofde van deze Overeenkomst niet wordt beperkt door artikel 10, sectie 1, lid a, b of d van de Wet op de vennootschapsbelasting 1969.

16.12 Fiscale status

Er is door de Leningnemer geen mededeling op grond van artikel 36 van de Invorderingswet 1990 gedaan.

16.13 Belastingbetaling- en registratie

(a) Hij heeft alle Belastingen die hem of zijn activa werden opgelegd, naar behoren en tijdig betaald en voldaan binnen de toegestane termijn zonder invorderingsrente of boetes (behalve voor zover (i) de betaling te goeder trouw wordt betwist, (ii) hij voldoende reserves heeft aangehouden voor de betaling van deze Belastingen en (iii) de betaling rechtmatig kan worden ingehouden).

(b) Hij noch een Dochtermaatschappij is die materieel achterstallig is met het indienen van belastingaangiften en niet (en geen enkele Dochtermaatschappij is) achterstallig is met de betaling van een bedrag met betrekking tot Belastingen, voor in elk geval die mate waarin dit een wezenlijk nadelig effect heeft of redelijkerwijs waarschijnlijk zal hebben.

(c) Er zijn geen vorderingen of onderzoeken gaande of redelijkerwijs te verwachten tegen hem (of een Dochtermaatschappij) uit hoofde van Belastingen waarbij een aansprakelijkheid van of een vordering tegen een lid van de Groep een wezenlijk nadelig effect zou hebben of redelijkerwijs te verwachten zou zijn.

16.14 Zegelrecht

Er zijn in Nederland geen zegel-, transactie-, registratie- of soortgelijke belastingen te heffen of verschuldigd in verband met de uitvoering, levering, uitvoering en handhaving van deze Overeenkomst.

16.15 Moment van verklaren

(a) De verklaringen in dit Artikel 16 zijn door de Leningnemer afgelegd op de datum van deze Overeenkomst.

(b) Tenzij een verklaring uitdrukkelijk op een specifieke datum is afgelegd, wordt iedere verklaring (anders dan de verklaringen in Artikel 16.7 (Geen Conversie Event) en Artikel 16.11 (Belastinginhouding)) geacht opnieuw te worden afgelegd door de Leningnemer op elke Afsluitdatum, de datum van ieder Trekkingsverzoek en de eerste dag van iedere Renteperiode.

(c) De verklaringen in Artikel 16.7 (Geen Conversie Event) worden geacht opnieuw te worden afgelegd door de Leningnemer op elke Afsluitdatum.

(d) Indien een verklaring wordt gedaan (of opnieuw wordt gedaan zoals hierboven beschreven) na de datum van deze Overeenkomst, wordt deze geacht om te zijn gedaan (of opnieuw te worden gedaan zoals hierboven beschreven) met verwijzing naar de op dat moment geldende feiten en omstandigheden, met inachtneming van aanpassingen van de wet na de datum van deze Overeenkomst.

17. ALGEMENE VERPLICHTINGEN

De in dit Artikel 17 bedoelde verplichtingen gelden vanaf de datum van deze Overeenkomst en blijven van kracht zolang er nog een bedrag onder de Overeenkomst uitstaat of Commitments van kracht zijn. De Leningnemer verbindt zich, behoudens de voorafgaande goedkeuring van de Meerderheid van Leningverstrekkers,

(a) op geen enkele wijze de rechten behorende bij de Gewone Aandelen met betrekking tot stemmen, dividenden of liquidatie aan te passen noch een andere klasse of type aandelen in het aandelenkapitaal met rechten die gunstiger zijn dan de rechten behorende bij de Gewone Aandelen uit te geven, met dien verstande dat niets in deze paragraaf (a) het volgende in de weg staat:

(i) samenvoegen, herclassificatie of splitsen van de Gewone Aandelen;

(ii) een aanpassing van rechten die, naar eigen inzicht vast te stellen door een onafhankelijke financiële adviseur (vooraf goedgekeurd door de Meerderheid van Leningverstrekkers, waarbij deze goedkeuring niet onredelijk mag worden onthouden), niet ten nadele zijn van het belang van de Leningverstrekkers;

(iii) wijzigingen van de statuten van de Leningnemer uit hoofde van zaken zoals opgenomen in dit Artikel 17 voor zover toegestaan door dit Artikel 18 of die aanvullend of bijkomstig zijn aan voorgaand bepalingen (waaronder een aanpassing om procedures uit hoofde van dergelijke zaken mogelijk te maken of te faciliteren en wijzigingen die betrekking hebben op de rechten en verplichten van de houders van Effecten, waaronder Gewone Aandelen, waarop deze procedures betrekking hebben);

(iv) een uitgifte van aandelenkapitaal waarbij de uitgifte van dit aandelenkapitaal leidt, of, in overeenstemming met de bepalingen van Artikel 12.4 (Procedure voor de uitoefening van het Conversierecht) inzake afrondingsverschillen, anderszins zou leiden tot een aanpassing van of een vergoeding uit hoofde van de vaststelling van de Conversieprijs;

(v) een uitgifte van aandelenkapitaal of een aanpassing van de rechten van de Gewone Aandelen, waar voorafgaand aan deze wijziging de Leningnemer een onafhankelijke financiële adviseur aanstelt die naar eigen inzicht vaststelt welke (indien nodig) aanpassingen gemaakt dienen te worden of welke vergoeding is verschuldigd met betrekking tot de vaststelling van de Conversieprijs zodat dit redelijk en billijk is, waarbij de onafhankelijke financiële adviseur naar eigen inzicht vaststelt dat ofwel geen aanpassing of vergoeding benodigd is of dat een aanpassing of vergoeding met betrekking tot de vaststelling van de Conversieprijs benodigd is en, indien dit het geval is, de nieuwe Conversieprijs als gevolg hiervan en de basis waarop deze aanpassing of vergoeding met betrekking tot de vaststelling is vereist en, in een dergelijk geval, de datum waarop de aanpassing of vergoeding met betrekking tot de vaststelling in effect treedt (waarbij de aanpassing of vergoeding met betrekking tot de vaststelling dienovereenkomstig wordt gedaan en uitgevoerd)*;*

(b) geen uitgifte, toezegging of uitkering te doen of te handelen of niet te handelen indien dit tot ertoe kan leiden dat de Gewone Aandelen, ontstaan door de uitoefening van het Conversierecht, onder het dan geldende toepasselijke recht, niet wettelijk als volgestort kunnen worden uitgegeven;

(c) het geplaatste aandelenkapitaal of een niet-uitgeoefende aansprakelijkheid daarop, of een andere niet-uitkeerbare reserve, niet te verlagen, behalve:

(i) uit hoofde van de bepalingen van de uitgifte van het betreffende aandelenkapitaal;

(ii) door de koop of inkoop van aandelenkapitaal van de Leningnemer voor zover, in elk van de gevallen, toegestaan door toepasselijke wet- en regelgeving;

(iii) wanneer de verlaging geen uitkering van activa inhoudt;

(iv) alleen met betrekking tot een aanpassing van de valuta waarin de nominale waarde van de Gewone Aandelen wordt uitgedrukt;

(v) om uitkeerbare reserves te creëren;

(vi) om reserves over te dragen zoals toegestaan onder toepasselijke wet- en regelgeving;

(vii) wanneer de verlaging is toegestaan onder toepasselijke wet- en regelgeving en een onafhankelijke financiële adviseur, hierbij optredend als deskundige en naar eigen inzicht, adviseert dat de belangen van de Leningverstrekkers niet wezenlijk worden geschaad door de verlaging;

(viii) wanneer de verlaging is toegestaan onder toepasselijke wet- en regelgeving en zorgt voor een aanpassing van, of een betaling uit hoofde van de vaststelling van, de Conversieprijs of anderszins in overweging wordt genomen, om te bepalen of deze aanpassing of betaling ten aanzien van de vaststelling moet worden gedaan; of

(ix) met dien verstande dat, zonder afbreuk te doen aan de andere bepalingen van deze Overeenkomst, het de Leningnemer is toegestaan rechten uit te oefenen zoals hem van tijd tot tijd is toegestaan onder toepasselijke wet- en regelgeving om zijn Gewone Aandelen, certificaten of andere certificaatbewijzen van Gewone Aandelen te kopen, in te kopen of terug te kopen zonder instemming van een Leningverstrekker;

(d) de Leningverstrekkers, uiterlijk 5 Werkdagen voorafgaand aan de Afsluitdatum, alle documenten en bewijsstukken te verstrekken waarnaar wordt verwezen in Schedule 2 (Opschortende voorwaarden) in een voor de Leningverstrekkers (naar alle redelijkheid) aanvaardbare vorm en inhoud, waarbij de Leningverstrekkers geheel of gedeeltelijk afstand kunnen doen van de voorwaarden; en

(e) alle Belastingen die hem werden opgelegd en door hem te voldoen zijn, betaalt en voldoet binnen de toegestane termijn zonder invorderingsrente of boetes, tenzij (en alleen voor zover mogelijk) (i) de betaling van deze Belastingen te goeder trouw wordt betwist, (ii) hij voldoende reserves heeft aangehouden voor de betaling van deze Belastingen en de kosten van de betwisting van deze Belastingen (iii) de betaling rechtmatig kan worden ingehouden en (iv) het verzaken van het betalen van deze Belastingen niet waarschijnlijk zorgt voor een wezenlijk nadelig effect.

18. VERZUIMGEBEURTENISSEN

Iedere van de in dit Artikel 18 genoemde gebeurtenis of omstandigheid levert een Verzuimgebeurtenis op (uitgezonderd Artikel 18.4 (Bespoediging)).

18.1 Betalingsverzuim van de hoofdsom

De Leningnemer verzuimt een op grond van deze Overeenkomst verschuldigde aflossing van de hoofdsom te betalen op de plaats en in de munteenheid die daarvoor is gespecificeerd binnen 14 dagen na de vervaldatum.

18.2 Betalingsverzuim van rente

Behoudens Artikel 11.4 (Optioneel uitstel van rente door de Leningnemer) verzuimt de Leningnemer een op grond van deze Overeenkomst verschuldigd bedrag aan rente te betalen op de plaats en in de munteenheid die daarvoor is gespecificeerd binnen 14 dagen na de vervaldatum.

18.3 Insolventieprocedures

Een vonnis wordt uitgesproken of een effectief besluit wordt genomen in de aandeelhoudersvergadering voor de Ontbinding van de Leningnemer, tenzij deze, in elk geval, plaatsvindt ten behoeve van en wordt gevolgd door een fusie, reorganisatie of samenvoeging waarvan de voorwaarden eerder al zijn goedgekeurd door de Meerderheid van Leningverstrekkers.

18.4 Bespoediging

(a) Bij en op ieder moment na het zich voordoen van een Verzuimgebeurtenis dat voortduurt kan de Meerderheid van Leningverstrekkers:

(i) door middel van een kennisgeving aan de Leningnemer de Commitment opzeggen, waarna deze onmiddellijk is opgezegd;

(ii) in het geval van Artikel 18.1 (Betalingsverzuim van de hoofdsom) en Artikel 18.2 (Betalingsverzuim van rente) naar eigen inzicht en met inachtneming van de toepasselijke wet- en regelgeving, zonder verdere kennisgeving, een procedure voor de Ontbinding van de Leningnemer in Nederland (maar niet elders) opstarten en/of getuigen in een Ontbinding van de Leningnemer, maar geen andere actie ondernemen met betrekking tot een dergelijk verzuim; en

(iii) in het geval van Artikel 2 (Achterstelling), de Leningen, alsmede de daarover opgebouwde rente en Achterstallige rente onmiddellijk invorderbaar en opeisbaar verklaren en/of getuigen in de Ontbinding van de Leningnemer, te allen tijde onderhevig aan de rangorde zoals opgenomen in Artikel 18.3 (Insolventieprocedures).

(b) Een Leningverstrekker kan, in overeenstemming met dit Artikel 18.4, naar eigen inzicht en zonder verdere kennisgeving procedures opstarten of stappen nemen of handelingen verrichten jegens de Leningnemer die hij nodig acht om bepalingen en voorwaarden waaraan de Leningnemer gebonden is, af te dwingen, maar kan nooit de Leningnemer verplichten, door middel van deze procedures, stappen of handelingen, een som of sommen te betalen, in elk geval, eerder dan dat deze anders betaalbaar zou(den) zijn.

(c) De Leningverstrekkers hebben geen andere rechtsmiddelen jegens de Leningnemer tot hun beschikking, anders dan waarnaar wordt verwezen in dit Artikel 18, voor het terugvorderingen van bedragen die verschuldigd zijn uit hoofde van deze Overeenkomt of met betrekking tot een schending door de Leningnemer van een van zijn verplichtingen uit hoofde van of in relatie tot deze Overeenkomst.

19. WIJZIGINGEN IN DE PARTIJEN

19.1 Overdrachten

(a) In dit Artikel 19 is:

de **Overdrachtsdatum** in het kader van een Transfer Certificaat de latere datum van:

(A) de voorgestelde Overdrachtsdatum zoals vermeld in dat Transfer Certificaat; en

(B) de datum waarop de Nieuwe Leningverstrekker of de Leningnemer, welke van toepassing is, het betreffende Transfer Certificaat ondertekent.

(b) De Leningnemer is niet gerechtigd een recht toe te wijzen of een recht of verplichting uit hoofde van deze Overeenkomst over te dragen zonder de voorafgaande schriftelijke goedkeuring van alle Leningverstrekkers.

(c) Een Leningverstrekker (de **Bestaande Leningverstrekker**) mag zijn contractuele positie overdragen in overeenstemming met artikel 6:159 BW aan:

(i) een andere Leningverstrekker (een **Nieuwe Leningverstrekker**), dien te verstande dat deze Leningverstrekker een Aandeelhouder is op het moment van de overdracht en met dien verstande dat deze overdracht niet resulteert in een Wijziging in Zeggenschap; en

(ii) de Leningnemer,

in elk geval, in overeenstemming met toepasselijke wet- en regelgeving (inclusief, ter vermijding van twijfel, de Marktmisbruikverordening).

(d) De Leningnemer en alle Leningverstrekkers stemmen in en bekrachtigen bij voorbaat hun medewerking te verlenen (zoals vereist door artikel 6:159 BW) aan een overdracht die in overeenstemming is met paragraaf (c) above.

(e) Iedere verwijzing in deze Overeenkomst naar een Leningverstrekker is ook een verwijzing naar een Nieuwe Leningverstrekker, maar sluit een Leningverstrekker uit wanneer deze geen bedrag aanhoudt of mag aanhouden uit hoofde van deze Overeenkomst.

19.2 Procedure voor overdracht

(a) Met inachtneming van het bepaalde in Artikel 19.1 (Overdrachten) vindt een overdracht plaats overeenkomstig de bepalingen van paragraaf (b) below op het moment waarop de Nieuwe Leningverstrekker of de Leningnemer, welke van toepassing is, het aan hem door de Bestaande Leningverstrekker verstrekte correct ingevulde Overdrachtsakte (op de handtekening na) ondertekent.

(b) Per de Leveringsdatum:

(i) gaat de gehele of gedeeltelijke juridische relatie uit hoofde van de Overeenkomst over van de bestaande Leningverstrekker die partij is bij het Transfer Certificaat, waarop is aangegeven dat deze relatie zal worden overgedragen, over naar de Nieuwe Leningverstrekker of de Leningnemer, welke van toepassing is, door middel van contractsoverneming in overeenstemming met artikel 6:159 BW, en

(ii) wordt de Nieuwe Leningverstrekker een Partij als **Leningverstrekker**.

(c) De Nieuwe Leningverstrekker stelt de Leningnemer onverwijld op de hoogte van een overdracht na de ondertekening van het Transfer Certificaat dat betrekking heeft op deze overdracht zo snel als haalbaar is nadat hij het Transfer Certificaat heeft ondertekend, waarbij een afschrift van dat Transfer Certificaat wordt verzonden naar de Leningnemer.

(d) De Bestaande Leningverstrekker stelt de Leningnemer onverwijld op de hoogte van een voorgenomen overdracht.

20. LENINGVERSTREKKERSCOMMISSIE

(a) De Meerderheid van Leningverstrekkers benoemt binnen 6 maanden na de datum van deze Overeenkomst een commissie van Leningverstrekkers waarvan de gezamenlijke

Commitments meer dan 10 procent bedragen van de Totale Commitment (of, indien de Commitments zijn afgenomen naar nul, meer dan 10 procent van de Commitments bedroegen direct voorafgaand aan deze verlaging) (de **Leningverstrekkerscommissie**).

(b) De Leningverstrekkerscommissie (i) stelt de Leningnemer onverwijld na benoeming op de hoogte over de identiteit van de leden, (ii) stelt de Leningnemer onverwijld op de hoogte over veranderingen van de leden en (iii) draagt zorg dat de Leningnemer te allen tijde beschikt over de juiste contactgegevens van alle leden van de Leningverstrekkerscommissie.

(c) De Leningverstrekkerscommissie heeft een administratieve functie uitsluitend uit hoofde van het organiseren van de groep van Leningverstrekkers en, indien nodig, voor het ondersteunen van de Closing Agent in het kader van de documentatie.

21. DE CLOSING AGENT

21.1 Geen fiduciaire plichten

Niets in deze Overeenkomst maakt de Closing Agent tot trustee of fiduciair van een andere persoon.

21.2 Rechten en discretionaire bevoegdheden van de Closing Agent

(a) De Closing Agent mag vertrouwen op:

(i) iedere verklaring, garantie, kennisgeving of document waarvan wordt aangenomen dat deze waarachtig en juist is en afdoende goedgekeurd; en

(ii) iedere verklaring van een persoon inzake een onderwerp waarvan in alle redelijkheid kan worden aangenomen dat deze binnen zijn kennis en controlebevoegdheid ligt.

(b) De Closing Agent mag ervan uitgaan (tenzij hij kennisgeving van het tegendeel heeft ontvangen) dat:

(i) er geen sprake is van een Verzuim (tenzij hij feitelijk wetenschap heeft van een Verzuim op grond van Artikel 18.1 (Betalingsverzuim van de hoofdsom) en/of Artikel 18.2 (Betalingsverzuim van rente));

(ii) een aan een Partij toegekend(e) recht, bevoegdheid, machtiging of discretionaire bevoegdheid niet is uitgeoefend; en

(iii) een kennisgeving of verzoek door de Leningnemer is gedaan namens en met de toestemming en wetenschap van de Leningnemer.

(c) De Closing Agent kan gebruikmaken van de diensten van advocaten, accountants, inspecteurs en deskundigen en afgaan op hun advies en deze daarvoor vergoeden.

(d) De Closing Agent kan met betrekking tot deze Overeenkomst optreden via zijn werknemers en agenten.

(e) Onverminderd bepalingen in deze Overeenkomst waaruit het tegenovergestelde blijkt, is de Closing Agent niet verplicht om te handelen of niet te handelen als dat naar zijn eigen redelijke mening in strijd is of zou kunnen zijn met wet- of regelgeving of een fiduciaire verplichting of uit vertrouwelijkheidsplicht.

21.3 Uitsluiting van aansprakelijkheid

(a) Geen enkele Partij (anders dan de Closing Agent) kan een procedure opstarten tegen een functionaris, medewerker of agent van de Closing Agent uit hoofde van een mogelijke vordering jegens de Closing Agent of uit hoofde van het handelen of het niet handelen op welke manier dan ook door die functionaris, medewerker of agent met betrekking tot deze Overeenkomst en iedere functionaris, medewerker of agent van de Closing Agent kan hierbij vertrouwen op dit Artikel 21.3 met in achtneming van Artikel 1.3 (Rechten van Derden). Deze paragraaf (a) bevat een onherroepelijk derdenbeding om niet zoals naar verwezen wordt in sectie 6:253 BW ten gunste van een functionaris, medewerker of agent van de Closing Agent.

(b) De Closing Agent is niet aansprakelijk voor enige vertraging (of de gevolgen daarvan) in het bijschrijven op een rekening van bedragen die op grond van deze Overeenkomst door de Closing Agent voldaan moet worden indien de Closing Agent zo snel mogelijk alle noodzakelijke maatregelen heeft genomen teneinde te voldoen aan de regelgeving of operationele procedures van het door de Closing Agent voor dat doeleinde gebruikte erkende clearing- of verrekeningssysteem.

22. BEDRIJFSVOERING VAN DE LENINGVERSTREKKERS EN DE CLOSING AGENT

Een bepaling in deze Overeenkomst

(a) belemmert niet het recht van de Leningverstrekkers of de Closing Agent om zijn zaken (belastingen en anderszins) te regelen zoals hij goeddunkt;

(b) verplicht de Leningverstrekkers of de Closing Agent niet een aan hem beschikba(a)r(e) krediet, aftrek, kwijtschelding of aflossing, of de omvang, volgorde of wijze van een vordering, te onderzoeken of te vorderen; of

(c) verplicht de Leningverstrekkers of de Closing Agent niet informatie met betrekking tot zijn zaken (belastingen en anderszins) dan wel berekeningen met betrekking tot Belastingen bekend te maken,

tenzij uitdrukkelijk anders hierin uiteengezet.

23. ADMINISTRATIE

23.1 Betalingen

(a) Betalingen van de hoofdsom en de rente uit hoofde van een Lening worden gedaan door overboeking naar de geregistreerde bankrekening van de Leningverstrekkers.

(b) Alle betalingen uit hoofde van een Lening zijn onderworpen aan alle toepasselijke fiscale en andere wet- en regelgeving.

23.2 Aanwending van bepaalde betalingen

(a) Indien een Leningverstrekker een betaling ontvangt die onvoldoende is om aan alle door de Leningnemer te betalen en verschuldigde bedragen te voldoen uit hoofde van deze Overeenkomst, of als hij additionele bedragen ontvangt, wendt de Leningverstrekker dit betaalde bedrag aan voor de verplichtingen van de Leningnemer die voortvloeien uit deze Overeenkomst in de volgende volgorde:

(i) als eerste om *pro rata* onbetaalde vergoedingen, kosten en uitgaven van een Leningverstrekker uit hoofde van deze Overeenkomst te voldoen (zoals opgegeven

door de Leningverstrekker op verzoek van de Leningnemer) (waarbij deze opgave geldt als voldoende bewijs voor deze vergoedingen, kosten en uitgaven en zonder de Leningverstrekker te verzoeken hierover verdere bewijsstukken aan te leveren));

(ii) ten tweede om *pro rata* betalingen te doen van opgebouwde rente, Achterstallige Rente, onbetaalde maar verschuldigde vergoedingen of commissies uit hoofde van deze Overeenkomst;

(iii) ten derde om *pro rata* betalingen te doen van onbetaalde maar verschuldigde hoofdsommen uit hoofde van deze Overeenkomst; en

(iv) ten vierde om *pro rata* betalingen te doen van alle andere onbetaalde maar verschuldigde bedragen uit hoofde van deze Overeenkomst.

(b) Wanneer een Leningverstrekker (een **Innende Leningverstrekker**) een bedrag van de Leningnemer ontvangt of int dat hoger is dan het op grond van deze Overeenkomst aan hem verschuldigde pro rata bedrag, dan:

(i) stelt de Innende Leningverstrekker de Leningverstrekkers binnen 3 Werkdagen van de bijzonderheden van de ontvangst of inning in kennis;

(ii) stelt de Leningverstrekkerscommissie (hierbij optredend volgens de instructies van de Meerderheid van Leningverstrekkers) vast of het ontvangen of geïnde bedrag hoger is dan het op grond van deze Overeenkomst aan de Innende Leningverstrekker verschuldigde bedrag; en

(iii) betaalt de Innende Leningverstrekker aan de Leningverstrekkers binnen 3 Werkdagen na een verzoek daartoe van de Leningverstrekkerscommissie (hierbij optredend volgens de instructies van de Meerderheid van Leningverstrekkers) een bedrag (de **Gedeelde Betaling**) gelijk aan het ontvangen of geïnde bedrag, na aftrek van een bedrag waarvan de Leningverstrekkerscommissie (hierbij optredend volgens de instructies van de Meerderheid van Leningverstrekkers) vaststelt dat dit mag worden ingehouden door de Innende Leningverstrekker als diens deel van een uit hoofde van deze Overeenkomst uit te voeren betaling.

(c) De Leningverstrekkers behandelen de Gedeelde Betaling als ware deze voldaan door de Leningnemer aan de Leningverstrekkers en de Leningverstrekkerscommissie (hierbij optredend volgens de instructies van de Meerderheid van Leningverstrekkers) draagt de betreffende Leningverstrekkers op om de Gedeeltelijke Betaling te verdelen over de Leningverstrekkers (met uitsluiting van de Innende Leningverstrekker), overeenkomstig de bepalingen van deze Overeenkomst ter voldoening van de verplichtingen van de Leningnemer jegens deze Leningverstrekkers.

(d) Het bepaalde in Artikel 23.1 (Betalingen) prevaleert over de eventueel door de Leningnemer opgegeven volgorde.

23.3 Geen verrekening toegestaan door de Leningnemer

(a) Alle te verrichte betalingen die door de Leningnemer op grond van deze Overeenkomst worden gedaan, dienen te worden berekend en plaats te vinden zonder (en vrij te zijn van inhoudingen in het kader van) enige verrekening of tegenvordering.

(b) Paragraaf (a) above heeft geen betrekking op een betaling door de Leningnemer uit hoofde van rechten en verplichtingen die door de Leningnemer zijn verkregen van een Bestaande Leningverstrekker uit hoofde van Artikel 19.1(c).

23.4 Werkdagen

(a) Een bedrag dat dient te worden betaald op een dag die geen Werkdag is, dient op de volgende Werkdag in dezelfde kalendermaand (als deze dag er is) of de vorige Werkdag (als deze dag er niet is) te worden betaald.

(b) In geval van een verlenging van de vervaldag voor aflossing van een hoofdsom of een Openstaand Bedrag onder deze Overeenkomst is over de hoofdsom of het Openstaand Bedrag rente verschuldigd tegen het op de oorspronkelijke vervaldatum toepasselijke percentage en in overeenstemming met de bepalingen van Artikel 10.3 (Rentebetaling).

23.5 Valuta van een bedrag

(a) Uit hoofde van dit Artikel 23.5 is de euro de valuta van rekening en betaling voor iedere som die door een Leningnemer onder deze Overeenkomst is verschuldigd.

(b) Iedere betaling van kosten, uitgaven en Belastingen vindt plaats in de valuta waarin de kosten, uitgaven of Belastingen worden gemaakt of geheven.

(c) Ieder bedrag waarvan wordt opgegeven dat het voldaan moet worden in een andere valuta dan de euro, dient te worden voldaan in die andere valuta.

24. KENNISGEVINGEN

24.1 Schriftelijke mededelingen

Alle mededelingen die uit hoofde van of in verband met deze Overeenkomst worden gedaan, dienen schriftelijk te geschieden.

24.2 Adressen

(a) Uitgezonderd de gegevens die hieronder zijn opgenomen, zijn de contactgegevens van iedere Partij voor alle berichtgeving uit hoofde van deze Overeenkomst de contactgegevens die door die Partij voor dit doel zijn opgegeven bij de Closing Agent op of voorafgaand het moment waarop deze Partij een Partij wordt.

(b) De contractgegevens van de Leningnemer voor dit doel zijn:

Adres:	Utrechtseweg 68 6812 AH Arnhem Nederland
E-mail:	[●]
Ter attentie van:	[●]

(c) De contractgegevens van de Closing Agent voor dit doel zijn:

Adres:	[●]
E-mail:	[●]
Ter attentie van:	[●]

(d) Berichtgeving of documenten die door de ene persoon aan de andere worden gedaan of afgeleverd op grond van of in verband met deze Overeenkomst hebben alleen rechtskracht indien, bij verzending per brief, deze zijn achtergelaten op het betreffende adres of 5 Werkdagen zijn verstreken na terpostbezorging met voldoende frankering en in een aan dat adres gerichte envelop,

en, indien een bepaalde afdeling of functionaris is gespecificeerd in het kader van de adresgegevens zoals vermeld in dit Artikel 24.2 (Adressen), indien gericht aan die afdeling of functionaris.

24.3 Elektronische communicatie

(a) Alle berichtgeving tussen twee Partijen die op grond van of in verband met deze Overeenkomst worden gedaan, mogen per elektronische post of op andere elektronische wijze worden verstuurd, indien de Partijen:

(i) overeenkomen, tenzij en totdat zij elkaar van het tegendeel in kennis stellen, dat dit een aanvaardbare communicatiemethode is;

(ii) elkaar schriftelijk in kennis stellen van hun elektronische mailadres en/of andere gegevens die nodig is/zijn om de verzending en ontvangst van informatie op die wijze mogelijk te maken; en

(iii) elkaar in kennis stellen van een wijziging in hun adres of in andere door hen verstrekte gegevens.

(b) Iedere elektronische communicatie die plaatsvindt tussen twee Partijen wordt uitsluitend geacht daadwerkelijk te zijn ontvangen indien ontvangen in leesbare vorm en in het geval van een elektronische communicatie van de Leningnemer aan de Closing Agent of de Leningverstrekkerscommissie, welke van toepassing is, uitsluitend indien geadresseerd op de door de Closing Agent of de Leningverstrekkerscommissie voor dat doeleinde opgegeven wijze.

24.4 Engelse taal

(a) Alle kennisgevingen die worden gedaan op grond van of in verband met deze Overeenkomst dienen te worden opgesteld in de Engelse taal.

(b) Alle overige documenten die worden verstrekt op grond van of in verband met deze Overeenkomst dienen te worden opgesteld:

(i) In de Engelse taal; of

(ii) indien niet in de Engelse taal, en indien de Leningverstrekker daarom verzoekt, vergezeld te gaan van een beëdigde Engelse vertaling, in welk geval de Engelse vertaling prevaleert, tenzij het een oprichtings-, wettelijk of ander officieel document betreft.

25. BEREKENINGEN EN BEKRACHTIGINGEN

25.1 Bekrachtigingen en vaststellingen

Een uit hoofde van deze Overeenkomst door de Leningnemer bekrachtigd of vastgesteld percentage of bedrag vormt sluitend bewijs voor de zaken waarop het betrekking heeft, tenzij er sprake is van onmiskenbare fouten.

25.2 Dagtelling

Rente, provisie of een vergoeding die op grond van deze Overeenkomst wordt opgebouwd, wordt (tenzij uitdrukkelijk anders vastgesteld in deze Overeenkomst) per dag opgebouwd en berekend op basis van het daadwerkelijke aantal dagen dat is verstreken en een jaar bestaande uit 360 dagen.

26. PARTIËLE NIETIGHEID

Indien op enig moment een bepaling in deze Overeenkomst in enig opzicht krachtens een wet van een rechtsgebied onwettig, ongeldig of niet-afdwingbaar is of wordt, worden de wettigheid, geldigheid of afdwingbaarheid van de resterende bepalingen en de wettigheid, geldigheid of afdwingbaarheid van die bepaling op grond van het recht van een ander rechtsgebied op geen enkele wijze ongeldig of aangetast.

27. RECHTSMIDDELEN EN AFSTANDSVERKLARINGEN

Het niet of niet tijdig uitoefenen door een Leningverstrekker van enig recht of rechtsmiddel onder deze Overeenkomst wordt niet geïnterpreteerd als een afstandsverklaring van dat recht of rechtsmiddel, noch sluit een eenmalige of gedeeltelijke uitoefening van een recht of rechtsmiddel de verdere of andere uitoefening of de uitoefening van een ander recht of rechtsmiddel niet uit. De in deze Overeenkomst vastgelegde rechten en rechtsmiddelen zijn cumulatief en sluiten in de wet neergelegde rechten en rechtsmiddelen niet uit.

28. WIJZIGINGEN EN AFSTANDSVERKLARINGEN

Een bepaling van deze Overeenkomst kan slechts worden gewijzigd of buiten werking gesteld met de schriftelijke toestemming van de Meerderheid van Leningverstrekkers en de Leningnemer en deze wijziging of buitenwerkingstelling is bindend voor alle Partijen.

29. ONDERTEKENING IN VEELVOUD

Deze Overeenkomst kan in een willekeurig aantal exemplaren worden ondertekend, en door iedere partij in meerdere exemplaren. Ieder exemplaar is een origineel document, maar gezamenlijk vormen zij een en hetzelfde instrument.

30. TOEPASSELIJK RECHT

Op deze Overeenkomst en de niet-contractuele verplichtingen die daaruit voortvloeien of daarmee verband houden is Nederlands recht van toepassing.

31. ONDERTEKENING VAN DE OVEREENKOMST DOOR EEN GEVOLMACHTIGDE

Wanneer een Partij, gevestigd in Nederland, wordt vertegenwoordigd door een gevolmachtigde in verband met de ondertekening en/of uitvoering van deze Overeenkomst of een ander(e) overeenkomst, akte of document als genoemd in deze Overeenkomst of opgesteld uit hoofde van deze overeenkomst, dan erkennen en aanvaarden de andere Partijen hierbij uitdrukkelijk dat het bestaan en de reikwijdte van de bevoegdheid van de gevolmachtigde en de gevolgen van het uitoefenen of het voorgenomen uitoefenen door de gevolmachtigde van zijn bevoegdheid worden beheerst door het Nederlands recht.

32. HANDHAVING

(a) De rechtbanken van Amsterdam, Nederland zijn bij uitsluiting bevoegd om geschillen die voortvloeien uit of verband houden met deze Overeenkomst te beslechten (waaronder geschillen die betrekking hebben op het bestaan, de geldigheid of beëindiging van deze

Overeenkomst of iedere niet-contractuele verplichting die voortvloeien uit of verband houden met deze Overeenkomst) (**Geschillen**).

(b) De Partijen komen overeen dat de rechtbanken van Amsterdam, Nederland het meest geschikt en conveniërend zijn voor het beslechten van Geschillen en geen der Partijen zal het tegendeel beweren.

SCHEDULE 1

DE LENINGVERSTREKKERS

Naam	**Commitment (€)**
[●]	[●]
[●]	[●]
[●]	[●]
[●]	[●]
[●]	[●]
[●]	[●]
[●]	[●]
[●]	[●]

SCHEDULE 2

OPSCHORTENDE VOORWAARDEN

1. De Leningnemer

(a) Een afschrift van de statuten van Leningnemer, inclusief een actueel uittreksel van de Kamer van Koophandel.

(b) Een afschrift van een besluit van de directie van de Leningnemer waarin:

(i) de bepalingen en de voorgenomen transacties uit hoofde van deze Overeenkomst worden goedgekeurd en een goedkeurend besluit is opgenomen ten aanzien van de ondertekening van deze Overeenkomst;

(ii) een gespecificeerde persoon wordt bevoegd om deze Overeenkomst uit naam van de directie te ondertekenen; en

(iii) een gespecificeerde persoon of gespecificeerde personen wordt/worden bevoegd om uit naam van de directe alle documenten en kennisgevingen te tekenen en/of hier opvolging aan te geven die door de directie dienen te worden ondertekend en/of opgevolgd onder of uit hoofde van deze Overeenkomst.

(c) Een afschrift van een besluit van de raad van commissarissen van de Leningnemer waaruit blijkt dat de raad van commissarissen instemt met de ondertekening en met de bepalingen van deze Overeenkomst en de voorgenomen transacties die hieruit volgen.

(d) Bewijs van (i) het adviesverzoek aan alle ondernemingsraden of centrale of Europese ondernemingsraden met inspraak over de voorgenomen transacties die voortvloeien uit deze Overeenkomst en (ii) een positief of neutraal advies waarbij, indien dit voorwaardelijk is, deze voorwaarden niet (A) leiden of in alle redelijkheid naar verwachting leiden tot een schending van de voorwaarden van deze Overeenkomst en (B) negatief zijn voor de Leningverstrekkers.

2. Juridische opinie

(a) Een juridische opinie van Allen & Overy LLP, de juridisch adviseurs van de Leningnemer, wezenlijk in de vorm zoals aan de Leningverstrekkers is verstrekt voorafgaand aan de ondertekening van deze Overeenkomst.

(b) Een fiscale opinie van KPMG Meijburg, de fiscale adviseurs van de Leningnemer, wezenlijk in de vorm zoals aan de Leningverstrekkers is verstrekt voorafgaand aan de ondertekening van deze Overeenkomst.

3. Financiële update

Een financiële update door Leningnemer te verstrekken aan KPMG uiterlijk 15 september 2021 die bestaat uit (i) de tussentijdse resultaten van de Leningnemer (S1) (inclusief de halfjaarlijkse balans van de Leningnemer), (ii) een impactanalyse van het gepubliceerde en definitieve 'methode besluit' met betrekking tot de financiële prognoses, (iii) een trading update van de capex en (iv) een overzicht van andere gebeurtenissen of ontwikkelingen die een significante impact kunnen hebben op de netto schuldpositie of de financiële vooruitzichten van de Leningnemer.

4. Overige documenten en bewijsstukken

Bewijs dat alle vergoedingen, kosten en uitgaven die zijn verschuldigd door de Leningnemer zijn betaald of zullen zijn betaald op de datum van deze Overeenkomst.

SCHEDULE 3

MODEL VAN EEN VERZOEK

Aan: **[●]** als Closing Agent

Van: Alliander N.V.

Datum: **8 december 2021**

Alliander N.V. – EUR 600.000.000 converteerbare aandeelhouderslening met vaste rente met datum 2 december 2021 (de **Overeenkomst)**

1. Wij verwijzen naar de Overeenkomst. Dit is een Verzoek.

2. Wij wensen een Lening af te sluiten tegen de volgende voorwaarden:

   (a) Trekkingsdatum: **15 december 2021**

   (b) Bedrag: € 600.000.000

3. Betalingsinstructies: **[●]**.

4. Wij bevestigen dat aan alle opschortende voorwaarden van de Overeenkomst, waaraan moet worden voldaan op de datum van dit Verzoek, is voldaan.

5. We verklaren en garanderen aan de Leningverstrekkers dat:

   (a) geen sprake is van een voortdurend Verzuim en deze niet kan ontstaan als gevolg van de voorgestelde Lening; en

   (b) de Verklaringen van ons (anders dan de verklaringen in Artikel 17.7 (*Geen Conversie Event*) en Artikel 17.11 (*Belastinginhouding*)) onder verwijzing naar de toen geldende feiten en omstandigheden in alle wezenlijke opzichten waarheidsgetrouw zijn.

6. Dit Verzoek is onherroepelijk.

Alliander N.V.

Door:

SCHEDULE 4

MODEL VAN HET TRANSFER CERTIFICAAT

Aan: [**[●]** als Nieuwe Leningverstrekker (de **Nieuwe Leningverstrekker**)]/[de Leningnemer]

Van: [**DE BESTAANDE LENINGVERSTREKKER**] (de **Bestaande Leningverstrekker**)

Datum: **[●]**

Alliander N.V. – EUR 600.000.000 converteerbare aandeelhouderslening met vaste rente met datum 2 december 2021 (de **Overeenkomst)**

Wij verwijzen naar de Overeenkomst. Dit is een Transfer Certificaat.

1. De Bestaande Leningverstrekker draagt door middel van contractoverneming aan de [Nieuwe Leningverstrekker]/[Leningnemer] de rechten en verplichtingen van de Bestaande Leningverstrekker waarnaar wordt verwezen in onderstaande Bijlage in overeenstemming met de bepalingen van de Overeenkomst.

2. De voorgestelde Overdrachtsdatum is **[●]**.

3. [Op de Overdrachtsdatum wordt de Nieuwe Leningverstrekker Partij bij de Overeenkomst als een Leningverstrekker.]

4. [De administratieve gegevens van de Nieuwe Leningverstrekker uit hoofde van de Overeenkomst staan in de Bijlage.]

5. Dit Transfer Certificaat is een kennisgeving aan de Leningnemer van de overdracht zoals opgenomen in dit Transfer Certificaat.

6. Dit Transfer Certificaat mag in ieder aantal exemplaren worden ondertekend en dit heeft dezelfde werking als wanneer één exemplaar van dit Transfer Certificaat was ondertekend.

7. Op dit Transfer Certificaat en de niet-contractuele verplichtingen die daaruit voortvloeien of daarmee verband houden is Nederlands recht van toepassing.

8. Dit Transfer Certificaat is aangegaan op de datum als vermeld aan het begin van dit Transfer Certificaat.

DE BIJLAGE

Over te dragen rechten en verplichtingen

[*vul relevante gegevens in, waaronder de (gedeeltelijke) Commitment die van toepassing is*]

[**Administratieve gegevens van de Nieuwe Leningverstrekker**]

[*vul het adres voor berichtgevingen en de betalingsgegevens etc. in]*]

[BESTAANDE LENINGVERSTREKKER]/[LENINGNEMER]

Door: [●]

Door: [●]

[NIEUWE LENINGVERSTREKKER]

Door: **[●]**

SCHEDULE 5

MODEL VOOR EEN COMMITMENT VOORSTEL

Aan: Alliander N.V.

Van: **[●]**

Datum: **[uiterlijk 30 november] 2021**

Alliander N.V. – EUR 600.000.000 converteerbare aandeelhouderslening met vaste rente met datum 2 december 2021 (de **Overeenkomst)**

1. Wij verwijzen naar de Overeenkomst. Dit is een Commitment Voorstel.

2. We zijn de juridische eigenaren van **[●]** Gewone Aandelen van de Leningnemer.

3. We bevestigen dat onze voorgestelde Commitment EUR **[●]** bedraagt.

4. We stemmen in dat onze definitieve Commitment door u wordt toegewezen in overeenstemming met Artikel 5 (Toewijzing van Commitments) van de Overeenkomst.

5. Onze administratieve gegevens uit hoofde van de Overeenkomst zijn hieronder opgenomen:

   [●].

6. Dit Commitment Voorstel is onherroepelijk.

[●]

Door:

SCHEDULE 6

WAARDERINGSKADER

De waardering wordt gebaseerd op het beginsel van de reële marktwaarde:

De reële marktwaarde is de koers waartegen de aandelen van de Leningnemer zouden worden verhandeld tussen een tot een transactie bereid zijnde koper en een tot een transactie bereid zijnde verkoper waarbij op beiden geen enkele druk ligt om te kopen of te verkopen en die beiden beschikken over voldoende kennis van de relevante feiten.

De reële waarde wordt vastgesteld op basis van algemeen geaccepteerde waarderingsmethodieken, waarbij bij voorkeur de inkomstenmethode wordt gehanteerd. Indien een gedeelte van de aandelen wordt overgedragen, dan wordt de waardering gebaseerd op een *pro rata parte* van de 100%-waarde (er wordt dus geen afwaardering toegepast vanwege het ontbreken van zeggenschap en/of liquiditeit).

ONDERTEKENING

De Leningnemer

Alliander N.V.

Door _____	Door _____
Naam:	Naam:
Functie:	Functie:

[TEKENPAGINA'S LENINGVERSTREKKER EN CLOSING AGENT NOG TOE TE VOEGEN]

BIJLAGE 2C

ALLIANDER N.V.

("Alliander")

TERM SHEET HYBRIDE CONVERTEERBARE AANDEELHOUDERSLENING

Hieronder volgt een vereenvoudigde term sheet van de belangrijkste bepalingen van de hybride converteerbare aandeelhouderslening. De Engelse tekst van de hybride converteerbare aandeelhouderslening is leidend.

Clausule	**Inhoud**	**Vindplaats in de hybride converteerbare aandeelhouderslening**
Hoofdsom	EUR 600.000.000.	Definitie van "Loan Amount".
Betaalmomenten	Er is een commitmentmoment op 1 december 2021 en een betaalmoment op 15 december 2021.	Artikel 5.1(a). Artikel 7.2 en definitie van "Closing Date".
Conversierecht	Alliander verkrijgt het recht om de lening in aandelen om te zetten als: (i) de [A of A2] credit rating bij respectievelijk S&P of Moody's of een vergelijkbare credit rating: (a) daalt onder het [A/A2] niveau, of (b) onder "creditwatch" onder het hierboven onder (a) genoemde niveau voor een downgrade komt te staan; (ii) de FFO/Net Debt ratio onder 16% komt en Alliander, op basis van redelijke assumpties, verwacht dat binnen 18 maanden vanaf de referentiedatum (a) de FFO/Net Debt Ratio niet tot tenminste 16% zal stijgen of (b) de FFO/Net Debt Ratio onder de 15% zal vallen; of (iii) de gedelegeerde bevoegdheid tot uitgifte van aandelen aan het bestuur van Alliander ongeldig is verklaard, wordt ingetrokken of een resterende geldigheid van 3 maanden of minder heeft.	Definitie van "Conversion Event".

	Het conversierecht is een recht, maar niet een verplichting van Alliander. Indien Alliander geen gebruik maakt van het conversierecht, en de situaties hierboven onder (i) tot en met (iii) doen zich niet meer voor of zijn hersteld, dan vervalt het recht van conversie voor dat moment.	
	De leningverstrekkers kunnen Alliander te allen tijde het conversierecht in andere gevallen dan hierboven genoemd onder (i) tot en met (iii) geven o.b.v. een meerderheidsbesluit dat gesteund wordt door de leningverstrekkers die samen 2/3^{e} van de uitstaande leensom verstrekken.	Artikel 12.1(a).
	Alliander verplicht zich haar best te doen om voor het uitoefenen van het conversierecht te onderzoeken of het commercieel haalbaar is om andere hybride obligaties uit te geven of hybride leningen aan te trekken in plaats van het uitoefenen van het conversierecht.	Artikel 12.1(g).
	Bij de eerste uitoefening van het conversierecht zal Alliander de lening in aandelen omzetten voor een bedrag dat minimaal gelijk is aan EUR 200.000.000 in nominale waarde van de lening of, in het geval van (ii) hierboven, zoveel meer als Alliander beoordeelt noodzakelijk is om de onder (ii) hierboven genoemde omstandigheid te repareren. Conversie vindt *pro rata* voor elke leningverstrekker plaats.	Artikel 12.1(h).
	Bij de oefening van Alliander van haar conversierecht in het geval van (ii) hierboven, zal een door de leningverstrekkers aangewezen waarderingsdeskundige de verwachtingen van Alliander zoals in bovengenoemde paragraaf valideren. Als die verwachtingen niet gevalideerd kunnen worden door de waarderingsdeskundige zal het conversierecht in het geval van	Artikel 12.1(i).

	(ii) niet geacht uitgeoefend te mogen worden. Als door uitoefening van het conversierecht een leningverstrekker direct of indirect meer dan 50% van de uitstaande aandelen of stemrechten op een algemene vergadering van aandeelhouders zou verkrijgen (een **Change of Control**), zal de lening van die leningstrekker gedeeltelijk worden geconverteerd zodat er zich geen Change of Control voordoet en voor het overige worden afgelost.	Artikel 12.1(j).
Uitoefening van het conversierecht	Indien Alliander ervoor kiest om de lening om te zetten in aandelen (conversie) dan wordt de uitstaande nominale waarde van de lening vermeerderd met eventueel opgeschorte rente en aangegroeide, maar nog niet betaalde rente, omgezet in een gelijke marktwaarde van de aandelen. Alliander zal in ruil voor de lening conversieaandelen uitgeven. Bij conversie zal aangegroeide, maar nog niet betaalde rente sinds de vorige dividenddatum worden verrekend met de eerstvolgende betaling van dividend, zodat de leningverstrekkers over een bepaalde periode niet zowel op rente als dividend zullen hebben. De marktwaarde van de aandelen zal door een onafhankelijke derde partij worden bepaald op het moment van uitoefening van het conversierecht.	Artikel 12.1(a). Artikel 12.1(f). Artikel 12.2(a).
Overdraagbaarheid	De lening mag worden overgedragen tussen aandeelhouders van Alliander, tenzij deze overdracht een Change of Control gevolg kan hebben. Alliander geeft in de lening bij voorbaat toestemming voor een dergelijke overdracht.	Artikel 19.1(c).
Rang	Verplichtingen onder de lening (inclusief rente en opgeschorte rente) zijn achtergesteld en niet	Artikel 2. Definitie van “Senior Obligations”, “Parity

	gedekt door zekerheden (onderpand).	Obligations" en "Junior Instruments".
Achterstelling	Bij een faillissement van Alliander rangschikt de vordering van de leningverstrekkers: (a) vóór vorderingen van aandeelhouders; (b) gelijk aan vorderingen van andere achtergestelde schulden waarvan de achterstelling gelijk is aan de lening (inclusief de uitstaande hybride obligaties van Alliander); en (c) na schulden die niet zijn achtergesteld (inclusief de uitstaande senior obligaties van Alliander) en achtergestelde schulden, anders dan die op gelijke wijze met, of verder zijn achtergesteld dan, de lening.	Artikel 2. Definitie van "Senior Obligations", "Parity Obligations" en "Junior Instruments".
Interest – Marge	De marge (opslag) boven de basisrente is 1,975%.	Definitie van "Margin".
Interest	Alliander zal een vaste basisrente betalen die op vooraf vaststelde momenten zal worden herzien. De totale rentevergoeding zal bestaan uit de Interest – Marge (zie hierboven) en een 10-jaars basisrente (swap). De vaste rente zal voor het eerst in 2031 en daarna iedere 10 jaar worden herzien voor veranderingen in de basisrente (swap).	Artikel 10.
Optionele opschorting van rentebetalingen	Alliander heeft te allen tijde het recht om het geheel of deel van de rentebetalingen op te schorten, en vervolgens om deze op een later moment naar keuze alsnog (geheel of gedeeltelijk) te betalen. Eerder niet-betaalde rente moet verplicht worden betaald als:	Artikel 11.4. Artikel 11.5 en definitie van "Mandatory Settlement Date"

	(a) Alliander een niet-verplichte dividendbetaling doet (anders dan een stock dividend) of een niet-verplichte betaling onder andere gelijk gerangschikte schulden doet; (b) Alliander eigen aandelen aflost, inkoopt of anderszins verkrijgt (behoudens bepaalde uitzonderingen, zoals ivm werknemers aandelenplannen, conversie van een klasse aandelen in een andere klasse of als gevolg van een equity of asset swap met derden); (c) Alliander andere gelijk gerangschikte schulden aflost, inkoopt of anderszins verkrijgt (behoudens bepaalde uitzonderingen, zoals bij einde looptijd); (d) de lening wordt (al dan niet vervroegd) afgelost; (e) er is sprake van een Tekortkoming (zie hieronder); of (f) bij conversie van (een deel van) de lening, maar alleen voor het te converteren deel. Niet-betaalde rente draagt dezelfde rente als de lening.	en "Compulsory Arrears of Interest Settlement Event". Artikel 11.4(b).
Looptijd	60 jaar	Definitie van "Termination Date".
Vroegtijdige aflossing	Alliander mag de lening aflossen bij iedere renteherziening (als eerste in 2031 en daarna iedere rentebetaaldatum). Of eerder, als: (a) de lening niet meer door S&P of Moody's voor ten minste 50% als eigen	Artikel 8.1 en 8.2.

	vermogen wordt beschouwd; (b) de rente op de lening niet meer belasting aftrekbaar is; (c) er bronbelasting wordt geheven die Alliander uiteindelijk moet betalen; of (d) Alliander al 80% van de lening heeft afgelost of teruggekocht. Alliander zal de uitstaande hoofdsom van de verstrekte lening samen met alle nog niet-betaalde rente en overige verschuldigde bedragen tegen 101% van de uitstaande nominale waarde terugbetalen indien een van de omstandigheden genoemd onder (a) t/m (d) zich voordoet.	
Substitutie of aanpassing in plaats van een aflossing bij speciale gebeurtenissen	Indien een van de omstandigheden genoemd in (a) tot en met (c) onder "Vroegtijdige aflossing" hierboven zich voordoet, mag Alliander de lening aanpassen of vervangen met het enkele doel de hierboven genoemde omstandigheden te repareren mits dit geen bijzonder nadelige gevolgen met zich meebrengt voor de leningverstrekkers. Alliander zal zonder voorafgaande instemming van de leningverstrekkers o.a. niet de looptijd, rang, achterstelling, rente en conversievoorwaarden mogen aanpassen.	Artikel 9 en definitie van "Qualifying Loan".
Tekortkomingen	Als (i) onder voorbehoud van Alliander's rechten beschreven onder "Optionele opschorting van rentebetalingen", Alliander verzuimt in betalingen van hoofdsom of rente en dit verzuim niet hersteld wordt binnen 14 dagen, of (ii) er een (voorstadium van) faillissement is (tenzij dit gebeurt in het kader van een fusie of herstructurering die vooraf is goedgekeurd door een meerderheid van leningverstrekkers), dan mogen	Artikel 18.

	in de situatie onder (i) de leningverstrekkers een faillissementsprocedure starten tegen Alliander en in de situatie onder (ii) is de lening direct opeisbaar.	
Additionele bedragen	Alliander moet zorgen dat de leningverstrekkers de rente en de hoofdsom ontvangen zonder inhoudingen van bronbelasting.	Artikel 13.2.
Vervangingsintentie	Alliander neemt zich voor om bij een vervroegde aflossing van de Lening een gelijke hoeveelheid (verondersteld door S&P) eigen vermogen aan te trekken. Een aantal uitzonderingen zijn van toepassing.	Artikel 8.8
Overige rechten en plichten van de aandeelhouders	De lening zal de rechten en plichten van de aandeelhouders en Alliander over en weer niet doen veranderen. Alliander behoudt de ruimte om binnen het afgestemde financiële beleid nieuwe obligaties uit te geven, ook hybride obligaties.	N.v.t.
Geldend recht	Nederlands recht.	Artikel 30.

Uiterlijk 15 oktober 2021 mailen
aan Alliander, michiel.olij@alliander.com

Bijlage 3A - Mededeling voorgenomen collegebesluit

Graag heeft Alliander zo snel mogelijk zicht op de mate waar in de aandeelhouders in (willen) gaan op het verzoek tot kapitaalversterking. We stellen het dan ook zeer op prijs om uiterlijk op 15 oktober 2021 geïnformeerd te worden over uw collegevoornemen op ons verzoek.

Mededeling

Het college van ……. heeft het verzoek van Alliander N.V. tot het verstrekken van een reverse converteerbare hybride obligatielening voorgelegd aan Provinciale Staten / gemeenteraad*.

Na behandeling door Provinciale Staten / gemeenteraad* neemt het college naar verwachting op…… een definitief besluit.

Het college is voornemens:

☐ een obligatielening te verstrekken van:

- ☐ meer dan naar rato van het aandelenbezit, nl maximaal € ….
- ☐ naar rato van het aandelenbezit, nl € ….
- ☐ minder dan naar rato van het aandelenbezit, nl € ….

☐ niet deel te nemen in de reverse converteerbare hybride obligatielening.

Verder is het college wel / niet* voornemens om op de Buitengewone Algemene Vergadering van Aandeelhouders (BAvA) van Alliander d.d. 2 december 2021 in stemmen met het voorstel om de Raad van Bestuur aan te wijzen als bevoegd orgaan tot uitgifte van aandelen en tot het beperken of uitsluiten van het voorkeursrecht van bestaande aandeelhouders bij de uitgifte van aandelen als gevolg van een (gedeeltelijke) conversie van de reverse converteerbare hybride obligatielening, voor de duur van 5 jaar vanaf de datum van de BAvA.

Gemeente/provincie* ……., datum ……..

Naam ……..….

Functie …….

*Doorhalen wat niet van toepassing is

Uiterlijk 1 december 2021 16.00 uur mailen aan Alliander, michiel.olij@alliander.com

Bijlage 3B - Mededeling definitief collegebesluit

Graag ontvangen wij het definitieve collegebesluit op het verzoek tot kapitaalversterking uiterlijk op 1 december 2021. Dit betreft een bindende toezegging tot deelneming.

Mededeling

Het college van …….heeft kennis genomen van het verzoek van Alliander N.V. tot het verstrekken van een reverse converteerbare hybride obligatielening met bijbehorende documentatie, w.o. de leningsvoorwaarden, en:

☐ heeft besloten tot deelneming in de reverse converteerbare hybride obligatielening voor een bedrag van:

- ☐ € ……..(maximale toezegging meer dan naar rato van het aandelenbezit)
- ☐ € ……..(naar rato van het aandelenbezit)
- ☐ € ……. (minder dan naar rato van het aandelenbezit)

en is bereid tot het tekenen van de bijbehorende leningsovereenkomst op 2 december 2021.

☐ heeft besloten niet deel te nemen in de reverse converteerbare hybride obligatielening.

Gemeente/provincie* ……., datum ……..

Burgemeester / Commissaris van de Koning*…….

Ondertekening……..

**Doorhalen wat niet van toepassing is*

KPMG Advisory N.V.
P.O. Box 74500
1070 DB Amsterdam
The Netherlands

Laan van Langerhuize 1
1186 DS Amstelveen
The Netherlands
Telephone +31 (0)20 656 7890
www.kpmg.com/nl

Persoonlijk en vertrouwelijk
Aandeelhouders van Alliander N.V.

Our ref. 21.495 RS/WB/JvdA

Onderwerp: Letter of Comfort inzake Project Kavera

Amstelveen, 31 mei 2021

Geachte heer/mevrouw,

De aandeelhouders van Alliander N.V. (“Alliander”) hebben op 31 mei 2021 een financieringsverzoek ontvangen voor een bijdrage in de financiering van aan de energietransitie gerelateerde benodigde investeringen door Alliander als onderdeel van project Kavera.

KPMG Advisory N.V. (“KPMG”), treedt op als financieel adviseur voor de aandeelhouders van Alliander inzake project Kavera, vertegenwoordigd door de deelnemers van het groot aandeelhoudersoverleg (“GAO”) en de klankbordgroep (“KBG”) (gezamenlijk de “Opdrachtgevers”).

KPMG is verzocht een letter of comfort af te geven inzake het op 31 mei 2021 door Alliander verstuurde financieringsverzoek. In deze letter of comfort wordt voor de aandeelhouders van Alliander een oordeel gegeven over het voorgestelde instrument alsmede het doorlopen proces.

1) Achtergrond

De energietransitie leidt de komende jaren tot een significante stijging van de investeringen voor netbeheerders in Nederland. Alliander verwacht dat de totale investeringen op korte termijn oplopen tot meer dan € 1 miljard per jaar, meer dan een verdubbeling ten opzichte van de afgelopen jaren. Vanwege de uitgestelde regulatorische vergoeding voor de kosten van de investeringen, moeten de benodigde investeringen voorgefinancierd worden door Alliander. Een belangrijk deel van de hieruit resulterende kapitaalbehoefte kan Alliander financieren met vreemd vermogen. Om echter voldoende kredietwaardig te blijven is Alliander voornemens om de eigen vermogenspositie te versterken. In deze hoedanigheid heeft Alliander in 2020 project Kavera geïnitieerd.

Alliander is voornemens om de eigen vermogenspositie te versterken door uitgifte van een reverse converteerbare hybride aandeelhouderslening ter grootte van € 600 miljoen.

2) Vertegenwoordiging aandeelhouders

De aandelen van Alliander zijn in handen van meer dan 70 Nederlandse provincies en gemeenten. Met betrekking tot project Kavera treedt KPMG op als adviseur van de aandeelhouders van Alliander, vertegenwoordigd door het GAO en de KBG. De deelnemers van het GAO en de KBG zijn vertegenwoordigers van de grootaandeelhouders, zijnde de provincies Gelderland, Friesland en Noord-Holland, de gemeente Amsterdam alsmede vertegenwoordigers van de overige aandeelhouders, samengevoegd in clusters (het Nuval platform en Oud-EWR gemeenten).

3) Opdracht KPMG

Alliander heeft het GAO en de KBG medio 2020 benaderd ter voorbereiding op project Kavera. Opdrachtgevers hebben kort hierna KPMG aangesteld als hun onafhankelijk financieel adviseur inzake project Kavera.

KPMG heeft in haar advies als raamwerk voor de benodigde werkzaamheden een drietal werkstromen geïdentificeerd en deze werkstromen gedurende het proces in detail geanalyseerd en uitgewerkt:

— Beoordeling van de kapitaalbehoefte Alliander;

— Inventarisatie van de overwegingen, randvoorwaarden en voorkeuren van de groot aandeelhouders; en

— Beoordeling van het voorkeursinstrument van Alliander.

4) Aanpak en conclusies

Beoordeling kapitaalbehoefte Alliander
KPMG heeft een analyse op het financiële prognosemodel van Alliander uitgevoerd en de belangrijkste onderliggende inputparameters zijn door middel van benchmark analyses getoetst. Op basis hiervan zijn de door Alliander geschetste prognoses als niet onrealistisch beoordeeld. Op basis van gevoeligheidsanalyses merkt KPMG op dat de uitkomsten van de analyses sterk beïnvloed worden door enkele inputparameters met een relatief hoge onzekerheid, zoals de veronderstelde regulatorische WACC en de hoogte van de investeringsagenda alsmede de snelheid van de uitrol van deze investeringsagenda. Alliander heeft als onderdeel van project Kavera meerdere initiatieven opgezet om de kapitaalbehoefte zo veel mogelijk te reduceren. KPMG merkt op dat de meest concrete en/of geïmplementeerde initiatieven in de prognoses zijn verwerkt.

Momenteel heeft Alliander een solide 'Investment Grade' credit rating van AA-/Aa2. Deze credit rating ligt boven de minimale wettelijke norm voor Nederlandse netbeheerders (BBB-) en is gemiddeld hoger dan vergelijkbare Nederlandse (semi-)publieke infrastructuurbedrijven. Door KPMG is een credit rating analyse uitgevoerd om een inschatting te maken van de mogelijkheden van het aantrekken van financiering in de markt. Ondanks de huidige beperkte impact van een rating downgrade op de verwachte rentelasten van nieuw aan te trekken schuld, onderkent KPMG het belang van het behoud van een stabiele A-rating. Een stabiele A-rating kan zorgdragen voor voldoende toegang tot de kapitaalmarkt en biedt hiernaast een belangrijke buffer om onverwachte financiële tegenvallers op te vangen.

KPMG heeft op basis van beoordelingscriteria van diverse credit rating agencies een analyse uitgevoerd op de door Alliander opgestelde financiële prognoses en daaruit volgende kapitaalbehoefte. Op grond hiervan is KPMG meermaals in gesprek getreden met Alliander. Daarnaast is er uitgebreid discussie gevoerd over de interpretatie van de uitgangspunten van het financiële beleid van Alliander. Na diverse afstemmingsrondes en vervolganalyses is door KPMG geconcludeerd dat de door Alliander vastgestelde kapitaalbehoefte van € 600 miljoen niet onredelijk is, gegeven het doel een robuust financieel beleid te kunnen garanderen tot ten minste het eind van de volgende reguleringsperiode (2026).

Inventarisatie overwegingen, randvoorwaarden en voorkeuren van groot aandeelhouders
De overwegingen, randvoorwaarden en voorkeuren van de groot aandeelhouders vormde, in combinatie met de kapitaalbehoefte, de basis voor de beoordeling van diverse financieringsinstrumenten. KPMG heeft, in samenwerking met de juridisch adviseur van Opdrachtgevers (Stek Advocaten B.V., “Stek”), deze overwegingen, randvoorwaarden en voorkeuren in kaart gebracht.

Op basis van gesprekken en toelichtingen gedurende meerdere overleggen met de KBG en het GAO is geconcludeerd dat de groot aandeelhouders over het algemeen bereid zijn om additioneel te participeren als Alliander geen andere financieringsopties heeft. Nadrukkelijk werd als voorwaarde van participatie aangegeven dat alle overige financieringsopties zijn onderzocht en als minder aantrekkelijk of onvoldoende zijn beoordeeld. Vanuit het perspectief van de groot aandeelhouders wordt waarde gehecht aan (verdere financiële onderbouwing van) het minimaliseren van de kapitaalbehoefte, rekening houdend met mogelijkheden van het aantrekken van extern kapitaal alsmede de geïdentificeerde onzekerheden van de prognoses.

Beoordeling voorgenomen instrument Alliander
Op basis van de analyse van de hoogte en gevoeligheid van de kapitaalbehoefte alsmede de geïdentificeerde overwegingen, randvoorwaarden en voorkeuren van de groot aandeelhouders zijn diverse potentiële financieringsinstrumenten in detail beoordeeld. Op basis hiervan komt de door Alliander voorgestelde reverse converteerbare hybride lening als meest aantrekkelijk naar voren.

Algemene beschrijving instrument
Een reverse converteerbare hybride lening is een langlopend financieringsinstrument dat onder bepaalde voorwaarden door de leningnemer geconverteerd kan worden in aandelen. Tot aan conversie kan het instrument onder bepaalde voorwaarden deels als eigen vermogen gekwalificeerd worden door rating agencies.

Tot aan het moment van conversie ontvangen de leningverstrekkers een vast rendement (rentecoupon) op de reverse converteerbare hybride lening. De betaling van deze rente kan onder voorwaarden worden uitgesteld, maar blijft wel verschuldigd. Op het moment dat vooraf overeengekomen conversiegronden zich voordoen, kan deze lening deels of geheel omgezet worden in aandelen.

Reverse converteerbare hybride aandeelhouderslening Alliander
In het geval van de door Alliander voorgenomen reverse converteerbare hybride aandeelhouderslening zal eventuele conversie plaats vinden in aandelen van gewone klasse. Tot aan de eventuele conversie zal het instrument naar verwachting voor 50% meetellen als eigen vermogen voor de rating agency S&P. Kort voor conversie zal een waardeanalyse uitgevoerd

worden (en gevalideerd door een onafhankelijke waarderingsdeskundige) om een marktconforme conversieprijs te waarborgen. Na conversie zal het geconverteerde deel van de lening door de aandeelhouders volledig als eigen vermogen kwalificeren en bestaat het rendement niet meer uit een rentecoupon, maar uit een eventuele dividenduitkering.

Gegeven de timing en hoogte van de kapitaalbehoefte, de mate van onzekerheid van de financiële prognoses alsmede de overwegingen, randvoorwaarden en voorkeuren van groot aandeelhouders concludeert KPMG dat de door Alliander voorgestelde reverse converteerbare hybride lening duidelijke voordelen biedt ten opzichte van overige onderzochte financiële instrumenten. Het betreft een flexibel instrument voor de participerende aandeelhouders aangezien de lening pas wordt omgezet in aandelen wanneer dit nodig is. Tot aan een eventuele conversie wordt een rentecoupon ontvangen en indien de kapitaalbehoefte significant lager uitvalt dan verwacht kan Alliander de lening niet converteren en onder voorwaarden aflossen. Het verstrekken van de reverse converteerbare hybride aandeelhouderslening geeft – net als een directe uitgifte van aandelen – tevens een belangrijk en tijdig signaal af aan zowel de credit agencies als overige vermogensverschaffers dat de aandeelhouders bereid zijn bij te springen.

Marktconforme rente
In algemene zin is de rentecoupon die een lening moet opbrengen afhankelijk van onder meer de looptijd, kredietwaardigheid van de leningnemer, achterstelling en andere voorwaarden van de lening. In het kader van de voorgenomen uitgifte van de reverse converteerbare hybride aandeelhouderslening heeft Alliander een analyse uitgevoerd naar de rente op deze lening. De rente wordt grofweg opgebouwd uit een basis rente en een renteopslag hierop. De basisrente weerspiegelt de (vrijwel) risicovrije rente voor het verstrekken van financiering. Als inschatting hiervoor wordt de ‘Euribor swaprente’ voor de looptijd van de lening gehanteerd. Om een marktconforme renteopslag in te schatten dat recht doet aan de specifieke eigenschappen en risico van de lening, heeft Alliander een analyse uitgevoerd op basis van vergelijkbare instrumenten die Alliander reeds heeft uitgegeven (aan niet-aandeelhouders) en deze vergeleken met marktdata van vergelijkbare instrumenten van andere ondernemingen met een vergelijkbaar profiel (actief in de infrastructuur sector, ‘investment grade’ en met grotendeels publieke aandeelhouders). Hiernaast is bij het bepalen van de renteopslag rekening gehouden met de conversiemogelijkheid door Alliander en met de beperkte liquiditeit van de lening (de lening is immers beperkt overdraagbaar, enkel aan andere publieke aandeelhouders). Alliander heeft op basis van deze analyse een renteopslag bepaald voor de reverse converteerbare lening van 1,975%. Alliander neemt het risico van schommelingen van de renteopslag tot de beoogde datum van het aangaan van de lening voor haar rekening en heeft de renteopslag derhalve gefixeerd op 1,975%.

Door KPMG is geconcludeerd dat de door Alliander uitgevoerde berekeningsmethode voldoet aan internationaal gangbare maatstaven voor marktconformiteit. De berekende renteopslag bevindt zich tevens binnen de door KPMG bepaalde acceptabele marktopslag bandbreedte voor de voorgenomen reverse converteerbare hybride aandeelhouderslening rekening houdend met de kenmerken van deze lening.

5) Doorlopen proces

KPMG is van mening dat project Kavera zorgvuldig en transparant is ingestoken. Hierbij hebben de adviseurs van de aandeelhouders voldoende toegang gehad tot de benodigde informatie en relevante personen binnen Alliander. Sinds medio 2020 heeft Alliander meerdere keren met de KBG en het GAO gesproken inzake project Kavera. Deze gesprekken zijn in constructieve sfeer verlopen, met oog voor zowel de belangen van de aandeelhouders als van Alliander.

Met vriendelijke groeten,

KPMG Advisory N.V.

Belangrijke opmerkingen

Voor het doel van deze letter of comfort is KPMG uitgegaan van en/of heeft KPMG vertrouwd op de juistheid en volledigheid van alle (waaronder door of namens Alliander en/of adviseurs) verkregen informatie of informatie afkomstig uit openbare bronnen of van derden. KPMG is niet verantwoordelijk voor onafhankelijke verificatie van, en heeft de informatie met betrekking tot Alliander ook niet onafhankelijk geverifieerd. KPMG aanvaardt geen aansprakelijkheid voor dergelijke informatie en, voor zover betrekking hebbend op door de Alliander verstrekte informatie, is het management van Alliander hiervoor verantwoordelijk.

KPMG heeft aangenomen dat alle ontvangen en besproken toekomstgerichte financiële informatie zoals gebruikt in de analyses in alle redelijkheid zijn opgesteld en dat die informatie een juiste weergave is van de actuele omstandigheden en verwachtingen van het management van Alliander ten aanzien van de toekomstige verwachte financiële prestaties van Alliander en haar dochterondernemingen.

KPMG gaat ervan uit dat aan haar geen informatie is achtergehouden die een materiele impact zou kunnen hebben op de aannames onderliggend aan of op de uiteindelijke uitkomsten van onze werkzaamheden. Alliander heeft bevestigd aan KPMG dat de informatie die door Alliander en adviseurs aan KPMG ter beschikking is gesteld in alle aspecten compleet, niet misleidend is in de vorm van haar opzet/beschrijving, en geen onjuistheden bevat en daardoor betrouwbaar is om als basis van deze letter of comfort te dienen.

Deze letter of comfort is uitsluitend voor gebruik door, en ten behoeve van, Opdrachtgevers en is geen advies van KPMG aan individuele aandeelhouders van Alliander om wel of niet te participeren in de door Alliander voorgenomen uitgifte van de reverse hybride converteerbare aandeelhouderslening. Andere partijen kunnen geen rechten ontlenen aan deze letter of comfort of vertrouwen op de inhoud daarvan.

KPMG is aangesteld door Opdrachtgevers. Alle andere partijen die betrokken zijn bij project Kavera dienen zelf separaat advies in te winnen aangaande juridische, fiscale, financiële, accounting technische en overige aspecten die verband houden met project Kavera. KPMG accepteert dienaangaande geen enkele verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid.

KPMG's bevindingen zijn opgesteld op basis van de economische, financiële, monetaire, markt- en overige condities zoals deze bestonden op, en op de informatie die ons verstrekt is tot, 21 mei 2021. Wijzigingen na deze datum ten aanzien van deze condities of van de informatie zouden de aannames waarop deze bevindingen zijn gebaseerd kunnen wijzigen en zouden derhalve ook letter of comfort zelf kunnen wijzigen. In dat geval is KPMG er niet toe gehouden de letter of comfort te vernieuwen, wijzigen of te herbevestigen.

stek

advocaten

Postbus 10180
1001 ED Amsterdam

Leidseplein 29
1017 PS Amsterdam
T 020 530 52 00
F 020 530 52 99
www.stek.com

Aan : De aandeelhouders van Alliander N.V.

Onderwerp : Letter of Comfort inzake Project KaverA

Amsterdam, 31 mei 2021

Geachte heer, mevrouw,

1 Introductie

1.1 Wij verwijzen naar het financieringsverzoek van Alliander N.V. (**Alliander**) aan haar aandeelhouders ten behoeve van investeringen die verband houden met de energietransitie, zoals uiteengezet in de brief van Alliander gedateerd 31 mei 2021 (**Kapitaalverzoek**).

1.2 Stek is voor het financieringsproces aangesteld als juridisch adviseur van de aandeelhouders van Alliander, vertegenwoordigd door de leden van het Grootaandeelhoudersoverleg (**GAO**) en de Klankbordgroep (**KBG**) van Alliander (**Opdrachtgevers**). In dat kader is ons verzocht om deze brief op te stellen.

2 Procesverloop

2.1 In de periode vanaf oktober 2020 tot en met januari 2021 hebben tussen Alliander en het GAO en hun adviseurs verkennende gesprekken plaatsgevonden over de investeringsopgave van Alliander, het Kapitaalverzoek en mogelijke financieringsinstrumenten.

2.2 KPMG heeft in verband met Project KaverA, onafhankelijk van Alliander, opgetreden als financieel adviseur van de Opdrachtgevers.

2.3 Stek en KPMG hebben de belangen en overwegingen van de aandeelhouders in kaart gebracht en besproken met het GAO en de KBG. Deze belangeninventarisatie is als uitgangspunt gebruikt tijdens besprekingen met Alliander.

2.4 Belangrijke voorwaarden voor deelname voor de meeste aandeelhouders zijn dat (i) alle overige financieringsopties zijn onderzocht en als minder aantrekkelijk of onvoldoende zijn beoordeeld; (ii) voldoende aandacht uitgaat naar (een financiële onderbouwing van) het minimaliseren van de kapitaalbehoefte; en (iii) een doelmatige besteding en verantwoording van de publieke middelen wordt geborgd.

Stek Advocaten B.V. is gevestigd te Amsterdam en ingeschreven in het handelsregister onder nummer 34215701. Op alle werkzaamheden zijn van toepassing de algemene voorwaarden van Stek Advocaten B.V. Deze algemene voorwaarden bevatten onder meer een beperking van aansprakelijkheid, zijn gedeponeerd ter griffie van de Rechtbank te Amsterdam, kunnen worden geraadpleegd op www.stek.com en worden op verzoek kosteloos toegezonden.

2.5 In februari 2021 is door Alliander, na akkoord door de GAO, besloten tot het nader uitwerken van de reverse converteerbare hybride obligatielening (de **Lening**) als voorkeursinstrument. In de periode vanaf februari 2021 tot de datum van deze brief zijn de voorwaarden van de Lening uitonderhandeld met Alliander en nader uitgewerkt in een leningsovereenkomst (**Leningsovereenkomst**). Verder zijn afspraken met Alliander gemaakt over een doelmatige besteding van de financiering en verantwoording hierover, zoals nader omschreven in paragraaf 5 van deze brief.

2.6 De Leningsovereenkomst is tot stand gekomen na diverse onderhandelingsrondes. Op grond van mandaat van de KBG heeft Stek de meeste juridische onderdelen uitonderhandeld met Alliander en haar externe juridisch adviseur. De KBG en het GAO zijn daarover steeds geïnformeerd en inhoudelijke onderwerpen zijn door Stek steeds vooraf besproken. In de eindfase van het proces zijn het GAO en de KBG direct betrokken geweest bij de onderhandelingen over de Leningsovereenkomst.

2.7 Gedurende het gehele proces heeft wekelijks overleg plaatsgevonden tussen de KBG en haar adviseurs. Daarnaast hebben twee vertegenwoordigers van de KBG wekelijks nog aanvullend overleg gehad met KPMG en Stek. Het GAO is regelmatig geïnformeerd en bestuurlijke afstemming heeft steeds plaatsgevonden voorafgaand aan onderhandelingen met Alliander.

2.8 Stek is van mening dat het proces om te komen tot de Lening als voorkeursinstrument en de onderhandelingen over de Leningsovereenkomst met Alliander zorgvuldig zijn opgezet en vervolgens transparant en prudent zijn doorlopen.

3 Keuze voorkeursinstrument

3.1 Door Alliander zijn verschillende mogelijke financieringsinstrumenten voorgesteld. Door Stek en KPMG zijn zelfstandig verschillende financieringsinstrumenten in detail beoordeeld (waaronder de door Alliander voorgestelde financieringsinstrumenten) gelet op de hoogte van de kapitaalbehoefte van Alliander en de belangen en overwegingen van de aandeelhouders.

3.2 Gegeven de timing en hoogte van het Kapitaalverzoek, de mate van onzekerheid van de financiële prognoses en de geïnventariseerde belangen en overwegingen van de aandeelhouders, onderschrijft Stek de keuze van Alliander voor de Lening als voorkeursinstrument.

3.3 De Lening is een flexibel en proportioneel instrument voor de participerende aandeelhouders omdat de Lening pas wordt geconverteerd in aandelen indien en voor zover dit daadwerkelijk nodig is. Het instrument is voor aandeelhouders financieel aantrekkelijk omdat tot aan conversie een rente wordt ontvangen. Mocht de kapitaalbehoefte uiteindelijk significant lager uitvallen dan kan Alliander besluiten om de Lening niet te converteren of onder voorwaarden vervroegd af te lossen. De Lening is

daarnaast doelmatig en effectief omdat deze vanaf de uitgifte voor 50% als eigen vermogen wordt beoordeeld en een signaal afgeeft aan zowel de *credit rating agencies* als overige vreemd vermogen verschaffers.

4 Leningsvoorwaarden

4.1 Het is aan de leningnemer (Alliander) en de leninggevers (aandeelhouders) om de voorwaarden van de Lening overeen te komen. In beginsel bestaat daarbij een hoge mate van contractsvrijheid. Bij het vaststellen van de leningsvoorwaarden wordt deze contractsvrijheid wel beperkt door een aantal factoren, zoals het doel van het instrument, boekhoudkundige en fiscale vormvereisten, de verplichting van Alliander om financiële stakeholders gelijk te behandelen, de beleidscriteria van betrokken *credit rating agencies* en internationaal heersende maatstaven voor hybride financieringsinstrumenten.

4.2 De concept Leningsovereenkomst is opgesteld door de externe juridisch adviseur van Alliander. Vanwege de betrokkenheid van *credit rating agencies* is de Leningsovereenkomst in het Engels opgesteld.

4.3 Uitgangspunt bij het opstellen van de Leningsovereenkomst is geweest om marktconforme voorwaarden te hanteren. Stek is van mening dat de juridische voorwaarden van de Leningsovereenkomst passend zijn gelet op het doel van de financiering, de voorwaarden van bestaande hybride financieringsinstrumenten van Alliander, rekening houdend met zowel de geïnventariseerde belangen en overwegingen van de aandeelhouders als de belangen van Alliander. Stek meent dat de leningsvoorwaarden, in combinatie met de afspraken over een doelmatige besteding en verantwoording, de belangen van de aandeelhouders als leninggevers op een adequate manier borgen.

5 Doelmatige besteding en verantwoording

5.1 Om de doelmatige aanwending van de financiering en rapportage en verantwoording daarover te borgen, zijn tussen Alliander en het GAO een aantal afspraken gemaakt. Deze afspraken behelzen onder meer dat Alliander eenmaal per reguleringsperiode een strategiesessie zal organiseren met het GAO en een strategiesessie met alle aandeelhouders. Daarnaast zal Alliander jaarlijks een strategiesessie organiseren met het GAO waarin voorgenomen investeringen en andere ontwikkelingen door Alliander worden gedeeld en door leden van het GAO zienswijzen naar voren kunnen worden gebracht. Verder zal Alliander een specifieke rapportage opstellen ten behoeve van de leninggevers die onder meer ingaat op de beoogde aanwending van de Lening, een procesbeschrijving van de beoogde aanwending, een rapportage over de daadwerkelijke aanwending en een mogelijke validatie van de aanwending door een accountant.

5.2 Gelet op de belangen en overwegingen van de aandeelhouders wordt naar het oordeel van Stek met de voorgenoemde afspraken, in combinatie met de leningsvoorwaarden, de

doelmatige aanwending en verantwoording van de geïnvesteerde middelen op adequate wijze geborgd.

6 Staatssteun

6.1 Aangezien de aandeelhouders van Alliander provincies en gemeenten zijn, moet bij het Kapitaalverzoek rekening worden gehouden met het Europese staatssteunrecht ter voorkoming van onrechtmatige staatssteun. Er is geen sprake van staatssteun indien de kapitaalversterking op marktconforme voorwaarden geschiedt.

6.2 KPMG heeft, als financieel deskundige onafhankelijk van Alliander, de aandeelhouders van Alliander geadviseerd over de beoogde financiering van Alliander en heeft de kapitaalbehoefte, de omvang en de invulling daarvan beoordeeld vanuit het perspectief van de aandeelhouders.

6.3 Aannemende dat de analyses door KPMG op adequate wijze zijn verricht en op een wijze zoals een rationele particuliere aandeelhouder deze zou (laten) verrichten, is Stek van oordeel dat het aannemelijk is dat de aandeelhouders van Alliander als ´particuliere aandeelhouders´ kunnen beslissen over hun deelname aan de Lening in welk geval geen sprake zal zijn van staatssteun.

7 Wet financiering decentrale overheden

7.1 In de Wet financiering decentrale overheden (**Wet Fido**) zijn regels opgenomen over het financieringsbeleid van openbare lichamen (zoals provincies en gemeenten). Het verstrekken van de Lening zal moeten voldoen aan de Wet Fido. De aandeelhouders zullen in hun hoedanigheid van 'openbare lichamen' moeten kunnen motiveren dat en waarom de Lening wordt verstrekt ten behoeve van een publieke taak. Wat moet worden verstaan onder de 'publieke taak' wordt door de Wet Fido (bewust) niet nader ingevuld en overgelaten aan de openbare lichamen.

7.2 Stek is van mening dat de aandeelhouders goede argumenten hebben om te beargumenteren dat het verstrekken van de Lening gezien moet worden als het verstrekken van een lening ten behoeve van een publieke taak en daarmee in dit opzicht kan voldoen aan de Wet Fido. Het is aan de individuele aandeelhouders om vast te stelen of aan deze en de overige (financiële) voorwaarden van de Wet Fido en daarop gebaseerde regelgeving wordt voldaan, waaronder het Besluit leningsvoorwaarden decentrale overheden en de Uitvoeringsregeling Financiering decentrale overheden.

Hoogachtend,

Stek Advocaten B.V.

Belangrijke opmerkingen

Voor het doel van deze letter of comfort is Stek uitgegaan van en/of heeft Stek vertrouwd op de juistheid en volledigheid van alle (waaronder door of namens Alliander en/of adviseurs) verkregen informatie of informatie afkomstig uit openbare bronnen of van derden. Stek is niet verantwoordelijk voor onafhankelijke verificatie van, en heeft de informatie met betrekking tot Alliander ook niet onafhankelijk geverifieerd. Stek aanvaardt geen aansprakelijkheid voor dergelijke informatie.

Stek heeft aangenomen dat alle ontvangen en besproken toekomstgerichte informatie zoals gebruikt in onze analyses in alle redelijkheid zijn opgesteld en dat die informatie een juiste weergave is van de actuele omstandigheden en verwachtingen van het management van Alliander ten aanzien van de toekomstige verwachte prestaties en ontwikkelingen van Alliander en haar dochterondernemingen.

Stek gaat ervan uit dat aan haar geen informatie is achtergehouden die een materiële impact zou kunnen hebben op de aannames onderliggend aan of op de uiteindelijke uitkomsten van onze werkzaamheden. Stek veronderstelt dat de informatie die door Alliander en adviseurs aan Stek ter beschikking is gesteld in alle aspecten compleet, niet misleidend is, en geen onjuistheden bevat en daardoor betrouwbaar is om als basis van onze advisering en deze letter of comfort te dienen.

Deze letter of comfort is uitsluitend voor gebruik door, en ten behoeve van, de Opdrachtgevers en is geen advies van Stek om wel of niet te participeren in de Lening. Andere partijen kunnen geen rechten ontlenen aan deze letter of comfort of vertrouwen op de inhoud daarvan. Deze letter of comfort doet geen cliëntrelatie ontstaan tussen Stek en individuele aandeelhouders van Alliander.

Stek is voor het financieringsproces aangesteld als juridisch adviseur van de Opdrachtgevers. Alle andere partijen die betrokken zijn bij Project KaverA dienen zelf separaat advies in te winnen aangaande juridische, fiscale, financiële, accounting technische en overige aspecten die verband houden met Project KaverA. Stek accepteert dienaangaande geen enkele verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid.

Stek heeft juridisch geadviseerd over onderwerpen naar Nederlands recht die vielen binnen onze overeenkomst van opdracht met de Opdrachtgevers. Wij hebben uitdrukkelijk niet geadviseerd over fiscale, financiële, accounting, strategische en overige aspecten die verband houden met Project KaverA.

De analyses en adviezen van Stek, waaronder deze letter of comfort, zijn opgesteld op basis van feiten en omstandigheden zoals deze bestonden op, en op de informatie die ons verstrekt is tot, de datum van deze brief. Wijzigingen in feiten of omstandigheden, of informatie verstrekt, na deze datum zouden de analyses en adviezen van Stek kunnen wijzigen en zouden derhalve ook deze letter of comfort zelf kunnen wijzigen. In dat geval

is Stek er niet toe gehouden de letter of comfort te vernieuwen, te wijzigen of te herbevestigen.

De algemene voorwaarden van Stek zijn van toepassing op al onze dienstverlening, waaronder onze dienstverlening in het kader van Project KaverA, en deze zijn vindbaar op onze website: https://stek.com/nl/algemene-voorwaarden.

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	7777
Extern Zaak ID	1598581
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	28 oktober 2021
Agendapunt	14.b
Titel	Erfgoed: Brief GS aan PS inz. actualisatie provinciaal erfgoedregister: diverse in- en uitschrijvingen van provinciale monumenten (c-agenda EFB 28-10-2021)
Organisatieonderdeel	BEL/RE&E

Bijlagen
Brief aan PS over actualisatie provinciaal erfgoedregister.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Ingekomen stukken ter kennisname	30 september 2021
Overdracht vanuit GS	4 oktober 2021
Economie Financiën en Bestuur	**28 oktober 2021**

Toelichting

Besloten is om drie objecten, die voor de provincie van provinciaal belang zijn, aan te wijzen tot provinciaal monument. Daarnaast worden in het kader van de actualisering van het provinciaal erfgoedregister drie monumenten uit het erfgoedregister uitgeschreven.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
I.H.W. Matheij-Pos
BEL/REE

Telefoonnummer +31235144382
MATHEIJI@Noord-Holland.nl

Verzenddatum

29 SEP. 2021

Kenmerk
1598581/1680897

Uw kenmerk
-

Betreft: Actualisatie provinciaal erfgoedregister

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp: actualisatie van het provinciaal erfgoedregister.

Inleiding

Wij hebben besloten een drietal objecten aan te wijzen als provinciaal monument. Tegelijkertijd hebben wij besloten een drietal provinciale monumenten uit het erfgoedregister uit te schrijven.

Aan te wijzen monumenten:

Tijdens het herijkingsproces van het provinciaal erfgoedregister (2011-2019) is met de gemeenten gesproken over overname van de door de provincie uit het erfgoedregister uit te schrijven monumenten door deze als gemeentelijk monument aan te wijzen. De gemeente Medemblik beschikte niet over een gemeentelijk monumentenregister, maar heeft de provinciale monumenten gebruikt als basis voor hun eind 2018 ingestelde gemeentelijk monumentenregister. De gemeente heeft vervolgens verzocht het **stationsgebouw Abbekerk-Lambertschaag** aan te laten wijzen als provinciaal monument. Aan dit verzoek zijn wij tegemoet gekomen.
Bij de **molen van Sloten** en **molen De Paauw** hebben de eigenaren verzocht tot opname van de molens in het provinciaal erfgoedregister. Na onderzoek is geconstateerd, dat vanwege de authenticiteit van de molenromp, het deel uitmaken van een provinciale structuurdager (de historische windmolens) en de beeldbepalende situering aan de Ringvaart Haarlemmermeer (Sloten) en aan de IJdijken (De Paauw), die ook als structuren zijn opgenomen in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie 2018 overgegaan kan worden tot opname in het provinciaal erfgoedregister.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Uit te schrijven monumenten:

In de Omgevingsverordening Noord-Holland 2020, artikel 2.23, lid 5, staat opgenomen, dat zodra een beschermd (provinciaal) monument ingeschreven wordt in het rijksmonumentenregister Gedeputeerde Staten de aanwijzing tot beschermd (provinciaal) monument intrekt. Dit is het geval met betrekking tot de twee provinciale monumenten **kringenwetboerderij Vechthoeve** (onderdeel Stelling van Amsterdam) in Muiden en het **gemaal van de polder van Schellinkhout**.

Bij de dijkverzwaringswerkzaamheden aan de Zuiderdijk in de gemeente Drechterland is de **uitwateringssluis De Spuiter** verloren gegaan. Het verwijderen van de sluis heeft plaatsgevonden onder archeologisch toezicht (Spuiter (oosterleek.biz), waardoor de gegevens niet verloren zijn gegaan.

Eerder hebben wij u medegedeeld, dat wij ook het voornemen hadden de **grenspalen langs de grens tussen Noord- en Zuid-Holland** in de gemeente Bloemendaal uit te schrijven, aangezien de palen volledig op Zuid-Hollands grondgebied zouden staan. Naar aanleiding van een ingediende zienswijze is hier nader onderzoek naar verricht. Gebleken is, dat de grens tussen Noord- en Zuid-Holland op de kaarten vanuit het Kadaster niet goed was ingetekend. Het Kadaster heeft deze fout hersteld en hierdoor staan de grenspalen wél op de grens en worden deze dan ook niet uit het erfgoedregister uitgeschreven.

Tot slot

De belanghebbenden en de betrokken gemeenten worden door middel van een brief over de aanwijzing tot provinciaal monument, dan wel de uitschrijving uit het provinciaal erfgoedregister geïnformeerd.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

plv.

provinciesecretaris

H.J. Schartman

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	7990
Extern Zaak ID	1494135
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	28 oktober 2021
Agendapunt	14.c
Titel	Motie 42: Brief van GS aan PS over voorbereiding 3e tranche Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds (c-agenda EFB 28-10-2021)
Organisatieonderdeel	BEL/RE&E

Bijlagen
Brief aan PS over voorbereiding 3e tranche Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	18 oktober 2021
Economie Financiën en Bestuur	**28 oktober 2021**
Ingekomen stukken ter kennisname	31 oktober 2021

Toelichting

De uitvoering van de eerste en tweede tranche van het Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds loopt. Met deze brief lichten GS toe dat voor de derde tranche meer zicht nodig is op de effectiviteit en de noodzaak van eventuele maatregelen. De vormgeving van de derde tranche volgt in het eerste kwartaal van 2022.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
R.J. Louwman
BEL/IOT

Telefoonnummer +31235143392
louwmanr@noord-holland.nl

Verzenddatum
13 OKT. 2021

Kenmerk
1494135/1713953

Uw kenmerk

Betreft: Voorbereiding 3e tranche Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds

Geachte leden,

In onze brief van mei 2021 (kenmerk 1494135/1640094) hebben wij u geïnformeerd over de inzet voor de 2e tranche van het Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds. Wij werken nu aan de uitwerking van de maatregelen. In deze brief willen wij u informeren over het vervolg van het Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds (EHDF).

1e en 2e tranche.
Voor de 1e en 2e tranche staat nu totaal € 46,85 miljoen aan bedragen geraamd. Van dat bedrag is inmiddels € 13,15 miljoen vastgelegd voor maatregelen. Sinds onze brief van mei jl. is de Uitvoeringsregeling Versterking Maatschappelijke Sector opengesteld met een subsidieplafond van € 7,5 miljoen. Wij zien dat de uitvoering van de 1e en 2e tranche loopt. Gemeenten, instellingen en bedrijven maken gebruik van de regelingen die zijn vastgesteld.

Binnen het spoor verduurzaming gebouwde omgeving zijn diverse bijdragen verleend aan bedrijventerreinen, corporaties, culturele instellingen en sportaccommodaties. Het subsidieplafond voor de verduurzaming van sportaccommodaties is al een keer opgehoogd om aan de grote belangstelling tegemoet te komen. De eerste zonnepanelen en andere verduurzamingsmaatregelen zijn gerealiseerd. Er worden volop gesprekken gevoerd met de besturen over de mogelijkheden maatschappelijk vastgoed te verduurzamen. Een uitvoeringsregeling om de concrete verduurzamingsmaatregelen voor maatschappelijk vastgoed te realiseren is in voorbereiding. Voor de verduurzaming van bedrijventerreinen is belangstelling en zijn aanvragen ingediend, hetzelfde geldt ook voor het samenwerken van

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

woningcorporaties bij het verduurzamen van woningbezit en de verduurzaming van culturele instellingen.

Bij het onderdeel versterking culturele en maatschappelijke sector zijn gemeenten bezig met het voorbereiden van aanvragen voor de versterking van de maatschappelijke sector. In het kader van CultuurHerstel zijn trajecten gestart gericht op coaching en begeleiding van culturele instellingen bij het maken van (nieuwe) businessplannen. Op de arbeidsmarkt is het werken vanuit Servicepunt Techniek Noord-Holland (SPT) gestart mede door aanjagen van de werkambassadeur.

De komende tijd zal naar verwachting vaker een beroep gedaan worden op de al bestaande regelingen. Daarnaast zijn nog regelingen en projecten in voorbereiding voor de gebouwde omgeving (particuliere woningeigenaren en maatschappelijk vastgoed), versterking van de cultuursector en de arbeidsmarkt van de techniekSector.

Voortgaande pandemie en economisch herstel.
Bij de start van de pandemie was de verwachting dat het Coronavirus Nederland in een diepe recessie zou duwen met de nodige onzekerheid over hoe het economisch herstel zou gaan. Inmiddels lijkt het antwoord op die vraag dat herstel buiten verwachting goed verloopt. Uit de berichten van CPB en CBS (o.a. augustusraming 2021-2022, https://www.cpb.nl/forecasts) blijkt dat er tot nu toe sprake is van een goed herstel: de economie groeit weer en er is krapte op de arbeidsmarkt. Economisch herstel na Corona is een belangrijke pijler onder het EHDF. Hoewel we nog moeten afwachten wat er gebeurt als de landelijke steunpakketten voor bedrijven en organisaties zijn gestopt, lijkt het erop dat een 3e tranche vanuit het idee van economisch herstel in een ander perspectief is komen te staan.
Een deel van de doelen van het EDHF is zo gekozen dat ze aansluiten bij bestaande doelen van het provinciaal beleid: verduurzaming gebouwde omgeving en de arbeidsmarkt voor de techniekSector. Inzet op die doelen blijft bijdragen aan provinciale doelen, los van Corona.

Tegelijkertijd zijn de maatschappelijke effecten van Corona wel merkbaar. De inzet op versterking van de culturele en maatschappelijke sector is gericht op herstel van sectoren die onder Corona te lijden hebben en waarvan nog onduidelijk is hoe zich dat gaat ontwikkelen.

Voorbereiden 3e tranche aanhouden.
Economisch herstel in brede zin vraagt nu niet om maatregelen van de provincie terwijl de doelen van het EHDF nog steeds gelden. Wij zouden na de zomer starten met het voorbereiden van de 3e tranche, maar inmiddels roept het herstel van de economie de vraag op of dat op

korte termijn nodig is. Het pakket dat wij al hebben ontwikkeld is behoorlijk omvangrijk (ruim € 46 miljoen) en de uitvoering vergt tijd. Daarnaast willen we de effecten kennen van de genomen maatregelen om een volgend pakket te kunnen bepalen. Dat hebben we eerder het lerend vermogen genoemd om te komen tot effectieve maatregelen.

Alles overziende lijkt het ons goed om eerst te bezien of het stopzetten van de landelijke steunpakketten per oktober van dit jaar niet alsnog leidt tot economisch verlies. Ook willen wij begin volgend jaar de voortgang meten van de maatregelen die wij genomen hebben. Dat betekent dat wij de 3e tranche in het eerste kwartaal van 2022 willen vormgeven, omdat dan meer zicht is op de noodzaak van eventuele maatregelen.

Wij hopen in de komende periode een zekerder beeld te krijgen over het verdere verloop van de pandemie en de daaruit voortvloeiende negatieve economische en maatschappelijke effecten in Noord-Holland. In het eerste kwartaal van 2022 willen wij u informeren over de voortgang van de 1e en 2e tranche en de insteek voor de 3e tranche.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

Voorvisie

Concept Verslag Rekeningencommissie

Datum vergadering	:	20 september 2021
Commissievoorzitter	:	D.G. Heijnen
Commissie adviseur	:	Mw. M. Spoor
Telefoonnummer/e-mail	:	023-5145308 / spoorm@noord-holland.nl

Aanwezig:			
Commissievoorzitter	D.G. Heijnen		
Commissie adviseur	Mw. M. Spoor		
Leden van de commissie	D66	mw. A.C. Kapitein	
	GroenLinks	J.W. Dulfer	
	VVD	G.J.W. Hartog (De techniek laat dhr. Hartog in de steek. Hij kan de vergadering maar enkele minuten bijwonen.)	
Ambtelijke ondersteuning	J.M. Bierhuizen, J. Koning, A. Meijer		
Gedeputeerde:	mw. Z. Pels		
Publiek Belang Accountants	M.E. Dubbelman en R.D.H. Killeen		
Notulist	Moneypenny / mw. I.L. Vos		
Afwezig:	JA21	D.J. van den Berg (met kennisgeving)	
	PvdA	J.J. Carton	
	SP	W. Hoogervorst	

1. Opening

De **voorzitter** opent de vergadering van de Rekeningencommissie en verwelkomt de aanwezigen. Een bericht van verhindering is ontvangen van de heer Van den Berg.

2. Mededelingen

Er zijn geen mededelingen.

3. Vaststellen agenda

De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld

4. Vaststellen verslag 31 mei 2021

Het verslag wordt ongewijzigd vastgesteld.

5. Stand van zaken en vervolg van de discussie beleidsindicatoren

Gedeputeerde **Pels** vertelt dat, middels een overzicht, inzichtelijk is gemaakt welke wijzigingen zijn aangebracht in de begroting. Er is een stevige slag gemaakt op het schrappen van overbodige indicatoren. Graag verneemt de gedeputeerde of de Rekeningencommissie dat ook zo ziet. Mogelijk ontbreken er nog zaken? Dit is een groeidocument en een onderdeel van het proces om ervoor te zorgen dat de begroting zo informatierijk als mogelijk is.

De heer **Dulfer** (GL) is tevreden over de voorstellen die voorliggen. De ontwikkelingen worden gemonitord en dat geeft sturingsmogelijkheden. Hoe wordt dit verder gebracht, of betreft het slechts lerend evalueren?
De Programma 7 en 8 bevatten geen indicatoren, maar deze komen er ook niet, terwijl Programma 7 met het Herstelfonds wel een onderwerp omvat om de vinger aan de pols te houden.

Mevrouw **Kapitein** (D66) bedankt de organisatie en de gedeputeerde. Zij was aangenaam verrast en spreekt complimenten uit aan alle betrokken ambtenaren. Er is een forse slag gemaakt. Tevens wordt goed inzicht gegeven in wat er is veranderd.
Als via een ander traject wordt gemonitord dan wordt dat niet meer meegenomen in de begroting. Soms zijn er echter onderwerpen waarbij toch de belangrijkste indicatoren zouden moeten worden meegenomen. Denk aan de Voedselvisie.
In Programma 1 Bestuur staan de indicatoren met betrekking tot PS-vergaderingen et cetera nog opgenomen. Wat is de reden?

De heer **Heijnen** (CDA) is zeer positief over het voorliggende document. De indicatoren zijn veelzeggend en meer gestuurd op het doel dan op de activiteit zelf. Bij een aantal indicatoren rijst de vraag waarom deze zijn geschrapt. Soms is heel stevig gesneden in de indicatoren. Op een ander moment zou de heer Heijnen daarover graag verder praten in de Rekeningcommissie**. (Actie)**

Gedeputeerde **Pels** zegt over het economisch herstel- en duurzaamheidsfonds dat eerst beleid moet worden vastgesteld. Op dat moment kunnen de indicatoren worden bepaald. Het voornemen is er om indicatoren toe te voegen, maar eerst moet worden beoordeeld waarop we willen meten. Voor wat betreft Financiën verwijst de gedeputeerde naar de bijlage om te zien hoe het staat met solvabiliteit et cetera.
Het betreft een lerend proces (zie ook brief Gedeputeerde Staten). Van een aantal indicatoren ontbreken de data. Het college wil informatie delen met Provinciale Staten, maar soms is er onvoldoende robuuste data. Zodra er betere datasets zijn kunnen indicatoren worden toegevoegd of aangepast. Afgewogen moet worden wat aan indicatoren toegevoegd moet worden om Provinciale Staten in staat te stellen om te monitoren. Daarnaast is er ook de vaste Basismonitor.
De gedeputeerde adviseert de woordvoerders Financiën om mee te geven, dat als een beleidsstuk in een Statencommissie wordt besproken om vooraf goed af te spreken hoe Provinciale Staten willen monitoren. Is dat voldoende in het beleid geborgd?

Het is aan de programma's zelf om te leveren. Moet het bij programma 1 Bestuur anders, dan is het aan Provinciale Staten en de griffie om af te spreken waar en hoe de bespreking daarvan plaatsvindt. Wellicht kan griffie voorzien in een goed proces? **(Actie)**

De **voorzitter** stelt voor om het onderwerp over een half jaar nog eens te agenderen voor de Rekeningencommissie. Dan kan de input vanuit Statencommissies worden meegenomen. **(Actie)**

De heer **Dulfer** (GL) is benieuwd hoe de Staten de vinger aan de pols kunnen houden als indicatoren worden toegevoegd of geschrapt. Komt dat pas boven water bij de begroting?

De **voorzitter** hoorde de gedeputeerde zeggen dat na de vaststelling van nieuwe beleidsdocumenten kan worden gekeken naar de indicatoren. Deze komen terug in de begroting.
De Rekeningencommissie houdt het overzicht.

Mevrouw **Kapitei**n (D66) ziet de rol van de Rekeningencommissie meer om de methodiek en het proces te evalueren. Het bepalen van indicatoren zou in de reguliere processen ingebed moeten zijn. Dat hoort bij nieuw beleid. In de Statencommissies moeten Statenleden de gelegenheid hebben om te vragen of doelstellingen behaald worden, zodat beleid eventueel kan worden bijgesteld.

Gedeputeerde **Pels** herhaalt dat als Gedeputeerde Staten zien dat wanneer nieuwe datasets een indicator kunnen voeden, dat deze vanuit het beleid naar voren zullen worden gebracht.
Het gesprek daarover vindt jaarlijks plaats bij de begroting. Voldoet de begroting? is die leesbaar en bevat deze de juiste indicatoren? Dit traject zal een plek worden gegeven in de P&Ccyclus. Er is altijd ruimte voor verbetering.

Namens de Rekeningencommissie spreekt de **voorzitter** nogmaals complimenten uit voor het goede werk dat is verricht.

6. Stand van zaken wijziging verantwoording rechtmatigheid

De heer **Meijer** (Concerncontrol) meldt dat de organisatie vanaf begrotingsjaar 2022 mogelijk te maken krijgt met de rechtmatigheidsverantwoording, mits er sprake is van een tijdige wetswijziging.

De organisatie kan zich alvast voorbereiden op grond van de nieuwe Kadernota Rechtmatigheid van het Rijk. Consequenties worden uitgewerkt. Aan Provinciale Staten wordt te zijner tijd een voordracht voorgelegd met betrekking tot de rapporteringsgrens. De pProvincie Noord-Holland is al voorgesorteerd op de wetswijziging. Zodra de ingangsdatum van de wetswijziging bekend is, dan wordt die gedeeld met Provinciale Staten. **(Actie)**

De heer **Dulfer** (GL) is benieuwd of de wetswijziging met terugwerkende kracht werkt.

De heer **Meijer** (Concerncontrol) antwoordt dat het gaat om het verantwoordingselement. De organisatie stelt voor zichzelf vast of rechtmatig is gewerkt en gehandeld. Het is een vaststelling die achteraf wordt gedaan en dus weinig impact heeft op de begroting die wordt opgesteld. Keek de accountant eerder of rechtmatig is gehandeld; nu komt dat meer op het bord van de provinciale organisatie te liggen. Er vindt dus achteraf een rechtmatigheidsverantwoording plaats over het boekjaar 2022.

7. Evaluatie accountantswerkzaamheden

De heren Killeen en Dubbelman van Publiek Belang Accountants worden verwelkomd.

Namens de commissie merkt de **voorzitter** op dat de ervaringen met de accountant in het afgelopen jaar, maar ook de jaren ervoor, als erg plezierig en goed zijn ervaren. De accountants geven steeds een goede toelichting op hun werk. Stukken zijn tijdig gereed.

De heer **Meijer** (Concerncontrol) sluit zich aan bij het geschetste beeld.
Langs de lijn van samenwerking, controle aanpak, mate van steun op eigen controles, advisering, subsidieverantwoording, Sisa werkzaamheden en IT-auditor werkzaamheden trok de organisatie de volgende conclusies. De samenwerking is constructief. Er is sprake van een goede wederzijdse afstemming. Tijdens de controle doen zich geen verrassingen voor. Ook de digitale controle, in de afgelopen periode van coronamaatregelen, verliep goed.
Intern is een bredere evaluatie gehouden rondom het Jaarrekeningproces. Bij sommige werksessies was de indruk dat zaken beter vooraf voorbereid hadden kunnen worden door de accountant. Er zijn goede afspraken gemaakt over het oplossen van openstaande punten.
De accountant controleert, maar adviseert ook. In theorie zou dat eventuele onpartijdigheid in de weg kunnen staan. Het is belangrijk dat alle betrokken partijen daar scherp op zijn en blijven.
In het kader van de subsidieverantwoording denkt de accountant goed na en mee over nut en noodzaak. De omvang van Sisa werkzaamheden is substantieel geweest en was in het afgelopen jaar uitgebreider dan eerder, wat (verklaarbare) meerkosten met zich meebracht.
In voorkomende gevallen was er sprake van een discussie over de scope van de opdracht aan de IT-auditor. Die werkzaamheden moeten zuiver gericht zijn op de jaarverantwoording.
Concerncontrol komt met de volgende aanbevelingen.

- Maak met elkaar aan de voorkant afspraken waardoor werksessies nog efficiënter worden.
- Denk eventueel na over de vraag of het voor de organisatie handig en verstandig is om voor advieswerkzaamheden afspraken te maken met een ander accountantskantoor Bepaal in overleg met de accountant de scope van de werkzaamheden van de IT-auditor. Zorg dat de werkzaamheden zich nadrukkelijk toespitsen op de jaarverantwoording.

Over het besluit tot verlenging van de raamovereenkomst met de accountant voor de controle 2022 merkt de heer Meijer het volgende op. De Provincie gaat een nieuw aanbestedingstraject in. Als geen opdracht wordt gegeven voor een verlenging met een jaar dan zal de aanbesteding vervroegd en snel opgepakt moeten worden. Als wel wordt verlengd dan is het advies om alsnog te starten met de voorbereidingen voor een nieuwe aanbesteding.

Mevrouw **Kapitein** (D66) zegt over de IT-audit dat het haar als Statenlid wat vreemd overkwam toen het college zei dat opmerkingen al in uitvoering waren. De opmerkingen van de IT-auditor kwamen over als overbodig en niet relevant. Was een onafhankelijke IT-audit wel nodig? Het is dus belangrijk om kritisch te kijken naar de scope.

De heer **Dulfer** (GL) wenst dat later bij de nieuwe aanbesteding kritisch wordt gekeken naar de combinatie van functies van de accountant (controleren en adviseren).

De heer **Killeen** (Publiek Belang Accountants) maakt als algemene opmerking dat de manier van samenwerken als goed en plezierig zijn ervaren in het afgelopen jaar en in jaren daarvoor.

Aandachtpunten zijn er altijd. De accountant zag ook verbetering in de onderlinge uitwisseling van vragen en antwoorden en het managen van openstaande punten. Het centraal zicht houden op waar we met elkaar staan, dat functioneerde goed.
De accountant richt zich op de drie volgende onderdelen:

- Voortgang in het beschrijven van eigen processen van de provinciale organisatie. We kijken naar processen die voor de accountantscontrole relevant kunnen zijn.
- De IT-omgeving is een belangrijk onderdeel van de jaarrekeningcontrole. Kan een systeemgerichte controleaanpak worden gevolgd? Dat antwoord moet komen van de IT-auditor.
- De Sisa verantwoording leverde een verzwaring op voor de provincie. In plaats van 3 moet nu over 17 regelingen apart verantwoording worden afgelegd.

In reactie op de opmerkingen van Concerncontrol zegt de heer Killeen het volgende.
De inhoudelijke voorbereiding van werksessies is een herkenbaar punt. De accountant ziet verbetering over drie jaar als het gaat over aangeleverde informatie vanuit de provinciale organisatie. Het is de taak van de accountant om een werksessie via een documentenlijst voor te bereiden. Door middel van werksessies wordt beoordeeld of voldoende informatie is aangeleverd voor de jaarcontrole. De aanpak was om de accountant door de informatie te leiden. Inmiddels is de ervaring dat op voorhand meer naar stukken kan worden gekeken. Eerder werden stukken aangeleverd die niet voldeden. Dan was er sprake van veel tijdverlies. Het lijkt de accountant goed om met elkaar te kijken welke voorbereiding wordt verwacht voordat een sessie wordt ingegaan.

De mogelijke onwenselijke combinatie van advies en controle ziet de accountant anders. Al in de offertefase is duidelijk kenbaar gemaakt dat de accountant geen advieswerk verricht. Het gaat uitsluitend om controlerende werkzaamheden. Publiek Belang Accountants is een Audit Only-kantoor. Een opdrachtgever loopt nooit het risico dat consultants naar binnen worden gefietst. De Provincie krijgt het natuurlijk advies dat past bij de controle. Als er belangrijke punten zijn om kennis van te nemen, dan schrijft de accountant die op in zijn rapport.
Publiek Belang Accountants heeft geen consultants in dienst.

Als de accountant vaktechnische vraagstukken krijgt voorgelegd dan volgt daarop een antwoord. Bij de jaarrekeningcontrole vindt de accountant er ook iets van. Dat is de rol die de accountant heeft in het kader van advisering.

De heer **Dubbelman** (Publiek Belang Accountants) is blij met de proactieve houding van de Provincie als opdrachtgever. Soms spelen er lastige vraagstukken. Een provincie heeft immers specifieke unieke projecten. Als voordeel van het overleg (of advies) noemt de accountant het samen nadenken over het toepassen van verslagleggingsregels. Het is een afstemmingsrol die de accountant op prijs stelt.

De heer **Killeen** zegt dat de beste adviseurs binnen de organisatie rondlopen. Ook is er goed overleg met en tussen de andere provincies, waar ook kwaliteit rondloopt. De provincies komen er met elkaar wel uit.
IT-audit: De scope kan nooit gericht zijn op uitsluitend de jaarrekening. Een aantal systemen draait op een platform waarop ook andere systemen draaien. Er wordt gekeken naar het netwerk. Zijn beveiligingsmaatregelen op orde? Als die niet op orde zijn dan valt te concluderen dat het financieel pakket onvoldoende basis kan bieden. Er wordt altijd breder gekeken naar boekhoud-applicaties. Beveiliging is ook onderdeel van de scope voor de IT Audit.

De IT Auditor zag toch zaken die hij de provincie wilde meegeven. Bij de IT-audit zal de controle zich toespitsen op elementen die van belang zijn voor verslaglegging en omgevingsbeveiliging.

De **voorzitter** bedankt voor de reflectie en de beantwoording van vragen.
Als de raamovereenkomst met Publiek Belang Accountants wordt verlengd, dan is dat de laatste keer dat verlengen mogelijk is. Daarna moeten de rekeningcontrolewerkzaamheden opnieuw worden aanbesteed. Die taak ligt onder meer bij de Rekeningencommissie. Het proces is al enigszins gestart. Een afvaardiging van de Rekeningencommissie wordt bij dit proces betrokken. In december zal de Rekeningencommissie het aanbestedingsproces nader bespreken **(Actie)**

8. Toelichting door de accountant op het Controleplan jaarrekening 2022

De heer Dubbelman licht toe dat de kern van het plan staat beschreven op pagina 3 van Controleplan jaarrekening 2022. Het gaat om de risico's die we onderkennen bij de controle, de rechtmatigheid van aanbestedingen, de juistheid van inkoopkosten, personele kosten en subsidielasten. Zijn subsidielasten op de juiste wijze aan het jaar toegerekend en ontvangt Provincie Noord-Holland alle baten waar ze recht op heeft? Verder komen de waardering van deelnemingen, de juiste verantwoording en presentatie van gronden aan bod, de vraag of verslagleggingregels goed zijn toegepast, de Sisa regelingen en de Wet Normering Topinkomens verantwoording.
Op pagina 5 van het Controleplan staan de belangrijke ontwikkelingen vermeld, die de accountant betrekt in de controle van de procesbeschrijvingen, zoals de IT-omgeving, de Sisa-verantwoording, de rechtmatigheidsverklaring vanaf 2022 en coronaverstrekkingen (Zijn de uitgaven voldoende controleerbaar?)
Op pagina 7 staat de tijdsplanning. De zaken die in het rood staan afgedrukt moeten nog nader worden afgestemd met de griffie

De **voorzitter** bedankt beide accountants voor de toelichting en wenst hun succes met het opstarten van het proces om te komen tot de jaarrekeningcontrole. De voorzitter verwijst naar het financieel overzicht met twee extra posten voor de gegevensgerichte controle en voor de Sisa-bijlage. De Rekeningencommissie gaat akkoord met deze twee extra posten.

De griffie zet per e-mail nog de vraag uit of en zo ja, welke speerpunten de Rekeningencommissie eventueel wil meegeven aan de accountant. (**Actie)**

9. Stand van zaken evaluatie project 'Financiële hygiëne' (mondeling)

De heer **Bierhuizen** (Concerncontroller) geeft een toelichting en vertelt dat acties, zoals die waren uitgezet, zijn uitgevoerd. Er wordt geschreven aan een evaluatie en een plan voor hoe nu verder te gaan. Het is aan de Programmamanager om in overleg met mevrouw Luimstra (CZ/FIN) met voorstellen te komen om de werkzaamheden goed te borgen binnen Financiën. Schalen we het programma af of niet? Deze voorstellen zullen door Gedeputeerde Staten worden besproken. In de Rekeningencommissie van december 2021 volgt een uitgebreidere rapportage **(Actie)**

De overgang 'Van verantwoorden naar sturen' is niet geheel gelukt. Rondom verantwoorden moesten toch nog wel de nodige stappen worden gezet. We hebben geconstateerd dat het proces rondom deze jaarrekening weer beter is verlopen. Toch is eris zeker op het gebied van sturen veel gebeurd. De kwaliteit van de budgethoudergesprekken (tussen sectormanagers en directeuren en tussen de directeuren en de algemeen directeur) neemt toe. De gesprekken gaan minder over de cijfers, er

wordt over doelrealisatie, risicomanagement en interne beheersing gesproken. Auditopvolging is daarbij inmiddels een vast agendapunt. Op het gebied van informatievoorziening moeten ook nog de nodige stappen worden gezet.. Er komt een plan voor het vervolg.

De heer **Dulfer** zegt de sturing vooral betrekking moest hebben op onderuitputting. Die was namelijk heel hoog. Gaat de sturing daarop lukken?

De heer **Bierhuizen** antwoordt dat het onderwerp van gesprek is. Dit jaar bleek uit de Jaarrekening dat de onderbesteding ten opzichte van voorgaande jaren aanmerkelijk minder was. Volgend jaar en daarna valt te zien of afspraken langdurig effect hebben. Die borging vindt plaats.

De **voorzitter** bedankt de concerncontroller voor de toelichting. De commissie kijkt uit naar de bespreking in december.

10. Rondvraag

Van de rondvraag wordt geen gebruik gemaakt.

11. Sluiting vergaderdeel in aanwezigheid van de accountant

De voorzitter sluit het deel van de vergadering waarbij de accountants aanwezig waren.
De heren Killeen en Dubbelman verlaten de digitale vergaderomgeving.

12. Verlenging raamovereenkomst accountant

De **voorzitter** zegt dat nog één jaar verlenging van de raamovereenkomst met Publiek Belang Accountants mogelijk is. Daarna moet de accountantsdienstverlening opnieuw worden aanbesteed. De Rekeningencommissie wordt voorgesteld om de raamovereenkomst met een jaar te verlengen.

De **commissie adviseur** deelt mee dat de heer Hartog (VVD) niet kon inloggen. Hij heeft aangegeven voor een verlenging van de overeenkomst te zijn.

De heer **Dulfer** (GL) constateert dat dit het ambtelijk advies is.

Mevrouw **Kapitein** (D66) is het eens met het voorstel tot verlenging.

De **voorzitter** meldt dat de voorbereiding van de aanbesteding ‘accountantsdiensten’ zal worden geagendeerd voor de Rekeningencommissie in december 2021**(Actie).** De leden van de Rekeningencommissie worden gevraagd na te denken over de vraag of zij zitting willen nemen in een afvaardiging van deze commissie (ca. 3 leden), die zich gaat bezighouden met het aanbestedingsproces.

De voorzitter constateert dat de Rekeningencommissie besluit om positief te adviseren ten aanzien van de verlenging met een jaar van de raamovereenkomst met Publiek Belang Accountants.

13. Sluiting vergadering

De **voorzitte**r sluit de vergadering om 11.25 uur.

Bijlage bij verslag bijdrage van dhr. Hartog

Beste Marjo,

Helaas heb ik afgelopen maandag slechts een bijzonder klein deel van de commissie kunnen 'bijwonen' als gevolg van verbindingsproblemen. Dat is bijzonder spijtig omdat de VVD met name bij agendapunt 5, graag in discussie had willen gaan met de organisatie en de andere leden over de herijking van de indicatoren. De (versnipperde) wijze waarop we dit belangrijke onderwerp nu aanvliegen met behandeling in de rek.comm. alsmede in de diverse vaktechnische commissies, maakt dat de VVD extra aandacht vraagt voor de verslaglegging vanuit de verschillende commissies wanneer de begroting daar vaktechnisch behandeld wordt. Ik verzoek je om deze mail aan het verslag toe te voegen.

GS geven in de begeleidende brief over de begroting aan dat de doelstelling bij de herijking van de indicatoren is het vergroten van de informatiewaarde. De VVD mist een aantal indicatoren op belangrijke beleidsterreinen waar de provincie specifiek beleid op heeft. Denk bijvoorbeeld aan de programma's infrastuctuur, wonen, natuur, economie.

Het meest pregnant komt dit naar voren in programma bereikbaarheid. Op het belangrijke onderdeel provinciale infrastructuur wordt in de begroting volstaan met verwijzing naar IMPI en NIKG. Hier zijn wij als fractie niet gelukkig mee en denken na over mogelijke alternatieven.

De VVD is benieuwd hoe de andere collega's tegen dit onderwerp aankijken en zijn benieuwd naar de toelichting vanuit het college en de organisatie.

Met vriendelijke groeten, Gerard Hartog.

mr. Gerard (G.J.W.) Hartog,

Lid Provinciale Staten van Noord-Holland

VVD Statenfractie Noord-Holland

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	7702
Extern Zaak ID	1594136
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	28 oktober 2021
Agendapunt	16.a
Titel	Bestuur: Brief GS aan PS inz. beslissing op bezwaar in Wob-procedure reizen vrm. gedeputeerde naar Roemenië (C-agenda EFB 28-10-2021)
Organisatieonderdeel	CZ/JZ

Bijlagen
Brief aan PS over beslissing op bezwaar inzake Wob-procedure over reizen voormalig gedeputeerde naar Roemenie.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	20 september 2021
Ingekomen stukken ter kennisname	30 september 2021
Economie Financiën en Bestuur	**28 oktober 2021**

Toelichting

Op 2 december 2020 is een verzoek op grond van de Wet openbaarheid van bestuur inzake -kort samengevat- reizen naar Roemenië van een voormalig gedeputeerde in 2006, gedeeltelijk toegewezen. Het daarop ingediende bezwaar is nu gedeeltelijk gegrond verklaard. Zie voor de besluiten www.noord-holland.nl/Loket/Wob_verzoek en www.noord-holland.nl/Loket/Bezwaar_en_klachten/Bezwaar_maken

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon
dhr. mr. N. el Moussaoui
CZ/JZ/WCD

Telefoonnummer 023-5143117
najib.el.moussaoui@noord-holland.nl

Verzenddatum
16 SEP. 2021

Kenmerk
1594136/1700695

Uw kenmerk
Nvt

Bijlagen

Betreft: beslissing op bezwaar inzake Wob-procedure over reizen voormalig gedeputeerde naar Roemenië

Geachte leden,

Met deze brief stellen wij u in kennis van bijgevoegde beslissing op bezwaar in een Wob-procedure.

Op 2 december 2020 hebben wij een verzoek om informatie in het kader van de Wob ontvangen betreffende de openbaarmaking van documenten inzake de reizen naar Roemenië van een voormalig gedeputeerde in 2006.

Met ons besluit van 1 februari 2021 hebben wij besloten de gevraagde documenten gedeeltelijk openbaar te maken. Naar aanleiding hiervan is een bezwaarschrift ingediend.

Naar aanleiding van het bezwaarschrift hebben wij het bestreden besluit heroverwogen en een nieuw besluit genomen, conform het advies van de Hoor- en adviescommissie, de commissie die ons voorziet van onafhankelijk advies in bezwaarprocedures. Wij hebben tevens de motivering verbeterd en de passages en documenten alsnog openbaar gemaakt in de lijn met het advies van de Commissie.

Onze beslissing op bezwaar zal met het advies in geanonimiseerde vorm gepubliceerd worden op www.noord-holland.nl/Loket/Bezwaar_en_klachten/Bezwaar_maken en www.noord-holland.nl/Loket/Wob_verzoek.

Vertrouwende u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris R.M. Bergkamp

voorzitter A.Th.H. van Dijk

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Provincie Noord-Holland

Economie Financiën en Bestuur

Dossiernummer	7775
Extern Zaak ID	1580550
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	28 oktober 2021
Agendapunt	16.b
Titel	Openbaarheid: Brief GS aan PS inz. Beleidslijn openbaarheid provincie Noord-Holland (C-agenda EFB 28-10-2021)
Organisatieonderdeel	CZ/JZ

Bijlagen
Beleidslijn openbaarheid PNH 1580550.docx
Brief aan PS over beleidslijn openbaarheid provincie Noord-Holland.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Overdracht vanuit GS	11 oktober 2021
Economie Financiën en Bestuur	**28 oktober 2021**
Ingekomen stukken ter kennisname	31 oktober 2021

Toelichting

Provincie Noord-Holland heeft een nieuw beoordelingskader opgesteld voor de beoordeling van Wob-verzoeken en actieve openbaarmaking. Dit beoordelingskader kan worden geraadpleegd via https://www.noord-holland.nl/Loket/Wob_verzoek.

Provincie Noord-Holland

Kenmerk: 1580550

Betreft: beleidslijn openbaarheid PNH

Aanleiding

Door de aanstaande inwerkingtreding van de Wet open overheid (Woo) en de duidelijke trend richting meer openheid en transparantie, is de wens ontstaan om te komen tot nieuw uniform beleid met betrekking tot openbaarmaking van informatie bij provincie Noord-Holland.

In het onderstaande worden eerst de achtergronden en redenen om te komen tot nieuw uniform beleid geschetst. Vervolgens wordt de beleidslijn geformuleerd en ten slotte wordt ingezoomd op de toepassing van een kernonderdeel van de beleidslijn, namelijk de omgang met 'persoonlijke beleidsopvattingen'.

1. Toelichting

Al jarenlang is artikel 11 van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob), houdende een bepaling over het niet openbaar maken van zogenaamde persoonlijke beleidsopvattingen in stukken van intern beraad, één van de meest gebruikte gronden om de openbaarheid van overheidsinformatie te beperken, naast vanzelfsprekend de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

Artikel 11 van de Wob is in het leven geroepen om de interne meningsuitwisseling, het zonder terughoudendheid intern kunnen adviseren en brainstormen, te waarborgen. Over een brede linie is men het er ook over eens dat het in alle vrijheid kunnen overleggen, adviseren, brainstormen, voorstellen kunnen doen, essentieel is voor een goed en zorgvuldig besluitvormingsproces bij bestuursorganen.

Wat nog wel eens wordt vergeten, is dat artikel 11 ook altijd de ruimte heeft geboden om toch persoonlijke beleidsopvattingen openbaar te maken, in geanonimiseerde vorm. Hier werd tot voor kort echter maar

sporadisch gebruik van gemaakt door bestuursorganen. Bijna zonder na te denken werden de afgelopen jaren alle passages die ook maar enigszins konden worden getypeerd als persoonlijke beleidsopvattingen, gelakt. Daarbij werden regelmatig, zonder nadere beoordeling, feiten in dat soort passages mee gelakt.

Het weigeren van persoonlijke beleidsopvattingen vond in de regel ook plaats als aannemelijk was dat openbaarmaking geen kwaad kon en zelfs in die gevallen dat openbaarmaking juist het bestuursorgaan zou kunnen helpen. Daarbij dient bovendien te worden opgemerkt dat deze werkwijze op grote lijnen werd ondersteund door jurisprudentie van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (Afdeling).

Zo is artikel 11 van de Wob, zeker in de beeldvorming, uitgegroeid tot een artikel op basis waarvan veel bestuursorganen vaak zo veel mogelijk informatie proberen te weigeren. Terwijl ‘openbaar, tenzij’ het uitgangspunt van de Wob is.

Wijziging van inzicht
De afgelopen jaren hebben zich bij diverse bestuursorganen kwesties voorgedaan waarbij het gebrek aan informatievoorziening aan de Tweede Kamer, Provinciale Staten of de gemeenteraad, maar ook aan journalisten en burgers een cruciale rol speelde. Los van het feit dat naar aanleiding daarvan regelmatig bestuurders/politici moesten opstappen, is het vertrouwen van de burger hierdoor aangetast. Mede om deze reden lijkt sinds een paar jaar een duidelijke trend richting meer openheid en transparantie ingezet.

Deze trend is versneld door de Toeslagenaffaire en de kabinetsreactie daarop van 15 januari 2021. Hierbij heeft het kabinet toegezegd de Tweede Kamer informatie niet meer te zullen weigeren (alleen) omdat het persoonlijke beleidsopvattingen zijn.

Uiteraard laat deze toezegging ruimte voor lagere overheden, in dit geval de provincie, om een eigen invulling te geven aan het gebruik van deze grond zowel richting PS als ook richting de burger of journalist. Met de verwachte komst van de Woo, de nu al schuivende praktijk met betrekking tot het beoordelen van persoonlijke beleidsopvattingen én de eerste jurisprudentie van na 15 januari 2021 die ook een nieuwe weg lijkt in te slaan, lijkt dit echter ook voor de provincie het moment om nog meer openheid en transparantie te gaan betrachten. Dit beeld wordt bevestigd door een rondgang langs de diverse Wob-juristen bij de andere provincies.

Ontwikkeling beoordelingskader

Om te komen tot een beoordelingskader voor de beoordeling van persoonlijke beleidsopvattingen wordt aangesloten bij de wet, rechtspraak en de praktijk.

A. Wob en de Woo
De Wob, op dit moment nog geldend recht, biedt vanzelfsprekend veel ruimte voor openheid en transparantie. Het uitgangspunt is niet voor niets openbaarheid. Zoals gezegd, op grond van de Wob kunnen persoonlijke beleidsopvattingen reeds geanonimiseerd openbaar worden gemaakt.

De nieuwe wet, de Wet open overheid, die naar verwachting in 2022 in werking zal treden, gaat verder. Die draagt bestuursorganen zoals de minister, Gedeputeerde Staten en het College van burgemeester en wethouders op om persoonlijke beleidsopvattingen in beginsel openbaar te maken, geanonimiseerd dat wel. Dit betekent niet dat daarmee dit soort informatie altijd openbaar wordt gemaakt. Indien door openbaarmaking van de desbetreffende informatie het voeren van intern beraad onevenredig wordt benadeeld, dan kan alsnog op grond daarvan de informatie worden geweigerd.

Bovendien bieden ook andere gronden in beide wetten de mogelijkheid om informatie niet openbaar te maken, bijvoorbeeld als de economische en financiële belangen van de provincie in het geding zijn of als het bedrijfsvertrouwelijke informatie van bedrijven betreft.

B. Rechtspraak
De Afdeling heeft inmiddels een eerste uitspraak gedaan over persoonlijke beleidsopvattingen, na de kabinetsreactie op de Toeslagenaffaire (ECLI:NL:RVS:2021:399, 24 feb 2021). De Afdeling lijkt meteen een aanzet te geven tot een nieuw kader voor de beoordeling van persoonlijke beleidsopvattingen. Dit kader houdt in dat een bestuursorgaan bij de constatering dat een document persoonlijke beleidsopvattingen bevat in de toekomst ook zal moeten overwegen – en in het besluit motiveren – in hoeverre het mogelijk is om persoonlijke beleidsopvattingen toch openbaar te maken.

C. Praktijk
Kijkend naar de praktijk dan kan worden vastgesteld dat een kritische blik en het onderling bespreken van dit soort passages, nu al zorgt voor het minder snel als gevoelig kwalificeren van een persoonlijke beleidsopvatting, ook bij de provincie.

Daarmee verschuift het juridisch-formele criterium van ‘zijn het persoonlijke beleidsopvattingen?’ naar het algemene criterium ‘leidt openbaarmaking tot ernstige, onevenredige gevolgen voor de provincie?’

2. Beleidslijn openbaarheid PNH

Een nieuw kader voor de beoordeling van persoonlijke beleidsopvattingen kan vervolgens worden verwerkt in een uniform openbaarheidsbeleid voor provincie Noord-Holland met betrekking tot de afhandeling van Wob-verzoeken en het actief openbaar maken van informatie.

In onderstaande tabel is dit kader weergegeven voor zover dit in de dagelijkse praktijk van de provincie van toepassing is.

Soort informatie	Beoordeling	Toelichting
Bedrijfsvertrouwelijke informatie (wetenswaardigheden over o.a. de technische bedrijfsvoering, productieproces, afzet, leveranciers, financiële bedrijfsvoering)	**Niet openbaar**	Een afweging vindt hier niet plaats.
Persoonsgegevens	**Niet openbaar, tenzij**	Belang van openbaarmaking afwegen tegen het belang van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.
Persoonlijke beleidsopvattingen	**Openbaar, tenzij**	In niet tot personen herleidbare vorm openbaar maken, tenzij openbaarmaking leidt tot ernstige, onevenredige gevolgen voor de provincie. Bij deze beoordeling kunnen maatschappelijk belang, tijdsverloop en reeds publieke bekendheid met de informatie, een rol spelen. Zie ook paragraaf 3.
Economische en financiële belangen van de provincie	**Van geval tot geval afwegen**	Algemeen belang van openbaarmaking afwegen tegen het belang van de economische en financiële belangen.
Het belang van inspectie, controle en toezicht door bestuursorganen	**Van geval tot geval afwegen**	Algemeen belang van openbaarmaking afwegen tegen het belang van de inspectie, controle en toezicht door bestuursorganen.
Onevenredige benadeling van bestuursorganen, bedrijven, derden, etc.	**Van geval tot geval afwegen**	Algemeen belang van openbaarmaking afwegen tegen het belang van het voorkomen van onevenredige benadeling

3. Toepassing beleidslijn: omgang persoonlijke beleidsopvattingen

In de praktijk is de wijziging van *‘persoonlijke beleidsopvattingen niet openbaar maken’* naar *‘persoonlijke beleidsopvattingen openbaar maken,*

tenzij', de grootste wijziging in de afhandeling van Wob-verzoeken. Hoewel deze werkwijze min of meer automatisch door de organisatie is opgepakt, verdient deze wijziging een nadere duiding.

Beoordelen op de inhoud
'Persoonlijke beleidsopvattingen openbaar, tenzij' betekent allereerst dat, in tegenstelling tot voorheen, persoonlijke beleidsopvattingen wél op de inhoud worden beoordeeld. Zoals dit al voor de meeste informatie geldt. Er wordt dus beoordeeld in hoeverre openbaarmaking van een specifieke opvatting leidt tot ernstige, onevenredige gevolgen voor de provincie.

Wanneer kan openbaarmaking leiden tot ernstige, onevenredige gevolgen? Hieronder enkele voor de provincie voorkomende voorbeelden.

Kennisnemen van bepaalde adviezen, meningen en voorstellen geeft inzicht in de strategische positie van de provincie in een (te voeren) juridische procedure. Openbaarmaking zou daarom de provincie benadelen.

Kennisnemen van bepaalde adviezen, meningen en voorstellen geeft inzicht in hoe ver de provincie bereid is te gaan bij de aankoop of verkoop van grond. Openbaarmaking zou de onderhandelingspositie benadelen.

Kennisnemen van bepaalde adviezen, meningen en voorstellen kan de relatie tussen bestuurders of bestuursorganen of een derde ernstig verstoren, hetgeen besluitvorming kan benadelen.

Kortom, als het functioneren van de provincie wordt benadeeld, wordt informatie niet openbaar gemaakt. Daarbij dient te worden opgemerkt dat het benadelen van het functioneren van de provincie minder snel aan de orde is bij informatie die reeds openbaar dan wel bekend is, waarbij veel tijdsverloop heeft plaatsgevonden of bij informatie die ons slechts even niet goed uitkomt.

Er dient dan uitgebreider gemotiveerd te worden waarom openbaarmaking achterwege dient te blijven.

Geanonimiseerd
Indien openbaarmaking niet leidt tot ernstige, onevenredige gevolgen voor de provincie, wordt de opvatting geanonimiseerd openbaar gemaakt.

In alle vrijheid adviseren en standpunten uitwisselen blijft gewaarborgd
Het feit dat altijd wordt beoordeeld (en waar nodig besproken) of een opvatting inderdaad openbaar kan worden gemaakt en dat bij openbaarmaking deze geanonimiseerd wordt weergegeven, maakt dat de vrije interactie tussen het bestuur en ambtenaren beschermd blijft. Er is

derhalve geen reden om terughoudender te zijn met het geven van adviezen of het uitwisselen van standpunten.

Besloten GS-vergadering
Cursieven, overwegingen en opmerkingen uit de besloten GS-vergadering worden in beginsel niet openbaar gemaakt.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr. M.S. van Muiswinkel
CZ/JZ/WCD

Telefoonnummer +31235143839
martijn.van.muiswinkel@noord-

Verzenddatum

07 OKT. 2021

Kenmerk
1580550/1713802

Uw kenmerk
Nvt

Betreft: Beleidslijn openbaarheid PNH

Geachte leden,

Met deze brief stellen wij u in kennis van de beleidslijn openbaarheid PNH.

Door de aanstaande inwerkingtreding van de Wet open overheid (Woo) in 2022 en de duidelijke trend richting meer openheid en transparantie, is de wens ontstaan om te komen tot nieuw uniform beleid met betrekking tot openbaarmaking van informatie bij provincie Noord-Holland.

In dit verband hebben wij bijgevoegde beleidslijn vastgesteld voor de afhandeling van Wob-verzoeken en het actief openbaar maken van informatie.

De beleidslijn wordt gepubliceerd in het Provinciaal Blad en op de provinciale website, https://www.noord-holland.nl/Loket/Wob_verzoek.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de Statengriffier, mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR Haarlem

Commissaris van de Koning

Telefoonnummer +31235144347
secretariaatcdk@noord-holland.nl

Verzenddatum

Kenmerk
1536459/1727974

Uw kenmerk

Betreft: actuele ontwikkelingen asielopvang

Geachte leden,

Graag informeer ik u met deze brief over de actuele ontwikkelingen inzake de asielopvang. Zoals u weet, ben ik uit hoofde van mijn functie als rijksheer voorzitter van de provinciale regietafel asielopvang (PRT). Deze tafel is al geruime tijd actief en coördineert de inspanningen om te komen tot extra asielplekken en huisvesting voor vergunninghouders. Vanuit iedere inliggende Veiligheidsregio neemt een bestuurder deel aan de tafel. Tevens zijn vertegenwoordigers van het COA, de Landelijke Regietafel en het ministerie van Justitie en Veiligheid vertegenwoordigd. De gedeputeerde Wonen en Toezicht is agendalid van de PRT.

Eind augustus jl. werd een oproep ontvangen van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid over de ontwikkelingen met betrekking tot de asielopvang. In die brief werd verzocht om mee te werken aan het op korte termijn realiseren van extra opvang- en huisvestingsplekken. Dit mede vanwege de op gang gekomen vluchtelingenstroom uit Afghanistan als gevolg van de machtsovername door de Taliban.

Via de PRT is gehoor gegeven aan deze oproep. Dat heeft geleid tot een aantal resultaten. Zo worden vanaf 1 november a.s. in Zaanstad voor een tot anderhalf jaar tot 400 vluchtelingen opgevangen op een boot. In Alkmaar wordt eveneens vanaf 1 november een voormalig AZC heropend om daar tot het einde van het jaar 450 vergunninghouders te huisvesten. Na 1 januari zal dit aantal worden teruggebracht tot 280. Die capaciteit voor vergunninghouders blijft beschikbaar tot uiterlijk 1 januari 2024.

Ook zijn in de afgelopen periode op diverse locaties in Amsterdam plekken gerealiseerd voor vluchtelingen en in Haarlem komt mogelijk

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

per 1 november opvang voor een half jaar voor 100 tot maximaal 140 asielzoekers op een passagiersschip. Ik ben de betrokkenen zeer erkentelijk voor alle inspanningen om deze opvang mogelijk te maken.

Er is dus uitzicht op een aanzienlijk aantal opvangplekken voor asielzoekers en vergunninghouders in Noord-Holland per 1 november a.s. Dat laat onverlet dat er op zeer korte termijn ook acute noodopvang nodig is. Vooral om de nijpende situatie in het aanmeld- en opvangcentrum Ter Apel het hoofd te kunnen bieden. Daarom werden alle commissarissen afgelopen vrijdag door het kabinet opgeroepen om op de kortst mogelijke termijn per provincie 100 extra plekken voor asielopvang te realiseren voor de komende drie à vier weken.

Via de provinciale regietafel is met deze oproep aan de gang gegaan. Resultaat is dat vanaf afgelopen maandag in de Haarlemmermeer in drie hotels 100 asielzoekers uit Ter Apel kunnen worden opgevangen. Daarnaast wordt ook op andere plekken asielopvang onderzocht. Weliswaar is vooralsnog geen sprake van crisisnoodopvang waarbij gemeenten een aanwijzing krijgen om verplicht een opvanglocatie in te richten, maar de nood blijft voorlopig hoog.

De inspanningen van de PRT blijven dan ook gericht op het vinden van plekken voor opvang. Daarnaast zetten we ons aan de regietafel in voor oplossingen ten behoeve van de langere termijn. Zodat, als de noodopvang in de loop van volgend jaar weer wordt afgeschaald, nieuwe, meer duurzame vormen van opvang van asielzoekers en huisvesting voor vergunninghouders in gereedheid zijn gebracht.

Ik vertrouw erop u hiermee voor nu voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

De commissaris van de Koning
in de provincie Noord-Holland,

mr. A. Th. H. van Dijk

metropool
regioamsterdam

Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht (editie 52 - 21 september 2021)

Geachte Raadsleden en Statenleden in de Metropoolregio Amsterdam,

Met deze maandelijkse brief informeren wij u graag in het kort over actuele ontwikkelingen van de samenwerking in de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Het maandelijkse Bericht wordt ook gearchiveerd op de MRA-website.

Nieuws uit de Metropoolregio Amsterdam

- Film belicht voortgang circulaire inkoop binnen MRA
- Overheden en marktpartijen willen ontwikkeling stationsgebied Hoofddorp versnellen
- Bijdrage uit Volkshuisvestingsfonds maakt verbetering van ruim 5600 woningen in MRA mogelijk
- Oprichting Regionale Ontwikkelingsmaatschappij stap dichterbij
- Colleges in MRA besluiten over afspraken Duurzaamheid Top oktober
- Onderzoek naar vervoersarmoede in MRA: 'Op weg naar een 30-minuten-metropool voor iedereen'
- Kunst, cultuur en erfgoed centraal in vervolg campagne 'Je zit ernaast'
- Vrijdag 10 december: State of the Region, de netwerkdag van de metropoolregio Amsterdam
- Zaanstreek-Waterland en provincie Noord-Holland trekken samen op voor woningbouw

10 december 2021:
State of the Region, netwerkdag van de metropoolregio Amsterdam

Voor raads- en Statenleden, bestuurders, bedrijven en kennisinstellingen in de MRA wordt vrijdagmiddag 10 december de netwerkdag van de metropooplregio Amsterdam gehouden. Op het programma tijdens deze middag staan de gezamenlijke ambities, de presentatie van de Economische Verkenningen MRA, de feestelijke ondertekening van de nieuwe governance en het uitspreken van de 'State of the Region' door MRA-voorzitter Femke Halsema. De netwerkdag wordt georganiseerd door amsterdam&partners, EZ gemeente Amsterdam, de Amsterdam Economic Board en de Metropoolregio Amsterdam.

Transitiecommissie: eerste ronde bespreking Samenwerkingsafspraken

In de verschillende gemeenteraden en de beide Provinciale Staten en de colleges is het voorstel van de Samenwerkingsafspraken in eerste ronde reeds besproken. Op 8

Strawinskylaan 1779 (WTC, I-toren)
1077 XX Amsterdam
info@metropoolregioamsterdam.nl
www.metropoolregioamsterdam.nl

oktober a.s. bespreekt de MRA Regiegroep de binnengekomen wensen en opvattingen. Indien nodig wordt het voorstel aangepast.
Daarna start de tweede ronde met de toezending van de Samenwerkingsafspraken ter vaststelling naar alle deelnemers en de raden en Staten. Met als uiteindelijke doel om de afspraken op een feestelijk moment met elkaar te bekrachtigen tijdens de State of the Region op 10 december.

Het voorstel van de Samenwerkingsafspraken, eerder verzonden brieven en achtergrondinformatie over het voorstel van de transitiecommissie treft u op de MRA-website. Hier vindt u ook een uitgebreide 'vraag en antwoord'.

Metropoolregio Actueel: Voorjaarsarchief 2021

Alle uitzendingen zijn gearchiveerd op de MRA-website, zie het overzicht hieronder:

- De sociaal-maatschappelijke opgave in de MRA van 15 juni 2021
- Landschap en klimaatadaptatie van 18 mei 2021
- Wonen in de MRA? van 20 april 2021
- De kracht van de polycentrische metropool van 23 maart 2021
- Toekomstbestendige mobiliteit in de MRA van 16 maart 2021
- Over het MRA-metropakket van 16 februari 2021
- Verdieping op Economische Verkenningen MRA van 19 januari 2021

Speciaal voor het najaar van 2020 is een playlist via YouTube samengesteld.

Kalender op website MRA

Op de website van de MRA staat de kalender met alle activiteiten op MRA-schaal.
De kalender wordt continu bijgehouden en geeft een actueel beeld.
Tevens vindt u hier een eenvoudig pdf-overzicht van de jaarplanning 2021 met alle nu bekende MRA-overleggen, waaronder alle bijeenkomsten van de Regiegroep en de Platforms.

Bijeenkomsten in de deelregio's voor raadsleden:

22 september 2021 - AM-Raadsledenplatform - Haarlemmermeer - 19.30 uur
17 november 2021 - Regionale raadsledenbijeenkomst Zaanstreek-Waterland
24 november 2021 - AM-Raadsledenplatform - Uithoorn - 19.30 uur

De MRA Agenda

De MRA Agenda, die in april 2020 is gelanceerd, vormt de inhoudelijke basis van de samenwerking in de Metropoolregio Amsterdam en heeft een looptijd van 2020 tot

2024. U kunt de MRA Agenda lezen in een pdf-formaat en in de vorm van een e-magazine. Op de pagina op de MRA-website over de MRA Agenda vindt u alle informatie over de agenda en de voortgangsmonitor.

Het eerstvolgende bericht aan raden en Staten wordt volgende maand verzonden.

Middels deze brief hopen wij u voor dit moment voldoende te hebben geïnformeerd. Voor vragen of opmerkingen ben ik altijd bereikbaar.

Met vriendelijke groet,
Emiel Reiding
Directeur MRA
e.reiding@metropoolregioamsterdam.nl
06 - 39 36 20 77

*) De 35 deelnemers van de MRA zijn de gemeenten Aalsmeer, Amstelveen, Diemen, Haarlemmermeer, Ouder-Amstel, Uithoorn, Amsterdam, Almere, Lelystad, Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren, Weesp, Wijdemeren, Beverwijk, Heemskerk, Uitgeest, Velsen, Beemster, Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend, Waterland, Wormerland, Zaanstad, Bloemendaal, Haarlem, Heemstede, Zandvoort, de provincies Noord-Holland en Flevoland, en de Vervoerregio Amsterdam.
**) De 7 deelregio's zijn: Almere-Lelystad, Amstelland-Meerlanden, Amsterdam, Gooi en Vechtstreek, IJmond, Zaanstreek-Waterland en Zuid-Kennemerland.

Dit digitale 'MRA Raads- en Statenleden Bericht' verschijnt maandelijks, met uitzondering van de zomermaanden.

metropool
regioamsterdam

Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht (editie 53 - 12 oktober 2021)

Geachte Raadsleden en Statenleden in de Metropoolregio Amsterdam,

Met deze maandelijkse brief informeren wij u graag in het kort over actuele ontwikkelingen van de samenwerking in de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Het maandelijkse Bericht wordt ook gearchiveerd op de MRA-website.

Nieuws uit de Metropoolregio Amsterdam

- ROM InWest goed voor innovatief en sterk ondernemersklimaat in Noord-Holland
- Stedelijke regio's doen aanbod en vragen hulp aan Rijk voor klimaatbestendig (ver)bouwen
- Groeiend aantal werkgevers in MRA zet zich in voor hybride werken
- Onderzoek: restwarmte industrie Noord-Holland kan alle woningen in provincie verwarmen
- MRA-gemeenten willen bijdrage uit Woningbouwimpuls voor bouw van bijna 20.000 woningen

10 december 2021 in theater De La Mar:
State of the Region, netwerkdag van de metropoolregio Amsterdam

Voor raads- en Statenleden, bestuurders, bedrijven en kennisinstellingen in de MRA wordt vrijdagmiddag 10 december de netwerkdag van de metropooplregio Amsterdam in theater De La Mar in Amsterdam gehouden.
Tijdens deze middag staan de gezamenlijke ambities, de presentatie van de Economische Verkenningen MRA, de feestelijke ondertekening van de nieuwe governance en het uitspreken van de 'State of the Region' door MRA-voorzitter Femke Halsema op het programma. Daarnaast heeft u de mogelijkheid om te netwerken en een keuze te maken uit diverse sessies en spreken plenair o.a. Luce van Kempen (kroonlid van de Sociaal-Economische Raad) en Greg Clark (Britse hoogleraar en urbanist).
De netwerkdag wordt georganiseerd door amsterdam&partners, EZ gemeente Amsterdam, de Amsterdam Economic Board en de Metropoolregio Amsterdam.
Via uw griffie onvangt u deze maand het programma, inclusief een aanmeldingslink.

Transitiecommissie: Samenwerkingsafspraken ter goedkeuring

De Regiegroep heeft vrijdag 8 oktober jl. de 'wensen en opvattingen' van de raden, Staten en colleges besproken, en waar nodig aangepast.

Strawinskylaan 1779 (WTC, I-toren)
1077 XX Amsterdam
info@metropoolregioamsterdam.nl
www.metropoolregioamsterdam.nl

Daamee start de laatste fase: de bekrachtiging van de definitevie Samenwerkingsafspraken. Deze week wordt naar alle deelnemers een begeleidende brief met de Samenwerkingsafspraken gemaild met het verzoek tot bekrachtiging. Op vrijdagmiddag 10 december vindt tijdens de State of the Region een feestelijk 'tekenmoment' plaats.

Alle informatie over de Samenwerkingsafspraken, eerder verzonden brieven en achtergrondinformatie over het voorstel van de transitiecommissie treft u op de MRA-website. Hier vindt u ook een uitgebreide 'vraag en antwoord'.

Kalender op website MRA
Op de website van de MRA staat de kalender met alle activiteiten op MRA-schaal. De kalender wordt continu bijgehouden en geeft een actueel beeld.
Tevens vindt u hier een eenvoudig pdf-overzicht van de jaarplanning 2021 met alle nu bekende MRA-overleggen, waaronder alle bijeenkomsten van de Regiegroep en de Platforms.

Bijeenkomsten in de deelregio's voor raadsleden:

3 november 2021 - MRA Raadtafel oude stijl
17 november 2021 - Regionale raadsledenbijeenkomst Zaanstreek-Waterland
24 november 2021 - AM-Raadsledenplatform - Uithoorn - 19.30 uur

De MRA Agenda
De MRA Agenda, die in april 2020 is gelanceerd, vormt de inhoudelijke basis van de samenwerking in de Metropoolregio Amsterdam en heeft een looptijd tot 2024. U kunt de MRA Agenda lezen in een pdf-formaat en in de vorm van een e-magazine. Op de pagina op de MRA-website over de MRA Agenda vindt u alle informatie over de agenda en de voortgangsmonitor.

Het eerstvolgende bericht aan raden en Staten wordt volgende maand verzonden.

Middels deze brief hopen wij u voor dit moment voldoende te hebben geïnformeerd. Voor vragen of opmerkingen ben ik altijd bereikbaar.

Met vriendelijke groet,
Emiel Reiding
Directeur MRA
e.reiding@metropoolregioamsterdam.nl
06 - 39 36 20 77

*) De 35 deelnemers van de MRA zijn de gemeenten Aalsmeer, Amstelveen, Diemen, Haarlemmermeer, Ouder-Amstel, Uithoorn, Amsterdam, Almere, Lelystad, Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren, Weesp, Wijdemeren, Beverwijk, Heemskerk, Uitgeest, Velsen, Beemster, Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend, Waterland, Wormerland, Zaanstad, Bloemendaal, Haarlem, Heemstede, Zandvoort, de provincies Noord-Holland en Flevoland, en de Vervoerregio Amsterdam.
**) De 7 deelregio's zijn: Almere-Lelystad, Amstelland-Meerlanden, Amsterdam, Gooi en Vechtstreek, IJmond, Zaanstreek-Waterland en Zuid-Kennemerland.

Dit digitale 'MRA Raads- en Statenleden Bericht' verschijnt maandelijks, met uitzondering van de zomermaanden.

Strawinskylaan 1779 (WTC, I-toren)
1077 XX Amsterdam

info@metropoolregioamsterdam.nl
www.metropoolregioamsterdam.nl